Diccionari
biogràfic de les terres de Lleida
Política, economia, cultura i societat
Segle XX

1diccionarifinal.indd 1 26/03/10 18:37

Direcció: Conxita Mir, Antonieta Jarne, Joan Sagués i Enric Vicedo.

Consell Assessor: Jaume Barrull, Francesc Fité, Manuel Lladonosa, Ramon Morell, Albert Turull.

Secretaria tècnica: Carme Agustí, Esther Martí, Jordi Creus.

LA PAERIA
Ajuntament de Lleida

Diputació de Lleida

Amb el suport del Centre d'Història Contemporània de Catalunya

Edició: abril 2010

Il·lustració de coberta:
Dibuix manuscrit de Màrius Torres (Puigdolena, Nadal de 1936).
Gentilesa de Víctor Torres, Fons Màrius Torres-UdL i Aula Màrius Torres

© del text: els autors indicats
© d'aquesta edició: Alfa Serveis Lingüístics i Editorials SL

Disseny: ceciliasales.Cia
Impressió: INO Reproducciones SA

ISBN: 978-84-937715-5-3
DL: L-215-2010

És prohibida la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment sense l'autorització d'Alfazeta Edicions

Diccionari

biogràfic de les terres de Lleida

Política, economia, cultura i societat

Segle XX

alfazeta

1diccionarifinal.indd 3 26/03/10 18:37

SUMARI

Agraïments VII
Presentació IX
Redactors XIX
Sigles i acrònims XXI
Diccionari 25
Annexos 433
- Polítics, bisbes i governadors militars 435
- Empreses i institucions econòmiques 525

Índex onomàstic 571

AGRAÏMENTS

La llista de persones a les quals hem d'agrair la seva col·laboració no és curta, atesa la dimensió i complexitat de l'obra. Sense el seu ajut aquest diccionari no hauria estat possible, i aquesta no és una afirmació de circumstàncies. Hem d'iniciar-la expressant el nostre reconeixement a les persones que des de les institucions que representaven, a l'inici d'aquest diccionari, ara fa set anys, feren seu el projecte de manera incondicional. Carme Vidal, directora de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, i Xavier Sàez, regidor de Cultura de la Paeria de Lleida, en varen ser els impulsors inicials. De la mateixa manera que ha estat fonamental la bona acollida que ha rebut aquesta iniciativa pels qui, al llarg d'aquests anys, han estat els seus successors en els càrrecs, la regidora Montse Parra i els directors de l'IEI Joan Busqueta i Albert Turull. Sense el seu concurs el diccionari hauria estat una iniciativa difícil de materialitzar. Amb ells és de justícia recordar l'interès que varen posar a assegurar l'èxit de l'empresa tant Lluís San Martín des de l'IMAC com Xavier Manuel des de la l'àrea de presidència de la Diputació de Lleida. En lloc destacat volem fer esment dels membres del consell assessor, que ens han acompanyat al llarg dels anys que ha durat la seva elaboració, sempre amatents i disposats a posar el seu saber i experiència a la nostra disposició. En Jaume Barrull, l'Albert Turull i en Ramon Morell, a més d'assessors i redactors d'un bon nombre d'entrades, han estat també lectors curosos de tota l'obra. Les seves observacions han esdevingut fonamentals.

També ens hem de referir als redactors més joves i entusiastes, aplicats a la recerca de referències difícils d'espigolar, tant en el cas de trajectòries personals fins ara a penes reconegudes com pel que fa a algunes institucions o entitats que se'ls assignaren, fins al moment poc o gens historiades. Carme Agustí, Esther Martí i Jordi Creus, a més d'estrets i discrets col·laboradors, han tingut cura en diferents moments de la secretaria tècnica que ha proporcionat la infrastructura necessària per garantir la continuïtat del treball. Jacinto Bonales i Josep Forns han constituït un suport imprescindible a l'hora de confegir l'àmbit relatiu al món de l'economia, tot ajudant a convertir-lo en un bloc d'entrades unitari i inèdit. Montse Palau, Jaume Fullola, Joaquim Capdevila i Josep Armengol han estat sempre en disposició de completar cerques i detalls de treballosa resolució, una actitud de col·laboració que mai els hi agrairem prou.

També ha estat valuosa la col·laboració d'aquelles persones que ens han ajudat a redefinir els criteris dels diversos àmbits temàtics, gràcies a les quals s'han pogut contemplar, ja sigui a través dels comentaris resultants de les lectures crítiques d'alguna part de diccionari, indubtablement enriquidores, o a través dels suggeriments d'incorporació de noves entrades.

Amb Jesús Navarro hem treballat el món de les arts plàstiques, delimitat de mica en mica també amb l'ajut de Francesc Gabarrell, Helena Ayuso i Roser Sanjuan. En les qüestions relatives a l'arquitectura i l'urbanisme més contemporani ens van ajudar Ramon M. Puig i Jaume Farreny, igual que ho feren en diferents moments Frederic Vilà, Carles Sáez i Josep M. Llop. En el cas de la música clàssica i moderna vam comptar amb el suport acreditat de Màrius Bernadó i Xavier de Castro, respectivament. Als coneixements

de Xavier Goñi i Jordi V. Pou devem les referències que s'ocupen del món de la fotografia. Sandro Machetti i Oriol Bosch ens han ajudat en el món del cinema i Núria Casado ho ha fet en les qüestions relatives al teatre. Hem tingut al nostre costat, des del primer moment, Magda Ballester a l'hora d'explorar el món del periodisme, igual que ens ajudaren Joan Cal i Josep Ramon Correal. Sobre el món de la ciència ens donaren pistes útils Josep Esquerda i Ignasi Romagosa, i Josep M. Tamarit ho féu en el cas de la judicatura. El metge Xavier Cambrodí féu una profitosa lectura crítica de l'àmbit de la medicina i Jordi Carbonell i Ramón Casteràs del de l'economia. El gremi d'hostaleria, juntament amb Gregori Cañalies, ens orientaren sobre els camins seguits per la restauració a les nostres comarques. Toni Simó ha vetllat pel món de l'esport. Francesc Closa ha tingut cura que no hi manqui cap dels bisbes de les diòcesis respectives a les quals han estat integrats els pobles del territori al llarg del segle XX, i Josep Calvet ho ha fet amb els representants de l'estament militar, alhora que ens ha ajudat que les comarques dels Pallars i la Val d'Aran hi fossin ben presents. Albert Turull ens ha donat més que un cop de mà a l'hora d'acotar el complex món de la creació literària i igualment s'ha ocupat de procurar-nos un acurat seguiment de la gent i les institucions segarrenques. De la mateixa manera que han estat preuades, per la comarca de l'Urgell, les indicacions de Jaume Espinagosa. Aquesta funció l'han fet Trini Camats i Joan Biscarri en el cas de la Noguera; Sol Gasch i Amadeu Gallart, pel que fa a l'Alt Urgell; Estanis Font i Joana Xandri, pel Solsonès; Frances Macià i Josep Gelonch, per les Garrigues, i Ignasi Aldomà, pel Pla d'Urgell.

Moltes altres persones haurien de constar en aquesta breu relació i no estem segurs d'haver deixat constància de tots els reconeixements de què som deutors. Ramon Rubinat, Maria Àngels Sanllehy, Josep M. Viola, Carles Porta, Josep Antoni Rosell, Aida Garrós, Maite Toldrà o Cèlia Perpinyà són alguns dels noms que en algun moment o altre ens van resoldre algun dubte o ens van treure d'un ensurt difícil de salvar.

No podem deixar de tenir un record per a totes aquelles persones de l'entorn familiar o empresarial que ens han procurat informació, tot i que n'hi ha també moltes altres que malgrat atendre amb interès les nostres demandes han expressat el desig de romandre en l'anonimat, cosa que nosaltres respectem escrupolosament, no sense, però, fer-los arribar la nostra reconeixença més sincera. A tots, doncs, els que heu deixat alguna empremta en aquestes planes, moltes gràcies.

PRESENTACIÓ

Aquesta obra és un recull biogràfic de la vida política, econòmica, social i cultural de les terres de Lleida al llarg del segle XX, cercant una imatge global de la societat lleidatana contemporània. Per més que s'hagi preferit el criteri alfabètic al cronològic, aquest no és un diccionari enciclopèdic, sinó un llibre d'història sobre la passada centúria. Els responsables d'aquesta edició procedeixen del camp docent i investigador de la història contemporània i aquesta constitueix una de les raons principals que expliquen que el diccionari prengui en compte la història política, econòmica i social, i els corrents culturals dels anys transcorreguts entre els inicis del regnat d'Alfons XIII, la mort de Franco i el desmantellament del règim dictatorial, tot seguint un fil cronològic que passa per la dictadura de Primo de Rivera, la Segona República, la Guerra Civil, l'exili i la dictadura franquista, i que s'acaba amb la transició política i la consolidació del règim democràtic. Els precedents historiogràfics als quals s'ha pogut acudir, producte de dècades d'estudis d'història local, és força important, tot i que no ha estalviat la minuciosa cerca documental que ha requerit la redacció del miler i mig d'entrades que hem acabat reunint. Tot i això cal reiterar que sense els treballs bàsics existents, fets pels mateixos autors del diccionari o per col·laboradors molt propers, hauria estat impossible plantejar-se un projecte tant ambiciós com aquest.

Si seguim un fil cronològic de les fonts bibliogràfiques hem de fer esment a obres de referència, com és el llibre de Conxita Mir *Lleida, 1890-1936: Caciquisme polític i lluita electoral* (1985), que amb les diverses publicacions dels historiadors Romà Sol i Carme Torres, *Lleida i el fet nacional català, 1878-1911* (1978) i *Lleida en temps de la Mancomunitat de Catalunya (1913-1924)* (1989), abasten les primeres dècades del segle XX, completades amplament, pel que fa als anys trenta, amb l'obra clàssica de Jaume Barrull *Les comarques de Lleida durant la Segona República, 1930-1936* (1986), que cobreix amb escreix un moment crucial d'aquest període, sobre el qual l'autor ha seguit treballant i aportant noves dades. Sobre la guerra civil hem disposat de l'exhaustiu treball de Joan Sagués *Una ciutat en guerra. Lleida en la guerra civil espanyola, 1936-1939* (2003). Les obres d'Antonieta Jarne *La Secció Femenina a Lleida. Els anys triomfals* (1991) i *L'oposició al franquisme a Lleida* (1998), ens han procurat informació clau sobre les dones del règim franquista i l'oposició antifranquista, aspectes ambdós aprofundits en el volum 8 de la *Història de Lleida* (2003), del qual és coautora juntament amb Jaume Barrull i Conxita Mir. Pel que fa al període de la dictadura franquista, els aspectes relatius a la repressió, estudiats en obres pioneres com les dels professors J.M. Solé Sabaté, Joan Vilarroya sobre Catalunya en general i Manel Gimeno i Mercè Barallat sobre Lleida en particular, s'han vist ampliats a partir de l'obra col·lectiva signada per Conxita Mir, Fabià Corretgé, Judit Farré i Joan Sagués, *Repressió econòmica i franquisme. L'actuació del Tribunal de Responsabilitats Polítiques a la província de Lleida* (1997), llibres tots ells amb llistes de represaliats que proporcionen dades biogràfiques de gran utilitat per a l'objectiu d'aquest diccionari. A l'hora d'abordar els aspectes econòmics ha constituït referència bàsica l'obra coordinada pel professor Enric Vicedo *Empreses i institucions econòmiques contemporànies a les Terres de Lleida, 1850-1990* (1999), així com la realitzada pel professor Ramon Casteràs, *Els fabricants, els comerciants, els botiguers i la formació de la Lleida del segle XX* (1993). Caldria citar també una llarga sèrie de treballs cabdals –com sempre ho són els fets per Josep

Lladonosa sobre el territori– i complementaris als aquí esmentats, però fer la relació de totes les fonts resta fora de l'abast limitat d'aquestes planes introductòries.

En qualsevol cas, ha estat l'ampli conjunt de publicacions avui existents, junt a les possibilitats que ofereix el treball en xarxa referides a reconstrucció de trajectòries personals de personatges inèdits per la historiografia, allò que ens ha permès construir el conjunt de perfils biogràfics, així com reunir les informacions i notícies contrastades sobre persones, entitats i institucions que al llarg del segle XX han jugat algun paper rellevant en la societat lleidatana. A grans trets es podria dir que la nostra voluntat ha estat fer una obra de referència històrica, divulgativa i de consulta fonamentalment instrumental, a imatge dels diccionaris que existeixen des de fa molt de temps a la majoria dels països d'Europa, fills d'una llarga tradició a la qual Espanya tot just s'està incorporant. Desitjaríem contribuir a l'enfortiment d'aquesta línia de treball historiogràfic, sobre la qual creiem oportú citar alguns precedents que ajudaran a emmarcar metodològicament la nostra obra.

Efectivament, si ens situem en el camp de les ciències socials, trobem que des de mitjans del segle XIX, a la majoria dels països sortits de la societat estamental d'Antic Règim feren aparició, paral·lelament a la consolidació de l'Estat modern, repertoris sobre la trajectòria humana dels homes que es dedicaven a la política o destacaven en els negocis, la ciència o la cultura en general. Aquestes obres vuitcentistes, però decididament modernitzadores en aquell context, crearen una tradició d'estudis, dins del gènere de la biografia històrica, pensats per reconèixer, i sovint exaltar, el recorregut vital d'aquelles persones, que amb la seva activitat havien contribuït a consolidar la nova societat liberal, capitalista i burgesa, confiada en les bondats d'un progrés nacional cregut il·limitat. D'entre aquelles destaca *The Dictionary of National Biography,* aparegut a Anglaterra el 1885, el qual aviat inspirà models similars en la majoria dels països europeus que en aquelles dècades de trànsit cap al nou-cents experimentaven una profunda transformació en les seves bases materials i socials.

A Espanya, però, la feblesa dels canvis socials que acompanyaren el creixement industrial i la construcció d'una societat moderna diferenciada dels models clàssics del món occidental expliquen el poc arrelament d'aquesta tradició biogràfica, que arreu s'inicià promovent el coneixement de la nova classe política en el poder. També a Espanya es feren alguns repertoris biogràfics en aquesta direcció, però són escassos i mancats de continuïtat i sistemàtica. Entre els existents podem citar el llibre de Juan Rico y Amat, *El libro de los Diputados y Senadores. Juicios críticos de los oradores más notables desde las Cortes de Cádiz a nuestros días, con la inserción íntegra del mejor discurso que cada uno de ellos ha pronunciado* (1862-1866), en 4 volums; el de Pedro E. de Tebar, *Las segundas Cortes de la Restauración. Semblanzas parlamentarias. Senado* (1880); el d'Enrique Prugent, *Los hombres de la Restauración* (1880), en 5 volums, i, ja entrat el segle XX, el d'Andrés Tejera López, *Parlamentarios españoles: Cortes de 1914: apuntes biográficos y retratos de los señores Senadores y Diputados que integran el Parlamento español* (1915), en 2 volums, o el de Modesto Sánchez de los Santos, *Las Cortes españolas: 1907-1910-1914*, de 1914.

La inestabilitat política que Espanya visqué des de les Corts de Cadis comportà l'absència d'una elit amb voluntat de deixar constància biogràfica i de la poca consistència dels sectors econòmics i intel·lectuals sobre els quals es recolzava l'Estat liberal que s'anava configurant a desgrat del clima de convulsió social que l'acompanyà des del mateix moment del seu naixement. En la feblesa del capitalisme i del liberalisme espanyol, i en el descrèdit acumulatiu que recaigué sobre unes classes polítiques i socials que Joaquim Costa titllà d'oligàrquiques i caciquils, rau la pràctica inexistència d'una tradició en el conreu biogràfic que recollís en els corresponents repertoris la història del parlamentarisme espanyol, que s'acreixé quan, ja entrat el segle XX, fou necessari reaccionar front els atacs que els totalitarismes emergents adreçaven als règims democràtics i les institucions en què se sostenien.

Fou en el període d'entreguerres i davant la crisi patida pel parlamentarisme en general que s'impulsaren dues de les iniciatives d'estudis biogràfics més importants, avui referents ineludibles de qualsevol recerca en aquesta direcció. D'una banda la Cambra dels Comuns anglesa impulsà, a finals dels anys vint, l'obra *History of Parliament*, mentre que a l'Europa continental es creà, el 1936, una comissió internacional que inicià la publicació d'una sèrie coneguda com *Studies presented to the International Commission for the History of Representative and Parlamentary Institutions, (ICHRPI / CIEAE)*, que ja té editats més de 80 volums. Ambdues tradicions són a la base del projecte que s'inicià l'any 2006 per tal d'elaborar un *Diccionario biográfico de los parlamentarios españoles, 1810 -1854*, previ conveni signat entre les Corts Generals i la Universitat del País Basc que, sota la direcció executiva de Mikel Urquijo, coordina un equip integrat per cinc universitats i un nombre important de col·laboradors de més de quaranta universitats, entre els quals hi ha diversos historiadors de la Universitat de Lleida. Aquest equip ha començat a estudiar el període 1810-1854 per al qual s'han seleccionat prop de 4.000 biografies. Aquesta és una obra de gran envergadura, que vol omplir un buit en el coneixement de la classe política espanyola. Podríem dir que, finalment, el camp de la biografia política també ha experimentat la democratització del saber historiogràfic, des del moment en què la recuperació de les vivències dels grans líders ha estat acompanyada d'un esforç encaminat a donar presència social a dirigents menys destacats, però no per això menys importants en la construcció dels antecedents de la ciutadania política que ara estem gaudint. És en aquesta última direcció on els estudis de caràcter regional o provincial com el nostre juguen un paper de primer ordre. Només cal fer-hi una ràpida ullada als treballs realitzats en els últims anys, d'acord amb la renovació historiogràfica que s'ha produït en aquest camp.

Aquest procés fou paral·lel a l'experimentat pels estudis de sociologia electoral històrica, que van ajudar a comprendre les arrels del comportament polític de la població un cop recobrada la pràctica electoral després de dècades de dictadura. Els treballs d'estasiologia política donaren llum als primers repertoris biogràfics dels quals arrenca el corrent actual, en el qual nosaltres ens situem volgudament, tot considerant el pes que la classe política assoleix en el conjunt de l'obra. Uns pocs exemples serviran per il·lustrar aquest propòsit. Des d'un bon principi, el País Basc s'ha mostrat com una de les comunitats de l'Estat que més aviat manifestà interès en recuperar la història del seu passat nacional a través de la presentació de la biografia dels homes que més se significaren políticament. L'any 1993 es publicà, amb el suport del Parlament d'Euskadi, l'estudi fet per J. Agirreazkuenaga, J.R. Urquijo, S. Serrano i M. Urquijo *Diccionario biográfico de los parlamentarios de Vasconia, 1808-1876*, que el 2007 es complementà amb una segona part, signada per J. Agirreazkuenaga, J. Gracia, F. Martínez i M. Urquijo, *Diccionario biográfico de los parlamentarios de Vasconia (1876-1939)*. En l'interval anaren sortint moltes altres publicacions sobre polítics i personatges públics com les coordinades per J. Agirreazkuenaga, *Diccionario biográfico de los diputados generales, burócratas y patricios de Bizkaia, 1800-1876* (1995), així com *Bilbao desde sus alcaldes. Diccionario biográfico de los alcaldes de Bilbao y gestión municipal en tiempos de revolución democrática, 1902-1937* (2003). Per la seva part, J.R. Urquijo ha realitzat un treball exhaustiu, consultable a la xarxa, amb el títol *Diccionario biográfico de los ministros españoles en la edad contemporánea (1808-2000)*, (http://www.ih.csic.es/paginas/jrug/diccionario/index_dic.htm). Tota una tradició que es completa amb els diccionaris d'Ángel García-Sanz Marcotegui sobre el diputats forals de Navarra, entre d'altres, que discorre paral·lela a altres iniciatives també pioneres com és el cas dels treballs fets a la comunitat de Castella i Lleó sota l'impuls del professor Pedro Carasa de la *Universidad* de Valladolid, sobre *Élites castellanas de la Restauración. Diccionario biográfico de parlamentarios castellanos y leoneses, 1876-1923* (1997), origen d'una línia de recerca que continua amb un treball en curs de realització sobre el període 1834-1874.

Altres obres en aquesta mateixa direcció són les dirigides per Aurora Garrido, *Diccionario biográfico de los parlamentarios de Cantabria 1902-2002* i *1810-1901*, aparegudes el 2003 i el 2006. X.R. Barreiro Fernández ha coordinat *Parlamentarios de Galicia, biografías de deputados e senadores 1810-2001* (2002) i María Bernarda

Barrios, *Diccionario Biográfico de Diputados Canarios* (2006). Des d'Andalusia s'han fet aportacions interessants com la de Juan Ramón Cuadra Herrera, *Aproximación de los diputados por Jaén, 1800-2001* (2002) i la de Leandro Álvarez Rey, *Los diputados por Andalucía de la Segunda República, 1931-1939* (2009), que se sumen als estudis fets per María Sierra Alonso sobre el món de la política i l'empresa, a *La Familia Ybarra. Empresarios y Políticos* (1992). La Comunitat Valenciana tampoc resta al marge d'aquest corrent, amb uns antecedents que podrien remuntar-se als treballs d'Isabel Burdiel sobre els notables de la zona durant el Règim de l'Estatut Reial (1834-1836), fets als anys vuitanta, i recentment, Javier Paniagua i José A. Piqueras han publicat el *Diccionario biográfico de políticos (1810-2006)* (2003), amb voluntat de donar una visió global de tota la contemporaneïtat, que arriba pràcticament fins als nostres dies. Podem també fer esment dels treballs d'A.I. Bernal Macaya, *Los diputados aragoneses durante el Trienio Constitucional* (1990); d'E. González Calleja i J. Moreno Luzón, *Elecciones y parlamentarios. Dos siglos de Historia en Castilla-La Mancha - Toledo* (1993), o M.A. Menéndez i I. Fontes, *Quién es quién: sus señorías los diputados. Atlas de la democracia parlamentaria española* (2002). La llista es faria interminable si del marc estricte de la vida política passéssim a prendre en consideració àmbits més específics on trobaríem estudis com el llibre que Natividad Ortiz Albear dedica a *Mujeres masonas en España. Diccionario biográfico* (2007), o l'escrit per J. Bardavio i Justo Sinova, *Todo Franco. Franquismo y antifranquismo de la A a la Z* (2000), sense comptar els diversos projectes en curs ideats per ser consultats en xarxa com esdevé amb el *Diccionario Bibliográfico del Socialismo Español hasta 1939*, impulsat des de la Fundació Pablo Iglesias des de l'any 2005 i consultable a www.diccionariobibliografico.org, o bé, per posar un exemple proper, amb el *Diccionari biogràfic de dones a Catalunya*, promogut por la vicepresidència de la Generalitat, en col·laboració amb l'Institut Català de les Dones i les universitats de la Xarxa Vives d'Universitats, entre les quals hi ha la nostra, sota la direcció de les professores Teresa Vinyoles i Núria Jornet de la Universitat de Barcelona. Aquest és un projecte que presentarà les biografies de les dones considerades de més rellevància pública a les terres de parla catalana al llarg de la seva història, sigui quin sigui el camp o el període en què han destacat.

Seguint amb Catalunya, una mirada retrospectiva a les realitzacions fetes permet constatar que per més que el mestre Jaume Vicens Vives mostrés des de molt aviat la importància que tenia per a la història del país saber qui eren els homes que havien ajudat a tirar-lo endavant i publicar ja l'any 1961 l'obra modèlica *Industrials i polítics del segle XIX* , el seu exemple resta en suspens, com a la resta d'Espanya, fins que la fi del franquisme i la recuperació de l'autogovern creà les condicions propícies per reprendre l'esperit i el camí obert amb l'obra de Vicens. El 1972 Francesc Cabana publicava *Bancs i banquers a Catalunya: capítols per a una història*, que el 1992 completava amb l'obra *Fàbriques i empresaris: els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya.* Seria, però, en l'àmbit de la història política on es produirien els estudis més renovadors. L'any 1977 Ismael E. Pitarch va publicar una útil i interessant *Sociologia dels polítics de la Generalitat: 1931-1939*, que posà les bases per aprofundir en les trajectòries polítiques dels mandataris del període republicà gràcies a la gran quantitat d'informació que aquest estudi primerenc reunia. Foren diversos els historiadors que en aquells moments s'endinsaren en aquest camp, tot i que els fruits de les seves cerques trigaren encara uns anys a adoptar forma impresa. Josep Clara ens oferí el 1987, dins els *Quaderns del Cercle d'Estudis Històrics i Socials*, el monogràfic *El personal polític de l'Ajuntament de Girona (1917-1987)*, i una dècada després, Cèlia Cañellas i Rosa Toran publicaven *El personal polític de l'Ajuntament de Barcelona: 1877-1923. Del provincialisme corporatiu al cosmopolitisme* (1996). Un any abans havia vist la llum, sota la direcció de Josep M. Ollé i Romeu, *Homes del catalanisme: Bases de Manresa, diccionari biogràfic*, (1995) i pel mateix temps Josep M. Ainaud de Lasarte elaborà el recull biogràfic *Ministros catalanes en Madrid*, (1996). Albert Manent féu diversos retrats d'escriptors i de polítics catalans al llibre *En un replà del meu temps: retrats d'escriptors i de polítics*, (1999). Poc abans, aquest mateix autor havia assumit la direcció dels quatre volums que finalment tingué el *Diccionari dels catalans d'Amèrica. Contribució a un inventari biogràfic, toponímic i temàtic*, publicat el 1992 per la Comissió Amèrica i Catalunya de la Generalitat de Catalunya, una obra extremament útil a l'hora d'omplir el buit de memòria produït per l'emigració econòmica i l'exili polític de 1939.

Tot i les limitacions d'aquesta introducció, volem també fer particular esment al llibre publicat l'any 1997, sota la direcció de J. Planes i Maresme des del Museu de Granollers, *Diccionari biogràfic d'alcaldes i alcaldesses del Vallès Oriental des de 1901 fins l'actualitat*, sobretot perquè aquesta és una obra que continua viva, completant-se amb els materials i les aportacions publicades a la xarxa des de 2003 (www.museugranollers.org), una metodologia que també s'està seguint en d'altres projectes que igualment hem tingut, i tenim de cara al futur, presents. Tal és el cas del *Diccionari biogràfic dels parlamentaris catalans (1810-1939)*, que des de fa uns quants anys dirigeix el professor Borja de Riquer, responsable del Grup d'Història del Parlamentarisme (GHP) de la Universitat Autònoma de Barcelona, en el qual col·laborem des de la Universitat de Lleida. Vinculat al projecte *Diccionario biográfico de los parlamentarios españoles 1810-1854*, ja esmentat, actualment el bloc de parlamentaris catalans corresponents al període 1931-1939 ja pot consultar-se en xarxa (http://historia-parlamentaris.uab.cat/).

Seguint aquest recorregut, no podem oblidar altres diccionaris catalans cabdals, des del punt de vista historiogràfic, com l'obra codirigida pels professors Maria Teresa Martínez de Sas i Pelai Pagès, *Diccionari Biogràfic del Moviment Obrer als Països Catalans* (2000), i el *Diccionari Catalunya durant el franquisme*, realitzat des del Centre d'Estudis de les Èpoques Franquista i Democràtica (CEFID) de la Universitat Autònoma de Barcelona, aparegut el 2006 i susceptible també de consulta a la xarxa (http://www.cefid.uab.es/diccionari/wfran/form.htm). També entre els seus redactors s'hi troben diversos autors i col·laboradors del nostre diccionari.

Així mateix, l'Enciclopèdia Catalana ha publicat el *Diccionari dels Partits Polítics de Catalunya al segle XX* (2000), dirigit per Isidre Molas i Joan B. Culla; el *Diccionari d'Historiografia Catalana* (2003), coordinat per Antoni Simón i Tarrés, i el *Diccionari de la literatura Catalana* (2008), dirigit per Àlex Broch, que recull la història, els protagonistes i les principals obres de la literatura catalana, dels orígens als joves autors nascuts fins el 1975, alhora que la *Gran Enciclopèdia Catalana*, que començà a publicar-se per fascicles l'any 1968 de la mà d'Edicions 62 fins a constituir una editorial pròpia, permet, des de mitjans febrer de 2008, la consulta en xarxa de tota la seva informació, reflex, tot plegat, d'una complementarietat informativa com la que ens agradaria aconseguir amb el nostre estudi, en benefici de la seva utilitat.

Aquest ha estat l'objectiu que ens ha mogut a organitzar de manera sistemàtica les aproximacions biogràfiques relatives a homes, dones, entitats i institucions que al llarg del segle XX han destacat en el seu camp específic d'actuació. Els dèficits de representació de les terres de Lleida en obres històriques cabdals com les que hem anat referenciant ens ha dut a creure oportú donar a conèixer més àmpliament la societat lleidatana contemporània a través d'un diccionari biogràfic específic. Així abundaríem en les pretensions expressades en la *Història de Lleida*, dirigida pels professors Roberto Fernández y Manel Lladonosa i publicada en nou volums, entre 2003-2004, en la qual també vàrem col·laborar a bastament. De fet, el diccionari supleix l'absència d'índexs onomàstics de l'esmentada col·lecció, una raó afegida a l'hora d'emprendre aquest projecte que, tot completant la informació que s'aporta en l'esmentada col·lecció, té vida i justificació pròpies.

No podem acabar aquesta contextualització sense fer esment als diversos reculls biogràfics fets per autors lleidatans, interessats, com nosaltres, en reunir informació sobre personatges i gent de Lleida. Destaquen en primer lloc, per ser pioners, els basats en entrevistes. L'any 1988, Josep Varela ens oferia el primer volum de *Converses a Lleida*, una saga de publicacions que recentment ha continuat en format televisiu a La Manyana Televisió, atesa l'acceptació i l'interès popular que despertaren uns perfils de presència ciutadana indubtable, sobre personatges locals als quals l'autor convidava a opinar sobre els més diversos temes. Veurem que a partir dels anys noranta tots els mitjans de comunicació, així com les editorials del moment, mostraren interès en aquest subgènere biogràfic que intentava reflectir l'època i la vida quotidiana

a través de la mirada de les persones convidades a parlar. Així, el mateix autor publicà l'any 1991 *Segones converses a Lleida*, que continuà, el 1993, amb *Converses amb sis alcaldes de Lleida*, i el 2005 amb *Memòria de Lleida: dotze converses personals sobre la vida i la història recent*, després d'haver publicat també l'any 1997 *Un instant a Lleida*. Gairebé coetani al primer llibre de Josep Varela, sortí el de Conrado Caballero, *Gent de Lleida. Pluralismo social en la capital leridana*, (1989), amb una voluntat de continuïtat que finalment no reeixí. Pocs anys després aparegué un altre llibre de contingut similar: *Gente popular de Lleida*, (1992) de Manolo Velilla, a cura del *Diari de Lleida*. Amb un plantejament similar, Enric Castells publicà entre 1991 i 1995 cinc volums amb el títol *50 lleidatans*, escollits, com esdevé en el casos anteriors, en raó de la rellevància social que l'autor els atribueix. A mitjans dels noranta i per iniciativa de Pagès Editors, el periodista Pau Echauz convidà al seu torn diversos conveïns a reflexionar sobre Lleida i recollí les converses en un llibre de títol prou explícit: *La ciutat somiada. Set diàlegs sobre la Lleida del futur (1995*), que igualment ens ha aportat, a més d'idees, moltes referències biogràfiques. El mateix cal dir sobre el llibre que l'any següent promogué la mateixa editorial, signat per Miquel Pueyo, Josep M. Llop, Marta Trepat i Ramon Morell, *Lleida l'extrema* (1996), una nova reflexió sobre el present i el futur d'un indret sobre el qual els quatre autors, ben presents en el teixit social lleidatà, digueren la seva. El record i l'oralitat són la base de la majoria d'aquests llibres i la llista s'amplia encara més si tenim en compte tot el territori. Per contra, en aquests anys aparegué una altra iniciativa que bevia de fonts historiogràfiques, com foren els breus i sistemàtics perfils biogràfics publicats primer com a fascicles pel diari *Segre* i posteriorment reunits en un volum coordinat per l'historiador Manel Lladonosa, *Biografies de lleidatans il·lustres* (1995), signades en bona part per diversos autors i col·laboradors d'aquest diccionari, que té en aquest llibre l'antecedent més directe i més coincident amb els objectius que l'orienten. Igualment important fou l'obra apareguda una dècada després de la mà dels historiadors locals Romà Sol i Carme Torres, que treien en tres volums *Gent de Lleida*, on reunien els breus perfils de lleidatans de totes les èpoques que durant uns anys publicaren regularment al diari *la Mañana*.

Si de les obres generals acudim als treballs sectorials hem d'esmentar en primer lloc la valuosa monografia que Juan Manuel Nadal Gaya realitzà sota el títol *Diccionari de pintors, escultors, gravadors i dibuixants. L'art a la Lleida del segle XX* (2003). A mitjans dels anys noranta, i des de la regidoria de Serveis Personals de la Paeria de Lleida s'encetà la col·lecció, de la qual també som deutors, *Dones de Lleida* (1995-2001), amb set volums dedicats a les dones i l'art, la música, la literatura, l'empresa, el teatre, els mitjans de comunicació i la medicina. Aquesta és una iniciativa certament meritòria si pensem que la visibilitat de les dones en la política, l'economia, la societat i la cultura en general és ben recent, i això explica que la presència femenina al nostre diccionari es concentri sobretot en el darrer terç del segle XX, quan comencen a fer-se patents els efectes de l'extensió de l'educació i la formació i els de la incorporació al món del treball més enllà de les feines del camp, del que havien estat les típiques i tòpiques professions femenines com eren l'ensenyament, la infermeria i la mecanografia.

Altres obres com les d'Antoni Laso, *Ídols d'ahir: els millors esportistes lleidatans* (1990), o els de Gregori Gallego, *Els Anòmims de la transició. Història oral del moviment obrer a Lleida i Balaguer, 1960- 1979* (1996), així com l'interès creixent pel conreu de la biografia que acompanyà el tombant de segle a l'actual, enllaça amb la força manifestada pel moviment en pro de la recuperació de la memòria història en el qual aquest diccionari hi resta inserit, com no podia ser d'una altra manera. I si ens endinséssim a resseguir els apunts biogràfics fets a les diverses comarques lleidatanes, als quals igualment hem acudit, la relació aquí apuntada es faria encara molt més llarga.

Les tasques de sistematització de la informació bibliogràfica i documental necessàries han requerit un esforç que ha superat amb escreix les previsions inicials amb què es començà a elaborar l'obra ara fa set anys. Un llibre, igual que passa amb el pensament i les idees, es va construint a mida que es formula i

assoleix més d'un cop un grau d'autonomia resistent a ser reconduït. En un principi l'interès es xifrava en la vida política, la més fàcil d'acotar. Després, el desig i la possibilitat d'oferir una visió global de tota la societat lleidatana ens dugué a plantejar un projecte més ambiciós, fent-lo extensiu a l'economia i a la vida social i cultural. Un cop decidits els àmbits a prendre en consideració vàrem procurar tractar-los amb criteris de proporcionalitat i equilibri. No sempre, però, ens haurem pogut sostreure als paranys que acompanyen la subjectivitat a l'hora d'establir les entrades a incorporar-hi, especialment quan la radiografia social que es pretén oferir requereix establir criteris de selecció, la responsabilitat dels quals correspon únicament als directors de l'obra. En qualsevol cas, no voldríem deixar de dir que la subjectivitat en ciències socials –i en moltes altres branques del saber– ja no és avui motiu d'anatema, sempre que els treballs presentats hagin estat fets amb honestedat i rigor.

El principal criteri d'inclusió ha estat la relació amb les terres de Lleida, sigui per naixement o per haver desenvolupat activitats sobresortints al territori. Altrament, reunir en un mateix volum polítics, empresaris, professionals, científics, creadors o artistes nascuts al territori requereix un tracte particular d'acord amb les especificitats que cada grup presenta. Fixar-se com a marc cronològic tot el segle XX, sense excloure'n les persones vives, moltes en plena activitat professional, a les quals hem atribuït certa rellevància en alguns camps, també és un escull afegit i assumit. En aquest darrer sentit, l'únic límit fixat al respecte ha estat excloure'n les persones nascudes més tard de 1970, a excepció dels esportistes, per qüestions òbvies, i de casos excepcionals a criteri dels directors, al considerar que el gruix de la seva activitat es desenvoluparà al llarg del segle XXI. En el cas de les persones nascudes durant la primera meitat del segle XIX i mortes al segle XX, només s'hi han incorporat aquelles que van desenvolupar algun tipus d'activitat destacada en aquest últim segle, llevat dels polítics que ostentaren algun càrrec.

Les institucions, esdeveniments i organismes que s'incorporen al diccionari –a excepció de l'àmbit econòmic– hi són fonamentalment en raó de l'interès biogràfic de les persones que les representen. En el diccionari no hi figuren ni partits polítics –excepte els sorgits exclusivament a les terres de Lleida, com són Joventut Republicana, el Partit Lleidatà i els de la Val d'Aran– ni institucions públiques com ajuntaments, diputació o govern civil, ja que els que van formar-hi part al llarg de tot el segle tenen entrada individual o figuren a l'apèndix al qual donem un valor documental de primer ordre, atesa la seva magnitud i sistemàtica.

En aquest apèndix, tot i que els càrrecs principals compten amb entrada pròpia al diccionari, es fa relació del personal polític per èpoques i càrrecs, incloent-hi tots els diputats i senadors que han representat Lleida a les Corts, els diputats a la Mancomunitat i a la Generalitat de Catalunya, també els diputats a l'Assemblea Nacional de l'època de Primo de Rivera i els procuradors a les Corts franquistes, juntament amb els alcaldes de la capital i els regidors del consistori, els presidents de la Diputació i diputats provincials i els membres dels consells comarcals. També s'hi inclou la relació dels bisbes de les diferents diòcesis, així com els governadors civils i militars. Pel que respecta a l'àmbit de l'economia, en aquest apèndix es complementen les corresponents entrades individuals amb la relació de presidents i vicepresidents de les principals institucions existents a les terres de Lleida al llarg de la centúria, així com la dels responsables d'una sèrie de cooperatives de segon grau que han tingut especial rellevància. També s'hi incorporen diverses dades estadístiques antigues relatives a les fires celebrades pels diversos pobles de la província i, per a determinats moments significatius, les empreses lleidatanes que hi participaren, així com relacions d'empreses segons diversos criteris com la seva mida o potència econòmica.

Quant a les entrades procedents de l'àmbit de la política, la condició de càrrecs representatius i electes ha facilitat el procés de selecció més que en els altres apartats. Així, com acabem d'assenyalar, tenen entrada pròpia tots els càrrecs de l'administració de l'Estat de les Corts Monàrquiques a la democràcia: presidents de

la Generalitat Republicana, ministres, consellers de la Mancomunitat i la Generalitat, alcaldes de la capital, presidents de la Diputació Provincial, governadors civils i delegats del govern i de la Generalitat i diputats i senadors a Corts, a la Mancomunitat i al Parlament Català, així com els de l'Assemblea de l'època de la dictadura primoriverista i els procuradors de les Corts franquistes i els síndics d'Aran. Pel que fa als càrrecs electes que no ocupen càrrecs de responsabilitat de primera fila, s'ha optat per atribuir-los entrada pròpia quan en sumen com a mínim tres, amb el benentès que en moltes ocasions la justificació de la seva inclusió rau en la combinatòria d'una presència política i una activitat professional o activisme cívic remarcable.

Igualment compten amb entrada pròpia els dirigents dels partits polítics i organitzacions sindicals que han tingut alguna representativitat, encara que mai hagin estat càrrecs d'elecció popular. Es contemplen, doncs, tant els que es van moure dins de les formacions polítiques i del moviment obrer organitzat des de començaments de segle, els homes de la Unió Patriòtica dels anys de la dictadura de Primo de Rivera, o de la FET i de les JONS, així com els dirigents antifranquistes. També hem pres en consideració els homes que van emigrar, van refer la seva vida a Amèrica i van assolir en els seus respectius llocs d'acollida alguna rellevància, de la mateixa manera que hem dedicat especial atenció a l'exili polític resultant de la guerra civil, fent-nos ressò de la memòria d'aquest col·lectiu, absents la majoria dels seus integrants durant molt temps dels pobles que van abandonar, tot recordant les seves actuacions en política prèvies a l'exili, sense oblidar de referenciar, quan així ha estat possible, si un cop instal·lats fora van seguir observant algun tipus d'activisme polític o cultural relacionat amb el país i la realitat social que deixaven enrere o amb la que trobaren al país d'acollida. Finalment, i com ja hem assenyalat, les referències a organitzacions i institucions i alguns esdeveniments clau relatius a la vida política en general s'encaminen a suplir entrades individualitzades, tot recordant col·lectius que jugaren algun paper remarcable en un moment donat.

De l'àmbit de l'economia, els principals subjectes presos en consideració han estat les empreses i els empresaris i tècnics, en tant que la relació de veus incorporades al diccionari ha estat determinada principalment per la capacitat d'innovació demostrada en cadascun dels moments històrics en què han desenvolupat la seva activitat. Amb aquest criteri, s'hi han inclòs totes les institucions pioneres en el desenvolupament econòmic de les terres de Ponent: cambres, fires, comunitats de regants, denominacions d'origen, etc., i s'han complementat les entrades individuals amb les relacions de dades incloses a l'apèndix final.

Junt a les institucions econòmiques, hi figuren amb entitat pròpia les empreses que han esdevingut més significatives en relació amb el desenvolupament de determinats sectors econòmics en una etapa concreta. En el cas de l'economia oleícola, de gran importància durant el primer terç del segle XX, o en el de la fruita, foren algunes cooperatives i empreses privades les que primer fomentaren el progrés assolit. En relació amb el món cooperatiu, es tenen en compte, doncs, de manera particular les cooperatives més significatives tant pel seu caràcter precursor com pel pes assolit en el sector en un període determinat durant la primera meitat del segle XX. A partir dels anys setanta són sobretot les empreses privades les que destaquen en el desenvolupament del sector de la comercialització de la fruita, a més de la incorporació de cooperatives de segon grau. Aquestes són les que innoven i, per això, hi ha més entrades individualitzades que en el cas de les de primer grau. És obvi que s'ha donat entrada pròpia a totes les empreses grans i generalment pioneres, com la sucrera de Menàrguens, les fàbriques Trepat de Tàrrega o San Miguel de Lleida, així com tot el conjunt d'empreses hidroelèctriques. No hi falten tampoc les principals empreses i institucions que han transformat el sector serveis, com són les cambres de comerç, les principals comunitats de regants, els hospitals i clíniques, el sector ferroviari i el transport per carretera o les cooperatives de serveis ja esmentades.

Cal afegir-hi també que les persones que tenen un paper central en l'origen, en la consolidació o en la renovació de les diferents institucions o empreses s'han integrat en la corresponent entrada i, per tant, que el seu nom apareixerà a l'índex onomàstic que acompanya el diccionari, entès com una part fonamental d'aquest. Aquells empresaris que a més de la seva activitat econòmica presenten mèrits rellevants en la societat de la seva època figuren amb una entrada particular en la qual s'ofereix un apunt biogràfic global de les persones en qüestió. Tampoc hem deixat de fer menció a alguns empresaris o empreses de certa rellevància fundades a Amèrica, ja que així ho hem pogut recollir de diccionaris prèviament existents. Només excepcionalment s'ha decidit atribuir entrada pròpia a una empresa i a l'empresari al capdavant d'aquesta. No s'han deixat de tenir en compte diversos col·lectius estretament vinculats a l'àmbit econòmic com són economistes, historiadors de l'economia, enginyers o tècnics. En conjunt, per les seves pròpies característiques, les empreses i les institucions han tingut en aquest àmbit més pes en el diccionari que les persones, cosa que segurament explica que no sempre hagi estat possible trobar, a desgrat de les cerques fetes al respecte i dels esforços esmerçats, les dades precises per oferir en alguns casos una visió més completa. D'altra banda, la rapidesa amb què canvia el món de l'economia fa que tot i haver-ho procurat no hagi estat fàcil tenir tota la informació actualitzada malgrat haver-nos endinsat en la cerca d'informació, en aquests i, també, en tots els altres àmbits, fins ben entrat el segle XXI.

En l'apèndix final s'inclouen les relacions de persones que han dirigit les principals institucions econòmiques durant el segle XX. Pel que fa al món cooperatiu, es destaquen els dirigents de les principals o, en alguns casos més singulars, cooperatives de segon grau, atenent als diversos sectors agraris. S'intenta, també, evidenciar les empreses més significatives durant el segle XX a partir de fonts diverses, que permeten copsar la seva magnitud i la seva presència econòmica.

Pel que fa als criteris seguits en l'àmbit de la vida social i cultural, hem de fer constar en primer lloc que per elaborar les relacions d'entrades incorporades s'ha comptat amb l'ajut de persones i estudiosos que per les seves recerques o relacions professionals tenen coneixements acreditats de cadascun dels camps que han estat abordats.

A banda d'institucions clau en la vida cultural ciutadana, dels càrrecs institucionals o de les persones amb prestigi reconegut per altres instàncies, com pot ser figurar a la Gran Enciclopèdia Catalana, els aspectes que hem procurat que reunissin totes les persones incloses han fet referència, a grans trets, a la seva trajectòria intel·lectual i professional, a la seva implicació ciutadana i al ressò de la seva activitat. En tots els casos s'ha tingut en compte la suma de circumstàncies d'aquest caire, sovint confluents amb les de caràcter polític o econòmic, que hem procurat presentar de forma ordenada en els diversos perfils elaborats, no tots amb un format homogeni, encara que aquest ha estat el nostre objectiu, ja que en la seva elaboració hi han participat prop de cent redactors. Entre les entrades corresponents a la vida social i cultural hi ha bon nombre de professionals liberals –metges, arquitectes, advocats, enginyers, etc.– junt a un ventall ampli d'ensenyants, científics, gent del món del periodisme –premsa, ràdio i televisió– i de l'erudició local, tot parant particular atenció al món de la creació a partir dels col·lectius d'artistes, fotògrafs, escriptors o músics. El món de l'esport hi assoleix una entitat important. Igual que esdevé amb l'Església, representada pels bisbes, capellans amb presència ciutadana, religiosos i religioses amb una activitat rellevant a les missions o als moviments d'Església. Tampoc hem oblidat la presència de l'exèrcit. En suma, un conjunt ampli de col·lectius ciutadans en el qual no han estat contemplades aquelles figures populars que formen part del paisatge o del folklore local i són ben conegudes, tant a la ciutat com als pobles del territori. Per tenir en compte aquests personatges caldria haver dissenyat un altre tipus de diccionari. Aquell que hagués tingut cura –com ha deixat dit Antoni Bergós en algun dels seus llibres o en alguna de les seves converses retingudes ja en la memòria col·lectiva– d'aquelles persones que per les seves habilitats o pel compromís amb el dia a dia quotidià han ajudat a

construir el país. Els animadors en cada localitat o barri de les corals, els esbarts, els grups de teatre amateur, els clubs d'escacs, els de dansa, els castellers, els raiers, els que t'endrecen els ossos, les trementinaries amb remeis per a tot, i així fins una llista interminable de persones anònimes que requereixen un altre tipus de consideració que la que hem volgut oferir amb aquesta obra que desitgem útil per al millor coneixement d'aquestes terres.

REDACTORS

Aguilar Montero, Miquel	MAM
Agustí Roca, Carme	CAR
Aldomà Buixadé, Ignasi	IAB
Armengol Segú, Josep	JAS
Ayuso Molí, Helena	HAM
Balasch Peig, Maria Josep	MJBP
Barbé Campistany, Rosabel	RBC
Barrull Pelegrí, Jaume	JBP
Berlabé Jové, Carmen	CBJ
Bernadó Tarragona, Màrius	MBT
Bonales Cortés, Jacinto	JBC
Bosch Bausà, Oriol	OBB
Busto Bonvehí, Anna	ABB
Calvet Bellera, Josep	JCB
Camats Creus, Trini	TCC
Cañellas Julià, Celia	CCJ
Capdevila Capdevila, Joaquim	JoCC
Casado Gual, Núria	NCG
Casals Bergés, Quintí	QCB
Castro Fresnadillo, Javier de	JdeCF
Català Alòs, Francesc	FCA
Closa Salinas, Francesc	FCS
Comella Carnicer, Joan	JCC
Corretgé Blasi, Fabià	FCB
Creus Expósito, Jordi	JCE
Díez Álvarez, Elvira	EDA
Enciso Rodríguez, Joan Pere	JPER
Espinagosa Marsà, Jaume	JEM
Esteban Morales, Hermínia	HEM
Feixa Pàmpols, Carles	CFP
Fernández Fernández, Ángel	AFF
Fité Llevot, Francesc	FFL
Forns Bardají, Josep	JFB
Fullola Fuster, Jaume	JFF
Gabarrell Guiu, Francesc	FGG
Gallart Sort, Amadeu	AGS
Ganau Casas, Joan	JGC
Gasch Duran, Sol	SGD
Gelonch Solé, Josep	JGS
Gómez Marsol, Anna	AGM
González Pérez, Joan-Ramon	JRGP
Goñi Gracenea, Xavier	XGG
Granollers Saltiveri, Toni	TGS
Grifol Nadal, Anna	AGN
Guillaumet Pijoan, Francesc	FrGP
Huguet Recasens, Lluïsa	LHR
Jarne Mòdol, Antonieta	AJM
Jiménez Hijazo, Antonio	AJH

Lladonosa Vall-llebrera, Manel	MLV
Llop Torné, Josep Maria	JMLT
López López, Antonio	ALL
López Melción, Joan B.	JBLM
Machetti Sánchez, Sandro	SMS
Macià Farré, Marc	MMF
Marquès Sureda, Salomó	SMSu
Martí Sentañes, Esther	EMS
Martínez Minguell, Gerard	GMM
Mateu González, Josep Joan	JJMG
Michelena Bárcenas, Antonio	AMB
Minguell Cardeñes, Camil·la	CaMC
Mir Artigues, Pere	PMA
Mir Curcó, Conxita	CMC
Morell Rosell, Ramon	RMR
Moya Moll, Sílvia	SMM
Navarro Guitart, Jesús	JNG
Not Reig, Anton	ANR
Pabán Pedarrós, Marissa	MPP
Palau Carrera, Montse	MPC
Planas Maresma, Jordi	JPM
Prat Corominies, Joan	JPC
Puig Arnavat, Roser	RPA
Puig Tarré, Maite	MPT
Ramon Muñoz, Josep Maria	JMRM
Ramon Muñoz, Ramon	RRM
Ros Barbosa, Elisa	ERB
Rosell Pujol, Maria Creu	MCRP
Rourera Jordana, Ramon	RRJ
Sabaté Mercader, Marta	MaSM
Sabaté Vergé, Margarida	MSV
Sagués San José, Joan	JSSJ
Sánchez Carcelén, Antonio	ASC
Sanjuan Plana, Roser	RSP
Sanllehí Sabi, M. Àngels	MASS
Santa Bañeres, Àngels	ASB
Sanuy Burgués, Jaume	JSB
Segarra Monell, Mireia	MSM
Simó Pérez, Toni	TSP
Soler Ballús, Anna	AnSB
Toran Bellver, Rosa	RTB
Turull Rubinat, Albert	ATR
Usall Santa, Ramon	RUS
Vicedo Rius, Enric	EVR
Vinyes Ribas, Ricard	RVR
Xandri Solé, Joana	JXS

SIGLES I ACRÒNIMS

AC	Acció Catalana
ACA	Agrupació Cine Amateur
ACNP	Associació Catòlica Nacional de Propagandistes
ACR	Acció Catalana Republicana
AEM	Associació Exalumnes Maristes de Lleida
AIPN	Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes
Animac	Mostra Internacional de Cinema d'Animació de Catalunya
AP	Aliança Popular
APC	Acció Popular Catalana
Aspros	Asociación Protectora de Niños Defectivos de Lérida
BAT	Benèfica Agrupació Teatral de Tàrrega
BEAN	Bloc d'Esquerra d'Alliberament Nacional
BIRD	Banc Internacional de Reconstrucció i Desenvolupament
BOC	Bloc Obrer i Camperol
CAAT	Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Lleida
CAC	Consell de l'Audiovisual de Catalunya
CAG	Corporació Alimentària Guissona
CADCI	Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria
CAMPSA	Companyia Arrendatària del Monopoli de Petrolis
CAVE	Confederació d'Associacions de Veïns, Consumidors i Usuaris d'Espanya
CCOO	Comissions Obreres
CCRT	Corporació Catalana de Ràdio i Televisió
CC-UCD	Centristes de Catalunya-Unió de Centre Democràtic
CDA	Convergència Democràtica Aranesa
CDC	Convergència Democràtica de Catalunya
CDS	Centre Democràtic i Social
CEC	Centre Excursionista de Catalunya
CEDA	Confederació Espanyola de Dretes Autònomes
CEE	Comunitat Econòmica Europea
CEL	Centre Excursionista de Lleida
CENU	Comitè de l'Escola Nova Unificada
CEOE	Confederació Espanyola d'Organitzacions Empresarials
CiU	Convergència i Unió
CGRCU	Comunitat General de Regants dels Canals d'Urgell
CHE	Confederació Hidrogràfica de l'Ebre
CNR	Centre Nacionalista Republicà
CNS	Confederació Nacional Sindicalista
CNT	Confederació Nacional del Treball
COAC	Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya
COELL	Confederació d'Organitzacions Empresarials de les Terres de Lleida
CONC	Comissió Obrera Nacional de Catalunya
CONFAVC	Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya
COPAGA	Cooperativa Provincial Agrícola y Ganadera
CRFS	Centre Republicà Federal Socialista
CSC	Convergència Socialista de Catalunya

CSIC	Consell Superior d'Investigacions Científiques
DARP	Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca
DLR	Dreta Liberal Republicana
DO	Denominació d'Origen
DOP	Denominació d'Origen Protegida
EMBA	Escola Municipal de Belles Arts de Lleida
EMU	Empresa Municipal d'Urbanisme de Lleida
ENDESA	Empresa Nacional d'Electricitat SA
ENHER	Empresa Nacional Hidroelèctrica de la Ribagorçana
ERC	Esquerra Republicana de Catalunya
ERC-EV-AM	Esquerra Republicana de Catalunya-Els Verds i Més-Acord Municipal
ESADE	Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses
ESCAC	Escola Superior de Cinema i Audiovisuals de Catalunya
ETSAB	Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona
ETSAV	Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès
ETSEA	Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària
ETSIAM	Escuela Técnica Superior de Ingenieros Agrónomos de Madrid
EUA	Estats Units d'Amèrica
FAD	Foment de les Arts i el Disseny
FAI	Federació Anarquista Ibèrica
FAO	Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació
FAVL	Federació d'Associacions de Veïns de Lleida
FCCB	Federació Comunista Catalanobalear
FDN	Federació Democràtica Nacionalista
FECOM	Federació Provincial d'Empresaris de Comerç de Lleida
FECSA	Forces Elèctriques de Catalunya SA
FEJOC	Federació de Joves Cristians de Catalunya
FENEC	Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya
FET-JONS	Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista
FETE	Federació Espanyola de Treballadors de l'Ensenyament
FIMOC	Federació Internacional de Moviments Obrers Catòlics
FLP	Frente de Liberación Popular
FMA	Federació Monàrquica Autonomista
FNC	Front Nacional de Catalunya
FOC	Front Obrer de Catalunya
GAP	Grups de l'Alt Pirineu
HOAC	Hermandad Obrera de Acción Católica
IACSI	Institut Agrícola Català de Sant Isidre
ICE	Institut de Ciències de l'Educació
ICS	Institut Català de la Salut
ICV	Iniciativa per Catalunya-Verds
IEC	Institut d'Estudis Catalans
IEFC	Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya
IEI	Institut d'Estudis Ilerdencs
IESE	Institut d'Estudis Superiors de l'Empresa
IMAC	Institut Municipal d'Acció Cultural de Lleida
INCAVI	Institut Català de la Vinya i el Vi
INEFC	Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya
INI	Institut Nacional d'Indústria
INSE	Independents de la Segarra
IREL	Institut Superior de Ciències Religioses de Lleida
IRTA	Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries
IRYDA	Instituto Nacional de Reforma y Desarrollo Agrario
IU	Izquierda Unida
JAP	Joventuts d'Acció Popular
JCI	Joventut Comunista Ibèrica
JEC	Joventuts d'Estat Català
JEREC	Joventuts d'Esquerra Republicana-Estat Català
JNC	Joventut Nacionalista de Catalunya
JOC	Joventut Obrera Catòlica
JONS	Juntes d'Ofensiva Nacional Sindicalista

JSU	Joventuts Socialistes Unificades
MSC	Moviment Socialista de Catalunya
MMTC	Moviment Mundial de Treballadors Cristians
NE	Nacionalistes d'Esquerra
OCDE	Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic
OJE	Organització Juvenil Espanyola
OMS	Organització Mundial de la Salut
PASOC	Partit d'Acció Socialista
PCE	Partit Comunista d'Espanya
PCPE	Partit Comunista dels Pobles d'Espanya
PCR	Partit Catalanista Republicà
PDA	Partit Democràtic Aranès
PDC	Pacte Democràtic per Catalunya
PDP	Partit Demòcrata Popular
PI	Partit per la Independència
PNC	Partit Nacionalista Català
POUM	Partit Obrer d'Unificació Marxista
PP	Partit Popular
PRC	Partit Republicà Català
PRNC	Partit Republicà Nacionalista Català
PRR	Partit Republicà Radical
PRS	Partit Radical Socialista
PSAN	Partit Socialista d'Alliberament Nacional
PSC	Partit dels Socialistes de Catalunya
PSC (C)	Partit Socialista de Catalunya-Congrés
PSC (R)	Partit Socialista de Catalunya-Reagrupament
PSOE	Partit Socialista Obrer Espanyol
PSUC	Partit Socialista Unificat de Catalunya
PTE	Partit del Treball d'Espanya
RNE	Ràdio Nacional d'Espanya
RSDC	Reagrupament Socialista i Democràtic de Catalunya
RTVE	Ràdio Televisió Espanyola
SACERC	Sindicat Agrícola de Cervera i sa Comarca
SAGUIC	Sindicat Agrícola de Guissona i sa Comarca
SCCL	Societat Cooperativa Catalana Limitada
SCOT	Societat Catalana d'Ordenació del Territori
SDEUB	Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona
SEU	Sindicat Espanyol Universitari
SIM	Servei d'Investigacions Militars
TOAR	Teatre de l'Obra Atlètica Recreativa
TOP	Tribunal d'Ordre Públic
TVE	Televisió Espanyola
TVC	Televisió de Catalunya
UAB	Universitat Autònoma de Barcelona
UB	Universitat de Barcelona
UCD	Unió de Centre Democràtic
UDA	Unió Democràtica Aranesa
UDC	Unió Democràtica de Catalunya
UdL	Universitat de Lleida
UE	Unió Europea
UFNR	Unió Federal Nacionalista Republicana
UGT	Unió General de Treballadors
UIC	Universitat Internacional de Catalunya
ULS	Unió Local de Sindicats
UMN	Unió Monàrquica Nacional
UNE	Unió Nacional Espanyola
UNESCO	Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura
UPA	Unió Provincial Agrària
UPC	Universitat Politècnica de Catalunya
URL	Universitat Ramon Llull
URSS	Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques
URV	Universitat Rovira i Virgili
USAC	Unió de Sindicats Agraris de Catalunya
USC	Unió Socialista de Catalunya
UTECO	Unió Territorial Espanyola de Cooperatives

A

Abad Gil, Antoni

Santa María del Campo Rus, Conca, 1921 - Lleida, el Segrià, 1987

Dibuixant, pintor i escultor. L'any 1943 s'establí a Lleida i es casà amb la poetessa Teresina Roses. Obrí un taller d'escultura i marbreria i es vinculà amb els artistes del Cercle de Belles Arts, del qual fou membre fundador. D'inicis academicistes, s'inclinà cap a l'abstracció, sense perdre els referents humans com ho exemplifica la seva escultura *L'Homenot* de la plaça de la Pau de Lleida. El 1962 se li concedí el primer premi d'escultura de la ciutat de Conca i fou nomenat membre de la Real Academia Conquense de Artes y Letras l'any 1980. A partir dels anys setanta exposà en ciutats com València, Tarragona o la mateixa Lleida, on com a homenatge pòstum es realitzaren dues importants exposicions, una l'any 1987 patrocinada per la Fundació la Caixa i l'altra el 1994, organitzada pel CAAT. *[RSP]*

Abad Roses, Toni

Lleida, el Segrià, 1956

Artista. Fill de l'escultor Antoni Abad Gil i la poetessa Teresina Roses, es llicencià en Història de l'Art per la UB (1979). També estudià gravat a Conca, Londres i Perusa (Itàlia). Artista multidisciplinari, la seva trajectòria s'inicià amb la pintura, després experimentà l'escultura a través de diferents materials com la gomaescuma i adquirí paulatinament tendències minimalistes. El seu treball escultòric adoptà materials i productes com el Mecalux que li proporcionaren múltiples combinacions pel que fa a l'experimentació i recerca del volum. Als anys 90 incorporà des de l'escultura, la fotografia, i més tard el vídeo, les instal·lacions i el net.art. Foren moltes les mostres individuals i col·lectives: *Últimes coincidències* (Lleida, 1995); *Medidas de Emergencia*, Espacio Uno (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid, 1997); Biennal de Venècia (1999), *P.S.1.*/MOMA (Long Island City, Nova York, 2003); i *Antoni Abad. Canal* GITANO*, (2004-2005) al Centre d'Art La Panera. Reconegut amb distincions com la Medalla Morera de Lleida (1990), Premi ARCO electrónico (1999), Segona Biennal d'Art Leandre Cristòfol de la ciutat de Lleida (2002); Premi Golden Nica d'Ars Electronica i el Premi Nacional de Cultura (2006), fou l'autor de l'escultura pública *Movere+Conciliare*, instal·lada a l'avinguda Blondel de Lleida. *[HAM]*

Abadal Grau, Josep Antoni

Lleida, el Segrià, 1849 - ?

Farmacèutic i polític lleidatà. Afí al republicanisme possibilista de Castelar va ser escollit regidor a la Paeria de Lleida el 1883, en què ocupà la quarta tinència d'alcaldia entre 1883-1884 i la segona entre 1885-1887. El 1889 va ser nomenat regidor pel governador civil, però no va prendre possessió del càrrec per incompatibilitat. El 1890 va pretendre sense èxit, dins una coalició amb republicans federals i progressistes, obtenir un escó a la Diputació Provincial pel districte de Lleida. Assolí aquest objectiu quatre anys més tard, ara ja dins dels rengles del Partit Liberal. El 1898 va renovar l'acta però va haver de renunciar-hi per incompatibilitat. Exercí la vicepresidència de la Diputació entre 1898 i 1899. El 1905 tornà a ser escollit regidor i exercí l'alcaldia per reial ordre entre gener de 1906 i febrer de 1907. Va ser president de la Delegació Provincial de la Creu Roja de Lleida i del Col·legi de Farmacèutics de Lleida. *[JAS]*

Abizanda Puntas, José

Lleida, el Segrià, 1902-1936

Advocat, notari, polític i propietari. Fou un dels signants del manifest fundacional d'APC (26 d'octubre de 1934), partit adherit a la CEDA del qual fou cap provincial. Va ser candidat per la coalició Front Català d'Ordre a les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936. Fou un dels directors de la trama civil a Lleida implicada en la preparació del cop d'estat del juliol de 1936. Una vegada fracassada la revolta, fou detingut a la Seu Vella (caserna de la guarnició sollevada) i empresonat. Va ser mort la nit del 5 d'agost de 1936 al cementiri de Lleida en una de les saques de la presó que marcaren l'etapa més violenta de la Lleida revolucionària l'estiu d'aquell any. *[JSSJ]*

Acadèmia Bibliogràfica Mariana

Va ser fundada l'any 1862 per mossèn Josep M. Escolà Cugat (la Fatarella, la Terra Alta, 1820 - Lleida, el Segrià, 1884) juntament amb el poeta Lluís Roca Florejacs (Lleida, el Segrià, 1830-1882) i altres personalitats relacionades amb la Renaixença, amb l'objectiu de difondre la doctrina i la devoció mariana, principalment a través de la literatura i l'art. Així, es va fomentar una important activitat i des de 1863 uns certàmens literaris. Alhora, l'Acadèmia va acollir diferents institucions religioses com ara la Congregació Mariana per a Joves (1910), les Associacions de Normalistes (1917) i la Congregació de Cavallers de Ntra. Sra. de l'Acadèmia i de Sant Josep (1922). Durant el mandat del segon director (1884-1917), el canonge lleidatà Josep Antoni Brugulat Gort (Lleida, el Segrià, 1850 - Caldes de Malavella, la Selva, 1917), es va ampliar notablement la seu de l'Acadèmia Mariana. L'any 1917 l'edifici va passar a ser propietat del bisbat de Lleida. L'Acadèmia va tenir des d'un bon començament una clara vocació de projecció espanyola i fins i tot llatinoamericana, cosa que va comportar que el castellà fos la seva llengua preferent, si bé des de 1865 hi va haver un premi per a poesia escrita en català. El 1923 l'Acadèmia rebria els màxims honors: el rei Alfons XIII li concedia el títol de Reial i el papa Pius XI li atorgava el de Pontifícia. Aquests reconeixements exteriors, tanmateix, coincidirien amb l'inici de la seva decadència. Després de la Guerra Civil, l'Acadèmia va recobrar algunes de les seves activitats, com per exemple el Certamen Literari. Durant el pontificat del bisbe Ciuraneta es va restaurar l'edifici de la Mariana (2006), que va passar a acollir diferents serveis diocesans. El principal historiador de l'Acadèmia va ser mossèn Joan B. Altisent (Anglesola, l'Urgell, 1886 - Lleida, el Segrià, 1936), historiador i autor de *La Pontificia y Real Academia Bibliográfico-Mariana de Lérida* (Lleida, 1929). *[JBP]*

Academia Científico-Mercantil (Ciencias, Artes é Industrias) de Tàrrega

Es constituí l'any 1904. S'inspirà en un tipus d'entitats de promoció econòmica de caràcter positivista d'entre les quals destaca l'Acadèmia Científico-Mercantil de Barcelona (1871), que comptava amb figures com Josep Fiter Inglés, Rossend Serra Pagès o Joan Gassó Vidal. L'Acadèmia targarina, promoguda per un conjunt de comerciants i industrials locals, perseguia, segons el seu reglament, el foment científic i tècnic, en el marc local i la seva àrea d'influència, de la Higiene, l'Agricultura, la Indústria, el Comerç i les Arts. El primer president d'aquesta societat fou l'industrial Josep Serret Tristany, i el primer secretari, el jove industrial, acabat d'establir a Tàrrega, Baldomer Trepat Galceran. La nul·la informació que generà l'Acadèmia més enllà d'aquesta fita inicial fa pensar en una trajectòria efímera. *[JoCC]*

Acadèmia General Bàsica de Sotsoficials

Acadèmia militar. Ubicada al terme municipal de Talarn (el Pallars Jussà) s'encarregà de la formació dels sergents de l'exèrcit de terra espanyol. Al llarg dels anys aquestes instal·lacions han tingut diverses funcions. Construïdes l'any 1959 per tal d'acollir el campament d'instrucció dels reclutes pertanyents a la 42 División de Montaña que tenia la seu a Lleida foren inaugurades oficialment pel general Franco el 29 de juny de 1963. El campament fou batejat com a Campamento General Martín Alonso en honor al general Pablo Martín Alonso, que fou l'impulsor de l'obra des del seu càrrec de Capità General de la IV Regió Militar. Entre 1964 i 1966 restà inactiu en traslladar-se la instrucció de reclutes al recentment creat Centre d'Instrucció de Reclutes de Sant Climent Sescebes. Entre 1966 i 1972 es convertí en un CIRE (Camp d'Instrucció de Reclutes Especialistes). L'any 1972 tornà a ser desocupat però els estius de 1973 i 1974

s'hi desenvolupà el curs selectiu d'ingrés a l'Acadèmia General Militar de Saragossa. Finalment, el 31 de maig de 1974 es crea l'Acadèmia General Bàsica de Sotsoficials (AGBS) que, fins a l'any 2005, ha format 30 promocions de sergents a més d'impartir cursos per a altres grups com músics militars, regiment de la Guardia Real, alumnes de Guinea Equatorial, etc. L'acadèmia és dirigida per un coronel de l'arma d'infanteria i després de la desaparició del Govern Militar de Lleida aquest coronel ostenta el càrrec de Comandant Militar de Lleida en ser el cap de més graduació de les unitats de la província. *[JCB]*

Acedo Jorge, Carmen

Lleida, el Segrià, 1975

Esportista. S'inicià en el món de la gimnàstica al Club Patrícia. Després de guanyar diversos títols nacionals, formà part de la selecció espanyola que participà als Jocs Olímpics de Barcelona 92. Fou la primera esportista lleidatana que aconseguí un diploma olímpic en finalitzar en la quarta posició el concurs de gimnàstica rítmica. Poc després d'aquest èxit es va retirar. Continuà residint a Lleida amb el seu marit, l'atleta Jesús Ángel García Bragado. *[TSP]*

Acher, Joan Baptista

Vegeu Vila Franquesa, Alfons. *[CMC]*

Actel, SCCL

Grup cooperatiu de segon grau, fundat a Lleida l'any 1980 arran del desdoblament de la UTECO. El primer president fou Pere Boldú Trillo. Integrava un total d'unes 120 cooperatives de les comarques de Lleida i Osca. L'objectiu de l'entitat era adquirir i/o proveir de matèries primeres i dels recursos necessaris en els processos de producció, la transformació i comercialització, la fixació de normes per millorar la qualitat, la concentració de l'oferta, així com la regulació de preus en la fase de producció, entre altres finalitats, sempre en benefici de les entitats adherides. La societat s'estructurava entorn de dues seccions: la secció de Fruita i hortalisses (que des de 1999 comptava amb el centre logístic de Térmens) i la de Subministraments i cereals. A més, el grup Actel SCL participava en un ampli entramat cooperatiu i empresarial que creà amb altres entitats, algunes d'Aragó i d'Extremadura. Fou soci de referència de l'empresa transformadora Indulleida, a la qual aportava quantitats importants de fruita per processar. La darrera novetat incorporada per l'entitat fou el llançament al mercat dels envasos de fruita pelada i trossejada marca Mama Fruta, preparada per al consum immediat. A inicis del segle XXI traginava un volum de 120 mil tones anuals de fruita dolça, que la convertien en la major cooperativa productora d'Espanya. L'any 2009 el president n'era Ramon Brualla Barés. *[JFB]*

Agelet Besa, Miquel

Lleida, el Segrià, 1845-1915

Comte de Vinatesa. Terratinent, advocat i polític. Fill d'una família benestant de la ciutat, originària del terme de Vinatesa, tenia diverses propietats a la plana regada de Lleida. Seguidor de Sagasta i de Montero Ríos, esdevingué cap del Partit Liberal de Lleida. Escollit president de la Diputació, el 1882, va esdevenir vicepresident de la Comissió Provincial durant el bienni 1883-84. Elegit regidor de la Paeria de Lleida el 1885, no prengué possessió a l'optar per romandre a la corporació provincial. Va ser elegit diputat a Corts per Lleida el 1886, 1893, 1898 i 1901 i per Solsona el 1891. Senador per Lleida el 1896 i el 1899. El 1903 fou nomenat senador vitalici. El 1912 el rei li atorgà el títol nobiliari de comte de Vinatesa. Casat dues vegades, fou el pare de Josep Agelet Garrell i de Jaume Agelet Garriga. Poc abans de morir presidí el Casino Principal. *[CMC]*

Agelet Garrell, Josep

Lleida, el Segrià, 1872 - Suïssa, 1923

Segon comte de Vinatesa. Advocat, terratinent i polític. Fill de Miquel Agelet Besa, de qui heretà, a la seva mort, el 1915, la direcció del Partit Liberal a les comarques de la plana lleidatana. Després d'estudiar Dret a Deusto i llicenciar-se per Salamanca, tornà a Lleida. A l'octubre de 1916, i sota els bons auspicis de Romanones, s'arribà a la fusió de forces en pro del Partit Liberal Autonomista, amb la facció comandada al Pirineu lleidatà per Emili Riu Periquet. El 1905 va ser elegit diputat a Corts per Solsona i el 1914, 1916 i 1923 assolí una acta de senador per Lleida. Morí, afectat de tuberculosi, després de passar llargues temporades en un sanatori de Suïssa. *[CMC]*

Agelet Garriga, Jaume

Lleida, el Segrià, 1888 - Madrid, 1981

Poeta. Fill de Miquel Agelet Besa. Estudià Dret i el 1920 ingressà a la carrera diplomàtica. Exercí a Viena, Mèxic, Washington, l'Haia i París, on visqué des de 1935, encara que també féu estades freqüents a Lleida. El 1936, amb l'esclat de la Guerra Civil, deixà el cos diplomàtic. El seu primer llibre, *Domassos al sol*, no aparegué fins el 1924, però la seva difusió fou més aviat minsa. Completen el conjunt de la seva obra poètica onze títols més: *La tarda oberta* (1927), *Hostal de núvols* (1931), *Els fanals del meu sant* (1935), *Rosada i celístia* (1949), *Pluges a l'erm* (1953), *L'escalf del graner* (1955), *Fauna i flora* (1959), *Fonts de lluna* (1960), *La gàbia de la faula* (1964), *Hort vell* (1968) i *Ocells al teulat* (1970). El volum de les seves *Poesies completes* es publicà a Lleida el 1984. En total, uns siscents poemes en què la natura i la relació del poeta amb el paisatge, Lleida i la seva horta, esdevenen el tema central. La mort i la reflexió sobre la pròpia literatura completen el ventall temàtic de la seva poesia. *[GMM]*

Agelet Romeu, Antoni

Lleida, el Segrià, 1874 - ?

Advocat i polític. Membre de la Junta Provincial i de la Comissió Executiva del Partit Liberal Autonomista (1916). Elegit regidor el 1899, el 1903, el 1909 i el 1913, ocupà l'alcaldia el 1905 i el 1916. Posteriorment guanyà els comicis provincials de 1917 i 1921 en representació del districte de Cervera-Solsona. El 1919 i el 1923 esdevingué vicepresident de la Diputació, institució a la qual retornà el 1930 per nomenament. Durant la Segona República milità a les files del PRR, en què va ocupar, el 1936, la vicepresidència del comitè provincial del partit. Fou membre de la junta de govern del Col·legi d'Advocats de Lleida (1932-1936). El seu nebot, Joan Agelet Rosich (? - Lleida, el Segrià 1922), formà part de les comissions gestores municipals constituïdes els anys 1938, 1939 i 1946. *[CMC]*

Agroindustrial Catalana, SCCL

Societat cooperativa creada l'any 1993 com a resultat de l'associació de les cooperatives de Belianes, Guimerà, els Torms i la Granadella i dedicada, com a activitat més important, a la producció i venda d'oli d'oliva. Amb seu a la Granadella i 300 socis, a principis del segle XXI la societat només integrava les cooperatives dels Torms i la Granadella. Agroindustrial Catalana ocupava 4 persones de manera permanent, comptava amb un sistema continu de producció i una envasadora. Tingué una producció mitjana anual de 631 tones mètriques d'oli d'oliva, obtinguda a partir de la varietat arbequina. D'aquesta producció, unes 225 tones mètriques d'oli eren envasades i comercialitzades amb les marques Degustus i Gran Degustus, pertanyents a la Denominació d'Origen Protegida les Garrigues. A més de la producció d'oli d'oliva, la societat també comptava amb seccions dedicades a l'ametlla i els cereals, productes que es comercialitzaven a partir de cooperatives agràries de segon grau (Agrupació Oleària Lleidatana, SCCL —Agrolés— i ACTEL, SCL, respectivament). *[RRM]*

Agrolés, SCCL

Hereva de la UTECO, va ser fundada l'any 1980 com a empresa amb la nova denominació i va ser promoguda per Pere Boldú Trillo, qui en fou el primer president. Amb poc temps es va especialitzar en l'elaboració artesana d'oli verge extra. Agrupà diferents cooperatives productores d'oli de la zona de les Garrigues i cooperatives de fruita seca (ametlles i avellanes) de la mateixa zona i d'Aragó, La Rioja i Navarra. L'oli que comercialitzava, ja des de l'etapa UTECO, rebé el nom de Germanor i va ser premiat dos cops amb la Medalla d'Or, el primer a la Fira Internacional del Camp de Madrid de 1970 i el segon a la Fira de l'Exportació l'any 1983. *[JFF]*

Agrupació de Geganters de Solsona

Es constituí a final de la dècada dels 70 per tal de conservar i potenciar la tradició gegantera de Solsona. La seva peculiaritat rau en el fet que ells sols s'ocupaven de tota la manifestació dels improperis fins al ball de bastons, mentre que a la major part de Catalunya cada peça era custodiada per una associació diferent. La figura més representativa dins els geganters era la del càrrec de Macip major, la funció del qual era presidir i organitzar l'estructura de les diferents comparses. L'any 1983 es va signar el protocol del Folklore Geganter entre l'ajuntament de Solsona (com a representant del poble i propie-

tari jurídic d'alguns entremesos), la Confraria de la Mare de Déu del Claustre (propietària de la resta d'improperis) i l'Agrupació de Geganters, en el qual acordaren, definiren i fixaren els criteris per aconseguir el manteniment d'aquest important patrimoni cultural. Des de l'any 1977 gairebé totes les pujades i baixades dels gegants les havia acompanyat l'Orquestra Patinfanjàs, igualment present a la festa del Carnaval. *[JXS]*

Agrupació d'Escriptors i Artistes Socials

Entitat constituïda a Lleida a finals de juliol de 1936. Entre els impulsors hi havia els principals noms de l'avantguarda local, vinculada al grup de la revista *Art* i políticament propera al POUM: Antoni García Lamolla, Pau Xuriguera Parramona, Josep Comabella Rabassa, Leandre Cristòfol Peralba i Enric Crous Vidal. Es proclamaven partidaris de la causa proletària i revolucionària en la lluita contra el feixisme. A més de defensar els interessos sindicals dels artistes, l'Agrupació pretenia promoure una nova cultura, pròpia de la revolució social que volien desenvolupar en aquell moment. *[JSSJ]*

Agrupació teatral TOAR

Fundada el 1957, com a Teatro de la OAR (Obra Atlético Recreativa) d'Acció Catòlica, de la mà de José Olóndriz (Tudela, Navarra, 1918 - Lleida, el Segrià, 1959), fuster i actor aficionat. La seva primera etapa va representar un important revulsiu en l'ensopit teatre que aleshores es feia a Lleida, tant pel que feia als plantejaments escènics, com respecte als textos proposats, alguns dels quals eren, des del mateix catolicisme, tot un desafiament a les idees religioses fins aleshores hegemòniques. Després, al llarg de més de mig segle, ha representat peces teatrals d'autors nacionals i internacionals i ha produït espectacles d'arts escèniques de gèneres molt diversos. L'any 2004, coincidint amb el cinquantè aniversari, l'ajuntament de Lleida la distingí amb la Placa de la Paeria al Mèrit Cultural i Artístic. Ha estat historiada per dos dels seus membres més significats: Emili Reimat Montull i Enric Castells Granés: *Història del TOAR* (Lleida, 1991). *[JBP/MAM]*

Agrupación Cine Amateur (ACA)

Entitat creada a Lleida el 1955 amb l'objectiu de promoure la producció i la difusió del cinema amateur. Fundada en el si de l'associació Amigos del Museo i amb seu social al Casino Principal, desenvolupà la seva activitat durant la segona meitat de la dècada dels anys cinquanta. Agrupà, entre d'altres, cineastes amateurs com Joan Baró Porqueras, Joaquim Bernat Gombau, Juan Llorens Coma *Joannes*, Josep Estadella Albiñana, Francesc Freixa, Claudi Gómez Grau, Josep Gómez Vidal, Josep Guiu Abelló, Luis Mejón Carrasco, Ramon Ricart Rey, Josep Sarrate Forga, Ton Sirera Jené, Ferran Sirera, Josep Solé Sabaté, Francesc Tomás Fort i Josep M. Trepat Padró. Fonamentalment, es consagrà a la difusió i debat de l'obra fílmica dels seus associats, encara que també va organitzar sessions dedicades a reconeguts cineastes amateurs procedents de Catalunya i la resta de l'Estat. Promogué diversos concursos i certàmens, com ara el concurs de guions cinematogràfics, celebrat el 1956, o el Premio Pubilla de Bronce, creat en col·laboració amb la Comisión de Ferias y Fiestas de l'ajuntament el 1959. També inicià l'organització de sessions de cineclub que donaren lloc al Cine-club de Lérida. *[OBB/SMS]*

Agrusa

Agricultores Unidos SA, constituïda a Mollerussa (el Pla d'Urgell) el març de 1954, fou una empresa dedicada a la selecció i millora de llavors. Els seus fundadors foren els empresaris de Mollerussa Jaume Vila Ricart, els germans Antoni i Eduard Brufau Aguilera, Manuel Niubó Espinet i el seu nebot Robert Niubó Aldomà, Joan Gomà Cava, el prestigiós genetista guissonenc, treballador de la Diputació Provincial, Josep Pané Mercé, que en fou el primer director tècnic i el propietari de Linyola Josep Farreny Guasch. A inicis del segle XXI, la societat la dirigia Jaume Ribera Ribalta, casat amb una filla de Josep Pané. El 2008, amb 16 treballadors, l'empresa facturava al voltant dels deu milions d'euros. Alguns socis fundadors d'Agrusa ho foren també d'altres empreses del sector agropecuari com la fàbrica de pinsos FOA (Jaume Vila, Josep Farreny i Eduard i Antoni Brufau) o l'empresa de fruita Molnar (E. i A. Brufau). *[JoCC]*

Agudana SA, L'

Empresa fundada el mes de juny de 1969 a Torà i

traslladada l'any 1975 a Cervera (ambdues localitats de la Segarra), dedicada al sacrifici de bestiar i la fabricació d'elaborats carnis. A finals de la dècada dels anys vuitanta, la societat propietat dels germans Garriga Zafrilla ocupava una posició capdavantera entre les empreses del sector agroalimentari. Amb una plantilla que superava els cinc-cents treballadors, unes instal·lacions que permetien sacrificar un volum de bestiar de més de 50.000 tones i uns ingressos anuals propers als 20.000 milions de pessetes, era el segon escorxador més important de Catalunya i el cinquè d'Espanya. L'any 1994, la crisi econòmica que la va afectar l'obligà a presentar un expedient de suspensió de pagaments i de regulació de plantilla. Cinc anys després, amb una plantilla que s'havia reduït a 350 treballadors, l'empresa encara no havia pogut superar les dificultats econòmiques, cosa que la va portar, coincidint amb una caiguda de preus del sector porcí, a presentar el 22 d'octubre de 1999 un expedient de fallida. A finals de l'any 2001, L'Agudana va ser adquirida per Copemo Corporació Càrnica, SA, una societat que tingué com a principal accionista la Cooperativa d'Artesa de Segre. El mes de maig de l'any 2007, un incendi va destruir part de les seves instal·lacions, la qual cosa l'obligà a traslladar bona part de la producció a un escorxador de Vic. En aquells moments, L'Agudana sacrificava uns 2.500 caps de bestiar diaris, comptava amb una plantilla d'uns 260 empleats i era un dels principals escorxadors de Lleida. *[JMRM]*

Aguilà Barril, Miquel

Balaguer, la Noguera, 1952

Mestre i polític. Inicià la seva trajectòria política militant a CSC, després PSC (C). Fou membre del Consell Nacional del PSC-PSOE i de l'Executiva de les comarques de Lleida, en què fou el coordinador de política local (2007). El 1983 fou escollit alcalde de Balaguer i reelegit el 1987. Tornà a resultar-ne elegit el 1995, el 1999, el 2003 i el 2007. Durant els seus mandats la ciutat de Balaguer experimentà un notable procés de transformació i modernització, com ho palesen les obres de canalització del riu Segre i del polígon industrial, el teatre municipal o la millora del centre històric. Des del 1983 fins el 1989 fou diputat provincial i membre del Consell Comarcal entre 1991 i 1995. El 1996 tornà a ocupar l'escó a la Diputació i esdevingué el portaveu del Grup Socialista. Fou senador en la IV legislatura (1989-1993) i la V (1993-1996) per la llista del PSC-PSOE. *[AJM]*

Aguilar Boixadera, Francesc

Lleida, el Segrià, 1903 - ?

Ebenista i dirigent sindical. President del Sindicat Únic de la Fusta, formà part del corrent procomunista de la CNT. El 1930 signà el manifest de constitució de Joventut Esquerrana. Assistí al congrés confederal extraordinari de la CNT (Madrid, 1931) i a la conferència regional on es manifestà la tensió entre els partidaris de l'acció política i la direcció (Lleida, 1932). Fou membre de la comissió organitzadora de la Federació Local Obrera de Lleida, controlada pel BOC i expulsada de la CNT el 1932. L'any següent participà en la constitució de la ULS, influïda pel BOC, i signà el manifest de constitució de l'Aliança Obrera de Catalunya. Formà part de les candidatures del BOC a les eleccions municipals de 1931 i 1934 i del Parlament de Catalunya (1932). Durant la guerra participà en l'ingrés de la ULS en la UGT, destacà en activitats propagandístiques i encapçalà l'organització sindical de la fusta. Formà part de l'ajuntament d'octubre de 1936 en representació del POUM. Fou detingut en el procés de repressió d'aquest partit. *[JSSJ]*

Aguiló Pascual, Antònia

Lleida, el Segrià, 1927

Escultora. De formació autodidacta, treballà amb diferents materials industrials com el ferro i el formigó, amb els quals realitzà gran part de la seva producció artística, caracteritzada pel gran format. La crítica catalana contemporània la considerà representant de la generació dita del *Mig*, formada durant la Guerra Civil, amb autors com Salvador Aulestia o Josep Maria Subirachs. Entre les seves obres situades a la via pública de Lleida cal esmentar *Exaltació al Treball* (1992), instal·lada a les immediacions de l'empresa Aguiló Pujol a la carretera de Tarragona (Antònia Aguiló és néta de Pau Aguiló Duró, fundador de Pretensats Aguiló); *Auditiva* (1982), a la plaça Sanahuja; i el Crist de la Parròquia de la Sagrada Família. Barcelona, Donosti, Valladolid, Sevilla i Luchon, entre d'altres, són escenari de la seva obra. *[RSP]*

Agustí Barri, Carme

Lleida, el Segrià, 1933

Pedagoga. Estudià Magisteri i es llicencià en Filosofia i Lletres (Pedagogia). Exercí de mestra i pertanyé al Cos de Directors d'Escola. Especialitzada en orientació escolar, esdevingué una reconeguda pedagoga i psicòloga. Membre del Consell Tècnic de l'IREL, fou coordinadora del departament de Pastoral Aplicada d'aquesta institució. Ha escrit *Sí, val la pena viure* (1987), *L'aventura interior. Manual per a una qüestió irrenunciable* (1992), *L'escola: marc de transformació social i personal* (1995), una excel·lent aportació al debat educatiu des d'una posició constructiva i esperançada; *Feblesa i plenitud. Psicopedagogia de l'harmonia dels contraris* (2000) i *Contes per al cap de setmana* (2003). Els seus llibres combinen la psicologia humanista, el cristianisme i una certa orientació envers l'espiritualitat oriental. Dins de la col·lecció *Quaderns de l'IREL*, ha publicat *El Pessebre: Icona de la recerca humana. Una resposta a la crisi religiosa actual* i *Autoconeixement i experiència de la bondat de Déu: la pregària*. *[MLV]*

Agustí Clavería, Llorenç

Lleida, el Segrià, 1909-1962

Empresari. Copropietari de la casa de vidres i sanitaris Agustí i Ferrer. Simultàniament a la seva activitat empresarial, desenvolupà una intensa vida cívica en diverses entitats de la ciutat, entre les quals destacà el càrrec de president de la UE Lleida entre 1951 i 1955. Fou també un dels fundadors de la revista *Labor* (1953-59). Les seves idees i sentiments eren profundament catalanistes, fins al punt que la seva esquela, en ple Franquisme, fou escrita íntegrament en català. *[AJM]*

Agustí Mestre SA

Societat creada a Lleida l'any 1921, quan Agustí Mestre Launes (Maials, el Segrià, 1893 - Lleida, el Segrià, 1979) obrí una petita botiga a la rambla Ferran dedicada a la venda d'articles, gairebé tots relacionats amb l'entorn del cuir i de la pell. La seva empenta comercial va encoratjar el seu fill, Agustí Mestre Barri, el qual donà al negoci un fort creixement envers l'especialització del sector del subministrament agrícola i industrial. Als anys 70 adquirí uns terrenys a la partida Copa d'Or de Lleida amb l'objectiu de construir un centre comercial amb pàrquing, aleshores únic a la ciutat. El 2005, la tercera generació estava encapçalada per Agustí i Jordi Mestre Gorné, amb una clara vocació continuadora, un equip humà amb experiència i una gran varietat de productes de jardineria, mobiliari auxiliar, joguines i objectes de regal i decoració. *[JFF]*

Aige Pascual, Antoni

Lleida, el Segrià, 1922-2006

Advocat i polític. Llicenciat en Dret per la UB, exercí durant dotze anys d'advocat de l'Organización Sindical de Lleida. El 1961 fou nomenat president de la Diputació Provincial de Lleida, càrrec que ocupà set anys (1961-1968). La seva trajectòria política el portà a ser governador civil de Logronyo (1968-1971) i de Tarragona (1971-1976), així com procurador a les Corts en representació dels pobles de la província de Lleida (1961-1971), conseller nacional del Movimiento i president de l'Institut Nacional de Previsió. Fou degà del Col·legi Oficial d'Advocats, president de la Cambra Oficial de la Propietat Urbana de Lleida, secretari general de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat i vicepresident del Caliu Ilerdenc. Entre altres, rebé les següents condecoracions: Gran Creu al Mèrit Civil, Creu d'Honor de Sant Raimon de Penyafort, Creu del Mèrit Militar, Comanda Imperial del Yugo y de las Flechas i Comanda de número d'Alfons X el Savi. *[JGS]*

Aige Roselló, Ramon

Lleida, el Segrià, 1864-1932

Advocat i polític. Membre del Partit Conservador. Va ser escollit regidor a la Paeria de Lleida el 1897 i el 1901, n'exercí la segona tinència d'alcaldia entre 1897 i 1899, la primera tinència entre 1899 i 1901 i un altre cop la segona tinència uns mesos el 1902. Fou nomenat alcalde per reial ordre el desembre de 1902 i exercí el càrrec fins a finals de l'any 1904. El 1909 intentà, sense èxit, assolir un escó a la Diputació Provincial pel districte de la Seu d'Urgell-Sort. Posteriorment s'arrenglerà amb el partit d'Antonio Maura i en representació dels seus partidaris locals signaria el manifest de suport a la Concentració Popular el 1917 i el de constitució del Comitè Monàrquic d'Acció Política el 1920. *[JAS]*

Aigües de Lleida UTE

Societat fundada el 18 d'octubre de 1993, fruit de la unió de les societats Seragua SA i Fomento de Construcciones y Contratas SA, que constitueixen una Unió Temporal d'Empreses. Va néixer amb l'objectiu de dirigir la gestió del Servei Municipal d'Abastiment i Sanejament de l'aigua a Lleida i englobava la direcció de les obres i instal·lacions que composaven el tractament, abastiment i distribució d'aigua potable, així com les xarxes de clavegueram i depuració d'aigües residuals. A poc a poc anà creixent i el 2005 disposava d'uns 50 treballadors en plantilla. La seu de les seves oficines es trobava ubicada a la rambla Ferran i gestionava el subministrament de 120.000 usuaris a la ciutat de Lleida. *[JFF]*

Alaiz de Pablo, Felipe

Bellver de Cinca, la Llitera, 1887 - París, França, 1959

Escriptor i periodista anarquista. Va estudiar a Osca i també a Lleida, ja que la seva família s'hi instal·là quan encara era adolescent. Aquesta circumstància féu que Alaiz exercís una certa influència en l'anarquisme local de preguerra. Va col·laborar en diversos periòdics espanyols (*El Sol* de Madrid, *Solidaridad Obrera* de Sevilla, *Tierra y Libertad* i *Solidaridad Obrera* de Barcelona —que dirigí durant uns mesos—, entre molts d'altres). A la Barcelona dels anys vint mantingué una estreta relació amb el grup anarquista Los Solidarios (del qual formaven part, entre d'altres, Buenaventura Durruti, Juan García Oliver i Francisco Ascaso). A finals de 1936 va tornar a Lleida i fou un dels directors del diari local *Acracia*. Acabada la guerra s'exilià a França, on va morir en la pobresa. A més de l'activitat periodística, també va publicar diverses obres de creació literària, traduccions de l'anglès i textos polítics. *[JSSJ]*

Albajes Garcia, Ramon

Barcelona, el Barcelonès, 1951

Enginyer agrònom. Es doctorà per la Universitat Politècnica de Madrid l'any 1978, universitat on exercí la docència entre 1976-1978. Posteriorment es traslladà a la UPC, on romangué entre 1979 i 1986. Catedràtic de Producció Vegetal d'ençà de 1986, fou cap de l'àrea de Protecció de Cultius del Centre UdL-IRTA i director de l'ETSEA entre 1987 i 1989. El 1992 fou nomenat membre de la comissió gestora, contemplada en la llei de creació de la UdL de 1991. Expert en ecologia i control de plagues agrícoles, centrà la investigació en el control biològic de plagues, ús de feromones i mètodes de control integrat en cultius d'horta i cereals. Autor de nombroses publicacions científiques, fou responsable del Programa de Control Integrat de Plagues de Catalunya i membre de diverses comissions assessores nacionals i internacionals. L'any 2002 li fou concedida per la Generalitat de Catalunya la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic. *[EMS]*

Albanell Tortadès, Pep

Vic, Osona, 1945

Escriptor. Llicenciat en Filologia Hispànica, durant molts anys treballà en editorials. Urgellenc d'adopció des del trasllat familiar a la Seu d'Urgell, fou un dels fundadors del col·lectiu d'escriptors catalans Ofèlia Dracs. Col·laborà a les revistes *Cavall Fort* i *Tretzevents*. El 1972 guanyà el Premi Víctor Català amb el recull de narracions *Les parets de l'insomni*, i el 1975, el Premi Sant Jordi de Cinematografia amb *Pinyol tot salivat*. Publicà, entre altres, *Ventada de morts* (1978) i *Una mica de mort* (1999). La seva activitat literària, farcida de premis, es dirigí singularment al públic infantil i juvenil (amb el pseudònim *Joles Sennell*), amb obres com *El barcelonauta* (1977), Premi Joaquim Ruyra, *El núvol de la son* (1980), Premi Crítica Serra d'Or, o *El Dinociment* (1999), entre moltes d'altres. L'any 2005 va ser guardonat amb el Premi SGAE de teatre infantil i juvenil per l'obra *És teu?*. *[MPT]*

Albiñana Pifarré, Antoni

Lleida, el Segrià, 1914 - ?

Comerciant i polític. Participà en la formació del partit Estat Català a la ciutat de Lleida. A l'esclat de la Guerra Civil dirigí les milícies del partit i durant aquesta exercí de policia fronterer de la Generalitat. Després d'exiliar-se a França, s'establí a la ciutat equatoriana de Guayaquil, on fou membre fundador del Casal Català que s'hi organitzà. Fou delegat en aquest país del Consell Nacional de Catalunya (Londres). *[JCE]*

Alcobé Biosca, Josep

Cervera, la Segarra, 1911 - Barcelona, el Barcelonès, 1999

Mestre i dirigent sindical. La seva família s'instal·là

a Lleida i estudià al Liceu Escolar. Fou membre del grup Batec, moviment de renovació pedagògica lleidatà, quan encara estudiava a la Normal i un dels fundadors de la Cooperativa Espanyola de la Tècnica Freinet i de la FETE a Lleida (1933), on fou secretari d'organització. També va ser un dels organitzadors de l'associació nacionalista Palestra (Lleida, 1931). Durant la Guerra Civil actuà de comissari delegat de la Normal, en substitució de la directora Josepa Uriz, formà part del Comitè Comarcal d'Ajut als Refugiats i fou regidor d'Higiene i Sanitat, per la UGT i el PSUC, a l'ajuntament de Lleida (octubre de 1936). També formà part de les milícies de la cultura. Acabada la guerra s'exilià a França, Santo Domingo i Veneçuela. Un cop retornat a Barcelona, recuperà l'activitat docent a principis dels anys setanta. En aquesta darrera etapa, i després de la seva jubilació, continuà en contacte amb els moviments de renovació pedagògica. *[JSSJ]*

Aldabó Gòdia, Jaume

Alcarràs, el Segrià, 1932

Empresari i esportista. Es formà esportivament al FC Alcarràs, primer com a jugador i després com a directiu. S'inicià en la compravenda de finques rústiques i creà Finques Farré l'any 1970 amb una sèrie de col·laboradors. També fou durant 25 anys president de l'Agrupació de Veterans de la UE Lleida (fins el 2001), membre de la junta directiva del Col·legi d'Agents de la Propietat Immobiliària de Lleida, que li atorgà la Medalla d'Or de la professió i membre de la junta del Club de Golf de Raimat, entre d'altres càrrecs. *[JFF]*

Aldomà Buixadé, Ignasi

el Poal, el Pla d'Urgell, 1955

Geògraf. Doctor per la UB (1990) i professor de la UdL. En els anys de la Transició democràtica s'implicà activament en diversos moviments socials, especialment en aquells que afectaren la pagesia, com recollí al llibre *La vaga dels tractors. Conflictes agraris a l'Urgell, 1977-1978* (1986). Analista de les transformacions del món rural en les darreres dècades del segle XX ha estat autor d'obres com *La crisi de la Catalunya rural* (1999), *Amb el permís de Barcelona* (2000), llibre finalista del Premi d'assaig Josep Vallverdú i *Atles de la nova ruralitat* (2009). Participà en la transformació de la ruralitat i les comarques de Lleida a través del Manifest de Vallbona (proclama i col·lectiu nascuts el 2004 per a la construcció d'un canal Segarra-Garrigues per al segle XXI) i del Compromís per Lleida (constituït el 2007 per impulsar el desenvolupament integral de les comarques de Lleida). Intervingué en la redacció de l'informe per a la constitució de la nova comarca del Pla d'Urgell, en l'elaboració dels Plans Comarcals de Muntanya, el Pla Territorial General de Catalunya i el Pla General de Lleida de 1995. Dels seus darrers treballs, en destaquen *La lluita per l'aigua a Catalunya* (2007) i *El mirall americà, un imperi de càndids i pragmàtics* (2008). *[CMC]*

Aliança Francesa

Institució de reconegut prestigi a tot el món dedicada a mantenir i estendre l'ús de la llengua i la cultura franceses. El desembre de 1954 s'inaugurà a Lleida la seva delegació. Les activitats que s'hi fixà —recollint l'esperit essencial de la casa mare francesa— se centraren en l'ensenyament de la llengua i literatura franceses primer i, després, en la difusió de la cultura francesa a través dels llibres, les exposicions, la música, el cinema i les conferències tot fomentant la interrelació entre ambdues cultures. El màxim impulsor en fou Jaume Magre Servet el qual, retornat de l'exili, s'havia fet càrrec de la delegació de l'Institut Francès de Barcelona a Cervera durant deu anys. Al seu costat hi hagué madame Suzanne Mornet de Miguel, que esdevingué, juntament amb ell, punt de referència docent. Intensament arrelada a la societat lleidatana a través de diverses generacions, les activitats de l'Alliance Française tingueren un èxit indiscutible. La tasca desenvolupada per Jaume Magre —que la dirigí fins el 1980— fou continuada fidelment per Iolanda García Lamolla. *[ASB]*

Alier Casi, Llorenç Maria

Barcelona 1878, el Barcelonès - ?

Advocat i polític. Durant la primera dècada del segle XX va ser president del Círculo Tradicionalista de Barcelona (1907) i secretari de la Junta Regional Tradicionalista. El 1907, l'any de les eleccions de la Solidaritat Catalana, va guanyar com a candidat solidari l'acta de diputat a Corts pel districte de Cervera. Entre 1939 i 1941 fou degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona. *[CMC]*

Alier, SA

Empresa paperera de Rosselló (el Segrià). Denominació comercial que seguia una nissaga d'antics fabricants tèxtils, establerts a Barcelona des de 1833. L'any 1886, Pere Alier Vidal va estendre el negoci a un altre sector, en comprar als hereus de Paulí Font la paperera que tenien a Rosselló, a la qual va posar el nom de La Leridana, en un indret que ja continuava una tradició que es remuntava com a mínim al segle XVIII. L'any 1930 els Alier evolucionaren i concentraren tota la seva inversió en la indústria del paper, que el 1934 es transformà en P. Alier SA, que basava la seva venda en la varietat de paper kraft i sacs industrials, fins a adoptar el nom d'Aliersa des de 1980. L'any 1990 l'empresa vengué accions a una paperera austríaca i l'any següent presentà suspensió de pagaments. La posterior posada al dia permeté posseir el 85 per cent de les accions a la família Alier i la resta a inversors espanyols. El 2005 tenia empreses filials, com Suministros Celulósicos, i participava en la planta de cogeneració Energètica de Rosselló. L'any 2007 tenia una plantilla de 197 treballadors i va fer operacions per valor de 83 milions d'euros. *[JFB]*

Aligué Escudé, Jaume

Tàrrega, l'Urgell, 1952

Tècnic de banca i polític. Regidor de l'ajuntament de Tàrrega per CiU (1983-2007), fou el primer president del Consell Comarcal de l'Urgell de 1988 a 1995. Diputat al Parlament de Catalunya (1984-1999), exercí d'assessor de la presidència de la Generalitat sobre temes comarcals (1990-96) i, alhora, fou secretari de les comissions de la Sindicatura de Comptes i de control parlamentari de la CCRT. *[MSV]*

Alins Abad, Albert

el Pont de Suert, l'Alta Ribagorça, 1968

Assessor fiscal i polític. Llicenciat en Ciències Empresarials, fou gerent del Consell Comarcal de l'Alta Ribagorça de 1996 a 1999. Ocupà l'alcaldia del Pont de Suert per CiU des del 1999 fins el 2007, any en què fou reelegit de nou. Des de 1999 va ser diputat provincial i responsable del Patronat de Promoció Econòmica. En la legislatura 2003-07 fou vicepresident quart de la Diputació, president delegat de la Comissió de Finances i Gestió de Tributs i de l'Organisme Autònom de Gestió i Recaptació de Tributs Locals. També presidí la comissió especial de comptes, la mesa de Contractació i el Pla Parcial (PUR 2) al Pont de Suert. *[MSV]*

Almacenes La Reconquista

Empresa fundada l'any 1928 per la família Rexach a la plaça de la Sal de Lleida, tot i que ja funcionava des de 1918 sota el nom de Grandes Almacenes del Carmen. El 1936 va ampliar l'oferta amb un nou local al carrer Estereries, però es va incendiar, i no fou fins els anys 50 que es consolidà, amb l'ampliació del local i la creació de seccions diverses de fotografia, esports, perfumeria i articles de viatge, entre altres. Van ser famoses durant els anys 60 les seves promocions pioneres amb sorteigs mensuals de Vespes o les grans rebaixes del mes blanc. L'any 1976 es va posar fi al cicle amb l'aparició de noves fórmules comercials, moment en què el local va ser cedit a l'empresa propietària de Sederías Catalanas. *[JFF]*

Almendros Ibáñez, Herminio

Almansa, Albacete, 1898 - l'Havana, Cuba, 1974

Mestre i inspector de primer ensenyament. Exercí una notable influència entre els corrents de renovació pedagògica del magisteri públic lleidatà (Grup de Mestres Batec) i barceloní (1928-1939). Va ser inspector de Lleida, a la zona de Tremp des de l'agost de 1928 fins a finals de 1931, quan es va traslladar a Osca. Fou el promotor del primer grup de mestres freinetistes a Catalunya i fundador de la revista *Colaboración* (1935-1936), òrgan dels mestres seguidors de la Tècnica Freinet. Participà en el CENU durant la guerra. S'exilià a Cuba (1939-1974). Lluità contra la dictadura de Batista i col·laborà activament amb el règim revolucionari de Castro. Va ser director de la Ciudad Escolar Camilo Cienfuegos, on va introduir les tècniques freinetistes. Responsable de campanyes d'alfabetització, publicà diversos llibres, entre els quals: *La imprenta en la escuela* (Madrid, 1932), *Carta a un maestro de una escuela rural* (l'Havana, 1960), *La escuela Moderna ¿reacción o progreso?* (l'Havana, 1963) i *Niños de la Sierra Maestra* (l'Havana, 1972).

[SMSu]

Alonso Ballester, Lluís Pere

Lleida, el Segrià, 1955

Empleat de la Companyia Telefònica i polític. Inicià la seva trajectòria política participant activament en la clandestinitat dels moviments antifranquistes de la ciutat. S'afilià al sindicat UGT i en formà part de la direcció. Militant del PSC-PSOE, fou regidor de l'ajuntament de Lleida entre 1983 i 2007, en què dugué a terme una àmplia activitat. Ocupà una de les tinències d'alcaldia, fou membre de la Junta de Govern local i portaveu del Grup Socialista del PSC. Estigué al capdavant de les regidories de Règim Interior i de Seguretat Ciutadana, Trànsit i Protecció Civil. En l'exercici d'aquest càrrec, rebé el 2006 el Premi a la Gestió dels Serveis d'Emergència convocat per EUROSEG. *[AJM]*

Alonso de Olarte, Luis

Lleida, el Segrià, 1900-1977

Odontòleg i polític. Estudià als Germans Maristes de Lleida i el 1921 es titulà com a odontòleg a Barcelona. Va formar part de la junta directiva de la Lliga Catalana a Lleida (1933). Després de ser ocupada la ciutat per les tropes franquistes, i durant la postguerra, va ser diputat provincial (1938-1943). La seva activitat associativa fou variada. Membre fundador del Caliu Ilerdenc —on usava el sobrenom de *Lladó*— (1941) i membre numerari de l'IEI (1942), va ser soci del Casino Principal i participà en la fundació de l'Associació d'Amics de la Seu Vella. Exercí els càrrecs de vocal de la Cambra Oficial de la Propietat Urbana (1952) i de la Congregació de la Sang, fou membre de la Junta Diocesana d'Acció Catòlica i vicepresident del consell editor del *Diario de Lérida*, així com president de la Cooperativa fruitera Sícoris. *[JGS]*

Alonso Martínez Martín, Dionisio

Madrid, 1870 - ?

Advocat i polític. L'any 1903, com a candidat maurista, intentà guanyar l'acta de diputat a Corts per Cervera. No ho aconseguí, tot i que havia estat propietat indiscutible de la família dels Alonso Martínez gairebé durant un quart de segle. El 1905, però, sí que la guanyà, aleshores com a liberal. Posteriorment, va obtenir l'acta de Burgos, ciutat natal dels seus pares i, també, reducte electoral de la família. *[CMC]*

Alonso Martínez Martín, Vicente

Madrid 1858 - ?

Catedràtic de l'Escola d'Enginyers Agrònoms. El 1903 heretà el marquesat d'Alonso-Martínez, títol atorgat al seu pare Manuel Alonso Martínez el 1891. Fou aquest polític i jurisconsult, autor del codi civil (1888), i diverses vegades ministre, qui encetà la implantació de la família burgalesa Alonso y Martínez a Cervera, districte pel qual fou elegit diputat a Corts entre 1876 i 1881. Protegit pel seu cunyat Romanones, Vicente Alonso Martínez ostentà la representació a Corts de Cervera més de vint anys consecutius. Triomfà a les eleccions generals de 1881, 1886, 1891, 1893, 1896, 1898, 1899, fins que el 1901 va ser nomenat senador vitalici. *[CMC]*

Alòs López, Marta

Lleida, el Segrià, 1960

Escriptora i política. Articulista sobre temes polítics i culturals a la premsa local, fou col·laboradora habitual en diversos mitjans de comunicació i en nombroses revistes culturals. Encetà la seva trajectòria com a escriptora amb la publicació, el 1995, del llibre *Per un pecat d'amor*. Li seguiren *Els ulls de l'ametller* (1998), *Cartes a la meva mare* (2002) i *El dia que vaig oblidar el meu nom* (2005), entre altres. El 1996 publicà amb Francesc Pané Sans l'obra dramàtica —representada a la Sala Bulevard— *La mà al melic*. L'any 2000 rebé el premi literari Vent de Port de contes de Tremp, per *Sol d'hivern*. Simultàniament, alternà el conreu de la literatura amb la militància política. Regidora a la Paeria per CiU durant la legislatura 1995-99. El 2000 tornà a accedir-hi en substitució de Manuel Martín Julià. Repetí càrrec en la següent legislatura (2003-07). L'any 2008 ocupà un escó al Parlament de Catalunya. *[AJM]*

Alsina Amils, Antoni

Tàrrega, l'Urgell, 1863 - Barcelona, el Barcelonès, 1948

Escultor noucentista es formà a Madrid i a Roma. Medalla d'Or d'escultura a l'Exposició Internacional de París (1900), exercí la docència, des de 1906, a l'Escola Superior d'Arts i Indústries i Belles Arts de Barcelona (l'Escola Llotja). L'any 1907 ingressà a l'Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi i el 1913 a l'Academia de Bellas Artes de San Fernando. Entre

les seves obres cal esmentar-ne *Marinada* (1927-1929), al Parc de Montjuïc; *Grup Barcelona* (1927), al Parc de l'Espanya Industrial; així com l'escultura la *Sirena* (1904), al Parc del Retiro de Madrid. També té obra al Museu d'Art Modern de Barcelona, i el Museu Comarcal de l'Urgell compta amb pintures i escultures de la seva col·lecció particular que el mateix artista va seleccionar. *[JEM]*

Alsina Amils, Ramon

Tàrrega, l'Urgell, 1860 - Barcelona, el Barcelonès, 1948

Pintor. Estudià a l'Escola de San Fernando a Madrid amb mestres com Carlos de Haes i Jaume Morera Galícia. Gran paisatgista, exercí com a professor de pintura a l'Escola Llotja de Barcelona. El 1912 participà en una exposició d'artistes lleidatans, tot i que fins el 1925 no realitzà la seva primera exposició individual a La Pinacoteca de Barcelona. A l'exposició organitzada amb motiu de l'Exposició Internacional de 1929 hi presentà el paisatge *Cerdanya francesa*, adquirit per l'ajuntament de Barcelona i avui patrimoni del Museu d'Art Modern. També té obres exposades al Museu Comarcal de l'Urgell i al Museu de Terrassa. *[JEM]*

Alsina Calvet, Jaume

Guissona, la Segarra, 1934

Veterinari i empresari. Als 25 anys d'edat va ser el principal impulsor de la fundació de la Cooperativa Agropecuària de Guissona. Va ser qui va estructurar les columnes de l'empresa, s'hi va posar al capdavant i va ocupar la direcció general i la presidència del grup. El desenvolupament del complex industrial, el seu creixement, transformació i la creació de la moderna CAG SA, van ser els resultats evidents de la tasca d'aquest professional i home d'empresa, dedicat intensament a la seva feina i molt poc donat a aparicions gratuïtes sense efectes directes en la bona marxa del grup. *[RMR]*

Alsina Graells

L'empresa Alsina Graells constituí un dels exemples més rellevants en el sector del transport públic interurbà a Catalunya. Tingué els seus orígens en una petita línia inaugurada entre 1914 i 1918 entre Pons i Calaf, propietat de José Graells Pinós. Tanmateix, el naixement de l'associació amb Francisco Alsina Serra no es produí fins el 30 de juliol de 1920. Dins encara de la dècada dels anys vint, la companyia ja disposava de línies entre les principals poblacions de la província, fins que el 1928 aconseguí la fita d'arribar a Barcelona. L'any 2005 comunicava les quatre demarcacions catalanes a més d'Osca, Saragossa i el Principat d'Andorra. Els seus serveis arribaven també a la frontera amb França per la Val d'Aran, per Puigcerdà i Llívia, alhora que també s'expandia a Andalusia (Alsina Graells Sur SA). A finals de l'any 2007 es va integrar al Grup Alsa, líder del transport per carretera a Espanya. *[AJH]*

Altisent Domenjó, Miquel

Balaguer, la Noguera, 1898 - Barcelona, el Barcelonès, 1975

Religiós, musicòleg i gregorianista. Es formà al Seminari de la Seu d'Urgell. El 1914 va ingressar a l'Escola Pia. Dirigí les Scholae Cantorum de Terrassa i Sabadell abans d'exilar-se a Itàlia amb motiu de la Guerra Civil. El 1938 succeí P. Sunyol com a director de la Scuola Arcivescovile di Musica Sacra de Milà. El 1939 tornà a Barcelona i fou professor de cant gregorià al Seminari Conciliar, al Conservatori Municipal i a l'Escola de Magisteri i secretari de la Comissió Diocesana de Música Sagrada. Introduí les teories de la semiologia gregoriana a la Península. La seva publicació més important fou *El cant gregorià, un model de música religiosa* (1971), en què es defensà la seva adaptació a les llengües vernàcules. Adaptà al català les melodies oficials del Missal Romà. Fou cofundador i vicepresident de la Societat Catalana de Musicologia. *[MBT]*

Altisent Perelló, Josep

Tàrrega, l'Urgell, 1913 - Cellers, el Pallars Jussà, 1987

Industrial i polític. El 1919 la seva família es traslladà a Tremp on ell inicià els estudis. La mort accidental del seu pare féu que heretés la farinera La Perfección. Propietari d'una serradora de fusta a Vielha, d'una fàbrica de maons a Palau de Noguera i de l'agència de transports ATAM a Tremp, el 1952 encetà la seva carrera política com a regidor a l'ajuntament de Tremp. Posteriorment fou alcalde (1967) i diputat provincial (1971 i 1974). A les eleccions municipals de 1979 va ser escollit regidor per CC-UCD i diputat provincial, i va ocupar una vicepresidència de la corporació provincial. A les eleccions municipals de

1983 encapçalà la llista Grup Independent de Tremp, que fou la més votada, tot i que un pacte entre CiU i PSC impedí que assolís l'alcaldia. Continuà com a diputat provincial fins el 1987. *[MMF]*

Álvarez Pallás, José M.

Lleida, el Segrià, 1896-1977

Funcionari, periodista i escriptor. El 1922 començà la seva carrera de funcionari a l'ajuntament com a secretari particular de l'alcalde Sal·lustià Estadella Arnó, i va iniciar una trajectòria ininterrompuda d'ascensos fins a la seva jubilació (1964). Com a periodista, col·laborà a *El País*, *La Prensa* i *El Pallaresa*, i el 1917 fundà i dirigí el setmanari *El Duende*. Com a escriptor, publicà el seu primer llibre *De mi cosecha* el 1916, *Glosarios* el 1917 i la novel·la *El crimen de la vida* el 1922. Durant la dictadura de Primo de Rivera col·laborà amb *Vida Lleidatana*, mentre que durant la Segona República ho féu a *La Tribuna*. El 1941 va publicar, sota els auspicis de l'ajuntament, *Lérida bajo la horda. 1934-1936-1938* prologat per Eduardo Aunós, llibre que oferia nítidament la versió oficial dels vencedors de la Guerra Civil. El 1949 creà la revista *Ciudad* —una de les veus més significades del *leridanismo*—, editada fins el 1978, de la qual fou propietari i, alhora, director. Publicà el 1948 *El Marqués de Blondel y la Ciudad de Lérida* i el 1960 *El ayer que fué. Estampas leridanas*. Militant de FET-JONS des de 1938, estigué present en múltiples manifestacions socials i econòmiques de la ciutat. Membre fundador del Caliu Ilerdenc, en fou president entre 1968 i 1977, alhora que tingué una activa participació a l'IEI i al Real Aero Club de Lleida. Pertanyé al Consell d'Administració de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat des de 1949 i posteriorment n'ocupà la presidència. Finalment en fou nomenat president d'honor. A la dècada dels anys seixanta ocupà la presidència de la Cambra Oficial de la Propietat Urbana de la Província de Lleida.

[AJM/MMF]

Alzamora Escardibul, Emili

Lleida, el Segrià, 1973

Esportista. Campió del món de motociclisme en la cilindrada de 125 centímetres cúbics l'any 1999. Durant la seva trajectòria participà en un total de 144 Grans Premis del Campionat del Món, en què sumà un total de quatre triomfs i trenta podis. El seu debut al Mundial de 125 cc fou el 1994 al Gran Premi de Malàisia. Un any després, al Gran Premi de l'Argentina, va sumar el seu primer triomf i quatre anys més tard hi guanyà el Campionat del Món. Es retirà de l'alta competició l'any 2003 i posteriorment continuà lligat al món del motociclisme, ja que exercí com a cap d'un equip integrat per joves promeses participants al Campionat d'Espanya de 125 cc. *[TSP]*

Ambou Bernat, Juan

Lleida, el Segrià, 1909 - Saltillo, Mèxic, 2006

Ferroviari i dirigent comunista. El seu pare, també ferroviari, fou destinat a Astúries com a represàlia per participar en la vaga de 1917. Secretari general del sindicat ferroviari d'Oviedo des de 1929 i membre del PCE, va ser un líder destacat de la revolució de 1934. Fugint de la repressió marxà a l'URSS, on participà en el VII Congrés de la Internacional Comunista i en el VI de la Internacional Juvenil Comunista. Tornà després de la victòria electoral del Front Popular. Durant la Guerra Civil, ocupà càrrecs de responsabilitat en la defensa d'Astúries i en les institucions polítiques que s'hi crearen després de la fallida de les republicanes. Quan Astúries fou ocupada es traslladà a Catalunya, on va ser membre del comitè central del PCE. Visqué l'exili a França i en diversos països llatinoamericans. Retornà a Astúries el 1976 i fou candidat al Congrés dels Diputats. El 1973 havia estat expulsat del PCE, posteriorment reingressà i finalment s'incorporà al PCPE. Va retornar a Mèxic. Fou autor de diversos llibres sobre la Guerra Civil.

[JSSJ]

Amenós Bonet, Felip

Tàrrega, l'Urgell, 1924

Carmelità. Llicenciat en Sagrada Litúrgia pel Pontifici Institut de Litúrgia de Sant Anselm a Roma, i diplomat per la Congregació per les Causes dels Sants, Amenós fou fundador i primer president de la Benèfica Acció Teatral —la BAT— de Tàrrega (1953), vigent a principis del segle XXI. Ingressà el 1954 a l'orde del Carme i fou ordenat sacerdot el 1961. Exercí de professor del Seminari Carmelità i fou designat delegat provincial de vocacions. Desti-

nat l'any 1969 com a missioner a Caracas, i després de residir més tard a Roma per ampliar-hi estudis, de retorn a Catalunya va ser nomenat prior i rector del convent d'Olot (1990), de la parròquia de Santa Joaquima de V. de Barcelona, i rector de la parròquia del Mont Carmel de la mateixa ciutat. El 1996 fou nomenat Postulador General per a les Causes dels Sants Carmelites que té entre les seves comeses la beatificació dels carmelites assassinats a la rereguarda republicana durant la Guerra Civil. A inicis del segle XXI era consultor extern de la Congregació per les Causes dels Sants. *[JoCC]*

Amich Bert, Josep *Amichatis*

Lleida, el Segrià, 1888 - Canillas, Madrid, 1965

Periodista, dramaturg i cineasta. Col·laborà amb nombroses publicacions, fundà el *Día Gráfico* i *Los Miserables* i dirigí les radicals *Renovación* i *La Aurora*. Conegut per la bohèmia barcelonina, fou autor de més de cent comèdies teatrals, entre aquestes *Baixant de la Font del Gat/La Marieta de l'ull viu* (1922) de la qual dirigí la versió fílmica (1927). Destacà com a guionista de *Los arlequines de seda y oro* (1919) o com a director de *Caramellas* (1929), sonoritzada als estudis Ruta, que fundà el 1928 a Barcelona. Col·laborà amb el Comissariat d'Espectacles de la Generalitat republicana i dirigí per a la productora de la CNT SIE el film argumental *Liberación* (1937). S'exilià a Xile el 1939 i a finals dels cinquanta s'instal·là a Madrid. *[OBB/SMS]*

Amics de la Seu Vella

Associació constituïda el 23 de febrer de 1973. S'ocupa de divulgar, estudiar i recuperar el conjunt monumental del Turó de la Seu Vella. Declarada d'Utilitat Pública (1974) i Entitat Col·laboradora del Patrimoni Cultural (1982), va rebre la Creu de Sant Jordi (2004). Tingué tres presidents que marcaren tres etapes: Ferran Boneu Companys fins el 1981, Jesús Tarragona Murai fins el 1998 i Joan Ramon González Pérez des d'aleshores. Inicialment s'atengueren necessitats bàsiques, com el tancament de portes i finestres i la restauració de pintures i capelles, com la de Jesús. L'any 1978 se celebrà el 700 aniversari de la consagració de la catedral. En la segona etapa es consolidà el Dia de la Seu Vella, darrer diumenge d'octubre. Es comprà l'orgue del segle XIX a les monges bernardes de Benavente (Zamora) i es traslladaren les restes del rei Alfons el Benigne, de la reina Elionor i de l'infant Ferran des de la cripta de la catedral. En la tercera etapa s'apostà per una major implicació en la vida ciutadana, amb la col·laboració amb altres entitats, la difusió dels singulars valors del conjunt monumental i la multiplicació de les activitats. L'increment del nombre de socis s'ha acompanyat de l'aparició de publicacions com *Seu Vella. Anuari d'Història i Cultura* i la sèrie de contes *Secrets de la Seu Vella.* Amb una nova seu social i una pàgina web, tingué un paper important en la celebració del 800 aniversari de la col·locació de la primera pedra (2003), i aconseguí, entre altres coses, un segell de correus commemoratiu i que s'acceptés la proposta de candidatura per a la declaració de Patrimoni Mundial de tot el Turó. *[JRGP]*

Amics del Jazz de Lleida

Associació cultural fundada a Lleida l'any 1985 per un grup d'aficionats locals al jazz com Josep Ramon Jové Deltell, Tonet Rufié Jové, Francesc Peleato o Pep Tort i que tenia com a seu oficiosa la botiga de discos Satchmo del carrer del Carme, regentada per Joan Ballester, un altre gran aficionat a aquest gènere musical. Els objectius eren canalitzar l'afició a aquesta música a través d'un mecanisme organitzatiu sense afany de lucre i que en permetés la popularització a Lleida mitjançant la programació de concerts amb artistes de renom locals i forans. Amb l'entrada d'altres persones a l'associació (Lluís Pérez, Alfred Casals o Javier de Castro Fresnadillo, entre d'altres), les activitats de l'associació van anar eixamplant-se alhora que creixia, també, la resposta ciutadana als seus esforços. Així va néixer, poc després, com a activitat complementària, *Jazzology*, una revista especialitzada que va aconseguir defugir els tòpics incloent-hi, a més de col·laboracions de caire periodístic, d'altres com la poesia, la literatura, la història, l'assaig o l'art, com a vies d'expressió. Tot i la seva curta durada, a penes una dotzena d'entregues, aquesta publicació va assolir entre el món professional del jazz un reconegut prestigi. La posada en marxa d'un catàleg de venda de discos especialitzat en jazz per part de la botiga Satchmo fou l'avançada a la creació

d'un segell discogràfic, Satchmo Records, per part de Jové i Ballester a finals dels anys 90, coincidint amb el cessament formal de les activitats de l'associació. *[JdeCF]*

Amigó Ferrer, Lluís

Massamagrell, l'Horta del Nord, 1854 - Godella, l'Horta del Nord, 1934

Bisbe. Estudià al seminari de València (1866-1874) i professà a l'orde dels Frares Menors Caputxins (1879). El 1885 va fundar la congregació de les Germanes Terciàries Caputxines de la Sagrada Família i el 1889 la dels religiosos Terciaris Caputxins de la Mare de Déu dels Dolors. El 1907 va rebre el nomenament de bisbe titular de Thagaste (Algèria) i d'administrador apostòlic de Solsona. Endegà un nou arranjament parroquial i alçà enèrgicament la veu contra el govern espanyol durant la Setmana Tràgica (1909). El 1913 fou nomenat bisbe de Sogorb, càrrec que ocupà fins a la seva mort l'any 1934. Entre els anys 1914-1915 i 1919-1920 va ser senador per l'arquebisbat de València. *[FCS]*

Amistat Societat Recreativa, L'

Va ser creada a Mollerussa l'any 1905 com a entitat organitzadora de diferents activitats culturals, socials i esportives i estigué presidida per Feliciano Valls. El primer espai que ocupà l'entitat fou l'edifici en què se situava l'any 2007 el Cinema Urgell, però poc després, pels volts de 1917, es comprà el terreny de l'Hort de l'Hostal. El més destacat del conjunt ha estat la sala del teatre, en què s'han celebrat els actes més reconeguts impulsats per la societat. Un exemple n'és el Concurs Nacional de Vestits de Paper. A banda d'aquestes celebracions, al llarg dels anys, l'entitat també ha acollit altres activitats de diferents associacions, com per exemple la del Club Billar, en què s'organitzà un campionat d'Europa. Altres entitats que van néixer en el si de L'Amistat van ser les colles sardanistes Flors de Maig (1928) i Flors d'Urgell (1946), i els grups musicals Fantasio i el Club Trèbol. Des de 1932, comptà amb el primer cine sonor de la ciutat. També, acollí diferents activitats religioses com les Conferències Quaresmals. Durant el Franquisme es convertí en el gran centre social de Mollerussa i dels pobles veïns. A finals dels anys seixanta a la seva seu s'obrí l'Aixopluc, una de les primeres discoteques de les terres de Lleida. L'any 1998, el patrimoni de l'entitat era titularitat municipal i l'any 2003 s'inaugurà el nou Teatre L'Amistat, que oferia temporades estables de teatre i activitats destacades com el Saló del Llibre Infantil i Juvenil. *[MPC]*

Amorós Vila, Tonet

Lleida, el Segrià, 1961

Escultor. Estudià a l'Escola Massana de Barcelona. Les seves manifestacions artístiques tingueren una relació especial amb l'escenari on estaven situades. Un dels trets més característics fou la forma larval, com a símbol de mutació, que adquirien una diferent forma depenent del seu estat d'evolució, com a símbol de l'inevitable pas del temps. L'any 1986 participà al XXV Premi Internacional de Dibuix Joan Miró, i des de llavors la seva activitat artística fou contínua a través de Galeries i Museus de Catalunya i Espanya, França, Itàlia i el Perú. L'any 1998 realitzà l'escultura *Lemuria,* situada a la canalització del riu Segre a Lleida, escultura en forma larval realitzada en bronze. *[HAM]*

Animac

Mostra Internacional de Cinema d'Animació de Catalunya. Promoguda per l'EMBA, nasqué el 1996 com a Cinemagic 96: Festival Internacional de Cinema d'Animació. A partir de l'any següent, el certamen es convertí en Animac i adoptà el format de mostra dedicada a donar a conèixer a Lleida les darreres i millors produccions del cinema d'animació en totes les seves múltiples manifestacions. Al llarg de les successives edicions, la mostra es va consolidar amb l'increment del nombre de seccions, retrospectives, tallers d'animació i convidats internacionals de la indústria del cinema d'animació. Foren directors d'Animac Marigel Alonso, Carolina López i Isabel Herguera i l'il·lustrador i animador Carles Porta en dissenyà la singular imatge. Des de 2001, la regidoria de Cultura de l'ajuntament de Lleida n'assumí l'organització mitjançant la concessió de la coordinació a l'empresa Decapacap i des de l'edició de 2002 es publicà *Magazine Animac*. Escrits sobre animació, recull d'articles, assaigs i entrevistes relacionats amb els continguts de la mostra.

[OBB/SMS]

Antic Balneari de Rocallaura

Institució privada mineromedicinal creada per Josep Vilanova Rotllant, que s'instal·là en una masia existent en haver rebut el 1929 una declaració d'aigua d'utilitat pública i mineromedicinal. Aquesta instal·lació va quedar en desús als anys vuitanta per la dedicació de la major part de l'aigua a la venda envasada. A inicis del segle XXI, Josep Vilanova Puigbó encapçalà el nou balneari, que incloïa la realització de tractaments a usuaris externs (banys, piscines, massatges). La nova infraestructura balneària aprofità el centre que, construït parcialment sota la direcció de l'arquitecte Francesc de P. Nebot, va crear el seu besavi, Ramon Tarruell Llobet, i que havia estat declarat d'utilitat pública el 1909.

[EVR]

Antich Amengual, José

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1955

Periodista. Fill de pares llibreters, la qual cosa el posà en contacte amb la premsa escrita des de ben jove. Es llicencià en Ciències de la Comunicació. Lligat professionalment a la premsa barcelonina, treballà a l'Agència Efe i fou membre dels equips fundacionals d'*el Periódico de Catalunya* (1978) i de l'edició catalana d'*El País* (1982), rotatius on definí el seu perfil de cronista polític. El 1992 va passar a *La Vanguardia*, on exercí de cap de la secció de política i també va escriure articles d'opinió. Fou nomenat director del diari en substitució de Joan Tàpia (2000). Profund coneixedor de la política catalana, va ser l'autor del llibre *El Virrei* (1994), un estudi centrat en la figura de Jordi Pujol. El seu germà Xavier Antich, filòsof i professor de la Universitat de Girona, col·laborà a *La Vanguardia*, on els seus articles sobre cultura han assolit un important ressò.

[RPA]

Antorcha

Entitat esportiva que nasqué a Lleida sota la tutela del Frente de Juventudes l'any 1949. El primer president fou Francisco Pons. Any rere any, el club anà creixent i es crearen noves seccions esportives com la de la boxa, el voleibol, el futbol i el piragüisme. La seu del club va ser el pavelló de l'Antorcha. Aquest recinte, situat als Camps Elisis, es convertí no només en un punt d'entrenament de cada un dels equips sinó també en un centre d'esbarjo cultural de tota la ciutadania. Entre les diverses seccions, cal destacar-ne dues especialment: la d'atletisme i la de bàsquet, en què despuntà el jove jugador de Torrefarrera Manel Bosch. L'equip d'atletisme, a la dècada dels anys vuitanta, aconseguí assolir la màxima categoria estatal gràcies, entre altres, a la tasca del president del club Miquel Sanchiz. A partir de la dècada dels anys noranta començà un llarg procés de dificultats econòmiques. Una crisi financera provocà la desaparició definitiva del club l'any 2003 amb la dissolució de la secció de piragüisme.

[TSP]

Aparicio Calvo-Rubio, José

Aguilar de la Frontera, Còrdova, 1929

Governador Civil. Estudià Dret a la Universitat de Granada, va ser a partir de 1953 fiscal en diverses Audiències Provincials, entre aquestes la de Sevilla, on desenvolupà la major part de la seva vida professional, i va assolir la presidència de la Reial Societat Econòmica del País. Arrenglerat en el franquisme més conservador, el 1970 fou designat governador de Lleida, càrrec que ocupà fins que el 1974 se'l destinà al Govern Civil de Múrcia. Tinent fiscal del Tribunal Constitucional i del Tribunal Suprem fins el 2002, li fou concedida la Gran Creu Raimon de Penyafort.

[JCE]

Aplec del Caragol

Festa popular que té lloc a la ciutat de Lleida cada mes de maig, bo i recuperant el costum d'anar a collir i menjar cargols a l'horta, en colles familiars i d'amics. Els seus inicis cal cercar-los en una demostració gastronòmica i un dinar de germanor organitzats l'any 1980 al Xoperal, al marge esquerre del Segre, durant les festes de Sant Anastasi. A partir d'aquesta data, i promoguda per la Federació de Colles de l'Aplec del Caragol de Lleida (FECOLL), l'Aplec ha tingut lloc cada mes de maig i s'ha independitzat de la festa major. Un dels seus principals impulsors seria l'empresari Manuel Calpe Fortuny (Lleida, el Segrià, 1925-1998). Des de 1992 se celebrava als Camps Elisis i esdevenia una important manifestació popular, amb repercussió arreu de Catalunya. A banda de la centralitat del cargol, la festa tenia un fort component social i lúdic,

i comprenia altres actes com les xarangues i revetlles, protagonitzades per les diverses penyes, audicions de sardanes i exhibicions de castellers, la Cursa de Caragols i la Desfilada dels Pendons. El 2002 va ser declarada Festa Nacional d'Interès Turístic per la Generalitat de Catalunya. *[CFP]*

Aplecs de Butsènit i Grenyana

Ambdues celebracions s'organitzaven a les respectives partides de l'horta de Lleida el cap de setmana més proper al 8 de setembre, festivitat de les Mares de Déu Trobades. La popularitat de les dues ermites situades a la vora del Segre, Butsènit al sud de la ciutat i Grenyana al nord, es remunta molts segles enrere. En el context de les mobilitzacions del catolicisme durant el segle XIX es va renovar la devoció i la popularitat d'aquestes advocacions marianes, i és, per tant, molt possible que els aplecs moderns estiguin relacionats amb aquest impuls. Els aplecs van gaudir d'una gran afluència de públic durant les primeres dècades posteriors a la darrera Guerra Civil, coincidint amb l'època que l'horta va estar més poblada. Aleshores, juntament als actes religiosos, els aplecs oferien les típiques activitats de tota festa major de poble petit. A inicis del segle XXI, els aplecs bàsicament tenien un caràcter veïnal i estaven organitzats per les respectives associacions de veïns. Des de l'any 1996 se celebrava anualment l'Aplec de l'Horta, en el qual participava el veïnatge de les diferents partides que configuraven el terme de Lleida. *[JBP]*

Apracosa

Creada el 1965, fou una de les primeres societats anònimes per a la comercialització de la fruita. Tenia les seves instal·lacions a Almenar (el Segrià), amb una extensa base de petits, mitjans i grans productors de l'entorn, per a la venda de la pròpia producció a mercats nacionals i estrangers. El primer president fou Pere Serentill Miquel. Entre l'any 1976 i la dècada dels anys 80 es donaren importants canvis en la modificació dels estatuts i l'ampliació de capital, que portaren cap a la compra de la majoria d'accions i la concentració de càrrecs per part de la família Raventós, de Raimat, que en va obtenir el control definitiu. *[JFB]*

APROMI (Associació Prominusvàlids de la Comarca de les Garrigues)

Associació amb seu a Juneda. Es va fundar l'any 1976 amb el suport de la Mútua junedenca, l'ajuntament de Juneda, les germanes dominiques, el departament d'Educació i l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials. El seu objectiu consisteix a permetre la rehabilitació individual i la integració social dels discapacitats psíquics. L'any 1980 va construir un edifici de tres plantes de la seva propietat i el 1992 va inaugurar unes instal·lacions que allotjaven aules d'educació especial i teràpia ocupacional. Des de 1994, aquell primer edifici funcionava com a llar-residència i acollia prop de seixanta persones. *[JFB]*

Aquelarre de Cervera

Festa popular nascuda a Cervera (la Segarra) el 1978 per iniciativa d'una part del jovent local agrupat entorn de l'anomenada Assemblea de Joves i en particular del consell de redacció de la revista *Carreró de les Bruixes* (1978-1982), que prenia el nom real d'un indret de la ciutat, antic pas sota muralla del segle XIII, on tingueren lloc les primeres edicions, amb combinació d'elements lúdics i esotèrics. Des d'aleshores se celebrava cada darrer dissabte d'agost, si bé aviat ocupà altres espais del nucli antic (plaça Major, passeig del Portalet, antic castell, Cal Racó) i més endavant s'amplià a tot el cap de setmana, amb activitats com la Fira del Gran Boc. Paral·lelament, l'organització passà del grup de joves constituïts en Confraria d'Animació La Matraca a d'altres entitats i, finalment, l'ajuntament de Cervera, que n'atorga la direcció artística a partir d'un concurs públic mitjançant una comissió específica amb participació ciutadana. *[ATR]*

Aragonès Vilà, Josep

les Borges Blanques, les Garrigues, 1915 - Madrid, 1997

Diplomàtic. Secretari general tècnic al ministeri d'Afers Exteriors i cònsol d'Espanya a Galveston, San Francisco i Washington. Posteriorment fou agregat d'afers econòmics a Washington (1958). Director executiu del BIRD, el 1962 fou nomenat ministre plenipotenciari i cap de l'oficina comercial de l'ambaixada espanyola a París. També esdevingué cap de la missió permanent a l'OCDE i ambaixador a Luxemburg, al Japó i a Itàlia. *[JCE]*

Arana Pelegrí, Joaquim

les Borges Blanques, les Garrigues, 1936 - Tolosa, França, 1995

Advocat i polític. Va exercir bona part de la seva trajectòria d'advocat a Andorra. Va destacar en la política lleidatana dels anys del final del Franquisme i de la Transició. El 1971 es va presentar, juntament amb Joan Besa Esteve, a les eleccions pel terç familiar del Congrés dels Diputats, en una línia d'oposició democràtica i catalanista al règim franquista, que repetí en les municipals de 1973, amb Pere Roselló Esteban i Manuel Lladonosa Vall-llebrera, sense sortir-ne elegits. Promogué el Bloc Popular de les terres de Lleida que s'integrà a l'RSDC. Fou elegit diputat per la província de Lleida a les primeres eleccions democràtiques del juny de 1977, en la candidatura del PDC. En desacord amb la via d'unificació socialista a Catalunya va separar-se de l'RSDC i s'incorporà a ERC. Participà en la comissió de vint diputats que van elaborar, la tardor de 1978, l'anomenat avantprojecte d'estatut de Sau. No fou elegit a les eleccions generals de 1979 i es retirà de la política. El 1987, tanmateix, hi tornà com a candidat a l'alcaldia de Lleida per ERC amb el mateix resultat negatiu. Participà en iniciatives culturals i econòmiques com la reobertura de l'estació d'esquí Super-Espot. Morí el 23 de setembre de 1995, a Tolosa. *[MLV]*

Arderiu Valls, Enric

la Fuliola, l'Urgell, 1869 - Lleida, el Segrià, 1920

Promotor cultural, historiador, filòleg i arxiver. Es va llicenciar (1891) en Filosofia i Lletres i Dret a la Universitat de Madrid i l'any següent ingressà al Cos d'Arxius, Biblioteques i Museus. De retorn a Lleida es va integrar en la vida cultural i política vinculada al catalanisme i hi va ser un dels principals impulsors de la Renaixença. Redactor de la revista *La Comarca de Lleida* (1897), portaveu de la Unió Catalanista, va participar en el cèlebre descens pel Segre de 1900, motiu pel qual fou traslladat fora de Catalunya. Director durant uns mesos de la revista barcelonina *La Renaixensa* (1902), fou destinat a la Biblioteca Nacional a Madrid fins que retornà a la Provincial de Lleida (1905). Va ser un dels fundadors del CEL (1906) —entitat que presidí (1908) i en la qual impulsà el *Butlletí*, on publicà molts articles— i de l'Associació Cultural Catalanista (1916), influenciada per Francesc Macià i editora de la revista *Catalunya*, que dirigí. El mateix any va ser nomenat per ocupar la primera càtedra de llengua catalana de l'Escola Normal i va col·laborar amb l'organització dels Jocs Florals. Com a historiador s'allunyà del romanticisme inicial de la Renaixença i posà l'accent en l'ús rigorós de la documentació. Així, va publicar diferents monografies, entre les quals destaquen les aportacions a la història de la impremta de Lleida i la Cervera universitària, l'*Excursió històrico-artística de Verdú* (1909) i el pròleg a *La Paheria de Lleida* de Rafael Gras d'Esteva. Com a filòleg, va publicar treballs sobre l'origen de la llengua catalana i va participar en alguns debats sobre els dialectes catalans. *[JBP]*

Ardèvol Fernàndez, Joan

el Poal, el Pla d'Urgell, 1947

Aparellador i arquitecte tècnic de formació, que fou membre fundador de l'estudi d'arquitectura MAD, un referent de la innovació arquitectònica del país als anys 1970 i 1980; posteriorment creà un despatx professional propi. Tot exercint habitualment com a director d'obres, ha intervingut en una gran quantitat de projectes escampats per l'estat espanyol i França, i ha estat col·laborador habitual d'arquitectes com Ignasi Solà Morales, Bach i Mora, Espinet i Ubach, Cristian Cirici, Zaha Hadid, Fabrizzio Barozzi, Alberto Veiga i altres. Entre les seves realitzacions destaquen la reconstrucció i ampliació del Gran Teatre del Liceu, la nova Fira de Barcelona i els edificis Fòrum 2004 de Barcelona, i ha participat també en algunes obres innovadores de l'arquitectura contemporània lleidatana. Membre de diferents jurats (premis FAD, Construmat) i institucions relacionades amb la qualitat de la construcció, ha estat vicepresident del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona. La seva obra ha rebut diferents reconeixements en l'àmbit català i europeu; diversos premis FAD, Nacional de Catalunya o Europa Nostra. *[IAB]*

Ardiaca Martí, Pere

Balaguer, la Noguera, 1909 - Moscou, URSS, 1986

Dirigent polític. Fill de pagesos, estudià al seminari de la Seu d'Urgell però en sortí sense acabar els estudis. El 1929 emigrà a França per evitar fer el servei militar on ingressà al PCF. Retornà el 1931 i

s'afilià al BOC. Poc després s'establí a Balaguer, on creà una secció del Partit Comunista de Catalunya. El 1936 fou un dels fundadors del PSUC a Barcelona. Durant la Guerra Civil esdevingué un ferm defensor de la línia espanyolista del partit i un aferrissat crític del POUM. Posteriorment, participà activament en la campanya contra Comorera. Casat amb la també militant Avelina Pijoan Querol, el 1939 s'exilà a França i Cuba. Detingut per la policia espanyola el 1962 amb altres dirigents del PSUC, fou jutjat en consell de guerra i condemnat a 23 anys de presó. Al llarg de la seva militància en fou suspès en diverses ocasions. Fou candidat per Lleida a les eleccions generals de 1977 i de 1979 sense resultar-ne elegit. En les primeres eleccions al Parlament de Catalunya (1980-1984) obtingué una acta de diputat també per Lleida. El gener de 1981 fou elegit president del PSUC. Defensor de la línia prosoviètica, contrària a l'eurocomunisme, en fou finalment destituït el juliol de 1981 i expulsat de nou del partit el desembre del mateix any. L'abril de 1982 fou elegit president del nou Partit dels Comunistes Catalans. Morí a Moscou on havia anat per recuperar-se d'una greu malaltia.

[AJM]

Areces Piñol, Maria Teresa

Lleida, el Segrià, 1956

Doctora en Dret Eclesiàstic de l'Estat. D'ençà de 2002 és catedràtica d'aquesta matèria a la UdL. Present en la vida acadèmica universitària des que es llicencià, el 1980, a l'Estudi General de Lleida, va ser entre 1995 i 2001 degana de la Facultat de Dret i Economia. El 1992 formà part de la comissió gestora, contemplada en la llei de creació de la UdL de 1991. A més de l'activitat universitària, encapçalà la llista del CDS a Lleida en les eleccions generals de 1989. Síndica Municipal de Greuges de la Paeria de Lleida des del 1995 fins el 2006. De la seva obra destaca *Las administraciones públicas y las confesiones religiosas en Lérida de 1930-1985* (1988) i *El Principio de laicidad en las jurisprudencias española y francesa* (2003). *[EMS]*

Aremi

L'Associació de Rehabilitació del Minusvàlid es va fundar a Lleida l'any 1976 per un grup de pares preocupats per escolaritzar els seus fills, afectats de paràlisi cerebral i minusvalideses físiques motòriques. El primer president de l'entitat fou Javier Ariño Lambea. L'any 1977 van crear l'Escola d'Educació Especial, que també comprenia la rehabilitació, ubicada des de l'any 1990 al carrer Mestre Tonet, del polígon industrial Santa Maria de Gardeny de Lleida, on hi havia la majoria d'instal·lacions de l'entitat. L'Escola és un centre concertat amb el departament d'Educació que a inicis del segle XXI atenia uns 28 alumnes d'entre 2 i 20 anys. L'any 1991 es posà en funcionament la residència, ampliada el 2008, on s'atenien 26 usuaris amb discapacitat física. L'altra fita important fou la posada en marxa del Centre Ocupacional l'any 1993, destinat a donar teràpia de rehabilitació, en aquests moments a 38 joves o adults d'edat laboral, que no poden incorporar-se al sistema ordinari de treball ni a un centre especial. Les persones ateses per Aremi tenen un grau de minusvalidesa superior al 75 per cent, amb una greu afectació neurològica que requereix suport per a tota la vida. Des de 2003 funcionava el Servei Sirius-Aremi, col·laborador del departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya, dedicat a sala d'exposicions, visites i consultes. Altres serveis de suport eren el mèdic-rehabilitador, d'orientació i club esportiu. Mantenen vinculacions amb altres entitats com Fesalut, Ecom, Apps, Allem, Fepccat i Fecpc. *[JFB]*

Areny Batlle, Ramon

Lleida, el Segrià, 1887-1968

Empresari de la fusta i polític. Abans de la República participà activament en la vida associativa de Lleida, en institucions econòmiques (Cercle Mercantil i Industrial, Cambra de Comerç i Indústria) i culturals (Ateneu Lleidatà, Casino Principal). De tradició monàrquica, formà part de Renovació Espanyola. L'agost de 1936 passà a França i el setembre de 1937 s'instal·là a Sant Sebastià, on treballà per a la censura militar. Retornà a Lleida després de l'ocupació franquista i en fou alcalde els anys 1939-1941. Formava part del grup, encapçalat per Eduardo Aunós, defensor del *leridanismo* i fou un dels fundadors del Caliu Ilerdenc (1941). També destacà en la faceta de bibliòfil. Formà una important biblioteca (integrada per llibres, opuscles i revistes és essencial per als investigadors) que llegà a l'IEI, institució de la qual fou conseller. *[JSSJ]*

Argemí de Martí, Lluís

Manresa, el Bages, 1873 - Barcelona, el Barcelonès, 1950

Polític. Membre del Partit Tradicionalista. Va guanyar les eleccions de l'any 1907 pel districte electoral 5è de Barcelona i les dels anys 1911 i 1915 pel districte 2n de la mateixa ciutat. El 1918 fou elegit senador per la província de Lleida. Entre el desembre de 1943 i el gener de 1946 presidí la Comissió Gestora Provincial de Barcelona. *[JAS]*

Argilés Bifet, Ramon

Lleida, el Segrià, 1898-1943

Arquitecte, dibuixant i aquarel·lista. Titulat per l'ETSAB l'any 1924, hi exercí la docència entre 1928 i 1929. Col·laborà amb Josep Goday en la construcció de la Casa de Correus i Telègrafs de Barcelona. A Lleida realitzà una reforma integral del Palau de la Paeria (1928-1929), reconstruí la façana del riu, construí la capella-oratori del convent de les Dominiques del Pare Coll (1926), remodelà la Casa Melcior (1928), edificà la Banca Magí Llorens a la plaça de la Paeria (1930) i el banc Hispano-Americano (1956). També fou arquitecte municipal de la Seu Urgell, on projectà la reforma del Seminari (1936), entre altres obres. El 1939 fou nomenat arquitecte diocesà a Lleida. L'any 1942, juntament amb Ignacio de Villalonga, projectà l'edificació de la Granja Escola Agrícola Provincial que posteriorment fou l'ETSEA. *[MaSM]*

Arilfruit, SA

Central hortofructícola pionera a treballar la fruita fresca en règim industrial. Nascuda el 1963 per iniciativa d'un grup d'inversors privats i productors de Lleida i Fraga, el 1967 es traslladà al polígon industrial del Segre de Lleida, on l'any següent fou la primera empresa que introduí una màquina de calibrar i on esmerçà grans esforços a garantir la qualitat de la fruita tramesa en grans remeses al mercat internacional. Posteriorment, la majoria de les accions estigueren en mans dels mateixos productors fruiters. Tractà anualment 30.000 tones de fruita, per bé que un dels seus objectius fou assolir-ne les 40.000 mercès a la posada en funcionament d'una nova central i també a la cerca constant de noves innovacions, la implementació de sistemes de qualitat i sumant-hi valor afegit, especialment respecte al servei als clients. El 40% de la seva producció s'exportà fora del mercat espanyol, especialment a l'Europa comunitària, malgrat que també tingueren presència al Brasil, Rússia o Israel. *[CAR]*

Armats de la Sang

Van desfilar per primera vegada el 1753, quan la Congregació de la Puríssima Sang va decidir donar més relleu i solemnitat a la processó del Sant Enterro, que sortia la nit del Divendres Sant. Les despeses d'aquells primers armats van anar a càrrec del gremi de botiguers de draps i teles de la ciutat. Fins a l'actualitat, els armats s'han cenyit a un ritual marcat per la tradició. Així, marxen sota el comandament del capità manaia —una categoria que va ser incorporada pel llenguatge popular per definir un personatge manaire i un pèl fatxenda— i, des de les darreries del segle XIX, al so d'una marxa del mestre Enric Borràs i que popularment es coneix com *Tu que t'has menjat la truita*. D'altra banda, alegren la llarga espera de la processó repartint caramels entre la canalla i les noietes. *[JBP]*

Armats dels Dolors

Malgrat unes poblades barbes clarament postisses que els caracteritzaven, comparteixen molts trets i costums amb els Armats de la Sang. Creats per la Congregació dels Dolors, fundada a Lleida el 1718, van desfilar per primer cop a la processó de l'any 1857. Els diners per als vestits van ser avançats per un congregant al qual més endavant se li reembursava la despesa amb els diners que esperaven fer organitzant algunes rifes. A diferència dels de la Sang, que sempre han estat gent de ciutat i fins i tot de casa bona, els dels Dolors, des de molt antic, han estat formats per pagesos de l'horta de Lleida. *[JBP]*

Armengol Carrera, Josep

Ivars d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1947

Agricultor i polític. Llicenciat en Filologia per la UB, va ser alcalde d'Ivars d'Urgell des del 1983 fins el 1991. Va formar part del primer Consell Comarcal del Pla d'Urgell (1988-91). El 1986 va ser escollit senador per Lleida en la candidatura del PSC-PSOE fins el 1989. En aquesta càmera ocupà els càrrecs de secretari primer de la Comissió d'Agricultura, Ra-

maderia i Pesca (1986-1989) i vocal de la Comissió Especial d'Investigació Forestal (1986-88). *[MSV]*

Armeria Antiga Casa Inglés

Empresa familiar dedicada a la venda de productes de caça i pesca. Aquesta casa va ser fundada l'any 1874, al número 78 del carrer Major, un dels més emblemàtics de la ciutat de Lleida, on s'ubicava a inicis del segle XXI. Els primers dirigents provenien de famílies establertes al País Basc (Pastora Jáuregui de Mondragón) i a l'Urgell (Josep Inglés Solé de Guimerà). El component femení en la direcció de l'establiment s'ha mantingut amb el pas del temps. A inicis del segle XXI hi treballava la quarta generació de botigueres des de la seva constitució, la qual havia sabut adaptar-se als canvis de la demanda i evolucionar de la venda tradicional de cartutxos a una gamma d'articles més orientats a l'esport i l'oci.

[JFF]

Armiñán Pérez, Luis de

Sancti-Spíritus, Cuba, 1873-1949

Advocat, periodista i polític. Va ser enviat, el 1901, pel Partit Liberal a guanyar l'acta de diputat a Corts per Cervera en substitució de Vicente Alonso Martínez, quan aquest passà al Senat. El 1905 va guanyar l'acta de les Borges Blanques. A partir d'aquesta data desaparegué de les terres de Lleida i desenvolupà una intensa carrera política que el dugué de nou al Congrés en representació dels districtes d'Archidona (Màlaga, 1910, 1914 i 1916) i Gaucín (Màlaga, 1918, 1919, 1920, 1923). El mateix 1923 va ser nomenat ministre de Treball, Comerç i Indústria del Govern García Prieto. *[CMC]*

Arnaldo Targa, Juan José

Lleida, el Segrià, 1908 - ?

Enginyer industrial i polític. Es titulà el 1935 a Barcelona. Fill del director de l'Institut de Lleida Trinidad Arnaldo, va ser perit industrial a la Direcció d'Indústria de Lleida i enginyer en cap d'indústria interí a Bilbao. Fou membre d'Acció Catòlica lleidatana i, perseguit durant la Guerra Civil, fugí a l'Espanya franquista. Regidor de Lleida (1939-1941), ocupà una tinència d'alcaldia fins que fou nomenat alcalde de la ciutat, càrrec que ostentà durant dos anys (1941-1943). Va ser membre del Patronat de la Seu Vella, vocal del Consejo Provincial de Ordenación Económica i procurador a Corts (1943-1944). Des d'aleshores residí a Tarragona i es dedicà a la seva carrera professional d'enginyer. Fou membre fundador del Caliu Ilerdenc (1941), amb el pseudònim *Mandoni*.

[JGS]

Arnalot Muntó, Pilar

Lleida, el Segrià, 1942

Comerciant i política. Des de 1982 fou militant d'AP, després PP, en què ocupà la presidència provincial. Va ser regidora de l'ajuntament de Lleida des del 1991 fins el 2007 i diputada provincial des del 1991 fins el 2003. Entre el setembre de 1993 i el novembre de 1995 també va ser diputada al Parlament de Catalunya per la circumscripció de Lleida, en substitució de José Ignacio Llorens (període en què Ramon Gallart Mesalles ocupà l'escó que deixà lliure a la Diputació Provincial). *[AJM]*

Arqué Gironés, Isabel

Barcelona, el Barcelonès, 1923

Llicenciada en Filologia Clàssica i mestra. Cofundadora i professora del Liceu Abat Sunyer de Sant Feliu de Guíxols (1952), posteriorment Institut de Batxillerat de la població, i professora de llengua a l'Institut Laboral de Balaguer (1956-1958). Installada a Lleida, a la dècada dels anys seixanta, influenciada pels seus mestres i per l'estimació al país, va impartir classes de català a l'Esbart Màrius Torres i va impulsar la creació d'una escola catalana inspirada en els principis de la Pedagogia Activa. Juntament amb el seu espòs, Josep Vallverdú, Francesc Porta, Simeó Miquel i Anicet Casañas, entre altres, i un petit equip de mestres van aconseguir, amb molta tenacitat i entusiasme, que el curs 1969-1970 obrís les portes l'Escola Alba, de la qual va ser professora de llengua catalana i directora fins el 1988, any de la jubilació. L'any 2009 va rebre la Creu de Sant Jordi.

[RRJ]

Arrufat Arrufat, Ramon

les Borges Blanques, les Garrigues, 1897 - Barcelona, el Barcelonès, 1981

Escriptor i activista polític. Començà militant a la Joventut Catalanista de les Borges Blanques, entitat que dirigí el 1924. Es traslladà a Barcelona el 1925 i milità a Estat Català en la clandestinitat. Arran dels

fets posteriors a la proclamació de la República, es distancià de Francesc Macià i, després de formar part dels Elements d'Estat Català, fundà el PNC (1932). Col·laborà a *Estat Català* i a *La Nació Catalana*. Després de la Guerra Civil, als primers anys quaranta va ser membre de la direcció del clandestí FNC. Entre la seva obra destaquen *Catalunya poble dissortat* (1933, amb Josep Casals), *Catalunya, Pi i Margall i el catalanisme* (1934); amb el pseudònim de *Ramon de les Borges Blanques* publicà *La sol·lució Cambó* (1946) i a través de l'heterònim *Pelayo Meléndez Solá, La unidad hispánica. España y Cataluña, 1892-1939* (1946). L'any 1997 es publicà, de manera pòstuma, una biografia que havia elaborat de Francesc Macià. *[JGS]*

Artigues Artigas, Joan

Lleida, el Segrià, 1952

Aparellador (1976) i arquitecte per l'ETSAB (1986). Inicialment féu equip amb l'arquitecte Alfons Sala de Badalona i, des de 1991, compartí despatx professional amb l'arquitecte Joaquim Solé Mir. Treballà en espais urbans, com la plaça del Fortí (1986) i la plaça del Toll (1989) a Alcarràs, i edificis públics d'àmbit sanitari, esports i ensenyament així com edificis residencials per diverses localitats de la província. Entre les obres conjuntes destacà la construcció dels Centres d'Atenció Primària de la Bordeta-Magraners (1991-1993) i la reforma i ampliació del de Mollerussa (1994-95), l'edificació del centre de cultura Lo Casino d'Alcarràs (1996), projecte seleccionat en la Primera Mostra d'Arquitectes del COAC (2004), i l'ampliació i reforma del CEIP Jaume Balmes de Cervera (2001-03), projecte amb el qual quedaren finalistes en la mateixa mostra, així com la placeta i mitgera homenatge al Noi del Sucre al centre històric de Lleida. Músic i compositor des dels anys seixanta, participà en diversos grups musicals de Lleida com Joan i Jordi (1966), Virtuts Homòlogues (1973) i Megaron (1982). *[MaSM]*

Artigues Codó, Ramon

Lleida, el Segrià, 1936

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1967, on féu de professor de projectes entre 1970-2003. Ha estat també professor convidat i conferenciant en diverses universitats, entre aquestes la de l'Havana (Cuba). En l'exercici de la seva professió desenvolupà la seva obra en diversos punts de Catalunya. Col·laborà amb Esteve Bonell en la construcció d'un primerenc edifici d'apartaments a Llessui (1976-78), exemple modèlic d'intervenció d'arquitectura de muntanya. El 1980 fundà, juntament amb Ramon Sanabria Boix, la societat Artigues i Sanabria Arquitectes. Entre l'abundant obra arquitectònica conjunta es pot esmentar, entre d'altres, la Biblioteca Gabriel Ferraté de la UPC o el Projecte Master Plan de la Ciutat del Teatre de Barcelona (1999). A les terres de Lleida destaquen diversos habitatges i intervencions al Pirineu, com la nau industrial de Vielha (1989-1994), però sobretot les realitzacions fetes a la ciutat de Lleida amb edificis singulars com l'Auditori-Conservatori Enric Granados (1983-94), l'edifici de l'Escola Oficial d'Idiomes (1991-95) i la residència universitària del Campus de Cappont (1998). Foren finalistes de diversos premis, entre d'altres, del Premi Nacional d'Arquitectura (1995) i de la Biennal d'Arquitectura Espanyola els anys 1995 i 1996, i obtingueren el Premi FAD de l'opinió de l'arquitectura l'any 1994. *[MaSM]*

Artis, Estudios Gráficos

Reconeguda impremta lleidatana fundada l'any 1947 per cinc socis: Francesc Gelonch Marías, Joan Royo Cercós, Josep Siré Pérez, Domingo Borràs Gili i Mariano Freixenet Camí. Instal·lada en un primer moment al carrer del Nord, es traslladà posteriorment al carrer de Maria Sauret. Durant els anys setanta, vuitanta i noranta fou una de les empreses més destacades de la ciutat i, per aquest motiu, englobava tot el monopoli del sector. De la seva edició en sortiren obres reconegudes de la història local com *Història de Lleida*, *Història de la Diputació de Lleida*, ambdues de l'historiador Josep Lladonosa Pujol, entre d'altres. L'any 2002 Artis, Estudios Gráficos donà fi a la seva trajectòria empresarial. *[MPC]*

Arts Gràfiques Molino

Fundada a Torregrossa el 1980 per Antonio Molino Pérez, el taller originari del qual es dedicava bàsicament a la impressió amb sistema tipografia, amb una plantilla de dues persones i uns 100 m^2 de superfície. El 1986 es traslladà a Mollerussa ampliant-ne les dependències a 1.300 m^2, alhora que disposava d'uns 18 treballadors. Oferia un ampli ventall de serveis

dins l'àmbit de la impressió gràfica: disseny i preimpressió, impressió en sistema ofset i digital, serigrafia plana i retolació. *[CAR]*

Asofruit

Associació de Productors i Professionals de Fruites i Hortalisses, fundada l'any 1978, referent obligat de prestigi en l'àmbit hortofructícola català. El seu objectiu fou la formació i la representació dels seus adherits, que li donaren l'estatus de patronal del comerç fructícola lleidatà. El 2005 comptava amb 72 empreses adherides. La seva estratègia contemplava la reconversió de varietats, l'exploració de nous mercats, l'establiment de normatives de qualitat i la col·laboració en consorci amb altres entitats. Mantenia lligams amb la Federación Española de Asociaciones de Productores Exportadores de Frutas, Hortalizas, Flores y Plantas Vivas (Fepex) i formà part del comitè organitzador de Fruit Attraction, la nova fira de fruites i verdures que organitzava Ifema (Institución Ferial de Madrid). Participà en la campanya Ara Fruits de Lleida. *[JFB]*

Aspid

L'Associació de Paraplègics i Discapacitats físics de les comarques lleidatanes es va formar l'any 1994 a iniciativa de divuit persones procedents d'àmbits socials diferents, amb l'objectiu de crear els serveis destinats a la millora de la seva qualitat de vida, reduir la dependència i aconseguir la plena inte gració social i laboral. La majoria de les instal·lacions es trobaven a Lleida al carrer Roger de Llúria, on també hi havia el centre social. El primer president fou Josep Giralt Lladanosa. A començaments del segle XXI l'entitat integrava gairebé 850 associats i gestionava diferents serveis, com el Centre Especial de Treball Suport 24, el d'Atenció Diürna Candi Villafañe, el Servei de Suport a la Integració Laboral i l'Oficina de Vida Independent, així com un programa dedicat al transport adaptat. La seva plantilla superava el centenar de professionals qualificats, dels quals el 73 per cent eren discapacitats. Una de les fites assolides per l'associació va ser haver donat visibilitat en la societat lleidatana a les persones amb discapacitat. De l'associació, també en depenien el club esportiu i la fundació privada, i estaven vinculats a altres entitats com Ecom, la Federació d'Entitats per a la Salut (Fesalut) i l'Associació Entorn Solidari. *[JFB]*

Aspros

Fundació privada d'àmbit lleidatà creada l'any 1962 per un grup de pares per prestar atenció als fills amb discapacitat intel·lectual i a la seva família. Presidida per Josep Eritja Novell, fou una de les pioneres de tot l'Estat. A començaments del segle XXI la seu social es troba a l'avinguda de Madrid de Lleida. L'activitat es va iniciar al centre Casa Nostra, de Sudanell (el Segrià), com a residència i taller per a discapacitats lleugers i severs. Després seguí el Centre d'Educació Especial l'Esperança al barri de la Bordeta de Lleida, per a nois en edat escolar, i posteriorment el centre Ginesta de Torrefarrera (el Segrià), dedicat a persones amb discapacitats intel·lectuals profundes. Actualment s'organitza en les seccions d'Acolliment (amb residències a Lleida, Sudanell i Sidamon), Teràpia ocupacional (per a persones amb disminució superior al 65 per cent), Àrea laboral (on es desenvolupen activitats productives en jardineria, serralleria, restauració de mobles i gestió documental, entre d'altres, a les naus industrials de Lleida i Sudanell), i finalment, la secció de Formació prelaboral. La fundació atén 450 persones amb diferents tipus de discapacitat, assistits per 350 professionals amb titulacions que van des dels estudis primaris fins els titulats superiors i és capdavantera en la investigació dels trastorns de la conducta i de la vellesa en els disminuïts. Els guanys dels tallers permeten finançar el 20 per cent de l'organització. *[JFB]*

Assemblea de les terres de Lleida (ATLI)

Constituïda a l'església de Santa Maria de Balaguer el febrer de 1972 i que, adherida a l'Assemblea de Catalunya, tenia com a eixos programàtics la consecució de les llibertats democràtiques, l'amnistia general i el restabliment de l'Estatut autonòmic de 1932. La primera reunió, presidida per Joan Colomines com a representant del secretariat de l'Assemblea de Catalunya, comptà amb l'assistència d'una seixantena de persones, la majoria de les quals eren militants del PSUC, de les CCOO i de l'FNC. Dedicada bàsicament a tasques propagandístiques, la seva forta implicació amb l'Assemblea de Catalunya que-

dà reflectida en la constant presència de persones de les comarques de Lleida en les accions més emblemàtiques. De les 113 persones detingudes el 28 d'octubre de 1973 a l'església Santa Maria Mitjancera de Barcelona, acusades de formar-ne la Comissió Permanent, 8 eren de les terres de Lleida i integrants de l'ATLl: Antonio Cantano, Jordi Carreres, Pere Culleré, Gregori Gallego, Celestí Regué, Miquel Àngel Sòria, Miquel Àngel Soriano-Montagut i Pere Terrado. El setembre de 1974 foren detinguts 67 membres de l'Assemblea de Catalunya al convent de les escolàpies de Sabadell, entre els quals hi havia el dirigent comunista de Lleida Ventura Margó. A mesura que, en l'últim període del Franquisme, agafaven embranzida la democràcia cristiana i la socialdemocràcia, començaren a encetar contactes amb l'ATLl per tal d'incorporar-s'hi. Aquesta ampliació fou més simbòlica que real, ja que les diferències ideològiques i estratègiques d'uns i altres foren decisives perquè un dia indeterminat l'Assemblea, tant de Catalunya com la de les terres de Lleida, desapareguessin sense un acte formal de dissolució. *[AJM]*

Associació Catalanista

Institució de caire literari i nacionalista que prengué un fort protagonisme durant els anys de la Renaixença, el Modernisme i el Noucentisme. En foren presidents Àngel Guimerà, Jacint Verdaguer, Narcís Oller, Joan Maragall, Prudenci Bertrana o Josep Carner, entre d'altres. A les terres de Ponent, els màxims impulsors en van ser Frederic Renyé Viladot, Joan Bergós Dejuan, Josep Pleyán de Porta, Lluís Roca Florejacs, Francesc Vidal Codina, Salvador Revés i Manuel Gaya Tomàs. Des de 1895, organitzà a la capital del Segrià un certamen literari que, d'ençà del 1906, es convertí en els Jocs Florals de la ciutat, que se celebraren ininterrompudament fins el 1923.

[MAM]

Associació Comarcal d'Urgell d'Ajuda al Minusvàlid (ACUDAM)

Aquesta associació va sorgir el 1975 a Mollerussa per tal de fer front a les necessitats de les persones amb discapacitat psíquica. Els seus promotors foren Teresa Obradors, assistenta social agrària, el matrimoni format per Joan Roca i Roser Garrofé, i Montserrat Calvet i Angelina Roure. L'associació, sense ànim de lucre, optà pel treball com a mitjà de socialització dels deficients psíquics. Fonamentalment es tractava d'un centre de dia, amb un servei de transport que recollia i tornava cada dia les persones que hi treballaven. L'associació havia elaborat una proposta didàctica per a les escoles i instituts de la comarca on s'insistia en el respecte cap a totes les persones, siguin quines siguin les limitacions que puguin tenir en certs aspectes. Des de 2001 existia a Vila-sana un centre especial de treball. Els productes elaborats eren diversos. Petit material elèctric, ferreteria, suports per a l'agricultura, plançons arbequins. El 2003 va rebre la Creu de Sant Jordi.

[EVR]

Associació Cultural Catalanista

Institució de caire cultural i nacionalista nascuda arran de la celebració a Lleida (el Segrià) de la Diada de la Llengua Catalana, organitzada el desembre de 1915 per Unió Catalanista en resposta als atacs que el Parlament espanyol proferí en contra del català. La institució fou formalment constituïda l'any 1916 per Enric Arderiu, Joan Bergós i Francesc Macià. Les activitats que dugué a terme fins que es clausurà l'any 1923 foren molt diverses: cursos d'història i llengua catalanes, commemoracions de festivitats populars, entre d'altres. Hi col·laboraren personalitats de la categoria d'Humbert Torres, Magí Morera, Romà Sol o Valeri Serra Boldú. L'any 1916 fundà la revista *Catalunya*, que també es deixà de publicar en irrompre la dictadura de Primo de Rivera. *[MAM]*

Associació de la Música

Entitat musical creada l'any 1942 amb la finalitat de potenciar l'activitat musical a la ciutat de Lleida, especialment a través de l'organització de concerts. El primer president de l'entitat fou Carmelo Fenech. L'Associació fou molt activa durant els anys quaranta i cinquanta, quan tingué ocasió de programar a Lleida concerts de grans figures, fins i tot d'abast internacional. La seva activitat es mantingué de forma continuada fins a principis dels anys noranta, i va ser durant molt temps l'únic referent estable de la programació musical de la ciutat. Durant la darrera època va ser impulsada per la pianista Alícia Font.

[MBT]

Associació dels Amics de l'Arbre de Tàrrega

Fundada el 1913, és l'entitat cultural targarina més antiga de la ciutat. Es creà per convertir la serra de Sant Eloi en un parc públic. Endegà la iniciativa regeneracionista de la Festa de l'Arbre, en què els escolars targarins començaren a plantar arbres, fins a convertir la serra erma en un esplèndid parc. La feina de les juntes directives, les aportacions econòmiques de l'ajuntament de Tàrrega i les donacions particulars han dut a la urbanització de les diferents zones del parc: s'hi construí el mur de la Mare de Déu de Montserrat, a mitjan anys cinquanta, la restauració de l'ermita de Sant Eloi, als anys seixanta i dels anys vuitanta fins a l'actualitat s'ha renovat la vegetació de la serra, s'hi han instal·lat diversos elements arquitectònics, etnològics i monuments, i s'hi han obert nous camins, arranjat places i jardins i construït nous murs. Creu de Sant Jordi el 1995, han estat presidents de l'entitat Bonaventura Amigó (1913-1919), Tomàs Briansó (1950-1971), Josep Castellana (1979-1998). Des de l'any 1998, el president n'era Jaume Aligué. *[JEM]*

Associació Exalumnes Maristes de Lleida (AEM)

Entitat fundada el 1925 amb la doble finalitat de perfeccionar la formació cultural dels associats i estimular l'acció pastoral i social (catequesis, visites a la presó, escola d'adults, etc.) Es va estructurar en tres seccions: cultural, artística i esportiva. Sota la denominació de Círculo de Estudios es va crear una borsa de treball per facilitar feina als associats. També va publicar la revista *Cultura y Acción* (1926). Després d'un parèntesi obligat per la Guerra Civil, el 1939 va reprendre les activitats, potser amb més vigor. El 1955 es van unificar les associacions del Col·legi Montserrat i del Sagrat Cor, al carrer Anselm Clavé, en una de sola. Aleshores n'eren presidents honoraris Eduardo Aunós i Domingo de Gomar de Veciana. La secció artística ha estat sempre molt activa, principalment en el teatre, i ha estat un dels grups amateurs de més durada i prestigi; al llarg dels anys ha mantingut la representació dels Pastorets. L'altra secció amb més projecció ha estat l'esportiva, que el 1925 tenia el nom Clavé Club de Futbol. El 1934, sota la tutela del germà Castresana, es van crear les seccions d'atletisme i de bàsquet. Acabada la Guerra va recuperar amb força l'activitat, en bona mesura gràcies a les instal·lacions de la carretera de Corbins, impulsades per Antoni Torres Panadés, i on jugava el Lérida Balompié, embrió de la UE Lleida. La col·laboració entre ambdues entitats va ser intensa, de manera que jugadors formats en les categories inferiors de l'AEM com Bademunt o Giménez van vestir la samarreta del Lleida. A principis dels anys 50 totes dues entitats van constituir el Lérida-AEM, durant molts anys el primer equip juvenil de la província i campió de Catalunya la temporada 1953-54 gràcies a la genialitat d'Enric Gensana. A la dècada dels anys 50 també es va crear una secció d'handbol que la temporada 1955-56 va competir a Primera Divisió. Tot i això va haver de plegar per qüestions econòmiques. El 1971, gràcies a l'aportació personal de Josep Recasens Gassió, president des de 1965 de la Secció Esportiva, s'inauguraren unes noves instal·lacions batejades com a Camp d'Esports Recasens. L'AEM ha estat sempre reconegut pel seu treball en la formació i promoció de joves jugadors, de manera que a inicis del segle XXI tenia vint equips de futbol base federats i una Escola de Futbol.

[JBP/TSP]

Associació Provincial d'Empreses d'Automoció

Associació patronal del sector automobilístic de Ponent fundada el 1974 i que a principis del segle XXI era formada per més de 500 empreses provinents de tots els vessants del sector: venda de cotxes nous i d'ocasió, tallers, vehicles i maquinària industrial. Presidida per Josep Lamolla, molt vinculat al món de l'automòbil a la ciutat, els objectius de l'entitat eren defensar els interessos del sector, assessorar jurídicament i facilitar la relació dels socis amb l'administració. *[AJH]*

Associació Trobada al Pirineu

Grup d'empresaris i professionals lleidatans que van convocar, el mes de juny de 1990, a Rialp (el Pallars Sobirà), la primera Trobada al Pirineu amb l'objectiu de reunir els empresaris de les comarques de Lleida per posar en comú les seves experiències i analitzar acuradament el moment econòmic, tant nacional com internacional. L'èxit de la primera edició va ser

notable i va servir per consolidar, d'una banda, l'associació com a tal i, d'una altra, la Trobada que anualment, sense interrupció, se celebrà com a fòrum de debat, informació i reflexió sobre el món econòmic en general i l'empresarial en particular. Excepte les convocatòries de Boí, Andorra i Lleida, la Trobada se celebra, regularment, a Rialp, amb la participació de ponents de reconeguda vàlua i la presència també de personalitats destacades de la vida política i econòmica del país. *[RMR]*

Ateneu Lleidatà

Institució fundada a Lleida el 1925. Liderada pel republicanisme catalanista i sectors de l'esquerra moderada, va esdevenir un dels principals centres de la vida social i cultural lleidatana durant la dictadura de Primo de Rivera i els primers anys de la República. La seu s'ubicava als locals del Cercle Mercantil i Industrial i en foren presidents personalitats com Salvador Roca Lletjós, Manuel Fontanals, Antoni Bergós Massó, Enric Arderiu Hospital i Felip Solé Olivé. L'activitat de l'Ateneu quedà reflectida en la publicació *Vida Lleidatana*. L'entitat anà desapareixent a mesura que guanyaren més protagonisme sectors socials i polítics situats més a l'esquerra. *[JSSJ]*

Ateneu Llibertari

Entitat apareguda a Lleida primer durant la Segona República i després durant la Guerra Civil. El novembre de 1933 n'impulsà la creació el grup que publicava el setmanari *Acracia*, on trobem Félix Lorenzo Páramo, Jacint Borràs Busquet, César Broto Villegas o Luis Guijarro Carramiñana. L'activitat principal foren conferències. Va ser clausurat el gener de 1934 en la repressió que seguí les insurreccions anarquistes de finals de 1933. Després d'intentar recuperar-lo l'abril de 1936, el nou Ateneu Llibertari va néixer el 28 de març de 1937. S'instal·là en un local requisat per les Joventuts Llibertàries a la plaça de Noguerola. Pretenien fomentar la divulgació de l'ideari anarquista i la formació cultural dels socis. Destacava la biblioteca formada per les Joventuts. El secretari general n'era Castells i diversos líders de l'anarquisme local formaren part de la junta directiva. *[JSSJ]*

Ateneu Popular de Ponent

Entitat nascuda a Lleida el 1979. El grup fundacional es formà arran de les activitats veïnals desenvolupades a la zona coneguda com *el Clot de les Granotes* els anys 1977-78. La reivindicació per destinar el solar a usos públics, en contra d'un projecte de construcció d'edificis, va generar un dels moviments veïnals més importants a la Lleida de la Transició. Aconseguit l'objectiu, una vintena de persones van continuar les reunions per preparar la creació d'un ateneu. El 18 d'abril de 1979 l'Ateneu es presentà en una assemblea a la Sala Gosé del Col·legi d'Arquitectes de Lleida. Els primers membres procedien de diverses tradicions associatives, religioses i polítiques. Els objectius bàsics eren la divulgació i formació cultural, potenciar el debat i la participació ciutadana i el coneixement de la història i la cultura catalanes i, especialment, lleidatanes. S'organitzà a partir de seccions que aplegaven els socis per fer activitats (relacionades amb les humanitats, arts plàstiques, educació física, escoltisme, festes populars, excursionisme, biblioteca, dansa, música, cant coral, fotografia, ecologia o teatre). Algunes, com la campanya anual Coneixes la teva ciutat…? iniciada el 1980, la revista *Ressò de Ponent* (publicada de manera ininterrompuda en català des de 1981) o d'altres de relacionades amb la música o les festes populars han assolit un destacat ressò a la ciutat. L'any 1991 la Generalitat li atorgà el Premi Nacional de Cultura Popular. El primer local estava al carrer del Vallès (aleshores Tercio de Nuestra Señora de Montserrat). L'any 1984 es traslladà la seu al carrer Pau Claris. El primer president fou Manuel Lladonosa Vall-llebrera (1979-1987) i el seguiren Francesc Soldevila Palau (1987-1991), Salvador Escudé Baró (1991-1995), Jaume Barrull Pelegrí (1995-2001), Joan J. Busqueta Riu (2001-2006) i Xavier Eritja Ciuró (2006). El nombre de socis rondava els 1.500 en commemorar el vint-i-cinquè aniversari (2004). *[JSSJ]*

Ateneu Popular de Solsona

Fou una entitat fundada durant els anys de la Restauració Monàrquica pel Partit Liberal, que a nivell local era conegut com *la colla de la Gruta*. Centre cultural i recreatiu, que funcionava igualment com a cafè, va ser font de conflictes entre els dos bàndols que es disputaven el poder polític de la ciutat fins

a la Guerra Civil, així com ens protagonista d'alguns fets importants de la vida del poble. Durant la Segona República com a seu de la Unió de Dretes, va ser presidit per Josep Serra Forn, en aquells moments, alcalde de la ciutat. A partir de 1936, el local va ser incautat pel Comitè Antifeixista local, integrat per ERC,PSUC,CNT/FAI, POUM, Unió de Rabassaires i UGT. A l'entrada de les tropes de Franco, el gener de 1939, el local va ser ocupat per la Jefatura local de la Falange, alhora que s'hi instal·laren els menjadors de l'Auxilio Social. Amb el nomenament, l'octubre de 1939, de Josep Serra Forn de nou alcalde de Solsona, arrendà a títol particular el local amb el nom de Cafè-Ateneu, que fou clausurat uns anys després per Ramon Rovira Pujol, nou alcalde de la ciutat. *[JXS]*

Ateneu Popular Lleidatà

Entitat fundada a Lleida el 1934. Els anys de la República serví de punt d'encontre dels sectors progressistes i de l'avantguarda artística i literària local, sovint en l'òrbita del BOC. El president fou l'artista Nicolás Martínez Lage *Niko* i el mestre Pau Xuriguera Parramona va ser-ne secretari. La resta de membres de la directiva eren o bé membres del grup Studi d'Art o bé del BOC. Organitzaren cursos de formació per a treballadors, conferències i exposicions. L'Ateneu fou clausurat el febrer de 1935, arrossegat per la repressió dels Fets d'Octubre. *[JSS]*

Audet Puncernau, Rossend

Ponts, la Noguera, 1923-1985

Metge i polític. El 1971 s'integrà a l'Assemblea de Catalunya, va ser membre del grup de no alineats (nom que es va donar als independents) i va ocupar un càrrec al si de la Comissió Permanent. Fundador i president, el 1976, de l'Associació de Veïns de Guissona. Posteriorment s'integrà a ERC i fou un dels impulsors de la implantació del partit a Guissona. També fou membre del comitè executiu del partit. A les primeres eleccions després del Franquisme, i amb ERC encara sense legalitzar, el 15 de juny de 1977, fou elegit senador per Lleida com a integrant de la llista de l'Entesa dels Catalans. El seu desacord amb el projecte de Constitució espanyola el dugué, el 5 d'agost de 1978, a abandonar el grup de l'Entesa i a passar al grup Mixt a més d'abstenir-se, el 31 d'octubre de 1978, en la votació del projecte constitucional espanyol. El 1979 encapçalà la llista local d'ERC a les primeres eleccions municipals democràtiques després del Franquisme i fou elegit alcalde de Guissona. El 1983 revalidà el càrrec, però després d'una moció de censura va perdre l'alcaldia el juny de 1984. *[RUS]*

Aula Municipal de Teatre de Lleida

Escola de teatre fundada el 17 de novembre de 1981 pels membres de la companyia L'Esquella, amb Marcel·lí Borrell Valls al capdavant. Des que Jaume Magre Servet donà llum verda a la proposta de crear una escola de teatre municipal al carrer Obradors, l'Aula ha proporcionat una doble línia de formació teatral adreçada al conjunt de la ciutat. Oferia tant activitats de lleure creatiu a infants, joves i adults, com cursos de caire professional. Fins al trasllat a la seu del carrer Roca Labrador l'any 1998 (l'antic Escorxador municipal destinat a usos culturals), l'equip directiu de l'Aula també s'encarregava de la programació de teatre de Lleida a nivell municipal i comptava amb una companyia pròpia, El Teatre Estable de Lleida. Una producció de *La bella i la bèstia* l'any 1986 va ser el primer espectacle de la companyia, al qual van seguir altres produccions per a públic adult i infantil. *Helena a l'illa del Baró Zodíac* seria un dels principals èxits. Una nova companyia de joves actors sorgiria del mateix centre: La Inestable 21, fundada el 2001. Aquesta jove formació d'alumnes del centre ha generat diversos espectacles i recollit nombrosos premis d'àmbit nacional. El 2002 Marcel·lí Borrell Valls deixà la direcció de l'escola i fou substituït per Mercè Ballespí Villagrasa com a directora i Antonio Gómez Casas com a cap d'estudis. L'any 2003 l'Aula passà a formar part de la regidoria d'Educació i des de 2006 pertany a l'Associació Catalana d'Estudis de Teatre. Aquest vincle fa que els seus estudis d'Art Dramàtic siguin reconeguts per l'Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya. Des de 1981, l'Aula Municipal de Teatre ha col·laborat amb nombroses institucions i associacions de la província de Lleida, ha comptat amb la docència de més d'un centenar de professors i ha proporcionat formació teatral a milers d'alumnes de totes les edats. *[NCG]*

Aunós Cau, Eduard

Es Bòrdes, la Val d'Aran, 1858 - Barcelona, el Barcelonès, 1930

Propietari i polític. Veí de Lleida i originari de la Val d'Aran. Iniciat a les files liberals demòcrates féu cap a les del Partit Conservador, tot fundant a la capital el diari *La Prensa*, portaveu entre 1912 i 1916 de la Joventut Conservadora de la ciutat. Fou elegit diputat provincial el 1911 i el 1913 per Sort-la Seu d'Urgell i el 1923 assolí una acta de senador per Lleida. El 1914 va ser elegit diputat a Corts per la Seu d'Urgell, tot i que el Tribunal Suprem anul·là l'acta per irregularitats en l'elecció. *[CMC]*

Aunós Pérez, Eduardo

Lleida, el Segrià, 1894 - Lausana, Suïssa, 1967

Advocat, assagista i polític. Iniciat en política de la mà del seu pare, Eduard Aunós Cau, es presentà, l'any 1918, com a candidat regionalista a l'acta de diputat a Corts pel districte de Sort, feu polític del liberal Emili Riu Periquet. Malgrat guanyar l'acta, el Tribunal Suprem n'anul·là l'elecció. Sota l'ègida de la Lliga Regionalista va ser secretari polític de Cambó, quan aquest era titular del ministeri de Foment i diputat a Corts pel districte de Solsona l'any 1920. Allunyat del catalanisme regionalista, arribà a la dictadura de Primo de Rivera deslligat de qualsevol estructura organitzativa. Va ser ministre de Treball, Comerç i Indústria entre 1925 i 1930, i es va mostrar des d'aquest càrrec partidari d'un corporativisme d'arrels catòliques i fortament influït pel feixisme italià. Exiliat a París durant la República, va treballar en favor de la causa franquista durant la Guerra Civil. Va ser membre de la Junta Política de la FET-JONS. Acabada la guerra va ser ambaixador a Bèlgica i a l'Argentina. Entre 1943 i 1945 va ser nomenat ministre de Justícia i, finalment, president del Tribunal de Comptes. També va ser procurador a Corts entre els anys 1943 i 1967. Temptat per la literatura des de la més tendra joventut, va escriure sobre història d'Espanya, dret, assaig, novel·la o llibres de viatges. Entre les seves publicacions destaquen les obres següents: *La reforma corporativa del Estado* (Madrid, 1935); *Itinerario histórico de la España Contemporánea (1808-1936)* (Barcelona, 1940); *Calvo Sotelo y la política de su tiempo* (Madrid, 1941); *Estampas de ciudades* (Buenos Aires, 1942); *España en crisis (1874-1936)* (Buenos Aires, 1942); *Biografía de París*, (Madrid, 1944); *Byron en Venecia*, (Madrid, 1949); o el llibre de memòries *Discurso de la Vida* (Madrid,1951). *[CMC]*

Ausàs Coll, Jordi

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1960

Mestre, llicenciat en Filologia Catalana i polític. Fou diputat per ERC al Parlament de Catalunya en les legislatures 1995-1999 i 1999-2003. Durant aquesta última presidí la Comissió d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Regidor de l'ajuntament de la Seu d'Urgell des de 1999, el 2003 en fou elegit alcalde, càrrec que repetí el 2007. En les eleccions al Parlament de Catalunya de 2003 i 2006 tornà a ocupar l'escó de diputat. L'any 2008 fou nomenat conseller de Governació i Administracions Públiques en el govern presidit per José Montilla. *[AJM]*

Autobusos de Lleida SA

El servei d'autobusos de la ciutat de Lleida es va iniciar l'any 1928. L'autobús NAG alemany va ser el primer vehicle utilitzat en el transport urbà. Una de les primeres línies que es va posar en funcionament realitzava el trajecte cap al cementiri municipal. L'any 1932 els germans Josep i Antoni Nomen, a més de Pedro Pardo Cunchillos (pare de Pere Pardo, que en seria gerent) van aconseguir la concessió del servei. Durant el Franquisme van ser gestionats per grups de socis. El 1955 els vehicles van experimentar un canvi d'imatge i, tot aprofitant-ne el motor, se'ls va canviar la carrosseria per una altra de més moderna. L'any 1985 se'n va municipalitzar el servei. Dos anys després es van comprar 13 autobusos Mercedes Benz (els primers de l'estat espanyol) i el 1992 s'hi van incorporar els dos primers autobusos articulats procedents de l'Expo de Sevilla. Finalment, l'any 2002, de la municipalització es va passar a la privatització ja que el Grup Sarbus va fer-se'n càrrec per tal de modernitzar el servei. El 2005 disposava de 15 línies regulars que vertebraven i unien els diferents nuclis de la ciutat de Lleida. *[ASC]*

Automotor y Servicios SA

La creació d'aquesta societat data de 1986, tot i que a través d'altres raons socials del mateix propietari

representà SEAT des de 1957. El fundador d'aquesta empresa fou Francisco Perera, que el 1990 cedí el negoci al seu fill Josep M. Perera. La gestió es realitzava com un grup empresarial denominat NAYOX que englobava 7 concessionaris oficials diferents: Seat, Audi, Volkswagen, Skoda, Honda, Toyota i Mercedes, a més d'incloure-hi Cenax, centre de xapa i pintura que donava servei a aquestes marques. Les seves instal·lacions des d'un inici es van situar a l'avinguda de Madrid, posteriorment a la rambla d'Aragó i més endavant s'ubicaren a l'avinguda de l'Exèrcit. *[JFF]*

Avicsa Sabors selectes SL

Marca d'una empresa del sector serveis fundada a Lleida l'any 1976 per tres socis inicials —Ramon Porqueres Almenara, Víctor Falcó Porqueres i Josep Ramon Ros Freixes—, els quals distribuïen gènere d'escorxadors, sobretot d'aviram i conills. L'entitat va anar creixent i cap a 1986 es va convertir en societat anònima. A principis del segle XXI, l'aviram i el conill havien passat a significar el 30 per cent de la distribució, mentre altres productes, molts amb denominació d'origen o d'importació, com els embotits, plats precuinats, patés, pernils, oli i caça, entre altres, s'anaren imposant. Aleshores els socis eren les famílies Falcó i Porqueres, que donaven feina a una vintena de treballadors. L'àrea de distribució agrupava les comarques de Lleida, Tarragona i la Franja de Ponent, amb clients com els Supermercats Plus-Pujol i Ilerpacket (Narcís). *[JFB]*

Ayguadé Ayguadé, Pere

Vilanova de Bellpuig, l'Urgell, 1950

Ramader, veterinari i polític. Treballà fonamentalment per a la consolidació del sindicalisme agrari i fou fundador de diverses empreses cooperatives agrícoles. Militant d'Unió de Pagesos, en va ser membre del Consell Nacional entre 1978 i 1980. Afiliat també a la UGT, va ser diputat al Parlament de Catalunya pel PSC durant les legislatures 1980-1984 i 1984-1988, i va presidir en diverses ocasions les comissions d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. *[JCE]*

Aytés Plá, Ramon

Enviny, el Pallars Sobirà, 1914 - Sort, el Pallars Sobirà, 1983

Advocat, empresari i polític. Combinà la seva activitat com a lletrat amb la gestió de l'Hotel Pessets, emblemàtic establiment de Sort del qual era propietari, i la gerència de la cooperativa lletera Industrias Lácteas del Pirineo. Fou diputat provincial en tres períodes, 1940-1943, 1946-1955 i 1961-1967 i alcalde de Sort en dos etapes, 1944-1946 i 1953-1969. Durant el seu mandat s'impulsà definitivament el desviament de la Noguera Pallaresa i la construcció dels ponts que van permetre l'expansió urbanística de la població. *[JCB]*

B

Bada Ametller, Francesc Xavier

Mataró, el Maresme, 1933

Empresari i polític. Dirigent de CDC, fou alcalde de la Pobla de Segur entre 1987 i 1991. Diputat al Parlament de Catalunya per la circumscripció de Lleida entre 1984 i 1992. També fou membre del Consell Comarcal del Pallars Jussà entre 1987 i 1995. Retirat de la política activa fou impulsor de la Pujada a Salau, trobada anual que reuneix occitans i pallaresos per tal de reivindicar l'obertura d'una via de comunicació per aquell indret. En l'àmbit empresarial s'ha mantingut lligat a través de la seva empresa familiar al món del tèxtil i ostentà el càrrec de president de la cooperativa lletera Copirineo i de la Caixa Rural del Pirineu. *[JCB]*

Badia Capell, Miquel

Torregrossa, el Pla d'Urgell, 1906 - Barcelona, el Barcelonès, 1936

Polític. Estudià el batxillerat al Liceu Escolar de Lleida i el 1922 es traslladà a Barcelona per cursar els estudis de pilot de la marina mercant. Nacionalista radical, participà en la formació de La Bandera Negra (sotsorganització d'Estat Català) que perpetrà el fallit complot de Garraf contra Alfons XIII (1925). Va ser condemnat a 12 anys de presó que complí a Alcalá de Henares i, des de 1928, al penal d'Ocaña. Amnistiat el 1930, l'agost de 1931 fou designat cap de les JEC. Secretari del conseller Josep Dencàs, el desembre de 1933 ocupà la secretaria general dels serveis d'ordre públic i, el març de 1934, va ser-ne nomenat cap superior, període durant el qual es va menar una dura repressió contra el moviment llibertari, principalment contra la FAI. Durant els Fets d'Octubre de 1934 fou el cap de les forces d'Estat Català, per la qual cosa hagué d'exiliar-se a França, Amèrica, Alemanya, Bèlgica i Andorra. Retornat a Barcelona el febrer de 1936, morí amb el seu germà Josep el 28 d'abril de 1936, al carrer de Muntaner a mans d'uns pistolers de la FAI. *[JGS]*

Badia Lloret, Eugeni

Balaguer, la Noguera, 1904 - Barcelona, el Barcelonès, 1967

Pianista, organista i compositor. Començà els estudis a la seva ciutat natal i els continuà, becat per la Diputació de Lleida, a Barcelona, on treballà amb Robert Goberna (orgue), Amadeu Cuscó i E. Morera (composició). Exercí, en un primer moment, com a concertista de piano i, posteriorment, fou organista de diverses esglésies de Barcelona. S'encarregà de l'àrea musical de Ràdio Catalana, Ràdio Associació i RNE a Barcelona. Com a compositor, deixà obra instrumental, religiosa i algunes cançons i sardanes. *[MSM]*

Badia Vidal, Ramon Maria

Lleida, el Segrià, 1950

Periodista i editor. Diplomat en Periodisme per la Universitat de Navarra i llicenciat en Ciències de la Informació per la UAB. Desenvolupà la seva carrera professional com a redactor de la revista *La Boira* i com a corresponsal a Lleida dels diaris *El País*, *l'Avui*, *Mundo Diario* i el setmanari *Hoja del Lunes*. També fou redactor en cap de *la Mañana*, director del

Diari de Lleida i de l'edició lleidatana del *Nou Diari* i membre dels consells editorials de les revistes *Diagonal*, *Zen* i *Transversal*. Des de 1993, exercí d'editor als segells Pagès Editors i Editorial Milenio. *[MAM]*

Bahíllo Rodrigo, germanes

Militants de la Comunió Tradicionalista.Procedents d'una família profundament carlina, protagonitzaren durant la Segona República, la Guerra Civil i els primers anys del Franquisme les accions més abrandades i significades del carlisme femení a Lleida. El seu pare, Humberto Bahíllo Rojo, ferroviari de professió, fou executat el 5 d'agost de 1936 en una matança col·lectiva pel Comitè de Salut Pública. A continuació, les cinc germanes (Carmen, Julia, Noeli, Blanca i Teresa) foren empresonades fins els primers mesos de 1937. Després, Julia, Carmen i Teresa marxaren al front per tal d'actuar com a infermeres dins la delegació carlina de Frentes y Hospitales. L'octubre de 1938, Teresa fou greument ferida de metralla com a conseqüència d'un obús que caigué a la Casa de la Maternitat (a la rambla d'Aragó), que aleshores feia les funcions d'hospital. A partir de 1939, la seva inadequació ideològica dins l'organigrama del Movimiento comportà que tinguessin constants conflictes amb el sector més ortodoxament falangista. Finalment, el 1941 foren expulsades de la Secció Femenina de la Falange. El 1992 moriren les germanes Teresa i Julia a Saragossa i Segòvia, respectivament. *[AJM]*

Balagué Bosch, Narcís

Barcelona, el Barcelonès, 1947

Polític i fotògraf. Inicià estudis d'arquitectura però els abandonà per estudiar fotografia a Suïssa. Establert a la Pobla de Segur (el Pallars Jussà) el 1978, hi obrí un estudi de fotografia. Afiliat al PSC, també hi exercí de secretari d'organització i primer secretari del partit (1991-2003). Regidor a l'ajuntament (1987-1991), n'ocupà l'alcaldia durant tres legislatures (1991-2003). L'any 2003 abandonà la política per raons de salut. Membre del Consell Comarcal del Pallars Jussà (1991-1995 i 1999-2003) i diputat provincial per la demarcació de Tremp (1998-1999). Entre 2000-2004 fou vicepresident del Consell de Federació del PSC de Lleida i conseller nacional del PSC per Lleida. Destacà com a president del Consorci Urbanístic La Pobla-RENFE i també fou tresorer de l'Associació de Municipis del Pirineu. *[JCE]*

Balagueró Bernat, Jaume

Lleida, el Segrià, 1968

Cineasta. Format a Barcelona, on s'instal·là en la infància amb la seva família, es va iniciar en el món de la crítica i els fanzines. Sorprengué amb el curt *Alicia* (1994), premiat al Festival de Sitges, amb el qual es decantà pel cinema de gènere, entre el fantàstic i l'horror, i que amb *Días sin luz* (1995), curt també premiat, anticiparen la qualitat formal i l'èxit aconseguit amb el multipremiat llargmetratge *Los sin nombre* (1999). Membre destacat del planter de la Fantastic Factory, lloable intent de la barcelonina Filmax de produir un cinema de gènere competitiu i exportable, la seva producció immediata s'encabí en aquesta tendència amb films com ara *Darkness* (2002), *Fragile* (2005) o *[REC]* (2007). *[OBB/SMS]*

Balasch Solanes, Jordi

Lleida, el Segrià, 1963

Humorista i dissenyador gràfic. Cursà estudis d'enginyeria agrària a Lleida i treballà a la banca i a l'Administració General de l'Estat a l'àrea de Protecció Civil. L'any 1986 s'inicià en el món de la crítica gràfica i publicà les seves primeres vinyetes gràfiques al diari *Segre* amb la tira *Benito Sidral, reportero total* i amb *l'Home del Sofà*. Des del 1989 i fins el 2005 treballà al diari *la Mañana* de Lleida, on realitzà un dibuix diari de crítica local a la pàgina d'opinió. També es dedicà al disseny gràfic amb l'empresa EADE de Lleida i fou el creador del personatge infantil lleidatà el Caragol Banyetes i de logos i dissenys de samarretes com els Amics del Museu de Lleida i el Centenari de les riuades de 1907 a Lleida, entre d'altres. Algunes de les seves publicacions són *Byològic*, *Zaping* i *Marracades*. Des de 2006, realitzà al diari *Bon Dia* un acudit diari. *[MPC]*

Balcells Balcells, Josep

Tàrrega, l'Urgell, 1908 - Almenara Alta, l'Urgell, 2000

Mestre i pintor. Estudià a l'Acadèmia Baixas de Barcelona. Amb influències del paisatgista del Vallès Vila Puig, el 1942 realitzà la primera exposició indi-

vidual a Tàrrega i el 1943 participà en una mostra col·lectiva a Lleida. Medalla de l'Exposició Provincial de Lleida de l'any 1944, exposà a Barcelona, Lleida, Reus, Tarragona, Tortosa i Castelló. Destaquen les exposicions individuals organitzades a Tàrrega l'any 1977 a la Sala Marsà i la de 1985, sota el títol *Cinquanta anys de pintor* a la Sala Cristall. Els seus paisatges eren directes del natural, amb la tècnica impressionista. *[JEM]*

Balcells Cortada, Josep

Montornès, l'Urgell, 1840 - Barcelona, el Barcelonès, 1921

Empresari i polític. El 1844 emigrà a Cuba, d'on retornà el 1879, després de fer fortuna, per dedicar-se al negoci del vi. Sense desvincular-se del seu poble d'origen, on promogué diverses infraestructures i millores, s'instal·là a Barcelona. Esdevingué president del Sindicat d'Exportadors de Vi (1914), així com conseller de diverses entitats mercantils i socials com la Junta Provincial de Beneficència. Membre del Partit Liberal, aparegué com a signatari, el 1919, del manifest de la UMN. Diputat a Corts per Igualada (1898) i per Cervera el 1903, va ser senador per Tarragona en les legislatures de 1910, 1914 i 1916, i va fracassar, el 1918, en la pretensió d'arribar al Senat per Lleida. *[CMC]*

Balcells Gené, Josep M.

l'Espluga Calba, les Garrigues, 1941

Periodista i polític. Llicenciat en Filosofia i Lletres per la UB, radiofònicament passà per la direcció de RNE a Catalunya (1992-1996) i fou director adjunt de COM Ràdio. Dirigí i presentà els programes *Recull* i *Informatiu Vespre* de La 2. Fou corresponsal de TVE a Roma i, més tard, editor i presentador del *Telediario* (1991-1992). S'establí 4 anys de cap de premsa de l'ajuntament de Barcelona amb els alcaldes Pasqual Maragall i Joan Clos. El 2001 fou nomenat director adjunt de Barcelona Televisió (BTV) i presentà el programa *Contrapunt* fins que fou escollit diputat al Parlament de Catalunya per PSC-Ciutadans pel Canvi a la circumscripció de Barcelona (2006). El 2007 exercia de diputat amb un perfil polític generat a la Transició com a dirigent de moviments catòlics en el món rural, membre de l'Assemblea de Catalunya i fundador del Moviment Cristians pel Socialisme. *[RPA]*

Ball Armengol, Josep

Agramunt, l'Urgell, 1920-2003

Polític i enginyer. Llicenciat com a Enginyer Tècnic Agrícola per l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (1950), s'especialitzà en explotacions agropecuàries. En l'exercici de la seva professió ocupà la presidència del Col·legi d'Enginyers Tècnics i Perits Agrícoles de Lleida (1972-76). Des del seu compromís amb la cultura, fou membre d'Òmnium Cultural, de l'Assemblea Intercomarcal d'Estudis de Catalunya i de la Societat Catalana de Prehistòria i Arqueologia. En l'àmbit de la política, fou elegit senador per l'Entesa dels Catalans, dins la llista del PSC (C), en la legislatura constituent entre 1977 i 1979. Tornà a ocupar un escó al Senat en les legislatures de 1979-1982 i 1982-1986 pel PSC-PSOE. *[AJM]*

Ballabriga Cases, Francesc Xavier

Solsona, el Solsonès, 1950

Polític. Professor de l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials de Sabadell. Inicià la seva militància a CDC el 1977 i ocupà el càrrec de conseller nacional d'aquest partit de 1977 a 1987 i novament en fou escollit el 1999. En les primeres eleccions municipals democràtiques fou elegit regidor de l'ajuntament de Solsona a la llista de CiU i n'obtingué l'acta entre els anys 1979 i 1999. En la primera legislatura fou primer tinent d'alcalde i portaveu del grup de CiU. De 1983 a 1999 fou també diputat provincial a la Diputació de Lleida i, de 1993 a 1999, president del Consell Comarcal del Solsonès. Després d'ocupar el càrrec de director general d'Estructures Agràries, i posteriorment de Desenvolupament Rural, durant la darrera legislatura de govern de Jordi Pujol, el 2003 fou elegit diputat al Parlament de Catalunya per CiU a la circumscripció de Lleida. *[RUS]*

Ballester Sirvent, Magda

Lleida, el Segrià, 1948

Periodista i política. El 1968 entrà a militar al clandestí PSUC usant amb més o menys regularitat el sobrenom de *Roser*. Ocupà diversos càrrecs de responsabilitat dins l'estructura organitzativa del partit, alhora que fou una de les artífexs de la publicació clandestina *Nova Lleida*. Formà part de la delegació de Lleida que assistí a la constitució de l'Assemblea

de Catalunya el novembre de 1971 i participà activament en l'Assemblea de les terres de Lleida impulsada des del febrer de 1972. Exercí com a periodista en diversos diaris. Els seus articles sempre destacaren pel seu fort compromís i consciència social. Fou directora d'*el Periódico de Catalunya*, a la delegació de Lleida. Políticament, fou regidora del primer ajuntament democràtic (1979-1983) per la llista del PSUC, ocupant-ne una tinència d'alcaldia. A mitjans dels anys vuitanta, en deixà la militància. En l'exercici de la seva professió, formà part, durant uns anys, del gabinet d'alcaldia d'Antoni Siurana Zaragoza. Posteriorment, dirigí una empresa de comunicació.

[AJM]

Banca Faidella

Notable exemple de la banca local catalana pròpia de la dècada de 1930. Sorgí com a consolidació i modernització de la figura del negociant i creditor de pagesos i menestrals rurals que era Josep Faidella, veí de Tremp, tot iniciant una nova activitat de préstec industrial i banc de dipòsits (comptes corrents) que el feia diferent dels altres 15 prestamistes de la capital del Pallars Jussà. Les dificultats econòmiques per les quals va passar van provocar la fallida i la suspensió de pagaments de la segona indústria local, Maderas y Transportes Rosell SA, i la pròpia fallida, la qual cosa va donar un fort cop a l'economia local i a la confiança de la població en els moderns serveis financers. *[JBC]*

Banca Llorens

Establiment dedicat al préstec de diners fundat la segona meitat del segle XIX per Magí Llorens Dragó (1812-1895), cabaler provinent de Sant Martí de Sesgueioles (l'Anoia). Entrà com a empleat al comerç tèxtil de la família Alrà, amb la filla de la qual, Josepa Alrà Ferreri, contragué matrimoni. La vinculació empresarial amb Barcelona el va introduir amb èxit en el món creditici fins que es va establir a Lleida, a la plaça de la Paeria. Comptà amb el suport de grups familiars i d'amics com els Alrà, Ferreri, Portabella i Arrueta. El van succeir Fills de Magí Llorens, Jaume i Jordi, que tancà a finals de 1926. Però l'any següent, els fills de Jaume, Jaume i Celestí Llorens Roca, van continuar l'activitat sota el nom Banca Llorens, fins que l'any 1935 fou comprada pel Banco Hispano-Americano. Simultàniament, l'any 1927, el fill de Jordi, Josep Llorens Ribas, crearia el seu propi negoci bancari a la ciutat als Porxos de Dalt, la Banca Jorge Llorens, que perduraria fins que el Banco Zaragozano absorbí l'entitat l'any 1952. *[JFB]*

Banca local de les terres de Lleida

La banca autònoma de les comarques de Ponent ha tingut poc pes específic, tant si es tracta de la constituïda per una base accionària de naturalesa anònima, més pròpia de les comarques amb implantació industrial i comercial, com si pertany a un grup familiar. A més a més de la coneguda Banca Llorens, amb menys èxit trobem la Banca Casa de F. Gener i Rovira o els Fills de Pau Vilalta, que van fer fallida els anys 1905 i 1917, respectivament. El banc més antic degué ser el Banco de Lérida, la fundació del qual s'estableix l'any 1881, però tindria els seus precedents l'any 1863, segons consta als estatuts, i la dissolució tingué lloc vers l'any 1890. El Banco Mercantil de Lérida tindrà una activitat que durarà entre 1881 i 1900. En canvi, la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Lleida, de caràcter més benèfic i social i amb representació pública, sobreviu quasi un centenar d'anys des que va iniciar les seves activitats l'any 1880 fins que va ser absorbida per la Caixa el 1979. Quan es tracta d'analitzar els petits banquers o corresponsals locals, observem que hi apareixen simultanejant l'activitat prestamista juntament a la comercial o industrial, de manera que cobren lletres, negocien xecs a altres places, accepten comptes corrents i administren negocis, entre altres. Com a màxim, tota aquesta activitat no arriba més enllà de la dècada de 1950. A comarques existí certa banca local, força desigual, que seguia aquestes característiques mencionades, a Agramunt, Almenar, Artesa de Segre, Balaguer (Maluquer), Bellpuig (Sanfeliu), les Borges Blanques (Esteve, Aldomà), Cervera (Civit, Camps, Tarruell), Guissona (Mercadé), Mollerussa (Nogués, Queralt), la Pobla de Segur (Casanova, Solduga), Ponts (Audet, Graells, Oliva, Solans), Seròs (Aresté, Segura, Siscart), la Seu d'Urgell (Fornesa, Rebés), Solsona (Colillas), Sort (Mir, Rafel), Tàrrega (Segarra, Trepat), Tremp (Faidella, Cortada, Sullà) i Vielha (Ripoll). *[JFB]*

Banca Segarra

La Banca Segarra, de Francesc Segarra Vives, s'inaugurà el 1917 al carrer del Carme de Tàrrega. Comptà amb els precedents de les activitats de banca i prestamisme del seu avi, Josep Segarra Segarra, i del seu pare, Josep Segarra Vilalta, cobrador també d'efectes de gir i de borsa, que obrí una petita banca al mateix carrer. La Banca Segarra s'integrà, el març de 1919, al Banc de Terrassa i recuperà la seva independència el 1923 després de la fallida del de Terrassa. La Banca Segarra tingué sucursals a Bellpuig, Mollerussa i Cervera. L'any 1950, en un nou context financer, conclogué la seva activitat. En el terreny cívic, Francesc Segarra fou president de l'Orfeó Nova Tàrrega i membre de diverses juntes de l'Ateneu. *[JoCC]*

Banco Mercantil de Lleida

Precedent de la banca de Lleida, entre els responsables hi havia alguns dels personatges més significats de la vida econòmica de la ciutat. Fou una de les entitats de préstec amb seu social a Lleida, fundada l'any 1881, tot i que d'una trajectòria curta perquè tancà les portes l'any 1900. El consell d'administració inicial estava format per membres d'un ampli sector social. El president fou Joan Mestre Tudela. Destacaren com a directors Ramon Pujol i Anastasi Correa, i com a vocals Manuel Porcar, Enric Vivanco, Agapit Lamarca i Miquel Agelet Besa. Alguns d'aquests membres també estaven vinculats amb la trajectòria de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Lérida. El Banco Mercantil de Lleida tingué una trajectòria curta: l'any 1899 celebrava junta d'accionistes i l'any següent es trobava en liquidació. El secretari de l'entitat era M. Boix, i la comissió liquidadora estava integrada per Josep Plubins Suis, comerciant del sector del ferro, Francesc Costa Terré, comerciant, que seria alcalde i diputat provincial, Fidel Serra, militar i Josep Pons. L'any 1863 ja s'havia fundat a la ciutat el Banco de Lérida, previst per una durada de 25 anys, excepte en casos de situacions adverses, fet que podria suposar una refundació l'any 1881. El president fou l'alcalde i comerciant Josep Sol, i la resta de la comissió estava formada per propietaris i comerciants. *[JFB]*

Banhs de Tredòs

Establiment termal situat al terme de Tredòs, municipi de Naut Aran (la Val d'Aran), a 1.695 m d'altitud a la ribera de l'Aiguamòg. Les aigües són sulfuroses-alcalines i brollen a uns 20ºC, indicades contra afeccions de tipus reumàtic. L'edifici fou completament restaurat i reformat el 1995. S'hi ofereixen serveis de termalisme i també allotjament en un petit hotel. *[MASS]*

Bañeres Cateura, Joan

Barcelona, el Barcelonès, 1883 - Cauderan-Bordeus, França, 1942

Industrial, propietari i polític. Militant de primera hora d'ERC, era un acabalat home de negocis ben conegut a les terres de Lleida tot i residir a Barcelona. Descendia d'una important família de propietaris agrícoles del Segrià. Per via paterna, el seu avi era d'Alguaire i la seva àvia de la Granja d'Escarp. Tingut per un home d'idees conservadores, el 1936 va ser elegit diputat a Corts per Lleida dins la candidatura del Front d'Esquerres. Acabada la Guerra Civil va agafar el camí de l'exili, on morí sense deixar descendència. La seva vídua i les seves germanes iniciaren, el 1946, un complex procés per tal d'intentar recuperar els béns localitzats a Barcelona i als pobles segrianencs d'Almenar i Alguaire, que li foren incautats en raó de l'expedient que li incoà el Tribunal de Responsabilitats Polítiques. *[CMC]*

Bañeres de Vicente, Enric

Almenar, el Segrià, 1944

Periodista. Començà exercint el periodisme a la premsa local des de finals dels anys seixanta, especialment al *Diario de Lérida*. Especialitzat en periodisme esportiu, treballà en diaris com *Mundo Deportivo* i *La Vanguardia*, d'on fou durant anys cap de la secció d'esports. Professor de periodisme esportiu a la UIC, participà en diverses obres col·lectives sobre lèxic esportiu, entre les quals destacà el primer *Diccionari de l'Esport català-castellà*. Publicà els llibres *Las ligas del Barça* (1999), *Dichoso Barça* (2000) i *Estimada Basilea* (2004), entre altres. *[AJM]*

Bañeres Piniés, Javier

Tamarit de Llitera, la Llitera, ?

Falangista. Primer cap provincial de FET-JONS a Lleida (1938-1939), la seva gestió al capdavant de la prefectura provincial s'encaminà vers les activitats

propagandístiques, les bases del partit únic i l'enquadrament de la població, amb uns resultats discutits. Destituït del càrrec el juny de 1939, el succeí Francisco Mora Sádaba (1939). El 1942, va ser nomenat delegat provincial de la Vieja Guardia a Osca.

[JGS]

Baños de Artias

Establiment termal situat a Arties, municipi de Naut Aran (la Val d'Aran), a la riba esquerra de la Garona, a 1.140 m d'altitud. Les aigües són de mineralització dèbil, bicarbonatades, clorurades sòdiques i sulfuroses, i brollen entre 29,5ºC i 40ºC, especialment indicades contra malalties reumàtiques. L'edifici fou construït al tombant del segle XX, al lloc d'una petita edificació existent. Tancat des de fa dècades, els primers anys del segle XXI s'inicià la recuperació del centre termal amb un gran projecte de l'arquitecte japonès Arata Isozaki. *[MASS]*

Baños Termales de Les

Establiment termal situat a Lés (la Val d'Aran), a la riba dreta de la Garona, a 634 m d'altitud. Les aigües, sulfurades clorurocàlciques, brollen a uns 30ºC, són riques en sílice i duen gas sulfhídric, s'usen contra malalties reumàtiques, cutànies i respiratòries. La seva explotació es potencià al segle XIX, quan el centre, construït el 1834 i de titularitat municipal, fou desamortitzat. Les primeres dècades del segle XX tingué una gran afluència. A poc a poc decaigué la seva activitat i l'estroncament de la veta d'aigua termal a causa de les obres de construcció d'una central hidroelèctrica provocaren el seu tancament definitiu a mitjan segle XX. El 2003 s'obrí un nou establiment, en una altra ubicació, anomenat Termas Baronía de Les. *[MASS]*

Baqueira Beret, SA

Societat anònima, de capital privat, dedicada a l'explotació de l'estació d'esquí Baqueira/Beret a la Val d'Aran i la vall d'Àneu. Tenia sis filials, cinc ere de participació directa: HOVASA (Hoteles Valle de Arán, SA), que era propietària de l'Hotel Montarto i explotava les cafeteries i restaurants de les pistes; Viajes Baqueira Beret, SA, que confeccionava i comercialitzava els paquets (allotjament, forfet de remuntadors i escola d'esquí) i canalitzava activitats de promoció; EURL Voyages Baqueira Beret, amb seu a Bordeus; Sorpe-Bonaigua SA i HONESA (Hoteles Nevados SA), aquestes dues últimes encara no operatives l'any 2006. La filial de participació indirecta era Aranesa de Ràdio i Televisió, SA, emissora de ràdio d'informació sobre l'estació en l'àmbit local. *[MASS]*

Baqueira/Beret

Estació d'esquí situada a cavall de la Val d'Aran i el Pallars Sobirà (municipis de Naut Aran i Alt Àneu), amb un domini esquiable de 1.922 ha, entre les cotes 1.500 i 2.510. Disposa (any 2007) de 72 pistes (un total de 104 km), 33 remuntadors i un circuit d'esquí de fons de 7 km. Ofereix tota mena de serveis turístics i esportius. Es fundà el 1962, per iniciativa i amb participació accionarial local, en foren promotors Jorge Jordana de Pozas i Luis Arias, i la denominació social fou TEVASA (Telecables del Valle de Arán, SA), després Baqueira Beret, SA. El 1964 s'inaugurà el primer telecadira. A la dècada dels anys 70 es produí una gran expansió immobiliària. El 1972 es desenvolupà l'àrea esquiable de Vaquèira, i a partir de 1982 la de Beret. Des de 1990 pot produir neu artificial. El 1994 s'instal·là el primer telecadira a la Bonaigua, s'iniciava així l'expansió de l'estació cap al Pallars Sobirà i la creació d'un gran nucli de serveis a la Val de Ruda.

[MASS]

Barbal Farré, Maria

Tremp, el Pallars Jussà, 1949

Escriptora. Estudià Filologia Hispànica i exercí la docència a l'ensenyament secundari. Passà la seva infantesa al Pallars, la qual cosa marcà la seva primera novel·la, *Pedra de tartera* (1985), que assolí un gran èxit de públic i crítica. Després publicà els reculls de contes *La mort de Teresa* (1986) i *Ulleres de sol* (1994), i les novel·les *Mel i metzines* (1990) i *Càmfora* (1992). A poc a poc abandonà els temes rurals per situar les seves històries en contextos més urbans. *Carrer Bolívia* (1999) i *Bella edat* (2003) en foren dos exemples. Obtingué, entre d'altres, el Premi Nacional de la Crítica (1993), la Creu de Sant Jordi (2001) i el Premi Prudenci Bertrana 2005 per l'obra *País íntim*.

[GMM]

Barberà Castellà, Juli

1893 - ?

Comptable i polític. Fou president de Joventut Republicana de Lleida. Va ser escollit regidor de l'ajuntament de Lleida en les eleccions del 12 d'abril de 1931 (candidatura d'Entesa Republicana) i del 14 de gener de 1934 (candidatura del Front d'Esquerres). Quan el comitè municipal, designat pel comitè popular, va ocupar la Paeria el 9 de setembre de 1936, Juli Barberà fou el regidor encarregat de rebre les noves autoritats revolucionàries. Va pertànyer a la maçoneria i va ser membre de la lògia Antonio Pio de Lleida *[JSSJ]*

Barberà Ferré, Josep

Lleida, el Segrià, 1921-1983

Delineant de professió, se'l coneix, també, com a pintor i fotògraf amateur. Treballà a l'ajuntament de Lleida i participà en les obres de reconstrucció de postguerra dutes a terme per Regiones Devastadas. Aficionat a l'excursionisme i l'arqueologia, als anys quaranta entrà en contacte amb fotògrafs professionals, com Abel Ferraté i amb d'altres d'amateurs, com Josep Sarrate Sirera. Fotografià personatges del món artístic i cultural de Lleida i fou guanyador d'un Premi Iltrida (1972), que atorgava la Societat Fotogràfica de Lleida. *[XGG/EMS]*

Barberà Lletget, Josep

Advocat i polític lleidatà. Inicialment milità als rengles del Partit Conservador, per inclinar-se durant la dècada de 1910 cap al maurisme. Va ser elegit en tres ocasions regidor a la Paeria de Lleida (1899, desembre de 1909 i 1913) i va ser derrotat el 1903 i el maig de 1909. Durant el bienni 1900-1902 va exercir la tercera tinència d'alcaldia, i durant els biennis 1912-1914 i 1916-1918 va ser segon tinent d'alcalde. El gener de 1924 va ser designat governativament regidor i va exercir la primera tinència d'alcaldia, per passar a ocupar l'alcaldia el febrer de 1924. El març de 1925 prengué possessió un nou ajuntament nomenat que el ratificà en el càrrec, en el qual es mantingué fins a l'octubre d'aquell mateix any. El 1930 tornà ser nomenat regidor a la Paeria i s'hi mantingué fins la proclamació de la Segona República. El 1934 va ser membre del Comitè Provincial de Dreta de Catalunya, partit adherit a Renovació Espanyola. *[JAS]*

Barceló Cullerés, Joan

Menàrguens, la Noguera, 1955 - Barcelona, el Barcelonès, 1980

Escriptor i professor. L'any 1973 s'instal·là a Barcelona, on alternà l'estudi amb la narració, la poesia i el teatre. Participà activament en la creació de grups com 2/4 de deu o Desperta ferro! de tendència contracultural. Col·laborà en diversos mitjans de comunicació i coordinà la revista *Heura blava*. D'entre les obres publicades, cal destacar *No saps veure l'espai que t'envolta* (1977), *Viatge enllunat* (1979), *Ulls de gat mesquer* (1979), *Que comenci la festa* (1980), *Folch i Torres, escriptor per a nois i noies* (1980) i *Diables d'escuma* (1980). Mort sobtadament en plena joventut, pòstumament aparegué *Miracles i espectres* (1981) i, més endavant, *Esbrinem les flors de la terra-poesia completa* (1998). Obtingué diversos premis com el Vicent Andrés Estellés, el Cavall Fort de contes infantils i el Folch Torres, entre altres. *[MAM]*

Barios Casals, Josep Maria

Térmens, la Noguera, 1949

Pagès i polític. Cofundador de l'Associació Cultural Arrel (1979) d'àmbit local i dedicada a l'organització de conferències, gestió de biblioteques i publicacions periòdiques. Entre 1973 i 1980 fou delegat local d'Unió de Pagesos i del sindicat pagès donà el salt a la política, primer com a alcalde de Térmens (1979-1991), i com a president de l'AIPN des de la seva constitució (1987). Membre del Consell Comarcal de la Noguera (1987-1991) i diputat provincial durant tres legislatures (1979-1983, 1983-1987 i 1987-1989), entre 1983-1987 exercí el càrrec de vicepresident de la Diputació de Lleida. *[JCE]*

Barios Ortiz, Joan

Lleida, el Segrià, 1943

Enginyer agrònom i polític. Es llicencià a l'ETSIAM. Exercí de funcionari del ministeri d'Agricultura entre 1971 i 1995 i del DARP (1995-1996). Regidor a la Paeria de Lleida entre 1995 i 1996 pel PP, durant el

mateix període va ser diputat al Parlament de Catalunya. Renuncià a aquests càrrecs per esdevenir sotsdelegat del govern a Lleida entre 1996 i 2004.

[JCE]

Barnola Serra, Jaume

Guissona, la Segarra, 1944

Professor mercantil i polític. Llicenciat en Ciències Econòmiques i Empresarials i màster en Direcció d'Empreses a la Universitat de Navarra. Exercí de conseller delegat de diverses empreses privades. Pel que fa a la trajectòria política, fou diputat al Congrés per UCD (1979-1982) i posteriorment fou regidor a la Paeria de Lleida pel PP (1991-1995). Un cop elegit regidor, però, abandonà el grup popular per integrar-se en el Grup Mixt. *[JCE]*

Baró Bonet, germans

Josep Baró (metge i polític) i Miquel Baró (Lleida, el Segrià, 1898-1936. Sacerdot i llicenciat en Teologia) foren dues de les personalitats destacades d'APC (CEDA) a Lleida. Procedents del carlisme, col·laboraren al diari *El Correo* —Miquel fou membre del consell de redacció—, dirigit per mossèn Josep Ramon Solé i representant de la tendència carlina orientada cap a APC. Josep formà part de la comissió gestora municipal designada l'octubre de 1934, després de ser destituït l'ajuntament electe per la repressió dels Fets d'Octubre. A l'ajuntament governatiu nomenat el juliol de 1935, ocupà la tinència d'alcaldia de Foment. En esclatar el procés revolucionari que seguí l'inici de la Guerra Civil, tots dos germans foren detinguts. Josep, segons José M. Álvarez Pallás implicat en la conspiració contra la República, va ser mort al cementiri de Lleida en la saca que va tenir lloc la nit del 5 d'agost de 1936 i Miquel el 20 d'agost, juntament amb una setantena de persones, la majoria sacerdots i religiosos. *[JSSJ]*

Baró Group

Empresa lleidatana fundada vers 1925 per Josep Baró Travé, el qual en un primer moment combinava la compra de porcs amb l'elaboració de productes carnis, al carrer Alcalde Porqueres de Lleida. A principis de la dècada de 1970 va adquirir la fàbrica de precuinats Ficsa. L'any 1977 diversificava el camp d'acció en apostar per l'aqüicultura amb la compra de l'empresa Truchas del Segre SA, de Peramola (l'Alt Urgell). El producte estrella eren els lloms de truita de riu. Durant la dècada de 1990 aquesta empresa familiar amplià la inversió amb la compra de la planta de cria de truites d'Oliván (Osca), que la convertiren en una de les principals del ram. L'any 1993, arran de la crisi del sector, tancà la càrnia, mentre que potencià Ficsa amb una aposta per la fabricació de plats precuinats per a hostaleria. La planta, situada a la carretera de Tarragona des de 1963, serví congelats precuinats i carns a supermercats i xarxes de restauració, com Cañas y Tapas, Fosters Hollywood o Gallina Blanca, i a l'exportació. *[JFB]*

Baró Simó, Xavier

Almacelles, el Segrià, 1954

Cantant. Després d'uns inicis musicals durant els anys 70 en grups com Camps de Cotó, Herba o Tagomago amb els quals enregistrà *La Bruixa sense Escombra*, l'any 1982 fundà Primavera Negra imbuït de l'esperit que emanava de la Movida madrilenya. Amb aquesta formació començà a adquirir certa notorietat arreu de l'Estat a partir d'enregistraments com el senzill *Colonos de Marte* (1983), d'un mini LP titulat igual que el nom del grup, produït per Manolo García i Quimi Portet (El Último de la Fila) i, sobretot, de la cançó *Radio Peggy Sue* (1985) i l'àlbum *Flores Encendidas* (1987). Cap a l'any 1992 arrencà com a cantautor la seva etapa artística més notable, en la qual enregistrà en castellà i/o català els seus millors discos: *Blues de las Muescas* (1993), *Sentado en la Lenta Atmósfera de la Confusión* (1997), *Xavier Baró canta Arthur Rimbaud* (2003), i *Flors de Joglaria* (2006), entre altres. Consolidat com un dels creadors més singulars de Catalunya, els darrers anys també es dedicà a la creació literària amb el volum de poesia i prosa poètica *La Balada del Desert* (2002) i un dietari poètic titulat *Diari del Mas de Flors* (2006). *[JdeCF]*

Barranco Tomàs, Sebastià

Vilagrassa, l'Urgell, 1952

Metge i polític. Des de 1979 ocupà diversos càrrecs a l'administració sanitària com a tècnic superior en salut pública. Membre de la junta de govern del Col·legi de Metges de Lleida (1998 i 2004). Regidor de l'ajuntament de Lleida entre 1987 i 1999, a partir de 1989 passà a formar part de l'equip de govern

d'Antoni Siurana com a tinent d'alcalde, on va assumir responsabilitats a les àrees d'urbanisme, medi ambient, mercats i sanitat. Van destacar les seves gestions per impulsar la canalització del Segre, la recuperació de l'espai natural de la Mitjana per a usos educatius i lúdics, la recollida selectiva de residus i la confecció de l'Agenda Local 21, una de les primeres que es van redactar a Catalunya. Va ser conseller comarcal entre 1991 i 1999, i vicepresident primer d'aquest organisme entre 1993 i 1995. El 2004 va ser nomenat delegat i gerent de la Regió Sanitària de Lleida. Fou membre de la Comissió Executiva del PSC a les comarques de Lleida i conseller nacional d'aquest partit des de 2004. *[ALL]*

Barrera Sánchez, Carlos

Vielha, la Val d'Aran, 1950

Polític. Regidor de l'ajuntament de Vielha entre 1980 i 1984 i entre 1999 i 2003. Militant de CDA encapçala la candidatura d'aquest partit a les eleccions al Conselh Generau d'Aran des de l'any 1995 i és escollit Síndic d'Aran, càrrec que ostenta fins el 2007. Va ser durant dotze anys president de la Societat de Caça i Pesca de la Val d'Aran. *[JCB]*

Barri Codina, Pau

Lleida, el Segrià, 1922-1998

President de la Cooperativa Agrícola Pràctica des del 1967 fins el 1980. Durant el seu mandat se separà la Germandat de la Cooperativa i es produí la compra d'uns terrenys a la partida de Montcada per crear la Fruitera la Pràctica. L'objectiu era adaptar-se a les noves necessitats de comercialització en un mercat fruiter ampli com inicialment l'espanyol. Contra tots els pronòstics, aquesta secció acabà independitzant-se de la cooperativa base. Fou regidor de l'ajuntament de Lleida pel terç familiar entre els anys 1966 i 1974. *[EVR]*

Barrull Flix, Jaume

Lleida, el Segrià, 1919

Mestre. Germà de Ramon Barrull, també mestre. Va accedir al magisteri a través de l'habilitació de batxillers, primer durant la Guerra Civil i ja definitivament el 1940. A partir de 1953 va exercir a l'Escola Annexa Masculina, primer com a mestre i a partir de 1965 com a director. Va formar part del primer grup de mestres que va connectar amb les Escoles d'Estiu de Rosa Sensat. Amb Maria Rúbies i Jaume Magre fou un dels fundadors de l'Escola Espiga. Home d'església, va militar a la FEJOC i després de la guerra a l'Acció Catòlica. Va formar part del Consell Diocesà de Joves i del nucli fundador de l'HOAC a Lleida. Fou un dels inspiradors del moviment de renovació pastoral posat en marxa a la parròquia de Sant Joan el 1956 i que s'inscrivia en el Moviment per un Món Millor. Durant el mandat del bisbe Malla va ser secretari del Consell de Pastoral. Treballà en el camp de les minusvalideses psíquiques i fou un dels fundadors d'Aspros i dels centres que aquesta institució va posar en marxa: Institució Esperança, Centre Ginesta i Casa Nostra, centre del qual va ser responsable, i delegat d'Aspros. El 1975 es va llicenciar en Filosofia i Lletres (secció Història Moderna i Contemporània) per la UB. *[RRJ]*

Barrull Flix, Ramon

Lleida, el Segrià, 1916-1996

Mestre. Germà de Jaume Barrull, també mestre. Excel·lí en una acció educativa il·lusionada i honesta, en la passió per dignificar la professió, en la preocupació per la qualitat de l'ensenyament i per la formació continuada. Va ser membre de la FEJOC. Va exercir, entre altres col·legis, al de Rocafort (l'Urgell) i al Santo Ángel de la Guarda de Lleida. L'any 1977 impulsà amb altres companys el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de Lleida (STELL), posteriorment USTEC-STES. Com a membre del Grup de Mestres va formar part de l'equip organitzador de les Escoles d'Estiu de Lleida des de 1970. El compromís amb el país es manifestà en la participació com a soci i directiu de l'Òmnium Cultural, de l'Orfeó Lleidatà, del CE Huracans impartint-hi, a més, classes, sovint clandestinament, de català. Fou militant de l'FNC i del PSC (R). L'ajuntament de Lleida honorà la seva memòria posant el seu nom a l'Institut Municipal d'Educació. *[RRJ]*

Barrull Pelegrí, Jaume

Lleida, el Segrià, 1947

Historiador. Fill de Jaume Barrull Flix. El 1984 es doctorà en Filosofia i Lletres per la UB. Hi treballà com a professor i com a documentalista a l'arxiu del Centre d'Estudis Històrics Internacionals fins que

el 1988 s'incorporà com a professor d'Història Contemporània de la UdL. Entre 2001 i 2003 va ser director del departament d'Història i el 2003 esdevingué vicerector d'Activitats Culturals i Projecció Universitària. Vinculat al món cultural i associatiu ciutadà, va presidir l'Ateneu Popular de Ponent de Lleida entre els anys 1995 i 2001. També va dirigir la revista d'aquesta entitat, *Ressò de Ponent* (1993-1998). Va ser autor, entre altres publicacions, de *Les comarques de Lleida durant la Segona República (1931-1936)* (1986), *El Bloc Obrer i Camperol (Lleida, 1917-1939)* (1990), *Violència popular i justícia revolucionària. El Tribunal Popular de Lleida (1936-1937*) (1995), *De la Monarquia a la República. El 14 d'abril de 1931 a la ciutat de Lleida* (1997), i fou coautor d'*Història Gràfica de Lleida* (1991) i del vuitè volum de la *Història de Lleida* titulat *De la Restauració al Franquisme* (2003).

[JSSJ]

Bartolomé Carrascal, Jesús

Sant Sebastià, Guipúscoa, 1943

Aparellador, polític i esportista. Tingué una destacada trajectòria esportiva en el triple salt, del qual fou campió d'Espanya el 1972 i sotscampió en diverses ocasions. Va ser vocal de la Junta de Govern del CAAT (1974-1983). Militant d'UDC d'ençà de 1977, fou regidor i portaveu de CiU a l'ajuntament de Lleida i diputat provincial la legislatura 1987-1991. Representant territorial de la Direcció General de l'Esport de la Generalitat a Lleida (1983-1989) i delegat territorial del departament de Medi Ambient (1991-1995), va ser diputat al Parlament de Catalunya la legislatura 1999-2003. Medalla de Turisme de la Generalitat (1991), ocupà diversos càrrecs dins la UE Lleida. *[JCE]*

Bascuñana López, José

Oriola, el Baix Segura, 1905-1979

Bisbe. Cursà estudis de Teologia a Tarragona i Ciències Orientals a Roma. L'any 1928 va ser ordenat sacerdot a Barcelona, ciutat en la qual exercí com a professor de teologia i religió. Després d'ocupar el càrrec de vicari general de Ciudad Real, el 1955 n'era preconitzat bisbe, càrrec que ocupà fins al seu traslat a Solsona (1964). Potencià la difusió de l'Hospitalitat Diocesana. Renuncià al bisbat vers 1977 i rebè el títol de bisbe emèrit de Solsona. *[FCS]*

Batalla Peruchet, Josep

Tremp, el Pallars Jussà, 1953 - Espot Esquí, el Pallars Sobirà, 2008

Polític. Resident a Balaguer des de 1963, s'afilià a CDC el 1977. Fou un dels membres fundadors de la JNC l'any 1980 i cap del col·lectiu a Balaguer i a la comarca de la Noguera fins el 1984. Així mateix, ocupà diversos càrrecs dins de CDC com la presidència del comitè executiu local de Balaguer (1981-1987) i del comitè executiu comarcal de la Noguera (1989-2002). Conseller nacional de CDC d'ençà de 1989, va ser regidor a l'ajuntament de Balaguer (1987-2003), vicepresident del Consell Comarcal de la Noguera (1987-2003) i diputat provincial (1991-2003). Va ser director del Centre d'Estudis Porcins de Catalunya, situat a Torrelameu (2003-2007). També fou membre de diverses associacions culturals i esportives.

[JCE]

Batlle Campderrós, Josep

Granyena, la Segarra, 1909 - Cervera, la Segarra, 1978

Pintor, dibuixant i fotògraf. De formació autodidacta i crescut en una família d'ambient obert i un alt nivell cultural, Batlle completà la seva vocació artística amb una estada a Barcelona entre 1927 i 1930, on exposà per primer cop a la Sala Parés el 1931. Retornat a la Segarra per recobrar una total llibertat i allunyar-se de l'ambient competitiu i comercial, alternà el dibuix (tant figuratiu com caricaturesc) i la pintura (especialment oli, però també aquarel·la i guaix), fins que el 1958 obrí un negoci de fotografia, tècnica a la qual aplicà així mateix el seu afinat esperit artístic. L'any 1996 es publicà a Cervera un llibre, *Traços d'un home de la Segarra*, a cura de Teresa Salat, que entre altres coses en fixà el catàleg. *[ATR]*

Batlle Farran, Josep Maria

Puigverd de Lleida, el Segrià, 1949

Pagès, ramader i polític. Membre d'Unió de Pagesos, milità a les files del PSC. Fou el responsable d'Agricultura i Desenvolupament Rural a la comissió executiva del PSC a les terres de Lleida (2007). Alcalde de Puigverd de Lleida (1979-2003), fou diputat de la Diputació des del 1987 fins el 2003 i entre 1991 i 1995 membre del Consell Comarcal del Segrià. Senador en la VII legislatura (2002-2004) en substitució de Joan Ganyet, el 2004 tornà a ocupar l'escó al Se-

nat. La legislatura 2003-2007 fou altre cop regidor a l'ajuntament de Puigverd de Lleida. *[AJM]*

Bautista Cid, Aurelio

Vigo, Pontevedra, 1930

Periodista. Tot i haver nascut a Galícia, els anys de la seva infància ja els passà a Lleida. Cursà a l'Escuela de Periodismo de Barcelona els estudis professionals que, posteriorment, foren convalidats per la UAB. El primer lloc en què treballà va ser com a redactor en cap del diari lleidatà *la Mañana*. Posteriorment, durant els anys de la seva trajectòria professional treballà en diferents mitjans de comunicació com Ràdio Lleida, RNE, el diari *La Vanguardia*, TVE i el diari *Marca*. El seu germà Emilio també va ser periodista. Treballà com a redactor col·laborador al diari *la Mañana* i a Ràdio Lleida en la secció d'Esports. *[MPC]*

Bayer Bosch, José

Enginyer industrial (titulat a Barcelona el 1876) i matemàtic. Actuà com a assessor del Sindicat General de Recs del Canal d'Urgell. La seva preocupació pel món rural el dugué a elaborar un extens estudi sobre el problema agrari a les comarques despoblades. Publicà el 1904 a Lleida *El latifundio ante el problema agrario y su solución en las comarcas despobladas*. En aquesta obra, aplicable a tot el migdia espanyol, es fan referències molt explícites a la situació dels assalariats de Lleida, que viuen a la zona del Canyeret amb densitats inhumanes. Proposa l'ocupació de part dels molts espais incults de la zona regada pel Canal d'Urgell. Fou autor d'un *Proyecto de embalse de 14 millones de metros cúbicos de agua en el lago de Ibars*, datat el 1908. *[EVR]*

Bayo Juan, Pilar

Anadón, Terol, 1955

Administrativa, activista política i sindical. Graduada Social (1981), cursà també estudis de Secretariat i Humanitats. El 1971 s'integrà a l'HOAC on dugué a terme, al llarg de la dècada, una intensa activitat d'apostolat i militància. Entre 1974 i 1985 fou militant de CCOO on, a més de participar en algunes de les accions reivindicatives més importants, ocupà càrrecs de representació i responsabilitat. El 1974 fou una de les fundadores del PTE a Lleida. Posteriorment, però, fou donada de baixa per les seves fermes conviccions cristianes. Simultàniament fou una peça clau en el paisatge del moviment cívic de la ciutat. Participà en la fundació de l'Associació de Veïns de Balàfia (1977), on es responsabilitzà de l'àrea de joventut, i estigué al capdavant del moviment que constituí l'Ateneu Popular de Ponent (1979), on assumí diverses responsabilitats i, molt especialment, en la creació de la innovadora secció Banc de Temps (2005). El 1985 s'incorporà a la UGT i el 1998 al PSC. Treballadora de la Caixa, formà part de la constitució de l'Associació de Voluntaris Corporatius d'aquesta entitat bancària, la secretaria de la qual ocupà entre el 2005 i el 2008. *[AJM]*

Bayona Fernández, Albert

Lleida, el Segrià, 1954

Pintor, dibuixant i gravador. Format a l'escola del Cercle de Belles Arts de Lleida, ha conreat la pintura i tècniques com la fotografia, el videoart i la videoinstal·lació. Professor de l'EMBA, el 1996 n'esdevingué director. Entre les diverses exposicions individuals es poden esmentar: *Material didàctic per gabinets escolars.* Lleida (1994) i Reus (1996), *Imatges de la pintura*, Galeria44 Bcn (2002), presentació del projecte *WYSIWYH* al Centre d'Art La Panera de Lleida (2005), *L'Aparador*, Museu Municipal Joan Abelló, Mollet del Vallès (2006). De les mostres col·lectives destaca *Sis pintors*. Museu d'Art Jaume Morera (1986). L'exposició d'obres de gran format (1988), *A sangre fría* (1989), *Paisatges il·luminats, paisatges somniats*, Fundació la Caixa de Lleida (1997), *Intencions sobre el visual* (2000) o *Albert Bayona. Mapes d'Europa* al Museu d'Art Jaume Morera (2004). El 2008 l'obra *Monday to Friday*, un experiment creatiu sobre l'alteració del medi ambient, va ser seleccionada per al Festival de Cine Independent de Nova York. *[HAM]*

Beethoven, Io

Vegeu Juste Mur, Carles A. *[JdeCF]*

Bellet Renyé, Paulí

Sidamon, el Pla d'Urgell, 1913 - Washington, 1987

Eclesiàstic i professor. Monjo de l'Abadia de Montserrat, especialitzat en llengües orientals. Després de deixar el Monestir de Montserrat va estar a diversos centres europeus, entre aquests Oxford i Cambridge,

on realitzà recerques i publicacions sobre la llengua i la literatura coptes (1953-1961). Potencià l'estudi del català a la Universitat Catòlica d'Amèrica (Washington), on des de 1986 existí una fundació en honor a la seva trajectòria personal i professional. *[JCE]*

Bellí Castiel, Epifani

Vilanova d'Alpicat, el Segrià, 1883-1954

Metge i polític. Fill del metge Eusebi Bellí Folguera, que havia estat director de l'Hospital Provincial de Lleida. El 1912 va organitzar la maurista Joventut Conservadora de Lleida, i va ingressar més endavant al camp del republicanisme. El 1917 va ser un dels signataris del manifest de la Concentració Popular i va ser escollit regidor a la Paeria de Lleida. Fou cinquè tinent d'alcalde entre 1918 i 1920 i tercer tinent entre 1920 i 1922. Aquest any no aconseguí renovar l'escó. El 1930 fou nomenat regidor, però no prengué possessió de l'acta. En ser proclamada la Segona República, fou nomenat pel Comitè de Salut Pública president de la Diputació Provincial i va esdevenir el primer Comissari de la Generalitat de Catalunya a Lleida (1931-1932). Milità a DLR i a ERC i formà part, el 1935, del comitè polític de Joventut Republicana. El 1931 i el 1933 va ser elegit diputat a Corts. Redactor de l'òrgan del partit maurista *La Prensa*, i col·laborador del *Boletín Médico*, el 1917 dirigia un gimnàs i s'ocupava de la preparació física dels empleats de la Diputació. Fou cofundador, juntament amb els doctors Biosca i Porqueres, de la Clínica Montserrat. El 1932 presidí el patronat del Museu Magí Morera. Acabada la guerra fou sotmès a un consell de guerra i multat, prèvia denúncia del Col·legi de Metges de Lleida, pel Tribunal de Responsabilitats Polítiques, que li incoà un expedient que no fou sobresegut fins a l'estiu de 1945.

[CMC/JAS]

Bellmunt Figueres, Joan

Puiggròs, les Garrigues, 1950

Pedagog. Autor d'una setantena de llibres de diverses temàtiques com la història, l'etnografia, la poesia, la novel·la i el conte, dels quals en destaca la sèrie *Fets, costums i llegendes*, trenta-dos volums on es recullen les manifestacions de la cultura popular i tradicional de les comarques de Lleida i el *Calendari tradicional de les terres de Lleida* (2002). La tasca desenvolupada per aquesta obra l'ha portat a visitar més de vuit-cents nuclis de població, fet que li ha permès crear l'Arxiu fotogràfic poble a poble, que aplega més de 35.000 imatges. Col·laborador habitual de revistes com *Terrall* (les Borges Blangues) i *Garbinada* (Granyena de les Garrigues), o de *la Mañana* i *Segre*, participà també en l'elaboració de la *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*. Va ser conseller permanent de l'IEI. La seva tasca de recuperació i difusió de les arrels culturals ponentines li ha valgut diversos reconeixements, entre els quals destaquen el Premi d'Honor Jaume I d'Actuació Cívica Catalana (1992), la Creu de Sant Jordi (2001) i el Premi Pica d'Estats a la Trajectòria (2002). *[CAR]*

Bello Trompeta, Luis

Alba de Tormes, Salamanca, 1872 - Madrid, 1935

Periodista, advocat, escriptor i polític. Advocat del despatx del polític liberal Canalejas, fou també un afamat cronista parlamentari. S'inicià a *El Heraldo* de Madrid i esdevingué redactor de diverses publicacions, entre les quals del diari *El Sol*, des d'on desenvolupà una important campanya a favor de l'escola nacional, posteriorment recollida en la voluminosa obra *Viaje por las Escuelas de España (1926-1929)*. Inicià la seva carrera parlamentària com a diputat a Corts pel districte d'Arzúa (La Corunya, 1916). Proclamada la República, el 1931 fou elegit diputat a les Corts Constituents per Madrid. El 1933 formà part, com a representant d'Acción Republicana, de la candidatura que ERC presentà a Lleida per concórrer a les eleccions generals a Corts, de les quals en va sortir elegit per minories. Membre de la comissió que redactà la Constitució republicana, presidí, també, la comissió de les Corts encarregada de reelaborar l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Empresonat, juntament amb Lluís Companys i altres diputats catalans, al vaixell Uruguai després dels Fets d'Octubre de 1934. Abans de morir, per la tardor de 1935, encara fundà el setmanari *Política*. *[CMC]*

Benèfica Agrupació Teatral de Tàrrega (BAT)

Entitat fundada el 1953 i integrada per persones que actuaven en el grup de teatre d'Acció Catòlica. El president fundador fou fra Felip Amenós Bonet i el primer director teatral Josep Morera Gassó. La BAT

fou una autèntica escola de teatre per a dues generacions de targarins. Va superar les 1.100 actuacions, tasca que féu mereixedora a l'entitat de diversos premis en concursos teatrals d'arreu de Catalunya. Des de l'any 1988 organitzà el concurs de Grups Amateurs de teatre Ciutat de Tàrrega, amb nodrida participació de grups dels Països Catalans. *[JEM]*

Benería Farré, Lourdes

Boí, l'Alta Ribagorça, 1937

Catedràtica de Ciència Econòmica. Llicenciada en Ciències Econòmiques per la UB (1961), es doctorà en Economia, el 1974, per la Universitat de Columbia, de Nova York. Experta en temes de desenvolupament econòmic, organitzacions internacionals i qüestions de gènere, publicà nombrosos articles en revistes especialitzades i llibres com *Mujer, economía y patriarcado durante la España franquista* (1977), *Women and development: the sexual division of labor in rural societies* (1982) i *Género, desarrollo y globalización: por una ciencia económica para todas las personas* (2005), entre altres. Exercí la docència en diverses universitats nord-americanes com The New School Columbia i Rutgers University. Des de 1987 fou catedràtica del departament de Planificació Urbana i Regional de la Universitat de Cornell, a Nova York. El 2002 la Generalitat de Catalunya li atorgà la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic. *[AJM]*

Benet Farran, Tatxo

Lleida, el Segrià, 1957

Periodista i empresari. Va iniciar la seva carrera professional com a corresponsal del diari *El País* (1977). Poc després, va ser un dels fundadors d'*el Periódico de Catalunya*, on exercí de cap de la secció de Societat. També va formar part de TVC i va destacar com a director d'Esports (1987-1997) i com a director del Canal Olímpic (1992). Fou un dels cofundadors i el primer director general de l'empresa Audiovisual Sport (1996), que gestionava els drets televisius de les retransmissions esportives, alhora que directiu del consorci empresarial d'àmbit audiovisual MediaPro. També fou un dels principals impulsors del futbol lleidatà com a accionista i membre del consell d'administració de la UE Lleida. *[MAM]*

Benet Morell, Josep

Cervera, la Segarra, 1920 - Barcelona, el Barcelonès, 2008

Polític, historiador i advocat. Membre de l'Escolania de Montserrat, va formar part de la FEJOC. Fundador del Front Universitari de Catalunya (1944-47) i dels Grups Nacionals de Resistència. Prengué part en la vaga de tramvies (1951), el cas Galinsoga (1960) i la campanya Volem bisbes catalans (1967), i també va participar en la fundació de l'Assemblea de Catalunya (1971). Senador per l'Entesa dels Catalans el 1977, reelegit el 1979, va ser diputat al Parlament de Catalunya pel PSUC per la circumscripció de Barcelona (1980) i candidat a la presidència de la Generalitat pel mateix partit. Membre de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials i director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya (1984), fou especialista en la història social, política i religiosa dels segles XIX i XX, amb una llarga producció historiogràfica en què destaquen, entre d'altres, *Maragall i la Setmana Tràgica* (1963), *Catalunya sota el règim franquista* (1973), *Barcelona a mitjan del segle XIX: el moviment obrer durant el Bienni Progressista (1854-1856)* (1976, publicat juntament amb Casimir Martí), *Combat per una Catalunya autònoma* (1980), *Exili i mort del president Companys* (1990) i *L'intent franquista de genocidi cultural contra Catalunya* (1995). Uns dies després de la seva mort es va publicar el primer volum de les seves memòries *De l'esperança a la desfeta (1920-1939)*. *[JCE]*

Benito Arnó e Hijos SA

Empresa fundada a Lleida l'any 1965 per Benito Arnó Campistó, va néixer com una petita indústria dedicada a la ceràmica, que poc després es va orientar cap a la construcció i les obres públiques. Els seus inicis van ser importants. Destaca el revestiment del Canal d'Urgell, una obra essencial per al desenvolupament econòmic de les comarques de Lleida. Amb el disseny de projectes innovadors, l'aplicació de tecnologia avançada i un equip humà tècnic i consolidat, es va forjar un lloc important entre les empreses constructores i es va posar de manifest el creixement i la ràpida consolidació d'una empresa familiar. El 2005, incorporada la tercera generació del fundador, l'empresa disposava d'una plantilla d'uns 200 treballadors. *[JFF]*

Benlloch Vivó, Joan Baptista

València, 1864 - Burgos, 1926

Cardenal. Doctor en Teologia i en Dret Canònic i batxiller en Arts. Ordenat a València el 1888, exercí com a vicari general, provisor i canonge de Segòvia (1899-1900). L'any 1901 va ésser designat bisbe titular d'Hermòpolis i administrador apostòlic de Solsona, on treballà per impedir la supressió de la diòcesi. Transferit a la diòcesi d'Urgell (1907) substituí el bisbe suplent Josep Pujargimzú, impulsà, com a copríncep episcopal, la Junta Administrativa de Carreteres d'Andorra i creà la lletra del seu himne. El 1918 fou promogut a la seu metropolitana de Burgos i el 1921 elevat a cardenal. Passà els darrers anys de la seva vida en diversos països del continent americà per encàrrec del rei Alfons XIII i del pontífex.

[FCS]

Benseny Piñol, Josep *Pulvis*

Lleida, el Segrià, 1914-1952

Pintor, dibuixant i escriptor. Artista pont que inicià la seva trajectòria creativa en els anys de la Segona República. Esdevingué una de les figures més interessants de l'art lleidatà anterior a la Guerra Civil. Tingué un paper clau en la represa artística dels anys quaranta, així com en la fundació del Cercle de Belles Arts (1947). Tot i que la seva obra pictòrica, essencialment paisatgística, no superà mai els límits del concepte de realitat representada amb tècniques heretades dels impressionistes —única forma d'expressió plàstica relativament moderna acceptada pel franquisme— el singularitzava una excepcional capacitat de reflectir l'emoció artística i la pròpia personalitat. La seva mort el 1952 posà fi a una curta trajectòria sense la qual, però, resulta molt difícil explicar el món artístic durant la postguerra lleidatana.

[FGG]

Bergós Massó, Antoni

Lleida, el Segrià, 1899 - Barcelona, el Barcelonès, 1986

Enginyer agrícola, advocat i polític. Germà de l'arquitecte Joan Bergós. Fundador d'AC, va desenvolupar un important paper en l'adveniment de la República. Va ser elegit regidor de Lleida el 12 d'abril de 1931, però en renunciar a formar part de la candidatura republicana a les Corts Constituents va deixar el seu partit sense representació. Més endavant, Bergós s'integrà a Joventut Republicana (ERC). Va ser un dels pocs advocats que va actuar davant el Tribunal Popular constituït durant la Guerra Civil, alhora que desenvolupà una notable activitat en defensa del patrimoni artístic i bibliogràfic. Acabada la guerra fou detingut i processat per diferents instàncies i un consell de guerra el va sentenciar a pena de mort, tot i que li va ser commutada. Complerta la condemna se n'anà a viure a Barcelona, on col·laborà en múltiples activitats polítiques i culturals antifranquistes.

[JBP]

Bergós Massó, Joan

Lleida, el Segrià, 1894 - Barcelona, el Barcelonès, 1974

Arquitecte. Germà de l'advocat i polític Antoni Bergós. Titulat per l'ETSAB l'any 1918, exercí la docència universitària en centres com l'Escola Superior dels Bells Oficis, l'Escola del Treball i l'Escola d'Agricultura, a Barcelona. Influït per l'arquitectura d'Antoni Gaudí, d'entre la seva vasta producció cal destacar la construcció d'un edifici a la cantonada de les avingudes Blondel i Catalunya de Lleida, coneguda com la casa del baró d'Alpicat o la Vinícola (1921), el Presbiteri de la Seu Nova de Lleida (1924) i la projecció de l'eixample de Lleida (1921) i de la Seu d'Urgell (1926). Entre d'altres exemples d'arquitectura d'immobles i agensament d'interiors posteriors als anys vint poden esmentar-se la seu central i sucursals del Banc Espanyol de Crèdit a Barcelona (1935) o la residència dels claretians (1946), també a Barcelona. Estudiós de l'art i l'arqueologia medieval publicà diverses obres, entre les quals sobresurten les dedicades a la Seu Vella, com són *La Catedral Vella de Lleida* (1928) i *L'escultura a la Seu Vella de Lleida* (1936). També escrigué sobre arquitectura i sobre art i destacà l'obra l'*Art Català* (1955).

[MaSM]

Bernadó Batlle, Vicenç

Lleida, el Segrià, 1889-1936

Comerciant i polític. Fou regidor de Lleida per la Lliga Catalana, escollit en les eleccions municipals celebrades el 14 de gener de 1934. Continuà formant part del govern municipal als ajuntaments governatius designats després dels Fets d'Octubre de 1934. El 27 de juliol de 1936 fou mort a trets al carrer Miquel Ferrer de Lleida.

[JSSJ]

Bernadó Tarragona, Jordi

Lleida, el Segrià, 1966

Fotògraf. Estudià Fotografia a la UB, alhora que realitzava estudis a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona. Fou professor del departament de Disseny i Imatge de la Facultat de Belles Arts de la UB (1995-96), de la Universitat d'Arquitectura de la Salle (2000-02), de l'ETSAB (2000-01) i del departament d'Arquitectura de la UIC, (2001-02). Obtingué diverses beques d'estudi i fou guanyador de nombrosos premis, entre els quals el de millor llibre de fotografia a Photoespaña i el del ministeri de Cultura al millor llibre d'art editat a Espanya (2002). Interessat a reflectir una visió de l'arquitectura i de l'urbanisme peculiar, exposà la seva obra en galeries de ciutats de tot el món com París, Berlín, Milà, Nova York, Atlanta, així com en diverses ciutats japoneses i gregues i es va convertir en un dels fotògrafs amb més projecció internacional del país. *[XGG/EMS]*

Bernar Llácer, Rafael

Madrid, 1862-1939

Comte de Bernar. Doctor en Dret, arxiver, bibliotecari i polític conservador. Fou diputat per Santa Cruz de La Palma (1891) i senador per Terol (1899) i Lleida (1901). Dimití tan bon punt fou nomenat senador vitalici a proposta d'Antonio Maura el 23 desembre de 1903. *[JAS]*

Bertrand Salses, Manuel

Barcelona, el Barcelonès, 1848-1912

Empresari. Fabricant de teixits de Barcelona, inicià la construcció d'una sucrera a Menàrguens el 1899, un cop Espanya perdé Cuba i esdevenia necessari un aprovisionament autòcton de sucre. Manuel Bertrand construí també un pont sobre el riu Segre entre Menàrguens i Térmens. El 1901 s'inaugurà el tram de ferrocarril Mollerussa-Menàrguens per Térmens, i el 1903 el tram Balaguer-Térmens per Vallfogona. El 1903 la sucrera s'integrà en la Sociedad General Azucarera de España, de la qual Bertrand fou membre del consell d'administració. El ferrocarril fou gestionat directament per la família Bertrand, la qual l'arrendà a la societat general. Preocupat per la millora en les tècniques de cultiu, especialment l'arada profunda, l'adobament i l'aplicació del reg, establí contractes d'arrendament amb productors de la zona per tal d'obtenir la bleda-rave sucrera per a la seva fàbrica, i fins i tot comprà terra, quan fou possible, per garantir-ne un mínim. *[EVR]*

Besa Cantarell, Lluís

Lleida, el Segrià, 1897-1936

Polític i empleat de banca. Líder de les joventuts carlines provincials, fou regidor de Lleida, escollit en les eleccions municipals celebrades el 12 d'abril de 1931 i el 14 de gener de 1934. Continuà formant part del govern municipal als ajuntaments governatius designats després dels Fets d'Octubre de 1934. Va ser membre de diverses associacions religioses locals. El 27 de novembre de 1936 fou afusellat al cementiri de Lleida, en compliment d'una sentència dictada pel Tribunal Popular. *[JSSJ]*

Besa Esteve, Juan

Lleida, el Segrià, 1935

Advocat i polític. Fill del regidor carlí Lluís Besa. El 1971 va fomar, juntament amb Joaquim Arana, la candidatura de caire democràtic i catalanista en les eleccions de procuradors a Corts pel terç familiar front la candidatura oficial de Blas Mola i Joaquim Viola. Militant de la UCD, el 1980 va ocupar el quart lloc a les llistes de CC-UCD al Parlament català per la demarcació de Lleida i va sortir-ne elegit diputat. Ocupà l'escó durant la primera legislatura, de 1980 a 1984. Després de la desaparició del partit d'Adolfo Suárez s'integrà al PP. Fou un col·laborador habitual i polèmic a la premsa local. *[RUS]*

Besora Oró, David

Lleida, el Segrià, 1969

Fotògraf. Format a l'IEFC, s'interessà per reflectir la moda i l'arquitectura en les seves creacions. Treballà com a fotògraf al diari *Segre*, i féu diverses exposicions a Lleida. Ha rebut premis i ha estat seleccionat a premis locals i nacionals de mèrit. Destacà la seva participació com a cofundador de la Galeria Fotogràfica Fotodelux, on es programen regularment exposicions de fotògrafs prestigiosos. *[XGG]*

Betriu Cabecerán, Francesc

Organyà, l'Alt Urgell, 1940

Cineasta. Instal·lat a Madrid, als anys seixanta realitzà alguns curts i fou redactor de *Fotogramas*, co-

guionista, codirector escènic del grup Los Goliardos i fundador de la productora In-Scram. Debutà en la direcció amb *Corazón solitario* (1972), que encapçalà un seguit de comèdies satíriques fins a *La plaça del Diamant* (1982), drama basat en la novel·la de Mercè Rodoreda. El seu èxit rotund suposà un viratge que insistí en l'adaptació de plomes reconegudes com ara Ramón J. Sender (*Réquiem por un campesino español*, 1985), Núñez (*Sinatra*, 1988), Josep Maria de Sagarra i Juan Marsé (amb els serials televisius *Vida privada*, 1987, i *Un día volveré*, 1991, respectivament), Miguel Delibes (*Una pareja perfecta*, 1998) o Carmen Rico-Godoy (*El paraíso ya no es lo que era*, 2001).

[OBB/SMS]

Betriu Cots, Josep

Peramola, l'Alt Urgell, 1915 - Lleida, el Segrià, 2008

Advocat. Nascut en una família pagesa, es va traslladar a Lleida per estudiar Magisteri durant els anys de la República. Iniciada la Guerra Civil es va passar a la zona franquista (Burgos). Retornat el 1939, finalitzà els estudis i treballà a Soses i a Peramola. Durant aquest període va obtenir la llicenciatura en Dret (1947). L'any següent s'instal·là a Lleida per treballar en la gestoria del seu oncle, Just Pons Berengué. El 1969 va obrir el despatx Betriu al carrer Saragossa, que després es traslladà a la rambla Ferran (1978) i a Prat de la Riba (2000). Va desenvolupar a Lleida la seva carrera professional i es va convertir en un dels professionals més reconeguts de la ciutat. Entre 1977 i 1982 fou degà del Col·legi d'Advocats de Lleida. Josep Tarradellas el va nomenar membre de la Comissió Jurídica Assessora de la Generalitat de Catalunya (1980-1988). També va formar part del consell d'administració de la Caixa de Barcelona. Retirat el 1985, dos dels seus fills continuaren la professió (Joan Betriu Monclús també va ser degà dels advocats lleidatans) i el despatx, que quedaria integrat en el bufet Betriu-Casas-Sàrraga. *[JSSJ]*

Biennal d'Art Leandre Cristòfol

El 1997 s'inaugurà a Lleida la primera edició de la Biennal d'Art Leandre Cristòfol, dirigida per Glòria Picazo, sota una iniciativa de la regidoria de Cultura de l'ajuntament de Lleida. Mostra interdisciplinària emmarcada dins de dos objectius: ser una plataforma per a aquells artistes joves catalans i espanyols, oferint un perfil molt fidedigne del panorama artístic contemporani català i de l'estat espanyol, i ampliar la Col·lecció d'Art Contemporani de l'ajuntament de Lleida, que passà a enriquir el fons del Museu d'Art Jaume Morera. La Biennal estigué marcada per la posada en funcionament del Centre d'Art La Panera l'any 2003, una fita important que delimita un treball previ a la seva obertura de preparació i difusió de les arts visuals contemporànies, no només amb la col·lecció que s'anava formant arran les primeres edicions de la Biennal, sinó també amb les exposicions individuals que d'ella sorgien. Aquesta fita marcà l'inici d'una programació expositiva i d'activitats des del nou Centre d'Art La Panera. *[RSP]*

Big-Ben

El març de 1975 obrí a Mollerussa una discoteca que revolucionà el panorama del lleure a les terres de Ponent. Va esdevenir aviat un referent empresarial i un fenomen sociocultural d'abast regional. Tot aprofitant les experiències prèvies, sorgides a la mateixa ciutat, com foren l'Aixopluc i el Musicland, s'alçà al terme municipal de Golmés, i més enllà del que havien estat les sales de ball, establí un nou model de supermercat del lleure que aviat s'exportà a altres indrets. La sala comptava amb dues pistes de ball (de música disco i per parelles). El setembre de 1976 les instal·lacions es completaren amb el restaurant-cafeteria, la sala de festes i la bolera. El 1983 s'estrenà una nova pista, anomenada Planetari, i el desembre de 1985 tingué lloc la inauguració de la macropista central. En una dècada, Big-Ben passà de discoteca de poble a metròpoli del lleure. A finals dels anys 80 va arribar la música màkina i es van modificar les maneres de ballar i relacionar-se (els discjòqueis van agafar protagonisme). A mitjans dels anys 90, la discoteca va patir certa crisi arran de la desgraciada mort d'un estudiant, i també de l'augment de la mobilitat dels joves, atrets per altres centres que sorgien. Però a principis del 2000 va renéixer i va retornar a la filosofia del seu lema publicitari: Big-Ben: Tot un món, sense recuperar, però, l'esplendor que havia assolit anteriorment. *[CFP]*

Biosca Biosca, Gregori

Albatàrrec, el Segrià, 1908 - ?

Pagès i dirigent sindical. Arrendatari de la Unió Lai-

cal de Beneficiats de la Catedral de Lleida va presidir la Unió de Colons de la comarca de Lleida, creada el 1931, per negociar millores contractuals i fins i tot la compra de les terres als beneficiats, acord que es va signar el 31 de juliol de 1935 i que després de la guerra els beneficiats no van respectar. L'acta notarial, per part dels arrendataris, la va signar Biosca. Uns mesos abans, durant la repressió que va seguir als Fets d'Octubre de 1934, i com a conseqüència de la denúncia formulada pel representant dels beneficiats, Biosca fou detingut. Milità al BOC, al POUM i a la UPA, i des de 1936 a la Unió de Rabassaires a la qual va representar al Tribunal Popular de Lleida a partir d'octubre de 1936. *[JBP]*

Biosca Biosca, Josep

Albatàrrec, el Segrià, 1896-1994

Escultor. Aprengué dibuix amb Lluís Izquierdo i es relacionà amb Francesc Mercè Sendra i Miquel Viladrich Vilà, integrants del grup Heptantropos. Treballà al costat de l'escultor barceloní Miquel Paredes, al Taller de Gustau Violet (París, 1918), i al Taller d'Arístides Maillol (1921) perfeccionà la tècnica adquirida. El 1925 exposà a la sala Herbrad, on el ministeri adquirí una obra que forma part del Museu du Jeu de Paume. Als anys trenta exposà al Salon des Indépendants, el 1942 participà en l'exposició Nacional Espanyola i el 1964 al Círculo Artístico de Barcelona. Treballà en la restauració de l'obra escultòrica de Poblet. Posteriorment es traslladà a Roma, on l'orde del Cister li encarregà la realització de diverses obres. De la seva obra destaca el grup escultòric de Confidence i Reverieie, així com el bust d'Alfred Pereña, que havia de coronar el monòlit que es projectà el 1929 en record d'aquest patrici lleidatà. *[HAM]*

Blasco Giner, Artur

Barcelona, el Barcelonès, 1933

Folklorista, cantant i instrumentista. Dedicà la seva trajectòria a la recuperació del cançoner tradicional del Pirineu i de l'ús de l'acordió diatònic, amb l'organització de la Trobada d'Acordionistes del Pirineu d'Arsèguel des de 1976 i la creació del Museu de l'Acordió a la mateixa localitat alturgellenca. Formà part d'agrupacions musicals com Acordionistes del Pirineu, La Pobletana i El Pont d'Arcalís. El 1994 rebé el Premi Nacional de Música a la trajectòria en el camp de la cultura popular, i el 2001 la Creu de Sant Jordi. *[MSM]*

Blàvia Esquirol, Antoni

Lleida, el Segrià, 1915 - Caracas, Veneçuela, 1995

Militar republicà i jurista. Participà en l'aixafament de la insurrecció militar de juliol de 1936 a Lleida. Dirigent militar d'Estat Català, amb els combatents procedents de la Columna Volant Catalana i la Columna Macià-Companys, va estructurar la 30 Divisió (de la qual formà part com a cap del Batalló 527) quan es va crear l'Exèrcit Popular de la República. El 1939 s'exilià a França, Anglaterra i després a Amèrica, des d'on mantingué contactes amb l'FNC. Fou catedràtic de Dret Polític a Santiago de Xile i cap d'estudis de la Universitat Central de Veneçuela. Presidí el Casal Català de Caracas i fou vicepresident de l'Institut Veneçolà-Català de Cultura. *[JGS]*

Blázquez Arroyo, Joan

Bossòst, la Val d'Aran, 1914 - Salé, el Marroc, 1974

Filòleg, doctor en Dret, enginyer agrònom i polític. Fill d'un directiu de les mines, fou alcalde de Bossòst el 1936. Posteriorment lluità a l'exèrcit republicà, on arribà a comissari de la 60 Divisió, i a la Resistència, on fou conegut amb el sobrenom de *César*. En reconeixement al serveis prestats, el govern francès el condecorà amb la Legion d'Honneur, la Médaille de la Resistence i la Croix de Guerre avec Palmes. Intervingué com a comissari general d'Estat Major i cap del servei d'informació en la invasió de la Val d'Aran per part dels maquis l'octubre de 1944. Exiliat a Praga, exercí de catedràtic de Llengua Espanyola a la universitat. El 1959 va marxar al Marroc, on va dirigir les explotacions forestals de l'Estat i on va residir fins a la seva mort. *[ERB]*

Bloc Popular de les terres de Lleida

Grup liderat per Joaquim Arana Pelegrí, present a les comarques de Lleida i format a partir de la plataforma que li va prestar suport a les eleccions de les Corts franquistes, celebrades el 29 de setembre de 1971 (Jaume Auqué Palau, Josep Maria Castillo,

Manuel Lladonosa Vall-llebrera, Xavier Maurel Castro), al qual es varen afegir membres procedents de l'HOAC, a l'entorn d'Eulogio Vallina Pérez, alguns membres escindits de CCOO, persones d'antiga militància política com Vicenç Ximénez Carulla, que havia actuat al POUM, i de diverses poblacions lleidatanes. Es definia com una agrupació formada per persones procedents del sindicalisme, el marxisme, el cristianisme i el nacionalisme català, i reivindicava la recuperació de les llibertats democràtiques, l'afirmació de la personalitat nacional de Catalunya i el socialisme. El grup donà suport a una candidatura de canvi i renovació a les eleccions municipals del 13 de novembre de 1973, formada pel mateix Arana, Pere Roselló Esteban i Manuel Lladonosa Vall-llebrera, encara que no fou elegida i paral·lela a altres iniciatives similars a Catalunya, com en les eleccions de 1971 (Barenys-Casassas a Barcelona), si bé ara amb més intensitat. El grup s'integrà a l'RSDC, tot i que alguns dels seus membres, com els que provenien de l'HOAC, abandonaren aquesta opció per integrar-se a CSC. *[MLV]*

Boix Marginedas, Josep Maria

Martinet, la Cerdanya, 1950

Restaurador i hoteler. Des de 1900 la seva família tenia la Fonda Martinet. Es va formar en diversos establiments de Barcelona, especialment a l'Hotel Colon. Juntament amb la seva esposa Loles Vidal Font inaugurà a Martinet l'Hotel Restaurant Boix (1975). En poc temps va esdevenir un dels establiments emblemàtics en l'enlairament de la restauració a Catalunya a partir d'una combinació entre alta cuina i cuina tradicional, cosa que li va permetre assolir un important ressò. L'escriptor i crític gastronòmic Néstor Luján hi va passar llargues temporades i hi va escriure algun dels seus llibres. Entre d'altres banquets destacats, l'any 1988 foren els encarregats de servir l'àpat al Palau de Pedralbes (Barcelona) amb el qual la família reial espanyola acomiadà la reina Isabel II d'Anglaterra en viatge oficial a Espanya. Des de l'any 2003 el restaurant és propietat de Maria del Mar Font i Guillem Caylà. L'any 1991 van obrir l'hotel i restaurant Torre del Remei a Bolvir (la Cerdanya), establiment de prestigi associat a la cadena Relais & Châteaux, en un castell modernista construït entre 1905 i 1910 per l'arquitecte de Llívia Calixt Freixa per al banquer Agustí Manut Taberner. Juntament amb el matrimoni, també hi treballava la seva filla Raquel Boix. Posteriorment, van obrir dos restaurants a Barcelona i una empresa de càtering de cuina selecta a Sant Cugat del Vallès amb el nom Boix de la Cerdanya. La seva trajectòria ha estat mereixedora de diversos premis i distincions. *[JSS]*

Boix Soler, Tomàs

Solsona, el Solsonès, 1886-1951

Pintor autodidacte. Va estar influenciat per l'obra de Nicolás Raurich i del belga Emile Claus, però sobretot de Joaquim Mir, amb qui treballà el 1933. Entre 1921-1923, les seves primeres obres figuraren a les exposicions de Belles Arts realitzades a Barcelona, tot i que no fou fins el 1929 quan realitzà la seva primera exposició individual a les Galeries Laietanes. També presentà la seva obra a les galeries Augusta (1942), Campaña (1943-1945) i Reig (1946). La seva pintura s'inclogué a la mostra *Un segle de pintura lleidatana*, a la galeria Terra Ferma de la capital de ponent l'any 1976. *[RSP]*

Boixadós Servat, Maria Dolors

Sort, el Pallars Sobirà, 1917

Escriptora. En acabar la Guerra Civil s'establí a Madrid, on fou habitual de les tertúlies literàries a l'emblemàtic Café Gijón. Entrà en contacte amb els escriptors més prestigiosos de l'època i el mateix Ignacio Agustí explicava que la idea de crear el Premi Nadal li vingué després d'haver-la conegut i d'haver llegit la seva novel·la *Aguas Muertas*, obra que quedà finalista el 1944 en guanyar *Nada*, de Carmen Laforet. Durant uns anys visqué a Veneçuela on el seu marit, José María Souto Candeira, ocupà una càtedra de Medicina a la Universidad de los Andes. Posteriorment es traslladaren als EUA on Boixadós impartí classes de Literatura Espanyola a la Universitat de Tennessee. Entre la seva nombrosa producció destaca *Retorno* (Premio Don Quijote, 1966) sobre la Guerra Civil, *Balada de un músico* (1968), novel·la ambientada a Tremp en els anys republicans i inici del conflicte bèl·lic, *Gabriel: Coda Final* (1991) i *Identidades perdidas: relato de un enfermo de Alzheimer* (2004), entre altres. *[AJM]*

Boixareu Areny, Josep Maria

la Pobla de Segur, el Pallars Jussà, 1916 - Barcelona, el Barcelonès, 2004

Empresari i polític. Descendent de dues famílies profundament arrelades en el món de la fusta, els Boixareu a la muntanya i els Areny al pla, dirigí l'empresa familiar dedicada a l'explotació forestal. Fou diputat provincial entre 1943 i 1946 i alcalde de la Pobla de Segur entre 1949 i 1969. Durant aquest llarg període impulsa el desenvolupament de la població, en què destaca la instal·lació d'un campament d'instrucció de reclutes, l'arribada del ferrocarril i l'aprofitament del potencial turístic de la vila com a porta dels Pirineus amb la creació d'una pionera oficina de turisme. *[JCB]*

Boixet Castells, Ezequiel

Lleida, el Segrià, 1849 - Barcelona, el Barcelonès, 1914

Periodista i escriptor. Va desenvolupar plenament la seva carrera professional a la capital catalana on, entre finals del segle XIX i principis del XX, va exercir de director de la revista d'art i literatura *Hispania* i del diari *La Vanguardia*. En aquesta darrera publicació redactava una cèlebre secció anomenada *Busca buscando*, que signava sota el pseudònim de *Juan Buscón* i de la qual, posteriorment, se'n va fer el llibre *Busca buscando. Colección de artículos* (1899), que recollia el fruit de la seva valuosa tasca cronística, emmarcada en la més pura tradició costumista tan característica de l'època. *[MAM]*

Boladeras Romà, Guillem

Maldà, l'Urgell, 1853 - Sitges, el Garraf, 1928

Propietari i polític. Comprà d'ençà de 1888 diverses propietats i finques a Maldà i Sant Martí de Maldà, el 1895 adquirí la Granja Concabella de Juneda (353 jornals) i el 1899 una vasta hisenda a La Coloma (Osca). Boladeras participà a finals dels anys vuitanta del segle XIX en diverses societats d'exportació de vi a França. La dificultat creixent d'absorció, a partir de 1890, del mercat francès, amb la crisi finisecular, mogueren Boladeras a promoure la Cambra Agrària Oficial de Maldà (1891), la primera de l'estat espanyol. Aquesta, orientada a la mobilització i la propaganda, exigí l'aplicació d'aranzels a productes francesos i destil·lats industrials estrangers, la reducció i supressió dels consums en vins i derivats, la producció de destil·lats de vi, l'abaratiment del transport agrícola i el foment tècnic agrari. Amb aquesta darrera finalitat, Boladeras edità *El Terruño*. En el terreny polític, destacà com a president del Centre Monàrquic Conservador de Barcelona, i com a regidor i alcalde de Barcelona (1903-1904 i 1914-1915). *[JoCC]*

Boldú Niubó, Francesc

Lleida, el Segrià, 1913-1936

Mestre i polític. Formà part del petit grup creador de Falange Espanyola a Lleida el 1935. En esclatar la Guerra Civil n'era cap provincial. El 13 de juliol de 1936, en un escorcoll realitzat per les forces de seguretat, es van trobar armes al seu domicili. Per aquest motiu, la direcció falangista local fou detinguda i empresonada. Els militars sollevats el dia 18 van alliberar-los i Boldú se sumà a la revolta. Fou detingut el dia 20 a la Seu Vella, caserna de la guarnició revoltada. Va ser executat el 27 d'agost de 1936 per sentència del Tribunal Popular de Lleida. *[JSSJ]*

Boldú Trillo, Pere

Arbeca, les Garrigues, 1926-2009

Cooperativista del camp que s'inicià en el moviment a la seva localitat natal, tot i que la seva dedicació professional fou la ramaderia i l'agricultura. L'any 1956 entrà a la COPAGA de Lleida, i entre 1968 i 1980 fou elegit membre de la junta de la cooperativa. Allí, amb companys de diferents localitats, com Ormo, Arisa, Miret i Sió, desenvolupà una tasca de divulgació dels principis del cooperativisme de l'ACI (Aliança Internacional de Cooperatives) i de transformació de les estructures vigents en aquells anys de la dictadura franquista i la Transició. En l'àmbit sindical estigué vinculat a la Unió de Pagesos, de la qual fou fundador i formà part de la junta nacional vers l'any 1980. La transformació de les estructures cooperatives oficials a les terres de Lleida es féu a partir del moviment de base fet per Pere Boldú amb altres companys cooperativistes com R. Piqué, F. Vives, M. Palau, J. Torrent, J. Bendicho i F. Mitjaneta, que permeté la substitució de l'antiga UTECO en cooperatives de segon grau, actuant simultàniament a Madrid, per tal de canviar el contingut de la Unión

Nacional de Cooperativas (UNACO). Foren els anys en què tingué lloc el relleu en el comandament dels antics càrrecs cooperatius per altres de nous, que permeté la creació de l'Agrupació de Cooperatives l'any 1978, que poc després prengué el nom d'ACTEL, de la qual P. Boldú en fou president 12 anys. També contribuí a la formació de la Caixa Rural mitjançant l'agrupació d'onze cooperatives amb Agrolés i Transalfals i en la qual P. Boldú exercí càrrecs de responsabilitat. Dins d'ACTEL, un dels propòsits de P. Boldú fou aconseguir la formació de cooperativistes mitjançant la Fundació Catalana de Cooperació, amb contacte estret amb l'INEM, els departaments i ministeris d'Agricultura i Treball, l'estament universitari i el suport econòmic de les cooperatives de segon grau. Rebé diferents medalles i distincions, com les de Francesc Macià i del Mèrit Agrari, de la Generalitat, d'Indíbil i Mandoni de l'ajuntament de Lleida, així com de la Diputació Provincial i la UdL. *[JFB]*

Boleda Costa, José

Fabricant d'oli d'oliva de Verdú (l'Urgell) des d'almenys 1920. Cap a 1970, el molí de Josep Boleda va ésser adquirit pel Sindicat Agrícola Sant Pere Clavé de Verdú, entitat fundada l'any 1911. A principis del segle XXI, l'edifici de l'antic molí ja no existia. *[RRM]*

Boleda Ribalta, Antoni

Tàrrega, l'Urgell,1945

Escultor. Llicenciat en Belles Arts, es formà amb Joan Rebull, Enric Monjo i Ferran Bernat, i amb la beca Amigó Cuyàs anà a Londres. Professor de modelatge a l'Escola d'Arts Ciutat de Balaguer a Barcelona, durant els anys setanta exposà regularment a Barcelona, Lleida i Madrid. Premi d'honor del concurs Arte-sport 72, rebé, també, el premi i Medalla de Plata d'Escultura en el IV Certamen Nacional de Pintura i II d'Escultura de la Ciutat d'Almeria. Professor a l'Escola d'Arts i Oficis de Tàrrega, dirigí el centre entre 1983 i 1986. Autor del monument al president Companys al Tarròs, féu també la font de la plaça del Centenari de Tàrrega, la Maredédeu de l'església del Cor de Maria a Tàrrega i l'obra *Ballet* dels jardins de Bellaterra (Barcelona). Té obra a les col·leccions del Centro de Arte Reina Sofía de Madrid, al Museu d'Art Jaume Morera de Lleida o al Museu Comarcal de l'Urgell a Tàrrega. *[JEM]*

Bometón Aguilar, Mary

Lleida, el Segrià, 1946

Periodista. Pionera a desenvolupar la seva tasca professional com a locutora, directora i realitzadora de diferents programes informatius, culturals i socials. Des de 1962, en l'exercici de la seva professió, donà un important suport a diferents activitats programades per diversos col·lectius de Lleida i comarques, com per exemple el programa *Dones d'avui*, la qual cosa li aportà el Premi Carmen Kurt. A més de la seva tasca com a tècnica de radiodifusió en l'especialitat d'emissions i produccions, també coordinà i col·laborà en diferents actes socials i festivals, programes de conferències per a associacions de dones, veïnals i gent gran, entre altres. L'any 1997 fou nomenada Lleidatà Exemplar per l'Associació de Veïns del Barri de Santa Teresa de Lleida. L'any 2008 era relacions externes i membre del Comitè Executiu de la Junta Provincial de l'AECC Catalunya contra el Càncer de Lleida i responsable de l'àrea de comunicació d'ADESMA Fundació. El seu germà Jesús Bometón, també periodista, va treballar a *Segre* i, sobretot, a *la Mañana* on destacà en la informació local, sobre festes tradicionals i el món associatiu. *[MPC]*

Bonet Camprubí, Joana

Vinaixa, les Garrigues, 1966

Periodista. Llicenciada en Filologia per la UB, començà a treballar com a periodista a *Diari de Lleida* i *la Mañana* i passà, pocs anys després, a *Diari de Barcelona*, *La Vanguardia Mujer*, *El País* i *Vogue París*. El 1992 creà i dirigí la revista *Woman*. Des de 1996 fou directora de la revista *Marie Claire*. El 2001 impulsà, amb la professora de Literatura de la UB i especialista d'estudis biogràfics Anna Caballé Masforroll, el Premio Contradiction de Literatura Personal basat en relats d'experiències femenines amb qui publicà el llibre d'entrevistes *Mi vida es mía* (2000). El 2003 tragué el llibre *Hombres, material sensible*, que obtingué un notable èxit. Simultàniament, fou col·laboradora en diversos mitjans de comunicació com a periodista especialista en moda. *[AJM]*

Bonet Cercós, Jaume

Lleida, el Segrià, 1903 - Cervera, la Segarra, 1938

Comptable i sindicalista. Afiliat a Joventut Republicana abans de la Guerra Civil, va ser membre de la junta directiva de la Unió d'Empleats d'Oficines i Despatxos (UGT). En representació del PSUC fou designat regidor a l'ajuntament de Lleida el 23 de setembre de 1937 i conservà el càrrec al consistori constituït el 28 d'octubre següent. Fou un dels quatre regidors, juntament amb l'alcalde Manuel Magro, que integraven el comitè municipal permanent del 29 de març de 1938, cinc dies abans de l'ocupació de Lleida. També va ser directiu de la Cooperativa Popular de Consum, impulsada pel PSUC el novembre de 1937. Va morir a Cervera a principis de desembre de 1938 en un atac de l'aviació franquista. *[JSSJ]*

Bonet Cuitó, Pere

Lleida, el Segrià, 1901 - París, França, 1980

Tipògraf, sindicalista i polític. Militant de la CNT, va ser un dels principals responsables de la publicació de *Lucha Social* (1919-1922). El 1922 es va traslladar a Barcelona. Va militar al PCE i més tard al BOC (1930) i al POUM (1935), partits en els quals va desenvolupar diferents càrrecs de responsabilitat. Va ser regidor de l'ajuntament de Barcelona que es va constituir el 21 d'octubre de 1936. Detingut quan es va desencadenar la repressió contra el POUM, va ser jutjat, juntament amb la resta del comitè executiu del partit, pel Tribunal Central d'Espionatge i Alta Traïció i condemnat a quinze anys en camps de treball. Exiliat a França, va ser detingut i internat en un camp de càstig pel govern de Vichy. Després de la Segona Guerra Mundial va residir a París, on va continuar col·laborant amb el POUM; el 1976 es va integrar al PSC (C). *[JBP]*

Bonet Revés, Carles Josep

Lleida, el Segrià, 1954

Polític i doctor en Matemàtiques. Professor del departament de Matemàtica Aplicada de la UPC. Militant d'ERC, el 1990 fou nomenat candidat a l'alcaldia de Barcelona. Entre 1999 i 2003 i entre 2003 i 2006 ocupà un escó al Parlament de Catalunya per la circumscripció de Barcelona. Des de 2000 ocupà un escó al Senat per l'Entesa Catalana de Progrés, de la qual fou portaveu des del 2004 fins el 2008 quan cessà del càrrec. Alhora, publicà nombrosos articles d'opinió en diversos mitjans escrits. Fou autor i coautor de diversos llibres com *Autodeterminació*, *República Catalana*, *Concert econòmic*, *Lluís Companys* i *La falsa ruta. Una crítica independentista*, entre altres. La seva presència civicosocial el dugué a ser vicepresident de l'Ateneu Barcelonès entre 2003 i 2007, període presidit per Oriol Bohigas Guardiola. *[AJM]*

Boneu Companys, Ferran

Balaguer, la Noguera, 1928

Metge. Titulat per la UB (1954), fou intern a l'Institut de Maternologia de la Diputació de Barcelona i d'allí es traslladà als Estats Units, on féu estudis d'especialització en obstetrícia i ginecologia. Obrí consultori a Balaguer i Lleida, ciutats en les quals compaginà la seva activitat professional amb una intensa implicació en la vida social i cultural d'aquestes. Fou conseller de cultura de l'ajuntament de Balaguer i s'implicà en iniciatives com la fundació de l'Ateneu i el Cercle Cultural i Artístic. Membre del Cercle de Belles Arts de Lleida, es comprometé en múltiples accions vers la recuperació i restauració de monuments, tot promovent i presidint, el 1973, l'Associació d'Amics de la Seu Vella. El 1970 fou nomenat conseller de l'IEI, fou també acadèmic corresponent de l'Academia de Bellas Artes de San Fernando de Madrid i acadèmic de nombre de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi. Vocal i soci fundador de l'Associació Amics de Gaspar de Portolà, per l'agermanament de Catalunya i Califòrnia (creada el 1981 amb seu a Balaguer), ha dedicat diversos llibres a l'estudi del lleidatà que fou descobridor i primer governador de Califòrnia, com són, entre d'altres, *Gaspar de Portolà, Explorer and Founder of California* (1983) o *De Catalunya a Califòrnia. Gaspar de Portolà* (1986). *[CMC]*

Bonifaci Mora, Josep

Llimiana, el Pallars Jussà, 1895-1989

Metge digestòleg. Fou membre fundador del Sindicat de Metges de Catalunya (1920) i metge internista a l'Hospital de Sant Pau de Barcelona. S'inicià en la política en els anys de la Restauració monàrquica i

va ser militant del CNR i d'Estat Català. Un cop iniciada la Guerra Civil s'incorporà al PSUC. Durant la guerra presidí el Sindicat de Professions Sanitàries, vinculat a la UGT. S'exilià el 1939 a l'URSS, on va assistir el secretari general del PCE, José Díaz. Ocupà diversos càrrecs en hospitals soviètics, entre els quals l'Hospital Central del Kremlin. Traslladat a França el 1946 per atendre els emigrants catalans i espanyols en terres franceses, el 1950 fou deportat a Còrsega fins a rebre l'asil de Txecoslovàquia. Establert altre cop a França, tornà definitivament a Catalunya el 1970. *[JCE]*

Bonjorn Sales, Sebastià

Vallverd, l'Urgell, 1928

Sacerdot. Exercí de vicari per diverses localitats de la Noguera, l'Urgell i la Val d'Aran fins que es traslladà a Bogotà (1964). Emprengué una important tasca social en suburbis de la capital colombiana mitjançant la creació de centres d'ensenyament per a infants i centres d'assistència per a ancians i orfes. En reconeixement a la seva obra fou guardonat amb la Medalla Simón Bolívar del ministeri d'Educació Nacional de Colòmbia (1990) i amb el Guardó a l'Excel·lència per la Gestió Escolar (2008) també concedida pel govern colombià. *[JCE]*

Bordalba Armengol, Amadeo

Lleida, el Segrià, 1888-1971

Industrial, comerciant i fotògraf amateur. Germà del metge i polític Francesc Bordalba. Amb les seves fotografies deixà constància de la vida de gent al carrer, de les fires de ramaderia al riu Segre o dels enlairaments de globus i altres celebracions festives. A principis del segle XX viatjà a París, on adquirí un dels nous aparells fotogràfics Lumière amb el qual produí bona part de l'obra que dedicà a Andorra, les seves valls i els camins que porten al Principat, on la seva família tenia interessos industrials. La majoria de les imatges fotogràfiques que se'n conserven són estereoscòpiques sobre vidre. *[XGG/EMS]*

Bordalba Armengol, Francesc

Lleida, el Segrià, 1887 - ?

Metge, veterinari i polític. Germà de l'industrial i fotògraf Amadeo Bordalba. Llicenciat en Medicina per la UB (1908), assolí el títol de veterinari el 1917. Combinà la pràctica de la medicina a Lleida i la de veterinari a Àger. Fundador de la Mútua Lleidatana d'Assegurances, fou també membre de l'Acadèmia Mèdico-Quirúrgica de Lleida i sotsdelegat de Veterinària a Lleida. Durant la dictadura de Primo de Rivera va ser nomenat alcalde de Lleida, càrrec que exercí entre 1926 i 1927. Després de la Guerra Civil continua mantenint una presència activa en la vida de la ciutat i és membre, per exempe, del grup Los Grajos de Fernando. *[JCE]*

Bordalba Montardit, Francesc

Àger, la Noguera, 1916 - Lleida, el Segrià, 1996

Arquitecte. Titulat per l'Escola Superior d'Arquitectura de Madrid el 1949, es doctorà el 1965. Arquitecte municipal de Lleida des de 1950. Intervingué en l'habilitació de diversos monuments ciutadans com equipaments culturals. És el cas, entre d'altres, del convent del Roser, els Turons de la Seu i Gardeny o el Palau de la Paeria. De la seva obra també destaca l'edifici de la Cambra de Comerç i Indústria (1958) de Marià Goma, amb qui col·laborà en el càlcul d'estructura, i amb Gabino Lagarriga projectà el Polígon de Santa Maria de Gardeny (1963). Menció especial mereixen els projectes d'enjardinament de diferents zones de la ciutat, sobretot els arranjaments fets al claustre de la Seu Vella o a les Basses d'Alpicat. Igualment són importants les intervencions realitzades al cementiri municipal on, a més de redactar les ordenances municipals d'arquitectura, dirigir diverses reformes i dissenyar bon nombre de panteons, projectà, el 1982, el *Monument als Afusellats*, en memòria de totes les víctimes de la Guerra Civil, i el 1983 un altre en memòria de tots els lleidatans morts als camps d'extermini nazi. Fou també arquitecte municipal d'Almenar, Lés, Àger i Balaguer, i va realitzar els ajuntaments de moltes localitats de la província. Present a la vida cultural de la ciutat, esdevingué membre del Caliu Ilerdenc i del Cercle de Belles Arts, entitat aquesta darrera des d'on pogué expressar el seu interès per la pintura. *[CMC]*

Bordes Balcells, Salvador

Montoliu de Segarra, la Segarra, 1949

Agricultor i polític. Va ser alcalde de Montoliu de Segarra de 1983 a 1999 i alcalde de Cervera per CiU des del 1999 fins a la legislatura 2003-07. L'any 2007

tornà a ser elegit regidor de Cervera. Conseller del Consell Comarcal de la Segarra des de la seva creació (1987), on ocupà els càrrecs de vicepresident segon (1988-91), vicepresident primer (1995-03) i president des del juliol de 2003 fins el febrer de 2004. Diputat provincial de la Diputació des de 1989, fou president de la Comissió de Serveis Tècnics des de 1991. El 1995 va ser nomenat vicepresident quart de la Diputació fins el 2003 i el febrer de 2004 va ser elegit com a vicepresident segon. *[MSV]*

Borràs Baldomà, Joan

Lleida, el Segrià, 1923-1993

Professor de francès. De formació autodidacta; després d'una estada a França per motius personals, obtingué el títol de l'Escola Oficial d'Idiomes i creà als anys 60 al carrer Sant Antoni de Lleida l'Acadèmia Borràs, que assolí ràpidament un gran prestigi, dedicada exclusivament a l'ensenyament de la llengua, la literatura i la cultura franceses. Cap als anys setanta, l'Acadèmia Borràs esdevingué el Centre Lingüístic i es traslladà al carrer Alcalde Costa. Per les seves aules passaren molts lleidatans per aprendre la llengua francesa. Continuà vigent fins el 1993. Després Joana Cervera continua durant uns anys aquesta empresa. Joan Borràs va ésser durant molt temps a Lleida un punt de referència indiscutible respecte a l'ensenyament del francès i a la difusió de la cultura del país veí. *[ASB]*

Borràs Busquet, Jacint

? - Perpinyà, França, ?

Barber i sindicalista. Sembla que era originari de Barcelona, el 1931 era secretari provincial de la CNT de Lleida. Des d'aquest càrrec es va enfrontar als sindicats controlats pel BOC, fins al punt d'expulsar el seu propi sindicat: el de barbers. Va ser un dels principals col·laboradors del periòdic *Acracia*, publicat a Lleida el 1934 i durant la Guerra Civil va dirigir el periòdic de la CNT, *Campo!*, que propiciava les col·lectivitzacions pageses. Va morir a Perpinyà, on vivia exiliat. *[JBP]*

Borràs Gené, Josep

Vilanova de la Barca, el Segrià, 1943

Mestre i polític. Llicenciat en Història, va ser diputat al Parlament de Catalunya per CiU durant 4 legislatures (1979-1996), càrrec que va compaginar amb el de president del Consell Comarcal de la Noguera (1988-91). Durant aquest període va impulsar la creació de la residència Sant Domènec de Balaguer, la construcció del Canal Algerri-Balaguer i la declaració de la Zona d'Ordenació d'Explotacions de la Noguera (ZOE). Fou alcalde de Balaguer de 1991 a 1995, any en què tornà a exercir com a president del Consell Comarcal fins el 1999. En l'àmbit cultural va ser vicepresident primer de l'Ateneu de Balaguer durant la dècada dels anys setanta, i creà amb Joan Oró Florensa l'Associació Amics de Gaspar de Portolà (1981). *[MSV]*

Borràs Vidal, Ramon

Lleida, el Segrià, 1914-1970

Escultor tallista i fotògraf amateur. Procedent d'una família dedicada al treball de la fusta, s'especialitzà en la producció i reconstrucció d'altars i talles de temàtica religiosa, activitats de les quals es té constància gràcies a la seva afició per la fotografia. Altrament, en el seu arxiu hi ha materials valuosos sobre paisatges i pobles pirinencs, així com sobre l'estat en què va restar la ciutat de Lleida i molts pobles de la província després de la Guerra Civil. Destaca el reportatge que dedicà als ponts enderrocats arran de la contesa, així com el procés de transformació experimentat per la ciutat a partir dels anys cinquanta. *[XGG/EMS]*

Borrell Figuera, Josep

Lleida, el Segrià, 1954

Poeta, historiador de la literatura i professor. Conegut en els ambients literaris i musicals en els quals participà com a *Xerric*. Llicenciat en Filologia Catalana, fou catedràtic de batxillerat a l'IES Joan Oró de Lleida fins que passà a ocupar una plaça d'inspector del departament d'Ensenyament. Entre 1994 i 2000 fou director de l'IEI. En la seva obra poètica, que arrencà dins el col·lectiu La Gralla i la Dalla i amb la revista *L'Estrof*, que dirigí (1980-1985), destaquen llibres com *Un adulat desig* (1986), *Tir al blanc* (1992), *Molinet de vent* (1996), *Sine cupiditate* (2002) i *Ombra de Roure* (2006). En altres camps publicà, entre d'altres, *Escriptors contemporanis de ponent (1859-1980)* (1984) i *Com es comenta un text*

literari (1988, amb Sebastià Bech), així com diverses guies didàctiques de literatura i articles de premsa i revistes culturals. Fou president de la delegació d'Òmnium Cultural del Segrià (1986-1994). També va ser cantant de grups de folk i vinculats a la Nova Cançó, com Pam i Pipa i, sobretot, Ponent. Políticament, va formar part de la llista de NE a les eleccions al Parlament de Catalunya (1980) i a la d'Entesa de l'Esquerra Catalana a les de 1984. *[MAM/AJM]*

Borrell Fontelles, Josep

la Pobla de Segur, el Pallars Jussà, 1947

Enginyer aeronàutic i polític. Doctor en Ciències Econòmiques per la Universitat Politècnica de Madrid. Màster en Investigació Operativa per la Universitat d'Stanford-Califòrnia (EUA) i Màster en Economia de l'Energia per l'Institut Francès del Petroli (París). Catedràtic d'Anàlisi Econòmica de la Universitat Complutense de Madrid. Alhora desenvolupà, entre 1975 i 1982, tasques professionals a la Compañía Española de Petróleos (CEPSA). Militant del PSOE, el 1982 fou nomenat secretari general del Pressupost i la Despesa Pública del ministeri d'Hisenda i el 1984 secretari d'Estat d'Hisenda, des d'on desenvolupà una decidida política antifrau. Fou ministre d'Obres Públiques, Transport i Medi Ambient des del 1991 fins el 1996 en els governs presidits per Felipe González. Simultàniament, fou diputat per Barcelona al Congrés des del 1986 fins el 2004. L'abril de 1998 fou elegit, després de guanyar unes eleccions primàries, candidat del PSOE a la presidència del govern espanyol. El maig de 1999 hi presentà la seva renúncia. L'octubre de 1999 va ser escollit president de la Comissió Mixta Congrés-Senat per a la UE i el febrer de 2002 representant del Parlament espanyol a la Convenció Europea de 2004, per debatre el futur de la UE. El 2004 guanyà una acta al Parlament Europeu i en fou escollit president fins el 2007.

[AJM]

Borrell Nicolau, Joan

Barcelona, el Barcelonès, 1888-1951

Escultor. Estigué molt vinculat a la Pobla de Segur on vivien els seus pares. Es formà a París on freqüentà les reunions cubistes. Va produir una ingent obra al llarg de la seva vida, amb més de 350 obres catalogades. L'any 1912 guanyà el concurs per realitzar un monument dedicat a mossèn Cinto Verdaguer a l'avinguda Diagonal de Barcelona que fou inaugurat l'any 1924. A més d'escultures féu nombrosos retrats en bronze, entre els quals destaca el bust d'Enric Prat de la Riba inaugurat l'any 1918 al Pati dels Tarongers del Palau de la Generalitat.

[JCB]

Borrell Valls, Marcel·lí

Lleida, el Segrià, 1944

Director d'escena, dramaturg, pedagog teatral i crític de cinema. Fou cofundador i director de L'Esquella-Teatre i del cineclub L'Esquella, creat el 1975. Va ser un dels principals impulsors de l'Aula Municipal de Teatre (1981), que dirigí fins a l'any 2002. Director del Teatre Estable de Lleida, fundat el 1986, on posà en escena entre altres *Helena i l'illa del Baró Zodíac* (1988) de Benet Jornet, *A porta tancada* (1990) de Sartre, o el seu propi text *Ull a l'Ullal* (1992), adaptació d'una rondalla anglesa. Com a director de la companyia Tantdeteatre, ha posat en escena, entre altres, els textos originals o adaptats *Poulou (o quan Jean-Paul no era Sartre)* (2005), *Antígones* (2006), *On Vas Willy Ronis?* (2007), *Tu, jo i Shakespeare* (2007) o *Olp, via fora!* (2008). També ha desenvolupat una intensa tasca com a crític de cinema del diari *la Mañana*, articulista, pedagog de múltiples tallers de teatre i oratòria i col·laborador en la programació cultural de diverses entitats.

[CMC]

Bosch Bifet, Manel

Torrefarrera, el Segrià, 1967

Esportista. Jugador de bàsquet que fou el primer lleidatà a jugar a l'ACB. S'inicià a la màxima categoria del bàsquet espanyol jugant al GIN MG Sarrià (1986) i a continuació al Grup IFA Granollers (1988-91), CAI Saragossa (1991-92), Unicaja de Màlaga (1992-95), FC Barcelona (1995-97) —amb el qual guanyà dues lligues—, Caja San Fernando de Sevilla (1997-99), Cantabria Lobos (1999-01) i Caprabo Lleida (2001-03). Integrant de la selecció espanyola en 41 ocasions, obtingué la medalla de bronze al Campionat d'Europa disputat a Roma el 1991. Posteriorment, exercí com a secretari tècnic del Plus Pujol Lleida fins el 2005. *[TSP]*

Boya Alòs, Francesc

Lés, la Val d'Aran, 1960

Polític. Membre fundador d'Unitat d'Aran (1978). S'afilià al PSC-PSOE el 1995. Regidor de Cultura (1989-1991) i tinent d'alcalde (des de 1991) de l'ajuntament de Lés. Desenvolupà una intensa activitat en diverses associacions araneses. El 1999 fou elegit diputat al Parlament de Catalunya pel PSC-Ciutadans pel Canvi, escó que tornà a ocupar en les eleccions de 2003. L'any 2006 hi retornà després de la renúncia del cap de llista Joaquim Llena, nomenat conseller d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural. El 2007 fou nomenat Síndic d'Aran. *[AJM]*

Boya González, Josep Lluís

Lés, la Val d'Aran, 1945

Polític. Membre del Col·legi d'Agents de Duanes, sector professional en què treballà. Afiliat a CDC des de 1978, fou regidor a l'ajuntament de Lés (1979-1995), localitat on presidí diverses associacions esportives i culturals. Proclamat diputat provincial per la Junta Electoral de Vielha, el 1983, arran d'un recurs presentat per un grup d'electors independents no va ocupar el càrrec. Tornà a ser elegit diputat provincial per les legislatures 1987-1991 i 1991-1993. Fou també membre del Consell Comarcal de Muntanya de la Val d'Aran, posteriorment Consell Comarcal de la Val d'Aran, durant 1987-1988. Va ser diputat al Parlament de Catalunya entre 1992-1995. *[JCE]*

Bravo Fornells, José María

Saragossa, 1946

Hostaler i sindicalista. S'instal·là a Lleida per motius laborals del seu pare. Fou al sector de l'Hostaleria on inicià l'activitat sindical. S'afilià primer al PSUC i posteriorment a CCOO. Legalitzats els sindicats, constituí el Sindicat d'hostaleria de Lleida, del qual esdevingué el secretari general i participà en la negociació del primer conveni del sector. Promogué la constitució de la Federació Catalana i Espanyola d'Hostaleria i fou membre de les seves Comissions Executives. Elegit secretari general de la Unió Local de Lleida (1981-1984) i de la Unió Intercomarcal de les terres de Lleida (1984-1996), formà part de la Comissió Executiva de la CONC. L'any 1984 fou cap de llista del Partit dels Comunistes Catalans a les eleccions al Parlament. Des de 1996 coordinà el centre de formació de CCOO (Fundació per a la formació i l'estudi Paco Puerto) a la província de Lleida. *[JCE]*

Bregolat Obiols, Eugeni

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1943

Llicenciat en Dret i diplomàtic. Ingressà en la Carrera Diplomàtica el 1971. Fou cap del departament internacional al gabinet de la presidència del Govern (1978-1982) i ambaixador d'Espanya a Indonèsia (1982-87), la República Popular de la Xina (1987-1991), el Canadà (1991-1992) i la Federació Russa (1992-1996). Becari Fulbright al Woodrow Wilson Department of Political Science and Foreign Affairs de la Universitat de Virgínia (1996-97), el 1998 fou nomenat ambaixador en Missió Especial per a la Política Exterior i de Seguretat Comuna. Posteriorment, fou ambaixador d'Espanya al Principat d'Andorra. Fruit de la seva experiència internacional publicà *La segunda revolución china* (2007). *[AJM]*

Breu Goberna, Josep

Cervera, la Segarra, 1929 - Medellín, Colòmbia, 1987

Sacerdot, missioner i llicenciat en Químiques. Fou ordenat sacerdot el 1962. S'interessà especialment per la Congregació dels sacerdots del Pradó, destinada a assistir els més necessitats, i s'hi incorporà el 1967. Fou prefecte de disciplina del Seminari de Barcelona (1966), regent de la parròquia de Sant Ramon Nonat (1970) i membre del Consell Presbiterial de l'Arquebisbat de Barcelona (1972). El 1978 abandonà aquest càrrec i es traslladà a Medellín (Colòmbia), on desenvolupà una extraordinària activitat en les zones més pobres. *[MPT]*

Breva Ferrer, Manuel

Castelló de la Plana, la Plana Baixa, 1940

Advocat. Governador civil de Lleida entre 1974-1976. Anteriorment havia treballat a l'Organització Sindical i al cos d'Advocats de l'Estat. Membre de Falange Espanyola i pròxim a l'ideari d'Arias Navarro, deixà de banda l'estètica de l'uniforme i la celebració de l'acte de possessió als locals del Movimiento. Mantingué contactes amb sectors de l'HOAC i es distancià dels falangistes locals. Posteriorment exercí d'advocat a Castelló i esdevingué vocal de la

Fundació Bancaja-Caixa de Castelló. Publicà diverses obres tècniques sobre contribució especial.

[JCE]

Broto Villegas, César

Saragossa, 1914 - la Pobla del Duc, la Vall d'Albaida, 2009

Dirigent anarquista a Lleida. Va ser un dels impulsors d'*Acracia* durant l'etapa republicana del periòdic i secretari de la FAI local (1933-1936). L'estiu de 1936 formà part d'institucions directives de la revolució. Fou secretari dels comitès provincial i intercomarcal de zona de la CNT, fins que el mobilitzaren la primavera de 1937. Ferit al final de la guerra, fou capturat, sotmès a un consell de guerra i empresonat a Lleida. A partir de 1943 es va mantenir en l'organització interior, formà part del Comitè Regional de Catalunya i arribà a ser secretari general del comitè nacional (juliol 1945), des d'on mantingué tenses relacions amb l'organització a l'exili. A l'octubre de 1945 fou detingut amb gairebé tot el comitè. Un consell de guerra el condemnà a 30 anys de presó (1947), dels quals en va complir 17 en diverses presons. Es traslladà a la Normandia (França) fins que el 1980 s'instal·là al País Valencià. Amb Miquel Àngel Bergés publicà *La Lleida anarquista. Memòries d'un militant de la CNT durant la República, la Guerra Civil i el Franquisme* (2006). El seu germà Santiago milità al PSUC durant la guerra i la postguerra i es relacionà amb el maquis.

[JSSJ]

Brufau Niubó, Antoni

Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1948

Llicenciat en Ciències Econòmiques i Empresarials per la UB (1970) i diplomat en Direcció d'Empreses a l'IESE (1978). Germà de l'arquitecte Robert Brufau. Professor d'Auditoria Interna a ESADE (1984-87) i membre del seu patronat. Censor jurat de comptes el 1976, el 1988 ascendí a soci director de l'agència Arthur Andersen a Barcelona. Aquest mateix any fou nomenat director general adjunt de la Caixa i entre 1999 i 2004 en fou el director general. Membre del ple de la Cambra de Comerç de Barcelona (1998-2002), també participà al Comitè Executiu de la Cambra de Comerç Internacional, alhora que pertanyé a The American Chamber of Commerce in Spain. Soci del Col·legi d'Economistes de Catalunya i president del Cercle d'Economia (2002-05). Formà part de diferents associacions, com la European Round Table of Industrialists, el Patronato de la Fundación Príncipe de Asturias, el Patronato de la Fundación Carolina, el Consell Assessor de la CEOE, el Consell Assessor Empresarial del Real Instituto Elcano, la Fundación pro Real Academia Española i la Fundación de Ayuda contra la Drogadicción. Participà als consells d'administració de nombroses empreses (Enagas, Abertis, CaixaHolding, CaixaBank France, Aigües de Barcelona, Immobiliària Colonial, Saba, Caifor, Aucat, Banco Herrero, Hidroeléctrica del Cantábrico, Société Monegasque de Banque Privée, entre altres). President de Port Aventura (1994-97) i president de Gas Natural, SA (1997-2004). Des de 1996 participà al consell d'administració de Repsol-YPF, empresa de la qual fou nomenat president executiu el 27 d'octubre de 2004.

[PMA]

Brufau Niubó, Robert

Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1946

Arquitecte. Germà de l'empresari Antoni Brufau. Doctorat en arquitectura per l'ETSAB l'any 1988, hi exercí la docència des de 1976. També impartí classes a l'Escola d'Arquitectura de la Universitat de los Andes (Bogotà) i de l'Escola d'Arquitectura da Cidade (São Paulo). Fundà la societat Brufau, Obiol, Moya i Assoc., BOMA SL (1971). Especialitzat en disseny estructural, l'any 1996 guanyà el Premi Nacional d'Arquitectura de la Generalitat de Catalunya per la construcció dels terrats i les golfes de l'edifici de la Pedrera de Barcelona. Fou guardonat amb un Premi FAD especial per la seva col·laboració en el desenvolupament de l'arquitectura catalana. Creador d'obres emblemàtiques com l'estructura de la Torre Agbar (2002-2005), de l'edifici del Fòrum (2002-2004) i de l'Hotel Arts, de la Nova Ciutat de la Justícia (2004-2008) i de la restauració de la Plaça de Toros de les Arenes (2005-2008), obres totes elles realitzades a Barcelona. Vinculat sempre a les terres de Lleida projectà i dirigí, entre d'altres, la reconversió del Camp d'Esports i l'aixecament del Pavelló del Barris Nord (2002). També féu l'estructura de l'Auditori Enric Granados, rehabilità la del Seminari, la del Centre d'Art La Panera així com l'estructura de bon nombre dels edificis universitaris de Cappont i

del Complex de l'Escola d'Enginyers Agrònoms, i treballà igualment en el projecte del nou Palau de Congressos de Lleida amb l'equip holandès Mekanoo (2006-08). *[MaSM]*

Bruixa d'Or

Administració de Loteria regentada per Xavier Gabriel a Sort (el Pallars Sobirà). Creada el 1986 amb el nom L'Estel, a partir de 1994 començà a emprar l'actual. Després d'haver venut alguns premis importants, i gràcies a la capacitat d'aprofitar les noves tecnologies, aconseguí ser una de les empreses amb més quota de mercat del sector de la loteria a Espanya i plantejar-se diversificar l'activitat. Una part dels recursos els destinà a la Fundació la Bruixa d'Or, dedicada a promoure la millora de les condicions de vida dels malalts de la síndrome de Down i d'altres patologies inusuals que afecten poca població i generen discapacitats greus. *[EVR]*

Buira Ferrer, Neus

Lleida, el Segrià, 1967

Artista. Des de la fotografia, el vídeo i la instal·lació evolucionà cap a la incorporació de les noves tecnologies que utilitzà per replantejar-se els canals de difusió artística i el paper de l'espectador. Sota la idea de l'art entès com un petit refugi, un espai en blanc on encara és possible expressar el que un sent, pensa i viu realment, ens mostrà les diferents problemàtiques que provoca la recerca de la identitat. Per fer-ho, emprà sistemes i estructures que provenen de l'imaginari social, tot subratllant les fronteres de la diferència. Participà en nombrosos festivals de vídeo, com la Mostra de Vídeo Independent de Barcelona, i entre les seves exposicions hi hagué la individual a l'Espai 13 de la Fundació Miró (1995) i la participació en col·lectives com *Inter/Zona* al Palau de la Virreina de Barcelona (2000) i *Escenarios domésticos* al Koldo Mitxelena de Sant Sebastià (2000). *[FGG]*

Buiria Rogel, Josep

Girona, el Gironès, 1906 - Barcelona, el Barcelonès, 1994

Dirigent polític i llibreter a Lleida. Col·laborador actiu en diverses publicacions obreres. Durant la República va ser membre del BOC, del POUM, del Sindicat Mercantil i dirigent de la ULS. Candidat pel Front Obrer i Pagès a les municipals de 1934, fou empresonat després dels Fets d'Octubre. Amb la Guerra Civil fou regidor i va formar part dels comitès militar i provincial del POUM (segons algunes fonts també del comitè militar de Lleida). Participà en la integració de la ULS a la UGT (setembre de 1936) i en les polèmiques que acompanyaren la depuració posterior dels afiliats i sindicats de l'òrbita del POUM. El 1939 passà pels camps d'Anglés Saint Cyprien i Vernet d'Arièges. Empresonat per la policia francesa quan formava part de la resistència i de les xarxes que ajudaven militants espanyols fugits del franquisme (1941), va ser deportat a Mauthausen fins el 1945. Establert a Perpinyà i a París, fou dirigent de la UGT, un estret col·laborador de Josep Pallach i membre actiu de l'MSC i l'Aliança Sindical Obrera. El 1966 fou processat pel TOP, amb Pallach i dirigents de l'MSC. El 1976 s'instal·là a Barcelona, on milità al PSC (R). Ocupà algun càrrec, però abandonà el partit a finals de 1977 per discrepàncies amb la unificació socialista. En els darrers anys va militar a CDC. *[JSSJ]*

Burballa Campabadal, Ricard

Lleida, el Segrià, 1958

Professor d'educació física, enginyer tècnic d'Explotacions Agropecuàries i polític. El 1979 participà en la fundació de l'Ateneu Popular de Ponent, entitat de la qual fou vocal d'Educació Física. Inicialment militant d'ERC, i integrant de les llistes republicanes per Lleida al Parlament de Catalunya a les eleccions autonòmiques de 1984, la crisi que visqué el partit republicà el dugué a integrar-se a UDC. El 1996 fou elegit diputat al Parlament espanyol després d'encapçalar la llista electoral de CiU per la circumscripció de Lleida. La seva formació i activitat en el món de l'educació física el dugueren a ocupar diversos càrrecs polítics esportius durant els governs de CiU, entre els quals la representació de la secretaria general de l'Esport de la Generalitat de Catalunya a Lleida. *[RUS]*

Burgués Bargués, Maria

Lleida, el Segrià, 1946

Diplomada en Treball Social i política. Des del 1983 fins el 1991 fou regidora a l'ajuntament de Lleida per la llista del PSC-PSOE, i entre 1991 i 2007 fou pri-

mera tinent d'alcalde i vicepresidenta de la Comissió de Govern. Hi desenvolupà una intensa activitat municipal a través, sobretot, de l'àmbit de Benestar i Serveis Socials. Simultàniament, des del 1983 fins el 2003 ocupà un escó a la Diputació Provincial. Primera secretària de l'Agrupació Local del PSC de Lleida, a les eleccions legislatives de 2004 guanyà una acta al Senat, on fou vocal a la Comissió Conjunta de la Comissió de Sanitat i Consum i de la Comissió de Treball i Assumptes Socials. Va ser portaveu de la Comissió de Treball i Assumptes Socials i de la Comissió de Suplicatoris. Des de 2003 fou, també, consellera del Consell Comarcal del Segrià. Defensora dels Drets de la Infància a la Paeria, l'any 2007 li fou concedida la Medalla d'Honor d'UNICEF on s'assenyala Lleida com la primera a declarar-se Ciutat Amiga de la Infància. *[AJM]*

Busquets Grau, Joan

Organyà, l'Alt Urgell, 1957

Mestre i polític. Diplomat en Magisteri per l'Escola Normal de Lleida. Exercí la docència dos anys a l'escola Menéndez Pidal de Barcelona. També treballà en un negoci familiar d'hoteleria durant vuit anys. Regidor d'Organyà per CiU i alcalde entre 1995 i 2007, fou membre del Consell Comarcal de l'Alt Urgell durant tres legislatures (1987-1991,1991-1995 i 1995-1999) i diputat provincial en dues més (1996-1999 i 1999-2003). Durant la IV legislatura (1995-1999) fou diputat al Parlament de Catalunya durant tres anys. *[JCE]*

Busquets Medan, Maria Pilar

Lés, la Val d'Aran, 1937

Política. Professionalment es dedicà, en un primer moment, al negoci familiar, i posteriorment treballà com a relacions públiques al sector hostaler. L'any 1975 va esdevenir membre cofundadora de l'Associació de Veïns Es Terçons, amb connotacions similars a l'Assemblea de Catalunya. Fundadora de CDC a l'Aran i del PDA. Entre finals del Franquisme i començaments de la Transició fou una de les promotores de l'Assemblea de Terçons, primer moviment organitzat per recuperar la identitat aranesa. Diputada al Parlament de Catalunya entre 1984 i 1992 per CiU, fou una de les ponents de la Llei d'Aran. Consellera al Consell Comarcal de Muntanya i al posterior Conselh Generau d'Aran des del 1984 fins el 1993. Fou la primera Síndica d'Aran entre 1991 i 1993.

[JCB/ABB]

C

Cabau Guasch, Ramon

Lleida, el Segrià, 1924 - Barcelona, el Barcelonès, 1987

Restaurador, farmacèutic, advocat i enginyer agrònom. Titular d'una farmàcia al barri gòtic de Barcelona i gran aficionat a la gastronomia, es vengué tot el patrimoni per fundar, el 1962, el restaurant L'Agut d'Avignon, establiment que durant la dècada dels anys 70 i principis dels 80 adquirí fama internacional. Fou un dels primers cuiners que definí la cuina catalana de mercat. Les seves innovacions el dugueren a ser portada en les màximes revistes especialitzades de cuina dels EUA, França o Alemanya. En reconeixement a la seva profunda vinculació amb el Mercat de la Boqueria de Barcelona, una de les seves entrades porta el seu nom. *[AJM]*

Cabeceran Borràs, Josep

Propietari, advocat i polític balaguerí. Va ser elegit regidor a l'ajuntament de Balaguer a les eleccions municipals de maig de 1909 dins la candidatura de Solidaritat Catalana, càrrec que repetí a les de 1911. Republicà nacionalista afí al diputat a Corts pel districte balaguerí Felip Rodés Baldrich es convertí en el seu representat dins la Diputació Provincial, on fou escollit en les legislatures de 1913, 1917 i 1921. Va ser secretari de la Diputació entre 1920 i 1921. El 1926 va ser nomenat primer tinent d'alcalde de l'ajuntament de Balaguer. Durant la Segona República va ser candidat del Front Proporcionalista a les eleccions del Parlament de Catalunya de 1932. Va ser membre de la Junta de Govern de l'IACSI. *[JAS]*

Cadí SCL (Cooperativa Lletera del Cadí)

Cooperativa fundada a la Seu d'Urgell (l'Alt Urgell) el 1915 mercès a la promoció del propietari i polític Josep Zulueta Gomis, acollint-se a la Llei de Sindicats Agrícoles de 1906. Basada en la transformació en mantega i en la comercialització de carn, posteriorment va introduir l'elaboració de formatges. L'any 1923 patí l'escissió d'alguns socis que formaren la Industrial Lechera SA (posterior Lleteries de la Seu). L'any 1935 es va fusionar amb la Cooperativa Lletera de Bellver de Cerdanya i va constituir la principal indústria làctia dels Pirineus lleidatans, alhora que va abandonar el sector de la carn. L'expansió de l'àrea de recollida fou constant però força lenta. Va obtenir gran part de la llet de l'Alt Urgell i del Pallars Sobirà. A la dècada dels anys 70, en fer fallida SALI i tancar Boladeres de Llívia, Cadí augmentà la seva quota de recollida de llet i es consolidà a la Baixa Cerdanya. El fet de produir formatges i mantega proporcionava un major valor afegit que la venda de llet, cosa que donava a Cadí més marge de mobilitat i als socis uns majors ingressos per litre en pagar-se una prima pel grau de greix. L'any 1998 assolí el reconeixement de la Denominació d'Origen Protegida de mantega i formatges de l'Alt Urgell i Cerdanya, primera denominació de mantega a Espanya. *[JBC]*

Cafès Batalla 2000, SL

Empresa creada el 1948 per Pere Batalla Tudela (Lleida, el Segrià, 1918-2008). A inicis del segle XXI estava dirigida pel seu fill Ramon Batalla Casanovas, que s'incorporà a l'empresa el 1968. Elaboradora de malta, s'especialitzà en el cafè quan es liberalitzà el sector. Comercialitzava el cafè amb diverses marques, principalment Cafès Batalla, però també Tolesa, Ilercafè, Invercafè i la seva marca Tarrazú. Fou la primera empresa del sector que incorporava alhora

el cultiu orgànic amb el comerç just. L'empresa fou membre fundador del comitè espanyol de control del segell comerç just. *[EVR]*

Cafisa

Societat anònima de capital aragonès i navarrès creada, a l'entorn dels anys setanta, per tres socis: Canales, Fuster i Iniarrea. La Mancomunitat Forestal de la Val d'Aran li encarregà l'explotació dels boscos aranesos per al període 1971-1981. N'havia d'extreure uns 40.000 m^3 anuals de fusta, i desenvolupar el pla decennal de 1971. El 1979, però, li fou rescindida la concessió per incompliment dels objectius, entre els quals figurava la transformació a la mateixa vall del 80% dels productes subhastats per així generar oferta de treball. La seva desaparició afavorí la revifalla de petites indústries serradores de la vall. *[MASS]*

Caixa Rural del Pirineu

Entitat d'estalvi que sorgí l'any 1969 per iniciativa de la Cooperativa Agrícola i Ramadera del Pirineu, de la Pobla de Segur, impulsada entre altres per Francesc Soldevila i Jesús Feixa. L'àrea d'influència es va estendre a poblacions de la zona pirinenca catalana i una altra a la d'Osca, amb prop de tres mil associats. Tenia sucursals a Isona, Puigcerdà, Esterri d'Àneu, Bossost, Vielha, Solsona, el Pont de Suert, la Seu d'Urgell, Sort, Tremp i les Paüls, a part de la de la Pobla de Segur. L'any 1986 la va adquirir la Caixa d'Estalvis de Barcelona, que es feia càrrec de la plantilla de 34 treballadors i garantia la continuïtat de la relació amb les cooperatives amb què operava la Caixa Rural del Pirineu, fet que li permetia reforçar la seva presència al sector agropecuari del Pirineu. *[JFB]*

Caixa Rural Provincial de Lleida

Cooperativa de crèdit agrari amb seu a Lleida fundada el 1965 per UTECO amb l'associació de la Cooperativa Agrícola Provincial i altres cooperatives entre les quals destacà la degana Cooperativa del Camp de Sant Isidre de les Borges Blanques. Va ser impulsada per Blas Mola Pintó dins el procés d'industrialització endegat pel I Pla de Desenvolupament per fer front a les despeses dels pagesos i de les cooperatives, especialment de les seccions fruiteres, així com per promoure el cooperativisme. S'inaugurà amb un capital social de vuit milions de pessetes i un crèdit del Banc de Crèdit Agrícola de cinquanta milions. El creixement de la Caixa Rural va ser espectacular en els seus inicis, hi va incorporar noves cooperatives, va obtenir el 1966 un moviment de 1.700 milions de pessetes i va concedir crèdits per més de 150 milions. La relació amb el Banc de Crèdit Agrícola va ser contínua i va renovar fins el 1991 els convenis d'associació. Es va convertir en un dels més importants instruments de crèdit i finançament de l'agricultura que, al marge d'algunes seccions de crèdit de cooperatives, va ser la darrera entitat financera directament controlada pel sector agrari. A la seva darrera època tenia com a socis les principals centrals i agrupacions de cooperatives com ACTEL, Agrolés i l'Agrícola Pràctica. Després de l'intent de 1986 d'agrupar les caixes rurals provincials, el 1989 sota la presidència de Josep Bendicho s'aprovà l'expansió cap a la resta de Catalunya i es canvià els estatuts i el nom de l'entitat per Caixa Rural de Catalunya. El 1991 Caixa Penedès i Ibercaja van pugnar per aconseguir la cooperativa que, ateses les dificultats tècniques per mantenir-se a causa del canvi de legislació, optà per Ibercaja en garantir el manteniment de les seves 38 sucursals i 103 treballadors. *[JBC]*

Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Lérida

El 20 d'octubre de 1880 es va aprovar l'Ordre Ministerial que creava la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Lérida a l'empara de la llei de 29 de juny de 1880 que les regulava i fomentava amb l'objectiu d'exercir com a entitats de beneficència per auxiliar les classes necessitades amb préstecs a baix interès amb garantia d'objectes. La constitució de la Societat la Pía Leridana va permetre l'existència d'aquesta caixa lleidatana gràcies a l'aportació dels diners dels seus 128 accionistes fundadors. Els primers directius de la junta de govern foren el president, Enric Vivanco Menchaca, governador civil; el vicepresident i director, Joan Mestre Tudela, exalcalde de la ciutat; sotsdirectors Josep Sol Bertran, propietari, i Agapit Lamarca Quintana, propietari i arquitecte. Els primers 10 anys, tal com preveien els fundadors, no fo-

ren de beneficis, atès que l'any 1891 calculaven que la pèrdua del capital aportat era del 20 per cent. La primera seu social fou a l'edifici del Roser, al carrer Cavallers, i posteriorment a la rambla d'Aragó, 8, un edifici dissenyat per l'arquitecte Francesc Lamolla. La seva vinculació amb altres entitats de crèdit era reduïda en un primer moment, però el 1926 la seva adhesió a la Federació Catalano-Aragonesa-Balear i des de 1928 a Confederació de Caixes li donaren més projecció a nivell català i estatal. Cal dir que amb el temps la seva direcció es va anar concentrant entorn d'un grup minoritari del qual destacà el propietari de terres Ramon Felip Galícia, que n'ocupà la direcció entre el 1912 i el 1936. Al llarg del període republicà, fruit de la poca embranzida de l'entitat i la situació econòmica mundial, malgrat veure-ho inicialment amb simpatia, no va subscriure la pertinença a l'Instituto de Crédito de las Cajas de Ahorros l'any 1933, ni tampoc va adquirir accions, un any després, a la Caixa de Crèdit Agrícola i Cooperativa de la Generalitat. El juliol de 1945 l'entitat va comprar el solar situat a l'avinguda de Blondel núm. 1 i les oficines van començar a funcionar el segon semestre de 1949, malgrat no fer-se fins el novembre de 1950 la recepció provisional de les obres. En aquells temps, l'immoble es va convertir en el gratacels de la ciutat. L'evolució al llarg dels anys de l'entitat reflectí els criteris que van inspirar els seus fundadors. En una primera fase les operacions que es realitzaven estaven orientades als préstecs amb garantia pignorada, la garantia formalitzada amb títols o objectes de valor destinats a atendre necessitats peremptòries dels clients. Posteriorment, i d'acord amb la nova legislació que sobre aquestes entitats financeres dictava el govern de l'Estat, les operacions prengueren un caire molt més econòmic, malgrat no deixar l'estalvi familiar com a fons principal dels seus recursos. Com totes les entitats financeres d'aquesta naturalesa, a poc a poc, la cartera de valors, les propietats immobiliàries i els préstecs amb garantia hipotecària van anar guanyant pes. A partir de 1975, amb el final de la dictadura franquista, i en plena Transició democràtica, el mercat financer de les caixes d'estalvi a Catalunya va viure forts moviments que tenien com a finalitat la concentració en poques entitats de l'atomització existent. Tanmateix, el procés de fusió general que s'intentava promoure no va tirar endavant, malgrat que en el cas de la caixa lleidatana no es va saber, poder o voler, sobreviure i va acabar en mans de la Caixa el 16 de febrer de 1979. *[RMR/JFB]*

Cal Sánchez, Juan

Pontevedra, Galícia, 1956

Periodista. Arribà a Lleida (el Segrià) l'any 1979, on fundà l'empresa Logos, dedicada al disseny i la fotocomposició, alhora que col·laborà amb diversos mitjans de comunicació comarcals. El maig de 1982, a instàncies d'Emilio Rey Gordillo, entrà a formar part del diari *Segre*, que sortí a la llum el setembre del mateix any. El 1985 fou nomenat redactor en cap i, un any més tard, ascendí a director, càrrec que ocupà durant anys. Amb ell al capdavant, *Segre* experimentà un important procés de creixement i consolidació que es féu extensiu a totes les comarques de Lleida i la Franja de Ponent. Fundà el *Diari d'Andorra* (1991), l'emissora Segre Ràdio 93.4FM (1994) i adquirí el setmanari *Nova Tàrrega* (1995). Compromès amb la societat del seu temps, des de 1997 edità el diari *Segre* paral·lelament en castellà i català, fundà el portal d'internet Lleida.com (1999) i la cadena Lleida Televisió (2000). Participà en nombroses ponències i conferències sobre l'ús de la informació en la societat del coneixement. Exercí la docència a la UdL, on impartí classes en diversos màsters de comunicació. Coautor dels llibres *Bot de pernes* (1989) i *L'antifranquisme i la transició a Lleida* (1996), entre altres. *[AJM/MAM]*

Cal Valls

Vilanova de Bellpuig, l'Urgell

Empresa creada el 1978 per Manuel Valls Sanfeliu. Després d'un primer intent d'elaborar productes frescos ecològics, en uns moments de molt reduïda demanda, l'empresa esdevingué pionera en la producció de sucs i conserves ecològiques, dirigides fonamentalment al mercat espanyol. A inicis del segle XXI, elaborava tota mena de productes d'agricultura ecològica, des de menjar per a infants fins a cereals i hortalisses. *[EVR]*

Calafell Pifarré, Jaume

Sant Guim de Freixenet, la Segarra, 1917 - Tàrrega, l'Urgell,1986

Fotògraf. Vers 1938 fou reporter a *El Diario de Burgos*, ciutat en què s'havia instal·lat fugint de la rereguar-

da republicana. L'any 1940 obrí un estudi fotogràfic a Tàrrega i temps després una nova sucursal a Mollerussa. Mitjançant el setmanari *Nueva Tárrega* va reflectir durant més de quaranta anys els principals esdeveniments de la vida targarina. Les seves fotografies van esdevenir un gran testimoni de la vida social durant el Franquisme i els primers anys de la Transició democràtica. Col·laborà amb diaris com *La Vanguardia*, *El Caso* i *la Mañana*. Als anys cinquanta començà els seus treballs d'inventor i fabricant a petita escala de material fotogràfic i fou un dels pioners del cinema documental català. Realitzà nombroses exposicions individuals i col·lectives. Els seus treballs il·lustren a bastament la *Història gràfica de l'Urgell* (1993) i la *Història gràfica de Tàrrega* (1997). El seu arxiu fotogràfic és un dels més importants de les terres de Lleida. *[XGG]*

Calbetó Barra, José

Vielha, la Val d'Aran, 1911-1987

Polític. Pare del també polític Josep Calbetó Giménez. Participà en la Guerra Civil formant part d'una centúria de FET-JONS. En acabar la guerra fou cap provincial de Milícies de FET-JONS a Lleida. Més tard passa a la prefectura provincial de Barcelona, on és professor d'educació física i ajudant del cap regional de milícies. Entre 1960 i 1979 ocupà el càrrec d'alcalde de Vielha, on desenvoluparà una important tasca de promoció de la Val d'Aran i de la seva capital que es materialitzarà en la construcció del Parador Nacional de Turisme, les estacions d'esquí de Baqueira Beret i Tuca i la carretera que comunica Lleida amb Aran. Impulsà diferents mancomunitats (assistencial, forestal i contra incendis) per tal de fer front a les necessitats de la Val en uns anys d'aïllament i manca de serveis. Fou diputat provincial entre 1961 i 1967 i entre 1971 i 1979. *[JCB]*

Calbetó Giménez, Josep

Vielha, la Val d'Aran, 1937

Empresari i polític. Fill del també polític José Calbetó Barra. Fundador del partit UDA del qual és president. Alcalde de Vielha entre 1987 i 1999. Entre 1988 i 1991 exercí la presidència del Consell Comarcal de la Val d'Aran. Conseller del Conselh Generau d'Aran entre 1991 i 2003 del qual fou vicesíndic entre 1991 i 1995. Diputat provincial entre 1992 i 1995. Fou regidor a l'ajuntament de Vielha entre 2007 i 2011. La seva activitat empresarial se centra en el món de l'hostaleria i el turisme. L'any 1960 creà l'empresa Urogallo, l'any 1978 fundà el Centre d'Iniciatives Turístiques de la Val d'Aran (CITVA) i també dirigí el Gremi d'Hostaleria de la Val d'Aran, a més d'ostentar càrrecs en distints organismes del sector. *[JCB]*

Caliu Ilerdenc

Societat gastronòmica i cultural masculina que influí decisivament en la vida política lleidatana durant tota la dictadura franquista. Patrocinada per Eduardo Aunós, va ser fundada a Lleida el 25 de juliol de 1941 per una vintena de representants de la petita burgesia de la ciutat que formava part de les noves estructures de poder. Els animadors inicials van ser Josep Sol Ballespí, Ramon Areny Batlle, Ferran Colàs Mateo i, molt especialment, José M. Álvarez Pallás. Prenien per model el Xop-Bot (1870-1936), la tertúlia que havia reunit intel·lectuals i artistes lleidatans a l'entorn dels germans Morera. El nombre de socis era limitat inicialment a 20 homes (posteriorment, s'amplià a 30 i 40 homes) que utilitzaven pseudònims en la seva relació i el funcionament intern es caracteritzà per l'extrema discreció i secretisme. L'activitat principal girà al voltant de l'àpat mensual (caliuada), al final del qual algun soci podia presentar un treball d'història, literatura, arquitectura o societat. Bastants socis del Caliu formaren part com a promotors, directius o consellers de l'IEI, identificats pel foment de la cultura oficialista/localista del *leridanismo*. Era voluntat de la societat també intervenir en els afers públics de Lleida i en el nomenament dels càrrecs polítics: la revista *Ciudad* n'esdevingué portaveu i la proximitat als governadors civils el requisit indispensable. Significativament, tots els alcaldes de la ciutat durant el període franquista —excepte Francisco Pons Castellà (1957-1967)— en formaren part. Des de la fi del règim franquista la societat ha perdut bona part de la seva influència. A inicis del segle XXI l'activitat se centrava en els àpats-tertúlies mensuals i des de 2007 atorguen el Premi Caliu Ilerdenc a escrits publicats sobre temes lleidatans. Al llarg d'aquests anys, els presidents del

Caliu Ilerdenc han estat: Josep Murillo (1941-1948), Carmelo Fenech (1948-1968), José M. Álvarez Pallás (1968-1977), Ferran Colàs (1977-1982), Víctor Hellín (1982-1991), Joan Manuel Nadal (1991-2001), Víctor Cava (2001-2006), Antonio Aige (2006) i Joan Fernández (2006). *[JGS]*

Calucho Mestres, germans

Ciclistes lleidatans que van destacar a la dècada dels anys cinquanta. La seva participació en l'àmbit de la competició i la dedicació simultània al comerç de les bicicletes contribuïren a divulgar el seu nom i l'afició al ciclisme. El germà gran, Joan (1925), que fou professional els anys 1956 i 1957, destacà per la seva immensa energia, que li permeté combinar tant la velocitat com la resistència. Jaume (1927) fou el que aconseguí un palmarès més alt entre els anys 1955 i 1958. Tot i que se'l considerava velocista, s'adaptava a tot tipus de curses. Participà en equips nacionals i estrangers, com Individuale, Mariotas, Mobilette-Coabania i Ignis-Doniselli. Formà grup amb figures com F. Bahamontes o D. Langarica. L'any 1958 establí un taller de bicicletes al carrer Alcalde Costa, que amplià el 1961 amb botiga de joguines. Fou corredor i director durant molts anys de la Volta Ciclista a Lleida. Un tercer germà, Enric, també va seguir l'esport de la bicicleta com a aficionat, en l'especialitat de velocista en pista, a l'antic Velòdrom del Camp d'Esports. L'any 1947 va obrir una establiment de bicicletes al carrer Balmes, amb servei de manteniment. A inicis del segle XXI, la segona generació familiar dels dos germans havia posat al dia aquells primers establiments, sempre de bicicletes i joguines, amb una àmplia gamma de bicicletes urbanes, de cros, plegables i de cursa, entre altres modalitats. *[JFB]*

Calzada Isern, Teresa Eulàlia

Artesa de Lleida, el Segrià, 1943

Professora i política. Estudià Magisteri a Lleida i es llicencià en Ciències Econòmiques a la UB. El 1973, procedent de Bandera Roja, ingressà al PSUC i el 1975 arribà a formar-ne part del Comitè Central. Casada amb el polític Jordi Solé Tura, ponent de la Constitució de 1978 i ministre de Cultura (1991-1993). El 1980 obtingué un escó com a diputada al Parlament de Catalunya, per les files del PSUC, a la circumscripció de Barcelona. Fou la segona dona, darrere de la seva companya de partit Maria Dolors Calvet Puig, en intervenir a l'hemicicle català. Exercí la docència a l'Escola de Formació del Professorat de la UAB. En l'exercici de la seva professió, publicà diversos articles referents a diferents àmbits de l'ensenyament. S'incorporà a l'Institut Municipal d'Educació de l'ajuntament de Barcelona, on impulsà nombrosos projectes educatius. El 2005 era membre del Plenari del Consell Municipal d'Immigració de Barcelona. *[AJM]*

Calzado Sanjurjo, Adolfo

Bordeus, França, 1840 - París, França, 1909

Propietari agrícola i polític. Especialitzat en temes financers, desenvolupà les seves activitats professionals a França. Dins les files del republicanisme possibilista es vinculà políticament a les terres de Lleida, i guanyà , entre 1886 i 1893, l'acta de diputat a Corts per les Borges Blanques. Integrat en el tornisme dinàstic de la Monarquia, el 1898 obtingué l'escó per Balaguer com a liberal. El 1901 va ser elegit senador per Lleida. *[CMC]*

Camacho Altisent, Joan Miquel

Cervera, la Segarra, 1953

Metge i activista polític. Després de llicenciar-se a Barcelona i d'exercir com a metge de família en terres de Sòria, s'establí definitivament a la Segarra, on, sense abandonar la professió, s'implicà en moviments socials i culturals com l'Assemblea de Joves de Cervera (1977), la revista *Carreró de les Bruixes* (1978-1982), que dirigí, i d'on sorgí la iniciativa de les primeres edicions de l'Aquelarre de Cervera; més endavant fou determinant en la creació del Grup per a la Defensa del Medi Natural de la Segarra (1991), que presidí durant dos mandats, i de la Plataforma pel Desdoblament de la N-II (1992). Participà en el món polític municipal de Cervera com a regidor per AIPN en la legislatura 1995-1999 i per INSE durant uns mesos després de les eleccions de 2003. Entre setembre de 1998 i juliol de 1999, a la mort de Ramon Balcells, fou alcalde de la ciutat —el primer d'un govern progressista des de 1939— en coalició amb PSC i ERC. *[ATR]*

Camarasa Gesé, Antoni

Balaguer, la Noguera, 1923-2006

Artesà, més conegut amb el nom de *Ton*. La seva tradició familiar en l'ofici de la fabricació d'eines de fusta i de la construcció de carruatges va fer que s'iniciés en el món de l'artesania amb la fabricació de carretons, on assolí renom. També es dedicà a la restauració i a l'ebenisteria juntament amb la pintura, l'escultura, el dibuix i la decoració, entre d'altres. Aquesta nova afició per la pintura vingué acompanyada per les lliçons del pintor Amadeu Freixas. El 1985 realitzà una còpia en fusta de la *Pietat* de Miquel Àngel. L'any 2007, als baixos de la seva casa pairal al carrer del Pont número 55, encara es conservava el seu taller artesà. *[MPC]*

Cambra Agrària Provincial

Òrgan territorial de Lleida de les Cambres Agràries de Catalunya, unes corporacions de dret públic amb personalitat jurídica pròpia, les funcions de les quals consistien bàsicament a actuar com a entitats de consulta, col·laboració i exercici de les competències que les hi delegava el departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural de la Generalitat. Malgrat l'origen antic d'aquesta institució —i amb precedents en l'antiga Hermandad Provincial de Agricultores y Ganaderos—, la seva fórmula a inicis del segle XXI derivava d'una llei del Parlament de Catalunya de l'any 1994 que regulava les eleccions cada quatre anys per elegir vint-i-cinc representants per cada una de les cambres de Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona, fet que havia permès valorar la incidència de les organitzacions professionals agràries (OPA) al camp, guanyades fins ara pel sindicat Unió de Pagesos, amb Josep M. Basora Balcells com a primer president de la cambra de Lleida. Els precedents immediats cal buscar-los a l'inici de la Transició democràtica, l'any 1977, quan un Reial Decret que regulava la constitució de les Cambres Agràries preveia l'existència de cambres a nivell local, provincial i estatal, sense limitació del dret sindical ni d'organització d'empreses del camp, fet que va portar al seu boicot per part d'un sector majoritari del sindicat Unió de Pagesos. La posterior regulació a través de les lleis 23/1986, 17/1993 i 18/2005 va suprimir la regulació estatal i deixà a les comunitats autònomes la seva existència. *[JFB]*

Cambra Agrícola de Lleida i sa Comarca

Tot i la mateixa denominació oficial, Cambra Agrícola de Lleida i sa Comarca, existiren dues etapes, dues cambres en contextos històrics diferents: la creada el 1899 i l'establerta el 1917. La primera, hereva de la de Maldà, es constituí el 1899 al domicili lleidatà de Marià de Gomar de las Infantas. La junta directiva estava formada pel marquès d'Alfarràs, president, i Josep Zulueta Gomis i Marià de Gomar, vicepresidents. En foren vocals Ignasi Girona Vilanova i Francesc Macià Llussà. El primer participà en l'organització del Primer Congrés realitzat el maig de 1900. Francesc Macià promogué sense èxit una exposició que havia de fer-se durant aquest congrés. Tampoc no reeixiren en la creació d'un banc agrari. La creació de la cambra es produí en el marc del regeneracionisme, a l'empara del decret de 14 de novembre de 1890, amb l'objectiu de promoure el desenvolupament tècnic de l'agricultura i la seva comercialització, a través de millores com el finançament de la pagesia i el desenvolupament de la transformació industrial. Finalment, es perdé el rastre de la seva activitat. La segona cambra era declarada oficial a la *Gaceta de Madrid* de 22 de desembre de 1917 i fou promoguda per Enric d'Hostalric Colomer, baró de Casa Fleix, i per Francesc Bañeres. Per tal de defensar els interessos de la pagesia —intervingué en conflictes com el blader, el de la remolatxa sucrera, el farratger, l'olier o el problema del transport— calia incorporar a la cambra els sindicats i altres productors de la província de Lleida i l'àrea regada pel Canal d'Aragó i Catalunya, incorporació reeixida parcialment. Amb la pèrdua de la presidència a les eleccions en base a la nova llei de 1919 que en transformava la naturalesa i, finalment, amb la seva mort el 1921, la cambra perdé incidència fins a desaparèixer. La cambra organitzà concursos, com els de bestiar el 1918 i 1919, i el concurs/exposició de maquinària i productes agrícoles el maig de 1919. Un any més tard, participà en l'organització del XXIII Congrés Agrícola de Lleida, de la Federació Agrícola Catalano-Balear. Tot i que ambdues cambres estaven dirigides per membres de les elits de la regió de Lleida, és ben cert que la segona, de la mà d'homes com Enric d'Hostalric, realitzà una tasca d'integració de sindicats i pagesos i de nítida defensa dels interessos col·lectius de la pagesia. *[EVR]*

Cambra Agrícola de Maldà

Fundada el 6 de gener de 1891, quan encara no s'havien complert dos mesos des de la promulgació del Reial Decret de Cambres Agrícoles, va ser probablement la primera d'aquestes entitats que es fundà a Espanya. Fou una iniciativa personal del propietari i advocat Guillem de Boladeras Romà, que tenia un extens patrimoni rústic a la vila de Maldà. En un context d'aguda crisi agrària, va aconseguir en un primer moment una mobilització excepcional, amb més de vuit mil adherits de diferents pobles de la comarca i d'altres localitats catalanes. Pretenia convertir-se en un grup de pressió que, amb la col·laboració d'altres entitats semblants, fos capaç d'aconseguir reformes que milloressin la situació dels mercats agrícoles i, alhora, fomentés les millores productives per mitjà de la instrucció i el crèdit agrícola. Va realitzar peticions a les Corts espanyoles en contra de les càrregues tributàries i a favor del proteccionisme aranzelari, reivindicació que la portà a adherir-se a la Liga Nacional de Productores. Va estudiar la creació d'un banc agrícola i va proposar la creació d'una escola d'agricultura i d'una estació enotècnica. Cap d'aquestes iniciatives, però, va fer-se realitat. Tampoc no va aconseguir establir cap servei cooperatiu, fet que ajuda a explicar que abans d'entrar al nou segle la Cambra desaparegués sense deixar pràcticament cap rastre. Alguns dels seus promotors contribuïrien a la creació de la Cambra Agrícola de Lleida i sa Comarca. *[JPM]*

Cambra Agrícola Oficial de la Segarra i l'Urgell (CAOSU)

Institució creada a Cervera (la Segarra) el 6 de febrer de 1904 amb el nom de Centre Agrícola Comercial de la Segarra. El 2 d'abril de 1905, amb l'objectiu de gaudir dels avantatges que el Reial Decret de 14 de novembre de 1890 oferia a les cambres agràries, es va transformar en Cambra Agrícola Oficial de la Segarra i l'Urgell. Tot i que el principal objectiu de l'associació era el foment de l'agricultura comarcal, la forta presència de classes benestants, no sempre amb interessos preferents en el sector primari, va esvair-ne l'orientació agrícola. De tarannà conservador i amb un component essencialment classista, la seva acció va orientar-se majoritàriament a la potenciació del vessant recreatiu. La compra en comú d'adobs i maquinària agrícola, en canvi, mai no va adquirir nivells rellevants. I només l'organització del VIII Congrés de la Federació Agrícola Catalano-Balear celebrat a Cervera el 1905 i la creació, el 1906, d'un camp d'experimentació, van aportar un cert dinamisme a la minsa activitat agrícola. El progressiu distanciament envers les demandes de la pagesia de la Segarra i, sobretot, la forta expansió del moviment cooperatiu a la comarca van acabar comportant, durant la dècada dels anys vint, el definitiu fracàs del model associatiu de la Cambra. *[JMRM]*

Cambra de la Propietat Urbana de Lleida

Fundada el 1923, es va fusionar amb la Cambra de Barcelona el març de 1997, i va desaparèixer, doncs, com a institució amb personalitat pròpia. La naturalesa jurídica d'aquesta classe d'associacions sofrí, al llarg dels anys, moltes variacions. Creades, en un principi, com a associacions privades d'afiliació voluntària el 1907, es van definir, posteriorment, com a corporacions de dret públic, amb personalitat jurídica pròpia, i van ostentar la representació única i exclusiva de la propietat urbana. Tanmateix, a l'agost de 1994, van quedar suprimides com a corporacions de dret públic que eren i van passar a un règim de tutela de la Generalitat. En l'actualitat són associacions voluntàries dedicades al servei dels propietaris de béns immobles, als quals representen, per defensar els seus interessos, i actuen també com a òrgans de consulta de l'administració pública en projectes i disposicions que afectin els interessos generals de la propietat urbana. Durant els anys de la seva existència va estar molt vinculada a l'activitat cultural de Lleida. El seu saló d'actes servia d'aixopluc a molts concerts de música, lectures de textos teatrals i fins i tot judicis penals. *[RMR]*

Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Lleida

Corporació de dret públic amb la missió principal de defensar els interessos generals del comerç, indústria i serveis de Lleida, impulsar el desenvolupament de l'economia de Lleida i les seves comarques, actuar com a òrgan de consulta de l'Administració Central, Autonòmica i Local en aquelles matèries que afectessin el desenvolupament econòmic del seu àmbit territorial i assessorar, individualment i

col·lectiva, els seus membres, tot això d'acord amb l'establert a la Llei 14/2002, de 27 de juny, de la Generalitat de Catalunya que regulava aquestes institucions, normativa completada per la Llei 3/1993, de 22 de març, de l'Estat. El 7 d'agost de 1886 es constituí la comissió organitzadora que va culminar els seus treballs el 6 de gener de 1887, data en què se celebrà l'assemblea constituent de la Cambra, que va comptar amb la participació de 33 associats. Eren uns temps transformadors que van posar fi a un període d'abatiment i van obrir una època en què va néixer una nova ciutat. Eren uns anys en què arribà el ferrocarril, es posà en marxa el canal d'Urgell, es creà el Montepío i aparegué el sindicalisme modern. Posteriorment, la Cambra de Lleida dedicà els seus esforços a la formació empresarial amb l'organització de diferents accions formatives, prop del centenar les organitzades al llarg de 2004, i a la creació i administració d'entitats i iniciatives impulsores del desenvolupament econòmic de les terres de Lleida, sense deixar de promoure les relacions internacionals amb la promoció de les exportacions i l'organització de missions comercials arreu dels països estrangers. *[RMR]*

Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Tàrrega

Creada el 1905, integrà, conjuntament amb la de Lleida, el parell d'institucions d'aquesta naturalesa existents a la província. La seva demarcació estava formada pels municipis d'Agramunt, Anglesola, Barbens, Bellpuig, Castellnou de Seana, Castellserà, Ciutadilla, Claravalls, la Fuliola, Guimerà, Ivars d'Urgell, Maldà, Montornés de Segarra, Nalec, Omells de na Gaia, Ossó de Sió, Penelles, Preixana, Preixens, Puigverd d'Agramunt, Sant Martí de Riucorb, Talladell, Tàrrega, Tornabous, Vallbona de les Monges, Verdú, Vilagrassa i Vilanova de Bellpuig. Era una corporació de dret públic dedicada a la defensa dels interessos del comerç, indústria i serveis, que centrava, fonamentalment, els seus esforços en aconseguir per al territori de la seva demarcació les infraestructures, sobretot les de comunicacions, necessàries per integrar el creixement econòmic dels seus municipis a les exigències actuals. Va ser important la seva participació no només en l'àmbit empresarial, sinó també en el conjunt del teixit social de la comarca. Foren nombrosos els estudis i informes que tenien com a objectiu servir els interessos econòmics de Tàrrega i la resta de municipis esmentats. *[RMR]*

Cambrodí Aldomà, Antoni

les Borges Blanques, les Garrigues, 1910 - Santiago de Xile, 1994

Doctor en Pediatria. Exercí de metge pediatre a Lleida (1939-1980) i també fou professor i director durant 14 anys de l'Escola d'Assistents Socials de la Creu Roja. Intervingué en la fundació dels centres per a discapacitats psíquics Centre de Treball Casa Nostra (1967) i Centre Residència Ginesta de Torrefarrera (1968). Assessor psicopedagògic de diferents centres d'educació especial: centre Esperança de Lleida, Estela i Verge del Mar de Tarragona, Tilmar de Montblanc i Delta de Vilafranca del Penedès. La seva activitat investigadora se centrà en l'estudi del desenvolupament de la deficiència mental. L'any 1982 fundà l'Institut de Psicologia Evolutiva a Tarragona. Impartí cursos, conferències i participà en congressos a Espanya, Europa i Amèrica Llatina. De la seva producció de més de 10 llibres, diferents articles i ponències, cal destacar el llibre *Principios de Psicología Evolutiva del Deficiente Mental,* on es proposa la teoria evolutiva defectiva a partir de l'anàlisi exhaustiva de dades obtingudes mitjançant el Mètode Dimensional Cambrodí (1971). A més del vessant professional dugué a terme una intensa i variada vida civicosocial: intervingué en la creació de l'Associació de Veïns del Canyeret, fou un dels fundadors de la revista *Labor* (1953-1959), membre fundador de la Clínica Montserrat (1940) i vicepresident de la UE Lleida (1951). Per la seva trajectòria rebé la Medalla d'Argent de la ciutat de Lleida (1991). En reconeixement a la seva obra educativa i mèdica, l'Aula Hospitalària de l'Hospital Arnau de Vilanova, creada a l'abril de 2001, porta el seu nom. *[JSB]*

Campabadal Calvet, Josep

Balaguer, la Noguera, 1849 - Costa Rica, 1906

Compositor. La seva formació començà a la seva ciutat natal amb el mestre Francesc Coma. Continuà a Lleida, on estudià orgue i contrapunt amb Magí Pontí, i composició a Barcelona, amb Antoni Rius.

El 1876 es traslladà a Costa Rica, on ocupà la plaça d'organista i mestre de capella a Cartago. Allà dirigí l'Escola de Música, fundà l'associació coral Euterpe i dugué a terme una intensa activitat de difusió de la música. A més d'obres pedagògiques, el seu catàleg inclou música instrumental i nombroses obres religioses, principalment misses i motets. *[MSM]*

Campabadal Farré, Jaume

Artesa de Segre, la Noguera, 1944

Polític i promotor d'obres. L'any 1983 ingressà a ERC, de la qual esdevingué president nacional des del 1993 fins el 1995, càrrec que compaginà en els darrers mesos amb el de secretari general del partit. Fou regidor a l'ajuntament d'Artesa de Segre entre 1987 i 1991 i alcalde des del 1991 fins el 2003. *[ABB]*

Càmping Ribes

Empresa constituïda l'any 1976 per Maria Ribes Ribes i dedicada a la comercialització d'articles de càmping i caravàning, amb una botiga a Lleida al carrer Alcalde Costa núm. 4 i una àrea de serveis a la ctra. Nacional II, Km 456. A partir de l'any 1980 amplià el seu negoci amb la venda de tota classe d'articles dedicats a activitats d'oci i els esports de muntanya. L'any 1996 la botiga de Lleida es convertí en un centre d'activitats d'alta muntanya i esports d'aventura sota el nom d'Uka Uka dirigida per Blanca Martínez Ribes. El 2006 es va tancar la botiga de Lleida i va quedar l'àrea de serveis a la ctra. Nacional II, dirigida per Ricardo García Martínez, on es desenvolupà l'activitat de càmping i caravàning en tots els seus aspectes de venda, tallers i serveis d'aparcament. *[JFF]*

Campocarne SA

Es constituí l'1 d'agost de 1994 amb els Centres de Treball de Mollerussa, abans Ilercesa, i un altre centre a Madrid. Posteriorment s'hi incorporà la fàbrica de Llorca (Múrcia), propietat de Campofrío. La fàbrica de Mollerussa donava feina a unes 200 persones i realitzava unes produccions anuals de 800.000 caps de porc i 11.000 caps de boví sacrificats i 150.000 canals de porc especejats. El grup Campocarne, propietat de Campofrío, s'integrà el 2002 a Primayor Alimentación SL, que fou adquirida el 2004 pel grup de Segòvia PROINSERGA com a resultat d'una aliança estratègica entre aquesta empresa i Campofrío. *[JPER]*

Camprubí Puig, Melitó

Lleida, el Segrià, 1954

Arquitecte per l'ETSAB (1978). Arquitecte de la Diputació Provincial de Lleida, projectà, en col·laboració amb Josep Rovira, els Jardins Pau Casals (1981-83), i amb aquest i Ignasi Miquel féu un conjunt d'habitatges en filera a la Fundació Felip (1988). És autor de la rehabilitació del Castell de Guimerà (1999-01), de la reforma de la planta baixa, sala d'actes i accessos del Palau Provincial, actual edifici de la Diputació de Lleida (2001-02) i de la restauració de la Col·legiata de St. Pere d'Àger (2002-03). Participà en el pla especial i catàleg dels elements històrics i artístics de Lleida (1982). Present en molts àmbits culturals de la ciutat, fou col·laborador de l'Ateneu Popular de Ponent i articulista a la premsa local. És autor, juntament amb Frederic Vilà i Elena Cervera, de la sèrie de quatre *Monografies d'Arquitectes Lleidatans* —Francesc Bordalba Montardit, Francisco Clavera Armenteros, Lluís Domènech Torres i Marià Gomà Pujades— publicades pel COAC Demarcació de Lleida entre 1990 i 1993. A les eleccions municipals de 2003 formà part de la candidatura ERC-EV-AM. *[MaSM]*

Camps Calmet, Francesc

Tàrrega, l'Urgell, 1900-1984

Impressor i editor. Com a responsable de la impremta Camps-Calmet edità la revista *Acció Comarcal* i el setmanari *Nova Tàrrega*, i obres tan destacades com *La Història de Lleida* de Josep Lladonosa (1972), així com textos de Vidal Barraquer, Carles Cardó o Ramon Novell, entre molts d'altres. Profundament implicat en la vida ciutadana i cultural targarina i de tota la comarca, fou promotor de diverses iniciatives dirigides a la normalització de la cultura catalana. Militant de la Lliga Catalana durant la Segona República, durant la dictadura franquista usà la impremta, en diverses ocasions, per confeccionar publicacions clandestines amb les conseqüents represàlies que se'n derivaren. Aficionat a la música, exercí com a director de l'Orfeó Nova Tàrrega i fou també membre fundador de la BAT. *[CAR]*

Camps Cava, Eduard

Guissona, la Segarra, 1878-1954

Metge, historiador i arqueòleg. Durant la primera meitat del segle XX va exercir la medicina i va estudiar i divulgar la història de la seva vila natal. L'any 1944 va ser nomenat conseller de l'IEI. Fruit de les seves constants investigacions, escriví principalment unes *Notes històriques de Guissona*, en tres llibres, que, malgrat restar inèdites en el seu moment, formaren el gruix principal de l'important volum *Guissona* que el 1982 publicà Joan Santaeulària Pujol sota el nom dels dos autors (si bé amb sengles parts netament diferenciades al seu interior). El museu arqueològic de Guissona duu el nom d'Eduard Camps. *[ATR/MAM]*

Camps Torrents, Marta

Lleida, 1970

Política i periodista. Llicenciada en Geografia i Història per la UdL, exercí de periodista al diari *Segre*. Membre de la permanent de la plataforma de Ciutadans pel Canvi, fou diputada al Parlament de Catalunya pel PSC-Ciutadans pel Canvi en la legislatura 1999-2003. Militant del PSC des de 2003, tornà a ocupar l'escó de diputada en la següent legislatura (2003-07). En l'exercici del seu càrrec parlamentari fou membre de la Comissió d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, portaveu de la Comissió d'Estudi de la Situació de les Polítiques de la Joventut, membre de la Comissió de Política Territorial i de la de Medi Ambient i Habitatge. Regidora de l'ajuntament de Lleida en el període 2003-07, fou quarta tinent d'alcalde i responsable de les regidories d'Urbanisme i de l'Horta, repetí càrrec a partir de 2007 quan fou, a més, primera tinent d'alcalde i presidenta de l'EMU. L'any 2008 renuncià a l'escó de diputada. *[AJM]*

Can 64

Lleida, el Segrià, ca. 1964 - ca. 1970

Conjunt musical. Aquest col·lectiu fou la primera manifestació a la ciutat de Lleida de l'anomenada Nova Cançó catalana, que havia arrencat a començaments de la dècada a partir del naixement i la popularització a Barcelona d'Els Setze Jutges. El seu nucli principal estava format per Màrius Carretero, Lluís Brunat, Carles Fernández, Francesc Pascual i Raül Torrent. Durant els seus anys d'activitat també hi van col·laborar altres persones com Romi Porredon, Toni Olmo, Enric i Toni Gené, Josep Anton Escolà i fins a una dotzena de noms, tot i que per a la majoria l'experiència fou puntual i efímera. Pascual i Fernández es van situar en l'òrbita del col·lectiu barceloní i fins i tot haurien pogut fer el salt al professionalisme. El primer va freqüentar Núria Feliu i Joan Manuel Serrat, mentre que el segon va arribar a fer una prova per incorporar-se a Els Setze Jutges; no ho va aconseguir i la vacant va ser finalment per a Lluís Llach. Van contactar amb la discogràfica Edigsa per intentar enregistrar algun disc, la qual cosa no va reeixir. El grup desaparegué com a tal a començaments dels anys 70, quan llurs membres van anar incorporant-se a la vida professional. Arran de la publicació l'any 1996, per part de l'editorial Pagès, del llibre *Can 64, la nova cançó a Lleida. Compromís d'uns cantautors als anys 60*, van enregistrar en suport CD les seves velles composicions. *[JdeCF]*

Can Boix

Hotel i restaurant. Situat a Peramola (l'Alt Urgell), els orígens del qual es remunten al 1763 quan els avantpassats de la família Pallarés adquiriren en propietat una casa que amb el temps convertiren en hostal. Després de deu generacions ininterrompudes, les instal·lacions de l'establiment s'anaren remodelant fins a esdevenir un luxós hotel marcat per la seva calidesa i comoditat. L'aspecte més emblemàtic i característic en fou la gastronomia. La cuina de Can Boix, elaborada sobre la base de la qualitat i l'autenticitat, es féu mereixedora de nombrosos premis en concursos gastronòmics i fou escollida en diverses ocasions com a representant de la cuina catalana a Brussel·les, Ginebra, París, Milà, Santiago de Xile, Exposició Universal de Lisboa 1998 i Exposició Universal de Saragossa 2008, entre altres. El seu propietari, Jesús Pallarés Bach, rebé el 2007 la medalla al mèrit turístic atorgada per la Generalitat de Catalunya. El mateix any, la prestigiosa i selectiva guia gastronòmica *Gourmetour* destacà Can Boix de Peramola com un dels trenta millors restaurants de Catalunya. *[AJM]*

Canals Vilaró, Salvador

San Juan de Puerto Rico, 1867 - Barcelona, el Barcelonès, 1938

Periodista, escriptor i polític. Llicenciat en Dret i en

Filosofia i Lletres. Vinculat al Partit Conservador, assumí la secretaria de premsa d'Antonio Maura (1902) i la subsecretaria de la presidència del Govern entre 1907 i 1909. Amb el suport de la UMN va guanyar l'acta de diputat a Corts per Lleida el 1920. Abans havia arribat al Congrés dels Diputats per Valls, 1903 i 1905, per Àvila, el 1907 i per Alacant, el 1910, el 1914 i el 1916, per Xàtiva (València) el 1919 i novament per Alacant el 1923. *[CMC]*

Canela Cots, Delfí

Membre del Partit Conservador. Va ser escollit diputat provincial pel districte de Balaguer en les eleccions de 1905, 1909, 1913 i 1921, i va ser derrotat en les de 1917. Durant el bienni 1911-13 va ser vicepresident de la corporació provincial, i n'exercí la presidència per nomenament de reial ordre des del març de 1930 fins a l'abril de 1931. *[JAS]*

Canela Garayoa, Mercè

Sant Guim de Freixenet, la Segarra, 1956

Escriptora i traductora infantil i juvenil. Llicenciada en Història, treballà durant anys de bibliotecària i com a funcionària de la UE a Brussel·les. El 1976 guanyà el Premi Folch Torres de narrativa infantil amb *L'escarabat verd*. Des de llavors, rebé els principals guardons de literatura infantil en llengua catalana: el Premi de la Crítica Serra d'Or de Literatura Infantil i Juvenil (1981) per *La fantasia inacabable d'Antoni Gaudí*, el Premi L'Esparver (1982) per *Lluna de tardor*, el Premi Guillem Cifré de Colonya (1983) per *Els set enigmes de l'iris*, el Premi Lola Anglada (1984) per *El planeta dels set sols*, i el Premi Vaixell de Vapor (1991) per *S'ha de ser animal!* Des de 1998 dirigí la revista infantil *Cavall Fort*. *[MPT]*

Canela Magre, Pere

Amorós, la Segarra, 1869 - Lleida, el Segrià, 1957

Propietari agrari, empresari industrial i comerciant. Mostrà un fort esperit emprenedor al Sant Guim de Freixenet de principis del segle XX. L'any 1919 féu construir una fàbrica de farines, de tres cilindres, de la qual va mantenir l'explotació fins a principis dels anys quaranta. Durant aquest període, també va dedicar-se al trefilatge, l'elaboració de ciment i de boles de pedra, així com a la comercialització d'adobs, cereals i farina. A més de tots aquests negocis, que en el seu conjunt donaven feina a sis treballadors, també va dedicar-se a la política municipal. A finals de febrer de 1930 va ser nomenat alcalde de la localitat, càrrec que va ocupar fins a principis d'abril de l'any 1931. *[JMRM]*

Cantano Palma, Antonio

Loja, Granada, 1927

Obrer de la construcció i activista sindical. En la clandestinitat era conegut com a *Breña*. El 1956 arribà al Pirineu lleidatà, on treballà en la construcció d'embassaments de l'ENHER. A principis dels anys seixanta es traslladà a Lleida, amb la seva esposa Natividad Redondo López, on treballà com a obrer de la construcció. Inicià la seva trajectòria sindical assistint a les reunions de caire sindicalista que tenien lloc a l'HOAC i fou un dels fundadors de les clandestines CCOO a Lleida el 1967. El 1968 ingressà al PSUC. Elegit enllaç sindical, participà activament en els conflictes a les empreses Fomento de Obras y Construcciones, el 1970, i Cubiertas y Tejados, el 1975, cosa que li valgué estar inclòs llargament a les llistes negres. Assistí a la constitució de l'Assemblea de Catalunya el novembre de 1971, i participà en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. Fou un dels 113 detinguts a l'església Santa Maria Mitjancera de Barcelona, l'octubre de 1973, acusat de formar la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya. Des del 1979 fins el 1983 fou regidor de l'ajuntament de Lleida per la llista del PSUC. *[AJM]*

Canturri Ramonet, Enric

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1897 - Mèxic, 1971

Comerciant i polític. Fill d'una família benestant i influent de la Seu d'Urgell, la seva mare Agustina Ramonet Isern havia intervingut decisivament a favor de diferents candidats. Canturri va inclinar-se, el 1930, a favor de la República, i va participar activament en l'adveniment del nou règim. L'abril de 1931 va ser elegit alcalde de la seva ciutat i va contribuir decisivament a organitzar ERC a les comarques pirenenques. El 1932 va ser elegit diputat al Parlament de Catalunya. Participà activament als Fets d'Octubre de 1934, de manera que fracassat el moviment es va exiliar a França. El juliol de 1936 va tenir un paper important a la Seu en evitar que la guarnició

se sumés a la revolta. Tanmateix, els seus esforços per reconduir la revolució impulsada per la FAI no van tenir èxit, de manera que va preferir marxar al front a la Columna Macià-Companys, després 30a Divisió, de la qual va arribar a ser comissari. Exiliat a Mèxic, va participar en la vida política i institucional de l'exili. Va escriure unes *Memòries (república, guerra i exili)* (1987). Va pertànyer a la maçoneria. *[JBP]*

Canut Bartra, Carles

Gerri de la Sal, el Pallars Sobirà, 1944

Actor. L'any 1963 inicià una fructífera trajectòria com a actor amb la representació d'obres tan emblemàtiques com *Galileo Galilei*, de Bertold Brecht, i sota la direcció de Calixto Bieito l'*Òpera dels Tres Rals*, *La Tempestat*, *El Rei Lear* i *Macbeth* de Shakespeare, *La Verbena de la Paloma* i *Orfeu als inferns*. Entre 1973 i 1982 s'establí a Veneçuela, on fou sotsdirector del grup de teatre Rajatabla de l'Ateneo de Caracas i cofundador de GOGO, Teatro Experimental Independiente (1963-1965). També va ser productor executiu d'espais dramàtics de televisions de Veneçuela. Exercí de director dels espectacles *Sóngoro Cosongo*, *P'atras ni pa' coger impulso* i *Crim perfecte*. La seva trajectòria fou reconeguda amb el Premi CRITVEN de Veneçuela (1975 i 1979), el Municipal de la Ciudad de Caracas (1975 i 1979), el de l'Asociación de Espectadores de Alicante (1991) i el Premi Millors de l'any 2000 a la millor interpretació teatral masculina per *Tots eren fills meus*. A més, va assolir una important popularitat a Catalunya gràcies a diverses aparacions televisives. *[JCE]*

Canut Saurat, Josep

Espui, el Pallars Jussà, 1924

Religiós llicenciat en Ciències Socials i Religioses, dedicà la seva vida a l'ensenyament, primer a Catalunya, de forma breu a Israel i especialment a l'Amèrica Llatina. Establert al Perú fins el 1964, combinà la docència amb l'assistència a infants desfavorits. El 1976 es traslladà a Bolívia, on seguí treballant amb vistes a la catequització i la promoció social dels desfavorits, des de la direcció de l'emissora radiofònica Radio San Gabriel, La Voz del Pueblo Aymara de La Paz. *[JCE]*

Capdevila Felip, Sanç

Maldà, l'Urgell 1883-1932

Historiador, arxiver i sacerdot. Ordenat el 1908 al monestir de Sixena, prestà servei en diverses parròquies de la vall del Corb: vicari de Sant Martí de Maldà i de Guimerà, i ecònom de Forès. Iniciat ja en la recerca historiogràfica i arqueològica, el 1921 l'arquebisbe de Tarragona Vidal Barraquer li encarregà organitzar l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona; inicià així una tasca de concentració, catalogació i restauració de documents pionera a Catalunya i a Espanya. Director d'aquest arxiu, i després d'haver publicat el 1926 *El archivo parroquial y su ordenación*, el 1931 guanyà una canongia a la seu tarragonina amb càrrec d'arxiver del capítol i del bisbat. Autor d'una extensa bibliografia, destaquen les seves monografies sobre els castells de Maldà, Arbeca i Guimerà; sobre els santuaris del Tallat, la Bovera, Sant Magí, la Mare de Déu del Camí i l'ermita de les Virtuts; sobre el monestir de Vallsanta i sobre els convents tarragonins de Santa Magdalena de Bell-lloc, Sant Domènec, Sant Llorenç, i Sant Miquel del Mar; sobre la catedral de Tarragona; i sobre gremis i congregacions d'aquesta ciutat. Considerat pel seu rigor un historiador noucentista, l'any 1929 ingressà a la Real Academia de San Fernando de Historia.

[JoCC/MPT]

Capdevila Méndez, Joan

Tàrrega, l'Urgell, 1978

Esportista. L'any 2000 guanyà la medalla de plata als Jocs Olímpics de Sydney amb la selecció espanyola de futbol. Es formà futbolísticament a la UE Tàrrega des d'on continuà en equips com el RCD Espanyol, l'Atlètic de Madrid, el Deportivo de la Corunya, club en què milità des de l'any 2000 fins el 2006 i amb el qual va guanyar una Copa del Rei (2002) i dues Supercopes d'Espanya (2000 i 2002), i el Vila-real. Amb la selecció espanyola absoluta jugà l'Eurocopa de Portugal el 2004 i la d'Àustria-Suïssa el 2008, en què es proclamà campió. *[TSP]*

Capell Piñol, Lluís

Puigverd de Lleida, el Segrià, 1896 - ?

Sabater i dirigent anarquista. Va viure uns anys a Mèxic. Un cop retornat a Lleida, i iniciada la guerra, ocupà diversos càrrecs a la CNT (secretari general

al comitè permanent del Segrià) i a les institucions de la ciutat. Va ser secretari de la Junta Municipal Agrària i representant de la FAI al Comitè del Front Popular Antifeixista. També fou alcalde de Lleida des del 24 de setembre de 1937 fins el 28 d'octubre del mateix any i va deixar el càrrec per ordre de la Generalitat en no constar com a veí de la ciutat en els tres anys anteriors. Després de l'ocupació de Lleida s'instal·là a Barcelona. *[JSSJ]*

Capmany Pellicer, Celestí

Lleida, el Segrià, 1847-1914

Arquitecte. Format a l'Escola d'Arquitectura de Madrid, ciutat on començà la seva carrera professional. Rebé influències de l'historicisme eclèctic, que reflectí en la seva obra. Retornà a Lleida l'any 1878, i fou nomenat arquitecte provincial i diocesà en substitució de Juli de Saracíbar. De les seves obres més significatives destaquen els desapareguts edificis del Teatre dels Camps Elisis i de la presó de Lleida, l'edifici del Seminari —posteriorment seu del Rectorat i la Facultat de Lletres de la UdL—, el Palau de la Diputació, una de les seves intervencions més singulars, en la qual barrejà diferents llenguatges artístics (1893-1898) i les reformes realitzades en diversos temples d'entre les quals sobresurten les de Sant Martí —amb la rehabilitació de l'antiga capella de l'Estudi General convertida en presó— i la finalització de l'església de St. Joan començada per Juli de Saracíbar. Propietari i professor de l'Acadèmia de San Luis, ubicada a l'anomenada Casa Maranyosa del carrer Cavallers, orientada en la formació de les classes populars, fou traspassada a Frederic Godàs Legido i quedà integrada al Liceu Escolar, on també impartí docència. *[CMC]*

Carballeira

Restaurant i marisqueria obert a la ciutat de Lleida des de 1989. El seu àmbit gastronòmic fou, fonamentalment, la cuina mediterrània i la gallega. El seu propietari i cap de cuina, José Ángel Rodríguez Gómez, alhora que promogué i participà en nombroses activitats de difusió i dinamització de la cuina, rebé una gran quantitat de premis en reconeixement a la tasca desenvolupada. La gran qualitat dels productes i l'excel·lent gestió de l'establiment feren que el restaurant Carballeira fos reconegut amb una estrella de la prestigiosa guia gastronòmica *Michelin* fins el 2007. El 2008 rebé el premi a la millor carta de postres de l'any atorgat per l'acreditada guia gastronòmica *Gourmetour*. *[AJM]*

Carbonell Esteva, Jaume

Hostafrancs, la Segarra, 1903 - Cervera, la Segarra, 1973

Empresari enòleg i polític. Regidor a l'ajuntament de Cervera entre 1939 i 1944 i diputat provincial entre 1940 i 1943. Exercí el càrrec de vicepresident de la Cambra Agrícola Oficial de Lleida (1939) i fou un dels promotors del Sindicat Agrícola de Cervera. Va fundar l'empresa de vins i licors Licorera de la Segarra que, posteriorment, dirigiria el seu fill Mateu Carbonell Razquín. *[JGS]*

Carbonell Giménez, Julià

Lleida, el Segrià, 1887-1972

Professor i director de corals. Estudià piano al Conservatori del Liceu de Barcelona. Fou professor de l'Escola Normal de Lleida des del 1913 fins a la seva jubilació. Juntament amb Elena Pàmies, també professora de la Normal, impulsà la fundació de l'Escola Municipal de Música (1915), de la qual n'esdevindria director el 1924, embrió del futur Conservatori Municipal. També fou director de la Societat Coral la Paloma i el primer director de l'Orfeó Lleida Nova (1915). Terratinent amb conviccions religioses (havia estat sotssecretari de la Joventut Catòlica), passà pràcticament tota la Guerra Civil en diverses presons catalanes, després de ser condemnat pel tribunal popular de Lleida. Es reincorporà a l'Escola de Música quan aquesta es reorganitzà a l'agost de 1939. Abans i després de la Guerra Civil participà activament de la vida associativa de la ciutat, especialment la relacionada amb la música. L'any 2002, la Diputació de Lleida va fundar l'Orquestra Simfònica Julià Carbonell, dirigida per Alfons Reverté Casas. *[JSSJ]*

Carbonell Razquin, Mateu

Hostafrancs, la Segarra, 1929 - Cervera, la Segarra, 1999

Enòleg, empresari, escriptor i director de teatre. Format com a químic a Barcelona, es féu càrrec del negoci fundat pel seu pare Jaume Carbonell Esteva a Cervera, on prestigià la destil·leria Licorera de la Segarra amb productes típics com els Aromes de la

Segarra o un original licor de camamilla. Publicà diversos tractats sobre enologia, com ara *Tratado de vinicultura* (1969; Premi Aedos) o *De cómo elaborar y cuidar el vino* (1981), i d'altra banda conreà també la història local (*D'Hostafranchs a Hostafrancs: d'un poble de la Segarra a un barri de Barcelona*, 1988) o la literatura de viatges (*Un cerverí pel Mediterrani*, 1984). Home de teatre, dirigí les representacions de la Passió de Cervera durant quinze anys, així com diversos grups locals entre 1960 i 1998, amb obres tant clàssiques com contemporànies, que sovint adaptà i en ocasions interpretà. *[ATR]*

Carbonell Sebarroja, Jordi

Barcelona, el Barcelonès, 1946

Enginyer tècnic agrícola, economista i polític. Professionalment, exercí com a agent d'extensió agrària, economista de l'IRYDA i cap de la Secció d'Estudis i Documentació de la conselleria d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya. De 1982 a 1988 fou secretari general tècnic del ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació, i membre de l'equip negociador del tractat d'adhesió d'Espanya a la CEE. El 1988 assumí la gerència territorial a Lleida del Centre de Gestió Cadastral i Cooperació Tributària, i de 1996 a 2003 ocupà la Direcció General de la cooperativa de segon grau ACTEL SCL. El 2006 reprengué la tasca de gerència de l'entitat cadastral, que compatibilitzà amb la designació com a assessor del Parc Científic i Tecnològic Agroalimentari de Lleida. Fou consultor de la FAO i membre de diferents institucions i associacions professionals. Exercí la docència a la Universitat de Saragossa (1977-1980), a l'ETSEA (1988-1993), i des de 2004 fou professor associat de la UdL. En l'àmbit de la política, s'inicià a l'FNC per continuar a les files socialistes. Entre 1993 i 1996 fou governador civil de Lleida. El 2003 fou elegit diputat al Parlament de Catalunya per la llista del PSC-PSOE fins el 2005, moment en què fou nomenat secretari d'Indústria i Energia de la Generalitat de Catalunya, fins a mitjans de 2006. *[AJM]*

Carbonífera del Ebro, SA

Societat minera fundada el 27 de febrer de 1880, amb seu a Barcelona, fruit de la fusió de petites empreses explotadores de la zona que des de feia diverses dècades treballaven a la conca minera de Mequinensa. Es tractava de La Carbonífera de Serós, (sorgida l'any 1863 i explotadora del grup miner La Canota), la societat Carbones de Mequinenza SA (ubicada a la mina Virgen del Pilar) i el grup Girona (vinculat a l'extracció minera). Amb un capital social de 6 milions de pessetes va explotar les mines situades als termes d'Almatret, Seròs, la Granja d'Escarp i Mequinensa. La seva consolidació es va produir amb l'esclat de la Primera Guerra Mundial, aprofitant la conjuntura favorable per la desaparició de la competència anglesa. A partir dels anys vint, l'empresa aconseguí mantenir la producció gràcies a la modernització i a causa del material elèctric i mecànic importat des dels EUA. Després de la Guerra Civil va tornar a recuperar-se amb les circumstàncies anòmales provocades per la Segona Guerra Mundial. La producció es va reduir a partir de 1958 per diferents motius, com la construcció del pantà, entre altres. A partir dels anys seixanta, el volum d'extracció fou bastant inestable, amb una tendència contínua a l'estancament. A finals de segle va absorbir l'empresa Muñoz Solé Hermanos, SA i l'any 2005 transportava el lignit a les centrals tèrmiques d'Escatró, principalment, i també a la de Serts. *[JFF]*

Càrcer de Sobies, Enric de

Barcelona, el Barcelonès, 1852 - Tàrrega, l'Urgell, 1932

Noble, propietari, polític i literat. Si bé durant el Sexenni va presidir la carlista Junta Catòlico-Monàrquica de Tàrrega, iniciada la Restauració es reubicà al Partit Conservador del qual esdevingué figura rellevant a la demarcació de Lleida i al districte de Cervera. Alcalde de Tàrrega (1883-1885), i tinent d'alcalde (1885-1887), fou elegit diputat provincial els anys 1879, 1892, 1896 i 1901, primer pel districte de Tàrrega i en endavant pel de Cervera-Solsona. Secretari i vicepresident de la Diputació durant els biennis 1896-1897 i 1897-1898, respectivament, presidí l'ens provincial entre 1899 i 1901. El gener de 1903 fou nomenat governador civil interí de Lleida. De Càrcer, *sinyó* de Puiggròs i marquès de la Floresta, home il·lustrat, cacic poderós —travà un sòlid sistema clientelar a Tàrrega i en un ampli entorn, i disposà de poderoses influències a Lleida i a Madrid—, alhora que aconseguí fites bàsiques, àdhuc singulars, per a la modernització de Tàrrega —el cos de bombers (1876), el títol de ciutat (1884), l'ensenya-

ment escolapi (1884) i la concessió a perpetuïtat d'un cànon d'aigua en contra dels interessos de la Societat Canal d'Urgell (1893, 1895)— propicià un ominós caciquisme que esclatà amb l'afer Electra-Urgelense (1899-1905), que provocà el seu defenestrament polític i el dels conservadors locals. *Lo sinyó Sobies* és autor de *Las frases del Quijote* (1916). *[JoCC/JAS]*

Cardenal Gandaregui, Domingo

Vitòria, 1825 - Barcelona, el Barcelonès, 1901

Enginyer de camins, canals i ports per la Universitat Complutense de Madrid. Destinat a València, participà en els estudis per a un ferrocarril entre Xàtiva i Almansa. Director del canal d'Urgell des del 1863 fins a la seva mort, dirigí la seva construcció amb una forta implicació en les obres. Destaca la construcció del túnel de Montclar de gairebé cinc quilòmetres de longitud, fet amb una tecnologia molt limitada i que implicà una important mortalitat dels presidiaris que treballaren en l'obra que més transformà l'economia de l'Urgell del segle XX. Es construí entre els anys 1853 i 1861 i rebé visites d'enginyers de tot el món per estudiar la tècnica constructiva en ésser el túnel més llarg del continent. *[EVR]*

Cardona Vila, Jaume

Artesa de Segre, la Noguera, 1942-2002

Metge i polític. Militant d'UDC, fou alcalde d'Artesa de Segre entre 1983 i 1991, i des del 1991 fins el 1999 en fou regidor. Diputat provincial (1987-1991), assumí la presidència del Consell Comarcal de la Noguera els anys 1991-1993. Obtingué una acta de senador per Lleida en la III legislatura (1986-1989) i la IV (1989-1993). Entre 1993 i 1996 fou diputat al Parlament espanyol i des del 1996 fins el 2002 tornà a ocupar un escó al Senat per CiU. Fou vicepresident del Senat (1999-2000), on desenvolupà una intensa activitat parlamentària. *[AJM]*

Carnaval de Solsona

El Carnaval de Solsona es recuperà l'any 1971. Dels pocs actes celebrats en 4 dies es passà a una celebració de 8 a 9 dies. Des dels inicis s'hi van anar incorporant gegants propis de la festa, balls per al bestiari i músiques pròpies. La festa va anar creixent fins a arribar al 1997, en què començà una nova època amb la magnitud que li donà singularitat a les terres de Lleida i tot Catalunya. Tot començava amb la bramada del ruc, la pujada i la penjada d'aquest ninot al campanar, i també hi havia la resta de figures festives de la capital del Solsonès: la Vaca, el Bou, els Gegants Bojos, les Cuques, el Mussol, la Draca i els Caps Grossos. Els personatges més actius del Carnaval eren els Gegants Bojos, que no paraven de giravoltar al so de la música del pasdoble *Bufí*, peça solsonina considerada l'himne de la festa. *[FCA]*

Carner Ribalta, Josep

Balaguer, la Noguera, 1898 - Simi Valley, Califòrnia, 1988

Escriptor, guionista i polític. Vinculat políticament a Estat Català. Va acompanyar Francesc Macià en el viatge que va fer a Moscou el 1925 i fou processat per haver participat en els Fets de Prats de Molló (1926). Després d'abandonar la lluita política s'exilià i treballà de publicista i dialoguista per a la Paramount. Com a responsable del Comitè de Cinema de la Generalitat republicana, intentà crear una indústria cinematogràfica catalana. Enfrontat amb la CNT, el 1937 es veié obligat a deixar el país. Després de la guerra s'establí als EUA i treballà a la XXth Century Fox. De la seva obra literària destaquen les versions *Poetes russos de la revolució* (1937), la novel·la *Sícoris* (1981) i les memòries *De Balaguer a Nova York passant per Prats de Molló* (1972). Traduí al català Shakespeare, Keats i Wilde. *[FrGP]*

Carreño González de la Pumariega, Florentí

Cervera, la Segarra, 1893 - Madrid, 1960

Cursà estudis de Dret, tot i que també es dedicà al periodisme. Dirigí els diaris *La Democracia* i *La Región*, d'Oviedo. Del 1918 al 1920 fou fiscal de l'Audiència Territorial d'Astúries. Intervingué també en política, adscrit als moviments conservadors d'orientació catòlica. El 1940 fou nomenat secretari de la Confederació Catòlica Nacional de Pares de Família, i anys més tard en fou el vicepresident. El 1959 ingressà a l'orde religiós i militar dels Cavallers del Sant Sepulcre. *[MPT]*

Carrera Cejudo, José

Madrid, 1893 - ?

Enginyer, llicenciat en Dret i polític. Militant de la CEDA i clar exponent de la dreta catòlica més conservadora. Integrat a l'exèrcit de Franco va estar

mobilitzat a Terol com a Jefe de Transportes i com a Oficial de Ingenieros. Governador civil de Lleida de 1945 a 1951, quan fou nomenat Director General de Montes. Abans havia estat alcalde i president de la Diputació a Sòria i Delegado de Zona del Sindicato Nacional de la Madera. Durant el seu mandat a Lleida intentà neutralitzar el grup de pressió el Caliu amb el foment d'un grup alternatiu, Los Grajos de Fernando, representant d'un món econòmic que s'afiançà en els anys de l'autarquia i la postguerra. Fou nomenat president del Lérida Balompié, embrió de la futura Unión Deportiva Lérida (1945). *[JCE]*

Carretero Grau, Joan

Tremp, el Pallars Jussà, 1955

Metge i polític. Llicenciat en Medicina i Cirurgia per la UB exercí com a metge a Barbens (el Pla d'Urgell) i Puigcerdà (la Cerdanya). Militant d'ERC des de 1990, fou alcalde de Puigcerdà des del 1995 fins el 2003. Des del 2003 fins el 2006 fou conseller de Governació i Administracions Públiques en el Govern presidit per Pasqual Maragall. Poc després liderà un sector crític dins del partit, cosa que el portà a abandonar ERC el 2009. *[AJM]*

Carretero Miranda, Màrius

Lleida, el Segrià, 1946

Aquarel·lista. Membre de l'Esbart Màrius Torres, abans de dedicar-se intensament a la creació plàstica conreà la poesia, el teatre —esdevingué director del grup teatral AEM— i la música. Fou un dels fundadors de Can 64, el primer grup de la Nova Cançó catalana a Lleida. El 1979, en el context de canvi que acompanyà la Transició democràtica, féu la primera exposició a la ciutat. Es mostrava ja com un paisatgista capaç de connectar amb un públic que li ha mostrat fidelitat al llarg dels anys, com així queda palès en les nombroses exposicions, individuals i col·lectives, realitzades a Lleida i fora. Amb obra en col·leccions privades d'Espanya i l'estranger, ha estat mereixedor de diversos guardons. Partícip de la vida associativa dels artistes plàstics, ha estat membre actiu del Col·lectiu l'Ereta de Lleida, de l'Agrupació d'Aquarel·listes de Catalunya o de l'Associació Arts de Ponent, que l'any 1993 fundà i dinamitzà. En els últims anys ha esdevingut col·laborador habitual del diari *la Mañana*. *[CMC]*

Carrové Viola, Domènec

Balaguer, la Noguera, 1896-1969

Polític, periodista i escriptor. Durant els anys vint i trenta va tenir una activa participació en la vida social balaguerina. Vinculat estretament al Centre Excursionista de la localitat entre 1929 i 1936, va ser un dels organitzadors del museu de l'entitat. També va fundar i dirigir la revista comarcal *Pla i Muntanya*. Durant uns mesos, entre la recuperació de la normalitat institucional després de les eleccions de febrer de 1936 i la transformació revolucionària de l'estiu, va ser alcalde de Balaguer (en representació d'ERC) i comissari de la Generalitat a Lleida. Amb la derrota de 1939 passà a l'exili. Retornat a la dècada dels anys 50, participà en l'intent de refundació del Cercle Excursionista i es dedicà a la història. Participà, entre d'altres treballs, en l'edició i elaboració de la *Història de la Ciutat de Balaguer* de Pere Sanahüja (1965 i reeditada el 2002). *[JSSJ]*

Casa Delfín

Empresa centenària de Tàrrega fundada el 1863 per Delfí Elías Roig. Cinc generacions més tard, l'empresa és líder del sector de subministrament de productes per a l'hostaleria, amb oficines a Tàrrega, Barcelona, Madrid, les Canàries, Balears i Andorra, i immersa en un procés d'expansió en altres punts de l'Estat. Amb l'objectiu d'arribar al consumidor individual, creà les botigues Plat Preu, amb presència a Lleida, Tarragona i Barcelona. A inicis del segle XXI era Delfí Robinat qui liderava l'empresa. *[EVR]*

Casa Estruch

Empresa fundada l'any 1945 al carrer Major núm. 25 de Lleida per Ramon Estruch Boneu dedicada a la venda i reparació de màquines d'escriure. Amb Casa Fregola es convertí en la principal botiga d'ofimàtica de les terres de Lleida. A partir de 1953 el negoci fou adquirit pel seu nebot de 25 anys, Albert Oliva Estruch, i passà a anomenar-se més endavant Ramon Estruch SL. Ramon Estruch continuà a l'empresa deu anys més, però com a soci col·laborador. Poc després, la botiga es va traslladar a l'avinguda de Blondel núm. 29, on amplià el negoci a la venda de mobles d'oficina a mitjans de la dècada dels anys

seixanta. La botiga va estar ocupada en aquestes tasques fins el 2005, però des de 1997 figurava com a Estruch, organització d'oficines. *[JFF]*

Casa Fregola

Comerç fundat per Ramon Fregola Fabregat l'any 1917, personatge que va romandre tota la vida fidel al seu negoci i va afegir a la seva empresa el servei oficial de la coneguda marca Hispano-Olivetti. Durant els anys de la postguerra va ser famosa com a llibreria religiosa on s'adquiria tot tipus d'imatgeria. Els anys i els imperatius generacionals van fer que es fes càrrec del negoci familiar el seu fill Manel Fregola Suñé, qui acompanyat per la seva esposa Anna Maria Navarro Pérez va seguir la tradició i un estil comercial de marcada empremta. Van ampliar l'oferta amb l'addició d'altres establiments annexos i especialitzats dins d'una similitud de productes, en què destacaven tots aquells que tenien un significat emblemàtic concernent a la ciutat i a les seves tradicions com Lo Marraco, la Paeria o la Seu Vella de Lleida. És un dels pocs establiments de la ciutat que conserva les instal·lacions i el disseny tal com el van veure els nostres avis. *[JFF]*

Casa Guarro

Empresa familiar creada a Lleida l'any 1883. Dedicada a la venda d'instruments de música i molt especialment al producte familiar, els pianos. El seu fundador, Joan Guarro Guim, va convertir un antic negoci d'ultramarins i confiteria en la botiga musical de referència a Lleida. A partir d'aleshores, adquiria directament els instruments des d'Europa i assolí un alt nivell comercial. Per la producció dels desapareguts Pianos Guarro fou mereixedor de vint-i-vuit medalles internacionals. L'empresa encara estava en actiu a principis del segle XXI. *[JFF]*

Casa Irene

Restaurant obert des de l'any 1974 a Arties, municipi de Naut Aran (la Val d'Aran). La feina de la seva propietària, Irene España, la convertí en pionera de l'hostaleria de la Val d'Aran en haver inaugurat el 1959 una petita fonda que esdevingué el primer restaurant de la Val d'Aran. Ben aviat, la seva cuina autòctona amb influències franceses assolí un gran prestigi i es convertí en un referent extern de la gastronomia aranesa i en punt d'encontre del turisme d'elit que visitava l'estació d'esquí de Baqueira Beret. La solidesa de la seva trajectòria motivà que el 1988 els propietaris de l'establiment ampliessin les instal·lacions amb la construcció d'un hotel de quatre estrelles amb serveis termals. El complex hostaler es completà amb Es Bòrdes dera Antiga als peus del Montarto. El fill d'Irene España, Andrés Vidal España, continuà la trajectòria al capdavant de la cuina i l'hotel. Com a mostra de la qualitat i l'exquisidesa de la seva cuina i els seus productes, la Casa Reial escollí Casa Irene per elaborar el sopar de la boda de la infanta Elena i Jaime de Marichalar que tingué lloc a Sevilla el 18 de març de 1995. L'any 2007, la prestigiosa i selectiva guia gastronòmica *Gourmetour* destacà Casa Irene com un dels trenta millors restaurants de Catalunya. *[AJM]*

Casa Rami

Empresa fundada l'any 1982 a la ciutat de Lleida. Albert Rami Romeu, propietari actual, va néixer el 1949. Als 21 anys va cursar els estudis de Naturopatia i poc després va crear la seva primera botiga a l'avinguda Alcalde Porqueres. Dedicada a la venda de productes medicinals i de caràcter vegetarià, a poc a poc va créixer i es va consolidar amb poc temps. Va constituir la seva segona botiga al carrer Magdalena l'any 1985. Durant aquests anys també va estar associat amb diverses botigues relacionades amb l'àmbit de la dietètica i les herbes medicinals, concretament amb quatre. Poc després, l'any 1993 fundà un nou establiment al barri de Cappont, però sense deixar de banda la seva dilatada experiència al món de la ràdio i també a la televisió. *[JFF]*

Casanova Solanes, Eugeni

Lleida, el Segrià, 1958

Periodista i escriptor. Llicenciat en Filosofia i en Ciències de la Informació. Treballà com a periodista en ràdio, televisió, internet i premsa. En aquest darrer àmbit, fou durant un temps director de l'edició de Lleida d'*el Periódico de Catalunya*. En els diversos mitjans de comunicació exercí de cronista des de diversos punts del món, alhora que féu de reporter de guerra. Publicà llibres de viatges, d'etnografia i de natura. En sobresurten *L'ós del Pirineu: crònica d'un extermini* (1997), *Viatge a les entranyes de la llengua. De*

la riquesa a l'agonia del català (2003) i *Els jueus amagats: supervivents de la Inquisició a la Sefarad del segle XXI* (2005). També exercí la docència com a professor de comunicació a la UPC i a la UdL. *[AJM]*

Casanovas Escussol, Jaume

Vilanova i la Geltrú, el Garraf, 1944

Polític. Estudià Peritatge a l'Escola Industrial. Des de jove participà en l'escoltisme, del qual fou dirigent local i mostrà una vocació per l'activitat social i la política antifranquista. A partir de 1967 formà part de l'MSC i després del PSC. En les primeres eleccions municipals democràtiques (1979), Casanovas fou elegit alcalde de Vilanova i la Geltrú, càrrec que va ocupar durant tres legislatures. Després de perdre l'alcaldia el 1991, Casanovas continuà com a regidor fins que va ser nomenat governador civil de Lleida (1993-1996). Llavors, passà a ocupar un lloc d'alta direcció en una empresa pública vinculada a l'ajuntament de Barcelona. *[ABB]*

Casanovas Pujol, Àngel Serafí

Sort, el Pallars Sobirà, 1874 - Bassel, Suïssa, 1923

Propietari i polític. Fou escollit diputat a la Mancomunitat de Catalunya el 1921 pel districte de Sort-Vielha formant part de la minoria regionalista. Posteriorment s'apropà a AC. Va morir en un balneari suís on intentava recuperar-se d'una greu malaltia. Hereu d'un important patrimoni al morir la seva primera esposa, Agustina Agulló Pujol, en el seu testament deixa a l'ajuntament de Sort els seus béns immobles amb la finalitat de constituir una fundació per tal de dotar la vila d'un hospital o d'una escola. L'any 1925 és nomenat fill predilecte i l'any 1931 va donar-se el seu nom a la plaça Major de Sort. A principis del segle XXI, l'escola pública i la residència de jubilats de la població duien el seu nom atès que en el primer cas la seva fundació va facilitar els terrenys i en el segon, els diners per a la seva construcció. *[JCB]*

Cases Lamolla, Manuel

Lleida, el Segrià, 1900 - Palma de Mallorca, 1974

Arquitecte. Titulat el 1924, fou professor de l'Escola d'Aparelladors de Barcelona, de la qual va esdevenir director el 1955. Projectà el Santuari Nacional de Santa Teresa de Lleida, obra de gran envergadura, concebuda com a santuari i convent, que tot just es comença a construir el 1929. Féu també un edifici d'habitatges del carrer Joan Baget (1932), seguint els cànons de l'art déco. Acabada la guerra, actuà de delegat de l'Institut Nacional de la Vivenda, fins a guanyar el concurs per a la plaça de l'Obra Sindical del Hogar y Arquitectura de Barcelona. Autor de l'altar i l'obelisc del *Monumento a los Caídos*, inaugurat al cementiri de Lleida el 1941, intervingué, en la immediata postguerra, en la planificació urbanística de Balaguer. També projecta a la capital, juntament amb Luis Domènech Torres, el Grupo Condes de Urgel (1945-1951), un important conjunt de vivendes socials, alhora que impulsà i traçà els plànols del Teatre Principal (1950), un edifici historicista de base neoclàssica. Entre l'obra construïda en diferents indrets de Catalunya destaca el Jardí de la Farinera Moretó (1935) i el Mercat Vell (1948) a Mollet del Vallès, l'edifici d'Agricultura de Barcelona (1954) o l'ajuntament de Mollerussa (1957-1960). Presidí el FAD de 1953 a 1957. *[CMC]*

Casserres Boix, Manuel

Solsona, el Solsonès,1929-1996

Mestre geganter i pintor. S'inicià en el món de l'escultura a finals dels anys 50, amb treballs presents per la ciutat com són els caps de lleó de les fonts o de les bigues de sota teulades. Després de remodelar el BOU de Solsona se li encomanà la construcció dels gegants vells, que havien estat cremats durant la Guerra Civil o els gegants de Carnaval. El taller de la Família Casserres ha esdevingut un dels centres més coneguts i prestigiosos de construcció de gegants de tot Catalunya. Entre els gegants més coneguts figura la creació dels gegants del Pi de Barcelona (1960). També hi ha treballs seus a països com el Japó. El seu fill Manel Casserres Solé *Manelet* (Solsona,1957) continuà la tradició familiar. *[JXS]*

Castell de Ciutat, El

Reconegut restaurant fundat per Jaume Tàpies Travé el 1973 a la Seu d'Urgell (l'Alt Urgell). S'obrí amb el nom de Castell Motel i com un establiment hoteler i de restauració situat als peus de l'antic Castell de Ciutat, edifici comprat en subhasta pel mateix Jaume Tàpies. El complex restaurador es féu posseïdor d'una llarga experiència culinària i durant dècades

passà de generació en generació fins als seus néts, Jordi i Jaume Tàpies. Des de 1982, la família Tàpies s'associà a la cadena Relais & Châteaux com a espai amb encant i cuina de qualitat. La gastronomia d'El Castell de Ciutat s'oferia als seus dos restaurants: la cuina internacional al Restaurant Tàpies, reconegut des de 1981 amb una estrella per la prestigiosa guia gastronòmica *Michelin*, i la cuina tradicional del país al Restaurant Katia. *[MPC]*

Castell del Remei

Explotació agrària creada pel targarí Ignasi Girona Targa a Penelles (la Noguera). El seu fill Manuel Girona Agrafel féu una posada en valor de l'explotació en promoure la construcció del Canal d'Urgell que la regava a mitjan segle XIX. Ja al segle XX, Ignasi Girona Vilanova, fill de l'anterior, modernitzà la finca amb els coneixements obtinguts en els seus estudis d'enginyeria agrària realitzats a París. Explotació modèlica segons l'IACSI, la finca havia passat de 420 ha el 1860 a 795 el 1932. En aquest darrer any disposava d'un castell, un celler, un molí fariner, un taller, set cases de parcers amb dependències, quarantatres cases senzilles, set tractors, una màquina trilladora i un camió. A més dels parcers, que vivien a l'explotació, es contractaven entre 60 i 80 assalariats agrícoles i 10 d'industrials. Els seus vins i conyacs han estat força valorats dins els estàndards tradicionals. A partir de 1920 s'encarregà del complex Joan Girona Vilanova, que fou qui reconstruí el lloc un cop finalitzada la Guerra Civil. A partir de 1950, any de la seva mort, i fins el 1982 l'empresa entrà en un estancament. Els nous propietaris, la família Cusiné, renovaren la producció de vins, ajustant-se als elevats estàndards de la denominació d'origen Costers del Segre. A inicis del segle XXI, tenia una extensió de 400 ha, de les quals hi havia plantades 80 de merlot, cabernet sauvignon, ull de llebre i garnatxa, entre altres, amb una antiguitat de dues dècades. *[EVR]*

Castell Papell, Felip

Barcelona, el Barcelonès, 1938

Mecànic i activista polític. De molt jove es traslladà a Balaguer. A finals dels anys cinquanta ingressà al PSUC. En el món de l'oposició antifranquista era conegut com a *Estrada*. Va ser un dels fundadors de les clandestines CCOO a Lleida el 1967 i el seu màxim impulsor a la resta de comarques, especialment a les poblacions de Balaguer, la Pobla de Segur i el Pont de Suert. Fou una peça clau en la confecció i la distribució de premsa i propaganda clandestina del partit. Assistí a la constitució de l'Assemblea de Catalunya el novembre de 1971 i participà en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. Des del 1979 fins el 1983 fou regidor de l'ajuntament de Balaguer per la llista del PSUC. *[AJM]*

Castellà Formiguera, Josep

Tàrrega, l'Urgell, 1914-2009

Empresari i polític. És nét i fill respectivament dels targarins Marià Castellà Torres (Renant-Oliola, la Noguera, 1852 - Tàrrega, l'Urgell, 1917) i Josep Castellà Boladeres (Tàrrega, l'Urgell, 1883-1974), comerciants rellevants, vinculats al liberalisme dinàstic, i figures destacades de la Tàrrega del primer noucents. Protagonista, juntament amb Samuel Pereña Reixachs, de la proclamació de la Segona República a Tàrrega, milità, durant aquest període, a Unió Republicana (ERC) i a l'agrupament de joves catalanistes Palestra. Durant la Guerra Civil va ser capità d'intendència de l'exèrcit republicà. Sofrí l'exili. Retornat a Tàrrega, impulsà projectes remarcables com el Grup de Colonització del Canal Superior d'Urgell i en el terreny cultural va ser president de l'Orfeó Nova Tàrrega i fundador de l'Agrupació Fotogràfica de Tàrrega. També fou corresponsal de *La Vanguardia* i d'*El Correo Catalán*. Durant el tardofranquisme reprengué l'activitat política. Tinent d'alcalde de l'ajuntament de Tàrrega entre 1967 i 1973, i entre 1979 i 1980, amb les alcaldies respectivament de Delfí Robinat Elías i Eugeni Nadal Salat, ocupà l'alcaldia de la ciutat entre 1973 i 1979. Fou diputat provincial en representació de CC-UCD en la legislatura 1979-1983, període en què representà aquest mateix partit al consistori targarí. *[JEM/JoCC]*

Castelló Aleu, Francesc

Alacant, l'Alacantí, 1914 - Lleida, el Segrià, 1936

Químic i dirigent catòlic. Va cursar el batxillerat als Germans Maristes de Lleida i enginyeria a l'Institut Químic de Sarrià. Acabats els estudis, va retornar a Lleida i va treballar a la fàbrica CROS. Durant el període republicà va destacar com a dirigent de la

FEJOC, a la qual representava al Consell Diocesà d'Acció Catòlica. Políticament sembla que era molt proper a UDC. Oficial de complement, va ser mobilitzat durant l'alçament militar del juliol de 1936. Pocs dies després de fracassar la revolta antirepublicana va ser detingut. Molt probablement diferents factors van influir contra Castelló, tot i que, segons un testimoni presencial, l'acusació principal davant el Tribunal Popular que el va jutjar el 28 de setembre, va ser la seva militància catòlica; condemnat a mort, va ser afusellat l'endemà a la matinada al cementiri. Va ser beatificat per Joan Pau II l'11 de març de 2001. *[JBP]*

Castells Granés, Enric

Lleida, el Segrià, 1932

Escriptor. Des de la seva joventut ha estat vinculat al món de la comunicació i la publicitat. Participà en la fundació de diverses empreses i col·laborà i assumí responsabilitats en diaris i revistes locals com *Forja*, *Tarea*, *Ciudad*, *Labor*, *Acento*, *Diario de Lérida*, *Diari de Lleida*, *la Mañana* o *Segre*. Desenvolupà una intensa activitat associativa a través de la seva participació en les més diverses entitats religioses, esportives i culturals (Acció Catòlica, Acadèmia Mariana, Caliu Ilerdenc, grup de teatre TOAR, etc.). Promotor, autor o coautor de diverses obres recopilatòries i commemoratives referides a institucions, entitats i poblacions, destaca la seva producció en el gènere biogràfic i de l'entrevista. Va ser responsable de la pionera sèrie de cinc volums *50 Lleidatans* (1991-1994), en què realitza les semblances d'un quart de miler de persones pertanyents a tots els estrats del teixit social de la ciutat. *[CMC]*

Castellví Viladegut, Josep Maria

Lleida, el Segrià, 1958

Bus i fotògraf. Especialista en fotografia i vídeo subaquàtics. Publicà nombrosos reportatges en revistes especialitzades i, des de 1997, col·laborà regularment al programa de TVE *Al filo de lo imposible* com a operador de càmera subaquàtica. Fruit d'aquesta activitat, ha realitzat immersions arreu del món. Ha estat guardonat amb diversos premis nacionals i internacionals, entre els quals destaquen el primer premi del concurs de Fotografia de Natura de Girona (1999) i els dels festivals internacionals d'imatge submarina d'Estrasburg (1999), Tunísia (2000) i Eslovàquia (2002), del New York International Film and Television Festival (2007) per la sèrie documental *En los confines de la Tierra*, el premi especial del jurat al Festival Internacional de Cinema Submarí i Oceanogràfic de València (2008) i el tercer premi en el 31è Festival PAF Tachov de la República Txeca (2009). També ha publicat textos sobre arqueologia subaquàtica i el llibre *La guerra secreta del Mediterrani: submarins alemanys i vaixells aliats a la costa de Tarragona (1914-1918)* (2005). *[XGG]*

Català Guasch, Josep

Arbeca, les Garrigues, 1907- ? 1998?

Pastisser i polític. Durant la República va ser regidor a l'ajuntament del seu poble i representant d'ERC a la candidatura guanyadora presentada pel Front d'Esquerres en les eleccions de compromissaris del 26 d'abril de 1936, que elegiren el president de la República. Amb l'esclat de la Guerra Civil fou membre del comitè popular que es formà a la localitat. Posteriorment s'integrà a la Columna Macià-Companys en què liderà un nodrit col·lectiu de milicians nascuts a Arbeca. En acabar la guerra s'exilià a França. Amb la instauració de la democràcia retornà a Catalunya, tot i que no s'instal·là al seu poble, on només hi anava de tant en tant a visitar la família. *[CMC]*

Catalonia Qualitat

Societat coneguda com a Associació Catalana d'Organitzadors de Productors de Fruita, l'embrió de la qual va néixer el 26 de juny de 1992 amb la creació del Comitè Econòmic de Productors de Fruita Dolça. Es tractava d'una empresa d'àmbit català, independent i sense ànim de lucre que va sorgir com a resposta a les necessitats d'agrupació i coordinació que tenia el sector de la fruita davant les noves tendències liberalitzadores del comerç agroalimentari a escala mundial. Aquesta organització va rebre una resposta molt positiva dels membres del sector fruiter en els seus inicis i a poc a poc va aconseguir un número d'associats bastant elevat i representatiu. La seu s'ubicava a l'edifici Mercolleida. *[JFF]*

Cau d'Art

El desembre de 1929 es presentà al Museu d'Art Jaume Morera l'agrupació d'artistes Cau d'Art, fruit

dels debats i converses que es crearen al voltant de les publicacions locals del moment, com per exemple *Tribuna*, *Orientacions*, *Institut*, *Lleida* o *Vida Lleidatana*. Els components d'aquesta agrupació eren Ramon Aguiló, Josep Bartoletti, Carmel Tapiol, Josep Maria Suau, Ramon Farré, *Poncho*, Antoni García Lamolla, Francesc Carbo i Eugenio Broto. Joves artistes amb intencions i nivells artístics molt variats, però tots subjectes als cànons conservadors que existien als ambients culturals de la ciutat, compartien la seva admiració per l'art a les dependències del Peu del Romeu. L'any 1930 exposaren al Museu d'Art Jaume Morera sota el patrocini de l'Ateneu Lleidatà i el 1934 participaren en l'exposició-concurs Primavera que convocà l'ajuntament de Lleida. *[HAM]*

Caubet Delseny, Pepita

Vielha, la Val d'Aran, 1930-2007

Escriptora. Dedicà gran part de la seva vida a escriure literatura en aranès i és considerada una de les figures clau de la revitalització d'aquesta parla en el darrer quart del segle XX. Guanyà diversos premis des que el 1976 fou guardonada a la primera edició del Concurs Literari en Aranès amb l'obra *Era darrèra fira de Vielha*. El 2002 rebé el Premi Lengua Viua, que s'atorga cada any a una persona o institució que ha destacat per la seva tasca en favor de l'aranès. La darrera aportació fou el llibre *Jacinta, casa e país* (2005), que remet a una època anterior als profunds canvis sociodemogràfics que ha viscut Aran. Fou membre fundadora de la Fundació Museu Etnologic dera Val d'Aran, de la qual esdevingué vicepresidenta a partir de 1998, i col·laborà de manera constant en el seu òrgan d'expressió, la revista *Tèrra Aranesa*. Entre 1994 i 1995 fou consellera de cultura del Conselh Generau d'Aran i se significà també en altres camps del compromís social, com ara en la col·laboració amb Càritas. *[ATR]*

Cava Comabella, Josep

Lleida, el Segrià, 1900-1982

Metge tocoginecòleg. El 1929 guanyà la plaça a la Casa de la Maternitat i l'Hospital Provincial. Es reincorporà a aquest últim després de la Guerra Civil i en fou director entre 1940 i 1950. Degà del Cos Mèdic de la Beneficència Provincial (1950-1970), exercí l'especialitat també a la Clínica Perpetuo Socorro i a la Unió Mèdica de Lleida SA. Promotor i director de l'Escuela de Ayudantes Técnicos Sanitarios Femeninos nascuda el 1953, fou també president de l'Assemblea Provincial de Creu Roja i president del Col·legi Oficial de Metges de la Província (1957-1963). En l'esfera política, fou membre de la Junta Gestora de l'ajuntament de Lleida (1939-1941) i tercer tinent d'alcalde amb l'atribució de Sanitat i Higiene. En l'àmbit cívic i social, fou membre de l'ACNP, cofundador del Caliu Ilerdenc i president de l'Associació Deontològica de Lleida i del Club Filatèlic i Numismàtic, així com prior de la Congregació de la Sang (1951-1980). *[CAR]*

Cazares Garcia, Josep Maria

Sant Vicenç de Castellet, el Bages, 1958

Pintor, il·lustrador, dibuixant i dissenyador gràfic. Coedità *Callejón* el 1980. Col·laborà a *El Víbora* i a *Segre* i codirigí *Noguerola*. La primera exposició individual, *Sèrie Negre*, es presentà al pub Línia (1987). Participà a la Primera i Segona Entrega del Roser (1986 i 1990) i en diverses mostres d'il·lustradors com *Expocultura'94* de Barcelona. Al anys noranta edità *El secret de la diadema* i col·laborà al *Nou Diari*, a *Man* i *Jazzology*, i a les editorials Mamagraf i Planeta. Premiat a la Primera Fira de Pintura i Dibuix de Lleida (1992), fou assessor i responsable de la imatge gràfica de la Mostra de Cinema Llatinoamericà de Lleida des de 1998. Fou cofundador, director artístic i dissenyador gràfic del grup Humoràlia i dissenyador de diverses publicacions com *Ara Lleida*, *La Paeria* i *Enginyers*. L'any 2006 va publicar, juntament amb Miquel A. Bergés com a autor dels textos, el còmic *1936, memòria d'un estiu*. L'any següent repetí l'experiència amb *La Caiguda de Lleida. 300 anys després* a partir del guió de Josep Vallverdú. *[SMM]*

Central Lechera de Lérida (CLEDEL)

Empresa creada el setembre de 1970 per Ramon Anadón Pinto com a president i Martín Peleato Pló i Juan Vidal Bullich com a vocals. Ubicada al polígon industrial del Segre de Lleida, es constituí a l'agost de 1971 en societat anònima. L'empresa produïa llet pasteuritzada, esterilitzada i desnatada, així com tota mena de batuts i mantega. La producció d'orxata fou també una activitat de l'empresa. La llet

que transformaven provenia, principalment, del Segrià, el Pla d'Urgell i l'Urgell, i el seu mercat fou tot l'Estat, excepció feta d'Extremadura. El maig de 1991 l'empresa tancà, en un context de força competitivitat en el sector. *[EVR]*

Centre Comarcal de Cultura de Tàrrega

Entitat filial de l'IEI, el 1969 s'ubicà al casal de Cal Terés, al carrer de les Piques, que l'ajuntament comprà com a seu del centre. Aixoplugà el museu, l'arxiu i la biblioteca de la ciutat, i vertebrà, durant els anys setanta, la major part de les manifestacions culturals i artístiques de la ciutat. L'any 1973 s'inaugurà la Sala Marsà com a espai d'exposicions temporals, amb una mostra col·lectiva d'artistes de Tàrrega i de l'Urgell. El primer president de l'entitat fou Ramon Novell i comptà com a vocals amb l'arxiver municipal, Josep M. Segarra Malla i el director del museu, Joan Tous Sanabra. A començaments dels anys vuitanta, sota la presidència d'Eugeni Nadal Salat, el centre creà l'Escola de Música i l'Escola de Dansa. També aixoplugà el Centre Excursionista de l'Urgell. *[JEM]*

Centre Comarcal Lleidatà de Barcelona

Entitat recreativa fundada a Barcelona el 1927 amb el nom de Centre de Lleida i de les seves comarques. Sobretot des de 1956, exercí una influència cultural de to marcadament catalanista, tant en moltes de les activitats que s'organitzaven com en la publicació d'un butlletí mensual, gairebé tot redactat en català. Hi col·laboraren destacades personalitats lleidatanes residents a Barcelona. El 1971 publicà el volum *Les terres de Lleida en la geografia, l'economia i en la cultura catalanes*, on es recollien les conferències celebrades al centre entre els anys 1966-1967 com a reacció a les propostes del *leridanismo* d'integrar Lleida a la Región del Valle del Ebro. L'any 1970 fou declarada entitat d'utilitat pública. Entre els guardons que ha rebut destaquen la Creu de Sant Jordi (1993) i la Medalla d'Or de l'ajuntament de Barcelona al Mèrit Cultural (2002). Des dels seus inicis, organitzà tallers diaris, activitats mensuals, cursets, sessions literàries i exposicions. *[MPT]*

Centre Cultural Pignatelli

Fundat el 13 de maig de 1942 per les Congregacions Marianes de Lleida, sota l'impuls i direcció de José Maria Rivadulla. Prengué el nom de l'insigne jesuïta saragossà i apòstol dels pobres sant Josep Pignatelli. Les finalitats del centre eren, d'una banda, l'escolarització de nens pobres i, de l'altra, facilitar-los alguna ajuda, principalment roba, i també algun esmorzar, sobretot els dies de festa assenyalada. A més a més, el centre tenia una clara funció religiosa, ja que es preocupava que els nens complissin amb les obligacions pròpies del catolicisme. Va començar en un pis del carrer Cavallers amb sis nens. Més tard va passar al pis superior del convent dels mercedaris del carrer Sant Antoni per tornar, més endavant, a Cavallers, a l'edifici del Roser, molt més proper a l'àmbit social dels alumnes. En la millor època del centre devia escolaritzar, sempre a temps parcial, al voltant de 150-200 nens. Paral·lelament, el juliol de 1944, les Congregacions van organitzar l'anomenat Catecisme del Canyeret, que feien al Seminari Vell. Pels mateixos anys, les noies de la Congregació van crear el Centre El Pilar amb idèntiques finalitats. A principis de la dècada dels cinquanta, l'acció de les Congregacions sota la direcció del pare Nadal es va dirigir al barri dels Magraners, on van construir una escola i un dispensari. L'acció dels jesuïtes als Magraners va acabar bruscament per disposició del bisbe Aurelio del Pino, quan el 1959 va crear la parròquia de Sant Josep Obrer. *[JBP]*

Centre d'Estudis Ribagorçans

Associació filial de l'Institut d'Estudis Altoaragonesos de la Diputació d'Osca, dedicada íntegrament a l'estudi i la divulgació de tots els àmbits de la cultura ribagorçana (llengua, història, folklore, entre d'altres). Estava integrada en la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Tenia dues seus oficials, l'una a Benavarri (la Baixa Ribagorça, Aragó) i l'altra al Pont de Suert (l'Alta Ribagorça, Catalunya), i s'organitzava en cinc àrees de treball bàsiques: ciències humanes, llengua i lingüística, musicologia i arts plàstiques, ciències de la natura i associacions. Editava anualment la revista *Ripacurtia* des de 2003, on presentava els treballs sorgits de l'activitat investigadora del propi ens, i col·laborava amb d'altres entitats i associacions de caire sociocultural dels territoris aragonès i català. *[MAM]*

Centre de Cultura Popular de Solsona

Els inicis s'han de buscar a començaments del segle XX quan havia funcionat a Solsona el Centre Catòlic anomenat també Joventut Catòlica, promogut, entre d'altres, pel Dr. Ramon Riu Cabanes, futur bisbe administrador de Solsona. Aquest centre va esdevenir el focus cultural més important de Solsona durant el primer terç de segle. El pintor, Joan Ros Santmiquel, deixà en la decoració del seu saló-teatre un bell i valuós exponent del seu art. L'any 1915 i promogut pel bisbe Vidal Barraquer, el Centre, alhora que s'adaptava a les noves realitats socials, va passar a denominar-se Centre de Cultura Popular. Al seu si es creà l'Orfeó Nova Solsona. Malgrat que el dia de Cap d'Any de 1932 l'assemblea general dels socis acordà la seva dissolució, va seguir en funcionament en un ambient afectat pels canvis socials i polítics del moment. Després de la Guerra Civil de 1939 el Centre es va convertir en un casinet dels antics socis. A partir de 1966 i fins a l'any 1979, fou la seu de l'Agrupament Escolta, fundat a Solsona pels claretians PP. Gomis Roure, especialment per aquest darrer, ajudat per un equip de joves entre els quals s'hi comptava Mercè Augé, Mercè Bonany, Dolors Call, Teresa Coromines, Montse Jounou i M. Claustre Pla. L'agrupament escolta va tenir una gran repercussió a Solsona i es va convertir en una veritable eina educadora i dinamitzadora de la zona, que encara perdura.

[JXS]

Centre de Titelles de Lleida

Entitat creada el 1986 per Joan Andreu Vallvé Cordomí (Barcelona, el Barcelonès, 1948) i Julieta Agustí Farreny (Lleida, el Segrià, 1952). Produïa espectacles, alhora que desenvolupava activitats pedagògiques i de documentació, sempre al voltant del món dels titelles. La voluntat de projecció ciutadana del centre es va traduir en la creació de l'Associació d'Espectadors del Centre de Titelles. L'any 2000 va inaugurar la nova seu al rehabilitat convent de Santa Teresa. L'activitat que li va donar més projecció fou la Fira de Titelles de Lleida, organitzada des de l'any 1990 durant la primera setmana del mes de maig. La Fira, en la qual es programaven i contractaven espectacles de titelles tant per a públic infantil com adult, es va convertir en el certamen amb més rellevància a Espanya. Com a activitats paral·leles, integrades en el calendari firal, el centre també organitzava la Fira del Llibre de les Arts Escèniques (1998) i la Fira d'Artesans de Titelles (2004). *[JSSJ/MAM]*

Centre d'Esports Lleida

Fundat el 1930, amb la voluntat d'unificar esforços, impulsaria, de manera preferent, la pràctica de l'atletisme, en la qual destacaria Banqué, campió de Catalunya de llançament de disc, i entre les noies Emília Trepat i Agnès Gregori. El centre utilitzava les instal·lacions del Camp d'Esports de Joventut Republicana, ja que a partir de la dictadura de Primo de Rivera Joventut les va deixar de gestionar directament i les arrendava a clubs esportius autònoms. *[JBP]*

Centre Excursionista de Balaguer

L'any 1929 es fundà el Centre Excursionista Balaguerí com a entitat cultural. Disposava d'un museu i d'un destacat arxiu fotogràfic i editava unes memòries anuals i un butlletí. També col·laborava amb la publicació de la revista local *Pla i Muntanya*. Durant els anys de la Guerra Civil i postguerra, l'activitat del centre quedà interrompuda fins als volts dels anys cinquanta, quan Domènec Carrové la intentà reprendre. A partir d'aquest moment i fins als anys de la Transició l'entitat passà a anomenar-se Agrupació Excursionista de Balaguer i la seva acció estigué encarada, sobretot, a l'activitat esportiva. El 1979 es batejà de nou l'entitat amb el nom de Centre Excursionista de Balaguer i mantingué les activitats esportives fins que, a partir de l'any 1995, s'intentà tornar-li aquell caire cultural i esportiu propi de la primera època. L'any 2004, el centre va commemorar el 75è aniversari. *[MPC]*

Centre Excursionista de Lleida

L'any 1906 es fundava el CEL. Des dels inicis publicà un butlletí (1908), fou l'amfitrió del Primer Congrés Excursionista Català (1911) i contribuí activament a la conservació de l'Hospital de Santa Maria, front un projecte d'enderroc. La Guerra Civil representà una aturada en aquesta embranzida, que fins aleshores havien presidit personalitats com Enric Arderiu Valls, Rafael Gras d'Esteva o Manuel Herrera Ges. El CEL es refundà l'any 1956 i en reprengué el funcionament. Als anys 80 l'activitat es diversificà i a més del territori més proper es recorregueren muntanyes

d'arreu del món. Durant els anys 80 i 90 es consolidà en nombre de socis i les activitats esportives s'adaptaren a les noves èpoques, s'organitzaren ral·lis de muntanya, marxes de regularitat, la Transmontsec en BTT, la participació en curses d'esquí de muntanya, cursos d'escalada, activitats subaquàtiques i d'espeleologia, entre altres. El CEL mantingué sempre un gran sentiment arrelat en la recerca de la història, la llengua i la cultura catalanes en el més ampli sentit. Activitats com la publicació de la revista *Aresta*, la Jornada del Pessebre i la Diada del Camí de Muntanya en foren uns clars exemples. L'any 2005 va ser guardonat amb la Creu de Sant Jordi. *[FCA]*

Centre Tecnològic Forestal de Catalunya

Inaugurat l'1 de setembre de 1996, i promogut per la Diputació de Lleida, el Consell Comarcal del Solsonès, la Fundació Catalana per la Recerca i la UdL, s'instal·là a l'edifici del Seminari Vell de Solsona, arrendat al bisbat de Solsona, el qual, construït el 1897, fou rehabilitat. Configurat jurídicament com un consorci, més endavant s'hi afegiren el Centre de Desenvolupament Rural Integrat de Catalunya (CEDRICAT) i la Generalitat de Catalunya. Pel que fa al capítol del finançament, el centre compta amb contractes-programa signats amb diversos departaments de la Generalitat i participa amb èxit en les convocatòries d'ajuts a la R+D+i de la UE, sense oblidar els convenis establerts amb entitats i empreses del sector de la fusta. Els pressupostos dels darrers anys han superat els 6 milions d'euros. El centre està orientat a la recerca aplicada, la formació i la transferència de tecnologia en silvicultura i primera transformació dels productes del bosc, per tal de contribuir a la modernització i a la competitivitat del sector forestal i al desenvolupament sostenible del medi natural en l'àmbit de la mediterrània occidental. El centre compta amb quatre grans programes de treball: la gestió del medi forestal, la valorització de productes i serveis forestals, la política forestal i desenvolupament rural, i la protecció dels recursos naturals. Alhora, aquests programes es divideixen en àrees d'activitat com les de gestió sostenible, d'ordenació de forests, de biodiversitat, de tecnologia de la fusta, de defensa del bosc, entre altres. El 2006, el centre compta amb uns 70 investigadors (12 dels quals doctors), una xifra similar de becaris i unes 20 persones a l'escola-taller. *[PMA]*

Cercle de Belles Arts

Entitat nascuda a Lleida l'any 1947 fruit de les inquietuds d'un grup de persones que volien reactivar l'esmorteït panorama cultural local. La primera seu fou l'antic convent del Roser. Des d'aleshores realitzà activitats de caire sociocultural: tertúlies, colloquis, conferències, exposicions, concerts, teatre, cineclub, etc. El primer president va ser l'arquitecte i pintor Marià Gomà Pujades, acompanyat d'artistes com Josep Benseny Piñol, Leandre Cristòfol Peralba o Antoni Abad Gil entre d'altres. Posteriorment fou presidit per Joan Manuel Nadal Gaya i Jaume Vilella Montlló. Del Cercle en depenia l'Escola de Belles Arts dirigida inicialment per Gabino Lagarriga. Anys més tard l'escola es traslladà al carrer la Palma i la seu del Cercle al carrer Major. A més de les classes de dibuix artístic, lineal i modelatge, s'organitzaren exposicions d'art amb gran repercussió. En aquest ambient, el 1964 es fundà el Grup Cogul. Entre els anys 1950 i 1964 convocà el premi de pintura Medalla Morera i en anys posteriors es concediren altres distincions com la Medalla Maria Vilaltella, el Premi Indíbil o el Premi Nacional de Pintura, entre d'altres. El 1990, Manel Garcia Sarramona fundà la revista *Arts*, dirigida a partir de 1995 per Francesc Català Alòs. El Cercle, tot i la diversificació cultural de la ciutat a començaments del segle XXI, continuà aglutinant interessos artístics i culturals amb la Coral Estel, Belles Arts Teatre i la mateixa escola de Belles Arts. *[JCE/FCA]*

Cercle d'Economia de Lleida

Associació, d'inscripció voluntària, sense afany de lucre i amb personalitat jurídica pròpia, que treballava per a la promoció econòmica de les terres de Lleida. Es creà el 1988 amb el nom de Cercle d'Economia i Màrqueting de Lleida, com a successora del Club de Màrqueting de Lleida (1968). De fet, els fundadors del Cercle, encapçalats per l'empresari fructícola Jordi Capdevila que va ser-ne el primer president, procedien d'aquest club. L'any 1993 adoptà el nom de Cercle d'Economia de Lleida. Aglutinava profes-

sionals dels diversos sectors empresarials i els oferia una plataforma útil per a la seva formació i progrés professional com a empresaris, així com per a la seva empresa. L'associació destacà per la sensibilitat davant dels reptes plantejats per la moderna societat del coneixement. *[RMR]*

Cercle dramàtic Talia

Companyia teatral fundada a Lleida (el Segrià) l'any 1948. Durant la dècada dels 50 va actuar permanentment al local recreatiu La Violeta, on estrenava una nova obra cada setmana i de gèneres molt diversos. Poc després, s'integrà al Círculo Medina de la Secció Femenina i passà a realitzar actuacions en festivals de teatre amateur d'arreu l'estat espanyol. Amb la intenció de consolidar la seva activitat i formar nous actors, va crear l'agrupació filial Ara Teatre (1998), que posteriorment passà a anomenar-se Kraks Teatre. Algunes de les representacions més destacades han estat les obres *L'Isop*, de Guillermo Figuereido; *No et vesteixis per sopar*, de Marc Camoletti; *Cinc hores amb Mario*, de Miguel Delibes; *L'altre William*, de Jaime Salom, i *Fuita*, de Jordi Galceran. *[MAM]*

Cervera Piñol, Ramon

Lleida, el Segrià, 1892 - Mèxic, 1977

Empresari porquí i polític. Conegut a Lleida amb el sobrenom familiar de *Runeta* i casat amb Elvira Godàs Vila (filla de Frederic Godàs i Victorina Vila). Membre destacat de Joventut Republicana amb una intensa activitat municipal en ser elegit regidor el 12 d'abril de 1931 per la candidatura d'Entesa Republicana i el 14 de gener de 1934 pel Front d'Esquerres. En la postguerra, el Tribunal de Responsabilitats Polítiques l'acusà d'anticlerical per impulsar la secularització del cementiri. També formà part dels ajuntaments d'octubre de 1936, octubre de 1937 i febrer de 1938, i fou portaveu del grup municipal d'ERC i molt combatiu contra la revolució. Representà el partit al Front Popular Antifeixista de Lleida (setembre, 1937). Després de l'ocupació de la ciutat, s'instal·là a Barcelona, on fou director d'un centre benèfic. Acabada la Guerra Civil, s'exilià a França i posteriorment a Mèxic. Es dedicà a activitats comercials i empresarials, fou membre del Consell Nacional Català i mantenidor dels Jocs Florals de la Llengua Catalana. En morir, va deixar a l'ajuntament de Lleida el Llegat Runeta, una biblioteca de més de mil volums. *[JSSJ]*

Cervera, Pepita i Teresina Jordà Cervera

Pedagogues, compositores i pianistes. Mare i filla tenen una reconeguda carrera professional amb nombroses actuacions. Una de les seves aportacions és el treball musicològic i d'investigació sobre la música aranesa que es recull en l'edició de *Cançons e Dances d'Aran*. Els seus concerts i recitals s'han dut a terme en diversos auditoris d'arreu del món. Algunes de les seves actuacions més destacades han estat: *Centenari de Pablo Picasso* a Suïssa; *Homenatges a Goya* a Bordeus; *Tricentenari de Georg Friedrich Haendel* al Palau d'Espanya a Roma; *Primer Centenari de P. Donostia* a l'Spanish Institute de Nova York. De les seves activitats a Espanya destaquen els concerts del *Bicentenari de Carlos III* al Real Coliseo de San Lorenzo de El Escorial o en el *Bicentenari de W. Amadeus Mozart*, entre d'altres. Des de l'estiu de 2003 van impartir un seminari de postgrau que duu els seus noms. *[MPC]*

Chacón Giménez, Antonio

Pruna, Sevilla, 1932

Activista sindical i obrer de la construcció. Casat amb Catalina Maestre Quero, arribà a Lleida el 1962 i poc després ingressà al PSUC amb el sobrenom de *Rubén*, en memòria al nom d'un dels fills de la secretària general del PCE (1942-1960), Dolores Ibárruri Gómez. El 1967 fou un dels fundadors de les clandestines CCOO a Lleida. Detingut i empresonat diverses vegades, fou processat per un tribunal militar en consell de guerra, acusat d'insultar i agredir les forces d'ordre públic durant l'intent de manifestació de l'1 de Maig de 1969, per la qual cosa fou condemnat a set mesos de presó. Elegit enllaç sindical, participà activament en els conflictes a les empreses Fomento de Obras y Construcciones, el 1970, i Cubiertas y Tejados, el 1975, cosa que li valgué estar inclòs llargament a les llistes negres. Assistí a la constitució de l'Assemblea de Catalunya el novembre de 1971 i participà en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. *[AJM]*

Charles, Francesc *Francis* o *Franck Charles*

Alcarràs, el Segrià, 1942

Cantant. Després de donar-se a conèixer artísticament al programa radiofònic local *El Carnet del Radioyente*, s'instal·là a Barcelona. Al concurs televisiu *Salto a la fama* assolí la final (1964). L'any següent actuà al Teatro Barcelona, en el Primer Festival de la Canción Amateur, en què guanyà el màxim guardó amb el tema *Balada de color* original del compositor Carlos Laporta. Actuà en nombrosos programes radiofònics, festivals i televisió (*Tele Ritmo*, *Gran Premio*). El 1966 enregistrà les primeres cançons per a la discogràfica MARFE i obtingué la Margarita de Bronce al Festival d'Aranda de Duero. Entre finals dels 60 i fins a mitjans dels 70, passà per diferents segells com EKIPO, SAYTON o EMI-ODEON. El 1977, coincidint amb la reinstauració de la Generalitat, publicà un LP titulat *Un crit per Catalunya*. Posteriorment s'instal·là als EUA, on continuà enregistrant. La seva darrera aportació musical fou un àlbum dedicat al president del FC Barcelona Joan Gaspart.

[JdeCF]

Chavós, Los

Lleida, el Segrià, 1969-1973

Conjunt musical. Grup precursor de xavals gitanos que van posar les bases del que coneixem com a rumba moderna. Després de debutar amb l'efímer nom Los Shandis, el grup que encapçalava José Antonio Jiménez i completaven Manuel Gabarre, Enrique Batista, José González *Schueepps* i Manuel Moreno van guanyar, el 1969 amb el nom de Los Chavós, una de les edicions del Concurso de Conjuntos Músico-vocales que anualment convocava l'OJE. La seva qualitat els va projectar fora de Lleida i el mateix any van fitxar per RCA, una de les companyies discogràfiques importants amb la qual van enregistrar uns quants *singles* i un àlbum de llarga durada. A principis dels anys 70, el cantant José Antonio Jiménez i el guitarrista Manuel Gabarre van fer un salt qualitatiu en formar el quartet Jerez (Lleida, 1973-1974) amb el baixista elèctric Jaime Berenguer i José Doya a la bateria. A més d'haver estat guardonats el 1974 amb el títol de Grupo Revelación del Año, van aconseguir publicar amb el segell BASF. Van actuar en directe a Los 40 Principales i sovint a sales prestigioses, sobretot de Barcelona. La seva carrera sols va aturar-se quan dos dels seus membres van ser cridats al servei militar. *[JdeCF]*

Chico Purroy, Antoni

Calaf, l'Anoia, 1938

Pagès i polític. Fill de família lleidatana, nasqué a Calaf com a conseqüència de la Guerra Civil. Agricultor de professió, inicià la seva militància a CDC el 1984. El 1987 fou elegit regidor a l'ajuntament de Lleida per la llista de CiU i mantingué aquest càrrec durant quatre legislatures, fins el 1999. De 1991 a 1995 ocupà també el càrrec de conseller al Consell Comarcal del Segrià. El 2003 tornà a ser elegit regidor de CiU a la Paeria de Lleida. Al marge de la seva activitat estrictament política, fou directiu de la Fruitera La Pràctica i presidí l'Associació de Veïns i Veïnes de la Partida de Vallcalent. *[RUS]*

Cicle de teatre Cavall Fort

Activitat periòdica de caire escènic dirigida a infants i joves sota el patrocini de la delegació d'Òmnium Cultural a Lleida. La iniciativa, sorgida l'any 1967 i dirigida per Martí Olaya, es va dur a terme principalment al Teatre Romea de Barcelona fins a l'any 1987, tot i que moltes de les representacions van tenir lloc fora de la capital catalana. En els orígens, el cicle era organitzat per la revista homònima, publicada conjuntament pels secretariats catequístics de Solsona, Girona i Vic. A inicis del segle XXI, la ciutat de Lleida n'acollia la programació de forma permanent durant el mesos de tardor i hivern. *[MAM]*

Cifuentes Iscla, Ricard

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell 1904 - Foix, França, 1942

Director de banca i dirigent sindical. Responsable de la UGT a la Seu durant la Guerra Civil, s'enfrontà decididament als desordres provocats per la FAI. S'exilià a França on, una vegada alliberat del camp de concentració d'Argelers i gràcies al seu domini del francès, es dedicà al pas d'aviadors aliats a territori espanyol per ser conduïts a Gibraltar. Detingut per la Gestapo, fou afusellat i enterrat prop de Foix. En represàlia per les seves activitats, el seu pare Enric Cifuentes va ser empresonat a Lleida, on contragué una malaltia que li ocasionà la mort.

[SGD/AGS]

Cineclub Balaguer

Cineclub creat a Balaguer el 1965 i que funcionà amb regularitat fins el 1973. El màxim impulsor fou Josep Maria Trepat que, immediatament, aconseguí incorporar-hi persones de diversa procedència política, cultural i religiosa com Marcel·lí Bergé, Joan Rodés, Marissa de Francisco, Jaume Casals, Santos de Blas, l'escolapi pare Clapés, el franciscà pare Marquillas, Antoni Ferrer, Josep Aznar, Gregori Gallego i Joan Ramon Garcés, entre altres, amb Miquel Porter Moix com a membre d'honor del cineclub. Durant els anys de la seva existència, el Cineclub Balaguer actuà com a element de conscienciació política a la població, alhora que fou, en ple període de la dictadura franquista, una plataforma de cultura militant. *[AJM]*

Cine-Club de Lérida

Cineclub creat el 1957 a Lleida per l'ACA a partir d'una sèrie de projeccions cinematogràfiques, paral·leles a les activitats de l'associació, encaminades a debatre sobre l'art cinematogràfic i dirigides a utilitzar el cinema professional com a suport pedagògic per a la pràctica del cinema amateur. La gran acceptació d'aquestes primeres sessions motivaren la seva creació i fou coordinat majoritàriament per membres de l'agrupació, com ara Francesc Porta Vilalta o Josep Maria Trepat Padró, entre d'altres. Les activitats del cineclub, desenvolupades habitualment al Casino Principal o al Cinema Fèmina durant els darrers anys de la dècada dels cinquanta i els primers dels seixanta, inclogueren l'organització de cicles retrospectius i sessions de preestrena, la posada en marxa d'un cineclub infantil i la promoció de conferències, col·loquis i publicacions sobre cinema. La seva tasca impulsà la propagació del fenomen cineclubista a les comarques de Ponent i el 1960 va merèixer el reconeixement del Premi Sant Jordi de Cinematografia, atorgat pel Cinefòrum de RNE. *[OBB/SMS]*

Cineclub Huracans

Cineclub fundat a Lleida com a secció cinematogràfica del Club Deportivo Huracanes el març de 1967 sota la iniciativa de Ventura Margó Vives. Iniciat per un equip integrat per Ramon Maria Puig, Darío Domingo, Manolo Vivas, Carme Ballesteros, Antoni Llobet, Cisco Antonijuan, Josep Maria Moretó, Ramon Domènech, Ramon Morell i Josep M. Mauri, esdevingué una entitat notable dins del moviment de resistència cultural a Lleida durant la dictadura franquista. Presidit pel fotògraf i cineasta Ton Sirera Jené, aconseguí funcionar en plena activitat fins el 1972. Les sessions del cineclub es portaren a terme especialment al Cinema Bahía i a la sala d'actes de l'Acadèmia Mariana. Els cicles més importants foren, entre d'altres, els dedicats als cinemes dels països de l'est, al free-cinema, al cinema nôvo brasiler o al cinema negre. A banda d'un cicle sobre els orígens del cinema, el 1968 s'organitzà també un curset d'iniciació als modes de representació cinematogràfics. El 1970, fruit d'un conveni amb la Federació Nacional de Cineclubs, s'aconseguí contractar films exclusivament reservats pels locals d'exhibició d'art i assaig. *[OBB/SMS]*

Cineclub la Seu d'Urgell

Fundat a la Seu d'Urgell l'any 1969, tingué el seu origen en les sessions cinematogràfiques promogudes pocs anys abans per un grup d'alumnes sorgits del Col·legi La Salle. En els seus inicis, nodrí les seves programacions amb material cinematogràfic procedent d'Andorra obtingut mitjançant la Federació Francesa de Cineclubs, fet que permeté visionar films a la Seu d'Urgell encara prohibits a l'estat espanyol. Al llarg dels anys, l'interès del cineclub, un dels més veterans de Catalunya, sempre es mogué entre el cinema alternatiu, el d'art i assaig, el d'autor, el retrospectiu i el no comercial. Nombroses persones de la vida cultural i política de l'Alt Urgell passaren pel cineclub, mantingut durant la seva llarga vida gràcies als seus més de dos-cents socis. L'any 1984 rebé el Premi Nacional de Cinematografia de la Generalitat de Catalunya en reconeixement a la seva tasca. *[OBB/SMS]*

Cineclub L'Esquella

Creat a Lleida el 1975, tingué el seu origen en el grup L'Esquella Teatre, associació fundada quatre anys abans sota l'empara de la Parròquia de Santa Maria Magdalena que aixoplugà diverses activitats culturals. L'embrió del cineclub radicà en una sèrie de projeccions cinematogràfiques iniciades el 1972 pel col·lectiu de membres de L'Esquella Teatre amb inquietuds cinematogràfiques. Legalitzat i federat, el cineclub inicià una llarga activitat durant la segona

meitat de la dècada dels anys setanta i els primers anys dels vuitanta, sota les premisses d'assolir un ampli abast social, de recuperar la memòria cinematogràfica, de col·laborar en la formació crítica de l'espectador i d'entendre el cineclubisme com un instrument de resistència cultural. Les sessions del cineclub es portaren a terme en diversos locals d'exhibició, com ara la sala d'actes de la Caixa (al carrer Bisbe Torres), el cinema Nou d'Albatàrrec, la sala d'actes de Magisteri, el Cinema Goya al barri dels Magraners o el cinema Bonaire de Lleida. La coordinació de l'associació i de les seves activitats anà a càrrec d'un equip encapçalat per Marcel·lí Borrell, Esteve Cuito i Pepa Bosch. *[OBB/SMS]*

Cirera Salse, Ricardo

Os de Balaguer, la Noguera, 1864 - Barcelona, el Barcelonès, 1932)

Astrònom i jesuïta. Treballà a l'observatori meteorològic de Manila (1888-1894), on inicià la recerca en el camp del magnetisme terrestre i solar, àmbit en què desenvolupà les seves contribucions científiques més destacades. Entre 1899 i 1903 completà els estudis a París. Fou fundador i primer director de l'Observatori de l'Ebre (1903-1920), des d'on creà la revista *Ibérica*, d'ampli ressò en l'àmbit científic hispanoparlant. Entre 1921 i 1923 fou procurador general de la missió dels jesuïtes a Bombai. Fou membre de l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, entre d'altres entitats científiques. *[JSS]]*

Ciuraneta Aymí, Francesc Xavier

la Palma d'Ebre, la Ribera d'Ebre, 1940

Bisbe. Fou ordenat el 1964 a Tortosa. Professor de Teologia dogmàtica al Seminari Diocesà i a l'Escola de Teologia de Tortosa (1979-1989). El 1991 el papa Joan Pau II el designava bisbe de Menorca i el 1999 era traslladat a Lleida, càrrec que ocupà fins el 2007. Durant el seu pontificat s'impulsaren nombroses obres, com el Museu de Lleida Diocesà i Comarcal i el nou edifici de Càritas Diocesana, la remodelació i recuperació de la històrica Acadèmia Mariana o la redacció i publicació de la història del bisbat de Lleida. També va promoure el procés de beatificació massiva de les víctimes de la persecució religiosa durant els anys trenta. Al llarg d'aquests anys també ha estat membre de diverses comissions episcopals. *[FCS]*

Ciutat Valero, Mercè

Lleida, el Segrià, 1953

Professora i activista cívica. Llicenciada en Geografia i Història. Professora de secundària a l'IES Escola del Treball de Lleida, on ha exercit com a directora. Activista antifranquista, militià al PTE. Participà en la fundació de l'Associació Catalana de la Dona a Lleida, creada després de la celebració de les Primeres Jornades Catalanes de la Dona a Barcelona (1976). Posteriorment, l'any 1979 fou fundadora i membre actiu de l'organització feminista Grup de Dones de Ponent. Sòcia de l'entitat centenària CEL, també ha estat presidenta del CEL durant el període comprès entre els anys 1997 i 2007. *[LHR]*

Civat Diu, Joan

Esterri d'Àneu, el Pallars Sobirà, 1929

Empresari i polític. Estudià Peritatge Mercantil a l'Escola de Comerç Bonanova de Barcelona. Es dedicà a l'explotació, el comerç i la indústria de la fusta i carburants. Durant el Franquisme fou alcalde d'Esterri d'Àneu des del 1962 fins al final de la dictadura i diputat provincial a les corporacions constituïdes els anys 1967, 1971 i 1974. A les primeres eleccions municipals democràtiques (1979) fou elegit alcalde en presentar-se com a cap de llista de l'Entesa Municipal d'Esterri d'Àneu. A les següents (1983), sota les sigles de CiU, tornà a resultar elegit i també en totes les posteriors fins el 1999, any en què va perdre l'alcaldia, tot i que continuà com a regidor fins el 2003, en què ja no s'hi va presentar. Fou president del Consell Comarcal de Muntanya i, un cop constituït el Consell Comarcal del Pallars Sobirà, en fou conseller en les legislatures constituïdes el 1987-88, 1991 i 1999. En el camp cultural va destacar per la promoció del Consell Cultural, l'Arxiu Històric i l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu. *[MMF]*

Civit Vallverdú, Deogràcies

l'Espluga Calba, les Garrigues, 1900 - Mèxic, 1989

Escultor. Estudià a la Llotja i als tallers dels mestres Parera i Llimona a Barcelona. Fou conservador del Museu d'Arts Decoratives de Pedralbes. Guanyà la plaça de director general de Museus de Catalunya i col·laborà amb Josep M. Folch Torres en la instal-

lació dels museus de Lleida i Sitges. Com a membre de La Bandera Negra (sotsorganització d'Estat Català) participà en el complot de Garraf (1925), pel qual patí presó fins que fou amnistiat el 1930. Ingressà a ERC i durant la Guerra Civil s'ocupà de recuperar el tresor artístic català. El 1939 va exiliar-se a Mèxic, on es dedicà a diversos negocis comercials i a difondre l'art romànic català. *[JGS]*

Claria Esteban, Amadeu

Castellote, Terol, 1921

Assessor mercantil i polític. Obtingué una acta de senador per la llista del PSC-PSOE en la legislatura 1982-1986. *[AJM]*

Clavera Armenteros, Francisco

Osca, 1907 - Lleida, el Segrià, 2004

Arquitecte. Retornat a Lleida tot just acabada la guerra, s'integrà a l'Oficina Tècnica Municipal i guanyà, el 1940, la plaça d'arquitecte de Regiones Devastadas, que durant els primers anys compaginà amb el seu treball a l'Obra Sindical del Hogar d'Osca. Entre 1943 i 1946 va ser nomenat diputat provincial. I a mitjans dels cinquanta, arquitecte diocesà de Lleida, càrrec que exercí gairebé durant vint anys. En raó dels seus càrrecs participà molt directament tant en les obres de reconstrucció civil com en la rehabilitació d'esglésies i edificis religiosos de Lleida i de molts pobles de la província, com féu, per exemple, en el cas de la Catedral Nova o de l'església de Sant Pere i Sant Joan. Projectà el desaparegut *Monumento Conmemorativo de la Liberación de Lérida* (1939) a la cruïlla del carrer Prat de la Riba-carretera d'Osca, popularment conegut com *la creu*, i el *Mausoleo a los Caídos* (1939), erigit sobre la fosa del cementiri municipal de Lleida el 1954. Col·laborà en la reparació del Palau de la Paeria (1940), així com en la restauració inicial dels finestrals del claustre de la Seu Vella (1956), entre d'altres intervencions. Acabada la tasca de Regiones Devastadas passà a treballar al ministeri de la Vivenda. Fou nomenat fiscal provincial de la vivenda, funció que exercí fins a l'any 1960. Va ser president de la demarcació del COAC a Lleida entre 1953 i 1965. A partir de 1962 va formar despatx amb l'arquitecte Gabino Lagarriga. D'aquesta darrera època és l'edifici de la Caixa de Pensions de la plaça de la Sal. *[CMC]*

Claverol Cirici, Valentí

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1902-2000

Fotògraf. Fill d'una família acomodada, continuà les passes del seu pare, José Claverol Cirici, en el món de la fotografia. Contractat per Eastman Kodak, començà a fer fotografies dels camps de polo i dels primers vols de l'aeròdrom de Barcelona. L'any 1930 s'instal·là a Andorra, on obrí un negoci de records i de productes Kodak. Les postals que comercialitzà esdevingueren un puntal de la promoció turística del Principat, i les companyies de correus espanyola i francesa crearen segells amb diverses fotografies seves. L'any 1975 rebé el guardó de Kodak Pathé i l'any 2000 una part de la seva obra s'exposà a Nova York a l'exposició *Andorran Memories*. Els Arxius Claverol constitueixen un excel·lent material sobre Andorra, entre 1930 i 1970, i comprenen actes oficials, vagues, les primeres eleccions celebrades amb sufragi universal (1933) o la darrera sentència de mort (1943), entre altres aspectes. *[XGG/EMS]*

Clínica L'Aliança

L'any 1948 s'inaugurava a Lleida la Clínica L'Aliança com a resultat d'un projecte de la Quinta de Salut L'Aliança, societat amb hospital a Barcelona. El carrer General Yagüe (després Camp de Mart) fou la primera ubicació del centre sanitari, fins que l'any 1955 es traslladà a l'avinguda General Mola (Prat de la Riba). En aquest període, l'entitat de L'Aliança disposava aproximadament d'uns 20.000 socis a les terres de Lleida. Un dels trets característics de la Clínica L'Aliança fou desplaçar l'assistència sanitària a diferents comarques (l'Urgell o la Val d'Aran, entre d'altres), mitjançant l'edificació de centres sanitaris. Aquesta política d'apropament destacà en les dècades dels anys cinquanta i seixanta, ja que l'actuació del Seguro Obligatorio de Enfermedad era pèssima. A principis dels anys seixanta el centre sanitari inicià unes obres per tal d'ampliar les seves instal·lacions i, d'aquesta manera, poder comptar amb un conjunt de serveis i unitats més eficaços i actualitzats. En els darrers anys de segle la clínica formà part de la Xarxa d'Hospitals d'Utilització Pública i establí lligams de col·laboració amb l'Hospital Universitari Arnau de Vilanova i el Servei Català de la Salut. Finalment, el centre sanitari també oferí els seus serveis a altres companyies d'assegurances. L'any 2007 s'anuncià el

trasllat dels serveis de la Clínica a una nova ubicació a construir en un solar del barri de la Bordeta i que estaria enllestida pels volts de 2010. *[MPC]*

Clínica Montserrat

Els doctors Francesc Serra Salses, Biosca Ferreri, Francesc Bordalba Armengol, Josep M. Porqueres Bañeres, Montull Rosell, Epifani Bellí Castiel i Balagueró Pedrol van fundar l'Aliança Mèdica Lleidatana, que va donar lloc a la Clínica Montserrat, inaugurada l'any 1917 al carrer Acadèmia. Uns anys més tard, el 1934, la ubicació del centre sanitari es traslladà primerament a la plaça Sant Joan i uns mesos més tard s'assentà al xalet Lamarca del carrer Canonge González. L'arribada de la Guerra Civil a les terres lleidatanes provocà que la Clínica Montserrat es convertís en un hospital de guerra. Ja en el temps de postguerra, concretament el 1947, s'instal·là a la confluència dels carrers Bisbe Torres, Ballester i Governador Montcada, on inicià una nova etapa mèdica i assistencial. A finals dels anys vuitanta es dugué a terme una renovació de les infraestructures de la clínica, com la zona d'hospitalització i la quirúrgica. L'any 2007, la Clínica Montserrat comptava amb 47 llits, una sèrie d'unitats i serveis, un bloc quirúrgic i una àrea d'emergències. Agbar, mitjançant Adeslas, n'era el soci majoritari. *[MPC]*

Clínica Nostra Senyora del Perpetu Socors

L'any 1945, un grup de metges constituït pels doctors Pallàs, Sáez, Infante i Ferrándiz, entre d'altres, crearen la Clínica Nuestra Señora del Perpetuo Socorro en forma de societat anònima. Fins a la dècada dels anys vuitanta, el centre mèdic formà part de la Unió Mèdica de Lleida, una societat d'assegurança de malaltia. A partir dels anys noranta, inicià un canvi amb l'obertura de la clínica per a les diferents mútues i companyies d'assegurances existents, sobretot la companyia Adeslas. En aquest mateix període, patí una etapa de crisi que s'aturà l'any 1997 quan la companyia ASISA passà a posseir bona part de les accions del centre i a fer-se'n càrrec dels deutes. L'any 2006, la Clínica Perpetu Socors emprengué un considerable canvi de les instal·lacions amb l'ampliació i millora dels equipaments per tal d'enriquir la seva qualitat assistencial. Finalment, durant el 2007, fou acreditada per la Generalitat per tal de ser un centre sanitari proveïdor del sistema sanitari català. *[MPC]*

Cloratita, SA

Empresa fundada a Barcelona, el 5 de maig de 1923, per Pere de Bahí Taxonera i Francesc Calvo Renter. El seu objectiu era la fabricació d'explosius, és a dir, de cloratita. Comptava amb una fàbrica a Flix, situada al costat de l'Ebre, a l'altra banda de l'emplaçament de l'Electro-Química. Va resultar destruïda durant la Guerra Civil i va perdre la llicència de fabricació de la cloratita en benefici de la Unión Española de Explosivos, motiu pel qual va decidir canviar d'activitat social i dedicar-se a les explotacions mineres. A partir de l'1 de juliol de 1943 va començar a explotar el grup miner Tres Amigos, situat a Almatret, i va iniciar un procés de modernització que consistia en la renovació de les instal·lacions mineres i en la finalització de la construcció del ferrocarril que havia d'unir les mines amb el riu Ebre. El nou ferrocarril va ser inaugurat oficialment l'any 1944 i va prestar servei fins a finals dels anys seixanta amb la construcció del pantà de Riba-roja, les aigües del qual van cobrir bona part de la línia. Entre 1962 i 1966 es van modernitzar les instal·lacions però l'empresa va haver de suspendre activitats el 1974 a causa del Pla de Reestructuració del Sector de la Mineria del Lignit. A partir de 1975 les mines es van tornar a obrir i l'empresa les va arrendar a Muñoz Solé Hermanos SA. *[JFF]*

Clua Anglés, Marià

Balaguer, la Noguera, 1842-1918

Propietari rural, advocat i polític. Dirigent del Partit Conservador, ocupà prop de trenta anys un escó a la Diputació Provincial. Nomenat diputat el 1874 i el 1875, va sortir elegit en els comicis de 1877, 1880, 1882, 1884, 1888, 1892, 1896 i 1901. Vicepresident de la Comissió Provincial el 1884-85, va presidir la corporació el 1892-1894 i el 1896-1898. Durant la seva presidència s'habilità l'antic Hospici d'infants orfes de Lleida com a Palau de la Diputació. En intentar el salt a la política estatal, el 1891, va ser derrotat a les eleccions generals a Corts per Balaguer. Va guanyar

l'escó parlamentari corresponent a aquest districte en les eleccions parcials de 1895 i, novament, el 1903 i el 1905. Ni el 1907, any de la Solidaritat Catalana, ni el 1916 va poder revalidar l'acta de diputat a Corts. Cap del Sometent del districte de Balaguer, el 1918 morí en aquesta població on sempre havia viscut i on desenvolupà la seva llarga carrera política.

[CMC]

Clúa Miquel, Josep Xavier

Lleida, el Segrià, 1944

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1971. En la seva trajectòria professional destaca el fet d'haver estat guanyador del concurs de projectes convocat pel COAC de Lleida per a la urbanització de la plaça de Sant Joan, que finalment no es va executar. Entre les obres més destacades a la ciutat de Lleida destaca la construcció del poliesportiu del Col·legi de les Dominiques (1974-76) i un edifici d'habitatges al carrer de Mossèn Reig (1980-82). A la província edificà habitatges unifamiliars a la urbanització Rec Nou d'Alpicat (1984-86) i l'escola primària a la localitat de Sanaüja (1989-91). *[MaSM]*

Club de Futbol Balaguer

Fundat a Balaguer l'any 1917 de la mà dels pares escolapis del municipi, que foren els que introduïren els seus alumnes en la pràctica del futbol. Un temps més tard, un grup de joves de la capital de la Noguera van crear una secció dedicada al futbol dins l'agrupació esportiva i cultural la Colla de Ronya. A la dècada dels anys quaranta, l'Acció Catòlica organitzà un equip de futbol amb el nom de CAR Balaguer. Tots ells acabaren convergint en el Club de Futbol Balaguer, el qual, a la dècada dels anys cinquanta, començà a obtenir els primers títols a nivell regional. La temporada 1984-85 l'equip aconseguí l'ascens a la Regional Preferent. Dos anys més tard, pujà a la Tercera Divisió. La fita més important en la història del club arribà el 2001, quan es proclamà campió de la Copa Catalunya en derrotar a la final el FC Barcelona. L'any 2007, l'equip militava a la Tercera Divisió. *[TSP]*

Club de Futbol Jovent de Mollerussa

Des de 1920, la capital del Pla d'Urgell disposà d'un equip —l'Sporting Club Mollerussa— que fou la matriu del Club de Futbol de Mollerussa, fundat oficialment l'any 1930. La seva etapa més gloriosa es produí durant la dècada dels anys vuitanta. L'any 1988, sota la presidència de Joan Miró i amb només 1.500 socis, assolí la fita d'ascendir a la Segona Divisió del futbol estatal. Als anys noranta, el club patí greus problemes econòmics que gairebé provocaren la seva desaparició. Malgrat les dificultats, va sobreviure i l'any 2007 aconseguí el títol de campió de Primera Regional. *[TSP]*

Club Esportiu Huracans

Lleida, el Segrià, 1941-1991

Entitat esportiva fundada per joves com Josep Palou Vidal i Miquel Bademunt París, entre altres, i amb el bàsquet com a esport impulsor. El primer president del club fou Josep Maria Usieda Peralta, al qual seguiren Josep Vilalta Rabasa, Josep Maria Roger Sanvicens, Francesc de Pàdua Giné Fortuny, Josep Bierge Pal, Ramon Roure Codoñer i Josep Bellart Vilalta. Ben aviat s'hi incorporaren altres esports, com la natació (1944) i l'atletisme (1947). Pioner en la pràctica del piragüisme (1946), on destacaren Àngel Roig i Diego Carrión, sotscampions d'Espanya en els 10.000 metres K-2 el 1957, i Eliseu Gairí, campió de Catalunya en 1.000 metres K-1 el 1960. El 1951 es presentà una nova secció, la d'hoquei patins, a més de les de la pesca esportiva, l'handbol, els escacs, el tennis taula i el voleibol, l'equip del qual guanyà el campionat nacional d'Educación y Descanso, amb Santiago Montull com a capità, el 1967. També s'hi desenvoluparen altres manifestacions culturals i socials. El 1946, de la mà de la colla Roselles i Espigues, inicià les activitats sardanístiques i posteriorment el Grup Sardanista del CE Huracans, que rebé nombrosos premis i distincions en diversos punts de Catalunya. L'ànima del grup fou Sebastià Gràcia Petit, i hi participaren persones amb una destacada trajectòria en el món del catalanisme cultural de la ciutat, com Josep M. Alba Barri. La presència social de l'entitat en altres àmbits la portà a impulsar una secció filatèlica, de la mà de Lluís Abenoza Villas. La celebració de balls als Jardins Dorian's a l'avinguda Tarradellas tingué continuació amb la inauguració d'una discoteca, a la seu del carrer Major, i que als anys 70 fou punt d'encontre de la joventut. A la dècada dels anys 60 l'entitat es convertí en una plataforma de cultura militant. Les classes de català, impulsades per Joa-

quim Colell i Pere Terrado, les conferències i els recitals de la Nova Cançó atorgaren a l'entitat un caire marcadament resistencialista. Destacà la posada en marxa del cineclub des del 1967 fins el 1972. La trajectòria del CE Huracans exemplificà les relacions, sempre polièdriques, entre política, cultura i societat. *[AJM]*

Coberó Coberó, Jaume

Torà, la Segarra, 1920-2004

Historiador. De manera autodidacta, va estudiar i divulgar la història de la vila de Torà. La seva obra principal és la *Història civil i religiosa de la vila de Torà* (1982), si bé continuà exercint d'erudit tota la vida, ja fos col·laborant amb les noves generacions o bé donant a la impremta el fruit de les seves intenses recerques, com ara en les obres *Les guerres carlines a Torà i Conca del Llobregós* (1986), *El santuari de Nostra Senyora de la Serra de Pinós* (1995) o *Història contemporània de la vila de Torà* (1998). També va ser fundador i president de l'Associació del Patrimoni Artístic i Cultural de Torà (1979-2004). En reconeixement públic, la vila de Torà li dedicà un gegantó personalitzat, que es presentà durant les festes del Brut i la Bruta de l'any 2002. *[ATR/MAM]*

Codina Arnau, Dolors

Lleida, el Segrià, 1878 - el Talladell, l'Urgell, 1944

Política i propietària. L'any 1927, en plena dictadura de Primo de Rivera, fou nomenada alcaldessa del Talladell, càrrec que, segons els urgellencs, la converteix en la primera dona a tot l'Estat que l'ostentà. Filla de Joaquim Codina Canut, hereu de cal Codina del Talladell i de la seva primera esposa, Maria Teresa Arnau, de Bell·lloc, era també neboda de Felip Codina Canut, líder del Partit Progressista targarí abans del Sexenni Democràtic. *[JEM]*

Codina Cervera, Ramon

Corbins, el Segrià, 1919 o 1918 - Lleida, el Segrià, 2007

Músic, compositor i destacat instrumentista del trombó. El seu domini del piano, el violí i el trombó li permeté actuar en nombroses ocasions en orquestres i en grups d'àmbit mundial, com per exemple a l'orquestra de Xavier Cugat a l'Àfrica. També estigué sota les ordres de directors com Augusto Algueró. Pels volts dels anys seixanta participà en gires musicals com la d'Antonio Machín i en gravacions discogràfiques d'artistes com Sara Montiel o el Dúo Dinámico. *[MPC]*

Coibesa

La Cooperativa Industrial Bellcairina de Subministres i Aplicacions fou una mostra del potencial cooperatiu de base dels darrers anys del Franquisme, concretament en la producció tèxtil en l'àmbit rural. Creada l'any 1967 a Bellcaire d'Urgell amb la finalitat de donar feina a la població femenina amb la fabricació de pantalons, camises, faldilles i banyadors, entre altres. Tingué sucursals a Verdú, Seana i Térmens. Arribaren a treballar-hi fins a 327 socis alhora, la gran majoria dones. L'any 1969 fou declarada cooperativa exemplar. Entre els clients coneguts hi havia les cases Levi's, Burberry i Meyba. En la iniciativa, que implicava diferents sectors locals, hi van tenir un paper rellevant el capellà de la parròquia, Enric Servat, i Josep Fontanet. Els socis rebien cursos formatius i visitaven altres fàbriques. Una activitat col·lateral de la cooperativa fou la creació del centre d'ensenyament Urgell Centre d'Estudis. La crisi general que afectà el sector tèxtil va fer que tanqués definitivament les portes vers l'any 1991. *[JFB]*

Colàs Mateo, Ferran

Lleida, el Segrià, 1890-1982

Metge, poeta i polític. Doctor en Medicina per la Universitat de Saragossa el 1916, exercí la medicina general a Lleida durant més de quaranta anys. Va ser secretari del Col·legi de Metges de Lleida (1922-1925) i fundador de la Clínica de Nuestra Señora del Perpetuo Socorro de Lleida (1944). Desenvolupà una àmplia activitat cultural i diverses incursions en política. Regidor de l'ajuntament de Lleida el 1915 per la Lliga Regionalista, ho tornà a ser durant la dictadura de Primo de Rivera, després dels Fets d'Octubre de 1934 pel PRR i en el període franquista (1943-1949), així com diputat provincial (1949-1952). Membre fundador de l'Ateneu Lleidatà (1925) i dels Amics dels Museus (1935), fou el *Sicorí* del Caliu Ilerdenc (1941), entitat que presidí (1977-1982). Va presidir també l'Associació de la Música, el Cercle de Belles Arts i la Cambra de la Propietat Urbana. Impulsor de la secció de poesia de la revista *Ciudad* (1949-1978), fundà l'any 1953 la revista *Mensaje de poesía* de l'IEI.

Entre la seva producció poètica destaquen *Estampas Leridanas* (1944), *Inquietud* (1945), *Hores clares* (1951), *Del pensamiento a la luz* (1966) i *Espigolant* (1978).

[JGS]

Coll Gilabert, Antoni

Ivars d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1943

Periodista i escriptor. Germà de l'enginyer agrònom i polític Francesc Xavier Coll. Diplomat en Magisteri a Lleida i llicenciat en Ciències de la Informació per la Universitat de Navarra. Començà de cap de redacció al *Diario de Lérida* (1966-1969), fou redactor, sotsdirector i director d'*El Noticiero* de Saragossa (1973-1977) i, d'allí, passà a la sotsdirecció del *Diario de Barcelona*. Va ser cap de Nacional d'*El Correo Catalán*, càrrec que compaginà amb col·laboracions a TVE fins el 1982. Treballà de redactor a *La Vanguardia* i el 1984 fou nomenat director del *Diari de Tarragona*, ciutat que reconegué la seva tasca professional amb el títol institucional de Fill Adoptiu de Tarragona (2003). Altres premis destacats van ser el Premio Nacional Justicia y Paz per articles periodístics (1981) i el Premio Bravo de premsa, atorgat per la Conferència Episcopal (1989). Paral·lelament, cultivà un vessant literari en què destaquen títols com *Recordando a los Kennedy*, *De profesión periodista*, *Así es Juan Pablo II*, *L'illa dels animals*, *El Médico*, *Desde mi ventana*, *Aviones de Papel*, *Com una barca al mig de l'estany*, *Dios y los periódicos*. L'any 2007 era el director de publicacions del *Diari de Tarragona* i escrivia la columna d'opinió diària *La Plumilla*. *[RPA]*

Coll Gilabert, Francesc Xavier

Ivars d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1949

Enginyer agrònom, propietari i polític. Germà del periodista i escriptor Antoni Coll. Es llicencià a l'ETSIAM. Presidí la Cooperativa del Camp d'Ivars d'Urgell (1987-2000) i ocupà el càrrec de rector de la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya (1988-1992). President de la Junta de Govern dels Canals d'Urgell de 1993 a 1999, aquest darrer any fou elegit diputat al Parlament de Catalunya per CiU (1999-2004). Entre l'any 2000 i 2004 exercí de director general de Producció Agrària i Innovació Rural del DARP. L'any 1995 li fou concedida la Medalla de l'Agricultura Catalana per la Generalitat de Catalunya. *[JCE]*

Coll Martí, Pep

Pessonada, el Pallars Jussà, 1949

Escriptor. Llicenciat en Filosofia i professor de català a secundària. Estudiós del dialecte pallarès, que sintetitzà a *El parlar del Pallars* (1992), i bon coneixedor de les narracions tradicionals del Pirineu, on situà el gruix de la seva producció. Destaquen els reculls de llegendes *Quan Judes era fadrí i sa mare festejava* (1986) i *Muntanyes maleïdes* (1993), així com nombroses obres de ficció tant per a joves com per a adults com *El secret de la moixernera* (1988), *La mula vella* (1989), *L'edat de les pedres* (1990), *El tresor de la Nit de Nadal* (Premi Lola Anglada de contes per a infants, 1997), *El segle de la llum* (1997), *L'abominable crim de l'Alsina Graells* (1999) i *Per les valls on es pon el sol* (2002), entre altres. Destaca especialment *Què farem, què direm?* (1992, premis Gran Angular i de la Crítica Serra d'Or) que, amb un important ressò entre el públic juvenil, arribà a les 25 edicions a principis del segle XXI. L'any 2007 guanyà el Premi Sant Jordi de novel·la amb *Les senyoretes de Lourdes*, biografia de Bernadette Soubirous. *[GMM]*

Colom Freixa, Amadeu

Sant Quirze de Besora, el Ripollès, 1898 - Cardedeu, el Vallès Oriental, 1986

Sacerdot. Va cursar estudis eclesiàstics, primer al Seminari de Vic i després a la Universitat Gregoriana de Roma, on es va doctorar en Filosofia i Teologia. Va ser ordenat sacerdot el 1922. El 1935 va prendre possessió com a canonge de la catedral de Lleida. Ocupada Lleida per l'exèrcit franquista es va reincorporar immediatament al bisbat. Va ser vicari general (1938-1973), vicari capitular en dues ocasions: l'any 1947 i l'any 1967 i degà del capítol catedral (1941-1986). Va ser un dels principals impulsors de l'Acció Catòlica durant la postguerra i consiliari de la Junta Diocesana i dels Consells Diocesans de Joves i Dones. Va intervenir en la fundació (1949) de l'associació diocesana Missioneres Auxiliars de l'Església, inspirada per Paquita Rovira Nebot i Maria Jacques Piñol. *[JBP]*

Colom Sambola, M. Josepa

Cervera, la Segarra, 1925

Gravadora i pintora. Formada a l'Escola d'Arts i Oficis de Barcelona i a l'Escola Superior de Belles Arts

de Sant Jordi, durant els anys 50 realitzà exposicions individuals i col·lectives a França, Itàlia, Alemanya, Suïssa, Cap Juby, el Pakistan, on fou directora de la Fine Arts Academy i professora de Sketch Club de Karáchi. Delegada d'Espanya al Congrés Internacional d'Exlibris a París (1964), va ocupar la presidència del Comitè Promotor de la Primera Mostra Internacional de Gravat i Litografia de Barcelona (1969). Entre els reconeixements rebuts destaquen el Premi Jove de Pintura de l'ajuntament de Barcelona (1954), Medalla de la Reial Acadèmia de Belles Arts (1957), Medalla de Plata de la Villa de París (1959), Premi Nacional de Gravat, la Medalla de l'Exposició Nacional de Belles Arts de Madrid (1960), el Primer Premi de Gravat de l'Escola Nacional d'Arts Gràfiques (1965) i Diploma del Gran Premi Internacional de les Arts de Montecarlo (1968).

[HAM]

Colom Sandiumenge, Enric

Lleida, el Segrià, 1959

Constructor, fructicultor i polític. Es llicencià en Ciències Econòmiques per la UB. Entre 1983 i 1987 fou regidor independent a l'ajuntament de Torre-serona. Des de l'any 1987, i durant sis legislatures consecutives, exercí d'alcalde de la localitat, primer com a independent i posteriorment per la llista municipal del PSC. Membre del Consell Comarcal del Segrià (1991-2003), ocupà el càrrec de diputat provincial en sortir-ne elegit la legislatura 2003- 2007.

[JCE]

Colomé Farré, Víctor Manuel

Lleida, el Segrià, 1948

Polític i enginyer. Compaginà la política amb la gerència d'empreses d'exportació i serveis, d'oli i hotels. Fou membre del Parlament de Catalunya les legislatures 1984-1988 i 1988-1992 per AP, després PP. Entre 1989 i 1992 també fou senador. Vicepresident de la Cambra de Comerç i Indústria de Lleida (1982-1986). Fou, entre altres càrrecs i representacions, membre del Consell Directiu i del Comitè Executiu de la Fira de Sant Miquel de Lleida. *[JCE]*

Colomé Llau, Lluís

Tavascan, el Pallars Sobirà, 1934

Polític i empresari turístic. L'any 1979 fou elegit alcalde de Lladorre-Tavascan, càrrec que ocupà durant set legislatures. Militant de CDC d'ençà de 1983 i president de l'agrupació al Pallars Sobirà (1984-1997), va ser membre del Consell Comarcal del Pallars Sobirà entre 1987 i 2007 i diputat provincial entre 1987 i 1999. Cofundador del Patronat de Turisme del Pallars Sobirà (1990), fou també fundador i president de l'Associació de Municipis afectats per les Centrals Elèctriques de la Província de Lleida (1994) i del conjunt de l'estat espanyol (1994-2006). La legislatura 2007-2011 repetí com a alcalde, però en aquesta ocasió per la candidatura del PSC.

[JCE]

Colomer Nadal, Víctor

Corbins, el Segrià, 1896 - Mèxic, 1960

Mestre i dirigent polític. Estudià Magisteri i inicià la seva activitat professional i política a Lleida. Ben aviat ingressà a la CNT, on formava part del corrent defensor de la Revolució Russa. S'integrà en la FCCB i col·laborà en la publicació comunista lleidatana *Lucha Social* (1919-1922). El 1928 participà en la fundació del Partit Comunista Català i el 1931 en la del BOC. Aleshores ja residia a Barcelona, on arribà a presidir l'Ateneu Enciclopèdic Popular, però mantenia la vinculació política amb Lleida. Participà activament en les accions de les forces d'esquerra i republicanes que facilitaren el triomf de l'Entesa Republicana a les eleccions municipals de l'abril de 1931. Posteriorment, es presentà per la circumscripció de Lleida a les eleccions a Corts Constituents (1931) i a les del Parlament de Catalunya (1932) a les llistes del BOC. Així mateix, també fou candidat en diverses eleccions a Barcelona. En formar-se el POUM (1935), ingressà a la Federació Catalana del PSOE. Posteriorment, seria un membre destacat del PSUC i en formaria part del primer comitè executiu. Durant la Guerra Civil fou regidor de l'ajuntament de Barcelona, ciutat en la qual romangué fins a l'ocupació franquista. El 1939 s'exilià a França i el 1940 s'instal·là a Mèxic després d'haver estat expulsat del PSUC per mostrar-se disconforme amb la política internacional de l'URSS. Acabaria formant part de l'MSC. Entre les seves publicacions cal destacar *Los comunistas y la cuestión agraria* (1932) i *El anarquismo y la revolución* (1933). *[JSS]*

Coma Estadella, Albert

Lleida, el Segrià, 1933-1993

Dissenyador, dibuixant i artista plàstic. Es formà al Cercle de Belles Arts i a l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi, complementat amb una estada a Madrid. L'any 1951 realitzà la seva primera exposició individual d'aquarel·les a l'IEI. La seva trajectòria artística l'enfocà cap a l'informalisme, després d'una breu experimentació en l'expressionisme, amb el qual trencà per aprofundir en els moviments d'avantguarda a partir dels quals evolucionà cap a les formes tridimensionals i geomètriques. També experimentà amb els ready made, passà per l'art povera i el minimalisme. Participà en la creació del Grup Cogul i la Petite Gallérie, on féu el muntatge d'exposicions amb Jaume Magre. De les seves obres destaca *l'Ontològica* (1956-1981), *Obra Recent* (1990) i *Condicionaments i estructures primàries* (1997), entre altres. Li foren concedides diferents distincions i premis com el de dibuix Joan Miró (1968) i la Medalla Morera (1982). L'any 2005 es va fundar el Llegat Coma Estadella, presidit per la seva vídua Mary de Coma Estadella, amb l'objectiu de difondre l'obra de l'artista i de promoure l'art contemporani. *[FFL]*

Comella Carnicer, Joan Xavier

Lleida, el Segrià, 1963

Metge. Doctor en Medicina i Cirurgia (UB, 1991) i Catedràtic de Biologia Cel·lular (UdL, 2002). Soci de la Sociedad Española de Neurociencia (SENC) i de la de Bioquímica y Biología Molecular (SEBBM). Des de 1992 fou director d'un grup de recerca consolidat en neurobiologia cel·lular i mol·lecular, finançat per la UE, el govern espanyol, la Generalitat de Catalunya, la Fundació de la Telemarató de TVC i la Fundació la Caixa, amb una producció científica en revistes de primera línia en el seu camp com el *Journal of Cell Biology*. Entre 1995 i 2000 va ser vicerrector d'Investigació, Doctorat i Noves Tecnologies de la UdL. Des de 2004 fou director del Laboratori d'Investigació de l'Hospital Universitari Arnau de Vilanova i director de l'Agencia Nacional de Evaluación y Prospectiva (ANEP), càrrec que deixà en ser nomenat director de la Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología (FECYT, 2005). L'any 2007 passà a la UAB, on és director de l'Institut de Neurociència. Des de 2007 és director de la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació. Ha estat assessor d'entitats i fundacions inclosa la Comissió Europea. L'any 2001 rebé la Distinció per a la Recerca de Joves Investigadors de la Generalitat de Catalunya. *[JPC]*

Comellas Santamaría, Valentín

Casserres del Berguedà, el Berguedà, 1861 - Solsona, el Solsonès, 1945

Bisbe. Estudià al Seminari de Solsona. Fundà l'Obra d'Exercicis Espirituals del Pare Francesc Vellet. El 1920 va ésser nomenat administrador apostòlic de la diòcesi de Solsona, de la qual es convertí en bisbe el 1933. Exilat arran de la virulència dels primers dies de la Guerra Civil, hi retornà el mes de març de 1939. Morí l'any 1945 després d'haver reeditat en català l'obra *El Catecisme diocesà de la Doctrina Cristiana*. *[FCS]*

Comorera Soler, Joan

Cervera, la Segarra, 1894 - Burgos, 1958

Dirigent polític. Estudià Magisteri a Lleida, però el 1914 s'instal·là a Barcelona. Publicista des de ben jove, endegà una activitat política, en diverses formacions republicanes, que li valgué presó i l'exili a França (1918) i a l'Argentina i l'Uruguai des de 1919. Adquirí la nacionalitat argentina i milità en diverses formacions socialistes llatinoamericanes. Amb la proclamació de la República retornà a Barcelona i s'afilià a la USC, en què formà part del consell executiu. El 1932 fou escollit diputat al Parlament Català i l'any següent liderà el fracassat projecte de fusió de la USC amb la Federació Catalana del PSOE. El 1934 fou nomenat conseller d'Agricultura i Economia en el govern del president Lluís Companys, càrrec que recuperà el febrer de 1936, després del seu pas per la presó del Puerto de Santa María com a conseqüència de la repressió dels Fets d'Octubre. En les eleccions de 1936 fou elegit diputat al Congrés per la circumscripció de Lleida a la llista del Front d'Esquerres de Catalunya. Impulsà el procés vers la fundació del PSUC el juliol de 1936, partit del qual fou secretari general. Ocupà diverses conselleries al govern de la Generalitat durant tota la Guerra Civil. El seu exili, un cop acabat el conflicte, fou un periple per França, Moscou i Mèxic, entre altres llocs. Les fortes divisions viscudes en el comunisme català i espanyol de

postguerra li valgueren l'acusació de traïdor i l'expulsió del PSUC. El 1951 s'instal·là clandestinament a Barcelona. Fou detingut el 1954, en ser denunciat com a represàlia per les divergències internes al partit. Després de passar per un consell de guerra, va morir a la presó de Burgos el 1958. *[JSS]*

Companyia de Comediants La Baldufa

Nascuda l'any 1996 a Lleida amb la voluntat de generar espectacles de qualitat adreçats a tots els públics i on s'hi barregessin diferents disciplines artístiques. Els seus components són Enric Blasi, Emiliano Pardo, Carles Benseny i Carles Pijuan (dissenyador també de les escenografies) i el muntatge de pallassos *Per riure...? Tres porquets a la platja!* fou el seu primer espectacle. Des d'aleshores, ha creat i produït espectacles itinerants de carrer, com *El Catitau del Carallots* (1997), *Filibusters* (1998), *Zèppelin* (2004) o *Drago* (2008); instal·lacions de carrer com *Nautilus* (2008); espectacles de titelles com *Les faules d'en Pinyot* i en *Carabassot* (1999) o *Embolic a la granja* (2004), muntatges d'humor gestual com *Catacrack* (2001) i espectacles multidisciplinaris com *Les aventures del Baró de Munchausen* (1999), *El circ dels ninots* (2006), *El llibre imaginari* (2006) i *Cirque déjà vu* (2009). Aquests espectacles s'han caracteritzat per l'ús de l'humor com a estratègia de comunicació que arriba a totes les edats, amb què fomenten la solidaritat i el respecte. La qualitat dels muntatges, presentats per tot Espanya i per festivals i teatres europeus, els ha fet mereixedors de nombrosos premis dins i fora de Catalunya. La seva producció artística es completà en el camp de l'educació, on han realitzat encàrrecs per a diverses entitats. Han col·laborat amb professionals del món de l'espectacle, com els Titiriteros de Binéfar, Comediants, La Fura dels Baus o Marcel·lí Antúnez. *[NCG]*

Companys Jover, Josep

el Tarròs, l'Urgell, 1869-1954

Propietari i polític. Germà del president de la Generalitat de Catalunya Lluís Companys. Era el fill gran d'una família de cinc germans i tres germanes. Membre del sindicat agrícola IACSI. Fou elegit el 1932, dins la candidatura d'ERC, diputat al Parlament català per la circumscripció de Lleida. Exiliat a França el 1939 retornà el 1947. Un any després aconseguí aixecar l'embargament dels seus béns efectuat en raó de l'expedient que li incoà el Tribunal de Responsabilitats Polítiques, que no s'arxivà de manera definitiva fins el 1951. *[CMC]*

Companys Jover, Lluís

el Tarròs, l'Urgell, 1882 - Barcelona, el Barcelonès, 1940

President de la Generalitat de Catalunya (1934-1940). Fill d'una família benestant pagesa, estudià Dret a la UB, on fundà l'Associació Escolar Republicana (1900). Des de la Unió Republicana, s'apropà al catalanisme polític i col·laborà, el 1910, amb les joventuts de la UFNR. El 1912 fou redactor en cap del setmanari del Bloc Autonomista Català, *La Barricada*. Posteriorment passà del republicanisme reformista a les files de Joventut Republicana, fins que el 1917 fundà, amb Francesc Layret i Marcel·lí Domingo, el PRC, des d'on impulsà un apropament vers la CNT i la Unió de Rabassaires. El març de 1931 participà en la Conferència d'Esquerres, de la qual sortí ERC, s'integrà en el seu directori i en dirigí l'òrgan periodístic, *La Humanitat*. Elegit regidor de l'ajuntament de Barcelona, prengué possessió de l'alcaldia i des del balcó proclamà, a mig matí del dia 14 d'abril de 1931, la República a Catalunya. Nomenat Governador Civil de Barcelona, fou elegit diputat a Corts (1931) i diputat al Parlament de Catalunya (1932), institució que presidí fins a ser nomenat ministre de la Marina (1933). A la mort de Francesc Macià, fou elegit president de la Generalitat (gener de 1934). La proclamació de l'Estat Català el 6 d'octubre de 1934, amb la voluntat de frenar la involució que patia el règim republicà, li valgué l'empresonament al vaixell Uruguai i una condemna de 30 anys de reclusió major. Amnistiat després del triomf electoral del Front d'Esquerres, el febrer de 1936, retorna a la Generalitat. Durant la Guerra Civil presidí diversos governs de concentració. Passà a França un cop acabada la guerra. Extradit per les forces alemanyes, el seu empresonament i execució al Castell de Montjuïc, l'octubre de 1940, personificà la situació d'opressió que la Catalunya popular patí sota el règim franquista. *[JCE]*

Companys Sanfeliu, Ramon

Sidamon, el Pla d'Urgell, 1949

Enginyer tècnic i polític. Militant de CDC, fou alcalde de Sidamon des del 1979 fins el 1999. Sortí elegit

diputat provincial entre 1979 i 1983. Fou president de la Diputació entre 1983 i 1990. Senador en els períodes 1986-1989 i 1992-1995 i diputat del Parlament de Catalunya en la IV legislatura (1992-1996), obtingué una acta de diputat al Parlament espanyol els anys 1996-2004. Durant la seva trajectòria política fou també delegat territorial de la Generalitat de Catalunya a Lleida (1990-1992) i ocupà la vicepresidència de la Mesa del Congrés dels Diputats (1999-2000). En les eleccions legislatives de 2004 obtingué un escó al Senat per CiU. *[AJM]*

Compañía Leridana de Gas SA

Empresa fundada l'any 1949, amb un capital social de 5 milions de pessetes, per diversos representants del món econòmic local. Liderats per Miquel Puig Bonet, el qual n'ocupà la direcció-gerència fins a ser substituït pel seu fill Xavier Puig Andreu el 1963, el president n'era Manuel Florensa Farré. L'objectiu de l'empresa era subministrar gas a la ciutat de Lleida. Les obres de la fàbrica de gas manufacturat es van iniciar l'any 1951 i es va construir un forn de producció que va començar a funcionar el 1952 gràcies a l'actuació de Francesc Farré Casamada. L'1 de juliol de 1962 va entrar en funcionament el subministrament del nord de la ciutat, i el 1967 es va canviar el sistema de producció del gas manufacturat, en passar de la destil·lació d'hulla al cracking de naftes, cosa que va suposar l'enlairament de la societat. Les xarxes de distribució es van estendre per la barriada de Cappont i l'any 1973 es va constituir l'anella de distribució al voltant de la Seu Vella, amb la qual cosa bona part de la ciutat ja disposava de gas canalitzat. El 1985 la companyia es va adherir a la firma del Protocol de Gas, entre el ministeri d'Indústria i Energia i les empreses gasistes públiques i privades, cosa que va permetre l'arribada del gas natural a Lleida. El mes de març de 1988 va accedir al càrrec de director-gerent Josep M. Almacellas González i el mes de juliol l'entitat va canviar la raó social i passà a anomenar-se Gas Lleida SA. *[JFF]*

Comú de Particulars

Institució sociocultural de la Pobla de Segur (el Pallars Jussà). El seu origen es remunta a una agrupació de veïns constituïda durant el segle XIX per promoure la construcció d'un molí fariner i alliberar-se de la servitud d'haver d'acudir al molí de la casa Llorens i Puigcerver. Més tard obtingué la concessió de l'aprofitament d'una séquia on s'instal·là una central hidroelèctrica. Per aquest motiu, quan les companyies hidroelèctriques començaren l'explotació dels rius, els seus socis van poder gaudir unes condicions avantatjoses en el preu de l'energia. L'any 1918 es constitueix en societat civil particular per contribuir al desenvolupament i foment de la beneficència, instrucció, sanejament i ornament de la Pobla. L'any 1922 inaugurà una biblioteca popular i a partir dels anys quaranta centrà la seva activitat principal en el foment de la cultura mitjançant conferències, exposicions i certàmens d'art. *[JCB]*

Comunitat Central de Regants del Canal de Pinyana i de la Sèquia de Fontanet

Aquesta comunitat tingué una gestació dilatada i conflictiva. La Jefatura Nacional de Obras Públicas denegà el 1938 la titularitat de les aigües de Pinyana i de Fontanet a la Junta de Sequiatge, liderada per l'ajuntament de Lleida. La llei exigia que aquests cabals públics tinguessin una comunitat de regants. Davant l'omissió dels regants, la CHE exigia deu anys més tard a l'alcalde de Lleida la creació d'una comunitat central que abastís els regs de Pinyana i de Fontanet. Entre el 17 d'octubre de 1948 i el 14 de març de 1951 es creà la comunitat central i s'elaboraren les ordenances, en un procés molt conflictiu ja que la major part dels pobles desconfiaven de la institució i del paper de Lleida quant a la possible limitació dels seus drets històrics. El 6 de juny de 1955 s'aprovaren definitivament les ordenances i set anys després —el 6 d'agost de 1962— es registraren els cabals de Pinyana a nom de la comunitat. L'òrgan executiu en fou la Junta Central, constituïda provisionalment el 9 de juliol de 1951 amb els següents representats: des de la presa del riu fins a Rosselló, els alcaldes d'Alfarràs, Almenar, Rosselló i Vilanova de Segrià, però en qualitat de propietaris de terres de reg; de la zona de Torrefarrera a Alcarràs: Antoni Gimeno Belana, Antoni Riera Bisa, Jaume Albareda Albós i Carlos Salinas de Gaminde; per Fontanet, José Aixut Boixadera. A més, un representant de cadascuna de les empreses següents: Explotaciones Hidroeléctricas SA, Fábricas de L. Mata y Pons SA, Tèxtil Martí Llopart i Trenchs SA i Pedro Alier SA I

José Sol Ballespí com a representant de l'ajuntament de Lleida en qualitat de principal consumidor d'aigua potable. El jurat de recs era la institució que decidia sobre els temes conflictius. La comunitat donà pas a la definitiva Comunitat General el 1967.

[EVR]

Comunitat de Regants del Canal d'Aragó i Catalunya

Entitat amb seu a Binèfar que tingué com a objectiu fonamental la defensa dels interessos comuns sobre aprofitaments de l'aigua de tots els propietaris de les terres regades amb aigües derivades del riu Éssera pel Canal d'Aragó i Catalunya (124 quilòmetres el canal principal) i del riu Noguera Ribagorçana pel Canal d'Enllaç (6 quilòmetres) així com d'ajuntaments i titulars d'aprofitaments industrials de la zona regable d'Osca i Lleida. Regit per les ordenances i reglaments de 7 de maig de 1975, agrupava unes 135 comunitats de regants i captacions particulars i tingué com a òrgan suprem la Junta General. A més, també disposà d'un Sindicat de Recs (òrgan executiu) i d'un Jurat de Recs (òrgan sancionador). La Comunitat de Regants fou constituïda el 1904. El seu successor fou el Sindicat de Regants, constituït en assemblea a Binèfar el 20 de març de 1946. Finalment, als anys setanta, canvià el nom per Comunitat General de Regants. Durant aquest darrer mig segle ha tingut tres presidents: Antonio Bernadó Riu (1949-1974), Blas Mola Pintó (1974-1991) i José Luis Pérez González (des de 1991). *[JJMG]*

Comunitat General de Regants del Canal de Pinyana i de la Sèquia de Fontanet

Fou creada el 13 d'abril de 1967 a partir de la Comunitat Central i hi incorporà també els recs de Pinyana i Fontanet fins el 16 de novembre de 1990, en què aquesta comunitat es dividí en dues, la del canal de Pinyana i la de la séquia de Fontanet. A principis del segle XXI, la Comunitat General de Regants del Canal de Pinyana estava formada per setze col·lectivitats: Castellonroi, de la Plana d'Andaní, d'Alfarràs, d'Almenar, d'Alguaire, de la Portella, les de Vilanova de Segrià i Benavent de Segrià, les tres de Corbins i les de Rosselló, Torrefarrera, Torreserona, Rec Nou d'Alpicat, la de l'Horta de Lleida (la Junta de Sequiatge actual n'és la institució executiva) i la d'Alcarràs. La Comunitat General de Regants de la Sèquia de Fontanet incorporà regants i usuaris industrials de Lleida, d'Alcoletge i una presència molt minsa de Vilanova de la Barca. Ambdues comunitats tenien una estructura semblant a la comunitat general mare: Junta General o Assemblea, Junta Central —amb un president i un vicepresident— i Jurat de Recs. La presidència honorífica d'ambdues, com de les predecessores general i central, era ocupada per l'alcalde de Lleida. Als anys 1960 ambdues séquies regaven un total d'unes 14.000 hectàrees. *[EVR]*

Comunitat General de Regants dels canals d'Urgell (CGRCU)

Institució constituïda oficialment el 24 de desembre de 1964. La seva creació fou el resultat de l'acompliment d'una ordre del ministeri d'Obres Públiques de 10 d'agost del mateix any, mitjançant la qual s'establia que els regants de l'Urgell s'havien de constituir en una comunitat general de regants. L'ordre ministerial també va establir que aquesta comunitat seria la nova titular de la concessió a perpetuïtat de l'aprofitament de les aigües del riu Segre. Aquesta llicència, que d'ençà de l'any 1852 havia mantingut la Societat Anònima Canal d'Urgell, li permetia derivar un cabal màxim de 33 m^3/s pel Canal Principal. L'acte protocol·lari de signatura del document de cessió del canal a favor de la Comunitat va tenir lloc el 17 de novembre de 1965, estigué presidit pel ministre d'Obres Públiques Federico Silva Muñoz, i Josep Solans Serentill, president de la CGRCU, fou l'encarregat de representar els regants de l'Urgell. Un any més tard, la Comunitat també rebia la concessió del Canal Auxiliar. Amb domicili social situat a Mollerussa (el Pla d'Urgell), la Comunitat de Regants va organitzar-se segons l'establert per l'ordre ministerial de 6 d'agost de 1963, una normativa que regulava la constitució i el funcionament d'aquest tipus d'associacions. En el moment de la seva constitució, amb la finalitat de garantir la millor distribució i aprofitament de les aigües, es va organitzar en vint col·lectivitats que agrupaven els diversos municipis de l'àrea regada. A principis del segle XXI, la Comunitat estava presidida per Ramon Carné Teixidó, estava formada per vint-i-una col·lectivitats

i les instàncies de govern eren la Junta General, la Junta de Govern i el Jurat de Recs. D'altra banda, les condicions de la concessió també anaren variant. D'acord amb el que va establir la Llei d'Aigües de 3 d'agost de 1985, la llicència va perdre la condició de perpetuïtat i es va atorgar per un màxim de setantacinc anys. *[JMRM]*

Concurs de Vestits de Paper de Mollerussa

Concurs organitzat a la ciutat de Mollerussa i celebrat al teatre de L'Amistat. Tingué el seu punt d'arrencada l'any 1963 quan les modistes de la ciutat decidiren fer uns vestits de paper per celebrar la festivitat de Santa Llúcia, la seva patrona. Davant l'èxit d'aquesta convocatòria repetiren l'any següent i, des de 1965, el concurs passà a denominar-se Concurs Nacional de Vestits de Paper. Les obres presentades hi participen en tres modalitats: la de Moda Actual, Fantasia i Època. Tant modistes com dissenyadors que han guanyat algun dels premis concedits en cada categoria reben una reproducció d'un Ocellet de Paper, obra de l'artista de Linyola Cristo. A la dècada dels anys noranta, el dissenyador Estanislao va crear un guardó —Premi Tisores de Plata— per premiar el vestit més creatiu dins l'apartat de Moda Actual. L'altre premi concedit és el Didal d'Or, patrocinat pels joiers de Mollerussa, l'objectiu del qual és el reconeixement de la tasca de divulgació o treball dins del concurs i l'han rebut modistes, col·laboradors o membres dels diferents comitès. Amb una trajectòria plenament consolidada, el 2005 s'hi incorporà una nova modalitat: el concurs de Vestits de Paper especial per a nines Barbie. *[AJM]*

Condal Fontova, Josep

? - Lleida, el Segrià, 1936

Comerciant i polític lleidatà. Militant carlí, va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida el 1915. El 1925 i el 1930 repetiria en aquest càrrec ara a través del nomenament governatiu. Dins l'ajuntament va ser síndic suplent entre 1916 i 1918 i 1925 i 1926. Morí el novembre de 1936 en aplicació de la pena de mort dictada pel tribunal popular. El seu fill, Miquel Condal Gibert, també fou executat el 3 de setembre de 1936 (quan tenia 19 anys) per haver participat en la sublevació de juliol de 1936. *[JAS]*

Condó Sambeat, Josep

Montcorbau, la Val d'Aran, 1867 - Bossòst, la Val d'Aran, 1919

Escriptor, traductor i sacerdot. Conreà tots els gèneres de la literatura, des de la poesia fins a la novel·la, el teatre i la narrativa breu, i escrigué en català i en aranès. Estudià al seminari de la Seu d'Urgell i, a partir de l'any 1905, exercí de sacerdot a la Val d'Aran. Esdevingué una figura cabdal per a la cultura aranesa, amb l'obra *Vocabulari aranès* (1915) i poesies com *Era Val d'Aran*, *Veu det campanau* i *Era poma trigada*. A més, fou col·laborador de la revista *Era Bouts dera Mountanho*. Com a traductor, traslladà a la llengua aranesa el catecisme diocesà, una obra que restà inèdita. *[MAM]*

Condomines Valls, Francesc d'Assís

Barcelona, el Barcelonès, 1901 - Rialb, la Noguera, 1979

Jurista segarrenc. Fou jutge de primera instància i instrucció a Muros (la Corunya), fiscal de l'Audiència de Tarragona i secretari de justícia a Barcelona. Passada la Guerra Civil, es dedicà exclusivament a l'exercici de l'advocacia. Participà en la defensa de Puig Antich en el consell de guerra que el condemnà a mort. Fou degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona i es convertí en un dels primers juristes de Catalunya. Col·laborà activament en les més notables publicacions jurídiques. Fou membre de la comissió redactora del Projecte de Compilació del Dret Civil Especial de Catalunya (llei del 21 de juliol de 1960). *[MPT]*

Confederació d'Organitzacions Empresarials de les terres de Lleida (COELL)

Organització patronal, que ha estat la més important i amb més implantació a les terres de Lleida. Fundada el 1980, estava integrada per cinc grans federacions: Federació de Gremis de la Construcció, Agrupació d'Instal·ladors de Serveis per a la Construcció, Associació Empresarial de la Fusta, Federació d'Empreses de Serveis i Grup d'Empreses sense agrupació sectorial determinada. Una de les darreres incorporacions ha estat l'Associació d'Empresaris Agraris de Lleida (AEALL). Les seves funcions se centraven en la defensa dels interessos empresarials davant els diferents agents socials, empresarials i polítics. La COELL formava part de l'estructura organitzativa

de Foment del Treball Nacional i de la CEOE. Els presidents han estat Enric Casals Simó (1974-81), Pompili Roiger Boix (1981-94) i Joan-Horaci Simó Burgués (des de 1994). *[RMR]*

Confraria de Llauradors

Creada el 1395, sota l'advocació de la Verge dels Llauradors venerada a l'església de Sant Llorenç de Lleida, s'allunyà d'aquesta principal dedicació durant el segle XVIII, quan defensà l'ús dels comunals per part de la pagesia en front d'un ajuntament aristocràtic, i protagonitzà la lluita contra el pagament del delme a una taxa fixa. Amb la consolidació d'una nova societat i economia amb la reforma liberal, la confraria deixà d'aixoplugar la pagesia i representà sectors mitjans i benestants. A finals del segle XIX només tenia 250 associats, molt lluny dels 3.000 que hi havia a finals del segle XVIII, és a dir, tota la pagesia de Lleida, excepció feta d'alguns agricultors benestants. La confraria formà part des de 1758 de la Junta de Sequiatge amb dos representants, situació que fou confirmada per la reforma de les ordenances realitzada el 1918. Amb la creació el 1951 de la Comunitat Central de Regants del Canal de Pinyana i la Sèquia de Fontanet, la confraria va perdre el seu important paper històric i va anar desapareixent progressivament. *[EVR]*

Congregació de la Verge dels Dolors de Bellpuig

Formava part d'una llarga tradició destinada a la penitència. Els orígens de la processó se situen a principis del segle XVIII amb la constitució de la Congregació dels Dolors, formada per homes i dones de la localitat. Datada el 1774, es venerava, des de 1707, una imatge de la Verge, lliurada per mossèn Francesc Serra a la confraria del Santcrist i Minerva. A través de la processó s'obren les festes de Setmana Santa a les comarques de Lleida. Malgrat que la festivitat d'aquesta Mare de Déu era una setmana anterior al Divendres Sant, el divendres anterior al Diumenge de Rams ja s'iniciaven els actes litúrgics amb el septenari, que consistia en una missa diària. El dia estricte de la festa se celebrava amb una missa a la parròquia, una funció a la tarda, l'ofrena floral a la Mare de Déu i culminava amb la processó penitencial del vespre, en la qual desfilaven els armats i n'obria el pas un infant vestit d'àngel. Als anys 60 s'incrementaren els passos que se sumaren al túmul de la Mare de Déu: el de Natzarè, el del Calvari, la Pietat, el pas de l'Oració de l'Hort i el de l'Anunciació. L'any 1979, l'Acadèmia Bibliogràfica Mariana de Lleida dedicà una jornada a la Verge dels Dolors i el 1981 l'ajuntament de Bellpuig nomenà oficialment la diada de la Verge dels Dolors, escollida com a patrona de la vila. Aquesta fou, a partir d'aleshores, una de les dues festes locals que atorgà la Generalitat de Catalunya. *[JCE/JEM]*

Congrés Internacional de la Llengua Catalana, Segon

L'any 1986 se celebrà per segona vegada el Congrés Internacional de la Llengua Catalana als Països Catalans per tal de tractar les qüestions relacionades amb els usos de la llengua catalana des del vessant científic de la sociolingüística. Els antecedents d'aquesta celebració es troben en el I Congrés de 1906 que en aquest cas sol es dugué a terme a Barcelona. El II Congrés Internacional de la Llengua Catalana es constituïa en set àrees científiques que se celebraven cada una en un lloc diferent. Pel que fa a la ciutat de Lleida, es dugué a terme l'àrea número I, que corresponia als plantejaments i processos de normalització lingüística. Cada àrea estava organitzada per un coordinador que en aquest cas fou la directora general de Política Lingüística de Catalunya Aïna Moll, el president, Josep Vallverdú, i el secretari, Albert Turull. La part científica d'aquest congrés no era l'única activitat destacada, ja que aquest s'acompanyava d'una sèrie d'actes socials i culturals. *[MPC]*

Consell Cultural de les Valls d'Àneu

Entitat independent de caire cultural nascuda a Esterri d'Àneu (el Pallars Sobirà) el 1983 i presidida des d'aleshores per Ferran Rella Foro, l'àmbit d'actuació de la qual és el conjunt de les Valls d'Àneu (municipis d'Esterri, la Guingueta, Alt Àneu i Espot). Entre les seves iniciatives, algunes de les quals després foren assumides per d'altres institucions, destaquen la difusió de les Falles d'Isil (1978), l'Arxiu Històric de les Valls d'Àneu (1985), el Camp d'Aprenentatge Valls d'Àneu (1987), les excavacions al castell de València d'Àneu (1990), la revista *Àrnica* (1990), el curs

de dansa tradicional Dansàneu (1992) o l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu (1994). Pel que fa a les publicacions, destaquen les col·leccions *Quaderns del Consell* (1995) i *Petits Quaderns del Consell* (1998), a més dels llibres de narrativa sorgits de les Trobades d'Escriptors al Pirineu (1994). *[ATR/MAM]*

Conservas Suquets

Empresa creada pel propietari d'origen navarrès José Irigoyen Rahola. Des de 1918 posseïa la família l'empresa agrícola Granjas de Suquets o també dites Granjas Irigoyen, i n'era propietari-director Ciriaco Irigoyen, qui ja havia mostrat esperit d'iniciativa en projectar la construcció d'una fàbrica de llet i derivats a Almacelles. José Irigoyen fou capdavanter de la indústria fruitera a Lleida i gran aficionat a l'aviació. L'any 1955 inaugurà a les seves propietats agrícoles un camp d'aviació particular, que les autoritats de l'època no dubtaren en qualificar d'experiència pionera posada al servei d'una explotació modèlica. Durant els anys cinquanta, la presència d'aquest empresari en la vida econòmica i social de la ciutat fou notòria. Esdevingué vicepresident primer del Real Aero Club de Lleida, del qual n'era soci antic, i un dels impulsors del Teatre Principal. *[CMC]*

Conserves Agelet i Cia

Fàbrica fundada l'any 1901 prop de l'antic Escorxador municipal de Lleida, que es dedicava a la transformació de productes agrícoles, entre els quals va destacar la venda de préssec en almívar i pèsols envasats. La figura central fou Hermenegild Agelet Romeu. El 1906 va obtenir una Medalla d'Or en l'exposició organitzada per la Cambra de Comerç de Lleida i el 1910, junt amb un altre fabricant de la ciutat, Ricard Vilalta, van enviar 20 caixes de conserves a l'Exposició de Buenos Aires. Entre 1928 i 1931 Agelet va tenir un paper predominant a la Cambra de Comerç. El seu germà Antoni fou alcalde de Lleida (1905) i diputat provincial (1917-1923). L'any 1949, els propietaris van donar de baixa la indústria per la seva incompatibilitat amb el fet d'estar dins del nucli urbà de Lleida. *[JFB]*

Conserves Ricard Vilalta

Marca d'una fàbrica de conserves situada al carrer Acadèmia de Lleida des de 1913, però que va tenir el seu punt àlgid entorn dels anys 20. La seva producció enllaunada comprenia espàrrecs, tomàquets, faves, albergínies, mongetes, cogombres, pèsols, sopa d'herbes i fruita en almívar. Es valia d'una tecnologia avançada i d'un sistema de treball en cadena que, en temporada alta, podia donar feina a uns dos-cents empleats. L'any 1924 es presentava com la de més producció d'Espanya del sector, amb important quota de mercat per l'exportació. La fàbrica fou donada de baixa l'any 1930. El seu propietari, Ricard Vilalta, fou vocal i vicepresident de la Cambra de Comerç de Lleida, almenys des de 1918, i el 1931 seguia com a membre actiu de la comissió d'indústria. *[JFB]*

Conserves vegetals Salvador Balaguer i Cia

Una de les primeres indústries lleidatanes dedicada a la fabricació de conserves vegetals i de fruita, en què sobressortia la seva producció de pebrot dolç enllaunat. Tenia la fàbrica a la partida de Rufea i la botiga al carrer Alcalde Costa. Des de 1902 també subministrava electricitat mitjançant la petita central hidràulica que tenia a la fàbrica. Va obtenir importants reconeixements internacionals en les exposicions de Jerusalem (1898), Alexandria (1900) i París (1900). El fundador, Salvador Balaguer, va ser alhora un dels renovadors de la recentment creada Cambra de Comerç lleidatana a partir de l'any 1902. La incompatibilitat de l'ús industrial de l'aigua amb el regadiu dels pagesos va produir el seu tancament l'any 1906. *[JFB]*

Construccions Pallàs SA

Empresa familiar lleidatana de tercera generació fundada entre 1945 i 1946 per Romualdo Pallàs Vilamajó, que passà a les mans del seu fill Ramon Pallàs Sala, els fills del qual, Pilar i Ricard Pallàs Satué, també s'hi incorporaren. Dedicada inicialment a l'edificació pública i a la promoció d'obres, durant els anys seixanta s'inicià en la construcció d'habitatges, activitat aquesta en què s'especialitzà. Constituïda com a Societat Anònima el 1972 i com a Societat Limitada el 1979, realitzà obres emblemàtiques a Lleida com el COAC i el CAAT. Durant aquestes dècades edificà més de 1.000 habitatges. El 1996 creà la Fundació Habitatge per a Tots, a fi d'oferir habitatges a preus assequibles en barris com els Magraners o el Secà de Sant Pere. *[CAR]*

Constructora Pirenaica SA (Copisa)

Fundada l'any 1959 com a filial de FECSA per a la construcció de centrals hidroelèctriques i tèrmiques. Inicialment s'encarrega de construir diverses centrals a la Val d'Aran i als anys seixanta porta a terme les obres de la central de Llavorsí i Tavascan-Montamara (vall de Cardós). Adquireix prestigi com a constructora de preses i túnels d'alta muntanya i participa com a obra més emblemàtica, a mitjans dels setanta, en els treballs de la central hidràulica reversible d'Estany Gento-Sallente (la Torre de Cabdella). També pren part en la construcció de les centrals nuclears d'Ascó i Vandellòs. L'any 1987 fou venuda a la francesa Dumez, moment en el qual l'empresa adquireix la seva major dimensió i inicia l'expansió territorial. L'any 1997 passa a ser controlada per la corporació empresarial ONCE. A principis de 2001, les empreses Sorigué i Comapa van adquirir el 40% del total del seu capital, amb una opció de compra per la resta. Finalment, el 2005 va produir-se la fusió entre Copisa i Comapa. *[JCB]*

Constructora Voltes

Empresa fundada l'any 1954 a la localitat de Térmens (la Noguera) sota la titularitat del seu fundador, Vicenç Voltes Bellójunt, amb el seu germà Pere, amb la raó social d'Hermanos Pere i Vicenç Voltes. Des dels seus orígens es va especialitzar en treballs agrícoles i progressivament es convertí en una empresa avantguardista en l'ús de les noves tecnologies aplicades a l'agricultura industrial. Posteriorment, de mutu acord entre germans, l'empresa va canviar la seva denominació social a VOLTES, SLU, sota l'única titularitat de Vicenç, que va incorporar-hi els seus fills Andreu i Vicenç. En els darrers quinze anys, l'empresa també ha entrat en els sectors de la construcció i l'obra civil amb la realització de carreteres i obres hidràuliques. *[JFF]*

Cònsul Giribet, Isidor

Bellpuig d'Urgell, l'Urgell, 1948 - Barcelona, el Barcelonès, 2009

Crític literari i editor. Estudià Magisteri a Lleida i es doctorà en Filologia a la UB. Vinculat a la Institució de les Lletres Catalanes i al Pen Club. Col·laborador de l'*Avui*, *Serra d'Or*, *El Temps*, *Cultura*, fou cap de redacció de la *Catalan Writing*. S'especialitzà en l'obra de Jacint Verdaguer, sobre el qual publicà estudis com *Antologia de Jacint Verdaguer* (1986), *Jacint Verdaguer. Història, crítica i poesia* (1986) i *Història, fonts i mutació del poema Sant Francesch* (1988). Tingué cura, junt amb Joaquim Molas, de l'edició de l'obra completa de Jacint Verdaguer (2002-06). Publicà també assaigs de crítica literària, com *Llegir i escriure* (1995), i obres a mig camí entre el dietari i la ficció, com *Cinc estacions* (1998), *En el nom del pare* (2004) o *Tractat de Geografia* (2008). Des de 1998 fou director literari d'Edicions Proa. *[MPT]*

Cooperativa Agrícola Pràctica de Lleida

La Societat Agrícola Pràctica fou creada el novembre de 1902, però els seus estatuts no foren presentats fins el 2 de gener de 1912. Tot i que en el seu origen hi va incidir la necessitat d'obtenir preus remuneradors per als productors de pebrots que venien a la indústria conservera de Lleida, els estatuts es refereixen només a una funció de cooperativa de compra d'inputs (llavors, adobs...), a més de diverses activitats dirigides a la millora tècnica i la construcció d'un molí d'oli. Els 700 socis de 1914 esdevingueren 1.050 el 1935, dels quals 822 eren de Lleida i, per ordre decreixent, 30 d'Alcarràs, 27 d'Alpicat, 18 d'Aitona, 17 de Torres de Segre i 14 de Benavent, com a altres més destacats. Malgrat la seva pretensió provincial, fou més un sindicat de l'àrea econòmica de Lleida. Acabada la guerra, el 1942 es fusionà obligatòriament amb el Sindicat Agrícola Catòlic, la qual cosa generà la Cooperativa del Campo de Lérida y Comarca, integrada a l'Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos. Als estatuts de 1945 ja es diu explícitament l'objectiu de la venda i exportació. El 1957 establí la secció dedicada a la fruita amb el clar objectiu de vendre a l'interior peninsular i exportar a l'estranger. La construcció de l'edifici del carrer Paer Casanovas, durant l'etapa del president Antonio Gimeno Belana, mostrà la seva expansió amb les diverses seccions: fruita, molí de pinso, venda d'adobs i d'insecticides, venda de vi i establiment d'una cooperativa de consum. Al mateix edifici es creà una caixa rural i hi hagué la seu de l'Hermandad de Labradores y Ganaderos. Durant la presidència de Pau Barri, a partir de 1967, se separaren germandat i cooperativa. Des de 1991 estigué ubicada a la carretera de la Val d'Aran i tingué dos milers d'associats. Des

de 1918 fins a la creació de la Comunitat Central de Regants del Canal de Pinyana i Sèquia de Fontanet, tingué un representant a la Junta de Sequiatge. La Cooperativa Agrícola Pràctica, els Pagesos, fou un referent del món pagès a Lleida. Participà activament en l'organització dels Tres Tombs el dia de Sant Antoni i el seu local social acollí un ball setmanal obert a tota la societat. *[EVR]*

Cooperativa Agropecuària de Guissona S. Coop. Ltda.

Fundada l'any 1958 quan un petit grup de ramaders i avicultors de la comarca de la Segarra van iniciar la seva activitat ramadera amb la finalitat d'obtenir uns ingressos complementaris als incerts beneficis del camp i van acordar unir-se per formar una cooperativa que els proporcionés els serveis i matèries primeres necessàries per a les seves granges i realitzar en el futur la comercialització dels seus productes, la qual cosa donà com a resultats economies d'escala. Amb el transcurs dels anys la cooperativa anà tancant el cicle productiu complert que comprenia des del naixement del pollet o mamelló fins a la seva transformació càrnia, passant per la construcció de granges, subministrament de pinsos i assistència veterinària, i es convertí així en una organització agroalimentària amb tot el procés productiu i comercial integrat. A finals de 1999 la cooperativa, juntament amb altres empreses, participà en la creació de la nova societat mercantil Corporació Alimentària Guissona SA (CAG), aportant-hi principalment les instal·lacions i les branques d'activitat de les fàbriques de pinsos i escorxadors, entre altres, i rebent, a canvi del valor dels seus actius aportats, un nombre determinat d'accions, capital que, amb posterioritat, la CAG va oferir, per a la seva compra, als socis i treballadors. A partir de l'any 2000 la CAG continuà mantenint les activitats de producció ramadera i avícola mitjançant els subministraments i contractes d'engreix d'aus (pollastres, galls dindi, gallines ponedores i guatlles) i bestiar (porcí i boví) a les explotacions dels socis. Les produccions ramaderes dels socis eren venudes a la CAG SA per a la seva transformació càrnia i la seva comercialització, en gran part, a través de les botigues bonÀrea, esteses per diverses províncies. La facturació del grup es movia, l'any 2007, entorn els mil milions d'euros, amb una plantilla en l'actualitat de 3.000 treballadors propis. Era el segon complex industrial de l'Estat en productes carnis i producció de pinsos compostos. Destaca, també, l'existència de la Caixa Guissona, societat cooperativa de crèdit, que vingué a substituir l'antiga Caixa Rural Ntra. Senyora del Claustre, constituïda el 1963. El seu objectiu principal era cobrir la necessitat de serveis financers dels agricultors i ramaders vinculats a la CAG. La diversificació del grup també els portà a obrir diversos restaurants i gasolineres. *[RMR]*

Cooperativa d'Ivars

La Cooperativa d'Ivars d'Urgell fou fundada el 1915 com a Sindicat Agrícola i Caixa Rural d'Ivars d'Urgell. Fins a la Guerra Civil, comptà amb un cafè, un teatre, un economat, una farinera i una activa caixa de crèdit. L'entitat, participada per propietaris i pagesos, emeté accions. Amb la transformació de cultius del rec, i després de dècades d'activitat centrada en la comercialització d'oli, ametlles i alfals, el Sindicat s'ocupà del panís i de cereals, i més ençà, entrà al sector pecuari. A inicis del segle XXI, en un marc de forta expansió —adquisició de les cooperatives de la Fuliola i de Castellserà— la cooperativa oferia als socis —un total de 1793— la gestió integral de la producció de panís i cereals, l'explotació i comercialització de porcí, boví i pollastres, la fabricació i distribució de pinsos, l'aplicació d'adobs i llavors, a més de serveis tècnics agropecuaris, i servei de caixa i supermercat. Amb 74 treballadors, el director general n'era Antoni Pané. *[JoCC]*

Cooperativa del Camp de Cervià de les Garrigues, SCCL

Cooperativa fundada l'any 1914 amb el nom de Sindicat Agrícola de Cervià i dedicada a la producció i la venda d'oli d'oliva. El 1953 va fusionar-se amb El Porvenir, sindicat agrícola reconegut oficialment el 4 de desembre de 1933 i que, en el moment de la seva fundació, comptava amb 31 socis. La societat resultant, Cooperativa del Camp de Cervià de les Garrigues, va esdevenir, segons dades del Sindicato Nacional del Olivo, la novena empresa del sector a Lleida pel que fa a capacitat de mòlta (9.800 quilograms cada 8 hores cap a 1956). Després d'un procés de renovació i modernització, en la campanya 1987-

1988 la cooperativa va experimentar una nova fusió, aquesta vegada atenent les peticions de la Comunitat Oleícola, societat creada l'any 1961 a la mateixa localitat. En un intent d'internacionalització, l'any 2001 la cooperativa va crear la filial SARL Camp de Cervià, participada en un 80 per cent pel seus socis, ubicada a la localitat francesa d'Albi i dedicada a la comercialització del producte elaborat a les Garrigues. A principis del segle XXI, la cooperativa produïa i envasava l'oli d'uns 600 socis, ocupava de manera permanent uns 4 treballadors i disposava d'un sistema continu de producció Alfa Laval. Produïa de mitjana anual unes 600 tones mètriques d'oli d'oliva obtingudes a partir de la varietat arbequina, de les quals aproximadament la meitat eren envasades i comercialitzades amb la marca Camp de Cervià, pertanyent a la DOP les Garrigues. *[RRM]*

Cooperativa del Camp de Granyena, SCCL

Cooperativa de Granyena de les Garrigues. Fou fundada el 14 d'octubre de 1951, dedicada a la producció i venda d'oli d'oliva. En el moment de la seva creació, la cooperativa tenia un molí amb capacitat per moldre uns 8.000 quilograms d'olives cada 8 hores, l'onzè en importància de les terres de Lleida pel que fa a capacitat de mòlta segons dades del Sindicato Nacional del Olivo. A principis del segle XXI, la cooperativa comptava amb uns 130 socis i disposava d'un sistema continu de producció de tres fases. Tingué una producció mitjana anual d'unes 120 tones mètriques d'oli d'oliva obtingudes a partir de la varietat arbequina, de les quals unes 45 eren envasades i comercialitzades amb el nom de Cooperativa de Granyena, pertanyent a la DOP les Garrigues. A més de la producció d'oli d'oliva, la Cooperativa comptava amb les seccions de crèdit, adobs i fitosanitaris i ametlles, les quals eren comercialitzades mitjançant la cooperativa de segon grau Agrupació Oleària Lleidatana, SCCL (Agrolés). *[RRM]*

Cooperativa del Camp Foment Maialenc, SCCL. Cooperativa de Maials

Fou fundada el 5 de maig de 1917 amb el nom de Sindicat Agrícola Foment Maialenc per iniciativa de diversos pagesos, esperonats i assessorats per Eliseu Sales Musté, mestre d'escola de Maials. Dedicada a la producció i venda d'oli d'oliva, el nombre de socis va augmentar ràpidament en l'etapa inicial, en passar de 31 en el moment de la seva creació a 135 l'any 1934. Amb capacitat per moldre 12.000 quilograms d'olives cada 8 hores, cap a 1956 aquesta cooperativa ocupava, segons dades del Sindicato Nacional del Olivo, el quart lloc al rànquing lleidatà del sector pel que fa a capacitat de mòlta. A principis del segle XXI, la societat maialenca estava formada per 716 socis, donava feina fixa a uns 7 treballadors, comptava amb una almassara amb sistema continu de 2 línies d'extracció i una envasadora automàtica. Produïa de mitjana anual unes 800 tones mètriques d'oli d'oliva obtingudes a partir de la varietat arbequina, de les quals unes 270 tones eren envasades i comercialitzades amb la marca Baró de Maials, pertanyent a la DOP les Garrigues. A més de la producció d'oli d'oliva, la cooperativa disposava de seccions d'ametlles, cereals, crèdit, adobs i fitosanitaris i maquinària agrícola. *[RRM]*

Cooperativa Formatgeries de Clua

Empresa fundada a la Clua de Meià per tres socis —en Jordi, el Juanjo i la *Boti*. El seu origen cal cercar-lo a finals de la dècada de 1970 quan els germans Claudi i Eusebi Cortés s'instal·laren al poble. En un segon moment arribaren, entre altres, els fundadors de la cooperativa, i altres joves que s'ocuparen finalment de la criança de les cabres i que venien la llet a la cooperativa. Autodidactes, primer, i assistint a cursos més tard, han elaborat dos tipus de formatge molt apreciats i premiats, el Formatge de Montsec i el Suau de Clua. *[EVR]*

Cooperativa i Caixa Rural Sant Antoni Abat de la Granadella

Cooperativa de la Granadella (les Garrigues). Fou fundada l'any 1920, dedicada a la producció i venda d'oli d'oliva. Amb 12.240 quilograms cada 8 hores, cap a l'any 1956 ocupava, segons dades del Sindicato Nacional del Olivo, el tercer lloc al rànquing lleidatà del sector pel que fa a capacitat de mòlta. Des de l'any 1993, estava integrada dins Agroindustrial Catalana. *[RRM]*

Cooperativa Lletera del Pallars

Creada el 1929 a Sort per iniciativa d'un grup de veïns del poble influïts per iniciatives similars desen-

volupades en altres indrets com a la Seu d'Urgell. Entre els socis es comptava una bona quantitat de ramaders de la comarca que hi aportaven la llet que posteriorment es transformava en productes lactis (fonamentalment formatges). A principis de l'any 1970 fou absorbida per l'empresa RANIA i més endavant per la RAM, fins que finalment acabà tancant. Una part dels socis s'incorporaren el 1976 a Copirineo. *[JCB]*

Cooperativa l'Olivera

Societat ubicada a Vallbona de les Monges (l'Urgell). Dedicada a la producció de vi i oli d'oliva des de 1976 per un grup de cooperants provinents de Barcelona per promoure els productes de la comarca i ajudar persones amb discapacitat psíquica. Diàriament participaven en l'activitat més de 30 persones que es repartien les diferents responsabilitats. El ventall de productes que oferia l'entitat es componia de sis tipus de vi blanc (a partir de les varietats macabeu, parellada i chardonnay), un vi escumós, olives arbequines i oli d'oliva extra verge, elaborat en molí propi, sota la DO les Garrigues. Els vins, com el Blanc de Serè, Agaliu o Missenyora, formaven part de la DO Costers del Segre. Comptant amb els avantatges que oferia per a la promoció el fet que Vallbona estigués inserida en la ruta turística del Cister, els productes l'Olivera es distribuïen en les principals capitals espanyoles i en països de la UE. *[JFB]*

COPAGA

Empresa fundada als anys 40 per un petit grup de productors d'ous de les comarques de Lleida, els quals constituïren la cooperativa amb el nom de COPAGA. Als anys 60, COPAGA es traslladà a les instal·lacions del polígon industrial del Segre de Lleida. Es donava servei a més de 400 socis actius als quals subministrava pinsos, comercialitzava els animals, produïa truges de selecció, subministrava material ramader i sanitari, i realitzava assessorament comptable i fiscal al seu Centre Comptable per a Socis. Organitzada en diversos departaments per tal d'oferir els serveis citats, donava feina a un total de 150 empleats directes i 35 d'indirectes. Els departaments eren: Fàbrica de pinsos de Lleida i d'Almacelles, Centre Experimental de Montagut, Granges de Genètica de Solsona, Sala de desfer i escorxador porcí de Lleida, Magatzem de productes zoosanitaris per a la ramaderia de Lleida, Magatzem de material ramader i d'instal·lacions de granges, Departament de transports i tallers de manteniment de vehicles i de fàbrica, i Laboratoris químic i patològic de Lleida. El 2002 es declarà en suspensió de pagaments amb un passiu de 57 milions d'euros. El 2007 la companyia Nutreco Holding comprà l'empresa sense els deutes. *[JPER]*

Copalme

Nom que correspon a l'empresa Cooperativa d'Almenar des de l'any 1981, dedicada a la fabricació de pinso i integració de bestiar porcí i boví. Té els seus orígens en la societat fundada el 1959 per comercialitzar directament la producció avícola local. Destacà la seva incidència a la Franja aragonesa, un 13 per cent dels 1.500 socis, mentre que un 81 per cent ho és de les comarques lleidatanes. Vinculada a l'escorxador gironí Codilma arribà a comercialitzar més de 250 mil porcs anuals, té altres dues companyies participades, que són Socios del Porcino de Copalme i Sodeporc Producció SL. L'entitat comptava amb una granja de 3.500 mares reproductores a Maials i secció de serveis, amb agrobotiga, banca electrònica, subministrament de carburants i taller. La crisi del sector porcí de l'any 2007 va portar-la a un balanç patrimonial negatiu a causa del finançament de Codilma (Comercial Distribuïdora de Llémena), de la qual va obtenir la majoria de capital l'any 2006. Al febrer de 2008 Copalme presentava un expedient concursal amb un passiu de 33 milions d'euros que afectaven les empreses participades i la secció de crèdit. Les conseqüències patides directament pels socis d'aquesta darrera secció, integrada per petits i mitjans estalviadors, ha estat la impossibilitat de retirar els diners dels seus fons. *[JFB]*

Copirineo (Societat Cooperativa Agrícola i Ramadera del Pirineu)

Cooperativa fundada l'any 1961 a la Pobla de Segur (el Pallars Jussà), va eixamplar el seu radi d'acció amb l'absorció de la Cooperativa Lechera del Bajo Arán (1973), la Cooperativa Ganadera Aranesa (1974), part dels socis de la Cooperativa Lletera del Pallars (1976) i una altra cooperativa de Barbastre.

Als seus inicis recollia la llet dels socis i la venia a l'engròs a indústries lleteres. A partir de 1970 van començar a elaborar formatges de la varietat Edam, amb l'adequació d'unes noves instal·lacions a la Pobla (1986-1987), i a principis de 1990 ja transformaven tota la llet que recollien i orientaven la producció formatgera cap a la mozzarella per abastar grans cadenes de distribució i indústries de menjars precuinats. La secció de crèdit de la cooperativa es transformà el 1969 en la Caixa Rural del Pirineu, que es va vendre el 1986 a la Caixa d'Estalvis de Barcelona. La secció de pinso de la cooperativa, que s'havia establert a Tremp, féu fallida el 1993 i fou adquirida per Agrocomercial Socoró SL l'any 1996. Arran de la negativa de l'empresa lletera Pascual de comprar llet catalana, fet que comportà la intervenció de la Generalitat de Catalunya en la crisi, la cooperativa va potenciar la comercialització de la llet. Amb aquest efecte, constituí, juntament amb Agropecuària Vallfogonina, Pla del Vencilló i Sant Jaume de Palau, la Societat Copirineu Comercial Làctia, SA que comercialitzà la marca de llet Copirineo. *[JBC]*

Coral Shalom

Entitat musical que va ser fundada l'any 1973 per Elvira Querol i M. del Carme Valls. En la trajectòria de la coral cal destacar la participació al Festival Europeu de Música per a Joves de Neerpelt (Bèlgica), on obtingué el segon premi l'any 1982; la realització d'una gira de concerts per Holanda i per Bèlgica el 1984; i, sobretot a partir de la dècada dels anys noranta, la celebració de concerts per Alemanya, França, Luxemburg i Hongria, entre d'altres. *[MPC]*

Corbella Albiñana, Ernest

Lleida, el Segrià, 1924

Advocat i polític. Germà del fotògraf Lluís Corbella. Exercí la professió a Lleida (1950-1978), fou tècnic administratiu de la Diputació Provincial (1950-1958) i secretari provincial del ministeri d'Informació i Turisme (1958-1977). Regidor a l'ajuntament de Lleida pel terç corporatiu (1971-1979), ocupà diverses tinències d'alcaldia fins que el 1976 fou elegit per la resta de regidors alcalde de la ciutat. Ocupà el càrrec fins el 1979, uns anys en els quals la societat lleidatana vivia alguns dels conflictes propis del tardofranquisme i la Transició. Membre del Caliu Ilerdenc, participà en la fundació dels Amics de la Seu Vella de Lleida. Fou vicepresident del Tribunal Tutelar de Menors (1970-1988) i professor de Dret Administratiu a l'Estudi General (1975-1989), alhora que delegat provincial de Turisme (1977-1982) i delegat provincial del ministeri de Transports, Turisme i Comunicacions (1982-1989). Per la seva tasca de revaloració i difusió dels valors turístics de la província va ser condecorat amb la Medalla de Plata al Mèrit Turístic. *[JGS]*

Corbella Albiñana, Lluís

Lleida, el Segrià, 1905 - Guadarrama, Madrid, 1995

Fotògraf. Germà de l'alcalde de Lleida Ernest Corbella. Aprengué l'ofici a l'Escola Massana de Barcelona (1925-1927). Retornat a Lleida obrí estudi al carrer Estereria i posteriorment a la plaça de la Paeria, un espai, aquest darrer, convertit en lloc de reunió de professionals i fotògrafs aficionats com Alfonso Franco, Sanjuán, els germans Miguel i Julián Mangrané Alimbau o Josep Maria Guix. Col·laborà amb la revista *Arts*, i es traslladà, el 1942, a Madrid, on s'involucrà en els cercles artístics i culturals de la ciutat, especialment amb la Peña Chicote. A finals dels anys quaranta, cursà estudis cinematogràfics a l'Escuela Oficial de Cine, coincidint, entre altres, amb Juan Antonio Bardem i Luis García Berlanga. La seva obra es caracteritzà per la voluntat d'experimentar amb els colors, combinant capes formades per una mateixa imatge tenyides amb diferents tonalitats. *[XGG/EMS]*

Corbella Serra, Miquel

Montmaneu, la Segarra, 1873 - Sant Guim de Freixenet, la Segarra, finals de la dècada de 1930

Empresari industrial i comerciant. Va instal·lar-se a Sant Guim de Freixenet a mitjans de la dècada de 1920, en un context d'embranzida econòmica a la localitat. Dedicat al trefilatge, l'elaboració de ciment i la comercialització d'adobs, cereals i farina, va simultanejar aquestes activitats amb la participació en el govern municipal. A principis de 1930, moment en què ocupava el tercer lloc a la llista de majors contribuents de la localitat, va ser escollit regidor de l'ajuntament. *[JMRM]*

Corderas Pàmpols, Josep

Lleida, el Segrià, 1870 - ?

Comerciant i polític. Milità al Partit Liberal. Va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida el 1893, el 1899 i el 1903 i va ser nomenat regidor pel Govern Civil el gener de 1899. Entre 1902 i 1904 va exercir la tercera tinència d'alcaldia, càrrec en el qual repetí entre el gener de 1904 i el novembre de 1905, per passar a ocupar llavors l'alcaldia per nomenament de reial ordre, en substitució d'Antoni Agelet Romeu, fins el gener de 1906 (ja havia estat alcalde accidental uns mesos de l'any 1902, durant un mandat de Romà Sol Mestre). Entre el gener de 1906 i el juliol de 1909 va ser quart tinent d'alcalde. *[JAS]*

Cornudella Barberà, Joan

les Borges Blanques, les Garrigues, 1904 - Barcelona, el Barcelonès, 1985

Polític. Estudià batxillerat al Liceu Escolar de Lleida i el 1922 continuà la seva formació a l'Escola d'Enginyers de Barcelona. En contacte amb els germans Badia, formà part dels escamots d'Estat Català fins el 1925. Després d'una estada a Amèrica, reingressà a l'Estat Català de Dencàs. A l'esclat de la Guerra Civil fou redactor en cap del *Diari de Barcelona*, incautat per Estat Català. Després del complot dels nacionalistes descobert el novembre de 1936 per fer caure el govern de Companys, conegut com l'afer Revertés, fou nomenat secretari general d'Estat Català, càrrec que exercí fins el febrer de 1938. A l'exili francès impulsà la formació de l'FNC (1939). El 1940 retornà clandestinament a Catalunya on continuà l'activitat política resistent, per la qual fou detingut en diverses ocasions (1943-46, 1958). Participà en l'Assamblea de Catalunya (1971). El 1977 va ser candidat al Senat pel PDC per la circunscripció de Lleida. Partidari de la unitat del socialisme català, el 1978 abandonà l'FNC per passar al PSC (R) i després al PSC-PSOE, pel qual fou elegit diputat al Parlament de Catalunya el 1980 i el 1984 a la circumscripció de Barcelona.

[JGS]

Cornudella Olivé, Jaume

Juneda, les Garrigues, 1915 - Perpinyà, Rosselló, 1983

Activista polític. Traslladat a Barcelona a mitjans dels anys vint, el 1931 entrà a les JEREC. Detingut a l'octubre de 1934, va ser internat al vaixell Uruguai. En esclatar la Guerra Civil, formà part de les Patrulles de Control de Barcelona, s'enfrontà als anarquistes i el 1938 fou detingut pel SIM, que l'acusà d'evadir obres d'art. A França participà en la fundació de l'FNC i des de 1940 n'exercí de delegat a Perpinyà. Combinà la lluita clandestina contra la dictadura franquista amb el sosteniment de cadenes d'evasió transfrontereres, activitat que li valgué diverses condecoracions aliades. Fou representant de la delegació a Perpinyà de l'Assamblea de Catalunya (1971).

[JGS]

Corominas Muntanya, Pere

Barcelona, el Barcelonès, 1870 - Buenos Aires, Argentina, 1939

Escriptor, polític i economista. Membre de l'Associació Escolar Catalanista (1888), s'afilià al Partit Republicà de Salmerón. Relacionat amb grups anarquistes va patir condemna durant el procés de Montjuïc (1896) i s'exilià a França l'any següent. Retornà a Catalunya i s'establí a Madrid, on es doctorà en Dret (1900), tot col·laborant amb la *Revista Nacional de Economia* dels germans Riu Periquet. L'amistat que establí amb aquests prohoms pallaresos l'ajudaria posteriorment en la seva presència electoral a les terres de Lleida. Esdevingué membre fundador de l'IEC (1907). President de la UFNR i director d'*El Poble Català*, va ser elegit regidor de l'ajuntament de Barcelona (1909) i diputat a Corts per aquesta circumscripció (1910 i 1914). Va formar part de la Diputació provisional de Catalunya pel districte de Sort (1931) i de la comissió redactora de l'Estatut d'Autonomia. Membre d'ERC, fou elegit per la circumscripció de Lleida diputat a Corts (1931) i al Parlament català (1932), i fou nomenat conseller de Justícia i Dret de la Generalitat (1933). Durant la Guerra Civil fou comissari general de museus de Catalunya. S'exilià a Buenos Aires (1939). De la seva producció literària destaca el relat autobiogràfic *Les presons imaginàries* (1899), i *La vida austera* (1908), traduïda a diverses llengües. *[JCE]*

Corporació Alimentària de Guissona SA

Constituïda el 23 de desembre de 1999, agrupà totes les activitats industrials i comercials del Grup Alimentari de Guissona. Específicament realitzava la producció i subministrament de pinso, la fabricació

de medicaments i fitosanitaris, els serveis d'assistència veterinària i el servei tècnic per a la millora i construcció de noves explotacions ramaderes, així com el subministrament i venda de carburants i material ramader. *[RMR]*

Corporació Borges, SL

Corporació creada l'any 1989, presidida per Antoni Pont Amenós. Amb domicili social a Reus, els seus orígens s'han de trobar a Tàrrega l'any 1896. Operava en el sector de l'alimentació, especialment en olis i fruita seca. Se situava entre els cinc primers operadors mundials d'ametlles i nous, era líder a Espanya pel que fa a l'exportació d'ametlles, avellanes i oli d'oliva envasat i tingué presència en més de 100 països. Propietat de la família targarina Pont (Antoni Pont Amenós, Josep Pont Amenós, Ramon Pont Amenós i Antoni Pont Grau), la corporació actuava com a unitat de gestió de les empreses del holding familiar i estava estructurada en quatre divisions: l'agrícola, encapçalada per Frutos Secos Españoles, SL, que juntament amb les seves filials i Borges of California gestionava les plantacions de fruita seca que l'empresa tenia en territori espanyol i californià (EUA); la divisió de fruita seca, liderada per Borges SA i integrada per 14 empreses; la d'olis, encapçalada per Olis Borges Pont SA, empresa amb domicili social a Tàrrega i amb filials a Austràlia, Tunísia, Rússia, França i el Marroc; i, finalment, la divisió internacional, que tenia com a empresa més representativa Borges USA-Star Fine Foods, ubicada a la ciutat californiana de Fresno i dedicada a la venda d'oli d'oliva i altres productes mediterranis al mercat nord-americà. A principis del segle XXI, Borges es trobava entre les deu primeres empreses en el rànquing de la indústria agroalimentària catalana pel que fa al valor net de les vendes. Conseqüència d'una marcada estratègia d'internacionalització, en l'exercici 2004-2005 les exportacions representaren el 70,4 per cent dels ingressos de la Corporació. *[RRM]*

Correal Mòdol, Josep Ramon

Lleida, el Segrià, 1954

Periodista. Llicenciat en Ciències de la Informació per la UAB. El 1973 va començar a treballar en el periodisme a *Diario de Lérida* i va exercir de corresponsal de diaris com *Tele/eXprés* i *Diari de Barcelona*. Durant quatre anys fou cap de redacció i sotsdirector d'*El Correo Catalán* (1979-1982). Després, va ser cap de premsa del Govern Civil a Lleida (1985-1989) i director de la nova etapa de *la Mañana*. Creà el nou *Diari de Lleida* i en fou el primer director (1989). Com a director general de publicacions del grup editor ECD, participà en la conversió del *Reus Diari* en *Nou Diari* i posteriorment en el projecte de *Nou Diari* amb cinc edicions a tot Catalunya (1992). Ha estat president del Col·legi de Periodistes de Catalunya a Lleida i vicedegà del Col·legi de Periodistes de Catalunya (1986-1991). Fou autor del llibre *El Segrià*, de la col·lecció *Les Comarques de Catalunya*, editat per Dissenys Culturals (1992). Col·laborà com a tertulià a *El Matí* de Catalunya Ràdio, conduït per Antoni Bassas, i *A mitja nit*, de Ràdio 4. En deixar la direcció del diari *la Mañana*, publicà *El llibre de les Punxes* (2009), on va recollir la columna diària *La Punxa*, concisa i punyent, que publicà durant 15 anys i que generà un públic ampli i fidel. *[ANR/CMC]*

Corrià Mangrané, Julián

Lleida, el Segrià, 1924

Empresari. Vinculat al sector agroalimentari va ser un dels pioners en el comerç de l'oli d'oliva i en la implantació de les instal·lacions frigorífiques per a l'emmagatzematge dels productes fructícoles com a instrument regulador del caràcter estacional de l'oferta d'aquests productes. Aquesta activitat frigorífica la féu també extensible a la resta de productes moridors. Tingué la concessió per la distribució del gas butà a Lleida. President de la Cambra de Comerç i Indústria de Lleida de gener de 1968 a desembre de 1986, va potenciar l'organització de missions comercials a l'estranger com a tasca imprescindible per al foment de les exportacions, així com l'elaboració d'estudis monogràfics sobre l'estructura econòmica de la província de Lleida. *[RMR]*

Cortada Argilés, Jordi

Lleida, el Segrià, 1921-2008

Empresari. Va néixer al carrer Cavallers, on la seva família —militant de Joventut Republicana— cons-

truiria el Teatre Victòria (1923), que acolliria sessions de cinema, teatre i varietats. Quan encara era un nen ja realitzava algunes tasques per a l'empresa familiar. Amb la revolució de 1936 el Victòria fou municipalitzat, acció que la Generalitat derogà tot argumentant la militància republicana dels propietaris. Després de l'ocupació franquista de Lleida (1938) la família marxà cap a Solsona i Cortada participà en la guerra. Acabat el conflicte, passà per diversos camps de concentració de França i Espanya abans de poder retornar. Quan la família recuperà les propietats que li havia requisat el Tribunal de Responsabilitats Polítiques reconstruí el Victòria, molt afectat pels bombardejos i un incendi. L'any 1951 s'incorporaren al projecte del Teatre Principal que Jordi Cortada acabaria gestionant i que seria de la seva propietat des de 1958. Anys més tard també serien propietaris del cinema Catalunya. Finalment, seria el president del Grup Principal, empresa familiar que, a més del Teatre Principal, gestionava els cinemes Rambla a Lleida i les multisales JCA a Alpicat i a Valls des de l'any 2007. Va ser guardonat amb la Medalla Francesc Macià pel Mèrit al Treball (2003) que atorga la Generalitat de Catalunya i el Premi Sant Jordi de Cinematografia per la seva trajectòria professional en el camp de l'exhibició (2007). *[JSS]*

Cortada Barri, Conrad

Tremp, el Pallars Jussà, ? - ?

Advocat i polític. Descendent d'una família amb vinculacions amb el Partit Liberal, durant la dictadura de Primo de Rivera fou nomenat regidor a l'ajuntament de Tremp i diputat provincial corporatiu titular en substitució de Pelai Fontseré (1927-1930). En les eleccions al Parlament de Catalunya (1932) intentenà apropar-se a ERC, per a qui aconsellà el vot, suport que fou rebutjat pel partit republicà. Durant la Guerra Civil s'adherí a Falange Espanyola i, després de l'ocupació franquista de Lleida, fou nomenat president de la Diputació (1938-1940). Posteriorment fou cap de Duanes al Port de Barcelona. Quan cessà d'aquest càrrec es dedicà a l'exercici particular de l'advocacia i a la gestió de la propietat agrària familiar ubicada prop de Claret (Tremp), on es construí una casa pairal coneguda a la zona com *la Casa Blanca*. *[JCE]*

Cortina Mauri, Pedro

la Pobla de Segur, el Pallars Jussà, 1908 - Madrid, 1993

Polític i empresari. Es doctorà en Dret per la Universitat de Madrid i es diplomà en Dret Internacional per l'Acadèmia de l'Haia. Catedràtic de Dret Internacional Públic i Privat a la Universitat de Sevilla, es dedicà a la carrera diplomàtica a partir de 1933. Assessor jurídic internacional al ministeri d'Afers Exteriors, el 1952 fou director d'Organismos Políticos Internacionales. El juliol de 1955 fou nomenat cònsol general d'Espanya a París i sotssecretari d'Afers Exteriors el febrer de 1958. Paral·lelament a la seva carrera diplomàtica, es vinculà a activitats empresarials. El 1955 impulsà la instal·lació a Lleida de la fàbrica de cerveses San Miguel, de capital filipí, la vicepresidència de la qual ocupà fins a la seva mort. L'abril de 1966 fou nomenat ambaixador d'Espanya a París. Fou l'últim ministre d'Afers Exteriors de la dictadura franquista, càrrec que ocupà des del 3 de gener de 1974 fins el 12 de desembre de 1975 en els governs presidits per Carlos Arias Navarro. A partir d'aleshores es dedicà a l'administració dels seus assumptes privats, alhora que des de 1976 fou membre permanent del Consell d'Estat. *[AJM]*

Cortina Roca, Llorenç

la Pobla de Segur, el Pallars Jussà, 1924

Hoteler i tractant de vins i de bestiar de la Pobla de Segur, destacà com a negociant a tots els Alts Pirineus. Va continuar la feina per la qual obtingué fama el seu pare, Llorenç Cortina Cases, com a subministrador de vins a les comarques pirinenques i fou un dels darrers negociants de bestiar mulatí de tot Catalunya, que va substituir pel bestiar boví quan es va generalitzar la mecanització del camp. *[JBC]*

Costa Casal, Albert

Lleida, el Segrià, 1975

Esportista. L'any 2000 guanyà la Copa Davis com a integrant de l'equip espanyol de tennis que derrotà el combinat australià a la final que es disputà al Palau Sant Jordi de Barcelona. Pocs mesos abans de guanyar el torneig més important del tennis mundial, Costa obtingué la medalla de bronze als Jocs Olímpics de Sydney 2000 en la modalitat de dobles fent parella amb Àlex Corretja. L'any 2002

obtingué el títol individual a Roland Garros. Costa disposà d'un palmarès amb dotze títols individuals i un en dobles. Posteriorment, continuà la seva carrera professional al circuit internacional de l'ATP, fins que es retirà de l'esport professional l'any 2006. El 2008 fou nomenat capità de l'equip espanyol de la Copa Davis. *[TSP]*

Costa Cuscuela, Francesc

Lleida, el Segrià, 1887 - ?

Comerciant i polític. Nebot del dirigent del Partit Conservador Francesc Costa Terré, milità a les files del mateix partit. Va ser escollit regidor en les eleccions municipals de 1922, dins la candidatura d'Acció Lleidatana. Entre 1922 i 1923 va ser cinquè tinent d'alcalde. El 1930 va ser nomenat regidor però no va prendre possessió del càrrec. Membre de la DLR, a les eleccions municipals de 1931 va ser escollit novament regidor dins la candidatura de l'Entesa Republicana. Repetí com a cinquè tinent d'alcalde entre abril i juliol de 1931 per passar a ser tercer tinent entre juliol i novembre de 1931, data en què renuncià al càrrec. Afiliat a la Lliga Catalana, el 1934 va repetir com a candidat a regidor dins la llista de la candidatura de Concentració Lleidatana. *[JAS]*

Costa Jou, Ramon

les Llacunes, el Pallars Sobirà, 1911 - Mèxic DF, Mèxic, 1987

Pedagog. Accionista de la Cooperativa Espanyola de la Tècnica Freinet (1935). Afiliat al PSUC, s'exilià amb la seva dona, la mestra Dolors Piera Llobera, també militant del mateix partit. Procedent de la República Dominicana, s'establí a Mèxic (1945), on desenvolupà una important tasca educativa. Fou director del Centre Pedagògic la Casa Sin Rejas i col·laborador de nombroses institucions i iniciatives culturals. Treballà a les editorials Libros y Revistas SA y Grijalbo. Establert un temps a Cuba, esdevingué cap del departament de Pedagogia de la Universitat de l'Havana (1961-1967). Retornà a Mèxic, on fundà l'escola Emilio Abreu (1969) sempre fidel a la metodologia freinetiana. Publicà diversos llibres, entre els quals *La enseñanza del lenguaje a través de textos libres* (1959) i *Educación moral y de la juventud* (1974). *[JCE]*

Costa Miranda, Santiago

Campo, Osca, 1958

Periodista. Llicenciat en Ciències de la Informació per la UAB. Amb formació en periodisme econòmic, pirinenc i comunitari, l'any 1982 s'incorporà com a redactor del diari *Segre*, mitjà en el qual ha estat, successivament, cap de la secció econòmica (1984), redactor en cap (1986), subdirector (1988) i director de redacció des de 1992. També ha estat corresponsal a Lleida d'*El Correo Catalán*, Europa Press, Lid o Colpisa. Ha impartit docència en diversos cursos i postgraus universitaris i ha estat conferenciant habitual en la titulació de Comunicació Audiovisual de la UdL. Com a director de redacció, ha estat el responsable del redisseny integral de *Segre* que es va realitzar a l'octubre de 2006, amb el qual el diari va aconseguir el premi *World's Best-Designed Newspapers*, concedit per la Society for News Design amb la col·laboració de la SI Newshouse School of Public Communication de la Universitat de Syracuse (Nova York), en la categoria de temes de notícies especials, amb la cobertura de les eleccions autonòmiques catalanes. *[CMC]*

Costa Terré, Francesc

Lleida, el Segrià, 1845-1922

Comerciant barreter i polític. Membre del Partit Conservador, va ser un dels líders de l'escena política de la Paeria lleidatana durant bona part de la Restauració. Va ser elegit per primer cop regidor de l'ajuntament de Lleida el 1883, i va repetir el 1887, 1891, 1899, 1903 i 1917. Electe primer tinent d'alcalde durant el bienni 1883-85, va ser designat alcalde per nomenament reial entre 1884 i 1886. Posteriorment ocupà l'alcaldia durant els següents períodes: 1884-86, 1891-93, 1895, 1899-1901, 1904-05, 1907-09 i 1920-22. El 1897 va ser elegit en unes eleccions parcials diputat provincial pel districte de la Seu-Sort, càrrec en què repetí a les provincials de 1901. En ambdós períodes dimití durant el mandat (1899 i 1904) per tal de poder retornar a l'exercici de l'alcaldia de Lleida. Va morir el 1922 exercint aquest càrrec. *[JAS]*

Costafreda Montoliu, Andreu

Alfarràs, el Segrià, 1909 - Barcelona, el Barcelonès, 1998

Empresari. Nascut a la planta d'habitatge del molí d'Alfarràs, regentat pel seu pare. Des de petit gaire-

bé sempre estigué en contacte amb la mòlta. Mort el seu pare, acabà dedicant-se a la professió. Va anar a Lleida a aprendre en una fàbrica de farines, símbol del futur. Després d'un temps dedicat a la fleca, finalment establí el 1956 una fàbrica de farines a Barcelona. Creà, juntament amb el seu soci madrileny José Rivera, l'empresa Panrico el 1964 després d'un viatge als EUA en aquest mateix any. En tornar patentà els dònuts, nom que als EUA n'era un terme genèric. La seva capacitat per als negocis féu que invertís en sectors ben diversos com la restauració o bé les concessionàries automobilístiques. Des de 1996, la presidència executiva de Panrico era a les mans del seu fill Albert Costafreda, tot i que continuava anant a treballar a l'empresa, i el seu soci José Rivera en mantenia la vicepresidència. L'empresa desenvolupà una xarxa molt important de distribució i retirada dels productes perquè arribessin frescos a tots els consumidors. El 1997 rebé la Creu de Sant Jordi de mans del president de la Generalitat de Catalunya Jordi Pujol. *[EVR]*

Costafreda Ribalta, Alfons

Tàrrega, l'Urgell, 1926 - Ginebra, Suïssa, 1974

Poeta i advocat. Es traslladà a Madrid l'any 1945 i, tres anys més tard, a Barcelona, on es relacionà amb el cercle poètic en llengua castellana més important del moment. Conegué artistes i literats com Lluís Trepat, Jaume Minguell i Jaime Gil de Biedma. Es llicencià en Dret l'any 1950 i des de 1955 treballà a la seu de l'OMS a Ginebra (Suïssa). D'entre les seves obres literàries cal destacar *Nuestra elegía* (1950), Premi de Poesia Boscán, *Ocho poemas* (1952), *Compañera de hoy* (1966) i *Suicidios y otras muertes* (1974), que es vincula a la seva tràgica mort per suïcidi. L'any 1990 es publicà la seva *Poesía completa*. *[MAM]*

Cotècnica, SCCL

Cooperativa de segon grau creada a Bellpuig l'any 1982 amb l'objectiu de millorar i generar serveis agropecuaris per al conjunt de cooperatives que la conformen. La seva activitat inicial se centrava a produir correctors, llets maternitzades, medicaments veterinaris i en la compra de cereals. A inicis del segle XXI, a més, s'ocupava de produir cereals, lleguminoses extrusionades i pinsos per a les primeres edats. La Cooperativa d'Ivars i Copalme d'Almenar eren dues de les setze cooperatives que formaven l'empresa. Aquesta, que el 2006, amb 60 treballadors, va facturar 58 milions d'euros, havia fet el gener de 2008 la primera inversió en explotació animal en comprar la integració porcina de Copalme. *[JoCC]*

Coy Cotonat, Agustí

Sort, el Pallars Sobirà, 1859 - Barcelona, el Barcelonès, 1920

Eclesiàstic i escriptor. Fou ordenat sacerdot el 1885. Ocupà alguns càrrecs a la diòcesi d'Urgell fins que va sol·licitar l'ingrés al Vicariat Castrense, el 1891. Fou destinat a Girona, Sevilla, València, Cuba i Àfrica, fins que el 1914 fou destinat a l'Hospital de Barcelona. Alternà l'estudi de la història local amb una intensa col·laboració a la premsa regional, especialment a *La Vanguardia* i *El Noticiero Universal*. Entre les seves publicacions destaquen *Sort y comarca de la Noguera Pallaresa* (1906), *El vino en Cataluña* (1910) o *Estudio histórico crítico del nacimiento de San Raimundo de Peñafort* (1914). *[MPT]*

Craviotto Blanco, Francesc

Motril, Granada, 1953

Comptable, polític i sindicalista. Treballà com a administratiu. Fou primer secretari de la Federació de Comerç de la UGT a Lleida i militant del PSC. Primer secretari de l'Agrupació de Lleida del PSC, fou regidor a la Paeria durant la legislatura 1979-1983 i diputat al Parlament de Catalunya entre 1980-1984 per la llista del PSC-PSOE. *[JCE]*

Cremades Royo, Juan A.

Saragossa, 1910-1992

Advocat i polític. Governador civil de Lleida (1939-1943). Militant de la CEDA, partit pel qual fou diputat al Congrés l'any 1936 i president de les JAP de Saragossa. Fou un dels membres fundadors de l'Institut d'Estudis Ilerdencs (1942). Vinculat a l'Opus Dei, mantingué bones relacions amb el grup de pressió del Caliu. Durant la seva estada a Lleida, sovintejà els cercles del carlisme incòmode amb FET-JONS. El 1943, després de la unificació dels càrrecs de governador civil i de cap provincial del Movimiento i davant els freqüents enfrontaments amb el cap pro-

vincial del Movimiento, Cándido Sáez de las Moras, cessà del seu càrrec. Tornà a Saragossa on, a més de l'exercici de la seva professió, fou un dels impulsors del grup La Cadiera, de característiques similars al Caliu, amb què hi hagué fluïdes relacions. Entre 1971 i 1977 esdevingué procurador a Corts pel terç familiar en representació de la província de Saragossa.

[JCE]

Creu Roja

Els orígens de la Creu Roja a Lleida se situen l'any 1873, quan es creà la Comisión Provincial de la Cruz Roja a la ciutat com a institució humanitària i voluntària. La seva ubicació varià amb el pas dels anys; així, de les primeres dependències a la Clínica de Sant Nicolau de Bari l'any 1896 com a punt d'assistència als soldats ferits de les guerres colonials de Cuba i les Filipines, es passà, entre d'altres punts, al Convent dels Franciscans, on la Creu Roja ubicà un hospital de guerra l'any 1936. Acabada la Guerra Civil, la institució romangué a l'edifici de la Gota de Llet fins que el 1954 s'inaugurà el propi hospital de la Creu Roja al carrer Balmes. A partir dels anys setanta, l'hospital inicià unes reformes per tal de modernitzar les seves instal·lacions i, també, sofrí una greu situació financera. Va promoure i acollir els estudis de Treball Social, fins que varen integrar-se a la UdL. Alguns dels presidents de la Creu Roja de Lleida durant tots aquests anys han estat: Carlos de Arroyo Herrera, Magí Morera, José Cava Pintó, Adolfo Serra Castells, Carme Torres, Carme Tobella, Francesc Vila o Marià Gomà. L'any 2007 es dedicava a l'assistència de temes sanitaris i emergències i també de qüestions humanitàries. La seva obra social estava dedicada a la gent gran (teleassistència), als immigrants, als joves. Algunes de les seves activitats més destacades eren les campanyes de recollida de joguines per als infants per Nadal i l'activitat formativa.

[MPC]

Crisi Perpètua

Companyia teatral nascuda a Balaguer (la Noguera) el 1983. Dirigida per Rafel Molina Fernández (Benicarló, el Baix Maestrat, 1953), autor teatral conegut com Rafel Santapau, també comptava amb una aula de teatre per a joves, dirigida per Carme Alòs Trepat. Ha representat més de vint obres de gèneres diversos, bona part de les quals de producció i autoria pròpia. Dins del teatre amateur feren teatre clàssic (*Antígona*), teatre de cabaret (*Cendra*, *Improvisació per a corda i cervell*), teatre musical (*Dispara Stanislavsky*, *És així*), teatre d'art i assaig (*El peix que es mossega la boca*) i comèdies (*Societat anònima*, *Estem perduts*) entre altres, escrites expressament per a la companyia per Rafel Santapau. El 1991 rebé el premi a la millor creació pròpia dins la 9a Mostra de Teatre Jove de la Generalitat amb *Tirant lo Tirant*, participà a la Fira de Teatre al Carrer de Tàrrega i a la Mostra de Teatre Amateur de Pineda de Mar amb *Anem de bolos*.

[CAR]

Cristòfol Peralba, Leandre

Os de Balaguer, la Noguera, 1908 - Lleida, el Segrià, 1998

Escultor. Un dels més importants del segle XX i format en la figuració expressionista, contactà amb els intel·lectuals i artistes agrupats entorn de la revista *Art*. Inicià una recerca creativa de caire experimental que el vinculà amb el surrealisme dels anys trenta. El 1933 féu la primera exposició a Lleida, en què presentà una obra no figurativa, *De l'aire a l'aire*, també titulada *Cosa lírica*, construïda a base de fusta i metall i que significava un trencament amb l'obra anterior. Cristòfol renunciava a les tècniques tradicionals i usava materials funcionals i industrials que en deslliurar-se de la funció mecànica i ésser reordenats i combinats assolien valors purs i sensacions plàstiques properes al lirisme. Aquesta línia de treball se situava paral·lela a una altra de vinculada a formes escultòriques i objectuals i una sèrie de dibuixos —*Morfologies*— inserides més directament dins de la poètica surrealista. Participà en l'exposició *Logicofobista* de Barcelona (1936), *l'Exange surrealiste* de Tòquio (1937) i la *Internacional surrealista* de París (1938). Després de la Guerra Civil es dedicà a l'escultura figurativa fins que el 1957 reprengué el vessant experimental a partir de sèries creatives que el vincularen a moviments artístics com *Ralentís*, *Planimetries*, *Plans i volums*, *Volumetries*, *Ordenacions*, *Situacions*, *Ritmes* i *Trajectòries*, *Elements competitius*, *Forma Consum*, *Alfa-Omega-Alfa*. Als anys 80 li arribà el reconeixement a un treball i a una trajectòria vital intuïtiva i lliure de contaminants externs. La crítica especialitzada començà a destacar l'interès de la seva

obra alhora que arribaren els premis i les distincions: Creu de Sant Jordi, Medalla al Mèrit de les Belles Arts i Premi Medalla Morera, entre altres. La seva obra participà en els grans esdeveniments expositius de restitució de l'avantguarda surrealista espanyola i fou reconeguda internacionalment amb la inclusió en l'exposició *Qu'est ce que l'esculpture contemporaine*, al Centre Georges Pompidou de París. L'any 2008 la ciutat de Lleida celebrà l'any Cristòfol en motiu del centenari del seu naixement. *[JNG]*

Crous Vidal, Enric

Lleida, el Segrià, 1908 - Noyon, França, 1987

Dibuixant, dissenyador i tipògraf. Fou impulsor de la revista *Art* (Lleida, 1933-1934), la publicació que exemplificà el seu afany innovador dins el món del disseny gràfic i una peça clau en el sorgiment i difusió de les avantguardes a la ciutat. Crous era, també, un teòric de l'art que, a través dels seus escrits aferrissadament reivindicatius, es vinculà a les figures d'Antoni G. Lamolla, Josep Viola i Leandre Cristòfol, amb qui va mantenir una estreta amistat. Exiliat a França com a conseqüència de la Guerra Civil, durant la qual havia participat en el salvament d'obres d'art de la seva destrucció, aconseguí veure els seus alfabets fosos en plom i va reeixir especialment en el món de la publicitat i la tipografia, on creà tipus d'impremta com el Paris Flash o l'Ilerda. Ferm defensor d'una grafia arrelada a la tradició mediterrània, encapçalà el moviment de reivindicació de la grafia llatina i li construí un corpus teòric únic. Els principals trets estilístics de Crous es troben en tota la seva obra, basada en la creació de formes sintètiques, dinàmiques, decoratives i absolutament personals. L'any 2008 l'ajuntament de Lleida publicà les seves memòries. *[FGG]*

Culleré Calvís, Jaume

Saragossa, 1938

Advocat i polític. Fill de Jaume Culleré Maspons. Durant la Guerra Civil els seus pares passaren de Mollerussa a la zona controlada pels franquistes, motiu pel qual va néixer a Saragossa. Acabat el conflicte retornaren a la capital del Pla d'Urgell. El 1960 es llicencià en Dret per la UB i féu la passantia amb els advocats Xiol i Bergós. Després d'una estada a Anglaterra, realitzà algunes incursions en el món empresarial i, finalment, es decidí per exercir l'advocacia a Mollerussa. Amb l'arribada de la democràcia inicià la seva carrera política afiliant-se a CC-UCD. El 1979 fou elegit regidor a l'ajuntament de Mollerussa i el mateix any president de la Diputació de Lleida, càrrecs que ocupà fins el 1983. També fou membre del Consell Assessor d'Administració Territorial de la UCD. De 1983 a 1987 va ser diputat provincial i regidor a l'ajuntament de Lleida. Amb la dissolució d'UCD milità al PDP i, amb la dissolució d'aquest últim, abandonà definitivament la política. Durant 4 anys va ser president de l'Associació d'Advocats Joves de Lleida i de 1989 a 1993 presidí la CGRCU. L'aprovació i l'execució de l'embassament de Rialb es va dur a terme durant el seu mandat i, al final d'aquest, fou guardonat amb la Medalla d'Or del Canal d'Urgell. Durant el mateix període va ser membre de la junta de govern de la CHE, la qual li atorgà la Insígnia d'Or. *[MMF]*

Culleré Ibars, Joan

Barcelona, el Barcelonès, 1916 - Lleida, el Segrià, 1995

Dirigent polític. Als 15 anys ingressà a Joventut Republicana. Arran dels Fets d'Octubre de 1934 fou empresonat uns mesos i abandonà Joventut. S'integrà a Estat Català, d'on fou el secretari d'organització de Lleida. El 1937 marxà amb la seva lleva al front, on s'ocupà de l'equip de transmissions de Líster, amb qui participà a la batalla de l'Ebre, per la qual cosa hagué de retransmetre l'ordre de retirada a les seves forces. El 9 de febrer de 1939 passà la frontera i inicià un pelegrinatge pels camps de refugiats de Sant Cebrià i Agde, anomenat *el Camp dels Catalans*. A la França ocupada per l'exèrcit nazi, tot fent tasques informatives i de proveïment de documentació per a la Resistència dins el grup Maurice Alivi, connectà amb l'FNC i s'hi incorporà. S'establí a Perpinyà amb la seva família fins el 1948. Tornà a Lleida, on articulà una xarxa clandestina de militants antifranquistes en general i de l'FNC en particular. Assistí a la constitució de l'Assemblea de Catalunya el novembre de 1971 i participà en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. El seu fill, Pere Culleré Ruciero, també fou membre de l'Assemblea de Catalunya. *[AJM]*

Culleré Maspons, Jaume

Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1919-2003

Agricultor i polític. Amb 16 anys va anar a França per estudiar agricultura. Un cop esclatà la Guerra Civil es traslladà amb la seva família a la zona franquista a través de França. Ingressà a l'exèrcit, on va ser caporal de Transmissions en un batalló del Regiment de Flandes. El 1937 es va casar a Vitòria amb Carme Calvís Jové, amb qui va tenir el primer fill, Jaume Culleré Calvís (Saragossa, 1938), mentre servia al front de l'Ebre. En acabar-se la Guerra Civil retornaren a Mollerussa, d'on fou alcalde des del 9 d'octubre de 1939 fins a l'1 de desembre de 1947. També va ser diputat provincial en les corporacions constituïdes els anys 1949, 1952 i 1955, i procurador en Corts com a representant de la Diputació. Formà part del Sindicat dels Canal d'Urgell i presidí la Cambra Provincial Sindical Agrària de Lleida, institució que li atorgà la medalla al mèrit. *[MMF]*

Culleré Ruciero, Pere

Le Bousquet d'Orb, França, 1946

Comerciant i activista polític. Com a conseqüència de l'exili del seu pare, el militant de l'FNC Joan Culleré Ibars, nasqué a la localitat occitana de Le Bousquet d'Orb. S'incorporà a la militància política el 1969 integrant-se a l'FNC. Des de 1971 participà activament en nom del Front a l'Assemblea de Catalunya. Membre de la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya, el 1973 fou detingut durant una reunió d'aquest organisme a la parròquia barcelonina de Santa Maria Mitjancera en la coneguda com a *caiguda dels 113* i fou empresonat durant un mes a la presó Model de Barcelona. El 1980 s'integrà a NE i formà part de la seva llista a les eleccions al Parlament de Catalunya per la circumscripció de Lleida. Continuà la militància a l'FNC fins a la dissolució formal del partit l'any 1990. *[RUS]*

Cunillera Mestres, Teresa

Bell-lloc d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1951

Funcionària i política. Militant del PSC, fou diputada al Parlament espanyol entre 1982 i 1986. Vocal assessora i directora del gabinet del ministeri de Relacions amb les Corts des del 1986 fins el 1993. Entre 1993 i 1996 fou membre del gabinet de la presidència del Govern. També ocupà diversos càrrecs en el si del partit. Membre del Consell Nacional i de l'Executiva de Lleida, formà part del Comitè Federal del PSOE. Elegida diputada en les legislatures 1996-2000 i 2000-2004. Desenvolupà una intensa activitat parlamentària i formà part de la Comissió d'Agricultura, Pesca i Alimentació. El 2004 tornà a ocupar l'escó al Congrés dels Diputats. En aquesta legislatura fou vocal de la Diputació Permanent, de la Comissió de Foment i Habitatge, de la de Reglament i, alhora, portaveu substituta del Grup Socialista. Des de 2008 fou vicepresidenta primera del Congrés dels Diputats, essent la primera lleidatana en assolir aquesta posició. *[AJM]*

Cunillera Rius, Miquel dels Sants

el Palau d'Anglesola, el Pla d'Urgell, 1904 - Escaldes, Andorra, 1978

Metge i polític. Diputat al Parlament de Catalunya el 1932 per la circumscripció de Tarragona (Partit Radical Autònom, coaligat amb ERC). Va ser membre de les comissions parlamentàries de Sanitat, Presidència i Examen de Comptes. Després dels Fets d'Octubre de 1934 fou empresonat al vaixell Manuel Arnús. Durant la Guerra Civil va ser director de l'Agrupació Hospitalària Militar de Girona. S'exilià a França, a Xile i a l'Uruguai, fins que s'instal·là definitivament a Andorra, on exercí de metge. *[JSSJ]*

Cunillés Nogué, Josep Maria

Tàrrega, l'Urgell, 1943

Productor cinematogràfic. Diplomat per l'Escuela Oficial de Cinematografía, inicià la seva carrera com a director de producció a Estela Films amb *La respuesta* (1969). El 1971 fundà Films d'Ara i s'especialitzà en coproduccions de subgènere eròtic i d'horror. El 1981 creà la productora Multivídeo amb la qual destacà amb films inspirats en la crònica negra: *El caso Almería* (1984), *Crimen en familia* (1985), les molt apreciables dues parts d'*El Lute* (1987 i 1988, respectivament) dirigides per Vicente Aranda, o *Solo o en compañía de otros* (1990). A partir dels anys noranta consolidà la seva presència internacional com a coproductor, amb alguns films estimables com ara *Marquise* (1997), *El cometa* (1999) o *Imagining Argentina* (2003). *[OBB/SMS]*

Curcó Pueyo, Jordi

Lleida, el Segrià, 1985

Mestre i llicenciat en Geografia i Història per la UdL. Director de la residència Sant Anastasi de Lleida, de la secretaria general de Joventut de la Generalitat i funcionari del departament de Cultura de la mateixa institució. Estudiós dels costums, tradicions i llegendes lleidatanes, ha participat en la recuperació d'elements del patrimoni cultural des de diverses entitats i associacions com són, entre d'altres, l'Agrupació Ilerdenca de Pessebristes o la Congregació dels Dolors. Treballà al *Diari de Lleida*, fou col·laborador de *la Mañana* i de Ràdio Lleida i ha estat director del departament de mitjans de comunicació social del bisbat. La seva tasca com a cronista de les festes populars l'ha fet mereixedor de diversos premis concedits per instucions locals com l'IEI, del qual n'ha estat conseller. De les seves obres destaquen el primer llibre *Els gegants, capgrossos i lo Marraco* (1987) i els dos volums dedicats a Lleida dins la col·lecció *Fets, costums i llegendes de Lleida* (1989). Militant, des de 1984, d'UDC, formà part, l'any 1999, de la candidatura municipal de CiU, en representació d'UDC.

[CMC]

Curcó Rubió, Miquel

Torregrossa, el Pla d'Urgell, 1895 - Mèxic DF, Mèxic, 1966

Dirigent obrer i ebenista. Activista en els conflictes agraris de l'Urgell, va ser militant d'ERC i el 1933 delegat d'aquest partit per les Garrigues. Arran dels Fets d'Octubre de 1934 va ser empresonat a Lleida fins el febrer de 1936. Procedent, presumiblement, de la USC, ingressà al PSUC i a la UGT. Fou secretari general de la Federació Catalana de Treballadors de la Terra (FCTT-FETT) de la UGT, en representació de la qual formà part del secretariat regional d'aquest sindicat. Nomenat secretari de col·lectivitzacions, el 1937 va ser elegit membre del comitè central del PSUC. El 1939 s'exilià a Mèxic, després de passar pel camp de concentració francès de Bram. El mateix any abandonà la militància en el PSUC tot i que seguí formant part del secretariat regional de la UGT que encapçalava a Mèxic Miquel Ferrer. Al seu domicili particular va tenir lloc la fundació del Moviment Social d'Emancipació Catalana (1940), nucli del futur Partit Socialista Català (1941) en el qual milità, tot incorporant-se, el 1959, a l'MSC.

[CMC]

Cusiné Barber, Tomàs

Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1962

Enòleg i empresari. Cursà estudis de ciències empresarials a la UB i màsters a ESADE. Elaborador de vins. Soci i, de 1985 a 2003, responsable dels cellers Castell del Remei SL a Penelles (la Noguera) i, de 1997 a 2003, responsable dels cellers Celler de Cantonella SA, elaboradora a la Pobla de Cérvoles dels vins Cérvoles, tots dos dins de la DO Costers del Segre. L'any 2005 es desvinculà professionalment de les empreses familiars i fundà l'empresa Tomàs Cusiné SL, celler que elaborava vins de gamma alta al Vilosell (les Garrigues) dins de la DO Costers del Segre, on desenvolupà personalment l'elaboració dels vins Vilosell i Geol. *[JPER]*

Custo Barcelona

Vegeu Dalmau Salmons, Ángel-Custodio. *[AJM]*

D

Dalmases Massot, Faust de

Cervera, la Segarra, 1862 - València, 1938

Bibliòfil i hisendat. Alternà l'activitat empresarial amb el desenvolupament d'una forta vocació per la recerca històrica. Reuní a casa seva una nodrida i escollida biblioteca, una gran quantitat de documents i una bona col·lecció de monografies sobre temes locals. Ell mateix batejà el conjunt amb el nom d'Arxiu Històric de Cervera. Col·laborà en diverses publicacions periòdiques, com la *Revista de Catalunya* o el *Boletín de la Real Academia de la Historia*, i publicà diferents estudis sobre Cervera, com *Guía histórico-descriptiva de la ciudad de Cervera* (1890). Fou membre corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. *[MPT]*

Dalmau d'Olivart, Ramon de

les Borges Blanques, les Garrigues, 1861- Madrid 1928

Marquès d'Olivart. Jurista, escriptor i polític, amb un títol pontifici autoritzat el 1882. Promogué la creació del partit judicial de les Borges Blanques (1908), així com l'obtenció del títol de ciutat. Membre del directori provincial del Partit Conservador i soci de Joventut Conservadora de Lleida (1912), el 1896 hagué de renunciar a l'acta de diputat provincial en sortir elegit diputat a Corts per les Borges Blanques, acta que revalidà el 1899. Instal·lat a Madrid i dedicat a l'estudi del Dret Interancional, diciplina sobre la qual va escriure amb profusió, fou membre de diverses institucions i associacions nacionals i internacionals. El 1888 fou nomenat membre associat de l'Institut de Dret Intenacional, el 1902 ingressà a la Reial Acadèmia de Jurisprudència i Legislació i el 1910 a la Intenational Law Association. El 1913 fou admès a l'Institut Colonial Internacional, entitat de la qual seria vicepresident, i assumí, posteriorment, la presidència de l'Associació Espanyola de Dret Internacional i Legislació Comparada. Els 14 volums de la *Colección oficial de Tratados, Convenios y Documentos internacionales de España*, apareguts entre 1890 i 1981, constitueixen una de les seves publicacions més importants. *[CMC]*

Dalmau Salmons, Ángel-Custodio

Tremp, el Pallars Jussà, 1959

Dissenyador i empresari. Estudià Arquitectura a Barcelona. Ell, i el seu germà David, foren els propietaris de la firma de roba Custo Barcelona. Els germans Dalmau començaren, a la dècada dels anys 80, com a dissenyadors gràfics estampant els seus grafismes en unes samarretes per a homes. Els seus dissenys es basaven en una barreja d'imatges explosives i impressions agosarades el resultat de les quals fou totalment innovador i rupturista enmig del minimalisme imperant en aquells anys. A la dècada dels anys 90 decidiren ampliar els seus dissenys a les necessitats de la dona moderna i, alhora, projectar-se internacionalment. Després de ser rebutjats en diverses botigues novaiorqueses, se n'anaren a Los Angeles, on començaren a distribuir els seus productes en algunes botigues. Fou des d'allí des d'on iniciaren la seva expansió als EUA i molt particularment a Hollywood, centre neuràlgic de la potent indústria cinematogràfica. El punt d'inflexió en la seva trajectòria fou quan l'actriu Julia Roberts, fascinada per una samarreta dels dissenyadors, decidí lluir-la gratuïtament a la pel·lícula *Runaway Bride* (1999). Des dels últims anys del segle XX, Custo Barcelona es convertí en una de les firmes de moda espanyoles amb un major reconeixement internacional alhora

que, paulatinament, anà incorporant, a més de les emblemàtiques samarretes, altres peces de roba en els seus dissenys. El 2004 Custo Barcelona tenia més de 3.000 botigues repartides en més de 50 països.

[AJM]

Dalmau, Grup-La Mañana

Empresa del sector de la comunicació. El 1970 els germans Emili i Carles Dalmau Torres, amb experiència com a impressors, adquiriren els drets de l'impremta Abardia, la qual cosa significà el naixement d'Arts Gràfiques Dalmau. Establerts inicialment al carrer Ermengol IV de Lleida, ampliaren cinc anys després les instal·lacions en traslladar-se al carrer Enric Granados, on ubicaren la primera màquina de sistema offset i la fotocomposició electrònica. Realitzaren tot tipus de treballs, per bé que s'especialitzaren en fullets publicitaris i publicacions com diaris, revistes, llibres i catàlegs, entre altres, per a clients de Lleida i també de Barcelona, Saragossa o França. En privatitzar-se els mitjans de comunicació de l'Estat un cop recuperada la democràcia, els germans, inclòs també Jordi Dalmau, impulsaren la reaparició del diari *la Mañana* l'any 1985, menys d'un any després del seu tancament, mitjançant l'adquisició de la capçalera, les instal·lacions i la maquinària del rotatiu. El diari degà de Lleida, aparegut l'any 1938 com a òrgan de FET-JONS, passava en aquesta nova època a ser dirigit per Josep Ramon Correal i Mòdol i traslladava la seu dels negocis familiars al polígon industrial del Segre. L'empresa editora de *la Mañana* prendria el nom de Diari de Ponent SA. El 1990 s'interessaren per un altre mitjà escrit, *Diario de Lérida*, reconvertit al català i inclòs en un projecte que incorporava cinc edicions territorials sota la denominació genèrica de *Nou Diari*; per bé que l'aposta, que va durar uns pocs anys, no reeixí. Ja entrat el segle XXI, iniciaren una nova proposta, ara en el camp audiovisual, amb l'inici de les emissions de La Manyana TV. En aquells moments el grup tenia uns 160 treballadors.

[CAR]

Daniel Ariño, Domènec

?, 1892? - ?, 1969

Perit industrial i polític lleidatà. Com a representant de la FDN, creada per Francesc Macià el 1919, va ser escollit regidor a la Paeria de Lleida en les eleccions de 1920 dins la candidatura de Concentració Popular, i va exercir la cinquena tinència d'alcaldia entre 1920 i 1922. El 1930 va ser nomenat regidor, però no va prendre possessió del càrrec. En les eleccions d'abril de 1931 va ser escollit regidor en representació d'Estat Català, dins la candidatura d'Entesa Republicana. Entre l'abril i el juliol de 1931 va ser quart tinent d'alcalde.

[JAS]

Daniel Campalans, Eusebi

Corbins, el Segrià, 1862 - Barcelona, el Barcelonès, 1950

Organista i compositor. La seva formació començà amb Josep Campabadal i continuà al Conservatori del Liceu. El 1876, becat per la Diputació de Barcelona, es traslladà al Conservatori de Brussel·les on, després d'estudiar piano, contrapunt i fuga, composició i orgue, fou nomenat professor auxiliar d'orgue. En retornar definitivament a Barcelona l'any 1877, exercí d'organista en diverses esglésies. També fou nomenat organista de l'orgue del Palau de Belles Arts i professor d'aquest instrument al Conservatori del Liceu. Va escriure moltes composicions musicals per a orgue i obres religioses.

[MSM]

Deig Clotet, Antoni

Navàs, el Bages, 1926 - Manresa, el Bages, 2003

Bisbe. Estudià al Seminari de Solsona on va rebre l'ordenació el 1949. Llicenciat en Dret Canònic. Secretari particular de monsenyor Josep Pont Gol (1951-1977) a les diòcesis de Sogorb-Castelló i Tarragona. El 1977 va rebre l'ordenació episcopal a Menorca, diòcesi que serví fins el 1990. Entre el maig de 1990 i setembre de 2001 fou bisbe de Solsona. Destacà per la seva defensa envers la cultura catalana i les tesis progressistes. Proposà la creació d'una conferència episcopal catalana.

[FCS]

Delmàs Ferreri, Maria Mercè

Barcelona, el Barcelonès, 1909 - Lleida, el Segrià, 1995

Dirigent catòlica. Filla d'una família de farmacèutics, de jove va treballar d'administrativa. Presidenta de la Junta Diocesana de la Joventut Femenina de l'Acció Catòlica de Lleida entre 1941 i 1953. Aquell any era la primera vocal de l'HOAC/F a la Junta Diocesana de Dones d'Acció Catòlica. Més tard, es va traslladar a Madrid, com a dirigent de l'HOAC/F d'Espanya i va formar part de les primeres delega-

cions espanyoles als congressos internacionals; així, va ser ponent en el Vè Congrés de la FIMOC que es va fer a Roma el 1961 i va formar part de la delegació espanyola a l'Assemblea Constitutiva de l'MMTC, Roma 1966. Va ser presidenta de la FIMOC. *[JBP]*

Delshams Valdés, Lleonard

Bogotà, Colòmbia 1966

Fotògraf. Realitzà estudis de cinema i fotografia a l'Escola de Mitjans Audiovisuals de Barcelona. L'any 1982 començà a treballar al diari *Segre*, on fou nomenat cap de Fotografia l'any 1984. Col·laborà amb diferents mitjans com *El País*, *La Vanguardia* i *Mundo Deportivo*. L'any 1988 rebé el primer premi Foto Press d'esports i en resultà finalista els tres anys següents. Ha realitzat diverses exposicions a la ciutat de Lleida i altres localitats de Catalunya. *[XGG]*

Denominació d'Origen Costers del Segre

En l'origen de la denominació hi trobem Manuel Raventós, director general de Codorníu i Raimat, i Jaume Ciurana, director de l'INCAVI, que foren a partir de 1983 els seus principals impulsors. El DOGC creava el 28 de maig de 1986 la denominació d'origen i el seu consell regulador, acció confirmada dos anys més tard per l'Instituto Nacional de Denominaciones de Origen. A les quatre subzones inicials —Raimat, Artesa de Segre, les valls del riu Corb i les Garrigues— s'afegiren, segons modificacions fetes el 1998 i el 2005, tres noves subzones: el Pallars Jussà, el Segrià i l'Urgell. Costers del Segre experimentà una evolució creixent en empreses vitivinícoles, producció i qualitat. Des de cooperatives com l'Olivera de Vallbona de les Monges o la Societat Agrícola de Transformació de Baldomar fins a la renovada Castell del Remei i les noves produccions de Pobla de Cérvoles, es palesa la vitalitat d'aquest projecte. S'ha passat d'una zona de vins de dubtosa qualitat, fet que era comú en moltes altres contrades catalanes, a produccions cada cop més valorades. A principis del segle XXI s'hi trobaven inscrits 659 cultivadors, 29 cellers, que totalitzaven gairebé 5.000 ha distribuïdes en poc més de 3.000 parcel·les. La venda es fonamentava en el mercat interior, però les exportacions oscil·laven entre el 20 i el 25 per cent de les vendes. Les varietats més presents a la denominació eren, en primer lloc, xarel·lo, seguit de chardonnay, merlot i cabernet sauvignon, de parellada i macabeu, i d'ull de llebre. *[EVR]*

Denominació d'Origen Pera de Lleida

Certificació expedida pel DARP, a través de la legislació comunitària, basada sobretot en criteris de tradició en l'elaboració del producte, els tractaments i les recol·leccions, per tal de garantir-ne una imatge de qualitat vinculada amb el seu origen geogràfic. Inicialment es preveié que afectés la comercialització de les varietats de llimonera, conference i blanquilla. Catalonia Qualitat, associació promotora de la DO juntament amb 14 entitats més, defensà l'estandardització de l'envàs amb una imatge conjunta i un adhesiu amb la identificació del productor. Mentre esperava l'aprovació de Brussel·les era present al mercat amb la marca Pera de Lleida. *[JFB]*

Denominació d'Origen Protegida Oli de les Garrigues

La DOP Borges Blanques es creà el 1975 i esdevingué la primera que va obtenir el reconeixement a nivell estatal. Entre 1993 i 1994 canvià el nom pel de les Garrigues. A més, està inscrita al Registre de denominacions d'origen i indicacions geogràfiques protegides de la UE des de 1996. El seu objectiu és protegir els olis d'oliva verges de qualitat extra produïts a la seva zona que tinguin una acidesa inferior al 0,5% i un índex de peròxids màxim del 15%. Amb la seu social a Lleida, el president l'any 2006 era Joan Segura Segura, que també presidia la Cooperativa del Camp Foment Maialenc. La zona de producció està constituïda per diversos termes situats al sud de la província de Lleida corresponents a les comarques de les Garrigues, el Segrià i l'Urgell. Inicialment integrava 42 municipis, però la Generalitat n'autoritzà el 2003 l'ampliació de tal manera que hi quedaren inclosos 48 municipis: 23 de garriguencs, 16 de segrianencs i 9 d'urgellencs. Per altra banda, tot i que arribà a agrupar un total de 44 entitats, el 2006 només en formaven part 26 cooperatives de primer grau i el Molí de Rocafort de Vallbona. *[JJMG]*

Denominacions d'Origen Protegides Formatge i Mantega de l'Alt Urgell i la Cerdanya

Denominacions d'origen creades el 1998. Tant pel

que fa al formatge com a la mantega, la llet emprada ha de provenir de vaques frisones i ha d'estar produïda en qualsevol poble de les comarques de l'Alt Urgell i la Cerdanya. A inicis del segle XXI només formava part d'aquestes denominacions l'empresa Cadí SCCL, de llarga tradició a la zona i que concentrava bona part de la producció d'aquests productes. *[EVR]*

Deó Deó, Francesc

? - Canejan, la Val d'Aran, 1946

Empresari i polític. Alcalde de Canejan (la Val d'Aran) durant la Restauració i la dictadura de Primo de Rivera. Presidí el Comitè Liberal local el 1916. El setembre de 1925 va ser designat diputat provincial corporatiu titular d'acord amb l'Estatut Provincial, aprovat poc temps abans. El setembre de 1929 va ser designat per la Diputació membre de l'Assemblea Nacional en substitució d'Ángel Traval Rodríguez de Lacín. La seva trejectòria en el món econòmic féu que rebés la medalla del treball el 1928. El 1932 era representant dels hotels Elysees Palace Marignan i Eduard VII i director de l'Agència Franco-Espanyola Turística Comercial-Industrial i Minera. Així mateix, el 1930 va ser nomenat cap superior honorari d'administració civil. Posteriorment va ser designat alcalde honorari dels ajuntaments aranesos i durant el Franquisme fou cap comarcal de FET-JONS. A la seva mort estava en possessió de l'orde de cavaller d'Isabel la Católica i de la tunisenca de Nigham el-Iftikhar. *[JAS]*

Derch Sales, Lluís

Lleida, el Segrià, 1860-1919

Organista i mestre de capella. Fou successor de Magí Pontí com a organista i mestre de capella a la catedral de Lleida. Ocupà el càrrec des del 1882 fins a la seva mort. La seva obra religiosa, conservada a l'Arxiu de la Catedral de Lleida, està formada principalment per misses, salves, responsoris, rosaris, villancets i goigs. És autor, també, de música per a orgue, i per a orquestra i orgue. *[MSM]*

Diana Díaz, Antoni

Lleida, el Segrià, 1854 - ?

Metge i polític. Milità al Partit Liberal. Va ser candidat a les eleccions municipals de Lleida celebrades el maig de 1909, tot i que no va ser escollit fins a les eleccions municipals de desembre de 1909. Va repetir en les de 1915. Va ser cinquè tinent d'alcalde el bienni 1910-1912, i alcalde per nomenament de reial ordre entre maig i agost de 1917. *[JAS]*

Díez-Coronel Montull, Lluís

Montsó, Osca, 1912 - Lleida, el Segrià, 2009

Advocat i arqueòleg. Domiciliat a Lleida des de ben petit, arribà a tinent de l'exèrcit republicà. Durant la Guerra Civil estigué a Farlete, al front d'Aragó, i a la Comissió Reguladora de Carreteres de l'Exèrcit de l'Ebre. Llicenciat en Dret, professionalment fou advocat de FECSA. La seva afició per l'arqueologia es donà a conèixer durant les obres del canal de Balaguer que afectaren el poblat i necròpolis de la Pedrera (Vallfogona de Balaguer-Térmens) el 1958. Des de 1962, a través de l'IEI, dugué a terme, juntament amb Rodrigo Pita Mercè, una intensa activitat arqueològica. Excavà a la Paeria (Lleida), el Romeral (Albesa), la Colomina (Gerb), Masada de Ratón (Fraga), Castell Formós (Balaguer), el Bovalar (Seròs) i Mijaran (Vielha), entre altres. Més tard, ajudat per Enric Carrera, se centrà en l'estudi de l'art rupestre. Dirigí el Museu Arqueològic de Lleida. En el I Congrés de Gravats Rupestres i Murals celebrat a Lleida el 1992 se li reté un homenatge tot reconeixent-ne la trajectòria en l'impuls de l'arqueologia lleidatana. *[JRGP]*

Doménec Vergés, Joan

Valls, l'Alt Camp, 1912 - Barcelona, el Barcelonès, 2003

Economista. Graduat en Administració i Direcció d'Empreses de l'IESE. El 1956 entrà a treballar a l'empresa San Miguel, Fábricas de Cerveza y Malta, SA, on va crear el seu departament financer amb la finalitat explícita de garantir l'autofinançament. Des del primer moment féu que el tracte de l'empresa amb els seus proveïdors i distribuïdors es caracteritzés pel rigor i la serietat. Des d'aquesta posició de responsabilitat, impulsà l'etapa més expansiva de l'empresa, la qual obrí plantes en altres ciutats espanyoles, diversificà la gamma de productes oferida i s'endinsà al mercat internacional. La seva carrera de gestor empresarial culminà quan fou director general de San Miguel, Fábricas de Cerveza y Malta,

SA entre els anys 1986 i 1991. Vocal de Foment del Treball Nacional (1980-90), i vocal i vicepresident de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Lleida (1960-86). Vocal i vicepresident de l'Asociación Nacional de Fabricantes de Cerveza (després, Cerveceros de España) entre 1965 i 1990. També fou president de l'Asociación Nacional de Investigación de Cerveza y Malta (1980-86) i membre de la United States Brewers Academy i de la Master Brewers Association of America. Membre de la Reial Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres de Barcelona i membre del Consell Rector del Patronat Català Pro Europa a Lleida entre 1980 i 1988. *[PMA]*

Domènech Girbau, Lluís

Barcelona, el Barcelonès, 1940

Arquitecte. Fill del destacat arquitecte Lluís Domènech Torres. Titulat per l'ETSAB (1964) i doctor per la mateixa escola, de la qual va ser-ne professor. Fou un dels components de la societat SDP amb Ramon M. Puig i Lauri Sabater fins el 1975. Conjuntament van realitzar, a Lleida, obres tan destacades com la Residència de les Germanetes dels Pobres (1965-68), el 1r i 2n Pla Parcial del Canyeret (1967 i 1975), el Banc Condal (1972-74) i el Club Tennis Lleida (1972-74). Seguidament, formà societat amb Roser Amadó (Barcelona, 1944), amb qui remodelà el Passeig Picasso (1981) i rehabilità l'Editorial Montaner i Simon com a Fundació Tàpies (1986-90) a Barcelona, i a Lleida la construcció del mur de contenció al barri del Canyeret i la Torre de l'ascensor a la Seu Vella (1982-85), el Palau de Justícia (1985-90), l'Escola Cervantes (1990-92), la Facultat de Dret de la UdL (2000-2002) i l'edifici de l'Audiència Provincial (2000-02). Exdirector del Servei de Museus de l'ajuntament de Barcelona (1983-1986). Ha estat premi CONSTRUMAT (1985) al millor edicifi de vivendes al carrer Rec Comtal i Premi Nacional d'Urbanisme pel Pla Especial d'Urbanisme del Centre Històric de Lleida. Col·laborà en diverses revistes sobre temes d'arquitectura i urbanisme i fou autor de diversos llibres, entre els quals destaca *Arquitectura española contemporánea* (1968). Compromès en la lluita antifranquista, participà en la Caputxinada (1966) o assemblea constitutiva del SDEUB i en la tancada d'intel·lectuals i estudiants de Montserrat de 1974.

[MaSM]

Domènech Torres, Lluís

Barcelona, el Barcelonès, 1911-2002

Arquitecte per l'ETSAB (1939). Nét de Lluís Domènech i Montaner, arriba a Lleida com a alferes el 10 de febrer de 1939. De l'equip d'arquitectes de Regiones Devastadas, fou nomenat, el 1940, cap de l'Oficina de Projectes de l'ajuntament de Lleida. El 1946 va guanyar la plaça d'arquitecte municipal. De l'àmplia activitat que desenvolupà, tant des d'organismes públics com des del seu estudi, destaquen, entre d'altres, les cases dels porxos de la plaça de la Sal i del nou carrer de Santa Marta (1944) —llavors dit Conde de Santa Marta, en honor del responsable de Regiones Devastadas—, l'arranjament dels Camps Elisis, des de 1945, l'edificació del Teatre Fèmina (1947), la urbanització de la plaça Espanya, actual plaça Sant Joan, (1954), el Govern Civil (1955), l'actuació al parc municipal de piscines Alcalde Pons-Basses d'Alpicat (1958-1960), on participà activament, així com l'ordenació de la plaça Cervantes (1965) i el *Monumento a los Caídos* (1966) projectat des de l'oficina tècnica municipal. Amb habitatges singulars estesos per tota la ciutat, els del carrer Vila de Foix significaren la introducció a la capital del llenguatge de la modernitat arquitectònica. Amb obra feta en diversos punts de la província, cal esmentar l'escorxador i el mercat municipal d'Agramunt (1946 i 1947). Present en la vida cívica i cultural, col·laborà en la creació de la revista *Labor* (1953), dissenyà Lo Marraco i fou un dels promotors d'Òmnium Cultural. Va ser un dels fundadors de l'escola Espiga, que començà el primer curs el setembre de 1967, tot adaptant a les necessitats del centre el local al carrer Ciutat de Fraga que van cedir amb la seva esposa Carme Girbau. Igualment col·laborà en la creació de les Escoles Alba, de les quals fou accionista de la societat que el 1969 les va promoure. Adequà el xalet de la carretera de Corbins on s'instal·laren. *[CMC]*

Domingo Albós, Andreu

Foradada, la Noguera, 1942 - Barcelona, el Barcelonès, 1987

Metge hematòleg. L'any 1976 practicà el primer transplantament de medul·la òssia d'Espanya a l'Hospital de Sant Pau de Barcelona, d'on era cap del servei d'Hematologia, juntament amb la pediatra Isabel Badell. Va ser un investigador destacat en el camp de la

leucèmia i el limfoma (neoplàsies hematològiques). Va publicar els seus treballs d'investigació en més de 60 revistes indexades (entre les quals *British Journal of Haematology*, *Annals of Hematology*, *Bone Marrow Transplantation* i *Leukemia & Lymphoma*). *[EMS]*

Domingo Charles, Josefa

Alcarràs, el Segrià, 1932

Empresària. Del negoci familiar de venda a l'engròs passà a regentar a Lleida una papereria i botiga de joguines, integrada en la xarxa cooperativa Didó, convertida, el 1969, en Lo Marraco, un pioner establiment d'art popular, amb un espai per a exposicions. El 1970 obrí Domingo's, comerç alternatiu on joguines i objectes de regal i decoració convivien de nou amb activitats artístiques i lúdiques, tot contribuint, amb les sales de la Petite Gallérie i del COAC, a la represa de l'art contemporani a Lleida, i àdhuc a Catalunya. Lluís Clapés, Juma i Mun, Antón Eguiguren, Antonio Alvarado, Miguel Gallardo, Carme Solé, Maria Mercè Marçal, Agatha Ruiz de la Prada, Àngel Jové, Albert Coma Estadella, Perico Pastor, Josep Vallverdú, Lluís Trepat, Guillem Viladot, Kima, Mariscal i, sobretot, Sibila, a qui descobrí, són alguns noms d'una nodrida nòmina de creadors catalans i espanyols que es donaren a conèixer o es feren més presents a la ciutat a través d'aquest espai. Domingo's i Lo Marraco coexistiren, uns pocs anys, amb la botiga Casa, de coses per a la llar, i Maria Columna, de teixits estampats per les principals empreses tèxtils catalanes. La relació amb joves dissenyadors i modistes punters féu que Domingo's centralitzés inquietuds estètiques i activitat empresarial i esdevingués, a partir de 1983, un comerç dedicat a la moda, amb una oferta guiada, sempre, per la qualitat i l'estilisme. L'any 2005 la Generalitat de Catalunya li concedí la Medalla President Macià en reconeixement de la seva trajectòria laboral. *[CMC]*

Domingo Domingo, Mamen

Lleida, el Segrià, 1963

Arquitecta per l'ETSAB (1993). Filla de Josefa Domingo Charles. Professora de Projectes a l'ETSAB, des de 1994 i de l'Anàlisi de la Forma en Enginyeria Civil, a l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria de Camins, Canals i Ports de Barcelona, des de 1996. Igualment ha impartit docència, entre d'altres centres, al Laboratori de Projectes a ESARQ (UIC) i al D-ARCH – ETH (Zuric). Col·laborà en diferents estudis d'arquitectura i projectes relacionats amb els Jocs Olímpics de Barcelona (1992). Formant equip amb Ernest Ferré ha projectat i dirigit habitatges per tot Catalunya, entre els quals destaquen les cases unifamiliars Villa Maite a Reus (1998-2000) o la Villa Sílvia a Castellvell (2001-02), o la reforma i ampliació de l'editorial Pagès de Lleida, a partir d'un edifici que havia estat una arrossera. Entre l'obra pública, que abasta gran diversitat d'àmbits, són representatius el Tanatori Municipal de Vila-Seca (2002-03), un dels camps de futbol per a un barri de Reus, mereixedors de diversos premis i mencions, l'ampliació de l'Escola Espiga de Lleida i, sobretot, la construcció a Lleida de la passarel·la Liceu Escolar per a vianants sobre el riu Segre (1994-1998), projectada amb els enginyers Reventós / Aparicio. També realitzaren, amb Ángel Aparicio, una altra passarel·la per al Fòrum 2004 a Barcelona, damunt del port esportiu de Sant Adrià de Besòs, (2004). En el camp de la dita arquitectura efímera han fet diversos dissenys de mostres, entre aquests el de la magna exposició a l'antiga catedral de Lleida, *Seu Vella. L'esplendor retrobada* (2003).

[CMC]

Dualde Gómez, Joaquín

València, 1875 - Barcelona, el Barcelonès, 1963

Catedràtic de Dret Civil de la Universitat de Sevilla (1904) i de Barcelona (1906-1944). Del republicanisme s'encaminà, el 1912, vers el reformisme i organitzà la Joventut Reformista de Barcelona. Entre 1926 i 1930 va ser degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona. Proclamada la Segona República, arribà a ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts amb el govern Lerroux (1935). A Lleida, ajudà a organitzar el Partit Reformista Tarreguense i estigué en relació amb el seu quinzenal *El Pueblo* (1914). El 1923 va ser proclamat diputat a Corts pel districte de Lleida.

[CMC]

Duran de Cottes, Jeroni

Cervera, la Segarra, 1868 - Madrid, 1939

Metge. Germà de l'economista Manuel Duran. Cursà Medicina a Madrid. Un cop llicenciat, ingressà al cos de Sanitat Militar. Fou cap clínic de la Beneficèn-

cia Provincial, metge de la Beneficència General i metge supernumerari de la Beneficència Municipal. Amplià els seus estudis a l'Institut Pasteur de París, al costat del doctor Roux. De retorn a Madrid, ocupà la càtedra d'Higiene Militar a l'Acadèmia de Sanitat Militar. Els seus descobriments sobre la febre de Malta li valgueren l'ingrés a la Real Academia de Medicina. Dirigí l'Instituto Ibys de Madrid i descobrí i promocionà la fabricació de gran nombre de fàrmacs de renom. *[MPT]*

Duran de Cottes, Manuel

Cervera, la Segarra, 1869 - Madrid, 1960

Economista. Germà del metge Jeroni Duran. Estudià la carrera de Dret a Madrid. El 1891 guanyà l'oposició de Letrado del Consejo de Estado. Al Consejo, passà per gairebé tots els nivells i formà part de diverses comissions. Mai no s'interessà per cap càrrec polític, però en temps d'Alfons XII fou governador civil de la província de Lleó per un breu període de temps. També fou Consejero de Sanidad i vocal de la junta de govern de la Real Academia de Jurisprudencia de Madrid. *[MPT]*

Duran Lleida, Josep Antoni

el Campell, la Llitera, 1952

Llicenciat en Dret i polític. Militant d'UDC des de 1974. El 1979 fou regidor a l'ajuntament de Lleida per CiU. El 1980 fou nomenat director general d'Assumptes Interdepartamentals de la Generalitat de Catalunya i el 1982 delegat territorial a Lleida. Entre 1986 i 1987 ocupà un escó al Parlament Europeu. Diputat al Congrés per la circumscripció de Lleida en la II legislatura (1982-1986), la III (1986-1989), i la IV (1989-1993). President d'UDC des de 1987, el 1990 fou elegit president del Comitè de Govern d'UDC. Entre 1999 i 2003 fou diputat al Parlament de Catalunya. Des del 1999 fins el 2001 fou conseller de Governació i Relacions Institucionals del govern de la Generalitat presidit per Jordi Pujol. El mateix any fou nomenat secretari general de CiU. El 2004 i el 2008 tornà a sortir elegit com a diputat al Congrés per la circumscripció de Barcelona. Amb una destacada presència internacional, el 1993 fou nomenat vicepresident de la Internacional Demòcrata Cristiana, càrrec que renovà el 1995 i el 2001. Fou distingit amb les medalles de Gran Oficial Bernardo O'Higgins (Xile, 1998) i de Gran Oficial de l'Orde al Mèrit de la República Italiana (1999). *[AJM]*

Duran Sanpere, Agustí

Cervera, la Segarra, 1887 - Barcelona, el Barcelonès, 1975

Historiador, arxiver i arqueòleg. Fill de la burgesia cerverina, es llicencià en Lletres i es doctorà en Dret. Iniciat a Cervera en el món de l'arxivística, obtingué el 1914 el Premi d'Ordenació d'Arxius de l'IEC, institució amb la qual col·laborà en diverses investigacions arqueològiques. Arxiver de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona des de 1917 i membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres des de 1924, fou l'impulsor del Centre Cultural de Cervera, que comprenia la Biblioteca Popular, l'Arxiu Històric i un museu. Durant la Guerra Civil, i al capdavant del Servei del Patrimoni Artístic de la Generalitat, actuà de forma decisiva en la salvaguarda del patrimoni català. Al llarg de la seva trajectòria dirigí un projecte de recol·lecta d'objectes quotidians de la pagesia que es constituïren l'any 1957 en el Museu del Blat i la Pagesia de Cervera. De la seva producció com a historiador destacà el *Llibre de Cervera* (1972) i *Barcelona i la seva història* (1975). *[AGN]*

E

Echauz Fort, Pau

Lleida, el Segrià, 1955

Periodista. A finals dels anys 70 comença a treballar al diari *la Mañana* de Lleida i com a corresponsal del *Mundo Diario*. El 1982 s'integrà a la primera redacció de *Segre*, on va passar per les seccions de Local, Política, Comarques, Economia, Cultura, Suplements i Tancament d'Edició. Fou el primer corresponsal de Catalunya Ràdio a Lleida, ocupà la corresponsalia d'*El País* (1984-1988) i el 1990 la de *La Vanguardia*. Exercí de comentarista a Ràdio Lleida, RNE, *Diari de Lleida* i *Nou Diari*. Fou president del Col·legi de Periodistes de Catalunya de Lleida i autor de publicacions sobre les terres de Ponent com el llibre d'entrevistes *La ciutat somiada*. Va ser guardonat amb el Premi Pica d'Estats pel conjunt de cròniques *Desde Ponent*, recull d'articles publicats a la secció *Vivir* de *La Vanguardia* (2004-2005). *[RPA]*

Ecomuseu de les Valls d'Àneu

Museu de territori que té la seu principal a Esterri d'Àneu (el Pallars Sobirà). Fou inaugurat l'any 1994 en el marc de la dinamització de la zona impulsada pel Consell Cultural de les Valls d'Àneu. El seu objectiu era mostrar el patrimoni cultural i natural de les Valls d'Àneu i els canvis experimentats en les formes de vida pallareses, però també va desenvolupar tasques de recerca, conservació, difusió, restitució del patrimoni i desenvolupament local, alhora que s'implicà en les activitats ciutadanes del seu entorn. Integrat per diverses antenes (casa Gassia a Esterri, la serradora d'Alòs d'Isil, el conjunt monumental de Son, el monestir de Sant Pere del Burgal d'Escaló i les esglésies de Sant Joan d'Isil i Santa Maria d'Àneu) que porten el visitant a adoptar una actitud activa en el seu recorregut. Des dels inicis, el director ha estat l'antropòleg Jordi Abella Pons (Lleida, el Segrià, 1967). *[JSSJ]*

Editorial Dilagro

Fundada l'any 1967 per Jordi Marimon, que encara regentava la llibreria a començaments del segle XXI. Els seus inicis anaren associats al llibre tècnic agrícola. El seu nom corresponia a l'abreviació de Difusora del Libro Agrícola. El negoci començà amb seu en unes oficines des d'on es feia venda per correspondència i fruit de les necessitats es convertí en editorial. El 1968 organitzà, en el marc de la Fira de Sant Miquel, la 1ª Exposición Nacional de Libro Agrario que derivà en la Mostra del Llibre Agrari, encara vigent a principis del segle XXI. La mateixa institució Fira de Sant Miquel, en el marc de la Mostra, instaurà l'any 1972 el Premi del Llibre Agrari. Més tard, per emplenar un buit existent al sector editorial lleidatà, i sota l'assessorament de l'historiador Federico Lara s'inicià la col·lecció *Cultura Ilerdense* l'any 1973. Una altra edició ambiciosa fou la dels 5 volums de la *Història de Lleida* de Josep Lladonosa. Altres èxits editorials de Dilagro van ser *Història de Lleida explicada als joves* de Josep Vallverdú, i el llibre de Josep M. Morell *Els fogons de Lleida*, publicat el 1984. *[FCA]*

Editorial Pagès

L'any 1991 Lluís Pagès Marigot (Gironella, el Berguedà, 1941), després de participar en el negoci Virgili & Pagès, SA, fundà la impremta Arts Gràfiques Bobalà, SL, dedicada a treballs d'impremta. Paral·lelament creà l'Editorial Pagès, que es dedicà a l'edició de llibres en català i aranès fins a assolir un pes rellevant en el panorama editorial català. Posteriorment, l'any

1996 posà en marxa, en el marc de la mateixa empresa, l'Editorial Milenio, que publicà llibres en castellà. A principis del segle XXI hi treballaven una trentena de persones en la seu del carrer de Sant Salvador, i es publicaven al voltant de 150 títols anualment. El projecte editorial de Pagès i Milenio es diversificà en temàtiques que abarcaven des de la història fins a la literatura, de l'assaig als llibres escolars, la poesia, la música i el teatre. Pagès Editors participà en diversos certàmens editorials internacionals com la Frankfurt Book Fair, la Liber (Barcelona-Madrid) o la FIL (Feria Internacional del Libro de Guadalajara), entre altres. *[FCA]*

Editorial Ribera i Rius

Fundada el 1988 per Enric Ribera Gabandé i Pilar Rius Colom, amb l'objectiu d'editar els mateixos volums d'Enric Ribera, més d'una quarantena, i també publicacions relacionades amb les terres de Lleida que no trobessin altra via per veure la llum, fins que l'any 1996 decidiren de nou editar només les obres del fundador. Publicà més de 150 llibres de temàtica diversa com gastronomia, història, turisme o novel·la, entre les quals es compten *Per un pecat d'amor*, de Marta Alòs; *El tren de la Pobla*, d'Antoni Nebot o la col·lecció *Les cuines de les terres de Lleida*, del mateix Enric Ribera. Comptà amb una impremta pròpia a Lleida, que també editava revistes sectorials o d'associacions, per bé que el 1992 l'editorial es traslladà definitivament a Alcoletge. Enric Ribera fou director de la revista *La cuina de Catalunya* i promotor, amb Pilar Rius, dels portals d'internet www.rutasviajeras.com o www.gourmetvinos.com. *[CAR]*

Eduardo Velasco, SA

Va ser fundada a Lleida l'any 1959 i es dedicà a la distribució dels vehicles Autounion (DKW) per a la província de Lleida. La capitalització de l'empresa es féu gràcies a l'anterior concessió de la CAMPSA. Amb el pas dels anys, les instal·lacions del carrer de Santa Cecília van adaptar-se a les noves necessitats sorgides de l'increment de les vendes en els vehicles lleugers i turismes de la marca Mercedes Benz. L'any 1992 i després d'incorporar la comercialització de vehicles pesants, Eduardo Velasco es va traslladar a la carretera Nacional II, on oferia el servei i el manteniment de tota la gamma de vehicles Mercedes Benz. *[ASC]*

Eix Comercial

Marca col·lectiva, creada a Lleida per la Federació d'Associacions de Comerciants de l'Eix Comercial de Lleida (FACEC), a la qual estan adherits més de dos-cents comerços dels carrers Alcalde Costa, Sant Antoni, Blondel, Major, Plaça Sant Joan, Portaferrissa, Carme i Magdalena. Neix amb l'objectiu de promoure el comerç local, comarcal i regional a partir del centre comercial històric de Lleida. La consolidació de Lleida com a capital provincial al segle XIX significà la presència de consumidors, principalment de les comarques del pla i de la Franja de Ponent. L'eix comercial històric ha vist durant el segle XX una extensa varietat d'empreses comercials, algunes de les quals han estat emblemàtiques. Botigues dedicades al tèxtil, com els Almacenes La Reconquista, les Sederías Catalanas o la Innovació; llibreries com Guimet, Urriza, Dilagro-Catalunya o més recentment la Llibreria Caselles; cinemes o teatres com el Rambla, Principal, Bahía, Catalunya, Granados o Fèmina; pastisseries emblemàtiques com Monrabà; cafès o restaurants com el Cantàbric, Casa José, el Triunfo, la Jijonenca, els Quatre Cantons, el Cafè del Nord o més recentment l'Horchatería Valenciana; la venda de discos a Estudios E.R.E.M, comercial Orley o casa Guarro. Botigues singulars com la Reina de las Medias, de vetes i fils Miarnau, de joguines el Baratillo, de productes de corda i semblants a cal Calsoné, la barreteria Casa Barrio, de productes religosos a Fregola o Lisardo Portal; els instruments i partitures de Casa Prat, les botigues de queviures Momotombo, Murillo o Roig, l'adrogueria Simón, l'Òptica Lux, les farmàcies Hellín, Sangenís i Aragonès, les botigues introductores de nous estils com Domingo's, el Terol o Gesa. Joieries, bancs, institucions..., l'Hotel Pal·las. En un espai molt reduït, tot un gran món comercial i empresarial. *[EVR]*

Electra Urgelense SA, La

Societat fundada el gener de 1896 a Tàrrega a fi de gestionar els subministraments d'aigua i de llum en aquesta ciutat. Els promotors foren un conjunt

de prohoms targarins afins al conservador dinàstic Enric de Càrcer. Aquests dominaven la societat, i detentaven l'explotació administrativa i financera dels serveis, mentre que el gracienc Josep Lambert en tenia cura de la gestió tècnica. Diversos factors associats a l'explotació dels serveis —anomalies creixents, problemes severs de capitalització, sospites de frau, acusacions entre La Electra i Lambert, entre altres— precipitaren una aguda crisi municipal (1899-1905), que enfrontà els conservadors i una heterogènia aliança politicosocial liderada pels liberals, la qual promovia una altra societat explotadora, La Popular Tarraguense (1901). La Electra, que perdé el control de les instal·lacions de generació i subministrament elèctrics entre mitjans de 1901 i finals del 1902, el recuperà indirectament els dos anys següents a través del jutge municipal Ramon Carreño, dipositari dels béns embargats a Lambert i destacat conservador. El 1907, dos anys després que La Popular hagués assumit el serveis d'aigua i llum, La Electra plantejà la seva dissolució. *[JoCC]*

Eléctrica Baiget SA

Companyia elèctrica fundada per Bonaventura Baiget Nicolàs l'any 1917 a les Borges Blanques. Mitjançant l'aprofitament de salts d'aigua del Canal d'Urgell obtenia corrent elèctric per subministrar-lo a les Borges Blanques i a Arbeca. L'any 1919 va adquirir l'empresa de la família Giné, la qual ja distribuïa l'electricitat per a les Borges des de l'any 1896. El nom comercial el va adoptar l'any 1930, quan comptava amb un capital nominal d'1.050.000 pessetes. En data de 1935 passaria a l'empresa Explotaciones Hidroeléctricas, tot i que és possible que actués en nom propi fins el 1940, la qual alhora seria absorbida per Fuerzas Hidroeléctricas del Segre SA, l'any 1965. *[JFB]*

Eléctrica de Balaguer SA

Empresa dedicada a l'abastiment d'electricitat des de l'any 1921, aprofitant les instal·lacions de l'Electro Popular Balagueriense, fundada el 1918, i del molí Nuestra Señora de la Esperanza, aquest darrer de la família Tarragona. Entre ells componien el 90 per cent de l'accionariat de la nova companyia. L'any 1919 permetia l'enllumenat públic de Balaguer i el 1923 cobria més d'onze municipis de l'entorn, amb connexions amb el molí Valls de Camarasa i Riegos y Fuerzas del Ebro. Vers 1933 les instal·lacions van ser absorbides per Explotaciones Hidroeléctricas, empresa que l'any 1965 fou comprada per Fuerzas Hidroeléctricas del Segre SA. *[JFB]*

Energía Eléctrica de Cataluña

Empresa hidroelèctrica fundada el 1911 per Emili Riu Periquet que comptà amb la concessió de l'explotació de les aigües de la capçalera del riu Flamisell (el Pallars Jussà). Davant la manca d'inversors espanyols hagué d'acudir a la francesa Compagnie Générale d'Électricité i a la Société Suisse pour l'Industrie Électrique, que finançaren la construcció de les centrals de Cabdella (1917) i de Molinos (1919). Absorbida per la Canadenca (RFESA) va mantenir-se com a empresa filial. *[JBC]*

Enher

Empresa adscrita a l'INI impulsada per Victoriano Muñoz Oms i constituïda el 1946 per a l'aprofitament hidroelèctric de la Noguera Ribagorçana i, posteriorment, del tram de l'Ebre entre Escatrón i l'embassament de Flix. Juntament amb ENDESA significà la irrupció del capital públic en un sector industrial acotat fins aleshores a les empreses privades. L'empresa va construir les rescloses i centrals de Senet, Bono, Baliera, Baserca-Moralets (de bombeig), Vilaller, Caldes, Boí, Llesp, Pont de Suert, Escales, Pont de Montanyana, Canelles, Santa Anna, Mequinensa i Riba-roja, i adquirí els aprofitaments dels embassaments de Grado i Mediano al riu Cinca. L'any 1958 es va establir a Lleida la connexió de la xarxa elèctrica a FECSA i poc després a totes les xarxes catalanes. Va participar en les centrals nuclears d'Ascó I i II, i Vandellòs II i, conjuntament amb Hidroelèctrica de Catalunya SA, en Tèrmiques del Besòs SA, que posseïa les centrals de Sant Adrià de Besòs i Cubelles. El 1983 passà a dependre d'ENDESA, que va adquirir el 91% de la propietat de l'empresa, però es mantingué la marca comercial. L'any 1985, dins el pla de sanejament del sector elèctric, s'obligà FECSA a vendre a ENHER un 9% del mercat elèctric català, havent de cedir aquesta darrera a ENDESA la participació a les centrals nuclears de Vandellòs II i Ascó II. El 1998 inicià un procés d'integració corporativa

amb FECSA. Així, FECSA-ENHER es convertiren en filials d'ENDESA. *[JBC]*

Enrique Tarancón, Vicente

Burriana, la Plana Baixa, 1907 - Vila-real, la Plana Baixa, 1994

Cardenal. Cursà estudis al seminari de Solsona i al de València, on es llicencià en Teologia. Fou ordenat el 1929. Després de realitzar diverses tasques pastorals a Tortosa (1929-1933) i Madrid (1933-1938) fou escollit bisbe de Solsona (1945). Hi endegà una fructífera tasca pastoral i parroquial. Creà *La Hoja Parroquial* i promogué moviments d'Acció Catòlica. Algunes de les seves pastorals foren molt apreciades, atès l'aire de renovació que aportaven. Va ser secretari de l'episcopat espanyol (1953). Abandonà Solsona en convertir-se en arquebisbe d'Oviedo (1964). Cardenal des de 1969, passà a primat a Toledo i el 1971 seria promogut a arquebisbe de Madrid. Durant la Transició espanyola, gràcies al seu caràcter aperturista, tingué un important paper conciliador al capdavant de la Conferència Episcopal Espanyola (1971-1981). *[FCS]*

Entrega, l'

Iniciativa d'ajut a la creació i a la difusió de les arts plàstiques i visuals a Lleida. Nasqué l'any 1986 des de l'EMBA, amb el suport de l'ajuntament, amb l'objectiu principal de promocionar l'obra dels joves artistes lleidatans. Fins a l'any 1998 se'n realitzaren 6 edicions (1986, 1990, 1992, 1994, 1996 i 1998), en què es donà a conèixer l'obra de diversos artistes com Jordi Alfonso, Montserrat Baraldes, Neus Buira, Sandra Esquerra, Betlem Felis, Rosa Maria Franco, Monti Mateu, Teresa Nogués, Jordi Jové, Gregorio Iglesias, Mercè Martínez, Jordi V. Pou, Joan Pena, Maite Villafranca, entre molts d'altres. L'edició de l'any 2000 es dedicà a revisar alguns dels guanyadors de les edicions anteriors. A partir de 2001 l'Entrega es convertí en una convocatòria d'arts plàstiques, on els artistes havien de presentar un projecte artístic, els guardonats tenien un any per dur-lo a terme i després presentar-lo en format d'exposició. Les artistes seleccionades per l'Entrega 2001 foren Laura Cirera, Enriqueta Vendrell i Teresa Nogués, en l'Entrega 2003 ho foren Iban Calzada, Vicens Cassasses i J. P. Sigüenza, i en l'Entrega 2005 Òscar Sagués, Carmen Romero i el grup Graphonic. *[HAM]*

Eriasa (Explotación de Rocas Industriales Aranesas, SA)

Empresa dedicada a l'extracció i la comercialització del granit Azul Arán, de la pedrera de Lés (la Val d'Aran), al terme d'Espaliàs, el tractament del qual (serrada i poliment) es feia a la factoria de Castellgalí (el Bages). La roca, de gra gros, es compon de quars, feldespat potàssic, plagiòclasi i miques, amb components accessoris (granats rojos i turmalines, entre altres). Es tracta d'un granit ornamental de color blavós i dibuix estructural molt decoratiu comercialitzat arreu del món. *[MASS]*

Eritja Novell, Josep

Sudanell, el Segrià, 1915 - Lleida, el Segrià, 1994

Pastisser i impulsor de l'obra a favor de les persones amb discapacitats psíquiques. Fill d'una família de botiguers, va aprendre l'ofici de pastisser a Vilafranca del Penedès amb un oncle. Acabada la guerra, va obrir una botiga de queviures a Lleida (La Montserratina) i l'any 1951 va comprar la pastisseria La Amistad, fundada el 1870 i situada al carrer Major. Amb un grup de pares de nens amb discapacitats psíquiques, el 3 de febrer de 1962 va promoure l'Aspros, de la qual en va ser president durant 11 anys. L'associació va impulsar diferents centres: una escola per a nens i nenes, inaugurada el 1962 a la Bordeta amb el suport del Montepío de Lleida i sota la tutela del Patronat de Ntra. Señora de la Esperanza; el centre de Sudanell, pioner a Espanya, de treball i residència per a persones amb discapacitats psíquiques Casa Nostra (1969); i més endavant, el centre Ginesta, a Torrefarrera, destinat a acollir els qui no podien ser atesos al centres anteriors. Cofundador de la Federación Española de Padres de Niños Deficientes (FEAPS), també contribuí a la promoció del Patronat de Ntra. Sra. de Meritxell d'Andorra. Amic de Josep Carner, va conrear la poesia i va publicar els llibres *20 anys de Nadales* (1980), *Intimitats* (1984) i *Pastissos Casolans* (1986). Amic, també, de Joan Miró, va cedir per a una subhasta d'Aspros un quadre obsequi del pintor. El 1991, la Generalitat de Catalunya

li va concedir la Creu de Sant Jordi i l'any següent va rebre la Medalla Conesti. *[JBP]*

Esbart Màrius Torres

Grup integrat en el Sícoris Club de Lleida com una secció cultural i juvenil que esdevingué, entre 1962 i 1972, una plataforma de cultura militant i resistencialista. Les seves actuacions, combinades amb les pròpies d'esbarjo d'un grup juvenil, giraren al voltant de la defensa i la divulgació de la llengua catalana. La creació d'una biblioteca de llibres en català, la impressió mensual d'una *Circular Informativa*, la convocatòria de premis literaris —Màrius Torres de poesia, Manuel Gaya de narració curta i Bonaventura Pelegrí d'assaig, amb una clara voluntat de recuperar aquests noms— i les classes de català, foren algunes de les accions més importants. Fites també molt significatives foren el programa mensual de ràdio en català a partir de 1968 a través de Radio Lérida —el primer no sardanista que era en català— i les actuacions musicals relacionades amb la cançó catalana. El 1964 s'hi creà el grup Can 64, que fou el nucli lleidatà de la Nova Cançó. Les activitats de l'Esbart significaren una embranzida important per a aquella societat civil que intentava emergir enmig de les dificultats inherents en un règim dictatorial. *[AJM]*

Escala Lara, Elisa

Vielha e Mijaran, la Val d'Aran, 1957

Periodista. L'estiu de 1979 edità i presentà el primer espai de ràdio en llengua aranesa, *Nosati*, des de l'emissora Ràdio Aran. El programa tornà a emetre's durant l'hivern de 1982. Corresponsal a Aran de diversos diaris i de l'agència de notícies EFE, l'any 1988 es féu càrrec de la delegació de Catalunya Ràdio, càrrec que compagina durant un temps, fins a l'any 1990, amb el de delegada de TVC. Posteriorment, a part de la seva tasca radiofònica col·laborà amb la Fondacion Museu dera Val d'Aran i amb la seva revista *Tèrra Aranesa*. *[JCB]*

Escalé Trillo, Jaume

Arbeca, les Garrigues, 1905 - Lleida, el Segrià, 1940

Ferroviari i dirigent sindical. Fou membre del comitè popular i del tribunal popular formats a Lleida en esclatar la Guerra Civil. També va ser directiu de l'Ateneu Llibertari de Lleida i secretari del comitè intercomarcal de la CNT de la vuitena vegueria entre la primavera i mitjans d'octubre de 1937, els complicats mesos que envoltaren la crisi dels Fets de Maig. Fou una veu activa a la premsa local contra el que considerava atacs a la revolució des de les institucions republicanes. També va ser nomenat regidor de Lleida el 3 de març de 1937, tot i que deixà el càrrec després de la greu crisi municipal de maig del mateix any, quan comunistes i anarquistes abandonaren l'ajuntament. Va ser executat l'abril de 1940 per sentència d'un consell de guerra dictada a l'octubre de 1939 per adhesió a la rebel·lió. *[JSSJ]*

Escaler Espunyes, Lluís

Oliana, l'Alt Urgell, 1897 - Barcelona, el Barcelonès, 1939

Polític. De ben jove es traslladà a Barcelona on estudià Peritatge Agrònom. Ben aviat s'interessà per la política i s'apropà als cercles catalanistes. Simpatitzà amb la Lliga Regionalista primer i la Unió Catalanista després. El 1922 participà, amb Francesc Macià Llussà, en la fundació d'Estat Català. El 1931, però, en deixà la militància en desacord amb la política empresa pel partit i s'incorporà a l'independentista radical Nosaltres Sols!, del qual esdevingué el primer president. Molt implicat en activitats cíviques i culturals, fou membre del consell directiu del Centre Comarcal Lleidatà i de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Interessat per l'etnografia, la filologia i el folkore féu un recull d'oracions populars, cançons de ronda, corrandes i altres, de la seva comarca d'origen. Detingut per les tropes franquistes el 1939, fou condemnat a mort i executat al Camp de la Bota. *[AJM]*

Escolà Balagueró, Domingo

Artesa de Segre, la Noguera, 1920 - Barcelona, el Barcelonès, 2005

Cantant. Va iniciar-se artísticament l'any 1935 en una orquestra del seu poble, la Catalaunense Jazz, fou conegut com Dodó Escolà. Després de la Guerra Civil va actuar esporàdicament en formacions de Barcelona i Girona com les Orquestres Pizarro, Ramon Evaristo o Niza. L'any 1944, després de llicenciar-se del servei militar, va formar el conjunt Domingo Escolà y su Orquesta. A partir de 1953, ja instal·lat a Barcelona, va sovintejar actuacions amb

força èxit per França. Més tard va integrar-se en l'Orquestra Maravella, amb la qual actuà per França, Itàlia i Suïssa. Després de passar pel Conjunto Neptuno, amb Pompeio Doladé formà Dodó Escolà y su Conjunto, amb qui va estar treballant durant 14 anys tot freqüentant les millors sales i clubs de tot l'Estat. La seva popularitat el va permetre aparèixer sovint en molts programes musicals de ràdio i de televisió. Assolí la seva màxima projecció artística quan va ser seleccionat per participar al Festival de la Canción del Mediterráneo, on va defensar amb gran èxit la cançó *¡Qué bonito es el pez en el agua!*. Artísticament, se'l pot considerar un precursor que creà un estil innovador que barrejava la música amb la paròdia teatral i l'humor. Va enregistrar una vintena de discos amb cançons en castellà i català per a les discogràfiques BELTER, La Voz de su Amo i Edigsa. Es retirà definitivament l'any 1970. *[JdeCF]*

Escola d'Arts i Oficis de Tàrrega

El seu punt de partida és l'octubre de 1933, quan, amb el nom d'Escola d'Arts Aplicades i Oficis Artístics, fou reconeguda pel ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts. La seva concessió a Tàrrega fou possible en primer terme per les gestions efectuades a Madrid i a Barcelona pel pintor vinculat a Tàrrega, en va ser adoptiu i predilecte, Àngel Oliveras Guart (Barcelona, el Barcelonès, 1900 - Aranjuez, Madrid, 1990), a qui el ministeri encarregà l'organització de l'escola. Amb una matrícula inicial de més de cinccentes persones, fou inaugurada el 28 de gener de 1934 i s'establí amb caràcter provisional a l'immoble del nou Grup Escolar (emplaçament que a inicis del segle XXI ocupava el CEIP Jacint Verdaguer). L'any següent s'integrà a la xarxa estatal. L'escola, del tot pionera en la seva àrea geogràfica, impartí dibuix, composició decorativa, gramàtica, cal·ligrafia, aritmètica, geometria, elements de construcció i agricultura. Acabada la Guerra Civil, reprengué la seva activitat, recuperació en la qual Àngel Oliveras hi tornaria a participar i en seria director entre els anys 1946-1957. Ubicada a partir d'aleshores a la casa senyorial dels Terés, ocupà, a partir de 1989, un emplaçament a la plaça del Centenari. Amb el restabliment de la democràcia, l'escola s'acabà integrant al règim d'ensenyaments oficials de la Generalitat. A començaments del segle XXI, ja amb el nom d'Escola d'Arts Ondara, afrontava una nova etapa de renovació dels estudis. *[JoCC/JEM]*

Escola del Treball

Institut degà de l'ensenyament professional a Lleida i comarques. Tot i que fou inaugurat l'any 1932, els seus inicis es remunten al 1925 quan un patronat en va impulsar la construcció amb l'objectiu de dotar la ciutat d'un centre per a l'aprenentatge d'oficis. El projecte de l'edifici fou obra de l'arquitecte Francesc de P. Morera Gatell. El primer director del centre va ser Camilo Theureau Villanueva. Fins els anys setanta van compartir les aules diferents nivells d'ensenyament de la ciutat, des de l'ensenyament primari els anys anteriors a la Guerra Civil, fins als cursos de batxillerat, l'Escola Normal de Magisteri, l'Escola Taller Ángel Montesinos o l'Escola Pericial de Comerç, durant la postguerra. L'increment d'alumnat, la majoria en règim nocturn, arribà paral·lel a la industrialització del país durant la dècada de 1960, després de la transformació de les antigues escoles del treball en escoles de mestratge industrial primer i en formació professional posteriorment. És el centre en el qual s'han format més professionals tècnics: Comerç, Tall i confecció, Electricitat, Ràdio, Mestres de cases, Arts i belles arts, Metall, Fusteria, Fontaneria, Deliniació, Administració i Automoció, entre d'altres. El curs 1979-1980 se li restituí el nom d'Institut de Formació Professional Escola del Treball, després de la inauguració de l'Institut Politècnic a la partida de la Caparrella. Els anys 1990, amb la reforma educativa de la LOGSE, ha esdevingut un institut d'educació secundària, batxillerat i cicles formatius, amb un progressiu increment d'alumnat d'aquests darrers, que el retornen a la seva orientació inicial. *[JFB]*

Escolà Marsà, Josep

Alòs de Balaguer, la Noguera, 1888 - Buenos Aires, Argentina, 1981

Empresari. Fou una figura molt destacada de la comunitat catalana a l'Argentina, on arribà el 1905. Exercí diversos oficis abans de dedicar-se al món editorial. Participà activament en diverses associa-

cions i entitats catalanes de l'Argentina, com el Casal Català, el Comitè Català de Buenos Aires o el Consell de la Comunitat Catalana de Buenos Aires, entre d'altres. *[JSSJ]*

Escola Municipal de Belles Arts (EMBA)

L'origen de l'EMBA es troba en les jornades *La vida cultural a Lleida*, avui, que es realitzaren el 31 de maig i l'1 de juny de 1980. Fruit d'aquestes, Ramon Gabriel, Antoni Llevot i Jesús Mauri presentaren el projecte de l'EMBA al regidor de Cultura de l'ajuntament de Lleida Jaume Magre. Acceptada la proposta, el 20 de setembre de 1980 es presentà públicament, amb Antoni Llevot com a director i seu en uns locals municipals (antiga escola), al carrer Tallada núm. 32. Fins el 1982 fou Escola d'Arts sense reconeixement acadèmic. A partir d'aquesta data fou autoritzada com a Escola d'Arts i Oficis i l'any 1986 passà a tenir l'acreditació oficial de la Generalitat de Catalunya. A finals d'octubre de 1984, el Patronat del Museu Morera en va prorrogar el conveni de col·laboració i va oferir la gestió de la programació d'exposicions del museu. El curs 1986-1987 es traslladaren a l'edifici del Roser, l'antic convent dels dominics del segle XVII. Aquell mateix any passà a gestionar la programació d'exposicions de la sala de Sant Joan. El curs 1989-1990 s'inaugurà la sala del Roser, que des de llavors fou la seu oficial de les exposicions realitzades i promogudes per l'EMBA. El curs següent destacà pel patrocini de l'Institut de Crèdit Oficial (ICO), el qual va fer possible que a finals del mes de maig l'EMBA organitzés juntament amb la comissària Glòria Picazo, la 0 Biennal d'Art de Lleida, amb l'objectiu de convertir Lleida en un centre de debat sobre les arts plàstiques, obert a la resta de l'Estat i Europa. A mesura que passaren els anys, l'activitat de l'escola cresqué en exposicions, beques i convocatòries per a joves artistes com l'Entrega, en intervencions públiques, seminaris, conferències, intercanvis amb altres escoles, edicions i publicacions de revistes com *Latex*. L'EMBA fou dirigida per Antoni Llevot (1980-1995), Albert Bayona (1996-1999) i Marta Pallarés des del 2000 fins a inicis del segle XXI. L'any 2007 es presentà el projecte de la nova seu de l'EMBA, a l'antiga església de Sant Pau, al carrer la Palma. *[HAM]*

Escribà Reñé, Salvador

Bell-lloc d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1950

Cantant i músic. Formà part com a baixista i veu principal dels Som Indígenes (1964-1973), un conjunt musicovocal molt influenciat pels Beatles. L'any 1977, durant la celebració d'un acte popular a Barcelona, en el context de les primeres eleccions democràtiques, va fundar amb Miquel Àngel Tena, Josep Vercher (exmembre de Los Chayenes) i Manuel Montañés, entre altres, l'orquestra de ball La Salseta del Poble Sec, la qual esdevingué una de les formacions més sol·licitades a les festes majors i altres celebracions. *Frenesí* (1981), *Sarau* (1982) i *A Media Noche* (1983) foren els seus primers treballs abans de fundar Salseta Discos, el seu propi segell discogràfic i on van publicar des d'aleshores diferents treballs com *Patrañas Bélicas* (1986), *Patacón Pisao* (1988), *De Parranda* (1989) o *Treballo la Nit* (1992). Actuaren a bastament arreu dels Països Catalans, i mantenir-en, alhora, una certa regularitat pel que fa a nous enregistraments com per exemple *Estic Content que Rutlli* (1996), els recopilatoris *Ballant amb Frenesí* i *Ei, Company* (ambdós de 1996) i el disc doble enregistrat en viu *Directe als Peus* (2000). El darrer treball d'estudi editat per La Salseta fou *Cops Amagats (*2002) que coincidí amb la celebració del 25è aniversari del grup, durant la qual reberen nombrosos guardons i reconeixements. En el context comercial de Salseta Discos, Escribà i els seus socis foren els descobridors de Sopa de Cabra, el conjunt més important sorgit durant els anys d'esplendor del moviment del nou rock en català dels anys 90. *[JdeCF]*

España Sirat, Josep Maria

Vielha, la Val d'Aran, 1879 - Bogotà, Colòmbia, 1953

Advocat, propietari rural i polític. Entre 1907 i 1919 va ser diverses vegades diputat provincial pel districte de Tremp-Vielha, primer com a republicà, després dins del Partit Liberal i, a partir de 1917, com a representant de la Lliga Regionalista. Presidí la Diputació Provincial entre 1913 i 1917. Formà part del Consell Permanent de la Mancomunitat entre 1914 i 1917. Durant aquests anys també presidí el Comitè Executiu de la Junta Gestora del ferrocarril Noguera-Pallaresa i el 1917 assumí la vicepresidència del Casino de la capital. Caigut Primo de Rivera, i durant el govern Berenguer (1930), fou el representant per la

Cambra Minera a la Diputació Provincial d'Osca, la qual cosa ha donat peu a considerar-lo erròniament membre de la Unió Patriòtica. Proclamada la República va ser elegit, com a republicà independent, diputat a la Generalitat Provisional de Catalunya (1931). El 1932, un cop ingressat a ERC, va ser elegit diputat al Parlament Català. Assessor jurídic de la Comissaria General d'Ordre Públic de Catalunya (1933), va ser Director General d'Administració Local (1934) i conseller de Governació de la Generalitat (març-setembre de 1936). Intervingué en la rendició del general Goded i ajudà moltes persones de dreta a fugir de la persecució de què eren objecte. A finals de 1936 anà a França i d'allí passà a Colòmbia on a penes sostení relacions amb la política d'exili.

[CMC]

Espasa Anguera, Josep

la Pobla de Cérvoles, les Garrigues, 1840 - Barcelona, el Barcelonès, 1911

Editor. Emigrat a Barcelona, on treballà com a peó i venedor d'obres en fascicles, establí el 1860 un centre de subscripcions, embrió de la Casa Editorial Espasa, en què alternà les novel·les per lliuraments amb les publicacions periòdiques, les edicions monumentals i les obres mèdiques. El 1864 fundà amb el seu germà Pau l'editorial Espasa Germans i publicà el *Diccionari de la Llengua Catalana* de Labèrnia, *La Gramàtica Catalana*, d'Antoni Bofarull o *Poesies Catalanes* de Frederic Soler, i la magna *Enciclopedia Espasa*, iniciada el 1908 i que no finalitzà fins el 1930. Els seus tres fills es fusionaren amb la Casa Calpe (1925) i crearen l'actual Espasa-Calpe SA. *[CAR]*

Espinet Chancho, Josep

Lleida, el Segrià, 1926 - Barcelona, el Barcelonès, 1977

Enginyer i polític. Llicenciat en Ciències Exactes a la Universitat de Madrid i premi extraordinari de llicenciatura. Doctor enginyer per l'Escuela de Ingenieros, Canales y Puertos de Madrid (1954), número 1 de la promoció i Premi Nacional Fi de Carrera Escalona. La seva activitat professional fou diversa i vinculada al sector públic. Fou promotor de l'Escola d'Enginyers de Camins, Canals i Ports de la UPC. Enginyer de l'INI i del Port de Barcelona, fou director del Grup de Ports Barcelona-Girona i Barcelona-Tarragona i fou nomenat delegat de Serveis d'Obres Públiques de l'ajuntament de Barcelona (1975) i Director General d'Urbanisme del ministeri de Vivenda (1976). Formà part de la Comissió per al règim especial de Catalunya. El 1977 fou membre fundador de la UCD de Catalunya, coalició de la qual fou elegit diputat per Barcelona. Era membre de la Comissió Permanent de l'Assemblea de Parlamentaris de Catalunya. *[EVR]*

Espinet Mestre, Miquel

Lleida, el Segrià, 1948

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB (1975), des de 1976 exercí la docència a l'Escola de Disseny Eina de Barcelona, de la qual fou director entre 1984 i 1996. L'any 1976 formà equip amb Antoni Ubach Nuet (Barcelona, 1944), amb treballs destacats en el terreny de l'arquitectura, el disseny i l'urbanisme. A Lleida, construïren el CEIP Joc de la Bola (1983-1984), el conjunt residencial Lleida Park (1983-84), la rehabilitació de l'antic seminari com a seu del Rectorat de la UdL, conjuntament amb Ramon M. Puig, així com diverses actuacions en els campus de la UdL com l'Institut d'Investigació Agrària (1984) i l'ETSEA (1986), en què destacaren sobretot el Pla Especial del Campus de Cappont (1995-97), amb Carles Sàez Llorca i Ramon Maria Puig Andreu, junt a l'ETS d'Enginyeria Telecomunicacions (1997). Entre les obres a Barcelona destacà l'edifici poliesportiu i el complex de piscines de Can Dragó (1991-92), la reconstrucció del pavelló de la República o la Nova Escolania de Montserrat. Diploma de Mèrit Anneaux Olympiques d'Or (1993), ha estat arquitecte consultor del Museu Olímpic de Lausana (1995). Ha rebut el premi en el Concurs Nacional Habitacola en diverses ocasions i també obtingué diferents premis en concursos nacionals d'arquitectura i disseny. Amb interès per l'enologia, és autor de diversos treball sobre crítica gastronòmica. *[CMC]*

Espitau de Sant Antòni de Vielha

Centre hospitalari ubicat al nucli de Vielha (la Val d'Aran). El 1928 se n'inicià la construcció i funcionà amb eficàcia a partir de la Guerra Civil. El 1939 passà a l'administració central com a establiment de beneficència general i el 1961 a l'administració provincial i municipal, fins que a partir de 1964 va ser cedit a la creada Mancomunitat Assistencial de la Val d'Aran,

que arrendà els serveis hospitalaris a la Quinta de Salut L'Aliança. Durant la dècada dels anys vuitanta ocupava una superfície de 2.000 m² i disposava d'uns 30 llits. Anomenat després Espitau Comarcau de Sant Antòni fou reconvertit en residència geriàtrica, gestionada pel Conselh Generau d'Aran, quan entrà en funcionament, el 1995, el nou Espitau Val d'Aran. *[MASS]*

Espot Esquí

Estació d'esquí ubicada al terme municipal d'Espot (el Pallars Sobirà). Fou inaugurada l'any 1967 amb el nom de Super Espot de la mà d'un grup d'empresaris encapçalats pel publicista Víctor Sagi. Anys després, un dels socis de la societat propietària, Jaume Domènech, esdevindrà el soci majoritari. L'any 1999 l'estació passa a ser controlada per l'empresa constructora COPISA, que la bateja amb el seu actual nom. Posteriorment, passa a mans de Carles Isus, un empresari de la comarca i a inicis del segle XXI estava sota el control de l'Institut Català de Finances. Comptava amb 23 pistes i 22,5 quilòmetres de superfície esquiable. *[JCB]*

Espunyes Esteve, Josep

Peramola, l'Alt Urgell, 1942

Escriptor, historiador i lingüista. El 1964 s'establí a Barcelona, després d'haver-se dedicat uns quants anys a la pagesia, on concilià feines d'obrer, l'escriptura i un compromís social i polític obrerista i nacional. A mitjans dels anys setanta, gràcies a una formació autodidacta, es dedicà a la revisió i correcció de textos a l'*Avui* i al departament d'Ensenyament de la Generalitat. A partir dels noranta desenvolupà una tasca com a historiador i etnòleg del Pirineu, especialment de l'Alt Urgell. Dins de la seva obra literària —poesia, contes, narracions i articles— destaquen els poemaris *Temps de manobre. De l'evangeli segons Sant Lluc (a partir de l'home petit)* (1977, finalista del Premi Carles Riba de poesia l'any 1970 i prohibit per la censura), paradigma de la poesia social en llengua catalana; *Notes mínimes d'un paisatge* (1986), *La quarteta informal* (1988), *Pa d'àngel* —Premi les Talúries 1990— (1991) i *Alt Urgell. Plany i passió* (1996). Pel que fa a la narrativa, destaquen el recull de contes eròtics *Terronet de sucre candi* (1983), les novel·les *En Calçons* (1985) i *Hora foscant a la ribera* (1991) i els reculls *Del passat en el present* (1996) i *Racó de calaix* (1999). També és autor dels estudis *La baronia de Peramola* (1997), *Trabucs i pedrenyals* (2002), *Municipi de Peramola: història i rutes* (2008) i *Lluís Escaler: morir per Catalunya* (2008), i dels treballs lingüístics i etnogràfics, *Segrada. Motarrots i llegendes de l'Alt Urgell* (2001, Premi Valeri Serra Boldú) i *Dites i locucions de Tresponts avall* (2006). Ha col·laborat en l'*Avui* i el *Diari de Barcelona*, i en revistes com *Canigó*, *Serra d'Or* o *Pirineu Actual* entre d'altres. *[JoCC/GMM]*

Esquerda Bifet, Joan

Lleida, el Segrià, 1929

Sacerdot i teòleg. Va estudiar al Seminari de Lleida i fou doctor en Teologia per la Universitat de Salamanca i en Dret Canònic per la Pontifícia Universitat de Sant Tomàs de Roma. Va ser ordenat sacerdot l'any 1954. A partir de 1955 va ser director espiritual del Seminari Menor de Lleida, professor, vicerector (1966) i vicari episcopal (1967); més tard, va ser nomenat canonge de la catedral de Lleida. Ha estat professor a l'Escola de Sant Pacià de Barcelona i a la Universitat Urbiana de Roma (1975). Traslladat a aquesta ciutat, va ser director de l'Institut de Teologia del Sacerdoci (1969) i del Centre Internacional d'Animació Missionera (1975). Ha estat director internacional de la Unió Missional del Clergat i membre de la Pontifícia Internacional Mariana. Fou canonge de la Basílica de Santa Maria la Major de Roma. Autor d'un gran nombre de llibres i articles, principalment sobre qüestions marianes, missionals i sacerdotals, entre els quals destaquen *La Virgen del Vaticano II* (1966), *Teología de la espiritualidad sacerdotal* (1976) i *Teología de la evangelización*, així com múltiples treballs dedicats a Sant Joan d'Àvila. *[JBP]*

Esquerda Colell, Josep Enric

Lleida, el Segrià, 1947

Metge. Doctor en Medicina (UB, 1974). Metge adjunt d'Anatomia Patològica a l'Hospital de Bellvitge i professor d'Histologia a la UB. Des de l'any 1987 impartí classes a la UdL, de la qual esdevingué el 1991 catedràtic de Biologia Cel·lular. Ha estat soci fundador i membre honorífic de la Sociedad Española de Biología Celular (SEBC) i de la de Neurociencia (SENC), membre de la International Brain Organization (IBRO) i de la Societat Catalana de Biologia.

La seva recerca se centrà en el camp de la neurobiologia cel·lular i mol·lecular, en el qual dirigí un grup consolidat de recerca, amb aportacions rellevants en temes com la plasticitat de la sinapsi neuromuscular, la fisiopatologia de l'ELA i l'apoptosi de la cèl·lula de Schwann. Autor de nombroses publicacions en revistes de primera línia nacionals i internacionals, com *Journal of Neuroscience*. Persona clau en la consolidació de la Facultat de Medicina de la UdL, de la qual en fou el primer degà. Actuà com a assessor en diverses agències d'avaluació científica i universitària i com a revisor per a revistes com *Journal of Neuroscience*. *[JPC]*

Estació Termal de Caldes de Boí

Centre termal i turístic situat al municipi de Barruera, al capdamunt de la vall de Boí (l'Alta Ribagorça). Ubicat a 1.470 m d'altitud, a la dreta de la Noguera de Tor (dita també riu de Caldes) prop de la seva confluència amb el barranc Sallent, sota Comaloforno. Comptava amb 37 fonts mineromedicinals que brollaven a una temperatura que oscil·lava entre els 21ºC i els 50,5ºC. Aigües de mineralització dèbil, alcalines, clorurades, sulfatades, bicarbonatades, fluorurades-sòdiques, toves, fredes i hipertermals, amb propietats terapèutiques (contra el reumatisme, les afeccions respiratòries i les malalties de la pell), que foren declarades d'utilitat pública el 20 de desembre de 1887. Al costat de les antigues termes romanes es bastí el santuari de la Mare de Déu de Caldes, centre de beneficència de la mitra d'Urgell. El 1839 se'n féu càrrec la Diputació de Lleida i després, el 1877, passà a l'Estat, que vengué el balneari a particulars el 1895. El 1932 el primer establiment hoteler amplià la seva capacitat. L'estiu de 1936, durant la Guerra Civil, fou cremada la imatge de la Mare de Déu (refeta el 1940), el retaule (refet el 1948) i part del temple. El 1953 s'obrí la piscina a l'aire lliure, i el 1955 s'inaugurà la carretera local que comunica Caldes amb el Pont de Suert. El 1956 s'inicià la construcció de l'Hotel Manantial, definitivament acabat amb les ampliacions de 1962 i 1973. Entre 2002 i 2006 s'han fet reformes al centre termal i als establiments hotelers. Oferia tota mena de serveis de termalisme, entre els quals les estufes naturals, i disposa, a més, de dos establiments hotelers.

[MASS]

Estadella Arnó, Josep

Lleida, el Segrià, 1880-1951

Metge ginecòleg, poeta i polític. Establert a Lleida el 1914, fundà La Mutual Leridana, fou inspector municipal de sanitat, metge titular de la Junta de Beneficència i president del Col·legi de Metges de Lleida (1932). Militant d'Unió Republicana i de Joventut Republicana, el 1912 passà a presidir aquesta entitat de la qual se separà el 1914, per ingressar al PRR. Fou el màxim dirigent d'aquest partit de 1915 a 1935. Entre 1911 i 1917 va ser regidor de l'ajuntament de Lleida. Guanyà una acta de diputat provincial pel districte de Balaguer el 1917 i el 1921. Fou membre del Consell Permanent de la Mancomunitat (1917) i conseller de Beneficència i Sanitat (1921). El 1923 va guanyar una acta de senador per Barcelona. El 1930 va ser un dels impulsors a Lleida del Front Únic d'Esquerres i va ser elegit diputat a Corts per Lleida dins una candidatura de coalició republicana. Membre del Consell Català del PRR (1932), va fer el salt a la política estatal amb la constitució del gabinet Lerroux, de desembre de 1933. Ocupà la sotssecretaria de Sanitat i Beneficiència i fou ministre de Treball i Previsió Social (1933-34). Durant la dictadura de Primo de Rivera es refugià en l'escriptura, una activitat que conreava des de feia anys. El 1914 guanyà la Flor Natural als Jocs Florals de Lleida i el 1927 s'endugué la Flor Natural i l'Englantina d'Or als de Barcelona. Mestre en Gai Saber (1928), la seva obra és recollida en set poemaris: *Campànules* (1923), *Clarors* (1927), *Floralesques* (1928), *L'argall* (1931), *Arquimesa* (1936), *Corrandes i madrigals* (1946), i *Flautes al vent* (1949). L'any 1996 es publicà la seva *Obra poètica*. Abans d'acabar la Guerra Civil s'exilià a França i d'aquí passà al Principat d'Andorra d'on tornà l'any 1951, uns mesos abans de morir. *[CMC/MAM]*

Estadella Arnó, Sal·lustià

Lleida, el Segrià, 1882-1937

Metge i polític. Juntament amb el seu germà Josep, va ser una de les personalitats més significades del PRR a Lleida fins el 1934. Regidor en diferents ocasions des de 1917 i alcalde el 1922 al capdavant d'una Coalició Popular que aplegava radicals i monàrquics (alfonsins i carlins). El 14 d'abril de 1931 va ser proclamat alcalde de la ciutat, càrrec que va ocupar fins després de les eleccions al Parlament de

Catalunya de 1932, en les quals va concórrer formant part de la polèmica candidatura Front Proporcionalista Republicà i Catalanista de les terres de Lleida, dita la *samfaina*, al no resultar elegit va dimitir. El 1934 va ser nomenat delegat del govern a la Companyia Transmediterrània. L'any següent, els germans Estadella van abandonar el partit disgustats pels múltiples escàndols que acumulava. L'agost de 1936 va ser detingut a Barcelona per una patrulla de milicians, alliberat, però, per la intercessió del conseller Espanya, va retornar a Lleida greument malalt.

[JBP]

Estanislao

Firma de moda fundada a Lleida per Estanislao Solsona Sementé (Torregrossa, el Pla d'Urgell, 1964), dissenyador autodidacte que presentà la seva primera col·lecció el 1986 i que destacà sempre per la seva tasca artesanal de confecció. El 1989 fou seleccionat per la Biennal de Barcelona entre els millors quinze creadors europeus menors de trenta anys i el 1996 participà al Saló espai Gaudí per a nous dissenyadors. L'any 1997 se submergí en el disseny de roba per a la llar i s'instaurà el Premi Estanislao al Concurs Nacional de Vestits de Paper de Mollerussa. Presentà la seva primera col·lecció per a núvies el 1999 i el 2000 fou seleccionat pel Museu Tèxtil i de la Indumentària de Barcelona per a una mostra de vestits nupcials del segle XXI. El 2002 Marisa García Vinyals publicà *Estanislao-L'art vesteix les formes*, on es resseguí la trajectòria del dissenyador i la seva obra. L'any 2004 inaugurà el seu showroom a Barcelona i compagina la confecció de les seves col·leccions amb la col·laboració en produccions de moda i televisió, a més d'elaborar vestuaris d'empresa, teatre i dansa.

[CAR]

Esteva de Moner, Ramon Maria

la Guàrdia de Tremp, el Pallars Jussà, 1936

Funcionari i polític. L'any 1989 fou designat per CiU delegat territorial del Govern de la Generalitat a Lleida. Així mateix, el 1998 i fins el 2004 ocupà el càrrec de responsable de Seguiment i Avaluació de la Direcció General d'Afers Interdepartamentals. Fou director general del joc i d'espectacles del departament d'Interior de la Generalitat. *[JCE]*

Esteve Carulla, Ramon

Lleida, el Segrià, 1886-1936

Mestre de capella, organista i compositor. Als deu anys ingressà al Seminari de Lleida, on posteriorment exercí com a mestre de capella i organista. S'ordenà sacerdot el 1910. L'any 1913 fou nomenat organista de la catedral de Lleida. Exercí també com a mestre de capella de la Reial i Pontifícia Acadèmia Mariana de Lleida. L'any 1914 fundà l'Schola Cantorum, una institució dedicada a l'ensenyament de la música (cant coral, solfeig i instruments) que desenvolupà una important tasca de difusió musical. Fou l'impulsor de la publicació de la *Revista Musical Lleidatana*. La major part de la seva producció com a compositor, bàsicament de caire religiós, estigué destinada a l'orgue. Morí el 22 de juliol de 1936 víctima de la violència revolucionària. *[MBT]*

Esteve Grau, Martí

Torà, la Segarra, 1895 - Mèxic DF, Mèxic, 1977

Advocat, polític i escriptor. Membre de la Lliga Regionalista, treballà com a jurista per a la Mancomunitat de Catalunya i fou regidor a Barcelona (1921-1923 i 1930-1931). Després de col·laborar en diverses publicacions, *La Veu de Catalunya* inclosa, dirigí *La Publicitat* (1922-1926) en formar part de la direcció d'AC. Posteriorment ingressà en ERC. Formà part de la Diputació provisional de Catalunya i de la comissió redactora de l'Estatut de Núria. Fou diputat a les Corts Constituents i conseller de Finances de la Generalitat el gener de 1934. Després dels Fets d'Octubre, fou empresonat a Cartagena. En les eleccions de febrer de 1936 fou escollit diputat i recuperà la conselleria de Finances. Poc després fou destinat a l'ambaixada espanyola de París. Després de la Guerra s'exilià a Cuba, fins que el 1961 s'instal·là a Mèxic. *[JSSJ]*

Esteve Pujol, Isidre

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1972

Esportista. Nascut a la Seu d'Urgell però criat a Oliana, reconegut pilot de motociclisme en la modalitat de raids i enduro. Fou un dels primers lleidatans a completar la cursa més dura del món: el Ral·li París-Dakar, en què participà per primer cop l'any 1998. Els seus millors resultats els va obtenir en les edicions de 2001 i 2005, en què aconseguí acabar quart.

També tingué grans triomfs en raids tan importants com la Baja Aragón, Ral·li de Dubai, Ral·li del Marroc o la Copa del Món de Raids. A nivell estatal obtingué un bon nombre de títols i distincions que el convertiren en un dels millors pilots del motociclisme català i espanyol. Un accident al ral·li d'Almeria l'obligà a retirar-se l'any 2007, tot i que posteriorment tornà a participar en ral·lis pilotant cotxes. El 2008 publicà el llibre autobiogràfic *La sort del meu destí.* *[TSP]*

Estorach Esterri, Soledad

Albatàrrec, el Segrià, 1915 - París, França, 1993

Anarquista i feminista. Filla d'un mestre, que va morir quan era una nena, es va traslladar a Barcelona on va treballar a la indústria química. El 1934 formava part del Grupo Cultural Femenino que es reunia en la seu del sindicat cenetista de la Construcció de Barcelona. El 1936, juntament amb la seva germana Joana, va entrar a les Joventuts Llibertàries. Va participar en el moviment popular que s'oposà a la revolta militar del 18 de juliol de 1936 i formà part del comitè revolucionari del barri del Clot. A més de reivindicar els drets de la dona, va participar activament en el funcionament del Casal de la Dona Treballadora i en la fundació de Mujeres Libres. Va escriure a l'òrgan de la FAI *Tierra y Libertad* i a *Mujeres Libres.* És una de les autores del llibre *Mujeres Libres. Luchadoras libertarias* (1999), en el qual es recullen els testimonis d'antigues militants del moviment anarquista femení. *[JSSJ]*

Estrella d'Or

Una de les botigues de més tradició de les comarques lleidatanes, i una de les més antigues d'Europa, atès que la seva fundació es calcula que va ser l'any 1837. Els productes que han exposat les prestatgeries d'aquest establiment del carrer Major de Lleida han estat relacionats amb l'adrogueria, papereria, material fotogràfic i, sobretot, la perfumeria, sense descuidar un ampli assortiment d'objectes de regal. Per a alguns coneixedors del sector, es considera que fou de les primeres perfumeries de l'Estat. La família Suñé dirigí al llarg de diferents generacions la gestió comercial, la qual, tal com succeí en altres comerços, amplià el servei amb l'obertura d'un nou establiment a la zona alta de la ciutat. *[JFB]*

Exposició Agrícola de 1928

Gran mostra agropecuària que va divulgar el progrés tecnològic aconseguit aquells anys a Lleida, i les possibilitats que s'obrien vers el futur, entorn de les obres hidràuliques als rius veïns, els regadius i les transformacions del camp, com a particularitat lleidatana dintre d'una Catalunya amb predomini de ciutats fabrils. Fou organitzada per la Confederación Sindical Hidrográfica del Ebro, impulsada aleshores per l'enginyer Lorenzo Pardo, amb el suport de les entitats locals més representatives. Hi van participar a l'entorn de 200 expositors de tot l'Estat al recinte dels Camps Elisis i comptà amb la visita del ministre de Foment, el lleidatà Eduardo Aunós. Les activitats divulgatives consistien en conferències d'especialistes en agricultura (adobs i fitosanitaris, entre altres) i ramaderia (sanitat, creuament de races) i visites tècniques a plantacions, treball de tractors, cooperatives, fàbriques i pantans. *[JFB]*

F

Fabregat Armengol, Rosa

Cervera, la Segarra, 1933

Escriptora i farmacèutica. Doctorada en Farmàcia a Alemanya, treballà en la investigació, fins que es traslladà a Llorenç del Penedès, on regentà una farmàcia. Allí esclatà un impuls poètic que venia de la joventut a Lleida, amb llibres com *Estelles* (1979) i *Temps del cos* (1980). Posteriorment, sense abandonar la poesia, que culminà el 1994 amb *Ancorada en la boira (Obra poètica 1953-1993)*, es dedicà a la novel·la, i publicà, entre altres, el polèmic *La capellana* (1988) i *La dama del glaç* (1997), de tema científic. Retornà a la poesia amb *Cartes descloses* (1998), *El ble i la llum* (2003) i *Cauen instants* (2004). Membre de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya (2001). *[ATR]*

Fabregat Arrufat, Ramon

les Borges Blanques, les Garrigues, 1894 - Mèxic, 1985

Activista polític i editor. Fundà i dirigí la Joventut Catalanista de les Borges Blanques (1920-1924). Membre del Servei d'Estudis Militars, va ser detingut arran del complot de Garraf (1925). Posat en llibertat provisional s'escapà a França, on participà en els Fets de Prats de Molló (1926) i va ser secretari de Francesc Macià durant els anys d'exili. El maig de 1931 trencà relacions amb Macià i durant la guerra milità al PSUC, fins que se'n separà el 1940. Exiliat a Mèxic, endegà una destacada tasca editorial (Edicions Catalanes de Mèxic, 1952) i dirigí les revistes *Pont Blau* (1952-1963) i *Xaloc* (1964-1981). És autor d'obres com *Flandes, la Catalunya del nord* (1932) i *Macià. La seva actuació a l'estranger* (1952) i va traduir al català, entre altres, Léon Blum i André Maurois. El 1983 va rebre la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya. *[JGS]*

Fabregat Castells, Eduard

Ciutadilla, l'Urgell, 1886 - Vic, Osona, 1976

Sacerdot claretià. Ingressà a la congregació claretiana el 1898. Emeté la professió religiosa a Vic el 1902, i el 1910 fou ordenat sacerdot pel cardenal Joan Soldevila a Saragossa. Ocupà diversos càrrecs i exercí diferents funcions. Fou professor de filosofia a la casa de formació que la congregació tenia a Cervera, prefecte del Teologat, superior de les cases de Barcelona i de Vic, superior provincial de Catalunya, consultor general de la congregació claretiana a Roma, superior de la Cúria General i superior de l'Instituti Jurídici. Passà els últims anys de la seva vida a Roma. *[MPT]*

Fabregat Vidal, Josep Maria

Torregrossa, el Pla d'Urgell, 1965

Empresari i polític. Realitzà els estudis superiors a l'IESE (Barcelona). Membre d'AP des de 1983 i posteriorment del PP, exercí de secretari general provincial (1991-1994) i de membre del Comitè Executiu i de la Junta Directiva de Catalunya (1994-2005). Regidor a l'ajuntament de Torregrossa (1995-2003) i membre del Consell Comarcal del Pla d'Urgell (1995-1999), fou diputat al Parlament de Catalunya (1995-2003) i ocupà diversos càrrecs parlamentaris, com la presidència de la Comissió de Política Territorial i Obres Públiques i la de Medi Ambient Quatre Motors d'Europa. Del vessant professional destacà l'administració de diverses empreses dels sectors agroindustrial i energètic, associades sota el nom Grup Francisco Fabregat SA. *[JCE]*

Fàbrica de farines Maria Montserrat / Farinera Balcells

Establiment industrial, d'estil modernista, construït a Tàrrega a principis de la dècada de 1920. Els plànols de l'edifici, magatzem i sitges foren elaborats per l'enginyer barceloní Ramon Casanovas. L'encarregat de la construcció fou el mestre d'obres Ramon Sala, ajudat pels constructors targarins. La fàbrica de farines, propietat de l'industrial barceloní Ramon Bernadas Casanovas, va iniciar la seva activitat a finals del mes d'abril de 1921, després d'haver-se enllestit el muntatge de la maquinària que havia estat adquirida a la Casa Seck, situada a la localitat alemanya de Dresden. Amb una capacitat productiva superior als 40.000 kg diaris de farina, va aprofitar els avantatges de la seva ubicació al costat de la via del ferrocarril per comercialitzar la seva producció més enllà dels límits comarcals. L'establiment de la fàbrica de farines va permetre que els pagesos poguessin vendre directament els cereals que produïen, sense haver de recórrer a la figura dels intermediaris. El 1934, la factoria, de nom oficial Maria Montserrat (una majòlica encara avui en dóna testimoni) i localment coneguda com a *farinera nova*, exemple de modernisme industrial, és comprada per l'industrial guissonenc Jaume Balcells Fabregat. Harineras Jaime Balcells Fabregat SA (1944) patí un incendi sever el juny de 1962, que inutilitzà la fàbrica. La Farinera Balcells funcionava amb molí de cilindres, la potència decimetral dels quals augmentà en diverses ocasions: 62 dcm. (1921), 80 dcm. (1925), 88 dcm. (1933), 104 dcm. (1941), i 188 (1942). Segons les dades estadístiques i informatives que a l'abril de 1932 Josep Flaquer envià a la Ponència d'estudi de l'organització comarcal de Catalunya, aquesta farinera, la Cucurull-Cañellas i la Fité tenien un potencial de mòlta de 77.000 kg diaris. La Farinera Balcells fou, mentre operava, la primera contribuent de Tàrrega. D'ençà de l'incendi, la farinera Balcells va funcionar com a magatzem de gra. A principis del segle XXI, l'edifici era de titularitat municipal i es projectava destinar-lo a usos culturals i socials. *[JMRM/JoCC]*

Fàbrica Mata de Pinyana

Fou un dels pocs exemples a les terres de Lleida del sistema de treball de les colònies tèxtils, establert a Catalunya el darrer quart del segle XIX. Situada a Alguaire, aprofitava la força de l'aigua del canal de Pinyana. Tancà les portes l'any 1979, arran la crisi que afectà el sector. Coneguda inicialment com a colònia Serra i Cia., fou inaugurada l'any 1877. En un principi donava feina a 240 persones, fonamentalment dones, quaranta de les quals provenien dels pobles de l'entorn. L'any 1910 la fàbrica fou comprada per Ll. Mata i Pons SA, que en aquell moment ja tenia altres fàbriques de filats i teixits. A la seva mort continuaren l'empresa els seus nebots. Comptava amb les típiques dependències d'economat, capella, escola, bar, post de la guàrdia civil, la casa per al director i les dels encarregats. *[JFB]*

Falles

Festa de caire popular i tradicional que té lloc en determinats indrets del Pirineu, com ara Isil (les Valls d'Àneu, el Pallars Sobirà), Durro i Boí (la vall de Boí, l'Alta Ribagorça) pels volts del solstici d'estiu, ja sigui la mateixa nit de Sant Joan o en d'altres dates assenyalades. Consisteix en l'encesa d'una sèrie de troncs prèviament escollits i posats a assecar a sol i serena, que els mossos del poble baixen fins a la plaça, on són plantats o dipositats fins el dia de la celebració. L'encesa de les falles s'acompanya amb el so de música tradicional i diversos passos de ball també d'arrel popular. La Generalitat de Catalunya va reconèixer les falles com a festa popular d'interès nacional l'any 1991. *[ATR/MAM]*

Falp Plana, Josep

Solsona, el Solsonès, 1877 - Barcelona, el Barcelonès, 1933

Metge naturalista. Testimoni qualificat del moviment de la Renaixença, es dedicà a l'estudi de Catalunya en tots els aspectes. L'any 1901 publicà la seva obra més emblemàtica, *Topografía médica de Solsona i distritos adyacentes*, per la qual li van concedir la Medalla d'Or de l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona. Fundador de la Lliga Vegetariana de Catalunya i director de la *Revista vegetariana* (1908-1909), va ser un dels precursors de les teories vegetarianes a tot l'Estat. *[JXS]*

Farinera Balcells

Vegeu Fàbrica de farines Maria Montserrat.

[JMRM/JoCC]

Farinera Cañelles-Cucurull

Josep Cañelles Balcells i Emili Cucurull Sagristà endegaren el 1902 la farinera Cañelles-Cucurull. Ambdós, amb una relació de cunyats, compraren l'any 1911 la farinera de Joaquim Balcells. L'any 1953, Emili Cucurull s'associà amb Ramon Aliberch i el 1963 la fàbrica es convertí en Harinera de Tàrrega SA. La fàbrica inicial, de dues pedres, amb salt d'aigua i després amb motor (1902-1910) fou substituïda per la farinera de Joaquim Balcells, principal indústria de Tàrrega. Aquesta tenia molí de cilindres, primer de 30 decímetres, que s'incrementaren a 42 el 1914, a 48 el 1930, i a 124 el 1942. La fiscalitat també indicava l'evolució de la fàbrica: de quotes inferiors a les 400 ptes. fins el 1910, l'any següent cotitzava 1.096 ptes.; l'any 1925, 3.701 ptes.; l'any 1933, 4.542 ptes.; l'any 1943, 9.808 ptes.; l'any 1950, 18.239, i l'any 1963 (Harinera de Tàrrega SA) 20.911 ptes. Aquesta farinera, amb les altres dues de Tàrrega, l'any 1932 podien moldre 70.000 kg diaris. *[JoCC]*

Farinera la Meta

Empresa tradicional en el sector fariner, amb una política de desenvolupament que catalitzà les més modernes tecnologies del sector. Va començar una nova etapa de la seva activitat l'any 1956, quan va ser adquirida per Vall Companys. La fàbrica, dedicada a l'elaboració i comercialització de farines, estava situada al carrer Príncep de Viana de Lleida en un edifici industrial modernista que combinava la pedra i el maó, obra de Francesc de Paula Morera Gatell. Fou construït entre 1913 i 1915 per encàrrec del propietari de l'empresa, Pere Llussà, i encara es conservava a principis del segle XXI. Fruit de l'expansió comercial de l'empresa, l'any 1988 s'inaugurà una planta situada al polígon industrial de Lleida, i a poc a poc se n'anaren renovant i ampliant les instal·lacions. L'any 2005 produïa 750.000 kg de blat gràcies al potencial que donaven les dues grans sitges disponibles.

[JFF]

Farinera La Segarra

L'any 1916, el propietari Josep Iglesias Guizard inaugurà una farinera a Maldà per la qual pagà els primers anys una contribució de 224 pessetes. L'autoproclamat poeta de la Segarra, Josep Iglésias, anomenà la farinera amb el referent central del seu imaginari: la Segarra, que emblematitzà en diverses obres literàries i a la revista *Segarra* (1925-1927). Retirat a Barcelona (1928), arrendà la fàbrica al targarí Josep Cañelles, que acometé una descapitalització fraudulenta dels seus negocis que afectà la farinera (1933). Després de la gerència d'Antonio Caicedo, la farinera fou adquirida finalment per Joaquim Borges, ascendent dels actuals propietaris. *[JoCC]*

Farinera Regany/Grup Regany

Conjunt d'empreses de la família del mateix nom, dedicades principalment a l'elaboració de farines des de l'any 1950, que posteriorment van estendre les seves inversions a Aragó i el País Valencià. El nucli inicial estava format pels germans Josep, Emili i Lluís Regany Sansalvador, els quals a les àrees de Balaguer, Mollerussa i Tàrrega compaginaven la mòlta de farines amb el comerç de l'alfals. L'any 1962 van adquirir l'empresa Harinera del Segrià, d'Alguaire. L'any següent, juntament amb Marina Gràcia Gau, de Lleida, que aportava una fàbrica de farines amb les corresponents fórmules magistrals, van fundar l'empresa Piensos ARBSA, dirigida a incrementar la producció de pinso compost i l'engreix de porcs en contractes d'integració, que a inicis del segle XXI regia Albert Regany Puig. Per la seva part, el Grup Regany, plenament desvinculat, amb Lluís Regany Duran com a figura principal, havia adquirit a Aragó l'Harinera de Selgua (Selgua) i Aragonesa de Harinas (Binèfar) que, juntament amb Harinera del Segrià, produïen unes mil tones diàries de farina de diferents varietats, destinades a pa precuit, de motlle, de pastisseria o per a fermentacions llargues. La darrera inversió, juntament amb altres empreses del sector, havia estat la constitució de l'Harinera del Levante, a Almenara (Castelló de la Plana). *[JFB]*

Farràs Muntó, Elvira

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1923

Pedagoga. Professora d'història a l'Institut Joan Brudieu de la Seu. És una figura emblemàtica en el món de l'ensenyament alturgellenc i encara que és d'una generació posterior, graduada l'any 1947-48, desenvolupà amb la mestra de l'època republicana i inicis del Franquisme Ramona Moncunill (coneguda com *Donya Ramona*) una pedagogia respectuosa amb l'infant i el jove. Folklorista entusiasta, animadora

constant de tradicions com el Ball Cerdà i la Processó de Divendres Sant. Historiadora del temps viscut amb treballs molt nombrosos en revistes d'entitats locals. Ha publicat el llibre de refranys *Ribera amunt són les boniques*. La seva obra traspua una visió positiva i romàntica d'aquest petit món pirinenc. Li han estat concedides la Medalla Francesc Macià (1989) i la Medalla de la Ciutat de la Seu (2006). *[SGD/AGS]*

Farré Albiñana, Jaume

Lleida, el Segrià, 1921

Militar de l'arma d'infanteria. Diplomat en Estat Major a Espanya i Alemanya, va assolir, el 1986, el grau de general de divisió. Ingressà a l'exèrcit el 1941 com a voluntari de la División Azul, la unitat militar espanyola que participà a la Segona Guerra Mundial al costat de l'exèrcit alemany. Fruit de la seva actuació al front rus fou distingit amb la Medalla Militar Individual, una de les més importants condecoracions al valor militar. Rememorà la seva participació a la División Española de Voluntarios al llibre *4 Infantes, 3 Luceros*. A més d'haver exercit el comandament de l'Estat Major de la División Urgel nº 4 amb seu a Lleida, ocupà importants destinacions, entre les quals destacaren la d'agregat militar a les ambaixades d'Alemanya, Àustria i Suïssa i la de professor de l'Escola Superior de l'Exèrcit. *[JCB]*

Farré Companys, Josep Maria

les Borges Blanques, les Garrigues, 1925 - Lleida, el Segrià, 2005

Periodista i escriptor. Fou conegut en l'àmbit periodístic amb el pseudònim de *Melani d'Urgell*. Es va iniciar en la professió en l'adolescència, amb col·laboracions als rotatius de Barcelona *El Correo Catalán* i *La Vanguardia*, on signava els textos amb el nom *Josep de les Borges*. Des de 1947 fou un col·laborador constant de *la Mañana*, com a cronista de les Borges Blanques i les Garrigues o bé com a articulista d'opinió. A la darrera etapa de la seva vida va publicar, entre d'altres treballs, una biografia dedicada al pare Luján i Don Ramon Arqués Arrufat. *Cultura social, fe o catalanitat* (1995); així com la *Història documental i gràfica del Carme de les Borges Blanques* (1996). Entre els guardons que va rebre, destaca la Medalla Macià al mèrit en el treball, que li fou atorgada l'any 1999 per la Generalitat de Catalunya. *[ANR]*

Farré Consulting Immobiliari. Fincas Farré

L'1 de maig de 1970 es va registrar al Col·legi Oficial d'APIS l'empresa en què figurava com a titular la senyora Glòria Farré, que disposava d'un despatx obert a la ciutat de Barcelona. Els socis fundadors van ser Amadeu Sans, Jaume Aldabó, Rosa M. Sans i Josep Lluís González. L'any 1976 es varen independitzar empresarialment de l'empresa associada de Barcelona. Els plans d'urbanisme impulsats pel primer ajuntament democràtic (1979) van ser claus perquè l'empresa agafés una gran volada empresarial que no deixà al llarg de les dècades següents. L'activitat social de l'empresa es palesà en la majoria d'actes esportius i socials de la ciutat. *[JPER]*

Farré Gassó, Joan

Sidamon, el Pla d'Urgell, 1892 - Montauban, França, 1944

Ferroviari i dirigent polític. Durant la dictadura de Primo de Rivera participà en els Fets de Prats de Molló (1926), en la creació del Partit Comunista Català (1928) i en la del sindicat Unió de Ferroviaris, posteriorment adherit a la CNT. També col·laborà en diversos periòdics, entre els quals destacà *La Señal*. El 1931 assistí al congrés confederal extraordinari de la CNT (Madrid) i intervingué en la fundació del BOC. Fou secretari general del comitè provincial i membre del comitè central. Aquesta activitat política li comportà l'expulsió de la CNT i l'impulsà a formar la ULS de Lleida (1933). Va ser candidat, per les llistes lleidatanes del BOC, a les eleccions municipals de 1931 i 1934 i del Parlament de Catalunya (1932). Participà activament en els Fets d'Octubre de 1934 a la ciutat i en el comitè de l'Aliança Obrera, fet pel qual fou empresonat. Membre fundador del POUM, en fou secretari general del comitè provincial. Iniciada la Guerra Civil participà en les institucions revolucionàries de Lleida, en els periòdics del partit (*Combat* i *Adelante* que dirigí) i en els enfrontaments oberts entre les forces obreres. Detingut en la repressió dels Fets de Maig de 1937, fou empresonat a Barcelona fins al final de la Guerra. S'exilià a França i ingressà a la Resistència. Després de ser detingut el 1941, un tribunal militar el condemnà a cinc anys de

presó que complí fins que s'acabà l'ocupació nazi. Fou assassinat per una partida de milicians comunistes espanyols que el reconegué com a dirigent del POUM. *[JSSJ]*

Farré Gassó, Ramon

Bellpuig, l'Urgell, 1907 - Moscou, URSS, 1978

Ferroviari, polític i militar. Germà del dirigent del POUM Joan Farré. S'instal·là ben aviat a Barcelona. Participà en la fundació del PSUC i fou dirigent de les JSU. Durant la Guerra Civil fou comissari del 22 cos de l'exèrcit. Va tenir un paper destacat en la rendició de la guarnició franquista de Terol (1937). S'exilià al nord de l'Àfrica per passar després a l'URSS. Ingressà a l'Exèrcit Roig durant la Segona Guerra Mundial. *[JSSJ]*

Farré Lorente, Glòria

Anglesola, l'Urgell, 1963

Periodista. Llicenciada per la UB l'any 1986, inicià la seva trajectòria professional a la redacció del diari *Segre*, a la secció de comarques, en aquell mateix any. A banda de la seva tasca com a redactora, també ha coordinat diferents edicions de l'Annuari de *Segre* o l'edició del 25è aniversari del diari. També ha col·laborat en altres mitjans com RNE, *Ressò de Ponent*, Catalunya Cultura i també en programes de televisió de Lleida Televisió i altres de la Xarxa de Televisions Locals. El 1989 rebé el seu primer reconeixement amb el Premi Pica d'Estats de la Diputació de Lleida i, posteriorment, també guanyà l'accèssit del Premi Pirineus (1990) i el Premi Nacional de Periodisme (1991), entre d'altres. Finalment, cal destacar la publicació del seu llibre *Lleida, capital ferma*. L'any 2007 era subdirectora i coordinadora del suplement dominical *Lectura*. *[MPC]*

Farré Moregó, Josep M.

Lleida, el Segrià, 1887 - Barcelona, el Barcelonès, 1983

Notari, jurista i polític. Especialista en dret civil català, exercí la seva professió a Grañén (Osca) i a Barcelona entre 1923 i 1972. De jove fou militant del Partit Tradicionalista i posteriorment participà en la fundació d'UDC (1931), partit en el qual fou candidat al Parlament de Catalunya l'any 1932. Abandonà la política l'any 1934. Participà com a organitzador del Primer Congrés Jurídic Català (1936). *[JCE]*

Farreny Martí, Enric

Lleida, el Segrià, 1920-1975

Pedagog i activista cultural. Espòs de l'escriptora Dolors Sistac Sanvicén. Reconegut pedagog de la ciutat de Lleida, es llicencià en Filosofia i Lletres. Encetà la seva trajectòria com a mestre a l'Acadèmia Martínez fins que, pels volts de la dècada dels anys cinquanta, fundà el Col·legi Sant Jordi, un centre privat marcadament defensor de la llengua i cultura catalanes. El seu compromís i activisme civicocultural el dugué a impartir durant el Franquisme classes de català en diverses entitats, com el Sícoris Club, i a militar a Pax Christi i a l'FNC. Alhora, la seva afició a les lletres clàssiques féu que participés en diferents iniciatives com la revista *Labor*. Fou un dels màxims impulsors de l'establiment de la delegació d'Òmnium Cultural a Lleida. En reconeixement a la seva trajectòria, Òmnium Cultural creà l'any 1978 el Premi de Literatura Jove Enric Farreny que, al llarg dels anys, es consolidà plenament als centres educatius de Lleida. *[MPC]*

Farreres Bochaca, Ignasi

la Pobla de Segur, el Pallars Jussà, 1936

Economista i polític. De molt jove entrà a treballar a la Caixa de Pensions, on assolí altes responsabilitats a l'àrea de personal. Militant d'UDC des de 1977, partit del qual fou vicepresident l'any 1992 i president del consell nacional del 1996 al 2000. L'any 1988 fou nomenat conseller de Treball de la Generalitat de Catalunya, càrrec que ocupà fins el 1999. Retirat de la política activa, es reincorporà a la Caixa i presidí l'Associació de Polítiques Socials del Segle XXI. *[JCB]*

Faus Esteve, Ramon

Guissona, la Segarra, 1902 - Barcelona, el Barcelonès, 1987

Jurista. El 1927 ingressà al cos de notaris amb el número 1 de la promoció. Fou degà del Col·legi Notarial (1951, 1960, 1975), membre de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, vicepresident de la Unió Internacional del Notariat Llatí, membre de l'IEC, vicepresident de l'Orfeó Català i vicepresident i president del Tribunal Superior de la Mitra per a Andorra. L'any 1948, integrat en la comissió de la Compilació del Dret Especial de Catalunya, inicià la tasca que havia de donar lloc a la llei de

21 de juliol de 1960, sobre propietat horitzontal. Publicà nombrosos estudis de dret. Rebé un gran nombre de medalles i distincions, entre altres la Creu de Sant Jordi i la Medalla d'Or del Col·legi d'Advocats. *[MPT]*

FECSA

Empresa elèctrica fundada el 1951 per Joan March per a l'adquisició en subhasta judicial del patrimoni de la Barcelona Traction i de la seva filial RFESA, amb les instal·lacions d'ECC i d'SPFM. Al llarg de la seva història va absorbir diferents societats d'explotació que actuaven a la província de Lleida com va ser FHSSA (1977 i definitivament 1985), HECSA (1993) i ENHER (1998). Gegant de la indústria energètica espanyola posseïa a Lleida les centrals hidroelèctriques de les conques dels rius Flamicell, Cardós, Noguera Pallaresa, Segre, Ebre i Garona. Va arribar a ser la primera empresa elèctrica catalana a la dècada de 1980 amb la possessió de centrals tèrmiques i la participació en les nuclears, a més d'altres actuacions dins el sector miner. Entre les seves obres a Lleida destaca la central d'Estany-Gento, amb la qual es va aconseguir la utilització integral de la potència instal·lada durant les 24 hores del dia mitjançant el bombeig d'aigua. Amb la reestructuració del sector energètic de la dècada de 1980 es va veure obligada a concedir quotes de mercat, però va entrar en una difícil situació financera que la portà a suspendre la cotització de les seves accions el 1987. El 1991 passà a dependre d'ENDESA en adquirir aquesta el 40% de les accions, i el 1996 aquesta va arribar a controlar totalment la societat amb el 75%. *[JBC]*

Federació Catòlico-Agrària de Lleida

Organització social. Possiblement es va crear el 1918, en el marc de l'esforç que feia el catolicisme lleidatà en el camp social —que a la fi es veuria limitat pel fet que la iniciativa partia del sector integrista— i aprofitant, alhora, l'expansió de la Confederación Nacional Católico-Agraria. No va ser, però, fins a l'any següent que es va expandir, aprofitant les eleccions a la Cambra Agrària. La candidatura de la Federació estava formada per Anton Segarra Serret (Verdú), Jaume Reñé Santamaria (Bellvís), Camil Cava Balcells (Balaguer), Vicens del Castillo García (Lleida), Francesc Roca Lacosta (Seròs), Modest Reñé Melcior (Lleida), Francesc Mases Andalé (les Borges Blanques) i Felip de Gomar de Veciana (Lleida). Es tractava de sindicats de caràcter cooperativista i, al capdavall, van resultar les iniciatives més exitoses i duradores d'aquell catolicisme social. El 1930 va prendre part en la constitució de la USAC. Durant l'etapa republicana, sobretot a través del Sindicat Agrícola Catòlic de Lleida, va tenir una presència pública relativament notable, principalment al voltant de les mobilitzacions pageses pel problema del blat. Tanmateix, l'expansió de la Federació va ser bastant limitada: el 1923 agrupava 31 sindicats, mentre que el 1933 eren 22. Pel nombre d'associats destacaven els sindicats d'Agramunt i les Borges Blanques, així com els de Seròs i Lleida. Aquest darrer molt probablement es va crear el 1918 i va ser presidit per Mariano de Gomar de las Infantas, fins a la seva mort el 1923. Des del 1920 i fins a la Guerra Civil, el sindicat de Lleida va publicar *Lo Rampill*, dirigit per mossèn Ramon Llavaneras Borràs, consiliari del sindicat, amb un notable contingut ideològic. *[JBP]*

Federació Provincial d'Empresaris de Comerç de Lleida (FECOM)

Agrupació de gremis i associacions de comerciants, fundada el novembre de 1977 per un petit grup d'empresaris del sector en una assemblea celebrada al saló d'actes de la Cambra de Comerç i Indústria de Lleida, amb la finalitat de defensar els interessos econòmics, socials i professionals dels comerciants. La missió corporativa de l'entitat es basava en la negociació de convenis col·lectius laborals, en la representació dels interessos dels comerciants, en la representació de serveis a gremis i a associats individuals, així com en la coordinació i el suport tècnic a gremis i associacions de comerciants. Comptava amb un bon nombre de serveis d'assistència directa als seus associats, sense oblidar el capítol de formació i la participació activa en totes les iniciatives públiques i privades que tenien relació directa tant amb el present com amb el futur del comerç. En aquest últim aspecte cal destacar les seves intervencions en els plans d'equipaments comercials de la Generalitat i en els d'ordenació urbanística dels municipis, la qual cosa suposà la professionalització de la seva tasca, en

un percentatge molt elevat de les seves accions, en la defensa del petit comerç front la consolidació de les grans superfícies, centres i parcs comercials i les noves formes de distribució. Els presidents han estat Joan Fernández Coll (1977-1982), Enric Baraldés Colell (1982-1986), Jordi Marimon Sarra (1986-1987), Jaume Escart Bernadó (1988-2004) i Maria Rosa Eritja Casadellà (2004-). *[RMR]*

Feixa Pàmpols, Carles

Lleida, el Segrià, 1962

Antropòleg. Llicenciat en Història Contemporània (UB, 1985), es doctorà el 1990 i el seu treball fou premiat per l'Institut Català d'Antropologia. Professor titular d'Antropologia social de la UdL des de 1988, contribuí decididament en el desenvolupament dels estudis sobre cultures juvenils i assolí un reconegut prestigi. Ha estat investigador visitant al CIESAS de Mèxic i en diverses universitats de França, Itàlia i els EUA. Autor de nombrosos articles en revistes nacionals i internacionals, ha publicat, entre d'altres, els llibres *La tribu juvenil* (Torino, 1988); *La ciutat llunyana* (Lleida, 1991); *La ciudad en la antropología mexicana* (Lleida, 1992); *La joventut com a metàfora* (Barcelona, 1993), *De jóvenes, bandas y tribus* (Barcelona, 1998); *El reloj de arena. Culturas juveniles en México* (México, 1998) o *Joventut i fi de segle* (Barcelona, 1999). Membre del consell editorial de diverses revistes, així com del consell assessor de l'Observatori Català de la Joventut, fou també coordinador per a les comunitats hispàniques del Comitè d'Investigació sobre Sociologia de la Joventut de l'Associació Internacional de Sociologia. El 2005 fou designat assessor de les Nacions Unides en temes de joventut. El 2006 fou mereixedor d'un doctorat honoris causa per la Universitat de Manizales (Colòmbia), en reconeixement a la seva labor en pro de la joventut. *[CMC]*

Felip Galícia, Ramon

? - Lleida, el Segrià, 1936

Gran propietari de la zona del Canal d'Urgell i president del Sindicat General de Recs del Canal d'Urgell des de l'any 1914 fins el 1931. Participà en les eleccions efectuades per constituir la nova Cambra Agrícola Oficial de Lleida l'any 1919 i en sortí elegit com a comptador. L'any 1930 era vicepresident de la Diputació de Provincial. També fou president del Montepío de Lleida. Va ser executat, per sentència del tribunal popular, el 22 de novembre de 1936. Segons la Causa General (sumari en què es recullen les morts produïdes a la rereguarda republicana) en aquells moments tenia 60 anys. *[MPC]*

Felip Monsonís, Estanislao

Balaguer, la Noguera, 1953

Empresari i polític. Regidor a l'ajuntament de Ponts per CiU entre 1995-2007, fou també cap del gabinet de presidència de la Diputació de Lleida. Ocupà un escó al Senat en la IV legislatura (1989-1993) i la V (1993-1996). Des del 1995 fins el 2003 fou membre del Consell Comarcal de la Noguera i entre els anys de 1999 i 2003 ocupà la Delegació Territorial del Govern de la Generalitat a Lleida. El 2003 fou escollit alcalde del municipi de Ponts. *[AJM]*

Feliu Escala, Àngel

Tremp, el Pallars Jussà, 1848-1930

Propietari, advocat i polític. Fill del notari Carles Feliu Llacayó. En la seva joventut va simpatitzar inicialment amb el carlisme per passar posteriorment a les files del republicanisme. El 1872 va ser elegit diputat provincial pels districtes de la Pobla de Segur i el Pont de Suert, districte aquest darrer pel qual va optar. Durant la Restauració milità dins el possibilisme castelarià i, a partir de 1881, gràcies a la seva entente amb el diputat a Corts per Tremp, el conservador Rafael Cabezas, va consolidar la seua influència política. El 1882 retornà a la Diputació, on romangué fins el 1907, i fou reelegit el 1886, 1890, 1894, 1898 i 1903, el 1882 pel districte de Tremp-la Seu i a partir de 1886 pel de Tremp-Vielha. Durant la dècada dels 90 va passar a les files del Partit Conservador. A finals de la dècada dels 80 la seva influència va començar a minvar, tot i que no va ser derrotat fins a les eleccions provincials de 1907. Tanmateix, la seva influència li va permetre ser nomenat jutge municipal de Tremp. Retornà a l'escena política en dos ocasions, el 1919, quan es va presentar a les eleccions de diputats a Corts i el 1930, quan va ser nomenat alcalde de Tremp per reial ordre. *[JAS]*

Feliu Monfort, Gaspar

Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1952

Historiador. Catedràtic d'Història Econòmica de la UB. En la seva dilatada trajectòria estudià, preferentment, aspectes relacionats amb els preus, salaris i comerç, i féu una aportació significativa a la metrologia. El 1991 publicà *Precios y salarios en la Cataluña moderna*. Una segona línia de recerca tingué relació amb les relacions socials a Catalunya a l'època medieval i moderna. El 1990 publicà *El funcionament del règim senyorial a l'Edat Moderna: l'exemple del Pla d'Urgell* i desenvolupà una recerca relativa a l'alta edat mitjana. Pel que fa a la recerca docent, cal destacar l'experiència realitzada a la Facultat de Ciències Econòmiques, amb el professor Carles Sudrià, que donà com a resultat la publicació el 2006 de la *Introducció a la història econòmica mundial*. De 1991 a 2007 fou president electe de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, en què contribuí al seu recuperat dinamisme, exemple del qual fou la realització de seminaris i la nova etapa de la publicació del *Butlletí* de la secció. El 2007 fou elegit membre numerari de l'institut. *[EVR]*

Fernández Díaz, Roberto

l'Hospitalet de Llobregat, el Barcelonès, 1954

Historiador. Llicenciat (1980) i doctorat (1987) a la UB. Professor de la delegació de Geografia i Història a Lleida d'aquesta darrera universitat des de 1980 i catedràtic d'Història Moderna de la UdL a partir de 1992. S'implicà activament en la vida universitària, acadèmica i civil. Ha estat director d'aquella delegació (1981-1982), degà de la Facultat de Lletres (1991-1995) i director del departament d'Història Social i Història de l'Art (2001-2007). Estudiós del segle XVIII, entre les seves obres destaquen la coordinació del volum *La España del siglo XVIII. Homenaje a Pierre Vilar* (1985), *La España moderna, siglo XVIII* (1993) i *Carlos III* (2001). Ha estat el principal impulsor i codirector de les col·leccions *Seminari*, *Catalonia*, *Hispania*, i director de la col·lecció *Milenio-Minor* de l'Editorial Pagès. Amb aquesta mateixa editorial ha promogut la col·lecció *Història de Lleida* (2003-2004) en 9 volums, de la qual ha assumit la direcció editorial i la codirecció científica, així com la redacció del volum sisè *El segle XVIII* (2003). Membre corresponent de la Reial Acadèmia de la Història, ha estat un dels fundados del Centre d'Estudis d'Història Moderna Pierre Vilar. Interessat pel món esportiu ha estat també president del Consell Social de la UE Lleida. *[MLV]*

Fernández Galart, Alberto

Madrid, 1916 - ?

Llicenciat en Ciències i polític. Governador civil de Lleida (1956-1960). Falangista, fou tècnic d'Informació i Turisme i membre fundacional de Falange Espanyola i del SEU, del qual fou secretari i Consejero Nacional. El 1945 fou nomenat Inspector Nacional de la Guardia de Franco. A partir de 1949 tingué càrrecs a l'organització sindical i fou el 1951 cap de l'obra sindical d'Educación y Descanso. Entre 1961 i 1967 va ser conseller nacional del Movimiento. El seu mandat es caracteritzà per la voluntat de frenar la influència que el grup conegut com el Caliu Ilerdenc havia adquirit a la ciutat de Lleida, estesa més enllà de l'àmbit cultural, motiu pel qual situà a l'alcaldia el falangista Francisco Pons Castellà. Per les seves bones maneres era conegut per molts com el *gobernador sonrisa*. *[CMC]*

Fernández Vallés, Pepa

Cervera, la Segarra, 1965

Periodista. Llicenciada en Ciències de la Informació per la UAB. El 1984 començà a treballar en el món de la ràdio on desenvolupà la major part de la seva trajectòria professional. Presentà i dirigí programes culturals i d'entreteniment a Catalunya Ràdio, Ràdio 4 i RNE, entre altres. La seva tasca li valgué el reconeixement professional amb la concessió de dos Micros de Plata de l'Apeip. El 2003 i el 2008 guanyà els prestigiosos premis Ondas en l'apartat a la trajectòria o tasca professional més destacada. Exercí la docència a la URL. El 2007 el Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida li concedí el Premi Pica d'Estats al millor treball de ràdio. Publicà el llibre de testimonis *Lo que la vida enseña* (2008). *[AJM]*

Fernando Pallarés e Hijos

Empresa del sector de l'oli d'oliva, en actiu des de finals del segle XIX. Domiciliada originàriament a Tortosa, comptà ben aviat amb plantes de producció a diferents punts de la província de Terol, despatx a Barcelona i una sucursal a Marsella. Els Pallarés

formaven part del nucli d'empreses catalanes i espanyoles que aconseguiren exportar un producte de qualitat. L'establiment d'una fàbrica a les Borges Blanques durant la dècada de 1890 els convertí en els principals productors d'oli d'oliva de la comarca i en els segons de les terres de Lleida. El 1899 el molí borgenc comptava amb 7 premses de cargol accionades amb l'energia produïda per una màquina de vapor. El 1917 l'edifici ja disposava de 6 premses hidràuliques, més ràpides i potents, mogudes gràcies a l'energia elèctrica. El mateix any, els continuadors de la saga familiar modificaren la personalitat jurídica de l'antiga empresa tortosina, que es denominà Fernando Pallarés y Hermano (c.a.)amb un capital social de 500.000 pessetes. Alhora, decidiren constituir la societat Pallarés Hermanos SA a Cabra (Còrdova), on els empresaris tortosins es disposaven a obrir una nova fàbrica d'oli d'oliva. La raó social Pallarés Hermanos SA es mantingué en el sector fins a principis del segle XXI. Fernando Pallarés y Hermano, en canvi, es dissolgué el 1924. Coincidint amb aquest fet, els germans Pallarés també decidiren liquidar els negocis industrials que mantenien a les Borges Blanques, si bé la seva presència en el sector de l'oli a Catalunya continuà amb Fernando Pallarés Delsors, que el 1932 havia constituït la raó social Fernando Pallarés SA, amb domicili social a Barcelona i un capital inicial d'1.005.000 pessetes. *[RRM]*

Ferran Camps, Jaume

Cervera, la Segarra, 1928

Poeta, investigador i crític literari. Doctor en Dret. Des de 1960 i fins que es jubilà com a emèrit el 1995, exercí la docència universitària als EUA. El 1963 fou nomenat director de l'Institut d'Estudis Hispànics de Syracuse (Nova York). Formà part, des de l'inici, de l'anomenat *grupo catalán de la generación de los 50*. En poesia publicà, entre altres, *Desde la orilla* (1952), *Descubrimiento de América* (1957), *Nuevas cantigas* (1967), *Memorial* (1971), *Libro de Alfonso* (1983) i *Crónica* (1992). Fou guardonat amb els premis Ciutat de Barcelona (1954) i Lazarillo (1967). També publicà estudis literaris, antologies i traduccions poètiques, i obres de literatura infantil i juvenil entre les quals destaca la sèrie del personatge Ángel o *Cuaderno de música* (1983). En català, els dos volums autobiogràfics *Memòries de Ponent* (2001), Premi Gaziel de Biografies i Memòries l'any 2000 i *Diari de Tardor* (2008). Fou membre de la North American Catalan Society. El 2001 fou declarat fill predilecte de Cervera. *[MPT]*

Ferran Lamich, Josep

Cervera, la Segarra, 1903-1976

Enginyer agrícola. Dedicà la seva vida a la investigació i experimentació agrícola. Els resultats d'aquests estudis foren publicats en diversos volums monogràfics. Pel conjunt de la seva obra rebé la medalla de l'Orden del Mérito Agrícola, concedida pel govern espanyol, i el nomenament de Chevalier de Paumes Académiques, pel govern francès. Obert a tots els corrents del pensament i de la cultura, la seva llar fou sempre un espai de tertúlia, visitada per tots els personatges cèlebres que passaven per Cervera. El seu germà Joan Ferran Lamich, propietari i membre de l'IACSI, integrà la candidatura, finalment retirada, de la Lliga Regionalista a les eleccions a Corts Constituents de 1931 per la circumscripció de Lleida. *[MPT]*

Ferrándiz Niño, José

Sevilla, 1847 - Madrid, 1918

Militar i polític. Assolí el rang de vicealmirall de l'Armada espanyola. Fou professor de l'Escola Naval Flotant i formà part de l'esquadra de l'almirall Cámara enviada a les Filipines després de la batalla de Cavite. El 1903 fou nomenat ministre de Marina dins el primer govern conservador presidit per Antonio Maura. El 1904 va ser escollit senador per la província de Lleida, el 1907 per la de Màlaga i el 1909 va ser nomenat senador vitalici. Entre les dues darreres dates, i també sota la presidència de Maura repetiria en el ministeri, des d'on promogué un programa de reconstrucció de la flota espanyola. *[JAS]*

Ferrer Llobet, Francesc

Lleida, el Segrià, 1864 - ?

Comerciant i polític. Militant carlí. Va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida en les eleccions de maig de 1909 dins la candidatura de Solidaritat Catalana i va exercir la segona tinència d'alcaldia durant el bienni 1910-12. Va ser reelegit regidor el 1917 dins la candidatura de Concentració Popular. Durant els bi-

ennis 1918-20 i 1920-22 va tornar a exercir la segona tinència d'alcaldia. El març de 1930 va ser nomenat regidor pel govern civil, tot i que no va prendre possessió del càrrec. *[JAS]*

Ferrer Profitós, Manuel

Tornabous, l'Urgell, 1933

Pagès i polític. Cofundador del Sindicat Agrari de Lleida, fou membre de la USAC. Senador per la llista de la UCD en la legislatura 1979-1982. En la següent, obtingué una acta per al Senat dins la llista de CiU (1982-1986). Durant dues legislatures (1986-1989 i 1989-1993) fou elegit diputat al Congrés. Tornà a ser senador per CiU en la V legislatura (1993-1996). *[AJM]*

Ferreruela Serrano, Rafael

Lechago, Terol, 1950

Oftalmòleg. Doctorat l'any 1993 per la UdL, fou professor de medicina al departament de Cirurgia del mateix centre. Desenvolupà diversos projectes al tercer món, entre els quals destaquen la fundació de l'ONG Proyecto Visión l'any 1994 i la posada en marxa de l'Escola Universitària de Salut Ocular del Tigray a Etiòpia (2001). L'any 2000 fundà, conjuntament amb la seva esposa Andrea Sanfeliu, la clínica Ilo a Lleida. El 2004 rebé el premi Aragoneses de Mérito en Ciencias de la Federació de Comunitats Aragoneses a l'Exterior del Govern d'Aragó, per la seva dilatada trajectòria professional, així com també per la seva dedicació al voluntariat. *[EMS]*

Ferrocarril de Lleida a Saint Girons, el tren de la Pobla

Inicialment concebut com a línia París-Cartagena i posteriorment Saint Girons-Baeza, el ferrocarril de la Pobla de Segur fou un dels majors fracassos de les obres públiques a Espanya. Planejat com a eix transpirinenc a mitjans del segle XIX, no va ser fins el 1889 que es va aprovar la llei del ferrocarril Noguera Pallaresa, i no es van determinar les poblacions de pas fins el 1892. Aquesta línia que havia de passar per Lleida, Balaguer, Tremp, Sort i arribar a Saint Girons (França) per la vall del riu Salat, no va veure inaugurades les obres fins el 1904, i va arribar a Balaguer l'any 1924. Si bé durant la Segona República encara es van fer algunes actuacions d'aplanament de terrenys, no va ser fins el 1950 que el ferrocarril arribà a Tremp, i un any després a la Pobla de Segur, població on mor la línia. Dinamitzadora de les comarques per on va passar, va estar amenaçada de tancament les darreres dècades del segle. Les institucions van buscar diferents sortides per al seu manteniment, com la reconversió projectada per la Diputació de Lleida el 1995 amb el Tren Turístic de les Comarques de Lleida (1998). Finalment, el 2004 es va acordar el traspàs de la línia a la Generalitat i se'n va encarregar de la gestió Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya. *[JBC]*

Ferrocarril de via estreta Balaguer-Mollerussa

Promogut per Manuel Bertrand Salses, aquesta xarxa ferroviària donà suport a la sucrera de Menàrguens i fou el mitjà de transport principal de la bleda-rave sucrera. El 1901 s'inaugurà el tram Mollerussa-Menàrguens per Térmens, i el 1903 el tram Balaguer-Térmens per Vallfogona. Raons diverses feren que es construís aquest darrer tram en lloc de la via des de Balaguer a la sucrera per Menàrguens. Completada l'obra, el 1905 s'obrí al públic en general. El 1913 es transportaren unes 75.000 tones de mercaderies i uns 80.000 passatgers, que superaren la xifra dels 100.000 a la primera meitat de la dècada de 1920. A partir de 1924, la posada en funcionament del ferrocarril de Lleida a Balaguer començà a fer-li competència. El ferrocarril de via estreta tingué una connexió a Mollerussa amb la línia Lleida-Barcelona. Com a propietat que es mantingué en mans de Manuel Bertrand quan la sucrera de Menàrguens s'integrà el 1903 a la Sociedad General Azucarera de España, aquesta esdevingué arrendatària del transport. Coincidint amb l'inici de la crisi final de la sucrera, el ferrocarril deixà de funcionar el 1953. *[EVR]*

Festa de Moros i Cristians

La tradició ens parla que la Festa de Moros i Cristians de Lleida pot ser la més antiga de l'Estat, ja que està documentada l'any 1458 amb motiu de la visita del rei Alfons el Magnànim. Després de 97 anys sense celebrar-se, es va reprendre l'any 1996 i ha esdevingut tota una tradició a les terres de Ponent. Celebrada anualment en el marc de la Festa Major

de maig amb desfilades de comparses de moros i cristians amb els seus fastuosos vestits i armament, s'estructurava en tres parts: al matí tenia lloc l'entrada infantil i la presentació de bandes, a la tarda l'entrada de les tropes mores i cristianes desfilant per la ciutat i, posteriorment, els Parlaments i la Batalla —el caid moro i el comte o comtessa cristians començaven un enfrontament verbal en què tots dos exigien la retirada de l'altre bàndol. La disputa, sempre en to humorístic, desencadenava en una fervorosa batalla per la possessió de la ciutat de Lleida. Una de les característiques pròpies de la Festa de Moros i Cristians de Lleida era l'alternança de triomf i derrota entre les comparses mores i cristianes. *[FCA]*

Festa del Mercat Romà de Iesso

Festa tradicional de Guissona relativament jove però completament arrelada a principis del segle XXI. L'origen s'ha de buscar en la intenció de l'Associació de Comerciants de la vila de donar-se a conèixer, idea a partir de la qual sorgí la de fer un mercat romà. La celebració tenia lloc des de 1997 el tercer dissabte de juliol de cada any amb la voluntat de no ser simplement un dia lúdic o festiu, sinó també de ser una diada cultural que revisqués la vida pública de l'època romana amb referències al passat històric de la vila, en què el poble es convertia en un gran escenari amb activitats relacionades amb la cultura i la gastronomia romanes. *[FCA]*

FHSSA (Fuerzas Hidroeléctricas del Segre SA)

Societat elèctrica creada el 1945 amb l'objectiu de construir i explotar l'embassament d'Oliana a partir de la concessió obtinguda el 1927 per la família Gomis. El 1965 va absorbir diferents petites empreses arreu de Catalunya: Eléctrica Baiget SA, Compañía Anónima Manresana de Electricidad, Empresas Reunidas de Electricidad de Cataluña, Explotaciones Hidroeléctricas SA, i Fuerza y Alumbrado SA. A Lleida va centrar la seva actuació a Oliana, a Pinyana (Salt i Central de Castillonroi), i a la Vansa (l'Alt Urgell). Passà a ser patrimoni de FECSA quan el 1977 aquesta va adquirir el 30% del capital, i es féu majoritària el 1985 amb el 86% de les accions. *[JBC]*

Fidel de Montclar

Vegeu Pujol Coll, Josep *[JCE]*

Filatures Casals, SA

Una de les més antigues fàbriques de filatures moguda per les aigües de la séquia de Pinyana, situada al barri d'Andaní, al terme municipal d'Alfarràs (el Segrià). Fou promoguda pel marquès d'Alfarràs, que havia mantingut una pugna amb un altre inversor de la comarca, Benjamí Twose. El complex entrà en funcionament a partir de 1894, i l'any 1905 es construí un altre edifici contigu. L'any 1922 comprà la factoria Martí Casals Galceran, que l'any 1927 la cedí en arrendament a la firma Filatures Casals SA. Durant els anys trenta arribà a donar feina a 430 persones simultàniament. Tenia instal·lacions de residència per als treballadors. L'any 1963 es va acollir al pla de reforma cotonera i fabricava una àmplia gamma de filats i pentinats de cotó, així com de fibres acríliques, amb seccions de torçuts, gasejats i parafinats. L'empresa Mitasa (Manufacturas e Industrias Textiles Agrupadas) va comprar la fàbrica, la qual presentà suspensió de pagaments l'any 1996 i fallida el 2002, moment en què endegà la comissió liquidadora. *[JFB]*

Fira de Lleida

La Fira de Sant Miquel és el nucli sobre el qual s'organitzarà la Fira de Lleida. Després d'una àmplia experiència històrica, la seva adaptació als temps actuals no serà fins l'any 1955, tot i que des de trenta anys abans s'havia estès la idea que calia organitzar una fira agropecuària amb un format modern, és a dir, centrada a exhibir els millors productes i derivats de les comarques lleidatanes, i a exposar i difondre els avenços en maquinària i tècniques de producció agràries i ramaderes. Diverses foren les iniciatives en aquest sentit. Entre el 10 i 20 d'abril de 1921, sota els auspicis de la Mancomunitat de Catalunya, tingué lloc l'Exposició de Maquinària Agrícola. Un altre exemple fou l'exposició de maquinària, sistemes de reg i altres estris per a l'agricultura organitzada per la CHE el 1928. Semblava que aquesta iniciativa tindria continuïtat, però no fou així. A principis de setembre de 1930 l'Ateneu de Lleida impulsà una exposició de

productes agraris als Camps Elisis. Tampoc aquesta iniciativa no tingué immediata continuïtat. A més de la consolidació de la Fira de Sant Miquel, es crearen certàmens firals com Municipàlia, creat el 1981, o en nasqueren d'altres com els salons biennals Minusval Expo-Fòrum i Gerontàlia; Incorporc i Expolleida; el parc infantil Cucalòcum, amb una primera edició el 1991; el Saló Lleidantic, el 1994; la fira Lleida Ocasió iniciada el 1998 i els certàmens De Nuvis i Fira Natura, ambdós des de 1999. Posteriorment, es promogué Decorhàbitat i Expohabitària, primer saló immobiliari i de la construcció de Lleida. *[PMA]*

Fira de Salàs de Pallars

Fira de bestiar de peu rodó que va sobresortir d'entre les celebrades en aquesta vila, autoritzades des de l'any 1380 pel rei Pere III el Cerimoniós. La fira de bestiar de treball durava vuit dies i començava el primer diumenge de quaresma. Al segle XIX estava consolidada com una fira d'abast regional per a la comercialització del bestiar ja recriat, fonamentalment sobranys i terçons, i s'equiparava amb les d'Organyà, Verdú i Sarinyena. El màxim esplendor fou al segle XX, quan arribà a ser la principal fira catalana pel que fa a volum de negoci del bestiar mulatí. Amb la mecanització i difusió del motor en les tasques agràries la fira va caure en crisi i va restar com a testimonial a la dècada de 1970. A principis del segle XXI es recuperà amb el projecte Boer per l'ajuntament per tal de convertir la vila en centre cultural i turístic del Pallars Jussà. *[JBC]*

Fira de Sant Ermengol de la Seu d'Urgell

Es tracta de la fira més antiga de Catalunya, iniciada l'any 1048, quan Ermengol III va concedir a l'església de Santa Maria d'Urgell els impostos que havien de satisfer els comerciants que es dirigien a la fira. Aquesta fira s'havia revitalitzat a inicis del segle XXI i presentava manifestacions sectorials com la Fira de Formatges Artesanals del Pirineu i la Fira de l'Esquí Nòrdic. D'aquestes dues, la primera es va crear l'any 1995 i reuneix formatgers artesans de tot el Pirineu i la segona, constituïda un any abans, té com a objectiu donar a conèixer l'oferta turística i d'oci de les terres pirinenques. En els darrers anys s'hi havien incorporat dos espais nous com la mostra de productes alimentaris i la Fira de l'Artesania del Pirineu, amb l'objectiu d'apostar de manera decidida per la promoció alimentària i no alimentària del Pirineu. *[JFF]*

Fira de Sant Isidre de Solsona

Hom té notícies de la Fira de Sant Isidre des de l'any 1833, tot i que la primera edició podria haver-se fet uns anys abans. L'objectiu de la fira era la compravenda sobretot de bestiar mular, asiní, vacum i oví i es feia el 15 de maig, festivitat del seu patró. El Solsonès ja comptava amb una llarga tradició firal d'origen medieval: Fira de l'Empelt, Fira del Bancal, Fira de Torregassa, entre altres. La fira no va experimentar canvis substancials fins a l'any 1953. Sota el patrocini de l'ajuntament, s'havia creat el Fomento de Ferias y Fiestas. Aquesta institució, presidida per Valentí Feu Font, aplegava comerciants i industrials inquiets de la ciutat, els quals pagaven unes quotes amb l'objectiu de modernitzar i expandir les activitats de les fires de Solsona, de les quals la Fira de Sant Isidre era la prioritària. A més d'incentivar la participació de més tractants de bestiar i la instal·lació dels primers estands, es decidí diversificar el contingut de la mostra. Així, es donà entrada a les exhibicions de maquinària agrícola. L'any 1961 la Fira de Sant Isidre féu un altre salt qualitatiu amb l'ampliació de les activitats a 3-4 dies, i la incorporació d'activitats lúdiques. Progressivament, la fira esdevingué multisectorial, amb la presència del sector de l'automoció, la maquinària agrícola i forestal, el comerç i l'exposició de tot tipus de productes industrials i artesans. Amb l'inici del període democràtic, la fira prengué un nou impuls fins a esdevenir la gran cita comercial del Solsonès. Des de 1989, l'organització de la fira passà a les mans del Patronat de Turisme i Desenvolupament Econòmic del Consell Comarcal. L'any 2000, l'ajuntament adquirí uns terrenys a la zona de la Torre Viladot i obtingué així espai per al creixement del certamen. El 2002 hom celebrà el cinquantè aniversari. A inicis del segle XXI, les activitats agrària, ramadera, forestal i industrial, sense oblidar les manifestacions culturals i festives, de les contrades de la Catalunya Central tenien una trobada indefugible a mitjan mes de març a la Fira de Sant Isidre de Solsona. *[PMA]*

Fira de Sant Josep de Mollerussa

La Fira de Sant Josep de Mollerussa es fundà el 1872. Acabada la Guerra Civil, la doble substitució —de bous per èquids, i de bestiar per maquinària— i la represa econòmica a partir dels anys cinquanta, portaren la fira a reubicacions successives. L'any 1961, amb l'embranzida mecanitzadora, la fira es desplaçà a l'avinguda de Catalunya i plaça de Sant Jaume; i el 1972 al passeig del Canal. L'evolució espacial de la fira fou prou indicativa: es passà, amb pocs anys, dels 700 i 778 m linials de 1959 i 1961 als 1.275 de 1965. I dels 5.100 m^2 de 1965 als 102.600 de 1996. L'any 1950 arrencava la Fira de Mostres i hi nasqué la Fira del Tractor. Sobretot a partir dels anys seixanta, l'Exposición Agrícola e Industrial experimentà increments molt rellevants en expositors, marques i unitats de màquines, atifells i material divers. Els 43, 60 i 83 expositors respectivament dels anys 1960, 1961 i 1965 contrastaren amb els 371 de 1999. Les unitats exposades el 1960 i el 1961 —300 i 341— distaren molt de les 1.064 i 1.039 de 1973 i 1974. L'any 1975, a la fira s'exposaven 125 tractors. Aquesta fira esdevingué la primera de maquinària de Catalunya i la segona de l'Estat. L'any 1961 es creà una institució independent que organitzà la fira. L'any 1985 nasqué el Patronat de la Fira. Al seu voltant s'originà un ric conjunt de certàmens dedicats a la innovació, formació i divulgació agropecuàries amb l'articulació d'una dimensió festiva pròpia i molt dinàmica.

[JoCC]

Fira de Sant Miquel

Mitjançant el corresponent privilegi reial, el 23 d'agost de 1232 el rei Jaume I concedí a la ciutat de Lleida la Fira de Sant Miquel. Es tractava d'una fira anual, celebrada als afores del nucli urbà, oberta a tota mena de mercaderies i amb una durada de 10 dies. El 1373, però, mercaders locals aconseguiren el permís reial per organitzar una fira des del dia de Sant Jaume fins el 15 d'agost. Aquesta fira no suposà, però, la desaparició de la Fira de Sant Miquel, tot i que perdé rellevància. Tant és així que, el 1414, el rei Ferran I atorgava nous privilegis a la ciutat per organitzar dues fires: l'esmentada del juliol/agost i una altra a l'entorn de la Pentacosta. La desaparició de la Fira de Sant Miquel no fou, però, molt llarga: el 28 d'abril de 1440 el rei Alfons IV la reinstaurava i se suprimia la fira de la Pentacosta. Malgrat els avatars de la història, la Fira de Sant Miquel continuà celebrant-se fins que, a principis del segle XIX, quedà completament desdibuixada ja que es transformà en fires de freqüència quinzenal per a la compravenda de bestiar. L'espai d'aquestes fires era el Camp de Mart. Després de la Guerra Civil, l'Exposición Agrícola, Ganadera e Industrial de 1946, celebrada entre els dies 29 de setembre i 6 d'octubre, fou una altra passa en la direcció de recuperar definitivament la Fira de Sant Miquel. La fira de 1955 i les successives fins el 1967 seguiren el model de les fires de mostres. Hom hi trobava exposats des de productes i maquinària agropecuària fins a electrodomèstics, mobles i articles de vestir. L'exhibició fruitera no tingué un paper mínimament destacat fins a principis dels anys 60. El 1960 s'organitzà el primer Congrés Fructícola, on es difongueren i s'avaluaren les novetats tècniques en la producció de fruita. En successives edicions, els aspectes comercials també tingueren cabuda en aquests congressos. Des de 1965, les exhibicions i convencions fruiteres ocuparen el, llavors, nou Palau de Vidre. L'any 1968, el certamen lleidatà obtingué el títol de Fira Nacional de la Fruita, de manera que la Fira de Sant Miquel passà a denominar-se Fira Agrícola i Nacional Fruitera de Sant Miquel, forma alambinada que indicava el caràcter regional de la part agropecuària de la fira, mentre que l'exposició fruitera tenia caràcter estatal. Aquest darrer fet explica que productors i comerciants d'altres zones d'Espanya (Aragó, La Rioja, el País Valencià, Andalusia, etc.) anessin a la fira. El 1971 es va convocar el 1r Congrés Nacional Fructícola, fet que convertia Lleida en la capital fructícola de l'Estat. El 1983 tingueren lloc les Jornades Catalanes de Fructicultura, seguides de les Jornades Espanyoles el 1984 i, finalment, les Jornades Internacionals el 1985. En aquestes darreres, s'abordà a fons la situació de la fructicultura a l'Europa mediterrània i occidental. Tots aquests congressos foren possibles mercès a la profunda adequació del Palau de Vidre a principis dels anys 80. L'èxit d'aquestes tres convocatòries assentà les bases per a la primera edició d'Eurofruit l'any 1986, la qual tingué lloc en un nou pavelló firal. Des de la dècada dels anys 90 s'ha vist l'especialització i la diversificació dels certàmens organitzats per la institució Fira de Lleida. D'una banda, la Fira de

Sant Miquel i el Saló Eurofruit, així com tota mena d'activitats complementàries que s'han anat organitzant amb el pas dels anys, es concentraren definitivament en els temes agropecuaris. *[PMA]*

Fira de Santa Teresa

Celebrada a Esterri d'Àneu, constitueix la festa de tardor per als ramaders, tractants i pagesos del Pallars Sobirà. Antigament era un mercat que se celebrava el 15 d'octubre i durant el qual els ramaders comerciaven amb el bestiar, especialment vaques, egües i ovelles. La fira durava tres dies i si coincidia en divendres s'allargava. S'hi aplegaven al voltant de 1.500-2.000 animals. El primer dia es venia el bestiar de peu rodó i el vaquí. El segon i tercer dies, ovelles, porcs i els que no s'havien pogut vendre el primer dia. La fira se celebrava al firal emplaçat on a inicis del segle XXI hi havia la central de FECSA, anava des de la terra de Marxant fins a la de Gassià tocant al camí d'Escalarre, el prat es deia Prat de la Mola i s'hi firava el bestiar vaquí i els porcs. L'altra part es feia a l'Areny i tenia com a protagonistes les mules i els matxos. Juntament amb la fira ramadera es feia la fira comercial. Els marxants es col·locaven al llarg del carrer major: torronaires, venedors de mantes, venedors de roba, etc. El ball organitzat pels fadrins i fadrines a la tarda cloïa la fira, on hi havia gent de tot arreu, especialment de la Val d'Aran. Amb el temps la fira perdé les ovelles i es traslladà al cap de setmana. A inicis del segle XXI se celebrava sempre el tercer cap de setmana d'octubre al recinte conegut com a Firal i incloïa tot tipus d'actes relacionats amb dues de les espècies autòctones del Pallars Sobirà: la vaca bruna i el cavall hispà-bretó. *[JFF]*

Fira de Teatre al Carrer de Tàrrega

Certamen firal de caire escènic (de sala i de carrer) que se celebrava a Tàrrega (l'Urgell) durant la Festa Major de setembre. Va ser creada l'any 1981 com a festival popular per iniciativa de l'ajuntament, presidit per l'alcalde Eugeni Nadal, i un col·lectiu d'artistes emergents, com la companyia Comediants, i amb els anys ha evolucionat fins a convertir-se en un dels principals aparadors teatrals d'Europa. El punt d'inflexió del certamen va tenir lloc a partir de l'any 1991, en professionalitzar-se plenament l'organització i crear-se la Llotja, un espai comercial i de contractació per a programadors i professionals de les arts escèniques. A inicis del segle XXI, el Patronat Municipal de la Fira de Teatre al Carrer estava format per l'ajuntament de Tàrrega, l'IEI de la Diputació de Lleida, el departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i el ministeri de Cultura del govern espanyol. *[MAM]*

Fires

A les terres de Lleida, les fires han experimentat canvis importants durant el segle XX. Les fires ramaderes han anat perdent importància, de manera especial des de la introducció de canvis tecnològics al món agrari i de formes intensives de producció de bestiar per a carn durant la segona meitat del segle. Moltes d'aquestes fires encara es conserven, però sovint juguen un paper més cultural que econòmic i adopten en ocasions la denominació de *Festa*. Destaquen les que es realitzen a l'octubre a la Val d'Aran —Vielha, Salardú, Lés, Bossòst—, o al Pallars —la Fira de Santa Teresa d'Esterri o la de Salàs—, així com la tradicional Fira de la Perdiu de Vilanova de Meià. Recuperant fires tradicionals, a les comarques planes s'han consolidat dues fires multisectorials —però amb una especialització agrària— i un impacte supracomarcal, com som la Fira de Sant Miquel de Lleida —amb el pavelló Eurofruit des de 1986—, i la Fira de Sant Josep de Mollerussa. Abastant un àmbit més comarcal, cal destacar la Fira de Sant Ermengol de la Seu d'Urgell —que el 1995 incorporà una Fira de Formatges Artesans del Pirineu—, la Fira de Sant Isidre de Cervera des de 1945, la Fira de Balaguer des de 1962, que incorpora des de 1988 la Mostra de Coques de Recapte i Samfaina, i la Fira de les Garrigues de les Borges Blanques (1963), a la qual s'hi ha afegit la Fira de l'Oli de Qualitat (1997). Tàrrega ha optat per fires de caràcter cultural, com la Fira de Teatre al Carrer de Tàrrega. Els darrers vint anys han vist néixer o recuperar tota una sèrie de fires i mercats que tenen relació amb tradicions de tota mena o bé amb determinades especialitzacions tradicionals o més recents. Entre les més antigues, figura la Fira del Préssec del Ribagorçana d'Alfarràs (1980), la Festa del Segar i el Batre de la Fuliola (1980), la Fira de la Poma de Barbens (1984) —que recentment ha incorporat els Templers (2005)—, la Fira del Torró i de la Xocolata a la Pedra d'Agramunt (1989), la de

Productes Artesanals de Sort (1989), que incorpora la Xollada d'Ovelles (1991), la Festa de la Verema i el Vi de Verdú i la de Raimat (ambdues de 1990). Aquesta de Verdú incorpora un dia dedicat a rememorar la tradicional Fira de Mules de Verdú, i des de 1998 se celebra la Festa del Silló, relativa a la producció ceràmica tradicional i actual de la població. Fires tradicionals —com la de Santa Caterina d'Arbeca— o noves —com la Fira de l'Oli de Belianes o Maials (ambdues de 1998)— posen en valor aquest producte de la zona. Recents són, entre altres, les festes o mercats medievals com el de Guimerà (1995) o d'Almenar (1997). *[EVR]*

Fité Font, Ramon

Lleida, el Segrià, 1958

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB (1986). Professor del Seminari d'Avantprojectes a l'Escola Sert (2001-2002) i professor de construccions I i II de l'EA de Reus (URV) des de 2006. Formà despatx a Lleida, el 1986, amb Julio Mejón Artigas. Les seves obres foren publicades en diverses revistes d'arquitectura i exposades en certàmens nacionals i internacionals com l'Itenerari d'Arquitectura Catalana COAC 1991 o la Mostra d'Arquitectura Catalana a la Feria de Guadalajara (Mèxic). A Lleida, cal destacar la construcció del Centre d'Atenció Primària de Cappont (2000), la Casa Montull (2002-03) i diversos habitatges al Centre Històric de la ciutat. Les seves projeccions també són presents en diverses localitats de la província, entre aquestes el Càmping del Pont de Suert (1988-90), el cementiri de Vilaller (1990-92) o l'ajuntament (1990-95), el Centre d'Atenció Primària (1991-93) i l'Institut d'Estudis de Secundària Aubenç (1997), a Oliana. Han estat objecte de diverses mencions com la selecció FAD 1988, 2000 i 2002 en l'apartat d'edificació i 1997 en l'apartat espais efímers, i han estat així mateix premi ex aequo de la Primera Mostra d'Arquitectura de les terres de Lleida (2005) i finalistes als Premis de la Construcció de Catalunya i en la Segona Mostra d'Arquitectura de les terres de Lleida, ambdós el 2007. *[MaSM]*

Fité Pons, Francesc

Arfa, l'Alt Urgell, 1861 - Tàrrega, l'Urgell, 1936

Empresari i polític. Representant dels cotxes, tractors i camions Ford. Regidor de l'ajuntament l'any 1930 i alcalde de Tàrrega entre els anys 1931 i 1934, presidí un consistori caracteritzat per una activa gestió de promoció urbanística i de serveis: construcció de voreres, instal·lació del clavegueram i de les canonades d'aigua potable, l'edificació de l'escorxador municipal, millores al parc de Sant Eloi, impuls d'escoles de segon ensenyament, organització d'una policia urbana i rural juntament amb la implantació de les mesures preses en relació amb la salubritat, la higiene pública i la beneficència, com bé es recull a la memòria *La nostra gestió. 47 mesos al municipi* (1934). Fou mort per la repressió revolucionària el dia 9 d'agost de 1936. *[JEM]*

Fiter Dasca, Manuel

Barcelona, el Barcelonès, 1883 - la Seu, l'Alt Urgell, 1965

Advocat, terratinent i polític conservador. Participà en les lluites dels partits dinàstics i aconseguí un nom com a home de tarannà conciliador, proper a la Lliga Catalana. El 1930 i en substitució del fallit nomenament d'Amadeu Gallart Bastús fou nomenat alcalde de la Seu. El 14 d'abril de 1931 visqué la manifestació republicana que, encapçalada per Enric Canturri Ramonet, el destituí pacíficament del càrrec. El 1939 fou nomenat primer alcalde franquista (després d'un curt mandat d'un militar i de Jaume Sansa). Amic personal del general Muñoz Grandes, utilitzà aquesta influència per obtenir poder personal i atemperar així les repressions polítiques contra els alturgellencs sospitosos de republicanisme. *[SGD/AGS]*

Flor de Vimbodí, La

Empresa. El 1931, la senyora Teresa, coneguda per la *Santa*, arribà a Lleida des de Vimbodí per estendre el seu negoci de venda de vins de les Garrigues, que es limitava a la venda local a ferroviaris del seu poble. Durant la Guerra Civil, tornà a Vimbodí i no fou fins els anys 1940 que l'Eustasi, el fill cabaler que era a Barcelona, a petició i amb el finançament de la mare muntà una botiga de vins a Lleida. Aviat en diversificà les activitats amb menjars i començà a produir gasoses i sifons. Es creà un nou celler i al costat construïren un edifici destinat a l'hostaleria, l'Hotel Lérida, al solar posteriorment ocupat per la Clínica de Ponent. L'expansió de l'empresa es traduí en la venda d'aquest solar i la creació d'un nou edifici a

l'avinguda Alcalde Porqueras. Més endavant, l'empresa, dedicada a la distribució de begudes diverses, s'instal·là al polígon industrial del Segre. *[EVR]*

Florensa Farré, Adolf

Lleida, el Segrià, 1889 - Barcelona, el Barcelonès, 1968

Arquitecte. Germà del polític Manuel Florensa. Titulat per l'ETSAB l'any 1914, hi exercí la docència en la càtedra de Construcció i Mecànica racional. Com a arquitecte municipal de Lleida construí l'escola de Santa Cecília (1918), el casal de Joventut Republicana de Lleida (1919) —seu de l'IMAC— i l'escola dels Camps Elisis (1920). Com a cap dels serveis d'arquitectura de l'ajuntament de Barcelona, juntament amb Ricard Girlat, fou l'encarregat d'elaborar el pla urbanístic aprovat el 1922. Restaurà, entre altres edificis, la residència de la Casa Cambó (1925), rehabilità la Capitania General (1928), projectà amb Félix de Azúa el Palau de Comunicacions de l'Exposició Universal de Barcelona (1928) i edificà amb Alfons Barbat el Foment del Treball Nacional. Així mateix, també es responsabilitzà durant la postguerra de les restauracions del nucli antic de Barcelona. Mentre exercí aquest càrrec recopilà les activitats de restauració efectuades en diversos monuments i les publicà en diverses monografies, d'entre les quals destaca *Conservación y restauración de monumentos históricos (1949-1962)*. També col·laborà amb l'obra col·lectiva *L'Art Català*. Fou membre numerari de la Reial Acadèmia de les Ciències i les Arts. *[JCE]*

Florensa Farré, Manuel

Lleida, el Segrià, 1885-1976

Terratinent, advocat i polític. Germà de l'arquitecte Adolf Florensa. Fill d'una família de comerciants de cereals, estudià Dret a Barcelona, Saragossa i Madrid. Instal·lat a Lleida, exercí l'advocacia i conreà extenses propietats a l'Aragó. S'endinsà en la política des de les files del Partit Liberal d'on passà el 1917 a la Lliga Regionalista. Especialista en qüestions agràries, s'integrà en els cercles dirigents del regionalisme i de l'IACSI. Va ser membre del consell central de la secció agrària de la Lliga i vocal de l'assemblea general del partit. De 1911 a 1921 va estar present a la Diputació Provincial en representació del districte Cervera-Solsona, i va ocupar la vicepresidència de la comissió provincial entre 1915 i 1916. El 1921 va ser nomenat governador civil de Logronyo. El 1923 perdé, per sentència del Tribunal Suprem, i enmig de denúncies d'irregularitats en la votació, l'acta de diputat a Corts per Lleida, en favor del seu contrincant republicà Joaquín Dualde. Durant la Segona República guanyà com a regionalista un escó a les eleccions generals de 1933 i 1936. Al capdavant de diverses institucions econòmiques presidí, el 1916, el Círculo Mercantil i fou vicepresident de l'Assemblea de la CHE que, el 1927, es féu càrrec del Canal d'Aragó i Catalunya, del qual era Síndic representant dels regants. El 1932 era comptador de la Societat Econòmica d'Amics del País i, el 1949, assumí la presidència de la Compañía Leridana de Gas SA, constituida aquest mateix any. Home d'ordre, fou processat pel Tribunal de Responsabilitats Polítiques (1939) en aparèixer equivocadament el seu nom en una llista de polítics denunciats. A través de l'expedient que se li incoà coneixem les seves actuacions a favor del Socorro Blanco durant la Guerra Civil. *[CMC]*

Florensa Tomàs, Carles-Enric

Lleida, el Segrià, 1959

Jurista i polític. Doctor en Dret i catedràtic de Dret Civil de la UdL (1996). Nomenat el 1992 membre de la comissió gestora, prevista en la llei de creació de la UdL de 12 de desembre de 1991. L'any 2001 va ser elegit degà de la Facultat de Dret i Economia, càrrec que deixà per ocupar un escó al Senat per CiU en substitució de Jaume Cardona Vila (2002). Militant d'UDC, durant el bienni parlamentari 2002-2004 fou secretari de la mesa del Senat i portaveu de la Comissió Constitucional. Entre 1993 i 2002 ocupà la presidència del Col·legi Arbitral de Consum de Catalunya. Autor, entre d'altres, dels llibres *El Defensor judicial* (1990), *La condonación de la deuda en el código civil* (1996) i com a editor d'*El arbitraje de consumo* (2004). Interessat per l'esport lleidatà, entre el 1998 i 2002, fou membre del Consell d'Administració de la UE Lleida SAD. L'any 2004 se li concedí la Gran Creu de l'Orde del Mèrit Civil. *[EMS]*

Foix Carnicé, Lluís

Rocafort de Vallbona, l'Urgell, 1943

Llicenciat en Dret i Periodisme. La seva trajectòria anà íntimament lligada al diari *La Vanguardia*. Durant més de deu anys en fou corresponsal a Londres

i Washington. De 1982 a 1987 dirigí la secció d'informació internacional del mateix diari com a sotsdirector. Des de 1986 en fou el director adjunt amb Joan Tàpia com a director. El 2005 exercia de director de *La Vanguardia Digital*. Alhora feia d'assessor de l'editor, Javier Godó, era conseller de La Vanguardia Ediciones i conseller delegat de *La Vanguardia Digital*. Simultàniament, fou col·laborador en diversos mitjans de comunicació com a periodista especialista en temes polítics. Autor del llibre *Opinió pública i veritat* (2005) i coautor de *Veus i perfils de la Baixa Segarra* (2006). *[AJM]*

Foix Cases, Pere

Torà de Riubregós, la Segarra, 1893 - Barcelona, el Barcelonès, 1978

Sindicalista i escriptor. La seva família s'instal·là a Barcelona quan encara era un nen. Durant la Primera Guerra Mundial va viure a París, on col·laborà en diverses publicacions d'esquerres. Afiliat a la CNT, a les dècades dels anys vint i trenta va esdevenir un membre destacat del sindicalisme català i se centrà especialment en el món de les publicacions obreres, un fet que li va suposar l'exili a França amb la dictadura de Primo de Rivera, després de ser ferit en un atemptat. Retornat el 1924, fou detingut i empresonat en diverses ocasions. S'alineà amb les tesis de Joan Peiró dins del sindicat i continuà amb una intensa activitat publicista (*Solidaridad Obrera*, *L'Opinió*, *La Humanitat*). Proper a ERC, va ser cap de l'oficina de premsa de la conselleria d'Obres Públiques de la Generalitat durant la Guerra Civil. Acabat el conflicte s'exilià a Mèxic, on continuà col·laborant en revistes mexicanes i catalanes. També publicà diversos llibres a Catalunya i a Mèxic. *[JSSJ]*

Folguera Felip, Carles

Bell-lloc d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1968

Esportista. Guanyà la medalla de plata amb la selecció espanyola en la disciplina d'hoquei patins dels Jocs Olímpics de Barcelona 92. Durant la seva trajectòria esportiva jugà com a porter en equips com l'Igualada i el FC Barcelona on guanyà, entre altres títols, 7 Copes d'Europa i 11 Lligues espanyoles. Membre de la selecció espanyola en 126 ocasions, obtingué el Campionat del Món de 1988 disputat a l'Argentina. Llicenciat en Pedagogia, el 2005 exercia com a director de la residència d'esportistes del FC Barcelona. *[TSP]*

Fonda Santesmasses

Establiment situat al nucli antic de Guissona (la Segarra), regentat des dels seus inicis per la família Santesmasses. Segons fonts orals, fou fundada l'any 1680. Tanmateix, el primer referent escrit és un rebut de pensió de l'any 1775, signat per Joan Santesmasses Bertran, del llibre de comptes de la Fonda, el qual és una important font d'història local. Entre els anys 1970 i 1980, els clients eren dispesers, generalment treballadors solters, que vivien a la Fonda, marxants i estiuejants. Entre els seus clients il·lustres figuren Ramon Faus, Ramon M. Roca Sastre i Francesc d'Assis Condomines, els tres redactors guissonencs que formaven part de la Comissió de juristes catalans que elaboraren la *Compilació del Dret Civil de Catalunya*, encara vigent. A inicis del segle XXI, els clients eren turistes i gent de la vila. El 1971 s'hi portà a terme una important ampliació, i es duplicà la capacitat, tant pel que fa al nombre de places del restaurant com del de les habitacions. L'any 1991, Xavier Santesmasses Castells inicià el servei de càtering per a banquets, empreses i escoles de Guissona i comarques properes, per la qual cosa es va construir als baixos de l'edifici una cuina industrial, en una zona de forta implantació agroalimentària i serveis. Després de la mort de Xavier Santesmasses, la seva vídua Hermínia Benet Santamaria i els seus fills Xavier, Josep M., Joan i Frederic dirigiren l'empresa Santesmasses SL. L'establiment pertanyia a l'Associació Cases Fonda, i el seu restaurant es caracteritzava per oferir plats tradicionals de cuina catalana, sobretot, com la carn de porc i vedella guisats, la cua de bou estofada farcida de bolets, peus de porc amb escamarlans, galtes de vedella i bacallà amb mousselina de mel de romaní, entre d'altres especialitats. *[AnSB]*

Font Bové, Ramon

Cervera, la Segarra, 1952

Periodista. Estudià a l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona. Responsable de les redaccions de la cadena SER i de RNE a Catalunya, també dirigí

el centre de producció de Sant Cugat. Durant la celebració dels Jocs Olímpics de 1992 es féu càrrec de la Ràdio Olímpica, feina per la qual l'ajuntament li concedí la medalla Barcelona'92. Fou corresponsal de RTVE a Portugal i posteriorment de Catalunya Ràdio i l'Agència Catalana de Notícies. Amb motiu de presidir l'Associació de la Premsa Estrangera, el govern português li atorgà el 1994 l'Orde de l'Infant Don Henrique, concedida a persones amb importants contribucions a l'expansió de la cultura portuguesa. La seva llarga trajectòria a Portugal el portà a ser consultor del ministeri d'Economia, col·laborador de la capital europea de cultura Lisboa'94 i de l'Expo de Lisboa de 1998. Retornà a Catalunya el 2006 i ocupà la secretaria de Comunicació de la conselleria de Cultura de la Generalitat presidida per Pasqual Maragall. El 2009 fou nomenat, a proposta del Govern de la Generalitat presidit per José Montilla, president del CAC. *[AJM]*

Font Carrera, Joan

Pobellà, el Pallars Jussà, 1939

Ramader i polític. Membre de la Federació de Muntanya del PSC des de 1982, ocupà en diverses ocasions el càrrec de primer secretari de la Pobla de Segur. Va ser regidor a l'ajuntament de la Pobla de Segur entre 1983 i 1990. Diputat provincial per la demarcació de Tremp (1983-1987) i membre del Consell Comarcal de Muntanya del Pallars Jussà entre 1983 i 1991. En va ser el president el període 1983-1987. *[JCE]*

Font Carreras, August

Solsona, el Solsonès, 1846 - Barcelona, el Barcelonès, 1924

Arquitecte. Fou catedràtic de l'Escola d'Arquitectura i professor d'Antoni Gaudí. Arquitecte amb prestigi a la Catalunya del primer terç del segle XX, presidí el COAC i fou membre de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando. Autor del nou cambril del claustre de la catedral de Solsona (1902), va participar en la restauració de la catedral de Barcelona, que recollí en diverses obres tècniques, Girona i Tarragona i la cúpula del Pilar de Saragossa, a més d'importants projectes d'obra pública, privada i religiosa, entre els quals destaca la construcció del Palau de Belles Arts de Barcelona, dins l'Exposició Universal de 1888. *[JXS]*

Font Quer, Pius

Lleida, el Segrià, 1888 - Barcelona, el Barcelonès, 1964

Botànic. Fill del farmacèutic lleidatà Manuel Font i de Sofia Quer, d'Aitona, establerts a Manresa quan Pius tenia tot just quatre anys. Estudià Química i Farmàcia a Barcelona i Madrid. El 1911 ingressà al cos de Sanitat Militar, la qual cosa li proporcionà l'oportunitat d'explorar la flora de bona part del país, incloent-hi les illes i les colònies africanes. A partir de 1916 començà a reunir, primer al Museu de Ciències Naturals de Barcelona i després a l'Institut Botànic els herbaris històrics del país —Salvador, Costa, Vayreda, Cadevall— i a enriquir-los amb exemplars de tot arreu. Reconegut internacionalment com a introductor de la geobotànica a Espanya i com a impulsor de la redacció de la Flora Hispànica, un projecte immens que frustrà l'esclat de la Guerra Civil. De 1917 a 1939 fou professor a la UB i a l'Escola Superior d'Agricultura. El 1939 fou empressonat uns mesos a Montjuïc i després expulsat de la Universitat i de l'Institut Botànic, institució que havia creat i dirigit des de 1935. L'editorial Labor l'acollí com a traductor i editor científic. Són d'aquesta època les seves obres més significades: *Diccionario de Botánica* (1953), *Botánica pintoresca* (1960) i *Plantas Medicinales: el Dioscórides Renovado* (1961). Mai, però, no abandonà el món de la investigació, l'excursionisme científic i la recol·lecció botànica, principalment a través de col·laboracions amb l'Institut Botànic, l'IEC i l'IEI, on fou conseller durant la dècada dels 40. El 1959 fou investit doctor honoris causa per la Universitat de Montpeller. Poc després de la seva mort, el CEC va crear el Premi Pius Font Quer de fotografia botànica. L'IEC, des de 1965 i l'IEI des de 1985 convoquen premis que porten el mateix nom adreçats a teballs d'investigació botànica. *[ALL]*

Fontova Farrés, Llorenç

Lleida, el Segrià, 1902

Comerciant. Fill d'ebenista, va decidir independitzar-se i muntar el seu propi negoci a la ciutat i es va convertir a la llarga en l'establiment més antic dintre del seu sector. Inicià l'activitat a l'avinguda de Blondel, per després traslladar-se al carrer Major. Va obrir el negoci l'any 1939 i es va especialitzar primer en màquines de cosir, posteriorment va ampliar el seu àmbit a les ràdios i després als electrodomèstics

que a poc a poc s'anaven introduint a les llars. L'avi Fontova, tal com l'anomenava la família, abanderà tres generacions de venedors, que alhora reflectiren l'evolució del sector. *[JFF]*

Fontseré Eberhard, Pelai

Metge i polític resident a Sort. Regidor de l'ajuntament de Sort durant la dictadura de Primo de Rivera. El gener de 1924 va ser nomenat diputat provincial pel districte de la Seu-Sort. El 1925 va ser designat diputat provincial corporatiu titular d'acord amb el recentment aprovat Estatut Provincial. Va dimitir com a diputat provincial el 1927, quan va ser elegit membre de l'Assemblea Nacional pels municipis de la província. *[JAS]*

Forestal de Urgel, La

L'any 1900 s'inicià la construcció a Mollerussa de La Forestal de Urgel SA. El juny d'aquest any, l'enginyer Josep Duran Ventosa sol·licità l'autorització de l'obra. La fàbrica es construí a tocar de la tercera séquia principal del Canal d'Urgell, davant un salt hidràulic. En el curs dels seus vuitanta anys de vida, l'activitat principal fou la fabricació de cartronatges. Fins el 1902, elaborava també licors destinats principalment a Cuba. Durant dècades, la planta de Mollerussa era proveïda de pasta de paper des de la factoria que la mateixa empresa tenia a les Borges Blanques. La Forestal arribà a tenir, a les dècades finals de la fàbrica, 9 directius, 15 tècnics titulats, 20 tècnics no qualificats, 25 administratius i 215 obrers, amb una superfície de 102.238 m^2. Fou la principal empresa de Mollerussa. *[JoCC]*

Fornesa Alviñà, Pietat

Lleida, el Segrià, 1915 - Barcelona, el Barcelonès, 1967

Pintora. Es formà a la Llotja (1932-36) i obtingué el títol de professora de dibuix el 1940 a València, on residia amb el seu marit, el compositor Joaquim Homs. Tornà a Barcelona. La seva obra comptava amb cinccentes composicions a l'oli sobre paper, principalment paisatges i natures mortes, amb un predomini pel color, influència provinent de Hokusai i el fauvisme. Il·lustrà llibres, entre els quals algunes obres de Fèlix Salten. *[RSP]*

Fornesa Puigdemasa, Joan

Tuixent, l'Alt Urgell,1891 - la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1965

Empresari, agent de duanes i polític. Membre d'una família amb vincles polítics amb els Aunós, milità primer al Partit Conservador i després a la Lliga Regionalista. Participà activament en les campanyes electorals que aquesta darrera formació desplegà per la zona i fou elegit l'any 1921 diputat provincial pel districte de la Seu d'Urgell-Sort. El 1930 va ser nomenat regidor de l'ajuntament de la Seu d'Urgell i el 1936 fou elegit compromissari per a l'elecció del president de la República en la llista de la Lliga Catalana. En esclatar la Guerra Civil fugí a Sant Sebastià i posteriorment s'establí a París. L'any 1939 fou detingut i transferit al camp de concentració de Gurs (Arieja), d'on aconseguí fugir. S'establí al Principat d'Andorra. Exponent d'una naixent burgesia alturgellenca, fou el fundador de la Banca Fornesa, que com la Banca Rebès, serien absorbides per Banesto després de la Guerra Civil. *[SGD/AGS]*

Forrajes del Porvenir, SA

Empresa familiar fundada a Juneda (les Garrigues) l'any 1979 per Ramon Lahuerta Olivart, el qual comprà el patrimoni d'una anterior societat de pagesos del mateix nom. L'equipà d'un molí triturador de cereals i farratges que esdevingué d'abast comarcal. Des de 1988 la seva orientació es dedicà a la comercialització de farratges i especialment a la deshidratació de l'alfals presentat a la venda en forma de paques i granulat. Tota la matèria primera s'obtenia al terme de Juneda i comarques de l'entorn. L'any 2007 l'empresa era gestionada pels fills del fundador, amb una plantilla de 22 treballadors. Les vendes, a més de Catalunya, es dirigien al centre i sud d'Espanya, Portugal, França i Itàlia, i sumaven 4,5 milions d'euros l'any 2006. *[JFB]*

Fortiana Bertran, Francesc Xavier

Sant Pere de Ribes, el Garraf, 1941

Esportista. L'any 1970 arribà a Cervera i dos anys més tard començà a jugar al billar al Casal de la localitat. Es proclamà campió d'Espanya en cinc ocasions (1990, 1993, 1997, 1999 i 2000). També aconseguí el triomf en 25 campionats de Catalunya i en el campionat d'Europa de l'any 2002 aconseguí la medalla de bronze. Posteriorment, dins del Club de

Billar del Casal de Cervera, fundà i dirigí l'escola de billar, que comptava amb més de cinquanta jugadors. *[TSP]*

Fortuny de Carpi, Epifani de

Barcelona, el Barcelonès, 1838-1924

IX Baró d'Esponellà. Fill d'una família de la noblesa de Barcelona que posseïa un important patrimoni immobiliari i agrari a la província de Lleida, el Maresme i el Barcelonès. Membre de l'IACSI des de 1876, fou vocal de la Junta Directiva de 1901 a 1904. Com a tradicionalista, el 1907 va ser elegit senador per Lleida, dins la candidatura presentada per Solidaritat Catalana. *[CMC]*

Fòrum Empresa

Empresa de serveis fundada a Lleida el 1991 amb el nom de Fòrum 2001 amb l'objectiu de cobrir les necessitats que en el món professional i empresarial existien pel que fa, fonamentalment, a formació específica destinada a millorar els processos de direcció i gestió empresarial. Les seves activitats s'estructuren en sis grans àrees: alta direcció, àrea jurídica i tributària, empresa, àrea de recursos humans, màrqueting i informàtica. Els programes s'estructuren en conferències, seminaris, jornades i cursos, al marge de les activitats específiques del Club Fòrum. Espai de debat per a empresaris i professionals d'empresa que per la naturalesa i característiques peculiars d'aquesta necessiten d'una informació especialitzada i actualitzada permanentment. *[RMR]*

Francès Ladrón de Cegama, Josep M.

Lleida, el Segrià, 1891 - Mèxic, 1966

Novel·lista, lletrista i periodista. Fou redactor de *La Humanitat* (1932-1938). Publicà novel·les com *La rossa de mal pèl* (1929), *La guerra dels sants* (1930) o *Retorn al Sol*. Aquesta, amb *Homes artificials* i *L'illa del gran experiment*, són considerades les obres de ciència-ficció en català per excel·lència d'abans de la Guerra Civil. També és autor de la lletra de la sardana *El saltiró de la cardina*. Exiliat a Mèxic el 1939, féu tasques editorials i de traducció i esdevingué membre de la Sociedad Mexicana de Escritores. Seguí publicant llibres entre els quals destaquen *Retorno al Sol o Memorias de un cero a la izquierda* (1962), una biografia novel·lada. *[JCE]*

Franco de Gaminde, germans

Actius militants falangistes de primera hora. Alfonso i Eugenio, de 23 i 25 anys, respectivament, pertanyien a la Marina, foren afusellats a Cartagena a l'agost de 1936. Luis Carlos, després d'ocupar la secretaria i la prefectura provincial de Falange en els primers moments del Franquisme, marxà com a voluntari a la División Azul (1941-43). Posteriorment, se n'anà a Madrid per exercir un càrrec dins la delegació nacional del SEU. La germana, Consuelo, fou la secretària provincial de la Secció Femenina de la Falange des del 1939 fins el 1978. La mare, Eloísa de Gaminde Peralta, va ser la primera presidenta diocesana de dones d'Acció Catòlica després de la Guerra Civil. *[AJM]*

Franquesa Lluelles, Manuel

Cervera, la Segarra, 1906 - Castelldefels, el Baix Llobregat, 1978

Religiós i lingüista. Estudià Teologia al monestir de Montserrat, on ingressà l'any 1923. Completà la seva formació al monestir de Beuron, a l'Escola Bíblica de Jerusalem i a l'Institut Bíblic de Roma. Fou ordenat sacerdot al monestir de Montserrat el 1931. Dos anys més tard escriví un opuscle sobre El Tabor. Amb l'esclat de la Guerra Civil, l'any 1936, es traslladà a Alemanya, i s'establí definitivament a Suïssa uns anys després. El 1971 publicà el *Diccionari de sinònims*, la seva aportació més important a la llengua catalana, vigent encara al cap de trenta anys. *[GMM]*

Freixes Sanjuán, Teresa

Lleida, el Segrià, 1950

Catedràtica de Dret Constitucional a la UAB. Desenvolupà la seva activitat acadèmica no només a la universitat sinó també a la UE i al Consell d'Europa, on dugué a terme nombrosos programes d'investigació com a experta jurídica. Fou membre del Consell Científic de l'Acadèmia Internacional de Dret Constitucional, membre de Juristes sense fronteres, observadora invitada del Comitè Internacional de Bioètica de la UNESCO i impulsora del manifest *Per una Constitució Europea*. Fundadora i representant del Consell Assessor en la Comissió Executiva de la Xarxa Ciutadans d'Europa (RCE), a més de membre de l'Associació Europea de Dones Juristes (EWLA). Publicà diversos treballs sobre gènere i igualtat, in-

terpretació jurídica i constitucional, dret comunitari i procés d'integració europea, entre altres. El 2004 la Unión de Mujeres por Europa la guardonà amb el premi Mujer Europea 2004 en reconeixement a la seva aportació jurídica en l'elaboració de la Constitució Europea i a la seva trajectòria professional com a mitjà per fomentar el sentiment de ciutadania europea entre les dones dels diversos estats integrants. El 2009 va ser guardonada pel govern de la Generalitat de Catalunya amb la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic. *[AJM/EMS]*

Fresquet Folch, Jaume

Barcelona, el Barcelonès, 1953

Arquitecte per l'ETSAB (1976), obtingué el doctorat per aquesta mateixa escola el 2000. Establert a Lleida des de 1976, ha desenvolupat la seva tasca en el terreny de l'edificació civil i de l'urbanisme fins el 2005 i, alhora, des del 1983 fins el 2007, com a funcionari del departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha tingut una especial dedicació a temes de patrimoni arquitectònic. Ha estat cap de secció d'Inspecció del Servei de Patrimoni a Lleida fins el 2005, data a partir de la qual ocupà el càrrec de cap de l'Àrea de Planificació i Acció Territorial al departament de Cultura (Barcelona). Des de 2007 és cap d'Urbanisme de l'ajuntament de Fraga. En l'àmbit públic ha realitzat nombroses actuacions en monuments i edificis emblemàtics de la demarcació de Lleida, que, en general, s'han caracteritzat per un compromís envers la cultura material dels elements històrics i les seves capacitats d'actualització a partir del seu nou ús i de la seva recepció social, tot defugint la restauració clàssica. Destaquen, entre altres, les intervencions realitzades al Pilar d'Almenara a Agramunt, al convent d'Avinganya a Seròs i a l'edifici dels Serveis Territorials de Cultura, a les esglésies de Sant Llorenç i Sant Martí, a la Seu Vella i a l'antiga Canonja del Turó de la Seu Vella a la ciutat de Lleida. *[CMC]*

Fricosa. Frigorífics Industrials de Corbins, SA

Societat de caire familiar —amb els germans Paüls al capdavant— constituïda l'any 1969 i que centrava la seva activitat orientada al cultiu de fruita dolça, principalment les varietats de peres, nectarines i préssecs. Tenia les plantacions d'arbres i les seves instal·lacions frigorífiques d'emmagatzematge per a la distribució a la vila de Corbins (el Segrià). La seva producció es comercialitzava a través d'Unfesa, una empresa a la qual estava unida per vincles familiars. *[JFB]*

Frigoríficos Leridanos SA

La seva tasca va iniciar-se a mitjans del segle XX, paral·lelament amb el boom de l'explotació de la fruita dolça a les terres de Ponent. Es dedicà a tot tipus de serveis relacionats amb el fred industrial, així com a la climatització agrícola. També s'ocupà de diverses activitats afins al transport, a l'emmagatzematge i al lloguer de cambres frigorífiques (destacà sobretot en la comercialització dels productes congelats i de la fruita dolça). El 2005 Julià Corrià Pagès n'era el conseller delegat. Continuà ubicada al Camí de Picos, malgrat l'expansió residencial en aquesta àrea de Lleida. *[ASC]*

Frontón de Lérida

Empresa del sector de l'oci. L'edifici, inaugurat l'any 1944 amb una superfície d'uns 2.400 m^2, va ser dissenyat per l'arquitecte Francesc de Paula Morera i l'empresa gestionada per uns empresaris bascos que encapçalava Hermenegildo Hortelano Satorre. Es va convertir en un dels centres d'oci més emblemàtics de la Lleida dels anys quaranta i cinquanta. S'alçava a l'avinguda Prat de la Riba (aleshores General Mola, on després es va instal·lar l'empresa Muebles Tarragona). A les immediacions d'aquest local també s'hi construirien la Taberna Vasca (al carrer Calvo Sotelo, després Pi i Margall) i l'Hotel Lérida (anys més tard reconvertit en la Clínica L'Aliança). Va incloure instal·lacions per jugar a la pilota basca (pràctica que va obligar a contractar pelotaris professionals i que anava acompanyada d'una important activitat d'apostes) i de patinatge (hi disputà els seus partits l'equip d'hoquei patins Lista Azul en una època en què jugà a la màxima categoria espanyola). També hi havia pistes de ball d'hivern i d'estiu (amb capacitat per a 5.000 persones en dates especials), bar, restaurant, una sala polivalent, sala de cinema (Gran Frontón Cinema, reconvertida en bolera el 1952) i una terrassa d'estiu on també s'hi feia cinema i espectacles de varietats. Es van fer famoses les vet-

llades de boxa i lluita lliure, molt populars a l'època. Ateses les enormes dimensions del local, va ser usat per a esdeveniments tan diferents com Jocs Florals, la Santa Missió de 1954, actuacions folklòriques dels Coros y Danzas i concerts de l'Orfeó Lleidatà.

[JSSJ/JBP]

Fruites Capdevila

Cognom d'una família pionera del comerç fructícola lleidatà. L'any 1942 Fruites Expósito-Capdevila ja subministrava a Barcelona. El 1945, amb el nom Fruites Capdevila, amplià el seu mercat a la zona nord d'Espanya. Entre 1950 i 1980 s'iniciaren exportacions de prunes a Bèlgica, peres a Alemanya, enciams a França i altres fruits a Alemanya, Suïssa, Veneçuela i el Brasil. Importaven peres d'Itàlia i pomes de França. La figura més representativa fou Jordi Capdevila. L'any 1985 adoptà el nom Fruites Capdevila i Bordes, però la crisi al sector de 1989-1990 portà l'empresa a la suspensió de pagaments. Més endavant s'aconseguí recomprar els actius i continuar l'activitat fins a l'any 2004. *[JFB]*

Fruits de Ponent, SCCL

Cooperativa de segon grau, fundada l'any 1992, que tenia la seu a Alcarràs (el Segrià). La seva finalitat era atendre les necessitats de creixement i comercialitzar a l'engròs la fruita, en una de les àrees de més producció de Lleida. Els socis inicials foren les cooperatives d'Alcarràs, de Benavent i de la Portella, a les quals posteriorment es van afegir la Cooperativa Hortofrutícola de Binaced SCL, Fructícola de Barbens i Ramell SCL. El president fundador fou Josep Jaimejuan. En el passat va iniciar la fabricació de préssec i pera en almívar, però les tendències de les noves plantacions van fer que retornessin al maneig de la fruita en fresc, la qual estava a l'entorn dels 80 milions de quilos anuals. Malgrat la producció general, la seva especialització eren els préssecs i les nectarines, amb el 68 per cent del total de les transaccions destinades a l'exportació al Regne Unit, Alemanya i Països Nòrdics. Comptaven amb innovacions tecnològiques com túnel d'arrefredament ràpid, càmeres de premaduració i participaven en projectes d'investigació com Fruit Futur. A inicis del segle XXI s'estaven implantant sistemes de reconversió de plantacions i de banc de terres per als pagesos. La cooperativa donava feina a unes 60 persones fixes, que en campanya es podien convertir en 300. El seu president fou Jordi Dolcet. *[JFB]*

Fusté Blanch, Josep Maria

Linyola, el Pla d'Urgell, 1941

Esportista. Reconegut futbolista que aconseguí grans triomfs amb el FC Barcelona durant la dècada dels anys 60. L'any 1956, amb només 15 anys, el Barça el va fitxar de l'equip del Linyola. L'any 1959 debutà amb el primer equip i ja no l'abandonà fins el 1972. Durant els 377 partits que hi jugà marcà 108 gols que van ser força importants perquè l'equip guanyés dues copes de Fires (1960 i 1965), una Lliga espanyola (1960) i tres copes del Generalísimo (1963, 1967 i 1971). El títol més important l'aconseguí amb la selecció espanyola en proclamar-se campió d'Europa (1964), amb la qual també disputà el Mundial d'Anglaterra de 1966. Posà fi a la seva trajectòria esportiva l'any 1973, després d'haver jugat una temporada a l'Hèrcules d'Alacant. *[TSP]*

G

Gabandé Nadal, Isidre

Jornaler i polític lleidatà. Milità al PRR. Va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida en dues ocasions (1911 i 1920) i va ser nomenat governativament regidor també en dues ocasions (1930, en què no prengué possessió, i 1935). Havia estat candidat a les eleccions municipals de maig i a les de desembre de 1909. *[JAS]*

Gabarró Serra, Salvador

Sant Guim de Freixenet, la Segarra, 1935

Doctor en Enginyeria Industrial per la UPC, comença la seva carrera professional amb una curta estada a l'empresa Perfumeria Parera, SA i passà a Roca Corporació Empresarial SA, on fou nomenat director general de producció (1969) i conseller delegat (1974-2000). Sota la seva direcció, aquesta empresa inaugurà la seva activitat internacional ja que, de tenir cinc plantes a Espanya, va passar a tenir-ne 42 en 16 països. Entre les actuacions que, sota la batuta de Salvador Gabarró, convertiren aquesta empresa en multinacional, hi hagué la compra del grup suís Keramik Laufen el 1999, cosa que convertí Roca Corporació Empresarial, SA en el segon fabricant mundial de sanitaris. La seva també fou una experiència pionera en la gestió professionalitzada d'una empresa familiar. En efecte, els membres de la família Roca decidiren apartar-se de la gestió el 1974, i dipositaren la seva confiança en Salvador Gabarró. En els anys posteriors, moltes altres empreses familiars seguiren aquest mateix camí. Mesos després d'abandonar Roca, s'incorporà al consell del grup Nutrexpa. El juliol de 2003 fou designat membre del consell d'administració de Gas Natural i va passar a ser-ne el president a l'octubre de l'any següent. En aquesta responsabilitat es caracteritzà per fer un seguiment en primera persona de les activitats de l'empresa arreu del món. El 2006 era també vicepresident primer de la Caixa, conseller de Caixabank França, de Caixa Holding i d'Enagás. El juliol de 1999 fou nomenat president del Cercle d'Economia de Barcelona. El fet que fos un ferm defensor de la competitivitat empresarial a través de l'expansió i internacionalització, la seva experiència en la direcció d'empreses importants i el seu protagonisme en els fòrums econòmics foren determinants perquè fos una persona de referència i molt respectada en el món empresarial català i espanyol. *[PMA]*

Gabernet Farran, Joan

Gra, la Segarra, 1921 - Sant Cugat del Vallès, el Vallès Occidental, 1987

Jesuïta. El 1940 va ingressar a la Companyia de Jesús i va ser ordenat sacerdot el 1953. Va ser professor al noviciat Sant Pere Claver de Raimat, responsabilitat que alternava amb l'acció pastoral a Lleida. El 1966, com a director de les Congregacions Marianes de Lleida, va signar i difondre una declaració d'organitzacions cristianes catalanes de laics en la qual es criticava l'actuació de la policia contra l'assemblea del sindicat d'estudiants al convent dels caputxins de Sarrià. Aquesta actuació li va costar una severa amonestació del bisbe Del Pino i la sortida de Lleida. Fou un dels autors de l'emblemàtic llibre *Lleida, problema i realitat* (1967), en què analitzava la situació religiosa. Va fer estudis bíblics a Roma i va ser professor de Teologia bíblica del Nou Testament a la Facultat de Teologia Sant Francesc de Borja de Sant Cugat. *[JBP]*

Gallardo Paredes, Miguel Ángel

Lleida, el Segrià, 1955

Il·lustrador i dibuixant de còmics. Estudià a la Facultat de Belles Arts de Barcelona i a l'Escola Massana d'Arts i Oficis de Barcelona. Autor reconegut de còmics underground, fou el creador, entre d'altres personatges, de Makoki l'any 1977, que assolí un important ressò en el món del còmic espanyol de la dècada dels vuitanta. Publicà historietes en diverses publicacions, com *El Víbora*. Posteriorment es dedicà sobretot a la il·lustració, col·laborà en diversos periòdics i revistes espanyoles i internacionals, realitzà portades de llibres i il·lustrà literatura infantil. També publicà novel·les gràfiques, un parell de les quals relacionades amb les seves vivències familiars. A *Un llarg silenci* (1998) recollia les experiències del seu pare, Francisco Gallardo, un excombatent republicà. Amb *María y yo* (2007) se centrava en les relacions amb la seva filla autista (cosa que el portà a implicar-se activament en programes d'ajuda a pares de fills discapacitats). Per aquesta darrera obra va rebre, juntament amb la seva filla, el primer Premi Nacional del Còmic (2008) que va atorgar la Generalitat de Catalunya. Entre altres guardons amb els quals ha estat distingit, destaquen dos del Saló del Còmic de Barcelona (1985 i 1992), dos de la Society of Newspaper Design i un Premi Crítica Serra d'Or (2006).

[JSSJ]

Gallart Bastús, Amadeu

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1872-1948

Empresari i agent de duanes, va ser secretari de l'ajuntament de la Seu durant el primer terç del segle XX. Cap del Partit Liberal d'aquest districte, fou un polític vinculat als diputats Daniel Riu Periquet, de Sort, i Joan Sarradell Farràs, d'Organyà. Tingué una influència notable de cara a la designació d'alcaldes. Així, se li atribuïa el patrocini d'Enric Llorens Ribas i Arsenio Ortega Parramon de la Seu. Nomenat governativament alcalde el 1930, la seva presa de possessió fou impedida per un aldarull popular encapçalat per Enric Canturri Ramonet. *[SGD]*

Gallart Mesalles, Ramon

Artesa de Lleida, el Segrià, 1931

Pagès i polític. S'inicià a l'ajuntament d'Artesa de Lleida com a regidor pel terç familiar (1967). L'any 1972 fou nomenat tinent d'alcalde i el 1974 alcalde de la població. El 1979 es presentà a les primeres eleccions municipals democràtiques, com a independent, i tornà a ser alcalde fins el 1983. Fou novament elegit l'any 1995, aleshores en representació del PP, però només ocupà el càrrec durant un any. Entre el 2003 i el 2007 tornà a ser escollit regidor a les llistes de CiU. Com a alcalde impulsà la instal·lació a Artesa de la panificadora Forn de les Garrigues. També fou membre del Consell Comarcal del Segrià els anys 1988-91, 1991-95 i 1999-2003 (en la primera legislatura com a membre d'AP i en les altres dues en representació del PP). I diputat provincial entre 1993-1995 (entrà a la corporació en substitució de Pilar Arnalot) i 1995-1999. *[JCE]*

Gallart Sort, Amadeu

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1947

Economista, polític i dinamitzador cultural. Molt actiu en tota l'etapa de la Transició democràtica. Destacà en la promoció del Cineclub de la Seu, que presidí, i del cineclubisme a totes les comarques de l'Alt Pirineu. Com a deixeble d'Albert Vives Mir, va ser un dels primers professors urgellencs de català i impulsà la constitució de la delegació pirinenca d'Òmnium Cultural. Políticament va ser responsable del PSUC de l'Alt Pirineu des del 1976 fins al canvi cap a ICV. Cofundador dels GAP, el 1979 fou elegit primer alcalde democràtic de la Seu, com a cap de llista de la candidatura Redreçament i Progrés (PSC-PSUC i independents). De la seva alcaldia (1979-1983) destaquen l'impuls donat a la vida municipal, el Pla General d'Ordenació Urbana, el primer aprovat per la Generalitat, l'ordenació de l'Hospital i la Mancomunitat d'Escombraries. Militant d'ICV, ha estat ben actiu en el grup pel Progrés Municipal (1984-2003). Membre del Consell Rector de l'Institut de Desenvolupament de l'Alt Pirineu i Aran. *[SGD]*

Gallego Marín, Gregori

Lleida, el Segrià, 1944 - Balaguer, la Noguera, 2004

Sindicalista i polític. De molt jove s'instal·là a Balaguer. El 1967 fou un dels fundadors de les clandestines CCOO a Lleida. El 1968 ingressà al PSUC. Participà activament en les Comissions Pageses i les Comissions Cíviques, auspiciades pel PSUC. En les eleccions sindicals de 1971 fou elegit president de

la Unió de Tècnics i Treballadors del Sindicat Local Mixt de Balaguer. El maig de 1972 va ser destituït del càrrec a causa de l'organització d'actes de solidaritat amb els treballadors de la Bazán (Ferrol). Assistí a la constitució de l'Assemblea de Catalunya el novembre de 1971 i participà en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. Va ser un dels 113 detinguts a l'església Santa Maria Mitjancera de Barcelona, a l'octubre de 1973, acusat de formar la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya. Des del 1979 fins el 1983 fou alcalde de Balaguer per la llista del PSUC. A principis dels anys vuitanta en deixà la militància. A les eleccions municipals de 1983 s'hi tornà a presentar com a independent i fou la llista més votada. Un pacte entre el PSC, AP i PSUC li impedí accedir novament a l'alcaldia. L'estiu de 1983 ingressà a CDC. Des del 1990 fins el 1996 ocupà les delegacions territorials dels departaments de Benestar Social i de Treball a Lleida. Posteriorment, fou delegat d'Adigsa. *[AJM]*

Gan Pámpols, Francisco José

Girona, el Gironès, 1958

Esportista i militar. Tot i néixer a Girona es pot considerar el primer lleidatà a assolir el cim de l'Everest. Francisco Gan va créixer a Lleida i, gràcies a la seva professió de militar, l'any 1992 participà en una expedició de la Federació Espanyola de Muntanya que va ascendir-hi. El 1999 participà en la primera expedició espanyola que arribà al Pol Nord Geogràfic caminant des de Sibèria. D'aquesta manera, fou la tercera persona de la història en trepitjar el Pol Nord, el Pol Sud i el cim de l'Everest. Aquest coronel participà en multitud d'expedicions que pujaren als cims més alts del planeta. A nivell professional també participà en operacions de pau com a Bòsnia-Herzegovina, a Kosovo o a l'Afganistan. Llicenciat en Ciències Polítiques, el 2008 era coronel en cap del Regiment de Caçadors de Muntanya Amèrica núm. 66 (comandància militar de Navarra). *[TSP]*

Ganyet Solé, Joan

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1946

Arquitecte i polític. D'ençà de la Transició democràtica ha destacat per les seves actuacions cíviques i culturals. Organitzador de Comunicació Actual, ha estat cofundador dels GAP i del PSC de l'Alt Pirineu i un dels més actius components de la candidatura municipal Redreçament i Progrés de la Seu d'Urgell. Fou primer tinent d'alcalde entre 1979 i 1983; diputat pel PSC al Parlament de Catalunya del 1980 fins el 1999; així com alcalde de la Seu des del 1983 fins el 2003 per les candidatures unitàries del Progrés (PSC i ICV) i Senador del 2000 al 2003. De la seva gestió destacà l'esforç en pro del reconeixement de l'Alt Pirineu, l'estabilitat política aconseguida amb un equip forjat en la Transició (Ramon Ganyet, Amadeu Gallart, Jordi Mas, Ramon Farràs, Santi Mallol, Anna Martí i Àngel Joval entre d'altres), la disciplina urbanística mantinguda amb els dos Plans Generals d'Ordenació aprovats i la consecució de la subseu olímpica del 1992, amb el Parc del Segre i el desenvolupament dels serveis municipals. El 2003 va ser nomenat director general d'Arquitectura i Paisatge de la Generalitat. *[AJM/SGD]*

Garatge Sport

Empresa fundada per Ramon Santesmasses Simó l'any 1927, qui natural de Tàrrega, s'establí en una nau de 200 m^2 al carrer General Britos núm. 4 de Lleida i s'especialitzà com a taller elèctric i de pupil·latge. Després de diverses ampliacions i des de 1934 es convertí en el concessionari Citroën per a les terres de Lleida. El 1967, la seu es va traslladar a Cappont, on mitjançant diverses ampliacions arribà a disposar d'una superfície superior als 10.000 m^2. Durant l'any 2002 va establir noves instal·lacions a Tàrrega i dos anys més tard a Golmés. El 2007 va inaugurar una nova seu al carrer Mequinensa núm. 6 de Lleida i es va convertir en la segona gran superfície comercial de la ciutat. *[JFF]*

García Bragado, Jesús Ángel

Madrid, 1969

Esportista. Campió del món dels cinquanta quilòmetres marxa en el Mundial d'Atletisme disputat el 1993 a Stuttgart (Alemanya). Durant la seva llarga trajectòria esportiva aquest atleta, afincat a Lleida pel seu matrimoni amb la gimnasta Carmen Acedo Jorge, també obtingué una medalla de plata en la mateixa disciplina en el Campionat del Món d'Edmonton (Canadà) l'any 2001, una medalla de bronze en l'Europeu de Munic el 2002 i una altra de plata en l'Europeu de Göteborg (2006). Participà en cinc

ocasions en uns Jocs Olímpics (Barcelona 1992, Atlanta 1996, Sydney 2000, Atenes 2004 i Pequín 2008, on obtingué la seva millor classificació olímpica amb una quarta plaça en els 50 quilòmetres marxa). Entre els anys 2006 i 2007 fou regidor de la Paeria de Lleida en representació del PP. *[TSP]*

García Català, Rafael

Benavent, el Segrià, 1951

Arquitecte i urbanista. Titulat per la UPC, va treballar al Servei Territorial d'Urbanisme de la Generalitat. Posteriorment va passar a la Paeria de Lleida, on va assumir les tasques de coordinador de l'equip redactor del Pla General Municipal d'Ordenació Urbana de 1999. Aquest document de planejament va guanyar el Premi d'Urbanisme de Catalunya de la SCOT. A començaments del segle XXI era coordinador territorial d'habitatge d'Adigsa, empresa pública encarregada de gestionar el patrimoni immobiliari de la Generalitat, a Lleida. *[RMR]*

García de Cáceres y Crucillas, Francisco

Enginyer agrònom de Lleida. Com a cap de la secció agronòmica de Lleida, l'any 1935 va presidir la reunió de la Junta Superior de Contratación de Trigo que es reuní en aquesta ciutat. Va ser candidat pel PSOE a les eleccions al Parlament català de 1932, llista presentada per minories a darrera hora, per ocupar el buit deixat per la USC de Lleida. Durant la República tingué una actuació destacada en els Jurats Mixtos de Treball. Amb la Guerra Civil va mantenir la seva activitat professional. Trobem el seu nom com a cap de serveis de la Secció Agronòmica de Lleida i com a participant en un cicle de conferències organitzat per la conselleria d'agricultura de l'ajuntament a primers de 1937. *[JSSJ]*

Garcia Garcia, Josep Miquel

Elgoibar, Guipúscoa, 1957

Crític i historiador de l'art. Deixeble d'Alexandre Cirici. Al llarg de la seva trajectòria ha comissariat un gran nombre d'exposicions. Entre 1981 i 1987 comissarià *La imatge de l'animal* o *La Nova escultura catalana* per encàrrec de fundacions com Caixa de Barcelona i la Caixa. Des del 1978 i fins el 1992 publicà una crítica setmanal a la *Guía del Ocio* de Barcelona i inicià a partir de llavors la seva col·laboració amb el diari *Segre* de Lleida. Entre 1987 i 2002 fou delegat d'Arts Plàstiques de la Generalitat i director del Centre d'Art Santa Mònica de Barcelona. Durant aquesta etapa programà exposicions d'artistes com Pistoletto, Carles Pazos, Antoni Muntadas o Francesc Torres, entre molts d'altres. Impulsà la primavera fotogràfica i la primavera del disseny. Patró fundador del Museu d'Art Contemporani de Barcelona i de la Fundació Tàpies i membre de la Fundació Dalí. Des de 2002 dirigí la fundació Apel·les Fenosa del Vendrell. Com a comissari tingué cura d'exposicions com *Surrealisme a Catalunya* (1988), *Antoni Tàpies* (1989,1991,1993), *Amic Picasso* (2003), *Fenosa i els quatre elements* (2004), *Giacometti Fenosa, Concordances* (2005). Publicà monografies com *Constants de l'art Català* (1991), *From Gaudi to Tapies* (1996), *El segle de Cristòfol* (2000), *Joan Junyer* (2003) *Els evolucionistes* (2004) o *Reus, Tarragona, Tortosa i Castelló. Les mans fèrtils* (2005). *[HAM]*

García Lamolla, Antoni *Lamolla*

Barcelona, el Barcelonès, 1910 - Dreux, França, 1981

Pintor. Considerat un dels artistes més destacats del surrealisme en l'àmbit estatal i internacional. El 1930 formà part del grup Cau d'Art, i el 1932, de l'Studi d'Art. Algunes de les experiències que més marcaren la seva trajectòria artística abans de la Guerra Civil foren la seva amistat i col·laboració amb Leandre Cristòfol, així com també la seva implicació amb la revista *Art*, fundada el 1933 per Enric Crous i Antoni Bonet. A partir de llavors, *Lamolla* inicià una evolució estètica que el portà a endinsar-se en la pintura surrealista. El 1936 participà en l'exposició *Logicofobista* a Barcelona presentada pel moviment ADLAN (Amics de l'Art Nou). Aquest mateix any formà part de l'*Exposició d'artistes Ibèrics* que es presentà al Musée des Écoles Étrangères Contemporaines del Jeu de Paume de les Tulleries de París. La Guerra Civil aturà la trajectòria ascendent de l'artista i el portà a l'exili a la ciutat de Dreux, França, on a partir de 1945 reprengué el seu treball artístic caracteritzat formalment per una tendència cap a l'expressionisme, amb una iconologia relacionada sovint amb les guerres viscudes. Després de retornar a Lleida, als anys 70, la seva obra sembla buscar una continuació amb el treball realitzat els últims anys abans de la Guerra Civil. Les exposicions retrospectives més remarcables foren les realitzades a la Galeria Terra Ferma (1977),

al CAAT (1981), i la promoguda, especialment completa, per l'ajuntament de Lleida i la Diputació de Terol, comissariada per Jesús Navarro. *[RSP]*

García Sarramona, Manuel

Lleida, el Segrià, 1943-2001

Pintor i escultor. Fou alumne de Carmel Tapiol, Domingo Ainaga i Albert Coma Estadella. Amb aquest darrer realitzà dibuixos dels indrets més emblemàtics de la ciutat. La primera exposició fou a la plaça Sant Francesc amb Josep Ripoll (1971). A partir d'aquí, la seva obra s'exposà en diverses sales de la ciutat com la Petite Gallérie (1972), l'espai Domingo's (1975) o la Sala Gòtica de l'IEI (1981), i igualment en poblacions com Mollerussa, Tàrrega i Balaguer, entre d'altres. Guardonat amb el Premi Internacional de Dibuix Joan Miró (1973, 1974 i 1975), fou coordinador de Cultura del Consell Comarcal del Segrià i també del departament d'Arts de l'IEI (1991). La seva obra està catalogada al Museu d'Art Jaume Morera. El Cercle de Belles Arts donà el seu nom a una sala d'exposicions. *[HAM]*

García Serna, Luis *Paganini*

Manzanares, Ciudad Real, 1930

Esportista. Els seus estudis de solfeig foren el motiu que es conegués com a *Paganini*. Malgrat que uns problemes digestius i una lesió al genoll li impediren mostrar la seva qualitat en els Jocs Olímpics de Roma 60 i Tòquio 64, guanyà un bon nombre de títols durant la seva trajectòria atlètica. Després d'un pas fugaç per l'Antorcha i l'Espanyol, el 1950 va firmar pel FC Barcelona. Els triomfs que hi aconseguí el portaren a formar part de la selecció espanyola. El 1954 es proclamà sotscampió del món de 5.000 metres al darrere d'Emil Zatopek, la *locomotora humana*. El 1955 guanyà la medalla de plata en la prova dels 10.000 dels Jocs del Mediterrani disputats a Barcelona. Una de les seves últimes grans victòries fou l'obtenció de la medalla de plata i de bronze en els 5.000 i 10.000 metres, respectivament, dels Jocs del Mediterrani celebrats a Beirut l'any 1959. *[TSP]*

García-Castrillón de la Rosa, Alfredo

Lleida, el Segrià, ?

Comerciant. Vinculat al sector hostaler i màxim dirigent de l'associació hostalera de Lleida, la qual, després de la fusió amb l'Associació de Restauració, va donar lloc a la Federació d'Hostaleria. Presidí aquesta institució entre 1978 i 1981. Un any més tard va ser-ne nomenat president d'honor. Designat vicepresident de la Confederació Catalana, ocupà altres càrrecs com a president del Primer Club Màrqueting Lleida, com a gerent de l'Hotel Condes de Urgel i de l'empresa automobilística Opel. *[JFF]*

Garijo Aljama, Cipriano

Montoro, Còrdova, 1833 - ?, 1911

Advocat i polític. Des de les files del Partit Liberal va arribar al Congrés dels Diputats per Eivissa entre 1881 i 1895 i entre 1905 i 1910, i per les Borges Blanques el 1898 i el 1901. En total, trenta anys de vida parlametària, en què arribà durant el quinquenni 1905-1910 a sotssecretari de Finances i a vicepresident del Congrés. Desconeixem si va arribar a establir lligams amb les terres de Lleida, en canvi, sí que coneixem que la seva vinculació amb les illes Balears s'inicià el 1874, quan fou nomenat governador civil. La gestió que desenvolupà a Eivissa, que representà a les Corts, li valgué el nomenament de fill adoptiu de la ciutat, que donà el seu nom a un carrer i a un llaüd eïvissenc. Se li atribueix l'ampliació del port (1885) segons projecte dissenyat per l'enginyer Emili Pou. *[CMC]*

Garra Lorenzo, Juanjo

Lleida, el Segrià, 1963

Esportista. Alpinista que l'any 2000 escalà l'Everest com a integrant de l'expedició Andalucía Everest 2000. També participà en altres importants expedicions com l'Expedició Andalucía K2 2003 o l'expedició del programa de TVE *Al Filo de lo Imposible al Everest 2001*. Juntament amb els seus èxits com a alpinista, també assolí importants triomfs en l'esquí de muntanya, on l'any 1996 es proclamà campió d'Espanya. Professionalment, treballà com a tècnic de la regidoria d'Esports de l'ajuntament de Lleida. *[TSP]*

Garrabou Segura, Ramon

Sedó, l'Urgell, 1937

Historiador. Catedràtic a les universitats Autònoma de Barcelona i de València. De família pagesa, Ramon Garrabou estudià Història i dedicà els seus treballs acadèmics a la història del món rural. La seva

tesi de llicenciatura sobre la Segarra i la seva tesi doctoral sobre la crisi de finals del segle XIX a Espanya marquen els dos nivells de la seva recerca —la història més propera i l'estudi de les problemàtiques més generals. Fou promotor de la revista *Recerques*, contribuí a la creació de la Sociedad Española de Historia Agraria (SEHA), de la qual fou el primer president, i de la revista *Historia Agraria*. Estudià la història agrària espanyola, en el marc de les transformacions del món rural europeu contemporani. En aquesta línia de treball promogué seminaris i establí línies de debat i discussió amb historiadors italians i francesos, principalment. Juntament amb José Manuel Naredo, organitzà seminaris entre agrònoms, economistes i historiadors. Publicà un conjunt important de treballs sobre aspectes productius, socials i institucionals del món rural català i espanyol. Ramon Garrabou combinà la seva recerca historiogràfica amb el compromís social. Des del PSUC contribuí a la lluita antifranquista. A partir de 1975 el seu compromís ciutadà es féu des del Centre de Treball i Documentació (CTD), que promogué juntament amb Octavi Pallissa. *[EVR]*

Garriga Massó, Joan

Barcelona, el Barcelonès, 1871-1956

Advocat i propietari. Dirigent de l'IACSI i membre directiu de la Cambra Oficial d'Indústria de Barcelona, va iniciar-se políticament dins les files de la Unió Catalanista i la Lliga Regionalista que abandonà per apropar-se conjunturalment al monarquisme a través del Partit Liberal Democràtic liderat per José Canalejas (1902-1906), fins a retornar, en els anys de la Solidaritat Catalana, de nou al regionalisme catalanista on romangué definitivament. Va ser diputat a Corts pel districte de la Seu d'Urgell el 1905, el 1907 i el 1910. El 1914 guanyà un escó per Barcelona i a partir de 1916 passà al Senat, on fou nomenat el 1920 senador en representació de la Societat Econòmica d'Amics del País. *[CMC]*

Garsaball Espinet, Enric

Lleida, el Segrià, 1913-1979

Fotògraf i dibuixant. Es formà amb Emili Gausí i posteriorment a l'estudi Fontanals. S'especialitzà en l'acoloriment de fotografies, principal tret característic de la seva obra. Durant la Guerra Civil fou fotògraf d'aviació a la zona republicana. Finalitzada aquesta, s'establí a Sant Sebastià i es traslladà, el 1940, a Bilbao per treballar a la casa Zaldua, un prestigiós estudi de la localitat. El 1950 tornà a Lleida i s'instal·là a la plaça de la Paeria. Aconseguí una destacada clientela entre la qual es comptaven les autoritats polítiques i militars del moment. Conreador de la miniatura i de la pintura a l'oli i centrat a plasmar en les seves obres la Lleida antiga, l'any 1945 mostrà bona part d'aquestes a la sala d'exposicions de l'IEI. Entre els anys 1969 i 1973, en col·laboració amb l'historiador Josep Lladonosa Pujol, realitzà una sèrie de coneguts dibuixos que recreaven diversos espais de la Lleida medieval. *[XGG/EMS]*

Garsaball Falcó, Sebastià

Lleida, el Segrià, 1890 - França, 1963

Líder del sindicalisme pagès. Membre d'Estat Català, participà en el Fets de Prats de Molló (1926) i en la seva torre es formà el Partit Comunista Català (1928). El 1931 fundà la UPA, principal organització sindical pagesa a les terres de Lleida fins que el setembre de 1936 s'hi organitzà la Unió de Rabassaires, que també presidí. Formà part del BOC i del POUM, en els quals ocupà càrrecs de direcció. Es presentà a les eleccions municipals de 1931 i 1934, a les del Parlament de Catalunya (1932) i a les legislatives de 1933 a les llistes del BOC. En el context de la conflictivitat agrària viscuda en aquestes terres, fou detingut el juliol de 1933 i després dels Fets d'Octubre de 1934. Formà part del comitè de vaga que convocà una aturada general a Lleida per al dia 20 de juliol de 1936 com a resposta a la insurrecció de la guarnició. Posteriorment, encapçalà el Comitè de Salut Pública. Va presidir la Federació Comarcal del Segrià de la Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya (1937). Acabat el conflicte s'exilià a França. Participà en el procés de formació de l'MSC i de la reorganització de la Unió de Rabassaires. *[JSSJ]*

Garsineu

Editorial de Tremp, creada el 1992 per Francesc Prats Armengol, especialitzada en llibres sobre el Pirineu, tant en el vessant de creació i recuperació de temes i autors pirinencs com en el d'investigació. L'editorial s'estructurà en diverses col·leccions. En destaca la *Biblioteca Pirinenca*, conformada per textos antics de

viatgers i excursionistes, receptaris de cuina tradicional, guies d'esglésies i castells, obres de creació literària i treballs etnogràfics i antropològics. La resta de col·leccions, des de la creació literària i els premis fins als llibres divulgatius, passant per memòries o obres de recerca, són *Ex-Libris*, *Los Altos Pirineos*, *Polaris*, *Estudis*, *La Cullereta*, *Collegats*, *El Pirineu Viscut*, *Eines*, *Sinofós*, *La Perdiu Xerra*, *La Xisqueta*, *Fora de Col·lecció*, *Quaderns de l'Ecomuseu* i *Quaderns del Consell Cultural*. *[CAR]*

Gascón Sancho, Miquel Andrés

Torrecilla de Alcañiz, Terol, 1959

Escultor. Llicenciat en Belles Arts per la UB (1987), exercí de professor d'Escultura de l'Escola d'Arts Ondara de Tàrrega. Des de mitjans dels anys vuitanta exposà a Barcelona, Montblanc, Lleida, Ponts, Tàrrega o Torrecilla de Alcañiz. Obtingué diverses mencions, entre les quals el primer premi d'escultura del XX Certamen Nacional de Arte organitzat per la Caja de Ahorros de Guadalajara (1992). A Lleida té, entre d'altres, les escultures *La Font* a Pardinyes (1990), la reproducció en argila de l'obra *Pensativa* de Leandre Cristòfol conservada a la UdL (a partir de la qual Rufino Mesa en va fer la versió de bronze instal·lada en un dels claustres del Rectorat de la mateixa Universitat), l'escultura *El Regant* a l'exterior de l'edifici de la Comunitat de Regants del Canal de Pinyana (1998) i l'escultura *Doctora Castells* al passeig del mateix nom. L'any 2007 fou escollit regidor de Tàrrega en representació de la llista d'ICV. *[JEM]*

Gausí Conde, Emili

Fotògraf. D'origen valencià, s'instal·là a les darreries del segle XIX a Lleida, on va morir durant el bienni 1935-1936. Obrí estudi a l'Hotel Pal·las, i després a la rambla Ferran i al carrer Major. Aconseguí que el seu negoci de fotografia fos un dels més pròspers de la ciutat. Poques foren les famílies de Lleida i província que no reclamaren els seus serveis. Innovador i inquiet, comptà amb professionals que retocaven i acolorien les imatges, així com models amb fins publicitaris. Amb ell aprengueren l'ofici, entre altres, Josep Porta, Alfredo Fontanals i Enric Garsaball. Durant la Guerra Civil el seu estudi fou saquejat i es perdé bona part dels seus materials. Un dels seus fills, Emili Gausí i Serra, continuà la vocació del pare i treballà amb el fotògraf Manuel Coyne a Saragossa. *[XGG/EMS]*

Gausí Subías, Antoni

Lleida, el Segrià, 1928

Esportista i empresari. Com a futbolista arribà a jugar al primer equip del Reial Madrid en les temporades 1951-52 i 1952-53. Encetà la trajectòria esportiva al Leridano Balompié. A més del Reial Madrid, també va jugar al Celta de Vigo, el Saragossa, el Llevant i la UE Lleida, equip amb el qual es retirà l'any 1963. Posteriorment, formà part de la junta directiva de l'entitat lleidatana i arribà a ser-ne president en diverses etapes: 1981-84, 1985-86 i 1998-2002. *[TSP]*

Gavín Valls, Isidre

Barcelona, el Barcelonès, 1963

Enginyer tècnic agrícola i polític. Llicenciat per la UPC fou, des de 1982, president de la JNC a Lleida, president del Comitè Local de CDC i membre del Comitè Executiu Nacional. El 1990 fou escollit president de la Federació de Lleida de CDC. Diputat al Parlament de Catalunya en el període 1984-1988 fou, amb 21 anys, el diputat més jove de la història del Parlament. Tornà a ser elegit des del 1990 fins el 1999 en les diverses legislatures. El 2003 encapçalà la llista electoral de CiU a l'ajuntament de Lleida i n'esdevingué regidor les legislatures 2003-2007 i 2007-2011. El 2003 fou elegit president de la Diputació de Lleida. *[AJM]*

Gaya Canalda, Manuel Ricard

Lleida, el Segrià, 1916

Empresari. Nét del notari i escriptor Manuel Gaya Tomàs. Durant la Segona República va obtenir la titulació de perit agrícola. Militant d'ERC, va participar en la Guerra Civil en l'exèrcit republicà, en què obtingué el grau de capità. Exiliat a França el 1939, fou ingressat al camp de concentració d'Argelers. El mateix any s'embarcà cap a Mèxic. Hi va treballar com a tècnic agrícola a Morelia, com a administrador de ranxo i com a agent d'assegurances. Va ser president del consell d'administració d'una empresa de papers pintats. Amb la voluntat de difondre la realitat catalana entre els mexicans, esdevingué membre del Club d'Empresaris Catalans i president de la Immobiliària Catalana. Soci de l'Orfeó Català des de

1942, en fou directiu entre 1985 i 1990. També va organitzar classes de català a Mèxic i establí contactes amb la UdL per permetre que estudiants mexicans hi estudiessin. L'any 2003 va rebre el Premi Josep Maria Batista Roca que atorga l'Institut de Projecció Exterior de la Cultura Catalana. *[JCE]*

Gaya Massot, Ramon

Lleida, el Segrià, 1895 - Cornellà de Llobregat, el Baix Llobregat, 1959

Llicenciat en Dret, industrial fonedor i propietari de diverses finques urbanes. Fill del notari i escriptor Manuel Gaya Tomàs. Milità a la Lliga Regionalista i a Acció Catòlica. Fou nomenat alcalde de Cornellà de Llobregat el 1945 i fou cessat el 1951 en trobar-se la corporació municipal implicada en pressumptes irregularitats. Estudiós de la història, fou nomenat conseller de l'IEI el 1946. Interessat en el coneixement del passat de l'Estudi General de Lleida, destaquen d'entre les seves obres *Los jesuitas en la Universidad de Lérida* (1954) i *Los valencianos en el Estudio General de Lérida*. *[CAR]*

Gaya Tomàs, Manuel

Maldà, l'Urgell, 1849 - Lleida, el Segrià, 1912

Notari, escriptor i propietari. Advocat, guanyà la notaria de les Borges Blanques (1883) i una a Lleida (1885) que ocupà fins al seu decés. Amb vocació religiosa, destacà tota la vida com a actiu propagandista catòlic, vinculat primer al carlisme i a l'integrisme més tard, virà els seus últims anys cap a posicions afins a la Lliga Regionalista. Vocal de la Joventut Catòlico-Monàrquica de Tarragona (1870), fundador de la Joventut Catòlica de Barcelona (1871), membre de la Joventut Catòlica de Lleida (1885) i secretari permanent des de 1894 de l'Acadèmia Bibliogràfico-Mariana de Lleida, publicà *Los rituales de los jesuitas* (1870), *Pío IX* (1871) i *La unidad católica y la libertad de cultos* (1876). D'altra banda, fou un dels patriarques de la Renaixença a Lleida. Membre de l'Associació Catalanista de Lleida, encarregada de l'organització dels Jocs Florals de la ciutat, va ser membre fundador i directiu del CEL. En aquest vessant, són destacables les seves proses costumistes que recreen aspectes diversos de Lleida ciutat i de Maldà. Amb una prosa saborosa, aquests relats, apareguts principalment al *Butlletí* del CEL, a *La Veu del Segre* i al *Diario de Lérida*, són aplegats pòstumament pel seu amic, i també notari, Ramon Arqués Arrufat amb el títol de *Fruita de Lleida* (1913). Fou el pare de l'historiador lleidatà Ramon Gaya Massot i avi del destacat republicà lleidatà de l'exili mexicà Manuel Gaya Canalda. *[JoCC/MPT]*

Gelabert Fontova, Daniel

Belianes, el Segrià, 1929-2005

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1959. Rebé el Premi FAD d'arquitectura interior i el premi d'honor de l'American Institute of Architects per la Fundació Miró l'any 1979, conjuntament amb J.L. Sert, J. Freixa i l'Estudi Anglada, Gelabert i Ribes. Col·laborà en prestigiosos despatxos com el de Sert. La seva trajectòria professional es desenvolupà en diversos punts de Catalunya i en destaca l'obra duta a terme a Belianes, on realitzà les escales d'accés i la piscina del Casal d'Avis, que dotà d'infraestructures modernes respectant sempre el seu entorn rural. Juntament amb Anglada, D. Gelabert i J.R. González construí la Torre Colón al costat de les Drassanes (1965-71) i amb Josep Maria Sostres Maluquer féu el Mercat de la Salut de Barcelona (1979-80). Posteriorment, rehabilità la Casa de la Maternitat de Lleida com a Biblioteca Pública (1991-1997). *[MaSM]*

Gené Duch, Anna

Lleida, el Segrià, 1951

Doctora en Biologia (1986) i catedràtica d'Escola Universitària de Didàctica de les Ciències Experimentals a la Facultat de Ciències de l'Educació de la UdL. En el període 1992-2000 va dirigir l'ICE de la UdL, des del qual contribuí notòriament a afavorir la innovació i renovació pedagògica a les terres de Lleida. Propugnà diversos grups de treball de recerca didàctica, especialment entre els mestres, i assumí, des de l'any 2004, la presidència del Grup de Mestres per a la Renovació Pedagògica, posteriorment Moviment d'Innovació Educativa de Lleida. L'any 2005, com a editora, publicà el llibre *L'educació i el quart món: tan a prop i tan lluny*. *[RRJ]*

Gené Giribet, Salvador

Comabella, la Segarra, 1932

Sacerdot i periodista. Cursà estudis al Seminari de Lleida i a l'Escola Oficial de Periodisme a Madrid.

S'ordenà l'any 1956. La seva trajectòria professional es dividí en tres etapes: fou director de l'Acadèmia Mariana; emprengué el projecte de Ràdio Popular (després Cadena COPE a Lleida); i finalment inicià *Diari de Lleida* com a director. L'any 2007, Salvador Gené continuava com a director de l'Acadèmia Mariana i com a capellà del Santuari de la Verge Blanca de l'Acadèmia, patrona de la ciutat de Lleida.

[MPC]

Gené Ripoll, Frederic

Castellnou de Seana, el Pla d'Urgell, 1944

Polític i professor. Llicenciat en Filosofia i Lletres per la UB, exercí la docència abans de dedicar-se a la política. Membre de CDC i regidor a l'ajuntament de Tàrrega des del 1983 fins el 2006. El 1991 fou investit alcalde de la ciutat, càrrec que exercí fins el juny de 2003. Posteriorment fou portaveu del mateix grup municipal. Diputat al Parlament de Catalunya (1999-2003) ocupà diversos càrrecs parlamentaris com a membre de la Comissió d'Organització i Administració de la Generalitat i Govern Local, de la Comissió d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, de la Comissió de Política Cultural, de la Comissió del Síndic de Greuges i de la Comissió d'Estudis sobre la Sida i el de subdirector general d'Indústria, Comerç i Turisme de Lleida. *[JCE]*

Gené Sisó, Carles

Lleida, el Segrià, 1956

Fotògraf, periodista i empresari. Va començar la seva trajectòria com a fotògraf de premsa a *el Periódico de Catalunya* i passà després a *Segre*, on va destacar amb el reportatge fotogràfic de la riuada de Lleida el novembre de 1982. Ingressà posteriorment a TVC, on va arribar a ser cap de realització d'esports quan Tatxo Benet n'era el màxim responsable. De 1998 a 2005 treballà a Mediapro i va muntar diferents canals de televisió a les Canàries i Portugal. A començaments del segle XXI estava al capdavant de la productora veranda.tv, empresa de la qual n'era fundador i que produïa programes de TVC com *Polònia* i *Crackòvia*.

[RMR]

Gensana Merciés, Enric

Lleida, el Segrià, 1936 - Barcelona, el Barcelonès, 2005

Esportista. Encetà la seva trajectòria com a futbolista a l'AEM i a la UE Lleida, i fou jugador del FC Barcelona durant les dècades dels anys 50 i 60. Durant el temps que jugà al FC Barcelona guanyà, entre molts altres títols, dues Lligues espanyoles (1958-1959 i 1959-1960), dues Copes de Fires (1958 i 1960) i un subcampionat d'Europa (1961). Fou jugador de la selecció espanyola en deu ocasions. *[TSP]*

Gías Jové, Joaquín

Lleida, el Segrià, 1925

Polític. El seu pare, l'enginyer Joaquín Gías Martí, fou executat durant la Guerra Civil. Conseller Nacional del Movimiento i cap local d'aquest a Lleida, va ser regidor de l'ajuntament de 1961 a 1967. El 1965 publicà *Economía de Solsona y su desarrollo futuro*, resum d'una conferència durant el Dia de la Província, com a vicesecretari provincial d'ordenació econòmica de l'organització sindical. Fou procurador a Corts per Lleida com a membre d'Acción Institucional de 1964 a 1967 i exercí de governador civil d'Almeria a partir de 1972. Amb la democràcia es presentà com a cap de llista d'AP-Coalición Convivencia Catalana a les eleccions generals de 1977 per la circumscripció de Lleida. Després de la dissolució de Fuerza Nueva el 1982, es vinculà a FE-JONS, però n'abandonà la militància arran de les discrepàncies amb la direcció expressades a través d'un manifest que defensava l'ortodòxia del falangisme franquista també firmat per altres militants com Raimundo Fernández Cuesta o Pilar Primo de Rivera. *[MMF]*

Gibert Pujol, Miquel M.

la Granadella, les Garrigues, 1956

Escriptor i investigador de la literatura. La seva eclosió en el camp de la literatura catalana es produí amb *La victòria de la creu*, obra amb què quedà finalista del Premi Sant Jordi de novel·la l'any 2005 i amb què guanyà el Premi Creixells que atorga l'Ateneu Barcelonès el 2007. Amb anterioritat, havia publicat *La desgràcia de pecar* (2001, Premi Narcís Oller), *Viatge a la Xina* (2004), i les obres de teatre: *El sol dels crisantems* (1982); *El vi més ardent* (1983), estrenada al teatre Regina; *Com un mirall entelat* (1994), estrenada al Romea; *El somriure del marbre* (1988); *La memòria del Natzarè* (1997); *Freda o la inclemència del temps* (1993),

i *Una fantasma com n'hi ha poques* (2007). També és autor, d'altra banda, de nombroses publicacions al voltant del teatre català, castellà i francès dels segles XIX i XX. *[JoCC]*

Gigó Aznar, Jordi Lluís

Casablanca, el Marroc, 1945 - Andorra, 1991

Cineasta. Conegut com a *Georges Gigó*. Fill de l'empresari lleidatà exiliat Josep Gigó Serés, cursà estudis cinematogràfics al Marroc i a França. Tornà a Lleida, on destacà des de mitjans dels anys seixanta com a gran divulgador en ambients cineclubistes i en cinefòrums de la província, molt especialment com a responsable de les sessions de cinema de l'Alliance Française. El 1969 fundà a Andorra la productora Andro Films, amb la qual dirigí curtmetratges documentals, publicitaris i de ficció. Això li permeté donar forma al seu llargmetratge de terror *La perversa caricia de Satán* (1973). Fou també guionista d'E*xorcismo* (1974), dirigida per Joan Bosch, promotor televisiu i precursor a finals dels anys setanta del cinema pornogràfic espanyol. *[OBB/SMS]*

Gigó Serés, Josep

Figura que va sobresortir a Lleida com a empresari de la construcció ja abans de 1920. Destacà per les obres amb dificultats tècniques com la construcció d'altes xemeneies per a fàbriques o la utilització de materials innovadors, com el ciment armat. Entre les edificacions destacà l'aqüeducte Las Canales i la participació en el Camp d'Esports de Lleida (1919). La vinculació republicana de la família, en esdevenir la Guerra Civil, els va portar a l'exili a Casablanca (el Marroc), on van continuar l'activitat. Retornats a Lleida a començaments dels anys seixanta, un dels fills, Georges, va participar en el camp de la direcció cinematogràfica. Paral·lelament, un nebot de Josep, Manuel Gigó, havia contret matrimoni amb la filla del propietari de la botiga de roba La Elegancia, fundada l'any 1905, al carrer Major. A principis dels anys vuitanta, va ampliar l'àrea comercial amb l'adquisició de l'establiment de joguines El Baratillo. Manuel Gigó Fernàndez ha mantingut l'establiment fins a la seva venda a un inversor de franquícies l'any 2007. *[JFB]*

Gil Dòria, Josep

el Pont de Suert, l'Alta Ribagorça, ? - Barcelona, el Barcelonès, 1950

Advocat i polític. Era nebot del dirigent conservador lleidatà Jenaro Vivanco i fill del notari Damià Gil Jovellar. Militant del Partit Liberal afí a Emili Riu, va ser escollit diputat provincial en les eleccions de 1907, 1911 i 1915. Presidí la Diputació entre 1911 i 1913. Quan traslladà la seva residència a Barcelona fou escollit vicepresident primer del Cercle Liberal Democràtic Autonomista del districte tercer. El 1927 fou elegit secretari de la primera junta del Centre de Lleida i les seves comarques de Barcelona. El 1928 era vocal de la junta directiva de la Unió Patriòtica del districte sud. *[JAS]*

Gilabert Gomà, Llorenç

Reus, el Baix Camp, 1888 - Lleida, el Segrià, 1961

Fotògraf professional ambulant, treballà sobretot al Segrià però també en localitats com Tremp i Mollerussa, on realitzava fotografies de comunió i casament. Amb un notable negoci de fotografia, fou conegut per utilitzar la innovadora tècnica dita de foto al minut o minutero, amb què obtenia una primera fotografia negativa sobre paper que, tornada a fotografiar, es podia positivar. Tot el procés es feia al carrer mateix mentre el client passejava. Vestit amb gel·laba, era habitual veure'l treballant a la rambla Ferran. *[XGG/EMS]*

Gili Gaya, Samuel

Lleida, el Segrià, 1892 - Madrid, 1976

Filòleg i gramàtic. Doctor en Filologia Romànica i catedràtic d'ensenyament secundari, fou professor en diverses universitats. Col·laborà a l'Instituto-Escuela de Madrid, centre de pedagogia experimental, i al Centro de Estudios Históricos, amb Ramón Menéndez Pidal, on dirigí edicions crítiques dels clàssics castellans, com ara els estudis sobre Amadís de Gaula, l'edició de *La vida del escudero Marcos Obregón* de Vicente Espinel (1922-1923), i l'edició i estudi de *Guzmán de Alfarache* de Mateo Alemán (1926-1933). En el camp de la gramàtica i el lèxic, cal destacar el *Curso superior de sintaxis española* (1943), reeditat diverses vegades, que representà un punt d'inflexió en els estudis sintàctics del castellà, i el recull *Tesoro lexicográfico* 1492-1627 (1947). En llengua catalana,

realitzà un estudi fonètic del parlar de Lleida (1931), i s'interessà per qüestions de prosòdia, entonació i ritme, etimologia i història de la literatura, amb especial atenció a Joanot Martorell i la novel·la cavalleresca en general. Fou membre de la Real Academia Española des de 1961 i corresponent de l'IEC. El seu llegat està dipositat a la UdL. *[MPT]*

Gili Roig, Baldomer

Lleida, el Segrià, 1873 - Barcelona, el Barcelonès, 1926

Pintor. Allunyat del patró que defineix l'artista català típic del primer quart de segle XX. Malgrat que va estudiar inicialment a l'Escola de Llotja barcelonesa, la seva formació passà per Irun, l'Escola de San Fernando de Madrid, Munic i Roma, fet que el deslligà de les escoles més genuïnes del nostre país. El pintor participava de móns artístics diferents, la qual cosa va forçar el caràcter eclèctic i híbrid de la seva pintura. El seu fou un paisatge de temes essencialment mediterranis i d'un realisme detallista i lluminós de sòlida base tècnica i situat en una línia dosificada de renovació pròxima als sorollistes. Gili Roig sempre mantingué un interès per la pintura de figura, per l'escena de gènere, derivada del realisme anecdòtic del darrer quart de segle centrat en aquell moment en temes folklòrics. Pertanyé a la darrera generació de l'il·luminisme impressionista i del folklorisme simbòlic, en la qual també trobem sota el sol de Sorolla a Gimeno, Rusiñol, Casas o Llimona. Company de tertúlia de Manolo Hugué i de Picasso als Quatre Gats, impulsor del Museu de Lleida amb el recull d'obres de Xavier Gosé que cedí a la mort d'aquest pintor, o descobridor juntament amb Gimeno de les meravelles pictòriques que oferia la Calella de Palafrugell de principis de segle, Baldomer Gili Roig és un personatge rellevant de la nostra memòria artística amb una important producció. La seva mort encara prematura i la seva actitud crítica enfront les avantguardes impediren que la figura quedés prou subratllada dins de la història de l'art. *[JNG]*

Gimeno Belana, Antonio

Lleida, el Segrià, 1912-1997

Pagès i polític. Nascut de família pagesa a la partida de Balàfia, hagué de deixar els estudis als dotze anys per col·laborar en l'explotació familiar dedicada a productes d'horta i corders, tot i que assistí a l'institut del Roser a classes nocturnes. Ja de jove s'implicà en el món cultural de la ciutat. Fou cofundador el 1935 del Centre Sardanista Lleidatà. Durant els anys 1950 i 1960 encapçalà les principals institucions agràries lleidatanes. El 1950 fou elegit president de la Cooperativa Agrícola Pràctica i de la Germandat de Pagesos de nova creació i renovà el càrrec fins el 1967. Regidor de l'ajuntament de Lleida des del 1956 fins el 1961, fou president efectiu de la Junta Central de la Comunitat Central de Regants del Canal de Pinyana i Sèquia de Fontanet entre 1951 i 1967. Morí el 5 de maig de 1997, després de dedicar els darrers anys de la seva vida a diverses activitats culturals i solidàries. *[EVR]*

Giné Badia, Josep

Lleida, el Segrià, 1944

Enginyer industrial, professor de la UdL i polític. Inicialment militant d'ERC, formà part de la llista del partit republicà a les eleccions al Parlament de Catalunya de 1984 per la circumscripció de Lleida. Posteriorment s'integrà a CDC. Mentre governà CiU ocupà diversos càrrecs de responsabilitat a la Generalitat de Catalunya, entre els quals el de delegat del govern de la Generalitat a Lleida, delegat teritorial d'Ensenyament i Universitats, d'Indústria i Energia i d'Economia i Finances i també delegat del Centre d'Informació i Desenvolupament Empresarial (CIDEM). Candidat a l'alcaldia de Lleida per CiU a les eleccions municipals de 1999, en sortí elegit regidor. Durant el període que fou regidor a la Paeria, com a cap de l'oposició entre 1999 i 2003, ocupà també el càrrec de vicepresident tercer de la Diputació de Lleida. Ha estat president de la demarcació de Lleida del Col·legi d'Enginyers Industrials. L'any 2006 fou escollit Síndic de Greuges de la Paeria. *[RUS]*

Giné Macià, Montserrat

Lleida, el Segrià, 1956

Arquitecta. Realitzà els estudis d'arquitectura a l'ETSAB. Des de 1981 exercí la seva professió en els vessants de l'arquitectura i l'urbanisme, compatibilitzant-ho amb altres activitats com la de professora de dibuix i sistemes de representació a l'ETSEA de Lleida des de 1985 fins el 1995. Membre de la revista *DAU Debats d'Arquitectura i Urbanisme* des de desembre de 2002. Participà en múltiples activitats

i ponències relacionades amb l'arquitectura i l'urbanisme. Guanyà, en col·laboració amb Francesc Oró i Salvador Giné, el concurs per a la realització del nou edifici de l'ajuntament de Tremp. Des del juny de 2006 presidí la demarcació de Lleida del COAC.

[MPC]

Giné Macià, Salvador

Lleida, el Segrià, 1958

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1982. Impartí docència a la UdL i, entre 1996 i 1998, fou director dels Serveis d'Arquitectura i Urbanisme del Consell Comarcal de l'Urgell. Entre els habitatges edificats destaquen el conjunt del carrer Joc de la Bola de la ciutat de Lleida (1995-97) i el Centre Cívic (1997-1998) i el poliesportiu (2003-04) d'Alpicat, i de les obres de reforma i rehabilitació sobresurt la restauració de les muralles del barranc de la Botera i del cementiri de Balaguer. També urbanitzà l'accés al castell Formós, juntament amb Montserrat Giné i amb Vicens Vilanova realitzà l'ordenació del Campus d'Agrònoms (2000). Guanyà, amb Francesc Oró i Montserrat Giné el concurs per a la realització del nou edifici per a l'ajuntament de Tremp. Els seus treballs d'interiorisme i decoració han estat seleccionats diverses vegades pel Premi FAD d'arquitectura i urbanisme. *[MaSM]*

Giribet Puig, Simó

Cervera, la Segarra, 1914 - Barcelona, el Barcelonès, 1983

Músic i compositor. Exercí d'oficial de notaria a Cervera i Barcelona, tasca que compaginà amb la docència de la música i amb la composició de peces lleugeres, de sardanes, d'obres de caire clàssic i de música religiosa, moltes de les quals evocaven Cervera. La peça més remarcable són els seus *Goigs del Santíssim Misteri*. Formà part de l'orquestra L'Orotava, integrada per músics de Cervera. Durant molts anys intervingué com a violinista a la Passió i a les Completes del Santíssim Misteri de Cervera. *[MPT]*

Giró Ribé, Manuel

Lleida, el Segrià, 1848 - Barcelona, el Barcelonès, 1916

Compositor i organista. Inicià la seva formació musical a l'escolania de la catedral de Lleida amb el mestre de capella Magí Puntí. El 1870, després d'abandonar una incipient carrera eclesiàstica, es traslladà a Barcelona per continuar els estudis musicals. El 1875 marxà a París, on residí onze anys. Hi estrenà alguna de les seves obres simfòniques, com la *Sinfonía mozárabe*, a la Sala Érard (1877). Publicà un recull de melodies per a cant i piano amb el títol *Tras los montes* (1879). El 1884 tingué un gran èxit a la Gran Òpera amb una obra integrada per balls i cors titulada *Divertissement andalous*. A Barcelona estrenà al Liceu l'òpera *Il Rinnegato Alonso García* (1885). Tornà a París, on féu de corresponsal de La Ilustración Musical Hispano-Americana. Abans de retirar-se de la vida pública escrigué diverses òperes i sarsueles, algunes de les quals s'estrenaren a Madrid, Barcelona i París. També cultivà la música religiosa, en què destacà la Missa de rèquiem dedicada al seu amic el tenor Julián Gayarre. *[MBT]*

Girona Vilanova, Ignasi

Barcelona, el Barcelonès, 1857-1923

Enginyer i polític. Descendent d'una de les famílies —d'arrels urgellenques— més dinàmiques de la burgesia catalana del segle XIX. Fill primogènit d'Ignasi Girona Agrafel (1824-1889), un dels principals accionistes de la Societat Anònima Canal d'Urgell, i nét d'Ignasi Girona Targa (1781-1867), fundador de la companyia Girona Hermanos, Clavé & Cía. Va cursar estudis de Ciències Físiques i d'Enginyeria Industrial a la UB i s'especialitzà en agronomia a l'Institut Nacional Agronòmic de París. Va heretar una part del Castell del Remei, una extensa finca situada al municipi de Penelles (la Noguera), regada pel canal d'Urgell, que el seu avi adquirí durant la primera meitat del segle XIX. Convertit en un dels majors propietaris agrícoles de la zona regada, va exercir un destacat paper en les principals organitzacions patronals del món agrari. Va participar activament en la fundació de la Cambra Agrícola Oficial de Lleida (1899), fou durant dos períodes diferents —1902-1907 i 1915-1923— president de l'IACSI i durant l'etapa 1906-1907 va ocupar la presidència de la Federació Agrícola Catalano-Balear. En el terreny de la política, estigué vinculat a la Lliga Regionalista i va ser diputat a Corts, l'any 1905 per la circumscripció de Barcelona i el 1907 pel districte de Granollers i senador per Lleida (1911-1914). *[JMRM]*

Glas

Empresa dedicada a la fabricació i comercialització de gelats (tant de crema com de xarrups), glaçons, neules i orxata de xufla. També coneguda com J. Casañé SA, va ser fundada l'any 1947 a la ciutat de Lleida per Josep Maria Casañé Barberà i no va ser fins a l'any 1973 que es va convertir en societat anònima, amb una fàbrica situada al carrer Unió. El 2001 es van adquirir unes noves instal·lacions, ubicades a la partida de la Mariola, amb una capacitat de fred de 3.000 m^3 i una capacitat de fabricació de 5.000 litres/hora. A inicis del segle XXI el president del consell d'administració era Jaume Casañé Bellet i els productes més característics van ser el gelat de taronja tropical i les neules amb oli d'oliva. *[JFF]*

Godàs Legido, Frederic

Lleida, el Segrià, 1879 - Senaillac, França, 1920

Pedagog i polític. Casat amb la mestra Victorina Vila. Estudià Magisteri a Lleida i Barcelona. Després de treballar a Tremp (com a mestre) i a Menàrguens (com a administrador a la sucrera), s'instal·là a Lleida, on el 1906 fundà el Liceu Escolar. Aquesta escola va esdevenir el centre de renovació pedagògica de referència a les terres de Lleida durant el primer terç del segle XX. Fou, a més, un dels homes clau en la primera època de Joventut Republicana, juntament amb Humbert Torres i Alfred Pereña, i col·laborador habitual d'*El Ideal*, i d'altres publicacions. Va ser elegit regidor a la Paeria de Lleida els anys 1909, 1911 i 1915. *[JSS]*

Godàs Vila, Elvira

Lleida, el Segrià, 1917

Mestra. Filla dels mestres Frederic Godàs i Victorina Vila, obtingué el títol de mestra en el curs accelerat que es féu el 1937, en plena guerra. Fou, també, professora de música i de català. El mateix 1937 va exercir de mestra a l'escola Nova Infància a Barcelona i el 1938 a les Escoles de la República de les Borges Blanques i Figueres, on arribà uns dies abans de l'entrada dels franquistes a Lleida. El 25 de gener de 1939 s'exilià a Mèxic amb el seu marit Josep Cervera Piñol, membre destacat de Joventut Republicana i director de moltes de les escoles que Elvira Godàs impulsà en aquest país, com l'Acadèmia Cervantes a Mérida (Yucatán) i el Colegio Infantil Andersen (Mèxic DF, 1951). El 1956 creà el Jardí d'Infants Juan Ramón Jiménez. A la dècada dels 60 treballà de professora de música al Colegio Franco-Mexicano i al col·legi Las Vizcaínas. El 1970 tornà a Catalunya. Fundà a Castelldefels el Petit Món, un jardí d'infants (1971). Retornà a Mèxic el 1975, però el 1980 s'establí definitivament a Catalunya. Treballà de mestra a Barcelona fins a la seva jubilació el 1983.

[SMSu/HEM]

Gomà Otero, Mariano

Barcelona, el Barcelonès, 1949

Arquitecte. Fill del també arquitecte Mariano Gomà Pujades. Titulat per l'ETSAB el 1978, completà els estudis a Grenoble i Cambridge. Fou president de la demarcació de Lleida del COAC (1985-1990), des d'on impulsà la nova seu del col·legi, inaugurada l'any 1996. Arquitecte municipal de Vielha e Mijaran entre 1987 i 1999, posteriorment fou director dels Serveis Tècnics Municipals. Amb despatx d'arquitectura obert a Barcelona i Lleida ha dut a terme una important activitat privada. Entre les seves obres s'hi compta el disseny de la nova casa sacerdotal del Bisbat del carrer Aragó de la capital. Amb una destacada presència en la vida ciutadana, ha estat responsable dels Armats de la Sang i, des del 2005, president de l'Assemblea Provincial de la Creu Roja de Lleida. L'afició per l'escriptura, era col·laborador habitual en diversos mitjans de comunicació, el portà a publicar *Mi encuentro con África. Un viaje a la emoción y el dolor* (1999). *[JSS]*

Gomà Pujades, Mariano

Lleida, el Segrià, 1915 - Barcelona, el Barcelonès, 1990

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB (1941), va conrear també la pintura i va exposar en diverses ciutats del país. Finalitzada la Guerra Civil retorna a Lleida com a alferes provisional i participa en la recuperació de la ciutat, alhora que era present en múltiples institucions i iniciatives culturals. Participà en la projecció dels quarters de Gardeny (1941) i treballà per a Regiones Devastadas amb la intervenció en la reconstrucció de diversos temples per moltes localitats de la província, així com en la recuperació de la Seu Vella de Lleida, on va restaurar la capella de Requesens. Arquitecte del ministeri d'Hisenda, entre les seves obres destaca la Clínica del Perpetuo

Socorro (1943), l'edifici de Caja de Ahorros i Montepío de Lleida (1945-48), fet amb Rodríguez Mijares, l'edifici de Sanitat, actual ICS (1956-58), l'edifici de la Cambra de Comerç i Indústria (1958-60), en col·laboració amb Francesc Bordalba, el Monument a Enric Granados a la Seu Vella, amb escultures de Benjamín Mustiales (1964), l'ajuntament de Balaguer (1969), així com la delegació d'Hisenda a la plaça Cervantes (1971), un dels projectes més importants que féu a Madrid, on s'havia traslladat, el 1961, com a arquitecte en cap dels Serveis de Valoració Urbana del ministeri d'Hisenda. A l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Madrid impartí, entre 1968 i 1976 la matèria d'Estètica i Composició. Secretari general del Consell Superior dels Col·legis d'Arquitectes d'Espanya (1971-1976) i membre delegat titular espanyol del Comitè Executiu de la Unió Internacional d'Arquitectes fou nomenat acadèmic de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando i rebé la medalla de la demarcació de Lleida del COAC (1987) i la Medalla de la Ciutat de Lleida. *[CMC]*

Gomar de las Infantas, Marià de

Lleida, el Segrià, 1857-1923

Marquès de Vilana i baró de la Granadella. Propietari i polític. Descendent d'una família de grans propietaris amb ascendents polítics lligats primer al moderantisme, esdevingué posteriorment un dels líders de l'integrisme lleidatà. Es llicencià en Dret a la UB, tot i que no exercí l'advocacia. La seva relació familiar amb el capitost conservador de la Seu d'Urgell, Josep Tarragona (casat amb Mercedes de Gomar de las Infantas), va propiciar que fos elegit diputat provincial pel districte de la Seu-Sort el 1896 i el 1901. Va ser secretari de la Diputació entre 1898 i 1901. En les eleccions de 1907 va ser designat senador. Com a representat de l'integrisme va signar els manifestos de Solidaritat Catalana a Lleida el 1907 i el de la Concentració Popular el 1917. Participà en la fundació de la Joventut Catòlica i de la Lliga Catòlica i presidí l'Acadèmia Mariana. En el camp econòmic presidí la Junta del Canal d'Aragó i Catalunya, la Societat Elèctrica de Lleida, la Confraria de Llaurадors, i fou un dels impulsors de la creació del Sindicat Agrari Catòlic i de la seva revista *Lo Rampill*. El seu fill Lluís de Gomar de Veciana (?, Tortosa, el Baix Ebre, 1979, advocat i polític) va ser nomenat, durant la dictadura de Primo de Rivera, tres cops regidor de la Paeria de Lleida (gener de 1924, març de 1924 i 1925). *[JAS]*

Gómez Grau, Claudi

Cervera, la Segarra, 1907 - Lleida, el Segrià, 1989

Fotògraf. Fill d'una família modesta, es destacà des de ben jove pel seu activisme cultural ciutadà. A la dècada dels anys vint, mentre treballava de barber, il·lustrà articles i publicacions sobre Cervera, així com una col·lecció de postals per encàrrec d'Agustí Duran Sanpere. L'any 1936 abandonà Cervera, on retornà als anys quaranta per seguir desenvolupant la seva obra fotogràfica. Col·laborà amb l'etnògraf Ramon Violant recollint testimonis gràfics de paisatges i arquitectura dels Pirineus. També realitzà reportatges de les festes de Cervera o sobre els terrissaires de Verdú. Aficionat al cinema, participà com a fotògraf en rodatges de pel·lícules, algunes tan importants com *Lawrence d'Aràbia*. El seu negoci de fotografia es mantingué en actiu de la mà del seu nebot.

[OBB/SMS]

Gómez Grau, Frederic

Cervera, la Segarra, 1920

Fotògraf de cinema. Germà del també fotògraf Claudi Gómez Grau, treballà per a les principals productores de Hollywood i exercí com a fotògraf de rodatge en pel·lícules com *Doctor Zhivago*, *Papillon*, *La caiguda de l'Imperi Romà*, o *Salomó i la reina de Saba*, entre moltes altres. En l'àmbit espanyol destaca la seva intervenció en pel·lícules com *La colmena* o *¡Ay Carmela!* *[AJM]*

Gómez Marsol, Anna

el Palau d'Anglesola, el Pla d'Urgell, 1957

Periodista. Llicenciada en Ciències de la Informació, inicià la seva carrera professional a Ràdio Barcelona i al diari l'*Avui*. L'any 1983 es traslladà a la ciutat de Lleida per incorporar-se a l'equip fundacional d'informatius de Ràdio Terra Ferma-Cadena 13. Un any després es féu càrrec dels informatius de Ràdio Ponent, emissora pionera de la ràdio en català a Lleida, amb tarannà independent i progressista. Posteriorment n'assumí la direcció. L'any 1988 s'incorporà a la redacció del diari *Segre* per ampliar la secció de

Comarques, àrea de la qual fou nomenada cap l'any 1990. Tres anys més tard, passà a ser la cap de redacció del diari i el 2000 n'ocupà la sotsdirecció. Des de 2008 fou directora adjunta de Segre (ràdio, premsa i TV Lleida). *[MPC]*

Gómez Sandoval, Pere

Villacarrillo, Jaén, 1951

Artista. Signà la seva obra com a *Sandoval*. Arribà a Lleida quan tenia 14 anys i des de molt jove ha conreat la pintura, l'escultura i, sobretot, el gravat, tècnica amb la qual ha assolit un remarcable prestigi. Ha realitzat exposicions individuals i ha participat en exposicions col·lectives de projecció nacional i internacional. Partícep reiterat en el certamen de gravats miniprim de Cadaqués i il·lustrador amb gravats i xilografies de llibres i publicacions de bibliògraf, té obra, entre altres institucions, a la Biblioteca Nacional de Madrid. Ha estat mereixedor de diversos guardons entre els quals destaquen els premis concedits pel Cercle de Belles Arts de Lleida. *[CMC]*

Gómez Triviño, Manuel

Lleida, el Segrià, 1952

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1982. Exercí la docència universitària al departament de Projectes Arquitectònics de la UPC des de 1986. Ha construït habitatges públics en diversos indrets de Catalunya com Vielha (1991-96), Lleida (2002) i Barcelona (2003). És autor del Museu Comarcal (1990-95), juntament amb Humbert Costa, i de l'Arxiu Històric (1998-2003) de la ciutat de Balaguer; de l'Institut d'Ensenyament Secundari de Bellcaire (2001) i destaca la participació tinguda en la construcció i rehabilitació de diversos edificis que conformaren la UdL, fets també amb Humbert Costa, com és el cas de la Facultat de Medicina i l'Escola d'Infermeria (1986-89), l'ETSEA (1993-96) i la Facultat de Dret i Economia (1993-2003), així com la rehabilitació de l'Hospital de Santa Maria de Lleida (1988). El 1997 va ser Premi Bonaplata de Restauració i la seva obra ha estat seleccionada en el Premis Demarcacions COAC els anys 1997, 2000, 2003 i 2005. *[MaSM]*

Gómez Vidal, Josep

Lleida, el Segrià, 1923-2005

Fotògraf. De formació autodidacta, aconseguí un nom important en el món de la fotografia professional. La seva obra, formada fonamentalment de reportatge, atengué els més diversos esdeveniments de la ciutat de Lleida al llarg del temps. Bona part d'aquests reportatges li foren encarregats per publicacions com *la Mañana*, on realitzà els seus primers treballs, o l'agència Efe. Present a la majoria dels esdeveniments públics en raó de la seva professió, fou un dels personatges més coneguts de la ciutat. Obrí una botiga de fotografia al carrer Major, negoci que fou continuat pel seu fill, Jordi Gómez Payà. *[XGG/EMS]*

González González, Miguel Ángel

San Nicolás de los Arroyos, Argentina, 1949

Escultor i dibuixant. Fill d'espanyols, l'any 1991 s'establí al barri de Pardinyes de Lleida. Abans, ja havia desenvolupat una important activitat artística al seu país d'orígen, en què destacà el treball amb ferro, un material fonamental en les seves obres. Implicat en diverses iniciatives culturals de la ciutat, com l'Associació d'Arts de Ponent, ha presentat la seva obra en diverses exposicions individuals i col·lectives a Lleida, Barcelona, Cadaqués i París. Autor d'obres de petit i de gran format, entre aquestes destaquen les escultures dedicades al president Lluís Companys i a Manolo Calpe, inspirador de l'Aplec del Caragol, instal·lada als Camps Elisis de Lleida. *[JSSJ]*

González Mínguez, Josep Lluís

Lleida, el Segrià, 1946-2004

Empresari i dirigent esportiu. Va ser president de Consulting i Gestió Immobiliària Fincas Farré. Gran entusiasta de tots els esports, entre els quals destaca el futbol, el golf i la pesca. Va realitzar una gran activitat pública: regidor en el primer ajuntament democràtic (1979) com a independent per CC, president de la UE Lleida i directiu de la Jove Cambra Internacional, va aconseguir 50.000 firmes per a la Barcelona Olímpica'92. Tingué també una activa presència al Tennis Lleida, el Sícoris Club, els Armats de Lleida, la Societat de Pescadors, el Fòrum 2001, el Raimat Golf Club, Òmnium Cultural i el Cercle de Belles Arts, entre molts altres. El Club Atlètic Segre el féu soci d'honor per la cessió del camp de futbol a Cappont. *[JPER]*

González Trevilla, José María

Propietari, comerciant i polític santanderí. Va ser diputat a la Diputació Provincial de Santander entre 1883 i 1890, vicepresident de la Comissió Provincial durant l'anualitat de 1888-1889 i vicepresident de la corporació el 1889. Entre 1894 i 1899 exercí l'alcaldia de Santander. Aquest darrer any fou escollit senador per la província de Santander, escó que renovà el 1901. El 1905 assolí una acta de senador per la província de Lleida dins els rengles del Partit Liberal.

[JAS]

Goñi Gracenea, Xavier

Lleida, el Segrià, 1953

Fotògraf i enginyer tècnic agrícola. Ha estat coordinador del Servei de Reproducció i Imatge de la UdL d'ençà de 1992. Organitzà i impartí cursos i tallers sobre el món de la fotografia, a més de formar part del jurat de diversos concursos fotogràfics. Autor de molts treballs fotogràfics editats per institucions públiques i diverses empreses editorials i periodístiques, també realitzà diverses exposicions individuals: *Retrat en el paisatge* (Sala Coma Estadella, 2001), *Perfils* (Sala del Roser, dMostra 2003), *Carrer Major* (sala Gòtica de l'IEI, 2004). I particpà en col·lectives com *De Universitate* (UdL, 1998) o *Territori ciutat i gent* (Col·legi d'Aparelladors de Barcelona, Primavera Fotogràfica 2002). Fou l'organitzador del primer Premi de Fotografia Josep Manetes, comissionà cinc edicions de la Primavera Fotogràfica a Lleida i fou coorganitzador de la dMostra (2003). Interessat per la fotografia històrica, va ser coautor de la *Història Gràfica de Lleida* (1991) i impulsor del fons fotogràfic de la UdL i de l'Ateneu Popular de Ponent. Des d'aquesta entitat, a més, realitzà diverses activitats de difusió de la fotografia *[JSSJ]*

Gordó Montaña, Silvio

la Pobla de Segur, el Pallars Jussà

Fotògraf. Inaugurà una botiga de fotografia a la Pobla a mitjans del anys 1910, on es podien adquirir tot tipus de productes fotogràfics, així com equipaments i col·leccions de postals d'una àmplia zona dels Pirineus. A l'inici de la Guerra Civil marxà a Sevilla, on es va quedar. El seu llegat fotogràfic inclou imatges de la Pobla i tota la comarca, així com una gran quantitat de retrats que realitzava al seu estudi, a més d'un nombrós material sobre la construcció de les centrals hidroelèctriques, que constitueix un testimoni molt valuós de la primera meitat del segle XX. *[XGG]*

Gorgues Continjoch, Maria

Lleida, el Segrià, 1950

Periodista. Cursà la llicenciatura de Ciències de la Informació a la UB i també amplià la seva formació amb estudis de cinema i vídeo. Des de 1991 fou redactora de la secció de cultura d'informatius diaris de TVC i presentadora de programes culturals com *Tres, Catorze, Setze*. També, en la mateixa televisió, féu de directora, guionista i presentadora del programa *MAG Magazine*, entre d'altres, i conductora i presentadora del primer *Telenotícies Vespre* emès el 1984. En la seva trajectòria, també, se la conegué com a directora i guionista de documentals com *El Liceu i les mutuacions del luxe* i *Josep Carreras a escena*.

[MPC]

Gosé Rovira, Xavier

Alcalá de Henares, Madrid, 1876 - Lleida, el Segrià, 1915

Dibuixant. Fill d'una família d'origen lleidatà. Després de treballar a Barcelona en revistes com ara *Els 4 Gats* i *L'Esquella de la Torratxa*, s'establí a París l'any 1900, on publicà els seus dibuixos en algunes de les principals revistes satíriques del país. L'any 1906 abandonà el to irònic i mordaç per convertir-se en el narrador oficial del món elegant i mundà que caracteritzava el París d'aquella època. Gosé esdevingué, així, testimoni excepcional d'una societat a mig camí entre la tradició i la modernitat que el reconegué com un dels seus grans cronistes gràfics. En el moment de la seva mort, però, ja havia superat el paper de mer narrador per convertir-se, a través de la recerca psicològica dels personatges, en un artista capaç d'obrir nous camins dins el món de la il·lustració si, malauradament, la seva salut no hagués estat tan efímera com el món que l'envoltava.

[FGG]

Governador militar

Amb el governador civil, esdevingué la principal autoritat de la província i tingué al seu càrrec totes les forces militars destacades a les comarques de Lleida durant el segle XX. El càrrec de governador militar

era exercit pel comandament de la unitat més important destinada a la província. Fins el 1936, fou un general de brigada, cap de la segona brigada pertanyent, segons l'època, a la divisió vuitena, novena o desena amb seu primer a Tarragona i després a Osca. Al finalitzar la Guerra Civil s'establí una divisió de muntanya a les comarques lleidatanes (inicialment la División nº 43, més tard anomenada División de Montaña nº 42, Urgel nº 42 i des de 1968 Urgel nº 4) per la qual cosa el seu cap, i alhora governador militar, era un general de divisió. L'estada d'aquests generals a Lleida acostumava a ser breu, atès que aviat arribava un ascens o un trasllat a una destinació de més rellevància. Entre els governadors militars del franquisme destaquen Emilio Esteban Infantes, que substituí el general Muñoz Grandes al front de la División Azul o Alfonso Armada, implicat en l'intent de cop d'estat de febrer de 1981. A més de comandar les unitats, era el responsable de la resta de dependències i organismes militars com el centre de mobilització i reclutament. En moments d'especial conflictivitat en afers d'ordre públic dirigia la repressió de vagues i manifestacions i, durant el Franquisme, la vigilància fronterera i la lluita contra el maquis. El 1996, coincidint amb la reorganització de l'exèrcit de terra que comportà la dissolució de la División Urgel nº 4 desaparegué el càrrec de governador militar. Des d'aleshores el representant de l'exèrcit a Lleida passà a ser un coronel anomenat primer delegat i després sotsdelegat de Defensa. Paral·lelament es creà la figura del comandant militar de la província, que exercí el coronel director de l'Acadèmia General Bàsica de Sotsoficials de Talarn, única força militar que restà a les comarques de Lleida. *[JCB]*

Gràcia Petit, Sebastià

Lleida, el Segrià, 1927

Llibreter i activista cultural. Inicià la seva trajectòria sardanista de la mà del seu germà com a part de la colla Santiago Rusiñol (1940). S'integrà al Centro Sardanista de Lérida el 1946 amb la voluntat de normalitzar la sardana a Lleida, cosa que el dugué a impulsar el 1950 el Grup Sardanista CE Huracans, des d'on va difondre l'ensenyament de la sardana en diverses localitats de Ponent. Fou un dels promotors del Primer Campionat de Colles Sardanistes de les terres Lleidatanes i de l'organització dels actes de Lleida, Ciutat Pubilla de la Sardana (1961). L'any 1960 inicià l'emissió titulada *La Sardana*, a Ràdio Lleida, que s'ha emès ininterrompudament durant més de quaranta-cinc anys. Des de l'any 1989 coordinà la pàgina de cultura popular *La Veu de la Sardana* al diari *la Mañana*. Entre d'altres distincions rebé la Medalla de Bronze de la Ciutat de Lleida (1987) i la Creu de Sant Jordi (1988). *[JCE]*

Graell Hernández, Ramon

Perles d'Alinyà, l'Alt Urgell, 1943

Polític. Afiliat a CDC d'ençà de 1977, fou membre fundador del partit a l'Alt Urgell. Entre 1978 i 1994 va ser-ne cap comarcal i entre 1996 i 2003 conseller nacional. Regidor a l'ajuntament de la Seu d'Urgell i de les Valls de Valira (1979-1995 i 1995-2003, respectivament), fou membre del Consell Comarcal de l'Alt Urgell des del 1988 fins el 2003, i ocupà un escó a la Diputació de Lleida entre 1987 i 1996. *[JCE]*

Graells Forcada, Josep Maria

Albesa, la Noguera, 1941

Perit agrícola i polític. Membre del servei nacional de concentració parcel·lària de l'IRYDA, treballà en diversos projectes a Guadalajara, Segòvia, Girona i Lleida. Entre 1980 i 1982 fou destinat al Brasil per a la realització d'un projecte de transformacions de secà amb reg. D'ençà de 1977 milità a CDC i fou responsable de la sectorial d'agricultura de la federació de Lleida (1977-1980). Diputat al Parlament de Catalunya per CiU (1980-1984) va ser nomenat cap dels Serveis Territorials de Lleida del DARP (1982-1984). Posteriorment fou vicepresident del consell assessor del DARP. *[JCE]*

Grajos de Fernando, Los

Rèplica al grup de pressió lleidatà Caliu Ilerdenc. Van ser patrocinats pel governador civil José Carrera Cejudo (1945-1951) per contrarestar la influència de les forces vives locals. Els seus vint-i-vuit membres, cooptats directament pel secretari del governador Laureano Alija, es reuniren per primer cop el 1948 i la seva activitat durà fins el 1953, poc després que el seu inspirador deixà de ser la primera autoritat provincial. Reunia principalment homes de negocis de la ciutat, als quals se'ls adjudicà el malnom dels *jueus de Fernando*, ateses les seves activitats espe-

culatives en temps d'autarquia, cupos i estraperlo. Noms com Víctor Hellín Sol (alcalde de Lleida durant aquells anys), José M. Dalmau (hoteler i propietari d'un taller mecànic i gasolinera), Juan Duch Salisi (industrial fariner), els germans Miguel i Julián Mangrané Alimbau (industrials), Antonio Pàmies (financer), els germans Francisco i Jaime Pifarré Nebot (industrials de pells adobades), Antonio Roch (industrial del ciment), Ramón Subirà (empresari cerealista), Francisco Pons Segués (farmacèutic), Miquel Puig Bonet (empresari i gestor) i Francisco Bordalba Armengol (metge i alcalde durant la dictadura de Primo de Rivera), entre altres, es comptaren entre els membres d'aquest col·lectiu. *[CMC/JGS]*

Gralla i la Dalla, La

Grup poètic sorgit a Lleida (el Segrià) l'any 1974, fundat pels llavors estudiants Josep Borrell *Xerric* i Francesc Pané. Les seves figures més representatives foren els ja esmentats Borrell i Pané, Eduard Falcó, Enric Pociello, Toni Castellseguer, Pep Segon, Alfons Ros, Esteve Mestre, Ignasi Aldomà, Jordi Pérez, Jordi Gener i Josep M. Gené, entre d'altres. Va editar els assajos sobre creació literària *Objectes-24* (1976), *Mass... suave* (1976), *Lloança del magall* (1977) i el recull poètic *Glop de llop* (1978). Publicà entre els anys 1979 i 1985 la revista literària *L'Estrof*, que obrí nous camins en el panorama cultural de la Lleida de la Transició, alhora que serví de plataforma per donar a conèixer prometedores figures literàries de les comarques ponentines. El grup es dissolgué formalment l'any 1985 arran de la desaparició del poeta mollerussenc Toni Castellseguer, un dels membres més compromesos. *[ATR/MAM]*

Granados Campiña, Enric

Lleida, el Segrià, 1867 - Canal de la Mànega, 1916

Compositor, pianista i pedagog. Fill de pare militar de procedència cubana i de mare oriünda de Santander, Enric Granados nasqué durant un curt destí del pare a Lleida, el qual, poc després, fou nomenat governador militar de Santa Cruz de Tenerife. A partir de 1874 la família Granados s'establí a Barcelona, on es consolidà la formació musical del jove Enric. El 1887 marxà a París, on rebé classes particulars de Charles W. de Bériot alhora que contactà amb el ric ambient musical francès. Una de les seves primeres obres, les dotze *Danzas españolas* (1890), tingué molt èxit i li donà gran projecció. El 1898 estrenà a Madrid l'òpera *María del Carmen*. Ben aviat començà a participar en el projecte del Teatre Líric Català impulsat per Adrià Gual, freqüentà els cercles modernistes i col·laborà amb Apel·les Mestres en diverses produccions escèniques. El seu interès pedagògic culminà amb la creació, el 1901, de l'Acadèmia Granados, per les aules de la qual passaren gran nombre de destacats músics del país. El 1905 es presentà a la sala Pleyel de París, on interpretà obres pròpies, fet que contribuí a projectar-se, com a pianista i compositor, internacionalment. La seva simfonia *Dante* s'estrenà al Palau de la Música Catalana el 1908. Fascinat pel món de les pintures de Goya escrigué una suite per a piano que, amb el títol *Goyescas*, fou presentada al Palau de la Música Catalana el 1911. Poc després, la convertí en una òpera que, en no poder ser presentada a Europa a causa de l'esclat de la Primera Guerra Mundial, s'estrenà al Metropolitan de Nova York el 1916. Granados morí ofegat en ser torpedinat el vaixell en què tornava després d'assistir a l'estrena novaiorquesa de la seva òpera. Animat pel seu paisà i amic, el pianista Ricard Viñes, Granados havia tornat a la seva ciutat natal en diverses ocasions per oferir concerts. L'any 1911 Lleida tributà a ambdós un sentit homenatge. A més, l'Auditori que s'hi construí a finals del segle XX porta el seu nom. *[MBT]*

Granja Castelló

Empresa. Fundada el 1932 pel pagès i ramader de Tordera Joan Castelló Llunes. L'any 1934, els seus fills Rossend i Josep traslladaren l'empresa, dedicada a la comercialització de llet fresca, a Mollerussa. La factoria s'establí definitivament a la part més al sud de la N-II, al límit amb el terme de Golmés, on ocupà una superfície de 44.000 m^2. El 1970, Granja Castelló inicià la producció de llet esterilitzada. El 1995 començà la comercialització de llets pasteuritzades, subvertí la situació de monopoli existent al mercat espanyol i establí en aquesta àrea 7.000 punts de venda. L'empresa s'incorporà a Nestlé entre 1986 i 1991. El 1999 Puleva adquirí el 80% del negoci, que l'any 1996 facturava 17.000 milions de pessetes. Puleva Food, líder del sector lacti, consumà l'operació el 2002 quan adquirí la resta de l'accionariat. El mateix any la família Castelló i Puleva Food constituïen

la societat Castillo Castelló, dedicada a la promoció de les marques El Castillo, Nadó i Plana de Vic, de la dissolta Granja Castelló. *[JoCC]*

Granja Sant Vicenç Ferrer

les Penelles, la Noguera

Explotació agropecuària de l'Urgell regat que tingué una forta incidència en aquesta zona. Propietat de la família Pons, resident a Barcelona, fou administrada per la família Cortés-Torras des del primer terç del segle XX. Josep Cortés Torras, nascut a la granja i com a perit agrícola, la dirigí a partir de 1950. Gaudí de gran prestigi a la zona regada, que féu que fos elegit president del Sindicat de Regants dels Canals d'Urgell entre 1977 i 1989. *[EVR]*

Granja, Maties

Sort, el Pallars Sobirà, 1840 - Valparaíso, Xile, 1906

Industrial. Desenvolupà la seva professió primerament al Perú i de forma definitiva a Xile (1862). Es dedicà a la indústria salnitrera i a la seva comercialització. Fou un dels primers industrials d'Antofagasta i intervingué en la construcció d'infrastructures per facilitar la comercialització del salnitre, amb una producció anual que arribà als 6 milions de quintars de nitrat. *[JCE]*

Gras d'Esteva, Rafael

Lleida, el Segrià, 1870 - Zamora, 1921

Historiador i arxiver. Llicenciat en Filosofia i Lletres a Saragossa el 1892, exercí de professor en paral·lel a la seva tasca d'arxiver de l'ajuntament de Lleida. Proper al corrent lleidatà de la Renaixença, col·laborà en publicacions com *La Comarca de Lleida* o *Lleida Catalana*. Soci de la Reial Acadèmia de la Història (1900), membre de la Reial Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona (1903) i Cronista Oficial de la Ciutat de Lleida (1905), publicà entre altres, *Lérida y la Guerra de Independencia* (1899) i *La Paheria de Lérida. Notas sobre la Antigua Organización Municipal de la Ciudad* (1149-1707) (1911). El 1909 guanyà la càtedra a Zamora, on investigà el període del regnat de Josep Bonaparte a Espanya. *[CAR]*

Grau Boldú, Pere

Tàrrega, l'Urgell, 1944

Economista i polític. El seu avi, Pere Grau Morros, moliner targarí, menà una activitat política rellevant entre els anys deu del segle XX i la Segona República: secretari de la primera junta del Centre Reformista de Tàrrega (1913), membre de la primera junta d'Unió Republicana (1930), fou, entre el 1931 i el gener de 1934, regidor d'ACR a l'ajuntament de Tàrrega. Per la seva banda, Grau Boldú, militant d'UDC, fou regidor de Tàrrega entre els anys 1983 i 1987, i entre el 1995 i el 2003: primer per la Unió d'Independents de Tàrrega (llista propera a UDC) i després per CiU. Ha estat d'altra banda senador entre 1993 i 1996, i diputat al Congrés entre 2000 i 2008, sempre en representació de CiU. Grau ocupà en paral·lel la presidència del Consell Comarcal de l'Urgell (1995-1999) i la delegació de la Conselleria de Treball a Lleida (1996-1999). *[AJM/JoCC]*

Grau Casals, Ramon

Lleida, el Segrià, 1870 - ?

Joier i polític lleidatà. Milità als rengles del carlisme. Va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida el desembre de 1909, on exercí la tercera tinència d'alcaldia el bienni 1912-14. A l'octubre de 1923 formava part de la junta d'associats que, per decisió del Directori Militar presidit per Primo de Rivera va substituir l'ajuntament. Va ser nomenat alcalde pel governador civil, càrrec que va ocupar fins el febrer de 1924, en què renuncià en ser nomenat diputat provincial pel districte de la Seu d'Urgell-Sort, escó que mantingué fins el 1925. *[JAS]*

Grau Farreres, Júlia

la Portella, el Segrià, 1938

Mestra i pedagoga. De ben petita es traslladà a Barcelona on la seva tieta, mestra de professió, havia treballat anteriorment amb la prestigiosa pedagoga italiana Maria Montessori. Estudià Magisteri a l'Escola Normal de Barcelona. Imbuïda del mètode pedagògic montessorià, el 1959 s'incorporà com a mestra a Talitha on, amb Marta Mata Garriga i Pilar Benejam Arguimbau entre altres, contribuí que fos una de les escoles de Barcelona més significades en la renovació pedagògica al marge del sistema educatiu franquista. Hi treballà fins el 1964 quan, per circumstàncies familiars, s'instal·là a Lleida. El 1967 participà activament a crear l'Escola Espiga i fou la primera mestra, juntament amb Glòria Peret Llove-

ra, que hi exercí la docència. Durant molts anys n'assumí, alhora, la direcció. La seva constant dedicació i compromís amb la pràctica docent més innovadora la féu un dels principals referents d'aquest centre educatiu. Impartí diversos cursos a l'Escola d'Estiu Jaume Miret, endegada des de 1970. Retirada professionalment de la vida acadèmica el 2000, es dedicà a fer tasques socials i educatives en grups socials desfavorits. *[AJM]*

Grau Serís, Josep

Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1945

Polític. Pagès de professió, milità a CDC des de 1983. Fou alcalde de Mollerussa des del 1987 fins el 1999. Des de 1987 fou diputat de la Diputació de Lleida, i entre 1990 i 1999 n'assumí la presidència. Escollit diputat al Parlament espanyol l'any 1993, l'any següent va ser substituït per Joan-Horaci Simó Burgués. Fou elegit diputat al Parlament de Catalunya en la legislatura 1999-2003. En el mateix període fou nomenat conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat en el govern presidit per Jordi Pujol. El 2003 i el 2006 tornà a ocupar l'escó de diputat al Parlament català. *[AJM]*

Gregori Prunera, Agnès

Lleida, el Segrià, 1910-2007

Esportista i modista. Membre destacada del Club Femení i d'Esports de Lleida que el Centre de Cultura i Esports creà l'any 1931. A finals de setembre del mateix any participà en el primer Campionat de Catalunya Femení d'Atletisme. En aquell moment el club lleidatà estava integrat per una quarantena d'atletes i fou l'únic de la competició, amb l'excepció del Club Femení i d'Esports de Barcelona, que participà en totes les proves. També competí, com a membre de la selecció catalana, en el primer Campionat d'Espanya femení a l'aire lliure (1931). L'any 1935 es proclamà campiona absoluta de Catalunya de 100 metres llisos a l'estadi de Montjuïc (Barcelona). La Guerra Civil posà fi a la seva carrera esportiva. Casada amb l'atleta lleidatà Àngel Banqué Jarque (Lleida, 1909-1982), campió de Catalunya i d'Espanya de llançament de disc, la seva germana Pepita també practicà l'atletisme. Tots tres formaren part del Centre d'Esports de Lleida. L'any 1992 la Federació Lleidatana d'Atletisme li lliurà la insígnia d'or en un acte d'homenatge als atletes més veterans. Ella fou l'única representant femenina. *[JSS]*

Gremial, SA, La

L'origen de l'empresa vingué de la Cooperativa Gremial SA, constituïda el gener de 1916. Els socis fundadors van ser Juan Salvat Isern, Manuel Martín Ràfols, Pablo Masip Argüero, Ramón Sauret Trilla i José Mazarico Nacs. El negoci es dedicà a la fabricació i la venda de begudes refrescants i d'aigua seltz, la compravenda i explotació de finques urbanes sota qualsevol modalitat de les admeses en dret i el lloguer de cambres frigorífiques i prestacions del servei de fred industrial. El capital social va ser de 80.000 ptes. i 800 accions nominatives de 100 ptes. L'any 1942 per qüestions legals es transformà el nom en La Gremial, SA. A principis del segle XXI el capital social era de 110.000 euros representats en 10.833 accions nominatives. *[JPER]*

Grup Cogul

Dins del període que s'inicià amb la irrupció de la segona avantguarda a Lleida, destaca l'existència efímera del Grup Cogul (1964-1965), un dels pocs grups d'afirmació artística i com a fórmula d'expressió i activitat compartida, que han aparegut a les terres de Lleida. La significació d'aquest grup en l'àmbit lleidatà es deriva del fet d'agrupar moltes de les principals figures de la plàstica lleidatana del moment —Ernest Ibáñez, Víctor Pérez Pallarés, Albert Vives, Jaume Minguell, Albert Coma i Àngel Jové. Tots ells van professar, durant els pocs mesos d'existència del grup, una ferma vocació per connectar estretament la seva obra amb els trets definidors de l'informalisme català. La primera acció del grup fou la subhasta d'obres realitzada al Cercle de Belles Arts al març de 1964, juntament amb la presentació de la mostra *Grup Cogul* a la sala d'exposicions de la Cambra de Comerç de Lleida. A aquesta li succeïren mostres a Saragossa, Tàrrega, Barcelona i altre cop Lleida, amb la mostra titulada *8 Figura*. Però la mostra més important del grup, i la que més ressò tingué de crítica i comentaris, fou la realitzada entre els mesos de novembre i desembre al Cercle Artístic de Sant Lluc de Barcelona. Tot i que l'activitat individual dels membres del Grup Cogul continuà, el grup deixà de funcionar com a tal des

d'inicis del 1965. La seva dissolució marcà un punt d'inflexió en el, molts cops vehement, debat entre figuració i abstracció a Lleida. *[JNG]*

Grup Consist SA (GRUCONSA)

L'any 1957, l'agramuntí Ramon Llurda Vilà fundà en aquesta vila l'empresa Consist. Dedicada d'antuvi a la fabricació artesanal de sacs de paper, a principis del segle XXI produïa —n'era la primera indústria estatal— sacs i bosses de paper i de plàstic. Joan Llurda Vicens, fill de l'anterior, retornat de Cuba, dirigí la modernització i expansió de l'empresa. D'entre les innovacions tecnològiques que Consist introduí poden consignar-se la fàbrica manual amb vàlvules de sacs de paper (1959), les primeres extrusores i màquines de soldar bosses (1979) i les dues línies de fabricació automatitzada de sacs W&H (1999 i 2002). Amb 200 treballadors i una facturació de 40 milions d'euros, Consist exportà als EUA, Austràlia, Nova Zelanda, l'Orient Mitjà, Taiwan i Àfrica. *[JoCC]*

Grup de Mestres Batec

Moviment de renovació pedagògica fundat a Térmens (la Noguera) durant la dictadura de Primo de Rivera. Defensava l'escola laica, única i pública, i facilità la introducció del mètode Freinet a Lleida. Celebraven reunions periòdiques en diferents localitats de les terres de Lleida per intercanviar idees i material, però també per atansar la seva visió de l'escola a la societat. En formaven part Palau Caselles, Patricio Redondo, José de Tapia, Salvador Ambrós, Dolors Piera i altres mestres joves. Es tractava d'un grup obert, sense direcció, ni estatuts, ni quotes. Els integrants del grup van impulsar la revista *Escola*, apareguda el 1932. Tot i que no en depenien directament, el grup tenia molt a veure amb l'entorn cultural del BOC. Molts dels mestres que en formaven part s'acabaren integrant en la FETE, presentada a Lleida el 1933. Després de la Guerra Civil molts d'ells hagueren de passar a l'exili. Des de l'any 1997 l'Institut Municipal d'Educació de l'ajuntament de Lleida atorga el Premi Batec a la recerca i a la innovació educatives. *[JSSJ]*

Grup de Mestres Isard

Fundat per un grup de mestres cristians (1958-1964), tenia per objectiu trencar l'aïllament en què vivia el magisteri rural, principalment el dels Pirineus. Es va generar un moviment que agrupava més de quatrecents mestres i que tenia per eixos principals la dignificació de l'escola rural i la formació dels associats. Ha estat historiat per un dels seus fundadors: Francesc Terés Llorens (Lleida, el Segrià, 1935), *El grup Isard. Un moviment de mestres rurals a Lleida, 1958-1964* (Lleida, 1999). *[JBP]*

Grup Ercros SA

Començà les activitats el 1817, quan Francesc Cros obrí una fàbrica de productes químics a Barcelona. El 1904 l'empresa, sota la direcció del seu descendent Amadeu Cros, passà a denominar-se SA Cros. Mentrestant, el 1898 l'empresa havia comprat terrenys, situats al costat de la cruïlla de les carreteres de Tarragona i Barcelona, a La Canadiense, on aquesta firma produïa àcid sulfúric i altres productes químics. Aquest emplaçament fou ocupat per la Cros i les successives empreses derivades durant poc més d'un segle. La fabricació de fertilitzants arrencà a les instal·lacions de Lleida l'any 1902. Alhora hom emmagatzemava i comercialitzava nitrat de Xile. Des d'aquest any fins el 1964, la planta s'especialitzà en l'elaboració i venda d'àcid sulfúric i superfosfat de calç, entre altres productes. Entre 1964 i 1966 es construí una gran planta per a la fabricació d'adobs complexos granulats. La seva producció arribà fins a les 120 mil tones a l'any, les quals abastien, principalment, Catalunya i Aragó. Les primeres matèries s'importaven de Huelva (cas de la pirita de ferro, per a l'extracció de sofre), del Marroc (com el fosfat), de Súria o Cardona (la potassa) i altres procedències. El recinte de tot el complex químic tenia més de 10 hectàrees, amb més de 15 mil m^2 de naus. La planta de Lleida formava part de l'àmplia xarxa de centres de producció i distribució de fertilitzants que Cros tenia estesa arreu de l'Estat. Així, una de les plantes més antigues era la factoria de Flix, inaugurada el 1897. Altres instal·lacions i terrenys es trobaven a Puertollano, Cartagena, Huelva i un llarg etcètera. El període entre 1968 i 1980 fou el de màxima activitat. En aquests anys, hi havia 170 treballadors fixos i uns 25-35 entre eventuals i amb contractes de manteniment. L'any 1980, però, es tancaren les plantes de sulfúric, superfosfat i fluosilicat.

Aquestes instal·lacions havien quedat obsoletes. No podien, per tant, competir amb plantes més modernes que gaudien de majors economies d'escala, en un context d'obertura del, fins llavors, protegit mercat espanyol de fertilitzants. De tota manera, ateses les millors expectatives dels adobs líquids, el 1985 es construí una planta per fabricar-ne. Malauradament, aquesta instal·lació tancà el 2005. L'any 1991 també es clausurà la planta d'adobs granulats. La progressiva crisi de Cros a Lleida coincidí amb les vicissituds de l'empresa a Espanya. El 1987, Cros, filial des de l'any anterior de Torras Hostench, controlada per la Kuwait Investment Office a través del financer De la Rosa, esdevingué el principal accionista d'Unión Explosivos Río Tinto, SA (ERT). Finalment, el 30 de juny de 1989 ambdues empreses es fusionaren en l'actual Ercros SA. Aquest mateix any, Ercros va ser dividida en vàries empreses. L'activitat de fabricació i venda d'adobs se segregà i donà lloc a FESA (Fertilizantes Españoles, SA). El 1991 Ercros presentà suspensió de pagaments per gairebé 1.300 milions d'euros. A resultes d'això nasqué l'empresa Erkimia, mentre que FESA es fusionà amb l'empresa pública ENFERSA i donà lloc a FESA-ENFERSA. Aquesta empresa visqué un procés de reducció de dimensió i aplegà el 1993, sota el nom de Fertiberia, les plantes viables, mentre que la resta d'instal·lacions foren tancades. Pel que fa a Lleida, el final de la planta de granulats suposà la venda dels seus terrenys i naus a la firma lleidatana Andrés Andreu. Aquesta operació no aconseguí recuperar l'activitat, de manera que el 2005 cessà definitivament la fabricació i venda d'adobs a l'emplaçament de l'antiga Cros. *[PMA]*

Grup Segre

El diari *Segre*, amb seu a Lleida, fou fundat l'any 1982. Impulsat pel periodista Emilio Rey Gordillo, tot i que el mateix any es va traslladar a Madrid per motius professionals, Manuel Fernández Areal en fou el primer director. El 1983 els treballadors entraren a formar part de l'accionariat i la direcció passà a mans de Carles Revés Escalé i, el 1984, de Ramon Perelló Capdevila. El 1985 entrà en la societat Robert Serentill Utgés, que n'esdevingué el principal accionista i hi aportà nous criteris de gestió. Un any després, fou nomenat director Juan Cal Sánchez; moment des del qual el diari experimentà un creixement constant. Paral·lelament, es renovà la maquinària amb l'adquisició d'una nova rotativa l'any 1988. El mateix any, participà activament en la fundació del *Diari d'Andorra*, per mitjà de la seva participació en la societat Premsa Andorrana SA i també en el setmanari *Nova Tàrrega*, a través d'Eco Serra SL. Amb l'objectiu d'entrar en el negoci multimèdia, el 1994 participà en l'adquisició de Ràdio Terra Ferma, que passà a ser Segre Ràdio. Poc després, el 1997, inicià dues edicions simultànies del mateix diari, en castellà i català, que fou una iniciativa pionera al país. El 2001 s'afegí un nou mitjà al grup, Lleida Televisió, amb tecnologia totalment digital; alhora que desenvolupà, en col·laboració amb la Diputació de Lleida i un proveïdor d'internet, el portal Lleida.com. Fou la primera empresa editora espanyola a assajar amb èxit una única redacció per a tots els seus mitjans de comunicació: premsa, ràdio, internet i televisió.

[CAR]

Grup Vilodí

Empresa. Juan Bautista Vilar Bodi, nascut a Borriana (la Plana Baixa, País Valencià), fundà l'empresa inicial a Tàrrega el 1916, amb l'objectiu de vendre taronges. El nom de l'empresa és una contracció dels dos cognoms del fundador. Amb la segona generació, formada per Luis Vilar Viñals i Aurelio Panadés Pont, l'empresa amplià la comercialització a tota mena de fruites i verdures i amplià el mercat fins a abastar l'Estat. El 1980 es creà la societat Vilodí SA i tres anys després es creà a Vila-sana una Societat Agrària de Transformació, Cebafruit, centrada fonamentalment en la comercialització de diverses varietats de ceba. Des dels anys setanta una nova generació protagonitzà aquesta expansió i la creació de diverses societats, que coneixem com a Grup Vilodí. Es tracta de Baptista Vilar Domingo, Josep Panadés Vilar, Josep M. Greoles Caselles i Juan Burgués Balcells, responsables de l'empresa a inicis del segle XXI. *[EVR]*

Grupo Alimentario ARGAL, SA

Argal tingué el seu origen el 1939 en la fàbrica d'Echavacoiz a Pamplona. La seva expansió es produí mitjançant la incorporació el 1970 de la fàbrica navarresa de Lumbier (Navarra, 1970), de la de Barajas el 1973 i finalment de la fàbrica de Miralcamp el

1990. La fàbrica de Miralcamp va facturar l'any 2005 més de 115,5 milions d'euros i tenia en plantilla 477 treballadors. La producció es basa en derivats del porquí i de l'aviram. La preocupació per la qualitat els conduí a aconseguir els certificats de qualitats d'AENOR (Norma ISO-9001:2000) i l'homologació per la UE. *[JPER]*

Grups de l'Alt Pirineu

Associació cívica i política impulsora del coneixement de les comarques de l'Alta Ribagorça, els Pallars Jussà i Sobirà, l'Alt Urgell, la Cerdanya i el territori d'Aran. Fundada l'any 1973 per gent d'aquestes contrades, la seva tasca bàsica fou organitzar reunions a cada comarca, amb l'estudi puntual de cadascuna i les consegüents accions reivindicatives. El seu moment àlgid coincidí amb la Transició democràtica, on s'aconseguí la Llei d'Agricultura de Muntanya espanyola, la referència constitucional a la problemàtica dels territoris de muntanya i la Llei de Muntanya catalana, impulsora de la formació dels Consells Comarcals de Muntanya, precursors dels actuals Consells Comarcals. Avui la tasca dels GAP és reconeguda tant a l'actual Institut de Desenvolupament de l'Alt Pirineu i Aran com als projectes existents sobre la formació de la Vegueria de l'Alt Pirineu i Aran. En els GAP s'han inspirat moltes de les intervencions parlamentàries dels diputats al Parlament de Catalunya que s'han manifestat en aquesta direcció. *[SGD/AGS]*

Guàrdia Canela, Josep Delfí

Balaguer, la Noguera, 1945

Advocat, jurista i polític. Es llicencià en Dret per la UB. Va formar part de la junta de govern del Col·legi d'Advocats de Barcelona en diverses ocasions. Membre del comitè de redacció de la *Revista Jurídica de Catalunya* (1969), va participar en l'organització del Segon Congrés Jurídic Català (1971). Des de 1975 fou membre de número de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya (entitat que presidí el 1992) i, a partir de 1980, de la Comissió Jurídica Assessora de la Generalitat de Catalunya. Entre els anys 1983 i 2001 fou director de l'Assessoria Jurídica de Ferrocarrils de Barcelona SA i de Transports de Barcelona. Professor a l'Estudi General de Lleida i la UB, va ser autor de diverses publicacions de dret civil català i processal. Proper a UDC, entre els anys 2001 i 2002 fou conseller de Justícia de la Generalitat en un dels governs presidits per Jordi Pujol. El 1998 va rebre la Creu de Sant Jordi. *[JSSJ]*

Guasch Fernández, Francesc

les Borges Blanques, les Garrigues, 1932

Agent comercial i d'assegurances i polític. Afiliat a UDC (1968), fou president del comitè executiu de les terres de Lleida i membre del comitè de govern. Regidor a l'ajuntament de les Borges Blanques (1979-1983, 1995-1999) i diputat al Parlament de Catalunya per CiU (1984-1988), ocupà el càrrec de vocal de la junta directiva de l'Associació d'Antics Diputats entre 2000 i 2002. *[JCE]*

Güell Guillaumet, Josep

Tàrrega, l'Urgell, 1872-1930

Pintor i músic. Fidel a la Unió Catalanista, promogué diverses entitats que hi estigueren vinculades: l'Agrupació Catalanista de Tàrrega (1898) —fou redactor i propietari nominal del seu òrgan, *El Aguila Tarraguense*— i la Lliga Catalanista d'Urgell i Segarra (1903). Corresponsal de *La Renaixensa*, actiu agent de Solidaritat Catalana, mostrà, anys més tard, les seves simpaties per la Joventut Catalanista. Col·laborà també amb *La Signou* (1914-1918), òrgan del Patronat de Sant Jordi de Tàrrega. En el camp artístic fou instrumentista de la Societat Lírica Carnicer (1900), promotor i director del deseixit primer Orfeó Nova Tàrrega (1901), mestre del segon i definitiu (1915), i promotor i director de l'Escola de Gimnàstica Rítmica (1912). Güell va fer excel·lir l'Orfeó targarí, com ho demostren la seva actuació al Palau de la Música (1926) o les seves execucions d'*Israel a Egipte* (1918), o del *Magnificat* de Bach (1925). També compositor i autor, i vinculat a l'excursionisme, Güell promogué *L'Arqueta* (1922), òrgan de l'efímer Museu Targarí. *[JoCC]*

Guijarro Carramiñana, Luis

Paleta i líder sindical a Lleida. Fou un dels dirigents més significats de la CNT a les comarques lleidatanes abans i durant la República. Va ser delegat al congrés confederal de 1931 en representació del Sindicat de la Construcció. Molt probablement era, també, militant de la FAI. Va ser detingut després que,

el 8 de gener de 1933, un grup de faistes assaltessin la caserna de Lleida situada a la Panera. L'abril de 1937 la CNT l'envià a València per ocupar un càrrec sindical de nivell nacional. Després de la Guerra Civil, un tribunal militar l'imposà una pena de presó i el Tribunal de Responsabilitats Polítiques li incoà un expedient, que es va sobreseure el 1945. *[JSSJ]*

Guillaumet Camarasa, Marcel·lí

la Sentiu de Sió, la Noguera, 1947

Polític, pagès i ramader. Alcalde de la Sentiu de Sió des de les files de diverses formacions polítiques, per CC-UCD (1979-1987), per CiU (1987-1999) i per Independents per la Sentiu-Acord Municipal (IS-AM) (1999-2007, any en el qual tornà a ser elegit). Diputat provincial entre 1979 i 2003, fou també membre del Consell Comarcal de la Noguera des del 1987 fins el 1991, del qual ocupà la presidència entre 1999 i 2003. *[JCE]*

Guillerna de las Heras, Ricardo de

Advocat de Madrid. Fou passant del cap del Partit Conservador Francisco Silvela. El 1903 guanyà l'acta de diputat a Corts per la Seu d'Urgell en substitució de qui n'havia estat representant ininterrompudament, des de 1891, Ramón Martínez de Campos. El 1905, però, no va poder revalidar la candidatura, que en sortí derrotada. *[CMC]*

Guimet Prats, Pau

Lleida, el Segrià, 1906-1988

Impressor i editor. Format, entre altres, a la impremta de Joventut Republicana, fundà el 1924 Arts Gràfiques Ilerda. Periodista corresponsal de *La Publicitat* (1933), fou elegit regidor pel Front d'Esquerres (AC) el 1934. Per haver ocupat aquest càrrec fou represaliat en la postguerra en aplicació de la legislació de Responsabilitats Polítiques. En la seva impremta s'editaren *Vida Lleidatana*, *Ciudad*, i obres d'autors com Josep M. Agelet Garriga, José M. Álvarez Pallás, Josep Wehrle Valle o Josep Lladonosa Pujol. Vinculat al món sardanísitc i compromès en la lluita per la recuperació cultural catalana, inaugurà el 1946 la Llibreria Guimet a la plaça de la Paeria, focus tradicional de tertúlies culturals. Després de la seva mort se n'encarregà la seva vídua, Maria Pereña (filla d'Alfred Pereña Reixachs), amb la col·laboració de Sebastià Gràcia, fins que tancà les portes a principis dels anys noranta. *[CAR]*

Guinovart Bertrán, Josep

Barcelona, el Barcelonès, 1927-2007

Pintor. El seu lligam amb la vila d'Agramunt (l'Urgell), on residia la seva família materna i seu de la Fundació Privada Espai Guinovart, té l'origen en el fet d'haver-hi passat part de la Guerra Civil, la qual cosa influí en la seva trajectòria pictòrica igual que haver exercit l'ofici familiar de pintor de parets. Estudià a l'Escola d'Arts i Oficis de la Llotja de Barcelona i a l'Escola de Mestres Pintors. La seva primera exposició individual la presentà a la Galeria Syra de Barcelona, el 1948, poc abans de traslladar-se a estudiar a París l'any 1953. Amb un llenguatge molt personal, la seva obra és present en nombroses institucions públiques i privades: Museu d'Art Contemporani de Barcelona, Centro de Arte Reina Sofía de Madrid, Fine Arts Museum of Long Island i The Hispanic Society of America, ambdós de Nova York. Rebé premis com Chevalier de l'Orde des Arts et des Lettres (1984) i Officier de l'Orde des Arts et des Lettres (1993), Premi Nacional d'Arts Plàstiques (1982 i 1990) i Premi Medalla Morera (2002). *[RSP]*

Guitart Vilardèvol, Justí

Barcelona, el Barcelonès, 1875-1940

Bisbe. Estudià al seminari de Barcelona (1890-95), cursà la llicenciatura en Dret Civil a la UB (1894-1900) i obtingué el doctorat en Teologia a la Universitat Pontifícia de Tarragona. El 1901 era ordenat prevere. Posteriorment, estudià Dret Canònic a la Universitat Gregoriana de Roma. Quan el 1920 fou designat bisbe d'Urgell, era vicari general i canonge mestrescola de la catedral de Barcelona. Com a copríncep d'Andorra afavorí la introducció d'un modern sistema de correus, l'electricitat i la construcció de nombroses carreteres. El 23 de juliol de 1936 passà a Andorra i d'allí a San Remo (Itàlia). Tot i haver signat la carta pastoral col·lectiva dels bisbes espanyols que donaren suport al general Franco no s'incorporà a l'Espanya franquista fins a la primavera de 1938 a l'espera de retornar a la seva diòcesi, sembla que

d'acord amb el cardenal Vidal Barraquer (de qui era conseller i amic). Acabada la guerra, defensà l'ús pastoral del català i es resistí a col·laborar en la repressió. *[FCS]*

Guzman Antich, Josep Lluís

Sabadell, el Vallès Occidental, 1954

Compositor. Estudià flauta travessera, harmonia, contrapunt i fuga al Conservatori Superior de Música de Barcelona i de composició i instrumentació al de Badalona. Fou professor dels conservatoris de Sabadell i de Cervera i des del 1990 ho fou de l'Escola de Música de Ponts. Molt interessat per la música popular, la seva estètica es deixà influenciar per l'actitud de Bartok envers l'ús de materials extrets de la música tradicional. Cultivà la música simfònica, la música coral i de cambra i la cançó amb acompanyament. Meresqué diversos premis de composició, entre els quals el Primer Premi Catalunya de Cant Coral (1995). *[MBT]*

H

Hac Mor, Carles

Vegeu Hernández Mor, Carles *[MAM]*

Harinera de Gualda

Antic molí fariner del segle XVIII mogut per les aigües de la séquia de Pinyana, ubicat a la partida de Gualda, terme de Lleida. L'any 1924 va posar les instal·lacions al dia Antoni Molins, i el 1938, arran de la Guerra Civil, va quedar destruït per un incendi de l'artilleria. Segurament que llavors n'era propietari o soci l'empresari moliner Ricard Guix Pujol. L'any 1942 va ser adquirit per Josep Ramoneda Mas, que el va reconstruir i dotar de la més moderna maquinària per aquella època, fins a la seva liquidació l'any 2006. L'any 2005 comptava amb una plantilla de 13 treballadors. *[JFB]*

Harinera la Perfecta (R. Comellas, SL)

Situada al terme de Lleida, al peu de la carretera de la Val d'Aran. El nom li va donar l'any 1936 el moliner procedent de la comarca del Berguedà Manuel Comellas Pallarès, que va comprar el que fins llavors era conegut com el molí fariner Maldo. El va tirar endavant amb el seu fill Ramon i el va destinar a la producció de diferents varietats de farines per a pastisseria. Durant la tercera generació familiar, l'aplicació de les innovacions tècniques del sector els ha permès estendre's a tot l'Estat i destinar part important de la producció a l'exportació. El producte emblemàtic de la casa és la farina Turquesa, emprada en l'elaboració de pa precuit. *[JFB]*

Hellín Sol, Víctor

Lleida, el Segrià, 1913

Polític. Estudià al Liceu Escolar, féu el batxillerat als Maristes i al col·legi Catalunya de Barcelona i els cursos de peritatge mercantil a Vilanova i la Geltrú. Membre d'Acció Catòlica, contactà amb els falangistes i participà activament en el cop militar de juliol de 1936. Detingut al Castell, el Tribunal Popular el condemnà a trenta anys de presó. El gener de 1939, en plena retirada republicana s'escapà del camp de concentració dels Omells de na Gaia. A Lleida ben aviat ocupà els càrrecs de delegat provincial de Transports (1939-44), secretari provincial de FET-JONS (1940-44) i regidor a l'ajuntament (1941-43). Alcalde de Lleida (1943-52), a continuació presidí la Diputació (1952-61). Els càrrecs de delegat provincial del ministeri de l'Habitatge (1960-61), procurador a Corts (1944-52 i 1955-58) i conseller nacional del Movimiento li permeteren projectar-se als centres de poder de Madrid. La seva trajectòria política culminà com a governador civil a les províncies de Zamora (1961-62), Girona (1962-68), les Balears (1968-72) i Sevilla (1972-74). A partir de llavors reprengué la vinculació amb la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Lleida, entitat de la qual havia estat conseller i president (1951-61). Membre fundador i president (1982-1991) del Caliu Ilerdenc —*Terradet*—, pertanyé alhora a Los Grajos de Fernando (1948-53). Presidí el Real Aero Club de Lleida. Fou condecorat amb la Medalla d'Or de la Província (1946) en reconeixement a la celebració de l'exposició agrícola i ramadera de Sant Miquel, la Comanda de l'Orde de Cisneros (1947) i la Creu de Sant Raimon de Penyafort, entre altres. *[JGS]*

Hermanos Jauset, Los 6 / Satélites Microtonos, Los

Conjunt musical lleidatà (1962-1975). Grup d'acor-

dionistes format pels sis germans Jauset Berrocal: Ana María (1951), María Teresa (1952), Jorge Ángel (1955), María José (1959), Francisco Javier (1960) i Ignacio María (1961). Van ser impulsats musicalment pel seu pare, el pianista i compositor Antonio Jauset Elrio (Lleida, el Segrià, 1928-1987) que va pertànyer durant els anys 40 i 50 als conjunts locals Dekaros i Los Maniáticos del Ritmo, entre altres. Durant la seva trajectòria van actuar per tota la geografia espanyola alhora que prenien part en nombrosos encontres i campionats europeus d'acordió, on van obtenir multitud de premis en reconeixement d'una innegable mestria malgrat les seves curtes edats. Denominats pels mitjans de comunicació de l'època com *La Familia Trapp leridana* (en record d'una família austríaca de joves cantors popularitzada aquells mateixos anys pel cinema nord-americà), van enregistrar dos discos de llarga durada al segell Hispavox i mantingueren una enorme popularitat fins que l'any 1975 van disoldre's com a grup musical en actiu a causa de la incompatibilitat d'aquesta activitat amb els seus estudis superiors. La televisió i el No-Do es van fer ressò sovint de l'actualitat que els envoltava.

[JdeCF]

Hermanos Vendrell Reales (Grup Venso)

Denominació que va adoptar aquesta empresa familiar agroalimentària que es remuntava a l'any 1960, quan va instal·lar la planta deshidratadora de farratges a Almacelles. Sota el nom comercial Grup Venso SA des de 1978, experimentà un fort creixement. Les ajudes provinents de la UE suposaren un suport per a l'ampliació de les plantes de transformació d'alfals, panís i raigràs. El seu producte estrella era l'Alfalfin, un granulat d'alfals envasat. Des de 1989 es diversificà l'activitat cap al sector fructícola, amb l'adquisició de finques per a la producció pròpia de nectarines i cireres. Formà un holding familiar de 18 empreses per Espanya, la darrera de les quals el complex residencial per a la tercera edat Vétula Alba, a Almacelles. El 2005 els propietaris n'eren la família Vendrell-Vilanova. El director general n'era Pere Vendrell. L'any 2006 van generar una facturació d'uns 46 milions d'euros, amb una plantilla que oscil·la entre els 200 i els 330 treballadors. *[JFB]*

Hernández Gras, Antonio

Advocat i polític. Va militar al Partit Integrista des de jove, en el qual va ocupar càrrecs de responsabilitat. Durant la dictadura de Primo de Rivera va ser nomenat diputat provincial pel districte Cervera-Solsona el 1923, conseller de la Mancomunitat i diputat titular directe a la nova Diputació Provincial el 1925. Durant l'etapa republicana va ser un dels principals col·laboradors del diari dretà *El Correo*, en què el seu article diari marcava la línia editorial, i del setmanari *Terra Ferma* de filiació carlista; en tots dos periòdics signava amb el nom de *Constancius*. *[JBP]*

Hernández Mor, Carles *Carles Hac Mor*

Lleida, el Segrià, 1940

Escriptor, crític i artista. Germà del guionista Gustau Adolf Hernández Mor. Exercí d'avantguardista i artista polifacètic, innovà en el gènere poètic i experimentà contínuament amb les més diverses tendències artístiques. Fou el creador de nous gèneres literaris, com ara la paraparèmia, l'escalaborn o l'hiposeptimí. També col·laborà com a crític d'art en diverses publicacions i formà part del col·lectiu artístic Grup de Treball. D'entre les seves obres publicades cal destacar-ne *De tranuita* (1983), els assaigs *Ut pictura poesis* (1988) i *La comèdia d'un incest* (1989), *La fi del món* (1994) i *Despintura del jo* (1998), que el féu mereixedor del Premi Joan Fuster. *[MAM]*

Hernández Mor, Gustau Adolf

Lleida, el Segrià, 1944

Guionista. Germà de l'artista *Carles Hac Mor*. Després de participar en experiències teatrals i cinematogràfiques militants i independents, s'inicià professionalment a redós de l'experimentalisme de l'Escola de Barcelona amb *Aoom* (1970, Gonzalo Suárez). Cultivà totes les fórmules, però destacà com a adaptador de textos literaris, sobretot de la mà del director lleidatà Francesc Betriu: *La plaça del Diamant* (1982, Mercè Rodoreda), *Réquiem por un campesino español* (1985, Ramón J. Sender), *Vida privada* (1987, Josep Maria de Sagarra), *Un día volveré* (1991, Juan Marsé). Amb *La banyera* (1990), dirigida per Jesús Garay, féu la seva aportació original més reeixida, tot i que mai no abandonà l'adaptació literària, com l'ambiciosa *La ciudad de los prodigios* d'Eduardo Mendoza (1999, Mario Camus). *[OBB/SMS]*

Hernández Palmés, Antonio

Lleida, el Segrià, 1915-2000

Advocat, historiador i polític. Germà dels també falangistes Carlos i Luis Hernández Palmés. Llicenciat en Dret per la Universitat de Saragossa, exercí la professió a Lleida durant més de quaranta anys i fou cap dels serveis jurídics de l'Organización Sindical de Lleida, fiscal suplent del Jutjat Municipal i vicepresident de la Junta Provincial del Patronat de Protecció a la Dona. Procedent del tradicionalisme, ingressà a la Falange Espanyola abans de la Guerra Civil, fou cap provincial del SEU de Lleida (1940-1941), voluntari de la División Azul (1941-1943) i secretari local de la Falange a Lleida (1943-1945). Va ser diputat provincial (1961-1967) i regidor pel terç corporatiu de l'ajuntament de Lleida (1971-1979) i va ocupar diverses tinències d'alcaldia. La seva participació associativa va ser amplíssima: president de l'Associació d'Estudiants Catòlics de Lleida (1932), fundador del Club Filatèlic i Numismàtic de Lleida (1936), membre del Caliu Ilerdenc, president de l'Associació d'Amics dels Museus de Lleida, vicepresident de l'Associació dels Amics de la Seu Vella, soci de l'ACNP. Fou conseller numerari des de 1947 de l'IEI i entre les seves obres d'investigació històrica i jurídica destaquen *Derecho civil en las Consuetudines Ilerdensis de Guillermo Botet*, *Jurisconsultos leridanos* i *Lérida entre Aragón y Cataluña en la geografía y en la historia* (1963), perfecte exponent del *leridanismo* franquista. Va ser membre de la Reial Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona (1964) i membre corresponent de la Reial Acadèmia de la Història de Madrid (1970). Va ser distingit amb la Creu de Cavaller de l'Orde de Cisneros i la Medalla de Plata de la Província. *[JGS]*

Hernández Palmés, Carlos

Lleida, el Segrià, 1909 - ?

Advocat i polític. Germà dels també falangistes Luis i Antonio Hernández Palmés. Milità al tradicionalisme, a la Lliga Catalana i a la Falange Espanyola abans de la Guerra Civil. Excombatent mutilat de l'exèrcit de Franco, després de la guerra ostentà diversos càrrecs polítics en el partit únic FET-JONS: delegat provincial de Justicia y Derecho (1938), delegat provincial d'Información (1940-1944) i, finalment, sotscap provincial del Movimiento (1944-1946). Fou regidor de l'ajuntament de Lleida (1943-1945). Durant els primers anys quaranta va ser secretari de la Causa General a la província de Lleida, així com secretari del Casino Principal (1944). *[JGS]*

Hernández Palmés, Luis

Lleida, el Segrià, 1903 - ?

Notari i polític. Germà dels també falangistes, Antonio i Luis Hernández Palmés. Fill d'una nissaga d'advocats lleidatans, la seva carrera professional i política va estar estretament vinculada a Cervera i la Diputació. Fou notari durant molts anys a Cervera (1935-1959), on exercí també de regidor a l'ajuntament i de cap local de FET-JONS. Amb anterioritat havia estat notari a Arbeca i Sort. Va ser diputat provincial durant quinze anys (1946-1961) i ostentà els càrrecs de vicepresident (1952-1961) i de president interí de la Diputació durant uns mesos, a principis del 1952. Fou procurador a Corts en representació dels municipis de la província (1952). *[JGS]*

Hernández Portero, Bernabé

Horcajo de las Torres, Àvila, 1940

Professor i polític. Llicenciat en Matemàtiques, exercí l'ensenyament des del 1959 fins el 2000, any en què es va jubilar. Fou director de l'Institut Màrius Torres entre 1985 i 1996, des d'on va promoure la construcció de la residència d'esportistes Màrius Torres. Regidor de l'ajuntament de Lleida pel PSC entre 1987 i 2003, passà el 1989 a formar part de l'equip de govern d'Antoni Siurana, primer com a regidor d'Ensenyament i Esports i des de 1996 com a regidor d'Esports. Destacà la seva activitat en el camp de la gestió esportiva, la posada en marxa de pavellons municipals, la regulació del funcionament de les escoles esportives municipals i un creixement significatiu del suport municipal a l'esport popular i de competició. També ha estat membre del consell d'administració de la UE Lleida. *[ALL]*

Herrera Ges, Manuel

Lleida, el Segrià, 1880-1951

Advocat i personatge polifacètic que es dedicà, també, al periodisme, la política i la fotografia, i que esdevingué una de les figures cabdals de la vida sociocultural lleidatana de la primera meitat del segle XX. Procedent de les files del Partit Conservador, va

formar part d'institucions de caire catalanista com el CEL. Però, després de la Guerra Civil, també fou un dels fundadors de l'IEI (1942). És recordat sobretot per la seva obra fotogràfica amb gairebé 8.000 plaques, de les quals es coneixen tot just unes 800 imatges estereoscòpiques positives i negatives. Iniciat en la fotografia el 1906, s'interessà per captar escenes de la vida quotidiana, esdeveniments socials, la Seu Vella, així com altres monuments emblemàtics de Lleida i de Catalunya, sense oblidar-se de fotografiar personatges il·lustres com Ricard Viñes en el concert de l'any 1911 o la visita del rei Alfons XIII a Lleida el 1917. *[XGG/EMS]*

Herrero Perpiñán, Enric

Barcelona, el Barcelonès, 1952

Biòleg. Doctorat en Genètica Bacteriana (UAB 1978) i catedràtic de Microbiologia (UdL 1991). Fou investigador postdoctoral a la Universitat de Leicester (Anglaterra 1979-1980) i professor de Microbiologia a la Universitat de València (1981-1991). Va ser soci de l'American Society of Microbiology (ASM) i de les societats espanyoles de Microbiologia (SEM), Bioquímica i Biologia Molecular (SEBBM) i Genètica. Centrà la seva recerca en la proliferació i cicle cel·lular dels llevats, tema sobre el qual dirigí un grup de recerca consolidat a la UdL, finançat per la UE, el govern espanyol i la Generalitat de Catalunya. El grup formà part del consorci que dugué a terme la seqüenciació del primer genoma eucariòtic de què es va obtenir la seqüència completa (Saccharomyces cerevisiae). Autor de nombroses publicacions en revistes de primera línia, com *Nature*. Entre 1993-1995 fou vicerrector de recerca a la UdL. L'any 1996 va rebre el guardó Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya al mèrit científic i tecnològic. *[JPC]*

Hidroelèctrica de Catalunya SA

Empresa creada l'any 1946 a Barcelona per Catalana de Gas i Electricidad SA, el Banco Hispano-Americano i el Banc Urquijo per a l'explotació de diferents concessions d'aprofitament hidroelèctric. A Lleida destacà per la construcció a la dècada de 1950 de centrals a la conca alta de la Noguera Pallaresa, Espot, Sant Maurici, Esterri, Unarre, Torrassa i Lladres, que generaven una potència global de 55.450 Kw/h. Amb altres centrals a Aragó i a la conca del riu Ter, participà en diverses centrals tèrmiques i en les centrals nuclears de Vandellòs. Si bé en els primers anys va tenir una actitud expansiva que la va portar a aconseguir la Compañía de Fluido Eléctrico, SA (1966), en els seus darrers anys passà per diferents mans i fou adquirida per Hidroeléctrica Española SA el 1984, per Iberdrola SA el 1994 i, finalment, s'integrà en ENDESA en ser adquirida per ENHER. *[JBC]*

Hijos de Magda Felip SA

L'any 1983 es constituí la societat Hijos de Magda Felip SA. Establerta al carrer Segle XX de Tàrrega, l'empresa es dedicà a la fabricació d'olis i de greixos refinats. Aplicava sistemes de refinat, hidrogenació, envasat i altres tractaments a cossos grassos vegetals i animals. La fàbrica, amb set treballadors, facturava 1.300.000 euros. Els accionistes eren els germans Xavier, Felip i Antoni Robinat Felip, aquest darrer el gerent del negoci. *[JoCC]*

Hilaturas del Segre

Empresa. Es constituí el novembre de 1945. No obstant això, la colònia tèxtil objecte de la societat, construïda a Vilves (Artesa de Segre), partí del 1906, quan fou inaugurada per Josep Tolrà. La colònia, abastida per un motor hidràulic fixat al Canal d'Urgell, d'estil noucentista, la formaven la factoria, dos blocs de 48 pisos per a obrers, les cases d'encarregats i escrivents, un immoble que acollia l'escola i l'església, un economat i, fora del recinte, l'ermita de la Mare de Déu de la Medalla Miraculosa. L'any 1922, la vídua Tolrà vengué el complex a Pericas, Boixeda i Cia. En el període de més activitat, la colònia, que atreia gent d'altres zones de l'Estat, tenia 350 treballadors. Després d'anys de crisi, el 1967 —amb Miquel Coll Alentorn com a gerent— plegà l'activitat. *[JoCC]*

Hospital Santa Maria

El nou, i alhora segon Hospital de Santa Maria de Lleida, data de l'any 1922 quan la Mancomunitat de Catalunya n'aprovà la construcció en uns terrenys de la carretera d'Osca. Les obres, dirigides per l'arquitecte Joaquim Porqueras, finalitzaren l'any 1928. Disposava d'un conjunt d'equipaments força avançats per a aquella època: cirurgia, pediatria, medicina, laboratori i farmàcia, quiròfan o radiologia entre d'altres. Durant la Guerra Civil, rebé el nom d'Hos-

pital de Catalunya i, posteriorment, passà a anomenar-se Hospital Militar número 2. Un cop les tropes de l'exèrcit franquista arribaren a la ciutat, quedà sota el seu control i l'anomenaren Hospital Móvil del Ejército del Norte. Passat el conflicte, els militars l'abandonaren i pogué emprendre les seves tasques d'assistència sanitària. A més a més, l'any 1948 s'hi inaugurà la primera escola d'infermeria. En aquells moments, el centre depenia de la Diputació Provincial, com ja havia succeït un cop suprimida la Mancomunitat. Dues fites importants que modificaren el camí professional de l'Hospital de Santa Maria foren l'acord signat amb la Seguretat Social l'any 1976 i, deu anys després, l'inici de les obres de remodelació de l'hospital. Les noves instal·lacions foren inaugurades el 1992, any en el qual també es traspassà l'administració del centre sanitari a la Generalitat. A partir d'aquell moment i fins el 2007 l'hospital ha comptat amb noves unitats i serveis com per exemple la unitat de Cirurgia sense ingrés i les unitats de Mamografia i d'Endoscòpia. *[MPC]*

Hospital Universitari Arnau de Vilanova

A principis dels anys cinquanta, a la carretera d'Osca, s'iniciaren les obres de la Residencia General Moscardó, dirigides per l'arquitecte Fernando García Mercadal. El 2 de juliol de 1956 la residència sanitària s'inaugurà com a centre públic destinat a cobrir l'assistència medicoquirúrgica dels assegurats, integrat en la Seguretat Social. A partir de la dècada dels anys setanta, la residència sanitària experimentà uns canvis considerables que milloraven i ampliaven les seves funcions: reorganització del personal, ampliació de les instal·lacions mèdiques, incorporació de noves unitats i serveis, entre d'altres. Amb l'arribada de la democràcia, també es va fer necessari canviar-hi el nom d'origen franquista i integrar-lo en el sistema de l'ICS. D'aquesta manera, l'any 1987 es reinaugurà com a Hospital Arnau de Vilanova, en record del metge català que s'ocupà de papes i reis medievals i que fou professor de l'Estudi General de Lleida. El 1994 el centre sanitari adquirí la qualitat d'hospital universitari, condició que regulava la pràctica de docència i investigació. L'any 2006 l'Hospital Universitari Arnau de Vilanova incorporava a la seva activitat diària projectes innovadors com Hospital sense Fum, mediadores culturals, Aula Hospitalària, Institut de Recerca i Biomèdica, i, un any després, s'inaugurà una nova Unitat Coronària. *[MPC]*

Hostal Jaumet

Hostal centenari especialitzat en la cuina tradicional catalana (Torà, la Segarra). Les primeres referències es remunten al 1890 a l'avantpassat Jaumet dels bous, els fills del qual, el Miquel i la Margarida, van ser agraciats amb la rifa i compraren un terreny en què edificaren un petit hostal. Pels volts de l'any 1922, el fill del Miquel i la Margarida, Jaume Closa, es casà amb la Montserrat i tots dos van construir unes grans quadres i ampliaren l'hostal. Durant els anys de la Guerra Civil l'hostal fou una caserna i a partir de les dècades dels anys cinquanta i seixanta, aquest va ser engrandit i remodelat amb noves habitacions, menjador i cuina, entre d'altres. Arribats al segle XXI, l'hostal continuava sent una empresa d'origen familiar. Ramona Closa Coscollola (Torà, 1919-2009) va rebre diverses distincions, entre les quals la Medalla President Macià i la Medalla Turística de Catalunya. A més, des del 2008 es va instituir la beca Ramona Closa per potenciar la cuina tradicional entre els estudiants d'hostaleria. El seu fill Jaume Marimon Closa, representant de la quarta generació, ha estat president de la Federació d'Hostaleria de Lleida i president de Pimec-Turisme. *[MPC]*

Hostal Víctor

Situat al centre de la vila d'Oliana (l'Alt Urgell), fou fundat l'any 1887 per Victor Tàpies Sin. A inicis del segle XXI era regentat per la quarta generació de la mateixa família. En la primera etapa, comptava amb vint habitacions i la clientela era dels poblets dels voltants, que hi pernoctava per agafar el cotxe de línea del matí. En els anys 1960, Víctor Tàpies Solé i Carme Puig Buchaca reimpulsaren el negoci familiar aprofitant l'arribada del turisme a Catalunya i la creació de l'empresa Taurus a Oliana. Als anys 90, es va portar a terme una remodelació i una ampliació de dotze habitacions més. Actualment, els clients són de la zona o de pas, amb interessos diversos: turisme, pràctica d'esports, repòs, emmarcats en un ambient familiar que caracteritza la fonda. Entre els clients del món polític, cultural i esportiu cal destacar

Ernest Lluch, Modest Cuixart i Nani Roma. La carta del restaurant oferia plats de cuina catalana, en són una mostra l'escudella de pagès, la crema de fredolics i un plat centenari, la perdiu amb llenegues. Fins als anys 1980 s'hi celebraven tots els esdeveniments del poble. A inicis del segle XXI s'hi continuaven fent celebracions familiars. Ha estat guardonat en diferents ocasions: Medalla de Plata al Mèrit a l'Hostaleria (1975), Diploma de la Generalitat de Catalunya per més de 100 anys d'activitat empresarial (1987) i Diploma Turístic de Catalunya concedit per la Cambra de Comerç i Indústria (1985). *[AnSB]*

Hostalrich, Enric d'

Lleida, el Segrià, 1856 - Lloret de Mar, la Selva, 1921

Baró de Casa Fleix des de 1869, com a hereu d'Enric Hostalric Fleix, membre d'una nissaga liberal de Lleida. Una part de la seva vida la desenvolupà a Menàrguens, on posseïa unes parcel·les de regadiu. Fou alcalde de la vila i lluità per garantir els recs al terme que eren limitats per un molí de Balaguer. Els seus contemporanis el consideren promotor de la ubicació a Menàrguens de la sucrera que creà Manuel Bertrand. Durant l'etapa final del segle XIX i inicial del segle XX fou diputat provincial. Se li encarregà la reorganització de les institucions de beneficència de la Diputació a Lleida. Deixà una empremta en moltes àrees i de manera especial en l'alimentació dels nens petits i assolí un gran prestigi a la ciutat de Lleida. Paral·lelament fou comissari de propaganda de la Cambra Agrícola de Maldà i sa Comarca, la primera de les creades a Catalunya. Instal·lat a Lleida, ja entrat el segle XX, era el propietari del latifundi de Torre-ribera, regat amb dificultats pel Canal d'Urgell. Oferí gratuïtament a la Diputació de Lleida la possibilitat de crear una granja escola al seu latifundi, oferiment que fou desestimat després d'una visita tècnica per part de la Diputació. El seu interès pel món rural el portà a la recuperació —de fet nova creació— de la Cambra Agrícola de Lleida i sa Comarca. Aquesta cambra volia incidir en la província de Lleida i en la zona regada pel Canal d'Aragó i Catalunya. Durant la seva presidència (1917-1919) tractà tots els problemes que afectaven el món rural, dugué una tasca d'afiliació d'individus i de sindicats a la nova cambra, organitzà concursos i exposicions i fou membre actiu en l'organització del XXIII Congrés de la Federació Agrícola Catalano-Balear. Les eleccions a cambres segons la nova llei de 1919, en un context molt polititzat, significaren la pèrdua de la presidència, tot i que continuà com a membre actiu de la cambra. La seva mort es produí el 1921 mentre estava de vacances amb la seva filla.

[EVR]

Hotel Andria

Emblemàtic hotel situat al centre de la Seu d'Urgell (l'Alt Urgell), fou construït l'any 1875. El 1940, Alfons Sort Ribera i Carme Boixadera Pons, fondistes de Cardona, es van fer càrrec de l'establiment. L'estructura que presentava a inicis del segle XXI, que s'havia anat remodelant, datava del 1925, obra de l'arquitecte Joan Bergós, del qual cal destacar la galeria porxada que dóna al jardí. A principis de segle XXI, era regentat per la quarta generació familiar, els Peguera-Sort. Va ser un referent de l'hoteleria del Pirineu. Membre fundador de l'associació d'hotels familiars Gourmet Hotels i membre de Cases Fonda, entre d'altres. Ha estat guardonat amb el Premi Pedro Rovira, Diploma Turístic i Medalla al Mèrit Turístic de la Generalitat de Catalunya, aquest últim concedit a Rosa M. Sort. Per la seva ubicació i la seva tradició de sevei de qualitat, s'hi celebraven tot tipus d'actes, familiars, socials i polítics. Per les seves estances han passat polítics; Jordi Pujol, Pasqual Maragall; gent del món cultural, Assumpta Serna; esportiu, Perico Delgado i Jordi Tarrés, i de l'església, Ricard M. Carles. Durant la Segona Guerra Mundial, fugint de l'Europa ocupada, s'hi va allotjar la baronessa Rothschild amb les dues filles. El restaurant oferia cuina catalana tradicional i d'avui dia. De la carta cal destacar un plat quasi centenari: el Gall Roig de l'Alt Urgell a l'estil de l'àvia Quica. *[AnSB]*

Hotel Pessets

Empresa familiar fundada el 1860 per Bonaventura Rafel, cafeter i sastre de Sort (el Pallars Sobirà). La primera ubicació de la Fonda i Cafè Pessets era al centre de la vila, on l'any 1920 Josep Farré Rafel portà a terme una gran ampliació. En aquesta època, el seu restaurant adquirí renom de la mà de la seva dona Adelaida Vetriu, figura rellevant de la restauració pallaresa. Era alhora centre social, cinema i sala de ball. Un dels seus clients més il·lustres fou el president Francesc Macià. Durant la Segona Guer-

ra Mundial s'hi allotjaren molts evadits de l'Europa ocupada, com el pilot americà Charles *Check* Yaeger, el primer en superar la velocitat del so. A inicis del segle XXI, en aquest edifici modernista hi havia els apartaments Adelaida i el Cafè Pessets. El 1963, a càrrec de Ramon Aytés Plá, es construí un nou hotel en un altre emplaçament. De l'any 1980 al 1990 foren anys de gran impuls, gràcies als esports d'aventura. De la mà de Ramon Aytés Farré, l'actual propietari a principis del segle XXI, el restaurant ha esdevingut un clàssic dins del món de l'hoteleria del Pallars. A la carta hi figuren plats que combinen modernitat amb els sabors tradicionals, com els Ous Pessets, la Galantina de Galllina i l'Arròs Pepe Pla. Així mateix, és membre fundador de l'Associació Gastronòmica La Xicoia del Pallars Sobirà. Li han concedit el Diploma i la Medalla al Mèrit Turístic de la Generalitat de Catalunya. *[AnSB]*

Hotel Saurat

Fundat a Espot (el Pallars Sobirà) l'any 1867 per Josep Saurat Campi i Concepció Canal, que alternaven la feina de la fonda amb la del camp i la ramaderia. És un dels hotels més antics del Pirineu català. Situat al centre d'Espot, dista tres quilòmetres del Parc Nacional d'Aigüestortes. El periodista anglès Robin Fedden cita en el seu llibre turístic sobre el Pirineu que va pernoctar tres nits a la Fonda Saurat el 1885. Fins a inicis del segle XX disposava de deu habitacions. L'any 1928, Antoni Saurat Canal, fill del fundador, va adquirir un terreny, llavors als afores, per construir un hotel amb vint habitacions. Va tenir molt d'èxit. Entre els seus clients hi havia gent de la burgesia de Barcelona i d'altres províncies, així com de poblacions més properes: Sort, la Pobla de Segur i Tremp. Durant la Guerra Civil es confiscà com a casa de repòs. L'any 1959, Silvio Montaña i Concepció Saurat l'ampliaren amb més habitacions, un saló social, bar i menjador per a dues-centes persones. El 2002 s'hi portà a terme l'última reforma, a càrrec d'Antoni Montaña Saurat, propietari a inicis del segle XXI i pertanyent a la quarta generació familiar. Al restaurant es podien degustar especialitats com la sopa de pastor, bolets de temporada i les truites a l'estil de l'àvia. A inicis del segle XXI els clients eren catalans, de l'estat espanyol i de l'estranger, que s'allotjaven a l'hotel atrets per l'encís del Parc Nacional d'Aigüestortes i el llac de Sant Maurici. Entre ells, persones conegudes del món politicocultural, com els escriptors Joan de Segarra i John Baker. Li han atorgat diferents premis, la Placa de Turisme de la Generalitat de Catalunya, Omix Prix (Regne Unit), Tour Hotel i Lleidatour. *[AnSB]*

Hotel Segle XX

Fundat a Tremp el 1884 per Ermengol Vilanova Cases, originari de la Pobla de Segur. L'establiment es consolidà durant les dècades de 1910 i 1920 arran de les construccions hidroelèctriques a la Conca de Tremp i fou el primer edifici de la ciutat en disposar de telèfon. Durant la dècada de 1930 tingué la primera ampliació amb l'addició d'una segona planta. Amb l'expansió del turisme iniciada a la segona meitat del segle passat, i sota la direcció del matrimoni format per Ramon Vilanova Olives, besnét del fundador, i Pepita Segú Molins, l'establiment emprengué un seguit d'obres d'ampliació i renovació de les instal·lacions, amb l'objectiu d'oferir un servei de qualitat. Entre aquestes millores cal destacar l'addició d'una tercera (1967) i quarta (1973) plantes, la construcció d'una piscina (1968) i una sala de festes (1973), el bastiment del restaurant L'Alosa (1993) i la reforma de la cafeteria i recepció i d'una part de les habitacions seguint estàndards d'alt comfort. A inicis del segle XXI estava regentat per la quarta i cinquena generació familiar. *[JAS]*

Huguet Herbera, Josep

Agramunt, l'Urgell, 1936

Polític. Alcalde d'Agramunt des del 1979 fins el 2001 quan, per motius de salut, va haver de deixar el càrrec. En les successives eleccions sempre va guanyar per majoria absoluta. En les dues primeres encapçalant una candidatura independent i en les següents, de CiU. Fou diputat provincial de Lleida i conseller comarcal de l'Urgell des del 1987 fins el 1999 i vicepresident de l'Associació Catalana de Municipis (1980-1995). Així mateix, va ser representant dels municipis de fins a 15.000 habitants a la Comissió d'Urbanisme de Catalunya i, entre 1996 i 2001, representant dels regants de les conques de Catalunya a la Comisión Nacional del Agua. Durant el seu mandat Agramunt va viure una gran transformació urbanística i cultural amb la creació i transformació de

nombrosos equipaments com l'Espai Guinovart, el Casal Agramuntí, els pavellons esportius i firals, les piscines municipals, la Biblioteca Municipal, l'Escola Municipal de Música i la Fira del Torró, entre moltes altres iniciatives. *[JEM/JCE]*

Huguet Subías, Mari Pau

Estopanyà, la Baixa Ribagorça, 1963

Periodista. Si bé nasqué a la Franja de Ponent, la seva vida transcorregué des del principi a la ciutat de Lleida. Llicenciada en Filologia Francesa per la UB, inicià la seva activitat professional com a locutora a Ràdio Terra Ferma. El 1985 s'incorporà a l'aleshores incipient TVC tot fent tasques de continuïtat. Ben aviat, però, encetà una fructífera trajectòria com a presentadora de programes d'entrevistes i magazines d'actualitat. En destaquen *Mag magazine* (1987), *Com a casa* (1989), *Bon dia, Catalunya* (1992), *L'hora de Mari Pau Huguet* (1995), *Bojos pel ball* (1997), *En directe* (2004) i *Tvist* (2006), entre altres. La seva continuada presència en pantalla en féu un dels rostres televisius més populars de Catalunya. Molt aficionada als balls de saló, escrigué el llibre *Anem a ballar? Un recorregut apassionat pel món del ball* (1997). *[AJM]*

Huix Miralpeix, Salvi

Santa Margarida de Vallors, la Selva, 1877 - Lleida, el Segrià, 1936

Bisbe. Ordenat l'1 de setembre de 1903, va ser nomenat vicari de Santa Maria del Coll i Sant Vicenç de Castellet. L'any 1907 ingressà a la Congregació de l'Oratori de Sant Felip Neri (Vic) i fou professor de la càtedra de Teologia Ascètica i Mística del Seminari de Vic. El novembre de 1927 el designaren bisbe d'Eivissa i l'any següent bisbe titular de Selibria. A Eivissa reorganitzà la diòcesi, fundà l'Obra d'Exercicis Parroquials, el Ropero Eucarístico, l'Obra anual de Catecisme i l'Acció Catòlica. El maig de 1935 fou traslladat a la diòcesi de Lleida. Dedicà especial atenció al Culte del Santíssim Sacrament, l'Acció Catòlica i el marianisme. Empresonat els primers dies de la Guerra Civil, el dia 5 d'agost, víctima de la repressió revolucionària, fou afusellat al cementiri de Lleida. Des de l'any 2007 té oberta causa de beatificació. *[FCS]*

Ibáñez Neach, Ernest

Lleida, el Segrià, 1920

Pintor i escriptor. S'inicià en el grup paisatgista de Josep Benseny, abans de viatjar per tot Europa: Roma, Nàpols, Londres, Brighton, Eastbourne, Amsterdam i París, entre d'altres indrets. Fou un dels fundadors del Cercle de Belles Arts, del qual fou professor. També formà part del Movimiento Artístico Mediterráneo (1958), del grup Escuela de Zaragoza (1963) i del Grup Cogul de Lleida (1964). Entre les exposicions més destacades cal esmentar les realitzades a la Sala Llorens de Lleida (1951), les fetes amb l'Escola de Saragossa a Barcelona, a Lisboa i a Tortosa, així com la intervenció, l'any 2000, en *El segle de Cristòfol* a la Fundació la Caixa, exposició amb què es tancà la seva trajectòria artística al llarg del segle XX a la ciutat de Lleida. Guardonat en diverses ocasions, fou mereixedor de la Medalla Vilaltella (1972-73) i de la Medalla Morera (1996). Entre les seves obres literàries cal destacar *Coses de l'art i de la vida* (1964), *Viatge a l'altre costat* (1996) i *El camí del vent* (2000). *[HAM]*

Ibars Aresté, Simeó

? - Lleida, el Segrià, 1936

Comerciant i polític lleidatà. Milità primer a les files de Joventut Republicana per passar a inicis de la dècada de 1920 als rengles del PRR. Va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida en cinc ocasions (1911, 1915, 1922, 1931 i 1934). També va ser nomenat regidor el 1930 però no va prendre possessió del càrrec. El bienni 1914-16 va ser tercer tinent d'alcalde, càrrec en el qual repetí entre abril de 1922 i octubre i novembre de 1932 com a quart tinent. El setembre de 1934 va ser nomenat Governador Civil d'Orense. Morí el setembre de 1936 víctima de la violència revolucionària. *[JAS]*

Iglesias del Marquet Olomí, Josep

Artesa de Lleida, el Segrià, 1932 - Barcelona, el Barcelonès, 1989

Crític d'art i poeta. Entre 1958-1961 estigué al davant del Col·legi Major Universitari Hispanoamericà Fray Junípero Serra de la UB. Professor a les universitats de Glasgow i Vancouver (1961-66), crític d'art reconegut, a partir de 1984 fins a la seva mort publicà els seus escrits al diari *La Vanguardia*. També fou coordinador de la secció d'art de l'Editorial Salvat (1967). Destacà com a poeta visual i participà amb Guillem Viladot en diverses exposicions, entre les quals destacà *Poesia concreta*, realitzada a La Petite Gallérie de l'Alliance Française de Lleida el 1971, considerada la primera exposició de poesia visual realitzada a Catalunya i a Espanya. Publicà els reculls de poemes *Les arrels assumptes* (1972), *Persistència del cercel* (1972), *Postals nord-americanes per una noia de Barcelona* (1972) i el pòstum *Poemas I* (1993). *[RSP]*

Iglesias Guiu, Xavier

Torregrossa, el Pla d'Urgell, 1936

Metge. Estudià als Jesuïtes de Sarrià (1946-53) i a la UB, on el 1971 es doctorà en Medicina, després de formar-se en ginecologia als EUA (1962-1967), a l'Hospital Mount Sinai de Miami i al Harlem Hospital (Universitat de Columbia) a Nova York. Entre 1974 i 1976 fou professor a la Universitat de Saragossa, d'on retornà a la de Barcelona, on fou nomenat cap de clínica a l'Hospital Clínic. A partir de l'any 1983 fou catedràtic d'Obstetrícia i Ginecologia i director del departament assistencial de l'Hospital

Clínic, on romangué fins a la seva jubilació. Investigador en oncologia ginecològica, en especial en els tractaments quimioteràpics i en cirurgia ginecològica del sòl pelvià, publicà nombrosos articles i treballs. Conferenciant reconegut a Espanya i a l'estranger, impulsà importants recerques relacionades amb el seu camp de treball. L'any 2009 entrà a formar part de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Formà part de l'equip rectoral de la UB encapçalat pel Dr. Badia Margarit, i s'encarregà, entre 1981 i 1984, dels afers relacionats amb les delegacions de Lleida i Tarragona. Contribuí a la consolidació dels estudis de Medicina de l'Estudi General de Lleida amb l'organització del segon cicle. *[CMC]*

Iglesias Guizard, Josep

Barcelona, el Barcelonès, 1873-1932

Advocat, propietari i escriptor. Es casà (1897) amb Antonieta Massot Piñol, filla de l'eminent propietari de Maldà (l'Urgell) Josep Massot Morera i neboda del notari, propietari i escriptor maldanenc Manuel Gaya Tomàs i del propietari i dirigent carlí de Juncosa de les Garrigues Alfons Piñol Salvat. A partir d'aquí, i fins el 1928, residí principalment a Cal Capdevila de Maldà. Durant aquesta llarga etapa, Iglesias, integrista catòlic i catalanista ruralista —fou candidat integrista a les eleccions provincials de 1909— , bastí una obra literària remarcable caracteritzada per un costumisme ruralista; per un tipisme tan benintencionat —n'és una mostra ben indicativa l'humorisme innocent— com localista —centrat en la Segarra històrica— i evocador d'un món rural pairal, harmònic i atemporal. Més enllà d'uns objectius d'ordre literari i folklòric, Iglesias perseguí, amb les seves creacions, la restauració d'un món rural tradicional. Dins la seva obra poètica es compten *Del meu verger* (1905), *Segarra i Conca de Barberà per la Mare de Déu del Tallat* (1906), *Segarrenques* (1917), *Corrandes segarrenques* (1925) i *Picarols i randes* (1926). Com a comediògraf, va escriure *Les manies d'un notari* (1898), *El vistaire* (1902), *Servidora es vol casà* (1927) i altres peces inèdites. Autoanomenat poeta de la Segarra, molt guardonat en certàmens literaris de Lleida i Barcelona, fundà, edità i dirigí el quinzenari maldanenc *Segarra* (1925-1927). En l'ordre econòmic, fundà la farinera de Maldà La Segarra, encara en funcionament. *[JoCC/GMM]*

Iglesias Mayo, Gregorio

les Borges Blanques, les Garrigues, 1966

Artista. Format en Arts Aplicades i Oficis Artístics a l'Escola Municipal de Lleida desenvolupà una trajectòria internacional que el féu present en col·leccions particulars de París, Amsterdam, EUA, Canadà, Catalunya i Espanya. Amb una pintura caracteritzada per l'expressivitat, i inicialment influenciada per l'informalisme orgànic, el paisatge rural, la figura dels gossos es convertí en element protagonista de les seves obres. Guardonat en diverses edicions de l'Entrega de l'ajuntament de Lleida (1987, 1988 i 2000), rebé també el tercer premi de pintura de la Generalitat de Catalunya (1989) i el XXII Premi de Pintura internacional Homenatge a Josep Setó Calderó (Cercle de Belles Arts de Lleida, 2006) amb l'obra *Embrasse*. Entre les seves exposicions destaca *Com aquell gos mullat*, Centre d'Estudis Catalans, París, 2001; *Se dessaisir*, Sala Blanquerna, Madrid, 2002 i a la Galeria Kur, Donostia, 2003. *[RSP]*

Iglesias Navarri, Ramon

Durro, l'Alta Ribagorça, 1889 - la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1972

Bisbe. Va ser ordenat el 1912 després de doctorar-se en Filosofia, Teologia i Dret Canònic a la Universitat Gregoriana de Roma. El 1936 assumí la secretaria del vicariat general castrense i el 1942, al ser ordenat bisbe d'Urgell, es convertí en el primer bisbe català nomenat en la postguerra. El seu predecessor, Ricardo Fornesa, estigué al capdavant del bisbat com a suplent entre 1940 i 1942. Iglesias dedicà especial atenció a la reconstrucció de temples, com els santuaris de Núria i el Sant Crist de Balaguer. El 1969 li fou acceptada la renúncia i rebé el títol de bisbe de Satrianum. El 1972 era designat bisbe emèrit d'Urgell. *[FCS]*

Ilercesa (Industria Leridana del Cerdo Sociedad Anónima)

Empresa. Es creà a Mollerussa el 1966 —el 23 de setembre se'n féu la inauguració— com a projecte d'un gran escorxador industrial al servei de l'àrea de l'Urgell. Els promotors eren ramaders agrupats al voltant de Pinsos Gatnau. L'any 1967 Antonio Porta

n'esdevingué propietari, tota vegada que cinc anys més tard, l'empresa madrilenya Campofrío n'adquirí l'escorxador, que integrà poc més tard a Primayor Alimentación; empresa, aquesta, que passà l'1 de gener de 2004 al grup segovià PROINSERGA com a Primayor Foods. La indústria, amb una superfície de 42.700 m^2, dels quals 14.600 estaven edificats, comptà el 2004 amb 300 treballadors. Els volums de sacrificis eren aquest any de 900.000 caps de porcí i 18.000 unitats de boví, alhora que la facturació de l'escorxador era de 110 milions d'euros. *[JoCC]*

Impremta Sol

Empresa. Josep Sol Bertran (Guissona, la Segarra, 1815 - Lleida, el Segrià, 1874), iniciador d'una important nissaga lleidatana dels segles XIX i XX, establí a Lleida el 1840 la impremta i llibreria Sol, empresa que regí fins a la seva mort. El seu fill, Josep Sol Torrents, n'assumí la titularitat i la modernitzà tecnològicament amb la introducció de les primeres linotípies de la ciutat. Altrament, esperonà la naixença de nous diaris i publicacions. Fundà *El Pallaresa* (1895), dirigit pel seu fill Romà Sol Mestre, qui també formà part dels setmanaris *La Mala Semana* i *Lleida Catalana*. El 1893 Josep Sol amplià el negoci familiar a l'associar-se amb Jaume Benet, la qual cosa donà lloc a la raó social Sol&Benet, que perdurà fins el 1925. Ambdós esdevingueren impressors de premsa local amb títols com *El Ideal*, *El Correo de Lérida* i *La Tribuna*. Morts tots dos socis, la impremta va passar a la família Gensana, la qual continuà mantenint el nom original. *[FCS]*

Indulleida

Empresa dedicada a la transformació de productes agrícoles. Es va constituir com a societat mercantil anònima l'any 1979, a partir de cooperatives i grups sindicals de colonització lleidatans i de la franja aragonesa. El primer president fou Josep Aguilà Duaigües. Tingué la seu a Alguaire (el Segrià). La producció s'orientà tradicionalment a la venda de sucs, cremogenats i purés de fruita destinats a les marques més emblemàtiques del sector, i des dels anys 90 a les begudes isotòniques amb components de fruita, l'assecat de polpa i de les pells, l'obtenció d'aromes per a cosmètics i de fibra per a productes alimentaris, que permeteren l'aprofitament integral del fruit. Exportava a 24 països. L'any 2001, l'adquisició per part d'Actel del 20 per cent de les accions que Mercolleida tenia a Indulleida la convertiren en una de les empreses de referència, però va suscitar un conflicte amb un sector de l'accionariat que es considerà perjudicat. L'any 2006 va facturar 27 milions d'euros i donava feina a 108 treballadors. *[JFB]*

Ingla Torra, Joan

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1930-1979

Sacerdot i sociòleg. Figura comarcal de la resistència democràtica durant el Franquisme i home clau durant la Transició. Com a vicari d'Oliana negà la comunió a un alt càrrec de les obres del pantà per maltractament als treballadors. Participà juntament amb Joan Sansa en diverses activitats clandestines antifranquistes. Mitjançant l'escoltisme, maldà per la formació d'una joventut crítica i lliure i, a través del cineclubisme va realitzar una intensa activitat cultural. Així mateix, defensà un concepte de religió avançat i inspirat en l'esperit conciliar de Joan XXIII. També va ser promotor econòmic gràcies a una cooperativa tèxtil. En els anys de la Transició fou inspirador de la formació dels GAP, així com de la constitució d'un moviment polític que conduiria a la formació de la candidatura municipal Redreçament i Progrés, que guanyà per majoria absoluta els comicis de 1979, i de la formació de les agrupacions locals i comarcals del PSC i del PSUC. *[SGD/AGS]*

INPACSA

Empresa paperera creada a Balaguer l'any 1956 fruit de l'aprovació d'un Pla Municipal d'Industrialització desenvolupat en una etapa d'important creixement demogràfic a la ciutat. Fundada per la família de Josep Maria de Porcioles Colomer, amb poc temps es va convertir en la indústria econòmicament més important de la història de la ciutat, arribà a acollir més de 300 obrers i proporcionà feina a moltes més persones de forma indirecta. Alhora, però, també va ser coneguda per les seves emissions contaminants. Les seves instal·lacions es van veure obligades a tancar l'any 1993 i fou substituïda un temps després per PRB (Productos Reciclados de Balaguer), filial de l'empresa canadenca Dynamis, amb una plantilla més reduïda, i que a principis de 2005 va tancar portes. *[JFF]*

Institut d'Estudis Ilerdencs

Fundació pública depenent de la Diputació de Lleida que impulsa i promou l'activitat cultural tant a nivell d'investigació com de divulgació en el marc de la província de Lleida. Constituït el 25 de març de 1942, fou adscrit al Patronato de Estudios Locales José M. Quadrado del CSIC. Josep M. de Porcioles, president de la Diputació, en va ser el primer president i Josep A. Tarragó el primer secretari general de la institució, càrrec que ocupà durant molts anys (1942-1977). Des de la seva creació, l'IEI ha tingut la seu a l'antic Hospital de Santa Maria, bon exponent del gòtic civil català (segles XV-XVI) situat al centre històric de Lleida. En la seva trajectòria institucional poden distingir-se dues etapes: una primera, des de la constitució fins el 1986 i, una segona, des d'aquell any fins a l'actualitat. Durant la primera etapa, l'IEI va estar fortament impregnat del caràcter i la ideologia franquista i va esdevenir el principal inspirador i difusor del *leridanismo*, el provincianisme cultural que dominà el panorama cultural lleidatà d'aquelles dècades. Es van crear les revistes *Ilerda* (publicada des de 1942) i *Mensaje*, suplement poètic de l'anterior que es publicà entre els anys 1953 i 1981. L'any 1967 va constituir la càtedra de Cultura Catalana Samuel Gili Gaya. La darrera secretària general de la institució d'aquella primera època va ser M. Dolors Milà Mallafrè. Els nous estatuts aprovats en ple de la Diputació el gener de 1986 van significar la reforma de l'IEI orientada a la seva integració a la nova situació política i social democràtica. La institució s'organitza en una doble estructura d'unitats científiques (departaments) i d'unitats tècniques (serveis), amb la finalitat de fomentar i donar suport a la investigació científica, la creació artística i l'activitat cultural en tota la demarcació provincial. Des de 1986 els directors de l'IEI han estat: Miquel Pueyo París (1986-1988), Josep M. Gasset Salafranca (1989-1994), Josep Borrell Figuera (1995-2000), Carme Vidal Huguet (2000-2007) i Joan J. Busqueta Riu (2007-2009).

[JGS]

Instituto Nacional de Colonización - Instituto de Reforma y Desarrollo Agrario (INC-IRYDA)

L'INC, creat el 1939, deixà d'existir el 1971 com a organisme autònom per entrar a formar part de l'IRYDA. La seva actuació a les terres de Lleida s'inicià amb el decret de 25 de novembre de 1940 que declarà d'Interès Nacional 16.558 ha de l'extrem occidental del Segrià (Lleida, Alpicat i Alcarràs) sota la denominació oficial de Zona Regable del Canal d'Aragó i Catalunya. A partir dels anys cinquanta aquest organisme implementà successivament dos models contraposats en la forma però complementaris i compatibles en el fons: un que apostà per establir nous nuclis de població i la modernització de l'agricultura familiar (Gimenells, el Pla de la Font, Sucs i Suquets) i un altre centrat a capitalitzar i reconvertir les grans explotacions mitjançant el model de la reforma agrària tècnica (finca de Montagut de 5.068 ha situada a Alcarràs que pertanyia al Capítol Catedralici de Lleida). En aquest darrer cas, però, a partir de 1977 es generà un greu conflicte entre els colons i el nou propietari (l'empresa Agrolérida SA) que assolí el punt de màxima tensió el 1990. Finalment, el 1992, amb la intervenció de la Generalitat, es posaren les bases per a una solució política. *[JJMG]*

IPCENA (Institució de Ponent per a la Conservació i l'Estudi de la Natura)

Entitat ecologista defensora del medi ambient fundada el 1990 a Lleida. Es dedicà a la defensa de la conservació del patrimoni natural i el seu estudi, per tal de difondre els seus valors i sensibilitzar-ne la societat. Encapçalada per Joan Vázquez Mendieta, des de 1999 formà part de l'Assemblea d'Entitats Ecologistes de Catalunya, reconstituïda el 2002 en Federació d'Entitats Ecologistes de Catalunya. Desenvolupà activitats d'educació ambiental (excursions, tallers, cursos, conferències, exposicions, entre d'altres), gestionà i promocionà projectes de tractament de residus, d'agricultura ecològica, energies alternatives i denuncià públicament aquelles accions que consideraven de greu impacte sobre els ecosistemes i el medi ambient. *[CAR]*

Irurita Almandoz, Manuel

Larráinzar, Navarra, 1876 - Barcelona, el Barcelonès, 1936

Bisbe. Doctor en Sagrada Teologia (1906) i Filosofia (1907). Beneficiat de la Catedral de València des de l'any 1899. Professor de Cant Gregorià, Llengua

Hebrea i Teologia al Seminari de València. Director diocesà de l'Obra Consagración de Hogares del Sagrado Corazón de Jesús i de la Vela Nocturna. El 1927 es convertí en bisbe de Lleida. Dedicà especial atenció a l'Acció Catòlica Espanyola en detriment de la FEJOC. Home amb formació musical, fou nomenat president de l'Asociación Ceciliana Española al Congrés Nacional de Música Sagrada de Vitòria (1928). Traslladat a la diòcesi de Barcelona (1930) —tot i que continuà com a administrador apostòlic de Lleida fins el 1935— el doctor Irurita sembla que fou mort a les darreries de 1936. *[FCS]*

Isern Domingo, Arturo

Prullans, la Cerdanya, 1915-2003

Empresari ramader, promotor turístic i alcalde de Prullans (1940-1973). Els anys de joventut viscuts a la Cerdanya francesa el van fer adonar de les possibilitats del negoci d'importació de mules i cavalls els anys de la postguerra espanyola, mancats d'animals de treball. Amb altres socis, els engreixaven a les terres de Vallmanya (el Segrià), propietat de la família Isern, per vendre'ls a les principals fires d'Espanya. L'experiència viatgera, un tarannà emprenedor i la consolidació del turisme pirinenc el va impulsar l'any 1967 a canviar la primera activitat per la inversió en el sector turístic, concretament al càmping la Cerdanya, de Prullans, gestionat amb el seu fill Josep Isern Costa. Inicialment, els clients eren estrangers de pas per Andorra o provinents de l'àrea metropolitana de Barcelona. La fidelitat i la demanda creixent dels clients per poder instal·lar-hi també la caravana durant la temporada de neu, juntament amb la proximitat de les estacions d'esquí cerdanes, van impulsar la família d'Artur Isern a construir l'any 1976 el primer càmping d'hivern d'Espanya, dotat de tots els serveis. A inicis del segle XXI constava de 40 bungalous i 330 parcel·les. L'empresa comptava també amb l'Hotel Muntanya, l'Aparthotel Ca l'Aurèn i el Parc d'Activitats Cerdanya. Josep Isern ha presidit l'Associació de Càmpings de la província de Lleida al llarg de 20 anys i va ser guardonat en dues ocasions amb la Medalla al Mèrit Turístic de la Generalitat de Catalunya. A inicis del segle XXI la tercera generació familiar, el Grup Isern-Casanoves, va obtenir de la Cambra de Comerç de Lleida el premi a la millor empresa turística. *[AnSB]*

Izquierdo García, Ángel

Galera, Granada, 1950

Administratiu, sindicalista i polític. Es vinculà a les CCOO de Balaguer l'any 1973 mentre treballava a Stil Mode. Elegit enllaç sindical en les eleccions de 1975, passà a formar part de la coordinadora del sindicat i es responsabilitzà de les tasques de premsa i propaganda. El 1977 esdevingué secretari d'organització de CCOO en l'àmbit provincial i impulsà decididament la seva implantació territorial. Secretari general de CCOO a Lleida des del 1978 fins el 1981, fou també membre de la comissió executiva nacional i del consell nacional de la CONC fins el 1984. Militant del PSUC des de 1975, en fou el secretari polític des del 1982 fins el 1988. Durant aquest període, fou candidat en diverses eleccions. L'any 1985 promogué la Comissió pel referèndum en contra de l'OTAN. El 1988 abandonà tota activitat política i sindical. *[JCE]*

Izquierdo Toran, Balbí

Botiguer i polític de Lleida. Formà part del CRFS i més tard fou primer secretari de la USC lleidatana reorganitzada el febrer de 1933. La representà, com a suplent, en la llista del Front d'Esquerres presentada a les eleccions municipals de 1934. El setembre de 1936 va ser designat per la UGT membre del comitè municipal de Lleida, i va encapçalar el departament de règim interior. Posteriorment, i en nom del PSUC, va continuar a l'ajuntament a l'octubre del mateix any dirigint la conselleria de proveïments, fins a la crisi municipal del maig de 1937, quan comunistes i anarquistes abandonaren l'ajuntament. Tornà a ser regidor a l'octubre de 1937 i al febrer de 1938 i ocupà la conselleria de governació. Fou directiu de la Cooperativa Popular Lleidatana, cooperativa de consum dels comunistes instal·lada a l'actual rambla Ferran, i va tenir diversos càrrecs a les institucions que havien de gestionar els proveïments a les comarques de Lleida durant bona part de la Guerra (el Consell Provincial de Proveïments i la Junta Regional de Proveïments de la vuitena vegueria). *[JSSJ]*

J

Jacques Piñol, Marià

Lleida, el Segrià, 1883-1970

Advocat i polític. Amb despatx d'advocat obert a la capital, actuà en política dins dels rengles de la Lliga Regionalista. Com a president del partit signà el Manifest de Solidaritat Catalana de 1907. Guanyà el 1919 i el 1923 un escó a la Diputació Provincial pel districte de Lleida-les Borges Blanques i ocupà la vicepresidència de la Comissió Provincial entre 1920 i 1921. A les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 va donar suport a la Candidatura d'Ordre Social, que sortí derrotada. Proclamada la República es retirà de la política activa, sense desaparèixer, però, de la vida pública de la ciutat. Va ser degà del COAC (1958-1962), president del Casino Principal, conseller del Banc d'Espanya, conseller de la Societat Canal d'Urgell i vocal de la Junta d'Aigües de la CHE. *[CMC]*

Jené Aixalà, Francesc de Paula

Lleida, el Segrià, 1889 - Barcelona, el Barcelonès, 1974

Advocat, periodista i polític. S'inicià a les files del conservadorisme monàrquic i fou, el 1912, redactor de *La Prensa*, òrgan de la maurista Joventut Conservadora a Lleida. El 1917 era director d'*El Pallaresa*, quan aquest diari passà dels liberals a situar-se dins l'òrbita dels regionalistes. El 1935 ingressà a ERC i fou elegit, el 1936, diputat per aquesta formació dins la candidatura del Front d'Esquerres. Abans de la República va ser delegat de primer ensenyament (1923) i president de l'Associació de la Premsa de Lleida. Fou l'advocat defensor de l'alcalde de Lleida, Antoni Vives Estover, empresonat arran dels Fets d'Octubre de 1934 i de molts altres condemnat per aquest mateix motiu. Durant la República formà part de la Junta de Govern del COAC i fou Fiscal del Tribunal de Cassació de Catalunya, càrrec del qual dimití després dels Fets de Maig de 1937. Acabada la Guerra Civil passà a l'exili, formà part del Consell Assessor de la Presidència de la Generalitat, creat el gener de 1945 i retornà a Catalunya a principis dels anys cinquanta. El 1952, localitzat a Barcelona, es reobrí l'expedient per responsabilitats polítiques que s'havia sobresegut provisionalment el 1946. Va formar part del consell assessor del president de la Generalitat Josep Irla. *[CMC]*

Jordà Cervera, Teresina

Vegeu Cervera, Pepita. *[MPC]*

Josa de Gomar, Lluís

?, 1880 - Lleida, el Segrià, 1936

Militar. Proper a la CEDA, va ser nomenat comissari de la Generalitat a Lleida després dels Fets d'Octubre de 1934. Es considerà que estava implicat en la conspiració del juliol de 1936, motiu pel qual fou detingut i tancat a la presó de Lleida. Va ser mort al cementiri en la saca que va tenir lloc la nit del 5 d'agost de 1936. *[JSSJ]*

Jossa i Gassó

Empresa fundada l'any 1901 pels comerciants lleidatans Jaume Josa i Miquel Gassó, procedents de Juneda i Ponts, respectivament. Ambdós van impulsar una de les poques botigues centenàries de la ciutat de Lleida i, alhora, de les més prestigioses. Des de la seva creació es convertí en el punt de referència de molts lleidatans pel que fa a l'adquisició de teixits i roba per a la llar. Fou a partir de 1953 que la família Josa concentrà tot el protagonisme, ja que es va

desfer la societat inicial i quedà aquesta com l'única propietària. A principis del segle XXI, la gerència d'aquest comerç també anava a càrrec de Jaume Josa, nét del fundador de l'empresa, que constituïa la tercera generació des de la seva creació. *[JFF]*

Jou Artigues, Modest

Vilanova de l'Aguda, la Noguera, 1925

Polític. Alcalde de Vilanova de l'Aguda durant el Franquisme, fou diputat provincial a les corporacions constituïdes els anys 1967, 1971 i 1974. També va ser conseller, sota les sigles de CiU, al Consell Comarcal de la Noguera en les legislatures de 1987-88 a 1991, i de 1991 a 1995. El 1999 tornà a encapçalar la candidatura per CiU a l'alcaldia de Vilanova de l'Aguda. *[MMF]*

Jové Jové, Àngel

Lleida, el Segrià, 1940

Artista plàstic. Inicià els estudis d'arquitectura que abandonà per la pintura. Integrant del Grup Cogul, tingué una activa presència a la Petite Gallérie, de l'Alliance Française, plataforma de l'avantguarda artística de la Lleida dels anys seixanta. Esdevingué un dels representants històrics de l'inici de l'art conceptual a Catalunya. La seva obra tingué un referent metafísic i de reflexió entorn de la memòria i la imatge. Des del postinformalisme i els seus treballs sobre la imatge fotogràfica manipulada treballà en diversos àmbits d'expressió artística (pintura, escultura, instal·lacions) els quals accentuaren el seu concepte de representació del buit, la malenconia i la fractura entre natura i cultura. Publicà els llibres *Petit homenatge a la flor de paret* (1967), *Verbo ser* (1970), *Tratado de los órdenes arquitectónicos* (1971), *Las portadas de Àngel Jové* (1999), *La mirada perduda* (2000) i *De Franja Pur* (2000). La seva trajectòria artística també abraçà el cinema i fou fonamental la seva influència i la seva presència en l'obra del director Bigas Luna. En aquest àmbit, fou especialment destacable la seva participació en les pel·lícules *Bilbao* (1978), una peça imprescindible del cinema alternatiu espanyol, i *Caniche* (1979), sense oblidar *Barcelona Sud* (1981) de Jordi Cadena. El 1991 fou Premi Ciutat de Barcelona d'arts plàstiques per l'exposició *Capiscar la fior de la mà morta*. Part de la seva obra és ben visible a Lleida i comarques, ja que fou l'autor dels vitralls de l'edifici del Rectorat de la UdL, de l'església de Sant Vicenç d'Àger i de la Capella del Jesús de la Seu Vella. *[AJM/MJBP]*

Jové Piñán, Gregorio

? -1911

Polític. Veí de Madrid. Liberal, cunyat de Romanones. Va guanyar l'acta de diputat a Corts per Tremp l'any 1903, en una elecció plena d'irregularitats. També fou escollit diputat per La Bañeza (Lleó) el 1901 i per Brihuega (Guadalajara) el 1905. *[CMC]*

Jové Surroca, Josep

Almenara Alta, l'Urgell, 1884 - Mèxic, 1947

Lampista i polític. Actiu sindicalista a Barcelona, va afiliar-se al PSOE i a la UGT. Va participar al tercer Congrés de la Internacional Sindical Roja (Moscou, 1924) i el 1928 fou escollit president de la Federació Regional de la UGT. Implicat en les conspiracions prèvies a la proclamació de la República, el 1931 va ser elegit regidor de l'ajuntament de Barcelona. Ocupà la presidència de la Comissió de Política Social de l'ajuntament. Acceptà formar part del govern provisional de la Generalitat presidit per Francesc Macià, en què ocupà la conselleria de Foment i posteriorment la de Sanitat, fet que li comportà l'expulsió del partit i del sindicat. Finalment s'afilià a ERC. S'exilià el 1939 a França i després a Mèxic (1942). *[JCE]*

Jové Viñes, Jordi

Seròs, el Segrià, 1961

Estudià Belles Arts a la UB. Rebé, entre d'altres guardons, el primer premi de pintura del Certamen Nacional d'Arts Plàstiques (1982) i el segon premi de la Biennal de Pintura de Caixa de Barcelona (1989). El 1992, a través de la Galeria Sebastià Petit, participà a la Fira ARCO, Madrid. Entre les exposicions individuals cal esmentar *Acció moral en el record d'Ives Klein,* a l'IEI (1988); *Experiència pictòrica,* a l'ajuntament de Mataró (1995); *Paisatges i retorns,* a la Fundació la Caixa (1999), i *Cumulatiu,* a l'IEI (2004). De les mostres col·lectives destaca *Testimoni d'una generació d'artistes plàstics* al Centre Developpement Cultural de Foix i d'Arieja (1990), Art Frankfurt (1993), Col·lecció d'art contemporani de l'ajuntament de Lleida, *1 i 2* al Centre d'Art La Panera (2003-04) i *120W 120m2* Buró Lleida (2006). *[HAM]*

Jové, Salvador

Fabricant d'olis que tenia la indústria a la partida de Pardinyes de Lleida. L'any 1919 comptava amb tres premses per a la producció. Des de 1932 va veure disminuir la seva distribució i va demanar la baixa l'any 1936. *[JFB]*

Joventut Republicana de Lleida

Es va crear el 1901 per un grup de joves professionals que havien militat a l'Associació Escolar Republicana de caire esquerrà i catalanista. La primera gran oportunitat li va arribar amb Solidaritat Catalana (1907), articulada i dirigida des de Joventut. A partir d'aleshores, es va anar convertint en l'eix de la política local i del republicanisme de Ponent; sense perdre mai la seva identitat, Joventut es va integrar en la UFNR (1910), en el PRC (1917) i el 1931 va participar en la creació d'ERC. Joventut va ocupar l'alcaldia lleidatana en diverses ocasions: Humbert Torres Barberà (1917-1920), Ricard Palacín Soldevila (1923) i Antoni Vives Estover (1932-1934 i altra vegada el 1936). El potencial social de Joventut es va posar de relleu quan el 1919 inaugura un magnífic local social i el Camp d'Esports, totes dues obres de l'arquitecte Adolf Florensa Farré. D'altra banda, Joventut es faria càrrec del vell periòdic *El Ideal* fundat el 1898 convertit en diari el 1906; durant la dictadura va publicar la revista cultural *Lleida*; el 1930 va aparèixer *La Jornada*, un diari al servei de la coalició republicana; entre el juny de 1931 i 1935, *La Jornada* es va convertir en un setmanari afiliat a ERC; durant la guerra, Joventut va recuperar *L'Ideal*. La dictadura va obligar Joventut a refugiar-se en la funció social i cultural, cosa que li va permetre mantenir la influència, de manera que a la caiguda d'aquell règim va tornar a situar-se com la força política decisiva, tant a la Paeria com a l'hora de confeccionar les candidatures republicanes a Corts o al Parlament català. Tanmateix, Joventut no aconseguiria, després dels Fets d'Octubre de 1934, recuperar el vell paper hegemònic; situació que es faria dramàtica a partir dels fets de juliol de 1936. Al llarg d'aquest període històric, Joventut va estar governada per un notable i reduït grup dirigent: Alfred Pereña Reixachs, Humbert Torres Barberà, Ricard Palacín Soldevila, Frederic Godàs Legido, Antoni Vives Estover, Pere Valldeoriola Andreu, Frederic Mulet Planella, Antoni Zamorano Roig o Josep M. Aznàrez Peiret. El 1979, sota la presidència de Víctor Torres, Joventut Republicana va tornar a legalitzar-se com a partit, tot i que lligada a ERC. El 1989, una crisi interna es va saldar amb el trencament amb ERC i amb la sortida d'una bona part de la militància fidel a Esquerra. El 1991, coaligada amb el PSC, va aconseguir un regidor, Octavi Miarnau Roca; des de 1994, Joventut col·labora amb CDC. *[JBP]*

Jover Marquet, Eusebi

Terrassa, el Vallès Occidental, 1839 - Barcelona, el Barcelonès, 1919

Polític. Addicte als monàrquics radicals de Ruiz Zorrilla, fou regidor i alcalde accidental de Barcelona entre 1869-70 i fou electe diputat provincial pel districte de Terrassa el 1871 i el 1872. El 1872 pretengué sense èxit l'acta de diputat a Corts per Vic. Durant la Restauració seguí Manuel Ruiz Zorrilla en la seva evolució cap al republicanisme i dirigí el Partit Republicà Progressista a Catalunya. El 1882 obtingué un escó a la Diputació de Barcelona pel districte de Sant Feliu de Llobregat-Vilanova i la Geltrú. Es presentà el 1891 i el 1892 com a candidat a l'acta de diputat a Corts de Terrassa, que no assolí. Afavorí l'establiment de Lerroux a Barcelona, tot i que posteriorment s'adherí a la Solidaritat Catalana. Va ser elegit senador dins aquesta candidatura per la província de Lleida en les eleccions de 1907. *[JAS]*

Junoy Gelabert, Emili

Barcelona, el Barcelonès, 1857-1931

Periodista i polític republicà, afí al possibilisme d'Emilio Castelar. Fou redactor i diversos cops director de *La Publicidad*. Pretengué sense èxit l'acta de diputat a Corts per Manresa en les eleccions de 1891, acta que assolí en canvi el 1893. Posteriorment participà en la formació de la Fusió Republicana a Catalunya i fou novament escollit diputat en les eleccions de 1898, ara per la circunscripció de Barcelona. La derrota l'acompanyà en les de 1899, quan pretengué novament una acta per Barcelona, i en les de 1901, en què tornà a provar sort per Manresa. En les eleccions de 1903, 1905 i 1907 va ser escollit diputat per Barcelona. El 1906 s'oposà a Lerroux i donà suport a la Solidaritat Catalana. En les eleccions de 1910, 1914 i 1916 va ser escollit senador per la província de Lleida, a les primeres dins els rengles de la UFNR

i a les dos darreres dins de les del Partit Republicà Reformista de Melquíades Álvarez. *[JAS]*

Junta de Sequiatge

Creada el 20 de juliol de 1758, i formada per un regidor, un prebendat del Capítol de Lleida, un representant de la clerecia menor i dos pagesos elegits per la Confraria de Llauradors. Era convocada pel governador o el batlle major. Les ordenances no s'aprovaren fins el 1794, quan s'hi incorporà un nou membre gaudí, que representava els hisendats que eren professionals liberals. Els eclesiàstics perderen temporalment la seva representació durant la revolució de 1868. La reforma de 1918-20 hi incorporà dos nous membres: un representant pagès de la Societat Agrícola Pràctica i un representant dels usuaris industrials, elegit pel Sindicat d'Industrials de Lleida. A partir de llavors es pagà el sequiatge en diner en lloc de natura i es tarifaren amb tot detall els usos industrials. A la Junta de Sequiatge només hi hagué representants de l'horta de Lleida i dels industrials. La resta d'hortes del Segrià pagaren a la junta un cens anual i tingueren una organització interna d'acord amb consuetuds i privilegis. Durant el segle XX, ja no existiren les servituds senyorials i, per tant, els pobles pogueren organitzar autònomament els recs. Les ordenances de la Junta de Sequiatge establiren principis generals i els torns dels usos de l'aigua que tenien les comunitats locals. Amb la creació de la Comunitat Central de Regants (1951) i la Comunitat General de Regants (1967) del Canal de Pinyana i Sèquia de Fontanet, la Junta de Sequiatge anà transformant la seva naturalesa. Així, a principis del segle XXI fou el braç executiu de la Comunitat de Regants de l'Horta de Lleida, una de les comunitats que formaven part de la Comunitat General de Regants del Canal de Pinyana, que des de 1990 no incloïa els recs de la séquia de Fontanet. *[EVR]*

Junyent Sánchez, Emili

Vilafranca del Penedès, l'Alt Penedès, 1946

Arqueòleg i prehistoriador. Format a la UB, s'incorporà com a professor de l'Estudi General de Lleida el 1975 i participà activament en la creació de la UdL, on esdevingué catedràtic de Prehistòria l'any 1999 i d'ençà del 2001 i fins el 2007, degà de la Facutat de Lletres. Des del Grup d'Investigació Prehistòrica, dirigí un ampli programa de recerca interdisciplinària, centrat en la Protohistòria a la Catalunya occidental, així com altres projectes, vinculats a l'arqueologia preventiva. L'excavació, recuperació patrimonial i difusió de la fortalesa dels Vilars (Arbeca, les Garrigues) fou un dels seus projectes més emblemàtics. Autor de nombroses publicacions i membre fundador de la *Revista d'Arqueologia de Ponent*, participà en importants obres de síntesi com *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*, (1996) o *Història de Lleida. L'antiguitat, d'Iltirta a Ilerda*, de la qual és coautor (2003). *[JBLM]*

Juste Mur, Carles A.

Lleida, el Segrià, 1953

Artista. Conegut amb el nom artístic de *Lo Beethoven*. Multiinstrumentista i lutier format bàsicament al Conservatori de Lleida, participà durant les darreres tres dècades i mitja del segle XX en nombrosos projectes musicals i culturals de diferent índole a Lleida, Espanya, França, l'Argentina i Xile. Al començament de la seva carrera artística, compaginant-ho amb el període formatiu, fou membre de diferents grups de pop-rock. Rodà molt jove per tot Espanya amb el grup Teatro Tábano i de seguida va interessar-se per la tradició de la rumba i del garrotín lleidatà de la mà dels grans impulsors del gènere *Lo Parrano* i el *Marquès de Pota*. Des dels anys 80 i fins a l'actualitat se'l pot considerar el màxim representant local en actiu i innovador del gènere del garrotín, del qual ha recuperat moltes peces tradicionals i compost moltes d'altres que han esdevingut veritables himnes, com ara el popular *Carrer Cavallers*. Entre la seva producció cal destacar els volums 1 i 2 recopilatoris *Lleida Carrinclona* i els seus àlbums *Al Ritme de Ponent*, *30 años en ruta de Barcelona a Calcuta*, *Nits de Rumba i Garrotins* i *Fet a mà* entre molts d'altres. Edità 3 entregues de la col·lecció *Lo Cançoner de Lleida: 100 anys del garrotín de Lleida*; *Lo Marquès de Pota: 50 anys en la música de Lleida* i *Músiques Populars i Tradicionals de Lleida*. *[JdeCF]*

Justribó Agustí, Marcel

la Granja d'Escarp, el Segrià, 1978

Esportista. Reconegut motociclista que, després d'un recorregut pels circuits estatals, debutà al Campionat del Món de Trial l'any 1994. La seva ràpida

ascensió el dugué a guanyar el Campionat d'Europa de Trial a l'aire lliure el 1995. En anys posteriors aconseguí proclamar-se campió del món de Trial Nacions en diverses ocasions (1996, 1998 i 2000, a més del sotscampionat el 1999). Alhora, impartí cursos de trial com a monitor en diversos països del món.

[AJM]

L

Lacasa Begué, Cristina

Terrassa, el Vallès Occidental, 1923

Poeta, llicenciada en Psicologia per la UB. En la seva trajectòria literària, duta a terme en castellà, col·laborà en diferents revistes, tant estatals com estrangeres. Entre la seva obra destaca *La voz oculta* (1953), *Un resplendor que perdonó la noche* (1961), *Poemas de la muerte y de la vida* (Premi de poesia Ciudad de Barcelona, 1964), *La escalada* (Premi de poesia Ciudad de Lérida, 1973), *La lengua múltiple* (Premi de poesia Joan Alcover de Palma de Mallorca, 1974). Els seus poemes han estat traduïts al francès, a l'anglès, a l'italià i al polonès. *[MPT]*

Laguarda Fonollera, Joan J.

València, 1866 - Barcelona, el Barcelonès, 1913

Bisbe. Format a la Universitat de València, l'any 1899 passà a ocupar el càrrec de bisbe auxiliar de Toledo i titular de Titiopolis. Bisbe d'Urgell (1902, substituint Toribio Martín) i copríncep d'Andorra (1905-1906), donà suport a la modernització del Principat. Creà l'Institut Obrer de la Seu d'Urgell i el Montepío del Clero Urgelitano (1906). Taslladat a Jaén (1906), també s'encarregà de l'arxiprestat de Barcelona (1909) fins a la seva prematura mort. *[FCS]*

Lamarca de Mier, Eugènia Josefa

Lleida, el Segrià, 1866 - la Jonquera, l'Alt Empordà, 1937

Propietària. Filla de l'arquitecte i enginyer Agapit Lamarca Quintana, propietari, a través de la seva esposa Josefa de Mier y de Chaves, d'una important finca a Vallmanya, de més de 3.000 hectàrees, al municipi d'Alcarràs (el Segrià). Coneguda familiarment com la *Geni*. El 1888 es casà amb el tinent coronel Francesc Macià Llussà, futur president de la Generalitat, fet que el vinculà als cercles econòmics de la plana lleidatana. La seva germana Maria es casà amb el polític catalanista i reconegut bibliòfil reusenc Pau Font de Rubinat. El matrimoni Macià Lamarca tingué 4 fills: Joan, Josefina, Maria i Eugeni, mort amb un any de vida. Des que Macià encetà la seva intensa carrera política, l'esposa estigué al capdavant de l'organització de Vallmanya, a més d'acompanyar-lo a l'exili durant els anys vint. Si bé no exercí cap militància de partit, sempre féu costat a Macià. En esclatar la Guerra Civil, es refugià a la Jonquera, on morí d'una pnemònia. Les seves despulles foren traslladades a Barcelona. Confiscades les propietats durant la guerra, posteriorment el Tribunal de Responsabilitats Polítiques obrí expedient als fills —aleshores exiliats a París i Mèxic—, que foren multats amb importants quantitats, inhabilitats per a càrrecs públics i sindicals i confinats a Pamplona durant uns anys. A finals dels anys quaranta, Maria Macià Lamarca tornà per redreçar la finca de Vallmanya, ja sobreseguit l'expedient. Des de 1979 Eugènia Lamarca està enterrada al cementiri de Montjuïc amb el seu espòs, per decisió del president de la Generalitat Josep Tarradellas Joan. *[AJM]*

Lamolla

Empresa lleidatana vinculada al sector automobilístic, especialment a la marca Renault. El 1941 Alfonso Lamolla creà un taller dedicat a la venda de rodes d'automòbil al carrer Lluís Roca, des d'on anys després passà a la venda de camions, i s'expandí a altres punts de la ciutat. El 1961 aconseguí la concessió de Renault per traslladar-se sis anys després a l'emplaçament de la N-II, Km. 464. Els seus negocis també inclogueren algunes benzineres i l'Hotel Ilerda. Amb

la seva mort fragmentà les seves empreses en la partició de béns entre els seus fills. L'any 2000 la concessió Renault canvià en benefici d'Autansa, que ja tenia la concessió Renault a Mollerussa des de 1965. A principis del segle XXI, la família Lamolla continuava vinculada al sector de l'automoció, ja que Blas Lamolla adquirí la concessió Ford, Mitsubishi, Saab i després Mazda per formar la companyia Lamsauto.

[AJH]

Lamolla Morante, Francesc

Lleida, el Segrià, 1869-1925

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB (1896), fou arquitecte d'Hisenda a Tarragona i arquitecte municipal de Lleida, Lugo i Osca. Alguns testimonis de la seva obra són l'edifici de l'antic Montepío a la rambla d'Aragó (1905), seu posterior dels Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat i exemple arquitectònic d'un llenguatge modernista de base medievalista, la casa Cros a la rambla Ferran cantonada de Vila Antònia, la Casa Magí Llorens (1905) al carrer Major, i els desapareguts edificis de l'Asil Borràs i les cases Mangrané i Morell de la rambla Ferran. Francesc Lamolla Morante i Francesc de Paula Morera Gatell foren els arquitectes de referència pel que fa al modernisme a Lleida. Fou membre de la Real Academia de San Fernando. *[CMC]*

Landecho Urriés, Luis de

1852-1941

Arquitecte i polític. Professionalment va ser afí als corrents historicistes i regeneracionistes sorgits després de la crisi de finals del segle XIX. Entre la seva obra destaquen, a Madrid, el projecte i construcció de la Maternitat de Santa Cristina (C/ O'Donnell, 57, entre 1904 i 1919), la construcció de l'Hotel Ritz (Pl. Lealtad, entre 1908 i 1910) projectat per l'arquitecte francès Charles M. Mewes, i diverses reformes al Palau de Zabulburu (C/ Marqués del Duero / Salustiano Olózaga el 1911, el 1917 i el 1919). Militant del Partit Conservador, va ser escollit senador per la província de Burgos el 1900, per la de Lleida el 1903 i per la de Terol el 1907. Anteriorment havia estat elegit diputat a Corts per un districte de la província de Biscaia el 1884 (elecció parcial), el 1886 i el 1891.

[JAS]

Lara Peinado, Federico

Hornos de Segura, Jaén, 1940

Historiador. La seva família s'instal·là a Lleida l'any 1942. Es va llicenciar en Filosofia i Lletres-Història per la UB (1965) i es doctorà per la UAB (1972). Després d'una estada de formació a Itàlia, retornà a Lleida on es dedicà a l'ensenyament. Va ser nomenat secretari general de l'IEI (1969) i arxiver de la Diputació (1974), institucions des de les quals desenvolupà una destacada activitat científica i divulgativa. Entre els anys 1971 i 1973, en el procés de recuperació dels estudis universitaris a la ciutat, fou el primer coordinador de la delegació de la Facultat de Filosofia i Lletres de la UAB a Lleida. Des del 1976 va ser professor d'Història Antiga de la Universitat Complutense de Madrid. El 2005 va ser nomenat director de la primera càtedra d'Egiptologia espanyola, organitzada per la Fundació General de la mateixa Universitat i l'Institut d'Estudis de l'Antic Egipte. A més de diverses publicacions sobre tema lleidatà, fou autor de nombrosos llibres sobre la seva especialitat, en la qual va obtenir un important reconeixement, el món de l'Antic Orient (Babilònia, Mesopotàmia, Assíria i Egipte especialment). *[JSSJ]*

La-Rosa Hospital, Manuel

? - Lleida, el Segrià, 1936

Propietari agrari i polític. Milità als rengles dels carlisme. Va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida el 1913 i el 1934 i va ser derrotat el 1917. A més, ocupà en quatre ocasions la regidoria per nomenament (1925, 1930, 1934 i 1935). Durant el bienni 1916-18 va ser tercer tinent d'alcalde i entre 1925 i 1927 va ocupar la suplència de la primera tinència d'alcaldia. Va participar en la xarxa civil implicada en la conspiració contra la República de juliol de 1936. Morí a l'agost, víctima de la violència revolucionària. *[JAS]*

Larrégula Mayench, Ramon

Alguaire, el Segrià, 1947

Pagès, ramader i polític. Alcalde d'Alguaire pel PSC (1983-1991), regidor pel mateix partit (1991-1995), membre del Consell Comarcal del Segrià (1987-1991 i 1991-1995) i diputat provincial (1990-1991). Gerent de la cooperativa Arfrutal en diverses èpoques, participà activament en la implantació d'Unió de Pagesos al nord del Segrià. Així mateix, el seu activisme

en l'àmbit del redreçament cultural local a partir de finals dels anys seixanta el portà a participar en la fundació de diverses associacions. De la seva etapa com a alcalde destaquen la construcció de diverses infrastructures bàsiques, així com l'acolliment del llegat de l'historiador de la localitat Josep Lladonosa Pujol i la creació del Premi Josep Lladonosa d'Història Local. *[CAR]*

Larroca, Josep

? – el Portús, el Vallespir, 1974

Ferroviari i militant de la CNT a Lleida. Conegut com *el Manco*, debia el malnom a un accident laboral. Va exercir de president del primer tribunal popular de Lleida, entre el 22 d'agost i el 28 d'octubre de 1936, quan féu la seva última sessió per deixar pas al tribunal popular constituït d'acord amb el decret del conseller de Justícia de la Generalitat, Andreu Nin. Prototipus de la repressió revolucionària de l'estiu de 1936, la CNT-FAI no el va proposar com a candidat per formar part del nou tribunal. Posteriorment, signà algun article al diari local *Acracia* en què defensà les tesis polítiques de la CNT i formà part de l'Ateneu Llibertari organitzat a la ciutat. Després de la guerra s'exilià a França, on va morir. *[JSSJ]*

Larroya Solano, Joaquim

Lleida, el Segrià, 1937

Esportista. Fou el primer esportista lleidatà que participà en uns Jocs Olímpics, els de Roma el 1960, com a piragüista. També obtingué nombrosos títols a nivell estatal i prengué part en les principals competicions del panorama internacional. L'any 1968, quan treballava a la Paeria, decidí retirar-se de l'alta competició després que l'alcalde Sangenís no li concedís el permís per participar en els Jocs de Mèxic. El paer en cap va justificar la seva decisió afirmant que els companys de feina de Larroya no estaven disposats a suplir la seva absència durant la celebració dels Jocs. *[TSP]*

Lasala Borderas, Pere

? - Balaguer, la Noguera, 1921

Advocat i polític veí de Balaguer. El 1894 i el 1896 va pretendre, sense èxit, una acta de diputat provincial pel districte de Balaguer, que sí que assolí per contra el 1901 i que perdia el 1905. Retornaria a la Diputació, ara pel districte de Tremp-Vielha, i de la mà del seu correligionari Josep Llari, en l'elecció parcial celebrada el 1907 per cobrir la baixa d'aquest. Aconseguiria la reelecció en les eleccions de 1911, 1915 i 1919. Militant republicà, amb el temps evolucionà cap a posicions més moderades i ingressà a les files del Partit Republicà Reformista. Dins la Diputació va ser vicepresident de la Comissió Provincial en les anualitats de 1910-11, 1912-13, 1917-18 i 1920-21. *[JAS]*

Latasa Aranguren, Gabriel

1887 - ?

Sindicalista i dirigent polític a Lleida. Des de la Unió d'Empleats d'Oficines i Despatxos de la UGT, fou un dels fundadors de l'Agrupació Socialista de Lleida a l'abril de 1931 i president de la seva primera junta directiva. En el període revolucionari endegat amb l'esclat de la Guerra Civil va ser un dels dos representants ugetistes al comitè municipal format el 9 de setembre de 1936 i s'encarregà del departament d'economia. A finals de 1937 el trobem com a cap de personal i secretari de la Junta Regional de Proveïments, fins que el febrer de 1938 passà a ocupar un càrrec en la direcció general de proveïments, quan el govern de la República assumí la competència sobre aquest àmbit. Així mateix, formà part de la direcció del Comitè Comarcal d'Ajut als Refugiats, constituït a Lleida el novembre de 1936. També fou membre de la lògia Pitàgoras. *[JSSJ]*

Lavaquial Llastarri, Joan

Lleida, el Segrià, 1865-1958

Comerciant i polític. L'any 1890 va inaugurar una joieria a la plaça Paeria de Lleida que s'ha mantingut fins a l'actualitat. Quan va deixar de gestionar el negoci, aquest fou administrat primer per la seva filla Dolors Lavaquial, després per la seva jove Rosa Maria Morell i més tard per la filla d'aquesta, M. Antonieta Lavaquial. En l'àmbit de la política, Joan Lavaquial va ser un dels líders del carlisme lleidatà en el primer terç del segle XX. El 1907 va ser un dels signants del manifest de Solidaritat Catalana adreçat al poble de Lleida. Fou elegit regidor l'any 1909 i el 1917, des de l'agrupació tradicionalista La Margarita, donà suport juntament amb regionalistes i republicans, a l'alcaldia popular d'Humbert Torres.

Durant la dictadura de Primo de Rivera va ser vicepresident de la Cambra de Comerç i Indústria. El 1933 va ser nomenat vicepresident del Consell Comarcal Tradicionalista de les Comarques de Lleida i va realitzar sovint les funcions de president que corresponien a Alfons Piñol Salvat. L'any 1955 Franco li va concedir l'Encomienda de Número de la Orden del Mérito Civil, que li fou lliurada públicament el 8 de juliol de 1956 a les Borges Blanques en un acte convertit en un homenatge a la seva trajectòria política. *[JSSJ]*

Lavilla Alsina, Landelino

Lleida, el Segrià, 1934

Jurista, lletrat del Consell d'Estat i polític. Fou professor de Dret Administratiu a la Universitat Complutense de Madrid. Ingressà a la UCD provinent del grup democristià Tácito —pseudònim d'un grup de polítics catòlics íntimament vinculats a l'ACNP, la majoria dels quals pertanyien als cossos d'elit de l'administració estatal— del qual havia estat membre des de 1973. Fou ministre de Justícia en els governs presidits per Adolfo Suárez entre 1976 i 1979, senador per designació reial (1977-1979) i diputat per Jaén (1979-1982). La seva trajectòria política continuà com a president del Congrés dels Diputats des del 1979 fins el 1982. Entre 1982 i 1983 ocupà la presidència de la UCD. En les eleccions legislatives de 1982 obtingué un escó de diputat per Madrid. L'any següent hi renuncià per ocupar el càrrec de conseller permanent del Consell d'Estat, de la secció primera del qual el 1995 fou nomenat president. *[AJM]*

León Plana, Víctor

Lleida, el Segrià, 1953

Advocat i polític. Es llicencià en Dret per la UB l'any 1982 i es traslladà a la població d'Arties, on exercí l'advocacia i la gestoria. Membre del Conselh Generau d'Aran per Coalició Aranesa-CiU la legislatura 1991-1995 i per CDA-Partit Nacionalista Aranès les legislatures 1995-1999, 1999-2003 i 2003-2007. Diputat provincial entre 1995-1999 i 1999-2003, va ser alcalde de Naut Aran des del 1987 fins el 2007. *[ABB]*

Leridana de piensos (LERPISA)

Empresa ramadera fundada l'any 1974 per la família tarragonina Sanromà. Com tants establiments lleidatans del ram, l'objectiu era la compra de cereals i altres matèries primeres per a la fabricació de pinso per a l'engreix dels porcs, bàsicament pel sistema d'integració de granges de particulars. L'any 1979 van adquirir l'entitat els germans Bellosta, els quals l'any 1989 van ampliar el negoci amb la compra de la Sociedad Anónima Matadero Industrial (SAMI), al terme municipal de Vallfogona de Balaguer. A principis del segle XXI l'empresa cobria tota la cadena de producció, que anava des de l'engreix de porcs a les granges fins a la seva distribució per peces. Al llarg de l'any 2006 va facturar per valor de 56 milions d'euros i ocupava 120 treballadors. En total, produïen entre 300 i 400 mil porcs anuals, que repartien dintre del mercat nacional i països de la UE. *[JFB]*

Liceu Escolar

Escola fundada per Frederic Godàs Legido a Lleida (1906). En fou el director fins a la seva mort (1920). Suposà la introducció a Lleida de les tendències pedagògiques que renovaven el panorama educatiu a la Catalunya de principis de segle. Els dos primers locals van estar situats al carrer Cavallers, però la seu definitiva fou l'edifici de nova planta del carrer Blondel (1913). A l'empresa del Liceu s'hi afegí l'escola de noies Minerva que dirigia l'esposa de Godàs, Victorina Vila. Entre 1914 i 1920 Godàs també va inaugurar sucursals a Balaguer, Castellserà, Bellcaire, Alcampell, Almacelles i Bellvís. Entre la plantilla de professors i mestres que van passar pel Liceu cal destacar Josep Sales, Josep Aznárez Peiret, Enric Arderiu Valls, Antoni Sabater Mur, Joaquim Maurín Julià, Víctor Colomer Nadal o Samuel Gili Gaya entre d'altres. La irrupció del Liceu, i del seu programa pedagògic, fou contestada amb dures campanyes de sectors de l'església i de la dreta local. Godàs era un dels homes destacats de Joventut Republicana, motiu pel qual el Liceu, juntament amb el Casal del partit i el Camp d'Esports, esdevingueren la tríada que representava la modernitat social i política lleidatana del primer terç de segle. A partir de 1928 l'escola fou dirigida per mossèn Joan Montaner, director del col·legi Verdaguer. Aquell any, una part dels mestres que hi quedaven de la primera etapa abandonaren la institució per fundar el Colegio Ibérico. En aquesta darrera època el Liceu Escolar ja no estava guiat pels principis pedagògics innovadors inicials. El 2

de novembre de 1937 una part de l'edifici va caure pels efectes del bombardeig feixista que patí Lleida. Una cinquantena de nens i nenes i un professor hi van morir. Setanta anys després del bombardeig, la producció d'un documental sobre la història de l'escola per part de Lleida Televisió, la instal·lació d'una escultura commemorativa davant de l'indret on era el Liceu i la creixent preocupació ciutadana per la memòria històrica renovaren l'interès per aquesta institució. *[JSS]*

Lladonosa Giró, Josep

Alguaire, el Segrià, 1938

Cuiner, gastrònom i estudiós de la història de la cuina catalana. En la seva trajectòria professional, iniciada als 14 anys i fins a la seva jubilació 49 més tard, exercí al capdavant de diversos establiments com el Majestic Hotel Anglaterra, el Set Portes o el Quatre Portes, que fundà el 1977, tots de Barcelona, així com al Grand Hotel National de Lucerna (Suïssa). Autor de diversos llibres com *La cuina medieval catalana* (1984), *El gran llibre de la cuina catalana* (1992), amb 15 edicions, *La cuina de dos grans mestres* (2000), *El gran llibre de la fruita dolça* (2002) o *La cuina ecològica* (2004). La seva tasca d'investigació i difusió culinàries foren reconegudes amb multitud de distincions com el Premi Nacional de Gastronomia (1980) i la Creu de Sant Jordi (2003). *[CAR]*

Lladonosa Pujol, Josep

Alguaire, el Segrià, 1907 - Lleida, el Segrià, 1990

Historiador. Pare de l'historiador Manuel Lladonosa. De família pagesa, un cop mort el seu pare fou internat a les institucions de beneficència de Lleida, on aprengué l'ofici de fuster. Estudià Magisteri, estudis que acabà el 1931. Després de diverses destinacions (Almenar, Cervera, Vila i la Guàrdia de Tornabous) i vicissituds, acabà, després de la guerra, de mestre titular de l'Escola Annexa de la Normal de Lleida. Com a mestre desenvolupà una docència que incloïa les noves didàctiques i que responia a un doble plantejament: una escola catalana i en català. A partir de 1931 s'integrà a la FEJOC. Durant el Franquisme establí relacions amb l'Abadia de Montserrat i el Monestir de Poblet, i amb partits com la UDC i l'FNC. Fou durant la seva etapa de mestre que inicià i consolidà la seva tasca com a historiador. Ferran Soldevila va exercir un mestratge sobre Josep Lladonosa. Més tard, rebé la influència de Jaume Vicens Vives, s'allunyà dels plantejaments més romàntics i s'apropà a la història econòmica i social. L'obra de Pierre Vilar fou un nou estímul per a aquesta transició. Josep Lladonosa fou l'historiador que situà la història de Lleida i la seva regió dins la història de Catalunya. L'any 1953 l'IEC li atorgà el Premi Pròsper Bofarull per la seva obra *L'Estudi General de Lleida del 1430 al 1524*. A més de les seves obres clàssiques sobre la parròquia de Sant Martí de Lleida, Manuel de Montsuar i l'Estudi General, elaborà tres grans síntesis sobre la geografia i la història de Lleida i la seva regió: *Las calles y plazas de Lérida a través de su historia* (1961-1978), *Història de Lleida* (1974) i *Historia de la Diputación de Lérida* (1974). *Les crisis històriques* (1967) i *Integració històrica de Lleida amb Catalunya* (1971), incloses en dues obres col·lectives, permeteren, respectivament, copsar les dificultats que Lleida ha tingut en la seva història i combatre els intents de secessionar les terres de Lleida del conjunt de Catalunya. Entre molts altres reconeixements, rebé la Creu de Sant Jordi el 1982. *[EVR]*

Lladonosa Vall-llebrera, Manuel

Lleida, el Segrià, 1946

Historiador. Fill de l'historiador Josep Lladonosa. Interessat des de molt jove per la cultura catalanista, fou un dels fundadors de l'Esbart Màrius Torres (1962). Doctor per la UAB (1979), fou decisiu en la recuperació dels estudis universitaris i en la consolidació de la UdL. Degà de la Facultat de Lletres (1985-88), dirigí el departament d'Història (1995-2001 i 2007-2010). Catedràtic d'història contemporània des de 1989, publicà, fruit de les seves recerques, nombroses obres com *Catalanisme i moviment obrer: el CADCI entre 1903 i 1923* (1988), entre altres. Col·laborà en el volum 10 de la *Història de la Cultura Catalana* (1998) i codirigí la *Història de Lleida* (2003), del volum 7è de la qual fou coautor. Des de 1992 presidí el Patronat Municipal Josep Lladonosa Pujol d'Alguaire. Membre corresponent de la Reial Acadèmia de la Història (2001). Identificat amb el socialisme i catalanisme de Josep Pallach, participà intensament en la vida política. Concorregué a les eleccions municipals pel terç familiar (1973) amb el Bloc Popular de les terres de Lleida.

El 1982 deixà el PSC per disconformitat amb la LOAPA. Formà part de diverses entitats culturals i n'assumí la presidència: Òmnium Cultural (1972-73), Orfeó Lleidatà (1980-82), Ateneu Popular de Ponent (1979-87) i Creu Roja (1993-96). De profundes conviccions cristianes, participà en la fundació de l'IREL i en la direcció del Grup Francesc Eiximenis. El 2005 el Govern de la Generalitat li atorgà la Creu de Sant Jordi. *[JBP]*

Llangort Peral, Josep Maria

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1915-1985

Metge i polític. Durant la Guerra Civil formà part d'una unitat mèdica italiana. Posteriorment va treballar a l'hospital de la Seu d'Urgell (1940-1985). Fou alcalde de la Seu des de l'any 1957 fins el 1975. Durant el seu mandat, la Seu d'Urgell va prefigurar la seva fesonomia actual. Es definí tota la zona de l'eixample seguint, a grans trets, els criteris urbanístics dissenyats per l'arquitecte Joan Bergós. També destaquen, entre altres obres, l'arribada d'aigua potable a totes les cases, a més de potenciar l'activitat sanitària del Sant Hospital, impulsat pel seu pare, també metge i polític, Joan Llangort Planas. Fou procurador a Corts pel terç sindical, a més de diputat provincial en les corporacions constituïdes els anys 1958, 1961 i 1964. Va ser fundador de l'Asociación de Amigos de los Museos (1952), fou condecorat amb la Comanda de Número de l'Orde del Mèrit Civil (1965), la Creu de Cavaller de Cisneros (1966), la Medalla de Plata de la Diputació Provincial (1968), el Banderí d'Honor de la Capitania General de Catalunya (1971), la Creu Distingida de Segona Classe de Sant Raimon de Penyafort (1974) i la Medalla d'Or de la Creu Roja Espanyola (1977). *[SGD/MMF]*

Llangort Planas, Joan

Arsèguel, l'Alt Urgell, 1875 - la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1957

Metge i polític. Dirigent del Partit Conservador, tot i que s'atansà a la Lliga Regionalista. Contribuí decisivament en l'elecció de diputats a Corts com Eduard Aunós Cau (1914) i Josep Maria Trias de Bes (1918 i 1919). Va ser un dels impulsors de l'Hospital de la Seu d'Urgell. *[SGD/AGS]*

Llari Areny, Josep

Estada, Osca, 1865 - Tremp, el Pallars Jussà, 1940

Advocat, propietari rural i polític de Tremp. Cunyat del capitost liberal Daniel Riu Periquet. Republicà federal i cap provincial del partit ingressà, el 1901, a la Unió Republicana, de la qual fou vocal de la junta provincial i el 1905 representant de Lleida a l'Assemblea Nacional. Adherit a Solidaritat Catalana, s'afilià a la UFNR. El 1912 s'arrenglerà amb el republicanisme reformista de Melquíades Álvarez. Abans de proclamar-se la Segona República participà en la formació del Front Únic d'Esquerres (1930) i, durant l'època republicana, actuà com a republicà independent. El 1898 va ser elegit diputat provincial i, posteriorment, diputat a Corts pel districte de Tremp, en què sortí guanyador les legislatures consecutives de 1907, 1910, 1914, 1916, 1918 i 1919, fins passar al Senat per Lleida el 1920, 1921 i 1923. Proclamada la Segona República, fou diputat a la Diputació provisional de Catalunya (1931) i candidat a les eleccions al Parlament de Catalunya (1932) dins la coalició anomenada Front Proporcionalista Republicà Català a les terres de Lleida. Allunyat de la vida política a partir del Fets d'Octubre de 1934, no va sobreviure al procés per Responsabilitats Polítiques que se li incoà a finals de novembre de 1939, tot just mig any abans de la seva mort. La seva vídua s'encarregà de cloure els tràmits que portaren a l'absolució. *[CMC]*

Llavaneras Borràs, Joan

1891 - ?

Polític. Procedent del carlisme, fou regidor per la candidatura Concentració Lleidatana a l'ajuntament de Lleida el 1934 (ja s'hi havia presentat el 1931 per la Candidatura d'Ordre Social). Es mantingué en la comissió gestora posterior als Fets d'Octubre de 1934. Després de l'ocupació franquista de Lleida, fou una de les nou persones escollides pel governador civil Lluís Ventalló per integrar la comissió gestora municipal formada a principis de juny de 1938 i encapçalada per Valentín Martín Aguado. Aquell any també encapçalà la Junta de Sequiatge. Continuà de regidor a l'ajuntament presidit per Ramon Areny Batlle a l'abril de 1939. Tot i aquests càrrecs, segons la Falange local, el 1937 s'havia mostrat disconforme amb la formació del partit únic FET-JONS. El seu germà Ramon, sacerdot, vinculat al Sindicat Agrí-

cola Catòlic i director i redactor de *Lo Rampill*, fou mort en la saca del 20 d'agost de 1936 al cementiri de Lleida. *[JSS]*

Lleida Basquetbol

Club de bàsquet nascut sobre l'estructura del Club Esportiu Maristes el 1997 gràcies a la iniciativa d'una sèrie d'empresaris encapçalats per Ferran Vidal. La primera acció fou negociar amb el Club Bàsquet Manresa perquè cedís la seva plaça a la lliga EBA al nou club lleidatà. Després de dues temporades en aquesta categoria, el 1999 l'equip inicià un projecte professional a la Lliga LEB. Alhora, el club aconseguí que la cadena de supermercats Caprabo, aleshores en plena expansió per tota la província, fos el principal patrocinador i donés el seu nom a l'equip. La bona trajectòria quallà quan el 2001 aconseguí, de la mà de l'entrenador Eduard Torres, el títol de campió de la Lliga LEB i l'ascens a la màxima categoria del bàsquet espanyol. L'arribada a l'ACB obligà a construir el pavelló Barris Nord amb una capacitat de 5.100 espectadors. L'equip es convertí en el primer debutant de l'ACB a classificar-se per als play-off. L'any següent guanyà la Lliga Catalana i participà en la ULEB CUP, un torneig on prenien part alguns dels millors conjunts del bàsquet europeu. Malgrat repetir títol en la Lliga Catalana (2003-04), l'equip passà per dificultats esportives fins que el 2005 tornà a la LEB, una categoria a la qual hagué de renunciar el 2009 per jugar a l'EBA. *[TSP]*

Lleida Llista Blava

Club d'hoquei patins i patinatge artístic fundat l'abril de 1951 el primer president del qual fou Ramon Barrufet. El mes de setembre del mateix any s'inaugurà la pista del Cervantes, recinte on l'equip començà a jugar de manera oficial fins que el 1952 es traslladà al Frontón, que tenia una capacitat per a 1.800 espectadors. La gran expectació que generà entre la ciutadania s'engrandí quan el 1955 la ciutat acollí un partit internacional en categoria júnior entre la selecció espanyola, on destacava la presència del lleidatà Betbesé, i la francesa. Un any després, el Llista Blava assolí per primera vegada l'ascens a la Divisió d'Honor, categoria que mantingué fins el 1960. L'any següent, però, tornà a recuperar-la després de guanyar els Campionats d'Espanya de Segona Divisió i sota la direcció de Manolo Solís, màxim responsable tècnic durant 27 anys. L'any 1973, l'equip liderat per Josep Maria Roy es tornà a proclamar campió d'Espanya. El 1983, l'equip fixà la seva seu al pavelló cobert de la Bordeta. Després d'una trajectòria tan brillant, l'equip s'endinsà en una profunda crisi que el féu baixar fins a la categoria regional. Sota la presidència de Lluís Martínez Ribes el 1993, el club es marcà com a principal objectiu portar l'equip a la màxima categoria, cosa que s'aconseguí l'any 2000 de la mà del tècnic Francesc Monclús i del jugador Joan Carles, procedent d'una gran trajectòria amb el Barça. Els seus èxits a la Divisió d'Honor el feren mereixedor de competir a la Copa europea de la CERS. El seu debut en la competició fou espectacular i estigué a un pas d'endur-se el títol de campió europeu. Malgrat els èxits assolits, l'any 2003 es produïren una sèrie de dificultats econòmiques i esportives. La temporada 2004-05, tot i els grans esforços per redreçar l'entitat del president Frederic Florensa i de l'entrenador Joan Carles, l'equip baixà a Primera Nacional. L'any següent recuperà la categoria i l'any 2009 encara militava a la Divisió d'Honor. *[TSP]*

Lleida Llista Blava. Secció de Patinatge

Existent amb discontinuïtat des de l'inici del club (1951), es consolidà a partir de 1979 amb la iniciativa d'un grup de pares de patinadores que, sota l'empenta de M. Carme Olóndriz Saura, recuperà la secció. Juan Carlos Penas i Piero Barressi són dos dels entrenadors que contribuïren al perfeccionament tècnic de les patinadores. Coincidint amb la millora de les instal·lacions a partir del trasllat al Pavelló Municipal de la Bordeta (1983), entrenats per Eva Bobet Olóndriz, s'aconseguiren grans patinadors tant a nivell nacional com internacional, com Josep M. Gómez Pérez (campió d'Europa juvenil, lliure i combinada, 1991; campió d'Espanya, 1984, 1986, 1989, 1991; sotscampió d'Espanya, 1987, 1990, 1995; campió de Catalunya, 1991, 1995 i sotscampió de Catalunya, 1984, 1986, 1989) i Mercè Cortina Oriol (sotscampiona de Catalunya júnior, 1997; 3a Copa Latina, Portugal, 1998). L'any 2000 el Lleida Llista passà a entrenar-se al Pavelló Onze de Setembre i arribà a tenir un centenar de patinadors i patinadores. En els darrers anys, el nivell del patinatge s'ha

situat a l'elit amb tres patinadors membres de la selecció espanyola de patinatge: Clàudia Lladonosa Comella (internacional a la Copa Itàlia 2005; Trofeu Internacional Noain, 2006, 2007, 2008, 2009; 3a Copa Sud-amèrica, 2008), Daniel Cardiel Ávila (sotscampió de Catalunya i Espanya, 2005, 2007; campió de Catalunya i Espanya, 2006, 2008) i Nina López Bobet (bronze al Campionat de Catalunya Aleví, 2008).

[EVR]

Llena Cortina, Joaquim

València d'Àneu, el Pallars Sobirà, 1959

Metge i polític. Llicenciat en Filosofia i Lletres i Medicina per la UAB, exercí la professió de metge en diversos hospitals del Barcelonès i al Pallars Sobirà. Des del 1995 fins el 2006 fou alcalde de l'ajuntament d'Alt Àneu pel PSC i primer secretari de la Federació Territorial de Lleida des de l'any 2000. Fou diputat al Parlament de Catalunya en la legislatura de 1999-2003 pel PSC-Ciutadans pel Canvi i ocupà la vicepresidència de la Comissió Parlamentària de Política Territorial i Obres Públiques. El 2003 tornà a ocupar l'escó de diputat al Parlament català i fou secretari de la Comissió Parlamentària d'Agricultura. Des del maig del 2006 fou secretari general del DARP. El 2006 tornà a obtenir una acta de diputat i fou nomenat conseller d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural en el govern de la Generalitat presidit per José Montilla. *[AJM]*

Llessui

Estació d'esquí ubicada al poble del mateix nom, dins del terme municipal de Sort (el Pallars Sobirà). Fou inaugurada l'any 1966 promoguda per l'empresa Pallars Turístico SA. Durant la dècada dels anys setanta es convertí en una estació de referència al Pirineu de Lleida. Posteriorment passà a ser controlada pel Banc Industrial de Catalunya, filial de Banca Catalana. Després de la fallida d'aquesta entitat financera, l'estació va ser gestionada per un grup d'empresaris entre els quals hi havia l'advocat lleidatà Joaquim Arana Pelegrí. Diversos problemes de gestió i manca de neu provocaren el seu tancament l'any 1987. Des d'aleshores, tot i que s'han produït temptatives per reobrir l'estació, aquestes no han fructificat. *[JCB]*

Llevot Lloret, Antoni

Betesa, l'Alta Ribagorça, 1950

Pintor, catedràtic d'ensenyament secundari i polític. Llicenciat en Belles Arts per l'Escola de Sant Jordi de Barcelona (1977), fou des del 1980 fins el 1995 el primer director i màxim impulsor de l'EMBA. Entre 1995 i 2003 fou regidor de Cultura de l'ajuntament de Lleida per la llista del PSC-PSOE, des d'on dugué a terme una extensa tasca cultural com la promoció de l'Animac o la creació de la publicació *Transversal. Revista de cultura contemporània*. Entre 1999 i 2003 ocupà un escó com a diputat a la Diputació Provincial. El 2003 fou nomenat delegat territorial de Cultura de la Generalitat de Catalunya i el 2007 d'Educació, càrrec que deixà el 2008 per ser diputat al Parlament de Catalunya en renunciar a l'escó Marta Camps Torrents. *[AJM]*

Llibreria Caselles

Empresa establerta el 1914 a Lleida com a quiosc de venda de diaris a l'Arc del pont, continuà amb el quiosc emblemàtic de la plaça de Sant Francesc, després als porxos i finalment esdevingué llibreria-papereria als voltants de l'any 1934, al carrer Major. Des del primer creador, Bonaventura Caselles, i durant gairebé un segle hi han passat dues generacions, dos fills (Bonaventura i Josep) i quatre néts (Josep Maria, Ramon, Jordi i Joan) que han seguit l'esperit fundacional adequant les instal·lacions al temps i a les demandes actuals. A inicis del segle XXI disposava de quatre plantes comercials i constituïa una llibreria de fons i especialitzada, en la qual treballaven unes 20 persones. *[JFF]*

Llibreria Comercial

Empresa fundada per Antoni Mayor Saura i per la seva esposa Mari Ballespí Gastón l'any 1963 a l'avinguda Blondel núm. 10 de Lleida. En els seus inicis es dedicava a la venda de material d'oficina, papereria, belles arts, material tècnic, escriptura, regal i llibreria. L'any 1971 van obrir un nou establiment de 130 m^2 a l'avinguda Prat de la Riba núm. 50, que es va ampliar el 1987 amb 130 m^2 més. El 1989 es va crear un segon punt de venda a la mateixa avinguda amb 580 m^2. Arribats al segle XXI, dirigien l'empresa les seves filles Conxita i Marimar Mayor Ballespí i mantenien la mateixa activitat que en el moment

de la seva fundació però ampliant a bastament la diversitat i qualitat dels productes comercialitzats. El punt de venda es trobava a Prat de la Riba núm. 33 i també disposava d'un local d'exposició al núm. 50 d'aquesta avinguda. *[JFF]*

Llibreria Urriza

Empresa creada l'any 1920 amb el nom del seu fundador, Ramon Urriza. Fou una llibreria i un taller d'enquadernació. Joan Fernández Coll adquirí el negoci el 1960 i li donà caràcter de llibreria de referència a Lleida ciutat i més tard passà a ser llibreria universitària amb la reaparició dels estudis superiors a l'edifici del Roser. El negoci va durar fins al 1992 i ja en els darrers anys es dedicà majoritàriament a l'objecte de regal. Dins la trajectòria de la llibreria cal destacar el Premi Urriza de novel·la. La llengua del premi era el castellà i la primera convocatòria fou el 23 de febrer de 1963 i la darrera l'any 1969. Les obres guanyadores van publicar-se sota els segells editorials Terra i Planeta. El certamen comptava amb un important ressò mediàtic a nivell estatal. El jurat estava compost per personalitats de la cultura. Abans del lliurament del guardó es feia una setmana cultural amb conferències i col·loquis oberts a la ciutadania i el premi es lliurava en el marc d'un sopar de gala. *[FCA]*

Lliga Catòlica de Lleida

Es va constituir el 1901, "con el fin de defender los principios de la Religión, las personas y cosas eclesiásticas", sota la protecció del bisbe Messeguer i amb la voluntat d'unir el catolicisme polític. D'alguna manera, es pot considerar la continuadora del Cercle de Lleida, constituït el 15 de desembre de 1895 sota la influència del Partit Integrista. Així, en una primera època, la Lliga va ser presidida per Mariano de Gomar de las Infantas, president del Partit Integrista, cosa que indica clarament una certa hegemonia d'aquest sector, i n'era secretari Lluís Prim, carlista. La complexitat de la vida política de la Lleida del primer terç del segle XX va anar restant possibilitats a la Lliga, que pràcticament va veure reduïda la seva funció a la d'un centre social i a propiciar, en comptades ocasions, una entesa entre els partits de dretes. L'any 1931 va canviar el nom pel de Centre Comarcal Lleidatà. El Reglament del Centre utilitzava un llenguatge menys excloent que el de la seva predecessora i, tot i que preveia que un consiliari formés part del consell directiu, no depenia del bisbe, ni el reglament portava la seva signatura. El seu local, al número 20 de la plaça de Sant Joan va ser ocupat per la UPA durant la Guerra Civil. *[JBP]*

Llop Torné, Carles

Lleida, el Segrià, 1958

Arquitecte per l'ETSAB (1985). Germà de l'arquitecte Josep M. Llop. Professor de l'ETSAV i de la Facultat d'Arquitectura de Ferrara. Fou vocal de Cultura del COAC. Autor del pla especial de la Catedral Nova de Lleida, formà part de l'equip redactor del Pla General de Lleida 1995-2015, mereixedor del primer premi d'urbanisme de Catalunya. Juntament amb Sebastià Jornet i Joan Enric Pastor ha estat autor d'altres plans d'urbanisme com els de les ciutats de Mataró, Andorra la Vella, Tortosa i la Seu d'Urgell, on destaca la urbanització del Parc del Segre (1990-91). Igualment ha estat autor dels Plans Directors Urbanístics de la Val d'Aran i del Pallars Sobirà, així com del Pla Estratègic Valls d'Àneu. La Carta del Paisatge i el Pla Director del Parc Territorial Collegats-Terradets al Pallars Jussà. Entre les disticions rebudes destaca el Premi Dragados al millor Projecte Fi de Carrera (1984) i el Premi Ildefons Cerdà, rebut com a col·laborador de l'Oficina Olímpica de Barcelona (1985). Com a membre del gabinet Jornet-Llop-Pastor va rebre el Premi Nacional d'Urbabisme, atorgat pel govern espanyol, pel pla de transformació del barri de la Mina de Sant Adrià de Besòs (2009). *[CMC]*

Llop Torné, Josep Maria

Lleida, el Segrià, 1951

Arquitecte urbanista per l'ETSAB (1974). Germà de l'arquitecte Carles Llop. Fou director d'Urbanisme i de Medi Ambient (1991-2003) de la Paeria de Lleida i arquitecte municipal d'aquesta (1978-1987). Fou director i coordinador de l'àrea d'Urbanisme de Barcelona amb anterioritat als Jocs Olímpics de 1992 (1988-1991) i president de l'AAUC (Arquitectes Urbanistes de Catalunya). Vocal de la junta del COAC (1990-1994). Director del Pla General de Lleida (1995-2015), va rebre el primer premi d'urbanisme de Catalunya, atorgat per la SCOT (filial de l'IEC)

i la Generalitat de Catalunya. Va ser regidor adjunt a l'alcaldia (2003-2007) figurava com a independent a la llista del PSC, conseller de l'EMU de la qual fou impulsor l'any 1994. Des del 1996 fins el 2008 dirigí el programa internacional de la UIA Ciutats Intermèdies i Urbanització Mundial. La seva projecció ha estat lligada, de manera destacada durant els darrers trenta anys, i amb una orientació multidisciplinària, al disseny i realització de l'ordenació urbana de Lleida, així com de la funcionalitat de la ciutat en el territori. Professor de màster a la UPC i professor associat de la UdL, des de 2007 dirigí la càtedra UNESCO d'Estudis Urbans, Territorials i Ciutats Intermèdies d'aquesta universitat. *[MLV]*

Llorens Alrà, Jordi

Lleida, el Segrià, 1850 - ?

Banquer i polític lleidatà. El febrer de 1930 va ser designat governativament alcalde de Lleida, càrrec al qual renuncià, juntament amb el de regidor, al cap de pocs dies de ser designat. *[JAS]*

Llorens Cisteró, Josep M.

Guissona, la Segarra, 1923

Musicòleg. Estudià Humanitats i Teologia al Seminari Conciliar de Barcelona. El 1949 es traslladà a Roma per tal de cursar estudis superiors de música al Pontificio Istituto di Musica Sacra, on conegué el seu mestre i model científic, Higini Anglès, i on es llicencià amb els màxims honors i obtingué el grau de doctor amb un treball sobre la música a la Capella Sixtina durant el Renaixement. Entre el 1951 i el 1955 fou membre de l'Escola Espanyola d'Història i Arqueologia, a Roma, i des de 1953 col·laborador científic de la Biblioteca Vaticana. Es convertí en la mà dreta d'Anglès i en un gran coneixedor dels fons musicals vaticans, tasca que culminà amb la publicació dels diversos volums de dos catàlegs musicals modèlics, els de les capelles Júlia i Sixtina. El 1955 retornà a Barcelona per treballar a l'Instituto Español de Musicología del CSIC, dirigit des de Roma pel mateix Anglès. A aquesta institució, de la qual va ser nomenat director l'any 1982, va dedicar la resta de la seva vida acadèmica i científica, fins a la data de la seva jubilació l'any 1989. Entre 1958 i 1970 desenvolupà el càrrec de conservador en cap de la secció de música de la Biblioteca de Catalunya, i entre 1963 i 1989 exercí com a catedràtic del Conservatori del Liceu de Barcelona. Autor de més de 25 llibres, d'un centenar d'articles especialitzats i d'infinitat de col·laboracions en obres col·lectives, la seva contribució científica més important fou l'edició de l'*Òpera omnia* del polifonista Francisco Guerrero. Rebé nombrosos premis, distincions honorífiques i condecoracions i el 2001 fou investit doctor honoris causa pel Pontificio Istituto di Musica Sacra del Vaticà.

[MBT]

Llorens Ribas, Josep Ignasi de

el Vendrell, el Baix Penedès, 1880 - ?

Advocat i polític veí de la Seu d'Urgell. Nét de Josep Ignasi de Llorens Malagarriga, diputat a Corts demòcrata el 1854 i republicà el 1868, i germà d'Enric de Llorens, alcalde de la Seu d'Urgell entre 1912 i 1914 i entre 1920 i 1923. Militant liberal, va ser escollit diputat provincial el 1908 en una elecció parcial pel districte de la Seu-Sort. Va ser reelegit el 1909 dins la candidatura ageletista, i el 1913 dins la d'Emili Riu Periquet. Els biennis 1911-13 i 1913-15 va ser secretari de la Diputació. *[JAS]*

Llorens Solé, Antoni

Solsona, el Solsonès, 1904-1988

Sacerdot. Fou ordenat prevere l'any 1927. Deixeble de Mn. Joan Serra Vilaró, l'ajudà tant en les tasques de recerca arqueològica com en la reorganització que aquest emprengué, el 1909, del Museu Diocesà de Solsona. Es doctorà en Filosofia i Teologia a la Universitat Gregoriana de Roma i fou organista del Col·legi Espanyol de Roma i del Claustre de Solsona (1927-1942). Va dirigir l'Orfeó Nova Solsona (1931) i el Museu Diocesà, càrrec des del qual recuperà el fons que havia estat evacuat a Ginebra pel govern de la República. Arxiver del Capítol de la Catedral, també va ser Administrador de la vint-i-quatrena del Claustre (1954-1965 i 1973-1975) i va impulsar les festes de la Coronació de la Mare de Déu del Claustre (1956). Durant la Guerra Civil va ser empresonat com s'explica al llibre de memòries *Calixtus* (1938), una obra primerenca que se sumà a una llarga llista de llibres com *Els devots del Claustre* (1956), *La Mare de Déu del Claustre de Solsona* (1966), *El pintor Ribalta, hijo de Solsona* (1951), obra que el féu mereixedor de ser nomenat membre corresponsal de la Reial Aca-

dèmia de la Història; *Solsona en les guerres del segle XIX a Catalunya* (1981), *Solsona i el Solsonès* (1981) i *Avenç i compendi de Solsona* i *el Solsonès en la història de Catalunya* (1987). La Generalitat de Catalunya li va atorgar la Creu de Sant Jordi l'any 1984. *[JXS]*

Llorens Torres, José Ignacio

Lleida, el Segrià, 1943

Enginyer agrònom i polític. Exercí professionalment a l'IRYDA i, alhora, fou conseller de la Caixa. Professor de l'Escola d'Enginyers Agrònoms de Lleida des de 1972, ocupà un escó al Parlament de Catalunya entre 1992 i 1995 pel PP. Fou diputat al Parlament espanyol en la II legislatura (1982-1986), la III (1986-1989), la V (1993-1996), la VI (1996-2000), la VII (2000-2004) i la IX (eleccions de 2008), on desenvolupà una intensa activitat parlamentària. Ocupà la secretaria de la Comissió d'Agricultura del Congrés (1993-1996) i la presidència de la Comissió de Medi Ambient (1997-2000). Entre 1990 i 1993 fou president del PP de Lleida. *[AJM]*

Llorens Ventura, Josep Maria

Tarragona, el Tarragonès, 1886 - la Bastida, el Rosselló, 1967

Sacerdot, mestre de capella, pedagog i compositor. La seva formació musical començà a la catedral de Tarragona amb l'organista R. Bonet. Més tard cursà estudis al Conservatori del Liceu, on treballà amb Josep Sancho Marraco i Eusebi Daniel. El 1911 fou ordenat sacerdot. Organista a la catedral de Tarragona i a l'església de Sant Agustí de Barcelona, també n'exercí a la residència dels jesuïtes d'Osca, on fundà l'Orfeón Oscense. El 1919 obtingué la plaça de mestre de capella de la catedral de Lleida, càrrec en el qual es mantingué fins el 1936. El 1934 publicà un tractat de teoria de la música en català. Participà en el moviment de restauració de la música religiosa. Home de profundes conviccions catalanistes i progressistes no va ser molestat durant la guerra i fins i tot va ser director de l'Escola de Música. El 1939, les seves conviccions i la fidelitat al govern de la Generalitat el dugueren a l'exili a França. Reclòs en camps de concentració, poc després va ser acollit pel bisbat de Montauban, on va ser professor de música del seu seminari. Amb el pseudònim *Joan Comas* escrigué un dur al·legat contra l'Església espanyola, *L'Església contra la República Espanyola* (1962). *[MBT/JBP]*

Llotja Avícola Ramadera de Bellpuig

La Llotja de Bellpuig nasqué l'any 1969. El seu òrgan promotor era la Junta de Foment de Mercats de l'ajuntament de Bellpuig. L'any 1971 la Llotja s'inscrigué al Registre Especial de Mercats d'Origen del ministeri d'Agricultura. La Llotja funcionà a partir de taules de cotització sectorials que aplegaven agents de tots els processos de l'activitat ramadera: producció, manipulació i comercialització. Les taules, arbitrades per un moderador imparcial, fixaven els preus oficials amb què es regien les operacions dels diferents sectors en l'àrea d'influència de la Llotja i orientatius per a la resta de l'Estat. El maig de 1971 s'oficialitzà la taula dels ous i el 1981, la del conill. *[JoCC]*

Llucià Bonet, Josep

Puig-reig, el Bergadà, 1896 - Solsona, el Solsonès, 1959

Sacerdot. Ordenat prevere l'any 1919. Fou Sochante auxiliar del Claustre i professor del Seminari de Solsona (1918). Director de l'Orfeó Nova Solsona entre 1920 i 1931, majordom del Seminari (1925-1932) i director de l'Escolania del Claustre (1947-1959). Destinat a Berga (1932-47), va ser Mestre de Capella de Preveres i director de l'Orfeó Berguedà. Autor sobretot de sardanes, en destaquen *Albada Solsonina*, *La corna de la Verge*, *Virolai de la Mare de Déu de Queralt* o *Sóc pobre i no envejo*. *[JXS]*

Lluís Font, Pere

Pujalt, el Pallars Sobirà, 1934

Filòsof i assagista. De formació universitària francesa, fou professor de filosofia a la UAB des de la seva fundació, el 1968, el primer director del departament de Filosofia i vicerector d'estudis. Codirector de la col·lecció *Textos Filosòfics* d'Edicions 62, publicà treballs d'història de filosofia moderna, d'història del pensament català i de filosofia de la religió. Bon coneixedor de Pascal, fou autor d'*Introducció a la lectura de Pascal* (1996). Membre numerari i vicepresident de la secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC des de 1990. L'any 2005 fou investit doctor honoris causa per la UdL. *[GMM]*

Lluís Pallarés, Joan

Montardit de Dalt, el Pallars Sobirà, 1912 - Barcelona, el Barcelonès, 1999

Folklorista. Conegut com *el pastor*. Passà la seva joventut a Rialp i Tremp, on feia de pastor, fins que la Guerra Civil espanyola el conduí al front. L'any 1946 decidí traslladar-se a Barcelona, on exercí diversos oficis i, encoratjat pels responsables de l'editorial Barcino, començà a aplegar folklore pallarès. La seva tasca literària consta de les obres *Records de la meva vida de pastor* (1950), *L'home de la bossa* (1960), *El pastor i les estrelles* (1965), *Històries i llegendes del Pallars* (1971) i *El meu Pallars*, editada en quatre volums els anys 1959, 1961, 1967 i 1979. L'any 1992, la Generalitat de Catalunya li concedí el Premi Nacional de Cultura Popular i, l'any 1998, la Creu de Sant Jordi. *[MAM]*

Llumà Guitart, Ramon

Solsona, el Solsonès, 1935

Polític i industrial. Durant el Franquisme participà en la introducció a Solsona de publicacions com *Cavall Fort* sota la tutela del bisbe Tarancón. Fou alcalde de Solsona per CiU d'ençà de les primeres eleccions democràtiques (1979) i hi romangué al llarg de cinc legislatures (1979-1983, 1983-1987, 1987-1991, 1991-1995 i 1995-1999). Durant la primera mantingué diversos enfrontaments amb el govern civil per qüestions lingüístiques i identitàries. Esdevingué el primer president del Consell Comarcal del Solsonès, càrrec que ocupà fins el 1992. S'hi mantingué com a conseller fins el 1995. Fou diputat al Parlament de Catalunya la legislatura 1999-2003. *[JCE]*

Loperena Jené, Josep Maria

Alguaire, el Segrià, 1938

Advocat i escriptor. Llicenciat en Filosofia i Lletres i Dret a la UB. Durant uns anys fou director de teatre i actor. Participà en pel·lícules com *L'orgia* (1978), un dels referents cinematogràfics de la Transició a Catalunya. Com a advocat, presidí durant cinc anys la Comissió de Drets Humans del Col·legi de Barcelona. El seu nom va lligat a emblemàtics processos judicials en defensa dels drets civils com el cas de *La Torna*, en defensa d'Els Joglars, i el de Lluís Llach contra el president del govern espanyol Felipe González (1982-1996) per incompliment de compromís electoral sobre l'OTAN. Fou ponent de la querella per la intervenció d'Espanya en l'ocupació de l'Iraq contra el president del govern espanyol José María Aznar (1996-2004), presentada davant el Tribunal de l'Haia amb l'aval de més de 17.000 firmes d'artistes, escriptors i diverses organitzacions espanyoles. Com a escriptor, publicà les novel·les *La casa del fanalet vermell* (2004), situada a Barcelona durant la vaga de tramvies de 1951, i *Ulls de falcó* (2006), centrada en la repressió contra els maquis en la postguerra, entre altres. El 2008 publicà *El circo de la política. Esperpento de politiqueros y otros próceres de quita y pon*. *[AJM]*

López Pedrol, Luis José

Montblanc, la Conca de Barberà, 1931

Advocat i crític d'art. Llicenciat en Dret per la UB (1953). Instal·lat a Lleida on exercí la seva professió, hi va romandre més de vint anys durant els quals formà una família i s'implicà decididament en la vida social i cultural de la ciutat a través d'institucions com el Cercle de Belles Arts, el grup de poesia Mensaje de l'IEI, les revistes *Ciudad* i *Labor* i, sobretot, el diari *la Mañana,* on les seves crítiques d'art esdevingueren les úniques que es feren ressò, en ple Franquisme, de la recuperació de les avantguardes i dels artistes compromesos amb la modernitat. El 1973 es traslladà a les illes Canàries on seguí escrivint i conreant la seva afició per la poesia, la novel·la i l'art, com així ho acrediten els seus recents treballs sobre l'etapa de Picasso a la població lleidatana de Gósol (el Berguedà), realitzats amb motiu del centenari d'aquella estada (2006), o el dual poemari *Viaje del Gris al oro e Invitados a asirias cacerías reales de Leones* (2008) il·lustrat per l'escultor Josep M. Subirachs. *[CMC]*

López Pla, Agustí

Sort, el Pallars Sobirà, 1952

Geòleg i polític. Exercí de professor d'institut entre 1975 i 1992, i de 1983 a 1990 fou director de l'Institut de Batxillerat a Sort. Alcalde de la mateixa localitat per CiU des de 1991 i membre del Consell Comarcal del Pallars Sobirà (1991-2003), n'exercí la presidència durant els anys 1991-2000. Del seu mandat com a alcalde s'ha de destacar la voluntat de dotar Sort dels serveis que li corresponien com a capital de comarca. Diputat al Parlament de Catalunya des de 2000, ocu-

pà càrrecs parlamentaris a la Comissió d'Agricultura Ramaderia i Pesca i a la Comissió del Síndic de Greuges. Membre del Consell Nacional de CDC des de 1993, també destacà com a representant del Pallars Sobirà al Centre d'Estudis del Desenvolupament Local i Regional (CEDER), membre de l'AMPI (Associació de Municipis del Pirineu) i vicepresident primer de l'Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu. *[JCE]*

López Tufet, Alfons

Lleida, el Segrià, 1950

Dibuixant i humorista gràfic. Publicà a *Diari de Barcelona*, *La Vanguardia*, *l'Avui*, *el Periódico de Catalunya*, així com en diverses revistes com *Oriflama*, *Canigó*, *Posible*, *Viejo Topo*, *El Jueves*, *Papus*, *Fluide Galcial*, entre d'altres. Dels seus còmics destaquen els publicats a *TBO*, *Patufet*, *Star*, *Rambla*, *Tótem Italia* o *U-Comix*. Fou cofundador de l'equip Butifarra! (1975-1986), dedicat a l'humor polític. Fou membre del comitè promotor i coordinador del Primer Saló del Còmic i la Il·lustració a Barcelona (1981) i director del setmanari d'humor en llengua catalana *Cul de Sac* (1982) i també del setmanari juvenil *Más Madera!* Membre del jurat de la setena edició del Saló del Còmic de Barcelona (1989). Dirigí la revista *De la Historieta* (1990), fou també codirector del suplement infantil del diari *Avui* (1994-95) i realitzador tècnic de còmics per a Planeta Agostini (1997). *[HAM]*

Lorda Alaiz, Felip Maria

Almacelles, el Segrià, 1912 - Barcelona, el Barcelonès, 1992

Traductor, polític i crític literari. Casat amb l'escriptora Josefina Vidal Morera. Llicenciat en Filologia Clàssica (1945) i doctor en Filologia Romànica (1968), exercí la docència a la Universitat d'Amsterdam. També exercí de crític literari i traduí un centenar de llibres de literatura i assaig. Com a membre fundador de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, n'organitzà el segon col·loqui internacional l'any 1970, a Amsterdam. Com a polític, fou militant del PSC (C), fou elegit diputat al Congrés per Lleida el 1977 i ocupà un escó al Parlament de Catalunya en la primera legislatura (1980-1984) i la segona (1984-1988) per la circumpscripció de Barcelona. *[AJM/MAM]*

Lorenzo Páramo, Félix

Ataquines, Valladolid, 1909 - València, 1992

Ferroviari, dirigent sindical i alcalde de Lleida. Després que, el 8 de gener de 1933, un grup de faistes assaltessin una caserna de Lleida (la Panera) es van fer una cinquantena de detencions a la província i Félix Lorenzo va ser un dels detinguts. Aquell mateix any, també va ser delegat al Ple Regional de Sindicats Únics de Catalunya. Segons el diari barceloní *La Batalla*, l'agost de 1936 va formar part del comitè militar de Lleida. El 9 de setembre de 1936 va ser designat per exercir les funcions d'alcalde al comitè municipal de la ciutat. També seria alcalde a l'ajuntament format el 22 d'octubre de 1936. Es va mantenir en el càrrec fins a mitjans de setembre de 1937, quan hi renuncià per haver-se d'incorporar a l'exèrcit. Va ser un defensor actiu de la independència municipal i de les municipalitzacions, especialment de l'habitatge. Aquesta política provocà una greu crisi municipal el maig de 1937 per l'oposició que es trobà per part dels regidors del PSUC. També va formar part de la directiva de l'Ateneu Llibertari de Lleida durant la República (1933-1934) i la guerra (1937-1938) i fou col·laborador del periòdic local *Acracia*. El 1945 participà activament en el Congrés de Federacions Locals de la CNT celebrat a París. A l'exili francès va dirigir el diari *España Libre*. Després d'un pas per Suïssa, el 1971 s'instal·là a València. *[JSSJ]*

Lorés Vidal, Jesús

Lleida, el Segrià, 1951-2006

Professor universitari. Fou el primer director de l'Escola d'Informàtica de Lleida (1990), encara integrada en la UB. Amb la creació de la UdL (1992-1993) va ser escollit director del departament d'Informàtica i Enginyeria Industrial, així com membre de la comissió gestora de la UdL. Va centrar els seus treballs en la Interacció Persona Ordinador (IPO), en els aspectes relacionats amb el disseny, la implementació i l'avaluació dels sistemes interactius perquè poguessin ser emprats per tots els usuaris (incloent-hi, per exemple, persones d'edat avançada o amb diferents tipus de discapacitats). En aquest àmbit, el 1993 creà el Grup de Recerca Interacció Home Ordinador (GRIHO) i fou un dels fundadors de l'Asociación Interacción Persona-Ordenador, integrada per membres de diverses universitats espanyoles i que presidí fins

el 2006. Des del GRIHO s'impulsaren projectes com *Studium* (per commemorar el 700 aniversari de la UdL) o *Vilars RA*, en el qual (conjuntament amb el Grup d'Investigació Prehistòrica de la UdL) es recreava una visita virtual al jaciment arqueològic dels Vilars d'Arbeca. Els Premis d'Aplicacions Informàtiques i Pàgines Web, que anualment lliura l'ajuntament de Lleida, porten des de l'any 2007 el nom de Premis Jesús Lorés. *[TGS]*

Luengo Muñoz, León

Saragossa, 1897 - Flossenbürg, Alemanya, 1944

Militar. Va passar bona part de la seva infància, adolescència i carrera militar a Logronyo. El 1932, ja capità, fou destinat a la Caixa de Reclutament 28 de Lleida, on formà part activa dels cercles esperantistes, establí relació amb el membre del BOC Santiago Palacín Nadal i s'integrà secretament en l'Aliança Obrera. Durant els Fets d'Octubre de 1934 va dirigir la resitència armada de la revolta, per la qual cosa va ser condemnat a reclusió perpètua i expulsió de l'exèrcit, a més de ser considerat responsable civil dels danys produïts a Lleida. Fou tancat al Castell de Santa Catalina (Cadis). Amnistiat després de les eleccions de febrer de 1936, s'instal·là de nou a Logronyo. A l'abril va formar part, en representació del POUM, de la candidatura lleidatana del Front d'Esquerres per elegir nou president de la República. Frederic Escofet, comissari general d'Ordre Públic de la Generalitat, el designà secretari particular. Va passar bona part de la Guerra Civil a Barcelona, destinat a tasques de seguretat i burocràtiques, on arribà al grau de tinent coronel. També participà en alguns actes de propaganda política i s'atansà al PSUC. Acabada la Guerra s'exilià a França, però el juny de 1940 fou detingut fruit de la col·laboració entre franquistes i nazis ocupants. El 1944 va ser enviat al camp de concentració de Dachau i després a Flossenbürg. Mentre, a Espanya era processat pel Tribunal Especial per a la Repressió de la Maçoneria i el Comunisme, el qual hagué d'arxivar l'expedient el 1943. *[JBP/JSSJ]*

Luján García, José

El Palmar, Múrcia, 1909 - Lleida, el Segrià 1973

Sacerdot. Va cursar estudis eclesiàstics al Seminari de Múrcia, a la Universitat Gregoriana, on es va doctorar en Teologia, i a l'Institut Bíblic de Roma. Va ser ordenat sacerdot el 1933. Canonge de la catedral de Lleida des de 1943, va ser rector (1943-1952) i professor del seminari lleidatà. Entre 1950 i 1967 va dirigir el popular programa de Ràdio Lleida *A la verdad por la caridad*, durant el qual uns oients exposaven les seves necessitats i el pare Luján buscava solucionar-les movent els bons sentiments d'uns altres oients. A la mateixa emissora va dirigir un *Consultorio bíblico* a partir de 1956. *[JBP]*

Luna Vivas, Rafael

Lleida, Segrià, 1958

Polític. Graduat Social, llicenciat en Ciències del Treball i titulat en Relacions Industrials. Passà la seva infantesa a la Vall de Cardós i als anys setanta es traslladà a Tarragona. L'any 1977 entrà a formar part de les joventuts d'AP i el 1993 fou designat president provincial del PP a Tarragona i posteriorment secretari general del partit a Catalunya. Diputat al Parlament de Catalunya entre 1995 i 2003, l'any 2006 va tornar a ser escollit per la circumscripció de Tarragona. Ha estat senador designat pel Parlament català entre 1999 i 2001. *[JCB]*

M

Macià Costa, Xavier

Tremp, el Pallars Jussà, 1961

Escriptor i professor. Doctor en Filologia Catalana per la UB. Estudiós de Gabriel Ferrater, publicà amb Núria Perpinyà *La poesia de Gabriel Ferrater* (1986), amb què guanyà el Premi Josep Vallverdú d'assaig (1984). Conreà gèneres literaris com el teatre amb *La carretera i el mur* —Premi les Talúries, 2003—, l'humor negre amb *RIP* (2005, amb el dibuixant *Ermengol*) i la poesia amb *Del cel i la terra* (2003, ex aequo del Premi Sant Celoni de poesia) i *L'Àncora i l'instant* (2006, amb Pere Pena i Valentí Ribes, Premi Joan Teixidor de Poesia de la Ciutat d'Olot). Amb l'obra *Matèria Elemental* va guanyar el Premi de poesia Maria Mercè Marçal (2009). Professor universitari, fou vicedegà de la Facultat de Lletres. Dirigí el departament de Filologia Catalana i Comunicació i la col·lecció *Biblioteca Literària de Ponent*. Membre del Pen Club, presidí el Consell de Centre del Centre de Normalització Lingüística de Lleida des de 2004. *[AJM]*

Macià Llussà, Francesc

Vilanova i la Geltrú, el Garraf, 1859 - Barcelona, el Barcelonès, 1933

President de la Generalitat de Catalunya (1931-1933). Enginyer militar, fou destinat, amb el grau de capità (1882), a Sevilla i després a Lleida, on ocupà la comandància d'enginyers. Dirigí, ja com a tinent coronel, diversos treballs topogràfics per la província. Fill d'una família de les Borges Blanques, afermà els llaços amb Lleida al contreure matrimoni amb Eugènia Lamarca de Mier (1888), que aportà la important finca de Valmanya (Alcarràs), origen de llur vinculació amb entitats com la Cambra Agrícola o el Sindicat General de Recs del Canal d'Urgell. Diputat a Corts per les Borges del 1907 al 1923, fou a partir del seu apropament a l'esquerra i al catalanisme radical que la seva acció política assolí un major ressò. Guanyà la primera acta de diputat el 1907, dins la Solidaritat Catalana, amb el suport explícit de la Lliga Regionalista, partit en el qual milità fins a les eleccions de 1910. Després, la representació parlamentària dels anys 1914, 1916, 1918, 1919, 1920 i 1923 l'assolí com a nacionalista republicà, amb el suport de Joventut Republicana. Inicialment proper a la UFNR, liderà la FDN (1919) i Estat Català (1923), agrupament que després de l'experiència fallida dels fets de Prats de Molló (1926) conduiria, el 1931, cap a ERC. El 14 d'abril de 1931 proclamà, des del balcó de la Diputació de Barcelona, la República catalana. Diputat a Corts constituents (1931) i al Parlament de Catalunya (1932) per Barcelona i Lleida a la vegada, el 1931 fou proclamat president de la Generalitat de Catalunya, càrrec que ocupà fins el seu traspàs, el 25 de desembre de 1933. *[CMC]*

Maderas Sarradell SA

Nom comercial de l'empresa dels germans Joan i Enric Sarradell, originaris d'Organyà (l'Alt Urgell), i establerts a Lleida l'any 1914. La seva fàbrica del carrer del marquès de Vila Antònia assortia de fusta tots els sectors industrials. Per una banda la provinent del Pirineu, majoritàriament per fer bigues, llates i taulons, però per una altra tenia fustes de més qualitat com la caoba, setí, roure, noguer, melis, faig i alzina, dedicades a ebenisteria. Importaven varietats de Flandes i del Perú. Mitjançant la seva serradora i material complementari venien peces amb els emmetxats i encadellats preparats per a l'aplicació. Tenien la propietat del diari *El País*, i

donaven suport a Joan Sarradell, diputat liberal a Corts de la Restauració per la Seu d'Urgell i Solsona. L'empresa tenia l'any 1930 un capital de 525.000 pessetes i va liquidar el 1933. *[JFB]*

Madern Sostres, Josep M.

Cervera, la Segarra, 1926

Escriptor i periodista. Després d'uns anys a Lleida i Saragossa, on compaginà el periodisme i l'activitat teatral, marxà a França el 1957, on s'ocupà, entre altres, de les emissions en castellà de Radio France Internationale. Retornat a Catalunya el 1983, se centrà en la creació literària, fruit de la qual foren una quinzena de llibres, entre els quals novel·la (*Els assassins ingenus*, 1987), novel·la curta (*La nit de la basarda*, 1997), teatre (*Els ninots*, 1996), aforismes (*La veu de l'home*, 1998) i, sobretot, narrativa breu, com *La gàbia i altres gàbies* (1986), *La pell de l'home* (1987), *L'intrús* (1989), *Algun dia anirem a Bombai* (1996), *Una felicitat particular* (2000), *La línia negra* (2001) o l'antologia *Sol a mitjanit* (2003). *[ATR]*

Maestre Quero, Catalina

Banyoles, el Pla de l'Estany, 1938

Activista política i treballadora domèstica. Nascuda a la localitat gironina quan la seva mare marxava cap a l'exili, era òrfena de pare, mort al front i simpatitzant d'esquerres. Òrfena de mare pocs anys després, s'establí al poble dels pares, Pruna (Sevilla), on conegué qui fou el seu marit, Antonio Chacón Giménez. Arribaren a Lleida el 1962. Profundament comunista, ingressà al PSUC a mitjans dels anys seixanta amb el sobrenom d'*Amaya* en memòria al nom d'una de les filles de la secretària general del PCE (1942-1960), Dolores Ibárruri Gómez. Féu importants tasques de propaganda al servei del partit i de solidaritat amb els obrers de les clandestines CCOO. En l'intent de manifestació de l'1 de Maig de 1969 fou detinguda i acusada d'insultar i agredir les forces d'ordre públic. Processada per un tribunal militar en un consell de guerra, fou empresonada durant uns mesos. Membre de les Comissions Cíviques, auspiciades pel PSUC, participà en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. *[AJM]*

Magre Servet, Jaume

Cervera, la Segarra, 1924 - Lleida, el Segrià, 1999

Professor i polític. Fill del parlamentari d'ERC Jaume Magre Ubach, el 1939 s'exilià a Montpeller fins el 1944. En tornar dirigí, sota el mestratge de Pierre Deffontaines, una secció de l'Institut Francès a Cervera. Des del 1955 fins el 1980 dirigí l'Alliance Française de Lleida on creà, el 1968, la galeria d'art contemporani Petite Gallérie. Fou un dels fundadors, el 1967, de l'escola Espiga, referent en la renovació pedagògica i amb plantejaments catalanistes i aconfessionals. A la dècada dels anys seixanta milità en el FOC. Participà activament en les Comissions Cíviques, auspiciades pel PSUC, i en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. El 1975 s'incorporà a CSC i poc després al PSC (C). Des del 1979 fins el 1991 fou, per la llista del PSC-PSOE, regidor de Cultura de l'ajuntament de Lleida, des d'on revitalitzà profundament la vida cultural. Fou el màxim impulsor de la creació de l'EMBA, de l'Escola Municipal de Música i de l'Aula de Teatre, entre altres. Creà, a través de la regidoria, el Premi d'assaig Josep Vallverdú i la col·lecció de *Quaderns de Divulgació Ciutadana La Banqueta*. Des de la presidència del Consorci per a la Normalització Lingüística de Lleida fomentà l'ensenyament i l'ús social de la llengua i cultura catalanes. L'any 1995 la Generalitat de Catalunya li concedí la Creu de Sant Jordi. *[AJM]*

Magre Ubach, Jaume

Cervera, la Segarra, 1890 - Lleida, el Segrià, 1966

Funcionari del registre de la propietat de Cervera i polític. Pare del polític Jaume Magre Servet. President del Centre Instructiu Obrer d'Unió Republicana de Cervera, defensà, des de molt jove, els interessos de la pagesia d'aquelles contrades. Creà des d'aquest centre la base d'expansió, geogràfica i social, de la futura ERC de la Segarra, on ingressà amb la proclamació de la República. Va ser escollit per formar part del consell executiu central del partit i, el 1932, va ser elegit diputat al Parlament de Catalunya. El 1939 va exiliar-se a França, d'on retornà el 1948, quan ja feia uns anys que havia tornat la seva família. *[CMC]*

Magro Merodio, Manuel

Aragó, 1902 - Mâcon, França, 1956

Sastre i dirigent de la CNT de Lleida, on s'instal·là a principis dels anys vint. Va ser alcalde de la ciutat des del 28 d'octubre de 1937 fins a l'ocupació franquista del 3 d'abril de 1938, quan marxà cap a Barcelona. Va ser redactor i director d'*Acracia*, diari anarquista local, tant en l'etapa republicana del periòdic com durant la guerra. També va formar part de la directiva de l'Ateneu Llibertari de Lleida (1937). Després de la guerra s'exilià a França. *[JSSJ]*

Majoral Moliné, Dolors

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1935

Administrativa i política catalanista vinculada a CiU des del començament i militant a partir de 1995. Va ser presidenta del Consell Comarcal de l'Alt Urgell en un dels moments de més expansió i prestigi de l'entitat (1988-1999). Impulsà la política d'obres públiques amb la millora dels accessos a moltes poblacions i la prestació de serveis indispensables a petits municipis. A part de la seva projecció política cal destacar el vessant sociocultural de les seves actuacions, ininterrompudes des de la seva joventut, en les Joventuts d'Acció Catòlica, com a membre de la junta d'Òmnium Cultural de l'Alt Urgell, com a directora de la revista del Bisbat d'Urgell (1972-2003), com a membre de la junta de la coordinadora de clubs esportius Sedis i en altres camps d'actuació associatius. *[SGD/AGS]*

Malena

Restaurant obert a la ciutat de Lleida l'any 1991 per part de Josep Maria Castaño, més conegut com a *Xixo Malena*. Inicià la seva trajectòria hostalera el 1976 i després de treballar en diversos restaurants de Catalunya, Andorra i França, el 1989 retornà a Lleida. La reinvenció de la cuina lleidatana, amb influències forànies, el portà a crear un estil propi. L'alta qualitat de la seva oferta el dugué a obtenir un ampli reconeixement en l'àmbit gastronòmic, la qual cosa li valgué que el restaurant Malena obtingués durant força anys una estrella de la prestigiosa guia gastronòmica *Michelin*. A partir de 1995 *Xixo Malena* combinà la seva feina al restaurant amb la docència a l'Escola d'Hostaleria de Lleida. L'any 2004 l'establiment va tancar les portes. *[AJM]*

Malla Call, Ramon

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1922

Bisbe. Es formà als seminaris de la Seu d'Urgell i Barcelona. Llicenciat en Teologia i Dret Canònic per les universitats de Salamanca i Roma. Treballà com a secretari de Visita Pastoral del bisbe auxiliar de Barcelona, doctor Narcís Jubany, fins que fou traslladat a la Seu d'Urgell. El 1968, quan era vicari general d'Urgell i delegat permanent de la mitra per a Andorra, fou designat bisbe de Lleida. Reorganitzà la diòcesi seguint els postulats del Concili Vaticà II i bastí deu noves parròquies a Lleida ciutat. Entre els anys 1969 i 1971 exercí com a administrador apostòlic d'Urgell i copríncep d'Andorra. Durant el seu mandat la diòcesi de Lleida perdé les parròquies de la Franja aragonesa, decisió vaticana que donà peu al controvertit litigi del Museu de Lleida. Va presentar la renúncia al càrrec per edat l'any 1999. *[FCS]*

Mallo Fernández, Antònia

Lleida, el Segrià, 1949

Periodista. Llicenciada en Ciències de la Informació per la UAB. Ha treballat a TVE d'informadora econòmica, així com a *El País*, l'*Avui*, l'agència de notícies britànica Reuters i *la Mañana*, entre d'altres. L'any 1979 fou directora del setmanari *La Boira*, un magazín en català aparegut a Lleida amb la Transició democràtica, que promogué juntament amb Ramon Badia, Tatxo Benet, Josep Ramon Correal, Baldo Corderroure, Ramon Mesull, Montse Sanjuan i Luis Pérez, integrants del seu consell de redacció, així com Josep Canyelles, que en féu de gerent i Lluís Martínez Ribes de responsable de les vinyetes. La revista, nascuda com a iniciativa privada, es plantejava informar, de manera diferent i innovadora en relació amb la premsa existent, sobre les comarques de Ponent, i comptava amb un ampli conjunt de redactors, corresponsals i col·laboradors que li procuraren un públic fidel i una important presència al territori. *[CMC]*

Maluquer Viladot, Joan

Barcelona, el Barcelonès, 1856-1940

Advocat, propietari i polític. Fill de Salvador Maluquer Aytés, natural d'Enviny, al Pallars Sobirà, alcalde i president de la Diputació de Barcelona el 1868 i el 1872, respectivament. Emparentat amb

el cap liberal de Lleida Miquel Agelet Besa, va ser soci corresponsal per la província de Barcelona de l'entitat lleidatana Associació Catalanista (1878-1903). President de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Barcelona, va ser secretari del Primer Congrés Catalanista (1880). Després d'haver estat regidor de l'ajuntament de Barcelona, el 1886 inicià la seva trajectòria com a parlamentari i guanyà la seva primera acta de diputat a Corts per Terrassa-Sabadell. El 1893 assolia els escons parlamentaris de Solsona i Guayama (Puerto Rico) i n'era proclamat per la segona d'aquestes dues actes. El 1896 i el 1898 triomfava com a candidat a Corts per Solsona, escó que va perdre el 1899. El 1903 i el 1905 era elegit senador per Lleida, càrrec que va tornar a pretendre, sense assolir-lo, el 1923. El 1907 va ser elegit diputat per Santa Cruz de Tenerife. Fiscal del Tribunal Suprem i degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona (1919-1922). Seguidor d'Antonio Maura, després de la mort de qui fou cap dels conservadors lleidatans, Ramon Soldevila Claver, es convertí en l'organitzador de les esmicolades forces provincials del partit (1908-1911). Fundador de l'FMA, n'era, el 1923, el president. Advocat i president de la Companyia Canal d'Urgell (1930). Es negà a col·laborar amb la dictadura de Primo de Rivera. En el trànsit de la dictadura a la República fou president de la Diputació de Barcelona. Durant la Segona República milità a la Lliga Catalana i formà part del consell de govern del partit (1933). Del 14 al 18 de desembre de 1935 fou president interí de la Generalitat de Catalunya.

[CMC]

Maluquer, Concepció G.

Salàs de Pallars, el Pallars Jussà, 1914 - Barcelona, el Barcelonès, 2004

Novel·lista i poeta. Estudià Magisteri. El 1957 guanyà el Premi Ciutat de Barcelona amb el poema llarg *La creu dels vents* (1959). El 1960 publicà un altre recull poètic, *La ciutat i les hores*. La seva dedicació a la poesia es manifestà també amb l'antologia *Lleida, vuit poetes* (1968), l'obra *Lascaris, princesa grega, comtessa del Pallars* (1991) i els premis en diversos Jocs Florals. Entre la seva producció narrativa destacà *Parèntesi* (1962), *Gent del Sud* (1964), *Què s'ha fet d'en Pere Cots?* (1966), *Aigua tèrbola* (1967) i *Gent del Nord* (1971). Aquestes obres foren precedides per la narració *Dues cases* (1961), amb què guanyà el Premi Joan Santamaria del 1960. *[MPT]*

Mancomunitat Forestal de la Val d'Aran

Es va constituir l'any 1926 com a conseqüència de la gran riquesa forestal de la comarca i la formaven tots els seus ajuntaments. Els estatuts recollien la voluntat d'Aran de recuperar el control sobre els seus béns patrimonials perduts en bona mesura com a conseqüència de la implantació de la revolució liberal i de la privatització de la propietat que aquesta comportà. Amb el temps aconseguí satisfer part dels seus objectius i s'adaptà als nous temps amb major o menor encert. Finalment, es dissolgué amb la restauració del Conselh Generau d'Aran i el posterior traspàs de competències en matèria d'aprofitaments i serveis forestals durant la dècada dels anys noranta. *[MPP]*

Manetes Gigó, Josep

Fotògraf natural de Lleida. Coneixem la seva activitat a partir de la *Guia Cicerone* de Lleida (1877) de Josep Pleyan de Porta. Considerat un dels tres primers fotògrafs que treballà a la ciutat, primer al carrer Cavallers i després a la plaça de la Paeria. Va fer fotografia d'estudi, retrats i col·laboracions en reportatges fotogràfics. Especialment coneguda és la seva participació en el primer reportatge de la província de Lleida, realitzat per il·lustrar l'*Album históric, pintoresch y monumental de Lleyda y sa provincia* (1888), de Pleyan de Porta i Frederic Renyé. El 1910 s'establí a Barcelona, on a més de l'estudi L'Estrella obrí tenda al passeig de Gràcia. S'expandí cap a Sant Feliu de Guíxols amb un negoci que heretà la seva filla Rosa, mentre que el seu fill, també fotògraf, es va instal·lar a Girona. *[XGG/EMS]*

Mangrané Nolla, Julià

Lleida, el Segrià, 1863-1944

Comerciant i polític lleidatà, emparentat amb la família Gomar (era sogre de Felip de Gomar de Veciana). El febrer de 1930 va ser designat governativament regidor de l'Ajuntament de Lleida. El març va ser designat també per ordre governativa alcalde, càrrec al qual renuncià, juntament amb el de regidor, al cap d'un mes de ser designat. *[JAS]*

Manonelles Riera, Maria

Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1913 - Conflent-Coflans, el Roselló, 2004

Activista política. En la Barcelona anterior a la Guerra Civil va militar a la FCCB, al BOC i al POUM. Va col·laborar en diverses publicacions obreres i s'ocupà sovint de problemes específics de les dones. Fou parella del líder del POUM Josep Rovira Canals, després d'un breu matrimoni amb el periodista i destacat comunista Àngel Estivill Abelló. Amb l'inici de la guerra s'incorporà a la lluita miliciana al front d'Osca, on es mantingué fins els Fets de Maig de 1937. La repressió del POUM la va portar a la clandestinitat, fins que s'exilià a França el 1939. El 1940 s'instal·là a Rubí (d'on era originari Rovira), però retornà a París el 1945, on participà en la fundació de l'MSC. Acabat el Franquisme, i de nou a Barcelona, milità a CSC, al PSC (C) i al PSC. Fou un dels testimonis que inspiraren el cineasta Ken Loach per recrear la vida al front a *Terra i Llibertat* (*Land and Freedom*, 1997). *[JSSJ]*

Manufacturas Alió

Empresa. A la dècada dels anys quaranta del segle XX, Ramon Alió Cuadrat obrí un taller, situat a la plaça de Catalunya de Lleida, destinat a la manufactura d'articles de pell. Aquest artesà autodidacte va descobrir amb l'exercici de la seva professió tots els secrets de la pell. Per encàrrec s'hi feia tot tipus de conjunts i accessoris de moda: cinturons, calçat a mida, bosses i maletes, entre altres. A l'edifici del costat hi havia el comerç regentat per la mateixa família, amb el nom de Manufacturas Alió, on es venia i/o facturava el gènere. Creà escola i ensenyà l'ofici a vint-i-sis treballadors. Amb el temps, alguns d'aquests treballadors es van establir pel seu compte i en sortiren firmes com Bolós, Rodamilans, Riba i Codina. *[EDA]*

Marçal Serra, Maria Mercè

Barcelona, el Barcelonès, 1952-1998

Escriptora, traductora i professora d'institut. Llicenciada en Filologia Clàssica, exercí de catedràtica de llengua i literatura catalanes a l'ensenyament secundari. El seu naixement a Barcelona fou circumstancial, ja que era filla d'una família pagesa d'Ivars d'Urgell (el Pla d'Urgell), on es crià. Es donà a conèixer el 1977 amb el recull de poemes *Cau de lluna* (Premi Carles Riba, 1976). El seu segon poemari, *Bruixa de dol* (1979), la convertí en una poeta d'èxit. El seguiren *Sal oberta* (1982) i *La germana, l'estrangera* (1985). El 1989 recollí tota la seva obra poètica a *Llengua abolida (1973-1988)*. El 1994, amb *La passió segons Renée Vivien* (Premi Carlemany, 1994), es revelà com una gran novel·lista. També cultivà l'assaig, amb obres com l'estudi i antologia *Contraclaror* (1985) sobre Clementina Arderiu i l'antologia *Paisatge emergent. Trenta poetes catalanes del segle XX* (1998) amb altres escriptores. Traduí obres de Colette, Yourcenar i Leonor Fini. El 1973 fou cofundadora de l'editorial Llibres del Mall, i el 1994, del Comitè d'Escriptores del Centre Català del Pen Club. Participà activament en la vida política catalana i en moviments cívics com el feminista. El 1976 ingressà al PSAN i el 1979 formà part de les llistes electorals del BEAN per la circumscripció de Lleida. Des de 1999 el Consell Comarcal del Pla d'Urgell convoca el premi de poesia que duu el seu nom. *[MPT]*

March Llanes, Òscar

Tornabous, l'Urgell, 1965-2006

Polític. Graduat Social per l'Escola de Relacions Laborals adscrita a la UdL. Fou senador per la circumscripció de Lleida durant la legislatura 1996-2000 per CiU, en substitució de Joan-Horaci Simó Burgués. Ocupà diversos càrrecs, entre els quals el de portaveu i vocal a la Comissió d'Afers Exteriors. Anteriorment exercí de regidor a l'ajuntament de Tornabous (1987-1991). Membre del Comitè Comarcal de CDC de l'Urgell, fou conseller nacional i president de la JNC de Lleida. També presidí l'Agrupació Cultural Esbart Albada de Tàrrega. *[JCE]*

Mardones Sevilla, Luis

Santa Cruz de Tenerife, 1938

Polític. Doctor en Veterinària, fou funcionari de l'Estat com a membre del Cuerpo Nacional Veterinario i membre de la Real Academia de Ciencias Veterinarias. Governador civil de Lleida entre 1976-1977, anys en què es configuraren les llistes de candidats de la UCD per a la legislatura constituent. Posteriorment, fou governador civil de Santa Cruz de Tenerife (1977-1979). Entre els anys 1982 i 1986 fou diputat al Congrés en representació d'UCD i entre 1986 i 2008

per Coalició Canària, partit del qual fou membre del Consell Polític. *[JCE]*

Marfany Bons, Enric

Sant Julià de Lòria, Andorra, 1871 - la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1942

Organista, compositor i sacerdot. Es formà a l'Escolania de Montserrat i posteriorment entrà al Seminari de la Seu d'Urgell. També cal destacar que fou organista i canonge de la Catedral d'Urgell. La música de l'himne nacional d'Andorra, *El Gran Carlemany*, va ser autoria seva i s'interpretà per primer cop l'any 1921 al santuari nacional del Principat d'Andorra. *[MPC]*

Margarit Consarnau, Joan

Sanaüja, la Segarra, 1938

Poeta i arquitecte. Passà la seva infància entre el seu poble, Figueres, Girona i Barcelona. Estudià Arquitectura a Barcelona, on s'instal·là el 1961. Des de 1968 fou catedràtic de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona. El 1975 es donà a conèixer com a poeta en llengua castellana amb *Crónica*. A principis dels vuitanta, no obstant això, inicià la seva obra en català, a causa sobretot de l'amistat amb el poeta Miquel Martí Pol. Amb una narrativa lírica i experiencial escrigué, entre d'altres, *Cants d'Hekatònim de Tifundis* (1982), Premi Miquel de Palol; *Rèquiem per Anna* (1983), Flor Natural als Jocs Florals de Barcelona; *Mar d'hivern* (1986), Premi Carles Riba; *Llum de pluja* (1987), Premi de la Crítica Serra d'Or; *Aiguaforts* (1995); *Joana* (2002), dedicat a la memòria de la seva filla; *Càlcul d'estructures* (2005) i *Casa de Misericòrida* (2007). Per aquest darrer treball, va ser guardonat l'any 2008 amb els premis nacionals de literatura que atorga la Generalitat de Catalunya i el govern espanyol. Juntament amb l'escriptor Pere Rovira Planas féu nombrosos recitals de poesia amb l'espectacle *Paraula de Jazz*. *[GMM]*

Margó Vives, Ventura

Terrassa, el Vallès Occidental, 1926

Dirigent polític i administratiu. De molt petit es traslladà a Lleida. A principis dels anys seixanta ingressà al PSUC, on usà el sobrenom de *Jordi*. Corresponsal de Radio España Independiente (la Pirenaica) a Lleida, desenvolupà una notable activitat propagandística en què també tingué un paper destacat Gloria Moreno Castillo, catedràtica d'institut de Literatura. El 1970, a conseqüència del seu acomiadament de l'empresa Cromín, muntà la llibreria L'Àncora, que fou objecte, en diverses ocasions, d'atemptats per part de membres de l'ultradreta local. Assistí a la constitució de l'Assemblea de Catalunya el novembre de 1971 i participà en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. Va ser un dels 67 membres de l'Assemblea de Catalunya detinguts, el setembre de 1974, al convent de les Escolàpies de Sabadell, i un dels 17 que ingressaren a la presó Model de Barcelona. Secretari polític del Comitè Local fins el 1977, fou membre del Comitè Central des del 1968 fins el 1980. Des del 1979 fins el 1983 fou regidor de l'ajuntament de Lleida per la llista del PSUC. El 1985 deixà la militància i es retirà de la vida política. Posteriorment publicà les seves memòries i diversos llibres de records. *[AJM]*

Marimon Sabaté, Francesc Xavier

Pallerols de Talavera, la Segarra, 1948

Pagès i polític. Des del 1979 fins el 1999 fou vicepresident de la Diputació i, alhora, regidor de l'ajuntament de Talavera per CiU. Ocupà un escó al Parlament de Catalunya en la IV legislatura (1992-1995) i la V (1995-1999). Fou director general de Benestar Social (1987-1991), delegat territorial del Govern a Lleida (1992) i conseller d'Agricultura del Govern de la Generalitat presidida per Jordi Pujol (1992-1999). Fou escollit senador en la VII legislatura (2000-2004), durant la qual exercí de portaveu del grup parlamentari de CiU. *[AJM]*

Maristany Maristany, Francesc de Paula

? - Barcelona, el Barcelonès, 1952

Comerciant i polític. Fill de Pere G. Maristany Oliver, comte de Lavern. Guanyà, com a regionalista, l'acta de diputat a Corts pel districte lleidatà de Solsona en l'elecció parcial de 22 desembre de 1918. El 1916 i el 1923 va representar a Corts el districte tarragoní de Gandesa i el 1920 arribà al Congrés en representació del de Valls. *[CMC]*

Marsà Figueras, Francesc

Tàrrega, l'Urgell, 1900-1969

Pintor. Considerat un dels mestres del gènere de la

natura morta, començà amb el pare escolapi Carles Perelló i prosseguí la seva formació a l'Escola Llotja de Barcelona i al Cercle Artístic de Sant Lluc. El 1934 fou guardonat amb la Medalla d'Or de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi. L'any 1941 va rebre la segona medalla nacional de l'exposició de la Direcció General de Belles Arts de Madrid, la més alta distinció a la seva trajectòria artística. Fou seleccionat per participar al Tercer Salón de los Once (1945), de l'Academia Breve de Crítica de Arte, fundada per Eugeni d'Ors, el qual li dedicà un *Novísimo Glosario*. El Museu Nacional d'Art de Catalunya, el Museu d'Art Modern de Barcelona i el Museu d'Art Modern de Madrid contenen part de la seva obra. *[JEM]*

Marsans Peix, Joan

? - Barcelona, el Barcelonès, 1952

Propietari, industrial i polític. Germà del banquer barceloní Lluís Marsans. Com a candidat del Partit Conservador aspirà, el 1918, a l'escó parlamentari corresponent al districte de Cervera, sense aconseguir-lo. El 1919 i el 1920 com a candidat de l'FMA, fou proclamat diputat a Corts per aquest mateix districte. Home vinculat al règim franquista ocupà, entre d'altres càrrecs, el de tinent d'alcalde delegat de Governació de l'ajuntament de Barcelona. Estretament vinculat a la vida econòmica i social de la ciutat va estar al capdavant d'empreses d'espectacles, com el Teatre Novedades, i del món editorial, com *La Tribuna*, de la qual en fou gerent un llarg període. Amb possessió de diveres mencions i condecoracions, fou nomenat comissari honorari del cos general de policia i rebé la Gran Creu d'Isabel la Católica que el govern d'Eduardo Dato va concedir-li per la protecció donada a la Quinta de Salud La Alianza. *[CMC]*

Martí Alanis, Joan

el Milà, l'Alt Camp, 1928 - Barcelona, el Barcelonès, 2009

Bisbe. Cursà estudis eclesiàstics al Seminari de Tarragona (1939-1951). Després de ser ordenat (1951) es llicencià en Humanitats Clàssiques a la Universitat Pontifícia de Salamanca (1951-1954). El 1966 fundà el col·legi menor Sant Pau del Camp de Mart de Tarragona, del qual fou nomenat director. L'any 1970 era designat bisbe d'Urgell i copríncep d'Andorra. Durant un curt període de temps exercí d'administrador apostòlic del bisbat de Solsona (1975-1977). A la diòcesi urgellenca creà la revista *Església d'Urgell* (1972) i fundà la Societat Cultural Urgel·litiana, responsable de la publicació de la revista *Urgellia*. Com a copríncep d'Andorra, va contribuir en el procés de modernització de les institucions que va culminar en una constitució democràtica (1993). El 2003 la Santa Seu va acceptar la seva renúncia per edat i passà a ser bisbe emèrit d'Urgell. *[FCS]*

Martín Aguado, Valentín

Autilla del Pino, Palència, 1876 - ?

Militar i alcalde de Lleida. Capità d'Infanteria passat a la reserva en la reforma republicana de l'exèrcit. Segons la seva pròpia declaració, inclosa en el sumari de la Causa General, el 18 de juliol de 1936 es presentà per instruir els civils que s'havien sumat al cop d'estat. Va ser detingut per les forces d'ordre públic el 31 de juliol i romangué detingut fins el 17 de gener de 1937, quan el tribunal popular l'imposà una multa i l'alliberà. Després de l'ocupació franquista de la ciutat, encapçalà la comissió gestora municipal entre el 5 d'abril de 1938 i el 24 d'abril de 1939, quan es formà l'ajuntament presidit per Ramon Areny Batlle. *[JSSJ]*

Martín Julià, Manuel

Lleida, el Segrià, 1954-2000

Polític. Cursà estudis superiors a l'Escuela Técnica de Empresas Agrarias de Còrdova, on es llicencià en Administració i Direcció d'Empreses Agràries i Ciències Econòmiques. Secretari general de la FECOM entre 1979 i 1982 i col·laborador tècnic dels Serveis Territorials del departament de Comerç i Turisme de la Generalitat durant el mateix període. L'any 1985 fou nomenat delegat territorial d'aquests serveis. Membre de CDC (1986), va ser regidor a la Paeria de Lleida des del 1991 fins a la seva mort. Entre 1993 i 1995 fou diputat provincial. *[JCE]*

Martín López, Montse

Lleida, el Segrià, 1974

Esportista. Reconeguda gimnasta que l'any 1991 aconseguí la Medalla d'Or amb la selecció espanyola en els Campionats del Món de gimnàstica rítmica que es van disputar a la ciutat d'Atenes. Els primers passos com a gimnasta els donà al Sícoris, on ràpida-

ment les seves habilitats li permeteren fer el salt al combinat català i posteriorment a l'estatal. A més del títol mundial obtingué un gran nombre de triomfs d'àmbit regional i estatal. L'any 1993, i malgrat tenir només 19 anys, Montse Martín decidí posar fi a la seva carrera esportiva. *[TSP]*

Martín Sánchez, Juan Antonio

Berganciano, Salamanca, 1940

Enginyer agrònom. Doctorat l'any 1982 per la Universitat Politècnica de Madrid, esdevingué professor de l'ETSEA de Lleida (UPC) l'any 1975. Catedràtic de Producció Vegetal de la UdL des del 1988, a començaments del segle XXI era director del centre UdL-IRTA des del 1985. Centrà la seva recerca en els cereals de fecundació autògama i especialment en la millora genètica del blat fariner, del qual obtingué nombroses varietats. Fou director d'investigació de millora genètica de MAHISSA. Rebé diversos premis, entre els quals el Ferran Lamich d'Investigació Agrària (1983) i les distincions de Comendador de la Orden Civil del Mérito Agrícola (1973) i Comendador del Número de la OCMA (1978). *[EMS]*

Martín Vilaseca, Fèlix

la Floresta, les Garrigues, 1941

Mestre picapedrer. Membre d'una família de mestres picapedrers de la Floresta que treballaven la pedra segons el mètode i eines artesanals. En la mateixa vila fundaren el Museu de la Pedra, patrocinat per l'ajuntament, on des de 1998 es podia observar una extensa gamma d'utensilis de l'ofici i una exposició de l'obra escultòrica donada per Felip Martín (1913-2003), el seu pare, consistent en un conjunt de 74 obres de relleus i figures realitzats de forma espontània. A part del mestratge del seu pare, rebé la influència del mestre de Poblet, Miquel Vendrell, durant els anys de restauració d'aquell monument, tot i que també treballà als de Santes Creus, Vallbona de les Monges, Taüll i Sant Pere de Roda, i a les ciutats de Lleida, Tortosa i Saragossa, entre altres. A principis de la dècada dels anys 1990 es va dedicar a la docència de l'ofici. Fèlix, juntament amb el seu fill Feliu, cap del taller de picapedrers del temple de la Sagrada Família de Barcelona, el gendre Joan Manuel i el nebot Jordi, constituïren l'empresa Pedres de Ponent, SL, dedicada al treball de la pedra. *[JFB]*

Martínez de Campos Ribera, Ramón

Madrid 1863 - ?

Polític i militar, fou tinent de cavalleria (1898). Va tenir els títols de duc de la Seu (1880) i marquès de Martínez Campos (1902). El primer l'assolí en raó de ser fill del general Arsenio Martínez Campos Antón, fill adoptiu de la Seu per haver guanyat la plaça primer als carlins (1875) i després als republicans (1883). Les relacions militars del seu pare amb la Seu li valgueren, a més del ducat, la reserva en exclusiva de l'acta de diputat a Corts pel districte. Com a conservador seguidor de Francisco Silvela guanyà el 1891, 1893, 1896, 1898, 1899 i 1901. El 1903 passà a la cambra alta com a senador vitalici. *[CMC]*

Martínez de San Miguel de Torres, José María

Almazán, Sòria, 1873 - Lleida, el Segrià, 1948

Professor i polític. Catedràtic de Matemàtiques de l'Institut Nacional de Secundària de Lleida durant molts anys, va ser depurat i apartat del càrrec el 1936, durant el període revolucionari. El seu fill José Martínez de San Miguel Falcó, falangista, fou executat l'estiu de 1936. A l'entrada de les tropes franquistes, el 1938, va ser nomenat director de l'Institut, càrrec que exercí fins a la seva jubilació definitiva el 1942. Durant la dictadura de Primo de Rivera va ser membre de la junta directiva provincial de la Unió Patriòtica i vicepresident de la Diputació Provincial, càrrec que tornà a ocupar amb el règim franquista (1938-1948). També fou president del Casino Principal (1944). *[JGS]*

Martínez de San Miguel Falcó, José

Lleida, el Segrià, 1907-1936

Mestre i falangista. Fill de José M. Martínez de San Miguel de Torres. Professor de ciències en un institut madrileny, el juliol de 1936 estava de vacances a Lleida. La direcció falangista local estava empresonada des del dia 13, per la qual cosa Martínez de San Miguel assumí les funcions de cap provincial de Falange i cap de milícies en produir-se la revolta militar, a la qual se sumà. Fou detingut el 20 de juliol i executat el 6 de desembre de 1936 en aplicació d'una sentència del tribunal popular. *[JSSJ]*

Martínez Lage, Nicolás

la Corunya, 1899 - Lleida, el Segrià, 1981

Dibuixant. Conegut amb el nom de *Niko*. Cursà estudis a Xile, on la seva família s'havia traslladat per motius laborals, i col·laborà amb revistes com *zigzag*, *Corre-vuela*, *El Penaca* i *Las últimas noticias*. L'any 1918 s'instal·là a Lleida i posteriorment estudià Medicina i Cirurgia a Saragossa. Fou president de l'Ateneu Popular Lleidatà (1934). Fou membre de l'Agrupación Vanguardista Hispana de Caricaturistas Personales i va concórrer diverses vegades a l'Exposició Internacional de l'Humor (Mont-real). Les seves obres s'exposaren a Barcelona, Madrid, València, Valladolid i Lleida, entre d'altres ciutats. Col·laborà en algunes publicacions d'àmbit nacional com *El Noticiero* de Saragossa, *Vigencias Médicas* o *Blanco y Negro*. A Lleida, participà en revistes com *Ciudad*, *Art* i *Banqueta*, o el diari *la Mañana*. *[HAM]*

Martínez Ribes, Lluís

Lleida, el Segrià, 1954

Economista. Llicenciat en Econòmiques (BBA) i Màster en Direcció d'Empreses (MBA) per ESADE (1976) i Màster en Direcció d'Empreses Distribuïdores Minoristes i Majoristes (Universitat d'Stirling, Escòcia, 1993). Des de 1986 realitzà diverses tasques i responsabilitats a ESADE, com director del departament de Direcció de Màrqueting (2002-2005). Professor convidat a diverses universitats europees i americanes. Consultor des de 1976, creador de l'empresa de consultoria S&D i consultor especialitzat en el màrqueting de comerç. Treballà en diversos països europeus i americans i per a tot tipus d'empreses (distribució, cooperatives, cambres de comerç). Guanyà el Premi City Marketing per la promoció de Lleida *Smuack Lleida* (2004). Fou president del Club Esportiu Llista Blava (1993-2003), en què contribuí a l'èxit de la secció d'hoquei sobre patins. *[EVR]*

Martínez Val, José María

Agreda, Sòria, 1916 - ?

Jurista, historiador i polític. Va ser governador civil de Lleida (1968-1970). Doctor en Filosofia i Lletres per la Universitat de Saragossa i en Dret per la Universitat de Madrid, fou catedràtic de Geografia i Història de l'Institut de Ciudad Real i catedràtic de Legislació Mercantil a l'Escola de Comerç d'aquella ciutat. Dirigí l'Institut d'Estudis Manxecs del CSIC, fou membre corresponent de les Reials Acadèmies de la Història, de Belles Arts, San Fernando i de Jurisprudència i Legislació. Va ser degà del Col·legi provincial d'Advocats de Ciudad Real. Excombatent de la VI Bandera de Falange d'Aragó, exercí de delegat provincial d'Educació i Cultura i sotscap provincial del Movimiento a Ciudad Real. Fou condecorat amb la Comanda de l'Orde d'Alfons X el Savi, de Cisneros i de Sant Raimon de Penyafort. Entre les seves obres escrites destaquen *En torno al Quijote: dos ensayos jurídicos* (1960), *¿Por qué no fue posible la Falange?* (1975) i *Derecho Mercantil* (1979). Durant el seu mandat prengué part en les accions desenvolupades per impulsar la recuperació dels estudis universitaris a Lleida. *[JGS]*

Martínez Vallespí, Josep

1882 - ?

Militar lleidatà. El 18 de juliol de 1936 era tinent coronel i estava destinat, des de 1927, al regiment La Albuera núm. 16 aquarterat a la ciutat de Lleida. Partidari de la República i d'idees catalanistes, es va enfrontar als militars sollevats que el van sotmetre a arrest domiciliari. Un cop derrotada la revolta, va aconseguir el control militar de la plaça, tot i que ben aviat va ser desplaçat pels representants de les forces obreres. Després de la guerra es va exiliar a França, on va morir. *[JSSJ]*

Mas Bentanachs, Jordi

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1961

Polític. Començà la seva trajectòria política la legislatura 1983-1987, com a regidor a l'ajuntament de la Seu d'Urgell pel PSC-Progrés i com a diputat provincial. Repetí com a regidor fins a la legislatura 2003-2007. Ocupà el càrrec, entre d'altres, de tinent d'alcalde, responsable de les comissions de Governació i Hisenda i portaveu del grup municipal. Així mateix, va ser membre del Consell Comarcal de l'Alt Urgell d'ençà de 1988 fins el 2004, on fou també portaveu del grup socialista. *[JCE]*

Mas Ginestà, Adolf

Solsona, el Solsonès, 1861-1936

Fotògraf. Estudià Lletres i Dret. El 1886 s'establí com a fotògraf a Barcelona. Assidu a les tertúlies del Qua-

tre Gats, la seva passió per l'art i la cultura l'aproparen a l'IEC. L'any 1900 creà l'Arxiu Mas, a partir dels treballs derivats de l'elaboració de l'inventari iconogràfic de Catalunya en el qual participava. Col·laborà també amb l'Editorial Espasa-Calpe i amb institucions com la Hispanic Society of America, la Frick Art Reference Library o la Universitat de Harvard. Després de la seva mort, el seu fill Pelai continuà la tasca del pare i des de 1941 col·laborà amb l'Institut Amatller d'Art Hispànic, que més tard incorporà l'Arxiu Mas, conservant-hi més de 350.000 documents gràfics, tot un referent mundial per a la consulta i recerca fotogràfica. *[XGG/EMS]*

Masia, La

Molí d'oli creat per Antoni Capdevila Serret, originari de Sant Martí de Maldà, als afores de Mollerussa. Per la premsa hidràulica pagà 179,20 pessetes de contribució entre els anys deu i vint del segle XX. Amb cinc premses, en la postguerra, la indústria oleícola de la família Capdevila tragué la marca d'oli Olivo. Per superar l'estacionalitat laboral dels treballadors, Capdevila creà, en paral·lel, una fàbrica de gasoses. Aquesta, inicialment amb una capacitat de 100 ampolles i ubicada al carrer Ferrer Busquets, pagà 62,72 pessetes de contribució. Els Capdevila, amb les gasoses La Masia, foren els pioners a envasar un litre d'aquesta beguda. La fàbrica de gasoses, amb sistema de cadena, també produí refrescos, sifons i gel. La Masia, amb camions amb tres persones, arribà a repartir a més de seixanta poblacions. Acabada la guerra, també fabricaren sabó per al cupo. La indústria, amb una sucursal a Lleida, arribà a tenir una vintena de treballadors. *[JoCC]*

Masip Roca, Paulí

la Granadella, les Garrigues, 1899 - Cholula, Mèxic, 1963

Periodista, escriptor i guionista. Es va iniciar en el periodisme a Logronyo, on dirigí *La Nueva Rioja*. També dirigí *La Voz de Madrid* i fou editor de *La Vanguardia*. El 1939 s'exilià a Mèxic, escrigué *Cartas a un emigrado español* i dirigí el *Boletín del Consejo Técnico de Ayuda a los Republicanos Españoles*. Prolífic escriptor d'obres d'assaig, teatre i ficció, entre les quals destaca la novel·la *El Diario de Hamlet García* (1944), i reconegut guionista al cinema mexicà dels quaranta i cinquanta en films d'estrelles com Jorge Negrete, *Hasta que perdió Jalisco* (1944), o María Félix, *La devoradora* (1946), o en ambicioses adaptacions com *La barraca* (1944) o *Crimen y Castigo* (1950). *[OBB/SMS]*

Massip Bendicho, Salvador

Lleida, el Segrià, 1913 - Posselok, URSS, 1943

Militar. Inicià els estudis a l'Escola Normal de Magisteri de Lleida, però s'hagué d'incorporar a files per lleva a Ceuta poc abans de començar la Guerra Civil. Durant la guerra lluità per diversos fronts i inicià una carrera militar que culminà amb el grau de capità, després del pas per l'Acadèmia d'Infanteria de Saragossa. Allistat a la División Española de Voluntarios (División Azul) el 1942, fou abatut en combat el gener de 1943 en una localitat propera a Sant Petersburg, i rebé pòstumament, pel seu comportament durant els combats, la Cruz Laureada de San Fernando (1944). Recordat pel franquisme com un heroi, fins als anys vuitanta un institut de batxillerat de Lleida, gestionat pel ministeri de Defensa, portava el seu nom. *[CAR]*

Massot Balaguer, Lluís

Figueres, l'Alt Empordà, 1890 - Roma, Itàlia, 1962

Advocat i polític. Exercí l'advocacia a Barcelona des de 1914, ciutat en la qual desplegà, també, les seves primeres activitats d'ordre polític i cultural. De jove va dirigir les revistes *Cultura Escolar* i *Butlletí de Catalunya*. Posteriorment va dirigir la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat. Ingressat a la Lliga Regionalista es passà a AC, formació que deixà per retornar de nou al regionalisme, i fou elegit per aquest partit, un cop proclamada la República, regidor per Barcelona. El 1933 presidia la comissió de cultura d'aquest consistori del qual havia estat, també, tinent d'alcalde. El mateix any 1933 va ser elegit, en representació de la Lliga Regionalista (integrada en la candidatura Unió de Dretes), diputat a Corts per la circumscripció de Lleida. Molt amic de Joaquín Anselmo Albareda, morí de viatge a Roma on havia anat a veure'l promogut cardenal. *[CMC]*

Matadero Industrial de Lérida, SA (Milsa)

Empresa agrícola de Lleida constituïda l'any 1961 com a empresa dedicada al sacrifici i venda de pollastre trossejat, en un moment de forta implantació de les indústries càrnies a Lleida i comarques.

El fundador fou l'empresari oscenc Antonio Porta Labata, que comptà amb una àmplia xarxa d'empreses en el sector, de pinsos i escorxadors, tant a Lleida com a Aragó. Els anys de màxima activitat, entre 1970 i 1980, Milsa tenia una plantilla d'uns 300 treballadors, fins que vers 1988 el grup Porta Labata entrà en crisi i es féu càrrec de les empreses l'entitat bancària Ibercaja. Des de l'any 1989, la multinacional alimentària francesa Doux va comprar la majoria d'empreses del senyor Porta, entre les quals Milsa, que la mantingué com a planta a Lleida en la seva producció de pollastre a la menuda i per a plats preparats, amb una plantilla d'unes 250 persones. *[JFB]*

Mataix Soler, Santiago

Alcoi, l'Alcoià, 1871 - València, 1918

Periodista i polític. Llicenciat en Dret, fou secretari al despatx d'advocats de José Canalejas. En la seva trajectòria periodística va ser col·laborador d'*El Heraldo* de Madrid, director i gerent del *Diario Universal* i fundador i director de la revista *El Mundo*. Membre del Partit Liberal, gaudí d'una llarga carrera com a parlamentari que s'inicià a Alacant i que durà fins el seu traspàs. Fou escollit diputat per Alacant (1898 i 1901) i el 1905 triomfà com a encasellat governamental a l'acta de diputat corresponent al districte de Tremp. Posteriorment va ser senador per Àvila (1910-1917) i per Zamora (1918). *[CMC]*

Mateu Franquesa, Francesc

Tàrrega, l'Urgell, 1881 - Châteauroux, França, 1963

Dirigent obrer procedent del sector del transport. Partint del republicanisme, el 1913 va fundar el sindicat targarí Agrupació Obrera, integrat a finals dels anys vint en la CNT sota la influència de Joaquim Maurín. Participà en la formació de l'Agrupació Comunista de Tàrrega, adherida a la FCCB, del Partit Comunista Català (1928) i del BOC a Tàrrega (1932). També fou secretari local de la UPA, vinculada al BOC. L'any 1932 entrà al comitè central del partit i es presentà a les eleccions del Parlament català. Des de 1919 havia ocupat diversos càrrecs en les institucions paritàries locals de regulació del treball. Fou regidor a l'ajuntament de Tàrrega, amb majoria conservadora, a les quals el BOC es presentà coaligat amb ERC (1934). Patí la repressió dels Fets d'Octubre i fou empresonat. El febrer de 1936 recuperà el càrrec municipal i a partir del mes de maig amb més poder, ja que les esquerres es quedaren soles al govern municipal. Durant la Guerra Civil participà activament en les col·lectivitzacions, a més de continuar a l'ajuntament. Però les disputes polítiques de la rereguarda l'apartaren de la primera línia. L'octubre de 1938 abandonà Tàrrega per evitar ser detingut. Tot i això, passà els darrers mesos arrestat a Solsona i Vic. El 1939 s'exilià a França. Després de passar una temporada a Còrsega, s'instal·là a Châteauroux. *[JSS]*

Mateu Moles, Víctor

Lleida, el Segrià, 1898-1987

Compositor i director. Es formà a l'escolania de la catedral i completà els estudis a Barcelona amb el mestre Josep Cumellas Ribó. Durant els anys trenta i quaranta desenvolupà una important activitat musical. Als anys trenta fou director de l'Orquestra Filharmònica de Lleida, així com de l'Orfeó Lleidatà, del Quintet de Radio Lérida, de la Banda Provincial de Lleida, així com de l'orquestrina Ilerda-Jazz, entre altres. La seva activitat se centrà sobretot en el terreny de la sarsuela. Va impulsar diverses temporades d'aquest gènere, algunes patrocinades per les societats corals La Violeta i La Paloma, i en va escriure diverses, entre les quals destaquen *La Cruz de Acero* (1955) i *La fi de Macot* (1971), aquesta darrera a partir d'un text de Josep Lladonosa. *[MBT]*

Matheu Ferrer, Josep

? 1885 - Barcelona, el Barcelonès, 1966

Comerciant, propietari, advocat i polític. Va ser magistrat suplent de l'Audiència de Barcelona. Durant la Restauració i com a liberal seguidor de Romanones, esdevingué home fort al districte de Cervera gràcies a les influències del seu sogre, Pere G. Maristany Oliver (la seva esposa fou Rosa Maristany Maristany), amb importants interessos vitícoles a la zona. El 1916 fou nomenat governador civil de Girona. El 1918 fou membre de la comissió que presentà les bases del projecte d'Estatut d'Autonomia de novembre, encapçalà a Lleida la seva pròpia tendència política i s'apropà a les files de la Lliga Regionalista. Com a liberal dinàstic fou elegit diputat a Corts per Cervera el 1910, 1914, 1916 i 1918. Com a liberal autonomista va ser elegit senador per Lleida el 1919 i el 1921. El 1923 guanyà de nou, encara que després

s'anul·là l'elecció, l'acta de Cervera com a candidat de la Lliga Regionalista. Proclamada la Segona República, s'afilià al PRR. Fou membre del Consell Regional Català del PRR per Girona (1932) i per Lleida (1936). Figurà a la candidatura del PRR per Barcelona a les eleccions al Parlament català de 1932 i a les legislatives de 1933. *[CMC]*

Maurel Castro, Xavier

Barcelona, el Barcelonès, 1947

Economista. Llicenciat en Ciències Econòmiques per la UB. Implicat des de molt jove en activitats culturals i de caire catalanista, fou un dels fundadors de l'Esbart Màrius Torres del Sícoris Club (1962). Durant el tardofranquisme i la Transició democràtica participà intensament en la vida política, primer en el Bloc Popular de les terres de Lleida (1971) i en l'RSDC (1974) després. Tingué un paper significat en la posterior formació del PSC (R), el 1976, del qual fou membre destacat del secretariat permanent i en la Comissió Coordinadora encarregada del procés d'unitat socialista entre el PSC (C), el PSC (R) i la Federació Catalana del PSOE, el 1978. Professionalment, fou una peça clau en la coordinació del gabinet de l'alcaldia presidida per Antoni Siurana Zaragoza, la direcció del qual assumí des del 1979 fins el 1987 i des del 1989 fins el 2003. Entre 1987 i 1989 formà part del gabinet del Rectorat de la UB presidit per Josep Maria Bricall Masip. Membre del Consell Social de la UdL en representació del Parlament de Catalunya. Coautor del llibre *L'economia del Segrià: desenvolupament agrícola i desequilibris sectorials* (1980), un dels referents en l'anàlisi sobre el creixement de les terres de Lleida. Conreà a bastament la publicació d'articles d'opinió a la premsa local sobre l'actualitat de temes econòmics. Des de 2003 continuava formant part del gabinet d'alcaldia, presidit per Àngel Ros Domingo. *[AJM]*

Mauri Arnalot, Ramon

la Pobla de Segur, el Pallars Jussà, 1851 - Barcelona, el Barcelonès, 1928

Constructor. Establert de jove a Madrid, on fou introduït pel polític tradicionalista asturià Juan Vázquez Mella, amb qui coincidí a la Tercera Guerra Carlina, s'encarregà de la construcció d'importants edificis de la capital entre els quals destaca el del Banc de Bilbao, el del diari *ABC* o la restauració del palau del comte de Romanones. Amb la pujada al poder del govern del liberal Canalejas (1910) la seva posició empresarial s'afeblí i entrà en una crisi econòmica que el va fer abandonar Madrid per establirse a Barcelona. A la seva localitat natal construí una admirable casa modernista i un molí d'oli, edificis que a inicis del segle XXI ocupaven les dependències del consistori municipal. *[JCB]*

Mauri Mur, Jesús

Lleida, el Segrià, 1956

Pintor i professor. Estudià Belles Arts a l'Escola Sant Jordi de Barcelona. Fou un dels fundadors de l'EMBA i professor de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UdL. L'any 1981 presentà *Algunes anotacions sobre el pla*, primera exposició a l'IEI. L'any següent, 1982, exposà *Retalls d'espai* a l'Ereta Taller i participà a l'exposició col·lectiva *Joves pintors* que organitzà la Sala Cop d'Ull. Després, no fou fins el 1994 que organitzà l'exposició *Contra natura* a la Sala del CAAT i un any més tard a l'ajuntament de Girona. La seva obra està present a la UdL, la Pinacoteca de la Diputació de Lleida i el Museu d'Art Jaume Morera. *[HAM]*

Maurín Julià, Joaquim

Bonansa, la Ribagorça, 1896 - Nova York, EUA, 1978

Mestre, assagista i polític. Acabats els estudis de Magisteri a Osca es va traslladar a Lleida a les darreries de 1914 per treballar al Liceu Escolar, alhora que col·laborava amb Joventut Republicana i a partir de 1917-1918 amb la CNT. La influència de la Revolució Russa fou decisiva en la vida política de Maurín, cosa que el dugué a arrenglerar-se amb el sector cenetista partidari de la revolució bolxevic. El 1921 viatjà a Moscou amb una delegació del sindicat. Fruit d'aquella activitat van aparèixer els periòdics *Lucha Social* (Lleida, 1919) i *La Batalla* (Barcelona, 1922). Les posicions prosovietiques el van conduir al PCE, però en va ser expulsat. El 1930 va participar en la fundació del BOC. Entre 1930 i 1935, Maurín va publicar un conjunt d'obres en què analitzava el procés polític que vivia Espanya. El 1933 va ser un dels promotors de l'Aliança Obrera, un front obrer revolucionari que tingué un paper destacat a l'Octubre de 1934, principalment a Astúries, però també

en alguns punts de Catalunya, com ara a Lleida. Una de les conseqüències d'aquells fets va ser la fundació del POUM el 1935, del qual Maurín fou secretari general. Elegit diputat per Barcelona el febrer de 1936, l'alçament militar el va sorprendre a Galícia. Després d'algunes peripècies va ser detingut i empresonat fins que el 1944 fou jutjat per un consell de guerra que el condemnà a trenta anys de presó. Després de ser-li concedida la llibertat condicional, el 1947 es va exiliar a Nova York, on va crear l'agència de col·laboracions periodístiques ALA (American Literary Agency). *[JBP]*

Mazo Mendo, Luis

Navalmoral de la Mata, Càceres, 1902 - Barcelona, el Barcelonès, 1987

Advocat i polític. Destinat a Barcelona el 1934 com a fiscal de l'Audiència Territorial, fou confirmat en el càrrec per la Generalitat durant la Guerra Civil. Acabada la Guerra va ser nomenat vicesecretari d'Ordenació Social de Sindicats i fiscal instructor de la Causa General de Barcelona i va efectuar el darrer interrogatori a Lluís Companys. Governador civil de Girona de 1945 a 1946, exercí el poder imperativament, fet que el portà a enfrontar-se amb altres autoritats franquistes, entre aquestes la de l'alcalde Albert de Quintana. Fou destinat a Lleida el 1956, i romangué en el càrrec de governador tot just durant un mes, en trobar-se involucrat en diversos escàndols ocorreguts en la seva etapa com a governador civil de Girona. *[CAR]*

Medalla Maria Vilaltella

Premi convocat entre 1961 i 1970 per la família de Ramon Vilaltella Farré a través del Cercle de Belles Arts de Lleida. Aquesta medalla es creà en homenatge pòstum a la filla de Ramon Vilaltella, jove pintora amateur. Malgrat la seva curta trajectòria, de només deu anys, aconseguí un elevat prestigi dins de l'àmbit artístic català i espanyol. El jurat el formaren experts com Corredor Mateos o Àngel Marsà, entre altres. El premi tenia dues línies d'actuació diferenciades, per un costat reconèixer els artistes locals i enriquir el fons artístic del Cercle de Belles Arts de Lleida, i per l'altre, realitzar un premi de prestigi a nivell estatal, en què les obres guanyadores passaven al fons de la col·lecció de la família Vilaltella. Alguns dels guardonats amb aquest premi foren Jaume Minguell, Víctor Pallarés, Rosa Siré o Àngel Jové, entre altres. *[RSP]*

Medan Ané, Emili

Lés, la Val d'Aran, 1952

Polític. Fundador d'Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès, del qual fou secretari general des del 1980 fins el 2000. Escollit regidor de l'ajuntament de Lés l'any 1979, n'ostentà l'alcaldia des de l'any 1987 fins a la legislatura 2007-2011. Conseller al Consell Comarcal de Muntanya i al posterior Conselh Generau d'Aran des del 1984 al 2003. Des de l'any 2003 fou diputat a la Diputació Provincial de Lleida. S'ha destacat per la seva defensa dels drets nacionals d'Aran i la seva cultura occitana. *[JCB]*

Mejón Artigas, Julio J.

Lleida, el Segrià, 1958

Arquitecte. Nebot del també arquitecte Ángel Mejón Sudor. Titulat per l'ETSAB (1983). Des de l'any 2001 compaginà la seva activitat professional amb la tasca docent a diferents escoles d'arquitectura com l'ETSAB i l'Escola Sert. A partir de 1986 obrí estudi d'arquitectura conjuntament amb Ramon Fité Font a Lleida. Les seves obres han estat publicades en diverses revistes d'arquitectura i exposades en certàmens nacionals i internacionals com l'Itinerari d'Arquitectura Catalana COAC 1991 o la Mostra d'Arquitectura Catalana a la Feria de Guadalajara (Mèxic). A Lleida, cal destacar la construcció del Centre d'Atenció Primària de Cappont (2000), la Casa Montull (2002-03) i diversos habitatges al Centre Històric de la ciutat. Les seves projeccions també són presents en diverses localitats de la província, entre les quals el Càmping del Pont de Suert (1988-90), el cementiri de Vilaller (1990-92) o l'ajuntament (1990-95), el Centre d'Atenció Primària (1991-93) i l'Institut d'Estudis de Secundària Aubenç (1997), a Oliana. Han estat objecte de diverses mencions com la selecció FAD 1988, 2000 i 2002 en l'apartat d'edificació i 1997 en l'apartat espais efímers, així com premi ex aequo de la Primera Mostra d'Arquitectura de les terres de Lleida (2005) i finalistes en els Premis de la Construcció de Catalunya i en la Segona Mostra d'Arquitectura de les terres de Lleida, ambdós el 2007. *[MaSM]*

Mejón Sudor, Ángel

Lleida, el Segrià, 1925

Arquitecte. Oncle de l'arquitecte Julio Mejón Artigas. Titulat per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Madrid (ETSAM) (1957), es doctorà el 1970. A partir dels anys seixanta treballà al seu estudi particular fent escoles encarregades per la Delegació Provincial d'Educació com a arquitecte escolar, i fou nomenat el 1973 arquitecte de la Unidad Técnica de Construcciones Escolares. Integrada aquesta unitat als transferits serveis educatius de la Generalitat de Catalunya, passà a treballar com a arquitecte dels Serveis Territorials del departament d'Educació a Lleida fins a la jubilació. Un llarg període amb resposabilitats sobre l'obra pública escolar, en el qual destaquen centres com l'Escola Primària dels Omellons, que combinà amb una intensa activitat privada. Home del règim franquista, el seu germà Julio Mejón Sudor, delegat de FET-JONS del districte III de la ciutat, en retornar de la División Azul (1943) va ser nomenat cap provincial del SEU. Així mateix, entre 1955 i 1961 va ser regidor del terç corporatiu designat pel Governador Civil. *[CMC]*

Melani d'Urgell

Vegeu Farré Companys, Josep Maria. *[ANR]*

Melgosa Alonso, Llorenç

Lleida, el Segrià, 1954

Fotògraf publicitari. Titulat per l'Escola Industrial de Barcelona (1976), realitzà cursos d'especialització fotogràfica a Barcelona i Suïssa. Diplomat per ESADE en gestió empresarial, màrqueting i finances (1992-94). Fou soci fundador, el 1973, d'Imatge 4, un estudi de disseny, creació i realització gràfica, pioner a les terres de Lleida, que esdevingué després agència de publicitat. Relacionat sempre amb el món de les arts plàstiques i la fotografia, ha estat amic i col·laborador d'artistes com Leandre Cristòfol, Albert Coma Estadella o Antoni Abad Gil, als quals ha immortalitzat en memorables retrats. Ha participat en nombroses exposicions fotogràfiques col·lectives i individuals. Entre les darreres destacaren *Retalls de quotidianitat* (2003), on ens mostrà detalls intimistes de la seva quotidinaitat, i *Car Dreams* (2007), un particular exemple de fotografia en moviment que suposà un trencament radical en el seu estil fotogràfic. Ha tingut cura, entre d'altres, de l'edició i de la fotografia de llibres emblemàtics com l'edició facsímil del *Llibre dels Usatges i Constitucions de Catalunya* (1997), o l'*Atles de viles, ciutats i territoris de Lleida* (COAC, 2001) i ha estat autor de *Visions de la Seu Vella* (2003), en col·laboració amb Vidal Vidal Culleré i *Lleida, retrat en color* (2004), amb peus de foto de Juan Cal Sánchez. *[CMC]*

Menal Casanovas, Maite

Lleida, el Segrià, 1950

Periodista. Des de 1968 treballà a Ràdio Lleida i com a radiofonista fou una de les veus més populars de l'emissora. Entre els programes més destacats que conduí cal mencionar *Figuras que dejan huella* (1970), *Viva la Radio* (1975-1976), *La ràdio weekend* (1981-1984), *A ti mujer* (1982) i *Ara com Ara* (1990), entre d'altres. L'any 1992 s'incorporà a Onda Cero, on féu *Veu de Lleida*. L'any 1982 entrà a formar part de l'ajuntament de Lleida com a regidora a conseqüència de la dimissió de Josep Lluís González, en representació de CC-UCD. A partir de l'any 1993 inicià una nova etapa professional amb la incorporació com a secretària de Gerència i responsable de Comunicació a l'empresa pública Gestió de Serveis Sanitaris, empresa que gestionava, entre altres centres, l'Hospital de Santa Maria de Lleida. *[MPC]*

Méndez Pérez, Emilio

Lleida, el Segrià, 1949

Científic i professor universitari. Doctor en Ciències Físiques per l'Institut Tecnològic de Massachusetts (MIT) i catedràtic de Física de la Matèria Condensada a la Universitat de l'estat de Nova York. Al laboratori Thomas J. Watson de l'empresa IBM col·laborà amb el Premi Nobel de Física Leo Esaki. Fou Membre d'Honor de la Societat Americana de Física i formà part del consell editorial de diverses revistes científiques. Les seves investigacions se centraren en els camps de la microelectrònica (va ser autor de diverses patents relacionades amb aquesta matèria) i dels materials semiconductors. Entre els seus treballs destacaren la demostració experimental de l'anomenat *Efecte Stark*. L'any 1998 li fou concedit el Premi Príncep d'Astúries de Recerca Científica i Tècnica, juntament amb el també físic Pedro Miguel Etxenike Landiríbar. *[JSSJ]*

Mercat Medieval de Guimerà

La història d'aquest mercat es remunta a l'any 1294 quan Jaume II atorgà el dret al mercat setmanal i al 1417, quan el rei Alfons el Magnànim reconegué el mercat setmanal de Guimerà. Des de l'any 1995, moment de la seva recuperació, els habitants de Guimerà organitzen un projecte cultural per transportar els visitants d'aquesta festa a l'època medieval a través del recinte emmurallat i de les places i carrers restaurats. Aquest Mercat Medieval està constituït per més d'una cinquantena d'artesans de la població i d'altres municipis de la comarca que donen a conèixer els productes més típics. Durant els dos dies que dura la celebració també es duen a terme diferents espectacles i representacions teatrals al carrer.

[MPC]

Mercè Sendra, Francesc

Lleida, el Segrià, 1889-1918

Pintor i dibuixant humorista. Col·laborà a les revistes locals *La Poticràcia* i *Lo Gat del Famades*. Amb Miquel Viladrich, formà part del grup Heptàntropos i els dos anaren a París (1913), on foren acollits pel pintor mexicà Diego de Rivera. A la capital francesa es vinculà amb l'artista de Reus Julio Antonio i féu amistat amb Picasso. *[RSP]*

Mercè Sendra, Manuel

Lleida, el Segrià, 1894-1957

Metge. Fill de metge, va cursar la llicenciatura de Medicina a la UB i va ampliar posteriorment els estudis a França i Alemanya. Es dedicà a la medicina general i foren especialment apreciats els seus bons coneixements i tractaments en malalties coronàries, estomacals i venèries. Va començar a practicar la seva professió conjuntament amb el seu pare, a la consulta que aquest tenia als porxos de la Paeria, a l'immoble que després seria el teatre Principal. Va ser un metge molt proper a les classes socials més necessitades i castigades pels efectes d'una postguerra civil durant la qual eren molt escassos els serveis necessaris per cobrir les necessitats més bàsiques de la població. El seu punt àlgid com a professional de la medicina va arribar, per aquest motiu, en la postguerra. El març de 1946 va ser nomenat president del Col·legi de Metges de Lleida, càrrec que encara ostentava quan va morir al febrer de 1957 víctima d'un tràgic accident d'automòbil ocorregut a la pujada de la costa dels Magraners. *[RMR]*

MercoLleida

El més important Mercat en Origen de porcí de l'estat espanyol i un dels principals en els sectors de vaquí, oví, fruita dolça, cereals i farratges. L'empresa propietària de les instal·lacions que tenia cura de la gestió del mercat era Llotja Agropecuària Mercolleida SA, constituïda el 25 de maig de 1971. Pionera en l'existència de llotges agrícoles i ramaderes a Espanya, va ser inscrita com a tal amb el número 2 al ministeri d'Agricultura el 1972 i va ser reconeguda com a mercat representatiu per la UE l'any 1988. Transferides les seves competències a la Generalitat, quedà regulada pel Decret de Presidència 259/1998, de 22 de setembre. Les seves funcions més representatives eren aconseguir una major transparència del mercat agroalimentari facilitant i millorant les condicions en què es realitzaven les transaccions entre productors agraris, comerciants, indústries i operadors en general, subministrar als usuaris una informació detallada sobre preus, situació dels mercats i tendències de l'oferta i la demanda, promoure la concentració de la primera per guanyar quota de mercat, fomentar la tipificació i normalització dels productes agraris, fomentar i facilitar les relacions internacionals i incrementar les exportacions i, bàsicament, posar sempre en contacte i contínua relació tots els agents que intervenien en el sector agroalimentari, des del pagès fins a l'industrial transformador passant per tots els agents que participaven en la distribució.

[RMR]

Mesegué Utgé, Josep

Santa Linya, la Noguera, 1929

Empresari i polític. L'any 1968 es traslladà a Rialp per dirigir l'Hotel Comtes del Pallars. Fou alcalde de la població des del 1978 fins el 2003 per CiU. Diputat al Parlament de Catalunya entre 1980 i 1984 i membre del Consell Comarcal de Muntanya i del posterior Consell Comarcal del Pallars Sobirà des del 1984 fins el 2001. Impulsor i propietari de l'estació d'esquí de Port-Ainé, ha dedicat tota la seva activitat empresarial al sector turístic, en especial als esports de la neu i d'aventura. *[JCB]*

Messeguer Costa, Josep

Vallibona, els Ports, 1843 - Granada, 1920

Arquebisbe. Estudià a Barcelona al costat del seu oncle, el bisbe Costa Borràs, i també a Tarragona, Tortosa i València, i es doctorà en Teologia i Cànons al seminari valencià. Durant el període 1860-68 fou catedràtic, successivament, als seminaris de Tortosa i de Tarragona. El 1868 fou nomenat secretari de cambra del bisbe d'Oviedo i el 1874 es llicencià en Dret Civil i Canònic a la universitat d'aquesta capital. Va ser secretari de cambra i govern de l'arquebisbe de Valladolid (1882), canonge de la catedral i arxiprest. Posteriorment, se li atorgà la dignitat de degà. L'any 1889 arribà el nomenament com a bisbe de Lleida, on realitzà obres cabdals: reorganitzà i amplià l'estructura parroquial, finalitzà les obres de Sant Llorenç, Sant Andreu, Sant Joan i reconstruí gran part de les parròquies del bisbat. Recuperà les de Sant Pere i Sant Martí, bastí un nou Seminari i creà el Museu Diocesà. El 1905 fou ascendit a arquebisbe de Granada. Va ser senador en representació de l'arquebisbat de Tarragona (1899-1900) i per dret propi (1905-1907). *[FCS]*

Mesull Salat, Ramon

Lleida, el Segrià, 1947

Periodista. De Perit Mercantil passà a estudiar Periodisme a la UAB. Començà per la premsa escrita al *Diario de Lérida* i, també, a *la Mañana* i *Segre*. Fou corresponsal de l'Agència Efe i del *Mundo Diario*. Passà per les ones de Ràdio Popular de Lleida i per la corresponsalia de Catalunya Ràdio, on fou nomenat delegat quan la corporació decidí crear la delegació territorial. Posteriorment, s'encarregà de la delegació de TVC a Lleida i, més tard, es traslladà a la seu central com a coordinador de redacció i cap d'edició dels Informatius Cap de Setmana. El 2007 combinava la tasca professional amb el càrrec de vicedegà del Col·legi de Periodistes de Catalunya i la presidència del Col·legi a Lleida. *[RPA]*

Mezquida Casases, Josep M.

Lleida, el Segrià, 1950

Arquitecte. Projectà un edifici d'oficines a la rambla Ferran, un dels primers intents de construccions d'aquesta índole, així com l'edifici d'habitatges cantonada Prat de la Riba amb Pi i Margall (1982). Posteriorment, formant equip amb Pere Robert feren diversos habitatges en filera al barri dels Magraners (1984), on proposaren una nova tipologia d'habitatge social i de resolució de les cobertes. També feren plegats el Centre d'Atenció Primària de Cervera (1987) i el Centre Cívic de Balàfia (1996), així com la remodelació del CEIP Pardinyes, entre d'altres. Els centres d'ensenyament en els quals ha participat han estat mereixedors de diversos reconeixements, entre els quals destaquen els obtinguts pel CEIP Pardinyes de Lleida (1996) i l'IES Roquetes de Tarragona, amb Ramon Maria Puig Andreu (1999). *[MaSM]*

Mias Codina, Pere

les Borges Blanques, les Garrigues, 1880 - Montpeller, França, 1941

Advocat, terratinent i polític. Estudià Dret a Barcelona, on esdevingué soci fundador de l'Associació Escolar Republicana, adherida a Unió Republicana. Retornat a Lleida s'integrà a Joventut Republicana (1903), en representació de la qual va ser escollit regidor de l'ajuntament de Lleida el 1905 i 1909. Apropat al republicanisme reformista de Melquíades Álvarez, i integrat el 1917 en el PCR, fou elegit, el 1919 i el 1923, diputat provincial pel districte de Lleida-les Borges Blanques, on tenia grans propietats. En aquest districte desenvolupà bona part de la seva llarga carrera política, enquadrat en el Centre Democràtic Republicà, formació que durant el bienni 1920-1923 s'enfrontà als separatistes que seguien Francesc Macià. Fou membre del Consell Permanent i conseller d'Agricultura i Serveis Forestals de la Mancomunitat de Catalunya el 1919, 1921 i 1923, des d'on va promoure, entre altres accions, la reorganització de l'Escola Superior d'Agricultura i els Serveis Tècnics Agrícoles. Sempre relacionat amb l'agricultura, va ser síndic del Canal d'Urgell i de la CHE. Proclamada la República, com a integrant d'ERC fou membre de la Diputació Provisional de la Generalitat pel districte de les Borges Blanques i formà part de la comissió redactora de l'Estatut de Núria. El 1932 va sortir elegit diputat al Parlament de Catalunya i el 1933 va ser nomenat conseller d'Agricultura i Economia. Mort a l'exili francès, els seus hereus van haver de fer efectiva la multa que el Tribunal de Responsabilitats Polítiques li imposà el 1940, prèvia de-

sestimació de l'apel·lació de la sentència presentada davant del Tribunal Nacional. *[CMC]*

Mias Navés, Enric

Lleida, el Segrià, 1933

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1960. Nebot del polític republicà Pere Mias Codina. Amb una línia de treball centrada en la construcció d'edificis escolars, destaquen els col·legis de la Comunitat Santa Joaquima de Vedruna de Balaguer, l'Espluga de Francolí, Mollerussa i les Borges Blanques, així com el col·legi Terraferma (Alpicat), o l'Escola Espiga de Lleida, feta en col·laboració amb els arquitectes Sas i Segarra. Com a arquitecte diocesà (1960-70) construí, entre d'altres, l'església de Sant Martí a Lleida, primera obra ciutadana amb estructura espacial. Dels nombrosos edificis d'habitatges que realitzà, ressalta, per l'envergadura que assolí en el moment que fou alçat, l'Edifici Simago (1975-77), un gran bloc de pisos amb planta baixa comercial. Més de tres dècades visador del COAC, fou, també, assessor d'ajuntaments com les Borges Blanques o Artesa de Segre. *[CMC]*

MIBBSA

Societat minera coneguda com a Cooperativa del Bajo Segre, creada el 1964 a partir d'un col·lectiu de miners de la zona que van decidir obrir alguna de les mines anteriorment abandonades. D'aquesta forma, el 16 de setembre del mateix any va obtenir la mina Guadalupe i la seva ampliació, explotades en règim d'arrendament a la Carbonífera del Ebro, SA. L'any 1967, a causa de l'esgotament de les mines es van convertir en arrendataris del grup miner La Canota, també pertanyent a Carbonífera del Ebro, SA. El 1986 l'antiga cooperativa es va transformar en la societat Minera del Bajo Segre, SA, es va iniciar un procés de modernització i mecanització i es va incrementar la plantilla de 30 a 90 empleats. El 2005 seguia explotant el grup miner descrit al terme municipal de Seròs. *[JFF]*

Milà Camps, Pere

Esplugues de Llobregat, el Baix Llobregat, 1873-1940

Banquer, fabricant i polític. Fill de l'industrial Pere Milà Pi i germà del president de la Diputació de Barcelona Josep M. Milà Camps (1925-1930). Director de la casa bancària La Catalana General de Crédito. Fundador i propietari del diari *La Tribuna* (1913). En els anys de la Solidaritat Catalana deixà el Partit Conservador i passà a l'òrbita de la Lliga Regionalista. El 1914 trencà amb el regionalisme, s'apropà al Partit Liberal i, el 1929, es convertí en un dels promotors de la UMN. En proclamar-se la Segona República, romangué dins el camp monàrquic i ingressà a l'associació cultural i recreativa La Peña Blanca, que el 1933 s'adherí a Renovació Espanyola. La seva llarga carrera parlamentària suposà que, després de ser derrotat a les eleccions provincials de 1903 per Barcelona, aconseguís instal·lar-se durant una dècada al districte lleidatà de Solsona, representant-lo a Corts des de 1907. Aquest any i el 1910 guanyà l'escó com a diputat de la Lliga; el 1914 triomfà com a independent. El 1916 era proclamat senador per Lleida dins una candidatura liberal-reformista. *[CMC]*

Minera Industrial Pirenaica SA (MIPSA)

Societat fundada el 1931 per a l'explotació de les mines carboníferes de Malpàs a les mans d'un grup d'empresaris del Vallès Occidental i de Lleida, entre els quals destacà el primer president Marcel·lí Padró i personatges de rellevància com Victoriano Muñoz i Joan Vallès. El 1939 va ampliar el seu capital per tal d'explotar les mines de plom de Bono i Cierco (l'Alta Ribagorça), actuacions que es van iniciar el 1941. Com a sector estratègic del període autàrquic del Franquisme, a mitjans de la dècada de 1940 l'empresa va ser integrada a la xarxa de l'INI i quedà lligada estretament, mercès a Victoriano Muñoz, a la hidroelèctrica ENHER. El 1950 la totalitat del carbó extret a Malpàs es va destinar a la fàbrica de ciment de Xerallo. El 1961 ENHER, que ja tenia el 70% del capital de MIPSA, va aconseguir tota la propietat i va tancar el 1967 les mines en substituir el carbó pel fuel-oil a Xerallo. Encara dins d'ENHER, el 1984 van tancar les darreres mines de plom de la vall de Barravés. *[JBC]*

Mines Nouvelles du Val d'Aran

Anomenada entre 1904 i 1907 Société Française des Mines du Val d'Aran, fou propietària d'un bon nombre de concessions a la capçalera del riu Unhòla (Liat i Plan de Tor). Prop de les explotacions va construir el rentador de mineral d'Es Calhaus. Malgrat el curt període de temps que va estar activa

(1907-1911), construí també tot un filat de cables aeris i vagonetes per tal de conduir el mineral des dels jaciments, situats a l'alta muntanya, fins a Salardú. També va explotar concessions a la zona de Bossòst-Arres. Desaparegué per la fusió amb altres empreses mineres. L'empresa resultant adoptà el nom de Syndicat Minièr. Testimoni de la importància que arribà a assolir foren les diverses encunyacions de moneda pròpia amb què pagava els seus nombrosos treballadors. *[ERB]*

Minguell Cardenyes, Josep

Tàrrega, l'Urgell, 1959

Pintor i professor. Fill del pintor Jaume Minguell Miret, es llicencià en Belles Arts a la UB. A inicis dels 80 participà en la creació de la Fira del Teatre al Carrer de Tàrrega i en la Fira de l'Escultura, així com en tota una sèrie de festes que tenien en comú la recuperació dels carrers com a espais vitals. Entre els anys 1983 i 1991 fou regidor a l'ajuntament de Tàrrega, per la llista de La Convergència de Tàrrega. Des de 1981 realitzà moltes exposicions individuals a Catalunya, Espanya, França i Itàlia. Participà en fires i certàmens com ARCO o Artexpo. Concentrà la seva activitat en la pintura mural, recuperà la tradició històrica de la pintura al fresc i la revisà en el context artístic contemporani. La relació de la pintura mural amb l'espectador, la presència de la pintura en espais culturals i la interrelació entre espai pictòric i espai arquitectònic foren els eixos del seu treball. Aquest afany culminà en nombrosos projectes en què destaquen les pintures murals del vestíbul del CAAT (1995), de l'església de Cellers al Pallars Jussà (1995), de la Facultat de Medicina de la UdL (1999), del vestíbul del Teatre Ateneu de Tàrrega, del Centre d'Observació de l'Univers d'Àger (2004), de l'església de Santa Maria de l'Alba de Tàrrega (2006) i de la façana de la Diputació de Lleida (2007). *[HAM]*

Minguell Miret, Jaume

Tàrrega, l'Urgell, 1922-1991

Pintor. Pare del pintor Josep Minguell Cardenyes. Inicià la seva formació artística a l'Escola d'Arts i Oficis de Tàrrega, amb l'artista Miquel Martí Florensa (Tàrrega, l'Urgell, 1895-1981). Es llicencià en Belles Arts a l'Escola Sant Jordi de Barcelona. Destacà per la dedicació al dibuix i a la pintura, amb una vasta producció, tant pel que fa als procediments com als llenguatges. Fou un dels fundadors del Grup Cogul (1964). Va obtenir el premi i menció especial al III Premi Internacional de Dibuix Joan Miró de Barcelona. Realitzà nombroses exposicions individuals i col·lectives, principalment a Catalunya: *Pau Casals* (1976) a Tarragona, Barcelona i Tàrrega; les del Cercle de Belles Arts de Lleida (1952-1989); la del Cercle Català de Madrid, entre d'altres. L'IEI realitzà una important antologia de la seva trajectòria (1988). El 1989 rebé la Medalla Morera, amb motiu de la qual el Museu d'Art Jaume Morera de Lleida en realitzà una exposició. La seva obra mural es pot visitar en més d'una cinquantena d'edificis civils i religiosos d'arreu de Catalunya i del nord d'Espanya. *[HAM]*

Minguella Llobet, Josep Maria

Guimerà, l'Urgell, 1941

Agent FIFA. De petit es traslladà a Barcelona. Llicenciat en Dret per la UB (1963). Després de diverses feines relacionades amb la producció i la distribució de pel·lícules com *Maria Rosa* (1965), la primera en català durant la dictadura franquista, s'inicià com a tècnic del FC Barcelona, on féu de segon entrenador en les etapes de Vic Buckingham (1970-71) i Rinus Michels (1971-75). Pioner en les tasques de representació de futbolistes, posteriorment es convertí en un dels agents més poderosos i influents del món. Fou un dels fundadors de la International Agency Football Association (IAFA). Sempre vinculat al barcelonisme, fou l'artífex dels fitxatges de jugadors com Maradona, Rivaldo, Stóitxkov, Romário i Messi, entre molts altres. Impulsà l'aparició dels mitjans de comunicació esportius *Don Balón* i *Sport*. Exercí de comentarista esportiu en diferents programes radiofònics i televisius. El 2002 es retirà de l'activitat professional. Candidat a la presidència del FC Barcelona en les eleccions de 2003, el 2008 publicà el llibre memorialista *Quasi tota la veritat*. *[AJM]*

Miquel Baró, Josep

Lleida, el Segrià, 1865 - Barcelona, el Barcelonès, 1909

Conserge i militant republicà. Des de les files del PRNC va encapçalar la revolta de la Setmana Tràgica a Sant Andreu del Palomar. Un tribunal el condemnà a la pena de mort. Fou el primer executat pels fets de la Setmana Tràgica (14 d'agost). *[JSSJ]*

Miquel Parcerisa, Ignasi

Bell-lloc d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1950 - Lleida, el Segrià, 1997

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB (1975). Fou arquitecte dels primers Serveis Territorials d'Arquitectura i Habitatge a Lleida (1981-85). De la seva trajectòria professional, se n'ha remarcat el gust per la plàstica i pels plantejaments racionalistes, expressats en intervencions singulars com la plaça dels Apòstols, al recinte de la Seu Vella de Lleida (1982), considerada una de les obres urbanes més importants de la ciutat. També projectà, al mateix recinte, la plaça de la Sardana (1989). Amb Melitó Camprubí i Josep Rovira féu un conjunt d'habitatges en filera a la Fundació Felip (1988). També fou autor d'una considerable obra privada dispersa per molts municipis del pla de Lleida. Pel que fa a l'obra pública, destaquen construccions escolars com els CEIP Coves d'En Cimany (Barcelona, 1978) i Ramon Farrerons (Bell-lloc d'Urgell, 1990-96), o l'Institut d'Educació Secundària d'Alcarràs (1996), la seva obra pòstuma, dirigida per Ramon Maria Puig Andreu. També projectà el Centre d'Artistes i Artesans del carrer Cavallers a Lleida (1997), alhora que col·laborà amb l'arquitecte finlandès Kristian Gullichsen en l'avantprojecte del Centre de Cultures i Biblioteca del Campus de Cappont de la UdL (1997). El 1999, l'Òmnium Cultural i la demarcació de Lleida del COAC crearen el Premi Ignasi Miquel per a joves arquitectes. *[CMC]*

Miquel Peguera, Simeó

Lleida, el Segrià, 1919-2007

Advocat i polític. Durant els anys d'estudiant en la Segona República pertanyé a la FEJOC i fou escollit secretari general de la FENEC. Llicenciat en Dret a la Universitat de Madrid (1944), es dedicà intensament a l'exercici de l'advocacia, promogué activitats de caràcter sociocultural com la fundació, el 1969, de les escoles Alba i ocupà la presidència de la delegació de Lleida d'Òmnium Cultural. Publicà nombrosos articles en la premsa local i fou un dels autors del reeixit llibre *Lleida, problema i realitat* (1967). Com a membre del Cos Superior d'Administració Civil de l'Estat, fou designat delegat territorial a Lleida del ministeri de Sanitat i Seguretat Social el 1979. Proper a posicions democratacristianes en el tardofranquisme, es presentà a les eleccions a Corts pel terç familiar el 1971. El 1977 fou candidat per UDC en les eleccions a Corts. El 1990 fou Síndic de Greuges de la Paeria, diputat al Parlament de Catalunya per CiU (1995-1999) i president del Consell Social de la UdL (1991-99). *[AJM]*

Miraball-Tarrés

Empresa fundada a Lleida el 1960 per Juan Miraball Sanjuan i Joan Tarrés Ibañez. Puertas Miraball, SID, dedicada a fabricar portes enrotllables, estava situada al carrer Bonaire primer i al carrer Pallars més tard i donava feina a 6 treballadors. El 1970, amb un centenar d'empleats, s'ubicà al carrer Pau Claris primer, i a Taquígraf Martí més tard, i esdevé Miraball Tarrés, SL. El 1977 s'instal·là al polígon del Segre i destacà en la incorporació de la fusteria d'alumini. El 1982 passà a societat anònima (Mitarsa) fins que el 1993 es va dissoldre l'empresa per comú acord entre els dos fundadors. Juan Miraball continuà l'activitat amb el nom de Miraball Sistemas de Aluminio, SL, ubicada a Torrefarrera. La jubilació de Juan Miraball i l'adquisició pel Grup Sorigué ubicà finalment l'empresa al polígon del Camí dels Frares. Continuà fabricant fusteria d'alumini, vidres i persianes, així com façanes de Mur Cortina i tancaments amb Composite. *[EVR]*

Mir Bauló, Joaquim

Linyola, el Pla d'Urgell, 1937

Pagès i polític. Membre fundador de la Unió de Pagesos i activista cultural, participà en les tractorades de 1976. Fou alcalde de Linyola la legislatura 1979-1983 per ERC i les 1983-1987, 1987-1991 i 1991-1995 per l'AIPN, de la qual n'era membre fundador, 2007-2011 per Agrupació Electoral de Linyola i regidor a l'ajuntament entre 1995 i 2003. Diputat provincial per la demarcació de Lleida (1983-1987 i 1987-1991), durant les legislatures 1991-1995 i 1995-1999 va ser membre del Consell Comarcal del Pla d'Urgell.

[JCE]

Mir Curcó, Conxita

Torregrossa, el Pla d'Urgell, 1952

Historiadora. Es doctorà per la UAB (1982). Fou professora de les universitats de Barcelona i Lleida, de la qual esdevingué, el 1999, catedràtica d'Història Contemporània. Fou directora de l'ICE (1986-1988)

i vicerectora (1993-1998) de la mateixa universitat. És membre de l'IEC des de l'any 1992. Pertanyé a la junta directiva de l'Asociación Española de Historia Contemporánea (Ahistcon) (1998-2002), al consell de redacció de revistes com *Recerques*, *L'Avenç* o *Segle XX*, i a comissions assessores com la del Memorial Democràtic (2005) i la de l'elaboració de la llei sobre la localització i identificació de les persones desaparegudes durant la Guerra Civil i el règim franquista (2007), de la Generalitat de Catalunya. Vinculada al món cultural i associatiu de Lleida, fou membre de la junta directiva de l'Ateneu Popular de Ponent (1989-1994) i del Consell General de l'IEI (en la renovació de 1986 i posteriorment entre 1993-1997). De les seves obres destaquen *Caciquisme polític i lluita electoral: Lleida 1890-1923* (1985), *Repressió econòmica i franquisme: l'actuació del Tribunal de Responsabilitats Polítiques a la província de Lleida* (1997), llibre col·lectiu que dirigí, i *Vivir es sobrevivir. Justicia, orden y marginación en la Cataluña rural de postguerra (1939-1951)* (2000). Coautora de la *Història Gràfica de Lleida* (1991) i del volum vuitè de la *Història de Lleida, De la Restauració al Franquisme* (2003). El 2009 va ser guardonada pel govern de la Generalitat de Catalunya amb la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tenològic *[JSSJ]*

Mir Parache, Jordi

Tremp, el Pallars Jussà, 1935

Filòleg, professor de català i activista cultural. La seva família s'instal·là a Barcelona quan tenia quinze anys. Tot i això sempre va mantenir una vinculació directa amb les activitats culturals i esportives de Tremp. Autor de llibres de viatge i d'excursionisme, va ser membre de la Societat Catalana de Geografia de l'IEC. Per l'obra *Els noms de lloc de Tremp i els seus agregats*, aquesta Societat li va concedir el Premi Eduard Brossa (1966). Va participar activament en el món de l'excursionisme i en l'organització d'actes commemoratius dedicats a diverses personalitats de la cultura catalana. Fou membre de la junta directiva d'Òmnium Cultural (1984). Expert en qüestions de llengua, fou codirector de *l'Obra Completa de Pompeu Fabra* juntament amb Joan Solà Cortassa. Va col·laborar, així mateix, en publicacions de l'IEC, del Centre d'Agermanament Occitano-Català, en revistes com *Cavall Fort*, *Excursionisme*, *Vèrtex*, *Serra d'Or* i *Tretzevents* o al diari *Avui*. També va ser col·laborador en diversos programes de ràdio i de televisió. L'any 1985 va rebre el Premi Jaume I d'Actuació Cívica Catalana i el 2000 la Creu de Sant Jordi. *[JSSJ]*

Mir Rocafort, Josep *Fassman*

Sort, el Pallars Sobirà, 1909 - Barcelona, el Barcelonès, 1991

Psicòleg i parapsicòleg. Després de fer-se perit mercantil decidí dedicar-se a la seva gran passió i marxà a París per estudiar a l'Institut Metapsíquic. Més tard perfeccionà les tècniques hipnòtiques a Nancy. Es dedicà a l'ensenyament i a l'atenció de pacients i fundà anys després a Barcelona l'Institut Parapsicològic Fassman. Fou l'introductor de la parapsicologia a Espanya i fou reconegut com un dels millors hipnotitzadors de tots els temps. L'any 2009, la seva filla Maria Mir (Buenos Aires, Argentina, 1948) publicà el llibre *Fassman, la biografía. El poder de la voluntad*. *[JCB]*

Miralles Sbert, Josep

Palma de Mallorca, Mallorca, 1860-1947

Arquebisbe. Ordenat el 1884, es llicencià i doctorà en Teologia, en Dret Canònic i en Filosofia i Lletres; exercí com a professor del seminari mallorquí (1886). El 1914, quan era canonge arxiver de Mallorca (1896-1914), fou nomenat bisbe de Lleida, on propicià el retorn dels jesuïtes i el restabliment de les Congregacions Marianes. Designat bisbe titular de Koryos (1925) i coadjutor de Barcelona (1925), continuà com a administrador apostòlic de Lleida (1925-27) fins el seu nomenament definitiu com a bisbe de Barcelona. Les pressions governatives de Primo de Rivera suposaren el seu trasllat a Mallorca, amb caràcter d'arquebisbe a títol personal (1929). La seva adhesió a Franco en la Guerra Civil no es manifestà fins després de la fracassada expedició del capità Alberto Bayo, que intentà recuperar Mallorca per a la República, i en constatar el curs que prenia la guerra a la zona republicana; tot i això, no mancaren tibantors amb les autoritats franquistes. *[FCS]*

Miret Mesalles, Jaume

Soses, el Segrià, 1911 - el Vendrell, el Baix Penedès, 1977

Mestre. Membre del moviment Freinet i del grup Batec. A conseqüència de la Guerra Civil anà a l'exili.

A la tornada del camp de concentració d'Argelers (el Vallespir) no reingressà en el magisteri públic fins a l'any 1955. Exercí a les escoles de Botarell (el Baix Camp), Camps Elisis i Príncep de Viana de Lleida i al Vendrell (el Baix Penedès). Capdavanter de la catalanització de l'escola i de la renovació educativa a les terres de Ponent. Membre de l'FNC. Impartí classes de català a l'Orfeó Lleidatà i a la Càtedra Samuel Gili Gaya de l'IEI. Va assistir a les primeres escoles d'estiu de Rosa Sensat a Barcelona amb altres companys mestres amb qui el 1970 va organitzar la primera Escola d'Estiu de Lleida que, des de l'any 1979, porta el seu nom honrant la seva memòria. *[RRJ]*

Mobles Salvany

Gran superfície comercial de gestió familiar, establerta a Bellvís (el Pla d'Urgell), l'any 1977, pel comerciant Jaume Salvany Teixidó. Comptava amb una de les màximes exposicions de Catalunya, vint-i-una plantes amb recreació real d'ambients, sobre mobiliari d'interiors de tots els estils i incidia de manera especial en el moble per al complement de la llar i el descans. La seva àrea d'influència comercial era el territori de Catalunya i la Franja aragonesa. Tenia una plantilla d'uns vint-i-cinc treballadors i vuit camions dedicats al transport i muntatge dels mobles per als clients. *[JFB]*

Mòdol Pifarré, Josep Ramon

Lleida, el Segrià, 1957

Polític i llicenciat en Ciències Polítiques i Sociologia. Professor d'Estructura Social a l'Escola Universitària de Treball Social de Lleida. Fou cap de gabinet de la presidència de la Diputació entre 1983 i 1987 durant la presidència de Ramon Vilalta. Entre 1980 i 1981 fou secretari general del Festival de Cine de Madrid. Militant del PSC-PSOE, fou membre del Consell Nacional del PSC i membre del Comitè Federal del PSOE. Diputat al Parlament espanyol en la IV legislatura (1989-1993) fou vocal de la Comissió d'Indústria, Obres Públiques i Serveis i de la Comissió Mixta per a l'Estudi del Problema de la Droga. En la mateixa legislatura, fou ponent en la Ponència dels Informes del Consell de Seguretat Nuclear. Senador des del 1996 fins el 2000, fou vocal de diverses comissions. Alhora, fou regidor a l'ajuntament de Corbins (el Segrià) entre els anys 1997-2001. També ocupà la presidència del Consell Assessor de RTVE a Catalunya. Publicà nombrosos articles a la premsa local. *[AJM]*

Moga Aura, Josep

Bagergue, la Val d'Aran, 1934

Esportista. Primer esquiador lleidatà que participà en uns Jocs Olímpics d'hivern. Moga prengué part en els de l'any 1956 celebrats a Cortina d'Ampezzo (Itàlia). En retirar-se uns anys més tard, es dedicà a la docència de l'esquí. L'any 1966 fou un dels fundadors de l'Escola d'Esquí de la Val d'Aran. A començaments del segle XXI dirigia diversos comerços dedicats als esports d'hivern a la Val d'Aran. *[TSP]*

Mola Mateu, Jaume Manuel

la Sentiu de Sió, la Noguera, 1914 - Barcelona, el Barcelonès, 1991

Franciscà, compositor, organista i musicòleg. Dugué a terme una destacada trajectòria dedicada a la música sacra, que inicià com a professor del Conservatori Superior Municipal de Barcelona (1946-1950). Desenvolupà la part més destacada de la seva obra a l'Amèrica Llatina i es traslladà a l'Equador l'any 1958. Dirigí i exercí la docència al Conservatori Nacional entre 1960 i 1967. Professor de musicologia a la Pontifícia Universitat Catòlica, fundà i dirigí l'Instituto Interamericano de Música Sacra. La seva vocació musical s'estengué per altres països d'Amèrica Llatina i pels EUA. Fou autor d'un nombrós repertori, en què destaquen les misses en castellà i quítxua, l'adaptació musical de poemes i l'himne oficial de la ciutat de Quito. *[JCE]*

Mola Pintó, Blas

el Torricó, la Llitera, 1911 - Lleida, el Segrià, 2003

Industrial, terratinent i polític. Fill de família pagesa, catòlica i benestant. Lluità en la Guerra Civil amb l'exèrcit franquista, impulsà i dirigí l'organització dels excombatents a la província durant la postguerra, fou membre del Caliu Ilerdenc i ocupà càrrecs de responsabilitat en l'àmbit agrari i polític. Així, presidí la Cambra Agrària el 1949, la Comunitat General de Regants del Canal d'Aragó i Catalunya de 1974 a 1991 i la UTECO. En el vessant polític, fou regidor des del 1948 i alcalde de Lleida entre 1952 i 1957, Conseller Nacional del Movimiento i procurador a

Corts en diverses ocasions entre els anys 1952 i 1975 pel terç familiar. També fou president del Patronat de Radio Popular, participà en la fundació de la Caixa Rural Provincial i publicà dos fulletons sobre el Canal d'Aragó i Catalunya. *[JJMG]*

Moles Ormella, Joan

Gràcia, el Barcelonès, 1871 - Mèxic DF, Mèxic, 1943

Advocat, periodista i polític. Republicà autonomista, s'afilià primer a la Unió Republicana i després a la UFNR. Diverses vegades diputat per Lleida, tenia propietats agràries a Vallfogona de Balaguer, se li atribueixen les gestions en pro del pont i de la muralla de defensa contra les inundacions del Segre i de les obres de la primera secció del ferrocarril Lleida-Saint Girons per la vall de la Noguera Pallaresa, així com una activa implicació en les lluites dels regants per l'aigua del Canal d'Urgell. Defensà els implicats en el complot de Garraf. Per motius professionals es relacionà amb la família de Francesc Macià. La seva trajectòria política s'inicià el 1901 a l'ajuntament de Barcelona, d'on fou tinent d'alcalde i president de la comissió de finances (1901-1905), i es perllongà al llarg de la Restauració i la Segona República. Diputat a Corts per Lleida el 1907, 1910, 1918 i 1919, va perdre l'escó per aquest mateix districte el 1914, 1916 i 1920. El 1914 guanyà, també per Lleida, un escó al Senat. En l'època republicana fou governador civil de Barcelona (1932); alt comissari d'Espanya al Marroc (1933); president interí de la Generalitat i governador general de Catalunya (febrer 1936); ministre de la Governació (maig 1936). Entre 1937 i 1938 fou degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona. Exiliat a Mèxic després de la Guerra Civil publicà a la *Col·lecció Catalònia* el llibre *Mossèn Cinto* (1944), amb informació rellevant sobre aquest poeta, atès que fou el seu marmessor. *[CMC]*

Molet Chicot, Carme

Albelda, la Llitera, 1956

Artista. Pionera en la difusió a la ciutat de Lleida de l'art contemporani a través de l'àmbit educatiu, s'interessà en el camp de la creació plàstica pels més diversos procediments plàstics, muntatges i instal·lacions, sempre amb un fort component ideològic en què predominava, per sobre de tot, el discurs de gènere. Malgrat treballar ja en aquest món des de finals dels anys 70, la seva trajectòria no es consolidà fins a l'inici de la dècada dels 90, a partir de la realització de diferents exposicions en algunes de les principals sales d'art de la ciutat. La seva trajectòria es vinculà ineludiblement a la pròpia evolució personal, com a dona i com a artista, un camí que l'ajudà a adquirir coneixements i a prendre consciència del món que l'envoltava. *[FGG]*

Moleva

Empresa del Palau d'Anglesola (el Pla d'Urgell) dedicada a la fabricació de sucs i conserves vegetals. Va ser fundada el 1973, el mateix any que Nufri, de Mollerussa, dedicada també a l'elaboració de sucs. Els fundadors de Moleva van ser Sidras Eva, Frutas Molnar i els empresaris Enric Llobera Martí, Jacint Vilagrassa i Ramon Esqué Martí. La propietària de l'empresa a inicis del segle XXI era la firma Dallant SA domiciliada a San Feliu de Llobregat. El 2006, amb 23 treballadors, va facturar 5.597.427,99 euros. *[JoCC]*

Molí Torrelles, Manel

la Portella, la Noguera, 1936

Pintor i dibuixant. Les seves primeres exposicions les realitzà a finals dels anys 50. Durant les dues dècades següents participà en diversos certàmens col·lectius, com els premis internacionals de dibuix Joan Miró en les seves desena i onzena edició. Als inicis dels anys 70 la seva obra adquirí un estil molt propi que cal situar dins els corrents que connectaven en aquells moments l'art amb la realitat, en l'arribada dels nous realismes a Catalunya. És també en aquests anys que començà a realitzar unes escenografies que representaven l'expressió més lliure de l'imaginari personal. Al llarg de la seva trajectòria ha realitzat exposicions a Terrassa, Barcelona, Palma de Mallorca, Munic, Nuremberg i Nova York, entre d'altres ciutats. *[CaMC]*

Moll Salord, Manuel

Ciutadella, Menorca, 1897 - Tortosa, el Baix Ebre, 1972

Bisbe. Ordenat l'any 1920 després de cursar estudis superiors a Roma, el 1936 fou designat bisbe coadjutor de Tortosa amb dret de successió. Al cap de dos

anys, després de l'ocupació franquista de Lleida, fou nomenat administrador apostòlic. El 1943, després de la mort del bisbe de Tortosa, el doctor Moll es va fer càrrec de la diòcesis tortosina i la Santa Seu va nomenar bisbe de Lleida el doctor Villar Sanz. Moll es caracteritzà pel seu anticatalanisme, especialment amb la Comissió Abat Oliba, i un discurs d'exaltació del règim franquista. Fou destituït per la Santa Seu a demanda d'un grup de tortosins creients (1969).

[FCS]

Molló Llorens, Rosa Maria

Lleida, el Segrià, 1963

Periodista. Llicenciada en Periodisme per la UAB, encetà la seva trajectòria professional el 1984 treballant en diverses emissores de ràdio i el 1987 dirigí Ràdio Vilafranca del Penedès. El 1989 s'incorporà al Centro de Producción de TVE a Catalunya, on presentà i coedità diversos programes de reportatges i entrevistes. Simultàniament, entre 1991 i 1995, exercí la docència universitària al departament d'Audiovisual de la UAB. Enviada especial dels Servicios Informativos de TVE a la guerra de l'Afganistan, des del 2003 fins el 2008 assumí la corresponsalia de TVE a Nova York. A continuació, es féu càrrec de la corresponsalia de l'àrea Àsia-Pacífic amb seu a Pequín.

[AJM]

Moncadas Noguera, Miguel

Muro, Mallorca, 1921 - Solsona, el Solsonès, 1989

Bisbe. Cursà estudis de Teologia a Salamanca. El 1968 fou nomenat bisbe de Menorca. El 1977 fou traslladat a la diòcesi de Solsona, on va fer importants canvis com la remodelació de la cúria, la inauguració de les sales d'arqueologia i art romànic i la modernització de la infraestructura del Museu diocesà i nombrosos arranjaments d'esglésies i rectories. El 1981 defensà la no divisió del bisbat davant la Conferència Episcopal Espanyola. *[FCS]*

Moncayo Poblador, Carmelo

Tudela, Navarra, 1926

Periodista. Fou un dels primers periodistes lleidatans a especialitzar-se en temes esportius. Inicià la seva carrera professional l'any 1946 al diari *la Mañana*. El 1956 es convertí en el corresponsal a Lleida del rotatiu barceloní *Mundo Deportivo*, un càrrec que el 2005 encara ocupava. Des del 1955 fins el 1988 fou el cap d'esports a Ràdio Lleida. Autor dels llibres *La Història de la UE Lleida* i *La Història del futbol lleidatà*, ambdós publicats l'any 1996. La seva professionalitat li reportà nombrosos premis i reconeixements: medalla de bronze al mèrit esportiu lleidatà (1974), medalla de plata de la Federació Catalana de Futbol (1976), Ploma d'or de l'Associació Catalana de Dirigents de l'Esport (1992), Insígnia d'or i brillants de la UE Lleida (2003) i el premi a la trajectòria periodística esportiva de la Generalitat de Catalunya (2006), entre altres. Fou també el president d'honor de l'Associació de Premsa Esportiva de Lleida. El seu fill Xavier Moncayo fou director del Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida des de 1989 i de la seva publicació *Ara Lleida*. *[TSP]*

Moncusí Begué, Àngel

Barcelona, el Barcelonès, 1939-1988

Restaurador. Propietari del restaurant familiar Molí de la Nora de Vilanova de la Barca (el Segrià), fou el creador i difusor des de finals de la dècada dels 60, de la nova cuina lleidatana després de formar-se a França i Suïssa. L'any 1966 es casà amb Rachel Metzem, amb qui portà les regnes del negoci. Fou el pioner en la introducció de novedoses matèries primeres, sobretot la fruita, en els seus plats, fet que contribuí a promoure els productes de l'horta lleidatana. Fou Confrare d'Honor de la Confraria dels Vins de la Terra Ferma, Confrère de la Chaîne des Rôtisseurs i Confrare del Cava de Sant Sadurní d'Anoia. Reconegut a nivell nacional i internacional, obtingué diversos premis i reconeixements en guies gastronòmiques com *Michelin, Gourmetour* i *Gault et Michaud*. Cal destacar també les seves participacions en les setmanes gastronòmiques de cuina catalana de París, Perpinyà, Barcelona i Madrid. Després del seu prematur decés, que l'impedí completar el projecte d'obrir un restaurant a Filadèlfia, Rachel Metzem amb el recolzament dels seus fills Laura i Iban, continuaren durant uns anys el negoci familiar. Des de l'any 1988 la Federació d'Hostaleria de Lleida, després conjuntament amb l'Escola d'Hoteleria i Turisme de Lleida, organitza el Concurs de Joves Cuiners Àngel Moncusí, pioner a tot l'Estat i considerat un dels més prestigiosos de la seva especialitat.

[AnSB]

Monell Lliró, Frederic

Algerri, la Noguera, 1960

Dirigent sindical i funcionari de presons. L'any 1975 començà a treballar com a funcionari de presons al centre Lleida 2, després Centre Penitenciari de Ponent. El mateix any s'afilià a la UGT i entre 1985 i 1988 fou un dels membres de la secció de la UGT de Catalunya al centre penitenciari. L'any 1988 esdevingué el responsable de presons del sindicat a Catalunya, càrrec que ocupà fins el 1990, quan fou elegit secretari general de la Unió Territorial de la UGT de Lleida. Fou des de la secretaria general de la Federació de Serveis Públics de la UGT (1996) quan s'impulsà cap al secretariat nacional de la UGT de Catalunya, primer com a secretari d'organització (2002-2005) i després com a vicesecretari general i portaveu del sindicat a Catalunya (2005). El 2009 va ser nomenat responsable de relacions institucionals en l'equip directiu del sindicat que encapçalava Cándido Méndez com a secretari general. *[JCE]*

Monfà Escolà, Ramon

la Sentiu de Sió, la Noguera, 1930

Cineasta. Ebenista de professió instal·lat a Mollerussa, es va formar de manera autodidacta. Realitzà alguns curts amateurs premiats arreu i fundà la productora Monfà Films (1967). Com a professional rodà curts de gran intensitat formal, celebrats en diferents festivals, com *La Horda* (1969), *Solo* (1971), *Aversión* (1972) o *El aprendiz de hippy* (1975). *Cara quemada* (1980) fou el seu únic llarg, curiós argument de terror en clau històrica. El fracàs del film va suposar la seva retirada fins a vint anys més tard, quan retornà amb curts documentals de temàtica local o també de ficció, com *Un paradís perdut* (2000), *Aniversari* (2001) o *Jugarem fort* (2004), de resultat desigual i rodats amb vídeo digital. *[OBB/SMS]*

Monje Canut, Josep

Pobellà, el Pallars Jussà, 1943

Hostaler. Fill de pagesos, es traslladà de ben jove a Barcelona, on treballà en diversos restaurants de renom com el Reno i l'Hotel Ritz. El 1967 s'incorporà al Via Veneto, del qual gairebé immediatament n'esdevingué propietari i el convertí en un dels restaurants més cosmopolites de la ciutat, per on passaren algunes de les personalitats polítiques i socials més importants de l'àmbit internacional. Durant la seva llarga trajectòria, el local es caracteritzà pel seu refinament i elegància. La seva qualitat i exquisidesa foren reiteradament reconegudes amb un seguit de premis: Medalla al Mèrit Turístic de la Generalitat de Catalunya (1981 i 1987), Premi Nacional de Gastronomia (1995), Medalla d'Or de l'Acadèmia Catalana de Gastronomia (2001), Premi Carlos Ferrer Salat 2008 per la seva trajectòria professional atorgat pel Foment del Treball Nacional i una estrella de la guia *Michelin*, entre molts altres. Josep Monje Canut situà el Via Veneto com un dels establiments més emblemàtics de Barcelona. *[AJM]*

Monsó Fornell, Imma

Lleida, el Segrià, 1959

Escriptora. Llicenciada en Filologia Francesa per la UB i especialitzada en lingüística aplicada per les universitats d'Estrasburg i Caen (França). Encetà la seva trajectòria com a escriptora amb el llibre de contes *Si és no és*, amb què guanyà el Premi Ribera d'Ebre el 1996. El mateix any va publicar la novel·la *No se sap mai*, un llibre que la va situar entre els millors escriptors de la seva generació. El 1998 guanyà el prestigiós Premi Prudenci Bertrana amb l'obra *Com unes vacances*, on combinà magistralment els elements tràgics amb la ironia subtil. Altres novelles reeixides foren *Tot un caràcter* (2001), *Millor que no m'ho expliquis* (2003) i *Marxem, papà. Aquí no ens hi volen* (2004). Membre de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, el 2007 rebé el Premi Salambó de narrativa en llengua catalana pel llibre *Un home de paraula* (2006). *[AJM]*

Montagut Nebot, Francesc

Torrebesses, el Segrià, 1940

Agricultor. Fou diputat provincial pel partit judicial de Lleida la legislatura 1979-1983, encapçalant una llista d'independents. Ha estat membre del Consell Comarcal del Segrià pel PSC entre 1987 i 1991. Posteriorment s'integrà a CDC, partit del qual en fou delegat local a Llardecans. *[JCE]*

Montaner Muruzábal, Federico

1912

Comerciant i polític. Enginyer durant la Guerra Civil, fou representant de la Compañía Arrendataria

de Tabacos a Lleida. Exercí de gerent de la raó comercial Vda. e Hijos de Montaner. Va ser regidor de l'ajuntament de Lleida entre els anys 1944-1952, i tinent d'alcalde entre 1946 i 1952. Fou diputat provincial com a representació corporativa de 1955 a 1958.

[JCE]

Montaña Carrera, Miquel

Lleida, el Segrià, 1931 - Barcelona, el Barcelonès, 2001

Advocat i polític, fill d'Estanilao de K. Montaña Pradera. Doctor en Dret per la UB, exercí d'advocat a Lleida i va ser tresorer i secretari del Col·legi d'Advocats de la ciutat, que el distingí amb la Medalla d'Or. Estava en possessió de la Creu de Sant Raimon de Penyafort i de la Medalla de la Província. Com a regidor a l'ajuntament de Lleida pel terç familiar (1971-1979) ocupà la tinència d'hisenda i el 1974 fou nomenat alcalde de la ciutat, càrrec que ocupà fins el 1976 i que compaginà amb el de procurador a Corts (1974-1977). Fou membre numerari de l'ACNP, membre del Caliu Ilerdenc, cofundador del *Diari de Lleida* i secretari de l'Acadèmia Mariana de Lleida. Militant d'UDC, va ser elegit diputat del Parlament de Catalunya (1984-1988) i formà part de la Comissió Mixta de Transferències Estat-Generalitat. Va ser president del Tribunal Arbitral de Lleida, alhora que membre de la Comissió Jurídica Assessora de la Generalitat de Catalunya. El seu fill Jordi Montanya Mías (Lleida, 1960. Advocat) va ser president del PP a Lleida (2004-2007) i diputat al Parlament de Catalunya (2003-2006), mentre que Enric Montanya Mías (Lleida, 1962. Arquitecte) fou regidor de la Paeria de Lleida (1999-2003) també en representació del PP.

[JGS]

Montaña Pradera, Estanislao de K.

Organyà, l'Alt Urgell, 1895 - Montserrat, el Bages, 1957

Periodista i empresari. Va formar-se en mitjans de comunicació de Barcelona i Madrid. El 1921 s'instal·là a Lleida, on acabà dirigint *El País*. El 1933 formà part de la junta directiva de la Lliga Catalana. El desembre de 1934 impulsà la fundació de *La Tribuna*, que es publicà fins a l'esclat de la Guerra Civil. Les seves instal·lacions van ser ocupades pels comunistes locals, que les utilitzaren per publicar el diari *UHP*. Després de la Guerra se centrà en el treball de la gestoria que havia obert en temps de la República. Des de 1949, i fins a la seva mort, fou president del Col·legi d'Agents Comercials de Lleida. El 1944 havia fundat Editora Leridana. També desenvolupà una intensa activitat ciutadana. El seu fill, Miquel Montaña, fou alcalde de Lleida durant la dictadura franquista.

[JSSJ]

Montiu Reñé, Salvador

Polític. Cosí del dirigent conservador Modest Reñé, inicià la seva carrera política dins el Partit Liberal per passar posteriorment als rengles del Partit Conservador. Va ser escollit diputat provincial pel districte de Cervera-Solsona en cinc ocasions 1905, 1909, 1913, 1917 i 1921. Dins la Diputació, en va ocupar la vicepresidència durant el bienni 1907-1909 i va ser vicepresident de la Comissió Provincial l'anualitat de 1914 a 1915. Va ser nomenat governador civil de Tarragona en dues ocasions, el 1919 i el 1922.

[JAS]

Montoliu Carrasco, Carles de

Barcelona, el Barcelonès, 1930

Baró d'Albi. Propietari del Castell de Montsonís i impulsor i president de la Fundació Castells Culturals de Catalunya, creada el 1993, que incorporava més d'una trentena de castells que s'havien recuperat i obert al públic. Aquesta fundació va promoure l'Institut d'Estudis Nobiliaris Catalans i el cicle Música als Castells. Vocal de l'associació Hispania Nostra i membre del Círculo Ecuestre. El 1998 rebé la Creu de Sant Jordi.

[EVR]

Montseny Masip, Maria Reyes

Lleida, el Segrià, 1948

Política. Llicenciada en Dret. Fou tècnica superior i lletrada de l'Administració de la Seguretat Social. Va ser escollida diputada al Congrés per la circumscripció de Barcelona a les llistes del PP en les eleccions celebrades els anys 1993, 1996 i 2000.

[JSSJ]

Mor Corbella, Mercè

Lleida, el Segrià, 1942

Ballarina. El 1961, amb dinou anys d'edat, fundà l'Escola de Dansa de Lleida, la primera dedicada exclusivament a la formació de ballarins. Pionera en el seu àmbit, la seva tasca docent abastà una llarga etapa de formació de molts joves lleidatans i lleida-

tanes en totes les variants de la dansa, des de la clàssica fins a la contemporània. En l'exercici de la seva professió, i com a ballarina del Festival de Ballet Espanyol, actuà en diverses ciutats de França, Suïssa i Rússia, entre altres. La seva dilatada tasca en el món de la dansa fou reconeguda per la Generalitat de Catalunya que, el 2005, li atorgà la Medalla President Macià i per la ciutat de Lleida en l'homenatge que se li reté l'any 2007. *[AJM]*

Mor Roig, Artur

Lleida, el Segrià, 1914 - San Justo, Argentina, 1974

Polític i advocat. Deixà la ciutat de Lleida l'any 1921 per traslladar-se amb la seva família a Barcelona. El mateix any emigrà a l'Argentina. És llicencià en Dret i es doctorà en Ciències Polítiques. Com a militant de la Unión Cívica Radical arribà a diputat al parlament, senador i president de la cambra de diputats (1963-1966). Ministre de l'Interior en el govern del general Alejandro Lanusse, l'any 1974 morí víctima d'una acció perpetrada pel grup revolucionari de Los Montoneros. *[JCE]*

Mor, Salvador

Pagès a Lleida i sindicalista. Militant del BOC i del POUM, era dirigent de la UPA. A partir de juliol de 1936, i fins després de maig de 1937 que va ser detingut, va ser responsable de la Cooperativa Comunal de Raimat (Lleida), que el POUM va organitzar a l'antiga finca de la família Raventós (Casa Codorníu). Quan diferents sindicats agrícoles lleidatans s'unificaren (setembre de 1936) i ingressaren a la Unió de Rabassaires, Mor formà part del nou consell directiu en representació de la UPA. *[JBP]*

Mora Cagigao, Josep M.

Lleida, el Segrià, 1942

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1966. Amb actuacions en diversos punts de la ciutat sobresurten els Edificis La Gremial, així com els habitatges de l'antic Palau Episcopal a la rambla d'Aragó (1969-71), en sintonia amb la denominada Escola de Barcelona, o l'edifici Brasília (1972-76) i els clubs Maragall, Magèstic i Balcó de Lleida, prototipus, entre d'altres, de vida comunitària a la ciutat. Entre 1970-74 i 1976-78, fou president a Lleida del COAC, moment en què des del col·legi s'intervingué activament en la vida cultural de la ciutat i en el debat del Pla General de Lleida de 1975. Vocal de la Junta del COAC entre 1992 i 1996, aquest any tornà a la presidència on estigué fins el 2000. En el tardofranquisme va actuar a través de la Jove Cambra Internacional, institució de la qual va ser president local, vicepresident nacional i senador. D'ençà de la Transició democràtica va ser secretari provincial de Centre Català, de CC-UCD i del CDS, formacions a través de les quals dugué a terme una notòria activitat pública. *[CMC]*

Mora Sádaba, Francisco

Buenos Aires, Argentina, 1913 - ?

Sindicalista falangista. Durant l'etapa republicana milità a les JONS, posteriorment a Falange Espanyola i, finalment, a FET-JONS. Sollevat el 18 de juliol de 1936 a Somosierra, va ser ferit i condecorat després amb la medalla militar col·lectiva. Durant la guerra, ocupà diversos càrrecs sindicals locals i provincials a Bilbao i Sant Sebastià. A l'entrada de les tropes franquistes a Lleida fou nomenat delegat provincial sindical (1938-1940), càrrec que compaginà amb el de delegat provincial d'agricultura (1938-1939) i el de cap provincial interí de FET-JONS durant uns mesos de 1939. Posteriorment, va ser inspector regional de la Delegación Nacional de Sindicatos i ascendí a delegat provincial sindical de Barcelona. Publicà, entre altres, les obres *Europa sin petróleo!* (1948) i *Importancia y desarrollo de la industria del cemento en España* (1951). *[JGS]*

Moravia-Damm, La

Empresa maltera constituïda a Barcelona el juliol de 1921. Edificà a Bell-lloc d'Urgell una fàbrica que es mantenia en funcionament a inicis del segle XXI. El juny de 2003, després de facturar l'any anterior 17.395.000 euros, amb 26 treballadors, i quan era una de les sis grans factories malteres de l'Estat, fou adquirida per DAMM (1910), que ja des del 1999 distribuïa Zumos Granini i Aguas de Veri des de la planta de Bell-lloc. El grup DAMM presentà el 2006 un pla de millora de La Moravia, que preveu complementar-hi la fabricació de malta amb un centre logístic i de distribució. *[JoCC]*

Morell Bitrià, Josep M.

Alfarràs, el Segrià, 1944

Cuiner, gastrònom, propietari i cap de cuina del restaurant Cal Morell (Balaguer), esdevingué un bon divulgador de la cuina tradicional lleidatana. Va escriure nombroses obres, com *Els fogons de Lleida* (1984), *La bona cuina de Lleida* (1986), *El bon menjar* (1991), *Cuinar caragols* (1999), *La cuina del porc* (2000), *Cuina per a homes* (2002) o *El cafè i la cuina del cafè* (2004). Dedicat a la restauració des dels 14 anys, fou reconegut amb diverses distincions, com la Medalla de Turisme de Catalunya (1999) o el Diploma de la Càtedra de Sant Savi de la UB (2004), entre molts altres. *[CAR]*

Morell Rosell, Ramon

Lleida, el Segrià, 1942

Economista i professor. Llicenciat en Ciències Econòmiques per la UB (1966). El mateix any participà en l'assemblea fundacional del SDEUB al convent dels caputxins de Sarrià. Treballà d'economista a Hispano Olivetti de Barcelona (1967) i a la Cambra de Comerç i Indústria de Lleida (1967-79). Fou cap del Servei Territorial d'Urbanisme de la Generalitat entre 1979 i 1989, any en què fou destituït. A continuació ocupà distints càrrecs tècnics en les diverses administracions. Formà part de l'equip redactor del Pla General Municipal d'Ordenació Urbana de Lleida de 1979. Fou president de la junta de delegació lleidatana del Col·legi d'Economistes de Catalunya i membre de la Societat Catalana d'Economia. Des de 1973 també exercí la docència universitària. Publicà els seus estudis, sovint en obres col·lectives, com *L'economia del Segrià: desenvolupament agrícola i desequilibris sectorials* (1980), *Continuïtat i canvi de l'estructura social a Lleida* (2000) i *Medi, territori i història. Les transformacions territorials en el món rural català occidental* (2004), entre altres. Membre del consell de redacció de *DAU*, revista de la delegació de Lleida del COAC, ha estat col·laborador habitual en premsa i altres mitjans periodístics, on foren molt reconegudes les seves anàlisis sobre l'economia lleidatana. Decididament vinculat a la vida política i cultural de la ciutat, participà activament en plataformes culturals i entitats com el Cineclub Huracans o l'Ateneu Popular de Ponent. *[JBP]*

Morell Viladegut, Antoni

Lleida, el Segrià, 1866 - ?

Farmacèutic i polític lleidatà. Membre del Partit Conservador. Va ser escollit regidor el 1899. Exercí la cinquena tinència d'alcaldia entre el gener de 1903 i el gener de 1904. Va ser derrotat a les eleccions municipals del desembre de 1909. Durant la dictadura de Primo de Rivera retornà dos cops a l'ajuntament, la primera el març de 1925, i la segona el març de 1928, quan tornà a exercir la cinquena tinència d'alcaldia fins el febrer de 1930. *[JAS]*

Morelló Nart, Joaquim

Esterri d'Àneu, el Pallars Sobirà, 1858-1926

Farmacèutic i fotògraf. Fill d'una família acomodada, cursà estudis de farmàcia a Barcelona, on obrí una farmàcia i diversos laboratoris. Soci del CEC des de 1903, viatjà per tot Europa i deixà una gran quantitat d'imatges. Esdevingué un referent fotogràfic, especialment del Pirineu català. Aconseguí nombrosos guardons, com el primer premi del Gran Concurso Fotográfico Tibidabo de la Sociedad Colombófila de Cataluña, i el premi d'honor del primer concurs del CEL. Fou l'autor del llibre *La Vall d'Àneu* (1904), reeditat l'any 1984 i 1997 en versió facsímil. A la seva mort el seu fons fotogràfic passà a ser propietat del CEC. *[XGG]*

Morera Galícia, Jaume

Lleida, el Segrià, 1854 - Madrid, 1927

Pintor. Un dels paisatgistes més valorats de la pintura espanyola de finals del segle XIX i inicis del segle XX. La seva personalitat artística fou representativa d'una generació de pintors que, sota el mestratge de Carlos de Haes, proporcionaren plena autonomia al gènere del paisatge a partir de l'assumpció de les propostes realistes. Inicià la formació artística a l'Academia de San Fernando de Madrid i entre 1874 i 1877 visqué a Roma en obtenir una pensió d'estudis. Instal·lat un altre cop a Madrid, reprengué el contacte amb Carlos de Haes, de qui fou el principal deixeble i amic. Junts emprengueren viatges, veritables excursions pictòriques, per regions europees com Normandia, la Bretanya i Holanda, entre altres. Morera fou conegut, sobretot, per la producció pictòrica derivada de les excursions a la Serra de Guadarrama, presentada en nombroses exposicions que la

situaren com un dels referents identificatius del nou paisatgisme realista espanyol. Cal destacar també la tasca que realitzà en pro de les arts, tant pel que fa a la preservació del llegat artístic de Carlos de Haes com a la fundació el 1914 del Museu d'Art de Lleida, que acabà per portar el seu nom en agraïment a les nombroses donacions artístiques que hi efectuà.

[JNG]

Morera Galícia, Magí

Lleida, el Segrià, 1853-1927

Advocat, escriptor i polític. Es llicencià en Dret per la Universitat Complutense de Madrid el 1875 i treballà al despatx de Laureà Figuerola. Membre del Partit Liberal Fusionista, va ser elegit diputat provincial pel districte de la Pobla de Segur el 1880. Repetí en el càrrec el 1882, ara pel districte de Sort-Vielha, el 1890 en elecció parcial pel de Tremp-Vielha i novament per aquest mateix districte el 1898 i el 1903. Entre 1889 i 1890 va ser alcalde de Lleida per nomenament governatiu. Dins el liberalisme lleidatà, i durant la dècada dels 80, es mostrà favorable als germans Nuet i contrari als Agelet. Entrada la dècada dels anys deu, semblantment al que feren altres prohoms liberals com Manuel Florensa, Romà Sol o Josep M. España, ingressà a la Lliga Regionalista. Fou elegit diputat a Corts per Barcelona en les eleccions de 1916, 1918, 1919, 1920 i 1923. Com a poeta, començà publicant poemes en castellà l'any 1877 a la *Revista de Lérida*, que després recollí a *Carnet de ensayos* (1878). Seguiren a aquest recull *Poesías* (1895) i *De mi viña* (1901). Entre la seva poesia en català, inscrita en el Modernisme, destaca l'obra *Hores lluminoses* (1908) i *Nou i vell* (1922). Pòstumament aparegueren les *Poesies completes* (1929). Profundament interessat per l'obra de Shakespeare, traduí, entre altres, *Hàmlet* (1920) i *Romeu i Julieta* (1923). En morir, deixà inèdits *Juli Cèsar* i *Macbeth*. *[JAS/MPT]*

Morera Gatell, Francesc de Paula

Tarragona, el Tarragonès, 1869 - Lleida, el Segrià, 1951

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB (1899), fou nomenat arquitecte municipal de Lleida el 1906, càrrec en el qual romangué fins el 1941 quan es dedicà exclusivament al seu despatx privat. La seva obra contribuí decididament a la urbanització d'una Lleida immersa en un moment de creixement i d'expansió. Fou el principal exponent del modernisme a la ciutat, tal com resta palès, entre d'altres, amb l'antic Hotel Palace (1912-15), la Farinera Pere Llussà La Meta (1913-15), la casa Melcior (1910) situada al xamfrà de la plaça Sant Francesc amb l'avinguda de Blondel, l'edifici de les Cases Balasch —o Cases Noves— a la rambla d'Aragó (1914), l'Escorxador Municipal (1912), la casa Bergós (1908), la caseta de serveis dels Camps Elisis (1910-1915), el panteó dels comtes de Torregrossa (1911) i amb diferent estilística l'Escola del Treball (1929-34) o el Palau de Justícia (1934).

[MaSM]

Moretó Canela, Manuel

Guimerà, l'Urgell, 1945

Metge digestòleg. Cap del Servei Digestiu de l'Hospital de Cruces, a Barakaldo, des de 1973 i professor del departament de Medicina de la Universitat del País Basc (EHU) des de 1977. Escrigué diversos llibres i articles entre els quals *Efecto de la fenolftaleina sobre el consumo de oxígeno y la absorción de monosacáridos en el intestino de rata* (1978), *Aplicaciones, limitaciones e indicaciones de la endoscopia digestiva en urgencias* (1991), *Collagenous colitis as a cause of acute diarrhea* (1992), *Ultrasonografía endoscópica intervencionista* (2001). *[EMS]*

Morlans Martínez, Josep

Bellvís, el Pla d'Urgell, 1907 - ?

Oficinista, dirigent polític i activista cultural. Militant del BOC i del POUM. Abans de la Guerra Civil treballava a les oficines de la Cooperativa de Fluid Elèctric de Lleida. Va presidir l'Agrupació Cultural Lleidatana (1926), un nucli juvenil format en el si de Joventut Republicana, que el 1930 es convertí en Joventut Esquerrana i l'any següent esdevingué un dels elements constituents del BOC a Lleida. També va formar part de la direcció de l'Ateneu Popular Lleidatà. Es presentà a les eleccions municipals de 1934 per la candidatura del BOC i de la UPA. A finals de juliol de 1936 organitzà el comitè de Proveïments de Lleida, substituït uns mesos després pel Consell Provincial de Proveïments, del qual també formà part. El juny de 1937 es va reintegrar a la seva antiga feina administrativa i a finals de 1938 fou mobilitzat. Col·laborà a la premsa lleidatana d'esquerres,

principalment del BOC. Fou editorialista de *Combat* i gerent dels tallers d'*Adelante* durant la Guerra. Acabada aquesta, passà per un tribunal militar i ingressà a la presó. El març de 1943 prestà declaració en la Causa General des de la presó provincial de Lleida.

[JSS]

Mostra de Cinema Llatinoamericà

Organitzada pel Centre Llatinoamericà de Lleida, va néixer el mes de gener de 1995 sota la direcció del crític cinematogràfic Juan Ferrer i amb el suport de l'ajuntament de Lleida, que dos anys després n'esdevindria coorganitzador. La Mostra s'inicià amb l'objectiu de donar a conèixer a la ciutat les obres més representatives de la producció cinematogràfica llatinoamericana recent. El gran èxit de públic obtingut en la primera edició provocà que l'activitat obtingués una notable continuïtat. Estructurada en secció oficial, seccions retrospectives i activitats paral·leles, experimentà, edició rere edició, un progressiu augment del conjunt de films que configuraren la seva oferta, així com un increment de les manifestacions lligades amb la cultura llatinoamericana (exposicions, concerts, conferències i debats) i del nombre de convidats representatius del món cinematogràfic llatinoamericà, especialment actors i cineastes vinculats als jurats de les seccions competitives. El festival fou reconegut amb diversos guardons, entre els quals cal fer menció del Premi Sant Jordi de Cinematografia (1997). *[OBB/SMS]*

Motos Martínez, Antonio

Borja, Saragossa, 1863 - ?

Advocat, periodista i polític. Director d'*El Heraldo de Aragón*, estigué afiliat al Partit Liberal, en representació del qual fou elegit diverses legislatures diputat provincial per Saragossa, així com senador el 1910. El 1901 l'enviaren a Lleida i com a encasellat del partit va obtenir l'acta de diputat a Corts en representació del districte lleidatà de Balaguer. *[CMC]*

Moviment d'Innovació Educativa de Lleida

Associació de persones vinculades al món educatiu de les terres de Lleida que assumí el paper d'impulsar la renovació pedagògica de les escoles del territori a partir de 1983 i que recollí l'impuls innovador ja mostrat per alguns mestres des del temps del Franquisme i la Transició democràtica. A través d'espais d'opinió, conferències i jornades educatives analitzava, debatia i feia propostes en el marc de l'Escola Pública. Anualment organitzava l'Escola d'Estiu Jaume Miret, nom del mestre que va impulsar aquest moviment en els seus orígens a finals de la dècada dels anys seixanta. Tot i que la primera Escola d'Estiu de Lleida data de 1970, el moviment no es va constituir legalment fins el 1983 amb el nom de Grup de Mestres per a la Renovació Pedagògica de Lleida. Formà part de la Federació dels Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya. Successivament ha estat presidit per Santiago Bedoya Alexandre, Xavier Ara Pascual, Pepita Motlló Llorenç, Raül Manzano Toval, Xavier Martínez Sopena, Teresa García Piqué, Anna Gené Duch i Núria Llobet Manonelles.

[RBC/CMC]

Muixí Pijoan, Lluís

Balaguer, la Noguera, 1936

Mestre pastisser. El seu pare, Lluís Muixí Vidal, obrí el 1933 una pastisseria a Balaguer on ell hi continuà treballant. Esdevingué famós per l'elaboració de peculiars mones de sucre i xocolata, des de Mario Moreno Cantinflas, Dalí i Picasso, fins a edificis històrics com la Sagrada Família, el Parc Güell, la Seu Vella o el Sant Crist de Balaguer. L'Escola de Pastisseria de Barcelona i província, de la qual fou professor, n'acollí una mostra permanent. A més del seu establiment, també la ciutat de Còrdova comptà amb un museu amb les seves realitzacions de temàtica andalusa, en què destaquen la Mesquita i la Torre dels Lleons. Tanmateix, la majoria de les monumentals mones van ser destinades a la beneficència. El Gremi de Pastissers de Catalunya li atorgà la distinció d'Artesà Alimentari. La qualitat de la seva feina li valgué el reconeixement internacional en diverses ocasions amb l'obtenció de dues copes d'Europa i vàries medalles d'or. *[AJM]*

Mujal Roig, Joan

Barcelona, el Barcelonès, 1915 - Agramunt, l'Urgell, 2008

Cuiner i dirigent sindical. Instal·lat a Lleida des de 1948, fou xef de cuina del restaurant de l'Hotel Condes de Urgel. Militant de la UGT des de la clandestinitat dels primers anys setanta, fou el primer secretari general del sindicat a Lleida recuperada la demo-

cràcia. Un any abans de morir, la UGT li va retre un homentage pels seus anys de militància i dedicació. *[JSS]*

Muntada Garriga, Antoni

Torrents de Lladurs, el Solsonès, 1912 - Solsona, el Solsonès, 1998

Sacerdot. Fou ordenat l'any 1939. Amb nou anys entrà a formar part de l'Escolania del Claustre (Solsona), la qual acabà dirigint entre 1955-1956 i 1977-1981. Fou nomenat Benefici de Sagristà Major de la Catedral (1958). Compositor prolífic, va compondre més de 20 avemaries, caramelles, goigs, salves, nadales, 6 madrigals i 3 misses cantades en destaca *L'Himme de la Coronació de la Mare de Déu del Claustre*. *[JXS]*

Muñoz Ferrer, Victoriano

Lleida, el Segrià, 1860-1919

Fotògraf. Pare de l'enginyer Victoriano Muñoz Oms. Iniciat en l'ofici de rellotger pel seu pare, acabà convertit en un fotògraf professional de renom. Format a Barcelona, aprengué amb Pau Audouard, amb qui compartí el privilegi d'ésser els fotògrafs oficials de l'Exposició Universal de 1888. Retornat a Lleida el 1891, obrí estudi a la rambla de Ferran. Amb una situació econòmica acomodada, sempre concebí la fotografia com un art més que com una professió. De les seves fotografies sortiren les primeres postals que es coneixen de la ciutat de Lleida. A principis de segle XX traspassà el seu estudi a Emili Gausí. *[XGG/EMS]*

Muñoz Oms, Victoriano

Lleida, el Segrià, 1900 - Barcelona, el Barcelonès, 2000

Enginyer de camins, canals i ports. Fill del fotògraf Victoriano Muñoz Ferrer. El 1935 fou escollit per treballar al Pla d'Obres Públiques de la Regió Catalana i passà dos anys després a ser membre del Comitè Directiu d'Obres Públiques. Acabada la Guerra Civil, fou regidor de l'ajuntament de Barcelona (1939-1941), activitat que deixà per dirigir l'empresa MIPSA i fundà, el 1946, la hidroelèctrica ENHER, on restà com a director gerent. L'any 1964, havent deixat ENHER, fou nomenat cap d'obres públiques de Tarragona, i cap regional de carreteres de Catalunya i les Balears entre 1966 i 1970. En l'empresa privada destacà la creació de l'empresa de fabricació d'aliatges ferruginosos Roldán. President de la comissió del Patronat per a la creació de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers de Camins de Barcelona, rebé nombroses condecoracions i homenatges, entre els quals destaquen l'obtenció de la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1982), el títol de doctor honoris causa per la UPC (1993) i la Medalla d'Or de la UdL (1998). *[JBC]*

Muñoz Solé Hermanos, SA

Societat minera fundada l'any 1975, explotadora de mines de lignit situades al sud-oest de la província de Lleida, concretament al terme municipal d'Almatret, dintre de la conca carbonífera de Mequinensa. Aquesta empresa va sorgir a partir del tancament de la mina Tres Amigos, propietat de la companyia Cloratita SA, la qual va arribar a un acord amb aquests germans per reprendre l'explotació del citat grup miner en règim d'arrendament. La nova entitat va aprofitar les antigues instal·lacions, tot i que va haver d'adquirir noves locomotores per realitzar la tracció de trens de carbó i va configurar una xarxa ferroviària amb una longitud de 4 km. La seva vida va ser curta, ja que a finals del segle XX va ser absorbida per la Carbonífera del Ebro, SA, que en els inicis del segle XXI explotava aquelles concessions. *[ASC]*

Museu d'Art Jaume Morera

Creat a partir d'un acord entre la Diputació i l'ajuntament de Lleida el 1914. Denominat inicialment Museu d'Art de Lleida fou inaugurat el maig de 1917. El fons inicial es conformà amb obres dels pensionats de la Diputació, d'alguns dipòsits del Museu d'Art Modern de Madrid i, essencialment, de les donacions de Jaume Morera, a les quals s'afegí la donació i dipòsit d'obres de Carlos de Haes el 1924, motiu pel qual el museu canvià aquell any la seva denominació per la de Museu d'Art Jaume Morera. En la primera etapa destacà l'ingrés de col·leccions de creadors d'origen lleidatà (Gili Roig, Xavier Gosé, Antoni Samarra, Ramon Mestre, entre altres). Dirigit per Joaquim Xauradó (1917-20), Miquel Fontanals (1920-29) i Salvador Roca (1930-39), el museu, en les seus que ocupà —el Mercat de Sant Lluís (1917-34) i l'Antic Hospital de Santa Maria (1934-39) —, desenvolupà una decidida acció cultural en la difusió de

les arts i els artistes lleidatans. La Guerra Civil n'estroncà la trajectòria. S'inicià un període d'absoluta inactivitat i abandó que es perllongà prop de quaranta anys. Als anys vuitanta es vinculà amb la nova realitat artística a partir, d'una banda, de la reivindicació de les trajectòries dels principals creadors lleidatans contemporanis i, per altra, de situar la ciutat dins dels canals d'exhibició de l'art actual, tot superant l'aïllament i desconnexió tradicionals del món artístic lleidatà. Dirigit per l'artista Víctor Pérez Pallarés (1976-86) i per Esperança Porta Vicente (1986-94), tingué la seu provisional a l'antic convent del Roser. Amb la Llei de Museus de 1990, la Diputació inicià el traspàs de la titularitat del 50% del museu a l'ajuntament i des de 1993 el Museu d'Art Jaume Morera passà a ser exclusivament de titularitat municipal, amb l'objectiu de ser un centre artístic viu i dinàmic dedicat a l'art del segle XX a Lleida a partir d'una col·lecció d'art modern i contemporani que es duplicà en els darrers deu anys, i en la qual destacà l'important fons de Leandre Cristòfol. El 1994 Jesús Navarro Guitart fou nomenat director del museu, càrrec que encara ocupava el 2009. *[JNG]*

Museu Diocesà de Lleida

El Museo Católico del Seminario, com s'anomenava aleshores, es fundà el 1893 a l'edifici del Seminari per iniciativa del bisbe de Lleida, Josep Messeguer. Nasqué amb una doble intencionalitat: acollir els objectes litúrgics que es trobaven en desús, procedents de les parròquies del bisbat i usar-los per il·lustrar la càtedra d'Arqueologia Cristiana impartida al Seminari i, alhora, preservar el patrimoni de la diòcesi de la febre del col·leccionisme artístic. Seguí l'esquema de les col·leccions de gabinet i s'engrandí progressivament amb les compravendes, permutes i donacions fetes durant el pontificat del bisbe Messeguer i dels seus successors. La Guerra Civil n'estroncà l'evolució i els seus fons en patiren les conseqüències. Un cop acabada la contesa, el Museu endegà la reconstrucció i s'instal·là de nou al Seminari. A partir de la venda del Seminari, el 1970, la col·lecció artística es distribuí entre l'antiga església de Sant Martí, on s'ubicà l'escultura en pedra, i el Palau Episcopal que acollí la resta dels béns. Una exposició antològica, *Pulchra*, i l'edició del catàleg del Museu, el 1993, foren els punts d'inflexió per a la difusió dels fons diocesans. El 1995 el museu patí un nou revés en entrar en vigor el decret que endegava el procés de segregació de 111 parròquies de la diòcesi que s'integraven en el nou bisbat de Barbastre-Montsó. La segregació propicià la reclamació d'aquelles obres que, tot i ser propietat del Museu de Lleida, procedien de les parròquies segregades, reclamació que el 2007 encara restava per resoldre. L'1 d'agost de 1997 se signà un conveni a través del qual la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Lleida, la Paeria, el bisbat de Lleida i el Consell Comarcal del Segrià es comprometien a sumar esforços per crear el Museu de Lleida: Diocesà i Comarcal, dins del qual s'integrava el Museu Diocesà de Lleida. En el conveni es concretà l'objectiu de concentrar el ric patrimoni museístic custodiat per les diferents institucions signants dins un mateix contenidor arquitectònic, l'edifici de la Llar de Sant Josep. La nova seu del museu a inicis de 2007 estava ja en funcionament, amb la direcció de Montserrat Macià Gou. *[CBJ]*

Museu Diocesà d'Urgell

Resultat d'un procés iniciat l'any 1957 amb l'exposició d'Art Sacre a la sala capitular de la Catedral de la Seu d'Urgell. L'arribada d'objectes d'arreu del Bisbat a la dècada dels 70 transformà el museu capitular en diocesà i es feren les obres escaients per ubicar-hi tot el material disponible. L'actual fou inaugurat el 23 de juny de 1988 quan era bisbe d'Urgell Joan Martí Alanis. El museu conservava obres de tota la Diòcesi d'Urgell des del romànic fins el barroc. Una de les més preuades era el Beatus de Liébana. Ubicat al conjunt arquitectònic de la Catedral, tenia el claustre com a centre, abraçava l'església de Sant Miquel (antiga de Sant Pere), la casa del Deganat i l'església de la Pietat. Segons l'arquitecte restaurador, Lluís M. Vidal Arderiu, les peces més rellevants eren els edificis del seu entorn, la Catedral amb les seves torres, murs i teulades i el claustre. Estava inscrit en el Registre de Museus de Catalunya per la resolució publicada al Diari Oficial de la Generalitat el dia 25 de gener de 1995 amb la categoria de Monogràfic. L'any 2007 el director n'era mossèn Antoni Cagigós. *[SGD]*

Museu Diocesà i Comarcal de Solsona

L'any 1896 fou creat com a Museu Diocesà pel bisbe

Ramon Riu Cabanes. Situat a l'edifici del Seminari, el 1909 es traslladà per encàrrec del bisbat a l'edifici del Palau Episcopal, construït pel solsoní Francesc Pons a finals del segle XVIII. Mn. Serra Vilaró (Cardona, el Bages, 1879 - Tarragona, el Tarragonès, 1969) va ocupar-ne la direcció entre 1909 i 1925 i el va consolidar a través de les recerques i activitats que dugué a terme per la comarca. Pioner en l'estudi de l'arqueologia a la Catalunya Central, Mn. Serra es dedicà durant la seva estada a Solsona a l'estudi dels períodes prehistòrics i protohistòrics, i transformà el museu en un dels més importants del país. Després de la Guerra Civil, el Dr. Antoni Llorens n'amplià les col·leccions de manera molt notable. D'ençà de l'any 1981 el bisbat de Solsona inicià una col·laboració institucional amb la Generalitat de Catalunya i l'ajuntament de Solsona per dur a terme obres de reforma i modernització, que precediren la seva conversió en Museu Diocesà i Comarcal. Des d'aquest moment amplià les instal·lacions gràcies a la cessió que féu el bisbe Miquel Moncades de gran part del Palau Episcopal. La inauguració de les sales d'arqueologia i art romànic s'efectuà el dia 26 de novembre de 1983, i el 25 de novembre de 1989 s'inauguraren la resta de les sales, amb Mn. Calderer com a director del museu. Posteriorment, el director del museu fou Jaume Bernades Postils. *[JXS]*

Mútua Lleidatana

L'any 1925 es creà la Mútua Lleidatana, també coneguda com la Mútua d'accidents de treball, de la mà d'una vintena d'empresaris lleidatans que hi aportaren aproximadament 300 pessetes cada un. Aquestes aportacions serviren per poder constituir el dipòsit de 6.000 pessetes que emparava la Ley de Accidentes de Trabajo de l'any 1900. Posteriorment, el 1951, l'arquitecte Ignacio Villalonga dissenyava un nou edifici de caràcter històric neogòtic, situat a la rambla d'Aragó, on s'ubicà la Mútua Lleidatana per tal d'oferir la seva assistència sanitària. D'aquesta manera, la planta baixa albergà les consultes i oficines de la mútua i la resta de plantes es destinaren a habitatges aliens a la mútua. L'any 2006 la Mútua Lleidatana modificà la seva ubicació i es traslladà a l'avinguda Onze de Setembre per tal d'ampliar i millorar les seves instal·lacions i serveis. *[MPC]*

N

Nadal Farreras, Joaquim

Girona, el Gironès, 1948

Polític. Catedràtic d'Història Contemporània de la UAB el 1987 i de la Universitat de Girona (UdG) des de 1992. Alcalde de Girona (1979-2002), el 1984 fou elegit diputat al Parlament de Catalunya per la circumscripció de Lleida pel PSC-PSOE, alhora que l'alcalde de Lleida Antoni Siurana Zaragoza ho era per la de Girona. Des del 1988 fins el 2006 ocupà l'escó per la de Girona. President del Grup Parlamentari Socialista (1995-99) fou també el portaveu del Grup Parlamentari Socialistes-Ciutadans pel Canvi (1999-2003). Nomenat conseller de Política Territorial i Obres Públiques i portaveu del govern de la Generalitat de Catalunya, presidida per Pasqual Maragall (2003-06), repetí càrrec en el govern presidit per José Montilla (2006). *[AJM]*

Nadal Fernández Arroyo, Jaime

Lleida, el Segrià, 1888 - Madrid, 1970

Militar del cos d'enginyers. Ingressà a l'exèrcit el 1905 i el 1910 assolí el grau de segon tinent. A l'agost de 1931 fou retirat per la llei Azaña. L'esclat de la Guerra Civil l'agafà a Madrid on es refugià a l'ambaixada francesa. Aconseguí passar a França i d'allí arribar a la zona controlada pels sollevats a Hondarribia. Finalitzada la guerra fou destinat a la Direcció General d'Indústria i Material i visità la indústria de guerra alemanya i italiana. També fou cap de fortificacions i obres de les Canàries, cap d'estudis de l'escola d'enginyers i professor principal de l'Escola Superior de l'Exèrcit. Entre 1952 i 1959 exercí de conseller delegat del Servei Militar de Construccions. L'any 1959 passà a la reserva amb el grau de general de brigada. En l'àmbit civil fou fundador i conseller de les empreses automobilístiques SEAT i PEGASO. Tot i residir a Madrid, mantingué relació amb Lleida atès que formava part del Caliu Ilerdenc. *[JCB]*

Nadal Gaya, Joan Manuel

Barcelona, el Barcelonès, 1920

Propietari i polític. Germà de Santiago i d'Eugenio Nadal. Mobilitzat amb els requetès, en acabar la Guerra Civil es traslladà el 1945 a Lleida per dirigir el patrimoni agrícola familiar. Entrà a la Paeria de la mà de l'alcalde Blas Mola (1952-1957), on esdevingué cap de cerimonial fins a ser nomenat director de la Fira de Sant Miquel (1965-1989), institució que convertí en promotora d'altres certàmens com Municipàlia i Minusval. Conseller de Mercosa, Mercolleida SA i Arilfruit, de les quals fou també fundador, fou president de la Cambra Oficial Agrària de la província de Lleida (1970-1978) i vicepresident per Espanya de la Confederació Europea d'Agricultura amb seu a Suïssa (1972-1979). Fou elegit senador per Lleida en la candidatura de CC-UCD (1979-1982). Presidí el Cercle de Belles Arts de Lleida i fou conseller de número de l'IEI. Col·laborador periodístic en temes d'art local, publicà diversos llibres entre els quals destaca el *Diccionari de pintors, escultors, gravadors i dibuixants. L'art a la Lleida del segle XX* (2003). La seva filla, Pilar Nadal Reimat, també es dedicà a l'activitat política. *[CAR]*

Nadal Gaya, Santiago

Lleida, el Segrià, 1909 - Barcelona, el Barcelonès, 1974

Periodista i polític. Germà de Joan Manuel i d'Eugenio Nadal. Llicenciat en Dret per la UB, el 1936 hagué de fugir a Itàlia. S'enrolà en l'exèrcit franquista i, alhora, col·laborà a *La Vanguardia* i *Destino*, entre

altres, com a periodista. Des de 1939 es distingí per ser un ferm defensor del monarquisme dinàstic i fou membre del consell privat de Joan de Borbó. Continuà la seva tasca com a periodista i fou sotsdirector de *La Vanguardia*. Publicà diversos llibres de viatges i de temàtica històrica. Fou president de l'Associació de la Premsa de Barcelona (1971-1974). El seu germà Eugenio (Barcelona, 1916-1944) va morir quan era redactor en cap de la revista *Destino*, la qual li va donar el nom de Nadal al premi de novel·la que instituí l'any 1945. *[AJM]*

Nadal Reimat, Eugenio

Lleida, el Segrià, 1949

Enginyer Agrònom. Fill de Joan Manuel Nadal Gaya i germà de Pilar Nadal. Es llicencià per la Universitat Politècnica de Madrid, especialitat Economia Agrària, l'any 1975. Ocupà càrrecs de responsabilitat política tant a la Generalitat —director general d'Agricultura en el període 1979-1980—, com a la Diputació General d'Aragó —conseller d'Economia i Hisenda del Govern aragonès— i l'Administració central —assessor del gabinet del ministeri d'Agricultura— període 1978-1979 i president de la CHE, 1983-1990. Fou professor adjunt interí de la càtedra d'Economia i Política Agrària de l'ETSIAM durant 1975-1977. Posteriorment es dedicà a l'exercici lliure de la professió com a consultor associat d'una consultoria especialitzada en projectes d'enginyeria i ocupà també la vicepresidència del Consell d'Administració d'Ibercaja i la secretaria tècnica de la Cambra Agrària de l'Alt Aragó. Publicà diferents articles sobre l'ús de l'aigua i regadius en revistes especialitzades i fou coautor de les obres *Políticas del Agua y Participación Social* i *Gestión del Agua en Aragón*. *[RMR]*

Nadal Reimat, Pilar

Lleida, el Segrià, 1951

Catedràtica d'ensenyament secundari i política. Filla de Joan Manuel Nadal Gaya i germana d'Eugenio Nadal. En l'exercici de la docència ocupà la direcció de l'IES Caparrella. Fou regidora, per la llista del PSC-PSOE, de l'ajuntament de Lleida des del 1987 fins el 2003, quan va ser tinent d'alcalde, regidora responsable dels Serveis Personals i regidora de Salut Pública. Entre 1991 i 1995 ocupà un escó de diputada a la Diputació Provincial. L'any 2003 fou nomenada delegada de Treball i Indústria de la Generalitat a Lleida, càrrec que repetí el 2006. *[AJM]*

Nadal Ribera, Claudi

Agramunt, l'Urgell, 1932 - Barcelona, el Barcelonès, 2007

Jugador de billar. Començà la seva pràctica amb 11 anys al Club de Billar Barcelona. En la seva brillant trajectòria destaca el sotscampionat del món en la modalitat de billar artístic el 1972 a Tonai (Bèlgica), 7 campionats d'Europa a tres bandes (1966 a Viena, 1970 a Grobbendonk —Bèlgica—, 1971 a Berlín, i 1972, 1979, 1980 i 1981 a Barcelona), 10 campionats d'Espanya a tres bandes (1962, 1968, 1971, 1972, 1973, 1974, 1976, 1980, 1987 i 1990), i tres campionats d'Espanya d'artístic (1972, 1977 i 1978), entre molts altres. També va destacar pels seus càrrecs directius. Fou secretari general de la Unió Mundial de Billar (UMB), vicepresident de la Federació Espanyola de Billar, secretari general honorari de la UMB i membre del Comitè Jurídic de Sancions de la UMB, entre altres. *[AJM]*

Nadal Salat, Eugeni

Tàrrega, l'Urgell, 1937

Polític. Integrat en les iniciatives catalanistes promogudes per Jordi Pujol i Josep Espar des de finals dels anys cinquanta a través de Crist Catalunya, i en l'àmbit associatiu targarí (a la revista *Nova Tàrrega*, president del Centre Comarcal de Cultura), fou militant fundador de CDC. Va ésser alcalde de Tàrrega entre 1979 i 1987, regidor de l'ajuntament des del 1987 fins el 1991, diputat provincial de 1989 a 1991 i coordinador dels Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat de Catalunya a Lleida des del 1989 fins el 1997. Com a alcalde, una de les seves principals iniciatives fou la Fira del Teatre al Carrer que va iniciar-se el 1981, amb el desig de renovar la Festa Major de Sant Eloi. *[MLV]*

Nasarre, Sílvia

Lleida, el Segrià, 1944

Cantant. Coneguda amb el nom artístic de *Sílvia Nelson*. Nascuda a Lleida però criada a Veneçuela pot ser considerada una *rara avis* musical per a la Lleida de mitjans i finals de la dècada dels anys 60. En retornar d'Amèrica, ja adolescent, i ja coneguda pel seu nom

artístic de *Sílvia Nelson*, va iniciar una carrera artística multidisciplinària. Després de debutar al concurs local *El Carnet del Radioyente* fent duet amb la seva germana, s'instal·là a Barcelona des d'on va donar-se a conèixer en programes de ràdio i de televisió i va intervenir com a actriu de repartiment en alguna pel·lícula. Fitxà per la discogràfica Philips, on enregistrà un parell de discos amb adaptacions d'èxits estrangers traduïts i arranjats per ella mateixa. Més enllà de les tradicionals solistes tipus crooner pròpies dels anys 50, va ser una cantant identificada amb l'estil de *chica ye-yé* que personificaven en aquell moment artistes com Karina, Marisol o Gelu. *[JdeCF]*

Nastasi

Establiments de restauració lleidatans fundats pel cuiner Pepito Lladonosa Amperi (Alguaire, el Segrià, 1944) que oferien una oferta gastronòmica basada en els aliments i productes autòctons, regentats tots ells per membres de la família. El 1977 s'inaugurava el Forn del Nastasi, embrió del Grup Nastasi Restaurants, que incloïa La Fonda del Nastasi, nascuda el 1983 i ampliada el 2000, que donà cabuda a tot tipus de celebracions i a la qual s'annexà posteriorment un hotel; El Nou Forn, espai més exclusiu obert el 1997, situat a la carretera d'Osca i Les Bodegues del Nastasi, inaugurades el 2000 i ubicades entre Almacelles i Binèfar. Entre altres distincions, Pepito Lladonosa rebé la Placa al Mèrit Turístic de la Generalitat de Catalunya (1982). *[CAR]*

Navarro Grangé, Anton

Vilaller, l'Alta Ribagorça, 1867 - Barcelona, el Barcelonès, 1936

Sacerdot i poeta. Cursà estudis eclesiàstics i filosòfics. Fou Mestre en Gai Saber. Destinat a diverses localitats, Montclar i Juneda entre aquestes, fou partícip d'un modernisme ruralista. Com a poeta escrigué les obres *Pirinenques* (1903), *La balada de l'hivern* (1905), *Cançons perdudes* (1912), *De l'infinit poema* (1922), *Roses i estels* (1925), *Medallons* (1927) i *Poema del Ribagorça* (1929). Publicà, a més, el recull en prosa *Recitacions. Proses rimades* (1914), el volumet de *Cantos escolares* (amb música de Ramon Currià) i la traducció de l'*Obra completa d'Ausoni* (1924), en col·laboració amb Carles Riba. Participà activament en la recerca dialectològica per al Diccionari de mossèn Alcover. Morí a Barcelona, víctima de la repressió revolucionària, en esclatar la Guerra Civil. *[MPT]*

Nelson, Sílvia

Vegeu Nasarre, Sílvia *[JdeCF]*

Nicanor Mateu

les Borges Blanques

Empresa familiar que porta el nom del seu fundador, Nicanor Mateu Segura, originari de Castelldans. En un primer moment, a les Borges Blanques va dedicar-se al treball de gestoria, fins que va establir-se l'any 1970 amb un magatzem de materials dedicats a la construcció, com sanitaris, rajoles, safareigs i la distribució de la marca Rocalla. L'empresa ha comptat amb dues fases d'expansió, la primera deguda a la reestructuració del sector a nivell local vers els anys vuitanta, i una altra de caire general, més recent, des de 2001. A inicis del segle XXI proveïa la comarca d'una àmplia varietat de productes, tot al servei de la construcció, en gran superfície, amb servei de distribució a domicili. Una novetat incorporada va ser el servei de camions de recollida de runa als clients, fent-ne el reciclatge selectiu i portant-lo als llocs adequats. Durant l'any 2006 va comerciar un valor entorn dels 4,5 milions d'euros i comptava amb una plantilla de 30 operaris. La gerència anava a càrrec de Ramon Mateu Boldú. *[JFB]*

Niubó Solà, Jaume

Cervera, la Segarra, 1955

Tècnic tèxtil, empresari i polític. Cursà estudis relacionats amb organització i noves tècniques de venda. També es dedicà a l'hostaleria. Exercí de portaveu del grup municipal socialista d'ençà de 1991, així com de primer secretari de l'agrupació de Cervera i coordinador del PSC a la Segarra. Membre del Consell Nacional del PSC, fou diputat provincial per la demarcació de Cervera entre 1995 i 1999. Conseller Comarcal de la Segarra durant tres legislatures (1991-1995, 1999-2003 i 2003-2007), entre 1991-1995 i 2003-2007 en va ésser el portaveu. Durant la legislatura 2003-2007 ocupà la regidoria d'urbanisme, infraestructures i habitatge de la Paeria de Cervera, i fou també membre de la Junta de Govern Local i segon tinent d'alcalde. *[JCE]*

Nobell Borràs, Pau

? - Balaguer, la Noguera, 1934

Polític balaguerí. Liberal seguidor d'Emili Riu Periquet, va ser escollit diputat provincial pel districte de Balaguer el 1913 i el 1917 en candidatures de Coalició Monàrquica oposades al diputat Felip Rodés. Va ser vicepresident de la Diputació des de l'agost de 1920 fins a l'agost de 1921. A les eleccions de 1921 no va conseguir la reelecció, ja que l'únic escó atorgat als monàrquics en la candidatura pactada entre roderistes, radicals, regionalistes i monàrquics va correspondre al conservador Delfí Canela Cots. El desembre de 1922, amb la tornada al govern dels liberals, va ser nomenat governador civil d'Oviedo. El 1930 va retornar mitjançant nomenament a la Diputació, on romangué fins la proclamació de la Segona República. *[JAS]*

Nogués Santamaría, Teresa

Torrent de Cinca, el Baix Cinca, 1963

Escultora. Es formà a l'EMBA i rebé en diverses ocasions la beca Entrega de l'ajuntament de Lleida (1990/94/96/2001), així com altres beques com Ateliers d'été de França el 1994 o la beca Ateljé Stundars de Finlàndia el 2001. En els seus inicis, participà en projectes d'art al carrer com L'Hospitalet Art 88-89. Durant la seva trajectòria artística es definí per un interès envers la redefinició de la identitat de gènere i els aspectes socials i ecològics. D'entre les seves obres destaca l'escultura pública a la ciutat de Lleida *S/T* (1994), ubicada a l'avinguda Pearson; la performance *Intervencions a Lleida* (1996) o l'exposició *Desobra* a la Sala del Roser (2002). *[RSP]*

Novell Andreu, Ramon

Tàrrega, l'Urgell, 1888-1977

Activista cultural. Considerat el més important de Tàrrega durant bona part del segle XX. Regidor entre 1939 i 1944, exercí professionalment com a apoderat del banc targarí Banca Segarra i com a gerent de la Mútua d'Assegurances Tàrrega. Fundador de la Societat Ateneu, de la revista noucentista *Vida Nova*, participà també en la fundació del Centre Excursionista i del Centre Comarcal de Cultura. Publicista a *Crònica Targarina*, *Acció Comarcal*, *La Signou* i *Nueva Tárrega*, fou autor d'estudis històrics com *El Palacio de los Marqueses de la Floresta* i una biografia sobre Josep Güell Guillaumet. L'any 1977, l'ajuntament el nomenà fill predilecte de Tàrrega. *[JEM]*

Nufri

Societat agrària nascuda a Mollerussa l'any 1973. Amb Francesc Argilés Felip com a gerent, esdevingué el principal grup estatal en producció i comercialització de fruita fresca i sucs derivats de fruites. L'any 2004, amb 270 treballadors, facturava 171 milions d'euros. Amb 250 accionistes el 2005, comptava amb centres de treball a Mollerussa, la Fuliola i Barbens (Lleida), Bellver de Cinca (Osca), Jerte (Càceres), Gibraleón (Huelva), Carmona (Sevilla), Barcelona, Madrid, Sevilla, i Lisboa i Porto a Portugal. *[JoCC]*

Nuix d'Espona, Antoni de

Vic, Osona, 1850 - Cervera, la Segarra, 1910

Noble, advocat i polític cerverí. IV baró de Perpinyà. No s'ha de confondre amb el seu parent, el vigatà Antoni d'Espona de Nuix. Cap provincial de la Comunió Tradicionalista de Lleida, amb una forta ascendència sobre Cervera i el seu districte, De Nuix fou elegit consecutivament diputat provincial pel districte de Cervera-Solsona en els comicis de 1896, 1901, 1905 i 1909. Si durant el curs 1904-1905 exercí de vicepresident de la Comissió Provincial de la Diputació, durant el bienni 1905-1907 ocupà la vicepresidència de la institució. En les eleccions a Corts de 1910, atesos els compromisos que tenia contrets amb el candidat demòcrata Josep Matheu i amb el seu sogre, l'acabalat comerciant de vins Pere G. Maristany, s'oposà a la candidatura que presentà al districte de Cervera el seu coreligionari, l'advocat natural de Tàrrega Estanislau Segarra. Aquesta circumstància provocà la fractura del carlisme lleidatà i afectà severament Antoni de Nuix, que morí poc després. *[JAS/JoCC]*

O

Obiols Puigpinós, Joan

Peramola, l'Alt Urgell, 1952

Llicenciat en Història i escriptor. Professor al Centre de Capacitació Agrària del Pirineu. Coordinador d'estudis sobre economia agrària pirinenca. Cofundador de les associacions culturals Centre d'Estudis de l'Alt Urgell i Pirineus Culturals. Fou autor d'una sèrie de llibres com *Esvorancs*, *Marrades*, *Nits de Taverna*, *Fulls de pergamí*, *El desert verd*, *L'infern dolç*. L'any 2007 publicà *La cucota. Cròniques de la muntanya*. El conjunt de la seva obra suposa un gran recull de dades sociològiques i costumistes que emmarcaren tot el territori pirinenc, concretat en les comarques de l'Alt Pirineu. Ha estat un gran dinamitzador cultural a través de l'organització de tertúlies públiques, de les seves habituals col·laboracions a *Pirineu Actual* i altres revistes de la muntanya i de multiplicitat d'actes culturals a totes les comarques altpirinenques. Com a intel·lectual independent fou un dels impulsors del Manifest pro Vegueria de l'Alt Pirineu i Aran. *[SGD/AGS]*

Olis Borges Pont, SA

Empresa familiar fundada a Tàrrega el 1896 per Antoni Pont i Dolors Creus, dedicada en un principi al comerç d'olives i ametlles, al qual s'afegí la producció d'oli d'oliva (1914), l'obtenció d'oli de sansa i els processos de refinat (1939-1950). A la dècada de 1960, l'empresa tingué un creixement espectacular basat en la comercialització del producte sota marca pròpia (Borges), l'augment de vendes al mercat interior i exterior i la creació de filials i l'adquisició d'empreses als principals països productors i consumidors d'oli d'oliva i de llavors oleaginoses (Austràlia i els EUA, 1995; Tunísia, 1996; Rússia, 1997, i el Marroc i França, 2000). A principis del segle XXI, Borges envasava a Catalunya uns 12 milions de litres d'oli d'oliva a l'any, cosa que la convertí en una de les 10 envasadores espanyoles més importants del sector i en la principal catalana. Amb una quota al mercat interior propera al 2 per cent (2005), ocupava el quart lloc en vendes d'oli d'oliva al mercat espanyol i el primer lloc al català. Des de 1998 era la principal firma espanyola exportadora d'oli d'oliva envasat: tenia presència en uns 100 països, on venia unes dues terceres parts de la producció, dels quals era marca líder en 25. Presidida per Ramon Pont Amenós i participada per la Corporació Borges, SL, Olis Borges Pont, SA, que actuà anteriorment sota la raó social Indústries Pont, SA, des de gener de 2005 comercialitzà l'oli d'oliva envasat mitjançant Borges Food, SL. Formava part, entre d'altres associacions, de l'Asociación Española de la Industria y el Comercio Exportador del Aceite de Oliva (ASOLIVA), entitat que aglutinava les principals empreses exportadores i que, des de 2003, fou presidida per Josep Pont Amenós, propietari, amb altres membres de la família, de la Corporació Borges. *[RRM]*

Olis Guiu

Empresa familiar creada el 1850 a les Borges Blanques i dedicada a l'elaboració d'oli d'oliva. A inicis del segle XX començà les primeres activitats exportadores cap a Cuba, el Brasil, Puerto Rico, Itàlia i França, entre altres. Als anys cinquanta del segle XX l'activitat envasadora i comercialitzadora d'oli es dirigí cap a l'estat espanyol i principalment cap a Catalunya. Als anys vuitanta un 40% de l'empresa fou comprada per la família Kobayter, i es canvià el nom per José Guiu y Cía., SA. Tenia com a objectiu

principal orientar una part de les exportacions cap als països àrabs. Després d'una aliança temporal —fins el 1996— amb la multinacional del sector de l'alimentació Unilever, els antics socis recuperaren l'empresa José Guiu y Cía., SA. El desembre de 1996 es creà la societat denominada Companyia General d'Olis d'Oliva de Catalunya, SA, NORTOLIVA, dedicada a l'exportació, amb un volum de 10.000 tones d'oli d'oliva. *[JPER]*

Olis Salvador Farré, SL

Empresa familiar, ubicada a les Borges Blanques i dedicada a la producció, l'envasat i la venda d'oli d'oliva. En actiu des d'almenys la dècada de 1890, els orígens d'aquesta empresa cal atribuir-los, probablement, a Joan Arrufat Calvís, besavi de l'actual propietari, alcalde de la capital de les Garrigues a les dècades finals del segle XIX i propietari d'un molí d'oli ubicat al mateix indret en el qual a principis del segle XXI es trobava la fàbrica d'Olis Salvador Farré. Des de la seva fundació, l'empresa va incorporar els principals avenços del sector. Seguint la tendència general dels molins existents a la vila, entre 1900 i 1917 va substituir la premsa de biga per la hidràulica i la força animal per l'energia elèctrica. Anticipant-se a la resta de productors de les Borges Blanques, entre 1975 i 1980 va abandonar el sistema tradicional d'obtenció d'oli d'oliva (mòlta i premsat) i va introduir el modern sistema continu de producció. A principis del segle XXI, aquesta empresa borgenca, que des de 1998 actuava sota règim de Societat Limitada, produïa cada any una mitjana de 400 tones mètriques d'oli d'oliva, de les quals la meitat eren envasades i comercialitzades, preferentment dins de Catalunya, amb la marca Chicó (el renom de la família). Formava part tant de l'Associació Catalana d'Almassarers i Envasadors d'Oli, com de l'Organització de Productors Oliaires de Catalunya (OPOC), entitat de la qual Salvador Farré Güell, pare dels continuadors del negoci familiar (els germans Ramon i Salvador Farré Pastor), va ocupar el càrrec de vicepresident. *[RRM]*

Ollé Pinell, Antoni

Barcelona, el Barcelonès, 1897-1981

Pintor, dibuixant, xilògraf i fotògraf, reconegut sobretot pels seus gravats. Format a l'Escola d'Arts i Oficis de Barcelona i també a les de Madrid, València i Andalusia, a la seva obra apareixen paisatges rurals de les comarques de la Noguera i l'Urgell i de la ciutat de Balaguer (on hi va viure i estiuejar). Entre els premis rebuts destacà la Medalla d'Or Masriera (1920), el Premi Nacional del Gravat (1930, 1936 i 1950) i la Medalla Jaume Morera (1951). Fou membre numerari de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi (1943), de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (1963) i de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando de Madrid (1973). Entre 1949 i 1953 fou president del FAD. Les seves xilografies s'han utilitzat habitualment en moltes publicacions amb tema balaguerí. *[RSP]*

Òmnium Cultural. Delegació de Lleida

La delegació a Lleida d'Òmnium Cultural s'inaugurà el 1971. Des de llavors s'esforçà a afavorir la normalització i promoció de la cultura, la llengua i la identitat nacional catalanes mitjançant la promoció d'activitats com la pel·lícula-debat *Pompeu Fabra* o el cicle anual de teatre Cavall Fort (1973). L'any 1974 i 1999 organitzà la Nit de Santa Llúcia al Teatre Principal, que serví per projectar el prestigi de Lleida en els mitjans culturals catalans. Entre d'altres iniciatives destacà la creació de premis com el de Literatura Jove Enric Farreny (1978), el Josep Lladonosa de biografia i l'Humbert Torres de divulgació científica. Amb voluntat d'esdevenir una entitat mobilitzadora de la societat civil, dugué a terme cursos d'història i de català, activitats en el camp de la música, l'espectacle, edicions de treballs i campanyes de sensibilització i reivindicació de la realitat nacional i cultural en col·laboració amb altres entitats locals. En foren presidents Francesc Porta Vilalta (1971-1974), Simeó Miquel Peguera (1974-1978), Josep Varela Serra (1978-1982), Dolors Sistac Sanvicén (1982-1986), Josep Borrell Figuera (1986-1994), Sal·lustià Estadella Serrat (1994-1998) i Josep Maria Forné Febrer (1998 i en vigència a inicis del segle XXI). *[CAR/JCE]*

Ondulesa, SL

Empresa fundada el 1964 a Fondarella (el Pla d'Urgell) per la família Forn de Mollerussa. La seva activitat se centrà en la fabricació de paper, cartronat-

ges, cartró ondulat i envasos i capses de cartró. Amb períodes en què arribà a la cinquantena de treballadors, l'any 2007 comptava amb una plantilla de 32 treballadors. A l'agost de 2006 l'empresa fou absorbida per Suministros Celulósicos SLU. La facturació de la societat extingida era de 6 milions d'euros.

[JoCC]

Orfeó Joventut de Bellpuig

Creat l'any 1919 per mossèn Jaume Serra Torrents i Ramon Saladrigues Oller, el composaven alumnes del Col·legi Santa Creu. Fem Pàtria fou el lema adoptat en el seu estendard. Participà activament en diferents diades de la Verge dels Dolors, així com en distintes festes locals de la vila i poblacions de l'Urgell, Lleida i Catalunya. El 30 de març de 1920 organitzà la festa de la Llengua Catalana al local del Sindicat Agrícola, però l'esclat de la Guerra Civil suspengué la seva activitat que no es recuperà fins els anys cinquanta, amb la participació, el 1956, en l'Aplec d'Orfeons de Montserrat. Durant la festa dels Dolors de 1966 sorgí l'Orfeó Infantil dirigit per Miquel Saladrigues, alhora que animà, el 1967, el II Aplec Coral de les terres de Lleida que se celebrà al Teatre Goya de Bellpuig, amb la participació de dotze orfeons. Amb actuacions més esporàdiques, a primers d'octubre de 1978 participà en el XII Aplec Coral de les terres de Lleida i el 1984 organitzà la trobada a Bellpuig de corals de la zona de llevant. *[JEM]*

Orfeó Lleida Nova

Agrupació coral fundada l'any 1915. Des dels seus orígens va mantenir un estret lligam amb Joventut Republicana de Lleida. El president honorari va ser Francesc Macià. Estava format per veus mixtes, va arribar a tenir més de cent cantaires i durant un temps va ser molt actiu. Fou dirigit successivament per Julià Carbonell, Lluís Farrús i Rafael Roldós. Després de la mort de qui en fou president i gran impulsor, Josep Coll, la seva activitat començà a minvar fins a desaparèixer completament vers el 1923.

[MBT]

Orfeó Lleidatà

Societat coral que trobà els seus precedents en diverses agrupacions corals fundades a la ciutat durant la segona meitat del segle XIX. La primera fou l'Orfeón Leridano, fundat l'any 1860 per Francesc Vidal Codina. Alhora havien sorgit altres iniciatives corals, com la Sociedad Coral Euterpense La Artesana, vinculada al moviment coral sostingut per Anselm Clavé. Després d'un període marcat per l'absència d'activitat coral, durant els anys vuitanta eixiren altres iniciatives com la Sociedad Coral La Paloma i la Sociedad Coral La Violeta, ambdues d'inspiració claveriana. La represa de l'activitat coral no es produí fins el 1915 amb la refundació de la Societat Coral La Violeta amb el nom Orfeó Lleidatà La Violeta i la creació de l'Orfeó Lleida Nova. Ambdues incorporaven seccions de veus blanques i participaven de l'esperit patriòtic i dels ideals artístics defensats per Lluís Millet i l'Orfeó Català. L'any 1919 l'Orfeó Lleidatà La Violeta canvià definitivament el seu nom pel d'Orfeó Lleidatà. Després d'un temps marcat per les crisis, l'any 1932 l'entitat intentà reconduir la situació amb la figura del director Antoni Virgili Piñol. Les difícils circumstàncies de la Guerra Civil i de la postguerra no facilitaren la represa. Finalment, l'Orfeó Lleidatà es refundà l'any 1953 de la mà de Lluís Virgili Farrà, fill d'Antoni Virgili Piñol. Durant els anys cinquanta i seixanta la seva activitat es projectà a la ciutat i a fora, es creà la coral infantil i una escola de música i obtingué un merescut reconeixement dins el món coral. L'any 1963 impulsà els Cursos Internacionals de Direcció Coral. Durant els anys setanta i principis dels vuitanta desplegà una intensa activitat de caire musical, sense oblidar mai la seva dimensió cívica i cultural. L'any 2008 estrenà la nova seu al carrer Sant Martí de Lleida. *[MBT]*

Orfeó Nova Solsona

Fou fundat l'any 1919 per Mn. Ricard Penina Ruiz, dins del Centre de Cultura Popular. Des del 1920 i fins a la seva dissolució l'1 de gener de 1932, el dirigí Mn. Josep Llucià. L'any 1960 va renéixer de nou sota la direcció de Josep Font Parera. N'havien estat directors Joan Blesa, Mn. Antoni Muntada, Mn. Joan Lladó i, a partir de 1986, Anna Camps Colomés. El curs 1995-1996 va celebrar el 75è aniversari, durant el qual es presentà el llibre de Jordi Tasies Planas *Història de l'Orfeó Nova Solsona*, on resta palesa la seva trajectòria i significació cultural per la ciutat. *[JXS]*

Orfeó Nova Tàrrega

Entitat coral fundada l'any 1915 pel músic targarí Josep Güell Guillaumet. El seu model fou l'Orfeó Català, entitat amb la qual mantenia una estreta relació. El mestre Güell en fou el director fins al moment de la seva mort, l'any 1930. Durant aquests anys va assolir una gran rellevància. Destacà la seva presentació l'any 1925 al Palau de la Música Catalana de Barcelona amb la interpretació del *Magnificat* de J.S. Bach. Després estigué dirigit per l'organista de la parròquia, Mn. Lluís Serret, fins a la seva mort. El va succeir un deixeble del mestre Güell, Jaume Vidal Sastre, qui va estar al capdavant de l'entitat fins el 1968. També se'n feren càrrec durant algun període els mestres Francesc Camps i Carles Melé. Amb Àngel Sans Sorribes inicià una nova etapa que va durar fins a l'any 1998. A continuació, el director fou Lluís M. Virgili Trilla. *[MBT]*

Oriol Anguera, Antoni

Linyola, el Pla d'Urgell, 1906 - Mèxic, 1996

Metge. Després d'estudiar la carrera a Barcelona es doctorà en Medicina a Madrid (1928). Persona de molt àmplia cultura, fou professor adjunt de fisiopatologia a la Universitat de Saragossa, catedràtic de Bioquímica a l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona i a la Facultat de Medicina de Barcelona i director de l'Institut de Ciències Biològiques de Catalunya (1934-1939). De filiació política nacionalista, va estar en contacte amb els grups lleidatans d'Estat Català durant els anys vint i trenta. El 1939 s'exilià a França, d'on va retornar el 1940 i va patir la repressió per responsabilitats polítiques. Va treballar als laboratoris del Dr. Esteve fins que el 1949 acceptà una càtedra de Fisiologia a la Universitat de Córdoba (Argentina). Des de 1957 exercí de professor de Fisiologia General a l'Instituto Politécnico Nacional de Mèxic. El 1966 va ser nomenat membre de l'IEC. Publicà nombrosos llibres científics, així com d'assagística general, entre els quals destaquen el primer manual d'edafologia en català *Què és la ciència del sòl* (1938, amb Josep Valle Arribas), *Conceptes. 1939 Assaigs* (1938) o *Fisioquímica para biólogos* (1953). Va tenir tres germans també metges (la professió del pare) i quatre germanes mestres (que seguiren la professió de la mare). El seu germà Josep Oriol (Linyola, el Pla d'Urgell, 1905 - Barcelona, el Barcelonès, 1992) destacà en la recerca sobre la tuberculosi. *[JGS]*

Ormo Oms, Josep

Ramader i polític. Membre del PRR. Va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida el 1917 i el 1920. El 1930 va ser nomenat regidor però no prengué possessió del càrrec. Fou escollit novament regidor en les eleccions de 1931 i 1934. Formà part de la Comissió Gestora instal·lada arran els Fets d'Octubre de 1934. *[JAS]*

Oró Florensa, Joan

Lleida, el Segrià, 1923 - Barcelona, el Barcelonès, 2004

Bioquímic. Llicenciat en Ciències Químiques a la UB (1947) i doctor per la Universitat de Houston (1956), on el 1963 fou nomenat catedràtic de Bioquímica. Col·laborador en projectes d'investigació de la NASA, fou *U.H. Principal investigator NASA Lunar Sample Analysis. Apollo Mission* (1967-73) i membre de l'equip d'anàlisi mol·lecular *Viking Mission, NASA, Unmanned Mars Landing* (1970-78). Catedràtic de Biofísica per la UAB (1971) hi creà l'Institut de Biologia Fonamental. Membre de la Junta Espacial de l'Acadèmia Nacional de Ciències que assessorà el govern dels EUA sobre els projectes d'exploració espacials. Autor de nombroses publicacions en revistes científiques, fou responsable de la creació de l'Institut de Biofísica i Neurobiologia Flor de Maig (1975), la Fundació Catalana per a la Recerca (1987) i el Programa d'Estudis Catalans Gaspar de Portolà a la Universitat de Berkeley, Califòrnia (1987), entre altres. El 1980 tornà a Catalunya per col·laborar en els nous plans de desenvolupament energètic i l'estudi de fonts alternatives d'energia. El mateix any fou elegit diputat al Parlament de Catalunya per CiU, renunciant-hi poc després. Les seves recerques sobre l'origen de la vida i l'exploració de l'espai foren reconegudes a través de premis com la Medalla d'Or de la Ciutat de Lleida (1976), Creu de l'Orde Civil d'Alfons X el Savi (Madrid, 1983), Alexander Ivanovich Oparin Medal Award per ISSOL (Berkeley, 1986), Creu de Sant Jordi (1991), Medalla d'Or de la Fundació Catalana per a la Recerca (1996), Medalla President Francesc Macià (2000) i Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya (2004). Nomenat doctor honoris causa per la Universitat de Granada (1972),

la Universitat de Houston (1998) i la UdL (1999). El 1993 es creà a Lleida la Fundació Joan Oró amb l'objectiu d'impulsar la investigació científica i tècnica, promoguda fonamentalment per l'arquitecte Francesc Oró Oró, qui n'ocupà la vicepresidència. *[AJM]*

Orobitg Carné, Norbert

Tàrrega, l'Urgell, 1915 - Lleida, el Segrià, 1995

Mestre, escriptor i pintor. Com a escriptor va conrear diferents gèneres, entre els quals cal esmentar les novel·les inspirades en la seva experiència personal de la Guerra Civil i l'exili, i en l'àmbit de la pintura va destacar com a paisatgista. Militant del PSUC, va ocupar diferents càrrecs durant la guerra, entre els quals el de regidor de l'ajuntament de Tàrrega. Mentre va durar la Segona Guerra Mundial va participar en els serveis d'evacuació de refugiats. Després de retornar a Catalunya el 1957, continuà col·laborant amb el PSUC, per la qual cosa va ser condemnat a dos anys de presó (1964). A Andorra va crear l'editorial Mirador del Pirineu (1970) i la revista *Claror* (1973). Va escriure una autobiografia: *Per la llibertat i la democràcia* (Lleida, 2001). *[JBP]*

Oronich Miravet, Jaume Manuel

Lleida, el Segrià, 1947

Enginyer tècnic industrial i polític. Afiliat a la Confederació de Sindicats Cristians i a CDC (1978), en va ser conseller nacional, membre del comitè executiu nacional i president de la intercomarcal. Membre del Consell Comarcal del Segrià (1987-1991), president d'aquest entre 1988-1990 i regidor a la Paeria de Lleida (1987-1991). Va ser alcalde de la ciutat entre 1987 i 1989 a través del pacte CiU, AP i el Grup Independent Freixes (GIF). Una moció de censura a mitjans del seu mandat li va fer perdre l'alcaldia, que tornà a ocupar el socialista Antoni Siurana. També fou diputat al Parlament de Catalunya les legislatures 1984-1988 i 1988-1992 i delegat del Govern de la Generalitat de Catalunya a Lleida durant set anys. *[JCE]*

Orrit Ambrosio, Víctor

Tremp, el Pallars Jussà, 1959

Funcionari del DARP de la Generalitat i polític. Afiliat a la UGT i membre de la Comissió Executiva de la Federació de les Comarques de Lleida del PSC. Entre 1983 i 1991 va ser regidor de l'ajuntament de Tremp pel PSC. L'any 1991 n'ocupà l'alcaldia fins a l'any 2003. Diputat provincial des del 1995 fins el 1998. Membre de la comissió de traspassos Estat-Generalitat des de 1995. També fou membre del Consell Nacional de la Federació de Municipis i de la Comissió de Cooperació Local. El 13 de gener del 2004 va ser nomenat subdelegat del govern de la Generalitat a l'Alt Pirineu i Aran. A les eleccions municipals de 2007 va ser elegit regidor de Tremp pel PSC i ocupà de nou l'alcaldia. *[JCB]*

Ortega Garriga, Ramir

Sort, el Pallars Sobirà, 1899 - Mèxic, 1972

Polític. Militant de la Federació Catalana del PSOE. En esclatar la Guerra Civil presidí el Comitè Antifeixista de Reus, ciutat de la qual fou alcalde entre 1937 i 1939. S'exilià el mateix any a Mèxic, on es dedicà a les arts gràfiques. *[JCE]*

Ortiz Martínez, Felip

Lleida, el Segrià, 1977

Esportista. Porter de futbol. Fou campió d'Europa en categoria sub-21 (1998). L'any 2000 aconseguí la medalla de plata als Jocs Olímpics de Sydney amb la selecció espanyola. Format futbolísticament en les categories inferiors del FC Barcelona. L'any 1999 marxà a l'Extremadura, on jugà fins el 2002. Després fitxà pel Gimnàstic de Tarragona, club amb el qual assolí l'ascens a Segona A l'any 2004. La temporada 2005-06 va vestir la samarreta de la Unión Deportiva Salamanca. El 2007-2008 va anar a l'Oriola i retornà després al club tarragoní. *[TSP]*

Orujos de Borjas, SA

Indústria fundada l'any 1912 per dinou propietaris de molins d'oli que es comprometien a dipositar-hi la pinyola, és a dir, els residus de les olives després del seu premsat, per tal de comerciar l'oli resultant. Un procediment per obtenir-lo consistia en afegir sulfur de carboni a la pinyola com a dissolvent, motiu pel qual es coneixien aquestes fàbriques amb el nom popular del *sulfuro*. La fàbrica estava situada a l'avinguda Nostra Senyora de Montserrat de les Borges Blanques (les Garrigues), on després hi hauria la seu de la UTECO i posteriorment d'Agrolés, una ciutat amb renom mundial a nivell oleícola, ja que

l'any 1904 comptava amb 47 fàbriques d'oli d'oliva i 4 de pinyola. El primer president fou Antoni Galtés Mainé, de Vilafranca del Penedès, el vicepresident Josep Piqué Morera i el gerent Nemesi Navés Ricart, els dos darrers de les Borges. Entre els socis n'hi havia amb llicència d'importació i exportació, com Antoni Minguella i Josep M. Farrerons. Altres provenien dels municipis de l'Albagés, Vinaixa, Vimbodí, Montblanc i Lleida. De Lleida hi figura Hermenegild Agelet Romeu, conegut per la seva fàbrica de conserves. Al llarg dels anys trenta i quaranta molts dels molins fundadors van tancar. Tot i això, la SA d'Orujos posseïa un capital xifrat en 825.000 pessetes l'any 1930 i no es va dissoldre definitivament fins el 2000.

[JFB]

P

Padilla Díaz, Miquel

Es Bòrdes, la Val d'Aran, 1961

Polític. Establert de jove a Llavorsí, el 1980 presidí la Unió de Joves de les terres de Lleida (UDC). Posteriorment ocupà la secretaria general de la Internacional de Joves Democratacristians i la presidència del Comitè Executiu de la Intercomarcal d'UDC a les terres de Lleida. L'any 1986 fou diputat per Lleida al Parlament de Catalunya, càrrec que repetí durant la legislatura 1988-1992. Diputat provincial des de 1991 per CiU, ocupà la vicepresidència de la Diputació entre 1995-2007. Les legislatures 1991-1995, 1995-1999, 1999-2003 fou regidor a la Paeria de Lleida, càrrec que renovà a les eleccions de 2007. *[JCE]*

Pagés Costart, Josep

Palamós, el Baix Empordà, 1904 - Barcelona, el Barcelonès, 1974

Notari i polític. El 1935 exercí la seva professió a Bellpuig. Procedent de les files de la CEDA, durant la Guerra Civil es passà a l'Espanya franquista i va ser destinat a Redondela (Pontevedra), on prestà serveis d'informació i exercí càrrecs locals de FET-JONS. El 1939 retornà a Bellpuig, on va ser cap local del partit únic. Notari a Tàrrega des de 1940, en va ser regidor entre 1942-1946 i 1949-1952 i responsable de FET-JONS. El 1943 fou nomenat diputat provincial, càrrec que exercí fins que el designaren president de la Diputació (1946-1950), anys durant els quals va ser procurador a Corts (1943-1949). Va exercir el càrrec de governador civil a Tarragona (1950-1951), Lleida (1951-1956) i Girona (1956-1962). Va mantenir bones relacions amb el governador civil de Lleida, José Carrera Cejudo (1945-1951) i també, durant el seu mandat, amb els homes del Caliu Ilerdenc. Acabada la seva trajectòria política, retornà a l'exercici de la seva activitat professional i esdevingué degà del Col·legi Notarial de Lleida. *[JGS/CAR]*

Pagès Editors

L'any 1989, Lluís Pagès Marigot, després de participar en l'empresa Virgili & Pagès, SA, fundà a Lleida Arts Gràfiques Bobalà SL, dedicada a treballs d'impremta. El 1990 creà Pagès Editors, que es dedicà a l'edició de llibres en català i aranès, fins a assolir un pes rellevant en el panorama editorial català. L'any 1996 posà en marxa, en el marc de la mateixa empresa, l'Editorial Milenio per publicar llibres en castellà. A principis del segle XXI hi treballaven una trentena de persones a la seu del carrer de Sant Salvador, dirigides pel mateix Lluís Pagès, amb Francesc Soldevila Palau exercint de gerent i Ramon Badia Vidal d'editor. Entre totes dues editorials es publicaven uns 180 títols anualment, incloent-hi obres d'història, literatura, assaig, llibres escolars, música, etc. Pagès Editors participà en diversos certàmens editorials internacionals com la Frankfurt Book Fair, la Liber (Barcelona-Madrid) o la FIL (Feria Internacional del Libro de Guadalajara), entre altres. La seva tasca editorial ha estat guardonada amb diversos premis i reconeixements. Es preveia que a finals de 2009 els seus catàlegs arribessin als 2.500 títols publicats.

[FCA]

Pagès Marigot, Lluís

Gironella, el Berguedà, 1941

Empresari. De jove treballà a la granja de propietat familiar com a tècnic agropecuari, alhora que conreava les seves inquietuds culturals. L'any 1970 inicià el seu treball com a linotipista i impressor a Com-

posició Mecànica Virgili, el 1983 creà Virgili & Pagès, SA i l'any 1989 l'empresa Arts Gràfiques Bobalà. El 1990 fundà Pagès Editors i el 1996 posà en marxa l'Editorial Milenio. Membre des de 1995 de la junta directiva de l'Associació d'Editors en Llengua Catalana, n'esdevingué el president el 2005. Ha participat en diversos congressos i trobades professionals com el Congrés Mundial d'Editors celebrat a Barcelona l'any 1996, els congressos de Buenos Aires i de Berlín i la Fira del Llibre de Frankfurt (2007), on la cultura catalana fou la convidada d'honor. Impulsor i defensor d'un concepte descentralitzat de la cultura, estigué vinculat també a altres sectors de la vida cívica del nostre país. L'any 2008 li fou concedida la Medalla d'Or de la ciutat de Lleida. Casat amb la cantant Carme Valls, van tenir un fill i una filla. *[FCA]*

Palacín Nadal, Santiago

Estadilla, Osca, 1908 - ?

Polític. D'origen aragonès, s'instal·là a Balaguer on inicià la seva carrera política. Membre destacat, i activista força popular, del BOC a les terres de Lleida, fou candidat per aquesta circumscripció en les eleccions al Parlament de Catalunya (1932) i a les legislatives de 1933. Integrant també de la UPA, seria un dels homes clau en el discurs agrari del BOC i del POUM. Com a conseqüència de la intensa conflictivitat agrària dels anys trenta, va passar a la presó uns mesos de 1934. També destacà pel seu activisme anticlerical, tot i que durant la Guerra Civil va protegir algunes religioses de la repressió revolucionària. En aquella època va desenvolupar a Lleida diverses tasques per al partit i la Generalitat al departament d'Agricultura. Fou detingut el maig de 1937 durant la repressió del POUM i traslladat a Barcelona, on fou empresonat fins a principis de setembre. La primavera de 1938 fou mobilitzat. A principis de febrer de 1939 va passar a França, però dies després tornà a Espanya. Fins al juny de 1940 passà per diverses instal·lacions concentracionàries i de treball gallegues. Posteriorment s'instal·là a Barcelona amb la seva família. El 1944 va ser sotmès a un consell de guerra a Lleida, després d'haver estat detingut l'any anterior per la guàrdia civil. Fou condemnat a una pena de 30 anys de reclusió major i posat en llibertat condicional el setembre de 1945 per problemes de salut. Tornà a instal·lar-se a Barcelona. *[JSSJ]*

Palacín Soldevila, Ricard

Lleida, el Segrià, 1891-1933

Advocat i polític. De família acomodada i propera al republicanisme federal, estudià Dret a Barcelona d'on retornà el 1907 per dedicar-se a l'advocacia i a l'activisme polític i cultural. Formà part d'un col·lectiu de joves crític i satíric amb la vida política oficial de la ciutat, des de les planes de les publicacions satíriques *Mortalla* (1909) i *Poticràcia* (1910). Iniciat políticament a Joventut Republicana, entitat que presidí, fou elegit regidor a l'ajuntament de Lleida el 1917, any en què Humbert Torres guanyà l'alcaldia de la ciutat. El 1922 renovà de nou el càrrec. Tingué un pes polític important en la creació del PRC (1920). El 1923 acceptà, enmig d'un gran escàndol polític, el nomenament d'alcalde de Lleida per reial ordre, càrrec que lliurà a Francesc Xammar, en ser coneixedor del cop d'estat de Primo de Rivera. El 1925 ingressà a la lògia maçònica Pitàgoras. Participà en la conferència fundacional d'ERC (1931) i formà part del primer directori del partit (1931-1932). Va ser elegit, el 1931, diputat a la Diputació provisional de la Generalitat per Lleida i diputat a Corts a les legislatives del mateix any. El 1932 guanyà un escó al Parlament de Catalunya. Malalt i retirat a Puigcerdà per restablir-se, morí amb tot just 42 anys. *[CMC]*

Palau Abad, Francesc

Albesa, la Noguera, 1907 - Mèxic, 2001

Metge. Pare de l'artista Marta Palau Bosch. D'ideari anarquista, va dirigir la Clínica Popular que la CNT havia obert a Terrassa (1935), ciutat de la qual fou regidor i director de l'Hospital Militar que hi funcionà durant la Guerra Civil (1936-1937), on s'investigava com millorar la tècnica de les transfusions de sang. El 1939 s'exilià a França i posteriorment a Mèxic, on continuà exercint la medicina. *[JCE]*

Palau Bosch, Marta

Albesa, la Noguera, 1934

Artista. Filla del metge republicà exiliat Francesc Palau Abad, s'establí a Mèxic amb la seva família, on es formà a l'Institut Nacional de Belles Arts, i féu estudis de gravat a Califòrnia i de tapís a Barcelona, amb Grau Garriga. Artista polifacètica i de llarga trajectòria, féu incursions en la pintura, el gravat, la ceràmica i els tapissos. Exposà per diversos països

d'Amèrica i d'Europa. Coordinadora del Centre d'Art Modern de Guadalajara (Jalisco, 1973-1976), és autora de *Sellos de la España sellada* (Universidad Nacional Autónoma de México, 1976), *Homenaje a Lázaro Cárdenas* (1979) o *Mis caminos son terrestres*, a la Sala Nacional del Palau de Belles Arts de Mèxic (1985). L'any 2007 l'editorial Turner edità una retrospectiva, *Marta Palau. Naualli*, per la seva trajectòria creativa. *[CMC]*

Palau Tàpies, Jaume

Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1941

Cantant. Conegut amb el nom artístic de *Santy*. A finals dels anys cinquanta començà com a solista en grups de música lleugera de Mollerussa com Capri o Capell. El 1960 es traslladà a Barcelona. Els primers enregistraments els féu amb BELTER i després amb Columbia, MARFE i Padobal. El seu repertori, segons la moda a l'ús, es composava de versions en castellà o català d'èxits del moment, sobretot dels festivals de la cançó més importants de l'època com Eurovisión, San Remo, Benidorm o el del Mediterráneo en el qual triomfà el 1966. Aconseguí fer-se un bon espai entre els solistes melòdics de caire modern d'aleshores, sovintejà les actuacions per tota la geografia espanyola, aparegué regularment a programes de ràdio i televisió i fou protagonista habitual en reportatges a les revistes musicals i del cor més conegudes. Santy es casà amb Mª de los Ángeles Rodríguez, una de les cantants més importants de la primera meitat dels anys 60, *Gelu* de nom artístic. A mitjans dels anys 70 abandonà la cançó i es dedicà als negocis, alguns relacionats amb sales de festa i discoteques. *[JdeCF]*

Palau, Antoni

Lleida, el Segrià, 1838 - Tucumán, Argentina, 1912

Metge i hoteler. Exercí la seva professió a l'Argentina, on se'l considerà precursor de la hidrologia i la climatologia mèdiques, que impulsà des de la direcció del primer balneari-hotel que s'obrí en aquest país. Popularitzà el consum d'aigua mineral, que comercialitzà amb la marca Aigua Palau. *[JCE]*

Pallaresa, La; La Montañesa

Nom popular que van rebre als Pallars i a l'Urgell les diferents companyies de transport de viatgers que operaven a la línia Tàrrega-Val d'Aran abans de l'aparició de l'Alsina-Graells i que enllaçaven els Pallars i Aran amb Barcelona. A principis de segle La Montañesa de Tàrrega oferia el servei de cotxe o tartana fins a Tremp, i per acord amb la societat Montañesa Leridana Automóvil de Tremp es va fundar la Hispano Montañesa o Hispano Pallaresa, primera empresa de Tàrrega que inicià el servei amb vehicles de motor i que fou una de les primeres companyies espanyoles d'automòbil. Aquesta va haver de competir amb la també targarina empresa La Catalana d'Enrique Clua, per la mateixa línia, i el 1909 amb una altra companyia que es va fer amb la concessió: la Delahaye Española. A la dècada de 1910 la línia pràcticament sempre va estar a les mans de la Pirenaica Pallaresa de Laurentino de Bergua, amb seu també a Tàrrega. La dècada de 1920 significà la convivència de dues empreses: la Pirenaica Pallaresa amb llicència per a la línia Tàrrega-Esterri d'Àneu, i La Catalana per a la línia Tàrrega-Sort. El 1929, totes aquestes companyies van desaparèixer en aconseguir les línies l'Anònima Alsina-Graells d'Auto-Transports. *[JBC]*

Pallé Pont, Francisco

Propietari agrari i fabricant d'oli d'oliva de Camarasa (la Noguera) des de 1935, moment en què va adquirir i reformar un dels molins existents a la vila. Després de la Guerra Civil, el molí comptava amb dues premses hidràuliques i, segons dades del Sindicato Nacional del Olivo, cap al 1956 es trobava entre els 10 primers molins de les comarques de Lleida pel que fa a capacitat de mòlta. Propietat de Francesc Rubió Pallé (nét de l'iniciador dels negocis oliers dels Pallé), el molí va deixar d'estar actiu a la dècada de 1980. *[RRM]*

Pallé Torres, Glòria

Lleida, el Segrià, 1961

Esportista i política. Amb només 19 anys es proclamà campiona d'Espanya dels 800 metres. Tres anys més tard, en els Jocs del Mediterrani disputats a Casablanca, aconseguí la medalla de bronze en els 1.500 metres. Fou en aquesta mateixa distància on l'any 1986 es tornà a proclamar campiona d'Espanya. En la dècada següent abandonà l'atletisme per dedicar-se a la política. Militant d'UDC, ocupà diversos

càrrecs com el de directora general d'Esports de la Generalitat (2000-03), el de diputada al Parlament de Catalunya (1992-99) i el de diputada a la Diputació de Lleida (2003-07). Entre 2003-07 fou regidora a l'ajuntament de Balaguer, ciutat per la qual tornà a sortir elegida als comicis de 2007. Renuncià al càrrec a l'octubre del mateix any. *[TSP]*

Pallejà Mañanet, Joan

Lleida, el Segrià, 1889 - Barcelona, el Barcelonès, 1971

Cineasta. Estudià litografia i dibuix a Barcelona. Debutà com a director amb *Una piedra cae al lago* (1916). Va escriure i dirigir *Lilian* (1921), popular western presentat com un film nord-americà i que signà com a *John Pallears*. Amb el sonor reorientà la seva carrera com a muntador. Durant la Guerra Civil fou cap de documentals de Laya Films, productora de la Generalitat, i dirigí títols propagandístics com *Fury over Spain*, amb Louis Frank, o la vuitena part de *Madrid, tumba del fascio*, ambdós per a la productora de la CNT SIE Films (1937). Després es consolidà com a muntador en productores com CIFESA, PECSA o IFISA, en què treballà fins als seixanta amb directors com Luis Marquina, Ricardo Gascón o Ignasi F. Iquino. *[OBB/SMS]*

Pallerola Munné, Domènec

Bellmunt d'Urgell, l'Urgell, 1903 - Tolosa de Llenguadoc, França, 1993

Advocat, assagista i narrador. Conegut com Domènec de Bellmunt. Col·laborador de la premsa lleidatana, de *La Veu de Catalunya* i *L'Opinió* entre altres mitjans, fou secretari de Lluís Nicolau d'Olwer, líder d'AC. S'exilià a París durant una part de la dictadura de Primo de Rivera, on continuà exercint el periodisme. Retornat a Catalunyava treballà a *La Publicitat*, *L'Opinió* i *La Rambla*, que dirigí. Fruit d'aquesta carrera periodística, és considerat un dels pioners del reporterisme al país. A les eleccions constituents de 1931 va ser candidat pel PCR a un escó parlamentari per Lleida. El 1939 s'exilià a Tolosa, on dirigí *Foc Nou* (1944-1947) i on tornà anys després definitivament. Col·laborador també de *la Mañana* o l'*Avui*, publicà, entre altres: *Senyoreta desitja casar-se* (1933), *L'organització internacional del treball* (1930), *La revolució i l'assistència social* (1937), *Lluís Companys, la seva vida, la seva obra, la seva mort gloriosa* (1945), *Causes de l'anticlericalisme espanyol* (1967), *Cinquanta anys de periodisme català* (1975) i, ambientades a les comarques urgellenques, *Boires i candelers* (1973), *Els primers records* (1973) i *Vida i miracles del Pilar d'Almenara* (1984). El 1991 rebé la Creu de Sant Jordi. *[CAR]*

Pàmias Grau, Jordi

Guissona, la Segarra, 1938

Poeta i professor. Llicenciat en Filologia Romànica, es dedicà durant trenta anys a l'ensenyament secundari a Lleida, on esdevingué mestre de joves generacions de literats. La seva activitat poètica s'inicià el 1969 en guanyar el Premi Joan Salvat Papasseit amb *La meva casa*, i abasta més d'una quinzena de llibres, entre els quals una truncada edició de l'obra completa (1982-86). Destaquen en aquesta producció, que evolucionà amb el temps i s'estructurà en diferents cicles poètics, llibres com *Flauta del sol* (1978, Premi Carles Riba), *Lluna d'estiu* (1985), *Àmfora grega* (1985, Premi Vicent Andrés Estellés), *El camí de ponent* (1990), *L'alegria velada* (1992), *Entre el record i el somni* (1992, Premi Ciutat de Palma), *La plana verda* (1994), *Fuga del mil·lenni* (2000), *Narcís i l'altre* (2001, Premi Miquel de Palol) i *Terra cansada* (2004, Premi de la Crítica Serra d'Or i Premi Nacional de la Crítica). També es dedicà esporàdicament a altres gèneres, com el teatre (*Camí de mort*, 1979) o el dietari (*Quadern de tres estius*, 1986). Rebé la Creu de Sant Jordi el 1999. *[ATR]*

Pàmies Bertran, Teresa

Balaguer, la Noguera, 1919

Escriptora i periodista. Filla del dirigent comunista Tomàs Pàmies Pla i parella del secretari general del PSUC Gregorio López Raimundo. En la Guerra Civil va ser dirigent de les JSU, una de les fundadores de l'Aliança Nacional de la Dona Jove i redactora en mitjans comunistes. Durant l'exili, en què va recórrer un llarg periple per França, la República Dominicana, Mèxic, Belgrad i Praga, fins que s'instal·là a París als anys cinquanta, es dedicà fonamentalment al periodisme. Continuà aquesta activitat, juntament amb la literària, un cop retornà a Catalunya el 1971. Col·laborà al diari *Avui*, la revista *El Temps* o Catalunya Ràdio, entre altres mitjans. La seva obra estigué marcada pel compromís polític i se centrà sobretot en el temps de la República, la Guerra Civil i les se-

ves conseqüències. Amb *Testament a Praga*, signada amb el seu pare, guanyà els premis Josep Pla (1970) i Crítica Serra d'Or de prosa narrativa (1972). En la seva producció destacaren *Quan érem capitans* (1974), *Dona de pres* (1975), *Crònica de la vetlla* (1975), *Amor clandestí* (1976), *Jardí enfonsat* (1992, Premi de les Lletres Catalanes en prosa de no ficció), *La filla del Gudari* (1997), *Cròniques de comiat* (2000), *Els anys de la lluita* (2001), *L'aventura d'envellir* (2002), *Conviure amb la mort* (2003, en col·laboració amb Pilar Rahola i Margarita Rivière), *Estem en guerra* (2005) o *Radio Pirenaica* (2007). Fou mereixedora de diversos premis i distincions, com la Creu de Sant Jordi (1984), la Medalla d'Or al Mèrit Artístic de l'ajuntament de Barcelona (2000), el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (2001) o el Premi Trajectòria de la Setmana del Llibre en Català (2003). El seu fill és l'escriptor i periodista Sergi Pàmies. *[FrGP]*

Pàmies Pla, Tomàs

Balaguer, la Noguera, 1889 - Praga, Txecoslovàquia, 1966

Transportista, dirigent polític i sindical. Pare de l'escriptora Teresa Pàmies Bertran. Va militar al Partit Comunista Català i després al BOC alhora que a la CNT. Va participar en el moviment de suport al pronunciament de Jaca de 1930 que es va organitzar a Lleida. Va ser candidat a les llistes del BOC a les municipals de 1931, a Balaguer i a les eleccions al Parlament de Catalunya de 1932 per la circumscripció lleidatana. Es va fer expulsar del BOC i més endavant va ingressar a la UGT i va mantenir contactes amb el Partit Comunista de Catalunya. Al juliol de 1936 va formar part del Comitè Revolucionari de Balaguer, primer en representació d'UGT i després també del PSUC. Més tard va ser nomenat administrador del Sanatori Mental que la Generalitat va organitzar a l'antic monestir de les Avellanes, Os de Balaguer (la Noguera). Una bona part de l'exili el va viure a Praga. Va deixar escrites unes memòries que la seva filla Teresa va publicar comentades: *Testament a Praga* (1971). *[JBP]*

Pané Argelich, Josep

la Fuliola, l'Urgell, 1900-1979

Pagès, sindicalista i polític. De jove, a la Fuliola, va fundar un ateneu i una cooperativa, alhora que editaven la revista *Combat*. Militant del BOC i del POUM, i de la UPA, va participar en el grup de suport a l'alçament de Jaca el 1930, en la lluita contra el novè que la Companyia Canal d'Urgell cobrava als regants, i en els Fets d'Octubre. Va formar part de les milícies del POUM des de l'inici de la guerra i va ser ascendit a comandant de brigada de l'Exèrcit Popular. Després de complir presó es va incorporar al Front de la Llibertat i a l'MSC. Exiliat a Veneçuela, va treballar a l'Escuela Superior Militar. Ja gran, va tornar a fer de pagès a l'Urgell de la seva joventut i participà en la fundació de la Unió de Pagesos. El 1977 formà part de la candidatura lleidatana de Socialistes per Catalunya. *[JBP]*

Pané Artigues, Josep

la Fuliola, l'Urgell, mitjans segle XIX

Rellotger. El seu germà Joan, amb un obrador al carrer de les Piques de Tàrrega, seguí aquest ofici que desenvolupà al llarg de la seva vida. Amb rics coneixements en sistemes cronomètrics, d'ordre natural i tecnològic, Pané publicà el 1909 *Cronometría popular. Contiene: instrucciones sobre el tiempo, con reglas fijas para el buen régimen de los relojes. Medios e instrumentos nuevos que facilitan la construcción de cuadrantes solares*. *[JoCC]*

Pané Mercé, Josep

Guissona, la Segarra, 1908-1981

Enginyer agrícola. Va ser un destacat genetista vegetal que va obtenir nombroses varietats de blat, ordi, civada, alfals i ametller. El blat fariner Pané 247 és una varietat de gran adaptabilitat a condicions climàtiques adverses i de gran capacitat d'afillament i de creixement primaveral que va aconseguir una gran popularitat pel seu rendiment en els secans i regadius de Castella i de la vall de l'Ebre, on encara ara és una de les varietats més conreades. La varietat Pané 2 va ser molt preuada per la seva adaptació als secans àrids. Destacat dirigent del Sindicat Agrícola de Guissona, on va realitzar les seves investigacions, fou Premi Nacional d'Investigació Agrària el 1956 i va rebre la Gran Creu al Mèrit Agrícola el 1975. *[AMB]*

Pané Sans, Francesc

les Borges Blanques, les Garrigues, 1955

Llicenciat en Filologia Catalana, escriptor i polític.

Entre la seva producció narrativa destacà *Una fosca lluna d'abril* (1992), Premi Ciutat de Mollerussa de Novel·la Breu 1991, *L'ombra dels minarets* (1998), *Digueu-li Dulima* (2003) i reculls de narracions com *Els llavis de Pandora* (1986). Publicà també poesia, com ara *Hores d'olivera* (1997), Premi Miquel Martí Pol 1996, o *Dames d'escorça* (2001), i un llibre de memòries, *Tendres van ser els dies* (2002). Fou un dels cofundadors del grup literari La Gralla i la Dalla de Lleida (1978-1985). Exercí de professor de llengua i literatura catalanes. Secretari General del PSUC a Lleida i membre de la direcció del sindicat d'Ensenyament de CCOO (1989-1992). Entre 1995 i 2007 fou regidor de l'ajuntament de Lleida per ICV, formació de la qual va ser-ne el president a Lleida entre 1985 i 2001. L'any 2006 va ser escollit diputat al Parlament de Catalunya. *[MPT]*

Paniello Grau, Francesc

Lleida, el Segrià, 1900 - Mèxic, 1971

Metge i polític. Membre del consell directiu d'Estat Català amb Francesc Macià, intervingué en els Fets de Prats de Molló (1926). Tornà a ser membre del consell executiu d'Estat Català el 1938. S'exilià a Mèxic, on s'instal·là com a oftalmòleg, i col·laborà en les tasques socioculturals de l'exili català. Fou membre de la Comunitat Catalana de Mèxic i directiu del Consell Nacional de Catalunya i de la Confederació d'Organitzacions Catalanes d'Amèrica. Participà en la Institució de Cultura Catalana i patrocinà el Premi Magí Morera als Jocs Florals de la Llengua Catalana. *[JGS]*

Pardell Alentà, Helios

Llardecans, el Segrià, 1946 - Barcelona, el Barcelonès, 2008

Metge i cirurgià. Doctor en Medicina i Cirurgia per la UAB (1973), s'especialitzà en Medicina Interna. Fou professor de la Facultat de Medicina de la UB (1976-1998). Entre 1980 i 1999 va dirigir el Servei de Medicina Interna de l'Hospital de la Creu Roja de l'Hospitalet de Llobregat. Presidí la Liga Española para la lucha contra la Hipertensión Arterial (1988-1991) i el Consell Assessor sobre Tabaquisme del departament de Salut de la Generalitat de Catalunya (1991-2004), així com la Societat Catalana d'Hipertensió Arterial (1998-2000), de la qual també fou membre d'honor. Va crear el Centre d'Estudis Col·legials del Col·legi de Metges de Barcelona (1982-2002). Secretari executiu del Consell Català de la Formació Mèdica Continuada, fou també assessor de l'OMS per a programes de prevenció i control de les malalties cròniques. Autor de nombrosos llibres i treballs científics, destaca el *Manual de Hipertensión Arterial* (1988), *Manual de Diagnóstico y Tratamiento del Tabaquismo* (1996) i *Formación Médica Continuada, a debate* (2001). El 2005 va rebre el premi a l'excel·lència professional en educació mèdica del Consell de Col·legis de Metges de Catalunya. *[EMS]*

Pardell Veà, Agnès

Llardecans, el Segrià, 1954

Professora i política. Doctora en Dret per la UB. Des de 1984 fou professora de la UdL i esdevingué catedràtica de Dret del Treball i de la Seguretat Social l'any 2002. El 1992 fou nomenada vicepresidenta de la comissió gestora, contemplada en la llei de creació de la UdL de 1991. L'any 2002 va ser elegida degana de la Facultat de Dret de la UdL. Al marge de la vida acadèmica, fou advocada de CCOO entre 1977 i 1980, secretària de l'ajuntament de Balaguer (1980-1983), regidora de Treball i Promoció Econòmica de l'ajuntament de Lleida (1995-1999), diputada al Parlament de Catalunya (2006) per les llistes del PSC i regidora de l'ajuntament del seu poble natal per la candidatura Independents per Llardecans-Progrés Municipal (2007). L'any 2005 havia estat designada membre de la Comissió Assessora de la Generalitat de Catalunya, alt òrgan consultiu del govern de la Generalitat. Entre les seves obres destaquen *El derecho colectivo del trabajo en la Carta Social Europea* (1990), *Les dones en el món del treball a les terres de Lleida* (1994), escrita juntament amb Sílvia Puertas, *La reforma de las pensiones de 1997* (1999), obra de la qual n'assumí la coordinació, i *Familia y Seguridad Social: los últimos retoques legales* (2004). *[EMS]*

Pardo de Santayana Suárez, José Manuel

Santander, Cantàbria, 1913 - ?

Enginyer agrònom i polític. Designat governador civil de Lleida (1943-1945) i també cap provincial del Movimiento davant la unificació dels dos càrrecs polítics (1943), era un clar exponent de la dreta conser-

vadora i catòlica del país. Anteriorment havia ocupat els càrrecs de conseller nacional del SEU (1939), Jefe Provincial de Política Agraria de Bajadoz (1940) i posteriorment el de Delegado Provincial de Sindicatos, també a Badajoz. Proper al Caliu Ilerdenc, fou home de confiança d'Eduardo Aunós Pérez a Lleida, on romangué fins el 1945 per passar a ocupar successivament el càrrec de governador civil de Saragossa, les Balears i la Corunya. *[JCE]*

Pardo Mestres, Maria del Carme

Lleida, el Segrià, 1957

Assessora fiscal i política. Encetà la seva trajectòria militant en l'organització independentista PSAN i el Grup de Dones, de clara orientació feminista. Més tard s'incorporà a la Joventut Socialista de Catalunya i finalment ingressà al PSC. Regidora a la Paeria de Lleida durant les legislatures 1983-1991 i consellera al Consell Comarcal del Segrià en la primera legislatura (1987-1991). Formà part de l'Executiva del PSC de la ciutat de Lleida i de la Federació del PSC de les comarques de Lleida. Posteriorment treballà com a assessora fiscal. *[JCE]*

Parellada SL

Empresa lleidatana dedicada al transport de viatgers. Fundada el 1927, els seus tallers estigueren situats en diferents punts de la ciutat. La seva activitat consistia tant en serveis discrecionals (transports a la carta, escolars, fàbriques, entre altres) com també en línies regulars d'àmbit local (com Lleida-Borges-Tàrrega o la Granja d'Escarp-Graus, entre altres). El 1989 es constituí com a societat limitada. Salvador Rubio Curcó en fou director comercial i Jaime Gasol Mora, gerent. *[AJH]*

Parrano, lo

Vegeu Pubill Díaz, Enric *[JdeCF]*

Partit Lleidatà

Fundat el 1983 per Josep Font Huguet (Bellpuig, l'Urgell, 1936-1988), industrial, procedent de CC-UCD. D'ideologia imprecisa, posava l'accent en la suposada particularitat de la província de Lleida. Va concórrer a les eleccions autonòmiques de 1984 amb escàs èxit. El seu fundador va obtenir un escó de regidor a l'ajuntament de Bellpuig el 1984. *[JBP]*

Partits polítics de la Val d'Aran

A la Val d'Aran, d'ençà de la recuperació de la democràcia s'ha articulat una estructura pròpia de partits polítics la major part dels quals s'han anat coalitzant amb formacions d'àmbit català per tal de presentar-se a les successives conteses electorals. Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès (UA-PNA) fou fundat l'any 1980 a Vielha a partir de l'associació de veïns els Terçons. Tenia signat un pacte de col·laboració amb el PSC. L'any 1999 junt a l'agrupació d'electors Gent d'Aran i el PSC es presentà a les eleccions sota les sigles de Progrés Municipal de Catalunya. En aquests anys s'han constituït altres agrupacions d'electors com Independents de Lairissa (1991) o Amassadi per Aran (1999). PDA, creat el 1983 i integrat dins CDC. Junt amb UDA formà la Coalició Aranesa (CA-CiU) que es dissolgué l'any 1992 arran de la moció de censura d'UDA contra la síndica Maria Pilar Busquets, del PDA. El 1995 va esdevenir Convergència Democràtica Aranesa-Partit Nacionalista Aranès (CDA-PNA). UDA, creat el 1982 i integrat dins d'UDC. A les eleccions de 1995 va concórrer per separat de CDA-PNA. El 1999 trencà el seu vincle amb UDC i s'integrà al PP sota les sigles d'Unión Popular Aranesa (UPA). Partido Renovador de Arties-Garòs, creat el 1999. Es tractava d'un partit local del terçó d'Arties e Garòs. *[JCB]*

Pascual Esteve, Vicenç

Xilxes, la Plana Baixa, 1907 - ?

Industrial. Establert de jove a Lleida, hi cursà estudis. Exiliat a Panamà (1938), hi fundà i dirigí l'empresa alimentària Grupo Pascual. Ocupà diversos càrrecs al Sindicat d'Industrials, al Banc Nacional de Panamà, al Banc Continental i ha estat membre de diverses associacions cíviques com l'Hospital del Nen o l'Institut Panameny d'Art. La seva contribució al desenvolupament del país li ha estat reconeguda pel govern de Panamà amb l'Orde de Vasco Núñez de Balboa. *[JCE]*

Passió de Cervera

Representació teatral d'origen i contingut religiosos, d'arrel medieval, que en el cas de Cervera (existeix també en altres poblacions catalanes) està documentada des de 1481. Tenia lloc durant diversos diumenges de Quaresma i també el Divendres Sant, i

hi intervenien dotzenes de persones de la ciutat, en una tradició que sol passar de pares a fills. El text representat a inicis del segle XXI (*Cristo, Misterio de Pasión*), datat de 1940, era obra dels escriptors locals Emili Rabell i Josep M. Sarrate, amb música de Jesús M. Quintana, i des de 1990 se'n feien també un nombre creixent de representacions en català. L'any 1967 es va inaugurar l'actual Gran Teatre de la Passió, amb un aforament de 2.000 persones. El text antic, escrit pels preveres Baltasar Sança i Pere Ponç el 1534, i que algun cop es tornà a representar de forma excepcional en els darrers anys del segle XX, fou donat a conèixer per Agustí Duran Sanpere el 1915, i editat pòstumament amb la intervenció de la seva filla Eulàlia Duran Grau (1984), així com també, amb variants, per Ramon Miró (1996). Altres versions d'aquesta representació tenien tradició en diverses localitats catalanes i lleidatanes, com és el cas del Palau d'Anglesola (el Pla d'Urgell) o més recentment Balaguer (la Noguera). *[ATR]*

Pastor Bodmer, Alfred

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1945

Economista i polític. Germà del dibuixant Perico Pastor, va ser secretari d'Estat d'Economia entre 1993 i 1995 en el darrer govern del PSOE presidit per Felipe González (1993-1996). Prèviament ocupà el càrrec de vocal de la junta directiva del Círculo de Economía (1989-1992). Exercí la docència com a professor d'economia de l'IESE (Barcelona). Especialista en la UE i política econòmica espanyola. Entre 2001 i 2004 fou degà i catedràtic de la China-Europe International Business School (CEIBS), escola de negocis internacional coordinada per la Comissió Europea i el govern xinès. En reconeixement a la seva trajectòria va ser guardonat amb la Gran Creu de l'Orde del Mèrit Civil pel ministeri d'Afers Exteriors (2004). L'any 2008 publicà *La ciencia humilde. Economía para ciudadanos*. *[JCE]*

Pastor Bodmer, Perico

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1953

Pintor, dibuixant i gravador. Germà de l'economista i polític Alfred Pastor Bodmer. Amb estudis d'arquitectura i de gravat al Conservatori de les Arts del Llibre de Barcelona, la seva obra, centrada en escenes quotidianes, paisatges i natures mortes, es caracteritzà per la gestualitat, una varietat cromàtica i la utilització de pinzells xinesos i paper oriental. Residí a Nova York, on col·laborà com a il·lustrador i crític d'art en diferents publicacions com el *New York Times* o les revistes *Village Voice*, *Variety* i *Gentleman*, entre d'altres. A partir de 1981 es dedicà a la pintura, tot i que esporàdicament il·lustrava per a diaris com *El País* o *La Vanguardia*. El 1993 exposà al Museu d'Art Jaume Morera, en motiu d'haver-li estat concedida la Medalla Morera (1992). En aquesta ocasió, s'edità un catàleg a càrrec del crític d'art Daniel Giralt Miracle. La seva obra es troba en diverses col·leccions com la de la Fundació la Caixa de Barcelona, l'ajuntament de Barcelona, el Banc d'Espanya, així com al Fons d'Art Jaume Morera de Lleida. El 1997 rebé el premi especial del Comitè Olímpic Espanyol (COE) a la Biennal de l'Esport en les Belles Arts. En els darrers anys ha fet exposicions tant individuals com col·lectives en ciutats com Salamanca, Andorra la Vella, Barcelona, Madrid, Lisboa, Miami o Helmond (Holanda). *[RSP]*

Patsi Angrill, Antoni

Oliana, l'Alt Urgell, 1948

Industrial i polític. Ha estat alcalde d'Oliana entre 1979 i 1991. La primera legislatura (1979-1983) per CC-UCD i les següents per CiU. Així mateix, exercí el càrrec de diputat provincial per la demarcació de Solsona durant la legislatura 1979-1983 en representació de CC-UCD. Posteriorment, entre 1987-1991, fou membre del Consell Comarcal de l'Alt Urgell, aquest cop per CiU. *[JCE]*

Pau Pernau, Josep

Arbeca, les Garrigues, 1952

Pagès i polític. En els últims anys del Franquisme formà part de les manifestacions reivindicatives de l'emergent moviment pagès, amb el qual participà en la fundació de la Unió de Pagesos (1974). Fou escollit diputat a Corts pel PSC (R) en la legislatura constituent (1977-1979) i fou el diputat més jove del Parlament espanyol. Per la llista del PSC-PSOE tornà a ser reelegit en la I legislatura (1979-1982), la II (1982-1986), la III (1986-1989), la IV (1989-1993) i la V (1993-1996) des d'on dugué a terme una intensa activitat parlamentària. Membre de la comissió mixta de valoracions Estat-Generalitat, fou també alcalde

d'Arbeca entre 1979-1982 i 1987-1995. Entre 1996 i 2003 s'integrà al gabinet d'Alcaldia d'Antoni Siurana. El 2003 fou nomenat secretari general del DARP, dirigit per Antoni Siurana Zaragoza. Es mantingué en el càrrec fins a l'any 2006. A continuació ocupà la presidència de Promotora d'Exportacions Catalanes, SA (PRODECA). *[AJM]*

Pax Christi

Moviment internacional per la pau. La secció espanyola es va crear el 1954, a partir de la participació en les rutes internacionals que organitzava el moviment. A Lleida, el primer grup començà a funcionar el 1963 sota la protecció i la direcció del pare Gabernet. Per la Pentecosta de 1965 van organitzar la primera ruta a Montserrat, durant la qual es discutia, per grups, el tema proposat; la ruta acabava amb una audiència amb l'abat del monestir. Ultra aquesta ruta, que es va fer durant cinc o sis anys, se'n van fer d'altres (a Vallbona de les Monges) i trobades a Lleida, que seguien sempre la mateixa metodologia. Les activitats de Pax Christi, obertes a tothom, es van convertir en el principal punt d'encontre dels diferents sectors del catolicisme progressista de Lleida. Expulsat el pare Gabernet, arran de la seva actitud crítica davant l'actuació de la policia contra l'assemblea del sindicat d'estudiants al convent dels caputxins de Sarrià (1966), el moviment va trobar aixopluc als locals de l'HOAC, emparat per mossèn Jesús Pelegrí Macarulla, que exercia de consiliari tot i que mai no va tenir cap nomenament. De fet, al bisbat de Lleida Pax Christi va funcionar sense cap reconeixement oficial i sense cap estructura formal. *[JBP]*

Pedreres de la Floresta (Vinaixa) i altres poblacions de les Garrigues

El treball de la pedra a la comarca de les Garrigues fou una activitat tradicional, complementària de l'agricultura. La varietat més abundant fou la del tipus sorrenc, fina, no excessivament dura i de color blanquinós, que permetia una àmplia varietat de treballs i perdurabilitat en el temps. En general, se la coneixia per la denominació d'origen Pedra de la Floresta. Els picapedrers de la zona treballaren en la construcció d'importants edificis del país, esglésies, muralles, palaus, i d'arquitectura popular, com els pous, fonts, cabanes de tros i marges. Des de 1879, un factor dinamitzador per a la seva promoció foren les estacions de ferrocarril de la Floresta i Vinaixa, dins la línia Lleida-Tarragona. A la Floresta, des de finals del segle XIX fins el primer terç del segle XX, hi hagué famílies d'artesans com els Montalà, Balagué, Setó, Bernat o Vendrell. Entre els anys 1943 i 1955 arribaren a ser una trentena de picapedrers i set empresaris. Des de llavors, l'aplicació de la serradora industrial en l'extracció de pedra, alhora que suprimí la mà d'obra, permeté tallar-la en capes de fins a dos centímetres de gruix, la qual cosa n'augmentà les sortides comercials. S'utilitzà pedra de la Floresta en la restauració de la catedral nova de Lleida, en la construcció dels edificis dels Maristes i l'Audiència, i en la restauració dels monuments de la vall de Boí, Vallbona de les Monges, Poblet o Barcelona. Pel que fa a Vinaixa, a finals del segle XIX havia competit amb la Floresta, però s'imposà aquesta darrera. Fou al llarg de la segona meitat del segle XX que reeixí Vinaixa. El treball de la pedra representà la font d'ingressos més important de l'economia de la vila, a base de les diferents empreses familiars que es dedicaren a l'elaboració de pedra, de marbre i granit per a la construcció o l'extracció i treball de la pedra natural. Les empreses més importants foren Moragues, Pedra natural Peviarf, Pedres Magami SL, Magami SCP i Canteres Omellons. La producció anava dirigida tant a la construcció com a la restauració o decoració, de manera que entre tots els tallers movien diàriament de 8 a 9 blocs de 20 tones. La destinació, a part del mercat peninsular, es dirigia també a França, Itàlia i el Regne Unit. Anualment, l'ajuntament patrocinava la Fira de l'Oli i la Pedra el dia 2 d'abril per donar a conèixer l'activitat local. Altres viles de la comarca que tingueren, i encara mantenien activitat relacionada amb la pedra el 2007, eren els Omellons, l'Espluga Calba, Arbeca, Fulleda, les Borges Blanques i l'Albi, entre altres. *[JFB]*

Pedrico Serradell, Leonor

Lleida, el Segrià, 1951

Fotògrafa. Estudià Enginyeria Tècnica Química (1971-73) i Fotografia i esdevingué la primera dona dedicada al fotoperiodisme a Lleida. Començà com a redactora gràfica al diari *Segre* (1982-1984) i continuà com a fotògrafa de l'ajuntament de Lleida (1984-1988), cap de publicitat i màrqueting de Ràdio Llei-

da-Cadena SER (1989-1992) i directora del projecte de TV local de l'ajuntament de Lleida (1992-1994). Cronista de la realitat social a través de la imatge, ha col·laborat, com a *freelance*, amb mitjans com Europa Press i Efe, entre d'altres. Ha participat en exposicions individuals i col·lectives i ha il·lustrat diverses publicacions. Membre, a finals dels setanta, de la Comissió Executiva de la UGT de Lleida, milità al PSC (R) i al PSC. Feminista i activista social, participà en la plataforma civicopolítica Ciutadans pel Canvi (1999) i en l'Associació d'Amics del Poble Sahrauí. El 1981 va rebre el primer premi de fotografia de la Campanya per a la Normalització Lingüística de Lleida. Motius de salut l'allunyaren del món professional. *[CMC]*

Pedro Mor

Empresa de Lleida. Els inicis de la família Mor en el món de la indústria de Lleida es remunten a finals del segle XIX, com a productors d'oli d'oliva i de sansa, sota l'impuls de Pere Mor Barrull. El seu fill, Pere Mor Almacelles (Lleida, el Segrià, 1876 - ?), va ampliar l'activitat amb la fabricació de licors i xarops, i també de sabó, articles de molta acceptació en un mercat que demanava nous elements de consum. La fàbrica, La Industria Leridana, estava situada a la carretera de Barcelona. Productes com Anís Mor i Gran licor estomacal Wilson, foren els de més renom. Aquest membre de la nissaga, afí als liberals riuistes, va ser escollit regidor en les eleccions municipals de 1911. Va exercir l'alcaldia, nomenat per reial ordre, entre gener de 1912 i desembre de 1913, i fou vicepresident de la Cambra de Comerç. La segona meitat dels anys vint, l'augment de la competència va fer diversificar l'empresa vers la fabricació de gel, gasoses i sifons. Amb altres socis, va formar la coneguda Seltz Union. L'empresa familiar la va mantenir Pere Mor Martí els anys de la Guerra fins a la dècada dels setanta, en què els canvis en el món de l'oci i la introducció de marques publicitades en l'àmbit estatal marcaven noves estratègies comercials. *[JFB/JAS]*

Pedro Ramon, SA

Empresa d'origen familiar que començà la seva activitat a Tàrrega (l'Urgell) l'any 1918, dedicada a la compravenda de productes colonials, adrogueria i queviures. Els tres socis inicials, els germans Ramon, procedien de Vilasana (el Pla d'Urgell) i Sant Quintí de Mediona (l'Alt Penedès), els quals al cap d'uns anys de residir a Tàrrega fundaren el negoci, de manera que el germà gran, Pere, en féu de gerent; Ton, de cap de magatzem i botiga, i Jaume, de comercial. L'àrea d'incidència de la primera etapa de l'empresa se centrà en el mercat comarcal i de la muntanya. Vers els anys seixanta, l'entitat amplià el marc geogràfic d'actuació i es dirigí cap a Lleida ciutat i entorn, sempre dins del mateix àmbit comercial, augmentà la seva cobertura en el sector carni i fundà Cárnicas del Segriá; en el de congelats i gelats, Derfri, i en el de la fruita i verdura, Vilodifruit. Des d'aquest moment l'empresa apostà decididament en el sector dels supermercats en les modalitats d'autoservei majorista, botigues franquiciades i pròpies, la màxima expressió de la qual es produí a la dècada dels anys vuitanta. Durant la dècada dels anys setanta s'introduí en la modalitat coneguda com a Cash&Carry, i la dècada següent entrà en el mercat minorista de supermercats propis i franquiciats amb les marques Aldi i Unico, i més endavant desenvolupà el format Tobeco. En els darrers anys de la seva activitat creà la marca discount Rocco, que tingué poca implantació. L'any 1998 comptava amb 25 botigues pròpies i 74 franquícies, amb establiments a les principals poblacions lleidatanes, com Balaguer, Alcarràs, Vielha i Mollerussa, entre altres, i a Tarragona. L'empresa cessà l'activitat l'any 1999 quan va ser venuda a la marca Caprabo. *[JFB]*

Pedrolo Molina, Manuel de

l'Aranyó, la Segarra, 1918 - Barcelona, el Barcelonès, 1990

Escriptor i traductor. Conreà els gèneres de la novel·la, la narrativa breu, la poesia, el teatre i l'assaig. La seva joventut transcorregué a Tàrrega, on estudià el batxillerat, i l'any 1943 s'establí a Barcelona, on havia iniciat els estudis de Medicina, que no finalitzà. Com a literat, un dels més prolífics de la literatura catalana de tots els temps, denotà una forta influència existencialista, i tingué sovint conflictes amb la censura franquista. La seva producció poètica es recollí a *Obra poètica completa* (1996). Destaquen també obres de teatre com *Homes i No* (1957), així com alguns reculls d'articles de caire polític. Però el gènere amb més producció fou sens dubte la narrativa, on foren

clau obres com *Domicili provisional* (1956), *Cendra per a Martina* (1965), *Joc brut* (1965), *Avui es parla de mi* (1966), *Totes les bèsties de càrrega* (1967), *Mossegar-se la cua* (1968), *Un amor fora ciutat* (1970), *Nou pams de terra* (1971), *Text/càncer* (1974), *Mecanoscrit del segon origen* (1974), *Trajecte final* (1975), o sèries de novel·les experimentals com els *Anònims* (1978-81) o els *Apòcrifs* (1982-85). Guanyà nombrosos premis literaris i el 1979 rebé el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. La Fundació Manuel de Pedrolo es va constituir l'any 2005. Diversos premis literaris porten el seu nom. *[MAM]*

Pedrós Martí, Ramon

Lleida, el Segrià, 1947

Periodista i escriptor. Llicenciat en Filosofia i Lletres i Ciències de la Informació, exercí la docència a la Universitat Complutense de Madrid (1970-75) alhora que dirigia la secció literària del diari *ABC*. Després de la mort de Franco fou el primer corresponsal permanent d'un diari espanyol a Moscou, on visqué durant 4 anys. De 1980 a 1983 fou director de l'Agència Informativa Efe a Washington DC i de 1983 a 1986 director de la Delegació a Brussel·les. Compaginà la tasca periodística amb la literària, sobretot la poesia, en la qual rebé diversos premis. Cal destacar *Los cuatro nocturnos* (Premi Internacional Leopoldo Panero 1973), *Apernura* (1975) i *Los poemas de Tamara* (1982), entre altres. Dirigí el gabinet de premsa de presidència de la Generalitat entre 1988 i 1998. Fruit d'aquesta experiència va escriure els llibres *La volta al món amb Jordi Pujol* (2002), *Jordi Pujol a les Espanyes* (2003) i *Jordi Pujol. Cara y cruz de una leyenda* (2004). El 2008 s'incorporà a l'equip directiu del Grup La Mañana com a vicepresident i conseller editorial. *[AJM]*

Pelegrí Aixut, Josep Maria

Lleida, el Segrià, 1965

Llicenciat en Dret i polític. Inicià la seva trajectòria militant a la Unió de Joves, les joventuts d'UDC, partit al qual s'integrà el 1982. El 1991 fou elegit regidor a l'ajuntament de Lleida integrat a la candidatura de CiU. Obtingué l'acta de regidor durant dues legislatures, fins el 1999. Fou delegat territorial a Lleida del departament de Medi Ambient entre 1996 i 1999, i vicepresident del Consell Comarcal del Segrià entre 1995 i 1999. Ocupà diversos càrrecs al si de l'administració catalana i el 2002 fou nomenat conseller de Governació i Relacions Institucionals de la Generalitat de Catalunya en el darrer govern de Jordi Pujol. El 2003 i el 2006 fou elegit diputat al Parlament de Catalunya al segon lloc de les llistes electorals de CiU per la circumscripció de Lleida. Des de 2004 era secretari d'UDC. *[RUS]*

Pelegrí Garriga, Francesc

Cervera, la Segarra o Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1913 - París, França, 1952

Ferroviari, sindicalista i polític a Lleida del grup opositor La Señal, es va donar de baixa d'UGT (1930) per ingressar a CNT, de la qual seria expulsat més endavant (1932). Va militar al Partit Comunista Català i després al BOC i al POUM. Amb tot just 23 anys va ser fiscal del primer Tribunal Popular de Lleida (agost-octubre de 1936). Ratificat en el càrrec pel conseller de Justícia Andreu Nin (POUM), quan es constiueix el nou Tribunal Popular (novembre de 1936), seria cessat pel conseller Rafael Vidiella (PSUC) a principis de gener de 1937. Va representar en el si del Tribunal el sector més sever en l'actuació, però també el més formalista, fins i tot en les maneres personals de fer. Va pertànyer al Comitè Militar del POUM. Exiliat a França, sembla que va ser detingut pels nazis, dels quals va aconseguir escapar. Va obtenir el títol d'enginyer i va treballar a la Renault. *[JBP]*

Pelegrí Macarulla, Bonaventura

Lleida, el Segrià, 1922-2006

Sacerdot. Va cursar estudis eclesiàstics al seminari diocesà de Lleida. Oncle de Bonaventura Pelegrí Torné, va ser ordenat sacerdot el 1953 i molt aviat va ser nomenat superior del seminari menor. El 1953 li van encomanar la pastoral obrera, el 1958 va ser nomenat consiliari de la JOC i l'HOAC i el 1960 de la branca masculina d'Acció Catòlica. El 1962 el bisbe Del Pino el va cessar de tots els càrrecs com a conseqüència de les tensions que van seguir a les vagues obreres. Aleshores, el 1963 marxà a Cali (Colòmbia) en el marc d'un programa de cooperació interdiocesana. El 1965 fou nomenat consiliari nacional de Colòmbia dels Equipos de Estudiantes (MIEC). Entre 1969 i 1972 va ser consiliari llatinoamericà del MIEC-

JECI i entre 1973 i 1979 consiliari internacional del MIEC. Entre 1980 i 1986 fou consiliari internacional del MIIC (Pax Romana). Aquest darrer any tornà definitivament a Lleida i va ser nomenat delegat diocesà d'Apostolat Seglar i entre 1996-2001 vicari general de Pastoral. Va ser un dels moderadors del Concili Provincial Tarraconense (1995). El 1980 el bisbe Malla el va nomenar canonge de la catedral de Lleida i el 1985 va ser nomenat prelat domèstic de SS el Papa. Entre altres llibres publicà *JECI-MIEC. Su pedagogía*. Lima, 1972; *Intelectuales cristianos en el mundo de hoy*. Lima, 1987 i Barcelona, 1989. *[JBP]*

Pelegrí Torné, Bonaventura

Lleida, el Segrià, 1879-1937

Sacerdot, filòsof i escriptor. Nebot de Bonaventura Pelegrí Macarulla, va cursar estudis eclesiàstics als seminaris de Lleida i Tarragona, on es va llicenciar en Teologia (1904) i Dret Canònic (1923). Va ser durant molts anys professor del seminari de Lleida i des de 1912 mestre de cerimònies de la catedral. Promotor i col·laborador de l'organ regionalista *La Veu del Segre*, va dirigir durant una llarga etapa *El Diario de Lérida*, d'orientació integrista. Tanmateix, mossèn Pelegrí, sense abandonar mai una posició ideològica integrista, va evolucionar vers actituds més centristes i, així, va col·laborar amb el diari barceloní *El Matí*, pròxim a UDC, i va donar suport a la FEJOC. Publicista incansable, va conrear diferents gèneres: des de l'apologètica fins a la filosofia, passant per la història de la cultura. Premiat en diferents ocasions als Jocs Florals de Lleida, va formar part del seu Cos d'Adjunts. D'entre la seva abundant producció bibliogràfica es pot destacar: *Filosofía crítica* (1914) i *Lleida en la renaixença literària de Catalunya* (1935). *[JBP]*

Pere Armengol

Empresa. Nom vinculat a una llarga tradició en la indústria del moble i l'ebenisteria lleidatanes, que es remunta com a mínim a l'any 1910. El creador fou Pere Armengol Martí, que tenia l'establiment i la fàbrica a la rambla Ferran de Lleida. El va succeir el fill Josep Antoni Armengol Charles. L'empresa, que mantingué, primer amb la fabricació pròpia i posteriorment amb la venda de les principals marques del mercat, un nivell de clientela de classe mitjana-alta, dedicà especial atenció al tracte directe i l'assessorament en un tipus de moble circumscrit en el parament de la llar. Continuà l'empresa el fill d'aquest darrer Pere Armengol Sans, que a inicis del segle XXI regentava el negoci, tot i que el 2007 el responsable era el seu fill Pere Armengol Nieto, de la quarta generació. *[JFB]*

Perelló Capdevila, Ramon

Arbeca, les Garrigues, 1950

Llicenciat en Ciències de la Informació per la UAB. Inicià la seva àmplia trajectòria professional com a corresponsal a les Garrigues del diari *el Periódico de Catalunya* (1981-1982) i a Lleida de l'agència de notícies Europa Press. Membre de l'equip fundacional del diari *Segre* (1982), va ser-ne, successivament, redactor, redactor en cap, subdirector i director (1985-1986). Nomenat director de Ràdio Lleida (1987-1989), ocupà altres responsabilitats en els mitjans radiofònics, primer a Barcelona (director de Ràdio Espanya de Barcelona i de les emissores de la Cadena Catalana-Cadena Rato a Catalunya, (1989-1990) i més endavant a Madrid (director adjunt dels Serveis Informatius d'Onda Cero, (1990-1991). Posteriorment fou subdirector d'Informació al diari *El Observador* (1991-1993), a Barcelona. La seva trajectòria s'amplià com a assessor en comunicació. Fou cap de l'Oficina de Premsa de les conselleries d'Educació i de Cultura de la Generalitat de Catalunya (1995-2002). Després, director de comunicació de l'Institut Ramon Llull (2002-2004) i de l'IEC (2005-2008). Ha estat editor responsable de no-ficció d'Edicions Destino / Grupo Planeta des de 2008 i guionista de ràdio (Catalunya Ràdio) i televisió (TVC), així com col·laborador en diversos projectes editorials. Ha publicat *Les escoles municipals de Lleida. 1979-1994* (1995) i, amb Enric Canals, *Sota control (Activitats Contra el Règim)* (1996). *[CAR/CMC]*

Pereña Pàmies, Alfred

Lleida, el Segrià, 1915 - Santo Domingo?, 1959

Advocat. Estudià a Barcelona i es doctorà a la Universitat de Madrid. Exercí de relator del cos jurídic militar a Catalunya. Membre de Joventut Republicana, va formar part de la Columna Macià-Companys. L'any 1937 visità l'URSS com a delegat de la seva

unitat militar, experiència que l'impressionà com així posà de manifest en diverses conferències que recull la premsa lleidatana de l'època. Passà a l'exili. El 1942 s'establí a Mèxic, on fou gerent dels Laboratoris Hormona. També es dedicà a la traducció de llibres. L'any 1959 desaparegué a la República Dominicana, en aquells moments sota la dictadura de Trujillo. *[CMC]*

Pereña Puente, Manuel

Lleida, el Segrià, 1850-1923

Advocat, periodista i polític. Patriarca d'una nissaga de polítics lleidatans, fou catedràtic d'institut i publicà llibres de text sobre literatura i dret. Doctorat en Dret (1887), fou assessor de la Junta de Sequiatge i degà del Col·legi d'Advocats de Lleida. Activista cultural des de l'època d'estudiant d'institut, va ser col·laborador d'*El Escolar*, de *La Joventut Escolar* (1868) i president del Centre Escolar de Lleida. Republicà de primera hora, fou redactor del setmanari federal *Aquí Estoy* (1871-73) i secretari general de l'Ateneu Lleidatà (1873), així com cap de la *Revista del Ateneo Leridano*. També dirigí la *Revista de Lleida*, continuadora d'*El Cronicón Ilerdense*. Entre 1877 i 1878 fou secretari de la Societat Literària i de Belles Arts, de la qual ocupà la vicepresidència i la presidència de la secció cientificoliterària. Practicà el periodisme polític a *El Liberal* (1891), i a *El Ideal*, l'òrgan republicà que fundà el 1898, i dirigí, juntament amb Manuel Miquel Boix, fins el 1907. Seguidor d'Emilio Castelar, s'apropà al republicanisme de Salmerón, després de fundar a Lleida el Partido Republicano Nacional de Morayta, Carvajal i Muro (1894-1897). Fou un dels principals impulsors de l'entitat cultural i política Joventut Republicana, nascuda el 1901. Com a salmeronià ingressà i presidí la Junta Provincial, primer de Fusió Republicana i, més tard, d'Unió Republicana (1903), agrupament que el 1907 conduí vers el moviment de Solidaritat Catalana. Constituïda la UFNR, n'esdevingué president de la junta municipal (1911) i posteriorment fou membre del directori del PRC de Lleida (1917). Regidor de l'ajuntament de la ciutat de 1881 a 1885, fou elegit, el 1903, diputat a Corts pel districte de Lleida, després d'haver-ho intentat el 1899 i el 1901 per les Borges Blanques. El 1905 no aconseguí renovar de nou l'acta de diputat, cosa que no intentaria de nou. *[CMC]*

Pereña Reixachs, Alfred

Lleida, el Segrià, 1882-1930

Advocat i polític. Fill de Manuel Pereña Puente i germà del regidor de la paeria de Lleida Octavi Pereña i del dirigent republicà afincat a Tàrrega Samuel Pereña, estudià Dret a Barcelona, on participà en la fundació de l'Associació Escolar Republicana, entitat de la qual esdevingué tresorer (1898). Fundador, dirigent i gerent de Joventut Republicana, desenvolupà tota la seva vida política a l'entorn d'aquesta formació a través de la qual participà en la fundació del Bloc Republicà Autonomista (BRA), de la UFNR i, el 1917, del PRC, del qual fou impulsor i membre del directori. El 1907 va ser designat representant d'Unió Republicana de Lleida a la junta de Solidaritat Catalana. Treballà al CEL, del qual fou vicepresident entre 1906 i 1911. Promogué la creació del Casal i del Camp d'Esports de Joventut. Va ser director i col·laborador assidu del setmanari *Lleida* i director d'*El Ideal* (1909-1912), en què les seves intervencions el dugueren sovint davant la justícia. El 1909 fou desterrat sis mesos a Perpinyà per opinar sobre nacionalisme. Tornà a ser detingut arran de l'Assemblea de Parlamentaris de l'estiu de 1917. Elegit diputat provincial pel districte de Lleida-les Borges Blanques, el 1908 (elecció parcial), el 1911, 1915, 1919 i 1923, va ser membre del Consell Permanent de la Mancomunitat i conseller el 1914 i 1917. Poc abans de morir, amb tot just 48 anys, intervingué en la constitució del Front Únic d'Esquerres, de la mà del qual es proclamà la República a Lleida. *[CMC]*

Pérez Ansótegui, Jordi

Cervera, la Segarra, 1958

Periodista. Llicenciat en Ciències de la Informació a la UAB el 1981. Publicà els seus primers treballs periodístics a les revistes *Segarra* i *Carreró de les Bruixes*, de la qual fou membre fundador (1979). Durant els darrers anys dels setanta fou corresponsal al bisetmanal esportiu *Lérida Deportiva* i a la revista *La Boira*. El 1982 començà a treballar a la redacció del diari de ponent *la Mañana* fins que dos anys després inicià un nou projecte com a membre de l'equip fundador dels informatius de Ràdio Terra Ferma-Cadena 13. El 1985 tornà al diari *la Mañana*, en què ocupà diferents càrrecs com a responsable de política, de la

secció d'esports i la direcció del dominical *la Mañana-Revista* el 1986. Des de 1989 assumí la direcció del diari *la Mañana* i participà activament en la posada en marxa del primer projecte televisiu de les comarques de Lleida, Televisió Terraferma, del qual fou el primer presentador. *[MPC]*

Pérez Farràs, Enric

Lleida, el Segrià, 1884 - Mèxic, 1949

Militar. Oficial d'Artilleria de l'exèrcit. Com a cap dels Mossos d'Esquadra participà en la defensa del Palau de la Generalitat durant els Fets d'Octubre de 1934. Després de passar per un consell de guerra, estigué a la presó fins el febrer de 1936, quan recuperà el càrrec. Participà activament en la lluita contra la rebel·lió militar a Barcelona el 18 de juliol de 1936. El president Lluís Companys Jover l'escollí com a cap militar de les Milícies Ciutadanes de Catalunya creades pel decret del dia 22, però ben aviat les institucions revolucionàries s'escaparen del control del Govern. Va marxar cap al front d'Aragó i fou assessor militar de la columna Durruti, tot i que hagué de dimitir per discrepàncies amb el líder anarquista. En el camí cap al front va fer estada a Lleida, on participà en la gestió de l'ordre públic. Un cop les milícies foren militaritzades, no ocupà cap lloc de comandament en campanya. En canvi, fou governador militar de Tarragona i de Girona. Després de la Guerra s'exilià a Mèxic. *[JSSJ]*

Pérez García-Lago, Luis

Santander, 1905 - Mèxic, 1983

Dirigent polític. Militant del PSUC, el juliol de 1936 la direcció del partit l'envià a Lleida, on fou secretari general, màxim responsable de la UGT a les comarques de Lleida i director del seu òrgan d'expressió *UHP*. Casat amb la també militant Aurèlia Pijoan Querol, el 1939 s'exilà a França, on fou internat al camp de concentració de Cotlliure i després al de Vernet. Durant l'exili fou el responsable del PSUC a Mèxic. Als anys setanta, una de les agrupacions del PSUC de Lleida adoptà el nom d'Agrupació García Lago en record seu. El 1983 fou nomenat membre d'honor del Comitè Central del PSUC. *[AJM]*

Pérez Pallarés, Víctor

Lleida, el Segrià, 1933

Pintor, gravador i professor. Estudià Belles Arts a Lleida, Barcelona i França. Becat pel Cercle Maillol de l'Institut Français (1957), fou premi Watteau de gravat (1958). El 1959 participà a la Biennal de São Paulo. Especialitzat en l'obra gràfica, alternà la docència amb la pintura mural, el disseny gràfic, el gravat i el dibuix. Exposà a Lleida, Barcelona, Madrid, València, Buenos Aires, Lisboa, Florència i Lausana, entre d'altres ciutats. Fundador del Grup Cogul (1964), fou conseller de l'IEI, director del Museu d'Art Jaume Morera (1976-1986) i membre de l'Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi. Rebé nombrosos guardons, entre els quals dues Medalles Morera (1963 i 1973) i el Premi Ciutat de Lleida (1972). De la seva producció destaquen els murals situats al Palau de la Diputació de Lleida, al Palau de la Paeria, a l'església del Carme de Lleida i a l'església parroquial d'Alcolea de Cinca. *[HAM]*

Pernau Llimós, Josep

Lleida, el Segrià, 1930

Periodista. La seva família era natural d'Arbeca (les Garrigues). El seu pare, Gabriel Pernau, morí en el bombardeig que l'aviació italiana va fer a la ciutat de Lleida el novembre de 1937, com ha deixat immortalitzat Agustí Centelles en les seves fotografies. Féu de mestre rural a Durro (l'Alta Ribagorça) i a la Val d'Aran fins que va anar a Barcelona a estudiar periodisme. Va començar a exercir de periodista a *El Correo Catalán* i va continuar a *Tele/eXprés*, *Diario de Barcelona* —del qual va ser director— i *Destino*. Fou membre fundador, en la clandestinitat, del Grup de Periodistes Democràtics. Des de 1980 treballà a *el Periódico de Catalunya*, on des d'aleshores mantingué una columna diària amb el títol d'*Opus Mei*. Fruit de la seva trajectòria professional va escriure diversos llibres com *Diari de la caiguda de Catalunya* (1989), *La democràcia com a norma en l'exercici del periodisme* (2002) i *Per a comprendre l'Índia* (2004). El 2004 publicà el llibre memorialista *Memòries. D'Arbeca a l'Opus Mei*. També va rebre diversos premis i distincions: el Premi Ciutat de Barcelona de periodisme (1991), la Medalla President Macià (2002), la Creu de Sant

Jordi (2005) i el Premi Internacional de Periodisme Manuel Vázquez Montalbán (2006). *[AJM]*

Pernia Val, Jacinto

Villahoz, Burgos, 1946

Líder veïnal. L'any 1953 arribà a Lleida, on estudià Graduat Social i es llicencià en Dret. Vinculat a la JOC, participà activament en l'organització del moviment veïnal de Pardinyes fins que n'esdevingué president el 1972. Ocupà el càrrec fins a l'any 2000. Al llarg de la seva gestió demostrà qualitats participatives i conciliadores que prestigiaren la seva capacitat organitzadora. En l'àmbit local alternà el càrrec amb la presidència i la vicepresidència de la FAVL, així com la direcció de l'Escola de Participació Ciutadana de Lleida. En l'àmbit supralocal destacà, al llarg dels anys noranta, per la seva participació com a vocal en els òrgans de govern de la CONFAVC i de la CAVE, com a vocal de la Junta Directiva i responsable de l'Àrea de Cultura i Formació. Posteriorment va ser president de la Fundació Privada Barri Pardinyes i treballà com a tècnic superior d'Immigració, Voluntariat i Drets Civils de l'ajuntament de Lleida. *[FCS]*

Perpinyà Filella, Núria

Lleida, el Segrià, 1961

Escriptora i professora. Doctora en Filologia Catalana per la UB. Autora d'una destacable obra entre la qual sobresurten novel·les com *Un bon error* (1998), rebuda amb una excel·lent acollida per part de la crítica, *Una casa per compondre* (2001) o *Mistana* (2005), amb què obtingué el Premi de la Crítica-Narrativa Catalana de l'any 2006, atorgat per l'Associació Espanyola de Crítics Literaris. Conreà a bastament l'obra literària de Gabriel Ferrater, de qui publicà nombrosos estudis. Amb el text *La poesia de Gabriel Ferrater* guanyà el Premi Josep Vallverdú d'assaig amb Xavier Macià (1984). Exercí la docència universitària com a professora de l'àrea de Teoria de la Literatura a la UdL. *[AJM]*

Petite Gallérie, la

Lleida, el Segrià, 1968-1976

Galeria d'art patrocinada per l'Alliance Française (1968-1976). Sorgí com a contrapunt a les dinàmiques culturals pròpies de la ciutat de Lleida i a l'empara dels corrents artístics més avantguardistes vigents a Catalunya a les acaballes dels anys seixanta. Fou un espai pioner en una ciutat caracteritzada per la manca de sales alternatives on mostrar la producció artística aliena als estaments i la crítica oficials i que tingué al seu capdavant la figura de Jaume Magre Servet i la seva esposa Roser Ferran Camps junt als artistes Àngel Jové Jové, en una primera època, i Albert Coma Estadella, en una segona. La tasca duta a terme aconseguí, d'una banda, que Lleida fos conscient de l'existència de tota una nova generació d'artistes i, de l'altra, que entrés en contacte amb una sèrie de creadors ja reconeguts fora de la ciutat. Amb la perspectiva que donen els anys, la Petite Gallérie s'ha d'entendre dins un context d'afany avantguardista que, tot i la seva evident minoritat, va arribar a depassar l'àmbit merament local. Consolidats l'abstracció i l'informalisme, s'avançava a la recerca de noves formes d'expressió cap a l'art conceptual. Cal destacar, en aquest sentit, les exposicions que hi feren artistes com Àngel Jové, Sílvia Gubern, Jordi Galí i Antoni Llena. *[JNG]*

Pianos Prat

Un dels establiments més populars de Lleida dedicat a la venda d'instruments musicals, ubicat al carrer Cavallers. El primer propietari, Ramon Prat Morera (1877-1924), obrí la primera botiga a la rambla Ferran l'any 1890. Era l'organista de l'església de Sant Llorenç. La principal font d'ingressos en aquella època era la venda i lloguer dels pianos i dels orgues de maneta. Aquests contenien uns cilindres intercanviables de fusta proveïts d'unes pues que, gràcies a l'impuls d'una maneta mecànica permetien a l'aparell oferir diferents ritmes. La botiga, amb una àmplia varietat d'instruments musicals i partitures, fou continuada pels seus fills, Ramon i Josep, tots dos pianistes, que fins els anys seixanta la van compartir amb orquestres pròpies, Orquestra Prat i Los Maniáticos del Ritmo, respectivament. La tercera generació del negoci, també regentada per un Ramon Prat, comptava a més de l'assortit dels instruments tradicionals amb la música electrònica, com orgues i teclats, així com llibres de text per als estudis musicals. *[JFB]*

Piensos del Segre, SA

Empresa fundada el 1963 i constituïda com a societat anònima, amb seu social a Balaguer. Amb dues plantes de producció, a Balaguer i a Villalonga del Camp (el Tarragonès) des de 1985, les seves activitats productives estaven centrades en la fabricació de pinsos simples i compostos per al bestiar, així com l'explotació de granges avícoles i ramaderes. Amb organització pròpia cadascuna de les plantes, abastien granges de les províncies de Tarragona, Lleida i Terol. A principis del segle XXI s'hi realitzaven estudis sobre els últims avenços en nutrició per millorar la producció i, alhora, es posaren en funcionament dues experiències de la cria de porcs a la carta, línies genètiques, auditories internes de producció i maneig i control de traçabilitat. *[AFF]*

Piera Llobera, Dolors

Puigverd d'Agramunt, l'Urgell, 1910 - Santiago de Xile, Xile, 2001

Mestra i política. Germana de Sebastià Piera Llobera. Casada amb el també mestre Ramon Costa Jou, estudià a l'Escola Normal de Lleida i participà en el moviment de mestres Batec. Experimentaren amb el seu marit amb el mètode de Celestí Freinet a Barcelona i Vilafranca del Penedès i formà part del moviment cooperatiu vinculat a aquesta línia pedagògica. Membre de la FETE, s'implicà en el procés de formació del PSUC l'any 1936, en què ocupà càrrecs dirigents fins a l'any 1945. Des de la conselleria de Cultura de l'ajuntament de Barcelona entre 1937 i 1939 assumí responsabilitats respecte als nens refugiats a la ciutat. Secretària de la Unió de Dones de Catalunya durant la Guerra Civil, mantingué el seu compromís cívic i polític des de l'exili, on participà en les activitats del Casal Català de Santiago. El 10 d'octubre de 2007 s'inaugurà el Centre Dolors Piera d'Igualtat d'Oportunitats i Promoció de Dones de la UdL. *[RTB/CCJ]*

Piera Llobera, Sebastià

Santa Maria de Meià, la Noguera, 1917

Dirigent polític. Adquirí la seva primera formació política dins l'associacionisme obrer i cultural de la Noguera i el Segrià. La seva germana Dolors, mestra, també tingué una destacada activitat política. El 1936, mentre estudiava Dret a la UB, s'allistà a l'exèrcit republicà, ingressà al PSUC i participà en la defensa de Madrid. Retornà a Catalunya amb el càrrec de Comissari i ajudà a l'organització de la retirada del XVIII cos d'Exèrcit. Internat al camp de concentració de Sant Cebrià, en sortí a finals de 1939 gràcies a la mediació del govern soviètic i estudià a l'Acadèmia Militar de Planernaia. Durant la Segona Guerra Mundial va ser mobilitzat per la Internacional Comunista i destinat a un dels nombrosos grups de partisans que van combatre les tropes hitlerianes i franquistes de la División Azul amb nombrosos cops de mà. Pel febrer de 1947 retornà clandestinament a Catalunya com a responsable d'organització del PSUC. A l'abril d'aquell mateix any va ser detingut, torturat i empresonat. En sortir de la presó el 1949 es refugià clandestinament a França. El 1951, en ple clima de guerra freda va ser detingut pel govern francès i deportat a Còrsega, on desenvolupà una intensa activitat de protecció i solidaritat amb els altres deportats republicans, nombrosos a l'illa. Col·laborà ocasionalment amb la guerrilla algeriana independentista refugiada a l'illa i el 1961 va combatre pels carrers d'Ajaccio la insurrecció militar del Coronel Thomaso contra la República. Des de 1977 ha retornat periòdicament a Catalunya, on ha participat en l'activitat de distintes associacions memorials. El 2004 la Generalitat de Catalunya li atorgà la Creu de Sant Jordi. *[RVR]*

Pifarré Florejachs, Roc

Torre-serona, el Segrià, 1929

Metge i cirurgià. Estudià Medicina a Barcelona (1948-1953) i començà a exercir a la clínica L'Aliança de Lleida. Inicià la seva carrera als EUA com a metge resident a Saint Mary's Hospital de Hoboken i treballà posteriorment en diversos centres sanitaris i universitaris de prestigi en aquell país. Es convertí en un dels pioners en les tècniques de cirurgia cardíaca i fou el primer que a la dècada de 1970 operà un infart de miocardi, tot i fent un bloqueig coronari, i es convertí en un expert en transplantaments de cor i pulmó. Professor emèrit d'Illinois, combinà la docència amb la recerca. Fou autor de nombroses publicacions referides a la seva especialitat científica. Rebé nombrosos premis, entre els quals la Creu de Sant Jordi (1995), la Medalla al Mèrit Científic de l'ajuntament de Lleida (1997) i la primera edició del

Premi Internacional Ciutat de Lleida concedit per la Paeria en reconeixement al seu treball de divulgació del territori (2009). Un cop jubilat continuà vinculat a la Universitat de Loyola (Chicago) i la UdL li concedí un doctorat honoris causa l'any 1998. Fou nomenat president vitalici de la Fundació Doctor Roc Pifarré (1993), vinculada a l'Hospital Universitari Arnau de Vilanova i encarregada de vetllar per la recerca biomèdica feta a la Regió Sanitària de Lleida. *[EMS]*

Pijoan Querol, Aurèlia

Castellserà, l'Urgell, 1910 - Mèxic DF, Mèxic, 1998

Metgessa i activista política. Llicenciada en Medicina (1933), treballà al Laboratori Municipal de Lleida, on s'especialitzà en la producció de la vacuna contra la tuberculosi. Realitzà la tesi doctoral a la Universitat de Madrid sobre la immunitat del paludisme, tot i que l'esclat de la Guerra Civil li impedí presentar-la el setembre de 1936. Militant del PSUC des de juliol de 1936, fou nomenada secretària general de la Unió de Dones de Catalunya a Lleida. Entre el setembre i l'octubre de 1937 fou regidora a l'ajuntament de Lleida. Casada, des de 1938, amb Luis Pérez García-Lago, secretari general del PSUC a la Lleida revolucionària, hagué d'exilar-se primer a França, passà per la República Dominicana, Cuba i, definitivament, Mèxic, on continuà la seva militància al PSUC, a la Unió de Dones de Catalunya i a la Unión de Mujeres Españolas en México (UME), de la qual fou vicesecretària i secretària general. Al llarg de la seva vida continuà actuant en diverses lluites orientades a l'ajut i la solidaritat dels més desfavorits. *[AJM]*

Pijoan Querol, Avelina

Lleida, el Segrià, 1916 - Cervera, la Segarra, 1956

Mestra i activista política. Estudià Magisteri a l'Escola Normal de Lleida. Militant del PSUC des de juliol de 1936, en formà part del secretariat femení. Casada amb el destacat militant de Balaguer Pere Ardiaca Martí, el 1939 s'exilà a França. La persecució nazi a la França ocupada els obligà a fugir a la República Dominicana, Cuba i Mèxic. Posteriorment, s'instal·laren a París, on el matrimoni Ardiaca-Pijoan continuà l'activitat política al PSUC. Morí en un accident de cotxe a Cervera en la primera estada d'estiu a Catalunya, el 1956. *[AJM]*

Pijoan Querol, Elena

Lleida, el Segrià, 1920

Activista política. El juliol de 1936 ingressà, amb només 16 anys, a les files del PSUC, on col·laborava en tasques d'organització. En plena retirada de l'exèrcit republicà conegué Ángel Larrauri de Pablo, comandant major amb qui es casà poc després a Labastide St. Pierre (Montauban, França). Davant l'amenaça nazi en territori francès, tornà el 1942 a Catalunya. Amb el pare, Francesc Pijoan Canes, i l'espòs tancats en presons de l'estat espanyol, Elena Pijoan s'endinsà en la clandestinitat de postguerra, des d'on organitzà diferents cèl·lules del PSUC. El matrimoni Larrauri-Pijoan fou un dels principals responsables del PSUC a la Lleida franquista dels anys 40 i 50 per la qual cosa foren detinguts i empresonats en diverses ocasions. *[AJM]*

Pijoan Querol, Palmira

Lleida, el Segrià, 1915 - Montauban, França, 1995

Mestra. Estudià Magisteri a l'Escola Normal de Lleida. Formà part del secretariat femení del PSUC a Lleida el 1936. A partir de 1939 s'exilà a Montauban on, acollida per mossèn Josep Maria Llorens Ventura, es relacionà amb els cercles republicans i catalanistes. Tot i que no milità en cap organització política, mantingué contactes amb diversos grups catalanistes de l'exili i l'interior. Fundà l'associació Amics de Mossèn Llorens, que es dedicà a l'edició i la difusió dels seus llibres i documents. *[AJM]*

Pinell Pallasó, Domènec

Lleida, el Segrià, 1878-1935

Comerciant i polític. Germà de Maties Pinell Pallasó. Conservador seguidor d'Eduardo Dato Iradier va ser escollit regidor a la Paeria de Lleida en les eleccions de 1911, 1915 i va ser nomenat regidor el 1924 i el 1930. Va exercir l'alcaldia en tres ocasions, sempre nomenat per reial ordre, des del desembre de 1913 fins el gener de 1916, entre setembre i desembre de 1917 i des del març de 1930 fins a l'abril del 1931. També va ser primer tinent d'alcalde entre març de 1924 i octubre de 1925. *[JAS]*

Pinell Pallasó, Maties

Lleida, el Segrià, 1882-1939

Comerciant i polític. Germà de Domènec Pinell Pa-

llasó. Conservador, va ser escollit regidor a la Paeria de Lleida en les eleccions de 1920. El 1930 va ser nomenat regidor i va ser derrotat en les eleccions municipals de 1931. Va figurar dins la Candidatura d'Ordre Social. Segons les seves pròpies declaracions prestades a la Causa General, el 22 de juliol de 1936 va ser detingut al seu establiment dedicat als teixits i a productes de viatge. Condemnat inicialment a mort pel Tribunal Popular de Lleida, va passar un any a la presó (una part a la de Barcelona). El seu comerç fou incautat per la FAI que hi instal·là un economat. Entre el juny i el juliol de 1938 va formar part de la primera Comissió Gestora de la Lleida franquista, fins que passà a ocupar el càrrec de majordom municipal interí de l'ajuntament de Lleida. *[JAS]*

Pino Gómez, Aurelio del

Riaza, Segòvia, 1888 - Madrid, 1971

Bisbe. Doctor en Filosofia i Teologia per la Universitat Gregoriana de Roma i llicenciat en Filosofia i Lletres per la de Madrid. Ordenat sacerdot (1913), va ocupar diferents càrrecs al bisbat de Segòvia. Va ser bisbe de Lleida entre 1947 i 1967. Va contribuir de manera decisiva a la reconstrucció del bisbat, greument afectat per la revolució i la guerra, per a la qual cosa es va valer de les bones relacions que sempre va mantenir amb les autoritats franquistes. Home de talant autoritari i d'idees integristes no va saber comprendre els canvis que s'estaven produint tant a l'Església universal com a l'espanyola, de manera que els darrers anys del seu pontificat van ser molt conflictius. D'aquesta situació es pot destacar, principalment, els enfrontaments amb els sectors catòlics més progressistes (singularment amb la JOC i l'HOAC), així com el conflicte originat al voltant de les terres del clergat catedralici i la denúncia feta per alguns sacerdots. *[JBP]*

Pinsos, fabricants de

La indústria de pinsos compostos ha adquirit unes magnituds creixents a les comarques de Lleida des de finals dels anys cinquanta. Va sorgir per abastir les noves inversions en ramaderia intensiva que es donaven simultàniament a la industrialització del país, en una àrea on hi ha matèria primera abundant. Algunes d'aquestes entitats tenen l'origen en socis que eren antics tractants ramaders, propietaris de molins o en anteriors cooperatives locals. Els inicis es van centrar en l'àmbit avícola i van continuar amb un increment exponencial en el porcí, però amb menys incidència en el boví i l'oví. El porcí d'engreix, vinculat a les entitats integradores associades amb els escorxadors industrials, ha col·locat l'àrea lleidatana en una de les de més concentració de la UE, i ha permès l'aparició d'entitats autòctones emblemàtiques en l'agroindústria lleidatana, on les multinacionals hi han intervingut molt poc. Entre les empreses inicials del sector cal destacar Vall Companys, que va començar l'activitat quan l'any 1956 els germans Josep Maria i Antoni van comprar l'antiga farinera La Meta de Lleida. La Cooperativa Agropecuària de Guissona ha portat una activitat ininterrompuda des de l'any 1959. Porta Labata, d'origen oscenc, l'any 1961 fundà l'escorxador de pollastres Milsa. Piensos ARBSA la van constituir Marina Gràcia i els germans Regany Sansalvador l'any 1963. L'empresa Pinsos Gatnau té els seus fonaments els anys anteriors a la Guerra Civil quan els germans Miquel i Pere Gatnau Cuñat eren antics tractants de Ponts, establerts posteriorment a Mollerussa i Lleida, i van construir la fàbrica als Alamús. Els germans Ramon i Santiago Bernaus Español, també tractants de l'àrea de Ponts, es van introduir al sector als anys seixanta i tenen la fàbrica a Alcoletge, amb el nom comercial de PICBER, SA. L'entrada al segle XXI ha consolidat Lleida com la província de l'Estat amb més producció de pinsos compostos, que representa un terç aproximat de tot Catalunya. Del total de 83 establiments dedicats a la producció de pinsos compostos a la província l'any 2000, el 34,9 per cent eren societats anònimes, el 22,8 cooperatives, el 21,6 particulars, el 13,2 societats laborals i el 7,2 societats agràries de transformació. L'any 2005, el sector de pinsos i producció ramadera englobava, a l'estat espanyol, set empreses lleidatanes entre les vint-i-cinc primeres: CAG SA, Grup Vall Companys, Cooperativa Agropecuària de Guissona, Cooperativa d'Artesa de Segre, COPAGA, Cooperativa del Camp d'Ivars d'Urgell i Piensos del Segre SA. *[JFB]*

Piñeiro Miarnau, germans

Actius militants de Falange Espanyola. El seu fort compromís dugué Isabel a ser la delegada provincial

de la Secció Femenina de la Falange des del 1938 fins el 1978. El seu germà Juan, que havia estat voluntari de la División Azul (1941-43), fou inspector de policia i, alhora, periodista de *la Mañana*, on publicà, durant una colla d'anys, la popular columna titulada *El reloj de la Seo*. *[AJM]*

Piñol Agulló, Lluís G.

? - 1936

Registrador de la propietat a Tremp. Membre del consell de govern de la Lliga Regionalista, va ser elegit diputat a Corts per la circumscripció de Lleida el 1931, el 1933 i el 1936. Fou víctima de la violència revolucionària de l'estiu de 1936. *[CMC]*

Piñol Mirada, Josep

Lleida, el Segrià, 1879 - Mèxic, 1941

Mestre i polític. El gener de 1915 ingressà com a professor numerari de l'Escola Normal de Lleida, procedent de l'estranger on estava ampliant estudis. Va ser col·laborador en diversos mitjans de comunicació locals, com la revista *Lleida*, on publicava articles d'història. Milità a Joventut Republicana i aquell mateix any va ser escollit regidor de la Paeria. Retornà a l'ajuntament mitjançant nomenament en dues ocasions, el 1923 i el 1930, tot i que en la segona no prengué possessió del càrrec. Amb la proclamació de la República, el Comitè de Salut Pública el nomenà director de la Normal de Mestres (masculina) en substitució de Felip Solé Olivé. El 1932 s'incorporà com a professor de l'Escola Normal de la Generalitat a Barcelona. S'exilià a Mèxic el 1939, on continuà exercint de professor. *[JSSJ/JAS]*

Piñol Roma, Serafí

Lleida, el Segrià, 1962

Bioquímic. Fou becat per estudiar el batxillerat al Regne Unit (1979-1981) i es va llicenciar l'any 1984 al Hamilton College (Clinton, Nova York), on es va graduar *Magna cum laude* amb honors en Biologia. El 1990 es doctorà en Bioquímica, Biologia Molecular i Biologia Cel·lular per la Northwestern University a Evanston (Illinois) amb una recerca sobre la identificació i caracterització de proteïnes involucrades en el processament de RNA al nucli cel·lular. Entre 1990 i 1994 continuà desenvolupant aquesta línia de recerca —que amplià al tema de transport de proteïnes i RNA entre el nucli i el citoplasma— a la Universitat de Pennsilvània (Filadèlfia, Pennsilvània) amb el Dr. Gideon Dreyfuss. Entre 1994 i 2001 exercí la docència com a professor assistent al Mount Sinai School of Medicine (Nova York), on orientà la recerca al processament i transport nuclear de RNA missatger i ribosomal, i al processament de RNA mitocondrial i el seu impacte en encefalomiopaties i malalties neurodegeneratives. Dirigí diverses tesis doctorals i publicà nombrosos articles en les revistes científiques més rellevants. Des de 2003 fou professor associat mèdic a la Sophie Davis School of Biomedical Education (Nova York). *[AJM]*

Piñol Salvat, Alfons

Juncosa, les Garrigues, 1863 - ?

Polític. Carlí, elegit diputat provincial pel districte de Lleida el 1911, va presidir la junta provincial de la Comunió Tradicionalista (1932). *[JAS]*

Piquer Jover, Josep-Joan

Barcelona, el Barcelonès, 1911 - Vallbona de les Monges, l'Urgell, 1985

Mestre i historiador. Passà la infantesa a Vallbona de les Monges, adoptat per uns oncles materns, circumstància que el vinculà estretament a l'Urgell. Estudià Filosofia i Lletres, especialitat de Pedagogia, i amplià els estudis a l'Escola-Granja de Plegamans. Desenvolupà la seva tasca professional a l'Obra de Protecció de Menors, on ocupà diversos càrrecs fins a la seva jubilació. Fou director del laboratori psicotècnic del Tribunal Tutelar de Menors i sotsdirector del Grup Benèfic de la Junta de Protecció de Menors. Dirigí la revista *Pro Infancia y Juventud* i treballà com a director literari a l'Editorial Litúrgica Espanyola. Pel conjunt de la seva obra rebé diverses distincions. Compaginà la seva faceta de pedagog amb l'interès per la història del monestir de monges del Cister. La seva esposa Carlota Pomés Coll, consellera de l'IEI, col·laborà en les seves recerques i ha tingut cura de la recopilació de la seva obra. *[MPT]*

Pita Mercè, Rodrigo

Lleida, el Segrià, 1927

Advocat i jutge. Exercí professionalment com a magistrat de l'Audiència Provincial de Lleida. Vinculat a l'IEI de la Diputació i estudiós de la història,

destacà sobretot en els camps de l'arqueologia i la història antiga i medieval, preferentment. Publicà nombrosos llibres sobre els poblats ilergets, entre els quals destaca el pioner *Los ilergetes* (1948). De la seva extensa obra també sobresurt *Lérida árabe* (1974) i *La societat jueva en els calls lleidatans* (1978), entre altres. Amb Pol Galitó, Manel Gimeno i Josep Tarragona publicà, el 2006, *Les Batalles del Segre i la Noguera Pallaresa: l'atac final contra Catalunya (abril-desembre 1938)*. *[AJM]*

Pla Armengol, Ramon

Alentorn, la Noguera, 1880 - Barcelona, el Barcelonès, 1956

Metge i polític. Fundà el Patronat de Catalunya per a la Lluita contra la Tuberculosi (1903). En la recerca sobre la tuberculosi va assolir un important prestigi al llarg de la seva carrera professional. Va ser secretari de redacció dels *Annals de la Medicina* (1907). El 1915 va ser secretari general de la Unió Catalanista. Es va presentar a les eleccions legislatives de 1918 al districte de Balaguer per la candidatura de la Coalició d'Esquerres. Tot i que es retirà abans de la celebració dels comicis, aquesta acció impedí que el regionalista Felip Rodés Baldrich obtingués l'acta per l'article 29, com permetia la llei electoral. L'any 1919, en el marc del segon congrés de Metges de Llengua Catalana, impulsà la creació del Sindicat de Metges de Catalunya i en fou president de la primera comissió gestora. El sindicat, que no es constituí oficialment fins el 1930, li reté un homenatge públic el 1934. Militant del PSOE, el 1931 formà part de la delegació barcelonina que participà en l'acte de constitució de l'Agrupació Socialista de Lleida (1931). Posteriorment es passà a la USC (1933). Va ser elegit diputat a Corts per Barcelona (1936). S'exilià a, Bèlgica, França i posteriorment a Mèxic, fins que retornà a Barcelona el 1948. A més de publicar treballs fruit de la recerca mèdica, també escriví obres de política i història, com *El socialismo en Cataluña* (1930). *[JCE]*

Pla d'Urgell, SCCL

Cooperativa agrícola de primer grau fundada l'any 1917 a les Borges Blanques (les Garrigues). Denominada popularment *dels republicans* atesa l'adscripció ideològica dels seus fundadors, en el moment de la seva creació estava dedicada a la producció d'oli d'oliva i comptava amb uns 150 socis. El 1930, i afavorida per la bona marxa del sector, aquesta entitat havia experimentat un creixement molt notable, incorporant-hi noves seccions, nous serveis als socis i maquinària més moderna. El 1956 ja havia esdevingut l'empresa més important de Lleida pel que fa a la capacitat de mòlta de les seves premses. A inicis del segle XXI, la Cooperativa es dedicava a la producció d'oli d'oliva a partir de processos moderns de centrifugació, comercialitzava aquest producte sota la marca Pla d'Urgell, disposava també d'una secció de fruita i comptava amb uns 500 socis. *[RRM]*

Plana Santaló, Alexandre

Lleida, el Segrià, 1889 - Banyuls de la Marenda, el Vallespir, 1940

Escriptor i crític literari. Llicenciat en Dret a Barcelona, fou secretari de la Unió Industrial Metal·lúrgica i vocal del Consejo de Economía Nacional. Considerat un dels crítics més importants del Noucentisme, els seus escrits sobre literatura, teatre, cinema i art aparegueren en diverses publicacions barcelonines. Un recull de les seves crítiques es publicaren l'any 1976 amb el títol *Els valors del nostre renaixement*. Participà en les tertúlies de l'Ateneu Barcelonès amb Joaquim Borralleres, Joan Estelrich, Josep M. de Sagarra o Josep Pla. Dels dos darrers en fou mentor literari. La seva obra poètica (*Sol en el llindar*, 1915; *Contrabaedecker*, 1918; *Poemes*, 1945) s'inscrivia en el Noucentisme. També fou autor de prosa poètica (*El mirall imaginari*, 1925), de contes (*A l'ombra de Santa Maria del Mar*, 1923; *Vida d'un actor*, 1925) i de teatre (*La tomba de Tutankamon*, 1924). Així mateix, tingué un ampli ressò la seva *Antologia de poetes catalans moderns* (1914). Militant durant la seva joventut en la UFNR, publicà *Les idees polítiques de Valentí Almirall* (1915). El 1937 s'exilià a França. *[JSSJ]*

Plandolit Plandolit, Guillem de

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1874-1932

Fotògraf. Fill d'una família destacada d'Andorra, estudià Dret a la UB i treballà com a procurador a Barcelona i la Seu. La seva primera fotografia data de 1902. Excel·lent retratista, fou un fotògraf inquiet, apassionat i compulsiu. El seu llegat —dipositat a l'Arxiu Municipal de la Seu d'Urgell— constitueix un testimoni excepcional sobre els esdeveniments de les primeres dècades del segle XX a la

Seu i a Andorra. S'hi recullen festes populars, fires, paisatges i retrats de grup que permeten observar-ne el procés de modernització. També inclou imatges de viatges per les valls de l'Urgellet, els Pallars, la Val d'Aran, la Noguera, el Ripollès, Tarragona i Barcelona. Com a fotògraf es preocupà pels aspectes tècnics i utilitzà diversos formats per al seu treball. També formà part del seu treball la reproducció de peces d'art, retaules i elements arquitectònics. En la major part dels casos són imatges úniques de peces posteriorment transformades o destruïdes. Algunes foren editades com a postals i en una publicació de caràcter turístic, *Seu d'Urgell i Andorra-Guia del Turisme i l'Excursionisme*. *[XGG]*

Planes, José María

Lleida, el Segrià, 1942

Cantant. Va començar a treballar com a forner i fou el seu pare, gran aficionat a la música, qui el va animar a matricular-se al conservatori de la ciutat, on adquirí una sòlida formació musical alhora que alternava els estudis amb actuacions als pobles de la província en què interpretava òperes i romances de sarsuela. Paulatinament, però, es va crear un repertori basat en cançó lleugera melòdica. Començà a enregistrar per a la discogràfica Iberofon peces versionades en castellà del èxits dels cantants francesos o italians més populars de l'època. Va ser quart premi del Festival de Mallorca amb *Tornero a Mallorca* i el 1966 primer classificat al de Menorca amb *Volveremos*. A inicis dels 70 desaparegué de l'escena musical. *[JdeCF]*

Pol Aleu, Carles

Sort, el Pallars Sobirà, 1909 - la Garriga, el Vallès Oriental, 1982

Metge. Cunyat, i alhora nebot, del propietari i polític Eugeni Pol Vives. Estudià a Lleida i es llicencià en Medicina a Barcelona l'any 1933. Assistent del doctor Puigvert, amplià estudis d'urologia a París. L'any 1938 passà a Colòmbia, on co·laborà en la fundació de diversos instituts mèdics i laboratoris. Des del punt de vista professional, es va preocupar per l'elaboració d'antireumàtics i per la microcirculació. Tornà a Catalunya el 1980 i fou nomenat fill predilecte de la seva vila natal, que li dedicà un carrer en homenatge i reconeixement de la seva tasca i vinculació amb la població. *[JCB]*

Pol Vives, Eugeni

Sort, el Pallars Sobirà, 1872 - Lleida, el Segrià, 1934

Propietari i polític. Cunyat, i alhora oncle, del metge Carles Pol Aleu. Tot i que era natural de Sort, fou veí de Lleida. Liberal partidari d'Emili Riu Periquet, el 1917 i el 1921 va ser elegit diputat provincial pel districte de la Seu-Sort. Retornà a la Diputació entre els anys 1930 i 1931. L'any 1930 era vicepresident de la Cambra Rústica Provincial de Lleida. *[JAS]*

Polígon industrial del Segre

El polígon industrial del Segre fou una iniciativa de l'Estat, a través de l'Instituto Nacional de Urbanismo, endegada a principis dels anys 70. La idea era crear una àmplia zona per a la instal·lació de plantes de producció, tallers i magatzems, llavors dispersos dins el nucli urbà de la ciutat de Lleida. En concret, es tractava d'estendre l'ocupació industrial al llarg de la partida de Fontanet, una àrea agrària d'escàs valor, en continuïtat a l'espai que, des de l'any 1953, ocupava la fàbrica de la cervesera San Miguel, SA. El 1972 començaren les expropiacions de les finques i el 1973 el polígon industrial inaugurava les activitats. Arilfruit fou la primera empresa a instal·lar-s'hi. L'Instituto Nacional de Urbanismo s'ocupà del condicionament dels vials i la construcció del clavegueram, entre altres, mentre que l'empresa ENHER hi féu la instal·lació elèctrica. A principis dels anys 80 s'aixecaren les plantes de producció de les grans empreses fabricants de pinsos, alhora que es reparcel·lava l'àrea niu a fi i efecte que s'hi instal·lessin petites empreses auxiliars. Poc després s'obrí la duana per a productes agroalimentaris, la qual el 1995 s'amplià a tota mena de productes. En l'àmbit més institucional, a principis dels anys 80 el polígon fou transferit a l'Incasòl, que cedí la gestió de venda de les parcel·les a la Cambra de Comerç. Deu anys més tard, els vials i les instal·lacions comunes del polígon foren transferides a la Paeria. En aquell moment, la instal·lació de la planta de gasificació fou la iniciativa industrial més destacada. També a mitjan anys 90, la construcció del pont de Pardinyes contribuí a facilitar l'accés al polígon, una àrea per on, a inicis del segle XXI, circulaven diàriament més de 12.500 vehicles. L'Instituto Nacional de Urbanismo establí l'obligatorietat dels compradors de parcel·les de passar a formar part de l'Associació de Propietaris del

polígon industrial del Segre. Els presidents d'aquesta associació han estat Josep M. Rull (des dels inicis fins el 1985), Antoni Grau (entre 1985 i 1990) i Josep M. Muntanyola (des de 1990 en endavant). L'activitat d'aquesta associació, amb els seus presidents al capdavant, així com l'esforç de particulars, entre els quals cal fer menció especial d'Arcadi Jover, expliquen que el polígon comptés a inicis del segle XXI amb una destacada dotació de serveis complementaris, com són el dispensari, l'oficina bancària i diversos restaurants. L'any 2006 el polígon ocupava una superfície de 150 mil m^2, amb 207 empreses instal·lades i 4.200 treballadors. *[PMA]*

Polo Silvestre, Miquel

Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1926

Periodista. La seva vocació pel periodisme i la història fa que pugui ser considerat cronista, i així ha estat reconegut, de la capital del Pla d'Urgell. El 1946 entrà a *la Mañana* com a corresponsal, des d'on informà sobre l'actualitat de la ciutat i comarca durant més de mig segle. Mantingué igualment una llarga col·laboració amb *La Vanguardia*, les agències Efe i Piresa, i altres mitjans com la publicació esportiva *Alfil* o publicacions del sector agropecuari com *La Gaceta Rural* (Madrid). Entre 1982 i 1983 fundà i dirigí la revista *Urgell 2000*. També estigué vinculat a emissores de ràdio de Lleida, Mollerussa i Tàrrega. A través dels seus múltiples articles i llibres es poden resseguir les importants transformacions experimentades pel territori durant la segona meitat del segle XX. En destaquen la trilogia *Mollerussa, el naixement d'un lloc petit (1839-1888)*, *Mollerussa, de lloc petit a poble (1889-1938)* i *Mollerussa, de poble a ciutat (1939-1988)* i l'obra col·lectiva *Història Gràfica de Mollerussa*. L'any 2001 va rebre la Medalla d'Argent del Centenari de la Federació Catalana de Futbol.

[CMC]

Ponent. Grup musical

Heterogeni i molt combatiu moviment provincial de cantautors conegut popularment com a Ponent (1973-1976). Aquests artistes van desenvolupar durant els últims anys del règim de Franco, amb el suport de la promotora Enllaç, diferents activitats reivindicatives i de divulgació de la Cançó per totes les comarques occidentals. En formaven part Josep Borrell *Xerric* (Lleida, el Segrià, 1954), Miquel Sancho (Lleida, el Segrià, 1957), Maite Álvaro *Teima* (Guadalajara, 1956) i Jordi Oró (Puigverd, el Segrià, 1948). Malgrat que no es tractava d'un grup compacte quant a un estil determinat, sí que ho va ser pel que fa als seus objectius artístics: el comú exponent de fer i interpretar cançons de i per al poble. Acompanyats únicament amb les seves guitarres, malgrat que de tant en tant comptaren amb el suport instrumental de músics com Carles Juste *Beethoven* o Josep M. Baró, presentaven i cantaven en català composicions compromeses i recorrien barris i pobles per traslladar als seus seguidors i oients missatges de compromís eminentment polític, crítica social, preocupació pel retrobament i l'alliberament de l'home així com una aferrissada defensa de la realitat pagesa i d'amor a la pròpia terra. *[JdeCF]*

Pons Castellà, Francisco

Sabana, Chaco, Argentina, 1913 - Lleida, el Segrià, 2008

Farmacèutic i polític. Estudià al Liceu Escolar de Lleida i es llicencià en Farmàcia a la UB el 1933. Succeí el seu oncle Francesc Pons Segués al capdavant de la Farmàcia Pons, al carrer Major de Lleida, que elaborava un cèlebre Bismut exportat per tot el món en la lluita contra la sífilis. Afiliat a la FE-JONS abans de l'esclat de la Guerra Civil, fugí a l'Espanya franquista, on s'enrolà a l'octubre de 1936 a la Segona Centúria Catalana de FE-JONS de l'exèrcit de Franco i combaté al front de Madrid. El 3 d'abril de 1938 va entrar victoriós a Lleida i ben aviat ocupà càrrecs polítics al partit únic. Secretari particular del primer cap provincial de Falange (1938-1939), fou secretari provincial accidental del partit (1939) i delegat provincial d'Esports de FET-JONS des de 1940. Regidor municipal pel terç sindical (1949-1955), ocupà una tinència d'alcaldia i el 1957 fou nomenat alcalde de la ciutat, càrrec que exercí fins a principis de 1967. Durant el primer any del seu mandat s'aprovà el Pla d'Ordenació Urbana (1957), en el marc del qual aparegueren nous espais funcionals (el polígon industrial del Segre, el mercat de fruites i verdures, l'estació d'autobusos i el parc urbà de les Basses d'Alpicat) i la ciutat experimentà un important desenvolupament urbanístic. Fundador del Club Tennis Urgell, fou president del Casino Principal i del Col·legi Oficial de Farmacèutics de Lleida (1960-1980). Va ser

condecorat amb la Medalla d'Or de la Ciutat (1967) i les Basses d'Alpicat portaren el seu nom durant alguns anys. *[JGS]*

Pont Gol, Josep

Bellpuig, l'Urgell, 1907 - Solsona, el Solsonès, 1995

Bisbe. Va estudiar al Seminari de Solsona, era doctor en Teologia i batxiller en Dret Canònic per la Universitat Gregoriana de Roma. Va ser ordenat sacerdot el 1931. A Solsona, entre altres càrrecs va ser professor del Seminari (1939), canonge (1948) i secretari de cambra i govern (1949). El 1951 va ser nomenat bisbe de Sogorb i l'any següent va rebre la consagració episcopal a Bellpuig. Després d'una remodelació dels límits diocesans va ser nomenat bisbe de Sogorb-Castelló (1960). Va participar al Concili Vaticà II, amb motiu del qual va publicar la pastoral *L'Església davant el Concili* (1962), que va tenir un important ressò internacional. El 1970 va ser nomenat arquebisbe de Tarragona. Des d'aquesta posició va tenir un destacat paper alhora de definir la posició conciliadora de l'Església durant la Transició. Així, va negociar amb el president Tarradellas, encara exiliat, una relació de "mútua independència i sana cooperació". D'aquests anys són dues conferències de gran repercussió a l'època: *La llengua de l'Església* (Reus, 1975) i *L'Església a Catalunya, quins camins?* (Mollerussa, 1976). Restablert el règim democràtic, va promoure i acompanyar el retorn de les despulles del cardenal Vidal Barraquer des de la cartoixa de La Valsainte (Suïssa) a la que havia estat la seva catedral, a Tarragona. Com a arquebisbe metropolità va ser un dels principals impulsors de la Conferència Episcopal Tarraconense. Va dimitir per motius d'edat el 1983. El 1988, va ser nomenat fill adoptiu de Tarragona. *[JBP]*

Pont Ibáñez, Jaume

Lleida, el Segrià, 1947

Poeta, professor universitari i crític. Fundador de la revista *Quaderns de Ponent* i col·laborador habitual de l'*Avui*, *La Vanguardia* i *Serra d'Or*, entre altres. Com a poeta publicà *Límits(s)* (1976), *Els vels de l'eclipsi* (1980), *Jardí bàrbar* (1981) i *Divan* (1982), Premi Vicent Andrés Estellés. La seva obra poètica fou aplegada a *Raó d'atzar (Poesia 1947-1989)* (1990), Premi Crítica Serra d'Or. Posteriorment publicà *Vol de cendres* (1996, Premi Crítica Serra d'Or), una mena d'expiació poètica que enfronta poema i dolor en un tens equilibri; *Llibre de la frontera: de Musa Ibn-Al-Tubbi* (2000, Premi de la Crítica), una antologia que recrea l'obra de catorze poetes en llengua àrab de la Lleida musulmana medieval, i *Enlloc* (2007, Premi Carles Riba). La seva obra s'ha traduït a una dotzena de llengües. Entre els seus estudis de crítica literària destaca *La nova poesia catalana* (1980) o *El postismo* (1987). Exercí la docència com a catedràtic de Literatura Espanyola moderna i contemporània a la UdL. *[JSSJ/MPT]*

Pont Mestres, Magí

l'Ametlla de Segarra, la Segarra, 1927 - Barcelona, el Barcelonès, 2008

Advocat i polític. L'any 1967 va ser un dels fundadors de l'Associació Espanyola d'Assessors Fiscals. Professor de la UB des de 1970, en va ser catedràtic d'Hisenda Pública i Dret Tributari i director de l'Escola d'Empresarials (1973 i 1984). Des de 1974 fou membre numerari de la Reial Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres. Entre els anys 1972 i 1989 va ser president de l'Institut de Censors de Comptes d'Espanya. També publicà diverses obres emmarcades en la seva especialitat. Integrat en la llista de Coalició Popular, fou diputat al Congrés, després de les eleccions de 1986, per la circumscripció de Barcelona. Va presidir la comissió de Pressupostos del Congrés. *[JSSJ]*

Pont Sans, Josep

Bellpuig, l'Urgell, 1949

Polític i perit mercantil de professió. Alcalde de Bellpuig entre 1987 i 2007, impulsà una destacable activitat cultural i consolidà el Premi Valeri Serra Boldú de cultura popular com un dels referents més importants. Des de 1991, l'ajuntament de Bellpuig atorgà, coincidint amb els actes conmemoratius de l'11 de Setembre, els premis Estel i Boira a persones i/o associacions que haguessin destacat per defensar en un cas i rebutjar en l'altre la identitat catalana. Militant de CDC des de 1982, fou diputat de la Diputació de Lleida des de 1989, i entre 1999 i 2003 n'assumí la presidència. El 2003 tornà a ser elegit alcalde de Bellpuig i fou diputat al Parlament de Catalunya, escó que revalidà el 2006. *[AJM]*

Pop-Art Club

Col·lectiu integrat per joves amants de la música i la cultura dels anys seixanta i especialment tot el que estigués vinculat al moviment mod (1986-1996). El Pop-Art Club va editar el fanzine *Los Flequillos de la Morsa*, en què s'incloïen articles sobre grups musicals emblemàtics, la moda i l'art del que es coneix popularment com la *dècada prodigiosa*. També van organitzar un festival anomenat Walrus Weekend, que es va començar a celebrar el 1990 i que reunia joves amb les mateixes inquietuds arribats d'arreu. Aquest esdeveniment singular constava de diferents activitats. Per una part hi havia els concerts en viu de les bandes més destacades del gènere *sixtie* com podien ser Los Flechazos o Doctor Explosion. També s'organitzaven festes anomenades *allnighters* i excursions en Vespa, els populars *scooter run*. Cal destacar com a locals emblemàtics de trobada dels joves mods de Lleida La Casa de la Bomba i Pentagrama. El Pop-Art Club va desaparèixer com a tal el 1996, però el seu esperit va continuar de la mà de la Lleida Style Society, l'Action Collective i, més recentment, del Go Lleida! *[JdeCF]*

Popular Tarraguense SA, La

Va ser una de les primeres empreses hidroelèctriques. Fou creada a Tàrrega a l'agost de 1901 en contraposició a La Electra Urgelense (1896). N'impulsaren la formació un conjunt de prohoms de la coalició política que es formà a la ciutat contra els monàrquics conservadors, amb l'objectiu d'arrabassar-los l'ajuntament i, en especial, els subministraments d'aigua i de llum que detentaven a través de La Electra. Després de guanyar el front contrari al Partit Conservador l'alcaldia i l'ajuntament el mateix 1901, aquesta coalició, tanmateix, no aconseguí per a La Popular els esmentats serveis fins el 1904. Amb la fàbrica d'electricitat a Anglesola i l'oficina a Tàrrega, els presidents de La Popular foren Ramon Tàssies i Ramon Pons, seguits, fins el seu òbit el 1914, pel cap liberal Antoni Roca Sanou. *[JoCC]*

Porcar y Tió

Antiga empresa dedicada a la producció i el comerç d'oli d'oliva, constituïda l'any 1857, propietat de Manuel Porcar Tió, hisendat, empresari i polític d'origen tortosí establert a Barcelona. Va ésser, entre altres càrrecs, alcalde d'aquesta darrera ciutat (1891-1892) i vicepresident de l'IACSI (1901-1904). Amb ascendents establerts en el sector olier des d'almenys finals del segle XVIII, Manuel Porcar Tió va esdevenir un dels més importants i acreditats exportadors d'oli d'oliva envasat d'Espanya. Amb seu central a Barcelona, l'any 1885 la firma Porcar Tió ampliava els seus negocis i instal·lava a la capital del Segrià la més gran i moderna de les fàbriques d'oli d'oliva existents a les comarques de Lleida entre les dècades de 1880 i 1920. L'any 1899 el nou edifici fabril disposava de 12 premses hidràuliques mogudes per l'energia del vapor, tenia la maquinària necessària per extreure oli de sansa a partir de mitjans químics i donava feina, en el període de màxima activitat, a 80 operaris. A la dècada de 1910, l'enllumenat, les premses i la resta de la maquinària de la fàbrica ja utilitzaven l'energia elèctrica. L'any 1927, l'antiga firma va canviar el seu règim jurídic i la seva direcció. Amb un capital d'1.500.000 de pessetes, actuà sota la raó social Aceites Porcar SA i va ser presidida, inicialment, per Manuel Porcar Riudor, continuador dels negocis familiars. Dos anys després, el 1929, Manuel Porcar Riudor va contribuir, a més, a la creació de l'Associació de Productors i Elaboradors d'Oli d'Oliva de la Província de Lleida, entitat que aplegava diversos i destacats fabricants del sector. Admirat per la grandària, la modernitat i la qualitat del seus productes, l'establiment lleidatà de la família Porcar no va aconseguir resistir el pas del temps. A mitjans de la dècada de 1950, si no abans, ja havia deixat de formar part del panorama industrial lleidatà, si bé l'activitat dels Porcar en el sector de l'oli d'oliva va continuar fins a l'any 1967, moment en què la societat va passar a denominar-se Aceites Permanyer, SA. *[RRM]*

Porcioles Colomer, Josep Maria de

Amer, la Selva, 1904 - Vilassar de Dalt, el Maresme, 1993

Notari i polític. Llicenciat en Dret per la UB es traslladà a Valladolid el 1929 per preparar les seves oposicions a notaries. Fou, des de 1932, notari de Balaguer. Milità a la Lliga Catalana, de la qual fou secretari al districte de Balaguer (1933-1936), i a l'organització catòlica Acció Social Popular. Tingué una destacada funció d'enllaç entre els sollevats de Lleida i Balaguer el juliol de 1936. L'agost de 1936 fou

empresonat i alliberat el març de 1937. Passà a França i d'allí a la zona franquista. Els seus contactes el portaren a col·laborar amb la vídua d'Onésimo Redondo, Mercedes Sanz Bachiller, delegada nacional d'Auxilio Social. El 1938 fou nomenat secretari provincial d'Auxilio Social a Lleida i poc després passà a ser-ne el delegat provincial fins el 1943, càrrec que compatibilitzà amb la presidència de la Diputació (1940-1943). Fou el màxim impulsor de la creació de l'IEI (1942). El 1943, el ministre de Justícia Eduardo Aunós Pérez el nomenà director general de Registres i Notaries. El 1947 obtingué una notaria a Barcelona i el 1952 fou secretari del Patronat dels Habitatges del Congrés Eucarístic de Barcelona. Des del 1957 fins el 1973 fou alcalde de Barcelona. La primavera de 1976 participà en l'intent de crear una opció de partit governamentalista dissenyada des de la Diputació de Barcelona per Juan Antonio Samaranch: Concòrdia Catalana. En no reeixir, es retirà de la vida pública.

[AJM]

Porqueras Bañeras, Joaquim

Arquitecte per l'ETSAB (1917), se'l vincula a Lleida des dels anys vint del segle passat. Considerat membre d'una generació situada entre el Modernisme i el retorn al classicime acàdemic fins a arribar a les formulacions que caracterizaren el Noucentisme. En la seva obra destaca el Mercat del Pla (1917-1920), amb possible participació de Francesc de P. Morera Gatell, l'Hospital Provincial de Santa Maria (1922-1928), un conjunt de pavellons d'inspiració noucentista i el Cafè-Teatre dels Camps Elisis (1923-1926), on es fa palesa una sensibilitat tardobarroca, al qual va seguir, posteriorment, un elegant templet més classicista, igualment integrat en l'esmentat parc urbà. També realitza la Residència Pare Coll i la tribuna del Casino Principal, obres amb una menor incidència en la trama urbana de la ciutat. Afincat a Barcelona, fou arquitecte del Servei de Valoració Urbana d'Hisenda. *[MaSM]*

Porqueras Mayo, Albert

Lleida, el Segrià, 1930 - Barcelona, el Barcelonès, 2003

Assagista i crític literari. Estudià Filologia Romànica a la Universitat Complutense de Madrid i s'especialitzà en el Segle d'Or espanyol. El seu primer llibre, *El prólogo como género literario* (1957), sorgí de la seva tesi, que es convertí en l'inici d'una llarga trajectòria d'investigació sobre la teoria literària. La seva vocació universitària el dugué a Alemanya, on aprofundí en els seus estudis filològics. Fou catedràtic de la Universitat d'Illinois, on exercí una fecunda labor hispanista que abastà treballs teòrics, bibliogràfics i historicoliteraris, sense oblidar els seus estudis de literatura catalana, que contribuí a difondre als EUA. El 1997 llegà el seu fons bibliogràfic a la UdL.

[GMM]

Porqueres Alabart, Alfons

? - Lleida, el Segrià, 1937

Polític. Va ser escollit regidor, en representació de la Lliga Catalana, després de les eleccions municipals del 14 de gener de 1934 per la candidatura de Concentració Lleidatana. Posteriorment fou designat membre de la comissió gestora municipal nomenada arran dels Fets d'Octubre de 1934 i continuà formant part de l'ajuntament governatiu nomenat el 27 de juliol de 1935. Finalment, seria designat alcalde de Lleida entre el gener i el febrer de 1936. *[JSSJ]*

Port del Comte

Estació d'esquí ubicada al terme municipal de la Coma i la Pedra (el Solsonès). Fou inaugurada al 1973 sota la propietat de l'empresa Port del Comte SA. Després d'importants problemes financers que feren que l'estació restés en mans de l'Institut Català de Finances, l'any 2000 les instal·lacions van ser adquirides per Guimaru SL, que endegà una profunda renovació de les instal·lacions i equipament especialment pel que fa a remuntadors i canons de neu artificial. A inicis del segle XXI comptava amb 36 pistes i 40,7 quilòmetres de domini esquiable. L'empresa explotava igualment el centre de vacances El Mirador.

[JCB]

Porta Casanellas, Jaume

Barcelona, el Barcelonès, 1944

Enginyer agrònom (1971). S'especialitzà en edafologia a la Universitat de Nancy becat pel govern francès. Doctor per la Universitat Politècnica de Madrid (1975), on impartí docència, s'incorporà a l'ETSEA de Lleida el 1977. Decisiu en el seu creixement, n'assumí la direcció entre 1984 i 1987. Catedràtic d'Edafologia (1986), fou rector de la UdL entre 1993 i 2003,

anys en què la consolidà i la projectà internacionalment. Endegà el campus universitari de Cappont amb una arquitectura connectada amb els plantejaments culturals del moment. Cap del departament de Mitjans de la Producció Agrària dels LARs de la Corunya, Saragossa i Madrid, fou professor invitat a l'INA París-Grignon, Universitat de Gant i Universidad Nacional Autónoma de México, entre altres. Participà en projectes d'investigació centrats en sòls amb guix, processos erosius i salinitat. Impulsor de la cartografia dels sòls de Catalunya, la seva obra fonamental és *Edafología para la agricultura y el medio ambiente*. Edafòleg de prestigi, rebé els premis Nacional del llibre agrari (1986, 1994), Juan de Asso (1989) i Juan Gascón (1976). El llibre *Descobrir Lleida* (2005) donà una altra dimensió de la seva personalitat. Membre del Consell Agrari de la Generalitat en la presidència de Josep Tarradellas i del Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. Membre de l'IEC i la International Union of Soil Science, entre altres, el Govern de la Generalitat li atorgà la Medalla de l'Agricultura Catalana. Col·legiat d'honor del Consell General de Col·legis Oficials d'Enginyers Agrònoms. L'any 2009 va ser nomenat president de la Societat Espanyola de Ciència del Sòl. *[JCC]*

Porta Garcia, Carles

Madrid, 1963

Il·lustrador, dissenyador i realitzador d'audiovisuals. Llicenciat en Belles Arts per la UB, ha estat professor a l'Escola d'Art i Superior de Disseny de Tàrrega. Va treballar com a il·lustrador per a revistes d'àmbit nacional (*El Magazine* de *La Vanguardia*, *El Dominical* d'*el Periódico de Catalunya*), còmics (*El Víbora*, *TBO*), revistes infantils (*Tretzevents*, *Cavall Fort*) i llibres. Fou el creador, des de 1997, de la imatge gràfica del festival Animac, treball pel qual rebé el Premi Jules Geret del Festival Internacional d'Annecy (1999). També ha estat guardonat amb el Premi Junceda de l'Associació Professional d'Il·lustradors de Catalunya per la gràfica del bar la Sibil·la de Lleida (2007). A partir de 2001 consolidà la seva experiència com a realitzador audiovisual amb el curtmetratge *Francesc lo Valent*, produït a França per Folimage i finançat per les cadenes de televisió ARTE i ONF del Canadà. Va rebre, entre altres guardons, el Premi a la Qualitat del Centre Nacional de la Cinematheque Française (2003). *[RPA]*

Porta Gaset, Carles

Vila-Sana, el Pla d'Urgell, 1963

Periodista i productor de televisió. Llicenciat en Ciències de la Informació per la UAB, passà de redactor de *Segre* a TVC, on s'especialitzà en reportatges i documentals per al programa *30 Minuts*, el *Telenotícies* i especials informatius. Fou enviat especial als conflictes bèl·lics de Bòsnia, Ruanda, Haití, Algèria, Kosovo, el Pròxim Orient i el Pakistan i dirigí el programa *Efecte Mirall*. Combinà la tasca audiovisual amb la docència a la UdL i fruit de l'experiència documental publicà el llibre *Tor, tretze cases i tres morts* (2005), que va ser un èxit de vendes. Aconseguí diversos premis de comunicació i narrativa: Premi Pica d'Estats 2003 pel curtmetratge *En Guim a la ciutat dels oficis perduts*; Premi Lleida Narrativa 2003 pel projecte *Amb el foc encès*; Premi Ernest Udina de Periodisme per l'article *Muntanyes comunicades, muntanyes informades* i Premi UNDA Internacional al Festival de Vídeo de Montecarlo (1992) pel reportatge *Sarajevo, l'enemic invisible*. Com a productor independent s'incorporà al Canal 4 i creà la seva pròpia productora (Porta Gaset SL), des d'on impulsà el concurs *Lletres & Lle3* a Lleida Televisió i el 2007 dirigia el concurs *Pica Lletres* a TVC. *[RPA]*

Porta Mesalles, Josep

Ballobar, el Baix Cinca, 1908 - Lleida, el Segrià, 1996

Fotògraf. Resident a Lleida des de molt jove, amb tot just onze anys s'inicià en l'art de la fotografia a la vora de Victoriano Muñoz Ferrer. Posteriorment fou aprenent als estudis d'Emili Gausí i Lluís Corbella. L'any 1944 obrí, juntament amb la seva esposa Esperança Ballespí, estudi a la plaça Sant Joan. Pioner en la instal·lació d'un equip de flaix elèctric a Lleida, fou el principal precursor de la fotografia industrial. Captà amb la seva càmera botigues, negocis, obres i fires agrícoles. A la postguerra també féu reportatges per a Regiones Devastadas i també per a la UE Lleida, línia que va seguir el seu fill Josep Porta Ballespí, continuador del negoci familiar. L'estudi Porta, amb totes les instal·lacions, el laboratori i l'arxiu fotogràfic familiar, fou cedit el 1994 a l'IEI i fou habilitat per

aquesta institució com un espai obert d'estudi i consulta. *[XGG/EMS]*

Porta Vicente, Maria Carme

Lleida, el Segrià, 1951

Notària. Filla d'Alfons Porta Vilalta. Llicenciada en Dret per la UB el 1973 i notària des de 1979. Després d'exercir per diverses localitats de Catalunya, el 1994 s'establí amb despatx propi a la ciutat de Lleida, localitat de la qual n'esdevingué la primera i única notària al llarg del segle XX. Com a notària de l'Espluga de Francolí donà fe del lliurament de l'arxiu Josep Tarradellas al Monestir de l'Abadia de Poblet, cosa que la converteix en la primera dona que va tenir-hi accés. Fou membre de la junta directiva del Col·legi de Notaris de Barcelona (1985 i 1991) i de la UE Lleida. Amb la seva germana Esperança Porta, directora del Museu d'Art Jaume Morera (1986-1994), reuniren un important fons d'art contemporani, integrat per nombroses obres d'artistes lleidatans. *[CMC]*

Porta Vilalta, Alfons

Lleida, el Segrià, 1917-2005

Advocat i polític. Germà de Francesc Porta. Cursà el batxillerat a Lleida i es llicencià en Dret per la UB (1941). A partir de 1942 exercí la seva professió a Lleida. Entre 1968-1972 fou escollit degà del Col·legi d'Advocats de Lleida. Regidor a la Paeria durant el Franquisme (1958-1964) i durant el període democràtic (1979-1983), aquest cop per CC-UCD. Senador pel mateix partit (1979-1982), prengué part en diverses comissions com la de Justícia i Interior i la Comissió d'Obres i Urbanisme, Transports i Comunicacions. Membre del comitè executiu de la Cambra de Comerç de Lleida, en la seva faceta periodística destacà com a col·laborador de *la Mañana*, de *Segre* i de la revista *Labor*, de la qual fou un dels fundadors. Fou guardonat amb la Gran Creu de Raimon de Penyafort. *[JCE]*

Porta Vilalta, Francesc

Lleida, el Segrià, 1915-1992

Corredor de comerç i periodista. Germà d'Alfons Porta. Estudià a França i Anglaterra. Fou corredor de comerç a Vilanova i la Geltrú després de la Guerra Civil. Retornat a Lleida als anys cinquanta, s'arrenglerà amb l'oposició moderada al Franquisme. Fou elegit síndic del Col·legi de Corredors de Comerç i dirigí el butlletí informatiu *Cuerpo de Corredores Colegiados de Comercio*. Col·laborador de la revista *Labor*, va ser un dels promotors de la delegació lleidatana d'Òmnium Cultural, el primer president entre els anys 1971-1974 de les escoles Alba i un dels autors de l'obra *Lleida, problema i realitat* (1967). Fundador de les primeres cèl·lules de CDC a les terres de Ponent, n'abandonà la militància el 1976. Rebé la Medalla de Plata de la Ciutat de Lleida (1991). *[JCE]*

Port-Ainé

Estació d'esquí ubicada al terme municipal de Rialp (el Pallars Sobirà). Inaugurada el 21 de gener de 1985, sota l'impuls del llavors alcalde de la població, Josep Mesegué Utgé, és propietat de la societat Pallars Industrial SA. De les 24 pistes i 29 quilòmetres esquiables de l'any 1985 es va passar, la temporada 2005-2006, a 33 pistes i 44 quilòmetres esquiables. L'empresa explotava, a més de les pistes, un centre d'esports d'aventura ubicat a Rialp (Port-Ainé Sports Center) i dos establiments hotelers; l'alberg Les Estades, també situat a Rialp, i l'hotel Port-Ainé 2000, a peu de pistes. Des de 2007 es trobava a les mans de l'Institut Català de Finances. *[JCB]*

Portal Farré, Lisard

? - Lleida, el Segrià, 1936

Llibreter i polític integrista. El seu negoci destacava pels llibres de temàtica religiosa. Va ser escollit regidor a la Paeria de Lleida en les eleccions de 1922 dins la candidatura d'Acció Lleidatana, i fou escollit segon tinent d'alcalde el setembre de 1923. El 1930 retornà a l'ajuntament mitjançant nomenament i exercí la quarta tinència d'alcaldia fins a l'abril de 1931. En les eleccions municipals d'aquest any resultà novament escollit regidor dins la Candidatura d'Ordre Social. Fou executat el setembre de 1936 en aplicació de la sentència dictada pel primer Tribunal Popular de Lleida. *[JAS]*

Portella Moles, Francesc

Tírvia, el Pallars Sobirà, 1888-1975

Fotògraf. Fou el creador de Fotografía La Maravilla, l'any 1914, a la Seu d'Urgell, des d'on captà la vida comercial, industrial i social d'aquesta localitat fins el 1935. El material conservat d'aquest negoci forma

l'Arxiu Maravilla, un recurs idoni per conèixer l'Alt Urgell d'aquest període. També actuà com a reporter gràfic de *La Vanguardia* i l'*ABC*, a més de col·laborar amb *El Día Gráfico* i *La Hormiga de Oro*. L'any 1983 fou reconegut com a fotògraf català pioner per l'IEFC.

[XGG/EMS]

Pou Jové, Jordi Vicenç

Lleida, el Segrià, 1968

Fotògraf. De formació autodidacta, treballà com a fotògraf de premsa (*el Periódico de Catalunya*, 1995-2001; *El Periòdic d'Andorra*, 1997 i l'Agència COVER 1995-2008) i com a professor de fotografia (Fotocentre, Club 60-Caixa Terrassa, ICE-UdL). Realitzà exposicions individuals i col·lectives tant a Lleida (*Els Camps Elisis*, 1995; *NYC*, 1996; *De Universitate*, 1998; *RV*, CAAT, 2000; Primavera Fotogràfica, 2000; Museu Morera, 2003; Centre d'Art La Panera, 2005 o Galeria Cavallers, 2008), com en altres ciutats (Barcelona, 1994; Andorra, 1997; Guardamar, 1999; Almussafes, 2000; Madrid, 2000; Doña Mencia, 2003). Mereixedor de nombrosos premis i beques, tant nacionals (Iltirda, 1997 i 2000; Cep d'Or, 1997; Fotoencontre, 1999; Mostra Fotografia Jove, 1994; La República, 1996) com internacionals (YPU, 2002). El seu treball es basava en la fotografia intimista en blanc i negre. Té obra en diverses col·leccions públiques i privades entre les quals destaca la col·lecció d'art contemporani de l'ajuntament de Lleida. *[XGG]*

Prat Pons, Ramon

Lleida, el Segrià, 1945

Sacerdot i teòleg. Va començar els estudis eclesiàstics al Seminari de Lleida i més tard es va llicenciar en Teologia a la Universitat Gregoriana de Roma (1969) i es doctorà a la Facultat de Teologia de Barcelona (1977). Ordenat sacerdot el 1969, ha desenvolupat diferents feines pastorals, principalment relacionades amb el jovent, sempre amb gran predicament i capacitat de connexió. Professor de la Facultat de Teologia de Catalunya des de 1975, va ser fundador i director de l'IREL, creat el 1991. Entre altres llibres ha publicat: *Fe i universitat avui* (1977) i *Rentar els peus* (1996). *[JBP]*

Prats

Empresa familiar constituïda a la ciutat de Lleida l'any 1906 dedicada a l'elaboració de tota mena de productes de pastisseria. Des dels seus inicis la família Prats consolidà una companyia que al llarg del temps s'anà transmetent de generació en generació i que arribà a ser un dels referents a la província de Lleida. En les últimes dècades del segle XX adquirí gran prestigi per la preparació durant l'època de Pasqua de monumentals figures de xocolata de personatges com Joan Gaspart, Pau Gasol o Ronaldo, entre d'altres, elaborades per Ramon Prats. Des de finals del segle XX tenia ubicat el negoci a l'avinguda Dr. Fleming, cantonada amb Gran Passeig de Ronda, amb un espai de 500 m^2, tot i que també disposava de servei de càtering i una finca on es realitzaven bodes, congressos i reunions. *[JFF]*

Prefabricats Pujol SA

Empresa creada el 1942 per Miquel Pujol Oliva i la seva esposa Mercè Gorné Gaset. A partir de 1967, quan es posa en marxa la producció de bigues pretensades, s'anomenà Prefabricats Pujol, SA. De petita empresa local en els seus començaments que fabricava tubs de formigó i mosaic hidràulic, passà el 2005 a aplegar 34 establiments diferents dedicats a la fabricació, comercialització, transport i muntatge de prefabricats de formigó. Destaca la incorporació al grup el 1982 de l'empresa lleidatana Pretensats Aguiló Pujol. El grup esdevingué la primera indústria del sector a Catalunya (amb una quota de mercat del 50%), i a Espanya, amb una facturació d'uns 170 milions d'euros l'any i una plantilla de 1.200 persones. El grup participà en projectes com l'ampliació del Camp Nou del FC Barcelona i del Camp d'Esports de Lleida, la remodelació del Palau Nacional de Montjuïc o la construcció del Teatre Nacional de Catalunya, de la mà de Josep Maria Pujol com a director general. La creació de la Fundació Pujol i Gorné ha significat una millora, especialment en l'àmbit de la sanitat, dels treballadors del grup. *[PMA]*

Premi Batec

Premi atorgat, des de 1997, per l'Institut Municipal d'Educació Ramon Barrull de l'ajuntament de Lleida a la recerca i a la innovació educatives, amb la finalitat de contribuir al moviment de la renovació pedagògica en els ensenyaments universitaris i no universitaris. El nom del premi retia homenatge al

moviment de renovació pedagògica anterior a la Guerra Civil. Els guanyadors de les diverses convocatòries foren Mireia Trenchs Parera (*E-mails a una mestra. Correu electrònic i aprenentatge de llengües*, 1997), Manuel Sánchez Cano (*Aprenent i ensenyant a parlar*, 1998), Carles Alsinet Mora (*El benestar en la infància*, 1999), Antonio López López (*Educadors o predicadors?*, 2000), Liliana Carbó-Vicent Gràcia (*Mirant el món a través dels números*, 2001), Cristòfol A. Trepat (*Didàctica de la història de l'art*, 2002), Jaume Albero Poveda (*La infantesa del realisme: les rondalles meravelloses d'Enric Valor*, 2003), José Luis Boix Peinado (*Disseny i proposta d'implantació d'un programa d'orientació per l'assoliment de competències clau i professionals*, 2004), Lola Vicens, Sílvia Cano, Oriol Serra i Joan Rodríguez (*Desig d'alteritat. Programa Àlber: una eina per a l'atenció a la diversitat a l'aula*, 2005), Joan Josep Jové Peres (*Art i educació. Cartes a uns mestres*, 2006) i Antoni Tolmos Tena (*Improvisació musical. Crear i gaudir en temps real*, 2007). *[AJM]*

Premi Ciutat de Mollerussa

Premi de novel·la breu convocat per primera vegada l'any 1988 amb la intenció de promoure la cultura i les lletres catalanes a la ciutat de Mollerussa. Comptà amb una important participació, procedent d'arreu dels Països Catalans. Les obres participants tenien el requisit d'ésser escrites en català i la temàtica era de lliure elecció. El premi s'instituí amb una dotació de 4.000 □ i la publicació de l'obra. Alguns dels guardonats amb el premi foren Joan Guasp Vidal (*El cavall*, 1992), Andreu Sotorra Agramunt (*Castell de nines*, 1997), Glòria Llobet Brandt (*Els ulls del mirall*, 1998), Jordi de Manuel Barrabín (*Cels taronges*, 2001). Membres del jurat en foren Josep Vallverdú Aixalà, Josep Borrell Figuera, Màrius Blàvia Ribé, Sebastià Serrano Farrera i Carme Vidal Huguet, entre altres. *[CAR/JCE]*

Premi d'assaig Josep Vallverdú

Guardó literari convocat conjuntament per l'ajuntament de Lleida i l'IEI que, juntament amb el Premi de narrativa Premis Lleida i el Premi de poesia Màrius Torres era entregat en el transcurs de la Nit Literària de Lleida, celebrada anualment pels volts de Santa Cecília. El Premi d'assaig Josep Vallverdú, nascut l'any 1984, ha guardonat, des dels seus inicis, obres tan distintes com *Gabriel Ferrater: obra poètica* (1984), de Xavier Macià Costa i Núria Perpinyà Filella; *Repensar Catalunya* (1988), d'Oriol Pi de Cabanyes; *Estandardització i establiment de llengües* (1993), de F. Xavier Lamuela García; *La paradoxa del majordom* (1999), de Lluís Quintana Trias; *Un altre món és possible? Educar després de l'11 de setembre* (2002), de Francesc Torralba Rosselló, o *Els films d'Ariadna* (2005), de Jordi Ramírez Asencio. El 2006 arribava ja a l'edició número vint-i-tres. Amb una dotació de 9.000 □ al guanyador i amb l'edició de l'obra per part d'Edicions 62 (Pagès Editors publicava la finalista), el jurat estava format per personalitats del món literari català. El ressò assolit al llarg dels anys per aquest premi el situà entre els més preuats del país. *[MPT/JCE]*

Premi de biografia Josep Lladonosa

Premi convocat per la delegació lleidatana d'Òmnium Cultural des de 1991, amb la col·laboració del Cercle de Belles Arts de Lleida i el suport de la Paeria de Lleida. En foren membres permanents del jurat Rosa Mesalles Olivan, Manuel Lladonosa Vall-llebrera, Jaume Magre Servet, Víctor Torres Perenya, Romà Sol Clot i Albert Turull Robinat, amb incorporacions posteriors de Jordi Capdevila i Dolors Sistac Sanvicén. De caràcter bianual des del 1994, en foren guanyadors Paquita Sanvicén Torné, amb un estudi sobre Lluís Roca Florejacs (1991); Salomé Ribes Amorós, sobre Alfons Par (1992); Xavier Garcia Pujades, sobre Esteve Albert Joan Lluís (1992); Bartomeu Mestre Sureda, sobre Guillem d'Efak (1994); Eva Esteve, sobre Josep Carner Ribalta (1998), i Joan Vallès, sobre Pau Bertran Bros (2000). *[MAM]*

Premi de poesia Joan Duch per a joves escriptors

Guardó literari convocat per l'ajuntament de Juneda, que, des de 1999, premiava l'obra poètica inèdita de joves entre 18 i 30 anys. La seva creació s'emmarcà en els actes de commemoració del centenari del naixement de Joan Duch Arqués i pretenia recordar l'obra emprenedora d'aquest poeta junedenc, un dels representants del Noucentisme a les terres de Ponent, que morí als 29 anys. Obert a tots els Països Catalans, entre els joves poetes guardonats amb el Premi Joan Duch es troben Amadeu Vidal Bonafont,

amb *I què en queda dels dies* (1999); Jordi Tristany, amb *Les set ones* (2000); Daniel Martínez Ten, amb *El tracte de les hores* (2001); Txema Martínez, amb *El cor de Chopin* (2002); Tomàs I. Alcázar, amb *Cançó dels murs de Meknés* (2003); Joan Fontana, amb *Rèmora* (2004); Israel Clarà, amb *Solitud de sempre* (2005) i *El contrast i l'evidència* (2006); Sergio Roche, amb *Serà aquest món* (2007), i Xavier Pujol amb *Mar cendrosa* (2008). Entre els escriptors que han format part del jurat del certamen destaquen els lleidatans Carles Hac Mor, Rosa Fabregat Armengol, Miquel M. Gibert, Jordi Pàmias Grau, Anton Sala Cornadó o Josep Vallverdú Aixalà. Les entitats organitzadores, ajuntament de Juneda, la comissió del premi literari i l'Editorial Fonoll anualment han editat els poemaris guardonats. Des de 2001 s'ha convocat el Premi Escolar, edició especial per als poetes infantils del col·legi públic de la vila.

[MPT/JCE]

Premi Humbert Torres de divulgació científica

Certamen convocat des de l'any 1983 per Òmnium Cultural Lleida-Ponent i la Fundació Pública IEI de la Diputació de Lleida. El guardó premia les obres que tenen com a objecte la divulgació d'idees, teories o pensaments de totes les branques del saber. Han estat premiats autors com Guillem Viladot Puig, amb la novel·la *Carles* (1995); Dolors Sistac Sanvicén, amb la narració *La vella i altres històries* (1995); Sandro Machetti Sánchez, *El pre-cinema a Lleida* (1996); Miquel Pueyo París, Marta Trepat Secanell, Josep M. Llop Torné i Ramon Morell Rosell, amb l'assaig *Lleida, l'extrema* (1997); Jesús Moncada Estruga, amb la novel·la *Estremida memòria* (1998); o Sebastià Serrano Farrera, amb l'assaig *Comprendre la comunicació. El llibre del sexe, la poesia i l'empresa* (2000). *[MPT]*

Premi Josep Lladonosa d'història local

Premi anual atorgat pel Patronat Municipal Josep Lladonosa Pujol de l'ajuntament d'Alguaire. Fou instaurat el 1990 arran de la donació a la vila, per part de l'historiador, del seu arxiu i biblioteca personal poc abans de morir. El premi, amb un jurat presidit per Manuel Lladonosa Vall-llebrera, reconeix estudis d'història local de qualsevol època històrica dins l'àmbit de les terres de llengua catalana i inclou, a banda de la dotació econòmica, la publicació de l'obra distribuïda pel diari *la Mañana* i també una edició especial per als circuits universitaris per part de la UdL. Els treballs premiats abasten tota l'àrea dels Països Catalans i les diverses etapes històriques. Sílvia Puertas Novau (*Artesanes i obreres, treballadores de l'agulla a la Barcelona contemporània*; 1993), Ramon Arnabat Mata (*Liberals i reialistes. El Trienni liberal al Penedès, 1820-1823*; 1996), Jacinto Bonales Cortés (*Les muntanyes en venda. La desamortització de terres comunals a la Conca de Tremp, 1855-1931*; 1998), Benet Oliva Ricós (*La generació de Feliu de la Penya. Burgesia Mercantil i Guerra de Successió entre el Maresme*; 2000), Marta Monjo Gallego (*La Baronia d'Aitona al segle XV. Un exemple de la pervivència de l'Islam després de la conquesta cristiana*; 2003), Esther Martí Sentañes (*Els Síndics a Corts de la ciutat de Lleida durant el regnat d'Alfons el Magnànim*, 2005), Manel Güell (*Camí a la revolta, 1625-1640*; 2007) i Antonio Sánchez (*Els defensors de Ferran VII a Lleida, 1823-1833*, guardonat l'any 2008). *[JCE]*

Premi Les Talúries

Certamen literari convocat per la Diputació de Lleida a través de la seva fundació pública, l'IEI. El Premi Les Talúries, que premiava l'obra d'autors novells, comptava amb quatre categories diferents, segons el gènere literari. El Premi de poesia Les Talúries i el Premi de prosa Les Talúries es convoquen des de 1991. Posteriorment, l'any 1995 nasqué el Premi de teatre o guió d'espectacle teatral Les Talúries. L'últim guardó que s'hi ha afegit ha estat el Prèmi de raconte en occitan Les Talúries, que, des de l'any 2001, premia la narració curta en occità. Entre els premiats en les diferents categories destaquen Gemma Casamajó Solé (Les Talúries, poesia, 1999), Lise Gros (Prèmi de raconte en occitan 2002), Xavier Macià Costa (Premi Les Talúries, teatre, 2003), o Manel Ballart Piqué (Premi Les Talúries, prosa, 2003).

[MPT]

Premi literari de la Seu d'Urgell. Concurs literari El llibre de la meva vida

Premi convocat per la Fundació Viure i Conviure, integrada dins l'Obra Social de Caixa Catalunya, i la delegació d'Òmnium Cultural des de 1993, que s'atorgava anualment durant la celebració de la Nit de Santa Llúcia a la Seu d'Urgell (l'Alt Urgell). El

premi, consistent a plasmar per escrit l'impacte que ha suposat la lectura d'un llibre en particular al concursant, anava adreçat a la gent gran i es convocava a totes les seus del Club Sant Jordi que l'entitat financera posseïa arreu de Catalunya. Els textos presentats al certamen s'acompanyaven d'il·lustracions realitzades per infants. *[MAM]*

Premi Màrius Torres

Guardó literari convocat conjuntament per l'ajuntament de Lleida i l'IEI que, juntament amb el Premi de narrativa Premis Lleida i el Premi d'assaig Josep Vallverdú, és entregat en el transcurs de la Nit Literària de Lleida, que se celebra anualment pels volts de Santa Cecília. El Premi de poesia Màrius Torres es concedí per primera vegada l'any 1996, i el guardonat fou Víctor Obiols amb *Versos i contracants*. Altres autors premiats han estat Jordi Julià Garriga amb *Els grills que no he matat* (1997), Txema Martínez Inglés amb *La nit sense alba* (1999), Anna Aguilar-Amat amb *Música i escorbut* (2000), o Josep Domènech Posantí amb *Desdiments* (2005). *[MPT]*

Premi Medalla Morera

Concurs d'àmbit nacional en memòria del pintor Jaume Morera, creat l'any 1950 pel Cercle de Belles Arts de Lleida, amb l'objectiu de premiar el millor quadre paisatgista referent a les comarques lleidatanes. Les obres guardonades es cediren al Museu Jaume Morera, amb l'objectiu d'enriquir el seu fons museístic. A partir de l'any 1955, l'ajuntament i la Diputació de Lleida passaren a fer-se càrrec del patrocini d'aquest premi. Donaren el suport institucional necessari perquè, arran del premi, es reobrís el Museu, tancat des de la Guerra Civil. A partir dels anys 70, es reorientà les bases del premi en les quals es reduïa l'àmbit a artistes locals i s'acceptaven obres pictòriques de temàtica lliure. A partir de 1982 el premi passà a ser organitzat directament des del Museu Morera i encara vigent avui, restringeix el seu àmbit de convocatòria a pintors lleidatans i premia tota una trajectòria artística i no només un quadre. Dintre del premi, també en formava part una exposició antològica. Els artistes guardonats amb el premi d'arts plàstiques Medalla Morera, des de la seva primera convocatòria, foren: 1950, Joan Serra Melgosa; 1951, Antoni Ollé Pinell; 1952, Enric Porta Mestre; 1953, el premi quedà desert; 1955, Rafael Llimona Benet; 1960, Núria Llimona Raymat; 1961, Lluís Trepat Padró; 1962, Miquel Villà Oliveres; 1963, Víctor Pérez Pallarés; 1972, Víctor Pérez Pallarés; 1974, José Lapayaese del Río; 1982, Albert Coma Estadella; 1984, Àngel Jové Jové; 1986, Benet Rossell Sanuy; 1988, Jaume Minguell Miret; 1990, Antoni Abad Roses; 1994, Leandre Cristòfol Peralba; 1996, Ernest Ibáñez Neach; 1998, Joaquim Ureña Ferrer; 2000, Rosa Siré Cabré; 2002, Josep Guinovart Bertrán. *[RSP]*

Premi Pica d'Estats de premsa, ràdio i televisió

Certamen convocat des de l'any 1989 pel Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida. El guardó premiava els millors treballs periodístics centrats en els aspectes turístics de les comarques de Lleida. Comptava amb distintes categories: premsa d'informació general, premsa especialitzada, premsa internacional, ràdio i televisió. També s'hi incloïen dos guardons especials, l'un destinat a valorar la constància i dedicació al Pica d'Estats, i un segon per als mitjans de comunicació d'àmbit local de Lleida. Durant la seva trajectòria, el Pica d'Estats guardonà periodistes de reconegut prestigi nacional i internacional. *[MPT]*

Premi Urriza

L'empresari lleidatà Joan Fernández Coll, propietari de la llibreria Urriza i un dels principals impulsors de la FECOM, va ser el promotor i únic mecenes als anys seixanta, els del primer *desarrollismo*, del premi de novel·la en castellà Urriza. Dotat amb 40.000 pessetes, es va doblar el seu import en la segona edició fins a assolir les 100.000. Per quantia de premi va arribar a ser el segon més ben pagat de l'estat espanyol, després del Planeta, i compratí aquesta bona posició en el rànquing amb l'històric Premi Nadal. Va tenir una molt bona difusió, tant en la premsa estatal com en el món literari, i personatges de la talla de José M. Gironella, Ignacio Agustí, Samuel Gili Gaya, Sebastián Arbó, Julio Manegat, Luis Ponce de León, Ángel María de Lera y Dámaso Santos, en van formar part del jurat, entre d'altres. El premi s'atorgava la primera setmana de febrer i el primer, que es va declarar desert pel jurat, es va convocar l'any 1963. La novel·la *El pozo de los monos* va aconseguir

un accèssit de 15.000 pessetes. L'edició de 1964 va ser per a *Meditación en viernes* de José Luis Villafranca de Jover, la de 1965 per a *Una mañana cualquiera* de Carmen Mieza, la de 1966 per a *Tierra encima* d'Alfonso Ventura Vázquez i la de 1967, que va ser la darrera, per a *La venganza de las ratas* de Víctor Chamorro. *[RMR]*

Premi Valeri Serra Boldú de cultura popular

Certamen convocat des de l'any 1989 per l'ajuntament de Bellpuig, en homenatge al folklorista de l'Urgell Valeri Serra Boldú. El guardó premiava i publicava els treballs de recerca o d'alta divulgació sobre qualsevol tema de cultura popular de les terres de parla catalana. El premi esdevingué una de les tribunes més destacades dels estudis de folklore i cultura popular catalana. Entre els treballs guardonats destaquen *Anàlisi pragmàtica de les endevinalles catalanes*, de Margarida Bassols Puig; *Festa i ideologies a Lleida*, de Belén Solé Mauri; *Les rondalles*; o *El cançoner nadalenc català al Principat de Catalunya*, de Carme Oriol Carazo. A banda, comptava també amb un Premi Infantil i Juvenil, destinat als alumnes de secundària interessats en qualsevol tema de la cultura popular catalana. *[MPT]*

Premi Vent de Port

Guardó literari de narrativa curta organitzat pel Casal d'Esplai La Casa del Sol Naixent de Tremp i dotat econòmicament per l'ajuntament de Tremp. El premi, que es convocava cada any des de 1994, comptava amb participants d'arreu, fou una de les millors tribunes del conte en català. Des que nasqué, comptà amb la participació d'autors consagrats i en descobrí una bona colla de nous. Entre els guanyadors d'aquest certamen literari figuren Octavi Egea Climent (1994), Maria Dolors Alibés Riera (1995), Manuel-Francesc Navarro del Alar (1999), Marta Alòs López (2000) o Enric Camps (2005). *[MPT]*

Prenafeta Garrusta, Lluís

Ivars d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1939

Empresari i polític. De ben petit es traslladà a Barcelona. Encetà l'activitat empresarial fent de representant de maquinària tèxtil per diversos països d'Amèrica del Sud i Itàlia, preferentment. Militant de CDC, en què ocupà diversos càrrecs d'organització, fou secretari general de la Presidència des del 1980 fins el 1990 en els governs de la Generalitat presidits per Jordi Pujol Soley. En l'exercici del seu càrrec, fou clau en la projecció exterior del govern català i la gestació de la CCRT. Després de deixar la política, retornà a l'empresa privada. *[AJM]*

Prenafeta Gavaldà, Josep

Barcelona, el Barcelonès, 1936

Compositor i pedagog. Després de viure en diverses poblacions lleidatanes, la seva família s'instal·là a Lleida el 1951. Cursà estudis musicals a l'Escola Municipal amb Julià Carbonell i Elena Pàmies. Completà els estudis de composició al Conservatori de Barcelona amb Xavier Montsalvatge. Des de l'any 1962 i fins a la data de la seva jubilació exercí com a professor de solfeig i teoria al Conservatori Municipal de Lleida. Tot i que conreà diversos gèneres (música coral, cançó amb acompanyament, música instrumental i arranjaments orquestrals), la seva activitat com a compositor fou especialment notable en el camp de la música per a cobla. En aquest terreny obtingué nombrosos guardons, entre els quals destacaren els de les edicions de 1977 i 1979 del Premi Joaquim Serra, el Francesc Basil (1984 i 1991), el Conrad Saló (1983), el de la Societat General d'Autors i Editors (SGAE) (1997), la Creu de Sant Jordi (2005) i molts altres. *[MBT]*

Pretensados Aguiló

Casa P. Aguiló fou fundada el 1914 per Pau Aguiló Duró (Lleida, el Segrià, 1869-1940). De família pagesa arrendatària i jornalera, optà per l'ofici de mestre de cases. La seva llarga experiència en la construcció, com es palesa en la construcció del canal de Seròs i la central elèctrica d'Aitona, féu que es muntés una empresa de pedra artificial el 1914, quan l'esclat de la Primera Guerra Mundial aturà els treballs de la Canadenca. El 1927 ja havia patentat una nova pedra artificial anomenada *Cuarcita*. Casa P. Aguiló participà en diverses obres públiques com la construcció de la barana de la Banqueta, el col·legi dels Camps Elisis o bé el Camp d'Esports. Durant la Guerra Civil, l'empresa fou col·lectivitzada. Mort el fundador, els fills Josep i Ramon tornaren a muntar l'empresa, que fou dirigida pel primer fins a la seva mort el 1951. Els seus fills, Miquel i Pau, continuaren l'empresa. Pre-

tensados Aguiló patentaren unes bigues de formigó de gran qualitat i foren premiats per un nou sistema de construcció. El 1977 s'associaren amb Supertesats Pujol de Mollerussa. Finalment, el 1982 passà a les mans d'aquesta darrera, però mantingué els seus orígens en el seu nom actual, Aguiló Pujol. *[EVR]*

Prim Calzada, Josep Lluís

Aitona, el Segrià, 1950

Fructicultor i polític. S'afilià a CDC l'any 1980 i durant vuit anys va ser-ne el responsable de política municipal al Segrià. Alcalde de l'ajuntament d'Aitona entre 1991 i 2003 i regidor durant la legislatura 2003-2007, fou membre del Consell Comarcal del Segrià entre 1991-1995 i 1999-2007, la darrera legislatura com a portaveu de CiU. Entre 1995 i 1999 va ser diputat provincial. *[JCE]*

Prim Ortiz, Toni

Lleida, el Segrià, 1956

Fotògraf. Llicenciat en Filologia Hispànica per la UB, es dedicà professionalment a la fotografia des de 1979. Amb estudis en tècnica fotogràfica als EUA i Suïssa, el 1981 dirigí el Centre d'Estudis Creatius de Lleida, a més de promoure el Centre d'Estudis Audiovisuals Toni Prim. Autor de diversos llibres d'imatge sobre la ciutat de Lleida, exposà entre d'altres ciutats a Madrid, Lisboa, Zuric, Basilea i Moscou. Fou president de la Societat Fotogràfica de Lleida i director del certamen Fotomostra Iltrida durant cinc anys. Representà Espanya com a membre del jurat del 4t Premi Kodak de joves fotògrafs europeus a Arles (1995). L'any 2000 esdevingué president de l'Associació de Fotògrafs Professionals de les Comarques de Lleida i, el 2002, president de la Federació de les Associacions de Fotògrafs professionals de Catalunya. Guanyador d'importants premis nacionals, la seva obra s'incorporà al Fons d'Art de la Fundació ARCO i fou seleccionada en el projecte *Cuatro Direcciones: 20 años de Fotografía en España*, al Centro de Arte Reina Sofía. Diverses de les seves creacions foren adquirides pel Fons d'Art de la Generalitat de Catalunya. *[XGG/EMS]*

Primavera, La

Empresa fundada l'any 1945 per Ignasi Colell Pujades i Maria Pons Reig al carrer Sant Antoni, 31 i dedicada exclusivament a la venda de roba per a la llar i complements. L'any 1973 es va incorporar al negoci el gendre Enric Areste Chavada, que donà una nova orientació a l'empresa, que es va convertir en la primera botiga de Lleida de perfumeria i objectes de regal. Juntament amb la seva esposa Montse Colell Pons, van impulsar l'obertura de noves botigues a Rovira Roure (1981) i al carrer Pallars (1988), fins que van obrir la gran botiga del carrer Sant Antoni, 35. En els últims 15 anys aquesta marca s'ha estès per ciutats com Tàrrega, Balaguer, Fraga i Mollerussa. En l'últim lustre s'han creat dues noves botigues que constitueixen un concepte diferent de decoració moderna i floral (SIA), l'última establerta al mateix local on van començar els seus fundadors. *[JFF]*

Profitós Fonta, Joan

Balaguer, la Noguera, 1892 - Barcelona, el Barcelonès, 1954

Pedagog i sacerdot vinculat a l'Escola Pia. Fou autor d'obres de text escolar, com per exemple *El llibre dels infants* (1922), reeditat diverses vegades i il·lustrat per Josep Obiols, *El meu llibret* i *Sil·labari català* (1931). Publicà també una obra dedicada al fundador de l'Escola Pia, *Vida de Sant Josep de Calassanç* (1920). L'any 1952 fou nomenat assistent provincial i director de la primària del col·legi Sant Antoni de Barcelona. Durant aquest temps creà la Biblioteca Pedagògica de la Província de Catalunya. A inicis del segle XXI existia una fundació cultural que duia el seu nom i que, sota el patronatge de l'Escola Pia de Catalunya, convocava el Premi Joan Profitós d'assaig pedagògic. *[MPT]*

Pubill Cierco, Josep

Tremp, el Pallars Jussà, 1898 - Tolosa, França, 1983

Mecànic, petit empresari i dirigent sindical. A Barcelona va aprendre l'ofici de mecànic i va entrar en contacte amb l'anarquisme. Retornat a Tremp, va instal·lar el primer taller mecànic de la localitat i un servei de taxis a Barcelona. Abans de la Guerra Civil també va tenir un bar (l'Esperanto) que serví de punt de reunió d'anarquistes. El desembre de 1933 fou detingut arran de l'intent insurreccional de la CNT-FAI. Iniciat el procés revolucionari de 1936, fou membre del comitè antifeixista i de l'ajuntament trempolí. Participà en les negociacions amb la Generalitat per pactar l'autonomia financera de la novena

vegueria i per regular l'activitat comercial a la zona. En el marc de les tensions polítiques de la rereguarda, el febrer de 1937 dimitiren els regidors cenetistes de Tremp i Pubill va ser acusat de fer contraban. Acabada la Guerra, s'exilià a França i s'incorporà a la Resistència, fins que fou detingut i internat al camp de Mauthausen, d'on aconseguí fugir. El 1945 s'instal·là amb la seva família a Tolosa. *[JSSJ]*

Pubill Díaz, Enric

Lleida, el Segrià, 1915-1989

Artista. Conegut amb el nom de *lo Parrano*. Extraordinàriament polifacètic, destacà en la pràctica de l'atletisme durant els anys 30, i després de la Guerra Civil s'endinsà en el món de l'espectacle. Exercí de ballarí, cantant i showman en els espectacles de caire rumber i vodevilesc que protagonitzava, acompanyat de parents i amics, gitanos i paios, conformant el que es coneix com a món carrincló. Actuà a bastament en teatres, cinemes i clubs esportius, fins a espais alternatius. Als anys 60 i 70 encapçalà la formació Los Parranos, amb el seu germà Pepe, guitarrista, les seves filles Soledat i Dolors, ballarines i cantants, i un nebot, Manuel, palmero. Amb el Marquès de Pota i Carles Juste *Beethoven* publicà *Lleida Carrinclona* (1987). D'entre les peces més recordades destaquen *El garrotín de Lleida* o *La Dolores de la Tenda*. Una néta, Patrícia Rubio Pubill, formà part des dels anys 90 del grup rumber La Violeta. *[JdeCF]*

Pueyo París, Miquel

Lleida, el Segrià, 1957

Sociolingüista, polític i escriptor. Doctor en Filologia Catalana i professor de la UdL, publicà assaigs i estudis com *Lleida: ni blancs ni negres, però espanyols* (1984, Premi Xarxa), *Llengües en contacte en la comunitat lingüística catalana* (1991, Premi Humbert Torres), *Tres escoles per als catalans: minorització lingüística i implantació escolar a Itàlia, França i Espanya* (1996, Premi Rovira Virgili) o *Diversitat i política lingüística en un món global* (2003), junt amb Albert Turull. Fou director de l'IEI entre 1986 i 1988, quan obrí la nova etapa d'aquesta institució, i diputat al Parlament de Catalunya, per ERC, entre 1988 i 1995. El 2004 fou nomenat director de Planificació Lingüística i el 2005 secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, càrrec que renovà a partir de 2007. El mateix any fou nomenat delegat del govern de la Generalitat a Lleida. *[AJM/ATR]*

Puig Andreu, Francesc Xavier

Tàrrega, l'Urgell, 1936 - Lleida, el Segrià, 1988

Advocat, empresari i polític. Germà de l'arquitecte Ramon Maria Puig. Llicenciat en Dret a la Universitat de Saragossa, va ser director gerent durant més de 25 anys de la Compañía Leridana de Gas i fundador de Servigas i Unigas. Ocupà el càrrec el 1963 a la mort del seu pare, Miquel Puig Bonet. Va dur a terme la modernització de les instal·lacions de producció, el trasllat de la fàbrica fora del nucli urbà i l'ampliació de la capacitat de subministrament de la ciutat mitjançant la planta satèl·lit de gas natural liquat. A la seva mort el va succeir en el càrrec Josep M. Almacellas González. Vicepresident de la Cambra de Comerç i Indústria (1968-1976) i tresorer de la Cambra de la Propietat Urbana, fou membre del Caliu Ilerdenc i, amb Manolo Calpe i Arturo Hellín, fundaren l'Aplec del Caragol. En l'àmbit polític, va ser diputat i vicepresident de la Diputació Provincial de Lleida (1974-1979) i diputat per la UCD al Parlament de Catalunya (1980-1984). En reconeixement al seu compromís cívic té dedicat un carrer al barri de Pardinyes de Lleida. *[JGS/AJH]*

Puig Andreu, Ramon Maria

Barcelona, el Barcelonès, 1940

Arquitecte. Fill del mestre i empresari Miquel Puig Bonet i germà de l'empresari i polític Francesc Xavier Puig. Titulat per l'ETSAB (1964). Fou professor a la UPC (1975-81/97-98) i a la URL des de 2005. Establert a Lleida, amb Lauri Sabater i Lluís Domènech creà l'estudi d'arquitectura SDP, que féu la Residència de les Germanetes dels Pobres, els locals parroquials de Sta. Maria Magdalena, la rehabilitació de l'antic Palace Hotel com a Banc Central i els dos plans parcials del polígon del Canyeret. Posteriorment ha intervingut, entre moltes altres, en obres com el Club Ronda, uns apartaments pioners amb serveis comunitaris, amb Antoni Sas; la Casa Laveda; el Club Ronda 63 amb Ramon M. Reig o la rehabilitació del Seminari com a seu del Rectorat

de la UdL amb Espinet-Ubach. Restaurà el castell i l'església de Mur al Pallars Jussà amb Carles Sàez i Pere Robert. Fou autor del Pla especial del centre de Lleida (1982-99), que mereixé el Premi Nacional d'Urbanisme (1985). De la llarga col·laboració amb Sàez destaca el Pla especial del Turó de la Seu Vella (1995). Amb Espinet-Ubach-Sàez féu el Pla especial del campus de Cappont de la UdL (1995-97). Clar referent en qüestions de forma urbana, territori i paisatge, fou un dels impulsors del debat Lleida, ciutat-regió. Ha estat membre de la Ponència Tècnica de la Comissió Territorial d'Urbanisme de Lleida des de 1974 i vocal de la Junta del COAC diverses vegades. El seu compromís cívic l'ha manifestat en premsa i revistes, i amb la participació en entitats com el Cineclub Huracans o el Col·legi d'Arquitectes. Fou un dels assistents a l'Assemblea de les terres de Lleida, a Balaguer, el 1972. *[JMLT]*

Puig Bonet, Miquel

Preixana, l'Urgell, 1903 - Lleida, el Segrià, 1962

Mestre i empresari. Pare de l'arquitecte Ramon M. Puig Andreu i de l'empresari i polític Xavier Puig Andreu. El 1927 s'establí a Tàrrega, on fundà el Modern Liceu, un avançat centre educatiu en què aplicà el mètode Montessori. Amb parvulari i estudis de primera ensenyança graduada, al Liceu també s'hi impartien estudis de batxillerat, mercantils, dibuix, pintura, música, francès i ensenyaments d'anglès que comptaren des de 1930 amb una professora nadiua, un fet excepcional en aquells moments, la qual cosa prova la modernitat i ambició educatives de Miquel Puig. Va recollir les seves idees en matèria educativa en el *Breviari pedagògic per als pares d'avui* (1934). Vinculat amb els cercles catalanistes i catòlics de Tàrrega, abans de l'esclat de la Guerra Civil es traslladà a Barcelona, des d'on passà a Burgos. Va mantenir relació amb falangistes com J.M. Gutiérrez del Castillo, José Antonio Elola o Dionisio Ridruejo. Establert a Lleida, obrí la gestoria Puig-Burgués, ocupà la presidència de l'Institut Nacional de Previsió i utilitzà les bones relacions que mantenia amb el nou règim per impulsar la portada de gas a la ciutat, amb la creació de l'empresa Leridana de Gas SA, de la qual en fou dirigent-gerent fins a ser substituït pel seu fill Xavier. *[JoCC/CMC]*

Puigdemasa Hospital, Josep M.

Lleida, el Segrià, 1961

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB (1989). Fou membre de l'equip redactor del Pla general de Lleida, municipal i d'ordenació urbana i territorial (1995-2015), i de l'equip responsable del Pla director del Parc de Gardeny (1999). Dirigí la construcció de la seu social de l'Orfeó Lleidatà (1999) i entre altres edificacions tant a la capital com a les seves partides destaca la remodelació del parc del Joc de la Bola i la rehabilitació d'un dels antics blocs de les casernes de Gardeny pertanyent ara al Parc Científic i Tecnològic Agroalimentari de Lleida. Coautor dels llibres *Lleida. Les noves infraestructures i la transformació de la ciutat*, amb Ignasi Aldomà Buixadé i Toni Prim Ortiz (1995) i *Arquitectura contemporània de les terres de Lleida*, amb Carles Sàez Llorca, Carles Llop Torné, Francesc Bordes Vidal i Jordi Bernadó (1999). Premi Catalunya d'Urbanisme en la seva primera convocatòria (1998), organitzat per la conselleria de Política Territorial i Obres Públiques, juntament amb l'equip redactor del treball *Pla General de Lleida 1995-2015*. *[MaSM]*

Puigpelat Valls, Francesc

Balaguer, la Noguera, 1959

Escriptor i periodista. Llicenciat en Filosofia i Ciències de l'Educació per la UB (1982) i Màster en Periodisme per la Universitat Autònoma de Madrid (UAM) (1988). Col·laborà en nombrosos diaris com *la Mañana*, *El País*, l'*Avui*, *el Periódico de Catalunya* i *La Vanguardia*, alhora que exercí la docència universitària com a professor de comunicació. Escrigué una extensa obra narrativa de la qual cal destacar *Jocs de corrupció* (Premi Joanot Martorell, 1995), *Apocalipsi blanc* (Premi Josep Pla, 1999), *La màquina de les ànimes* (2001), *Roger de Flor* (Premi Pin i Soler, Ciutat de Tarragona, 2002) i *L'últim hivern de Ramon Llull* (2004), entre altres. El 2005 guanyà el prestigiós Premi Carlemany convocat pel Govern d'Andorra, la Fundació Enciclopèdia Catalana i les editorials Proa i Columna amb la novel·la històrica *Els llops*, situada a la ciutat de Balaguer. *[AJM]*

Puigredon Borruix, Domènec

Artesa de Segre, la Noguera, 1875 - Lleida, el Segrià, 1939

Advocat i polític. Exercí l'advocacia a Cervera (la Segarra), alhora que s'implicà de forma creixent en el

moviment republicà de la població. Presidí el Centre Obrer Instructiu d'Unió Republicana, participà en la proclamació de la República i fou alcalde de Cervera entre el 28 de maig i el 2 d'octubre de 1936. Se sap que en l'exercici d'aquesta funció contribuí a salvar la vida de persones de dretes perseguides pels comitès radicals, la qual cosa, tanmateix, no li evità, en acabar la Guerra Civil, ésser detingut, empresonat i jutjat de manera sumaríssima a Lleida, on fou executat el 28 de juliol de 1939. Fou el primer represaliat cerverí amb la pena màxima i el de més edat i rang. Participà també en iniciatives de caire cultural, com el foment i redacció del periòdic cerverí *Nuevo Ambiente* o l'arreplega de peces per a l'*Obra del cançoner popular de Catalunya* i consta com a autor de poemes de to popular i festiu que han estat recollits per Josep M. Llobet Portella. *[ATR/MAM]*

Puigvert Gorro, Antoni

Santa Coloma de Gramenet, el Barcelonès, 1905 - Barcelona, el Barcelonès, 1990

Metge. Es llicencià en Medicina a la UB (1928). Amplià la seva formació a l'Inselpital de Berna i l'Hôpital Lariboisière de París. Exercí de metge auxiliar del Servei d'Urologia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (1933-1941) i l'any 1953 va ser-ne nomenat director. L'any 1963 creà la Fundació Puigvert, centre especialitzat en l'estudi de malalties urològiques, des de la qual realitzà docència i tractaments pioners que l'acreditaren com una autoritat de renom mundial. Catedràtic de la Facultat de Medicina de la UAB (1971). Publicà diverses obres d'urografia i rebé diverses condecoracions espanyoles i estrangeres, com la Creu de Sant Jordi de la Generalitat i la Croix de Chevalier de la Légion d'Honneur (França). El 1980 fou presentat a les primeres eleccions autonòmiques per ERC a la demarcació de Lleida i en sortí elegit. *[JCE]*

Pujadas Fabregat, Antoni

Sant Martí de Tous, l'Anoia, 1892 - Reus, el Baix Camp, 1976

Metge, especialitzat en oftalmologia, i polític. L'any 1919 inicià la seva activitat sanitària a Lleida, tot i que uns anys abans ja era secretari de redacció del *Boletín Médico*, publicació que dirigiria el 1930. Durant la República va ser el representant de la Secció de Lleida al Consell Directiu del Col·legi de Metges de Catalunya. Fou militant de Joventut Republicana i del PRS. En les eleccions de 1931 va ser elegit conseller de l'ajuntament de Lleida. Una de les seves aportacions destacades en l'àmbit municipal fou l'estructuració dels serveis d'assistència mèdica social l'any 1932. En les següents eleccions municipals, celebrades el 1934, tornà a sortir elegit regidor. Com a conseqüència dels Fets d'Octubre de 1934 fou detingut. Durant la Guerra Civil no mantingué l'activitat política. L'any 1938 es traslladà a Barcelona i posteriorment a Reus, lloc on visqué fins a la seva mort. *[MPC]*

Pujol Canut, Modest Josep

Gerri de la Sal, el Pallars Sobirà, 1884 - Rosario, Argentina, 1969

Empresari. Arribà a l'Argentina a primers de segle XX i es va establir a la ciutat de Rosario. El 1914 creà la societat La Famosa, dedicada a la torrefacció del cafè i a fabricar caramels i bombons i el 1950 fundà Pujol, Canut y Cia. Es dedicà també al món de les assegurances i va ser titular de l'Asociación Española de Socorros Mutuos. Fou igualment vicecònsol d'Espanya a Rosario i membre molt actiu del Centre Català de la ciutat, del qual fou president. *[JCB]*

Pujol Cercós, Josep

Lleida, el Segrià, 1879-1936

Industrial, polític i militar. Dirigí l'empresa familiar d'elaboració d'olis Pujol, fundada a Lleida el 1891 i amb oficines a Saragossa, la qual destacà en l'aplicació de les noves tècniques de premsat hidràulic del moment i en la seva tasca exportadora. Fou alcalde de Lleida per designació governativa en dues ocasions, la primera durant la dictadura de Primo de Rivera, entre abril de 1927 i febrer de 1930. En aquest mandat, entre altres actuacions, es remodelà l'edifici de la Paeria. El segon període es produí com a conseqüència dels Fets d'Octubre de 1934 en què presidí una Comissió Gestora fins el juliol de 1935. Membre de la Cambra de Comerç de Lleida, dirigí el seu *Butlletí Oficial* des de la seva fundació el 1922. Entre 1933 i 1936 n'ocupà la presidència. Militar de carrera, arribà al grau de comandant d'Infanteria i participà en les campanyes del Rif entre 1911 i 1912 i Xauen el 1924. *[MCRP]*

Pujol Coll, Josep

Montclar, l'Urgell, 1867 - Arenys de Mar, el Maresme, 1934

Caputxí, estudià al seminari de Lleida. Conegut com a *Fidel de Montclar*. Exercint de missioner, realitzà una important tasca social i d'alfabetització de la població indígena a Sud-amèrica. Dirigí el convent de Pasto, a Colòmbia i la Fundació de Cartago, a Costa Rica, país on establí les bases del que fou la Vicepresidència d'Amèrica Central, vinculada als caputxins fins el 1982. A inicis dels anys trenta una malaltia el féu retornar a Catalunya, on morí al cap de pocs anys. *[JCE]*

Pujol Gorné, Josep M.

Mollerussa, el Pla d'Urgell, 1941

Empresari. Es graduà a l'Escola Tècnica d'Aparelladors de Barcelona el 1964. Fou aparellador municipal a Mollerussa i s'incorporà a l'empresa familiar de prefabricats de formigó. Juntament amb el seu germà Àngel inicià el procés d'expansió de Prefabricats Pujol amb la creació de noves empreses dins del mateix sector i la reestructuració de plantes comprades a terceres empreses un cop integrades al grup. El 2005 era una empresa líder a Catalunya i capdavantera a l'Estat de la mà de Josep M. Pujol Gorné com a director general. Entre els guardons, destacà l'atorgat el 2004 per l'Associació de Dones Emprenedores i Empresàries de Catalunya (ADEEC), la distinció lliurada a Dublín el 2002 per la European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, el Premi Catalunya a la trajectòria empresarial, atorgat pel Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona el 2004, o la Creu de Sant Jordi rebuda l'any 2009. Des de 1995, Josep Maria Pujol fou president de la Fundació Lleida Solidària, ONG del CAAT, la finalitat de la qual era impulsar l'ajut humanitari en països del Tercer Món afectats per desastres naturals. L'any 1999 el Govern de la Generalitat de Catalunya va nomenar-lo president del Consell Social de la UdL, càrrec que exercí fins el gener de 2008. *[PMA]*

Pujol Llanes, Ramon

Solsona, el Solsonès, 1882-1949

Sacerdot. Mestre director de l'Escolania del Claustre entre 1910-1922. Ordenat sacerdot el desembre de 1907, fou conegut amb el sobrenom de *Mn. Fulia*, nom de la casa on havia nascut. Recopilador de folklore solsoní, mostrà una gran facilitat per interpretar l'orgue versificat, cosa que el situà entre els principals músics espanyols en aquesta especialitat. Entre les seves composicions destaquen, entre d'altres, *La Marcha de Franco*, de l'any 1939, *La Marcha Pontificalis*, dedicada al bisbe Vicente Enrique Tarancón, algunes sardanes com *Els Gegants de Solsona* i altres obres de diferent gènere. *[JXS]*

Pujol Solanes, Rafael

Lleida, el Segrià, 1934

Empresari. Llicenciat en Ciències Químiques per la UB i doctor en Ciències per la universitat alemanya de Frankfurt de Main. Durant els anys 1967 i 1968 començà la seva formació professional i laboral a Alemanya com a col·laborador científic de l'empresa d'informàtica ZUSE K.G. de Bad Hersfeld, i posteriorment a l'empresa Salzdetfhurt A.G. a Bokelo (Hannover). Va retornar a Lleida el 1970 a l'empresa comercial de la seva família, origen de l'actual SUPSA. La seva activitat en el món empresarial fou molt significativa: vicepresident de la Cambra de Comerç i Indústria de Lleida (1976-1979), president de l'Associació de Majoristes d'Alimentació de la Província de Lleida (1980-1984), vicepresident de la FECOM de Lleida (1982-1986), president de la central de compres Selex Ibérica SA, —després Euromadi Ibérica SA (1986-1992). Així mateix, va ser membre del Consell Social de la UdL des de 1992. *[JPER]*

Pujol Vilarrubí, Emili

la Granadella, les Garrigues, 1886 - Barcelona, el Barcelonès, 1980

Compositor, guitarrista i musicòleg. Estudià guitarra i harmonia a Barcelona (des de 1894) amb Francesc Tàrrega Eixea i Vicenç Maria Gibert Serra. Debutà el 1907 i poc després començà a fer concerts com a guitarrista arreu d'Europa i Amèrica. El 1920 s'establí a París, on publicà la *Bibliothèque de Musique Ancienne et Moderne pour Guitarre* (des de 1926) i s'interessà pel seu passat històric. El 1927 oferí un concert a la sala Érard de París, on interpretà per primer cop en els temps moderns obres de violistes i guitarristes ibèrics dels segles XVI i XVII. El 1936 descobrí una viola de mà del segle XVI al Museu Jaquemar-Andrée de París. Des de llavors es dedicà a investigar sobre la

història i el repertori d'aquest instrument típic del renaixement ibèric i a divulgar-ne la música en els seus concerts. En la faceta musicològica es responsabilitzà de les primeres transcripcions i edicions de música dels violistes de mà ibèrics del segle XVI. Professor del Conservatori de Lisboa, de l'Academia Chigiana de Siena i dels cursos internacionals que impulsà primer a Lleida i després a Cervera des de 1964. Autor d'un tractat sistemàtic en cinc volums sobre l'art de tocar la guitarra: *Escuela razonada de la guitarra* (1934-71) i de diversos articles. Com a compositor se centrà en la música per a guitarra. *[MBT]*

Puyol Saforcada, Carles

Vielha, la Val d'Aran, 1978

Esportista. L'any 2000 guanyà la medalla de plata als Jocs Olímpics de Sydney amb la selecció espanyola de futbol. Malgrat néixer a Vielha es crià i es considerà natural de la Pobla Segur. Fou a l'equip del municipi del Pallars Jussà on començà a donar els primers passos com a futbolista. L'any 1995 fitxà pel FC Barcelona i l'any 2004 arribà a la capitania de l'equip. Aconseguí el títol de campió de Lliga les temporades 2004-05, 2005-06 i 2008-2009, any en què també aconseguí la Copa del Rei i el Mundial de Clubs. L'any 2006 assolí la Copa d'Europa, títol que revalidà el 2009, i fou escollit per la UEFA millor defensa europeu de la temporada 2005-06. Amb la selecció espanyola disputà els Mundials de Corea i el Japó (2002) i d'Alemanya (2006) i l'Eurocopa de Portugal de 2004 i Àustria-Suïssa (2008), on es proclamà campió. *[TSP]*

Q

Querol-Unipreus

Exemple d'empresa familiar dedicada al comerç que experimentà un creixement constant i sabé adaptar-se als canvis del sector des que el 1939 Macià Querol Albalat fundà una primera botiga d'espardenyes al carrer Cavallers de Lleida. El 1968 obrí dos nous comerços, a l'avinguda de Madrid i al carrer Blondel, i mantingué un creixement continuat. Sota la denominació d'Unipreus SA, nascuda el 1982 com a empresa familiar, amb capital exclusivament lleidatà i amb l'objectiu de vendre tot tipus de calçat a l'engròs, el 1985 s'inaugurava el primer comerç Unipreus. El 2002 obria la superfície Unipreus Esports a la carretera de Saragossa, que oferia material per a la pràctica dels més diversos esports, i la del carrer Irurita passava a anomenar-se Unipreus Calçat i Moda Esport, centrada en la venda de tot tipus de calçat i articles de moda. L'any 2008 l'empresa inicià el procés d'expansió cap a Barcelona. *[CAR]*

Quinquillà Codina, Carme

Lleida, el Segrià, 1949

Activista política i sindical. Procedent d'una família cristiana molt vinculada a la FEJOC, encetà la seva trajectòria militant tot ingressant en els últims anys del Franquisme al PTE, del qual fou apartada per les seves fermes conviccions cristianes. Compromesa amb l'HOAC i molt especialment amb la JOC hi desenvolupà una intensa activitat alhora que fou membre activa de les clandestines CCOO. Formà part de l'Assemblea de les terres de Lleida, adherida a l'Assemblea de Catalunya. El 1976 fou una de les *captaires de la pau* que, amb Lluís Maria Xirinacs Damians al capdavant, reclamaven amnistia política. Posteriorment ingressà al PSUC, on militava qui fou el seu marit, Francisco Escarcena Martínez (Tetuán, el Marroc, 1944), fundador de les CCOO a Lleida.

[AJM]

R

R. Vicens, SA

Empresa torronera fundada per Ricard Vicens l'any 1978 a Agramunt, encara que el negoci familiar ja existia des de l'any 1775. De fet, existeix una antiga tradició torronera que es remunta a la primera meitat del segle XVIII. S'elaboraven una gran quantitat de productes: torrons, massapans i productes de confiteria, tots ells utilitzant mètodes de producció artesanal i nivells de màxima qualitat. Destacà el torró de mel, la fabricació del qual és típica de la població d'Agramunt. Tenia denominació d'Indicació Geogràfica Protegida, així com el nivell ISO 9002, qualificacions que certifiquen l'origen i qualitat dels productes. L'any 2000 entrà a formar part de l'accionariat l'empresa Tasso 2000 SL, fabricant de trufes gelades, productes per a la indústria gelatera i pastissera. *[AFF]*

Racionero Grau, Lluís

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1940

Assagista i novel·lista. Doctor en Ciències Econòmiques, enginyer i urbanista, fou professor de la Universitat de Berkeley (Califòrnia). De retorn dels EUA esdevingué altaveu d'idees i referents contraculturals que exposà principalment a *Filosofías del underground*. Publicà, entre altres, *Ensayos sobre apocalipsis* (1973), *Del paro al ocio* (1983, Premi Anagrama d'assaig), *La Mediterrània i els bàrbars del Nord* (1985) o *Converses amb Pla i Dalí* (2002), i les novel·les *Cercamón* (1982, Premi Prudenci Bertrana), *La forja de l'exili* (1985), *La cárcel del amor* (1996, Premi Azorín), *La sonrisa de la Gioconda* (1999, Premi Fernando Lara), *L'últim càtar* (2000, Premi Carlemany) i *Antoni Gaudí: el so de la pedra* (2004), entre altres. De 2001 a 2004 ocupà el càrrec de director de la Biblioteca Nacional d'Espanya. *[MPT]*

Ràdio Lleida

Els inicis de Ràdio Lleida —EAJ 42, Ràdio Lleida (1584 MHz)— s'han de situar l'any 1934 en el marc de Ràdio Associació de Catalunya, la primera cadena radiofònica catalana. El primer director de l'emissora fou Llorenç Soler i la primera locutora Maria Tersa. Aquesta xarxa va ser confiscada pel règim vencedor a la Guerra Civil espanyola i el 1941, quan Ràdio Lleida va tornar a emetre després de tres anys de silenci, va reaparèixer amb noves directrius, addients al període recentment estrenat. Josep Siré Pérez va ser-ne el director al llarg de trenta-cinc anys, llarg interval de temps en el qual l'emissora va haver de fer conviure la censura imperant i el dirigisme polític als informatius amb les radionovel·les, el glamour musical i els discos dedicats de l'època, els concursos patrocinats, els consultoris sentimentals o els festivals benèfics. Després de romandre al Cercle Mercantil del carrer Major i als baixos del Palau de la Diputació al carrer del Carme, els estudis de Ràdio Lleida es van instal·lar definitivament al número 5 del carrer Vila Antònia. Han estat, també, directors de l'emissora al llarg dels seus més de 75 anys d'història Francesc Gelonch (1976), Ramon Perelló (1987), Ventura García i Xavier Pons (1989), Miquel Roso (1990), Jaume Serra Saguer (1991) i Josep Lluís Cadena Martín (2000). Fins que l'emissora va incorporar-se l'any 1989 a la Cadena SER, beneficiant-se des d'aleshores de la seva programació en xarxa, va comptar amb una popular graella radiofònica amb espais de tota mena; per l'enorme popularitat

assolida, cal recordar les diferents edicions, durant els anys 50 i 60, del concurs radiofònic *El Carnet del Radioyente,* on es van donar a conèixer les principals figures de la música lleugera local d'aquell temps.

[JdeCF]

Ràdio Ponent

Va néixer a Miralcamp (el Pla d'Urgell) l'any 1982 com una cooperativa. Els fundadors més destacats van ser Josep Rebordosa Orteu i Joan Solé Cercós. Es definí pel seu tarannà nacionalista i progressista, amb una aposta ferma per la catalanitat en tots els seus àmbits. La iniciativa va sorgir a l'escalf del moviment de candidatures municipals independents (AIPN), que guanyà un gran nombre d'alcaldies a les primeres eleccions democràtiques. En un inici emeté des de les instal·lacions cedides per l'ajuntament de Miralcamp i esdevingué la primera ràdio de les terres de Lleida en fer-ho íntegrament en llengua catalana. Va ser, i això la fa especialment peculiar, una iniciativa sortida del territori, amarada d'espontaneïtat i frescor, que aspirava a ser la veu del poble, amb una programació innovadora que comprenia tertúlies, debats polítics, música catalana, esports (fou de les primeres ràdios en retransmetre partits de futbol en català) i, també, una programació infantil que la feren mereixedora d'uns elevats índexs d'audiència. Els programes eren realitzats en bona part per aficionats del mateix territori amb un notable esperit de professionalitat i entre els seus col·laboradors permanents es comptaren escriptors com Vidal Vidal i Josep Puigpelat o periodistes com Josep Maria Perelló. El primer director va ser el periodista Humbert Roma, seguit per Montse Serra i Anna Gómez, tots tres professionals que tenien cura dels serveis informatius propis. L'emissora va durar fins a principis dels anys 90. Prèviament s'havia desplaçat a uns locals de Mollerussa i la cooperativa s'obrí a socis capitalistes. L'any 2002, el grup Segre comprà la freqüència i l'ajuntament de Mollerussa recuperà el nom de Ràdio Ponent com a emissora municipal. *[CMC/IAB]*

Ràdio Popular

Ràdio Popular —EAK-15 Ràdio Popular de Lleida (1224 AM)—, va començar les seves emissions l'any 1960 i va ser la segona emissora a emetre des de la ciutat. Això succeí tot just dos anys després de la fundació a Madrid de Radio Popular, SA, que havia nascut amb l'objectiu d'establir una xarxa d'emissores catòliques a les principals ciutats de tot l'Estat. A Lleida el projecte es va posar en marxa amb la fundació d'un Patronat format per diverses persones que regiria la nova emissora situada al número 17 del carrer Acadèmia, sota la direcció del bisbat. En aquest període fundacional destacà la figura de mossèn Salvador Gené Giribet, el seu primer director, que va romandre en el càrrec al llarg de més de quaranta anys fins que va ser rellevat el 1999 per Josep Lázaro, després d'una fugaç estada de tot just un mes per part de Félix López. S'ha de destacar el fet notable d'haver estat una emissora que va produir quasi tota la seva programació pràcticament fins a començaments dels anys 80, quan va incorporar-se a la xarxa d'emissores de la Cadena COPE. Entre els professionals de més llarga dedicació a l'emissora cal destacar, sobretot, Mari Carme Sabador Espuña i Mary Bometón Aguilar. De la seva programació pròpia sol recordar-se com els espais més escoltats *Ronda Matinal*, *Las Comarcas en la Radio*, *Nosotras*, *Lleida migdia*, *Micrófono abierto*, *La Rotonda* i, entre els espais musicals, *El Disco de la Semana* o *Hora Punta*.

[JdeCF]

Ràdio Tàrrega

Va iniciar les seves emissions a finals de l'any 1954, i va desenvolupar les seves activitats sota diverses denominacions a mida de la legislació vigent a cada moment: REM, CES, La Voz del Urgel y la Segarra, Voz Sindical de Lérida i, els últims anys, Radio Cadena Española. Les programacions al llarg de la seva història han observat tota mena d'informatius i espais d'entreteniment, entre els quals cal destacar per la seva originalitat i singularitat els de temàtica musical, que incloïen els de discos dedicats. *Locos por la música*, *Serenata*, *El Show de Pepe*, *Fabuloso Mr. Rock*, *Poplandia*, *Club del Disco*, *El Clan de los Fabulosos*, *Nueva Ola Catalana* o *La Canción Catalana* en foren els més escoltats. Van sovintejar, també, retransmissions amb públic en viu d'alguns festivals com *Camino del éxito* (1955), *De la ilusión a la fama* (1956), *Sueños de estrellas* (1956), *Música y simpatía* (1958) —potser el més transcendent de tots— i *Brindis a la fama* (1961), on va donar-se a conèixer

el més tard popular cantautor local Xavier Ribalta. L'emissora comptava amb un club d'oients i va editar en diferents èpoques, sobretot als anys 50 i 60, diverses publicacions relacionades amb les seves activitats com *Altavoz*, *Correo de la radio* o *RT*. Cal destacar per la seva dedicació Ramon Puiggené, Josep Maria Gràcia, Pepe Bordas i Rayda Iglesias, entre el nombrós personal que hi ha col·laborat durant tots aquests anys. *[JdeCF]*

Ràdio Terra Ferma

Inicià les seves emissions l'any 1983 al carrer Vallcalent de Lleida i es convertí en la primera emissora en català de la ciutat. Inicià la seva programació integrada a Cadena 13, primera cadena de ràdio comercial de Catalunya que havia arrencat tot just uns mesos abans. L'impulsor va ser l'empresari lleidatà Josep Lluís González i el barceloní Jordi Padró el primer director. L'ampli equip d'informatius estava format per un grup de joves periodistes lleidatans, com Anna Gómez, Gina Domingo, Josep Cabasés, Jordi Pérez i Antoni Laso, entre d'altres. Cal assenyalar també que allí iniciaren la seva carrera professional Jesús Riverola, Marc Vicens, Mari Pau Huguet i Pep Segon. Després del fracàs de la Cadena 13 l'emissora passà al grup Segre, el qual, d'aquesta manera, inicià la seva dimensió radiofònica. Ràdio Terra Ferma va sorgir en els primers anys de la Catalunya autonòmica, quan eren necessàries accions privades del teixit empresarial dirigides a la difusió popular de la llengua catalana. *[AGM/RMR]*

Rafel Rabasa, Francesc

Sort, el Pallars Sobirà, 1941

Empresari del ram de l'hostaleria a Llesui (el Pallars Sobirà). Membre del PSC, va ser elegit regidor de l'ajuntament de Sort en quatre ocasions (1979, 1983, 1987 i 1991) i n'exercí l'alcaldia entre 1983 i 1991. Així mateix, fou conseller del Consell Comarcal del Pallars Sobirà en dues legislatures (1987-1991, 1991-1995) i diputat provincial la legislatura 1979-1983. *[JCE]*

Raiers

L'any 1972, mercès a l'entusiasme del senyor Ramon Boixareu, tingué lloc un descens de rais entre la presa de Sossís i el Pont de Claverol. L'ofici dels raiers és originari de les comarques de muntanya. S'ocupaven del transport de la fusta tallada als boscos pirinencs, a través dels rius Noguera Pallaresa, Noguera Ribagorçana i Segre fins a la plana, on era aprofitada per construir cases o vaixells. Amb els troncs de fusta es confeccionaven els rais que alhora funcionaven com a embarcació de mercaderies i passatgers. La desaparició d'aquesta professió coincideix amb la construcció d'embassaments als rius lleidatans i als anys trenta el transport de la fusta començà a fer-se en camions. Els raiers més coneguts foren els de Coll de Nargó, la Pobla de Segur i el Pont de Claverol. El descens organitzat el 1972 propicià que l'any 1979 s'endegués la primera edició de la festa que cada primer cap de setmana del mes de juliol reviu a la Pobla de Segur tot el que està relacionat amb aquest ofici. Paral·lelament, des de 1982, una diada similar se celebrava a Coll de Nargó cada tercer diumenge d'agost. Aquesta permanent tasca de recuperació ha fet que els raiers lleidatans formin part i hagin impulsat l'Associació Internacional de Raiers, que agrupa associacions de distints països dedicades a recuperar i preservar el transport fluvial de fusta. L'any 2002 l'activitat va ser declarada Festa Tradicional d'Interès Nacional i, l'any següent, l'Associació Cultural dels Raiers de la Noguera Pallaresa va rebre el premi Creu de Sant Jordi. *[JCB]*

Raimat

L'espectacular expansió de l'empresa Codorníu des de principis del segle XX per la venda d'escumosos va donar lloc a la compra d'una gran finca a Raimat en una interessant operació d'integració vertical. Per a Codorníu, Raimat fou el primer referent d'una decisió inversora fora del seu àmbit local d'activitat, que significà la transformació de 3.500 ha d'erm en una zona agrícola, forestal i constructiva. Des d'un punt de vista empresarial, es tractava d'assegurar el subministrament de matèria primera a llarg termini, però l'esforç desplegat a Raimat va ser monumental i es va desenvolupar en diversos fronts. En aquest projecte tan ambiciós, el propietari, Manuel Raventós Domènech, va plasmar tant la seva visió sobre les noves pautes del negoci vinícola com la forma d'afrontar el problema de la modernització agrícola. Al darrer terç del segle XX, l'empresa va ser impulsora de la millora de la qualitat en la producció

vitícola de les terres de Lleida i el 1986 es va assolir la denominació d'origen Costers del Segre, gràcies entre altres a la tasca del nét del fundador Manuel Raventós Artés, director general de Codorníu i Raimat. L'empresa experimentà amb diverses varietats i incorporà noves tècniques de recollida del raïm. A inicis del segle XXI els vins i caves Raimat eren un referent de la producció vitivinícola de les comarques lleidatanes. *[FNP/JMH]*

Ramon Arrufat, Antoni

Cervera, la Segarra, 1900 - Montserrat, el Bages, 1973

Religiós benedictí de Montserrat. Estudià al seminari siríac catòlic de Jerusalem. Fou professor d'història al col·legi de l'Escolania de Montserrat, al seminari d'aspirants a monjos i al clergat. Compaginà aquesta tasca amb el periodisme. De 1927 a 1934 dirigí *Montserrat. Butlletí del Santuari*. Publicà diversos llibres i articles en diferents revistes i diaris. Revisà l'edició de gairebé totes les obres de la impremta de Montserrat durant la República. *[MPT]*

Ramon Ripoll, Jaume

Tàrrega, l'Urgell, 1926

Empresari i polític. Alcalde de Tàrrega entre 1961 i 1969, havia estat regidor d'esports entre 1958 i 1961. Fou un dels fundadors del Club Natació Tàrrega. Durant el seu mandat es dugueren a terme algunes de les realitzacions més significatives a la ciutat: la nova canonada d'impulsió d'aigua potable i la renovació de la xarxa de distribució, la construcció de voreres, la il·luminació de la plaça El·líptica, la creació del patronat de l'habitatge que va construir diversos grups de pisos socials. També es gestionà, entre d'altres inciciatives, la vinguda a la ciutat de les empreses Ros-Roca i Zero-Euro i es treballà per a la realització del canal de l'Alt Urgell *el canalet*. *[JEM]*

Ramon Soler

Empresa de Lleida. Ramon Soler Raich, nascut a Tàrrega, va obrir botiga a Lleida (1922), on comercialitzava ferro, carbó i eines. El 1941 amplià la seva presència al carrer Anselm Clavé amb una nova botiga. Durant els anys 60 i 70 es van construir els magatzems de ferros al barri de Balàfia. El 2002 es van inaugurar les instal·lacions del polígon del Camí dels Frares. *[ASC]*

Ramoneda Molins, Josep

Cervera, la Segarra, 1949

Filòsof i periodista. Llicenciat en Filosofia, fou professor a la UAB de 1975 a 1990. També fou director de l'Institut d'Humanitats de Barcelona durant tres anys i col·laborador del diari *La Vanguardia*. A més, fundà la col·lecció *Textos filosòfics* d'Edicions 62 i la revista cultural *Saber*. Director general del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) i col·laborador al diari *El País* i a la Cadena SER. Publicà nombrosos llibres entre els quals destaquen *El sentit íntim* (1982), *Mitològiques* (1984), *Apologia del present* (1989), *Després de la passió política* (1999) i *Del temps condensat* (2003). *[GMM]*

Ramos Cordero, Ricardo

Empresari, propietari i polític. Natural de Barcelona. Membre del consell d'administració del Foment d'Obres i Construccions (1914). Vicepresident de la Cambra de Comerç de Barcelona (1914) i de la Sociedad de Navieros. Com a monàrquic conservador guanyà l'escó parlamentari del districte de Lleida el 1914 i el 1916. Com a regionalista, sortí senador per Barcelona el 1918 i el 1923. En el seu pas polític per Lleida fou propietari del diari *El Pallaresa* (1917-18), convertit en òrgan de la Lliga Regionalista a la ciutat quan el seu propietari ingressà al partit. *[CMC]*

Ranxo de Ponts

D'orígens incerts, tot i que es relaciona amb la beneficència que s'atorgava als pobres a les vigílies de Quaresma, la primera referència escrita data de 1875, la qual la vincula amb la celebració del carnaval. Consistia en l'elaboració en mig del carrer d'un gran àpat, al voltant de 7.000 racions, a base d'escudella catalana. La celebració s'iniciava el dia anterior amb el Lali-Lali, cançó d'arrel popular que servia als més joves per recollir els aliments utilitzats per al ranxo. Arribat el dimarts s'elaborava l'escudella des de primera hora del matí i, un cop realitzada, el capellà duia a terme la benedicció de les calderes i donava pas al tast de les autoritats locals. Posterior-

ment es procedia al repartiment entre tots els assistents. Entrat el segle XXI, la festa mantenia una plena vigència i el seu ressò arribava més enllà de l'àmbit local. *[JCE]*

Razquin Fabregat, Ferran

Cervera, la Segarra, 1898-1960

Historiador i jurista. Exercí d'advocat, fins poc temps abans de la mort, especialitzat en dret civil català. Alternà l'activitat de jurista amb l'estudi de la història local i comarcal. Col·laborà en periòdics i revistes, com ara *Gaseta de Cervera* o *Segarra*. Publicà diverses monografies sobre temes locals i comarcals, com per exemple *Balmes i Cervera* (1922) o *La Universitat de Cervera i la Renaixença de Catalunya* (1931). Fou conseller de l'IEI, del qual era un dels fundadors, i també membre corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. El seu fill Josep M. Razquin Jené (advocat i historiador) va ser president de la Diputació de Lleida. *[MPT]*

Razquin Jené, Josep Maria

Cervera, la Segarra, 1929 - Saragossa, 1995

Advocat, historiador i polític. Fill del també historiador i jurista Ferran Razquin Fabregat. Llicenciat en Dret i Filosofia i Lletres per la Universitat de Saragossa, des del 1965 exercí d'advocat a Cervera, ciutat de la qual fou alcalde entre 1960 i 1968. Diputat provincial (1964-1968) i president de la Diputació (1968-1974), assolí a partir d'aquest càrrec la condició de procurador a Corts (1969-1974). Realitzà bona part de la seves recerques en vinculació amb l'IEI, institució de la qual fou conseller de número des de 1959. Cronista oficial de Cervera, va ser responsable de l'Arxiu Històric Municipal i del Museu Duran Sanpere. El 1974 ingressà a la Reial Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona i el 1987 a la de Belles Arts San Jordi. Fou sotsdirector de la Biblioteca Nacional de Catalunya (1973-1994). Exercí la docència a l'institut Antoni Torroja de Cervera (1963-1973) i fou professor de Dret Processal (civil i penal) a l'Estudi General de Lleida (1971-1973). Col·laborador de *la Mañana* (Lleida), *Ilerda* (IEI), *Revista de Girona* o *Segarra* (Cervera), publicà *La Universitat de Cervera* (1976) i *Gent de la Segarra* (1998, pòstum). Va rebre diverses distincions: Medalla d'Or de l'Orde de Cisneros (1963), Comanda de l'Orde Civil d'Alfons X el Savi (1971) o la Medalla d'Or de la província (1974). *[JGS]*

Rebés Castellà, Bonaventura

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1903-1987

Banquer, empresari, advocat i polític. El 1930 fou un dels fundadors del Centre Republicà de la Seu d'Urgell. Durant la República milità en el catalanisme republicà d'ACR, partit que presidí a la demarcació per la qual fou elegit diputat provincial a la Generalitat provisional (1931) pels regidors de l'Alt Urgell i de la Cerdanya. Fou alcalde de la Seu entre 1934 i 1936, amb suport de la Lliga Regionalista, després de refusar concórrer en coalició amb l'ERC d'Enric Canturri Ramonet. En ser mobilitzada la seva lleva s'incorporà a l'exèrcit republicà. Fou director de la Banca Rebès, de propietat familiar, banca que després de la Guerra Civil seria absorbida per Banesto. President des de 1923 fins a la seva mort de la Cooperativa del Cadí, superà la crisi de la separació de Lleteries i els anys més durs del Franquisme. Com Enric Canturri, fou una figura de gran força i transcendència local, limitada políticament pel context que va viure. *[SGD/AGS]*

Recasens Boqué, Josep

Lleida, el Segrià, 1918-2004

Metge especialitzat en urologia. L'any 1935 inicià els estudis de Medicina a Saragossa, però aviat es truncaren, ja que fou reclutat com a ajudant sanitari per l'Exèrcit Republicà. A les acaballes de la Guerra Civil romangué durant un temps en un camp de concentració a Lleó i en sortir-ne, s'hagué d'incorporar al servei militar. Posteriorment, l'any 1943 pogué finalitzar els estudis de medicina i iniciar la seva activitat sanitària a la ciutat de Lleida, concretament a l'Hospital Provincial. Pels volts dels anys cinquanta, s'integrà en l'equip d'urologia del doctor Allende i fou nomenat director de Càritas Diocesana, moment en què també creà el Centre d'Assistència per a desemparats i pobres. A part de la seva activitat sanitària realitzada a la Clínica L'Aliança, la Clínica Montserrat i l'Hospital Provincial també presidí Homes d'Acció Catòlica i fou membre de la Congregació

Mariana, de la Creu Roja Espanyola, de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Barcelona, de la Junta de l'Associació de la Gent Gran de Catalunya juntament amb la seva col·laboració al Club d'Amics de Ràdio Popular, entre d'altres. *[MPC]*

Recasens Gassió, Maria

el Vilosell, les Garrigues, 1902 - Lleida, el Segrià, 1989

Farmacèutica, militant de la Comunió Tradicionalista i dirigent de l'agrupació femenina Les Margarides. Es llicencià en Farmàcia a la UB el 1926 i n'exercí la professió a Lleida de 1927 fins a 1978. Pertanyent a una família tradicionalista, el seu pare Joan Recasens Ros, que probablement hauria estat designat alcalde de Lleida si la revolta militar de juliol de 1936 hagués triomfat, i els seus germans Luis i Jesús, que havien sortit amb armes al carrer, foren afusellats, el primer el 14 de novembre i els segons el 5 de setembre de 1936, per sentència del Tribunal Popular. Durant la Guerra Civil fou delegada de Frentes y Hospitales, delegació que, un cop acabada la guerra, s'integrà a la Secció Femenina de FET-JONS (1939). Afecta a la Comunió Tradicionalista, va abandonar paulatinament la Falange femenina per discrepàncies ideològiques. *[MMF]*

Reconquista, La

Almacenes La Reconquista, propietat de la família Rexach, fundats a Lleida l'any 1928, es van situar davant la baixada de la Trinitat, a la plaça de la Sal. Un cop finalitzada la Guerra Civil es traslladaren al carrer Major. Als anys 50 es van engrandir en absorbir el local de la Confiteria Vilella, i es va crear així un establiment en la línia d'un gran centre comercial. Venien de tot (fotografia, esports, articles de viatge, perfumeria, objectes de regal, entre altres). L'any 1976 va arribar la fi del seu cicle, ja que la família Rexach va cedir el local a Sederías Catalanas. *[ASC]*

Redondo López, Natividad

Loja, Granada, 1926

Mestressa de casa i activista política. Arribà a Lleida a principis dels anys seixanta amb el seu marit, Antonio Cantano Palma. Dugué a terme importants tasques de propaganda i de solidaritat amb els obrers de les clandestines CCOO. En els intents de manifestació de l'1 de Maig fou detinguda en diverses ocasions. Membre de les Comissions Cíviques, auspiciades pel PSUC, participà en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. *[AJM]*

Redondo Moreno, Patricio

província de Guadalajara, Espanya, 1889 - San Andrés Tuxla, Mèxic, 1967

Mestre. A partir de 1921 va exercir de mestre a Puigverd de Lleida i més tard va ser nomenat director de les escoles públiques de Vilanova i la Geltrú. Durant la Guerra Civil va ser secretari de Federica Montseny Mañé al ministeri de Sanitat. Va estar implicat en el moviment de suport a l'alçament de Jaca el 1930, de manera que no va sortir de la presó fins el 14 d'abril de 1931. Durant la seva estada a Puigverd va participar activament en el moviment de renovació pedagògica Batec. Militant llibertari era, alhora, un defensor de l'escola pública, cosa que el va dur a participar en la presentació de FETE a Lleida el 1933. Exiliat a Mèxic, va crear l'Escuela Experimental Freinet, a San Andrés. *[JBP]*

Regué Regué, Celestí

Lleida, el Segrià, 1924

Pagès, activista sindical i polític. Militant del PSUC, juntament amb la seva esposa, Florència Farrà, als anys seixanta. Treballador a les terres de la Unió Laical de Beneficiats de Lleida, amb altres activistes com Vicenç Ximénez i Pere Roselló fou un dels promotors de les Comissions Pageses a Lleida. Fonamentalment es dedicaren a donar suport a diverses problemàtiques dels pagesos, especialment en la qüestió dels parcers contra la Unió Laical de Beneficiats. Amb Gregori Biosca fou un dels representants dels colons a les Comissions Cíviques de Lleida. Participà en la primera sessió de l'Assemblea de Catalunya (1971) per la delegació de Lleida i el 1973 fou un dels 113 detinguts a l'església de Santa Maria Mitjancera de Barcelona. *[JCE]*

Reig Massana, Ramon M.

Lleida, el Segrià, 1949

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB (1972), també es llicencià en Geografia i Història per la UB (1979). De l'obra realitzada cal destacar especialment la construcció de l'edifici Club 63 al Passeig de Ronda

—juntament amb Ramon Maria Puig Andreu— (1976-80), el CEIP del carrer de Pau Claris (1982-84), les oficines i laboratoris del Consorci Lleidatà de Control (1988), treball pel qual va ser seleccionat per al Premi FAD d'Arquitectura i Interiorisme i la readptació del santuari inacabat de Santa Teresa de Cases Lamolla. El 1987 va ser guanyador del concurs restringit per a la remodelació de l'Hospital Arnau de Vilanova de Lleida. Fou vocal de cultura de la demarcació de Lleida del COAC (1985) i n'ocupà la presidència entre els anys 1990 i 1994. *[MaSM]*

Reig Morell, Carles

Lleida, el Segrià, 1947 - Washington, EUA, 2001

Autor teatral, poeta, narrador, novel·lista i traductor. Emprà els pseudònims de *Pelagi Monjola*, *Remei Jonqueres d'Oriola*, *Onèsim d'Açanui* i *Eduard Moliner*. Visqué a Anglaterra, Bèlgica, França i els EUA. D'entre les seves peces teatrals destaquen *Resclum, si més no* (Premi Josep Ferrer 1970 de Reus), *La ingènua la violen aclaparadorament i silenciosa* (Premi Joan Santamaria 1973) i *S'assaja amb noses* (Premi Ciutat de Granollers 1974). Membre de l'emblemàtic col·lectiu Ofèlia Dracs, com a narrador i novel·lista, publicà textos que s'allunyaren dels models tradicionals, com ara *Meuques!* (1979) o *Contagiï'l* (1981), la qual cosa en dificulta la recepció. Traduí obres de Sean O'Casey, Alexander Gribojedovo, Christopher Marlowe, entre d'altres. *[MPT]*

Reimat Mola, Emili

Pomar de Cinca, Osca, 1895 - Lleida, el Segrià, 1975

Odontòleg i polític. Va estudiar Medicina a la Universitat de Saragossa, on es llicencià el 1920. Es va especialitzar en odontologia a la Universitat Complutense de Madrid, on es doctorà el 1924 amb la tesi *Las vacunas en la práctica estomatológica*. Posteriorment s'establí a Lleida, on hi tenia família, va obrir-hi despatx i hi exercí, alhora que fou secretari i president del Col·legi de Metges de Lleida. Fou regidor i tinent d'alcalde de l'ajuntament de Lleida durant la dictadura de Primo de Rivera (1924-1925). Membre de l'ACNP, va ser vicepresident de l'Adoració Nocturna i de les Conferències de Sant Vicenç de Paül, president de la Junta Diocesana d'Acció Catòlica (1957-1962) i president del Patronat Diocesà de la Llar. *[MMF]*

Reimundi Florensa, Josepa

Lleida, el Segrià, 1917-2009

Mestra i activista política. Als 14 anys ingressà al BOC i posteriorment passà al POUM. L'abril de 1938 fou detinguda per les tropes franquistes a Balaguer, on se li féu un consell de guerra que li comportà, fins el 1941, el pas per diferents presons. Un cop posada en llibertat, juntament amb el seu espòs Miquel Tufet Codó, també bloquista, impulsà la reconstrucció clandestina del POUM a Lleida i comarques. Tornà a ser detinguda durant uns mesos el 1945. Bàsicament desenvolupà tasques de premsa i propaganda del partit. La més reeixida fou la redacció i la impressió de sis números, entre 1946 i 1947, de la publicació *L'Espurna*, en memòria al periòdic editat per Joventut Esquerrana entre 1930 i 1931. En el mateix període també edità el *Butlletí Interior d'Informació* del POUM de Lleida i la seva comarca. A principis dels anys cinquanta, a causa de les controvèrsies viscudes en el si de l'MSC i les constants vigilàncies a què fou sotmesa per part de la policia, deixà tota activitat en l'àmbit de la lluita clandestina. A partir d'aleshores, desenvolupà, com a mestra, nombroses tasques en el món de l'ensenyament. Després de la seva jubilació es dedicà a l'organització d'aules universitàries per a la Gent Gran, i animà una de les primeres que va existir a Catalunya. El 2005, el president de la Generalitat Pasqual Maragall li lliurà el Premi Primer de Maig en la modalitat del Premi al Compromís atorgat per la Fundació Rafael Campalans i la Fundació Josep Comaposada. *[AJM]*

Rella Foro, Ferran

Esterri d'Àneu, el Pallars Sobirà, 1954

Professor i escriptor. Llicenciat en Filosofia i Lletres (UAB, 1976), ha estat un actiu dinamitzador cultural del Pirineu i, en especial, de les valls d'Àneu. Ha estat promotor del Consell Cultural de les Valls d'Àneu (1983), de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu (1994), de la revista *Àrnica* (que dirigí), i de la Trobada d'Escriptors del Pirineu (1994). També ha editat diversos fons documentals aneuencs: Muniesa, Tous, Corbera i Membrado. Col·laborador de les revistes *Lo Raier*, *Collegats*, *Sió*, *Sapiens*, *Descobrir Catalunya*, *L'Avenç* i *Crònica d'ensenyament*, ha escrit, entre altres obres, *Les Valls d'Àneu: itineraris turístics* (1993), *El Pallars Sobirà* (1994), *El Pallars Sobirà* (2005) i *Viatge litera-*

ri pel Pallars Sobirà: les veus del Pamano i altres obres (2006). L'any 2007 va ser nomenat director territorial a Lleida del departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. *[JoCC]*

Reñé Melcior, Modest

Lleida, el Segrià, 1869 - ?

Advocat i polític lleidatà, membre del Partit Conservador. Va ser elegit diputat provincial pel districte de la Seu-Sort a les eleccions provincials parcials de 1899. Continuà en el càrrec a resultes d'una nova elecció parcial el 1901, ara pel districte de Lleida. Fou reelegit el 1903, el 1907 i el 1915, tot i que va ser derrotat el 1911. Dins la Diputació va ser secretari els biennis 1901-03 i 1903-05. El 1908, a la mort d'Enric Vivanco, va ser elegit president de la Diputació, càrrec que va exercir fins el 1909. Posteriorment va ser vicepresident de la Diputació entre 1916 i 1917 i entre 1917 i 1918, per passar a vicepresident de la Comissió Provincial durant l'anualitat de 1918-19. El 1934 va ser membre del Comitè Provincial de Dreta de Catalunya, partit adherit a Renovació Espanyola. *[JAS]*

Res Non Verba

Associació nascuda el 1996, però que arrenca dels anys seixanta, quan un grup de pares de joves estudiants lleidatans que podien tenir dificultats d'allotjament a Barcelona es van associar i van crear el Patronato de Colegios Mayores Ilerdenses i van fundar, el 1969, el Col·legi Major Universitari Ilerdense a Barcelona, per on passà un nombre molt important d'estudiants lleidatans. A començaments dels anys vuitanta, amb la recuperació de la UdL, el col·legi va tancar, però una dècada després els fundadors i els antics alumnes reprengueren l'activitat del col·lectiu. Dedicada a donar suport a la cultura, atorgà premis de recerca (1997 i 1998) i pintura (des de 2001), realitzà exposicions i publicacions lligades a la història i als esdeveniments locals, donà suport a la realització de festes populars, de projectes i activitats d'altres ens i institucions (de caire musical, tradicional, universitari) i col·laborà activament en la recuperació del patrimoni arquitectònic i artístic. L'estiu de 2008 va estrenar nova seu al carrer Maragall. *[CAR]*

Resplendor Segarra-Urgelés, El

Fou una de les empreses pioneres en l'electrificació lleidatana. Els principals accionistes foren l'advocat republicà cerverí Ramon Riu Vendrell, i el propietari maldanenc Josep Vives Capdevila. Sabem que la societat, amb una central elèctrica a la tercera séquia del Canal d'Urgell, acometé la portada de la llum a Sant Martí de Maldà (1904), Vilanova de Bellpuig (1905), el Vilet (1907) i Maldà. L'empresa, amb problemes diversos i feixucs, coneguts pel públic els relatius a la liquidesa, acabà fent fallida. *[JoCC]*

Restaurant Ventureta

Establiment familiar situat a Ponts (la Noguera) a la carretera de la Seu d'Urgell. Destinat a bar, fonda i restaurant des de l'any 1854, quan el varen fundar Bonaventura Castells Agut i Antoni Piulats Capell. L'any 1884 se'n feren càrrec el fill Rafel Piulats i la seva dona Jacinta Sala, fins que el 1902 els prenen el relleu Antoni Piulats i Maria Palou, tercera generació familiar. Entre els anys 1931 i 1967 s'arrendà a Lluís Bertran Palou i Dolors Villaró Baró. A partir d'aquest darrer any, el varen regentar els propietaris que tenia a inicis del segle XXI, Ramon Basomba Giralt, Josepa Gili Piulats i la filla Teresa, fins el 2006, que s'arrendà a Aitor Carabasa Millán. La seva ubicació al centre de la vila de Ponts, nus tradicionalment de carreteres, entre la muntanya, el litoral i l'interior, juntament amb la prolongada trajectòria històrica, fidel a la tradició i al servei de qualitat, l'han convertit en referent obligat a la contrada, la qual cosa li ha proporcionat una àmplia clientela, des de carreters, firaires, viatjants o turistes estrangers de pas a la costa mediterrània, sense descuidar el pes específic d'Andorra, ja sia amb les famílies per adquirir productes de consum, com en l'àmbit dels negocis de les famílies andorranes d'elit. El restaurant, on se celebraven tant actes familiars com reunions d'empresa, oferia una cuina tradicional catalana, algunes de les seves especialitats eren els peus de porc amb cigrons i la cassola de rap amb llagostins. Li concediren el Premi Empresa Centenària de la Generalitat de Catalunya. *[AnSB]*

Reus Domingo, Isidre

Lleida, el Segrià, 1860 - ?

Fondista i polític. Militant de Joventut Republicana,

va ser escollit regidor de l'ajuntament de Lleida en les eleccions de 1913 i 1922. El 1930 va ser nomenat regidor, tot i que no prengué possessió del càrrec.

[JAS]

Reus Papasseit, Josep

Lleida, el Segrià, 1894-1964

Polític i empresari hostaler. Nascut en una família lleidatana de tradició hotelera, es formà a França. Fins el 1936 dirigí el restaurant de l'estació de ferrocarrils de Lleida. Milità a Joventut Republicana i al CRFS. Fou escollit regidor en les eleccions municipals de 1931 i quedà com a suplent en les de 1934. Després de la Guerra Civil, el Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques l'imposà una multa de 20.000 pessetes que acabà pagant la seva esposa el 1947, ja que ell estava exiliat a França. En tornar a Lleida es dedicà a diverses activitats empresarials i, reprenent la tradició hotelera familiar, fundà l'Hotel Peninsular. *[JSSJ]*

Revés Escalé, Carles

Lleida, el Segrià, 1956

Periodista. S'inicià a la seva ciutat natal al diari *la Mañana* i, paral·lelament, exercí de cap de premsa de la Paeria de Lleida (1979-1982), tasques que compaginà amb col·laboracions i corresponsalies des de la ciutat per a TVE, RNE, *Cuadernos para el Diálogo*, Agència Efe, Agencia Europa Press, *La Vanguardia*, SER i Cadena Catalana. Fou director del diari *Segre* (1982-1984), càrrec que ocupà en altres rotatius com el *Punt Diari* i el *Setmanari Presència* a Girona, *El diari de Catalunya Sud* a Tarragona (1986-1987) i el *Diari de Barcelona* (1990-1993). Treballà a *La Vanguardia* com a cap de la secció de política i dirigí l'empresa Àrea d'Informació (ADI) dedicada a l'àmbit de la comunicació. El 1995 entrà al Grupo Planeta, primer s'encarregà de la direcció editorial de Desenvolupament Corporatiu de Planeta Agostini i el 1999 en fou nomenat director editorial. L'any 2006 era director general de l'Àrea Editorial de Planeta. *[RPA]*

Rey Cascales, Manel

Lleida, el Segrià, 1902-1979

Fotògraf. Pare del també fotògraf Manel Rey-Cascales Calvet. S'inicià en la fotografia a finals de la dècada dels anys vint de la mà del seu germà. Amb estudi a la plaça Sant Joan, familiars i amics esdevingueren els temes fotogràfics més recurrents, especialment durant l'etapa inicial de la seva trajectòria professional. Malalt de bronquitis crònica contreta durant la Guerra Civil, li fou difícil continuar conreant la fotografia de reportatge. Així, el 1939 instal·là un nou estudi als porxos de la plaça de la Paeria i s'especialitzà en acoloriments i retocs fotogràfics. El seu estudi fou sempre assíduament visitat per gent de Lleida i comarques, de tal manera que el seus treballs reflecteixen a bastament el cicle vital recorregut pels lleidatans durant una part important de tota la segona meitat del segle XX. *[XGG/EMS]*

Rey Gordillo, Emilio

Madrid, 1942-1991

Periodista. Llicenciat en Sociologia, exercí el periodisme en diversos mitjans de comunicació com *Blanco y Negro* i l'agència Logos. A mitjans de la dècada dels setanta fou nomenat director del diari *la Mañana*, on viví una època d'efervescència política i social marcada per la transició de la dictadura a la democràcia. Posteriorment, fou el primer delegat de premsa del govern civil a Lleida. Participà en la fundació del diari *Segre*. Des de 1982 fou redactor en cap i delegat a Madrid d'*el Periódico de Catalunya*. També fou director adjunt d'*El Noticiero Universal* de Barcelona i director de *La Voz de España* de Sant Sebastià. La seva trajectòria professional finalitzà a les revistes *Viajar* i *Handicap Golf*, com a director. *[AJM/MPC]*

Rey-Cascales Calvet, Manel

Lleida, el Segrià, 1944

Fotògraf. Fill de Manel Rey Calvet, de qui heretà l'afició per la fotografia, així com el negoci familiar. Combinà el treball d'estudi més tradicional amb iniciatives innovadores plasmades tant en la manera de concebre el reportatge social o paisatgístic com en la realització de retrats. Fou pioner en la consideració de la dona com a objecte de reportatge eròtic. Realitzà preuades instantànies, utilitzades com a postals de promoció, a grups de música moderna en què reflectia els seus assajos i actuacions. Han estat especialment reconeguts els seus treballs sobre la ciutat i el seu entorn, amb la Seu Vella com a eix central.

Els porxos del carrer Major, on hi havia l'estudi, han estat testimoni constant de la seva evolució i renovació. Fundador de la Societat Fotogràfica i de l'Associació de Fotògrafs Professionals de Lleida, va treballar com a fotogràf de la Paeria entre 1989 i 2004. Des de l'any 1971 en què féu la seva primera mostra fotogràfica sobre tema variat, conjuntament amb Quique Jené Vila, ha realitzat múltiples exposicions, entre les quals destacà *Plata* (1977), una mostra de contratipus positivats sobre suports metal·litzats amb el tema del nu femení, *Eròtica i esport* (1979), on es contraposava una figura eròtica amb fons d'esportistes en competició o l'estudi cromàtic i d'identitat de la vall de Boí (1983). Ha participat en diverses publicacions de dins i de fora de l'àmbit fotogràfic, així com en diversos congressos, seminaris i encontres, i ha sigut mereixedor de diversos guardons de reconeixament professional i artístic. *[CMC]*

RFESA, la Canadenca

Societat creada el 1911 a Toronto (el Canadà) i a Barcelona, com a filial del holding Barcelona Traction, Light & Power Company Ltd., per l'enginyer Fred Stark Pearson, amb la finalitat de construir i explotar les infraestructures elèctriques bàsiques de producció i distribució a Catalunya, així com participar en l'explotació de tramvies a l'àrea de Barcelona. Va iniciar la seva activitat amb la compra de diferents concessions d'aprofitament hidroelèctric i nombroses societats de producció i distribució d'electricitat d'àmbit local, per passar després a construir centrals com les de Sossís, Talarn, Gavet, Terradets (el Pallars Jussà), Camarasa, Sant Llorenç (la Noguera), Seròs (el Segrià), Faió (Saragossa) i diferents aprofitaments al riu Freser (el Ripollès); sense oblidar la propietat de les tèrmiques de Sant Adrià de Besòs, Barcelona (el Poble Sec) i Fígols de Berguedà. Arribà gairebé a monopolitzar el sector elèctric català. Per qüestions financeres, la Barcelona Traction havia emès obligacions i els interessos s'havien de pagar en divises. No satisfets els pagaments ni en el transcurs de la Guerra Civil ni en la postguerra, complint les normatives de les autoritats monetàries, els creditors van aconseguir, després d'un procés judicial iniciat el 1948, que es declarés la fallida el 1951, la qual cosa provocà un escàndol financer internacional. El 1952 el patrimoni de l'empresa se subhastà i fou adquirit per FECSA, però el capital actiu es va mantenir fins a la dissolució jurídica als tribunals d'Ontario el 1974. *[JBC]*

Rial Lloberas, Salvador

Terrassa, el Vallès Occidental, 1877 - Tarragona, el Tarragonès, 1953

Sacerdot. Ordenat l'any 1900, als 22 anys exercí com a coadjutor, vicari i rector en diverses parròquies de la diòcesi de Barcelona. El 1918 fou traslladat a la de Girona, on fou secretari de cambra i governador eclesiàstic substitut. El 1921 era designat canonge penitencier de la seu primada de Tarragona. El juny de 1937 s'ocupà del Vicariat General de Tarragona. Rial era proper a l'arquebisbe Francesc Vidal Barraquer i mediador en les relacions entre el Vaticà i el govern de la República. A primers de març de 1938 Pius XI el nomenà administrador apostòlic de la diòcesi de Lleida. Quan, el mes següent, les tropes franquistes ocuparen una part de la província, inclosa la capital, la diòcesi també quedà partida. Manuel Moll Salord es va fer càrrec de la part controlada pels franquistes, mentre que Salvador Rial continuà administrant les parts republicanes dels bisbats de Lleida i Tortosa. Acabada la guerra, exercí com a canonge i governador eclesiàstic de Tarragona fins a la seva mort. *[FCS]*

Ribalta Secanell, Xavier

Tàrrega, l'Urgell, 1943

Cantautor. La seva trajectòria s'inscrigué dins el moviment de la Nova Cançó, tot i que seguí un camí força independent. Es donà a conèixer en un primer disc el 1965 i actuà majoritàriament a l'estranger, sobretot als EUA. El seu repertori es basà en textos de poetes catalans i en cançons populars catalanes. Alguns dels seus treballs discogràfics foren monografies dedicades a Joan Maragall, Joan Salvat-Papasseit, Apel·les Mestres o Léo Ferrer. Fou creador de Trobadors i Joglars, plataforma de promoció de poetes i cantants. *[MSM]*

Ribera Miró, Cosme

la Plana, l'Alt Camp, 1842 - l'Albi, les Garrigues, 1928

Compositor, violinista i director. La seva família es traslladà a la població de l'Albi quan encara era un infant. Començà els seus estudis musicals amb Lluís

Boixet. El 1856 es traslladà a Barcelona, on va rebre lliçons de música del seu germà. Ingressà a l'escolania de la catedral de Barcelona i allí estudià amb Mateu Ferrer. Després de començar una carrera com a violinista s'introduí en el món del teatre líric i dirigí diverses companyies fins que el 1873 fou nomenat director del Teatre Principal o de la Santa Creu i més tard del Teatre del Liceu de Barcelona i del Principal de València. També va participar en la vida d'altres entitats musicals barcelonines com la Societat de Quartets o la de Concerts. El 1885 fou nomenat professor d'harmonia al Conservatori del Liceu. El 1886 tornà a l'Albi, on exercí com a organista. Entre 1892 i 1909 residí a Lleida, on participà en la major part d'iniciatives musicals. Fou director de la Banda Municipal, després de la mort de Jaume Roig el 1890, de la Capella de l'Acadèmia Mariana i de la capella musical de la catedral. També va exercir la docència. Finalment, el 1909 es retirà definitivament a l'Albi. Escrigué moltes sarsueles catalanes i abundant música religiosa, així com música de cambra per a piano, per a banda i simfònica. *[MBT]*

Rivas Sánchez, Llorenç

la Canonja, el Tarragonès, 1909 - Reus, el Baix Camp, 1981

Mecànic i sindicalista a Lleida. Va ser nomenat regidor a l'ajuntament de Lleida el 3 de febrer de 1937 en representació del PSUC i va ser cap de la minoria socialista i regidor de cultura. Es va mantenir en el càrrec fins a l'ocupació franquista, ja que fou un dels quatre regidors del PSUC que, juntament amb l'alcalde cenetista Manuel Magro, formaren un comitè municipal permanent el 29 de març de 1938, després de l'evacuació de la ciutat. Amb l'ocupació van marxar cap a Barcelona. També ocupà diversos càrrecs al sindicat socialista de transports. El 1938 fou elegit secretari sindical del PSUC. Exiliat a França acabada la Guerra Civil, va tornar a Reus el 1959, on participà en les activitats clandestines del partit. *[JSSJ]*

Ribes Utgé, Teresa

Alcarràs, el Segrià, 1942

Mestra i política. Diplomada en Magisteri per l'Escola de Mestres de Lleida. Exercí de mestra a partir de 1962 i durant tres anys fou directora del Col·legi Públic Pràctiques 2 i del CEIP Riu Segre. S'afilià a CDC l'any 1979 i d'ençà de 1984 en fou la responsable sectorial d'ensenyament. Regidora de Benestar Social a la Paeria de Lleida (1987-1991) i diputada al Parlament de Catalunya (1988-1992), exercí com a delegada territorial de Benestar Social a Lleida (1988-2004). Presidí el Consorci Torreblanca, dedicat a la reinserció laboral de drogodependents i altres col·lectius en risc d'exclusió social. Membre del Grup de Mestres per a la Renovació Pedagògica de Lleida, a partir de 2004 tornà a exercir la seva professió. *[JCE]*

Ricart March, Joan

1876 - ?

Militar. Era tinent coronel d'Infanteria des de 1930. Fou cap del batalló de muntanya núm. 6, de guarnició a Barbastre. El 1932 va combatre el moviment anarquista a l'Alt Llobregat. L'any 1934 va passar al servei de la Generalitat, com a cap de la guàrdia de seguretat. Condemnat a mort arran dels Fets d'Octubre de 1934, fou indultat i empresonat a Pamplona i a Santa Catalina (Cadis), on compartí el captiveri amb el capità León Luengo i el coronel Frederic Escofet. Presentat com a excap superior de les forces de seguretat de Catalunya, va concórrer a les eleccions de compromissaris de 1936 per a l'elecció del president de la República i en sortí elegit en la candidatura que ERC presentà a la circumscripció de Lleida. *[CMC]*

Rico Santamaría, Miguel

Segòvia, 1955

Periodista. Instal·lat des de molt petit i vinculat familiarment a la Granadella (les Garrigues), es llicencià en Periodisme el 1978 a la UAB on, juntament amb José Carlos Miranda Ester i Carles Revés Escalé féu un estudi sobre *La Historia de los medios de comunicación en Lérida*. Encetà la seva trajectòria professional a *Tele/eXprés*. Membre dels equips de direcció dels diaris *Segre* i *la Mañana* a principis dels anys vuitanta, s'especialitzà en temes esportius, preferentment els referents a l'àmbit futbolístic. Formà part del nucli fundador de la publicació *Don Balón* —de la qual fou director— i del diari *Sport*, la direcció adjunta del qual assumí durant vint-i-cinc anys. Posteriorment, fou adjunt a la direcció de *Mundo Deportivo*. Col·laborador habitual en emissores de ràdio —SER, RAC1, entre altres— i televisió. Escrigué diversos llibres com *Els futbolistes i jo* —amb Johan Cruyff—

i *La meva gent, el meu futbol* —amb Pep Guardiola i Luis Martín—, entre altres. La seva trajectòria el féu un dels professionals més rellevants del periodisme esportiu a Catalunya i l'estat espanyol. *[AJM/MPC]*

Riegos y Fuerzas del Ebro

Vegeu RFESA, la Canadenca *[JBC]*

Rigalt Rigalt, Carme

Vinaixa, les Garrigues, 1949

Periodista i escriptora. Estudià Periodisme a Barcelona i, a continuació, exercí una intensa tasca periodística en mitjans de Madrid com *Pueblo*, *Informaciones*, *Diario 16*, *Diez Minutos* o *El Mundo*. Fou també directora de les revistes *Tania* (1975-78) i *Líbera* (1978). Compaginà el periodisme amb la literatura, bàsicament la novel·la. Entre els diversos premis que rebé, el 1997 quedà finalista del Premi Planeta amb l'obra *Mi corazón que baila con espigas*. El 1999 rebé el Premi Pluma de Plata del Club de la Escritura. Posteriorment publicà *La mujer de agua* (2000), *Diario de una adicta a casi todo* (2002) i *Todas somos princesas y otras crónicas de la vida cotidiana* (2004), entre altres. Simultàniament, féu de comentarista política en diversos programes de ràdio i televisió tot conreant, alhora, els comentaris àcids i satírics sobre la crònica rosa. *[AJM]*

Ripoll Carrera, Josep

Lleida, el Segrià, 1951

Pintor i escultor. Estudià Belles Arts. Treballà la publicitat, decoració, il·lustració, cartellisme, arts gràfiques i la música. Fou fundador dels grups musicals Crows (1968) i Virtuts Homòlogues (1969). A l'entorn de 1975 la seva obra girà vers els materials pobres i posteriorment treballà els objectes-joguina amb connotacions de denúncia i lirisme. Realitzà classes de grafisme, interiorisme i plàstica a diferents escoles. Exposà individualment i participà en nombroses mostres col·lectives per tot Catalunya. L'any 1994 el Museu d'Art Jaume Morera de Lleida adquirí quatre dels seus muntatges. *[SMM]*

Rispa Boher, Aleydis

Sort, el Pallars Sobirà, 1964

Fotògrafa. Llicenciada en Belles Arts per la UB (1988), es dedicà professionalment a la fotografia. Treballà habitualment la tècnica del fotograma. Els seus treballs foren composicions realitzades amb materials extrets de l'entorn més quotidià, que fotografiava un cop fet el muntatge, en color o blanc i negre. Realitzà nombroses exposicions individuals i col·lectives. Destaquen d'aquestes darreres La Quinzena Fotogràfica de Nantes (França, 2002), *España, nuevas tendencias* (Uulu, Finlàndia, 1991) i la Biennal de la Mediterrània de Marsella (França, 1990). *[XGG/EMS]*

Riu Cabanes, Ramon

Solsona, el Solsonès, 1852 - la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1901

Bisbe. Ordenat als 23 anys, el 1895 fou designat bisbe titular de Tamasus i administrador apostòlic de Solsona. S'encarregà d'impulsar i inaugurar el nou Museu Diocesà de Solsona, ubicat a l'edifici del Seminari, amb una col·lecció incipient d'objectes d'art i d'ús litúrgic. Creà l'Aula d'Arqueologia Cristiana i potencià el santuari de la Verge del Miracle ocupat, des d'aleshores, per monjos benedictins provinents de Montserrat. El mes d'abril de 1901 fou traslladat a la diòcesi d'Urgell com a substitut de Salvador Casañas. Ocupà el càrrec fins a la seva prematura mort el desembre d'aquell any. *[FCS]*

Riu Farré, Frederic

Lleida, el Segrià, 1925 - Caracas, Veneçuela, 1985

Mestre i filòsof. Acabats els estudis de Magisteri a Lleida, el 1945, exercí en diversos pobles de la província, fins que, després d'una breu estada a França, s'instal·là el 1947 a Veneçuela. El 1949 cursà Filosofia a la Universitat Central de Veneçuela (UCV) i posteriorment fou catedràtic de la mateixa disciplina entre 1956 i 1979 a l'Escola de Filosofia de la mateixa universitat. A la seva mort, la UCV constituí la càtedra de filosofia Federico Riu i per iniciativa dels seus familiars i amics s'erigí a Caracas la Fundación Federico Riu. Anualment es convoca el Premio de Investigación Filosófica Federico Riu. És autor d'obres com *Historia y totalidad* (1968), *Tres fundamentaciones del marxismo* (1976) i *Historia y vida en Ortega y Gasset* (1984). El 1997, la Fundación Federico Riu i Monte Ávila Editores iniciaren la publicació de les seves obres completes. *[JCE/CMC]*

Riu Periquet, Daniel

Sort, el Pallars Sobirà, 1880 - ?

Advocat; periodista, especialitzat en estudis financers i polític. El 1916 es doctorà a Madrid amb la tesi *El impuesto sobre el aumento del valor de los bienes inmuebles*. El 1916 s'estrenà com a diputat a Corts pel districte de Solsona, on tornà a triomfar el 1918. El 1919 era elegit per Sort-Vielha i el 1920 i el 1923 per Tremp. Col·laborà en la *Revista de Economía y Hacienda* i inicià la publicació d'*Anuario Financiero y de Sociedades Anónimas de España* (1916). Fou secretari de la direcció general d'Indústria i Comerç (1916) i director general de Duanes (1918). Durant la Segona República va ser nomenat, el 1934, director general de Treball i, el mateix any, governador general del Banc Exterior. Milità al Partit Liberal, i fou un dels signataris del manifest fundacional de la UMN (1919). Proclamada la Segona República, ingressà al PRR, on ocupà, el 1936, la presidència del consell regional, tot i que abans de les eleccions generals de febrer de 1936 va ser-ne expulsat en negar-se a formar part del Front d'Ordre. Deslligat del partit de Lerroux, es presentà en solitari per Lleida a les eleccions generals de febrer de 1936, en què aconseguí escassos vots. *[CMC]*

Riu Periquet, Emili

Balius, el Pallars Sobirà, 1871 – Madrid, 1928

Empresari, periodista i polític. Redactor en cap del *Diario Mercantil* de Barcelona, s'instal·là a Madrid, on animà la *Revista de Economía y Hacienda*, així com la *Revista Nacional de Economía*, que creà el 1916. Defensà un nacionalisme econòmic de tendència autàrquica que generà l'adhesió de representants de l'empresariat industrial català, com el secretari de Foment del Treball Nacional, Guillem Graell, i de catalanistes com J.M. Tallada i J. Duran Ventosa, aparentment enfrontats en la lluita per l'autonomia. Creador de la seva pròpia companyia explotadora de la riquesa hidràulica del Pirineu, Energía Eléctrica de Cataluña, entrà en competència amb la Barcelona Traction, Light and Power, fundades ambdues el 1911. Autor d'estudis financers com *Las clases pasivas*, *El impuesto de consumos en el extranjero* (1904-1906), participà en l'informe sobre la transformació de l'impost de consums (1899). Exponent arquetípic de les pràctiques polítiques oligàrquiques, i sempre des de les files del Partit Liberal va controlar la vida política de la muntanya lleidatana, tot fornint-hi una clientela reiteradament fidel. La seva implantació li valgué, l'any 1907, el respecte de l'acta de Sort per la Solidaritat Catalana. El 1916, juntament amb Josep Agelet Garrell, fort a la plana lleidatana, crearen, després de salvar les diferències que els havien separat, el Partit Liberal Autonomista. El 1919 fou un dels signataris del manifest fundacional de la UMN. Arribà a sotssecretari de Finances (1910) i vicepresident de la comissió de pressupostos del Congrés, on romangué durant set eleccions consecutives. De 1901 a 1916 guanyà l'acta de diputat per Sort-Vielha, escó que perdé el 1918. El 1919 i el 1920 fou proclamat senador per Lleida, i el 1923 tornà a guanyar l'escó parlamentari corresponent al districte de Sort. *[CMC]*

Riu Vendrell, Ramon

Polític i empresari. Fou un dels pioners en l'explotació hidroelèctrica dels Pirineus. Diputat provincial electe el 1888 pel districte de Cervera-Solsona, fou derrotat a les eleccions de 1892. Retornà a la Diputació a les eleccions de 1905 i fou reelegit el 1909, 1913, 1917 i 1921. Políticament afí al republicanisme, va iniciar la seva carrera política a les files del possibilisme de Castelar. A la dècada dels 90 participà en la Fusió Republicana, i als inicis de segle en la Unió Republicana de Nicolás Salmerón. Integrat posteriorment en la UFNR, adoptà posicions independents durant la primera dècada del segle, per simpatitzar després amb el PRC i amb el reformisme. Dins la Diputació va ser secretari el bienni 1891-92, per assolir-ne la vicepresidència els biennis 1909-11, 1913-15 i 1921-23. Entre 1923 i 1924 va ser president de la Diputació. Durant la Segona República s'afilià al PRR i en va ser membre del Comitè Provincial el 1935 i el 1936. Va ser candidat a les eleccions del Parlament de Catalunya de 1932 dins la candidatura del Front Proporcionalista. *[JAS]*

Rius Pifarré, Ramon

Lleida, el Segrià, 1853 - ?

Pastisser i polític lleidatà. Va ser escollit regidor en les eleccions municipals de 1911 proposat per Joventut Republicana dins la candidatura de la coalició de les esquerres. El 1915 va abandonar Joventut Repu-

blicana de Lleida conjuntament amb Sal·lustià Estadella Arnó per passar a les files del PRR. Durant la dictadura de Primo de Rivera va ser nomenat dos cops regidor, el març de 1924 i el desembre de 1925. El seu fill Ramon Rius Capella (Lleida, el Segrià, 1899-1984) va continuar amb la professió del seu pare i practicà la fotografia amateur. Són obra seva algunes de les fotografies més conegudes de la Guerra Civil a la ciutat de Lleida, recollides en el catàleg *Lleida en guerra. La col·lecció Ramon Rius* (2007).

[JAS]

Rius Rius, Manuel

Barcelona, el Barcelonès, 1883-1971

Segon marquès d'Olèrdola. Fill de Francesc Rius Taulet, va iniciar-se en política de la mà de Jaume Carner Romeu i del CNR, agrupament que abandonà per ingressar a les files del Partit Liberal, tot coincidint amb la rehabilitació del Marquesat d'Olèrdola (1913). Fou regidor de l'ajuntament de Barcelona, ciutat de la qual fou alcalde per nomenament reial entre 1916 i 1917. Inspirador de la UMN, el 1920 va sortir elegit, en representació d'aquesta formació, diputat a Corts pel districte de Sort-Vielha. El 1921 guanyà l'acta de diputat a Corts per Vilademuls (Girona) i el 1923 pel districte de Figueres. *[CMC]*

Rivadulla Gràcia, Mercè

Ballobar, el Baix Cinca, 1947

Advocada, professora d'ensenyament secundari i política. Exercí d'advocada laboralista a Torrejón de Ardoz (1973-76). Col·laborà en l'Oficina de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP) a Madrid i Mèxic entre 1974 i 1980. Fou secretària general del Sindicat d'Ensenyament de CCOO des del 1989 fins el 1993. Des de la creació d'Iniciativa per Catalunya dugué a terme una intensa activitat política com a membre de la direcció tant a les terres de Lleida com a la direcció nacional. Diputada per Iniciativa per Catalunya al Congrés dels Diputats en la V legislatura (1993-1996) i la VI (1996-2000) per la circumscripció de Barcelona, fou vocal en diverses comissions: de la Diputació Permanent, de la d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, de la de Sanitat i Consum i de la Comissió Mixta dels Drets de la Dona. Fou també ponent de la primera llei sobre els drets de les persones immigrades. El 2003 fou diputada provincial i regidora a l'ajuntament de Lleida, on dugué a terme una àmplia activitat en l'àmbit del Medi Ambient i la Sostenibiliat. La legislatura 2007-2011 repetí com a regidora. *[AJM]*

Riverola Masó, Jesús

Lleida, el Segrià, 1960

Periodista. Llicenciat en Ciències de la Informació per la UAB, arrencà periodísticament al *Diario de Lérida* i, posteriorment, a Radio Mollet. El seu pas per les ones el convertí en cap de programes i director de Ràdio Terra Ferma. Vinculat a Lleida, treballà de corresponsal de mitjans com el diari *ABC*, *Las Noticias*, *Diario de Barcelona*, RNE i l'Agència Efe. L'any 1988 passà a ser cap d'informatius de RNE a Lleida i el 1991 n'ocupà la direcció. Fins el 2006 fou el president del Col·legi de Periodistes de Catalunya a Lleida. Actiu en l'àmbit teòric de la professió, compaginà la trajectòria professional amb ponències en diversos congressos internacionals de comunicació. L'any 2007 continuava de directiu radiofònic de RNE a Lleida. *[RPA]*

Robert Sampietro, Pere

Lleida, el Segrià, 1955

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1980. Treballa amb Carles Sàez Llorca (1979-82) i Ramon Maria Puig Andreu (1988-1996), amb qui realitzà, entre d'altres, les restauracions de l'abadia de Gerri de la Sal (1983-2000) o del castell i església de Santa Maria de Mur (1983-2005). Participà en el Pla especial i catàleg dels elements històrics i artístics de Lleida (1982). Entre les seves obres destaca la projecció de la Casa Serra a l'avinguda de Rovira Roure (1986-88) i, associat amb Josep Maria Mezquida Casases, el Centre d'Atenció Primària de Cervera (1987), un conjunt d'habitatges en filera al barri dels Magraners (1984), el Centre Cívic de Balàfia (1996) o la remodelació del CEIP Pardinyes, mereixedor d'un reconeixement com esdevingué en d'altres centres d'ensenyament conjunts. Actiu en la vida social i cultural de la ciutat, de 2000 a 2006 ocupà la presidència de la demarcació de Lleida del COAC. *[MaSM]*

Robinat Elías, Delfí

Tàrrega, l'Urgell, 1929-1997

Farmacèutic i polític. Membre d'una família arre-

lada a Tàrrega, fou alcalde de la localitat en dues ocasions, durant el segon franquisme, entre 1969-1972, moment en què dimití per discrepàncies amb el governador civil i, ja en democràcia, entre 1987 i 1991, encapçalant una llista d'independents. Del seu primer mandat destacà la conversió en zona de vianants dels carrers centrals de la ciutat i la creació del Centre Comarcal de Cultura. Diputat al Parlament de Catalunya durant la legislatura 1980-1984 per CiU, i també va ser conseller comarcal de l'Urgell (1987-1991). Membre del consell nacional d'UDC des de 1976, va ser directiu de la junta del canal Segarra-Garrigues. També presidí la Societat Ateneu de Tàrrega i ocupà el càrrec de vicepresident del Col·legi de Farmacèutics de Lleida. *[JCE]*

Roca Boncompte, Ramon

Agramunt, l'Urgell, 1935-2004

Industrial. Fill del propietari i industrial Ramon Roca Sala (Agramunt, l'Urgell, 1908-1995), que el 1953 constituí amb Ferran Ros els Talleres Fernando Ros, dedicats a la fabricació de remolcs, cisternes i maquinària agrícola. El 1959, el negoci esdevingué Industrias Madero Metalúrgicas Ros Roca SA. L'any 1971, Roca Boncompte assumí la plena direcció de l'empresa, tota vegada que dos anys més tard els Roca adquiriren el total de les seves accions. Roca Boncompte especialitzà el desenvolupament de l'empresa en les indústries de recollida i tractament de residus sòlids urbans. Primer des de les factories d'Agramunt i de Tàrrega (1968) i, d'ençà dels anys noranta, també a Alemanya, França, Portugal i Anglaterra. Roca impulsà una diversificada i sofisticada tecnologia —des de contenidors fins a la modernissima recol·lecció pneumàtica de residus, passant per cisternes, escombradores, recol·lectors, compactadors, plantes de compostatge, entre altres— que situaren Ros Roca com a referent internacional en l'enginyeria i en les indústries de la neteja urbana i del medi ambient. L'any 1997 Ramon Roca rebé la Medalla Francesc Macià de la Generalitat en reconeixement a la seva trajectòria empresarial. *[JoCC]*

Roca Lacosta, Francesc

Lleida, el Segrià, 1863

Advocat i polític lleidatà. Membre del Partit Liberal. Emparentat amb la família Agelet, principals dirigents locals del partit, va convertir-se en el seu representat dins la Diputació. Va ser elegit diputat provincial pel districte de Lleida en sis ocasions: 1894, 1898, 1903, 1907, 1911 i 1915. Va ser secretari de la Diputació els biennis 1894-96, 1896-99 i 1903-05 i vicepresident de la Comissió Provincial les anualitats de 1902-03, 1905-06, i 1916-17. *[JAS]*

Roca Lletjós, Salvador

Lleida, el Segrià, 1896-1976

Pedagog, historiador, catedràtic d'institut i polític. Va tenir un paper destacat en la vida cultural i política de Lleida des de finals dels anys vint. El 1927 va presidir l'Ateneu de Lleida i el 1930 el patronat del Museu Morera. Traslladà el Museu de l'edifici del carrer Blondel, atesa la precària situació en què es trobava, i provisionalment l'instal·là a l'antic Hospital de Santa Maria, reconvertit en equipament cultural. Durant la República i la Guerra Civil fou director de l'Institut. També va pertànyer a la maçoneria i va formar part de la lògia Pitàgoras. Políticament procedia d'Estat Català. Va ser regidor a l'ajuntament de Lleida després de les eleccions municipals de 1931 en la candidatura d'Entesa Republicana. Poc després, fou un dels fundadors del CRFS. En nom d'aquesta organització fou novament escollit regidor el 1934. Durant la Guerra Civil destacà en la tasca de protecció del patrimoni artístic i documental de la ciutat. Acabada la guerra marxà a l'exili francès (Avellant, Arieja), on treballà com a comptable. Retornà el 1972. *[JSS]*

Roca Martí, Ventura

Ponts, la Noguera, 1949

Matricer i polític. El 1990 ingressà a les files de CDC, de la qual fou membre del consell nacional i, des de 1992, cap comarcal de l'Alt Urgell. Alcalde d'Oliana des de 1991 fins a la legislatura 2003-07 i regidor entre 2007 i 2011, fou membre fundador de l'Associació de Municipis afectats pel Pantà de Rialp. Membre del consell nacional de l'Associació Catalana de Municipis i Comarques i del consell executiu de l'Institut de Desenvolupament de l'Alt Pirineu i Aran. Membre del Consell Comarcal de l'Alt Urgell entre 1991 i 2007, n'exercí la presidència des de 1999, any en què va ser elegit diputat provincial (1999-2003). *[JCE]*

Roca Sangrà, Magí

Tàrrega, l'Urgell, 1880 - Barcelona, el Barcelonès, 1947

Transportista i empresari. L'any 1911 aconseguí en monopoli —ensems que Pau Novell i Josep Sibí, destacats demòcrates de la demarcació lleidatana— el transport dels materials per a la construcció de les centrals hidroelèctriques de Cabdella (1911-1914) i Molinos (1914-1919), que Energía Eléctrica de Cataluña i Emili Riu, home fort de l'empresa del territori i cap dels liberals-demòcrates a la província de Lleida, promogueren a la conca del Flamisell. Amb els mateixos mitjans de locomoció —trens renards i carruatges— també abastí la construcció de la central de Camarasa (1917-1920). Anys més tard, la seva empresa de camions, que adquirí l'agència de transports Calvet, participà en les obres de les principals infraestructures de la Barcelona dels anys vint: les dues primeres línies de metro, l'ampliació del port, el soterrament dels ferrocarrils catalans i el conjuntural tren del Paral·lel. Finalment, l'any 1928 fundà Autobusos Roca, que, després de vèncer les resistències de Tranvías de Barcelona i de l'afí Compañía General de Autobuses, aconseguí l'adjudicació de les línies Horta-Pelai (1931) i Sant Pau-Paral·lel (1932). El 1946, en l'advers context de postguerra, Roca hagué de vendre la seva empresa. *[JoCC]*

Rocafort Samsó, Ceferí

la Pobla de Segur, el Pallars Jussà, 1872 - Sant Celoni, el Vallès Oriental, 1917

Geògraf i advocat. Des del CEC desenvolupà una intensa activitat divulgativa de la geografia lleidatana i en especial de les comarques pirinenques. Publicà pioners treballs sobre itineraris excursionistes. A més, elaborà el volum dedicat a Lleida de la *Geografia General de Catalunya* dirigida per Francesc Carreras Candi i diverses obres sobre la geografia d'Espanya. Amant de tot allò relacionat amb la prehistòria, fou el primer autor a donar a conèixer les pintures rupestres del Cogul (les Garrigues). *[JCB]*

Rodés Baldrich, Felip

l'Hospitalet de Llobregat, el Barcelonès, 1878 - Barcelona, el Barcelonès, 1957

Advocat i polític. Passant al despatx d'advocats de Jaume Carner Romeu. El 1906 era secretari del CNR i després ingressà a la UFNR. El 1907, amb la Solidaritat Catalana, s'estrenà com a parlamentari des de les files del republicanisme nacionalista. Esdevingué diputat a Corts per Balaguer, districte on s'instal·là sòlidament. Controlà el Centre Nacionalista Català i rebé la col·laboració del Centre Republicà Radical, la qual cosa li permeté renovar l'acta de diputat ininterrompudament de 1907 a 1923, i convertí el *roderisme* en força politicoelectoral amb entitat pròpia. El 1917 participà en l'Assemblea de Parlamentaris, de la qual fou secretari. Per aquesta data ingressà a la Lliga Regionalista i obtingué com a regionalista la cartera ministerial d'Instrucció Pública i Belles Arts al gabinet Manuel García Prieto, tot i que a partir de 1918, malgrat estar afiliat a la Lliga, alternà successivament les etiquetes de regionalista, nacionalista i independent. El febrer de 1936 fou candidat de la Lliga Catalana a una acta de diputat per Barcelona. *[CMC]*

Rodés Bley, Josep

Lleida, el Segrià, 1895 - París, França, 1968

Comerciant i polític. Fabricant de sabates, va militar al Partit Comunista Català i al grup juvenil L'Espurna, un dels grups fundadors del BOC a Lleida. Militant del POUM, va desenvolupar un paper destacat en el procés revolucionari de 1936. Va ocupar la Comissaria d'Ordre Públic fins el febrer de 1937. Desfermada la repressió contra el POUM es va traslladar a Barcelona i va passar a formar part de la direcció clandestina del partit fins a l'abril de 1938, quan va ser detingut. Exiliat a França, el 1941 va ser novament detingut i condemnat a treballs forçats, sentència que va complir als camps nazis de Dachau i Allach. *[JBP]*

Rodés Cerqueira, Joan

Balaguer, la Noguera, 1942

El 1967 ingressà a les clandestines CCOO i al PSUC. En el món de l'oposició antifranquista era conegut com a *Carlos*. El 1968 participà al congrés de les Joventuts Comunistes a Sofia (Bulgària). En les eleccions sindicals de 1971 fou elegit vicepresident de la Unió de Tècnics i Treballadors del Sindicat Local Mixt de Balaguer. El maig de 1972 va ser expedientat i destituït del càrrec a causa de l'organització d'actes de solidaritat amb els treballadors de l'empresa de construccions navals Bazán (Ferrol). Participà en

la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. Fou responsable de CCOO a Balaguer, membre del consell de la CONC i secretari d'organització de CCOO a les comarques de Ponent. Des del 1979 fins el 1983 fou regidor de l'ajuntament de Balaguer per la llista del PSUC. *[AJM]*

Rodríguez Esteban, Martín

Xiva de Bunyol, la Foia de Bunyol, 1925 - Lleida, el Segrià, 2001

Fiscal i polític. Fill de Martín Rodríguez Martín, que fou president de l'Audiència de Lleida, i pare de Martín Rodríguez Sol, que en fou fiscal. Es llicencià en Dret a Saragossa i superà les oposicions a fiscal el 1950. Va ser destinat primer a Palma de Mallorca, després a València i a continuació a Lleida, on exercí des del 1957 fins el 1981. El 1971 fou nomenat fiscal en cap de Lleida per després ser-ho de les audiències territorials de Pamplona i Valladolid, ciutat on es va jubilar el 1995, tot i que després encara retornà a Lleida. Fou membre i activista de l'ACNP i director de Justícia i Pau a Lleida. Durant els anys seixanta inicià la seva activitat política com a sotscap provincial del Movimiento (196?-1967), procurador a Corts (1967-1971), conseller nacional (1967-1971) i governador civil de Logronyo (1971-1973). Ocupà el càrrec de director de l'Institut Nacional de Previsió i de primer director de l'Escola de Relacions Laborals. Fou condecorat amb la Gran Creu de Sant Raimon de Penyafort. *[MMF]*

Rodríguez Giráldez, José

Madrid, 1940 - Lleida, el Segrià, 2008

Treballador del metall i dirigent sindical. Secretari general de CCOO a Lleida des del 1969, es va mantenir en el càrrec amb la legalització del sindicat fins a l'any 1978, en ser nomenat Ángel Izquierdo García. Militant de l'agrupació de la Mariola del PSUC des del juny de 1975, fou candidat per Lleida a les eleccions generals de 1979. Posteriorment, va formar part de la llista presentada pel Partit dels Comunistes de Catalunya a les eleccions autonòmiques de 1984 i en fou suplent a les de 1992. *[JSSJ]*

Rodríguez San José, Nunci

Saragossa, Aragó, 1951

Esportista. Es dedicà a la pràctica del tir amb diverses modalitats d'armes històriques. Malgrat néixer a Saragossa, tota la seva extensa i brillant trajectòria esportiva la desenvolupà a Lleida juntament amb el seu marit, Josep Miquel Triquell Val. Assolí el Campionat del Món els anys 1996, 2000 i 2006. També es proclamà campiona d'Europa els anys 1993, 2003, 2005 i 2006. Obtingué el rècord d'Espanya i d'Europa en les modalitats de dames i absoluta. *[TSP]*

Roig Menéndez, Jordi

Lleida, el Segrià, 1960

Artista plàstic, figurinista, dibuixant i escenògraf. Fill de Miquel Roig Nadal. Cursà els seus estudis a l'Escola Massana i a l'Institut del Teatre a Barcelona. L'any 1978 formà part del departament de Dansa de l'Institut per tal d'iniciar-se com a escenògraf de dansa. Durant el període 1982-1985 formà part del grup de ball del Gran Teatre del Liceu com a intèrpret i al Gran Teatre de Ginebra en el món del ballet. Poc després, es dedicà exclusivament a l'escenografia i al disseny de figurins. Entre les seves participacions més destacades figura el Ballet Líric Nacional i alguns del seus dissenys s'estrenaren a l'Òpera de Berlín, als ballets de Montecarlo i a l'Òpera de Viena. Elaborà escenografies per a algunes peces reconegudes com *El Llac dels Cignes*, *Wolfang Amadeus* o *El Ball de les Màscares*. *[MPC]*

Roig Morera, Miquel

Lleida, el Segrià, 1873-1947

Industrial i polític. Pare de Miquel Roig Nadal. Fabricant de xocolates, el 1930 traspassà la marca de xocolates a la casa Juncosa. Militant de Joventut Republicana, va ser elegit regidor de la Paeria de Lleida dins la candidatura de Concentració Popular a les eleccions de 1917 i va exercir la sindicatura suplent entre 1920 i 1922. Retornà a la Paeria per nomenament entre l'abril de 1927 i el març de 1928, en què exercí la suplència de la segona tinència d'alcaldia, i el febrer de 1930, en què no prengué possessió del càrrec. *[JAS]*

Roig Nadal, Miquel

Lleida, el Segrià, 1923-2008

Pintor i dibuixant. Fill de Miquel Roig Morera, continuà la tradició comercial de la família mantenint la botiga dels Perxes del carrer Sant Joan fins a la

seva jubilació. Sempre s'implicà de manera decidida en la vida cultural de Lleida, ciutat que coneixia en profunditat. Cultivà el gouache, el dibuix a llapis i la sanguina. Féu la seva primera exposició el 1945 i un any després rebé el Premi de l'Acadèmia Mariana. Exposà en diverses sales de Lleida com l'IEI, el Cercle de Belles Arts o la Sala Josep Benseny, a més de Madrid, Barcelona, Düsseldorf i París. Participà en diferents exposicions i certàmens d'artistes de Lleida i en mostres col·lectives de l'Agrupació d'Aquarel·listes de Catalunya, de la qual fou membre a partir de 1953. Aquest mateix any exposà la sèrie *Ballet*, en què s'expressà amb un estil característic captant el moviment de la dansa. Guanyà premis de cartellisme, il·lustració i figurins. El 1988 fou nomenat membre de l'Associació de Pintors i Escultors de la Dansa Europeus a París. El seu fill, Jordi Roig, continuà professionalment el seu interès per la dansa.

[SMM]

Roigé Mostany, Marta

Lleida, el Segrià, 1941

Política. Treballà com a funcionària en diversos departaments de l'Administració. La seva trajectòria pública s'inicià als anys seixanta com a integrant de la Secció Femenina de la Falange, on assumí la regidoria de Cultura. Destacada militant d'AP des de 1977, formà part de les candidatures a les eleccions legislatives de 1979 i 1982, i de les autonòmiques el 1988. Regidora a la Paeria (1983-1991), entre 1987 i 1989 formà part de l'equip de govern municipal presidit per Manuel Oronich i ocupà la regidoria de Serveis Socials. Diputada provincial entre 1983 i 1991, n'ocupà la vicepresidència tercera (1983-87) i la primera (1987-91). L'any 1992 deixà la militància al PP i temps després s'incorporà a CDC, de la qual formà part de la candidatura a les eleccions municipals de 2007. Molt present en àmbits cívics i socials de la ciutat, pertanyé a l'Associació Amics de la Seu Vella i la Confraria de la Mare de Déu de Montserrat. Vocal de la junta directiva de la Festa de Moros i Cristians, formà part des dels inicis de la comparsa mora Musa. Impulsà la creació de la Casa de Galicia, de la junta de la qual fou membre des de 1991. Des de mitjans dels anys noranta presidí l'Associació de Veïns de l'avinguda del Segre. *[AJM]*

Roma de Asso, Humbert

Lleida, el Segrià, 1944

Periodista. Inicià la seva trajectòria professional a *Diario de Lérida* (1967-68). Redactor a *Tele/eXprés* (1969-80) i *Diario de Barcelona* (1980-81), fou director de la revista *Grama* de Santa Coloma de Gramenet (1972-76) i redactor de la revista *Maresme*, de Mataró (1971). L'any 1982 es posà al capdavant de Ràdio Ponent i entre 1983-87 i 1989-02 dirigí *La Terra*, òrgan d'Unió de Pagesos. Redactor en cap del setmanari *El Triangle* (2002-05), ocupà la presidència de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català des del 1993 fins el 1999. Exercí la docència a la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB (1990-2000). Autor de llibres com, entre altres, *La Constitució. Les raons del No* (amb Joan Anton Sánchez Carreté) i *La presó: quatre morts, vuit mesos i vint dies. El cas Huertas Clavería* (amb Agustí de Semir Rovira, Ferran Sales, Sussi Morell i Josep Maria Huertas Clavería). Els últims anys del Franquisme dugué una intensa activitat opositora. Membre del PTE, participà en la fundació del Bloc Català de Treballadors i, amb aquest, va formar part del BEAN, del qual fou cap de llista per Lleida a les primeres eleccions autonòmiques (1980). Posteriorment deixà la militància política.

[AJM]

Romagosa Clariana, Ignasi

Tarragona, el Tarragonès, 1955

Enginyer agrònom. Catedràtic de Genètica i Millora Vegetal de la UdL (1988). PhD in Agronomy per la Colorado State University (1982). Entre 1998-2001 fou director de l'ETSEA de la UdL i entre 1993 i 1995, membre de la comissió gestora, contemplada en la llei de creació de la UdL de 1991. Investigador de l'Àrea de Conreus Extensius del Centre UdL-IRTA, centrà la seva recerca en la millora genètica dels cultius amb la utilització de mètodes de selecció assistits per marcadors i el desenvolupament d'eines estadístiques per a l'avaluació de varietats i l'anàlisi de la interacció genotip-ambient. Fou gestor dels Subprogrames Agrícola i Forestal del Plan Nacional de Recursos y Tecnologías Agroalimentarias (Dirección General de Investigación-ministeri d'Educació i Ciència) des de 2002. Professor convidat en diverses universitats d'EUA, Itàlia i l'Argentina, formà part de diversos comitès assessors d'organismes científ-

fics nacionals i internacionals. Autor de nombroses publicacions científiques, la seva notable tasca en recerca li valgué ésser guardonat amb la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic de la Generalitat de Catalunya (1999). *[EMS]*

Romero Gómez, Emilio

Arévalo, Àvila, 1917 - Madrid, 2003

Periodista i escriptor. Prototipus de periodista del règim franquista, amb 23 anys fou nomenat director del diari *la Mañana* (1940) i dos anys després ho fou del diari *Información* d'Alacant. El 1945 es convertí en cap de la secció de premsa nacional en la Direcció General de Premsa i pocs mesos després s'incorporà a la redacció del diari de Madrid *Pueblo,* del qual esdevingué director entre 1952 i 1974. Des de 1969 fou director de l'Escola Oficial de Periodisme des de la qual impulsà la creació de la Facultat de Ciències de la Informació. Posteriorment, assumí la direcció de diversos diaris de Madrid, exercí de comentarista polític en diverses emissores de ràdio i fou columnista de *Ya*, *ABC*, *Informaciones*, *el Periódico de Catalunya* i del setmanari *Interviú*. Com a escriptor conreà diferents gèneres, especialment la novel·la. Publicà *La paz empieza nunca* (Premi Planeta, 1957), *Cartas a un Príncipe* (Premio Nacional de Literatura, 1963) i *Tragicomedia de España* (Premio Espejo de España, 1985), entre altres. *[AJM]*

Romero Polo

Societat creada pel senyor José Antonio Romero Polo el dia 8 d'octubre de 1984. Va ser membre de la Cambra Oficial de Contractistes d'Obra de Catalunya, del Gremi de Constructors de les terres de Lleida i del Gremi de Fabricants d'Àrids de Lleida. L'activitat de la societat se centrà en l'obra pública, amb la realització d'obres d'infraestructura, urbanització, conservació, obres de fàbrica i pavimentacions asfàltiques tant de tipus ordinari com especials i obres relacionades amb qüestions ambientals (tractament d'aigües, protecció del medi ambient, neteja viària o recollida, gestió i transport de residus). Aquestes tasques les realitzava tant a partir de la contractació de particulars com de l'administració pública, motiu pel qual comptava amb una àmplia classificació com a contractista de l'Estat. *[JFF]*

Ros 1 SA. (Mobles Ros)

Empresa dedicada a la producció de mobles, a Artesa de Segre. L'empresa es desenvolupà a partir del taller de fusta creat el 1933 per Josep Ros, pare de l'actual propietari, Ramon Ros. Als anys 1960 l'empresa tingué un gran desenvolupament amb la importació de nova tecnologia europea. Als anys 1980 una nova planta consolidà el creixement d'una empresa dedicada a la producció exclusiva de mobles per a la llar, amb forta presència a tot Espanya, on venia gairebé tota la producció. *[EVR]*

Ros Serra, Jaume

Agramunt, l'Urgell, 1918 - Oliana, l'Alt Urgell, 2005

Empresari, escriptor i activista polític. Militant d'Estat Català, durant la Guerra Civil s'integrà a la 30 Divisió Macià-Companys. El 1939 s'exilià a França, des d'on fou deportat a un camp de treball a Alemanya. Introduït per Eugeni Xammar a l'Associated Press, col·laborà amb publicacions de l'exili com *Opinions* i *Parers* de Perpinyà, *Foc Nou* de Tolosa de Llenguadoc, i *Catalunya* de París i dirigí el *Bulletin d'information du Solidarité Catalane*. Establert a Escaldes d'Engordany (Andorra), on fundà l'empresa CTC, es dedicà a la importació i l'exportació, i continuà l'activisme cultural i polític dins els rengles d'Estat Català, fins que el 1999 se n'allunyà. El 1994 va impulsar el Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra. El 1999 la Fundació Lluís Carulla li atorgà el XVIII Premi Jaume I d'Actuació Cívica, la dotació econòmica del qual la va donar íntegrament a la xarxa d'escoles catalanes la Bressola de la Catalunya del Nord. Fou col·laborador de publicacions periòdiques andorranes com el *Diari d'Andorra*, *el Periòdic d'Andorra* o la *Revista Actual*. Publicà *La memòria és una decepció: 1920-1939* i *La decepció de la memòria: 1939-1995* (1995). També va escriure, entre d'altres, *Miquel Badia: un defensor oblidat de Catalunya* (1996) i *Conèixer l'altra Andorra* (2001). *[MMF]*

Rosell Giménez, Oriol

Barcelona, el Barcelonès, 1969

Fotògraf. Tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Fotografia Artística. Vinculat a la ciutat de Lleida com a professor de fotografia a l'EMBA i galerista cofundador de la Galeria Fotogràfica Fotodelux. Els seus projectes artístics qüestionen la relació entre

el territori, l'home i l'arquitectura. Ha realitzat diverses exposicions individuals, entre les quals destaquen *Distorsions a 360º* (2003), *Pop Art Club Lleida* (2006), *Living city; capsule home* (2006), i col·lectives com *Plural, 4 Realitats* (1998), *Situació. Lleida* (2005) i *Tirant lo Blanc, inicia la gesta* (2008). *[XGG]*

Rosell Magrí, Manuel

Lleida, el Segrià, 1947

Pagès i polític. Començà la seva militància política el 1982 afiliant-se al PSC. El 1983 formà part de la llista electoral socialista a l'ajuntament de Lleida i, tot i no ser elegit, el 1984 s'incorporà al ple municipal després de la renúncia d'un company de partit. Regidor de 1984 a 1987, tampoc sortí elegit en les eleccions municipals d'aquest darrer any. El 1991 obtingué novament l'acta de regidor pel PSC a l'ajuntament de Lleida, que ocupà fins el 2003, com a regidor de l'Horta. A més de l'activitat política fou conseller de Mercolleida, president de la Junta de Sequiatge de Lleida i vicepresident del Canal de Pinyana. *[RUS]*

Rosell Palau, Josep

Tremp, el Pallars Jussà, 1950

Dissenyador i director artístic cinematogràfic. Estudià Disseny Industrial a Barcelona. Després d'una estada a París, debutà el 1979 amb *Los fieles sirvientes* de Francesc Betriu (amb qui tornà amb *La plaça del Diamant*, 1982) i *La muchacha de las bragas de oro* de Vicente Aranda (amb qui col·laborà en un bon grapat de films remarcables com, entre altres, *El Lute*, 1987-1988; *Si te dicen que caí*, 1989; *Amantes*, 1990 o *La pasión turca*, 1994). Considerat un dels més prestigiosos decoradors del cinema espanyol, treballà en produccions destacades com ara *La lengua de las mariposas* (1998, José Luis Cuerda) o *Cosas que hacen que la vida valga la pena* (2003, Manuel Gómez Pereira). Fou professor a l'Institut del Teatre i a l'ESCAC. *[OBB/SMS]*

Rosell Pujol, Josep Antoni

Barcelona, el Barcelonès, 1938

Periodista. Nét de qui havia estat alcalde de Lleida Josep Pujol Cercós, de ben petit es traslladà a Lleida. Fou membre de l'equip fundador del *Diario de Lérida* i col·laborador habitual d'aquest. L'any 1973 aparegueren alguns dels seus articles recollits en l'obra *Lérida Informe*, una sèrie de reportatges periodístics sobre l'estat econòmic de la província i les seves possibilitats de desenvolupament. Redactor en cap i director de *la Mañana* (1978-1983), col·laborador del setmanari *La Boira* i corresponsal del diari *La Vanguardia*. Entre 1983 i 1996 fou cap del gabinet de comunicació del Govern Civil a Barcelona. Regidor a l'ajuntament de Lleida pel terç familiar (1975-1979), fou el primer que reivindicà en un ple de la Paeria el nom català de Lleida per a la ciutat. En les eleccions legislatives de 1979 formà part de la candidatura al Senat per l'Entesa de Progrés. Molt involucrat en àmbits cinematogràfics durant la seva joventut, fou ajudant de direcció en la pel·lícula filmada a Lleida *La fiel infantería*. Entre 1966 i 1971 presidí el grup de teatre TOAR. Autor de diverses publicacions, entre les quals destaca *La Premsa a Lleida* (1987) i un estudi titulat *La información en la radiodifusión española* (1991), entre altres. Fundà i dirigí *el Periòdic d'Andorra* d'ençà de 1997. *[AJM/JCE]*

Rosell Sanuy, Jaume

Àger, la Noguera, 1934

Doctor enginyer industrial, empresari i polític. Germà del geòleg Joan Rosell. Inicià l'activitat empresarial amb la fundació d'EMTE SL (1961) i, posteriorment, PROELEC SA, un potent grup d'empreses vinculades a les instal·lacions elèctriques, serveis d'enginyeria, tecnologia i energies renovables, entre altres. Simultanejà la seva professió amb activitats vinculades especialment amb la política i l'esport. Membre de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, fou un dels fundadors de CDC (1974), on desenvolupà diferents tasques com a gerent de campanya, coordinador de sectorials, conseller del districte de Sarrià, conseller nacional i membre del Comitè Executiu Nacional, entre altres. Entre 1971 i 1975 fou gerent del FC Barcelona i des del 1980 fins el 1988 ocupà la sotsdirecció general d'Esports de la Generalitat de Catalunya, des d'on participà decisivament en la creació de l'INEFC a Lleida. En l'exercici de la seva activitat professional col·laborà, el 2003, en la constitució del GRUP EMPTE a partir d'EMTE i Aigües de Barcelona (Agbar). El seu fill Sandro Rosell Feliu (Barcelona, el Barcelonès, 1964) fou vicepresident del FC Barcelona (2003-05). *[JSB]*

Rosell Sanuy, Joan

Àger, la Noguera, 1936

Geòleg. Germà de l'empresari i polític Jaume Rosell. Catedràtic d'estratigrafia i geologia històrica de la UAB, introduí a les universitats catalanes l'especialitat de sedimentologia a partir dels anys setanta. Les seves recerques produïren més d'un centenar de publicacions en revistes nacionals i estrangeres. Foren fonamentals els seus estudis sobre la gènesi i evolució de la serra del Montsec i la vall d'Àger i de l'illa de Menorca. Bona part del mapa geològic de Catalunya a escala 1:50000 i el de l'illa de Menorca foren fruit de les seves investigacions. Director de nombrosos treballs de recerca, fou vicepresident de la International Association of Sedimentologists (1981-1985) i membre de l'American Association of Petroleum Geologist (1975-2005). *[JSB]*

Roselló Esteban, Pere

Lleida, el Segrià, 1949

Enginyer agrònom i polític. D'ençà de la Transició fou un dels principals representants del centrisme polític a Lleida. Fou membre del Comitè Executiu Nacional de CC-UCD (1979-1983) i president del Comitè Local de CC-UCD de Lleida (1980-1983). Fou diputat al Parlament de Catalunya entre 1980 i 1984 i formà part de diverses comissions parlamentàries, entre aquestes la de traspassos Estat-Generalitat. Membre de l'Executiva del CDS a Lleida (1983-1985), participà en la comissió de seguiment per a l'entrada d'Espanya a la CEE. Ocupà la vicepresidència de la Confederación Europea Agraria (1979-1981) i la de la USAC (1984-1988). Fou membre dels consells d'administració de Mercolleida SA i Fira de Sant Miquel. *[JCE]*

Rosinach Pedrol, Zoe

Lleida, el Segrià, 1894 - Saragossa, 1973

Farmacèutica. Fou la primera doctora en Farmàcia de l'estat espanyol. Estudià el batxillerat a l'institut de Lleida i, després de llicenciar-se el 1917, es doctorà en Farmàcia el 17 de juny de 1920 a la Universitat Central de Madrid. Obrí la seva primera oficina a Albalate del Arzobispo (Terol) el gener de 1932 i traslladà la seva farmàcia a Saragossa el 1938, ciutat en la qual desenvolupà la seva tasca professional fins que morí. Casada amb el metge Pedro Baringo, va tenir dos fills, Pedro (advocat) i Joaquín (farmacèutic). Altrament, fou una de les primeres dirigents feministes espanyoles, doncs el 1920 fou nomenada secretària de la Juventud Universitaria Feminista de Madrid. *[QCB]*

Ros-Roca, Grup

A Agramunt (l'Urgell), el 13 d'octubre de 1953, Ferran Ros Pijoan i Ramon Roca Sala signaven un contracte privat per a la constitució d'una societat mercantil per a la compravenda i transformació de fusta la qual, previ acord d'ambdues parts, podia estendre's a qualsevol altre tipus d'activitat. En aquell moment, tres operaris i un aprenent fabricaven, amb mètodes artesans, taulons, bigues i remolcs agrícoles. L'any 1956 es formalitzava la nova societat i prenia el nom d'Industrias Madero Metalúrgicas Ros Roca, SA. L'empresa se centrà en la construcció de remolcs, eixos, cisternes de reg i contra incendis i plataformes per a maquinària pesant, primer per a tir d'animals i, després, per a tractors i camions. La major part d'aquests equips i caixes eren fabricades segons la conveniència dels clients. El 1958, Ramon Roca Boncompte (1935-2004) n'assumí les tasques de gerència, potencià la promoció comercial i adreçà l'activitat cap a la fabricació d'equips de recollida de residus sòlids urbans atès que la ràpida i massiva urbanització obria un ampli mercat a aquest nou tipus de producte. Així, a mitjan anys 60 l'empresa obrí una delegació comercial a Madrid. Poc després, una altra a València i progressivament, arreu l'Estat. L'empresa comptava, llavors, amb poc més de 50 treballadors. L'augment de comandes féu necessària una nova i major planta que fou inaugurada a Tàrrega el 8 de gener de 1968. Aquestes noves instal·lacions permeteren que, al llarg dels anys 70 i 80, la producció es diversifiqués cap a tota mena d'equips de neteja industrial i urbana i contenidors d'escombraries. Per contra, la producció de maquinària agrícola s'aturà el 1978. Aquests anys s'iniciaren les exportacions, sobretot cap a països d'Amèrica Llatina. També es fabricaren remolcs, equips de neteja i altres estris per a l'exèrcit. L'expansió continuada de la producció dugué a diverses ampliacions de les plantes de Tàrrega i d'Agramunt. A finals dels anys 80, Ros Roca adquirí la fàbrica de cisternes Indox i el 1992 comprà sengles empreses a França i a Alema-

nya. L'empresa també comptà amb plantes de classificació de residus (Onda, Castelló), de transferència (Terrassa) i de compostatge (Àvila). El 2005 Ros Roca Group comptava amb 1.400 treballadors i cinc divisions: Medi ambient, Gasos, Energies netes i renovables (parcs d'energia eòlica i tractament de purins), Serveis (hotels i sector de l'automòbil) i Agrícola i immobiliària. *[PMA]*

Rossell Sanuy, Benet

Àger, la Noguera, 1937

Germà de Jaume i Joan Rosell Sanuy. Artista. Cursà estudis en Dret, Sociologia i Art Dramàtic. En la seva professió es caracteritzà per un llenguatge propi i pel seu fort compromís amb l'art d'avantguarda. En els seus inicis, s'implicà en el món de la imatge a través de les benigrafies, elaborades a partir de signes pictogràfics que representaven éssers vius. La seva producció artística fou nombrosa: *El Montsec és sec* (1982), *Del vell al nou* (1988), *Lleida gran format* (1988), *Galeria Ferma* (1991), *Homenatge a Màrius Torres* (1992), *Bibliofília transformista* (1995), entre d'altres. També treballà en el camp del cinema, del vídeo i de la informàtica. Cal destacar la seva feina com a guionista i la direcció artística en pel·lícules com *Los fieles sirvientes* o *La plaça del Diamant*. Artista reconegut internacionalment, tingué obres exposades en diferents museus i centres d'art com el Museu d'Art Contemporani de São Paulo (el Brasil) o la Bibliothèque Nationale de París (França). Amb una extensa producció, conreà múltiples mitjans en el camp del dibuix, la pintura, la ceràmica, el tapís, el gravat i l'escultura. El 1986 se li concedí la Medalla Morera. La ciutat de Lleida és testimoni de la seva obra amb *l'Arbre Paer* (1998), *l'Ametlla com balla* (1999) —ambdues en places públiques— i *Una salut de ferro* (2006) a l'Hospital Universitari Arnau de Vilanova. *[FFL]*

Rotés Querol, Jaume

Balaguer, la Noguera, 1921 - Barcelona, el Barcelonès, 2008

Metge. Estudià a la UB, s'especialitzà en reumatologia a París (1947-1948) i defensà la tesi doctoral a Barcelona el 1956. Va descriure una nova malaltia, la hipertrosi anquilosant vertebral, coneguda com a malaltia de Forestier-Rotés (1950). Fou cap del Servei Central de Reumatologia de l'Hospital Clínic de Barcelona, president de la Sociedad Española de Reumatología i fundador i director de la *Revista Española de Reumatología*. Autor de diversos llibres sobre la seva especialitat, també va fundar i dirigir l'Escola de Reumatologia de la Facultat de Medicina de la UB. Fou membre honorari de l'American Rheumatism Association (1980) i va crear la Biblioteca virtual Jaime Rotés Querol, especialitzada en reumatologia (2000). El premi sobre la qualitat de vida en malalts amb espondilitis anquilosant porta el seu nom. L'any 2002 va rebre la Creu de Sant Jordi. Aficionat a l'escriptura, l'any 2009 es publicà de manera pòstuma el volum autobiogràfic *Retalls*. *[JSSJ]*

Roure Canosa, M. Carme

Lleida, el Segrià, 1915 - Barcelona, el Barcelonès, 2004

Mestra. Membre de les Joventuts Comunistes i del PSUC (1936), durant la Guerra Civil fou col·laboradora de la premsa del partit. Estava implicada amb els corrents pedagògics renovadors del moment. Exiliada a França, s'establí a l'URSS, on es dedicà a la docència de nens espanyols refugiats. Traslladada a Mèxic (1957), exercí la seva professió a la Universidad Nacional Autónoma. També es vinculà a l'ambaixada soviètica i a l'organització Soviet Export Film. Retornà a Catalunya el 1978. *[JCE]*

Roure Gilabert, Jaume

Solsona, el Solsonès, 1959

Pintor. Format als tallers de Gloria Muñoz i Josep Maria Pinto, els seus bodegons i paisatges foren un prototipus de la pintura figurativa contemporània catalana. Des de finals dels anys vuitanta participà en nombroses exposicions individuals i col·lectives, moltes celebrades a la Sala Parés de Barcelona. Integrant de l'Escola de la Ribera, juntament amb els pintors Jaume Cuadrench, Ramon Àngel Davins i Manel Casserres, amb obra exposada a la Sala Gris de Solsona. *[JXS]*

Roure Jané, Joan

Solsona, el Solsonès, 1921 - Andorra, 1990

Trompetista i compositor de sardanes i música catalana. Ha estat considerat un dels grans mestres del segle XX. L'any 1944, juntament amb el seu cosí Josep Maria Roure, va fundar l'orquestra Diamant Club (1944-1964), amb la qual es va passejar per tot Catalunya amb un mínim de 10 músics. L'any 1963

fou un dels fundadors de l'Orfeó Andorrà, que va dirigir fins a la seva mort l'any 1990. Ha estat el compositor, entre d'altres, del pasdoble *El Bufi*, himne del carnaval de Solsona, d'altres de dedicats als gegants de Solsona com el gegant vell, la geganta vella, la geganta jove o la pujada, així com del ball de l'àguila. *[JXS]*

Rovira Agelet, Joan

Barcelona, el Barcelonès, ? - Lleida, el Segrià, 1920

Advocat i polític. Pare del polític Joan Rovira Roure. Inicialment milità als rengles catalanistes. Va ser secretari de l'Associació Catalanista de Lleida el 1894, participà en la instauració dels Jocs Florals el 1895 i representà Lleida en diverses assemblees de la Unió Catalanista. Posteriorment ingressà a les files del Partit Liberal i passà a dirigir el diari *El Pallaresa*, organ dels liberals lleidatans seguidors de la família Agelet, 1906 i 1912. Arribà a la Diputació el 1904 en una elecció parcial al districte de la Seu-Sort i, tot i que fou derrotat a les eleccions de 1905, assolí una acta en les de 1909, 1913 i 1917. Durant l'anualitat 1911-1912 exercí la vicepresidència de la Comissió Provincial i entre 1917 i 1919 va ser president de la Diputació de Lleida. El novembre de 1917, a la mort d'Enric Prat de la Riba Sarrà, pretengué la presidència de la Mancomunitat de Catalunya, però fou derrotat pel regionalista Josep Puig Cadafalch. *[JAS]*

Rovira Casals, Josep

Torrelameu, la Noguera, 1954

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB (1978). Com a arquitecte dels Serveis Territorials del departament d'Educació a Lleida des de l'any 1986, ha estat al capdavant de l'intens procés de renovació de construccions escolars esdevingut a les terres de Lleida durant les darreres dècades, el qual s'ha caracteritzat per la substitució de les escoles tipus per unes construccions escolars adaptades a les condicions socials i arquitectòniques de cada lloc. Dins d'aquest àmbit projectà l'escola unitària de la partida de Butsènit de Lleida, amb funcions alhora de local social (1992) i, igualment, mereix particular menció la seva participació en la realització de la primera fase de l'IES Ronda (1992), primer centre de la ciutat on es va impartir l'ESO. De l'obra realitzada abans d'entrar a treballar a l'administració destaca la seva participació, juntament amb Ramon M. Puig i Carles Sáez, en la realització de la plaça de la Vila de la Granadella, la projecció, amb Melitó Camprubí, de la plaça Pau Casals (1981-83), amb qui també féu, junt a Ignasi Miquel, un conjunt d'habitatges en filera a la Fundació Felip (1988). També formà part de l'equip redactor del Pla especial i catàleg dels elements històrics i artístics de Lleida (1982). *[CMC]*

Rovira Nebot, Josep

? - 1936

Metge i dirigent polític a Lleida. Procedent del carlisme, a l'octubre de 1932 presidí el míting celebrat al teatre Victòria en el qual es presentà la UDC de Lleida. Més tard s'inclinà cap a APC (CEDA), on fou vicepresident del comitè local. Fou elegit regidor per la candidatura de Concentració Lleidatana en les municipals de 1934. Es va mantenir com a regidor en la comissió gestora designada després dels Fets d'Octubre de 1934, i a l'ajuntament governatiu nomenat el juliol de 1935 ocupà la tinència d'alcaldia de Governació. En esclatar la revolució fou detingut i empresonat. Fou una de les 22 persones mortes el 5 d'agost de 1936 al cementiri de Lleida. *[JSS]]*

Rovira Planas, Pere

Vila-seca de Solcina, el Tarragonès, 1947

Filòleg, professor universitari i poeta. La seva producció poètica, inclosa en diverses antologies, té com a referent l'univers moral de l'home. En destaquen els llibres *Distàncies* (1981, Premi Vicent Andrés Estellés), *Cartes marcades* (1986), *Sàtires* (1994), *La vida en plural* (1996) i *La mar de dins* (2003, Premi Carles Riba). Edità poesia de Miquel de Palol (1985), Gabriel Ferrater (1989) i Alfonso Costafreda (juntament amb Jordi Jové Lamenca, 1990) i publicà un assaig sobre l'obra de Jaime Gil de Biedma (1986). L'any 2007 aparegué la seva primera novel·la, *L'amor boig* (Premi Ciutat de Barcelona) i el 2008 una traducció al català de Charles Baudelaire (*Vint-i-cinc flors del mal*). Col·laborador en diaris com *La Vanguardia*, l'*Avui* o *El País*, el 2004 publicà el recull d'articles *Diari sense dies* (1998-2003). A més a més de la seva carrera literària, fou professor de Literatura Espanyola a la UdL. Va ser un dels poetes que més clarament influïren en les noves generacions d'escriptors, que reconegueren el seu mestratge. Juntament amb el poe-

ta Joan Margarit i els músics Perico Sambeat, Xavier Monge i David Mengual, va fer una sèrie de recitals que, amb el títol *Paraula de Jazz*, va enregistrar el segell lleidatà Sachtmo Records. *[JSSJ/MAM]*

Rovira Roure, Joan

Barcelona, el Barcelonès, 1899 - Lleida, el Segrià, 1936

Advocat i polític. Fill del polític Joan Rovira Agelet. Diputat al Parlament de Catalunya de 1932 per la Lliga Regionalista, es va convertir en un dels dirigents més actius d'aquest partit a Lleida. Situat en la facció més dretana del partit, va assumir, durant el període d'excepcionalitat legal que va seguir als Fets d'Octubre de 1934, càrrecs de responsabilitat com a alcalde de Lleida entre el juliol de 1935 i el gener de 1936 i Comissari de la Generalitat fins el febrer del mateix any. Detingut durant la Revolució de 1936, fou jutjat pel Tribunal Popular i condemnat a mort. *[JBP]*

Rovira Tarazona, Joan

Lleida, el Segrià, 1930 - Madrid, 1990

Advocat i polític. Fill de qui havia estat alcalde de Lleida —Joan Rovira Roure— i nét de qui fou president de la Diputació —Joan Rovira Agelet— fou nomenat ministre de Sanitat i Seguretat Social en el govern d'Adolfo Suárez des del 1979 fins el 1980. Llicenciat en Dret i Ciències Econòmiques a la Universitat de Madrid, fou advocat de l'Estat. Encetà la seva trajectòria política el 1969 com a delegat del govern a CAMPSA. El 1971 fou nomenat sotssecretari d'Hisenda i el 1976 de Seguretat Social. Militant de la UCD, fou diputat per Càceres des del 1978 fins el 1979. Durant uns mesos, entre 1979 i 1980, fou diputat per Alacant pel PDP. Entre 1980 i 1982 fou delegat del Govern a Catalunya. *[AJM]*

Ruano Martín, Juan Antonio

Ledesma, Salamanca, 1840 - Lleida, el Segrià, 1914

Bisbe. Va estar al capdavant de les parròquies de La Vellés (1877) i San Pedro de Alba de Tormes (1889). L'any 1898 rebia el títol de bisbe de Claudiòpolis i se li encomanava l'Administració Apostòlica de Barbastre. El 1905 fou assignat per substituir Josep Messeguer Costa al capdavant de la diòcesi ilerdenca. Organitzà l'obra de *Las Cuarenta Horas*, promogué la tasca realitzada per les congregacions religioses, especialment els Germans Maristes i les Mares de la Sagrada Família, aconseguí la reinstal·lació a la ciutat dels frares menors de Sant Francesc i creà un asil per a sacerdots vells. *[FCS]*

Rúbies Garrofé, Maria

Camarasa, la Noguera, 1932 - Lleida, el Segrià, 1993

Mestra, catedràtica de Magisteri de Matemàtiques i política. Exercí la docència a l'Escola de Magisteri de Lleida, entre altres. Fou una de les fundadores, el 1967, de l'Escola Espiga, de caire catalanista i aconfessional i un dels puntals en la renovació pedagògica a les comarques de Lleida. Militant de CDC, des del 1977 fins el 1979 ocupà un escó al Senat. En les legislatives de 1979 fou diputada al Parlament espanyol. Simultàniament, el 1979 sortí elegida regidora de l'ajuntament de Lleida, i des del 1980 fins el 1981 fou delegada d'Ensenyament. El 1984 guanyà una acta de diputada al Parlament de Catalunya. A mitjans dels anys vuitanta deixà la militància a CDC. El 1992 fou nomenada membre de la Comissió Gestora de la UdL. *[AJM]*

Rúbies Valls, Francesc Xavier

Vilanova de la Sal, la Noguera, 1885 - Balaguer, la Noguera, 1936

Polític i periodista. Procedent dels rengles del catalanisme, el 1923 signà un manifest, en representació de la Joventut Catalanista de Balaguer, contra el suport que Joventut Republicana donava a la candidatura municipal de designació reial encapçalada pel republicà Ricard Palacín per ocupar l'alcaldia de la ciutat. Delegat comarcal del PCR, fou escollit diputat a la Generalitat provisional de Catalunya (1931) i alcalde de Balaguer entre 1931 i 1933. Dimití davant una crisi municipal que es produí pel fet d'haver assistit a la processó del Sant Crist. Més endavant presidí la UDC a Balaguer. Dirigí el periòdic *La Falç*, de caràcter religiós, agrari i catalanista, que es publicà a Balaguer entre 1912 i 1926 i col·laborà amb la revista literària *La Branca*, que es publicà durant el 1924. *[JCE]*

Rubió Mirada, Baptista

Dirigent polític i del sindicalisme agrari a Lleida. Formà part del comitè local del Partit Federal (1901). El 1902 va ser un dels socis fundadors de la Socie-

tat Agrícola Pràctica, que posteriorment presidí. Aquesta organització es va integrar en la Unió de Rabassaires a l'estiu de 1936. Rubió passà a formar part del consell directiu del sindicat com a tresorer. Així mateix, va formar part de la junta directiva de la Federació Comarcal del Segrià de la Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya. (1937). Havia estat elegit regidor a Lleida en les eleccions municipals de 1934, formant part de la candidatura del Front d'Esquerres en representació de Joventut Republicana de Lleida. Es tornà a incorporar al govern municipal el setembre i l'octubre de 1937, aleshores representant la Unió de Rabassaires. També fou vocal del tribunal popular de Lleida. Després de la Guerra Civil s'exilià a Andorra. *[JSSJ]*

Rufes Bella, Francesc

Tàrrega, l'Urgell, 1946

Pintor i gravador. Es graduà a l'Escola Massana de Barcelona en arts del metall i a l'Escola d'Arts i Oficis de Tàrrega en gravat. A la Facultat de Belles Arts Sant Jordi de la UB fou alumne del mestre gravador Joan Albiol. Exercí de professor, des de 1982, a l'Escola d'Art i Superior de Disseny Ondara de Tàrrega. En els seus paisatges de l'Urgell i la Segarra destaca l'impressionisme, el naturalisme i l'expressionisme i fou influenciat, als anys seixanta, per les avantguardes. Exposà individualment i col·lectivament a Blanes, Girona, Lleida, Tàrrega, Verdú, i en ciutats europees com Blaye, Berlín, Babelberg, Brandenburg, Cottbus i Frankfurt. El 1978 obtingué el primer premi de pintura Ciutat de Tàrrega i el 1993 el del Cercle de Belles Arts de Lleida. *[JEM]*

S

SCCL del Camp de Vinaixa

Cooperativa dedicada a la producció i la venda d'oli d'oliva. Creada l'any 1920 amb el nom de Sindicat Agrícola El Porvenir, l'any 1927 comptava amb 35 socis. Cap a 1956, ara amb el nom de Cooperativa del Campo de Vinaixa, ja s'havia convertit, segons dades del Sindicato Nacional del Olivo, en la segona empresa lleidatana del sector pel que fa a capacitat de mòlta (12.500 quilograms cada 8 hores). A principis del segle XXI, la cooperativa tenia 330 socis, ocupava de manera permanent 3 persones i comptava amb un sistema continu per a l'obtenció d'oli. La producció mitjana anual era de 240 tones mètriques d'oli d'oliva verge extra obtingut a partir de la varietat arbequina, de les quals unes 100 tones eren envasades i comercialitzades amb el nom de Cooperativa del Camp de Vinaixa, pertanyent a la Denominació d'Origen Protegida les Garrigues. La cooperativa també comptava amb seccions de raïm i ametlles, productes que eren comercialitzats a partir de cooperatives de segon grau (Centre Vinícola del Penedès —CEVIPE— i Cooperativa Fruits Secs de les Garrigues, respectivament). *[RRM]*

SA Ciutat

Marca d'una empresa familiar dedicada principalment a la construcció de maquinària agrícola. Els promotors foren els germans Josep i Antoni Ciutat Pinassa (Adons, l'Alta Ribagorça,1847 - Lleida, el Segrià, 1926), fusters d'Adons vers l'any 1860, aquest darrer també rellotger d'ofici. Al cap de poc temps traslladaren la seva activitat a Senterada, amb una sucursal a Tremp (el Pallars Jussà), especialitzats en la producció de ventadores per netejar cereal, llegums i olives. Cap a finals del segle XIX, Antoni, juntament amb el seu fill Antoni Ciutat Coma (Adons, l'Alta Ribagorça, 1883 - Lleida, el Segrià, 1968) s'establiren a Lleida al passeig de l'Estació i al carrer Vila Antònia, amb la finalitat de comercialitzar millor la producció. L'any 1898, fent recompte de 25 anys de facturació, ja calculaven una venda de 1.886 ventadores. Els diferents models permetien netejar de 200 a 500 quarteres diàries de cereal. Entre 1902 i 1914 van obtenir premis en vàries exposicions de maquinària, com Burgos, Còrdova, Lleida, Tremp, Madrid, Múrcia, París, Rioseco, Saragossa, Toledo i Salamanca, fet que els va obrir un ampli mercat per les diferents comunitats espanyoles, a part de les comarques veïnes de Tarragona, Osca i del Pirineu, on tenien més incidència. També fabricaven trills, desgranadores de panís i altres artefactes per a la sega, així com rellotges despertadors. Els models de les màquines ventadores palesen un progressiu millorament tecnològic i de prestacions que evolucionarien cap a la fabricació de les màquines de batre. Després de la Guerra Civil, la incorporació al negoci del fill d'Antoni, Àngel Ciutat Perutxo-Navarri (Lleida, el Segrià, 1918-1961), amb estudis tècnics superiors, fou el que impulsà definitivament aquesta transformació. Una petita central d'impuls hidràulic els proporcionava energia elèctrica pròpia. L'any 1947 l'empresa familiar es constituïa en SA Ciutat, composta per pare, fill i dos socis que hi aportaven capital. Els models de màquines de batre T-50, T-80 i T-100, fabricats a la nova factoria de la carretera de Corbins, on treballaven més de 40 operaris, s'adaptaven a la demanda dels clients. La capacitat productiva d'Àngel Ciutat s'havia ampliat fora del sector estrictament agrari, amb la construcció de prototips

de rentadores automàtiques marca Perutxo, però la seva mort sobtada a principis dels anys 1960 va impossibilitar la continuïtat de l'empresa. *[JFB]*

Sabanés Nadal, Inés

Cubells, la Noguera, 1953

Llicenciada en Educació Física i política. La seva família es va instal·lar a Madrid. Des de començaments de la dècada dels vuitanta va militar al PASOC i a la UGT i a partir de 1986 s'integrà en IU, on arribà a formar part de les direccions federal i madrilenya de la formació. L'any 1996 fou escollida diputada al Congrés, càrrec que abandonà el 1999 per ocupar una regidoria a l'ajuntament de Madrid. Fou reelegida en les eleccions municipals de 2003 i les de 2007. *[JSSJ]*

Sabaté Andreu, Maria Dolors

Juneda, les Garrigues, 1920 - Lleida, el Segrià, 1999

Infermera llevadora i dirigent dels moviments de cristians obrers. Coneguda com *Lolín*. Militant d'Acció Catòlica des de 1949, a principis de la dècada dels cinquanta va entrar a l'HOAC. Des d'aquesta germandat fou una de les impulsores del primer grup de la JOC femenina de Lleida. Entre els anys 1963 i 1967 fou elegida presidenta de la Comissió Nacional de l'HOAC femenina, després d'haver presidit l'entitat a Lleida. El 1966 fou secretària adjunta del Moviment Mundial de Treballadors Cristians a Brussel·les. Retornada a Lleida, recuperà la militància de base i participà en moviments veïnals, en l'Assemblea de Catalunya i en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida com a independent. *[JSSJ]*

Sabater Mur, Antoni

Flix, la Ribera d'Ebre, 1879 - Barcelona, el Barcelonès, 1949

Mestre. Desenvolupà un sistema pedagògic fonamentat sobretot en la música. A partir de l'any 1914, aplicà aquest sistema al Liceu Escolar, centre educatiu caracteritzat pel seu innovador model educatiu. Les seves classes de cant eren les més destacades de l'escola, però a banda de la dedicació pedagògica, també es dedicava a organitzar festes culturals i competicions esportives. Pels volts de l'any 1925, Antoni Sabater marxà cap a Barcelona, on morí l'any 1949. *[MPC]*

Sàez Aragonés, Guillem

Lleida, el Segrià, 1943

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1968, es doctorà per La Scuola di Perfezionamento per lo Studio e il Restauro dei Monumenti (UNESCO), de la Universitat de Roma. Hi exercí la docència universitària com a professor d'Història de l'Arquitectura i Urbanisme, de projectes arquitectònics i de Restauració de Monuments i Ambients. Fou cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya i secretari de la Comissió Interdepartamental per la salvaguarda de l'arquitectura romànica del Pirineu català. La seva obra s'estengué per diversos punts de la província de Lleida. Cal destacar, entre altres, intervencions en edificis històrics com la Suda, la Seu Vella, l'església de Sant Llorenç o la col·legiata de Sant Pere d'Àger, i també l'habitatge conegut com *El Paller* a la localitat de Barruera (1970-71), un edifici d'habitatges a Solsona (1973-76) i un altre a la urbanització Club de Tennis Lleida (1984-85). Partícip de la vida cultura de la ciutat, durant la legislatura compresa entre 1983 i 1987 fou regidor a la Paeria per la llista de CiU. *[CMC]*

Sáez de las Moras, Cándido

Torrelobatón, Valladolid, 1911 - ?

Llicenciat en Farmàcia, va pertànyer al nucli fundador de les JONS val·lisoletanes, en què exercí diversos càrrecs locals i comarcals. Voluntari a la unitat comandada per Girón de Velasco, va combatre durant més d'un any a l'Alto del León (serra de Guadarrama). Ostentà nombrosos càrrecs del partit únic a Valladolid, entre els quals el de secretari provincial (1939-1941) fins que fou nomenat cap provincial de FET-JONS a Lleida (1941-1943), on també exercí de delegat provincial de la Vieja Guardia. La seva acció al capdavant de la prefectura provincial es caracteritzà per la voluntat de poder pel partit i l'aprofundiment en la retòrica nacionalsindicalista. Protagonitzà sonats enfrontaments amb el governador civil Cremades Royo. Entre 1964 i 1967 va ser conseller nacional del Movimiento. *[JGS]*

Sàez Llorca, Carles

Lleida, el Segrià, 1955

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB (1978). Associat amb Pere Robert (1979-82) i Ramon Maria Puig (1988-96),

féu intervencions remarcables com la restauració de l'abadia de Gerri de la Sal o la del castell i església de Santa Maria de Mur. Com a arquitecte municipal de l'ajuntament de Lleida (1982-88 i 1997-2008) participà en el Pla especial i catàleg dels elements històrics i artístics de Lleida (1982). Ha intervingut en les obres del recinte murallat i de la urbanització de l'entorn de la Seu Vella de Lleida, tot realitzant, amb Ramon M. Puig, el Pla especial d'aquest turó (1995). Altrament, de la col·laboració Puig-Sàez n'han resultat edificacions singulars com l'Escola de Treball Social i la seu social de Creu Roja de Lleida (1988), el gimnàs de l'Institut Màrius Torres (1993-96), així com nombrosos habitatges per tota la província. Així mateix, amb l'equip Espinet-Ubach, projectà el Pla especial del campus de Cappont de la UdL (1995-97). Entre l'obra pública destaca el Nou Pavelló Firal (1984-85), l'Escola Bressol i la Ludoteca Municipal de Balàfia (2004), la rehabilitació de l'antic casal de Joventut Republicana com a nova seu de l'IMAC (2006) o el projecte del parador de turisme a l'antic convent del Roser (2007). Professional de vàlua reconeguda, ha estat membre de diverses associacions i entitats relacionades amb el món de l'arquitectura, l'urbanisme i el patrimoni. Aficionat a l'alpinisme i a la música, entre 1970 i 1974 fou guitarra solista del grup local de pop-rock Fresa. *[CMC]*

Sàez Mateu, Anna

la Granja d'Escarp, el Segrià, 1969

Periodista. Es llicencià en Filologia Hispànica per la UB i cursà els estudis de postgrau de Ciències i Mitjans de Comunicació a la UdL. Des de l'any 1990 treballa a la redacció del diari *Segre* i s'especialitza, posteriorment, en la secció de Cultura. Des de l'any 2006 coordinava el monogràfic en occità *Aran ath dia*, revista publicada íntegrament en aranès, tasca que li atorgà el Premi Tassis Torrent a la millor iniciativa empresarial del 2006. Altres reconeixements professionals van ser el Premi Pica d'Estats de la Diputació de Lleida (1994 i 2007) i el Tassis Torrent de periodisme de la Diputació de Barcelona (1999). Durant anys, a banda de la seva tasca periodística, també ha participat en la vida cultural de la ciutat de Lleida formant part de l'Aula de Poesia Dama Ginebra de la UdL, fundada l'any 1987-88 i del consell de redacció de la revista *Transversal*, així com amb la col·laboració en el projecte artístic *WYSIWYH*, entre d'altres. L'any 1997 va fundar l'empresa Literal i l'any 2007 participa escrivint a la revista *Sapiens* i al setmanari *El Temps* i s'encarrega de la remodelació i coordinació del suplement dominical de *Segre*, *Lectura*. *[MPC]*

SAFYC

Empresa que va tenir la seu a Balaguer. Inicià l'activitat l'any 1961, dedicada principalment a l'elaboració de sucs de fruites. El primer president fou Pompili Roiger, que comptà amb l'impuls de Francesc Pau. Va esdevenir una de les marques líders dins del sector, però la crisi entre l'any 1989 i principis dels anys noranta la va portar a un punt d'inflexió que no va poder recuperar plenament. La compra per part de l'empresari Gabriel Buixó Riea expressà la voluntat de refer les vendes i la plantilla de treballadors entre 1995 i 1997, en base a la producció de suc de taronja i les conserves en almívar, en bona part en destinació a l'exportació, però resultà solament una embranzida a curt termini que no assolí els resultats esperats. L'any 2001, l'entrada de l'empresa càrnia murciana Murgaca com a arrendatària de les instal·lacions significà el primer esglaó per a la posterior absorció de l'entitat. *[JFB]*

Sagañoles Reig, Francesc

Torregrossa, el Pla d'Urgell, 1848 - Lleida, el Segrià, 1930

Propietari, advocat i polític. Nebot de Jaume Nuet Minguell, comte de Torregrossa. Es doctorà en Dret a la Universitat Complutense de Madrid i entrà a formar part del gabinet d'Eugenio Montero Ríos. Membre del Partit Liberal Fusionista. Oposat als ageletistes, va donar primer suport als germans Nuet i, des del 1907, als germans Riu Periquet. El 1884 va pretendre sense èxit una acta de diputat provincial al districte de la Seu-Sort. El 1885 va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida dins una coalició anticonservadora que incloïa liberals, possibilistes i federals. Finalment, el 1886 va ser elegit diputat provincial pel districte de Lleida, i va ser reelegit els anys 1890, 1894, 1898, 1903 i 1907. El 1911 i el 1915, en canvi, va ser derrotat. Retornà a la Diputació entre 1930 i 1931 en representació de la Societat Econòmica d'Amics

del País. Les anualitats de 1888-89 i 1895-96 va ser vicepresident de la Comissió Provincial i entre 1901-03 i 1909-11 va ocupar la presidència de la Diputació, càrrec que tornà a exercir en ser el diputat de més edat entre els mesos de febrer i març de 1930.

[JAS]

Sala Cornadó, Anton

Tàrrega, l'Urgell, 1929

Poeta. Féu estudis de Magisteri. També obtingué el peritatge químic i treballà com a tècnic a CAMPSA. L'any 1950 es donà a conèixer com a poeta a l'*Antologia poètica universitària* (1950), i després publicà, entre d'altres, els llibres *Aquest somni* (1956), *Suite pirinenca* (1972), *Poemes de l'estaquirot* (1979), *La vall dels ecos* (1985) i *La llum camina de puntetes* (2002). La seva poesia, diàfana, acolorida i tenyida de realisme, té afinitats amb la de Maragall, la d'Alcover i amb el clima poètic de postguerra creat entorn d'Espriu i Vinyoli. El 1990 l'IEI edità dos volums de l'*Obra poètica d'Anton Sala Cornadó*, el primer amb l'obra publicada i el segon amb l'obra inèdita. Durant molts anys ha estat membre actiu i directiu del Centre Comarcal Lleidatà de Barcelona. *[GMM]*

Sala Valldaura, Josep

Gironella, el Berguedà, 1947

Poeta, traductor i professor universitari. Entre els seus reculls poètics destaquen *Tot extrem voler* (1977), *En aquest dau del foc* (1987, Premi Cavall Verd), *Cardiopatia* (1999), *Vidre fumat* (2006, Premi Parc Taulí de Poesia 2004) i *Flors i carboni* (2009). Publicà dos reculls de poesia per a nens, *Tren de paraules* (1997), que obtingué la Menció UNESCO per a la literatura catalana a la Fira del Llibre Infantil de Bolonya 1997, i *Disfresses* (2003), Premi Crítica Serra d'Or. Fou autor també de l'obra narrativa *A la vora del pou* (1989), Premi Joanot Martorell, 1988. Publicà diferents estudis sobre literatura catalana contemporània i traduí obres de Julien Gracq, Guy de Maupassant, Jean-Jacques Rousseau, Jules Verne i David Hume. La seva obra destaca per un enfrontament amb les convencions socials a les quals s'hi oposa mitjançant una poesia que en denuncia les paradoxes, contradiccions i tenses dualitats. Exercí la docència com a catedràtic de Literatura Espanyola a la UdL.

[JSSJ/MPT]

Saladrigues Oller, Ramon

Bellpuig, l'Urgell, 1883-1953

Impressor, tipògraf i editor. A començaments del segle XX instal·là la primera impremta a Bellpuig, empresa familiar que perduraria al llarg de tota la centúria. Fou col·laborador i cronista de les primeres revistes bellpugenques: *Lo Pla d'Urgell* i *L'Abeller d'Urgell*. Entre 1921 i 1936 edità i dirigí la publicació *Lo Pregoner* a Bellpuig i *La Veu d'Urgell* de Mollerussa. Amic de Valeri Serra Boldú, compartí amb ell un ideari polític catalanista i conservador, proper a les tesis del bisbe Torras Bages, que reflectí en les seves obres teatrals publicades sobretot a la col·lecció *Biblioteca Literària de Lo Pregoner*, on edità els drames *El captaire* i *Regeneració*; una comèdia, *El desertor*, i un sainet, *Entretenint la gana*. Fou director de l'Orfeó Joventut de Bellpuig i compositor musical. *[JEM]*

Salat Fornells, Josep

Cervera, la Segarra, 1899 - Balaguer, la Noguera, 1953

Impressor i escriptor. L'any 1921 fundà a Cervera la impremta Artes Gráficas Salat. Tot i els seus estudis elementals, arribà a ser un extraordinari coneixedor de l'obra literària de Cervantes. Dut per aquest entusiasme, escrigué *Primer libro de Sendas del Olvido, o Don Quijote en tierras leridanas* (1946), una meravella editorial. El 1934 traspassà el negoci d'impremta i, durant els seus darrers anys, treballà d'administratiu a l'ajuntament. *[MPT]*

Salat Tarrats, Joan

Cervera, la Segarra, 1920 - Barcelona, el Barcelonès, 2008

Industrial i polític. Perit Mercantil per la UB, es dedicà a la fabricació i venda de calçat a la seva ciutat natal. La seva trajectòria política s'inicià el 1947, quan fou nomenat representant a la Segarra de la Comissió Abat Oliba. El 1958 va ser elegit regidor pel terç familiar a l'ajuntament de Cervera i el 1969 fou nomenat alcalde, càrrec que ocupà ininterrompudament fins el 1995, després d'haver obtingut majoria absoluta en quatre conteses electorals (1979, 1983, 1987 i 1991) sota les sigles de CiU. Destaca la seva actuació restauradora del nucli antic i edificis històrics de la ciutat (Paeria, Universitat, muralles) i, sobretot, la portada d'aigua des del Canal d'Urgell (1991), que resolgué l'ancestral problema de la ciutat. Fou Diputat provincial entre 1970 i 1983 i n'ocupà la vice-

presidència tercera els anys 1979-1983. Membre del Consell Nacional de CDC (1983-1995), va presidir el Consell Comarcal de la Segarra (1988-1995) i ocupà el càrrec de vicepresident de l'Associació Catalana de Municipis (1980-1995). En l'àmbit sociocultural cerverí impulsà la construcció del Gran Teatre de la Passió (1967), del qual fou durant molts anys directiu del Patronat; així com la creació del Patronat Duran i Sanpere, la creació del Museu i del Centre Municipal de Cultura i la ubicació a la ciutat de la seu de la UNED. *[JGS]*

Sales Amenós, Ramon

la Fulleda, les Garrigues, 1900 - Barcelona, el Barcelonès, 1936

Dependent del comerç i dirigent dels sindicats lliures. Instal·lat a Barcelona, s'afilià al Sindicat Únic Mercantil de la CNT. Però la seva ideologia i militància carlina el portà a separar-se del sindicat anarquista, tot situant-se a l'extrem oposat que significà la Unió de Sindicats Lliures, que impulsà i presidí (1919). Participà activament en les accions violentes del pistolerisme que aquests sindicats aixoplugaren. Amb la proclamació de la República s'exilià a França, ja que els tribunals espanyols volien processar-lo. Va retornar a Barcelona en ser absolt després dels Fets d'Octubre de 1934. Va participar en la trama civil colpista de Barcelona i, quan la revolta militar fracassà, s'incorporà a la cinquena columna. L'octubre de 1936 fou mort al carrer fruit de la violència revolucionària anarquista. *[JSS]*

Sales Musoles, José Vicente

Advocat i polític d'origen valencià. Va guanyar, el 1916, l'acta de diputat a Corts pel districte de la Seu d'Urgell en representació del Partit Liberal de Romanones. Dins els rengles de la DLR, el 1931 fou diputat a Corts pel districte de Castelló. *[CMC]*

Salines de Gerri de la Sal

Conjunt productiu format per salines gestionades per petits productors. Les primeres referències històriques daten de començament del segle IX, tot i que desconeixem si es tracta d'aquestes o d'altres de la zona. No serà fins el 1424 que es coneix sens dubte de la seva existència sota el control del Monestir de Gerri. Durant l'edat mitjana i fins a la crisi del segle XVIII foren les salines de Morreres les més importants del Pallars, controlades parcialment pel Monestir de Gerri. A partir del segle XVIII les salines de Gerri tenen una gran expansió i estan sota el control del rei d'Espanya i del monestir de la població. Al segle XIX i a la primera meitat del segle XX es continuà amb l'expansió de la producció, i s'entrà en crisi entre 1950 i 1970. A partir d'aquest any es produeix la seva pràctica liquidació, especialment un cop la riuada de 1982 destruís moltes de les eres destinades a la producció de sal. Amb una minsa producció fins que l'any 2000 quedaren aturades. El 2008 es posaren algunes eres en producció, en la línia de recuperació d'activitats tradicionals. El 1995 es declarà el poble de Gerri de la Sal Bé Cultural d'Interès Nacional. En destaquen les salines, l'edifici de l'Alfolí i el monestir. *[EVR]*

Salmerón Amat, José

Polític. Membre del Partit Liberal. Va ser elegit diputat el 1901 pel districte de La Carolina (Jaén), on disposava de propietats mineres. El 1905 va ser escollit senador per la província de Lleida. *[JAS]*

Saltos de Pinyana, SA

Companyia elèctrica constituïda l'any 1920 a Torrefarrera. Aquest mateix any va comprar la Societat Elèctrica de Lleida, fundada l'any 1893 per donar servei a la capital, que tenia la central generadora al terme de Torrefarrera (el Segrià), on antigament hi havia hagut un molí fariner i un altre de paperer. Saltos de Pinyana tenia també fàbriques a Bell-lloc i Vilanova de la Barca, de manera que distribuïa corrent elèctric a un total de dotze municipis. L'any 1933 va ser absorbida per Explotaciones Hidroeléctricas, SA, que llavors projectava construir la central de Castellonroi (la Llitera). L'any 1965 s'integrà a Fuerzas Hidroeléctricas del Segre (FECSA). *[JFB]*

Samarra Tugues, Antoni

Ponts, la Noguera, 1886 - Cabrera de Mataró, el Maresme, 1914

Pintor i escultor. El 1901 marxà a Barcelona, on va alternar els seus treballs professionals de picapedrer en algunes obres emblemàtiques del modernisme arquitectònic català amb una sentida vocació artística expressada a través d'una obra que connectava amb

les posicions més avançades de la seva època. El 1905 entrà a formar part de l'associació Agrupació Artística i es vinculà estretament amb el grup anomenat Negres i Carboners, artistes que empraven el carbó per a les seves composicions. Després d'assistir a les classes nocturnes de l'Ateneu Obrer, el 1908 exposà a la Sala Parés de Barcelona i presentà la seva obra a Lleida el 1909 de la mà del grup Heptantropos. Va participar a l'*Exposició General d'Art* de 1912 a Lleida i la seva obra va causar un fort impacte als ambients artístics lleidatans. L'originalitat del seu treball es fonamentava en el singular efecte impactant dels olis, de pinzellada lliure i empastaments gruixuts i una gran audàcia en l'ús del color. *[JNG]*

San Miguel, Fábricas de Cerveza y Malta, SA

El 1890, al barri de San Miguel a Manila (les Filipines), a tocar del palau presidencial de Malacañán, s'inaugurà una fàbrica de cervesa que prengué el nom del barri, sota l'impuls de l'empresari d'origen espanyol Enrique María Barreto de Ycaza. Tres anys després, la influent família Roxas entrà en l'accionariat. Un membre d'aquesta, Andrés Soriano Roxas, anà escalant posicions dins l'equip directiu fins a arribar, el 1931, a ser nomenat president de San Miguel Corporation. Un cop acabada la Segona Guerra Mundial, amb el grau de coronel de l'exèrcit nord-americà, aconseguí avantatges de les noves autoritats americanes que permeteren l'expansió de la marca arreu el Pacífic, així com obrir més plantes a les Filipines i països veïns. Mentrestant, els segarrencs Ramon Vidal i Jaume Muns, junt amb l'empresari basc Enrique Suárez, creaven el 1946 a Barcelona una societat dedicada a l'elaboració de malta anomenada La Segarra, SA, amb una planta de producció prop de Cervera. Un fill del primer, Miquel Vidal, i un amic d'aquest, Jordi Moragas, decidiren el 1949 crear l'empresa Compañía Ibérica de Aplicaciones Químico Industriales, SA per mirar de trobar nous usos a la malta. Així, el 4 de juliol de 1952 obtingueren, després de llargues gestions, la concessió administrativa per fabricar cervesa. No obstant això, els promotors no tenien experiència per encarar amb èxit la nova empresa, de manera que decidiren anar fins a Manila aprofitant que les famílies d'Enrique Suárez i de Soriano Roxas es coneixien entre elles. D'aquesta manera, el 12 de maig de 1953 nasqué la nova empresa cervesera espanyola La Segarra SA, nom que conservà fins el desembre de 1956, quan canvià a San Miguel, Fábricas de Cerveza y Malta, SA. Aquesta empresa i San Miguel Corporation eren empreses completament independents, ja que només compartien l'accionista principal. La primera planta s'ubicà al pla de Vilanoveta (Lleida) després d'importar la maquinària de països europeus i els EUA. Aquest mateix any arribà al mercat la cervesa San Miguel Especial caracteritzada per la qualitat dels seus ingredients i un sabor que fou una novetat al mercat espanyol. Amb l'expansió turística dels anys 60, l'activitat de l'empresa va créixer en fletxa, sempre recolzada per massives campanyes publicitàries. El 1965 a Màlaga s'inaugurà la segona planta de l'empresa i el 1969 ho féu la tercera a Burgos (amb la compra d'instal·lacions existents de Heineken). L'empresa controlava llavors el 7% de la quota del mercat (un 11% a finals dels 70 i un 14% una dècada després). Durant tots aquests anys, la gamma de cerveses anà augmentant: cervesa de barril; la Selecta XV; la San Miguel 0,0%; la San Miguel 1516; la Kristell, la San Miguel Eco, entre altres. El 2005 els productes de San Miquel eren presents en més de 35 països, entre els quals destacaven Portugal, França, Itàlia i el Regne Unit. Pel que fa al nivell corporatiu, el 1993 la seu central de l'empresa es traslladà de Lleida cap a Barcelona i el 1994 el grup francès Danone passà a controlar l'empresa. L'any 2000, el grup madrileny Mahou (empresa fundada el 1890) comprà aquesta participació. El 2005 el conglomerat Mahou/San Miguel representava a l'entorn d'un 30% del mercat cerveser espanyol. Pel que fa a la planta de Lleida, aquesta comptà amb un alt grau d'automatització que permeté superar, l'any 2004, una producció d'1,7 milions d'hectolitres amb una plantilla de 200 persones. La fàbrica tenia quatre línies d'envasat multiformat. Des del febrer del 2000, el seu sistema de gestió mediambiental complia la norma ISO 14001. *[PMA]*

Sanabria Boix, Ramon

Lleida, el Segrià, 1950

Arquitecte. Fill del pintor Josep Sanabria Sepúlveda. Titulat per l'ETSAB l'any 1973, on exerceix de professor titular de projectes des de 1974. També ha estat

professor convidat en diverses universitats, entre aquestes la de Navarra, Palermo o Buenos Aires. El 1980 fundà, juntament amb Ramon Artigues Codó, la societat Artigues i Sanabria Arquitectes. Entre l'abundant obra arquitectònica conjunta a les terres de Lleida destaquen diversos habitatges i intervencions al Pirineu com la nau industrial de Vielha (1989-1994), però sobretot les realitzacions fetes a la ciutat de Lleida amb edificis singulars com l'Auditori-Conservatori Enric Granados (1983-94), l'edifici de l'Escola Oficial d'Idiomes (1991-95) i la residència universitària del Campus de Cappont (1998). Amb el seu soci foren finalistes, entre d'altres, del Premi Nacional d'Arquitectura (1995) i de la Biennal d'Arquitectura Espanyola els anys 1995 i 1996, i obtingué el Premi FAD de l'opinió de l'arquitectura l'any 1994. Entre les seves darreres obres s'hi compta l'edifici intermodal de l'aeroport de Barcelona, fet amb Carles Ferrater (2008). *[MaSM]*

Sanabria Sepúlveda, Josep

Lleida, el Segrià, 1913

Pintor i dibuixant. Pare de l'arquitecte Ramon Sanabria Boix. La seva obra pictòrica es basa en allò figuratiu, en paisatges, en natures mortes, entre d'altres temes iconogràfics. L'any 1927 col·laborà a la revista *Lleida* amb alguns dels seus dibuixos. El 1930 formà part de l'agrupació artística Studi d'Art i amb la resta de components del grup, Leandre Cristòfol, Antoni G. Lamolla, Carles Pardell, Juli Rosuero i Josep Tufet, presentaren una exposició al Museu d'Art Jaume Morera. A partir de 1934 l'ajuntament de Lleida convocà un concurs de cartells amb motiu de les Festes de Maig i l'any següent fou guardonat amb el primer premi. *[HAM]*

Sanahüja Vallverdú, Pere

Montblanc, la Conca de Barberà, 1859 - Lleida, el Segrià, 1959

Historiador i frare franciscà. Lleidatà d'adopció, s'instal·là a la ciutat al voltant de 1930. Amb una vocació tardana, no ingressà a l'orde franciscà fins el 1898. Anys més tard estudià al Pontifici Ateneu Antonià de Roma (1910). D'ençà de 1913 ocupà la càtedra de Filosofia a Balaguer i a Vic i posteriorment es dedicà a l'estudi de la història. Autor de nombrosos estudis sobre la història de Lleida que recollí en llibres caracteritzats per la seva erudició, en destaquen *Historia de la Beneficencia en Lérida* i *Lérida en sus luchas por la fe*. Fou també autor de *L'antiga ciutat de Balaguer* i d'una *Història de la Vila d'Àger*. *[JCE]*

Sanfeliu Aresté, Andrea

Sidamon, el Pla d'Urgell, 1950 - Lleida, el Segrià, 2009

Oftalmòloga. Casada amb Rafael Ferreruela i mare de quatre fills. Llicenciada en Medicina per la Universitat de Saragossa (1973). Exercí de metgessa a Masalcoreig i, un cop s'especialitzà en oftalmologia a l'Hospital Clínic de Barcelonà, ho féu a Palma de Mallorca. Retornada a Lleida, treballà a l'ICS alhora que amb el seu espós posaven els fonaments del capdavanter Institut Lleida d'Oftalmologia (ILO, 2000). Preocupada per l'acció social i humanitària, impulsà decididament la Fundació Ferreruela Sanfeliu per al Tercer Món, que participà des dels anys noranta en nombrosos projectes per eradicar la ceguesa en països com l'Índia, el Senegal o Etiòpia i que centrà la seva activitat en tractar, sobretot, els infants. *[CMC]*

Sangenís Bertran, Casimiro

Lleida, el Segrià, 1894-1936

Advocat, propietari rural i polític tradicionalista. Fou dirigent de l'IACSI a Lleida. Durant la dictadura de Primo de Rivera va ser diputat provincial (1924-1925) i formà part del comitè provincial de la Unió Patriòtica. Ja en època republicana, fou elegit diputat de la circumscripció de Lleida per la candidatura Unió de Dretes en les eleccions legislatives de 1933. S'hi tornà a presentar a la llista del Front Català d'Ordre (1936), però no va obtenir l'escó. Va ser afusellat al cementiri de Lleida el 22 d'agost de 1936 en aplicació de la primera sentència de mort dictada pel Tribunal Popular de Lleida, juntament amb el jove falangista Arcadi Agelet Gatius. *[JSSJ]*

Sangenís Corrià, Joan Casimiro

Lleida, el Segrià, 1919 - Barcelona, el Barcelonès, 2001

Farmacèutic, propietari agrícola i polític. Fill del diputat tradicionalista Casimiro Sangenís Bertran afusellat el 1936, durant la guerra passà al bàndol franquista i combaté voluntari en la 4a Brigada Navarra de l'exèrcit de Franco. Llicenciat en Farmàcia el 1948, establí la farmàcia al carrer Prat de la Riba de Lleida a principis dels anys cinquanta, i la complementà

amb l'explotació de les propietats familiars. Diputat provincial pel grup de representació corporativa (1961-1967), exercí els càrrecs de vicepresident de la Diputació (1964-67) i president de la Junta Provincial de Foment Pecuari (1964-1966). El 1966 fou nomenat president de la Cambra Sindical Agrària i, el 1967, alcalde de Lleida, càrrec que exercí fins el 1974. Durant el seu mandat, la ciutat prosseguí l'expansió urbanística, en què destacà la demolició del Canyeret (1968) i la consolidació dels dos cinturons urbans de la ciutat. El 1974 fou nomenat president de la Diputació, al capdavant de la qual va estar fins el 1979. En representació de l'ajuntament de Lleida i de la Diputació va ser procurador a Corts. Va presidir la UE Lleida (1951-1961). Fou condecorat amb la Creu de Cavaller de l'Orde de Cisneros (1963), la Comanda del Mèrit Civil i la Medalla d'Or de la Ciutat (1974).

[JGS]

Sanmartí Boncompte, Francesc

Guissona, la Segarra, 1920 - Barcelona, el Barcelonès, 1978

Doctor en Filosofia i Lletres i en Dret. Fou professor de llengua i literatura gregues i d'història antiga a la Universitat de Madrid i a la de Navarra. Col·laborà en diverses publicacions especialitzades, fundà i dirigí la miscel·lània *Andorra* i publicà diferents estudis, com ara *El espíritu filosófico de la época socrática* (1954) o *El misticismo estético del neoplatonismo* (1956). Rebé del govern francès les Palmes Acadèmiques i del govern italià la Medalla de Plata al Mèrit Cultural.

[MPT]

Sans Torres, Ramon

Lleida, el Segrià, 1869-1927

Professor de l'Institut de Segon Ensenyament de Lleida i polític. Membre del Partit Conservador. Va ser elegit regidor de l'ajuntament de Lleida el 1897 i el maig de 1909. Per contra, va ser derrotat a les eleccions de 1901 i 1903. Fou nomenat alcalde de Lleida per reial ordre el 1909. Afí a Antonio Maura, va ser elegit diputat provincial pel districte de la Seu-Sort el 1917, acta que intentà revalidar sense èxit el 1921. Retornà a la Diputació Provincial el 1925 durant la dictadura de Primo de Rivera com a diputat directe suplent, càrrec que exercí fins a la seva mort el 1927.

[JAS]

Sansa Caminal, Joan

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1921-1979

Advocat i polític prominent d'UDC des dels anys quaranta. El 1947 formà part de la Comissió Abat Oliba i participà en l'entronització de la Mare de Déu de Montserrat. En representació d'UDC assisteix a Sicília al Congrés de la Unió Europea Demòcrata-Cristiana. Fou membre del Consell Assessor del president Tarradellas. Treballà professionalment a Andorra, on fou l'advocat de la família Viladomat i fou un dels iniciadors de les pistes de Soldeu-Pas de la Casa. Conjuntament amb Pasqual Ingla, passà per la frontera andorrana personalitats com Josep Pallach Carolà o Joan Reventós Carner. Durant la Transició democràtica promogué l'oposició al pantà de Tres Ponts, la Marxa per la Llibertat o la celebració de l'11 de setembre de 1977. Mantingué vinculacions polítiques amb Joaquín Ruiz Giménez, Xabier Arzallus Antia i Aldo Moro. La seva mort prematura als 57 anys truncà la seva trajectòria política. *[SGD/AGS]*

Sansa Periquet, Antoni

Liberal seguidor dels germans Riu Periquet, va ser elegit regidor a l'ajuntament de Sort en les eleccions municipals de maig de 1909, 1911, 1915 i 1920 i en va exercir l'alcaldia entre els anys 1912 i 1921. Aquest any va ser elegit diputat provincial pel districte de la Seu-Sort. Durant la Segona República va militar dins el PRR i el 1936 n'arribà a ser membre del Comitè Provincial. *[JAS]*

Sant Isidre de les Borges Blanques, Societat Cooperativa Catalana Limitada

Cooperativa agrícola de primer grau creada a l'abril de 1912 a les Borges Blanques (les Garrigues) sota el nom de Sindicat Agrícola de les Borges Blanques. Dedicada fonamentalment a la producció d'oli, els precedents d'aquesta entitat, que el 1912 comptava amb 428 socis, cal buscar-los en la Germandat de Sant Isidre, nascuda a finals del segle XIX en el si del Centre Tradicionalista, entitat vinculada al partit carlí de les Borges Blanques. Formà part de la Federació Catòlico-Agrària de Lleida. El 1934 encara tenia més de 400 socis, un capital efectiu de 103.000 pessetes, produïa olis i vins, disposava d'una secció d'adobs i d'una caixa rural. El 1954, ara sota el nom Cooperativa del Camp de Sant Isidre, ocupava el vuitè lloc pel

que fa a la capacitat de mòlta de les seves premses. A inicis del segle XXI, aquesta cooperativa, adscrita a la Denominació d'Origen les Garrigues, comercialitzava l'oli d'oliva sota la marca Terrall. *[RRM]*

Santa Bañeres, Àngels

Lleida, el Segrià, 1948

Professora de la UdL. Es doctorà en Filosofia i Lletres l'any 1980 per la UB. Catedràtica de Filologia Francesa d'ençà de 1990, fou degana de la Facultat de Lletres (1995-2001) i membre de la Comissió Gestora, contemplada en la llei de creació de la UdL de 1991. Impulsora dels estudis de llengua i cultura francesa a la UdL, promogué importants encontres internacionals d'experts i estudiosos. Així mateix, es preocupà de la seva difusió a través de col·laboracions a la premsa local. Especialista en literatura francesa contemporània, entre les seves publicacions podem esmentar *El ejemplo de Alejandro Dumas y Paul Féval. Repercusión en España* i *L'essai philosophique dans le théâtre: l'exemple de Jean-Paul Sartre* dins de *Les genres insérés dans le théâtre*. Posteriorment investigà qüestions relacionades amb la novel·la popular i la literatura femenina. Fruit d'aquesta darrera línia fou el seu llibre *Marguerite Yourcenar. Els desordres de la carn i la pau de l'esperit* (2005). Membre del consell de l'Association Internationale des Etudes Françaises, fou directora de la col·lecció *El Fil d'Ariadna*, editada per Pagès Editors i la UdL. De fermes conviccions religioses, fou delegada del bisbe per a temes educatius. L'any 2005 va rebre la insígnia de Chevalier de l'Ordre des Palmes Acadèmiques concedida pel govern francès. *[MLV]*

Santamaria Munné, Joan

Lleida, el Segrià, 1886 - Barcelona, el Barcelonès, 1955

Novel·lista i narrador. Es graduà en Dret i exercí d'advocat. Encetà la seva producció amb quatre reculls titulats, globalment, *Històries extraordinàries*, que sortiren de 1915 a 1922. Després inicià una sèrie de proses de viatge sota el títol genèric de *Visions de Catalunya*, la seva obra més valorada a l'època. En el terreny de la novel·la escrigué *Ma vida en doina* (1925) i *L'apòstol* (1927), centrades en un únic personatge, el doctor Verdós. També publicà, però, altres obres, com *La filla d'en Tartarí* (1926), *Quatre titelles i un ninot* (1926) i *Adam i Eva* (1936), finalista del Premi Joan Creixells. Després de la seva mort, es constituí un premi destinat a la seva memòria. *[GMM]*

Santy

Vegeu Palau Tàpies, Jaume. *[JdeCF]*

Sanuy Bescós, Carles Maria

Balaguer, la Noguera, 1959

Escriptor, gestor cultural i periodista. Creà la llibreria Mahalta, punt d'encontre de tertúlies literàries a la dècada dels anys vuitanta. Exercí el periodisme a la Diputació alhora que col·laborà habitualment en mitjans de comunicació com *la Mañana*, *El Món* i *Diari de Barcelona*. Coordinà tres edicions successives del cicle literari *Ponentades* (2005-2007), amb l'edició de gairebé una trentena de plaquettes d'autors ponentins, fins que el 2007 passà a dirigir l'Espai Guinovart d'Agramunt (l'Urgell). Cofundador de la revista *Escrivim a les parets*, com a poeta fou autor dels llibres *Història circular* (1985), *El vast desert* (Flor Natural als Jocs Florals de Barcelona el 1990), *Jardins d'Al Balaqí* (1997), *Ballo in Maschera* (2000) i *De les llacunes ermes* (2007), amb ideogrames de Benet Rossell Sanuy, entre altres. *[AJM/MAM]*

Sanz Poch, Jesús

Terrassola del Penedès, l'Alt Penedès, 1897 - Barcelona, el Barcelonès, 1936

Estudià Magisteri a l'Escola Normal de Girona i a Madrid a l'Escuela de Estudios Superiores del Magisterio. Professor de l'Escola Normal de Lleida des del 1919 fins el 1932 que s'incorporà a l'Escola Normal de la Generalitat, creada a Barcelona el 1931. Pensionat per la Junta para Ampliación de Estudios (1927-1929) a l'Institut J.J. Rousseau de Ginebra, visità escoles de Suïssa i França, on conegué mestres rurals que treballaven amb les tècniques renovadores del pedagog Celestí Freinet i el mateix Freinet. Quan tornà a Lleida fou el promotor i difusor entre els mestres lleidatans de la metodologia freinetiana i exercí una notòria influència entre un actiu grup d'ensenyants. Va introduir la primera impremta a l'escola per aplicar les tècniques renovadores que importà de fora. Va ser accionista i assessor tècnic de la Cooperativa Espanyola de la Tècnica Freinet. Era membre d'ERC. Va morir de malaltia a l'abril de 1936. *[SMSu]*

Sarradell Farràs, Joan

Organyà, l'Alt Urgell, ? - ?

Advocat, industrial i polític resident a Madrid. Juntament amb el seu germà Enric era titular de l'empresa Maderas Sarradell, SA dedicada a la comercialització d'aquesta matèria, que arribà fins i tot a la importació de fustes americanes. Fill d'una família liberal de la muntanya lleidatana, el seu pare era el diputat provincial per la Seu-Sort Joan Sarradell Vilà, donà suport a Emili Riu Periquet. Dirigí el diari *El País*, propietat de la família (1910-1923). El 1918 perdé l'elecció de diputat a Corts per la Seu d'Urgell derrotat pel candidat regionalista Josep Maria Trias de Bes Giró. El 1919 va guanyar, en canvi, la de Solsona, i el 1920, derrotant Trias de Bes, i 1923, sense oposició, la de la Seu d'Urgell. Membre de la UMN, passà, en proclamar-se la Segona República, a les files del PRR (1931). El 1936 fou candidat a una acta de diputat per Alacant. A l'agost de 1939 el Col·legi d'Advocats de Madrid acordà la seva expulsió de l'esmentada entitat. *[CMC/JAS]*

Sàrraga Gómez, Alejandro de

Lleida, el Segrià, 1946

Advocat laboralista i polític. Germà de Manuel de Sàrraga. Es llicencià en Dret per la Universitat de Saragossa (1969), on promogué el Sindicat Democràtic d'Estudiants. Representant legal a Lleida dels treballadors acomiadiats per reivindicacions de tipus laboral i polítiques i dels presos polítics, entre 1970 i 1976 gestionà unes 5.000 consultes de conflictes laborals i uns 500 judicis davant la Magistratura del Treball. També actuà en el camp polític com a militant del PSUC a la clandestinitat des de 1969, fet que li comportà la detenció l'any 1977. Membre de l'Assemblea de les terres de Lleida (1972), l'any 1982 abandonà el PSUC i ingressà al recentment creat Partit dels Comunistes Catalans, del qual fou membre del Comitè Central fins el 1986. També fou secretari i bibliotecari al Col·legi d'Advocats de Lleida. *[JCE]*

Sàrraga Gómez, Manuel de

València, 1943

Advocat, professor mercantil, auditor de comptes i polític. Germà d'Alejandro de Sàrraga. La seva família s'establí a Lleida des de 1944, cursà els estudis universitaris entre la Universitat de Saragossa i l'Estudi General de Lleida, del qual fou membre de la primera promoció de la Facultat de Dret. Cofundador del grup CC-UCD i secretari general d'aquest entre 1980 i 1982, fou diputat al Congrés durant la legislatura constituent (1977-1979) i la primera legislatura (1979-1982). El 1982, juntament amb altres membres de la coalició, participà de l'escissió de CC-UCD que donà lloc a una nova alternativa de centre, el CDS. Membre de la ponència redactora de l'Estatut de Catalunya de 1979, exercí la seva professió a Lleida vinculat a l'equip del Bufet Betriu-Casas-Sàrraga. *[JCE]*

Sarrate Forga, Josep

Baells, la Llitera, 1917 - Lleida, el Segrià, 1984

Aparellador i fotògraf amateur. Compaginà la feina com a aparellador municipal amb l'afició pel cinema, l'excursionisme i, sobretot, la fotografia, activitat que li permeté mantenir fluïdes relacions amb bona part dels fotògrafs de la ciutat. En la seva obra es troben paisatges, flora i fauna, estris de treball i construccions populars que contemplava en les seves excursions per la muntanya, tot mostrant, també, un especial interès per l'art romànic, del qual captava múltiples detalls d'obres i monuments. *[XGG/EMS]*

Sas Llaurador, Antoni

Lleida, el Segrià, 1936-2002

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1961. Entre les obres realitzades cal destacar la construcció dels habitatges de la Caixa a l'avinguda de Catalunya a Lleida (1970-73), caracteritzats per la utilització d'elements constructius nous. En el mateix període també edificà, juntament amb els arquitectes associats al despatx SDP, els apartaments de l'anomenat Club Ronda (1970-74). Poc després, en col·laboració amb Guillem Sàez, projectà l'església del Pilar del Gran Passeig de Ronda i juntament amb els arquitectes Enric Mías i Josep Segarra, l'escola Espiga (1973). Simultàniament a l'exercici de la seva professió va participar de la vida social i cultural de la ciutat. Present en diverses iniciatives de resistència política i cultural a la dècada dels anys seixanta, va formar part del Grup Francesc Eiximenis i fou membre d'Arquitectes sense Fronteres. *[MaSM]*

Saura Morell, Francesc

Lleida, el Segrià, 1865 - ?

Pagès i polític lleidatà. Milità als rengles carlistes. Va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida en dues ocasions (maig de 1909 i 1911). També va ser nomenat governativament regidor en dues ocasions (octubre de 1923 i maig de 1924). *[JAS]*

Saura Vivanco, David

Lleida, el Segrià, 1967

Fotògraf. Participà en exposicions individuals i col·lectives tant a Lleida (*Cinc Gàbia*, 1993; *Morphosi-homenatge a Leandre Cristòfol*, 1994; *Memòria-Primavera fotogràfica*, 1996; *Papàver*, 1997; *De Universitate*, 1997; *Alternatiu*, 1999; *Quotidianitat domèstica*, 2002 i *Rentadora automàtica-dMostra*, 2003) com a Barcelona (*Lleida: territori, ciutat i gent-Primavera fotogràfica*, 2002). La seva obra va merèixer el tercer premi a l'11a Mostra de Fotografia Jove de la Generalitat de Catalunya (1994). També col·laborà en els llibres de la sèrie *Nadales* editada per l'IMAC *Paisatges de l'horta* (1996) i *El Rebost de Lleida* (1998). *[XGG]*

Sauret Garcia, Joan

Balaguer, la Noguera, 1899 - ?, 1985

Impressor i polític. Propietari de la impremta Sauret de Balaguer, on durant la Restauració s'hi imprimí *La Branca*, el Butlletí del Centre Excursionista i *Pla i Muntanya*, diari que ajudà a fundar i del qual esdevingué codirector. Cronista de *La Humanitat*, treballà, també, d'escrivent de l'empresa la Canadenca i féu alguna incursió en la literatura dramàtica. L'obra *Diners*, escrita conjuntament amb J. Pinós, fou publicada el 1927. El 1922 va ser secretari de la Joventut Nacionalista de la localitat, arrenglerada en favor del diputat a Corts del districte, el catalanista Felip Rodés Baldrich. Després s'apropà a AC i d'aquí va passar a ERC. El 1932 va ser elegit membre del consell executiu d'ERC. A les eleccions al Parlament de Catalunya de 1932 va sortir elegit diputat per la circumscripció de Lleida. El 1938 va ser director general de Sanitat. Acabada la Guerra Civil s'exilià a França. Escriví una *Història de l'exili català, 1939-1972* i participà als Jocs Florals que se celebraren fora del país, en què rebé diversos guardons. L'any 1947 s'encarregà de l'oficina del Servei d'Informació del govern de la Generalitat de Catalunya a París. *[CMC]*

Schola Cantorum de Lleida

Societat musical fundada a Lleida l'any 1916 per Mn. Ramon Esteve Carulla a l'empara de la nova orientació de la música religiosa catòlica impulsada pel Motu proprio promulgat l'any 1903 pel papa Pius X sobre la restauració de la música sagrada. Promogué la creació d'un cor masculí dedicat al repertori litúrgic i potencià la creació d'una escola de música en la qual s'impartia formació vocal i instrumental. Alguns dels seus cantaires provenien de l'Orfeó Lleidatà i de la Societat Coral La Violeta. A partir de 1919, a les seccions de veus masculines i de nens se n'afegí una altra de veus femenines. A poc a poc el seu ideari evolucionà vers posicions marcadament catalanistes. Les seves activitats es mantingueren fins a l'any 1923. El seu repertori incloïa obres de grans mestres com Palestrina, Bach o Mozart i també obres populars catalanes o d'autors catalans. Des del 1917 fins el 1920 va editar un butlletí periòdic amb el títol *Revista Musical Lleidatana*. *[MBT]*

Sebastià Curcó, Imma

Lleida, el Segrià, 1961

Periodista. Començà l'estiu de 1980 fent pràctiques a *la Mañana* i a finals de 1983 s'incorporà a la redacció del comarcal *Terra Ferma* d'*el Periódico de Catalunya*. El 1986 es traslladà a Barcelona, on s'endinsà pel món de la premsa femenina a les editorials Hymsa, Planeta Revistes, RBA i grupo Zeta. Impulsà i dirigí des del primer número la *Revista You* (1997-2000) i assumí la direcció de la revista *Woman* fins a l'any 2005, quan passà a dedicar-se en exclusiva als seus projectes personals: Beauty Time (2004), centre d'estètica natural i ioga i MusicBcn (2005), empresa d'assessorament i serveis musicals. A més, el 2007 dirigia el postgrau de Periodisme i Comunicació de Moda a l'IDEC-Universitat Pompeu Fabra. *[RPA]*

Secanell Aparicio, Antoni

Tàrrega, l'Urgell, 1894-1959

Empresari i polític. Comerciant de vins instal·lat a cavall entre Tàrrega i Lleida, va ser representant del Banco Español de Crédito a la capital. Amb pre-

sència activa a la vida cultural i política de Tàrrega del primer terç del segle XX, va ocupar la vicepresidència de la catòlica i dretana Acció Social Popular targarina. Esdevingué propietari del diari lleidatà *El País*, la direcció del qual encomanà el 1930 a Estanislao Montaña. Des del carlisme, es passà a la Lliga Regionalista i fou escollit, el 1931, regidor de l'ajuntament de Tàrrega i el 1932 diputat al Parlament de Catalunya per la circumscripció de Lleida. Secretari de la Mesa del Parlament, fou membre de la comissió permanent d'economia i agricultura. Amb l'esclat de la Guerra Civil, passà la frontera per establir-se a Pamplona fins que les tropes franquistes entraren a Lleida. Amb el nou règim exercí el càrrec de diputat provincial gestor (1938-1940). *[CMC/JGS]*

Sederías Catalanas

Comerç constituït pels senyors Pujol i Torres a meitat dels anys 30 i dedicat a la venda de teixits. En pocs anys van realitzar obres d'ampliació per impulsar la venda a l'engròs. Amb l'arribada del Prêt-à-Porter l'empresa es va adaptar a un estil de comerç que marcà el futur de la firma amb la venda de vestits clàssics i de moda, però també de complements de la llar en els seus diferents vessants. Amb els anys, l'establiment va experimentar diferents ampliacions, com l'adquisició d'una antiga sabateria que s'anomenava *La Confianza*. Desapareguts els socis fundadors Pujol i Torres i també el fill d'aquest últim, Josep Maria Torres, s'han fet càrrec de la botiga els néts Jordi i Jaume, que han abandonat la línia del comerç a l'engròs. *[JFF]*

Segalàs Sala, Lluís

Llavorsí, el Pallars Sobirà, 1955

Funcionari i polític. Inicià la seva trajectòria política com a regidor a l'ajuntament de Llavorsí per CiU la legislatura 1979-1983 i repetí com a regidor entre 2007-2011. D'ençà de 1991 fou alcalde de la localitat durant cinc legislatures. En destaca el recolzament que prestà al desenvolupament turístic a Llavorsí, a fi de convertir-lo en el centre neuràlgic dels esports d'aventura al Pirineu català. Ocupà entre 1995 i 1999 la vicepresidència del Consell Comarcal del Pallars Sobirà. Cap comarcal de CDC des de 1997 i diputat provincial (1999-2006), exercí de vicepresident del Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida. Tornà a ser membre del Consell Comarcal la legislatura 2003-2007. *[JCE]*

Segarra Balasch, Josep

la Selva del Camp, el Baix Camp, 1932

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1961. Casat amb la pedagoga i política Maria Rúbies. A causa de l'ofici del seu pare, mestre d'obra, es traslladà de ben petit a Almacelles, primer, i poc després a Lleida. Amb la col·laboració de Mías i Sas construí l'escola Espiga (1973) —de la qual havia estat un dels principals impulsors—, les residències i centre ocupacional per a disminuïts psíquics l'Empresseguera, la Residència Hospital dels pobres de Jesucrist de Tàrrega (1984) i el Centre d'Atenció Primària de Bellpuig (1992). Ocupà la presidència de la demarcació de Lleida del COAC (1982-85). Militant de CDC durant la Transició, juntament amb la seva esposa, exercí un clar compromís cívic en múltiples activitats socioculturals en favor de la llengua, la cultura i els drets polítics de Catalunya. Des de l'any 2003 presidí l'associació de familiars Salut Mental Ponent a Lleida, amb l'objectiu de canalitzar les inquietuds d'aquest col·lectiu. *[CMC]*

Segarra Malla, Ireneu *Jesús Segarra Malla*

Ivars d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1917 - Abadia de Motserrat, 2005

Compositor, director coral i pedagog. Inicià els estudis musicals al seu poble natal i, el 1927, ingressà a l'Escolania de Montserrat on estudià amb el mestre Anselm Ferrer. El 1933 entrà al noviciat de Montserrat. El 1937 hagué d'exiliar-se a Bèlgica, on continuà els estudis eclesiàstics i musicals. A partir de 1939 amplià estudis a Montserrat, Barcelona i París. El 1953 fou nomenat director de l'Escolania de Montserrat, càrrec que ocupà fins el 1997. Durant aquests anys realitzà nombrosos enregistraments discogràfics i gires per l'estranger amb l'Escolania. Composà obres per als escolans i nombroses obres de pedagogia musical, basades en la seva experiència per Europa. L'any 1986 rebé la Creu de Sant Jordi. *[MSM]*

Segarra Roca, Araceli

Lleida, el Segrià, 1970

Esportista. Reconeguda alpinista que l'any 1996 es

convertí en la primera dona nascuda a l'estat espanyol que escalà l'Everest. Compaginà la seva faceta d'esportista amb la de conferenciant, presentadora de ràdio i televisió i model. Com a model protagonitzà campanyes publicitàries tant de firmes espanyoles com internacionals. També participà com a cronista en la secció *La Última* del diari *El Mundo* de Catalunya i fou membre de la taula assessora de l'esport català de la secretaria general de l'Esport.

[TSP]

Segarra Vilalta, Estanislau

Tàrrega, l'Urgell, 1869 - Barcelona, el Barcelonès, 1924

Advocat i polític. Fill del comerciant i propietari targarí Josep Segarra Segarra i nebot del vicari general de la diòcesi de Solsona Pere J. Segarra. Iniciat el segle XX, s'acabà establint a Barcelona. Assumí vincles, càrrecs i distincions rellevants en el carlisme català de la segona meitat de la Restauració: soci de l'Acadèmia Escolar Tradicionalista, vicepresident del Cercle Carlista de Barcelona (1903), president del Cercle Legitimista de Gràcia, president honorari del Cercle Tradicionalista de Mollerussa (1909), primer representant —amb C. Dalmau— de la comissió de Barcelona a l'aplec tradicionalista de Balaguer de 1909, etc. La seva decisió el 1910 de concórrer a les eleccions a Corts pel districte de Cervera provocà la divisió del carlisme lleidatà, per tal com Antoni de Nuix, cap dels carlins del districte i de la província, tenia ja compromès el seu ajut al demòcrata Josep Matheu. Tot i el suport que rebé de la Junta Regional Carlista, de l'oficialista Junta Provincial, de bona part de l'espectre catòlic del districte i dels caps del carlisme urgellenc, P. Carreño i D. Valls, quedà lluny d'obtenir l'acta. L'any següent publicà *Los gremios*, en què proposava una actualització del sistema gremial com a alternativa econòmica i moral al capitalisme monopolista. *[JoCC]*

Segarra Vives, Josep M.

Tàrrega, l'Urgell, 1885-1921

Empresari i polític. Heretà del seu pare, Josep Segarra, un important negoci de ferros, que la seva vídua, Maria Soler Terol —filla del prohom de la Lliga, l'advocat, arxiver i historiador Leonci Soler March—, convertí en Ferros Segarra SA (1933) amb un capital inicial de 275.000 pessetes. Segarra participà, també, en Solé Hermanos Sociedad Comandita (1919), dedicada a la venda de farratges, cereals i similars. Dins el societarisme cívic, polític i cultural, fou promotor —amb el concurs del seu oncle, Estanislau Segarra Vilalta— del Patronat de Sant Jordi (1907), del qual va ser president i directiu en diverses ocasions. Des d'aquest, en evolució cap al catalanisme des de posicions properes al carlointegrisme, promogué l'Aplec del Bon Mot de Tàrrega (1913) i la Diada de la Llengua Catalana (1916) a la mateixa ciutat. En l'àmbit polític, fou el principal impulsor d'Acció Nacionalista (1917), llista que guanyà els comicis municipals de 1917 i que li permeté accedir a l'alcaldia, que ocupà fins el març de 1920. *[JoCC]*

Seguí Rubinat, Salvador *el Noi del Sucre*

Lleida, el Segrià, 1887 - Barcelona, el Barcelonès, 1923

Dirigent obrer i pintor. La seva família, procedent del Tarròs, s'establí a Barcelona el 1888. De formació autodidacta i coneixedor de les condicions del proletariat de Barcelona, s'interessà de ben jove per l'ideari anarquista. Participà en la vaga de 1902, durant la qual fou detingut, i en els fets de la Setmana Tràgica (1909). Promotor de la formació de Solidaritat Obrera, durant el Congrés Obrer de Barcelona (1910), i al llarg de la seva trajectòria sindical, es mostrà partidari d'unificar el moviment obrer de tota la Península a través d'una aliança entre la UGT i la CNT. Fou secretari general de la CNT d'ençà del Congrés de Sants (1918), on defensà l'organització dels sindicats de ram o sindicats únics com a mitjà d'enfortiment de la classe obrera. Després de la vaga de la Canadenca, la intervenció en la qual fou decisiva, mantingué la seva iniciativa de construir un partit sindicalista, juntament amb Lluís Companys Jover i Francesc Layret Foix, fet que l'enemistà tant amb dirigents anarquistes com amb la Federació Patronal. El 1920 fou detingut amb altres dirigents obrers i reclòs a Maó. En tornar a Barcelona fou assassinat per pistolers del sindicat lliure al carrer de la Cadena.

[JCE]

Seix Mir, Josep

? - Barcelona, el Barcelonès, 1942

Advocat i polític trempolí. Es llicencià en Dret Civil i Ciències Socials el 1909. Com a republicà reformista va ser elegit diputat provincial pel districte de

Tremp-Vielha, el 1915, 1919 i 1923. Va ser secretari de la Diputació entre 1915 i 1917 i entre 1919 i 1923. El 1923 va ser elegit vicepresident de la Comissió Provincial. Afí al diputat a Corts Josep Llari, es va convertir, de fet, en el seu representant dins la Diputació Provincial. Durant la Segona República va ser membre de la Junta de Govern de l'IACSI. *[JAS]*

Semillas Batlle

Empresa de Bell-lloc d'Urgell (el Pla d'Urgell). Partí de l'empresa de llavors que Joan Nonell Vinyes fundà a Mataró el 1802. Després de cinc generacions sota control dels Nonell, l'any 1947 els germans Batlle Vernis de Bell-lloc, dedicats a la mateixa activitat, compraren Semillas Nonell a Nonell i Tamburí. A partir d'aquí, conservaren el nom de Semillas Nonell (1947-1967), així que, com a Semillas Batlle, portaren la producció i la recerca des de Bell-lloc. Després d'una important expansió d'ençà dels anys setanta del segle XX (plantes de Talavera la Nueva i de Carmona, deshidratadora, entre altres), l'empresa estava dirigida a inicis del segle XXI pels germans Batlle Valldeprès. Dedicada a una amplíssima gamma de llavors i amb 50 treballadors, ha facturat 9.750.000 euros l'exercici 2006-07. *[JoCC]*

Semillas Fitó

Empresa que va ser creada l'any 1880 per Ramon Fitó en una masia del Poblenou de Barcelona per produir planters hortícoles. En la seva expansió d'activitats va crear diversos centres d'investigació i producció de llavor a Espanya, Itàlia i Turquia i implantà programes propis de millora genètica de cereals i d'híbrids d'hortícoles utilitzant mètodes biotecnològics. A inicis del segle XXI era una de les principals empreses del sector i l'única multinacional d'estructura familiar. Des de 1950, bona part de la seva producció de llavor es realitzava a les instal·lacions de Bellpuig. *[AMB]*

Serecigni Taberner, Enric

? - ?, 1937

Industrial i polític. El 1914 s'associà amb Frederic Mulet per construir i explotar el cinema Granados. El 1915 va crear una licoreria La Mundial. Presidí el Cercle Mercantil fins el 1920, en què passà a presidir fins el 1924 la Cambra de Comerç. El 1922 fou elegit president de la Unió Vinícola de Lleida. Políticament milità a Joventut Republicana i en formà part de la junta directiva. El 1920 va ser escollit regidor a la Paeria de Lleida dins la candidatura de Concentració Popular. A l'abril de 1927 va retornar a la Paeria, ara per nomenament governatiu, i va exercir la segona tinència d'alcaldia. Dimití d'ambdós càrrecs el març de 1928. El 1930 fou novament nomenat regidor, però no prengué possessió del càrrec. *[JAS]*

Serentill Utgés, Robert

Castellserà, l'Urgell, 1951

Empresari. En els seus inicis fou director de banca. Posteriorment treballà a l'Agrupació de Productors Agraris i ocupà la gerència de Foncomi, que sota la seva direcció es convertí en l'empresa de centres d'oci més important d'Espanya. Era propietària de la macrodiscoteca lleidatana Big Ben, així com de diversos establiments d'hostaleria i oci tant a les terres de Lleida com a les províncies d'Alacant i Tarragona. L'any 1985 es vinculà al món dels mitjans de comunicació a l'esdevenir principal accionista de Prensa Leridana S.A., editora del diari *Segre*. Com a president executiu d'aquesta, se n'ocupà de la gestió administrativa, comercial i financera i redreçà en poc temps la delicada situació que patia el diari en aquell moment. Des d'aquest càrrec, impulsà l'expansió del grup editorial a Andorra, amb la fundació de Premsa Andorrana, de la qual és el conseller delegat, editora del *Diari d'Andorra*, setmanari *7 Dies* i l'emissora de ràdio Andorra 7. L'expansió seguí amb l'adquisició de nous mitjans de comunicació com Ràdio Terra Ferma de Lleida, empresa propietària de Segre Ràdio i Èxits FM. Impulsà l'emissora de televisió local del grup, Lleida TV i fou l'artífex de la fundació, amb altres editors nacionals, de Segre Distribucions de Premsa, empresa que també presideix, igual que ho féu amb l'empresa editora del gratuït *Més Tarragona*. Ha estat, també, conseller de la societat Indugraf, propietària d'una planta d'impressió a Tarragona, així com de l'empresa Gestión de Medios de Prensa, central de compres i de serveis associada al Grup Prisa. *[CMC]*

Serés Ibars, Manuel

Alpicat, el Segrià, 1888-1928

Metge. Cursà estudis a la UB, on es titulà el 1912.

Després d'ampliar estudis a Lió, va guanyar la càtedra d'Anatomia Descriptiva i Embriologia de la Universitat de Granada, des d'on passà a la de Sevilla. Desplaçat a París en plena Primera Guerra Mundial per estudiar patologia renal i urologia, l'any 1921 es traslladà a la UB, on passà a dirigir el Servei d'Urologia de l'Hospital Clínic. Investigador i divulgador de les seves recerques, creà un Institut d'Urologia modèlic en aquella època. Va treballar amb uròlegs prestigiosos com el doctor Puigvert, que esdevingué el seu cunyat. En temps de la dictadura de Primo de Rivera es va moure en cercles propers a Eduardo Aunós Pérez, cosa que li valgué ser elegit regidor de Barcelona durant el mandat de l'alcalde Darius Rumeu Freixa, baró de Viver (1924-1930). Se li atorgà la Gran Creu d'Isabel la Católica. *[FCB/CMC]*

Serés Pámpols, Isidre

Torre-serona, el Segrià, 1924

Metge digestòleg. Es llicencià a Barcelona el 1948 i es doctorà l'any 1977 a la UAB. Fou membre de la Sociedad Española de Patología Digestiva. Especialitzat en gastroenterologia, una autoritat reconeguda en la tècnica de la laparoscòpia. Treballà a l'hospital de St. Pau de Barcelona com a cap de Patologia Digestiva, i a l'Hospital General de Catalunya. Fou president de la Societat Catalana de Digestologia (1975-1977). Entre les seves publicacions destaquen *The problem of the pointed pylorus* (1962), *Bacterial peritonitis in the cirrhotic patient with ascites* (1979) i *Valor de la lamparoscopia en el diagnóstico diferencial de las ictericias* (1984). *[EMS]*

Serra Boldú, Valeri

Castellserà, l'Urgell, 1875 - Barcelona, el Barcelonès, 1938

Folklorista i periodista. Tot i que cursà estudis de Dret, dedicà part de la seva carrera professional al periodisme. Dirigí publicacions com *El País* i *Lo Pla d'Urgell*, exercí de redactor en diaris de gran tiratge i col·laborà en premsa escrita. El seu vessant professional més cèlebre, però, fou el de folklorista, camp en el qual assolí un merescut prestigi. Publicà diversos aplecs de rondalles catalanes i cançoners populars, tot i que la seva obra més cèlebre fou el *Calendari folklòric d'Urgell* (1915), un recull de costums i tradicions de la seva comarca natal. També fou el fundador, l'any 1928, de l'Arxiu de Tradicions Populars. Un premi de cultura popular concedit anualment a Bellpuig duu el seu nom. *[MAM/MPT]*

Serra Castells, Adolfo

Lleida, el Segrià, 1893-1957

Advocat i polític. Llicenciat en Dret a la UB el 1915, exercí la seva activitat professional a Lleida. Fou president del Tribunal Tutelar de Menors de Lleida des de la seva fundació el 1928 fins a la seva mort. Inicià la seva trajectòria política amb la dictadura del general Primo de Rivera (1923-1930), període durant el qual fou cap provincial de la Unió Patriòtica, diputat provincial i president de la Diputació (1929-1930), a més de conseller de la Mancomunitat de Catalunya (1924-1925). Amb l'adveniment de la Segona República s'apartà de la vida política fins que amb el règim franquista fou nomenat president de la Diputació (1943-1946), que al seu torn li conferí la condició de procurador a Corts. Quan morí, era degà del Col·legi d'Advocats de Lleida. *[JGS]*

Serra Castro, Miquel

Lleida, el Segrià, 1853 - ?

Fabricant i polític lleidatà. Milità al Partit Conservador. Va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida en dues ocasions (1913 i 1915) i va ser derrotat a les eleccions de 1917. També va ser nomenat governativament regidor en dues ocasions (1924 i 1930). Entre l'abril de 1924 i l'abril de 1925 va ser cinquè tinent d'alcalde suplent, i entre aquesta data i l'octubre de 1925, cinquè tinent d'alcalde titular. *[JAS]*

Serra Forn, Josep

Solsona, el Solsonès, 1909 - la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 2003

Propietari agrícola i polític. Fill d'una família benestant dedicada a les explotacions agrícoles i tractants de bestiar, de ben jove s'endinsà en la política local de la ciutat. El 1931 fou escollit president de la Junta de l'Ateneu de Solsona. El febrer de 1934, com a cap de la llista de dretes, va ser elegit alcalde, càrrec que ostentà fins el maig de 1936. Posteriorment, tornà a exercir d'alcalde de Solsona en diverses etapes: entre el 1939 i 1941, el 1944 i, finalment, des del 1949 fins el 1969. D'entre la seva gestió municipal destaca

la rehabilitació del nucli antic, la construcció de les escoles nacionals, la portada d'aigua de Canalda o la reconstrucció del pont destruït durant la Guerra Civil. També ocupà càrrecs provincials i estatals: va ser diputat provincial (1955-1961), president de la Junta Provincial de Fomento Pecuario (1956-1961), així com procurador a Corts (1961-1964). En l'àmbit sociocultural solsonenc, participà en diferents activitats, com l'Orfeó Nova Solsona, els Aplecs de la Taula Rodona o l'Ateneu de Solsona. Era propietari de finques situades a Pinell, Castellar de la Ribera, Solsona, Clariana de Cardener, administrava la propietat de Port del Comte (propietat del seu germà Pau Serra) i promogué, amb altres empresaris de la ciutat, l'empresa IATSA. *[JGS]*

Serra Melgosa, Joan

Lleida, el Segrià, 1899 - Barcelona, el Barcelonès, 1970

Pintor. Format a l'Escola de la Llotja i l'Escola Municipal d'Arts de Barcelona, fou fundador dels Evolucionistes i també de Les Arts i els Artistes. Realitzà natures mortes, paisatges, marines i temes circenses. Pintor insigne de la Sala Parés de Barcelona des de 1927. Premi de l'ajuntament de Barcelona (1932) i Medalla d'Or Jaume Morera (1958). Exposà de forma individual i col·lectiva a Madrid, París, Buenos Aires i Londres. Tenia obra al fons del Museu d'Art Modern de Barcelona i Bilbao, al Museu d'Art Jaume Morera de Lleida, al Museu de Tossa de Mar i al Monestir de Montserrat. El 1970, el Cercle de Belles Arts de Lleida li dedicà una exposició commemorativa. *[SMM]*

Serra Ràfols, Elies

Maó, Menorca, 1898 - Santa Cruz de Tenerife, Tenerife, 1972

Historiador. Estudià a Girona i Barcelona i l'any 1919 es llicencià a l'Escola de Filosofia i Lletres (secció de Ciències Històriques). A les darreries de 1921 començà a treballar com a professor adjunt de l'Institut de Segon Ensenyament de Lleida, on fundà l'Ateneu. Participà activament en la vida cultural de la ciutat amb la publicació de nombrosos llibres, com *La Catalunya lleidatana, una polèmica que voldríem amistosa*, i diverses col·laboracions a la revista *Vida Lleidatana*. Es doctorà a Madrid en Filosofia i Lletres (1925) i obtingué la càtedra d'Història a la Universidad de la Laguna (1926) d'on seria, entre d'altres, degà, vicerector i director de la *Revista de Historia*. Residí a l'arxipèlag canari fins a la seva mort. *[FCS]*

Serrano Farrera, Sebastià

Bellvís, el Pla d'Urgell, 1944

Lingüista i escriptor. Estudià Filologia Romànica i Matemàtiques. Publicà llibres d'assaig sobre lingüística, poètica, filosofia i teoria de la ciència, com ara *Elementos de lingüística matemàtica* (1975), *Literatura i teoria del coneixement* (1978) i *Lingüística i qüestió nacional* (1979), que obtingué el Premi Joan Fuster d'assaig 1978. De la seva extensa obra destaquen els estudis destinats a la semiòtica i la teoria de la comunicació, entre els quals *Signes, llengua i cultura* (1980), *Comunicació, llenguatge i societat* (1993), *Cap a una lògica de la seducció* (1996), *Comprendre la comunicació* (1999), *El regal de la comunicació* (2003), *L'instint de la seducció* (2004), *Els secrets de la felicitat* (2006) i *La festa dels sentits* (2009). Practicà la narració amb les novel·les *La paradoxa* (1985) i *Elogi de la passió pura* (1990), Premi Ramon Llull. Fou conferenciant i professor visitant en nombroses universitats. L'any 2003 fou guardonat amb la Creu de Sant Jordi. Compaginà la seva feina com a catedràtic de Lingüística a la UB amb col·laboracions periòdiques en programes de ràdio i televisió com a expert en temes de comunicació. *[MPT]*

Serrano Iglesias, Amparo

Vielha, la Val d'Aran, 1948

Política. Regidora de l'ajuntament de Vielha entre 1979 i 2003. Consellera al Consell Comarcal de Muntanya i al posterior Conselh Generau d'Aran des del 1984 fins el 2003 del qual fou Síndica entre 1993 i 1995. A inicis del segle XXI era la presidenta d'UDC a Aran. *[JCB]*

Serrano Montalvo, José A.

Linares, Jaén, 1923 - ?

Advocat i polític. Governador civil de Lleida (1960-1968). Procedent del Frente de Juventudes, fou Cap Provincial del SEU a Saragossa. Fou nomenat, el 1955, Cap Nacional d'aquest sindicat. Anteriorment al seu mandat a Lleida ocupà el mateix càrrec a Cas-

telló de la Plana. Va abandonar el govern civil de Lleida pel de Tarragona l'any 1968 i proseguí una trajectòria política que el dugué a ocupar altres càrrecs dins del règim. *[JCE]*

Serrate Cunill, Gonçal

Lleida, el Segrià, 1953

Dissenyador industrial, empleat de la banca i polític. Alcalde de Corbins des de 1987 per CiU. Diputat a la Diputació de Lleida (1991-2003), òrgan en el qual assumí vicepresidències en diferents ocasions, així com la presidència de la Comissió de Cultura, Finances i Noves Tecnologies, entre altres. Ha estat president del Consell Comarcal del Segrià (2003-2007), del Consorci de Residus del Segrià, Conseller de la Caixa de Pensions, membre del consell d'administració de Localret SA, conseller delegat de la Societat Portal de Lleida SL, entre altres responsabilitats compartides amb la presència als òrgans propis del partit. *[CAR]*

Sert Badia, Domènec

Barcelona, el Barcelonès, 1866-1952

Industrial i polític. Fill del fabricant de tapissos Domènec Sert Rius i cunyat de l'industrial i dirigent de la Lliga Regionalista Josep Bertran Musitu, el 1923 va presidir el Foment del Treball Nacional. Fou dels primers en explotar l'energia elèctrica del Pirineu. Assolí, el 1901, com a independent regionalista, l'escó parlamentari corresponent al districte de Tremp, després d'haver-ho estat per Manresa el 1896 com a conservador. *[CMC]*

Setó Casanova, Javier

Lleida, el Segrià, 1926 - Calafell, el Baix Penedès, 1969

Cineasta. Es formà en el terreny del cinema amateur i després com a ajudant de direcció. Debutà en la direcció de la mà d'Ignasi F. Iquino, que produí *Mercado prohibido* (1952), remarcable film policíac. Cultivà tots els gèneres i exercí de coguionista en molts dels títols de la seva prolífica filmografia. Mai no abandonà la via d'una comercialitat feta amb dignitat al servei d'estrelles com Silvia Morgan (*Duelo de pasiones*, 1954), Alfredo Di Stefano (*Saeta rubia*, 1956) o Marujita Díaz (*Abuelita Charlestón*, 1961). També abordà amb ofici ambicioses coproduccions com *El valle de las espadas* (1962) o adaptacions literàries com *El escándalo* (1963), de la novel·la de Pedro Antonio de Alarcón. *[OBB/SMS]*

Shum

Vegeu Vila Franquesa, Alfons. *[CMC]*

Sibis Fort, Llàtzer

Montardit de Baix, el Pallars Sobirà, 1874 - Barcelona, el Barcelonès, 1934

Advocat i polític. Inicià la seva carrera política el 1904 dins el Partit Conservador. Va optar a una acta de diputat provincial pel districte de la Seu-Sort i va ser derrotat. El 1905, ara dins les files liberals i comptant amb el suport d'Emili Riu Periquet, arribà a la Diputació. Renovà l'acta el 1909 i el 1913. Enfrontat als liberals riuistes, el 1917 perdé l'acta de diputat. Durant la dictadura de Primo de Rivera va ser nomenat governativament alcalde de Sort. *[JAS]*

Sícoris Club

Entitat creada a Lleida el 1947 sota el lema *la pràctica i el foment de l'esport amateur, la cultura, el lleure i l'esbarjo*, fundada per un grup de joves de la Penya Donald, la Penya Swing i la colla sardanista Clavellina. Inicialment es constituí una gestora per dirigir l'entitat. Ràpidament, però, membres dels tres ens fundadors es reuniren per formar la primera junta directiva del club, el primer president de la qual fou Pere Blasco. Les principals activitats que s'hi desenvoluparen foren de caire artístic i cultural, recreatiu i esportiu. L'any 1955, els responsables del club inauguraren el local social a la plaça de la Paeria. No obstant això, el gran salt endavant del Sícoris Club es produí l'any 1956 quan Martín Cano accedí a la presidència. Cano fou l'encarregat de comprar amb els escassos recursos del club uns terrenys al barri de la Bordeta per construir unes instal·lacions esportives. La creixent promoció de l'esport per part de Martín Cano obtingué els seus fruits l'any 1960 quan el piragüista del club Joaquim Larroya participà als Jocs Olímpics de Roma. Altres seccions com el bàsquet i l'hoquei patins també aconseguiren victòries rellevants. Però des de 1978, la secció que més èxits aportà al club fou la de gimnàstica rítmica, incorporada des de l'any 1978 gràcies a la iniciativa de Maribel Aizpun. Des de llavors, el club aconseguí un gran nombre de títols nacionals de gimnàstica en catego-

ries inferiors. Altres èxits del club vingueren de la mà de l'atletisme. Manel Gonzàlez participà en la prova de 4x400 m dels Jocs Olímpics de Los Angeles el 1984. A mitjans dels anys vuitanta el club també aconseguí situar l'equip de futbol sala a l'elit espanyola. L'any 1990 Martín Cano deixà la presidència del Club. El successor fou Jaume Vilella, que el 2007 encara n'era el màxim responsable. Juntament amb la faceta esportiva, el club també realitzà durant la seva història una gran tasca de difusió de la cultura catalana i lleidatana mitjançant multitud d'iniciatives culturals com l'Esbart Màrius Torres o la celebració d'actes literaris o musicals que sempre definiren l'essència del club. *[TSP]*

Sidral Saraus i Saratges, El

La companyia El Sidral Saraus i Saratges va presentar el seu primer espectacle a Lleida el 23 d'abril de 1986. Amb aquest muntatge, El Sidral començà un projecte teatral de teatre de carrer i animació que tindria la interacció espontània entre els actors i el públic com a prioritat. Després d'una primera etapa creativa —amb Xavier Ariza, Julián Acebrón, Jaume Aluja, Xavier Aluja, Rosa Puga i Esteve Cuito com a fundadors, i amb els tres darrers com a directors durant anys— la companyia va passar a ser encapçalada per Esteve Cuito, Jordi Fondevila i Xavier Pla, i finalment es consolidà amb Esteve Cuito, Olga Cuito i Gabriel Solans al capdavant, amb Gabriel Solans com a director artístic. Aproximadament uns 150 actors han treballat en projectes d'El Sidral des de la seva fundació. A inicis del segle XXI, la companyia comptava amb equips de 6 a 8 actors cada setmana, dels quals 4 constituien un grup fix de treball. El Sidral ha participat en tota mena d'esdeveniments com ara festes familiars, actes populars, inauguracions, campanyes comercials, programes televisius o projeccions cinematogràfiques. Alhora, i especialment en els darrers anys, ha creat espectacles tant de carrer com de sala, amb els quals ha participat en fires de teatre i de titelles de tot l'Estat. Dels seus nombrosos muntatges es poden destacar *El rodolí de Circàssia*, espectacle d'animació; *El gat que va perdre la cua* i *Nora i el conte perdut*, ambdós teatre de titelles; *La Caputxeta Vermella*, muntatge per a públic familiar; *Nudistes*, espectacle per a adults; i *The Coeur Machine*, muntatge de carrer que també ha estat representat a França. *[NCG]*

Simó Burgués, Joan-Horaci

Lleida, el Segrià, 1942

Industrial, empresari i polític. El 1962 transformà en Terrassos Joan Simó, SA l'empresa familiar de fabricació de mosaic fundada pel seu pare el 1922, que el 1972 convertiria definitivament en Comercial Joan Simó, SA. Ha impulsat, alhora, diferents iniciatives empresarials en l'àmbit de la construcció i la promoció i les superfícies comercials. Ha estat president de la Federació del Gremi de la Construcció de Lleida (1982-1994) i vocal de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Lleida (1975-1991), ens que presideix des de 1998. També és president de la COELL, des de 1992, i del Comitè Executiu de la Fira de Lleida, des de 1991. En l'àmbit polític, ha estat senador per Lleida (1982-1993/1996-2003), diputat al Congrés (1993-1996) i diputat al Parlament de Catalunya (1999-2003) per les llistes de CiU. *[CAR]*

Simó Ribera, Josep

el Palau d'Anglesola, el Pla d'Urgell, 1947

Contractista d'obres i polític. S'afilià a UDC l'any 1990, partit en el qual ocupà el càrrec de president comarcal del Pla d'Urgell i conseller nacional. Regidor a l'ajuntament de Mollerussa les legislatures 1991-1995 i 1995-1999, durant aquest temps exercí de membre del Consell Comarcal del Pla d'Urgell i de diputat provincial per la demarcació de Lleida, respectivament. *[JCE]*

Simon Pontí, Ignasi

Lleida, Segrià, 1848-1917

Advocat i polític. Pare de Josep M. Simón Vilella. De jove va formar part de la Joventut Catòlica. Militant destacat del Partit Integrista, fou membre de la Junta Provincial i va ocupar càrrecs de responsabilitat al Círculo Católico i a la Liga Católica. Va ser soci fundador del *Diario de Lérida*. Quan va morir era degà del Col·legi d'Advocats. *[JBP]*

Simón Vilella, Josep Maria

Lleida, el Segrià,1898 - ?

Advocat, jurisconsult i polític. Fill d'Ignasi Simon Pontí. Va ser secretari del COAC de Lleida i secreta-

ri del Tribunal Tutelar de Menors de Lleida. Ocupà diversos càrrecs polítics: regidor governatiu (1935), diputat provincial (1943) i vocal a la Comissió Provincial d'Educació Nacional (1944). Membre fundador del Caliu Ilerdenc (1941), on era conegut com a *Rampill*, fou conseller de l'IEI, col·laborador de la revista *Ciudad* i membre de les congregacions religioses lleidatanes de la Sang i dels Dolors. També formà part de la junta directiva de la Reial i Pontifícia Acadèmia Mariana. *[CAR/JCE]*

Sindicat Agrícol de Verdú

El Sindicat Agrícol de Verdú i la Caixa d'Estalvis (1913) foren obra del Patronat Sant Pere Claver de la població (1911). Aquest fundà una escola (1912) i una obra postescolar (1929). El Sindicat posà en marxa d'antuvi una llotja de contractació de fruits a la sala gòtica del castell. El Sindicat, que no reeixí en fer operativa una Cooperativa d'Aliments, adquirí el castell de Verdú (1916) per 4.500 pessetes, i n'acondiciona, amb la intervenció de Cèsar Martinell, el celler com a molí d'oli. A l'abril de 1924, el Sindicat tingué ja acabat un celler de nova planta a fora vila. El Sindicat de Verdú, referent per a entitats similars, assessorà diversos sindicats: el d'Almenar, el de Miralcamp i el de Llorenç de Vallbona, entre altres. Incautat durant la Guerra Civil, l'assemblea del 30 de novembre de 1938 restituí a la junta de l'entitat els propietaris que en foren destituïts en iniciar-se el conflicte. D'ençà de finals dels anys cinquanta, el Sindicat visqué una nova època de puixança: adquirí el molí d'oli del Patonet, operà successius engrandiments del celler i construí sitges metàl·liques elevades per a cereals. Altrament, ja en fase de declivi, el 1988 vengué per 25 milions de pessetes el castell a l'ajuntament de Verdú. Finalment, convertida l'oleïcultura en una activitat secundària, i fent-se majorment la venda del raïm a les grans empreses vitivinícoles i cavistes del Penedès, el Sindicat es dissolgué l'última dècada del segle XX. El 1963 havia plegat la seva escola. *[JoCC]*

Sindicat Agrícola de Cervera i sa comarca (SACERC)

Cooperativa agrícola fundada a Cervera (la Segarra) el 22 de setembre de 1918 i constituïda oficialment el 27 de maig de 1919 a recer de la llei de sindicats agrícoles de 1906. Sorgida en el context de crisi dels anys posteriors a la Primera Guerra Mundial, la seva creació estigué vinculada a l'acció de la pagesia comarcal contra les mesures adoptades pel govern per frenar l'increment de preus dels productes agrícoles. En concret, la taxació del preu del blat i, sobretot, la constitució dels sindicats provincials de fariners, van ser les dues grans mesures que van incitar la mobilització pagesa a la Segarra i que van donar lloc a la creació del SACERC. Encapçalat per alguns dels principals propietaris agrícoles de la comarca i dirigit per Ramon Vidal Trull, estigué integrat per un elevat nombre de pagesos (l'any 1927 pràcticament arribava als 2.000 associats). Aviat es va convertir, juntament amb el SAGUIC, en un dels principals motors de la transformació i la modernització de l'agricultura de la Segarra, i en l'element que va contribuir a la definitiva consolidació del cooperativisme agrari a la comarca. Les raons de la ràpida expansió i les claus de l'èxit de l'entitat estigueren vinculades a un interclassisme que integrava els diferents grups socials, uns serveis cooperatius (adobs, maquinària agrícola, assegurances, etc.) que s'ajustaven a les necessitats reals de la pagesia i, sobretot, a una actitud clarament empresarial que, gràcies a la construcció d'una farinera l'any 1922, va orientar l'entitat cap a la transformació i la comercialització de la producció agrícola. El fort impuls de l'entitat aviat va traspassar els límits comarcals, la qual cosa el va portar a encapçalar algunes de les grans entitats de l'associacionisme agrari català. A més de tenir presència a l'IACSI i la FACB, va desenvolupar un paper actiu en la constitució l'any 1931 de la USAC. Després de la Guerra Civil, arran de la promulgació de la Llei de Cooperació de 1942, el SACERC es va transformar en Cooperativa Comarcal del Campo de Cervera. A principis de la dècada dels setanta, va sofrir una forta crisi econòmica, les conseqüències de la qual es van perllongar al llarg de la dècada i van acabar comportant el seu tancament. L'any 2002, la farinera del Sindicat, d'estil modernista, construïda per Cèsar Martinell, va ser declarada per la Generalitat de Catalunya Bé Cultural d'Interès Nacional. *[JMRM]*

Sindicat Agrícola de Guissona i sa Comarca (SAGUIC)

Cooperativa agrícola creada a Guissona (la Segarra)

el 22 de gener de 1906 i constituïda oficialment el 21 de novembre de 1908 a recer de la llei de sindicats agrícoles de 1906. La seva constitució, produïda en un context de crisi agrària, va representar el punt de partida del cooperativisme agrari a la comarca i va contribuir notablement, juntament amb el SACERC, a la transformació i la modernització de l'agricultura comarcal. Encapçalat per propietaris benestants i pròxim a les grans organitzacions patronals del país (IACSI, FACB i USAC), el SAGUIC, amb Ramon Pané Farré al capdavant, va ser capaç d'integrar, vertebrar i mobilitzar un ampli sector de la pagesia comarcal. L'any 1906 disposava de 200 associats. L'any 1934 gairebé arribava als 2.000. A més d'aquest caràcter interclassista, la integració d'uns serveis cooperatius que responien amb claredat a la problemàtica i necessitats del sector agrari també van contribuir a la consolidació i l'expansió de l'entitat. La cooperativa de consum, la caixa rural, les assegurances d'animals, la venda mancomunada d'adobs i maquinària agrícola i la transformació i la comercialització dels productes agraris en van ser els principals. Però allà on més va destacar el SAGUIC va ser en el camp de l'experimentació i la investigació agrícola. A principis de 1931 va crear una secció tècnica dirigida per Josep Pané Mercé. Els importants avenços aconseguits van permetre l'obtenció de noves varietats més resistents a les condicions agroclimàtiques de la Segarra i la progressiva substitució de les antigues espècies utilitzades. Després de la Guerra Civil, arran de la promulgació de la Llei de Cooperació de 1942, el SAGUIC es va transformar en Cooperativa Agrícola Comarcal de Guissona. A finals de la dècada dels anys setanta, la forta crisi que va afectar l'entitat va acabar comportant el seu tancament. *[JMRM]*

Sindicat Agrícola de Torregrossa

Sindicat creat el juny de 1914, dedicat inicialment a la producció i la venda d'oli d'oliva. Des de 1920, el sindicat cooperatiu ja comptava amb un nou molí d'oli d'estil modernista construït per l'arquitecte Cèsar Martinell i l'any 1927 ja tenia 169 socis. Cap a 1956, el Sindicat de Torregrossa, ara sota la denominació Cooperativa del Camp de Torregrossa, constava, segons dades del Sindicato Nacional del Olivo, com la vuitena empresa lleidatana del sector pel que fa a capacitat de mòlta (10.240 quilograms cada 8 hores). L'any 1977, l'antic Sindicat es transformava en Foment Agrícola Les Planes, SCCL, una nova societat cooperativa ubicada en nous terrenys i dedicada a la producció de fruita, cebes, cereals i alfals. Amb un total de 363 socis, la nova cooperativa encara mantingué el molí d'oli en actiu, si bé només estava dedicat a premsar les olives dels socis. La producció mitjana anual d'oli era d'unes 23 tones mètriques, les quals eren obtingudes mitjançant el sistema tradicional de producció (mòlta i premsat). *[RRM]*

Sindicat Agrícola Foment Maialenc

Fundat l'any 1917 sota l'impuls del mestre nacional Eliseu Sales, el Sindicat tenia com a objectiu un macroprojecte econòmic, social i cultural. Així, publicà el periòdic *El Propulsor Mayalense*, organitzà diverses conferències d'enginyers agrònoms, s'adherí a l'IACSI el 1923 i s'integrà a la Federación de Sindicatos Agrícolas de España el 1924. Immediatament després de la Guerra Civil, reprengueren l'activitat tot passant a denominar-se Cooperativa del Camp Foment Maialenc, però limitant les activitats exclusivament en el terreny econòmic. Membre de la DO Borges, posteriorment DOP les Garrigues, comercialitzà el seu oli verge extra amb la marca Baró de Maials. *[JJMG]*

Sindicat Agrícola Olier de Llardecans

El Sindicat, conegut com a *Molí de Ferro*, fou constituït el 22 de febrer de 1920 per 25 socis que pertanyien a cases mitjanes i riques del poble, cadascun dels quals en tenia un títol, excepte dos socis que en compartien un. L'oli no es venia en comú sinó que cadascú ho feia pel seu compte i risc i, després de la Guerra Civil, sols funcionà, molt precàriament, un parell d'anys. De fet, s'acabà dissolent i bona part dels seus membres s'incorporaren a la Cooperativa del Camp de Llardecans, que el 1951 començà a elaborar oli. Després de vendre'l durant anys a l'engròs, posteriorment comercialitzà l'oli verge extra al detall amb la marca Rajolí d'Or a través de la cadena Plus. *[JJMG]*

Sindicat General de Regants del Canal d'Urgell

La construcció del canal d'Urgell (1853-1861) per

la Sociedad Canal de Urgel i el Conveni de Madrid (1862) entre aquesta i els futurs regants, que regulava el cabal dels regs i el pagament d'un novè dels fruits posaren en marxa els nous regs. El reglament de 24 d'agost de 1863 fixava les atribucions del sindicat general així com les de la comunitat de regants i la societat concessionària. Els regants es constituïen en una comunitat i la gestió concreta s'atribuïa a sindicats particulars, els síndics dels quals s'elegien per votació entre els candidats, que havien de posseir almenys 15 jornals de terra. Els síndics particulars elegien cinc síndics generals, els quals havien de tenir almenys 50 jornals. El sindicat general tenia les atribucions de representació, defensa de la comunitat, neteja dels desguassos principals, distribució de les aigües i policia de regs i inspecció dels comptes dels sindicats particulars. El 1898 s'havien constituït nou dels deu sindicats particulars aprovats. El sindicat general jugà un paper molt important entre 1882 i 1888 i evità que fos definitiva la inclusió de la societat concessionària en els beneficis de la Llei de Canals de 1870, que hagués significat passar d'una concessió de 99 anys a una de perpètua, i un augment molt gran dels drets que havien de pagar els regants a l'esmentada companyia. El 1925, el Sindicat General aconseguí la concessió del cabal per dotar el canal auxiliar —que es construí entre 1929-1932—, tot i que tingué garantit el suport tècnic de la societat concessionària del canal principal. Des de l'inici de la Segona República, els regants s'oposaren al control del sindicat per part de les elits de l'Urgell. Aquesta conflictivitat acabà el 1934 quan la Generalitat dissolgué el sindicat i atribuí a la societat concessionària la gestió i cobrament de la neteja de la xarxa i, a més, es permeté transformar el novè en una quantitat en diner. A començament dels anys cinquanta es produí un altre conflicte entre regants i concessionària, després que el Sindicat General hagués acceptat un augment dels pagaments dels regants. A partir de 1965, quan el canal d'Urgell passà a l'actual Comunitat de Regants, la Junta Central s'anomenà Sindicat de Regs de la CGRCU, i començà una nova situació en la qual ja no hi hagué una empresa privada propietària del canal. Han estat presidents del Sindicat General personatges rellevants de les elits de ponent, com Ramon Felip Galícia (1914-1931) i Francesc Macià Llussà, president d'una comissió gestora (1933). A partir de 1965, destaquen Josep Solans Serentill, Josep Cortés Torras i Jaume Culleré Calvís. *[EVR]*

Sindicat Provincial de Fariners

Agrupació de fabricants de farina creada en diferents províncies espanyoles per reial decret de 10 d'agost de 1918. Fou una de les diverses mesures d'intervenció en el mercat adoptades pel govern Maura per fer front a l'increment de preus dels productes agraris durant els anys posteriors a la Primera Guerra Mundial. L'esmentat reial decret establia l'obligatòria sindicació dels fabricants de farina al corresponent Sindicat Provincial de Fariners, una institució a la qual va atorgar el paper d'únic comprador de blat. Al mateix temps, també dictaminava que aquest sindicat havia de comprar el blat al preu fixat oficialment per la Comisaría General de Abastecimientos, que era l'encarregada de subministrar el blat als fabricants de farina, que l'havia de distribuir segons la potència industrial i la producció mitjana de cadascuna de les farineres, i que els fabricants només podien produir un únic tipus de farina. Uns mesos més tard, atenent les demandes dels fabricants i dels mateixos agricultors, el ministeri d'Abastaments va emetre la reial ordre d'11 de gener de 1919 mitjançant la qual s'ampliaven les zones de compra dels sindicats provincials. D'aquesta manera, en el cas del sindicat de fariners de Lleida es va permetre que a més de la seva província també pogués comprar blat a Osca i Terol. La creixent intervenció governamental en la política agrària va generar un ampli moviment de protesta entre la pagesia, i la lleidatana no en va ser una excepció. Els anys posteriors a la Primera Guerra Mundial van ser un període de forta expansió del cooperativisme agrari a les terres de Lleida. Finalment, el 14 d'agost de 1919, mitjançant una nova Reial Ordre, els Sindicats Provincials Fariners van ser substituïts per unes comissions de compra que havien d'estar integrades per representants dels fariners, agricultors i consumidors. *[JMRM]*

Siré Cabré, Rosa

Lleida, el Segrià, 1944

Artista. Filla del periodista Josep Siré Pérez. Fou una de les protagonistes més rellevants de la transició ar-

tística a la Lleida dels anys setanta i una figura cabdal a l'hora de parlar de la difusió dels moviments artístics d'avantguarda que havien de conduir la ciutat cap a la dècada dels vuitanta. Des de la seva primera exposició al Museu d'Art Abstracte de Conca —instal·lada poc després a la Petite Gallérie de l'Alliance Française de Lleida— el seu treball descriu la progressiva i acurada edificació d'una trajectòria singular, a cavall entre l'ordre constructiu i la riquesa cromàtica, en què recerca, procés, intuïció i sentiment viatgen plegats per definir un llenguatge artístic molt personal. La seva activitat s'inicià a finals dels anys seixanta, amb un marcat caràcter informalista. Més tard tingué un procés de simplificació en què la taca i l'estructuració sentimental de l'espai adquirien tot el protagonisme. En els darrers anys, Siré dedicà una especial atenció al món del gravat, aprofundí en el seu vessant didàctic i es convertí en punt de referència per a tota una nova generació de gravadors. L'any 2000 li fou atorgat el Premi d'Arts Plàstiques Medalla Morera en reconeixement a la seva trajectòria. *[FGG]*

Siré Pérez, Josep

Reus, el Baix Camp, 1909 - Lleida, el Segrià, 1995

Periodista. Pare de l'artista Rosa Siré Cabré. Va ser una de les figures més actives del periodisme lleidatà del segle XX, cosa que es demostra arran de les nombroses iniciatives professionals i socials que va dirigir i presidir, alhora dels càrrecs que va exercir. Va arribar a Lleida per participar en la refundació de l'emissora EAJ 42 Radio Lérida (1941). Posteriorment fou fundador de l'empresa Publicitat Record (1945); vocal a la Junta Nacional d'Emissores de Radiodifusió (1946); secretari general de I'Exposició Agrícola, Ramadera i Industrial de Lleida (1951); fundador de la Impremta Artis (1952); director del setmanari *Labor*, sota l'empara de Ràdio Lleida (1953); president provincial del Sindicat d'Arts Gràfiques (1961); de l'Agrupació Sindical de Ràdio i Televisió (1963); del Sindicat de Premsa, Ràdio, Televisió i Publicitat (1964); de Creu Roja a Lleida (1966-1993) i de Ràdio Lleida (1954-1976). Per tot plegat, va ser mereixedor de la Medalla d'Or de Creu Roja Espanyola i de la Creu de Cavaller de l'Orde de Cisneros. Juntament amb Romà Sol i Carme Torres, fou autor del llibre *50 anys de Ràdio Lleida* (1986). *[MAM]*

Sirera Jené, Jordi

Barcelona, el Barcelonès, 1911 - Lleida, el Segrià, 1983

Professor de Ciències Naturals i fotògraf. Es llicencià en Farmàcia i Ciències Naturals. Optà per l'ensenyament i ocupà la càtedra de Ciències Naturals de l'Institut de Segon Ensenyament de Lleida, que a partir de l'any 1978 rebé el nom d'Institut Màrius Torres. Ocupà la direcció d'aquest centre entre els anys 1956-60 i 1976-79. A causa de la seva formació, la seva obra fotogràfica girà entorn de la natura. Realitzà nombrosos reportatges de les comarques de Lleida i de tot Catalunya. Fou autor de diversos llibres de text de l'àmbit de les ciències naturals. Amb el seu germà bessó, el fotògraf Ton Sirera, publicà l'obra *Árboles*, un catàleg descriptiu de les principals espècies de Catalunya. Aficionat a la microfotografia, convertí aquest art en element didàctic i il·lustrà diverses obres amb les quals impartia docència. També fou regidor de l'ajuntament de Lleida, elegit l'any 1957 pel terç familiar. *[XGG/EMS]*

Sirera Jené, Ton

Barcelona, el Barcelonès, 1911 - Lleida, el Segrià, 1975

Odontòleg, fotògraf i cineasta. Amb estudis de Filosofia, Dret i Medicina, s'especialitzà i practicà l'odontologia. Pioner en la fotografia abstracta, es féu ressò de les avantguardes, com mostren les imatges anteriors a la Guerra Civil i els seus films de recerca (mostres d'abstracció fílmica serien *Història d'una gota d'aigua* i *El balcó*). Junt amb el seu germà bessó, Jordi Sirera, dedicaren a la natura interessants reportatges. Aquest fou per a ell un tema recorrent, que tingué oportunitat de conrear durant les sortides que féu amb el CEL, tot col·laborant en la refundació de l'entitat alhora que en presidí la secció d'esquí. S'interessà, també, per la fotografia aèria, amb la qual mostrà l'evolució urbanística de la ciutat. La visió realista de molts indrets de Catalunya aparegué plasmada en obres com *Catalunya Visió* (1968-1974) i *Els rius de Lleida* (1973), que publicà amb Josep Vallverdú. Persona polifacètica, conreà la pintura. Exposà el 1962 al Cercle de Belles Arts de Lleida, tot concorrent en diverses ocasions als Premis Maria Vilaltella. Pocs anys abans de morir participà en la creació de la Societat Fotogràfica de Lleida (1972). El seu valuós arxiu conté imatges de l'evolució de la ciutat a partir dels anys trenta. *[XGG/EMS]*

Sirvent Estival, Hermínia

Lleida, el Segrià, 1953

Fotògrafa. Estudià Fotografia a l'EMBA. El 1984 començà com a fotògrafa a l'edició de Lleida d'*el Periódico de Catalunya* i fou, posteriorment, corresponsal, entre d'altres, de publicacions com el *Diari de Barcelona* o *El Observador*. A partir de 1987 cobrí gràficament els actes de l'ajuntament de Lleida, treball que compaginà amb la corresponsalia d'*El País* i *La Terra* (Unió de Pagesos). Documentalista de concerts de jazz, i d'altres actuacions musicals, a les terres de Lleida i fora, creà un important arxiu que li permeté realitzar diverses exposicions sobre aquest tema. Són remarcables, també, les exposicions de tema periodístic, així com els treballs fets per a portades de produccions musicals. Juntament amb el seu marit, Tonet Rufié Jové, crearen el pub Antares (1977) i la Sala Europa (1980-81), dos espais de lleure emblemàtics a la ciutat de Lleida. *[CMC]*

Sistac Sanvicén, Dolors

Lleida, el Segrià, 1922

Escriptora i professora universitària. Casada amb Enric Farreny. Llicenciada en Filosofia i Lletres i Pedagogia, col·laborà a bastament en els mitjans de comunicació. De 1981 a 1984 fou presidenta d'Òmnium Cultural a Lleida. S'inicià com a narradora amb els reculls de relats *Passes de vellut* (1994) i *La vella dorment i altres històries* (1994). És autora d'estudis com *Josep Estadella i Arnó, poeta de Lleida: aspectes diferencials de la seva obra* (1979), *Art o l'avantguarda a Lleida* (1987), *Les cançons de pandero o de tambor: estudi i noves aportacions* (1997, resultat de la seva tesi doctoral) o *Líriques de silenci: la cançó de dona a Safo, Renée Vivien i Maria-Mercè Marçal* (2001). Els seus articles es troben aplegats al volum *La mirada encantada* (2005). L'any 2002 li fou concedida la Creu de Sant Jordi. *[MPT]*

Sistac Vicén, Ramon

Barcelona, el Barcelonès, 1958

Filòleg i professor universitari. Llicenciat (1980) i doctor (1987) en Filologia Catalana, fou professor universitari a Lleida des de 1980, on entre 1995 i 2001 esdevingué el primer director del departament de Filologia Catalana de la UdL, a més de director des de 1993 de l'Oficina d'Estudis de Llengua i Literatura de Ponent i del Pirineu. Especialitzat en dialectologia, és autor de multitud d'articles i, entre altres, dels llibres *El ribagorçà a l'Alta Llitera* (1993) i *El català d'Àneu: reflexions a l'entorn dels dialectes contemporanis* (1998). Membre des de 1999 de la Secció Filològica de l'IEC, dirigí des de la seva creació el 2005 la Delegació a Lleida. El seu origen familiar (Camporrells, la Llitera) el vinculà especialment amb la problemàtica de la Franja de Ponent, on fou considerat un referent acadèmic i intel·lectual. *[ATR]*

Siurana Zaragoza, Antoni

Lleida, el Segrià, 1943

Economista i polític. Llicenciat en Ciències Econòmiques per la UB, treballà d'economista a la Cambra de Comerç i d'Indústria de Lleida entre 1970 i 1978. S'integrà a l'RSDC. Participà al Congrés d'unificació de 1978 que va conformar el PSC-PSOE, en què ocupà diversos càrrecs de direcció i representació. En les primeres eleccions municipals democràtiques de 1979 fou nomenat alcalde de Lleida, mercès al pacte de progrés entre PSC, CDC, ERC i PSUC. Fou reelegit el 1983, si bé perdé l'alcaldia el 1987 per recuperar-la el 1989, fruit d'una moció de censura contra l'alcalde d'aquella etapa, Manuel Oronich (CiU), i mantenir-la ininterrompudament fins el 2003 gràcies a les majories absolutes de 1991 i 1999, i a les majories relatives i el pacte amb Iniciativa per Catalunya de 1995 que renovà el 1999 tot i la nova majoria absoluta, ampliat a ERC el 2003. Diputat al Parlament de Catalunya entre 1984 i 2003, el 2003 fou designat conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca del Govern de la Generalitat, presidit per Pasqual Maragall, i es mantingué en el càrrec fins el 2006. El mateix any va ser nomenat director general d'Aguas de la Cuenca del Ebro SA. Fou membre de la Comissió Executiva i vicepresident primer de la Federació Espanyola de Municipis i Províncies, vicepresident i president (1985-1987) de la Conferència de Poders Locals i Regionals del Consell d'Europa. Com a alcalde, presidí un equip polític i tècnic que promogué l'ordenació del creixement urbà, donà suport a la UdL —l'adquisició de l'edifici del Seminari i la Torre Abizanda per al campus de Cappont, en foren exemples—, vertebrà i dotà d'equipaments i infraestructures els diversos barris i àrees de Lleida i la potencià com a ciutat de serveis. *[MLV]*

Siurana Zaragoza, Víctor

Lleida, el Segrià, 1945-1993

Catedràtic de Lingüística General i activista cultural. De ben jove s'involucrà en la cultura alternativa al règim oficial a través, sobretot, de les Congregacions Marianes del Pare Gabernet i l'Esbart Màrius Torres del Sícoris Club. Doctorat en Filosofia i Lletres per la UB, el 1972 entrà a donar classes de filosofia a la Delegació de Lleida de la Facultat de Filosofia i Lletres de la UAB. Quan aquesta Delegació s'integrà a la UB, el 1975, fou elegit coordinador de Filologia. El 1990 esdevingué catedràtic de Lingüística General. Cap de la Delegació del Col·legi de Doctors i Llicenciats a Lleida, fou un dels promotors de la Intercol·legial de col·legis professionals. Responsable a Lleida del Congrés de Cultura Catalana (1975-1977). Es distingí tant per la seva aposta a favor de la universitat a Lleida com per la seva presència activa en la vida cultural i ciutadana. En unificar-se els centres de la UB sota l'Estudi General de Lleida (1983) va esdevenir-ne ininterrompudament director. L'habilitació de l'antic Seminari de Lleida com a seu dels centres universitaris, adquirit per la Paeria amb la col·laboració econòmica de la Diputació, l'edifici de Medicina, la integració dels estudis d'Infermeria i la creació de les titulacions de Ciències Empresarials i d'Informàtica foren algunes de les fites d'aquesta etapa. Creada la UdL el 1991, fou designat rector-president de la Comissió Gestora per la Generalitat de Catalunya el 1992, tasca que va exercir fins el maig de 1993.

[MLV]

Sociedad del Molino Viejo de Bossòst

Va ser una de les primeres entitats municipals dedicades a la producció d'energia elèctrica a la Val d'Aran. L'any 1912, a més del molí, la serradora i el batà, incloïa sota la seva gestió una turbina que subministrava electricitat al poble. La principal accionista va ser, fins a la dècada dels anys cinquanta, la Sociedad Minera Victoria, que en marxar de la comarca vengué la seva part a un veí del poble, qui encara en conserva la propietat. També en va ser sòcia, tot i que minoritària, Productora Fuerzas Motrices d'Emili Riu Periquet. A inicis del segle XXI continuava en actiu i subministrava el corrent a una part del municipi i estava connectada a la xarxa nacional d'electricitat.

[MPP]

Sociedad Eléctrica de Lleida

Societat creada l'any 1893 per Eusebi Botines, amb participació del banquer lleidatà Jaume Llorens, i sota la gerència del militar valencià Emilio de la Cuadra, amb un capital inicial de 300.000 pessetes. El motiu de la formació de la societat era crear una fàbrica elèctrica aprofitant les aigües del canal de Pinyana i instal·lar una xarxa de distribució a la ciutat de Lleida que substituís l'enllumenat de gas. L'any 1895 ja subministraven energia a la ciutat i Emilio de la Cuadra Albiol va vendre la seva part de la societat per tal d'instal·lar el 1898 una fàbrica d'automòbils a Barcelona. L'escassa capacitat de la fàbrica féu que l'industrial Emili Riu Periquet, amb la seva societat EEC, iniciés tractes amb SEL i, ja a la dècada de 1910, la companyia RFESA, coneguda per la Canadenca, arribà a tancar tractes amb la societat i construí la represa i les comportes sobre el riu Segre, amb el canal de Seròs com a font d'alimentació de la central. L'any 1920 Elèctrica del Cinca i RFESA eren ja les empreses que subministraven electricitat a la ciutat de Lleida.

[JBC]

Sociedad Minera Victoria

La societat, de capital francès, comptà des de 1906 amb cinc concessions situades als municipis d'Arres i de Bossòst, algunes de les quals van començar a ser productives a partir de 1912. El mineral extret era la blenda, amb una riquesa del 40 al 43% de zinc. Els nivells d'extracció van oscil·lar en funció de la demanda del mercat internacional. Suspengué els treballs durant la Guerra Civil i els anys de la segona conflagració mundial. A finals de la dècada dels anys quaranta recuperà l'activitat i romangué en actiu fins el 1952, quan els baixos preus del mercat i la seva escassa competitivitat la portaren a abandonar.

[MPP]

Sociedad particular civil del Molino de Arties

Constituïda com a societat anònima el 5 de novembre de 1922, per veïns d'Arties (la Val d'Aran), amb la finalitat de continuar el tradicional ús comunal de l'antic molí fariner i de la serradora. El conjunt sostret del comú l'any 1855 per la desamortització va ser rescatat pels veïns, agrupats primer en la Comunidad del Molino Viejo de Arties, sense personalitat

jurídica. El 1922 adoptà forma societària amb un capital de 8.600 pessetes. Cadascuna de les 86 accions donava dret a l'ús proporcional dels béns objecte del capital social, és a dir, molí, serradora i des del 25 de novembre de 1921, amb la insta·lació d'una turbina de 170HP, a l'enllumenat domèstic. La construcció de les grans hidroelèctriques a la dècada dels anys quaranta va suposar la fi de la petita centraleta. Més tard es produí el tancament de la serradora i el molí. El 1999 posà fi a la seva trajectòria. *[ERB]*

Sociedad Productora de Fuerzas Motrices, SA

Empresa hidroelèctrica fundada el 1917 per Emili Riu Periquet amb finançament de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad Municipal de Bilbao i sobre la base de les concessions d'aprofitament hidroelèctric de les aigües del riu Flamisell (el Pallars Jussà) i de la Garona (la Val d'Aran). Entre 1917 i 1929 construí les centrals i salts d'aigua de la Pobla de Segur, Congost-Flamisell i Cledes, i hagué de vendre l'energia a RFESA per manca de xarxa de distribució. Fou absorbida i restà com a filial de la Barcelona Traction (RFESA) el 1941. *[JBC]*

Societat Agrícola de Transformació de Baldomar

Celler de la família Porta, de Baldomar (la Noguera), dedicat a la producció de vins des de l'any 1990. L'objectiu, seguint la pràctica d'altres vitivinicultors centreeuropeus, era oferir un producte de qualitat combinant plantacions de vinya pròpies amb les de pagesos de la zona, amb els quals establí convenis. L'àrea de conreu comptava amb un microclima idoni, juntament amb sòls d'argiles i llims, de naturalesa calcària. Inscrit a la DO Costers del Segre, entre les varietats més conreades, de les blanques hi havia el macabeu, muller i pinot, mentre que de les negres el cabernet i el monastrell eren les que abundaven. Els seus vins, Cristiari, Castell de Montsonís i Baldomar van rebre distincions per part del Grup de gourmets, *Revista de Vinos de España* i de Somelier. Del total de la producció embotellada, el setenta per cent es destinava als països europeus i al Japó. *[JFB]*

Societat Anònima Canal d'Urgell (SACU)

Societat per accions creada el 28 de maig de 1853 i constituïda oficialment per reial decret de 28 de març de 1860. Amb un capital social de vuit milions de pessetes repartides entre setze mil accions, els principals accionistes foren la societat Girona Hermanos, Clavé & Cía. (2.500 accions), Manuel Girona (1.100), Ignasi Girona Agrafel (1.100), Jaume Ceriola (1.000), José López Gordo (1.000), Marià Flaquer (800) i Manuel de Lerena (750). Amb domicili social a Barcelona, la societat es va constituir en ser-li transferida la concessió de la construcció i l'explotació del canal d'Urgell. Aquesta llicència, que l'any 1852 havia obtingut la companyia Girona Hermanos, Clavé & Cía. li permetia derivar del riu Segre un total de 33m^3/s. A finals de 1853, les obres del canal es van iniciar seguint el projecte elaborat per l'enginyer Pedro de Andrés Puigdollers i sota la direcció de l'enginyer Domingo Cardenal. La construcció del canal principal va finalitzar el 1861, mentre que la resta d'obres ho feren l'any 1865. El cost final de l'obra va triplicar el pressupost inicial, cosa que significà que haguessin d'acudir en diverses ocasions a l'Estat i a l'emissió d'obligacions per tal de finançar l'obra. Aquest fet va provocar que la societat tingués greus dificultats econòmiques, agreujades pel fet que els seus ingressos depenien d'un cànon establert per l'anomenat Conveni de Madrid. Aquest acord, signat el 17 de febrer de 1862, establia el pagament d'un novè de la collita pels regants. Els problemes inicials vinculats al regadiu van provocar que els ingressos obtinguts fossin insuficients. Les bones expectatives generades per la llei de canals de 20 de febrer de 1870, que establia la perpetuïtat de les concessions i la possibilitat que tenien les empreses concessionàries de canals d'incrementar la contribució als regants, va fer aflorar cert optimisme entre els accionistes. Amb l'objectiu de redreçar el rumb de les seves finances, el 26 de gener de 1871 la societat va presentar suspensió de pagaments, el 17 de juliol del mateix any va reclamar la seva inclusió a la llei de canals de 1870, i el 31 d'octubre de 1871 va signar un nou conveni amb els seus creditors. La publicació del reial decret del 10 de novembre de 1882 que concedia a la Societat Anònima Canal d'Urgell els beneficis que la llei de 1870 atorgava a les empreses de canals va provocar un litigi entre la Societat i els regants que es va resoldre de forma favorable als interessos d'aquests últims, com s'expressa al reial decret d'11 de juliol de 1888.

D'aquesta manera, la Societat Anònima Canal d'Urgell va mantenir la concessió del canal fins a finals de l'any 1963. Pocs mesos després, aquesta va revertir als regants, constituïts en CGRCU. *[JMRM]*

Societat Ateneu de Tàrrega

Va ser fundada l'any 1919, amb voluntat de conjuminar la promoció de la cultura, de les belles arts, del civisme, de l'esport i del lleure. Durant bona part de la seva trajectòria representà una burgesia local il·lustrada, i donà aixopluc a diversos grups i entitats: Grup Escènic de l'Ateneu (*Thespis*), l'Esbart Albada, la BAT, les Joventuts Musicals o els Amics de la Sardana. El primer president fou Samuel Pereña Reixachs. El 1974, Magí Felip Queralt guanyà la primera presidència elegida democràticament. Fou durant el seu mandat que l'Ateneu passà a ser teatre municipal. El 1994 celebrà el 75è aniversari. *[JEM]*

Societat Coral La Paloma

Societat coral creada a Lleida segons els models dels cors fundats per Josep Anselm Clavé. La data de la seva fundació és incerta, però probablement començà a funcionar cap a finals dels anys setanta o principis dels vuitanta del segle XIX. La seva activitat està ben documentada a partir de 1889. Les seves activitats estigueren molt lligades al Centro Republicano Progresista. El seu repertori estava basat sobretot en peces de Clavé i del repertori característic del moviment claverià. En les seves actuacions hi intervenia sovint la Banda Popular que dirigia Ramon Roig. Amb el temps va convertir-se en una entitat central en la vida social i recreativa de la ciutat. *[MBT]*

Societat Coral La Violeta

Societat coral inspirada en el model instaurat per Josep Anselm Clavé. Fou fundada per Francesc Besa l'any 1895, qui en fou el director, i estava formada fonamentalment per obrers. Va participar en diverses trobades de cors Clavé i va convertir-se en un important referent de la vida social i cultural de la Lleida de principis de segle. L'any 1915 es refundà amb el nom d'Orfeó Lleidatà de la Societat Coral La Violeta i l'any 1919 prengué el nom d'Orfeó Lleidatà. L'any 1923 hi va haver un intent de recuperar el nom de La Violeta per a un nou projecte de cor de Clavé, però aquesta segona etapa va estar marcada pels conflictes i els desencontres interns i amb altres entitats corals ciutadanes. *[MBT]*

Societat Fotogràfica de Lleida

Fou fundada el 1971 amb la intenció d'aglutinar els aficionats a la fotografia de Lleida. Els fundadors foren Quique Jené Vila i Salvador Gili Marqués. Ben aviat incrementà de forma espectacular el nombre de socis, fins a arribar a ser una de les primeres societats fotogràfiques del país. Fins a finals dels anys 80 aconseguí nombrosos èxits en exposicions, concursos, conferències i altres activitats, i tingué local propi al carrer Major de Lleida. També foren membres destacats de la Societat Vicent Toledano, Antonio Santacana, Josep Barberà, Manel Rey-Cascales, Josep Sarrate, Gonzalo Vinagre, Ton Sirera i Toni Prim Ortiz, entre altres. Arribats als anys 90, la societat ja no realitzava cap activitat. *[XGG]*

Société Anonyme des Mines et Fonderies de Zinc de la Vielle Montagne

Important empresa belga, fundada l'any 1837 a Angleur, prop de Lieja, que entre la segona meitat del segle XIX i la primera meitat del segle XX va controlar la mineria i la fundició del zinc a nivell mundial. Tingué una important presència a ambdós vessants pirinencs. A la Val d'Aran, tot i que només va operar directament com a titular sobre unes poques concessions mineres durant un temps molt limitat, fou l'empresa que indirectament va controlar el sector, generalment comprant la major part de les produccions d'altres companyies, bé com a arrendatària de concessions mineres d'altres titulars (a Liat, Montoliu i Bossòst) o a través de societats filials (Sociedad Miniera de Victoria entre d'altres). *[ERB]*

Sol Ballespí, Josep

Lleida, el Segrià, 1898-1961

Advocat, historiador i polític. Pare de l'advocat i historiador Romà Sol Clot i fill de l'advocat i polític Josep Sol Mestre. Llicenciat en Dret i Filosofia i Lletres per la UB, exercí durant molts anys la secretaria de la Cambra de Comerç i Indústria, del Col·legi Oficial d'Advocats i de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Lleida. Abans de la Guerra Civil, i a l'ombra del seu pare, milità a la Lliga Regionalista. Amb el règim

franquista ocupà el càrrec de Delegado de Justicia y Derecho de FET-JONS (1938-1939), fou diputat provincial (1940-1943) i primer tinent d'alcalde a l'ajuntament de Lleida (1943-1961). Soci del Casino Principal, la seva activitat civicocultural fou àmplia: participà en la fundació de l'Ateneu Lleidatà (1925), els Amics dels Museus (1935), el Caliu Ilerdenc —*Ilergeta*— (1941), l'Associació de Bibliòfils (1944) i el Cercle de Belles Arts (1946). Com a diputat, impulsà la creació de l'IEI (1942), del qual fou conseller de número i vicepresident fins a la seva mort i al capdavant de la secció d'Investigacions Històriques animà els seminaris d'història i de bibliografia lleidatana, impulsà les investigacions d'arqueologia, prehistòria lleidatana i numismàtica, col·laborà a la revista *Ilerda* i fou col·leccionista de llibres i periòdics lleidatans. *[JGS]*

Sol Clot, Romà

Lleida, el Segrià, 1927-2009

Advocat i historiador. Fill de Josep Sol Ballespí, fou el darrer membre d'una nissaga molt important en la vida política i cultural de la Lleida contemporània. Estudià Dret a la UB. Secretari de la Junta de Sequiatge del Canal de Pinyana, delegat provincial del Frente de Juventudes, regidor de l'ajuntament de Lleida pel terç familiar (1966-73), conseller de l'IEI i membre de la seva Junta Rectora (1995-97 i 1999-01). Present en el món associatiu catòlic i cultural de la ciutat, presidí el Cercle de Belles Arts. Milità a UDC. Publicà els llibres *150 años de prensa en Lérida* (1964), *Quatre polítics lleidatans* (1987) i, amb la seva esposa Carme Torres, *Historia de un canal 1157-1974* (1974), *Lleida i el fet nacional català (1878-1911)* (1978), *Lleida en temps de la Mancomunitat de Catalunya (1913-1924)* (1989), *Crònica del Bisbat de Lleida* en l'obra col·lectiva *L'Església catalana durant el franquisme, 1939-1975* (2005), entre altres, i nombrosos articles de divulgació en la premsa local. Col·laborà en el *Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya*. Impulsà i codirigí l'obra col·lectiva *Arrels cristianes, presència i significació del cristianisme en la història i la societat de Lleida*, promoguda pel bisbat. Obtingué la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (2003), la Medalla d'Or de la UdL (2004) i la Medalla d'Or de la Paeria al mèrit cultural (2005). Casat amb la historiadora Carme Torres Graell, el matrimoni donà el seu fons bibliogràfic, hemerogràfic i documental a la UdL l'any 2004. *[MLV]*

Sol Mestre, Màrius

Lleida, el Segrià, 1869-1936

Propietari i polític. Fill de Josep Sol Torrents i germà de Romà Sol Mestre. Militant del Partit Liberal, abandonaria aquesta formació cap a 1917 per passar a titular-se liberal autonomista. Posteriorment ingressaria a la Lliga Regionalista. Va ser escollit regidor de la Paeria de Lleida en les eleccions de 1905, desembre de 1909, 1913, 1917 i 1931. El 1931 va ser nomenat regidor per mandat governatiu. En les eleccions municipals de 1922 va ser derrotat. Dins l'ajuntament va exercir l'alcaldia mitjançant nomenament de reial ordre des del novembre de 1909 fins el gener de 1912. Posteriorment seria quart tinent d'alcalde durant els biennis 1918-20 i 1920-22 i breument durant el mes de març de 1930, aquest darrer cop per nomenament governatiu. Entre aquesta darrera data i la proclamació de la República va exercir la segona tinència d'alcaldia mercès a un nomenament de reial ordre. Morí víctima de la repressió revolucionària el desembre de 1936. El seu gendre, Pablo Valledor Díaz (casat amb Mercedes Sol Pagan, una de les fundadores de la Secció Femenina local), formava part del grup fundador de Falange Espanyola a Lleida i també va morir per l'acció de la violència revolucionària el 5 d'agost de 1936. *[JAS]*

Sol Mestre, Romà

Lleida, el Segrià, 1870-1951

Advocat i polític. Fill del cap del Partit Liberal, Josep Sol Torrents, pare de Josep Sol Ballespí i germà de Màrius Sol, s'inicià políticament a les files d'aquesta formació fins que, el 1917, s'afilià a la Lliga Regionalista. Regidor liberal a l'ajuntament de Lleida entre 1899 i 1903, fou nomenat alcalde de la capital el 1901. Fou elegit diputat provincial pel districte de Balaguer el 1913, 1917 i 1921. Entre 1919 i 1923 va ser president de la Diputació de Lleida. Secretari primer del primer consell executiu de la Mancomunitat (1914), va estar sempre present en aquest òrgan de govern, on ocupà la vicepresidència primera (1917) i, posteriorment, la Conselleria de Cultura (1920 -1923). Presidí l'Assemblea de la Mancomunitat entre 1917 i 1919, càrrec que deixà en ser elegit pre-

sident de la Diputació Provincial de Lleida. Exercí accidentalment la presidència de la Mancomunitat durant uns mesos abans de la mort d'Enric Prat de la Riba i els tres mesos posteriors, fins a l'elecció de Josep Puig Cadafalch. Amb el seu pare fundà i dirigí *El Pallaresa*, òrgan del Partit Liberal (1895-1901) i formà part de la redacció dels setmanaris *La Mala Semana* i *Lleida Catalana*. Fou secretari del Sindicat General de Recs del Canal d'Urgell i president de la Junta Directiva del Casino Principal (1915). Detingut i processat per la dictadura de Primo de Rivera, el 1930 va ser diputat de la nova corporació provincial en representació del Col·legi d'Advocats, institució que presidí en diverses ocasions. El 1932 va ser elegit diputat al Parlament de Catalunya per la circumscripció de Lleida com a representant de la Lliga Regionalista. L'esclat de la guerra, junt amb els problemes que patí a la vista, l'allunyaren de la vida política en els darrers quinze anys de la seva vida.

[CMC]

Sol Torrents, Josep

Lleida, el Segrià 1843-1921

Polític, industrial i home de negocis. Pare de Màrius i Romà Sol Mestre. Maçó de la lògia lleidatana Amigos de la Libertad. Propietari de la impremta Josep Sol i fill, que el 1865 fundà amb el seu pare, Josep Sol Bertran, prosseguí amb el negoci familiar i el 1893 s'associà amb Jaume Benet per constituir la raó social Sol i Benet, que durà fins el 1925. Present a la vida cívica i cultural, fou animador de la Societat Literària i de Belles Arts, col·laborador del diari *Aquí Estoy* i de la *Revista de Lleida*, fundà el 1895 el diari *El Pallaresa* i participà en la fundació del setmanari *La Mala Semana*. Membre de la Junta Provincial d'Agricultura, Comerç i Indústria (1868-1870) i de la Societat d'Amics del País, institució de la qual fou tresorer (1882) i vicepresident (1877). President de la Cambra de Comerç i Indústria (1899-1919) i impulsor del Montepío de Lleida (1901). Políticament s'inicià en el camp del republicanisme d'Emilio Castelar i esdevingué alcalde de la ciutat durant la Primera República (1873). Fou nomenat de nou alcalde el 1893, moment del trànsit del republicanisme a les files del Partit Liberal. Va ser elegit diputat provincial entre 1896 i 1905 pel districte de Balaguer. El 1901 va ser proposat per la Unió Nacional de Basilio Paraíso com a candidat a l'escó parlamentari de Lleida, acta que no aconseguí guanyar fins a les eleccions generals de 1905. Organitzador nat de les forces liberals, va ser elegit, el 1917, president del comitè provincial del Partit Liberal Autonomista i cap de la seva comissió executiva. *[CMC]*

Solà Cortassa, Joan

Bell-lloc d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1940

Filòleg i professor universitari. Doctor en Filologia Catalana per la UB i màster en Lingüística General per la Universitat de Reading (el Regne Unit). Dedicà bona part de la seva trajectòria professional a la gramàtica catalana, especialment a l'estudi i el desenvolupament de la sintaxi. Col·laborador habitual de premsa i autor de nombrosos llibres de divulgació, d'entre les seves obres cal destacar *Estudis de sintaxi catalana* (1972-1973), *Del català incorrecte al català correcte* (1977), *Sintaxi generativa catalana* (1986), juntament amb Sebastià Bonet Espriu, *Estudis d'història de la llengua catalana* (1991) i *Converses lingüístiques* (1999). Rebé el Premi Crítica Serra d'Or l'any 1999 per l'obra *Història de la lingüística catalana 1775-1900*, escrita juntament amb Pere Marcet Salom. Dirigí la *Gramàtica del Català Contemporani* (2002), Premi Sanchis Guarner. Des de 1999 fou membre de la Secció Filològica de l'IEC, on dirigí l'elaboració de la nova gramàtica normativa. L'any 2003 fou mereixedor del Premi Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya al mèrit científic i tecnològic. L'any 2005 li va ser concedida la Creu de Sant Jordi i el 2009 el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. *[MAM]*

Solana Fortuño, Francesc

Barbastre, Osca, 1932 - Lleida, el Segrià, 1985

Empleat de banca i activista politicosindical. Ingressà a l'HOAC a finals dels anys cinquanta i en fou president a Lleida fins el 1964. El 1960 fou elegit president del Sindicat Provincial de Banca, Borsa i Estalvi i vicepresident el 1971 de la Unió de Tècnics i Treballadors del mateix sindicat. Col·laborà intensament amb les clandestines CCOO, fou membre de les Comissions Cíviques, auspiciades pel PSUC i participà en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida el febrer de 1972. El 1971 va ser un dels primers membres que conformaren el Bloc Popular

de les terres de Lleida, embrió a Lleida del posterior RSDC. Tanmateix, si bé participà en la seva constitució, no s'hi incorporà. Posteriorment, ingressà al PSC (C). Des del 1979 fins el 1985 fou regidor de Finances de l'ajuntament de Lleida per la llista del PSC-PSOE. *[AJM]*

Solanas Puiggrós, Alfons

els Prats de Rei, l'Anoia, 1942

Polític. Fou escollit alcalde de Vallbona de les Monges (l'Urgell) la primera legislatura democràtica (1979-1983) encapçalant una llista d'independents. Repetí com a alcalde entre 1983 i 1987 i fou també diputat provincial per la junta electoral de Cervera. L'any 1987 s'afilià a UDC i continuà com a alcalde de la localitat fins a la legislatura 1995-2003. En aquest període, i com a diputat provincial, ocupà la vicepresidència segona de la Diputació de Lleida. *[JCE]*

Solans Serra, Josep

la Parròquia d'Hortó, l'Alt Urgell, 1917 - Lleida, el Segrià, 1999

Llicenciat en Filologia Clàssica i professor. Home d'extens bagatge cultural i d'interessos amplis, destacà en àmbits tan diversos com la música, la filosofia, l'astronomia, les matemàtiques i les llengües clàssiques. La seva trajectòria docent començà el 1937 com a professor de llatí al Liceu Escolar i acabà el 1985 com a catedràtic de llatí a l'institut Samuel Gili Gaya, on havia arribat l'any 1968, després d'haver impartit docència en diversos instituts de Catalunya. Cofundador i professor del col·legi Sant Jordi (1953) i un dels impulsors de la creació de l'Escola Espiga (1967). Les lliçons particulars del professor Solans foren una de les activitats més popularment conegudes i reeixides. També exercí com a professor ajudant a l'Escola Normal (1959-1961) i a l'Estudi General de Lleida (UAB). Fou guardonat, entre altres distincions, amb la Medalla Francesc Macià a la docència (1996), la Medalla de la Ciutat de Lleida al mèrit educatiu (1997) i el Premi Ramon Fuster (1998). *[RRJ]*

Soldevila Carrera, Manuel

Lleida, el Segrià, 1874-1913

Comerciant i polític. De família acomodada amb negoci obert al carrer Major, estudià Dret a Barcelona, tot i que mai féu de l'advocacia una professió. Obrí una sabateria a la part baixa del carrer Cavallers i, en els anys a cavall d'un segle a l'altre es dedicà a refer les restes del desintegrat republicanisme lleidatà. Arrenglerat amb el federalisme, el 1901 era vicepresident del Comitè Local del Partit Federal. Aquest mateix any, a la seva rebotiga sembla que nasqué Joventut Republicana de Lleida, entitat de la qual va ser el primer president, tot adherint-hi la Unió Republicana que s'havia articulat sota el lideratge de Nicolás Salmerón. El 1903 va ser elegit regidor per Unió Republicana. El 1903 i el 1905 intentà fer el salt a la política estatal i es presentà com a candidat a Corts per les Borges Blanques, però va ser derrotat. Mentre havia esdevingut seguidor d'Alexandre Lerroux i, tal com va fer el sector del republicanime català que s'arrenglerava al voltant d'aquest capitost, votà en contra de l'adhesió de la Junta Provincial d'Unió Republicana de Lleida a integrar-se en la coalició electoral de la Solidaritat Catalana, formada per concórrer a les eleccions de 1907. El 1908 se separà de Joventut Republica, entitat que s'havia decantat en pro de la Solidaritat, i creà el PRR de Lerroux a Lleida, on aconseguí una important projecció pública. El maig de 1909 i el 1911 va ser elegit regidor a l'ajuntament de Lleida. Traspassà quan tot just comptava 39 anys. *[CMC]*

Soldevila Claver, Ramon

Lleida, el Segrià, 1828-1908

Hisendat, advocat i polític. Amb una perllongada carrera professional i política, se l'anomenava *el Pare etern*. En l'exercici de la seva professió s'inicià com a passant en el bufet de l'alcalde Manuel Fuster, des d'on arribà al deganat del Col·legi d'Advocats. Entrà des de molt jove en política local i fou elegit regidor i nomenat alcalde el 1856 i el 1874. Diputat provincial durant la Gloriosa Revolució, fou partidari de Prim i del govern provisional de Serrano (1868-1869). Amb la Restauració Monàrquica es declarà canovista i esdevingué el cap indiscutible del Partit Conservador a Lleida, càrrec que ostentà fins a la seva mort. Fou l'home que juntament amb el liberal Miquel Agelet Besa representà el torn dinàstic en aquestes terres. Derrotat als comicis generals de 1891, va aconseguir l'escó parlamentari pel districte de Lleida en les eleccions generals de 1876, 1879, 1884 i 1896. *[CMC]*

Soldevila Tomasa, Ramón

Sant Mateu de Bages, el Bages, 1919

Advocat i polític, fill d'un membre de la Lliga Regionalista de Manresa. S'afilià a FET-JONS, on gaudí de la protecció del manresà dirigent falangista Manuel Calviño de Sabucedo Gras, i fou assessor legal de la CNS. Entre 1952-55 i 1960-61 fou elegit regidor pel terç familiar a Manresa i ocupà el càrrec de primer tinent d'alcalde. Alcalde de Manresa entre 1964 i 1975, l'any 1964 també fou designat diputat provincial. Fou designat sotsgovernador de la província de Barcelona per Rodolfo Martín Villa (1975). El 1977 fou promocionat a governador civil de Lleida, càrrec que ocupà fins el 1979. *[JCE]*

Solé Barri, Felip

Lleida, el Segrià, 1905? - ?

Empleat de banca i dirigent socialista de Lleida. Procedent del CADCI, fou president de la UGT lleidatana i un dels impulsors de la refundació de la USC local el 1933. Després dels Fets d'Octubre de 1934 fou acomiadat de la Banca Arnús. Va ser regidor, en representació del PSUC, a l'ajuntament de Lleida constituït el 23 d'octubre de 1936, en el qual encapçalà el departament d'Agricultura. Durant la Guerra Civil també fou delegat de la Generalitat a la banca local. *[JSSJ]*

Solé Cebrià, Josep

Empleat de banca i dirigent socialista a Lleida. Fou president del CADCI quan aquest s'organitzà a la capital del Segrià el 1919. Posteriorment, va entrar a l'Agrupació Socialista de Lleida, fundada el 1931, en representació de la Secció d'Empleats de Banca de la UGT i fou escollit membre de la seva junta directiva i del comitè regional del PSOE. Fou candidat pel partit socialista a les eleccions al Parlament català de 1932 i a les legislatives de 1933 a la llista del Front Obrer i Pagès (aliança electoral PSOE-BOC). *[JSSJ]*

Solé Mir, Joaquim

Lleida, el Segrià, 1956

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1984. Treballà com a tècnic al Servei d'Arquitectura del departament de Sanitat i Seguretat Social (1982-1990) i fou col·laborador de l'oficina del Centre Històric de Lleida per treballs al programa ARI, així com amb l'empresa CASA, Consultors i Arquitectes SL en la redacció de projectes relacionats amb el camp hospitalari, àmbit en el qual resultà guanyador del primer premi en el Concurs Internacional del Nou Hospital d'Andorra (1986) i del Concurs del Nou Hospital de l'Esperit Sant de Santa Coloma de Gramenet (1999), entre d'altres. D'ençà de 1991 compartí despatx professional amb l'arquitecte Joan Artigues Artigas. Destaquen entre les obres conjuntes els Centres d'Atenció Primària de la Bordeta-Magraners (1991-1993) i la reforma i ampliació del de Mollerussa (1994-95), l'edificació del centre de cultura Lo Casino d'Alcarràs (1996), projecte seleccionat en la Primera Mostra d'Arquitectes del COAC (2004), i l'ampliació i reforma del CEIP Jaume Balmes de Cervera (2001-03), projecte amb el qual quedaren finalistes en la mateixa mostra, així com la placeta i mitgera homenatge al *Noi del Sucre* al centre històric de Lleida. *[MaSM]*

Solé Olivé, Felip

Sants, el Barcelonès, 1890 - Lleida, el Segrià, 1947

Pedagog i polític. Arribà a Lleida per exercir de professor a l'Institut. El 1918 impulsà la fundació de l'Escola d'Arts i Oficis, que dirigí. També fou director de l'Escola Normal Superior masculina de Lleida des de la seva fundació l'any 1913. Patí una primera destitució el febrer de 1924 per ordre de la Direcció General de Primer Ensenyament. Recuperà el càrrec el mes de maig de 1930 fins que el Comitè de Salut Pública el destituí uns dies després de la proclamació de la República. El comitè assegurava que el relleu responia a una reorganització de l'Escola i no a reserves respecte a la persona de Solé. Recuperà el càrrec el 1934, el tornà a perdre amb la Guerra Civil, quan fou depurat, i l'ocupà novament en la postguerra. Havia estat secretari i president de la junta directiva de la Lliga Catalana entre el març de 1933 i el febrer de 1934, a més de regidor a l'ajuntament governatiu de 1935 (ja havia estat candidat a les municipals de 1931 per la Lliga Regionalista). Des de la dècada dels anys deu participà activament en la vida ciutadana i associativa de Lleida: CEL (que presidí), Ateneu Lleidatà, l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana o la col·lecció editorial Biblioteca Lleidatana, entre d'altres. També participà en la fundació de l'IEI el 1942. *[JSSJ]*

Solé Rocafull, Josep

València, 1895 - França, 1949

Ferroviari i dirigent sindical. Fou elegit president de la UGT a Lleida, en fundar-se aquest sindicat el 1921. Va ser represaliat per la companyia ferroviària per participar en la revolució d'octubre de 1934 a Lleó, on havia estat traslladat a principis dels anys vint. Durant la Guerra Civil residia novament a Lleida. Va ser secretari general del comitè comarcal de la UGT, a més de militar al PSUC. El 1938, després que una part de la província fos ocupada, fou secretari general del comitè comarcal Segrià-Urgell de la UGT i secretari de relacions del PSUC. Després de prendre part activa en la direcció de la revolució a Lleida fou designat regidor el 3 de febrer de 1937, si bé ja no continuà després de la crisi municipal provocada pel PSUC el maig del mateix any. Així mateix, en alguna ocasió fou comissari accidental de la Generalitat a Lleida en absència de Joaquim Vilà. Exiliat a França, va morir en un accident. *[JSSJ]*

Solé Sabarís, Felip

Lleida, el Segrià, 1915

Metge i polític. Lluità a la Guerra Civil amb el grau de tinent. Participà en la constitució de l'Assemblea de Catalunya el novembre de 1971. Elegit senador per l'Entesa dels Catalans, dins el PSC (C), en la legislatura constituent (1977-1979), també fou regidor de l'ajuntament de Barcelona el 1979. El 1983 deixà la militància al PSC-PSOE i s'incorporà a NE. *[AJM]*

Solé Sabaté, Josep Maria

Miralcamp, el Pla d'Urgell, 1950

Catedràtic d'Història Contemporània de la UAB. Fou el primer director del Museu d'Història de Catalunya (1996-2000). Ha estat també el primer director del Museu de la Casa Canal de Mollerussa. Col·laborador periodístic, dirigí i conduí el programa *Postres de Músic* a Catalunya Ràdio (1993-2004) i presenta des de 2002 el programa *L'Entrevista* a la Xarxa de Televisions Locals de Catalunya. Especialista en la Guerra Civil i la postguerra, és autor de la pionera recerca *La repressió franquista a Catalunya, 1938-1953* (1985). Entre les seves obres figuren *Catalunya sota les bombes 1936-1939*, (1986, Premi de Recerca de Catalunya), *La repressió a la reraguarda de Catalunya (1936-1939)* (1989-1990), *España en llamas. La guerra civil desde el aire* (2003), compartides amb Joan Villarroya. També ha estat director i coautor d'altres obres col·lectives com *Història de la Generalitat de Catalunya i els seus Presidents* (2003) o *La Guerra Civil a Catalunya (1936-1939)* (2004-2005). *[CAR]*

Soler Manonelles, Urbici

Ferran, la Segarra, 1890 - EUA, 1953

Escultor. Format a la Llotja (Barcelona), treballà com a escultor a diverses capitals europees (París, Viena, Budapest). Es traslladà a Buenos Aires el 1925, on col·laborà amb el Casal Català de la ciutat. Després d'haver recorregut diversos països d'Amèrica per complementar la seva formació, fundà una escola d'escultura a Califòrnia (EUA). L'any 1932 fou expulsat dels EUA per la legislació americana sobre immigració. Fou professor de l'Acadèmia de Belles Arts d'Oxaca (Mèxic) i l'any 1937 s'establí de forma definitiva a El Paso (Texas), on va treballar també com a professor al College of Mines and Metallurgy. La seva producció artística es caracteritza pel realisme del seus retrats escultòrics, entre els quals destaquen *Caupolicán*, *Nezahualcoyotl*, així com retrats d'autoritats i personalitats. La seva trajectòria personal fou reconeguda per la Texas Historical Comission, l'agència estatal per a la preservació del patrimoni històric i cultural. *[JCE]*

Soliva Vidal, Ramon

Cabdella, el Pallars Jussà, 1912 - Barcelona, el Barcelonès, 1973

Militar. Estudià al seminari de la Seu d'Urgell (1924-1930). De retorn a la Pobla de Segur, alhora que treballava a Riegos y Fuerzas del Ebro, promogué l'entitat nacionalista Palestra. Durant la Guerra Civil ingressà al PSUC i arribà a general de divisió de l'exèrcit que comandava Líster. S'exilià el 1939 i passà per Algèria i França. S'establí definitivament a l'URSS. Ingressà a l'Acadèmia Frunze (URSS), centre de formació militar del més alt nivell. En finalitzar la Segona Guerra Mundial es traslladà a París per formar part de la comissió politicomilitar que coordinava les activitats guerrilleres del maquis. Actuà com a assessor militar a Cuba. Tornà el 1969 i s'instal·là definitivament a Barcelona el 1970. *[JCE]*

Solsona Duran, Josep

Barcelona, el Barcelonès, 1931 - Cervera, la Segarra, 1975

Poeta. Format en una de les llars més cultivades de la burgesia cerverina, Josep Solsona estudià el batxillerat i es llicencià en Filosofia i Lletres (Romàniques) a Barcelona. Allí inicià la seva intermitent producció poètica, d'influència simbolista, però allí també començaren, arran d'uns exercicis espirituals amb els jesuïtes durant el batxillerat, les seves crisis nervioses, que derivaren en una severa malaltia mental. Després d'alguns viatges a Alemanya, París i el Pirineu català, visqué reclòs a la casa pairal de Cervera, des d'on pogué encara supervisar l'edició del llibre *Poemes* (1971), promogut pel seu amic Josep M. Razquin Jené. Pòstumament, la Biblioteca de Cervera i la Segarra publicà una *Antologia poètica* (1985), a cura de Montserrat Pont. *[ATR]*

Soria Cuartero, Miquel Àngel

Lleida, el Segrià, 1946

Professor i polític. Militant del PSUC des de 1970, i posteriorment del PCC i d'EUiA, ha estat el primer alcalde de Catalunya per aquesta formació. Mestre a Balaguer i alumne de la primera promoció d'estudiants de Lletres de l'Estudi General de Lleida, fou durant els darrers anys del Franquisme quan tingué una notòria presència en la vida política i cultural de les terres de Lleida. Assistí per Lleida a la primera delegació de l'Assemblea de Catalunya (1971) i fou un dels 113 detinguts a l'església de Santa Maria Mitjancera. Professor d'educació secundària a Martorelles, a les eleccions municipals de 2003 encapçalà la candidatura que ICV-EUiA presentà en aquesta localitat. L'acord a tres bandes amb ERC i el PSC, per repartir-se l'alcaldia al llarg del mandat, féu que esdevingués alcalde el 15 de setembre del 2004. En les eleccions del 2007 un nou pacte, aquest cop entre Units per Martorelles i ICV-EUiA tornà a donar-li l'alcaldia. *[CMC]*

Soriano-Montagut Marcos, Miquel Àngel

Salamanca, 1942

Arquitecte i polític. Estudià a la UB, on participà en la fundació del SDEUB. Militant del PSUC entre 1964 i 1986, fou detingut al convent dels pares caputxins de Sarrià (1966) en motiu de la tancada d'estudiants que s'hi realitzà. Se'l condemnà a complir dos anys de servei militar a Lleida, ciutat en la qual s'establí, tot implicant-se decididament en la seva vida política i cultural. Responsable de la delegació lleidatana de l'Assemblea de Catalunya, fou un dels 113 detinguts de l'església de Santa Maria Mitjancera i fou condemnat a tres mesos de presó. Ha estat membre de la Junta del Cercle de Belles Arts de Lleida, president de l'Orfeó Lleidatà i integrant com a independent de les candidatures de CiU a la Paeria les legislatures 1991-1995 i 2003-2007. *[JCE]*

Sorigué, Grup

El Grup Sorigué nasqué l'any 1954 amb Juli Sorigué, que començà l'activitat de contractista d'obres públiques a la zona de Lleida i Osca. A partir de 1970 s'anaren creant filials compartides, és a dir, empreses en associació amb tercers, dedicades a la construcció, l'extracció d'àrids i la fabricació d'asfalts, amb esment especial als casos d'Osca (1970), Tarragona (1973), Navarra (1978), Barcelona i Sevilla (1989), i Saragossa (1990). Aquesta política empresarial permeté ampliar l'abast geogràfic del grup. Com a resultat, a la segona meitat dels 90, el grup es reordenà tot prenent una estructura de holding. A més, s'incrementaren les participacions a les filials esmentades fins a prendre'n el control. Paral·lelament, es desenvolupà un pla estratègic per potenciar branques d'activitat fins llavors poc destacades, com el transport per carretera, la fabricació de canonades armades de formigó, el transport i la gestió de residus, els serveis de neteja, el manteniment d'instal·lacions i subministrament i comercialització de gas, la gestió de sòl residencial i la promoció immobiliària. Entre 2001 i 2004, el Grup Sorigué va mantenir una participació important a l'empresa Constructora Pirenaica, SA (COPISA), una de les primeres constructores de Catalunya. El 2005 el Grup Sorigué era un grup familiar, la propietat del qual s'organitzava sota una companyia holding presidida per Juli Sorigué Zamorano i Eduard Nadal Claret com a conseller delegat. Comptava amb més de 800 treballadors i la seva xifra de vendes superava els 200 milions d'euros. Segons un estudi de 2001 d'AERCO (Asociación nacional de empresas regionales constructoras de obra pública) el Grup fou el primer productor de barreges asfàltiques de l'Estat. Aleshores fabricava i col·locava en obra més d'1,5 milions de

tones d'asfalt. El Grup estigué present en les grans obres que el 2005 es duien a terme a Catalunya, com l'AVE (tram Montblanc), les infraestructures de recs (la Terra Alta), el metro de Barcelona (línia 9), l'eix transversal (tram Cervera-les Oluges), l'eix pirenenc entre la Pobla i Senterada, el port de Barcelona i diverses millores de carreteres com Oliana-Coll de Nargó i l'autovia Lleida-els Alamús. El 2005 comprà ACSA, empresa relacionada amb el sector de l'aigua. El 1985 es va crear la Fundació Sorigué amb l'objectiu de dur a terme projectes assistencials de caràcter social i cultural. En aquesta línia pot destacar-se el centre ocupacional per a disminuïts psíquics a Lleida el 1992. El 1999, el Patronat de la Fundació inicià la formació d'un fons d'art contemporani que va donar lloc a una important col·lecció. El grup també col·laborava amb universitats i escoles tècniques en projectes de recerca i desenvolupament. *[PMA]*

Sostres Azcón, Joaquim

Tamarit de Llitera, la Llitera, ? - Tremp, el Pallars Jussà, 1918

Propietari, advocat i polític. Resident a Tremp, milità al Partit Liberal Fusionista. El 1882 va ser elegit diputat provincial del districte de la Seu-Vielha i va ser reelegit en 6 ocasions consecutives pel districte de la Seu-Sort (1884, 1888, 1892, 1896, 1901 i 1905). Joaquim Sostres va comptar sempre amb el suport que li atorgà el seu parentiu amb Pompeu Sostres Costa (cacic liberal del Pallars Sobirà) i va tenir com a etern contrincant al seu districte el conservador balaguerí Josep Tarragona Guarda, afincat a la Seu d'Urgell. Patrocinador del diputat Emili Riu Periquet a les eleccions de diputats a Corts de 1901 i 1903, se li oposà a les de 1905 i 1907. Amb el suport dels partidaris d'Emili Riu no hi va haver prou per evitar la seva derrota a les provincials de 1909. Dins la Diputació va ser secretari entre 1884 i 1886 i vicepresident entre 1891 i 1892. Finalitzà la seva carrera política elegit regidor de l'ajuntament de Tremp el 1913 i exercintne l'alcaldia entre 1914 i 1918. També va ser vocal del Sometent al partit judicial de Tremp (1897). *[JAS]*

Sostres Maluquer, Josep Maria

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1915 - Barcelona, el Barcelonès, 1984

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1946 hi exercí la docència i el 1962 n'esdevingué catedràtic. Fou un dels noms més significatius de l'arquitectura espanyola de postguerra, juntament amb J.A. Coderch i Alejandro de la Sota. Estudiós i teòric del Moviment Modern, mostrà especial afinitat amb l'arquitectura nòrdica d'arquitectes com el suec Erik Gunnar Asplund o el finlandès Alvar Aalto. L'any 1951 fou membre fundador del Grup R juntament amb Moragas, Coderch i Bohigas. Amb obra dispersa per tot Catalunya, i reconeixaments tant notoris com el Premi FAD, que rebé el 1966 per l'edifici d'*El Noticiero Universal*, de la seva presència a les terres de Lleida es pot remarcar, entre d'altres actuacions, que fou arquitecte municipal de Bellver de Cerdanya (1946-57), on projectà diverses cases del Camí de Talló (1948-49), així com la Casa Cusí a la Seu d'Urgell (1952) o l'Hotel Maria Victòria a Puigcerdà (1952-56). *[CMC]*

Sostres Rey, Joaquim

? - Barcelona, el Barcelonès, 1913

Politic. Militant del Partit Liberal. Fou diputat provincial a Barcelona pel districte de Vilanova-Sant Feliu entre 1882 i 1898 i entre 1903 i 1913. Fou escollit a les eleccions de 1882, 1886, 1890, 1894, 1903, 1907 i 1911. Presidí la Diputació de Barcelona entre el novembre de 1905 i l'abril de 1907. Anteriorment n'havia estat secretari els anys 1886-1894, vicepresident entre 1908-1913 i vicepresident de la Comissió Provicial l'anualitat de 1894 a 1895. Va ser nomenat alcalde de Barcelona per reial ordre el desembre de 1913 i n'exercí l'alcaldia fins a l'abril de 1913. Després d'haver desenvolupat una llarga carrera política i abans d'assolir l'alcaldia de la capital del principat, a les eleccions de 1910 va ser escollit senador per la província de Lleida. *[JAS]*

Studi d'Art

L'agrupació artística Studi d'Art estava conformada per Leandre Cristòfol i Josep Sanabria, procedents del grup Uns Altres i Antoni García Lamolla, procedent del grup Cau d'Art (dit també Els Altres), juntament amb Francesc Charles Pardell i Josep Tufet Pifarré, tots ells propers a les noves tendències avantguardistes. El seu principal objectiu era compartir coneixements i experiències en un petit local d'estudi i pràctica artística situat al carrer Nou primer, i després al carrer de la Parra. La seva primera manifestació fou una exposició al Casino Indepen-

dent de Lleida l'any 1932 sota el nom *Studi d'Art*. Posteriorment s'exposà a les Galeries Laietanes de Barcelona. *[HAM]*

Suau Gesé, Josep Maria

Lleida, el Segrià, 1905 - Tolosa de Llenguadoc, França, 1984

Ebenista i pintor. Conegut com *José Sagui*. Pertanyé al grup Cau d'Art, també anomenat Els Altres (1930). Empresonat el 1934, s'adherí al PSUC el 1936. Comissari polític al front de l'Ebre, el 1939 s'exilià i fou internat als camps d'Argelers i d'Agde. Membre d'un Grupo de Trabajadores Extranjeros (GTE) a les Basses Alpes i resistent de la UNE, va ser fundador de l'Aliança Nacional de Catalunya (Perpinyà, 1944) i secretari d'organització del PSUC a Tolosa (1944-1948). Arrestat el 1956, va lliurar-se de la persecució patida en aquells moments pels comunistes espanyols a França gràcies al seu pseudònim. Animador del Casal Català de Tolosa, féu exposicions de pintura a Tolosa i París i, després de 1976, a Barcelona i Lleida. *[CMC]*

Subías Sallen, Emili

Osca, 1939 - Lleida, el Segrià, 2007

Líder veïnal. S'instal·là al barri del Secà de Sant Pere de Lleida l'any 1970 després de viure quinze anys a França. Substituí Àngel Arana com a president de l'Associació de Veïns del citat barri (1982-1998). Durant el seu mandat aconseguí importants fites, com regular l'arribada d'aigua potable, l'asfaltat i il·luminació dels carrers i la renovació del precari servei de clavegueram. Alhora, fou vocal de la CAVE i la CONFAVC i exercí com a president de la FAVL (1984-1998). Esdevingué l'artífex, conjuntament amb Jacinto Pernia, de l'aprovació del Reglament de Participació Ciutadana i va ser el primer lleidatà que parlà oficialment en representació dels veïns en un ple municipal. Abandonà ambdues activitats vers 1998. Posteriorment va dirigir la Federació del Voluntariat a Lleida i va impulsar la fira d'entitats solidàries. L'any 2001 va rebre la Medalla de Plata de l'ajuntament de Lleida. *[FCS]*

Sucesores de Falip Navarro SA

El juny de 1978 es constituí la societat Sucesores de Falip Navarro SA. Aquesta, amb domicili a Tàrrega, hereva de l'activitat industrial de Josep Falip Navarro, es dedica a fabricar productes de filferro: trefileria, galvanització i derivats de filferro. Amb 45 treballadors i una facturació de 3.200.000 euros, la gerent de la societat era Sílvia Falip Toló, que era alhora la presidenta de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Tàrrega. *[JoCC]*

Sucrera de Menàrguens, La

Manuel Bertrand, fabricant de teixits de Barcelona, inicià la construcció d'una sucrera a Menàrguens el 1899. Per a la seva construcció fou necessària una important inversió, que les fonts de l'època xifren —de manera poc precisa— en uns quants milions de duros. Aquesta era necessària per a la construcció, a més de la fàbrica, d'un ferrocarril de via estreta per tal de facilitar l'arribada de la bleda-rave sucrera, així com d'un pont sobre el riu Segre entre Menàrguens i Térmens. El 7 de juny de 1902 la societat de Bertrand passà a ser una societat anònima. La reduïda rendibilitat d'una inversió tan considerable féu que el juliol de 1903 s'integrés en la Sociedad General Azucarera de España, de la qual Bertrand ocupà un lloc al consell d'administració. El ferrocarril fou gestionat directament per la família Bertrand, la qual l'arrendà a la societat general. Entre 1915 i 1930 el sucre produït a la sucrera fou de mitjana un 2,2 per cent del total produït a tot l'Estat. Malgrat una primera crisi el 1933, a causa de preus baixos difícilment superables amb una tecnologia poc moderna, es mantingué fins el 1963. Però des de 1955 només feia tasques d'emmagatzematge de la remolatxa que anava a la sucrera de Montsó. Les possibilitats que l'especialització fruitera oferia a la pagesia foren la causa final de la seva desaparició. *[EVR]*

Supermercats Pujol, SA. (SUPSA)

L'origen de l'empresa es remunta a l'adquisició el 1929 per Rafael Pujol Sala de l'empresa Momotombo, situada al carrer Estereria de Lleida. L'any 1966 es va inaugurar el primer supermercat a Lleida (plaça de la Sal), i van seguir els supermercats de l'avinguda Prat de la Riba (1968) i del carrer Vallès (1969). L'any 1977 s'introduí la fórmula discount per poder oferir productes a preus més baixos i competitius. L'èxit implicà la possibilitat d'obrir franquícies a pobles a partir de 1978, any en què se n'atorgaren

14. Entre els anys 1988 i 1993 s'introduí la venda de productes frescos (fruites i verdures, carn, producció de llonganisses, embotits i peix) i s'introduí la denominació Plus Fresc. A partir de l'any 1995 es realitzà l'expansió cap a la província de Lleida i la de Barcelona. A principis del segle XXI, el total d'establiments era de 65. Les ensenyes eren Plusfresc (64 supermercats) i Sunka (1 supermercat), i disposava de supermercat virtual. Plusfresc era l'empresa líder en venda d'aliments a Lleida ciutat i comarques. Les vendes l'any 2005 van ser de 97,5 milions d'euros i hi treballaven 692 persones. La superfície de venda total era de 20.000 m^2 i el magatzem central i plantes de productes frescos ocupava 12.000 m^2. Van ser socis fundadors d'Euromadi (el grup més gran de compres espanyol) i membre d'EMD (el grup més gran de compres europeu). L'esforç realitzat fou reconegut amb l'obtenció de diferents premis: el Global Electronic Marketing (GEM) Award (1998) al millor programa de màrqueting electrònic presentat per una empresa de distribució no americana, diversos premis a la qualitat de la Generalitat de Catalunya i la Placa al Mèrit Agrari (2003) de la mateixa institució per la promoció de productes alimentaris catalans. Amb un capital social enterament lleidatà, Rafael Pujol Solanes era el president i conseller delegat de l'empresa. *[JPER]*

T

Tahull Borrell, Manel

Alcanó, el Segrià, 1947

Periodista. Cursà els estudis de formació en graduat social i una sèrie de cursos de formació professional radiofònics i periodístics. Un cop els finalitzà, realitzà les corresponents proves d'accés per formar part de l'equip professional de Ràdio Lleida en què treballà durant vint-i-dos anys. El 1995 obtingué l'oferta d'encapçalar un projecte de posada en marxa d'Onda Rambla a Lleida, la direcció de la qual assumí durant força anys. Fou pioner en la realització i la presentació de programes d'esquí amb el programa *Ski Neu*. La seva tasca professional com a director de l'emissora li valgué el reconeixement amb l'obtenció del Premi Micròfons dels Informadors atorgat per l'Asociación Profesional Española de Informadores de Prensa, Radio y Televisión (2006). *[MPC]*

Talaverón Solà, Joaquim

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1905 - Manresa, el Bages, ?

Pintor i dibuixant. Deixeble de Borràs Abella i d'Enric Galway. Exposà individualment a Barcelona (Galeries Laietanes, 1933), Madrid (Círculo de Bellas Artes, 1943) i Manresa, on residí des de 1914. *[RSP]*

Tamarit Sumalla, Josep M.

Barcelona, el Barcelonès, 1961

Jurista. Doctor en Dret per la UB (1988) i catedràtic de Dret Penal de la UdL (1999). Fill de l'advocat lleidatà Josep Maria Tamarit Viles, ha estat al seu torn magistrat de l'Audiència de Lleida entre 1990 i 2008. L'any 1995 fou vicerector de desenvolupament estatutari de la UdL i entre 1996 i 2001 secretari general. Professional de prestigi, ha realitzat diverses tasques d'assessorament en l'àmbit de la justícia penal internacional en òrgans de les Nacions Unides, a Espanya, El Salvador, Mèxic i Colòmbia. Ha impartit cursos i postgraus en universitats espanyoles, italianes i de diversos països llatinoamericans. Ha publicat, entre d'altres, *La libertad ideológica en el Derecho penal* (1989), *La víctima en el Derecho penal* (1998) i *La tragedia y la justicia penal* (2009). També s'ha endinsat en la literatura de ficció amb la novel·la *El bes de Tosca* (2004). Des de l'any 2004 era president de la Societat Espanyola de Victimologia. L'any 2003 fou guardonat amb el Premi Justiforum d'investigació jurídica de la Generalitat de Catalunya. *[CMC]*

Tapia Bujalance, José de

Còrdova, 1896 - Tlalpan, Mèxic 1989

Mestre. Va estudiar Magisteri a la seva ciutat natal i va exercir els primers anys al poble miner de Pueblo Nuevo del Terrible, a la Cuenca Minera de Peñarroya (Còrdova). El 1920 es va traslladar a Montoliu de Lleida, on va fer de mestre fins el 1934. Aquí va connectar amb el grup de mestres Batec. Va ser un dels introductors de la Tècnica Freinet a Espanya el 1932 i va crear la Cooperativa Espanyola de la Tècnica Freinet. Defensor de l'escola única i pública, va participar en la fundació de FETE (UGT) a Lleida, tot i que era d'idees llibertàries. El 1934 es va traslladar a Barcelona. Durant la Guerra Civil va ser responsable del parc d'artilleria de Sant Andreu i va actuar en el si de la secretaria general de la FAI. Exiliat a França, va participar en la Resistència i el 1948 es traslladà a Mèxic, on va reprendre la seva carrera de mestre i pedagog, primer en una escola pública rural de l'Instituto Nacional Indigenista i el 1964 va fundar l'Escuela Manuel Bartolomé Cossio a la ciutat de Mèxic. *[JBP]*

Tàpies Torres, Francesc

Oliana, l'Alt Urgell 1898 - Tarragona, el Tarragonès, 1985

Compositor i organista. La seva primera formació fou de la mà d'Enric Marfany Bons, al seminari diocesà de la Seu d'Urgell. El 1920 ocupà el lloc de mestre de capella de la catedral de Lugo i el 1927 aconseguí la mateixa plaça a la catedral de Tarragona. Completà la seva formació a Roma (composició, orgue, gregorià) i a París (orgue). A Tarragona renovà l'Schola Cantorum del Seminari i hi exercí una intensa activitat docent. L'any 1941 fundà l'Escola de Música de Tarragona, que poc temps més tard es convertí en el Conservatori. La seva obra fou principalment de tipus religiós. *[MSM]*

Tarragó Corcelles, Ferran

Lleida, el Segrià, 1830 - Madrid, 1910

Escultor. Nebot i deixeble de l'escultor Manuel Corcelles Saurí. Es traslladà a Barcelona, on estudià amb Vallmitjana i després a Madrid, on ho féu amb Josep Piquer Duart. El 1861 fou guardonat amb la Comanda de Carles III pels treballs de restauració d'edificis religiosos a Segòvia. També treballà a la catedral de Salamanca. Amadeu I el nomenà escultor de la cambra reial. *[RSP]*

Tarragó Pleyán, Ferran

Lleida, el Segrià, 1921 - Palma de Mallorca, Mallorca, 1980

Germà de Josep Alfons Tarragó Pleyán. Pintor, escultor i caricaturista. L'any 1944 realitzà diverses exposicions al Salón de radio de Lleida, en alguna ocasió juntament amb Benseny, Niko i *Joannes*. Després de residir uns anys a Amèrica del Sud, tornà a Espanya i s'instal·là a Palma de Mallorca, on centrà la seva producció artística en l'escultura en pedra. *[RSP]*

Tarragó Pleyán, Josep Alfons

Lleida, el Segrià, 1916-1983

Germà de Ferran Tarragó Pleyán. Historiador. Llicenciat en Filosofia i Lletres per la Universitat de Saragossa, fou docent a l'Institut de Segona Ensenyança de Lleida (1939-1945) i exercí durant molts anys una àmplia activitat cultural vinculada al patrimoni històric, artístic i documental lleidatà. Fou delegat provincial a Lleida del Servei de Defensa del Patrimoni Artístic Nacional (1940-1942) i, com a comissari provincial d'Excavacions Arqueològiques (1941-1950), dirigí les excavacions del poblat ibèric de Jebut (1941-1942). Membre fundador del Caliu Ilerdenc —*Dropo*— (1941), fou membre numerari de l'IEI, institució de la qual va ser secretari general (1942-1977) i director de la Secció d'Investigacions Bibliogràfiques i de la revista *Ilerda* (1943-1983). A més d'exercir de censor, ocupà diverses delegacions provincials: d'Educació Popular (1945-1953), del ministeri d'Informació i Turisme (1953-1970 i 1975-1977, a Albacete 1970-1975) i del ministeri de Cultura (1977-1982). Fou regidor pel terç corporatiu a l'ajuntamentde Lleida (1961-1967). Membre de la Reial Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona (1942) i de la Real Academia de Bellas Letras de San Fernando (1964), va ser condecorat, entre altres, amb la Creu de l'Orde d'Alfons X el Savi (1942), la Creu de Cavaller de l'Orde de Cisneros (1963) i la Medalla de Plata de la Província de Lleida (1969). *[JGS]*

Tarragona Corbella, Eduardo

Balaguer, la Noguera, 1918 - Barcelona, el Barcelonès, 2007

Advocat, empresari i polític. Va participar en la Guerra Civil a l'exèrcit franquista. Entre els anys 1967 i 1977 fou procurador a Corts en representació del terç familiar. També va ser regidor a Barcelona en els ajuntaments tardofranquistes presidits per Enric Masó Vázquez i Joaquím Viola Sauret (la seva germana, Montserrat Tarragona, era la dona de Viola i també va morir en l'atemptat patit per l'exalcalde). Ja en època democràtica, va ser escollit diputat per AP en les eleccions generals de 1982 a la circumscripció de Barcelona. Autor de diversos llibres sobre la seva experiència política, fou conegut per les seves manifestacions polèmiques en intervencions públiques i parlamentàries. En la seva activitat professional destaca la fundació a Balaguer de l'empresa Muebles Tarragona l'any 1953, que esdevindria Galerías Tarragona SA el 1965. Des de la dècada dels anys setanta l'empresa experimentà una expansió important de botigues dins i fora de Catalunya. D'aquesta empresa familiar nasqué l'any 1981 ExpoMobi, centrada en la venda de mobles i, més tard, de complements per a la llar. A començaments del segle XXI tenia més de seixanta establiments. *[JSSJ]*

Tarragona Guarda, Josep

Balaguer, la Noguera,? - la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1908

Polític i advocat. Afincat a la Seu d'Urgell, era cunyat del capitost integrista lleidatà Marià de Gomar de las Infantas. Durant el Sexenni Democràtic milità als rengles del carlisme i fou elegit diputat provincial el 1871 pel districte d'Organyà. Durant la Restauració va passar a les files conservadores comandades per Antonio Cánovas del Castillo. Intentà tornar a la Diputació el 1882 pel districte de Tremp-la Seu d'Urgell sense aconseguir-ho, cosa que succeí el 1884, quan assolí una acta a la Diputació representant el districte de la Seu d'Urgell-Sort. El 1888, amb els liberals al govern, no va poder renovar l'acta, tot i que es prengué la revenja el 1892 i repetí triomf el 1896, 1901 i 1905. Ostentà la vicepresidència de la Diputació en dos períodes: 1899-1901 i 1903-04.

[JAS]

Tarragona Murai, Jesús

Lleida, el Segrià, 1925

Sacerdot. L'any 1948, amb 23 anys, va ser ordenat sacerdot. Rector de diferents parròquies, el 1965 el bisbe Aurelio del Pino Gómez el nomenà màxim responsable del Museu Diocesà de Lleida —ho va ser fins el 1997— i, el 1967, delegat del Patrimoni Artístic de la diòcesi de Lleida, càrrec que encara ocupava a inicis del segle XXI. Soci fundador de l'associació Amics de la Seu Vella, n'ocupà la presidència des del 1981 fins el 1999. Cursà estudis de restauració a Madrid (1975-1978) i és ben coneguda la seva etapa com a rector de la parròquia de Sant Llorenç de Lleida (1982-2002) i la seva tasca de conservació i restauració del ric patrimoni artístic d'aquesta església. Si bé des dels anys seixanta del segle XX fins els albors del segle XXI i de la mà dels esdeveniments polítics, el paisatge humà del món de la cultura a Lleida ha variat substancialment i ha donat pas a diferents agents, Jesús Tarragona s'ha mantingut en el panorama cultural de la ciutat. La seva contribució a l'art i a la cultura de les terres de Lleida és un fet innegable que es palesa en nombrosos escrits i publicacions —dedicats bàsicament al Museu Diocesà i a la Seu Vella— i en l'homenatge que li van retre les institucions lleidatanes l'any 1996. Des de 2002 fou canonge fabriquer de la catedral de Lleida. *[CBJ]*

Tarruella Tomàs, Maria Concepció

Lleida, el Segrià, 1949

Infermera i política. Presidenta del Col·legi Professional de Diplomats d'Infermeria de Lleida i Responsable de la Fundació Esclerosi Múltiple a Lleida. Destacà com a promotora de la Federació d'Entitats per la Salut de Lleida (FESalut). Diputada al Parlament de Catalunya en representació de CiU (1992-2003) va ser designada com a delegada territorial del departament de Justícia a Lleida i ocupà la Direcció General d'Atenció a la Infància. També exercí diversos càrrecs parlamentaris, dels quals destacaren la vicepresidència de la Comissió de Control Parlamentari de l'Actuació de la CCRT i de les Empreses Filials i la participació en la Comissió Permanent de Legislatura sobre el Procés d'Equiparació Dona-Home. Regidora a la Paeria de Lleida (2003-2007), exercí de portaveu del grup municipal de CiU fins el 2005. L'any 2008 va ser elegida diputada al Congrés dels Diputats. *[JCE]*

Tartera Irles, Antoni *Antonioti*

Tiana, el Maresme, 1924 - Tàrrega, l'Urgell, 2003

Pintor. Estudià Belles Arts a Barcelona, on conegué el pintor Castañé Puig, amb el qual compartí un estudi de pintura i disseny. Aprengué la tècnica de pintura a l'oli a l'estudi de Prats Baqué. Visqué a Gandia, Còrdova i Sevilla, amb estades a Nova York i Mainz (Alemanya). Exposà a Barcelona, Badalona, Madrid, Terrassa, Blaye i Tàrrega. Guardonat per la Jove Cambra de Tàrrega (1991), i pel Centre Cultural (1998), també rebé el Premi Culturàlia. L'any 2000 fou nomenat fill adoptiu de la ciutat de Tàrrega.

[JEM]

Taurus SA

Indústria del petit electrodomèstic fundada a Barcelona el 1962 que instal·là una factoria a Oliana (l'Alt Urgell) l'any 1964 que arribà a ser la fàbrica principal de l'empresa. Sota la direcció de la família Betriu l'empresa experimentà un important creixement de la capacitat productiva obrint plantes a Fígols, Organyà, Solsona, a més de les americanes de Mèxic i Veneçuela (1972-1977), i abastant mercats de tots els continents. L'impacte positiu a nivell comarcal afavorí el manteniment de població al territori i arribà a ocupar el 50% de la població activa industrial

comarcal (1987). Malgrat la crisi de principis de la dècada dels anys 80 que obligà a fer suspensió de pagaments a les plantes americanes i l'aplicació d'un pla de viabilitat a les catalanes, l'empresa fou líder estatal en la producció d'alguns electrodomèstics. El 1992, tot i ser la quarta empresa del sector en facturació de les que actuaven a Catalunya, entrà en una greu crisi que es plasmà el 1993 en la suspensió de pagaments i en l'adquisició de les accions per part de la Generalitat de Catalunya. A les mans d'EPLICSA s'inicià la reconversió amb una important regulació d'ocupació (que es repetí el 1997), tancament de factories i restricció de l'activitat. El 1997 la Generalitat acordà la venda al grup empresarial Térmens i Tornini i l'empresa experimentà una expansió sense precedents comprant marques i factories a tot el món (Moulinex-Mallory, Monix, Imaginapoint, Inalsa, Túrmix, entre altres) i es convertí l'any 2004 en la companyia líder en el sector del petit electrodomèstic. *[JBC]*

Tazón García, José Antonio

Lleida, el Segrià, 1943

Es va graduar l'any 1969 a la Universitat Politècnica de Madrid amb graus avançats en Enginyeria de Telecomunicacions i de Processament de Dades. Entre 1978 i 1983 va ocupar el càrrec de director del Desenvolupament del Sistema d'Iberia i a partir de 1987 es va incorporar a Amadeus, companyia preferent en la distribució de tecnologia per a la indústria del viatge i líder de la Distribució Mundial de Reserves. El 1990 va ser nomenat president d'aquesta empresa i en els darrers 15 anys ha participat activament en les principals associacions del sector, en què destaca la seva pertinença a Exceltur, al Hall of Fame de la British Travel Industry i al World Travel & Tourism Council. L'any 2007 va rebre una placa al mèrit empresarial per part de l'Organització Mundial del Turisme en reconeixement de la seva tasca en el sector. *[JFF]*

Teatre Principal

El teatre s'inaugurà a Lleida el 29 de desembre de 1951 amb la representació de l'òpera *Lord Byron a Venècia*, un espectacle d'Eduardo Aunós Pérez. El 1947, l'ajuntament de Lleida convocà un concurs públic per construir un teatre municipal. Després d'un procés molt complicat per resoldre el concurs, el projecte finalment acceptat fou el dels arquitectes Manuel Cases Lamolla i Humbert Puig Farran. Però amb la particularitat que deixà de ser un projecte públic per esdevenir una obra privada de la societat Teatro Principal de Lérida SA, amb suport municipal. La construcció fou impulsada per un grup d'empresaris, propietaris i professionals liberals locals i fou obra del constructor Miquel Puigdevall. Un cop inaugurat, el presidí José Irigoyen, navarrès amb importants propietats agrícoles a Suquets. I la direcció tècnica va correspondre als germans Miquel i Jordi Cortada Argilés, propietaris del Teatre Victòria. Finalment, la família Cortada n'esdevingué l'única propietària. El nou teatre, construït a la plaça de la Paeria i amb capacitat per a més de 1.200 persones, acollí espectacles de teatre, òpera i dansa, a més d'altres activitats de caràcter ciutadà i polític. Més tard, es dedicà en bona mesura al cinema, sense perdre les activitats anteriors. *[JSSJ]*

Tena-Rúbies, Miquel Àngel

Balaguer, la Noguera, 1952

Cantant. Va començar a fer cançons i a cantar-les a finals dels anys 60 amb a penes setze anys, tot i que no va enregistrar el seu primer treball, *Cançons de la nit benigna*, fins a l'any 1983. La seva especialitat fou musicar poetes locals com Jordi Pàmias, Joan Barceló, Màrius Torres, Josep Espunyes, Guillem Viladot, Josep Borrell o Francesc Pané. El seu segon treball discogràfic (1987), compartit amb la soprano M. Àngels Miró i la pianista M. Rosa Ribas, — *Tot el fred que s'acosta*— estigué dedicat monogràficament a la figura de Màrius Torres. Amb Salvador Escribà, ex Som Indígenes, Manuel Montañés, Pep Vercher i altres va fundar La Salseta del Poble Sec (1977). *[JdeCF]*

Terés Armillas, Jaume

Lleida, el Segrià, 1963

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1993. Des de l'oficina del Centre Històric contribuí a la rehabilitació del barri antic de Lleida, on va realitzar arranjaments en diferents espais, com la creació de l'escola bressol, la ludoteca (1997-99), que meresqué el primer premi Ignasi Miquel d'Arquitectura (1999), així com una Menció Honorífica a edificis d'ús públic a la

Mostra d'Arquitectura de les terres de Lleida (2005), i la construcció del Centre Cívic del Centre Històric (1999-03), també amb una Menció Honorífica a edificis d'ús públic en la mateixa Mostra d'Arquitectura (2005). *[MaSM]*

Terrado Terrado, Pere

Sabadell, el Vallès Occidental, 1938

Administratiu i activista cultural. Propietari d'una important hemeroteca particular, anomenada Arxiu Terres de Ponent. De molt jove es traslladà a Alguaire (el Segrià), on tenia arrels familiars. Encetà la seva trajectòria política com a militant del clandestí FNC tot duent, alhora, una important activitat sociocultural, preferentment impartint classes de català, en entitats com l'Orfeó Lleidatà, l'Esbart Màrius Torres del Sícoris Club, el Club Esportiu Huracans i Òmnium Cultural, de les juntes respectives de les quals formà part en diverses ocasions. Milità durant un curt espai de temps al PSAN. Formà part, com a independent, de la delegació de Lleida assistent a la primera Assemblea de Catalunya, el novembre de 1971. Participà activament en la constitució de l'Assemblea de les terres de Lleida, el febrer de 1972, a l'església Santa Maria de Balaguer. Fou un dels 113 detinguts a l'església Santa Maria Mitjancera de Barcelona, a l'octubre de 1973, acusats de formar la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya. En el tardofranquisme mantení una activa militància política i sindical a través de CSC i les CCOO. Durant la Transició abandonà tota activitat en les organitzacions polítiques i sindicals i conreà intensament l'activisme cívic i cultural. *[AJM]*

Terrés Pàmpols, Lluís

Argentina, 1911 - Lleida, el Segrià, 1990

Fotògraf amateur. Fou l'autor d'*Un Momento de la Historia de Lérida* (1953 i 1958), obra que recull el treball de dues dècades de dedicació, plasmada en un excel·lent document gràfic que ens transmet un record inestimable de la Lleida de postguerra. Del seu treball destacà la sèrie d'instantànies que reproduïen el barri del Canyeret, així com una panoràmica de la ciutat, que permeté posar de manifest els nombrosos canvis propiciats en aquesta pel desenvolupament urbanístic iniciat a la dècada dels anys cinquanta. *[XGG/EMS]*

Tèxtil Martí, Llopart i Trench, SA

Antic molí fariner i paperer a la partida d'Alcanyisset de Rosselló (el Segrià), que es convertí en fàbrica de filatures l'any 1892 de la mà de Joan Coma Cros i tingué com a apoderat el financer irlandès Benjamí Twose. L'empresa funcionava amb el nom comercial de Coma, Clivillé i Clavell, fins que va vendre les instal·lacions l'any 1920 a Industrias Mixtas de Tarrasa, SA, que la convertiren en una gran colònia industrial. Indústrias Mixtas s'autodenominava l'any 1924 successora de la casa Josep Mundó Anglés (1845-1924), important industrial barceloní. D'aquests successors, els germans Francesc X. i Joaquim Mundó Flo es casaren amb Dolors i Josepa Marcet, membres d'una distingida família de fabricants tèxtils de Terrassa, però estretament vinculats amb Rosselló. Un altre germà dels Mundó, Joan, fou alcalde de Rosselló els anys 1924 i 1925. L'any 1940 van adquirir la fàbrica Textil Martí, Llopart y Trench, SA, i l'any 1965 passà a formar part del grup Hilaturas Gossypium, SA, que va introduir noves màquines dedicades a la manipulació del cotó i les fibres sintètiques. Tanmateix, la forta inversió realitzada, que va coincidir amb els anys de la crisi del sector, va comportar que anés a parar a mans de l'empresa estatal INI l'any 1980. El 1986 traspassà la propietat a la família de Josep Maria Villalonga. Va ser una de les poques fàbriques del ram centenàries a les terres lleidatanes. *[JFB]*

Tèxtil SA Viladés

Empresa centenària que té l'origen l'any 1890 en una fàbrica construïda pel marquès d'Alfarràs en aquesta població i que l'arrendava a empresaris del tèxtil. L'any 1915 els arrendataris eren els socis Molas i Viladés, SA, dedicats a la confecció de fils de cotó i barreges, que mantingueren fins el seu tancament. Cap als anys 30 donaven feina a uns 150 treballadors, la majoria dones. Tenien la seu central a Barcelona. Un d'aquells, Candi Viladés, l'any 1934 va comprar la propietat als hereus del marquès d'Alfarràs, i explotà la societat amb el nom de Saltos de Alfarràs SA. Tenien una altra planta a Granollers adquirida l'any 1982. L'empresa va sucumbir l'any 2005 en no poder resistir la davallada de comandes a causa de la competència xinesa. *[JFB]*

Tobella Barés, Carme

Balaguer, la Noguera, 1940

Diplomada en Treball social. Inicià l'activitat professional el 1977 com a professora a l'Escola d'Assistents Socials de Lleida i el 1979 s'incorporà a l'ajuntament, en què va ser la primera assistent social. En l'exercici de la seva professió, impulsà la creació i consolidació d'un departament de Serveis de l'Àrea de Benestar i Cohesió Social. Com a directora d'aquest àmbit convertí l'ajuntament de Lleida en un dels capdavanters i més avançats en serveis socials del moment. Compromesa amb entitats socials, presidí la Creu Roja de Lleida entre 1987 i 1993, alhora que fomentà projectes de cooperació internacional entre l'ajuntament de Lleida i la Creu Roja amb països llatinoamericans. L'any 2006 li fou concedida la Medalla Francesc Macià al mèrit del treball, atorgada per la conselleria de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya.

[AJM]

Tohà Soldevila, Josep

Suterranya, el Pallars Jussà, 1882 - Santiago de Xile, 1960

Agricultor i comerciant. Arribà a l'Argentina el 1910, des d'on passà a Xile, on s'establí definitivament. Fou copropietari de la fàbrica de begudes Tohà i Torm i distribuïdor de Cervecerías Unidas. Soci del Centre Espanyol, se'n desvinculà i fundà el Centro Hispano-Chileno. D'idees republicanes, realitzà una important tasca d'acollida i d'integració dels refugiats espanyols que després de la Guerra Civil arribaren en el Winnipeg. *[JCE]*

Tolosana Cidón, Carme

Lleida, el Segrià, 1948

Política i professora d'universitat. Va cursar els estudis de Magisteri a l'Escola Normal de Lleida (1966) i de Pedagogia a la UB (1972); doctora en Filosofia i Lletres i Ciències de l'Educació per la mateixa universitat (2003). Va exercir de mestra a Lleida i Barcelona i va ser professora a la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB. Militant d'Iniciativa per Catalunya, va ser diputada al Parlament per la circumscripció de Barcelona (1995-1999) i directora general de Relacions Institucionals de la Generalitat entre 2003-2006. *[JBP]*

Tolsà Badia, Armengol Francisco

Canals, Argentina, 1958

Caricaturista i artista conegut com *Ermengol*. Començà treballant per a revistes d'humor a l'Argentina. Instal·lat a Lleida des de 1985, fou col·laborador habitual de diverses revistes i periòdics del país, especialment el diari *Segre*, on diàriament publicà un acudit editorial. Publicista i activista cultural, fou autor, entre d'altres, de *¡Qué monos!* (1986), de diversos volums de *l'Ermengolari*, i fou també director de la col·lecció *Història de l'Humor Gràfic*. Destaca com a il·lustrador de llibres, calendaris, fulletons, etc. Des del Centre Llatinoamericà, que presidí, fou un dels impulsors de la Mostra de Cinema Llatinoamericà de Lleida. De les seves exposicions destaca la participació en el VIII Festival International de la Caricature (Saint Esteve, França, 1993), Tolerancias e intolerancias da Humanidades (Oeiras, Portugal, 1995), Acudits de premsa de temàtica internacional (Isijec, Croàcia, 1996), VIII Jornadas de Humor Gráfico Festival Internacional de Humor e Quadrinhos (Recife, Brasil, 2003). L'any 1993 rebé el Premi Mingote d'humor gràfic. Fundador de l'associació cultural Humoràlia (1995), a través d'aquesta organitzà tres biennals internacionals d'humor gràfic i caricatura a Lleida (1995, 2001 i 2003) i en col·laboració amb la UdL un premi literari d'humor negre des de 2003. L'exposició *Kayart* (2007), una intervenció amb caiacs que adopten diverses formes, va obtenir un ampli ressò nacional i internacional. *[HAM]*

Tomàs Facundo, Francesc

Dirigent anarquista a Lleida durant la Guerra Civil nascut, segurament, a Barcelona. Quan Martínez Anido era governador civil a Barcelona (1919-1922), ja militava activament i fou detingut i empresonat en diverses ocasions. És probable que participés en la lluita al carrer contra els rebels sollevats a Barcelona el juliol de 1936. Fracassada la revolta, el comitè regional de Catalunya de la CNT l'envià a Lleida per reforçar-hi l'organització del sindicat. Allí fou cap del Comitè d'Informació Popular, dissolt a principis de novembre de 1936. Després fou delegat de la Brigada d'Investigació Social fins a la tardor de 1937. Es convertí en un dels principals prototipus del terror revolucionari imposat a la rereguarda. El 27 de maig

de 1937 va ser atacat per uns desconeguts, fet que va tenir força ressò a la premsa local alhora que evidenciava la tensió política que es vivia en aquells moments. A finals de setembre o principis d'octubre va retornar a Barcelona. També va ser, en representació de la CNT, regidor als ajuntaments de Lleida d'octubre de 1936 i de juliol de 1937. Va morir al front.

[JSS]

Torres Barberà, Humbert

Mont-roig de Segarra, la Segarra, 1879 - Barcelona, el Barcelonès, 1955

Metge i polític. Pare de Màrius i Víctor i fill del també metge Marià Torres Castellà (el Tarròs, l'Urgell, 1848 - Lleida, el Segrià, 1934), un dels principals inspiradors del Círculo Cristiano-Espiritista, molt actiu a la Lleida de l'últim terç del XIX. Aquest antecedent familiar va influir decisivament en la vida i pensament d'Humbert Torres, que va publicar, sobre l'espiritisme, nombrosos articles i traduccions, principalment del psiquiatre italià Ernesto Bozzano. D'entre l'obra de Torres cal destacar *Defensa de la metapsíquica* (1929) i el manuscrit *Mi libro de metapsíquica. Los puntos cruciales* (1946-1948). Es va iniciar en la vida política durant els anys d'estudiant a Barcelona a l'Associació Escolar Republicana (1898). Ara bé, la vida política del doctor Torres va anar lligada de manera indestriable amb la de Joventut Republicana de Lleida, fundada el 1901. El 1917 va ser elegit el primer alcalde popular de Lleida de la Restauració ençà, fins el 1920 que va ser destituït, i retornà als alcaldes governatius. A partir de la caiguda de la dictadura, Torres va desenvolupar un paper fonamental en la reorganització del moviment republicà i en l'adveniment del nou règim. El 14 d'abril de 1931 va actuar com a principal dirigent del Comitè de Salut Pública de Lleida, en nom del qual va proclamar la República. Fundador d'ERC, va ser diputat a les Corts constituents (juny 1931) i al Parlament de Catalunya (novembre 1932). Oposat a les decisions que van conduir als Fets d'Octubre, la presència pública i la influència política del doctor Torres es va anar esvaint. Exiliat a Montpeller, un cop alliberada França va tornar al primer pla de la política catalana d'exili fent costat al president Irla. Va retornar a Barcelona, superats els problemes amb la repressió franquista, a les darreries de 1952. *[JBP]*

Torres Companys, Antoni

el Tarròs, l'Urgell, 1902 - ?

Polític. Nat al Tarròs, municipi de Tornabous, i veí d'Agramunt (també a l'Urgell). Formà part de la llista que el Partit Comunista Català va preparar per concórrer a les eleccions al Parlament de Catalunya de 1932. Sortí elegit compromissari per a l'elecció del president de la República, dins la candidatura del Front d'Esquerres que es presentà a la circumscripció de Lleida. *[CMC]*

Torres García, Antoni

Balaguer, la Noguera, 1943 - Barcelona, el Barcelonès, 2003

Esportista. Jugador del FC Barcelona de la dècada dels anys 60 i 70. Es formà futbolísticament al CF Balaguer. El 1963 fitxà pel FC Barcelona, on guanyà dues Copes del Rei (1968 i 1970), una Lliga espanyola (1974) i una Copa de Fires (1966). Fou internacional amb la selecció espanyola en cinc ocasions. Es retirà l'any 1976 per començar la seva trajectòria com a tècnic. L'any 1979 guanyà la Recopa d'Europa com a ajudant del primer entrenador del FC Barcelona Joaquim Rifé. En altres etapes també va dirigir el Castelló i l'Hèrcules d'Alacant. *[TSP]*

Torres Graell, Carme

Lleida, el Segrià, 1932-2010

Historiadora. Estudià Filosofia i Lletres a la UB. Exercí la docència al Col·legi de la Sagrada Família de Lleida. Present al món associatiu catòlic i cultural de la ciutat, presidí la Creu Roja lleidatana i, anys més tard, Càritas Diocesana. També fou cap dels Serveis Territorials de Cultura a Lleida de la Generalitat de Catalunya. Consellera de l'IEI, escrigué monografies històriques com *Evolución histórica del Puente de Lérida* i *El fet religiós a les terres de Lleida durant el temps de Ferran VII* (1983). Amb el seu espòs Romà Sol publicà *Historia de un canal 1157-1974* (1974), *Lleida i el fet nacional català (1878-1911)* (1978), *Lleida en temps de la Mancomunitat de Catalunya (1913-1924)* (1989), *Crònica del Bisbat de Lleida* en l'obra col·lectiva *L'Església catalana durant el franquisme, 1939-1975* (2005), entre altres, i nombrosos articles de divulgació a la premsa local. Col·laborà en el *Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya*. Impulsà i codirigí l'obra col·lectiva *Arrels cristianes, presència i significació del cristianisme en la història i la societat de Lleida*, promoguda pel bisbat.

Obtingué la Medalla Francesc Macià de la Generalitat de Catalunya, la Medalla d'Or de la UdL el 2004 i la Medalla d'Or de la Paeria al mèrit cultural el 2005. Casada amb l'advocat i historiador Romà Sol Clot, el matrimoni donà el seu fons bibliogràfic, hemerogràfic i documental a la UdL l'any 2004. *[MLV]*

Torres Pereña, Màrius

Lleida, el Segrià, 1910 - Puig d'Olena, Sant Quirze Safaja, el Vallès Oriental, 1942

Poeta. Fill d'Humbert Torres Barberà i Maria Pereña Reixachs i germà de Víctor Torres. Un cop llicenciat en Medicina per la UB, l'any 1933 féu un viatge per França i Itàlia, països que el captivaren. Fill del metge, polític i estudiós de la metempsicosi Humbert Torres, contragué la tuberculosi als vint-i-cinc anys i passà la resta de la seva vida en un sanatori. La seva obra literària se centrà en la poesia, escrita en la seva major part durant el període de reclusió al sanatori de Puig d'Olena. La seva situació personal, marcada per una malaltia que l'abocava irremeiablement a la mort, i la desfeta de la Guerra Civil accentuaren la solitud del poeta i determinaren el caràcter reflexiu de la seva poesia. Aquesta restà inèdita fins que Joan Sales publicà a Mèxic, el 1947, el recull *Poesies*, obra que influí notablement en els escriptors dels primers trenta anys de la postguerra. A banda de les diferents edicions de les seves *Poesies*, el mateix Joan Sales publicà el 1967 *Cartes a Màrius Torres*, un recull de la correspondència entre ell i el poeta lleidatà. D'ençà de la recuperació democràtica la seva figura fou fondament reivindicada a Lleida, on un institut d'ensenyament secundari i un premi de poesia duen el seu nom. El 2001 els seus germans feren donació del llegat de Màrius Torres a la UdL, on es creà una biblioteca virtual per internet dedicada a la seva figura. *[GMM]*

Torres Pereña, Víctor

Lleida, el Segrià, 1915

Polític. Fill d'Humbert Torres Barberà i de Maria Pereña Reixach i germà de Màrius Torres. Pertany a la millor tradició política i cívica de la ciutat de Lleida. Iniciat a Joventut Republicana, el 1931 s'adherí a ERC, on milità tota la seva vida. El 1935 es llicencià en Dret a la UB, on havia format part de la FENEC. Amb l'esclat de la guerra s'integrà a la Columna Macià-Companys. Esdevingué, a partir de la primavera de 1937, comissari polític. El 1939 s'exilià a França, on romangué divuit mesos al camp de concentració de Sant Cebrià. Instal·lat a Montpeller, a recer de La Résidence des Intellectuels Catalans, seguí vinculat a les institucions catalanes a l'exili. Ocupà, entre 1948 i 1954, la secretaria general de la Presidència de la Generalitat per nomenament del president Josep Irla i, un cop deixat el secretariat, col·laborà activament amb el president Josep Tarradellas. Participà en el procés de reorganització del partit, iniciat a l'estiu del 1976, i retornà definitivament a Catalunya l'any 1978. Membre de la direcció d'ERC, fou elegit diputat al Parlament de Catalunya (1980-1984 i 1984-1988), exercí de portaveu del seu grup parlamentari i fou nomenat senador en representació d'aquesta institució fins el 1988. Fou mereixedor de la Creu de Sant Jordi de la Generalitat (1986) i del Premi al Compromís atorgat per la Fundació Josep Comaposada i la Fundació Rafael Campalans (1999). L'any 2001 se li concedí la Medalla d'Or de la ciutat, alhora que la seu d'ERC a Lleida s'inaugurà lluint el nom de Casal Víctor Torres. Al llibre *Memòries polítiques i familiars* (1994) dóna una visió personal de la seva experiència. *[CMC]*

Torres Vilanova, Joan

l'Alt Urgell

Industrial i polític lleidatà resident a Barcelona. Va ser vocal de la junta directiva de la Lliga de Defensa Industrial i Comercial de Barcelona. Presidí el consell d'administració de la Societat Metal·lúrgica Altos Hornos de Catalunya. Fou soci del Foment del Treball Nacional. Com a conservador seguidor del general Polavieja va guanyar l'escó parlamentari del districte de Sort-Vielha el 1899. Derrotat en aquest mateix districte el 1901, tampoc no aconseguí, el 1916, l'escó de senador per Lleida. Durant la Segona República formà part del nucli dirigent de la Lliga Catalana. *[CMC]*

Torroja Miret, Eduardo

Madrid, 1899-1961

Enginyer. Es va titular per l'Escola d'Enginyers de Camins, Canals i Ports (Madrid, 1923). Professional d'alt prestigi, compatibilitzà la docència universitària amb la seva professió. El febrer de 1938 fou

sotssecretari del ministeri d'Obres Públiques del govern franquista de Burgos i el 1940 fou nomenat interventor general del CSIC. Als anys cinquanta deixà a les terres de Lleida obres d'envergadura i interès que han mantingut el seu record viu. Com a enginyer de l'empresa ENHER construí la presa de l'embassament de Canyelles (1960). Igualment projectà, en col·laboració amb José Rodríguez Mijares, esglésies de l'Alt Pirineu, amb voltes laminars d'una gran expressivitat tecnològica, com ara l'Assumpció del Pont de Suert (1952), la de l'Ascensió del Xerrallo (1953) o la desapareguda del Sant Esperit d'Aigües Tortes a la vall del riu Sant Nicolau. *[MaSM]*

Torrons i Mel Alemany

Empresa creada a la dècada de 1970 a Os de Balaguer (la Noguera) per Miquel Alemany Hospital, qui adquirí una envasadora de mel i amplià la fabricació de torrons. Aquest recollia la tradició del seu pare, Miquel Alemany Boix, productor de torrons que venia l'excedent de mel generada per les noves tècniques de producció en les arnes, com eren les arnes mòbils. L'empresa comercialitzava línies molt diversificades de mels, torrons i caramels i incorporà una línea de productes ecològics. *[EVR]*

Torruella Valls, Daniel

Balaguer, la Noguera, 1903 - Tost, l'Alt Urgell, 1938

Fotògraf. Fill d'una nissaga de pastissers, ell continuà amb la tradició familiar i exercí el seu ofici a l'antic forn de la mateixa casa pairal, amb botiga al Mercadal. Home molt inquiet, formà part activa dels corrents culturals que es visqueren a tot Catalunya durant el primer terç del segle XX. Fou un col·laborador habitual de la revista *Pla i Muntanya* editada a Balaguer i també del *Butlletí del Centre Excursionista de Balaguer*, entitat de la qual fou membre fundador i president de la Secció Fotogràfica. Allí, Daniel Torruella conjugà les seves dues grans aficions: l'excursionisme i la fotografia. Esdeveniments socials a Balaguer, el transport públic, fires i instantànies relacionades amb la Guerra Civil queden enregistrats als seus negatius, en què destaca una acurada composició de les imatges. Guanyador de diversos premis, realitzà centenars de fotografies sobre placa de vidre. D'imatge única i estereoscòpiques, una tècnica molt de moda a l'època. Les imatges captades per Daniel Torruella entre els anys 1927 i 1937 es conserven a l'Arxiu Comarcal de la Noguera. *[XGG]*

Tous Àlvarez, Benjamí

Almacelles, el Segrià, 1949

Pintor i il·lustrador. Estudià a l'Escola de Belles Arts Sant Jordi de Barcelona. Entre 1974 i 1977 va publicar la tira de còmic *l'Eloi*, que inicialment havia publicat a la revista *Nova Tàrrega*, al *Diario de Lérida*. El 1980 realitzà la sèrie pictòrica *Escombres* i *Cinc-cents elefants*, que exposà a Tarragona i Tàrrega (1982). De les seves exposicions individuals cal destacar: *Parc de Sant Eloi*, a Tàrrega (1985); *Passadissos*, a Lleida (1987); *Michelín, Conguito, Michelín*, a Barcelona (1993), i *Tallers Oberts*, a Barcelona (1995-96). El 1998 presentà al Museu Comarcal de l'Urgell l'exposició *Una col·lectiva molt personal* i el 2006 exposà a la Sala Marsà de Tàrrega. *[JEM]*

Transalfals i La Vispesa

A l'octubre de 1988 es constituí Transalfals, cooperativa de segon grau domiciliada a Bellcaire d'Urgell, dedicada a la deshidratació i transformació d'alfals i a la fabricació d'altres farratges. Aquesta societat agroindustrial fou impulsada per diverses cooperatives de primer grau de l'àrea lleidatana i d'Osca. Posteriorment estigué integrada per Transalfals, Actel i les cooperatives d'Ivars, Bellcaire, Arbeca, Bellvís, Bellpuig, Gimenells, Linyola, Almacelles i Binèfar. La comercialització de l'alfals era feta a través de la cooperativa Iberalfa. Amb un centre logístic a Tamarit de Llitera, Transalfals exportava a França, Portugal, Itàlia, Grècia i els països del Magrib. El seu president era Josep Juncà Costa. El març de 2008, amb 60 treballadors, facturava per 18.138.000 euros. *[JoCC]*

Transports de mercaderies per carretera

El sistema de transports ha evolucionat des dels traginers de carros i recaders que unien el poble amb la ciutat, fins a les grans agències de distribució europea dotades de tota mena de tràilers i cubes especialitzades que controlen la traçabilitat del trajecte. Les antigues empreses estaven connectades a les estacions de ferrocarril i de cotxes de línia, com La Leri-

dana del Transporte, a la rambla Ferran, o el Dipòsit de Recaders del carrer Cardenal Remolins, a Lleida. La majoria d'empreses actuals estan als centres de logística als polígons industrials del Segre i del Camí dels Frares, juntament amb el CIM des de 2005. Els canvis en el sector es van donar entre les dècades cinquanta i seixanta, amb un increment de demanda en el tràfec de paqueteria d'àmbit estatal i de servei a la fructicultura i la incipient indústria agropecuària. Algunes de les empreses familiars funcionen ara en les segones o terceres generacions dels fundadors, en ocasions vinculades amb altres empreses d'àmbit europeu. Transport CAVE té els seus precedents als anys 1940, quan la va iniciar Francesc Toló Verdeny després de fer de recader entre Lleida i Tremp i altres rutes de la província amb carruatges, que canvià per camions, i posteriorment va estendre a nivell estatal entrant a formar part de la Comercial Terrestre i Marítima i darrerament CBL Logística. TEIFER SA la va iniciar Ramon Ferrer l'any 1945. Continuada pels seus fills Josep Maria i Ramon, està ara en la tercera generació, especialitzada en el transport de productes químics. Transports Tarragona es va introduir l'any 1953 de la mà de Josep Tarragona i el seu pare Miquel, dedicats a la compravenda de cereals, però ara, a la tercera generació, han apostat pel transport internacional i frigorífic. Els germans Joaquín i Ramón Montel van començar amb la firma Transportes Unión, i l'any 1955 van adoptar el nom de Transportes Montel, vinculats al món fruiter, especialment de plàtans i tomàquets de les illes Canàries, amb distribució de productes lleidatans pel nord i centre peninsular. AT Trota SA, que s'inicià en el món dels transport l'any 1958 quan Francesc Trota Buchaca va comprar el primer camió amb l'ajuda del seu pare, a inicis del segle XXI cobria un servei d'entrega i recollida a qualsevol país d'Europa. Els germans Antoni i Manuel Chiné Castañ, provinents de Fraga l'any 1965, s'han especialitzat per transportar subministrament de matèries primeres pel nord d'Espanya. Les firmes més importants l'any 2006, si exceptuem altres companyies creades expressament per donar servei a l'empresa matriu, eren l'Agència de Transports Trota SA, que facturava més de 16 milions d'euros, seguida a distància per Teifer SA, Transmayoros SL i Transportes Tarragona SA.

[JFB]

Transsegre

Nom amb què es denominà, popularment, la baixada de barques que tenia lloc al riu Segre, més concretament a la ciutat de Balaguer, cada segon cap de setmana del mes de juliol des de 1985. Aquesta festa es va iniciar de forma casual quan una colla d'amics van buscar una nova distracció per passar el temps i sufocar el calor dels primers dies de l'estiu i es va convertir en una de les manifestacions populars més importants de les terres de Lleida. Calor, aigua, imaginació i un ambient festiu en foren els principals ingredients, alhora que es reivindicava la recuperació de l'espai natural del riu mitjançant un descens esbojarrat i no competitiu que cada any aplegava més participants entusiastes sobre originals construccions artesanals. La primera part del recorregut s'iniciava el dissabte a la tarda. Les barques sortien del pantà de Camarasa i començaven la baixada per aigües manses fins al poble de Sant Llorenç. A la nit, al Parc de la Transsegre (Balaguer) començava la festa amb diferents espectacles i concerts que duraraven fins a la matinada. Diumenge al matí, els participants sortien de la presa del Partidor de Gerb i feien un recorregut de més de quatre quilòmetres per acabar a Balaguer, on el nombrós públic assistent es divertia amb els grups d'animació que feien més curta l'espera des de terra ferma. *[TCC]*

Traval Rodríguez de Lacín, Ángel

Barcelona, el Barcelonès, 1883? - 1960

Notari i polític. Als 25 anys guanyà per oposició una plaça de notari a Lleida. Durant la dictadura de Primo de Rivera fou nomenat diputat provincial pel districte de Tremp-Vielha i fou escollit president de la Diputació (1924). El 1925, en un nou nomenament de diputats d'acord amb el recentment aprovat Estatut Provincial, va ser designat diputat provincial directe titular i fou reelegit president. El 1927 va ser designat per la Diputació membre de l'Assemblea Nacional. El setembre de 1929 va dimitir de tots aquests càrrecs en traslladar la seva residència a Barcelona. Durant el Franquisme va ser vicepresident de la Comissió Gestora Provincial i Degà del Col·legi de Notaris de Barcelona. Al jubilar-se als 70 anys fou nomenat degà honorari. Des d'aquella data, ocupà durant 8 anys la presidència de la Cambra de la Pro-

pietat Urbana. Posseïa també les grans creus del Mèrit Civil i de Sant Raimon de Penyafort. *[JAS]*

Trepat Andreu, germans

Representants del falangisme local, ambdós ocuparen càrrecs polítics. Ramon Trepat, capità d'artilleria al regiment num. 5 a Palma de Mallorca (1940), va ser cap provincial de FET-JONS (1939-1940). Jaume Trepat va ser alcalde de Tàrrega en diverses ocasions en les primeres dècades del Franquisme i diputat provincial (1952-1954). *[MPC]*

Trepat Domingo, Carles

Lleida, el Segrià, 1960

Guitarrista. Inicià els estudis musicals a la seva ciutat natal amb Jordi Montagut i el 1976 assistí a l'últim curs que Emili Pujol dirigí a Cervera. Posteriorment amplià estudis amb José Tomás i Alberto Ponce. Rebé nombrosos premis, com el Premi Tàrrega del Certamen Internacional Francisco Tàrrega de Benicàssim, el Premi Especial del Jurat del Concurs Internacional de l'Havana, i el Primer Premi del V Concurs Internacional de Toronto. Actuà arreu de Catalunya i de l'estat espanyol, a França, Rússia, el Japó, Àustria i el Canadà, entre altres. Com a solista actuà amb l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya, l'English Chamber Orquestra, l'Orchestra of St. John's Smith Square i l'Orquesta Ciudad de Granada. Realitzà diversos enregistraments discogràfics i publicà diverses peces originals i transcripcions per a guitarra. *[MSM]*

Trepat Galceran, Josep

Aladrell, Agramunt, l'Urgell, 1881 - Tàrrega, l'Urgell, 1974

Empresari. Havent fet de pagès i de jornaler, s'establí a Tàrrega amb els seus germans Baldomer i Estanislau. En aquesta ciutat fundaren i gestionaren plegats un negoci de ferreteria i serralleria (1907). Josep Trepat, proveït d'una bicicleta i més tard d'una moto, féu de viatjant per Catalunya, Aragó oriental i Andorra, i conformà així una xarxa de contactes que aprofità en l'avenir. L'any 1913 muntà un petit taller de puntes de París (1913) i dos anys més tard una petita foneria (1915). Entretant, importà màquines franceses —gavelladores— i americanes —gavelladores i dalladores. L'adequació —reductora— que féu de la gavelladora McCormick a les necessitats de la pagesia catalana i espanyola (1916-1920) suposà el punt d'inflexió de la seva empresa, que Trepat, paradigma de *self-made-man*, convertí en una de les principals factories de maquinària agrícola de l'Estat. No debades produí fins als anys setanta del s. XX màquines de gavellar, dallar, lligar i rampillar de diversos models, i a partir dels seixanta començà a fabricar màquines acoblades a tractors. De la fàbrica Trepat, amb setze naus (1949), i amb més de dos-cents treballadors —229 el 1959— n'arribaren a sortir 33.000 segadores i cap a 17.000 dalladores. L'any 1931 el govern espanyol distingí la fàbrica Trepat amb el títol de productor nacional, i l'any 1963 el seu patró fou objecte d'un conjunt de reconeixements: per part del govern li fou concedida la insígnia Caballero Cruz Sencilla de la Orden del Mérito Agrícola i la Medalla de Plata al mèrit al treball, i per part de l'ajuntament de Tàrrega, la Medalla d'Or de la ciutat, i se li dedicà una avinguda en què es descobrí una placa amb tal ocasió. Trepat morí a l'abril de 1974. El gener de l'any següent la fàbrica Trepat es convertí en una societat anònima —Industrias José Trepat Galceran SA— que presidí el fill de Josep Trepat, Pere Trepat Garriga. *[JoCC]*

Trepat Padró, Lluís

Tàrrega, l'Urgell, 1925

Pintor. Identificat, tradicionalment, amb la introducció de l'art abstracte a Lleida durant la dècada dels cinquanta, conseqüència directa de les seves estades a París i de l'inherent contacte amb les avantguardes. L'any 1951 viatjà per primer cop a la capital francesa, on inicià una etapa de trencament que culminà el 1955 amb una segona estada coincident amb la inauguració de l'anomenat període abstracte (1955-1961), punt de referència per a la posterior formació del grup Cogul (Lleida, 1964-1967). Els inicis de la dècada dels seixanta, moment del seu trasllat a Barcelona, marcaren un punt d'inflexió i un retorn gradual a la figuració, cada cop més subjectiva i impregnada d'un realisme poètic molt particular, que culminà la trajectòria d'una de les personalitats artístiques més singulars de la història de l'art lleidatà, una figura que va aplegar al seu voltant tot el debat sobre la modernitat, entesa com una nova manera de veure la creació contemporània, més lliure i subversiva. *[FGG]*

Trepat Secanell, Marta

Tàrrega, l'Urgell, 1945

Psicoterapeuta. Llicenciada en Filosofia i Lletres (Filosofia) (UB, 1969) i doctora en Psicologia (UB, 1992). Professora de Psicologia Mèdica a la Facultat de Medicina de la UdL (1983) i també de Psicologia i Religió a l'IREL. Introductora de la psicologia psicoanalítica a Lleida, exercí com a psicòloga clínica a l'Hospital de Santa Maria de Lleida, després d'haver estat cap de departament de Psicologia a l'Hospital de Sant Joan de Déu de Barcelona. Membre de CCOO, fou delegada del SDEUB i com a tal participà en l'assemblea d'estudiants i intel·lectuals al convent dels caputxins de Sarrià (1966). Present en diverses iniciatives cíviques i culturals ciutadanes, formà part de la plataforma Ciutadans pel Canvi (1999). Com a psicòloga col·labora amb diverses entitats com la Fundació Arrels-Sant Ignasi, que treballen amb els anomenats *sense sostre*. De fermes conviccions catòliques, fou membre del Concili Provincial Tarraconense (1995). Aficionada a la música, fou intèrpret de violoncel de la Banda Municipal de Lleida. *[CMC]*

Trepat, Indústria

Arrencà del negoci de ferreteria que Josep Trepat Galceran establí a Tàrrega amb els seus germans (1907), del petit taller de puntes de París (1913) i de la petita foneria (1915) que creà en aquesta ciutat i de la importació de gavelladores i dalladores. No obstant això, allò que catalitzà l'enorme creixement d'aquesta empresa i el seu extraordinari impacte en la mecanització de l'agricultura catalana i espanyola fou l'adaptació que Trepat féu de la gavelladora americana McCormick a les necessitats de la propietat d'aquí d'acord amb les seves menors dimensions. L'any 1920 fabricava les primeres 50 unitats de la nova gavelladora, el màxim de producció de la qual s'esdevingué entre 1958 i 1963. Trepat, amb una diversificació de la producció d'acord amb les necessitats dels cultius de cereals i farratges, produí i comercialitzà altres màquines com la dalladora (1929) amb uns pics de fabricació el 1943 i 1958; rampills-giratori (1948); amb rodes (1931); recollidor (1952); amb descàrrega lateral (1952); i voltejador de fenc amb rodes (1956); i lligadora (1935/1950) amb un màxim de vendes entre 1958 i 1963. La indústria Trepat, que a partir de 1945 dissenyava i produïa màquines per a la pròpia fabricació, produí, a partir de 1960, maquinària per a tractors. Si l'any 1936 eren 43 els operaris de la indústria Trepat —fonedors, mecànics, fusters, aprenents i peons—, el 1959 n'eren 229. Aquests experimentaren en els anys de la postguerra un espectacular increment de salaris: un fonedor passà de les 300 pessetes al mes l'any 1936 a les prop de 800 deu anys més tard. Aquest fou un increment correlatiu al dinamisme global d'una empresa que entre 1940 i 1949 construí 13 de les seves 16 naus industrials. *[JoCC]*

Trias de Bes Giró, Josep Maria

Barcelona, el Barcelonès, 1890-1965

Jurista i polític. Catedràtic de Dret Internacional a Salamanca i Barcelona, on exercí fins el 1960. Presidí l'Acadèmia de Jurisprudència de Barcelona. Afiliat a la Lliga Regionalista, el 1933 era membre de la comissió d'acció política i del consell de govern de la Lliga Catalana. La seva primera acta de diputat a Corts la guanyà el 1918 a la Seu d'Urgell, on repetí victòria el 1919, i perdé l'escó el 1920. Comptà amb un òrgan defensor dels seus interessos a la comarca, *L'Urgelletà*. Retornà a les Corts el 1923 en representació de Granollers. Durant la Segona República assolí un escó al Parlament de Catalunya (1932) i a les Corts de 1933 i 1936 per la província de Barcelona. *[CMC]*

Triginer Fernández, Josep Maria

Agramunt, l'Urgell, 1943

Perit industrial i polític. Militant socialista, fou clau durant la clandestinitat antifranquista en la reorganització de la UGT i de la Federació Catalana del PSOE, d'on fou primer secretari. Diputat al Congrés dels Diputats per la circumscripció de Barcelona el 1977, posteriorment fou conseller sense cartera a la Generalitat presidida per Josep Tarradellas (1977-1980). Des de les eleccions generals de 1979 fins el 1989 ocupà un escó al Congrés per la llista del PSC-PSOE per la circumscripció de Barcelona. Des del 1989 fins el 1993 fou senador. *[AJM]*

Triquell Val, Josep Miquel

Lleida, el Segrià, 1951

Esportista. Es dedicà a la pràctica del tir amb diver-

ses modalitats d'armes històriques juntament amb la seva esposa, Nunci Rodríguez San José. Durant la seva extensa i brillant trajectòria assolí més de 80 medalles en campionats d'Espanya i 6 en competicions de caire internacional. L'any 2006 fou campió del món i també aconseguí el rècord del món amb l'equip espanyol de plat amb avantcàrrega. *[TSP]*

Trobada d'Escriptors del Pirineu

Esdeveniment de caire literari vinculat amb el territori pirinenc que tenia lloc anualment, per norma general el darrer cap de setmana de juny. Consistia en una trobada d'escriptors expressament convidats per una comissió que sorgí entorn de la revista *Àrnica*, del Consell Cultural de les Valls d'Àneu, amb la intenció de donar-los a conèixer l'art, la cultura, el paisatge i la gastronomia de l'indret d'acollida per tal que aquells se n'amarin i ho puguin reflectir en llur obra. Durant les cinc primeres edicions (1994-1998) les trobades tingueren lloc a Àneu mateix, mentre que les cinc següents, impulsades des del departament de Filologia Catalana de la UdL, es vincularen a d'altres territoris pirinencs (l'Alta Ribagorça, Andorra, Cardós i la vall Ferrera, la vall Fosca i Sort). A partir de l'onzena edició (2004) les trobades passaren a ser internacionals, de manera que a cada bienni es produïa un intercanvi recíproc entre la literatura catalana i una altra de les del Pirineu (basca, aragonesa, occitana). Fruit de cadascuna de les trobades és un llibre col·lectiu, normalment dedicat a la narrativa —des de *Crestes i crestons* (1995) fins a *Lux mundi* (2005) i *Lauburu* (2006) —, però en alguna ocasió també a la poesia (*Herba de prat*, 1996) i el teatre (*Brufera d'estiu*, 1998) o bé a gèneres narratius concrets, com ara el juvenil (*La vall dels Nabius*, 1997) o l'històric (*Temps de fogony*, 2004). *[ATR]*

Troguet Taüll, Margarida

Senet, l'Alta Ribagorça, 1959

Gestora cultural. Realitzà els estudis de gestió cultural a la UdL. La seva tasca professional estigué sempre enllaçada amb el vessant cultural. Assumí, així, la direcció del Teatre Municipal de l'Escorxador de Lleida des de 1998 i fundà IRIS (Ass. Sud-europea per a la creació escènica contemporània) el 2007. També participà en altres projectes com a membre del jurat dels Premis FAD Sebastià Gasch des de 2006. Coautora del llibre *1.000 ejercicios y juegos aplicados a las actividades corporales de expresión*. *[MPC]*

Tuberías y Prefabricados Palau, SA

Indústria fundada a Juneda (les Garrigues) l'any 1956 per la família Palau-Ortiz. En aquells anys es dedicava a la fabricació de viguetes pretensades i tubs, mitjançant un motllo fix. Progressivament hi hagué una adaptació tecnològica d'acord amb la demanda, en un primer moment consistent en la centrifugació del formigó i la maquinària per fer blocs, per ampliar l'oferta productiva, i des de 1962 amb l'adquisició d'una màquina de fer tubs automàtica. L'any 2007 comptava amb set màquines per fer tubs i una altra per a prefabricats, com canals, bovedilles, col·lectors d'aigües i altres, a més de dues plantes dedicades a l'obtenció de formigó fresc i a la classificació d'àrids, respectivament. L'any 2006 facturava més de 6 milions d'euros. Tenia una plantilla d'uns trenta treballadors i un radi d'influència comercial d'uns 300 quilòmetres. *[JFB]*

Tuca, Era

Estació d'esquí situada a Betren, municipi de Vielha-Mijaran (la Val d'Aran), posada en funcionament el 1974 per iniciativa de la Societat Tuca Val d'Aran, SA, creada el 1972. Ubicada als vessants septentrionals de la Tuca de Betren (2.514 m), acollia uns 40.000 visitants per any. De característiques força reduïdes i d'unes condicions d'infraestructures i espais esquiables precaris va sofrir diverses crisis, la més greu la temporada 1984-85. El 1986, gràcies a capital francès, es reobrí amb el nom de Tuca-Mall Blanc. Disposava aleshores de 120 ha de domini esquiable i 28 km de pistes. Des de la temporada 1988-89 romangué tancada, encara que hi hagué diverses iniciatives que no aconsegueixen reobrir-la. *[MASS]*

Tufet Codó, Miquel

Lleida, el Segrià, 1910-1976

Fuster i sindicalista. Inicià la seva activitat sindical al Sindicat de la Fusta de Lleida. Participà com a delegat d'aquest sindicat al Ple Regional de la CNT catalana, que se celebrà a Lleida el desembre de 1931. A finals de febrer de 1932 fou nomenat secretari de la Federació Local de Sindicats de Lleida. Com a delegat d'aquesta Federació Local, va participar en el

polèmic Ple Regional de la CNT de Catalunya, que tingué lloc a Sabadell a l'abril de 1932 i on foren expulsats tots els sindicats que controlava el BOC. Milità al BOC i posteriorment al POUM. Alhora, va ser un dels dirigents destacats de la ULS. Lluità al front d'Aragó amb el grau de tinent. Detingut a València per les tropes franquistes, fou empresonat fins el 1940. A partir de 1941, juntament amb la seva esposa Josepa Reimundi Florensa, impulsà la reconstrucció clandestina del POUM a Lleida i comarques. Tornà a ser detingut durant uns mesos el 1945. Bàsicament desenvolupà tasques de premsa i propaganda del partit. La més reeixida fou la redacció i la impressió de sis números, entre 1946 i 1947, de la publicació *L'Espurna*, en memòria al periòdic editat per Joventut Esquerrana entre 1930 i 1931. En el mateix període també edità el *Butlletí Interior d'Informació* del POUM de Lleida i la seva comarca. A principis dels anys cinquanta, a causa de les controvèrsies viscudes en el si de l'MSC i les constants vigilàncies a què fou sotmès per part de la policia deixà tota activitat en l'àmbit de la lluita clandestina. *[AJM]*

Tugues Boliart, Benet

Alentorn, Artesa de Segre, la Noguera, 1957 - Lleida, el Segrià, 2007

Advocat i polític. Inicialment militant d'ERC, inicià la carrera política com a regidor d'Artesa de Segre (1983-1984). El 1995 encapçalà la llista d'ERC al Parlament de Catalunya per la circumscripció de Lleida. Fou elegit diputat i formà part del grup parlamentari fins el 1996 quan, abans del XXI Congrés Nacional que ERC celebrà a Vilafranca del Penedès, s'escindí del partit republicà i participà, juntament amb Àngel Colom Colom i Pilar Rahola Martínez en la creació del PI. En el congrés fundacional fou elegit secretari general del PI. Conservà l'acta de diputat fins el 1999 integrat en el grup Mixt, del qual actuà com a portaveu parlamentari. Després del fracàs electoral del PI, que comportà la seva dissolució, Tugues, seguint les orientacions d'Àngel Colom, s'integrà a CDC (2000). En les eleccions municipals de 2003 formà part de la candidatura de CiU a la Paeria de Lleida i fou elegit regidor. *[RUS]*

Tugues-Raimat, SL

Empresa fundada a Lleida el setembre de 1967 per Rafael Tugues Armengol i Mercè Raimat Ballesté. El negoci va néixer per dedicar-se al món del dolç i va saber des de la seva fundació combinar amb encert l'ofici, l'esforç i la qualitat en l'elaboració dels seus productes. L'any 1976 obria un saló de te i la pastisseria s'ampliava a altres camps del sector: xarcuteria, pastisseria, cafeteria i empresa de càtering. Des de 1986 el fill de Rafael, Jordi Tugues Raimat, treballa conjuntament en la direcció i organització de l'empresa. Ha passat de ser una empresa familiar a constituir una entitat que dóna feina a 30 persones fixes més el personal eventual dels caps de setmana, plantilla que s'ha ampliat amb la nova secció oberta a Alcoletge l'any 2007. Local emblemàtic de la gastronomia lleidatana de la segona meitat del segle XX, Tugues-Raimat formava part de l'Associació Relais Dessert Internacional (que agrupa les millors empreses del sector de la pastisseria i el dolç) i contribuí a augmentar el prestigi de la ciutat de Lleida, donant-la a conèixer arreu del món. *[JFF]*

Túnel de Vielha

Iniciat l'any 1925, no seria inaugurat fins el 1948 com una obra emblemàtica de la postguerra, amb una longitud de 5.260 m. El 1944, provisionalment, l'emprà l'exèrcit en la lluita contra el maquis. Però la seva inacabable construcció va veure el canvi de dos règim polítics i es completà sota unes condicions duríssimes de treball que comportaren nombrosos i greus accidents. Hi treballaren, entre altres, brigades de presoners de la Guerra Civil i immigrants procedents d'altres territoris espanyols, a mercè d'una meteorologia extrema, manca de llum i humitat. Significà per a la Val d'Aran una veritable obertura cap a Espanya, l'inici d'un espectacular desenvolupament econòmic lligat estretament al turisme i, en definitiva, una nova via de comunicació bàsica, més enllà del tradicional contacte de la vall amb França. El seu estat absolutament obsolet cinquanta anys després de la seva inauguració ha fet necessària la seva substitució per l'actual Túnel Rey Juan Carlos I, inaugurat l'any 2007. *[CAR]*

Turull Bargués, Ramon

Cervera, la Segarra, 1922-2003

Escriptor, professor, llibreter i editor. Diplomat en Magisteri, fou mestre rural fins que s'incorporà a

la Mútua Escolar a Cervera, que dirigí entre 1963 i 1972, i exercí també la docència a l'ensenyament secundari. Col·laborador d'Agustí Duran Sanpere, fou un constant promotor cultural: revista *Segarra* (1944-1996), presidència del Casal de Cervera i mestre de català, durant anys, de forma autodidacta i altruista. Com a escriptor despuntà amb obres de teatre com *L'amor truca a la porta* (1958) o *El fabricant de nadals* (1959), si bé més endavant es dedicà a la poesia (*Petit poema de Cervera*, 1984; *Repicons de Sant Magí*, 1985) i l'assaig (*Homes, fets, converses i anècdotes sobre campanes*, 1993; *Petit àlbum de Cervera*, 1997). Fundà la llibreria Dondara (1972) i, com a editor, la Biblioteca de Cervera i la Segarra (1971-2000). Rebé nombroses distincions i el 2002, en el seu vuitantè aniversari, se li reté un multitudinari homenatge. *[ATR]*

Twose Finch, Benjamí

Tiberton, Regne Unit, 1858 - Lleida, el Segrià, 1924

Enginyer industrial d'origen anglès. Arribà a Rosselló (el Segrià) vers l'any 1877, on ocupà el càrrec de director de la fàbrica de paper de Josep Cirera, de Barcelona. L'empresa fou venuda a Coma i Cia, que la transformaren en fàbrica de filats de cotó, i es nomenà B. Twose apoderat fins a l'any 1920. La seva pública conversió de l'anglicanisme al catolicisme (any 1880), el matrimoni a Rosselló (1884) i la pròpia trajectòria professional l'envoltaren de prou carisma per intervenir en activitats industrials en l'àrea del canal de Pinyana, entre 1892 i 1920. Dels seus càrrecs institucionals cal mencionar que fou president del sindicat de fabricants i vocal de la Junta de Sequiatge, vocal de la Cambra de Comerç de Lleida i conseller del Banc de Catalunya. Va prendre part en la iniciativa de construcció de la fàbrica tèxtil d'Alfarràs que finalment executà el marquès d'Alfarràs, va intervenir en la creació de la central o salt Castellonroi, l'ampliació de la presa de captació d'aigua de Pinyana i la instal·lació d'una fàbrica de filats al Molinot (Vilanova de Segrià). A Rosselló, la seva ingerència continuada en l'àmbit municipal li suposà l'oposició de molts vilatans. Els seus descendents van contreure lligams amb famílies lleidatanes com els Capmany, Llorens i Colomer. *[JFB]*

U

UMESA

Empresa dedicada a l'extracció minera fundada el 15 d'abril de 1975, amb seu a Lleida. Aquesta societat va reprendre l'explotació de la mina La Vallfera (la Granja d'Escarp), que poc després passà a formar part del Grupo Minero Segre. S'inicià així un pla de modernització de les instal·lacions anteriors pertanyents a La Industrial Minera Española, SA. D'aquesta manera, l'extracció se centrà en la mina Europa, situada entre Lleida i Osca, amb un lignit que es beneficiava mitjançant panzers i es treia a l'exterior a través d'una cinta transportadora. Als inicis del segle XXI, el sistema d'explotació utilitzat era el de cambres i pilars, amb unes dimensions de galeria que variaven entre 12,5 x 25 i 25 x 25 metres, i permetien l'entrada de camions. Aleshores, només s'explotava la part lleidatana i es destinava la producció a les centrals d'Escatró (60%) i Serts (40%).

[JFF]

Unió de Colons de les comarques de Lleida

Creada el 1931 pels arrendataris de la Unió Laical de Beneficiats de la Catedral de Lleida. La Unió responia a una doble circumstància: d'una banda, el 1930 els beneficiats van pretendre revisar els vells contractes i, de l'altra, la instauració de la República creava noves expectatives de cara aconseguir una legislació favorable a l'accés dels pagesos a la propietat de la terra; de fet, la Llei de Contractes de Conreu de 1934 contemplava específicament el tema de les terres pertanyents al clergat de la catedral de Lleida. Proclamada la República, la majoria dels pagesos, emparant-se en la sol·licitud de revisió de contracte, van deixar de pagar les rendes als beneficiats. Aquests, per la seva banda, van aprofitar la repressió que va seguir als Fets d'Octubre per denunciar els pagesos deutors, de manera que alguns d'ells van ser empresonats. Finalment, el 31 de juliol de 1935 es va signar davant notari un acord de venda de les terres, acta que per part de la Unió de Colons va signar Gregori Biosca. Tanmateix, després de la Guerra Civil, tot i que els colons havien avançat el primer pagament, els beneficiats no van respectar l'acord. El juliol de 1966, el problema de les terres dels beneficiats i, conseqüentment, les lluites dels colons, van tornar a sortir a la llum pública, per iniciativa, tanmateix, de quatre sacerdots lleidatans vinculats pastoralment amb aquells pobles; la crònica dels fets es va recollir en el llibre *¿Concilio o rebeldía? (Los latifundios clericales de Lérida)* (1966). *[JBP]*

Unió Esportiva Lleida

Club de futbol fundat l'any 1939 per un grup d'aficionats amb el nom de Lérida Balompié i presidit fins el 1941 per Sebastià Tàpies. Fou succeït pel corredor de comerç Joan Porta, amb el qual s'aconseguiren els primers èxits esportius, ja que l'equip ascendí a l'aleshores recentment creada Tercera Divisió (1943-44). Un any més tard, l'equip començà a jugar els partits oficials al Camp d'Esports gràcies a l'acord que els responsables de l'entitat signaren amb els directius del Club Deportivo Leridano, sorgit el 1941, fins que l'any 1947 es fusionaren per formar la Unión Deportiva Lérida, el primer president de la qual fou Eduard Estadella. Sota el seu mandat, l'equip aconseguí l'ascens de Tercera a Segona i de Segona a Primera. No obstant això, el pas per la màxima categoria només durà un any, la temporada 1950-51, i el club hagué de fer front a importants problemes econòmics. En les dècades següents, l'entitat

passà per diferents etapes, però a poc a poc anà creixent fins a aconseguir la temporada 1993-94 el retorn a la màxima categoria del futbol espanyol. El punt d'inflexió per a la gran revifalla de l'equip vingué gràcies a la gestió del president, Màrius Duran, i de l'entrenador basc José Manuel Esnal *Mané*. La permanència a la Primera Divisió, però, només fou d'un any. L'equip tornà a la Segona Divisió fins a l'any 2001 en què baixà a la Segona B. El 2009, l'equip militava a la Segona Divisió B sota la presidència d'Ignasi Rivadulla. *[TSP]*

Unió Esportiva Tàrrega

Club de futbol que, segons les cròniques, s'inicià el 1916 amb el nom de CF Tàrrega a la capital de l'Urgell. La temporada 1950-51 jugà per primera vegada a la Tercera Divisió Nacional. El 1952 el club es va dissoldre. L'any 1957, després de diverses reunions entre aficionats i el Club Amigos de Ràdio Tàrrega, Joan Muñoz impulsà un nou equip de futbol que esdevingué l'embrió del que després —amb la fusió de la Penya Tarraguense— fou la UE Tàrrega, la primera Junta Directiva de la qual estigué encapçalada per Daniel Lloses. La fita més important en la història del club fou el títol de campió de la Tercera Divisió la temporada 1995-96 sota la presidència d'Antoni Tacies. Posteriorment, l'equip milità a la Primera Catalana. *[TSP]*

Unió Laical de Beneficiats

Aquesta institució posseïa 3.358 ha a la part oriental del terme municipal de Lleida, que eren cultivades per centenars de parcers de Lleida, Juneda, Puigverd, Montoliu, Albatàrrec, Aspa, Alfés, Alcoletge, Artesa i els Alamús. El 1935 signà amb la Unió de Colons un contracte de compravenda per un milió de pessetes a pagar en 10 anys que la guerra estroncà. El 1966 els beneficiats proposaren la venda de les finques als 830 colons per més de 400 milions de pessetes. Però, a partir d'un manifest signat per quatre sacerdots que havien estat rectors de pobles de la comarca, s'aconseguí la intervenció de la Nunciatura Apostòlica, el Vaticà i l'Estat i, a finals dels anys setanta, la majoria de parcers esdevingueren propietaris per un import total de 87 milions de pessetes. Tot el procés es recull al llibre *¿Concilio o rebeldía? Los latifundios clericales de Lérida*. *[JJMG]*

Unió Provincial Agrària

Organització sindical dels pagesos de les terres de Lleida. Si bé va començar a actuar l'any 1931, formalment no es va constituir fins el 19 de març de 1933 al teatre del Camps Elisis de Lleida. A l'assemblea hi van acudir vint-i-cinc delegacions, principalment de l'Urgell, el Segrià i la Noguera i pretenia agrupar jornalers, parcers i petits propietaris. L'estiu de 1933 va tenir un paper destacat en la lluita contra el novè que els pagesos pagaven a la Societat Canal d'Urgell per poder regar. L'estiu de 1936, després d'unificar-se amb altres sindicats menors, va ingressar a la Unió de Rabassaires i va passar a dirigir la Federació de Sindicats Agrícoles (FESAC) a Lleida. Els dirigents més significatius de la Unió (Sebastià Garsaball, Salvador Mor, Manuel Ballespir o Gregori Biosca) també ho eren del BOC. *[JBP]*

Unió Vinícola de Lleida

Creada el 15 de juliol de 1920, es mantingué molt propera a la Confederación Gremial Española (1912), i ja el 1932 de la recentment creada Confederació Gremial Catalana. Es tractava d'una organització patronal, dels empresaris, fins al punt que el pas d'un soci a la condició assalariada implicava automàticament la baixa a la Unió. A la primera meitat dels anys 1930 tenia una setantena de socis i s'organitzava en seccions: magatzemistes de vins, fàbriques de licors, detallistes de vins i hotelers i cafeters. L'objectiu principal era la producció de vins de qualitat de manera legal i transparent, la qual cosa significà la denúncia dels infractors tot intentant que s'incorporessin a la Unió. Per tal d'aconseguir aquests objectius calia impartir ensenyaments especialitzats i promoure la creació d'institucions de previsió i assistència social, sense oblidar la crítica a les fiscalitats abusives. La seva creació es produí després d'una etapa de lluita del sector durant la primera dècada del segle XX i coincidí amb una gran empremta d'alguns del seus membres a la Cambra de Comerç de Lleida: el 1922 en fou elegit president Enric Serecigni Taberner i en dues ocasions, 1924 i 1928, Pere Mor Almacelles. *[EVR]*

Unión de Fruticultores y Exportadores de Lérida (UNFESA)

Empresa familiar creada a Lleida l'any 1967 per

Francesc i Glòria Paüls Codorniu i que tenia com a finalitat la venda de fruita dolça destinada al consum alimentari. Les seves transaccions se centraven bàsicament en el mercat espanyol i a Perpinyà, que distribuïa mitjançant dues marques pròpies i a través d'una xarxa de corredors que anaren formant al llarg dels anys. Estava vinculada a l'entitat Fricosa, que tenia com a característica la pròpia producció de fruita per abastir, segons les possibilitats, la demanda d'Unfesa. *[JFB]*

Urenda Bariego, Josep Ignasi

Barcelona, el Barcelonès, 1934-2003

Advocat i polític. Estudià Dret a la UB i, a més d'implicar-se en diverses activitats socials, va participar en l'antifranquisme estudiantil. El 1958 fundà la Nova Esquerra Universitària, que donaria lloc a la secció catalana de l'FLP. Després de diverses detencions, fou processat i empresonat. En tornar del servei militar, compatibilitzà l'activitat professional amb la política clandestina. Per una nova detenció el 1962 i un consell de guerra passà un any a la presó. Posteriorment impulsà la fundació del FOC. A partir de 1970 participà en el moviment d'unificació dels socialistes catalans que acabaria en el PSC i milità primer a CSC i després al PSC (C). El 1979 seria escollit regidor a Barcelona i diputat provincial. També seria vicepresident de la Corporació Metropolitana. El 1982 fou nomenat governador civil de Logronyo i el 1986 de Lleida, fins que el 1991 retornà a Barcelona per treballar en l'àmbit de la immigració. *[JSSJ]*

Ureña Ferrer, Joaquim

Lleida, el Segrià, 1946

Aquarel·lista. Inicià els estudis a les ETS d'Arquitectura de Madrid i Barcelona. La seva formació autodidacta en pintura i concretament en la tècnica de l'aquarel·la fa que des de l'any 1974 es dediqui exclusivament a l'art. Membre de l'Agrupació d'Aquarel·listes de Catalunya des de 1975 i de l'Agrupació Espanyola d'Aquarel·listes des de 1977. Des de 1984 exercí com a docent del Taller d'Expressió Plàstica per a Adults a l'EMBA. Inicialment la seva producció artística se centrà en la temàtica del paisatge urbà i rural, però a meitat dels anys 80 aprofundí en nous conceptes i formats de 100 x 70 cm fins a 200 x 200 cm. Al llarg de la seva trajectòria artística participà en un centenar d'exposicions nacionals i internacionals i ciutats com Nova York i Ciutat de Mèxic acullen la seva obra. Ha obtingut multitud de premis, entre els quals el primer premi del I Certamen de Acuarela José Segrelles de Albaida (València, 1986), Pámpana de Plata a la LV Exposición Nacional de Artes Plásticas de Valdepeñas i 1er Premio López-Villaseñor de Pintura a Ciudad Real (1994). Medalla d'Honor del XI Premio BMW de pintura i Premio Extraordinario Reina Sofía Madrid (1996). Premi d'Arts Plàstiques Medalla Morera a Lleida (1998) i primer premi XL Certamen Nacional de Pintura Caja San Fernando a Sevilla (1999). La seva obra figura en diferents fons de museus nacionals. *[HAM]*

URGASA

Nom comercial de la societat agrària de transformació Urgel Ganadera, empresa familiar constituïda a Juneda l'any 1980 per Josep Solé Farran. En un primer moment criava guatlles destinades al sacrifici. L'any 1982 s'uniren temporalment a l'entitat els socis Ramon Torra Huguet, Josep Maria Mora Mascaró i Ramon Quer Salla. L'empresa amplià l'oferta amb la producció de perdiu xúquer i faisà, en les modalitats de carn fresca i congelada, i de guatlla silvestre i perdiu roja, aquesta per a repoblació de vedats de caça. Des de 1996 exportaren a França, els Països Baixos, Alemanya i el Regne Unit. El producte estrella eren les guatlles sacrificades, que arribaren a 28 milions d'unitats anuals. L'entitat, propietat de la família Solé, comptava el 2007 amb 150 treballadors i tenia vinculades les empreses Aeropic i Codornices Urgel. Al llarg de l'any 2006 va vendre per un import que s'aproximava als 22 milons d'euros. *[JFB]*

Uriz Pi, Elisa

Badostain, Navarra, ? - República Democràtica d'Alemanya, ?

Mestra i dirigent política. Germana de Josepa Uriz. Durant els anys de la Segona República exercí de mestra a Lleida. Militant del PSUC, en començar la Guerra Civil es traslladà a Barcelona. Casada amb el secretari general de la UGT Antoni Sesé Artaso (? - Barcelona, el Barcelonès, 1937) el qual, nomenat conseller sense cartera del govern de la Generalitat durant els Fets de Maig de 1937, fou assassinat quan anava a prendre possessió del càrrec. Exiliada a Mè-

xic i poc després a França, fou membre de la direcció del PSUC i la UGT. Participà en la creació de la UME —Unión de Mujeres Españolas— a París, on fou una destacada militant. Directa col·laboradora de la secretària general del PCE (1942-1960), Dolores Ibárruri Gómez, fou una de les impulsores de la publicació *Mujeres Antifascistas Españolas*, on dugué a terme una important activitat propagandística i com a articulista. Assumí el secretariat de la FDIM —Federación Democrática Internacional de Mujeres— que, auspiciada per l'URSS, aglutinava les militants dels partits comunistes de tot el món. *[AJM]*

Uriz Pi, Josepa

Badostain, Navarra, 1883 - Berlín, República Democràtica Alemanya, ?

Professora i política. Germana d'Elisa Uriz. Mestra i des de 1921 professora de Pedagogia a l'Escola Normal del Magisteri de noies de Lleida, de la qual fou directora després del 14 d'abril de 1931. El 1921, a causa d'una denúncia del bisbe de Lleida, el doctor Miralles, li fou incoat un expedient pel qual va ser sancionada el 1925. Durant els anys de la Segona República, Pepita Uriz col·laborà amb els sectors obrers lleidatans, CNT i BOC, però sobretot amb els moviments culturals d'esquerres. En començar la guerra es va traslladar a Barcelona. Militant del PSUC, va representar la FETE al CENU i va treballar en la salvaguarda i evacuació d'infants. Ja a l'exili treballà a favor dels mestres internats en camps de concentració i més endavant va participar en la Resistència francesa. *[JBP]*

Utgés Nogués, Maria Teresa

les Borges Blanques, les Garrigues, 1959

Metge-psiquiatra i política. Llicenciada en Medicina i Cirurgia per la UB (1984) i especialista en Salut Pública, Alcoholisme, Drogodependències i Psicopatologia Clínica per diverses universitats. Obtingué el títol de metge especialista en psiquiatria l'any 2003. Exercí de professora de l'Escola Universitària de Treball Social (1987-2000) i de metge-psiquiatra a l'Hospital Santa Maria d'ençà de 1983. Ocupà la presidència de l'Associació de Màsters en Salut Pública de la UB (1992-1996). Membre del PSC des de 1984, fou regidora a l'ajuntament de les Borges Blanques (1983-1995) i membre del Consell Comarcal de les Garrigues (1991-1995). Entre 1988 i 1996 fou diputada al Parlament de Catalunya. *[JCE]*

V

Vall Companys, SA

El punt de partida de l'empresa va ser l'adquisició de la farinera La Meta (1956), que elaborava farines panificables, per Josep Maria i Antoni Vall Companys. Dels subproductes de la farina es va crear la secció de pinsos. Als anys seixanta s'inicià la integració porcina i l'empresa s'introduí en el sector de l'aviram. L'any 1970 es creà la societat anònima i l'empresa s'instal·là al polígon industrial del Segre. Durant la dècada següent es produí l'expansió de la ja iniciada integració ramadera, començà l'expansió territorial, es compraren i es crearen noves empreses relacionades amb el sector agropecuari i es creà Transegre, empresa de logística. Als anys vuitanta i noranta l'empresa augmentà la producció, s'expandí cap a Tarragona i València, alhora que elaborà productes farmacèutics per al bestiar (a principis del segle XXI tenia més de 40 productes registrats). Apostà per la tecnificació i construí la incubadora Pondex i el primer centre d'inseminació artificial porcina a Lleida. El 1993 va constituir als EUA la societat Vall Inc, que amb instal·lacions pròpies i granges a Oklahoma i Kentuchy, acabà obtenint beneficis el 1999. El 2002 va retirar-se del mercat americà per centrar-se en la UE. José Vall Palou, fill d'un dels fundadors, era a inicis del segle XXI el propietari únic de l'empresa. *[JPER]*

Vall Palou, Teresa

Lleida, el Segrià, 1951

Artista. Estudià dibuix i pintura a l'Escola de Belles Arts de Lleida. Deixebla d'Ernest Ibáñez Neach i filla de l'empresari Josep Maria Vall Companys. Experimentà amb diferents disciplines artístiques com l'escultura, les arts gràfiques, la pintura i la fotografia. Allunyada dels academicismes, l'experimentació fou una constant en la seva trajectòria. La seva obra, marcada per una gran expressivitat, anà derivant vers una acusada tendència al minimalisme i la simplicitat. Participà en diferents mostres a Lleida, Barcelona, Salamanca i Saragossa, entre altres. Fou present en diverses exposicions a l'estranger com la IXL Fira Internacional del Llibre de Frankfurt, el 1996, any que també fou seleccionada per participar en l'exposició *Artistes Ibèriens* que la galeria Berault de París presentà. La seva obra és present en col·leccions públiques com la de l'Obra Cultural Balear, el Colegio de España a París i la Fundació Banc de Sabadell, entre altres. El 2009 creà a Lleida la Fundació Vall Palou, dedicada prioritàriament a la promoció de l'art contemporani. *[AJM]*

Valldeoriola Andreu, Pere

Advocat i polític. Fou dirigent de Joventut Republicana de Lleida durant el primer terç del segle. El 1898 formava part de Fusió Republicana. Fou un dels signants del manifest de presentació de Solidaritat Catalana a Lleida (1907). Durant l'època republicana, va ser nomenat comissari de la Generalitat a Lleida entre el juliol de 1932, quan substituí Epifani Bellí Castiel, i l'octubre de 1934. Va pertànyer a la maçoneria i formà part de la lògia Pitàgoras de Lleida. *[JSSJ]*

Valle Cárdenas, Manuel María del

Polític. Catedràtic de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat Complutense de Madrid. Membre del Partit Liberal. Va ser escollit diputat a Corts per un districte de la província de Burgos el 1881 i el 1886 (en elecció general i en elecció parcial). Pos-

teriorment va ser elegit senador per la província de Lleida el 1894 (elecció parcial), 1898 i 1901. *[JAS]*

Vallina Pérez, Eulogio

Santander, 1930

Constructor, socialista i militant de l'HOAC. Arribà a Lleida el 1947 i ben aviat contactà amb la JOC, de la qual fou president diocesà i vocal obrer al Consell Diocesà de l'Acció Catòlica. Com a militant hoacista, el 1959 fou membre de la Comissió Diocesana. Profundament compromès amb la justícia social, dugué a terme nombroses accions de suport i solidaritat amb els treballadors que es trobaven en dificultats per motius polítics i en precària situació econòmica. Impulsà la implantació de les clandestines CCOO i contribuí a la introducció del PSUC a Lleida als anys seixanta. Formà part de les Comissions Cíviques i participà en la creació de l'Assemblea de les terres de Lleida. Integrant del Bloc Popular de les terres de Lleida, posteriorment s'incorporà a la UGT, de la qual fou dirigent. En el postfranquisme, membres de la ultradreta local cremaren la seva casa com a represàlia per les seves activitats. Als anys vuitanta abandonà la militància socialista i tingué, a continuació, una activa trajectòria en diverses plataformes antibel·licistes i cristianes. Membre del Moviment Cultural Cristià i de la Coordinadora d'ONG de Lleida. *[AJM]*

Vallribera, Josep

Juneda, les Garrigues, 1937

Artista. Acabada la Guerra Civil, la família s'instal·là a les Borges Blanques, després a Barcelona i, finalment, a Eivissa, on obrí diferents galeries d'art. El 1973 s'instal·là a Aarhus (Dinamarca), després a Munic (Alemanya) i, finalment, a Àustria, on residí en diferents ciutats (Innsbruck, Hall, Steyr i Linz) fins a l'any 1980. Posteriorment tornà a Alemanya i fixà la seva residència a la ciutat de Wetzlar fins el 1982, quan començà a realitzar llargues estades de treball al sud de França i Catalunya que el portaren, l'any 1984, a instal·lar-se definitivament a la costa mediterrània. La seva obra, tot i ser difícilment classificable, ens remet al bagatge de l'expressionisme abstracte europeu, del qual va ser un dels protagonistes, i a les novetats formals que aportà l'informalisme. Però, més enllà de les etiquetes, recorre un camí força personal en el qual queda palès volgudament el protagonisme indiscutible que assoleix el gest, com a afirmació rabiosament vital de l'existència, i la paraula, que esdevé poesia plàstica i signe cal·ligràfic que omple els espais lliures que les caracteritzen. Pintura, escultura, dibuix, gravat, fotografia, accions... configuren un tot indissoluble a la seva obra. *[JNG]*

Valls Farrà, Carme

Lleida, el Segrià, 1948

Cantant-soprano, especialista en pedagogia musical i directora de la Coral Shalom. Cursà estudis de cant amb Montserrat Pueyo, Carme Bustamante, Helmunt Lips, Miguel Zanetti i Manuel Garcia Morante. Ha projectat la música dels compositors catalans i espanyols a França, Portugal i Mèxic, entre d'altres. Les metodologies que ha treballat en el camp de la pedagogia musical han estat: Orff, Martenot, Dalcroze, entre d'altres amb beques de la Diputació de Lleida i de la Fundació Castellblanch. L'any 1973 va fundar, juntament amb Elvira Querol, la Coral Shalom, entitat musical formada per una centena de cantaires, de la qual n'ha estat la directora i responsable. L'any 2006, juntament amb l'equip de pares i mares de la coral, va posar en marxa Musiquem Lleida amb la idea d'expandir la música pels carrers de la ciutat. *[MPC]*

Valls Pallerola, Isidre

Sallent, el Bages, 1858 - Barcelona, el Barcelonès, 1933

Enginyer industrial i polític. Membre de la burgesia catalana, es va titular a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona l'any 1882. El seu pare tenia fàbriques a Sallent i la seva mare era natural de la Seu d'Urgell, cosa que pot explicar la vinculació política d'aquesta família a les terres de Lleida. Soci del Foment del Treball Nacional. Membre de la Junta Regional de Suport al General Polavieja, guanyà com a monàrquic conservador l'acta de diputat a Corts per Solsona el 1899, el 1901 i el 1903. El 1916 optà a una acta de senador per Lleida, escó que no assolí fins el 1918 i el 1919, i que perdé el 1921, any en què es presentà dins les files de l'FMA. Pare del jurista, historiador i polític de la Lliga Regionalista Ferran Valls Taberner, va morir a Barcelona a començaments de febrer del 1933. *[CMC]*

Vallvé Ribera, Joan

Barcelona, el Barcelonès, 1940

Enginyer industrial i polític. El 1981 inicià la trajectòria en l'àmbit públic com a diputat per Lleida al Parlament de Catalunya per CiU. Repetí com a diputat entre 1984 i 1989 i 1999-2000. Fou secretari general del departament d'Indústria (1980-1984), director general d'Afers Interdepartamentals de la Generalitat (1984-1989) i secretari de la família del departament de Benestar Social (2000-2002). Entre 1989 i 1992 va ser conseller d'Agricultura. També fou diputat al Parlament Europeu la legislatura 1994-1999 i des del 2002 fins el 2004. Presidí l'Associació de Regions Frontereres Europees (1996-2004) i el Patronat del Parc Nacional d'Aigüestortes i l'Estany de Sant Maurici (1997-2000). D'ençà de 2005 presidí l'Associació d'Industrials de Catalunya. *[JCE]*

Vallverdú Aixalà, Josep

Lleida, el Segrià, 1923

Escriptor. Casat amb Isabel Arqué Gironés. Llicenciat en Filologia Clàssica, es dedicà principalment a la literatura i a la docència. Conegut i sovint premiat per la seva faceta de narrador per a joves, que s'inicià amb *El venedor de peixos* (1960), són cèlebres *Trampa sota les aigües* (1965), *Rovelló* (1969), *L'home dels gats* (1972) i *L'alcalde Ferrovell* (1981), entre d'altres. Des de 1995 se n'edità l'obra completa, i entre 1996 i 2000 tres volums de memòries en forma literària. Autor també de narrativa per a adults, teatre, poesia i, sobretot, d'assaig i literatura de viatges, en què destaquen *Proses de Ponent* (1970), *Els rius de Lleida* (1973) o la sèrie *Catalunya Visió* (1968-74), amb Ton Sirera. Col·laborà en el llibre col·lectiu *Lleida, problema i realitat* (1967), i traduí a partir de 1963 una seixantena de llibres al català, sobretot de l'anglès i el francès. El premi d'assaig atorgat a Lleida des de 1984 duu el seu nom. Membre de la Secció Filològica de l'IEC des de 1991, i reconegut com el principal referent cívic i cultural de Ponent a la segona meitat del segle XX, se li atorgà l'any 1989 la Creu de Sant Jordi i el 2000 el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. El 2004 la UdL l'investí doctor honoris causa. *[ATR]*

Valmanya Fabra, Carles

Ulldecona, el Montsià, 1881 - Barcelona, el Barcelonès, 1970

Enginyer de camins, canals i ports. Excel·lí en l'enginyeria d'obres hidràuliques i de rec. En el camp de la gestió, destacà com a director del Canal d'Urgell (1921-1965) en substitució de Domingo Cardenal Gandaregui, i com a president de la Real Compañía de Canalización y Riegos del Ebro, SA. De l'enginyeria més estricta, ultra la promoció del pantà d'Ulldecona, pot destacar-se'n la redacció del projecte del Canal Auxiliar d'Urgell que, en virtut del Reial Decret de 28-9-1928, redactà per a la CHE amb l'objectiu de pal·liar la insuficiència de recs del Canal d'Urgell. L'obra, pressupostada amb 14.667.000 pessetes, s'allargà entre 1929 i 1932. *[JoCC]*

Varela Serra, Josep

Besalú, la Garrotxa, 1943

Catedràtic d'institut de Matemàtiques i polític. Encetà la militància política a l'RSDC i ja des de les files de CDC ocupà les delegacions territorials de Cultura (1981) i d'Ensenyament (1981-1992). Regidor i portaveu de CiU a l'ajuntament de Lleida des del 1991 fins el 1999, obtingué una acta de diputat al Parlament de Catalunya en la IV legislatura (1992-1995). Des del 1996 fins el 2004 fou senador per Lleida en la VI i VII legislatures, en què desenvolupà una intensa activitat parlamentària. Fou portaveu i vocal de la Comissió d'Educació, Cultura i Esport, de la Comissió de Ciència i Tecnologia i de la Comissió de la Societat de la Informació i del Coneixement, entre d'altres. Tingué una presència activa en la vida cultural i ciutadana de Lleida, en què destacà la presidència de la delegació local d'Òmnium Cultural (1978-1982). Col·laborador habitual en programes i tertúlies polítiques de diferents mitjans radiofònics i televisius. Publicà nombrosos articles a la premsa local i diversos llibres sobre biografies i retrats de lleidatans i lleidatanes il·lustres. *Converses a Lleida* (1988), *Converses amb sis alcaldes de Lleida* (1993) i *Memòria de Lleida: dotze converses personals sobre la vida i la història recent* (2005), en són alguns exemples. El 2008 publicà una biografia de la pedagoga i política Maria Rúbies Garrofé, titulada *Maria Rúbies o el repte constant*. *[AJM]*

VEÁ SA

Empresa d'origen familiar situada a Sarroca de Lleida que també disposà d'una filial als EUA, Vea North America INC, amb magatzems a Chicago i San Francisco. Inicialment era una empresa exportadora d'olis d'oliva a l'engròs cap a Itàlia però, a partir de finals dels anys vuitanta, amb Avelino Veá Esquerda (Llardecans, el Segrià, 1940) al capdavant, s'especialitzà en la producció i venda de productes d'alt preu (oli verge extra i verge extra ecològic, olives i ametlles). Destinava entre el 10-15% al mercat nacional i la resta l'exportava a diversos països europeus i asiàtics (Japó, Singapur, Taiwan) i als EUA. Les marques que comercialitzava eren L'Estornell, Lérida VEÁ i Les Costes Aceite Parcelario.

[JJMG]

Ventalló Vergés, Lluís G.

Terrassa, el Vallès Occidental, ? - ?

Governador Civil de Lleida. Carlí i germà de Joaquim Ventalló, republicà nacionalista procedent del grup de *L'Opinió*. Fou col·laborador directe d'Alfons Sala Argemí durant la dictadura de Primo de Rivera i ocupà el càrrec de secretari de la Mancomunitat quan Sala en fou el president. El 1934 es mostrà partidari del Bloque Nacional de José Calvo Sotelo. Aquest posicionament el portà a allunyar-se dels carlins fins que se'n separà definitivament durant la Guerra Civil. Clarament partidari del decret d'unificació (1937), ocupà la secretaria de la delegació falangista catalana a Sant Sebastià a les ordres del reusenc José María Fontana. Durant la Guerra també va ser col·laborador d'Eduardo Aunós. En ser derogat l'Estatut d'Autonomia de Catalunya fou nomenat Governador Civil de Lleida (5 d'abril de 1938) i es mantingué en el càrrec fins el 30 d'agost del mateix any. Sembla que la destitució fou el resultat de les males relacions que mantenia amb les autoritats militars d'ocupació, entre altres qüestions pel tema de la llengua. Fou reemplaçat pel capità Fernando Vázquez Ramos, fins a aquell moment governador de Cadis, que es mantindria en el càrrec fins el gener de 1939. *[JSSJ]*

Verdeny Enrich, Miquel

Tremp, el Pallars Jussà, 1921-2002

Fabricant del ram de l'alimentació i polític. Assumí la direcció de la Fábrica de Chocolates y Turrones Verdeny als anys cinquanta, negoci familiar que havia creat el seu pare Miquel Verdeny Sanuy i que durant aquesta època es trobava en el seu moment àlgid. Als anys setanta s'adherí a CDC i fou diputat al Parlament de Catalunya la primera legislatura (1980-1984). *[JCE]*

Verdeny Tohà, Miquel

Tremp, el Pallars Jussà, 1951

Comerciant i polític. Inicià els seus estudis als Salesians de Tremp, per continuar-los a Barcelona, on es llicencià en Ciències Econòmiques. Resident a Tremp, continuà l'empresa familiar, dedicada a l'elaboració i comercialització de pastisseria. S'afilià a CDC el 1977 de la mà del seu pare, Miquel Verdeny Enrich, que fou diputat al Parlament de Catalunya. Encapçalà la llista de CiU a l'ajuntament de Tremp el 1983 i en fou elegit alcalde durant dos mandats, fins a l'any 1991. Conseller comarcal del Pallars Jussà (1987-1995) i diputat provincial per la demarcació de Tremp (1987-1995), entre 1991-1995 fou vicepresident de la Diputació. Durant la legislatura 2003-2007 esdevingué regidor i responsable de l'Àrea de Patrimoni del Consell Comarcal, fins a retirar-se de la política per motius de salut.

[JCE]

Verdeny, Fàbrica de Xocolata i Torrons de Miquel

Creada el 1934 a Tremp (el Pallars Jussà) per Miquel Verdeny Sanuy. En el transcurs de la Guerra Civil sembla que fou col·lectivitzada i en acabar la guerra el propietari adquirí la fàbrica de galetes d'Àger i inicià llur producció a Tremp l'any 1939. Consolidada a la dècada dels anys 40 mercès al subministrament a l'exèrcit, a la població pirinenca i al mercat barceloní, la dècada de 1950 suposà el zenit de la producció i venda, donà feina fins a 68 obrers i arribà a distribuir productes per a 39 províncies sota la direcció de Miquel Verdeny Enrich i Domingo Marqués. A la dècada de 1970 l'empresa entrà en una greu crisi que portà, ja als anys 80, al retorn de l'activitat artesana i a la venda al detall a les mans del nou titular Miquel Verdeny Tohà. *[JBC]*

Viadiu Vendrell, Francesc

Solsona, el Solsonès, 1900 - Sant Llorenç de Morunys, el Solsonès, 1992

Polític i escriptor. El 1918 ingressà a Estat Català. Després de les activitats clandestines desenvolupades al Solsonès durant la dictadura de Primo de Rivera ingressà a ERC. El 1932 fou escollit diputat al Parlament català per la circumscripció de Lleida. El 16 de febrer de 1937 va reemplaçar Josep Rodés Bley (POUM) en el càrrec de comissari d'Ordre Públic a Lleida. Aquest nomenament representava la recuperació del control polític i policíac de la Generalitat sobre la rereguarda catalana després dels mesos de més eufòria revolucionària. Es mantingué en el càrrec fins a finals de setembre de 1937. El relleu responia a la pèrdua de competències de la Generalitat sobre l'ordre públic després dels Fets de Maig d'aquest any. El 1938 fou sotssecretari de Belles Arts de la Generalitat i alcalde de Solsona. Després de la Guerra s'exilià a França i s'instal·là a Andorra, on participà en xarxes d'evasió de militars aliats caiguts a la França ocupada. El 1952 tornà a Barcelona. Després de passar un any a la presó, es dedicà a les arts gràfiques. Entre 1976 i 1982 tornà a militar a ERC. El 1986 va ser guardonat amb la Creu de Sant Jordi. Les seves experiències a Lleida i Andorra quedaren reflectides en els llibres *Comissari d'Ordre Públic a Lleida la roja* (1979) i *Entre el torb i la Gestapo* (1974). *[JSSJ]*

Vicedo Rius, Enric

Reus, el Baix Camp, 1952

Historiador. Doctor per la UAB (1987) i catedràtic d'Història i Institucions Econòmiques per la UdL (2002). Les seves recerques contribuïren al coneixement de les transformacions territorials de les terres de Lleida dins el desenvolupament català contemporani. Publicà un conjunt important de treballs com *Les terres de Lleida i el desenvolupament català del set-cents. Producció, propietat i renda* i *Pagesos i hortolans. El desenvolupament de l'horta de Lleida abans de la fruita, 1716-1950*, entre altres. Coautor del volum VII de la *Història de Lleida, El segle XIX*, també participà en obres com *Terra, treball i propietat* i *Història agrària dels Països Catalans*. Promogué reunions científiques, on destacà com a màxim impulsor dels congressos sobre sistemes agraris, organització social i poder local, duts a terme des de 1995 pel Patronat Josep Lladonosa, l'ajuntament d'Alguaire i la UdL i que en les successives edicions obtingué el reconeixement en els àmbits d'història agrària. Membre de la junta directiva de la Sociedad Española de Historia Agraria (2005-09 i 2009-13), de l'Asociación Española de Historia Económica i de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, entre altres. Implicat en la gestió universitària, ocupà diversos càrrecs de responsabilitat: adjunt al rector destinat al vicerectorat d'Investigació (1995-99), coordinador de SUICs i SEDAIs (1999-02) i director del departament d'Història en diferents períodes. *[AJM]*

Vicens Escuer, Marc

Lleida, el Segrià, 1961

Periodista. Des de jove, la seva incorporació a la premsa local va venir de la mà de la música i del còmic. Va fer un treball sobre la mort d'Hergé, creador de Tintín, la qual cosa va produir la seva entrada al consell de redacció de *la Mañana* l'any 1982. Compaginà els seus treballs periodístics amb els radiofònics i fou l'introductor a Lleida de la *new wave* pop dels anys 80 a través de contactes amb les emergents discogràfiques independents de Barcelona i Madrid. A partir d'aquí s'especialitzà en programes de ràdio musicals i es convertí, al mateix temps, en promotor de concerts i mànager de grups de rock com Primavera Negra i Tagomago. A començaments dels anys 90 marxà de Lleida i passà a ser cap de programes de Ràdio Barcelona OM i FM i, posteriorment, fou nomenat delegat i responsable de la posada en marxa a Catalunya de l'emissora musical M80 del grup SER. Més endavant esdevingué director d'estratègia de Catalunya Ràdio i coordinador musical d'iCat fm. *[RMR]*

Vidal Arderiu, Lluís Maria

Barcelona, el Barcelonès, 1939-2000

Arquitecte. Titulat per l'ETSAB l'any 1967. Amb despatx a Barcelona i a la Cerdanya i obra dispersa per tot Catalunya, estigué professionalment molt vinculat a les terres de Lleida. Projectà el nou absis de l'església de Sant Miquel a Castelló de Farfanya (1982-84) i aixecà el nou poble de l'Alt Urgell del Pont de Bar (1983-88), destrossat a causa de la important riuada de 1982. La seva obra, però, es localitza principalment a la Seu d'Urgell amb preuades

intervencions en edificis històrics i singulars com el Museu Diocesà (1983-88), rehabilità l'església de Sant Agustí com a biblioteca municipal (1988-96), la restauració de la cripta i rehabilitació del campanar de Sant Just de la Catedral de Santa Maria (1989-92) i acondicionament de la Casa dels Ducs d'Alba per dedicar-la a llar d'avis (1991-94). Entre 1990 i 1993 fou membre de la Comissió de Patrimoni del departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. *[MaSM]*

Vidal Barraquer, Francesc d'Assís

Cambrils, el Tarragonès, 1868 - Friburg, Alemanya, 1943

Cardenal. Estudià Teologia i Dret Canònic al seminari de Barcelona i la Universitat Pontifícia de Tarragona i obtingué el doctorat en ambdós. Ordenat el 1899, fou nomenat canonge (1907) i elegit vicari capitular (1911). Dos anys després fou consagrat bisbe titular de Pentacomia i nomenat bisbe administrador apostòlic de Solsona. El 1914 fou escollit senador per la Tarraconense. Arquebisbe de Tarragona des de 1919 i cardenal des de 1921, el 1923 rebutjà ésser presentat per a la seu de Toledo i el seu trasllat a Saragossa (1924). Home d'idees catalanistes, durant l'etapa republicana i la Guerra Civil va mantenir unes posicions moderades, d'entesa amb els governs republicans primer i de neutralitat després. El 1936 la Generalitat de Catalunya facilità el seu exili a Itàlia. Va ser un dels pocs bisbes espanyols que es negà a signar la carta col·lectiva de suport a Franco. Després de la guerra no pogué retornar de l'exil·li, però no va renunciar a la seu de Tarragona. *[FCS]*

Vidal Codina, Francesc

Lleida, el Segrià, 1836-1916

Director coral, compositor, pedagog i polític. Es formà musicalment amb F. Olivé i més tard, a Barcelona, amb R. Vilanova. Visqué a França i Itàlia, tot iniciant-se en el món de la composició. Fou el principal dinamitzador del moviment coral a les terres de Lleida durant la segona meitat del segle XIX. L'any 1860 fundà l'Orfeón Leridano, una entitat coral diferenciada del moviment coral impulsat per Josep Anselm Clavé. També va crear una escola de música. L'any 1885 fundà la Biblioteca Popular de los Orfeones y Sociedades Corales de España, una col·lecció d'edicions de música coral per subscripció. Fou nomenat acadèmic corresponent de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando (1879). Arboricultor i floricultor, va participar activament en el diseny dels jardins dels Camps Elisis. Polític republicà, va ser diputat provincial i va participar en la creació de Joventut Republicana. *[MBT]*

Vidal Codina, Francesc

Lleida, el Segrià, 1953

Polític i enginyer. Militant de CDC, des de 1977 fou membre del Consell Nacional en diverses ocasions. Entre 1985 i 2001 ocupà les delegacions territorials dels departaments de Treball, Ensenyament i Cultura de la Generalitat a Lleida. Entre 1992 i 1997 també va ser delegat del Govern de la Generalitat. Fou Coordinador del Patronat Català Pro Europa a Lleida. *[JCE]*

Vidal Culleré, Vidal

Arbeca, les Garrigues, 1958

Escriptor i polític. Cursà estudis de Dret. Inicià una prolífica carrera literària arran de la concessió del Premi Josep Vallverdú l'any 1986. D'entre les seves obres cal destacar *L'oració dels perduts* (1987), *El país de les pomes* (1988), *El centre del món* (1990), *Tots venim d'Arbeca* (1993), *La ciutat de l'oblit* (1998), *Esperaré el dia i la nit* (2002) i *Com és que el cel no cau?* (2004), Premi El Lector de l'Odissea 2003. També fou col·laborador de diversos mitjans de comunicació, com ara Ràdio Ponent, Catalunya Ràdio o el diari *Segre*. Militant actiu a les terres de Lleida del PSAN i de NE, l'any 1987 amb la Crida ingressà a les files d'ERC. L'any 2004 fou nomenat director dels serveis territorials de Comerç, Consum i Turisme a Lleida i el 2007 dels serveis territorials d'Innovació, Universitats i Empresa a Lleida. *[MAM]*

Vidal Morera, Josefina

Tàrrega, l'Urgell, 1932

Professora, política i poetessa. Llicenciada en Llengua i Literatura Anglesa per la UB. Professionalment treballà a la BBC de Londres i al Servei Internacional de Radio Nederland Wereldomroep. Casada amb l'escriptor i polític Felip Lorda Alaiz, visqué a Holanda des del 1960 fins el 1977. Durant aquesta etapa de la seva vida impartí classes de Llengua i Literatura Espanyoles a la Universitat de Groningen i treba-

llà a l'ajuntament d'Amsterdam al departament de Serveis Socials. El 1977 tornà a Espanya en ocupar el seu marit un escó de diputat per la circumscripció de Lleida per la llista del PSC (C). Entre 1982 i 1986 fou cap de la secretaria del ministeri de Sanitat presidit per Ernest Lluch. Posteriorment, es dedicà al conreu de la poesia. Fruit d'això foren les publicacions *En el silenci del temps* (2000), *Dues veles blanques* (2002), *Trànsit* (2003), *Calaix obert (1963-1969)* (2004) i *El mar inevitable: Obra poètica 1963-2006* (2007). *[AJM]*

Vidal Ruiz, José

Funcionari de la Diputació Provincial i militant de Joventut Republicana. Va ser nomenat comissari de la Generalitat a Lleida el febrer de 1936, quan es recuperà la normalitat institucional després de les eleccions generals celebrades aquell any. Durant la Guerra Civil s'instal·là primer a la Val d'Aran i després a Barcelona. *[JSSJ]*

Vidal Trull, Ramon *Vidal de Montpalau*

Montpalau, la Segarra, 1891-1970

Destacat impulsor del cooperativisme agrari a la comarca de la Segarra, fou un dels fundadors i dirigents més actius del SACERC, entitat on va realitzar les funcions de gerent. Posteriorment, després de la transformació del SACERC en Cooperativa Comarcal del Campo de Cervera, va exercir el càrrec de president de l'entitat. La seva intensa tasca a favor de l'associacionisme agrari no va limitar-se a l'àmbit comarcal. Va tenir un paper destacat, entre altres, en l'organització de la USAC (1931), on va ocupar la presidència de la secció de cereals; i a la Cambra Agrícola Oficial de Lleida, de la qual fou nomenat president l'any 1932. L'any 1968, dos anys abans de la seva mort, el ministeri d'Agricultura va concedir-li l'ingrés a l'Orde Civil del Mèrit Agrícola. *[JMRM]*

Vídua Pifarré i Cia, SL

Empresa fundada el 1911 a Bellpuig (l'Urgell) per Baldomer Pifarré i dedicada a la fabricació de dolços. L'any 1929 l'empresa obtingué la concessió del Gran Premi i Medalla d'Or a l'Exposició Internacional de Barcelona. L'any 1933 l'empresa passà de nomenar-se Baldomero Pifarré a Vídua Pifarré. Sense descendència, el 1946 els nebots Llusera crearen la societat limitada Vídua Pifarré. Les seves activitats productives, molt ben impulsades en el sector de l'alimentació, es trobaven orientades cap al sector de la pastisseria especialitzada en productes de confiteria, torrons i tauletes de xocolata. La qualitat dels seus productes garantiren a l'empresa una quota de mercat molt àmplia. Foren molt reconeguts els caramels Piropo. El 2006 l'empresa era dirigida per la quarta generació, Baldomer Llusera i Baldo Llusera, director-gerent i cap de fabricació respectivament, i exportava a tot Europa i a països d'Àfrica, de l'Orient Mitjà i Sud-amèrica. *[AFF]*

Vigatà Simó, Antoni

Torregrossa, les Garrigues, 1900 - Torreón, Mèxic, 1982

Segon d'una nissaga de quatre germans mestres, Josep (1896-1997), Rossend (1905-1993) i Miquel nascut el 1911, formats tots ells a l'Escola Normal de Lleida, quan el centre rebia la influència pedagògica de professors com Josep Piñol Mirada, seguidors de les ensenyances del mestre francès Celestí Freinet. Tots ells, juntament amb la seva cunyada Montserrat Salafranca Lladós (Bellvís, el Pla d'Urgell, 1897 - Barcelona, el Barcelonès,1980), casada amb Josep, s'arrengleraren en el moviment de renovació pedagògica que tanta importància assolí als anys de la República. Depurats durant el Franquisme, Miquel i Antoni emprengueren el camí de l'exili del qual només retornà el primer. Abans de la guerra, Antoni Vigatà va exercir de mestre a la Torre de Capdella i a Lleida. Afiliat al PSUC, s'exilià a Mèxic. Després d'ensenyar a l'Escuela Regional Campesina, al Yucatán, fundà a la ciutat de Torreón el Colegio Cervantes, juntament amb altres mestres republicans exiliats. En fou el director i el dirigí fins a la seva mort el 1982. *[SMSu]*

Vila Badia, Victorina

Albesa, la Noguera, 1883 - Mèxic DF, Mèxic, 1962

Mestra. Va néixer en una nissaga de mestres. Ho eren els seus avis materns, la seva mare, les seves ties per part de mare i els seus dos germans. I ho seria el seu espòs, Frederic Godàs Legido, i dos dels seus fills, Frederic i Elvira. Va cursar els estudis de batxillerat i de Magisteri a Lleida i els de Música, especialitat en piano, a Lleida i Barcelona. Amb Frederic Godàs fundà el Liceu Escolar de Lleida (1906) i l'escola femenina Minerva (1911), que ella dirigiria.

Ambdós centres destacaren a Lleida per seguir els paràmetres de l'escola renovadora, catalana, activa, respectuosa, alegre, afectiva i efectiva. Quan el Liceu estrenà la seu a Blondel, els dos centres es van fusionar. L'any 1916, amb una beca de la Mancomunitat de Catalunya, va seguir un curs de la pedagoga italiana Maria Montessori a Barcelona. Quan morí Frederic Godàs (1920) va continuar amb la direcció de l'escola Minerva fins a l'any 1928. Després del bombardeig de 1937 va marxar de Lleida per exercir de mestra a Eller (la Cerdanya). Acabada la Guerra Civil inicià el camí de l'exili. La figura de Victorina Vila, com la d'altres dones mestres renovadores de la Lleida de principis del segle XX, començaria a ser recuperada a començaments de la centúria següent, de manera més tardana que el que passà amb els seus companys. *[HEM]*

Vilà Claramunt, Joaquim

Lleida, el Segrià, 1906 - ?

Empleat de banca, dirigent polític i sindicalista. Va entrar a l'Agrupació Socialista de Lleida, fundada el 1931, en representació de la Secció d'Empleats de Banca de la UGT. La seva actuació va ser especialment destacada durant la Guerra Civil. Va formar part del comitè de vaga que declarà una aturada general per al dia 20 de juliol de 1936 en resposta a la revolta militar. Després fou nomenat Comissari de la Generalitat a Lleida per les organitzacions obreres. Tot i que a mitjans de febrer de 1937 va presentar la dimissió per desacords amb el govern de la Generalitat, va mantenir-se en el càrrec fins el 19 de febrer de 1938 i fou substituït pel doctor Josep Sastre Torruella, d'ERC i alcalde de Tremp. En aquest període també va ocupar càrrecs directius al sindicat. Els seus germans també desenvoluparen tasques polítiques i sindicals. Aureli, que havia militat a Joventut Republicana, va tenir responsabilitats en la secció de banca de la UGT abans i durant la guerra, així com en la gestió del sector durant el conflicte. Per la seva banda, Enric, també durant la guerra, va ser delegat de la Generalitat a la Val d'Aran entre altres càrrecs. Als anys quaranta els germans Vilà van residir a Panamà, l'Argentina i Mèxic, on es van dedicar a activitats empresarials. *[JSSJ]*

Vila Codina, Pere

les Oluges, la Segarra, 1860 - Rosario de Santa Fe, Argentina, 1916

Mecenes. Sense saber de lletra, vers els 14 anys emigrà a Barcelona, on féu de carboner, i després a l'Argentina, on començà com a peó. Amb els estalvis que li proporcionà aquesta feina comprà una petita porció de terra que, de mica en mica i mercès a l'èxit de nous cultius experimentals, anà ampliant fins a convertir-se en un dels grans terratinents de l'interior del país. Establert llavors a Rosario, aprengué de lletra i fou tal la importància que donà a la instrucció que, en morir, el seu testament establí la donació d'importants quantitats de diners a la República Argentina, a l'estat espanyol, a l'ajuntament de Barcelona (com a capital de Catalunya), a la província de Lleida, al partit judicial de Cervera i a l'ajuntament de les Oluges, amb la condició que fossin emprats en l'àmbit de l'ensenyament. Al passeig Lluís Companys de Barcelona l'any 1923 s'inaugurà, per aprovació de l'ajuntament de Barcelona, una escola amb el seu nom. *[ATR]*

Vila de Forns, Celestino

Bellpuig, l'Urgell, ca.1830 - Granada, 1915

Mestre de capella. Possiblement es formà al Seminari de Lleida. El 1857 ocupà el lloc de mestre de capella i organista de la catedral d'Osca, on deixà nombrosa producció musical. El 1877 fou nomenat mestre de capella de la catedral de Granada, càrrec que ocupà fins a la seva mort. S'interessà per l'estudi de la música i la notació antiga i medieval, i fins i tot realitzà un viatge per les diferents diòcesis espanyoles per investigar els fons musicals antics. Fou autor de nombrosa obra religiosa (misses, himnes, motets, psalms i goigs). També deixà, en menor mesura, música instrumental per a corda, orgue, clarinet i flauta. *[MSM]*

Vila Franquesa, Alfons

Sant Martí de Maldà, l'Urgell, 1897 - Cuernavaca, Mèxic, 1967

Dibuixant i pintor llibertari. Signava la seva producció amb el pseudònim *Shum*. Representant de l'art compromès que es desenvolupà a Espanya entre el triomf de la Revolució Russa i l'esclat de la Guerra Civil, fou col·laborador del diari *Solidaridad Obrera*.

Traslladat a París, treballà com a il·lustrador i dibuixant a la revista *Monde* d'Henri Barbusse i entrà en contacte amb l'ideari anarquista. Retornat a Barcelona, a començaments dels anys vint, les seves activitats sindicals li valgueren una condemna a mort, posteriorment commutada, i diversos anys de presó fins a la proclamació de la República. Fou jutjat com a Joan Baptista Acher, perquè disposava de documentació falsa. El seu empresonament generà una campanya de premsa en contra, personificada per un renombrat article que el seu amic, l'artista anarcosindicalista aragonès Ramon Acín, aconseguí publicar a *El Diario de Huesca* titulat *Por estética y humanidad*. Es considera que va realitzar, el 1931, el primer cartell de factura avantguardista. Després de combatre durant la guerra, s'exilià. El pas per camps de concentració francesos va anar seguit per la residència en diversos països americans fins que s'instal·là a Mèxic. *[CMC]*

Vilà Tornos, Frederic

Lleida, el Segrià, 1943

Arquitecte, historiador de l'art i catedràtic d'Història de l'Art de la UdL (1992). Exercí professionalment a Lleida —en estudi privat, i com a arquitecte municipal i del patrimoni de la Generalitat—, fins que es dedicà exclusivament a la tasca universitària, tot impulsant els estudis d'art, així com la consolidació dels estudis universitaris a Lleida. Autor de diverses recerques sobre plàstica i arquitectura contemporànies, cal destacar les publicacions sobre la recuperació de la Seu Vella de Lleida, la Catedral Nova i la rehabilitació de l'edifici del Seminari com a seu universitària. Entre 1991 i 1995 fou regidor de Cultura i tinent d'alcalde a l'ajuntament de Lleida per la candidatura del PSC, des d'on promogué nombroses actuacions municipals com l'agençament de l'àmbit del retaule de la sala de plens —llevant els símbols franquistes dels vitralls—, la remodelació de l'Escorxador —com a aula de teatre—, la recopilació i exhibició del fons Cristòfol —i creació de la sala corresponent—, així com el primer projecte d'agençament del Casal de Joventut Republicana —com a centre cultural. Impulsà també el Pla Especial del Turó de la Seu Vella, el Pla Director de la Catedral Nova i l'Estudi de les perspectives museístiques de Lleida. Pel que fa als fons diocesans i capitulars, endegà l'any 1993 el projecte d'exposició provisional d'aquests fins a la ubicació a la seu definitiva del Museu de Lleida: diocesà i comarcal, proposta que es recuperà i culminà anys més tard amb *Proemium*. *[CBJ]*

Viladot Puig, Guillem

Agramunt, l'Urgell, 1922 - Barcelona, el Barcelonès, 1999

Escriptor i artista. Es llicencià en Farmàcia el 1947. S'establí a Agramunt com a apotecari seguint la tradició familiar, on començà a col·laborar en diverses publicacions com *Raixa*, *Serra d'Or* o *Quart Creixent*. El 1965 publicà el llibre de narracions *Els infants de Riella*, en què mitificà la seva infantesa a Agramunt. A més, el 1964 fundà la revista *Sió*, i el 1966 aconseguí el Premi Víctor Català amb *La gent i el vent*. Publicà nombroses novel·les, entre les quals *La cendra* (1970), *Ricard* (1976), *L'amo* (1980), *Carles* (1994) o *Autobiografia de Déu* (1998). En el camp de la poesia publicà *Poesia T/47* (1971), *Contrapoemes* (1972), *Lais-77* (1977) o *Res comú* (1997), entre d'altres. El 1986 començà a publicar l'*Obra poètica* i el 1991 publicà la seva *Poesia completa*. El qüestionament de les convencions literàries el dugué sovint a les fronteres entre gèneres i com a creador mostrà una actitud dissident i marginal enfront de les diverses formes de poder. Fou responsable de nombroses exposicions de poesia visual o llibres-objecte, el màxim exponent de les quals és la casa-museu Lo Pardal que establí a Agramunt. *[GMM/MPT]*

Viladrich Carreira, Manel

Albesa, la Noguera, 1959

Fotògraf. De formació autodidacta, treballà com a fotògraf de premsa al diari *Segre* per desprès convertir-se en *freelance*. Realitzà reportatges per a diversos mitjans nacionals, principalment dedicats a la fotografia de viatges. També treballà a Lleida Televisió des del 2001, l'any de la seva fundació. Va exposar diversos cops a Lleida i Barcelona i ha rebut destacats premis, entre els quals el Pica d'Estats de la Diputació de Lleida al millor reportatge en premsa especialitzada, el primer premi Ton Sirera i el Premi Pirenne del govern d'Andorra. *[XGG]*

Viladrich Gaspar, Jaume

Clarà, el Solsonès, 1865 - Valfermoso, Castella, 1926

Bisbe. Després d'ésser ordenat sacerdot l'any 1888

fou catedràtic de llatí al seminari de Solsona. La seva vida estigué estretament lligada a la del bisbe Joan Benlloch Vivó. Va ocupar els càrrecs de vicari general de la diòcesi de Solsona i jutge suprem de les causes civils del Principat d'Andorra. Entre 1919 i 1920 fou bisbe suplent de la Seu fins al seu trasllat a Burgos (1921) amb el títol de bisbe de Tricòmia. Hi exercí com a bisbe auxiliar fins a la seva mort el 1926. *[FCS]*

Viladrich Vilà, Miquel

Torrelameu, la Noguera, 1887 - Buenos Aires, Argentina, 1956

Pintor. Un dels grans protagonistes de l'anomenada tradició pictòrica lleidatana que, des de l'any 1907, desenvolupà bona part del seu treball a Madrid, on establí una forta amistat amb l'escultor Julio Antonio. L'any 1913 marxà a París i entrà en contacte amb el pintor Anglada Camarasa i amb el mecenes Milton Huntington, fundador de la Hispanic Society of America (Nova York), el principal centre difusor de la figura i l'obra de Viladrich als EUA. El seu treball, a mig camí entre el costumisme i l'estètica pròpia del simbolisme, fou el resultat d'un afany viatger i d'una sorprenent capacitat d'impregnar la seva pintura dels diferents trets locals. Després de residir durant un cert temps a Fraga (el Baix Cinca), passà tota la Guerra Civil a Barcelona fins el 1940, any en què viatjà a l'Argentina per instal·lar-s'hi definitivament fins a la seva mort. L'any 2007, al Museu d'Art Jaume Morera de Lleida es mostrà l'exposició antològica *Viladrich. Primitiu i perdurable*. *[FGG]*

Vilagrasa Bosch, Julio

Lleida, el Segrià, 1921-1995

Empresari. Pare de l'economista Juli Vilagrasa Ibarz i del geògraf Joan Vilagrasa Ibarz. Dedicat a la comercialització de la fruita fresca va ser un dels pioners en l'exportació als mercats europeus, així com també en la construcció de cambres frigorífiques. Políticament vinculat al falangisme, estigué molt vinculat a la vida social de la ciutat. Va ser regidor de la Paeria pel terç corporatiu (1966-1971) i vocal de la Cambra de Comerç i Indústria de Lleida, en què va centrar els seus treballs en la Comissió de Comerç Exterior. *[RMR]*

Vilagrasa Ibarz, Joan

Lleida, el Segrià, 1953-2003

Geògraf. Fill de Julio Vilagrasa Bosch. Doctorat per la UB, fou professor (1978) i catedràtic (1990) de la UdL, en què ocupà diversos càrrecs. A partir de 1982 va impulsar i dirigir la Setmana d'Estudis Urbans, unes jornades internacionals de caire multidisciplinari. Compromès amb el seu entorn, realitzà nombroses recerques teòriques i aplicades sobre Lleida i el seu territori. Des de 2000 dirigí el Pla de Dinamització del tren d'alta velocitat. La seva recerca se centrà bàsicament en la geografia urbana. Es dedicà a l'estudi de la segregació social urbana, de les polítiques d'habitatge, de les ciutats mitjanes, del paisatge i de la geografia històrica. Fou director de la revista *Espai/Temps* (UdL) des de la seva creació i contribuí al ressorgiment de la *Revista de Geografia*, que també dirigí des de 2002. Entre les publicacions cal destacar: *Creixement urbà i agents de la producció de l'espai: El cas de la ciutat de Lleida, 1940-1980* (1990), el volum *Final del segle XX*, de la *Història de Lleida* (2003), així com l'edició de diversos llibres i la publicació de nombrosos articles en revistes científiques internacionals. De manera pòstuma, la UdL li concedí la Medalla d'Or de la Universitat (2003) i l'ajuntament li posà el seu nom a una plaça al barri de Pardinyes de Lleida. *[JGC]*

Vilalta Oliva, Ramon

Penelles, la Noguera, 1953

Mestre i polític. Resident a Mollerussa, s'afilià al PSC-PSOE el 1977. Fou membre de la Comissió Executiva Nacional i primer secretari de la Federació Socialista de les terres de Lleida en diverses ocasions. Regidor a l'ajuntament de Mollerussa (1983-1999), formà part del Consell Comarcal del Pla d'Urgell (1991-1995). Diputat provincial per Lleida (1983-1996), entre 1983 i 1987 ocupà la presidència de la Diputació. Diputat al Parlament de Catalunya (1992-2003), participà en diverses comissions parlamentàries, com la Comissió d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, la Comissió Permanent de Legislatura sobre la UE i d'Actuacions Exteriors, o com a president de la Comissió d'Estudi sobre el Millorament de la Prevenció i l'Extinció d'Incendis. D'ençà de 2004 exercí de vicepresident executiu de les empreses públiques

de la Generalitat REGSA i REGSEGA, encarregades de la gestió dels regadius de Catalunya. *[JCE]*

Vilaltella Farré, Ramon

Penelles, la Noguera, 1899 - Lleida, el Segrià, 1989

Industrial i empresari. Estigué molt vinculat a la societat civil lleidatana com ho posa de manifest la creació del premi nacional de pintura Maria Vilaltella i la direcció, des de la seva presidència, de la UE Lleida durant cinc anys (1962-1967). Durant el seu mandat es va instal·lar la primera il·luminació nocturna del Camp d'Esports i la primera tribuna coberta. El 1964 se li va concedir la Medalla al Mérito Deportivo. Des de molt jove, 12 anys, que va començar a treballar com a aprenent en una pastisseria de Balaguer, la seva vida professional va transcórrer íntegrament en el món de l'empresa. Un cop instal·lat a Lleida i després d'exercir com a agent comercial, va muntar la seva primera empresa, una botiga dedicada a la venda de queviures. La seva vocació industrial, però, no va veure la llum fins a la creació d'Industrias Punto Azul, fabricació de fregalls metàl·lics (va arribar a monopolitzar tot el mercat espanyol d'aquest producte), llana d'acer, esponges metàl·liques i filtres, entre altres. Distribuí també de manera exclusiva per tot l'estat espanyol altres productes per a la llar com els primers aparells de marca Vaporol, que connectats al corrent eliminaven els insectes i perfumaven l'ambient. Va ser l'introductor a Espanya, després d'un viatge a Itàlia, de la fabricació de flors artificials i patentà la marca Arte Flor. Va complementar la seva activitat al capdavant d'Industrias Punto Azul amb la de promotor immobiliari i garatges, amb serveis auxiliars, per a automòbils. *[RMR]*

Vilanova Miró, Joan

Menàrguens, la Noguera, 1957

Agricultor, ramader i polític. Militant del PSC des de 1982, fou secretari d'organització de la XVIII Federació. Inicià la seva trajectòria política a l'ajuntament de Menàrguens com a tinent d'alcalde la legislatura 1987-1991. Va ser alcalde de la localitat durant dotze anys (1991-2003), dels quals obtingué la majoria absoluta les legislatures 1991-1995 i 1995-1999. Durant aquest període ocupà el càrrec de conseller comarcal de la Noguera (1991-1993 i 1999-2003) i el de diputat provincial (1993-1995 i 1995-1996). *[JCE]*

Vilella Brunet, Joan

Lleida, el Segrià, 1892-1968

Comerciant i polític lleidatà. Pare del mestre i polític Jaume Vilella Montlló. Membre del comitè de reconstitució del tradicionalisme a la província de Lleida el 1917. Durant la dictadura de Primo de Rivera va ser nomenat per ordre governativa regidor de la Paeria de Lleida en tres ocasions, gener de 1924, març de 1924 i octubre de 1925. Entre abril de 1925 i gener de 1926 exercí la suplència de la cinquena tinència d'alcaldia. Dimití d'aquest càrrec i de la regidoria el gener de 1926. *[JAS]*

Vilella Montlló, Jaume

Lleida, el Segrià, 1933

Mestre i polític. Fill del comerciant i polític Joan Vilella Brunet. Mestre d'ensenyança primària d'ençà de 1954, exercí la docència a partir de 1961 al Col·legi Episcopal. Tingué una àmplia implicació en la cultura lleidatana i en les seves institucions, entre les quals destacà la presidència del Cercle de Belles Arts des de 1978, la del Sícoris Club (1990) o altres càrrecs al Patronat de la Seu Vella, la Junta Rectora de l'IEI i el Patronat de l'Estudi General, del qual fou vicepresident per la seva condició de tinent d'alcalde de l'ajuntament de Lleida. Fill d'una família carlina, fou regidor a l'ajuntament de Lleida en quatre ocasions: 1963 i 1973, en les quals promogué el primer pla de construccions escolars de la ciutat i, ja en la democràcia, durant les legislatures 1979-1983, en representació de CC-UCD, en què també fou diputat provincial, i 1995-1999, aquest cop per CiU. Així mateix, s'implicà en la constitució del grup CC-UCD a Catalunya. D'ençà de 1987 fou militant de CDC. *[JCE]*

Villà Bassols, Miquel

Barcelona, el Barcelonès, 1901-1988

Pintor. Vinculat a la Pobla de Segur (el Pallars Jussà), on passava llargues temporades, inicià la seva formació a la Llotja de Barcelona el 1918. El 1920 s'instal·là a París, on rebé la influència de Cézanne, Renoir o Rembrandt, mantingué relacions amb artis-

tes de la talla de Jean Fautrier, Duchamp i Togores i allà també va conèixer el pintor pallarès Enric Porta Mestre. La Pobla de Segur i els seus voltants es convertiren en escenari i font d'inspiració constant de la seva obra. A partir dels anys cinquanta la seva carrera artística va esdevenir un èxit amb importants premis i exposicions arreu del món. *[JCB]*

Villalonga Casañes, Ignasi de

Barcelona, el Barcelonès, 1887 - Lleida, el Segrià, 1969

Arquitecte, titulat el 1913 arribà a Lleida el 1915 per ocupar una plaça a la Diputació Provincial, on romangué fins a la seva jubilació el 1957. En casar-se amb Josefa Agelet Rosich, el 1923, emparentà amb una de les nissagues familiars més importants de la ciutat. Intervingué, en raó del seu càrrec, en nombroses obres de Lleida i província. El 1915, tot just arribat a la ciutat, projectà el primer Museu Morera, una construcció de gust neoclàssic desapareguda. A l'esclat de la Guerra Civil de 1936 va ser jutjat pel Tribunal Popular i condemnat a cinc anys de presó, que complí parcialment a la presó Model de Barcelona. Acabada la guerra fou rehabilitat. Al llarg de la seva vida professional va realitzar múltiples intervencions, entre les quals s'hi compta la participació, el 1942, en la reforma del primer pis del vell hospital de Santa Maria com a seu de l'IEI, institució de la qual fou designat conseller. El 1947 va ser felicitat per la corporació per l'encert i gust en la realització de l'arc alçat al límit de la província en honor a Franco i el 1950 ho va ser de nou per la direcció artística de l'arranjament de la segona planta del Palau Provincial. El 1951 projectà el nou edifici de la Mútua Lleidatana, de caràcter historiconeogòtic, a la rambla d'Aragó i participà, un any abans de retirar-se, en el muntage de l'Exposició Agrícola i Industrial de la Fira de Sant Miquel. *[CMC]*

Villanueva Margalef, Francesc Joan

Barcelona, el Barcelonès, 1949

Diplomat en Ciències del Treball i polític. Membre fundador de l'Assemblea de les terres de Lleida (1972), integrant de l'Assemblea de Catalunya, fou un element clau, juntament amb la seva dona Abigail Segarra Claverol, del primer cercle que aglutinà la militància socialista de Lleida. Fou el representant per Lleida i el Segrià de la Coordinadora General de CSC (1974-1975), secretari d'organització del PSC (C) a les terres de Lleida i conseller nacional fins el 1990 del PSC-PSOE. Entre 1983 i 1987 va assolir la secretaria general de l'Agrupació Local del PSC de Lleida ciutat. Fou regidor a la Paeria durant les legislatures 1979-1983, 1983-1987 i 1987-1991. Va presidir la Comissió Informativa d'Administració Pública Municipal, fou delegat de Serveis de la Guàrdia Urbana i Bombers (1979-1983) i regidor d'Hisenda (1985-1987). Des del 1991 fins el 1994 fou nomenat director de Serveis d'Emergències i Extinció d'Incendis de l'ajuntament de Barcelona, condició que el dugué a formar part de la Comissió Superior de Seguretat Olímpica amb motiu dels Jocs Olímpics de 1992. El 1994 assumí la gerència de l'EMU de Lleida. *[JCE]*

Villar Sanz, Juan

Sisamón, Saragossa, 1872 - Lleida, el Segrià, 1947

Bisbe. Cursà estudis al Seminari de Madrid, on va rebre el presbiterat (1898), es doctorà en Teologia i es llicencià en Dret Canònic. Exercí com a professor de teologia i filosofia al seminari madrileny. Com a vicari general de Granada, el 1926 era preconitzat bisbe de Jaca. L'any 1943 rebé el nomenament de bisbe de Lleida. El van enterrar a l'església de Sant Llorenç, tot i que el 1956 les seves despulles es trasladaren a la Catedral Nova. *[FCS]*

Villaró Boix, Albert

la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell, 1964

Escriptor, arxiver i articulista. Llicenciat en Geografia i Història i interessat per l'arqueologia, ha dirigit i participat en diverses excavacions a l'Alt Urgell i Andorra. Dels seus estudis sobre la Seu i l'Alt Urgell destaquen *La Pesta Negra, el 1348 a la Seu d'Urgell*, *Hèrcules i la Ciutat* i *La Ciutat i el Riu*. En les seves novel·les retrata tant els personatges com les situacions amb una fina ironia. Els premis rebuts l'avalen com un dels escriptors més importants de la literatura pirinenca. El 1994 va obtenir el Memorial Anna Dodas, per *La Selva Moral*; el 2003, el Néstor Luján de novel·la històrica per *L'Any dels Francs*, i recentment, amb *Blau de Prússia*, ha obtingut el Premi Carlemany 2006. Altres novel·les publicades són *Les Ànimes Sordes* i *Aubaga*, així com el llibre de no ficció *Els quatre pilars*, que és un recull d'articles periodís-

tics. Com a periodista, des de fa molt temps publica setmanalment articles d'opinió als diaris *Segre* i *Diari d'Andorra* i darrerament col·labora en la revista *Cadí Pedraforca*. *[SGD]*

Villaverde Campos, Justinià

1895 - ?

Ferroviari, regidor i dirigent anarquista a Lleida. En representació de la CNT fou un dels integrants del comitè de vaga que declarà l'aturada general per al dia 20 de juliol de 1936 com a resposta a la sublevació de la guarnició de Lleida. Posteriorment, va formar part de l'ajuntament constituït el 22 d'octubre, com a cap del departament de Treball. Va tenir una actuació destacada en la crisi política que la primavera de 1937 va recórrer moltes localitats catalanes. El 28 d'abril, mentre era comissari polític a Lleida, va liderar un grup de faistes que aconseguí el control de la Seu Vella, seu del comitè militar. Ho presentaren com la resposta defensiva a l'acció del comissari d'Ordre Públic de Lleida, Francesc Viadiu, que es dirigia a la Cerdanya per desarticular el grup del *Cojo de Màlaga* que dominava Puigcerdà. L'acció fou finalment controlada. Posteriorment fou comissari de la 141 brigada mixta i va marxar al front d'Aragó. *[JSSJ]*

Vinagre Hernández, Gonzalo

Madrid, 1942

Fotògraf i mestre. Començà a desenvolupar l'art de la fotografia a la dècada dels anys setanta i n'esdevingué un referent a Lleida. Va ser president de la Societat Fotogràfica i guanyador de nombrosos concursos, entre els quals el Premi Pravda (1973) del diari de Moscou i el Premi Negtor (1974 i 1976). Realitzà diverses exposicions individuals i col·lectives. En destaquen, entre d'altres, les organitzades per l'IEI el 1974 i la de la Real Sociedad Fotográfica de Madrid el 1976. D'ençà de la dècada dels anys vuitanta es dedicà a la investigació didàctica i a l'elaboració de vídeos com a membre del Programa de Mitjans Audiovisuals del departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, en què també col·laboraren els fotògrafs i professors Miquel Asensio Fontova i Josep Borràs Carles. Realitzà més de 70 produccions d'ús en centres educatius de tot el país. Ha coordinat, també, l'espai de producció radiofònica La Ràdio a l'Escola, de Ràdio Lleida, i impartí diversos cursos, tallers i nombroses conferències de formació del professorat en aplicacions audiovisuals a l'escola. *[XGG/CMC]*

Vins i licors

Les terres de Lleida, com a zona de clima mediterrani, sempre han tingut una producció significativa de vins i derivats, con misteles i licors diversos. Fins a la creació de la denominació d'origen Costers del Segre, destaquen diverses marques de vins. Per exemple, a Verdú durant la segona meitat del segle XX en proliferen diversos: el Groc de Verdú, el Castell Feudal de la Cooperativa local, el Castell de Verdú, el Feudal de Ros-Boldú o el Verduvín. Els vins de la família Girona a Castell del Remei o a Sant Jordi de Mollé (Balaguer) i el Castell d'Orcau o El Campeador dels cellers Valeri Vila a Tàrrega i Tremp en són bons exemples. Pel que fa als licors, la Fàbrica de Licors Miquel Serra produïa el conyac Zénith i el popular Anís Infernal, que era publicitat com "el pitjor del món, fabricat amb els pitjors vins del Priorat" i es destacava que no era "ni tònic, ni digestiu ni reconstituent". També a Lleida, Pere Mor i fills produïa l'Anís Mor i l'estomacal Wilson. A Tàrrega, Rosendo Vinadé fabricava aiguardent, anisats i licors, entre els quals destacava el popular Anís del Gallo Decapitado. El Camomil o l'Anís d'Or sortien dels cellers Badia de Mollerussa, el Licor de Camolilla era produït a la finca Castell del Remei. El Gran Champán Segura de les Bodegues d'Urgell a Castellnou de Seana va gaudir d'èxit a la zona. A aquesta mostra, cal afegir-hi més recentment la ratafia Els Raiers i l'aranesa Aigua de Nòdes elaborats per la família Portet a la Pobla de Segur, i els productes de la casa aranesa Eth Galin Reiau, que inclou, presentats en ampolles de disseny, tot un seguit de licors tradicionals de la vall, com el Cassís, l'Aigua de Nòdes i el Granhons. *[EVR]*

Vins Secanell

El promotor de l'emblemàtic negoci de vins dels Secanell a Tàrrega fou Ramon Secanell Cuñé. Aquest promogué la societat Secanell y Bergadá (1895-1902) de compravenda de vins i esperits. L'any 1902 tancà una fàbrica de vi i d'aiguardents i obrí un important comerç de compravenda d'aiguardents, vins, licors i

esperit de vi a la plaça del Carme, que heretà el seu fill, el polític Antoni Secanell Aparicio (Tàrrega, l'Urgell, 1899-1956). En el marc de l'autarquia i la publicitat per a l'autoconsum de la postguerra, Secanell va fabricar i comercialitzar el famós vermouth Don Quien. Secanell va plegar el seu negoci de Vinos y Vermuts Aromatizados el 1954. L'any anterior havia pagat 19.838,8 ptes. de contribució industrial.

[JoCC]

Viñas Salas, Joan

Mataró, el Maresme, 1950

Metge i professor universitari. Doctor en Medicina per la UB (1978) i catedràtic de Cirurgia (UdL, 1999). Metge de Cirurgia General a l'HCP de Barcelona (1973-1977) i cap de la Secció de Cirurgia General de l'Hospital Universitari Arnau de Vilanova des de 1977. Professor de Patologia i Clínica Quirúrgica a la UB (1978-1992) i professor de Cirurgia a la Facultat de Medicina de la UdL. Fou membre de les societats Catalana i Espanyola de Cirurgia i de la Societat Espanyola d'Educació Mèdica (SEDEM), entre altres. La seva recerca se centrà en el camp de la cirurgia experimental de les neoplàsies, en què dirigí un grup d'investigació clinicoexperimental de la UdL. Realitzà recerca clinicoexperimental també sobre les infeccions quirúrgiques, sobre la utilitat de l'ecografia per al diagnòstic en cirurgia, i cirurgia vascular, digestiva i colorectal. Fou autor de nombroses publicacions en revistes rellevants en el seu camp, com *European Journal of Cancer*. Exercí com a degà de la Facultat de Medicina de la UdL (1995-2001) i rector de la UdL (2002, finalitzant el segon mandat el 2011). Secretari de l'Association of Medical Schools in Europe. Els anys 1998 i 2000 va rebre el I i II Premi d'Investigació de la Fundació Roc Pifarré Florejachs. *[JPC]*

Viñes Roda, Ricard

Lleida, el Segrià, 1875 - Barcelona, el Barcelonès, 1943

Pianista. Va començar a estudiar música amb l'organista de la catedral de Lleida Joaquim Terraza. L'any 1885 es traslladà a Barcelona per continuar els estudis de piano amb Joan Baptista Pujol. Per recomanació d'Isaac Albéniz va marxar a París a perfeccionar la seva formació. Arribà a la capital francesa, acompanyat de la seva mare l'any 1887 i allí fou deixeble de Charles W. de Bériot. L'any 1894 guanyà el primer premi del Conservatori, alhora que començà a freqüentar els cercles culturals i musicals parisencs i a relacionar-se amb els literats, els pintors i els compositors de la nova generació. A partir de 1895 començà una important carrera concertística a nivell internacional. La seva personalitat musical es destacà ben aviat pel seu compromís amb la música més avantguardista del moment. La seva trajectòria com a concertista estigué plena d'estrenes i primeres audicions de les obres per a piano de compositors com Debussy, Ravel, Poulenc, Falla o Mompou. Després d'un llarg sojorn a Hispanoamèrica, l'any 1940 retornà a Barcelona, on a causa de la difícil situació europea visqué els darrers anys de la seva vida en condicions molt miserables. Tot i que mai no va estar vinculat de forma estable a cap centre docent tingué alguns deixebles, entre els quals destacaren Francis Poulenc, Joaquín Rodrigo Vidre, Joaquim Nin-Culmell i Maria Canals Cendrós. Ocasionalment va cultivar la composició, faceta en la qual va deixar algunes peces per a piano i una dotzena de cançons per a veu i piano. *[MBT]*

Viola Gamon, Josep Manuel

Saragossa, 1916 - San Lorenzo de El Escorial, Madrid, 1987

Pintor i poeta. Als quinze anys formà part de l'equip redactor de la revista *Art*, on col·laborà amb poemes i diversos textos teòrics sobre art. Esdevingué una mena d'ideòleg dels artistes de l'avantguarda lleidatana. El 1934 es traslladà a Barcelona per prosseguir els estudis. Entra en contacte amb ADLAN i firma, juntament amb Magí Albert Cassanyes Mestre, el manifest de l'exposició *Logicofobista*. Exiliat a França, el 1940 s'instal·là a París, on participà dels cercles artístics moderns i col·laborà amb les publicacions clandestines del grup surrealista de La Main a Plume. El 1944 realitzà les seves primeres pintures i començà a participar, sota el pseudònim de *Manuel*, en diferents exposicions col·lectives entre les quals destaca la dels *Espagnols de l'ecole de París*. De retorn a Espanya, el 1958 entrà a formar part del grup artístic El Paso, un dels nuclis capdavanters de la pintura informalista a l'estat espanyol, format per Antonio Saura Atarés, Manuel Millares Sall, *Rafael Canogar*, pseudònim de Rafael García Gómez, Martín Chirino López, Pablo Serrano Aguilar, Luis Feito López,

Juana Francés, Manuel Rivera Hernández i Antonio Rodríguez Suárez, amb una obra clarament inserida dins els paràmetres de l'expressionisme abstracte, que combinava la força del gest pictòric amb un fort contrast de llum i ombres que ens remeten a la tradició tenebrosa de la pintura barroca espanyola.

[JNG]

Viola Lafuerza, Domènec

Fraga, el Baix Cinca, 1891 - ?

Escrivent a Balaguer. Va ser el dirigent més significat del BOC a la ciutat de Balaguer, un dels nuclis més actius d'aquest partit a les comarques de Lleida. Va formar part de la llista del BOC a les municipals de 1931. Segons Vicenç Ximénez Carulla (*Demòcrata i socialista*, 1998), va ser empresonat després dels Fets de Maig de 1937. Després de la Guerra Civil es va exiliar, primer a França, i després a l'Argentina, on probablement va morir. El seu nebot, Andrés Viola, fou alcalde de Balaguer en les darreries del Franquisme.

[JBP]

Viola Sauret, Joaquim

Cebreros, Àvila, 1913 - Barcelona, el Barcelonès, 1978

Advocat, registrador de la propietat i polític. Fill d'una família de Balaguer, exercí de registrador de la propietat després de la Guerra Civil a Solsona, Lleida i Barcelona. Membre del consell d'administració del Banco de Madrid des de la seva fundació a Catalunya (1954), fou president de Productoras Eléctricas Urgelenses. Inicià la seva trajectòria política com a procurador a Corts en representació del terç familiar per Lleida (1967-1971 i 1971-1977). Ocupà l'alcaldia de Barcelona durant els anys 1975-1976. Realitzà una gestió autoritària i distant de la política de la Transició, en un context d'alta pressió política al carrer i de diversitat de moviments, que finalment el feren dimitir. Abandonà la política en no sortir elegit senador per Lleida el 1977, on s'hi presentà com a independent. Morí, amb la seva muller, en una acció perpetrada per un grup armat d'independentistes catalans.

[JCE]

Violant Simorra, Ramon

Sarroca de Bellera, el Pallars Jussà, 1903 - Barcelona, el Barcelonès, 1956

Etnòleg i folklorista. Les seves primeres obres foren conseqüència d'una àmplia tasca col·lectora de material etnogràfic als Pallars, de la qual, emprant la fotografia, sorgiren *Elaboració del cànem i la llana al Pallars* (1934), *La caça i la pesca al Pallars* (1935) i *Els enfornaires al Pallars Sobirà: guixaires i calciners* (1937). A partir dels anys 40, a banda de fer recerca i publicar, col·laborà amb les tasques del CSIC i creà i dirigí el Museu d'Indústries i Arts Populars, al Poble Espanyol de Montjuïc. El seu àmbit de recerca passà dels Pallars a tot el Pirineu i encara altres territoris de parla catalana; el resultat foren noves monografies i també obres de síntesi com per exemple *El Pirineo español* (1949).

[MAM]

Virgili Farrà, Lluís

Manresa, el Bages, 1925

Director coral, pedagog i dinamitzador musical. Fill del músic Antoni Virgili Piñol. La seva família s'establí a Lleida l'any 1931. El 1935 ingressà a l'Escolania de Montserrat, però la seva estada al monestir s'estroncà a causa de la Guerra Civil. L'any 1953 es féu càrrec de la direcció de l'Orfeó Lleidatà, entitat al voltant de la qual girà la major part de la seva activitat musical. L'any 1963 assistí als cursos de direcció coral organitzats a França pel moviment coral A Coeur Joie i s'esforçà a traslladar a Catalunya el model francès, en un intent de dotar el país d'instructors corals i directors qualificats i amb una sòlida base tècnica. L'any 1964 impulsà els Cursos Internacionals de Direcció Coral, una iniciativa que ràpidament es convertí en un referent dins el panorama musical del país, i arribà a crear una autèntica escola de pedagogia del cant i la direcció corals en la qual es formaren diverses generacions de cantaires i directors. En les eleccions del 1980 fou elegit diputat al Parlament de Catalunya per CiU. L'any 1984 li fou atorgada la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya. Els seus fills Lluís M., Teresa i Montserrat Virgili Trilla van continuar l'activitat musical del seu pare.

[MBT]

Virtuts Homòlogues

Col·lectiu artístic interdisciplinari creat l'any 1969 que tingué la música com a activitat expressiva més destacada. Per les seves files passaren més de

quaranta-cinc persones, la qual cosa enriquí en gran manera el món creatiu del grup i les seves avant-guardistes propostes. La imatge visual de Josep Ripoll, la sonoritat musical de Jesús Molina i la poesia de Xavier Lafarga crearen la base a partir de la qual, i amb l'ajut indispensable de la resta de la formació, construïen unes melodies i espectacles plens de lirisme visual i sonor. Els treballs més destacats de Virtuts Homòlogues foren *Ritme* (1970), *Projecte* (1973), *Flor* (1974), *Hombre & Co* (1975), *Midnite Sun* (1976), *Bobololop Bobololup* (1982), *Mercury* (1983), *Anima Drag* (1986), *Quimera* (1992), *If* (1994), *Infinite Paradox* (2000, guanyador del Premi Pentagrama), *As Long As Life Endures* (2002), *At Dusk* (2004) o *Full Circle* (2005). Crearen també música per a diferents pel·lícules i exposicions d'art. *[JdeCF]*

Visa Purroy, Manuel

Almacelles, el Segrià, 1928

Pagès i polític. Fou regidor a l'ajuntament d'Almacelles com a independent la legislatura 1979-1983 i alcalde d'Almacelles durant divuit anys (1983-1987, 1989-1991 i 1991-2003). Diputat provincial entre 1979 i 1983 i membre del Consell Comarcal del Segrià (1993-1995), ha estat president de la Comunitat de Regants d'Almacelles i Sucs i d'ençà de 1977 ocupà el càrrec de vicepresident del Canal d'Aragó i Catalunya. Membre del PSC d'ençà de 1982, ocupà els càrrecs de secretari de l'àrea institucional i econòmica de la Federació de les terres de Lleida. *[JCE]*

Vivanco Menchaca, Enric

1838 - Lleida, el Segrià, 1908

Advocat i polític. Establert amb la seva família a Lleida pels volts de 1870, ocupà, juntament amb els seus germans, diversos càrrecs polítics per aquestes contrades. Fou dirigent del Partit Conservador a les terres de Lleida i arribà al Congrés en representació del districte de les Borges Blanques el 1876. Fou nomenat governador civil, entre altres províncies, de Sevilla, Màlaga, Guipúscoa, Tarragona i Zamora, així com de Lleida en tres ocasions, 1880, 1885 i 1895. Esdevingué també diputat provincial pel districte de Lleida el 1886, el 1903 i el 1907, i presidí aquesta corporació des del 1903 fins a la seva mort el 1908. El seu germà Emilio Vivanco Menchaca va ser ser elegit el 1896 diputat a Corts per Balaguer. *[JAS]*

Vivanco Menchaca, Jenaro

1844 - Lleida, el Segrià, 1911

Advocat criminalista i polític. Fou, com el seu germà Enric, capitost del Partit Conservador i presidí, el 1910, la formació seguidora d'Antonio Maura dita Joventut Conservadora de Lleida. Elegit diputat provincial, el 1877 exercí la vicepresidència segona de la comissió provincial permanent de la Diputació entre 1877 i 1878. El 1884 i el 1891 guanyà l'acta de diputat a Corts per les Borges Blanques. Fou director de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Lleida el 1899 i degà del Col·legi d'Advocats el 1911. *[CMC]*

Vivanco Menchaca, Manuel

Militar i polític. Malgrat la coincidència de cognoms no tenia lligams familiars amb Enric i Jenaro Vivanco Menchaca. Va ser elegit diputat a Corts per les Borges Blanques el 1879 i per Balaguer el 1899, i repetí el 1903 a les Borges Blanques, escó al qual renuncià a l'estiu de 1905 en ser nomenat governador civil de Lleida. *[CMC]*

Vives Estover, Antoni

Lleida, el Segrià, 1886-1959

Polític i comerciant. Va ser directiu de la Cambra de Comerç i diputat provincial en representació de la corporació (1930-1931). Ingressà ben aviat a Joventut Republicana i formà part de diversos equips directius de l'entitat. Fou nomenat alcalde de Lleida el novembre de 1932. S'adherí a la proclamació de l'Estat Català feta pel president de la Generalitat Lluís Companys a l'octubre de 1934. Com a conseqüència de la repressió posterior, el govern municipal fou destituït i Vives processat i empresonat. Recuperà l'alcaldia el 18 de febrer de 1936. Es mantingué en el càrrec fins que el Comitè Popular, format en esclatar la Guerra Civil, nomenà un comitè municipal que destituïa l'ajuntament lleidatà el 9 de setembre de 1936. Després de la Guerra s'exilià a França, per retornar a Lleida el 1953. *[JSSJ]*

Vives Iglesias, Albert

Lleida, el Segrià, 1926-1983

Pintor. Fill d'Antoni Vives Estover. Treballà l'aquarel·la, la pintura a l'oli i l'acrílic sobre tela, cartró o fusta. La seva trajectòria professional l'inicià en els postulats impressionistes tot passant per l'abs-

tracció. Connectà amb el grup Cogul i formà part del Cercle de Belles Arts de Lleida, on realitzà la primera exposició individual (1958). L'any 1964 obtingué la Medalla Vilaltella de pintura i una menció especial atorgada al Grup Cogul en el II Premi Internacional de Dibuix Joan Miró de Barcelona. Exposà a l'IEI (1963 i 1982), al Cercle Català de Madrid (1967), al Palau de la Virreina de Barcelona (1961, 1966-1967) i al Museu Jaume Morera (1996). Elegit regidor el 1979, en representació d'ERC, fou nomenat quart tinent d'alcalde de l'ajuntament de Lleida. *[SMM]*

Vives Mir, Albert

Oliana, l'Alt Urgell,1907 - Igualada, l'Anoia, 1992

Sacerdot, escriptor i poeta. Músic i organista de la catedral de la Seu. Gran admirador i seguidor de la figura de Carrasco Formiguera. Professor carismàtic, activíssim promotor de la llengua i cultura catalanes des d'una època gairebé clandestina al Seminari i després, públicament, a través de la càtedra Mossèn Pere Pujol. Formador de professors i mestres de català espargits al llarg del Pirineu i Andorra. Dinamitzador cultural en tots els aspectes: des de filologia catalana fins a la restauració de monuments arqueològics. President de la delegació pirinenca d'Òmnium Cultural. Organitzador del nou Museu Diocesà. President del secretariat del Congrés de Cultura Catalana que aplegava totes les entitats alturgellenques. Membre del consell de redacció de l'anuari d'estudis històrics *Urgèl·lia*. Creu de Sant Jordi (1985) i Medalla del President Macià (1988). *[SGD/AGS]*

Vives Sicília, Joan Enric

Barcelona, el Barcelonès, 1949

Bisbe. Cursà estudis al Seminari i la UB, on es llicencià en Teologia, Filosofia i Ciències de l'Educació. Era bisbe titular de Nona, auxiliar de Barcelona (1993-2001) i rector del Seminari Conciliar de Barcelona (1991-1997) quan fou nomenat bisbe coadjutor de la diòcesi d'Urgell. Exercí com a professor d'Història de la Filosofia a la Facultat de Teologia de Catalunya (1983-1993) i a la URL (1988-1990), d'on fou vicedegà (1989-1993). El 2003, amb l'admissió de la renúncia per edat de l'arquebisbe Joan Martí, esdevingué bisbe titular i copríncep. *[FCS]*

Vot de silenci a Cubells

Tradició que se celebra durant la festivitat de Sant Marc, el 25 d'abril. Consisteix en una processó que es remunta a una promesa feta a perpetuïtat a la Mare de Déu de Salgar davant els estralls que el còlera provocava a Cubells (la Noguera). L'acte consistia en una caminada de vuit quilòmetres, de Cubells fins al monestir de Salgar. Encapçalada pel consistori municipal, els seus membres havien de realitzar la processó en silenci, d'aquí el nom de vot del silenci, i un cop arribats a Salgar es descalçaven, se celebrava una missa, es besava la Mare de Déu i es repartia l'eucaristia entre tots els assistents. Aquesta festivitat, que es manté vigent, no es va veure interrompuda ni durant la Guerra Civil. *[JCE]*

W

Wehrle Valle, Josep

Lleida, el Segrià, 1843 - Madrid, 1918

Poeta i periodista. Exercí l'ofici de rellotger, que li venia de la branca alemanya de la seva família, a les ciutats de Lleida, Barcelona i Donostia. L'any 1869 es traslladà a Madrid per treballar a la Compañía General Madrileña de Electricidad. Com a poeta, escrigué en català i en castellà i col·laborà en les publicacions *Revista de Lérida* (1875), *El Pallaresa* (1898) i *El Ideal* (1907). Es relacionà amb els dramaturgs Frederic Solé (*Serafí Pitarra*) i Antoni Altadill Teixidó i compongué les peces teatrals de to humorístic *Los tres reyes* (1875) i *Don Gutierres* (1910). Com a periodista, entre els anys 1883 i 1884 fou redactor al primer periòdic en català de Lleida, *Lo Garbell*. *[MAM]*

Wherle Vidal, Manuel

Lleida, el Segrià, 1884-1969

Enginyer industrial i fotògraf amateur. Establert de ben jove a Madrid, fou un bon coneixedor de les diverses tècniques i processos fotogràfics més innovadors. S'interessà sobretot pel món de la ciència i dels avenços tecnològics, especialment dels relacionats amb la indústria ferroviària, que coneixia per raons professionals. Ens ha deixat imatges de Lleida i d'altres ciutats, i també de l'àmbit familiar. Reflecteix en totes elles la seva qualitat i sensibilitat artística. Després de jubilar-se decidí retornar a Lleida i afermà els lligams que sempre hi havia mantingut.

[XGG/EMS]

X

Xammar Aldomà, Francesc

Monàrquic liberal. Elegit regidor de Lleida el 1913 i el 1922, va exercir en diverses ocasions d'alcalde accidental. Fou primer tinent d'alcalde entre 1916 i 1917 i segon tinent d'alcalde entre 1922 i 1923. Accedí a l'alcaldia un cop dimití el republicà Ricard Palacín Soldevila després del cop d'estat de Primo de Rivera de setembre de 1923. Integrat a la Unió Patriòtica, el Comitè Provincial de la qual ajudà a organitzar, fou designat, el 1925, diputat provincial directe titular. El febrer de 1930 retornà a l'ajuntament al ser nomenat regidor, però dimití al cap d'un mes, renúncia que li fou acceptada. *[CMC]*

Xammar Sala, Gabriel

Juneda, les Garrigues, 1910 - Tarragona, el Tarragonès, 2008

Activista cultural i polític. De la mà del seu germà Josep M. milità al PNC i després a Estat Català. Durant la guerra serví a la 132 Brigada mixta. S'exilià a França i retornà clandestinament a Barcelona a l'agost de 1940. S'establí a la Selva del Camp, on explotà les propietats familiars i actuà com a delegat de l'FNC. A partir dels anys 50, convertí el mas familiar dels Casaments en lloc de reunions clandestines que agruparen antifranquistes i separatistes, així com personatges de la cultura barcelonina i tarragonina. Els anys de la Transició milità a NE i fou dels iniciadors d'Òmnium Cultural del Tarragonès. Presidí la Cooperativa Tarraconense entre 1977 i 1979. En reconeixement a la seva trajectòria, el 2005 va rebre d'Òmnium Cultural el Premi Balcó al tarragoní de l'any i el 2007 el Premi d'Actuació Cívica de la Fundació Lluís Carulla. *[JGS]*

Xammar Sala, Josep Maria

Juneda, les Garrigues, 1901 - Mèxic, 1967

Advocat i polític. Germà gran d'una nissaga de catalanistes radicals (Josep Maria, Ramon, Antoni i Gabriel), ben aviat milità a Estat Català i el 1923 s'exilià a l'Argentina, on formà part del Comitè Llibertat i dirigí el setmanari *Nación Catalana*. Retornà el 1931 i milità al PNC. Arran dels Fets d'Octubre de 1934 s'exilià a Perpinyà fins el febrer de 1936. Proclamat president del Consell Central del PNC n'impulsà la reorganització i la fusió el juliol de 1936 amb l'Estat Català de Dencàs. Implicat en la conspiració contra el govern de Companys, el novembre de 1936 creuà de nou la frontera francesa. El 1939 s'exilià a França i el 1941 arribà a Mèxic, des d'on va escriure articles i opuscles polítics signats amb el pseudònim *Joan d'Oc*. Destaca l'opuscle *Catalunya acusa. Un problema de dret internacional* (1946). *[JGS]*

Xerallo

Empresa de ciment. La creació, acabada la Guerra Civil, de l'ENHER per a la construcció i explotació de les centrals hidroelèctriques públiques va comportar la instal·lació a Xerallo, nucli agregat al municipi de Sarroca de Bellera, d'una planta de ciment per tal de subministrar matèria primera a les empresas constructores de les centrals. Els treballs per a la construcció de la fàbrica van començar el 1950 i el 1955 va entrar en funcionament, tenia una capacitat de 200.000 tones. El promotor de l'obra, autor del projecte i director de la construcció va ser Victoriano Muñoz Oms, fundador i president d'ENHER, empresa propietària de la fàbrica de nom social Fábrica de Cemento Pirineo. La fàbrica es va construir per abastir de ciment les construccions de les centrals de

l'esmentada empresa. Xerallo es va convertir en una de les fàbriques de ciment de més bona qualitat del conjunt de l'estat espanyol i, a més, a un preu molt competitiu un cop acabat el programa de construcció de noves centrals. Tanmateix, al començament dels anys setanta, l'alta pressió exercida per la forta concentració que aquest sector presentà al mercat interior espanyol, concentració que ha derivat en un dels monopolis més importants, va provocar el tancament de la planta el 1973. *[RMR]*

Ximénez Carulla, Vicenç

Bellvís, la Noguera, 1918 - Lleida, el Segrià, 2004

Pagès i polític. Als 13 anys d'edat ingressà al BOC. Poc després també ho féu a la UPA i a la Unió de Rabassaires. El 1933 fou nomenat primer secretari de la JCI de la secció de Bellvís. Milità al POUM i arran dels Fets de Maig de 1937 fou detingut i jutjat. Finalment, quedà absolt dels càrrecs que se li imputaven. Lluità al front d'Aragó, a les ordres de Líster, fins que a l'agost de 1938 va ser detingut i empresonat per les tropes franquistes. El 1943 sortí de la presó, reorganitzà la resistència poumista a Bellvís i impulsà la creació d'una xarxa de militants a Alfarràs, Balaguer i Maials, principalment. En la clandestinitat era conegut com a *Salvador*. Als anys cinquanta mantingué contactes amb l'MSC de França. El 1963 es traslladà a Lleida i durant uns anys milità al PSUC. Participà en les Comissions Cíviques i fou un dels fundadors de les Comissions Pageses, ambdues auspiciades pel PSUC, des d'on tingué una destacada participació en les accions en solidaritat amb els colons dels beneficiats de la catedral de Lleida. Posteriorment, participà directament en la fundació de la Unió de Pagesos. El 1971 deixà el PSUC i fou un dels principals membres que conformaren el Bloc Popular de les terres de Lleida, embrió a Lleida del posterior RSDC, del qual el 1974 fou el primer president a les terres de Lleida. Des del 1983 fins el 1995 fou regidor de l'ajuntament de Lleida per la llista del PSC-PSOE i, alhora, un membre destacat de la Coordinadora de Jubilats. *[AJM]*

Xip-Xap

Companyia de teatre de carrer nascuda a Lleida el 1983 inicialment dedicada a espectacles per a infants (animació, cercaviles, pallassos, titelles, entre d'altres), però que tot seguit inicià nous formats pensats per a públics de totes les edats com espectacles pirotècnics, accions especials, espectacles de carrer de gran format i, a partir de 1999, teatre per a adults, sobretot comèdies i vodevils. Amb quasi vint espectacles en cartera, n'han estrenat més de quaranta des de la seva fundació arreu de Catalunya, Aragó, el País Valencià, la resta de l'Estat i Andorra. Formada per Víctor Polo, Jordi Granell, Imma Juanós, a banda de la resta de professionals per a cada tipus d'espectacle, participaren en multitud de mostres de teatre (Lleida, Tàrrega o Igualada), fires d'espectacles, inauguracions i clausures, campanyes, festes i animacions, entre d'altres. *[CAR]*

Xop-Bot

Tertúlia literària i gastronòmica encetada a finals del segle XIX i fins els anys trenta. En fou el màxim impulsor i inspirador el poeta Magí Morera Galícia enmig de la plenitud de la Renaixença que estava assolint la seva obra. El punt de trobada del Xop-Bot era un xalet que Magí Morera Galícia tenia als afores de Lleida, enmig de l'horta, prop de la serra de Gardeny. El lema que presidia les reunions era: *Sense un caliu l'esperit no viu, ni el cos*. Com a mostra del reviscolament cívic i social que estava vivint aleshores Lleida, s'hi aplegaven, a més, altres intellectuals i artistes lleidatans com Joan Bergós Massó, Manuel Álvarez Llinàs, Romà Sol Mestre i José Murillo Domingo, el qual fou, als inicis de l'època franquista, fundador i primer president del Caliu Ilerdenc. També formà part del Xop-Bot el germà de Magí, Jaume, qui, tot i que la major part de la seva trajectòria artística va transcórrer a Madrid, sempre va mantenir uns forts lligams amb Lleida. El 1941 el Caliu Ilerdenc s'inspirà, si més no formalment, en el Xop-Bot. *[AJM]*

Xuriguera Parramona, Joan Baptista

Menàrguens, la Noguera, 1908 - Barcelona, el Barcelonès, 1987

Polític i escriptor. Germà de Pau i de Ramon. De ben petit s'instal·là a Lleida. Fou membre de l'Agrupació Cultural Lleidatana (1926), convertida en Joventut Esquerrana (1930) i integrada finalment en el BOC (1931). Milità al Partit Comunista Català (1928), formà part del Sindicat Mercantil i col·laborà en

diverses publicacions d'esquerra i obreres. Es traslladà a Barcelona, on el 1933 començà a treballar a l'ajuntament, presidí l'Ateneu Popular Enciclopèdic i realitzà activitats teatrals. Amb la Guerra Civil retornà a Lleida i ocupà la direcció de *Combat*, periòdic del POUM. Participà en la fundació de l'Agrupació de Periodistes Revolucionaris de Lleida i de l'Agrupació d'Escriptors i Artistes Socials de Catalunya. Membre dels primers ajuntaments revolucionaris de Lleida (setembre i octubre de 1936), organitzà el Servei Municipalitzat de Teatres i de Cinemes, fins que l'ajuntament de Barcelona el reclamà. El 1938 s'instal·là a la Vajol (l'Alt Empordà). S'exilià a França, on col·laborà amb el Casal Català de Montauban. El 1948 va tornar a Catalunya, primer a Térmens i poc després a Barcelona. S'hi dedicà a la docència, la vida cultural (des del Centre Comarcal Lleidatà, entre d'altres) i a la literatura. Conreà diversos gèneres: l'assaig (*El camí de Catalunya*, 1945), la novel·la (*La vida d'en Joan Ventura*, sis volums entre 1963-86), la poesia (*Indíbil i Mandoni*, 1955; *El cor vermell*, 1958 i *Les ales del vent*, 1962), el teatre (*La pau regna al camp*, 1936; *Don Joan*, 1959; *Capses humanes*, 1971 i *La veu del destí*, 1983) i la història (*Els comtes d'Urgell i la ciutat de Balaguer*, 1973). Traduí Plaute, Aristòfanes i Xenofont. Com a lingüista, assoliren gran difusió les obres *Els verbs catalans conjugats* (1978) i *Nou diccionari de la llengua catalana* (1979). Obtingué la flor natural dels Jocs Florals de Buenos Aires (1960). Reingressà a l'ajuntament el 1977. *[JSSJ/MPT]*

Xuriguera Parramona, Pau

Térmens, la Noguera, 1913 - front de l'Ebre, 1938

Mestre i membre destacat del BOC i POUM. Germà de Joan Baptista i de Ramon. Destacat activista cultural a Lleida (Ateneu Popular Lleidatà, Associació Normal Ilerda o la revista *Ilerda*) i representant estudiantil, intervingué en l'acte de presentació de la FETE a la ciutat (desembre de 1933). Participà activament en els Fets d'Octubre de 1934. Durant la Guerra Civil va pertànyer al CENU i fou redactor del periòdic del POUM *Combat*. A finals de juliol de 1936 formà part de la comissió organitzadora de l'Agrupació d'Escriptors i Artistes Socials de Lleida, juntament amb els principals representants de l'avantguarda artística local. Va combatre al front d'Aragó i a la batalla de Terol, entre altres fronts espanyols. Va morir al front de l'Ebre, després de ser denunciat com a antic membre del POUM, a causa dels enfrontaments polítics viscuts entre les esquerres obreres catalanes durant la guerra. *[JSSJ]*

Xuriguera Parramona, Ramon

Menàrguens, la Noguera, 1901 - Brageirac, França, 1966

Escriptor i polític. Germà de Joan Baptista i de Pau, ell n'era el gran, va estudiar al Liceu Escolar, on els pares feien de conserges, i més tard Lletres a la UB. Durant la dictadura va dirigir la revista *Lleida*, vinculada a Joventut Republicana, i *La Jornada*, un diari d'unitat republicana que es va començar a publicar el 1930. Va participar activament en la Conferència d'Esquerres en què es va fundar ERC. Militant d'ERC, va ocupar diferents càrrecs en el partit, va col·laborar en distintes publicacions del partit i va ser secretari de Joan Casanoves, president del Parlament de Catalunya, de qui va publicar una biografia (1933). Exiliat el 1939, fou professor a França i col·laborà a la premsa d'exili, especialment a *Pont Blau*. Durant els primers anys va mantenir la militància activa a les files d'ERC. Publicà novel·les i contes dins la tècnica psicològica, com ara *Espills adormits* (1932), *Volves grises* (1932), *Desordre* (1936) i *Destins* (1938). Com a assagista, publicà entre altres obres *Els exiliats acusen* (1930), *Goya: pintor del poble* (1937) o *Jacint Verdaguer, l'home i l'obra* (1971). Cal asssenyalar, també, *L'aportació de la Catalunya occidental a l'obra de la Renaixença* (1936), una interessant aportació a la història cultural de Lleida; va traduir autors francesos com ara Flaubert, Cocteau, Sartre i Simone de Beauvoir. *[MPT/JBP]*

Y

Ysern Cervera, Esteve

Lleida, el Segrià, 1906 - Panamà, 1989

Metge. Durant la Segona Guerra Mundial va treballar com a voluntari en un hospital de París i després a la República Dominicana. S'establí a Panamà, on es dedicà a l'oftalmologia, camp en el qual reeixí. Fundà i presidí la Sociedad Panameña de Oftalmología i l'Academia Panameña de Medicina y Cirugía (1970). *[JCE]*

Yuguero Espinet, Pere

Lleida, el Segrià, 1953

Polític i empleat de banca. L'any 1978 va afiliar-se a la UGT i al PSC-PSOE. Regidor de la Paeria de Lleida entre 1991 i 2003, fou el president del Consell d'Administració de l'Institut Municipal de Mercats i Consum i del Consell d'Administració del Patronat Municipal de Turisme de Lleida. Des de 2004 fou assessor de la subdelegació del govern de la Generalitat a Lleida, la representació de la qual exercí en diverses comissions. *[JCE]*

Z

Zamorano Roig, Antoni

Comerciant i polític. Fou un dels dirigents de Joventut Republicana durant el primer terç del segle i arribà a presidir l'entitat. Va formar part de la junta directiva del Gremi Comercial. Fou elegit regidor de l'ajuntament de Lleida el 1920 i en les eleccions del 14 d'abril de 1931 formant part de la candidatura d'Entesa Republicana. Acabada la Guerra Civil es va exiliar amb la seva família. S'instal·là a Andorra.

[JSSJ]

Zulueta Giberga, Ferran

Barcelona, el Barcelonès, 1889 - Torreón, Coahuila, Mèxic, 1961

Propietari i polític. Membre d'una família de llarga tradició republicana, fou el seu pare, Josep Zulueta Gomis, qui establí els lligams polítics i econòmics amb les terres de Lleida, on fundà la cooperativa lletera de la Seu d'Urgell. Vinculat a la USAC, el 1934 presidí el comitè de ramaderia i abans de la guerra en fou membre de la junta directiva. Com a candidat d'ERC per la circumscripció de Lleida es presentà a les eleccions generals de 1933, en què fou derrotat, i a les generals del 1936, en què sortí guanyador pel Front d'Esquerres. El 1942 va arribar a Mèxic com a refugiat polític. Instal·lat a Torreón, es dedicà a la venda d'immobles. *[CMC]*

Zulueta Gomis, Josep

Barcelona, el Barcelonès, 1858-1925

Empresari agrari, advocat i polític. Estudià Dret a Barcelona. Fou director del Canal d'Urgell i president de la Federació de les Associacions Agrícoles de Catalunya. Preocupat pel tema dels recs, publicà *Canales de riego*, en el qual plantejava els problemes que poden tenir els recs i feia una revisió d'aquests a Espanya i al nord d'Itàlia. En destacava les dificultats amb què es trobava el canal d'Urgell. Promogué diversos projectes d'embassament i de captació d'aigües. A principis del segle XX va inspirar la renovació de l'estructura econòmica de l'Alt Urgell amb gran influència a les comarques veïnes dels Pallars i la Cerdanya. Aconseguí que una pagesia plena de rutines s'adaptés a una nova concepció econòmica agrària basada en un sistema de recs per a prats naturals i l'explotació de vaques de llet. Defensor dels principis cooperativistes, fou fundador de la Cooperativa del Cadí. Membre del Partit Reformista, liderat per Melquíades Álvarez, fou diputat a les Corts per Vilafranca del Penedès vint anys seguits, de 1903 a 1923. A l'Alt Urgell, lluità a l'ensems pel canvi econòmic i pel canvi polític de cara a superar l'engranatge caciquil dels partits dinàstics. *[SGD/EVR]*

Zum-Zum Teatre

Companyia teatral fundada a Lleida (el Segrià) l'any 1994. El seu ventall de representacions és molt ampli i per a tots els públics, tot i que al llarg dels anys s'especialitzà en els espectacles destinats al públic infantil i juvenil. La companyia també adaptà algunes de les grans obres de la literatura universal, alhora que contes populars. Les obres més destacades que produí foren *El meu amic Txèkhov*, inspirada en la vida i l'obra del dramaturg rus; *El geperut de Notre-Dame*, de Víctor Hugo; *Frankenstein*, de Mary W. Shelley; *La comèdia dels errors*, de William Shakespeare; *Les aventures de Tom Sawyer*, de Mark Twain; la rondalla alemanya *Hansel i Gretel*, i l'opereta còmica *El Mikado*.

[MAM]

ANNEXOS

POLÍTICS, BISBES I GOVERNADORS MILITARS

A cura de Josep Armengol Segú

ÍNDEX DE CONTINGUTS

EL PERSONAL POLÍTIC

LA RESTAURACIÓ (1901-1923) 439
- Els diputats a Corts 439
- Els senadors 441
- La Diputació Provincial 442
- Ajuntament de Lleida 448
- Els governadors civils 458

LA DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA (1923-1930) 459
- Els diputats a l'Assemblea Nacional 459
- La Diputació Provincial 459
- Ajuntament de Lleida 461
- Els governadors civils 466

LA SEGONA REPÚBLICA (1931-1936) 467
- Els diputats a Corts 467
- Els compromissaris per a l'elecció del president de la República 467
- Els diputats al Parlament de Catalunya 467
- Ajuntament de Lleida 468
- Els governadors civils 470
- Els comissaris de la Generalitat 470

LA GUERRA CIVIL (1936-1938) 471
- Ajuntament de Lleida 471
- Els comissaris de la Generalitat 472

EL FRANQUISME (1938-1975) 473
- Els procuradors a Corts 473
- La Diputació Provincial 474
- Ajuntament de Lleida 478
- Els governadors civils 484

LA DEMOCRÀCIA (1975-2000) 486
- Els diputats al Congrés 486
- Els senadors 486
- Els diputats al Parlament de Catalunya 487
- La Diputació Provincial 489
- Els Consells Comarcals (1988-2003) i el Conselh Generau d'Aran (1991-2003) 494
  - L'Alta Ribagorça 494
  - L'Alt Urgell 496
  - La Cerdanya 498

Les Garrigues 499
La Noguera 501
El Pla d'Urgell 502
El Pallars Jussà 504
El Pallars Sobirà 507
La Segarra 509
El Segrià 510
El Solsonès 512
L'Urgell 514
La Val d'Aran 516
Ajuntament de Lleida 518
Els governadors civils 520
Els sotsdelegats del govern 521
Els delegats del govern de la Generalitat 521

ELS BISBES DE LES DIÒCESIS LLEIDATANES 522
Bisbat de Lleida 522
Bisbat de Solsona 522
Bisbat d'Urgell 522

ELS GOVERNADORS MILITARS 523

LA RESTAURACIÓ (1901-1923)

ELS DIPUTATS A CORTS

Eleccions de 1901

Balaguer	Antonio Motos Martínez (Liberal)
Les Borges Blanques	Cipriano Garijo Aljama (Liberal)
Cervera	Luis Armiñán Pérez (Liberal)
Lleida	Miquel Agelet Besa (Liberal)
La Seu d'Urgell	Ramon Martínez Campos Ribera (Conservador)
Solsona	Isidre Valls Pallerola (Conservador)
Sort	Emili Riu Periquet (Liberal)
Tremp	Domènec Sert Badia (Independent regionalista)

Eleccions de 1903

Balaguer	Marià Clua Anglés (Conservador)
Les Borges Blanques	Manuel Vivanco Menchaca (Conservador)
Cervera	Josep Balcells Cortada (Independent liberal)
Lleida	Manuel Pereña Puente (Republicà unionista)
La Seu d'Urgell	Ricardo Guillerna de las Heras (Conservador)
Solsona	Isidre Valls Pallerola (Conservador)
Sort	Emili Riu Periquet (Liberal)
Tremp	Gregorio Jové Piñán (Liberal)

Eleccions de 1905

Balaguer	Marià Clua Anglés (Conservador)
Les Borges Blanques	Luis Armiñán Pérez (Liberal demòcrata) [dimiteix en ser nomenat sotssecretari del ministeri de la Governació i és reelegit en elecció parcial el 18-11-1906]
Cervera	Dionisio Alonso Martínez Martín (Liberal)
Lleida	Josep Sol Torrents (Liberal demòcrata)
La Seu d'Urgell	Joan Garriga Massó (Liberal demòcrata)
Solsona	Josep Agelet Garrell (Liberal demòcrata)
Sort	Emili Riu Periquet (Liberal moretista)
Tremp	Santiago Mataix Soler (Liberal moretista)

Eleccions de 1907

Balaguer	Felip Rodés Baldrich (CNR - Solidaritat Catalana)
Les Borges Blanques	Francesc Macià Llussà (Catalanista - Solidaritat Catalana)
Cervera	Llorenç Alier Casi (Carlí - Solidaritat Catalana)
Lleida	Joan Moles Ormella (Republicà unionista - Solidaritat Catalana)
La Seu d'Urgell	Joan Garriga Massó (Regionalista - Solidaritat Catalana)
Solsona	Pere Milà Camps (Regionalista - Solidaritat Catalana)
Sort	Emili Riu Periquet (Liberal canalejista)
Tremp	Josep Llari Areny (Republicà unionista - Solidaritat Catalana)

Eleccions de 1910

Balaguer	Felip Rodés Baldrich (UFNR)

Les Borges Blanques	Francesc Macià Llussà (Catalanista - Regionalista)
Cervera	Josep Matheu Ferrer (Liberal riuista)
Lleida	Joan Moles Ormella (UFNR)
La Seu d'Urgell	Joan Garriga Massó (Regionalista)
Solsona	Pere Milà Camps (Regionalista)
Sort	Emili Riu Periquet (Liberal riuista)
Tremp	Josep Llari Areny (UFNR)

Eleccions de 1914

Balaguer	Felip Rodés Baldrich (UFNR - Coalició Republicana)
Les Borges Blanques	Francesc Macià Llussà (Nacionalista independent - Coalició Republicana)
Cervera	Josep Matheu Ferrer (Demòcrata)
Lleida	Ricardo Ramos Cordero (Conservador)
La Seu d'Urgell	Eduard Aunós Cau (Conservador) [acta anul·lada]
Solsona	Pere Milà Camps (Independent)
Sort	Emili Riu Periquet (Demòcrata)
Tremp	Josep Llari Areny (Reformista)

Eleccions de 1916

Balaguer	Felip Rodés Baldrich (UFNR - Coalició Republicana)
Les Borges Blanques	Francesc Macià Llussà (Nacionalista independent - Coalició Republicana)
Cervera	Josep Matheu Ferrer (Liberal)
Lleida	Ricardo Ramos Cordero (Conservador)
La Seu d'Urgell	José Vicente Sales Musoles (Liberal)
Solsona	Daniel Riu Periquet (Liberal)
Sort	Emili Riu Periquet (Liberal)
Tremp	Josep Llari Areny (Reformista)

Eleccions de 1918

Balaguer	Felip Rodés Baldrich (Catalanista - Concentració Popular)
Les Borges Blanques	Francesc Macià Llussà (Nacionalista - Concentració Popular)
Cervera	Josep Matheu Ferrer (Liberal autonomista - Concentració Popular)
Lleida	Joan Moles Ormella (PRC - Concentració Popular)
La Seu d'Urgell	Josep M. Trias de Bes (Regionalista - Concentració Popular)
Solsona	Daniel Riu Periquet (Liberal - Coalició Monàrquica) [dimiteix en ser nomenat el mateix 1918 director general de Duanes. És escollit en elecció parcial Francesc de Paula Maristany, regionalista]
Sort	Eduardo Aunós Pérez (Regionalista - Concentració Popular) [acta anul·lada]
Tremp	Josep Llari Areny (Reformista - Coalició d'Esquerres)

Eleccions de 1919

Balaguer	Felip Rodés Baldrich (Independent regionalista)
Les Borges Blanques	Francesc Macià Llussà (Nacionalista)
Cervera	Joan Marsans Peix (FMA)
Lleida	Joan Moles Ormella (PRC)
La Seu d'Urgell	Josep M. Trias de Bes (Regionalista)
Solsona	Joan Sarradell Farras (Liberal - UMN)

Sort	Daniel Riu Periquet (Liberal - UMN)
Tremp	Josep Llari Areny (Reformista)

Eleccions de 1920

Balaguer	Felip Rodés Baldrich (Nacionalista)
Les Borges Blanques	Francesc Macià Llussà (FDN)
Cervera	Joan Marsans Peix (Independent autonomista)
Lleida	Salvador Canals Vilaró (Conservador - UMN)
La Seu d'Urgell	Joan Sarradell Farràs (Liberal - UMN)
Solsona	Eduardo Aunós Pérez (Regionalista)
Sort	Manuel Rius Rius (Liberal - UMN)
Tremp	Daniel Riu Periquet (Liberal - UMN)

Eleccions de 1923

Balaguer	Felip Rodés Baldrich (Independent)
Les Borges Blanques	Francesc Macià Llussà (Estat Català)
Cervera	Josep Matheu Ferrer (Regionalista)
Lleida	Manuel Florensa Farré (Regionalista) [el Tribunal Suprem proclamà guanyador en el seu lloc Joaquín Dualde Gómez, reformista]
La Seu d'Urgell	Joan Sarradell Farràs (Liberal)
Solsona	Eduardo Aunós Pérez (Regionalista) [acta anul·lada]
Sort	Emili Riu Periquet (Liberal)
Tremp	Daniel Riu Periquet (Liberal)

ELS SENADORS

Eleccions de 1901

Rafael Bernar Llácer, comte de Bernar (Conservador), Adolfo Calzado Sanjurjo (Liberal), Manuel María del Valle Cárdenas (Liberal)

Eleccions de 1903

Rafael Bernar Llácer, comte de Bernar (Conservador) [renuncia a l'escó el 1903, ja que opta a l'acta de senador vitalici, i és substituït per José Ferrándiz Niño, electe en elecció parcial el 1904], Luis de Landecho Urriés (Conservador), Joan Maluquer Viladot (Conservador maurista) [renuncia a l'escó en ser nomenat fiscal del Tribunal Suprem, s'hi torna a presentar i és reelegit en elecció parcial el 1904]

Eleccions de 1905

José María González Trevilla (Liberal), José Salmeron Amat (Liberal), Joan Maluquer Viladot (Conservador)

Eleccions de 1907

Marià de Gomar de las Infantas (Integrista), Epifani de Fortuny de Carpi (Carlí), Eusebi Jover Marquet (Republicà)

Eleccions de 1910

Ignasi Girona Vilanova (Regionalista), Emili Junoy Gelabert (UFNR), Joaquim Sostres Rey (Liberal)

Eleccions de 1914

Joan Moles Ormella (UFNR), Emili Junoy Gelabert (Reformista), Josep Agelet Garrell (Liberal)

Eleccions de 1916

Josep Agelet Garrell (Liberal), Emili Junoy Gelabert (Reformista), Pere Milà Camps (Liberal)

Eleccions de 1918

Raimon d'Abadal Calderó (Regionalista), Lluís Argemí de Martí (Tradicionalista), Isidre Valls Pallerola (Conservador-regionalista)

Eleccions de 1919

Josep Matheu Ferrer (Liberal-regionalista), Emili Riu Periquet (Liberal - UMN), Isidre Valls Pallerola (Conservador-regionalista)

Eleccions de 1920

Josep Llari Areny (Reformista), Emili Riu Periquet (Liberal - UMN), Josep Matheu Ferrer (Liberal regionalista)

Eleccions de 1923

Josep Llari Areny (Reformista), Josep Agelet Garrell (Liberal), Eduard Aunós Cau (Independent)

LA DIPUTACIÓ PROVINCIAL

Bienni 1901-1903

Districte de Balaguer (electes el 1901)

Francesc Corberó Urgell (Conservador), Marià Clua Anglés (Conservador), Pere Lasala Borderas (Republicà), Josep Sol Torrents (Liberal)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1901)

Enric de Càrcer Sobies (Conservador), Bonaventura Foix Jover (Conservador), Antoni de Nuix d'Espona (Carlí), Antoni Xuclà Cases (Liberal)

Districte de Lleida (electes el 1898)

Manuel Ribalta Capell (Conservador), Modest Reñé Melcior (Conservador), Francesc Roca Lacosta (Liberal), Francesc Sagañoles Reig (Liberal)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1901)

Francesc Costa Terré (Conservador), Marià de Gomar de las Infantas (Integrista), Joaquim Sostres Azcón (Liberal), Josep Tarragona Guarda (Conservador)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1898)

Josep Llari Areny (Republicà), Magí Morera Galícia (Liberal), Àngel Feliu Escala (Conservador), Ignasi Agulló Marsal (Liberal)

President	Francesc Sagañoles (Liberal)	
Vicepresident	Bonaventura Foix (Conservador)	
Vicepresident de la Comissió Provincial	Antoni Xuclà (Liberal)	[de 1901 a 1902]
	Francesc Roca (Liberal)	[de 1902 a 1903]

Bienni 1903-1905

Districte de Balaguer (electes el 1901)

Francesc Corberó Urgell (Conservador), Marià Clua Anglés (Conservador) [renuncia a l'acta el 1903 en ser escollit diputat a Corts i és substituït per Valerià Figuerol Boldú, conservador, escollit en elecció parcial aquell mateix any], Pere Lasala Borderas (Republicà), Josep Sol Torrents (Liberal)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1901)

Enric de Càrcer de Sobies (Conservador), Bonaventura Foix Jover (Conservador), Antoni de Nuix d'Espona (Carlí), Antoni Xuclà Cases (Liberal)

Districte de Lleida (electes el 1903)

Modest Reñé Melcior (Conservador), Francesc Roca Lacosta (Liberal), Francesc Sagañoles Reig (Liberal), Enric Vivanco Menchaca (Conservador)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1901)

Francesc Costa Terré (Conservador) [renuncia a l'acta el 1904, en ser nomenat alcalde de Lleida, i és substituït per Joan Rovira Agelet, liberal, escollit en elecció parcial aquell mateix any], Marià de Gomar de las Infantas (Integrista), Joaquim Sostres Azcón (Liberal), Josep Tarragona Guarda (Conservador)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1903)

Àngel Feliu Escala (Conservador), Josep Llari Areny (Republicà), Magí Morera Galícia (Liberal), Manuel Caubet Pujol (Liberal)

President	Enric Vivanco (Conservador)	
Vicepresident	Josep Tarragona (Conservador)	[fins el 22-04-1904]
	Bonaventura Foix (Conservador)	[des del 22-04-1904]
Vicepresident de la Comissió Provincial	Magí Morera (Liberal)	[de 1903 a 1904]
	Antoni de Nuix (Carlí)	[de 1904 a 1905]

Bienni 1905-1907

Districte de Balaguer (electes el 1905)

Francesc Bañeres Melcior (Conservador), Delfí Canela Cots (Conservador), Francesc Corberó Urgell (Conservador), Josep Sol Torrents (Liberal) [renuncia a l'acta en ser escollit el 1905 diputat a Corts per Lleida i és substituït el 1906 per Antoni Sangenís Alòs, elegit el 1906 en elecció parcial]

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1905)

Salvador Montiu Reñé (Liberal), Antoni de Nuix d'Espona (Carlí), Ramon Riu Vendrell (Republicà), Macià Sanromà Forns (Liberal)

Districte de Lleida (electes el 1903)

Modest Reñé Melcior (Conservador), Francesc Roca Lacosta (Liberal), Francesc Sagañoles Reig (Liberal), Enric Vivanco Menchaca (Conservador)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1905)

Joaquim Braquer Castellarnau (Liberal), Llàtzer Sibis Fort (Liberal), Joaquim Sostres Azcón (Liberal), Josep Tarragona Guarda (Conservador)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1903)

Àngel Feliu Escala (Conservador), Josep Llari Areny (Republicà), Magí Morera Galícia (Liberal), Manuel Caubet Pujol (Liberal)

President	Enric Vivanco (Conservador)	
Vicepresident	Antoni de Nuix (Carlí)	
Vicepresident de la Comissió Provincial	Francesc Roca (Liberal)	[de 1905 a 1906]
	Francesc Bañeres (Conservador)	[de 1906 a 1907]

Bienni 1907-1909

Districte de Balaguer (electes el 1905, excepte Sangenís que ho és el 1906 en elecció parcial)

Francesc Bañeres Melcior (Conservador) [renuncia a l'acta en ser nomenat jutge municipal de Lleida i és substituït per Josep Maria Viladot Puig, republicà, escollit en elecció parcial el 1908], Delfí Canela Cots (Conservador), Francesc Corberó Urgell (Conservador), Antoni Sangenís Alòs (Liberal)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1905)

Salvador Montiu Reñé (Liberal), Antoni de Nuix d'Espona (Carlí), Ramon Riu Vendrell (Republicà), Macià Sanromà Forns (Liberal)

Districte de Lleida (electes el 1907)

Modest Reñé Melcior (Conservador), Francesc Roca Lacosta (Liberal), Francesc Sagañoles Reig (Liberal), Enric Vivanco Menchaca (Conservador) [mor el 1908 i és substituït per Alfred Pereña Reixachs, republicà, escollit en elecció parcial el 1908]

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1905)

Joaquim Braquer Castellarnau (Liberal), Llàtzer Sibis Fort (Liberal), Joaquim Sostres Azcón (Liberal), Josep Tarragona Guarda (Conservador) [mor el 1908 i és substituït per Josep Ignasi Llorens Ribas, liberal, escollit en elecció parcial el 1908]

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1907)

Josep Gil Dòria (Liberal), Josep Maria España Sirat (Republicà), Josep Llari Areny (Republicà) [renuncia a l'acta en ser escollit el mateix 1907 diputat a Corts per Tremp i és substituït per Pere Lasala Borderas, republicà, escollit en elecció parcial el 1907], Fulgenci Pérez Piquer [va morir abans de prendre possessió de l'escó i va ser substituït per Antoni Mestres Casals, republicà, escollit en eleció parcial el 1907]

President	Enric Vivanco (Conservador)	
	Modest Reñé (Conservador)	[des de l'01-08-1908]
Vicepresident	Salvador Montiu (Liberal)	
Vicepresident de la Comissió Provincial	Modest Reñé (Conservador)	[de 1907 a 1908]
	Antoni Sangenís (Liberal)	[de 1908 a 1909]

Bienni 1909-1911

Districte de Balaguer (electes el 1909)

Delfí Canela Cots (Conservador), Faust Montsonís Prats (Lliga Regionalista), Manuel Verni Puig (Republicà), Josep Maria Viladot Puig (Republicà)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1909)

Lluís Maria de Jover Fontanet (Conservador), Ramon Riu Vendrell (Republicà), Salvador Montiu Reñé (Liberal), Antoni de Nuix i d'Espona (Carlí) [mor durant el mandat, però l'acta no és coberta]

Districte de Lleida-les Borges Blanques (electes el 1907, excepte Pereña que ho és el 1908)

Alfred Pereña Reixachs (Republicà), Modest Reñé Melcior (Conservador), Francesc Roca Lacosta (Liberal), Francesc Sagañoles Reig (Liberal)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1909. El quart diputat va ser Josep Picart de Gayolà, conservador, però no va poder prendre possessió de l'acta ja que no arribava al termini legal de residència a la província)

Josep Ignasi Llorens Ribas (Liberal), Joan Rovira Agelet (Liberal), Llàtzer Sibis Fort (Liberal)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1907, els dos primers en l'elecció general i els dos darrers en sengles eleccions parcials)

Josep Maria España Sirat (Republicà), Josep Gil Dòria (Liberal), Pere Lasala Borderas (Republicà), Antoni Mestres Casals (Republicà)

President	Francesc Sagañoles (Liberal)
Vicepresident	Ramon Riu (Republicà)

Vicepresident de la Comissió Provincial	Alfred Pereña (Republicà)	[de 1909 a 1910]
	Pere Lasala (Republicà)	[de 1910 a 1911]

Bienni 1911-1913

Districte de Balaguer (electes el 1909)

Delfí Canela Cots (Conservador), Faust Montsonís Prats (Lliga Regionalista), Manuel Verni Puig (Republicà), Josep Maria Viladot Puig (Republicà)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1909, menys Florensa, escollit en elecció parcial el 1911)

Manuel Florensa Farré (Liberal), Lluís Maria de Jover Fontanet (Conservador), Salvador Montiu Reñé (Liberal), Ramon Riu Vendrell (Republicà)

Districte de Lleida (electes el 1911)

Joan Olivé Capdevila (Republicà), Alfred Pereña Reixachs (Republicà), Alfons Piñol Salvat (Carlí), Francesc Roca Lacosta (Liberal)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1909, menys Aunós, escollit en elecció parcial el 1911)

Eduard Aunós Cau (Liberal), Josep Ignasi Llorens Ribas (Liberal), Joan Rovira Agelet (Liberal), Llàtzer Sibis Fort (Liberal)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1911)

Josep Maria España Sirat (Republicà), Josep Gil Dòria (Liberal), Pere Lasala Borderas (Republicà), Antoni Mestres Casals (Republicà)

President	Josep Gil (Liberal)	
Vicepresident	Delfí Canela (Conservador)	
	Lluís Jover (Conservador)	[des del 18-05-1912]
Vicepresident de la Comissió Provincial	Joan Rovira (Liberal)	[de 1911 a 1912]
	Pere Lasala (Republicà)	[de 1912 a 1913]

Bienni 1913-1915

Districte de Balaguer (electes el 1913)

Delfí Canela Cots (Conservador), Josep Cabeceran Borràs (Nacionalista), Pau Nobell Borràs (Liberal), Romà Sol Mestre (Liberal)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1913)

Manuel Florensa Farré (Liberal), Francesc Montaña Santamaria (Carlí – Conservador - Lliga Regionalista), Salvador Montiu Reñé (Conservador), Ramon Riu Vendrell (Republicà)

Districte de Lleida (electes el 1911)

Joan Olivé Capdevila (Republicà), Alfred Pereña Reixachs (Republicà), Alfons Piñol Salvat (Carlí), Francesc Roca Lacosta (Liberal)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1913)

Eduard Aunós Cau (Liberal), Josep Ignasi Llorens Ribas (Liberal), Joan Rovira Agelet (Liberal), Llàtzer Sibis Fort (Liberal)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1911)

Josep Maria España Sirat (Republicà), Josep Gil Dòria (Liberal), Pere Lasala Borderas (Republicà), Antoni Mestres Casals (Republicà)

President	Josep Maria España (Liberal)	
Vicepresident	Ramon Riu (Republicà)	
Vicepresident de la Comissió Provincial	Alfred Pereña (Republicà)	[de 1913 a 1914]
	Salvador Montiu (Conservador)	[de 1914 a 1915]

Bienni 1915-1917

Districte de Balaguer (electes el 1913)

Delfí Canela Cots (Conservador), Josep Cabeceran Borràs (Nacionalista), Pau Nobell Borràs (Liberal), Romà Sol Mestre (Liberal)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1913)

Manuel Florensa Farré (Liberal), Francesc Montaña Santamaria (Carlí - Conservador - Regionalista), Salvador Montiu Reñé (Conservador), Ramon Riu Vendrell (Republicà)

Districte de Lleida (electes el 1915)

Rafael La Rosa Ibáñez (Carlí), Alfred Pereña Reixachs (Republicà), Modest Reñé Melcior (Conservador), Francesc Roca Lacosta (Liberal)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1913)

Eduard Aunós Cau (Liberal), Josep Ignasi Llorens Ribas (Liberal), Joan Rovira Agelet (Liberal), Llàtzer Sibis Fort (Liberal)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1915)

Josep Maria España Sirat (Liberal), Josep Gil Dòria (Liberal), Pere Lasala Borderas (Reformista), Josep Seix Mir (Reformista)

President	Josep Maria España (Liberal)	
Vicepresident	Ramon Riu (Republicà)	
	Modest Reñé (Conservador)	[des de l'01-01-1916]
Vicepresident de la Comissió Provincial	Manuel Florensa (Liberal)	[de 1915 a 1916]
	Francesc Roca (Liberal)	[de 1916 a 1917]

Bienni 1917-1919

Districte de Balaguer (electes el 1917)

Josep Cabeceran Borràs (Nacionalista), Josep Estadella Arnó (Republicà radical), Pau Nobell Borràs (Liberal), Romà Sol Mestre (Liberal)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1917)

Antoni Agelet Romeu (Liberal), Manuel Florensa Farré (Liberal), Salvador Montiu Reñé (Conservador), Ramon Riu Vendrell (Republicà)

Districte de Lleida (electes el 1915)

Rafael La Rosa Ibáñez (Carlí), Alfred Pereña Reixachs (Republicà), Modest Reñé Melcior (Conservador), Francesc Roca Lacosta (Liberal)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1917)

Eugeni Pol Vives (Liberal), Joan Rovira Agelet (Liberal), Joan Sarradell Farràs (Liberal), Ramon Sans Torres (Conservador maurista)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1915)

Josep Maria España Sirat (Liberal), Josep Gil Dòria (Liberal), Pere Lasala Borderas (Reformista), Josep Seix Mir (Reformista)

President	Joan Rovira (Liberal)	
Vicepresident	Modest Reñé (Conservador)	
	Francesc Roca (Liberal)	[des del 02-05-1918]
Vicepresident de la Comissió Provincial	Pere Lasala (Reformista)	[de 1917 a 1918]
	Modest Reñé (Conservador)	[de 1918 a 1919]

Bienni 1919-1921

Districte de Balaguer (electes el 1917)

Josep Cabeceran Borràs (Nacionalista), Josep Estadella Arnó (Republicà radical), Pau Nobell Borràs (Liberal), Romà Sol Mestre (Lliga Regionalista, exliberal)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1917)

Antoni Agelet Romeu (Liberal), Manuel Florensa Farré (Lliga Regionalista, exliberal), Salvador Montiu Reñé (Conservador), Ramon Riu Vendrell (Republicà)

Districte de Lleida (electes el 1919)

Emili Galceran Giralt (Lliga Regionalista), Marià Jacques Piñol (Autonomista), Pere Mies Codina (Republicà), Alfred Pereña Reixachs (Republicà)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1917)

Eugeni Pol Vives (Liberal), Joan Rovira Agelet (Liberal) [mor el 1920], Joan Sarradell Farràs (Liberal), Ramon Sans Torres (Conservador maurista)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1919)

Tomàs Fontova Vidal (Lliga Regionalista), Pere Lasala Borderas (Reformista) [mor el 1921], Josep Seix Mir (Reformista), Francesc Vidal Farré (Lliga Regionalista)

President	Romà Sol (Lliga Regionalista)	
Vicepresident	Antoni Agelet (Liberal)	
	Pau Nobell (Liberal)	[des del 02-08-1920]
Vicepresident de la Comissió Provincial	Alfred Pereña (Republicà)	[de 1919 a 1920]
	Pere Lasala (Reformista)	[de 1920 a 1921]

Bienni 1921-1923

Districte de Balaguer (electes el 1921)

Josep Cabeceran Borràs (Autonomista roderista), Delfí Canela Cots (Conservador), Josep Estadella Arnó (Republicà radical) [renuncia a l'acta en ser elegit el 1923 senador per Barcelona], Romà Sol Mestre (Lliga Regionalista)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1921)

Antoni Agelet Romeu (Liberal), Salvador Montiu Reñé (Conservador) [renuncia a l'acta en ser nomenat el 1922 Governador Civil de Tarragona], Ramon Riu Vendrell (Republicà), Francesc Xuclà Granell (Lliga Regionalista)

Districte de Lleida (electes el 1919)

Emili Galceran Giralt (Lliga Regionalista) [mor el 1922], Marià Jacques Piñol (Autonomista roderista), Pere Mies Codina (PRC), Alfred Pereña Reixachs (PRC)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1921)

Àngel Serafí Casanovas Pujol (Lliga Regionalista), Joan Fornesa Puigdemasa (Lliga Regionalista), Eugeni Pol Vives (Liberal), Antoni Sansa Periquet (Liberal)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1919)

Tomàs Fontova Vidal (Lliga Regionalista) [mor el 1922], Carles Saura Castan (Filiació política desconeguda) [és escollit en elecció parcial el 1921, en substitució de Pere Lasala, mort el 1921], Josep Seix Mir (Republicà reformista), Francesc Vidal Farré (Lliga Regionalista)

President	Romà Sol (Lliga Regionalista)	
Vicepresident	Ramon Riu (Republicà)	
Vicepresident de la Comissió Provincial	Marià Jacques (Autonomista roderista)	[de 1921 a 1922]
	Pere Mies (Republicà)	[de 1922 a 1923]

Bienni 1923-1924

Districte de Balaguer (electes el 1921. El quart diputat, Josep Estadella Arnó, havia renunciat a l'acta en ser escollit senador per Barcelona)

Josep Cabeceran Borràs (Autonomista roderista), Delfí Canela Cots (Conservador), Romà Sol Mestre (Lliga Regionalista)

Districte de Cervera-Solsona (electes el 1921)

Antoni Agelet Romeu (Liberal), Ramon Riu Vendrell (Republicà), Francesc Xuclà Granell (Lliga Regionalista)

Districte de Lleida-les Borges Blanques (electes el 1923)

Jaume Aldomà Cortada (Catalanista macianista), Pere Mies Codina (Republicà), Alfred Pereña Reixachs (Republicà), Marià Jacques Piñol (Autonomista roderista)

Districte de la Seu d'Urgell-Sort (electes el 1921)

Àngel Serafí Casanovas Pujol (Lliga Regionalista) [mor el 1923], Joan Fornesa Puigdemasa (Lliga Regionalista), Eugeni Pol Vives (Liberal), Antoni Sansa Periquet (Liberal)

Districte de Tremp-Vielha (electes el 1923)

Josep Nart Rodés (Liberal), Josep Picart de Gayolà (Conservador), Josep Seix Mir (Reformista), Francesc Vidal Farré (Lliga Regionalista)

President	Ramon Riu (Republicà)	
Vicepresident	Antoni Agelet (Liberal)	
Vicepresident de la Comissió Provincial	Josep Seix (Republicà reformista)	[de 1923 a 1924]

AJUNTAMENT DE LLEIDA

Bienni 1902-1904

1r districte (electes el 1899)

Josep Barberà Lletget (Conservador), Josep Corderas Pàmpols (Liberal)

(electes el 1901)

Jaume Plubins (Liberal) [mor durant el mandat, però l'acta no es cobreix], Josep Cava Pintó (Liberal), Josep Maria Tarragó Corselles (Liberal), Ramon Aige Roselló (Conservador), Joan Mor Iglesias (Conservador)

2n districte (electes el 1899)

Juan Pedrol Sanromá (Conservador), Antonio Peruga Carrera (Conservador), Romà Sol Mestre (Liberal)

(electes el 1901)

Joaquim Mestre Mestres (Liberal), Josep Carrera Garí (Liberal), Ambrosi Sanjuan Cámara (Liberal), Camil Castells Ballespí (Republicà federal)

3r dictricte (electes el 1899)

Antonio Morell Viladegut (Conservador), Magín Abadal Trueta (Conservador), Raimundo Iglesias Nadal (Liberal)

(electes el 1901) [1 vacant extraordinària corresponent a la renúncia de Francesc Costa]

Hermenegild Agelet Romeu (Liberal)

4t districte (electes el 1899)

Antoni Agelet Romeu (Liberal)

(electes el 1901)

Tomàs Grau (Liberal), Ramon Arrufat Giné (Liberal), Josep Solé Drudis (Republicà federal)

5è districte (electes el 1899)

Salvador Montagut (Conservador), Miguel Agelet Gosé (Liberal)

(electes el 1901)

Melcior Vidal Ros (Liberal)

Alcalde	Romà Sol (Liberal)	[des de l'01-01-1902]
Des del 14-08-1901 actua com a alcalde accidental		
	Josep Corderas Pàmpols	
	Ramon Aigé (Conservador)	[des del 30-12-1902]
1r tinent d'alcalde	Hermenegild Agelet (Liberal)	
2n tinent d'alcalde	Raimon Iglesias (Liberal)	
3r tinent d'alcalde	Josep Corderas (Liberal)	
4t tinent d'alcalde	Ramon Aige (Conservador)	
5è tinent d'alcalde	Joaquim Mestre (Liberal)	
Síndic	Josep Cava (Liberal)	
Síndic suplent	Josep Solé (Republicà federal)	

Bienni 1904-1906

1r districte (electes el 1901)

Josep Cava Pintó (Liberal), Josep M. Tarragó Corselles (Liberal), Ramon Aige Roselló (Conservador)

(electes el 1903)

Manuel Soldevila Carrera (Republicà), Matías Torres Farran (Republicà), Josep Corderas Pàmpols (Liberal)

2n districte (electes el 1901)

Joaquim Mestre Mestres (Liberal), Josep Carrera Garí (Liberal), Ambrosi Sanjuan Cámara (Liberal), Camil Castells Ballespí (Republicà federal)

(electes el 1903)

Josep M. Vicens Roca (Republicà), Pere Rostes Bonet (Republicà), Francesc Costa Terré (Conservador)

3r districte (electes el 1903)

Antoni Herrera Mur (Republicà), Josep Samitier Beroedes (Republicà), Magi Abadal Trueta (Conservador)

4t districte (electes el 1901)

Tomàs Grau (Liberal), Ramon Arrufat Giné (Liberal), Josep Solé Drudis (Republicà federal)

(electes el 1903)

Francesc Cañadell Roig (Republicà)

5è districte (electes el 1901)

Melcior Vidal Ros (Liberal)

(electes el 1903)

Antoni Castelló Cabrioli (Republicà), Antoni Agelet Romeu (Liberal)

Alcalde	Francesc Costa (Conservador)	[des de l'01-01-1904]
Des del 19-07-1905 actua com a alcalde accidental		
	Antoni Agelet Romeu	
	Antoni Agelet (Liberal)	[des del 16-08-1905]
Des del 23-08-1905 actua com a alcalde accidental		
	Magí Abadal Trueta (1r tinent d'alcalde)	
	Josep Corderas (Liberal)	[des de l'01-11-1905]
1r tinent d'alcalde	Magí Abadal (Conservador)	
2n tinent d'alcalde	Antoni Agelet (Liberal)	
3r tinent d'alcalde	Josep Corderas (Conservador)	
4t tinent d'alcalde	Josep Maria Vicens (Republicà unionista)	
5è tinent d'alcalde	Josep Carrera (Liberal)	
Síndic	Ambrosi Sanjuan (Liberal)	
Síndic suplent	Josep Solé (Republicà federal)	

Quadrienni 1906-1909

1r districte (electes el 1903)

Manuel Soldevila Carrera (Republicà), Matías Torres Farran (Republicà), Josep Corderas Pàmpols (Liberal)

(electes el 1905)

Ramon Valldeoriola Calvo (Republicà), Pere Mias Codina (Republicà), Santiago Gosé Monzonís (Republicà)

2n districte (electes el 1903)

Josep M. Vicens Roca (Republicà), Pere Rostes Bonet (Republicà), Francesc Costa Terré (Conservador)

(electes el 1905)

Màrius Sol Mestre (Liberal), Humbert Torres Barberà (Republicà), Jaume Llorens Alrà (Conservador), Pau Font Montes (Republicà)

3r districte (electes el 1903)

Anton Herrera Mur (Republicà), Josep Samitier Beroedes (Republicà), Magí Abadal Trueta (Conservador)

4t districte (electes el 1903)

Francesc Cañadell Roig (Republicà)

(electes el 1905)

Antoni Abadal Grau (Liberal), Francesc Companys Baldà (Republicà), Ramon Rosinach Melis (Republicà)

5è districte (electes el 1903)

Antoni Castelló Cabrioli (Republicà), Antoni Agelet Romeu (Liberal)

(electes el 1905)

Joaquim Vidal Morell (Republicà)

Alcalde	Antoni Abadal (Liberal)	[des de l'01-01-1906]
	Francesc Costa (Conservador)	[des del 27-02-1907]
1r tinent d'alcalde	Manuel Soldevila (Republicà)	
2n tinent d'alcalde	Humbert Torres (Republicà)	
3r tinent d'alcalde	Pere Mias (Republicà)	
4t tinent d'alcalde	Josep Corderas (Liberal)	
5è tinent d'alcalde	Pere Rostes (Republicà)	
Síndic	Santiago Gosé (Republicà)	
Síndic suplent	Magí Abadal (Conservador)	

Segon semestre de 1909

1r districte (electes el 1905)

Ramon Valldeoriola Calvo (Republicà), Pere Mias Codina (Republicà), Santiago Gosé Monzonís (Republicà)

(electes el maig de 1909)

Josep Palacin Barrio (Republicà federal - Solidaritat Catalana), Joan Vila Oller (Joventut Republicana - Solidaritat Catalana), Manuel Soldevila Carrera (Republicà antisolidari)

2n districte (electes el 1905)

Màrius Sol Mestre (Liberal), Humbert Torres Barberà (Joventut Republicana), Jaume Llorens Alrà (Conservador), Pau Font Montes (Republicà)

(electes el maig de 1909)

Josep Puig Mensa (Carlí - Solidaritat Catalana), Enric Nebot Moreno (Joventut Republicana - Solidaritat Catalana), Ramon Sans Torres (Conservador)

3r districte (electes el maig de 1909)

Francesc Saura Morell (Carlí - Solidaritat Catalana), Francesc Pach Bonet (Joventut Republicana - Solidaritat Catalana), Frederic Godàs Legido (Joventut Republicana - Solidaritat Catalana)

4t districte (electes el 1905)

Antoni Abadal Grau (Liberal), Francesc Companys Baldà (Republicà), Ramon Rosinach Melis (Republicà)

(electes el maig de 1909)

Francesc Ferrer Llobet (Carlí - Solidaritat Catalana)

5è districte (electes el 1905)

Joaquim Vidal Morell (Republicà)

(electes el maig de 1909)

Ignasi Simon Pontí (Integrista - Solidaritat Catalana), Agustí Estiarte Solé (Republicà antisolidari)

Alcalde	Ramon Sans (Conservador)	[des de l'01-07-1909]
	Màrius Sol (Liberal)	[des del 14-11-1909]
1r tinent d'alcalde	Humbert Torres (Joventut Republicana - Sol. Catalana)	
2n tinent d'alcalde	Pere Mias (Joventut Republicana - Sol. Catalana)	
3r tinent d'alcalde	Josep Puig (Carlí - Sol. Catalana)	
4t tinent d'alcalde	Enric Nebot (Joventut Republicana - Sol. Catalana)	
5è tinent d'alcalde	Agustí Estiarte (Republicà antisolidari)	
Síndic	Ignasi Simon (Integrista - Sol. Catalana)	
Síndic suplent	Ramon Valldeoriola (Joventut Republicana - Sol. Catalana)	

Bienni 1910-1912

1r districte (electes el maig de 1909)

Josep Palacin Barrio (Republicà federal - Solidaritat Catalana), Joan Vila Oller (Joventut Republicana - Solidaritat Catalana), Manuel Soldevila Carrera (Radical)

(electes el desembre de 1909)

Antoni Diana Díaz (Liberal - Coalició d'esquerres), Pere Mias Codina (Joventut Republicana) [renuncia durant el mandat però l'acta no es cobreix], Salvador Casases (Radical - Coalició d'esquerres)

2n districte (electes el maig de 1909)

Josep Puig Mensa (Carlí - Solidaritat Catalana), Enric Nebot Moreno (Joventut Republicana - Solidaritat Catalana), Ramon Sans Torres (Conservador)

(electes el desembre de 1909)

Màrius Sol Mestre (Liberal - Coalició d'esquerres), Ramon Grau Casals (Carlí - Coalició de dretes), Josep Barberà Lletget (Conservador - Coalició de dretes), Humbert Torres Barberà (Republicà autonomista)

3r districte (electes el maig de 1909)

Francesc Saura Morell (Carlí - Solidaritat Catalana), Francesc Pach Bonet (Joventut Republicana - Solidaritat Catalana), Frederic Godàs Legido (Joventut Republicana - Solidaritat Catalana)

4t districte (electes el maig de 1909)

Francesc Ferrer Llobet (Carlí - Solidaritat Catalana)

(electes el desembre de 1909)

Antoni Agelet Romeu (Liberal - Coalició d'esquerres), Antonio Hernández (Carlí - Coalició de dretes) [renuncia durant el mandat però l'acta no es cobreix], Joan Lavaquial Llastarri (Carlí - Coalició de dretes) [renuncia durant el mandat però l'acta no es cobreix]

5è districte (electes el maig de 1909)

Ignasi Simon Pontí (Integrista - Solidaritat Catalana), Agustí Estiarte Solé (Radical)

(electes el desembre de 1909)

Antoni Fontova Tomàs (Radical - Coalició d'esquerres)

Alcalde	Màrius Sol (Liberal)	[des del 14-11-1909]
1r tinent d'alcalde	Josep Puig (Carlí)	
2n tinent d'alcalde	Francesc Ferrer (Carlí)	
3r tinent d'alcalde	Humbert Torres (Republicà autonomista)	
4t tinent d'alcalde	Pere Mias (Joventut Republicana)	
5è tinent d'alcalde	Agustí Estiarte (Radical)	
Síndics	Francesc Saura (Carlí)	
Síndic suplent	Antonio Hernández (Carlí)	

Bienni 1912-1914

1r districte (electes el desembre de 1909)

Antoni Diana Díaz (Liberal),Salvador Casases (Radical)

(electes el 1911)

Frederic Godàs Legido (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres), Pau Font Montes (Radical - Coalició d'esquerres), Simeó Ibars Aresté (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres), Pere Mor Almacellas (Demòcrata - Coalició Monàrquica)

2n districte (electes el desembre de 1909)

Màrius Sol Mestre (Liberal), Humbert Torres Barberà (Republicà autonomista), Ramon Grau Casals (Carlí), Josep Barberà Lletget (Conservador)

(electes el 1911)

Artur Hellín Mulleras (Liberal - Coalició Monàrquica), Domènec Pinell Pallasó (Conservador - Coalició Monàrquica), Ramon Rius Pifarré (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres)

3r districte (electes el 1911)

Domingo Serra Sanjuan (Conservador - Coalició Monàrquica), Josep Estadella Arnó (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres), Isidre Gabandé Nadal (Radical - Coalició d'esquerres)

4t districte (electes el desembre de 1909)

Antoni Agelet Romeu (Liberal)

(electes el 1911)

Josep Maria Borràs Caballé (Jaumí - Coalició Monàrquica), Francesc Saura Morell (Jaumí - Coalició Monàrquica), Agustí Estiarte Solé (Radical - Coalició d'esquerres)

5è districte (electes el desembre de 1909)

Antoni Fontova Tomàs (Radical)

(electes el 1911)

Ignasi Simon Pontí (Integrista - Coalició Monàrquica)

Manuel Soldevila Carrera (Radical - Coalició d'esquerres)

Alcalde	Pere Mor (Liberal)	[des de l'01-01-1912]
	Domènec Pinell (Conservador)	[des del 10-12-1913]
1r tinent d'alcalde	Antoni Agelet	
2n tinent d'alcalde	Josep Barberà	
3r tinent d'alcalde	Ramon Grau	
4t tinent d'alcalde	Manuel Soldevila	
5è tinent d'alcalde	Humbert Torres	
Síndics	Ignasi Simon	
Síndic suplent	Josep Estadella	

Bienni 1914-1916

1r districte (electes el 1911)

Pau Font Montes (Radical - Coalició d'esquerres), Simeó Ibars Aresté (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres), Pere Mor Almacellas (Demòcrata - ara integrat dins la Coalició d'esquerres, però electe per la Coalició Monàrquica)

(electes el 1913)

Antoni Fontova Tomàs (Radical - Coalició d'esquerres), Josep Almacelles Pascual (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres), Isidre Reus Domingo (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres), Ramon Cornudella Josa (Demòcrata - Coalició d'esquerres)

2n districte (electes el 1911)

Artur Hellín Mulleras (Liberal - Coalició Monàrquica), Domènec Pinell Pallasó (Conservador - Coalició Monàrquica), Ramon Rius Pifarré (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres)

(electes el 1913)

Humbert Torres Barberà (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres), Francesc Xam-mar Aldomà (Demòcrata - Coalició d'esquerres), Màrius Sol Mestre (Liberal - Coalició monàrquica), Josep Barberà Lletget (Conservador - Coalició Monàrquica)

3r districte (electes el 1911)

Domingo Serra Sanjuan (Conservador - Coalició Monàrquica), Josep Estadella Arnó (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres), Isidre Gabandé Nadal (Radical - Coalició d'esquerres)

(electes el 1913)

Francesc Pach Bonet (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres)

4t districte (electes el 1911)

Agustí Estiarte Solé (Radical - Coalició d'esquerres)

(electes el 1913)

Antoni Agelet Romeu (Liberal - Coalició Monàrquica), Manuel La-Rosa Hospital (Carlí - Coalició Monàrquica), Ramon Abella Cierco (Joventut Republicana - Coalició d'esquerres)

5è districte (electes el 1911)

Ignasi Simon Pontí (Integrista - Coalició Monàrquica)

(electes el 1913)

Ramon Montull d'Antonio (Radical - Coalició d'esquerres), Miquel Serra Castro (Conservador - Coalició Monàrquica)

Alcalde	Domènec Pinell (Conservador)	[des del 10-12-1913]
1r tinent d'alcalde	Josep Estadella (Joventut Republicana)	
2n tinent d'alcalde	Pau Font (Radical)	
3r tinent d'alcalde	Simeó Ibars (Joventut Republicana)	
4t tinent d'alcalde	Ramon Montull (Radical)	
5è tinent d'alcalde	Antoni Fontova (Radical)	
Síndic	Josep Almacelles (Joventut Republicana)	
Síndic suplent	Agustí Estiarte (Radical)	

Bienni 1916-1918

1r districte (electes el 1913)

Josep Almacelles Pascual (Joventut Republicana), Isidre Reus Domingo (Joventut Republicana), Ramon Cornudella Josa (Demòcrata)

(electes el 1915)

Pere Valldeoriola Andreu (Joventut Republicana), Simeó Ibars Aresté (Joventut Republicana), Frederic Mulet Planella (Joventut Republicana), Miquel Serra Castro (Conservador - Coalició Monàrquica) [cessa el 1917 per haver cobert la vacant extraordinària causada per la defunció d'Antoni Fontova]

2n districte (electes el 1913)

Humbert Torres Barberà (Joventut Republicana), Francesc Xam-mar Aldomà (Demòcrata), Màrius Sol Mestre (Liberal - Coalició Monàrquica), Josep Barberà Lletget (Conservador - Coalició Monàrquica)

(electes el 1915)

Domènec Pinell Pallasó (Conservador - Coalició Monàrquica), Antoni Diana Díaz (Liberal - Coalició Monàrquica), Josep Piñol Mirada (Joventut Republicana)

3r districte (electes el 1913)

Francesc Pach Bonet (Joventut Republicana)

(electes el 1915)

Josep Casañé Casals (Liberal - Coalició Monàrquica), Lluís Borràs Caballé (Tradicionalista - Coalició mMnàrquica), Frederic Godàs Legido (Joventut Republicana)

4t districte (electes el 1913)

Antoni Agelet Romeu (Liberal - Coalició Monàrquica) [renuncia a l'acta el 1917 en ser escollit diputat provincial], Manuel La-Rosa Hospital (Carlí - Coalició Monàrquica), Ramon Abella Cierco (Joventut Republicana)

(electes el 1915)

Josep Condal Fontova (Tradicionalista - Coalició Monàrquica)

5è districte (electes el 1913)

Ramon Montull d'Antonio (Radical)

(electes el 1915)

Josep Estadella Arnó (Radical) [renuncia a l'acta el 1917 en ser escollit diputat provincial], Josep Claramunt (Joventut Republicana)

Alcalde	Antoni Agelet (Liberal)	[des de l'01-01-1916]
Des del 02-05-1917 actua com a alcalde accidental		
	Francesc Xam-mar Aldomà (1r tinent d'alcalde), ja que Antoni Agelet Romeu opta pel càrrec de diputat provincial	
	Antoni Diana (Liberal)	[des del 14-05-1917]
Des del 27-07-1917 actua com a alcalde accidental		
	Francesc Xam-mar Aldomà (1r tinent d'alcalde), excepte en la sessió del ple de 02-08-1917 en què ho és Rafael La Rosa Ibáñez (3r tinent d'alcalde)	
	Domènec Pinell (Conservador)	[des del 03-09-1917]
El seu nomenament havia estat comunicat al ple el 10-08-1917, però no pren possessió del càrrec fins el 03-09-1917.		
Des del 28-11-1917 actua com a alcalde accidental		
	Francesc Xam-mar Aldomà (1r tinent d'alcalde)	
	Humbert Torres (Rep. Nacionalista)	[des del 05-12-1917]
	Escollit pels regidors	
1r tinent d'alcalde	Francesc Xam-mar (Demòcrata)	
2n tinent d'alcalde	Josep Barberà (Conservador)	
3r tinent d'alcalde	Manuel La-Rosa (Tradicionalista)	
4t tinent d'alcalde	Josep Estadella (Radical)	
5è tinent d'alcalde	Humbert Torres (Joventut Republicana)	
Síndic	Antoni Diana (Liberal)	
Síndic suplent	Josep Condal (Tradicionalista)	

Bienni 1918-1920

1r districte (electes el 1915)

Pere Valldeoriola Andreu (Joventut Republicana - ara integrat dins Concentració Popular), Simeó Ibars Aresté (Joventut Republicana - ara integrat dins Concentració Popular), Frederic Mulet Planella (Joventut Republicana - ara integrat dins Concentració Popular)

(electes el 1917)

Miquel Roig Morera (Joventut Republicana - Concentració Popular), Joaquim Moret Antoja (Joventut Republicana - Concentració Popular), Joan Gastó Ibern (Radical - Concentració Popular), Plàcid Revés Melgosa (Liberal - Coalició Monàrquica)

2n districte (electes el 1915)

Domènec Pinell Pallasó (Conservador - Coalició Monàrquica), Antoni Diana Díaz (Liberal - Coalició Monàrquica), Josep Piñol Mirada (Joventut Republicana - ara integrat dins Concentració Popular)

(electes el 1917)

Humbert Torres Barberà (Joventut Republicana - Concentració Popular), Màrius Sol Mestre (Liberal autonomista - Concentració Popular), Epifani Bellí Castiel (Maurista - Concentració Popular), Francesc Costa Terré (Conservador - Coalició Monàrquica)

3r districte (electes el 1915)

Josep Casañé Casals (Liberal - Coalició Monàrquica), Lluís Borràs Caballé (Tradicionalista - Coalició Monàrquica), Frederic Godàs Legido (Joventut Republicana - ara integrat dins Concentració Popular)

(electes el 1917)

Ricard Palacín Soldevila (Joventut Republicana - Concentració Popular)

4t districte (electes el 1915)

Josep Condal Fontova (Tradicionalista - Coalició Monàrquica)

(electes el 1917)

Sal·lustià Estadella Arnó (Radical - Concentració Popular), Francesc Ferrer Palau (Jaumí - Concentració Popular), Pere Castro Vicens (Liberal - Coalició Monàrquica)

5è districte (electes el 1915)

Josep Claramunt (Joventut Republicana - ara integrat dins Concentració Popular)

(electes el 1917)

Josep Ormo Orns (Radical - Concentració Popular), Josep Mazarico Ñaco (Joventut Republicana - Concentració Popular)

Alcalde	Humbert Torres (Jov. Republicana - CP)	[des del 05-12-1917]
Escollit pels regidors		
1r tinent d'alcalde	Sal·lustià Estadella (Radical - Concentració Popular)	
2n tinent d'alcalde	Francesc Ferrer (Jaumí - Concentració Popular)	
3r tinent d'alcalde	Frederic Mulet (Joventut Republicana - Concentració Popular)	
4t tinent d'alcalde	Màrius Sol (Liberal autonomista - Concentració Popular)	
5è tinent d'alcalde	Epifani Bellí (Maurista - Concentració Popular)	
Síndic	Ricard Palacín (Joventut Republicana - Concentració Popular)	
Síndic suplent	Plàcid Revés (Liberal - Concentració Popular)	

Bienni 1920-1922

1r districte (electes el 1917)

Miquel Roig Morera (Joventut Republicana - Concentració Popular), Joaquim Moret Antoja (Joventut Republicana - Concentració Popular), Joan Gastó Ibern (Radical)

(electes el 1920)

Francesc Blàvia Pintó (Joventut Republicana - Concentració Popular), Domènec Daniel Ariño (Federació Democràtica Nacionalista - Concentració Popular), Marià Abadies Rocaspan (Joventut Republicana - Concentració Popular), Eusebi Guivernau Cartañà (Joventut Republicana - Concentració Popular)

2n districte (electes el 1917)

Humbert Torres Barberà (Joventut Republicana - Concentració Popular), Màrius Sol Mestre (Lliga Regionalista, exliberal autonomista - Concentració Popular), Epifani Bellí Castiel (Maurista - Concentració Popular), Francesc Costa Terré (Conservador - Coalició Monàrquica) [mor el 1922]

(electes el 1920)

Domènec Pinell Pallasó (Conservador), Felip de Gomar Veciana (Lliga Regionalista - Concentració Popular), Enric Serecigni Taberner (Joventut Republicana - Concentració Popular)

3r districte (electes el 1917)

Ricard Palacín Soldevila (Joventut Republicana - Concentració Popular)

(electes el 1920)

Miquel Villanueva Alegre (Radical), Isidre Gabandé Nadal (Radical), Antoni Zamorano Roig (Joventut Republicana - Concentració Popular)

4t districte (electes el 1917)

Sal·lustià Estadella Arnó (Radical), Francesc Ferrer Palau (Jaumí - Concentració Popular), Pere Castro Vicens (Liberal - Coalició Monàrquica)

(electes el 1920)

Joan Recasens Ros (Joventut Catòlica)

5è districte (electes el 1917)

Josep Mazarico Ñaco (Joventut Republicana - Concentració Popular)

(electes el 1920)

Josep Ormo Oms (Radical), Bonaventura Roselló Fort (Joventut Republicana - Concentració Popular)

Alcalde	Humbert Torres (Jov. Republicana - CP)	[des del 05-12-1917]
	Francesc Costa (Conservador)	[des del 21-11-1920]
Des del 19-08-1921 actua com a alcalde accidental		
	Ricard Palacín Soldevila (1r tinent d'alcalde), tot i que en diverses sessions actuen com a tal Sal·lustià Estadella, Màrius Sol, Domènec Pinell, Epifani Bellí i Francesc Ferrer.	
	Sal·lustià Estadella (Radical)	[des del 24-03-1922]
	Nomenat pel Govern Civil per ser el regidor més votat	
1r tinent d'alcalde	Ricard Palacín (Jov. Republicana - Concentració Popular)	
2n tinent d'alcalde	Francesc Ferrer (Jaumí - Concentració Popular)	
3r tinent d'alcalde	Epifani Bellí (Maurista - Concentració Popular)	
4t tinent d'alcalde	Màrius Sol (Lliga Regionalista - Concentració Popular)	
5è tinent d'alcalde	Domènec Daniel (Catalanista - Concentració Popular)	
Síndic	Felip de Gomar (Lliga Regionalista - Concentració Popular)	
Síndic suplent	Miquel Roig (Joventut Republicana - Concentració Popular)	

Bienni 1922-1923

1r districte (electes el 1920)

Francesc Blàvia Pintó (Joventut Republicana - Concentració Popular), Domènec Daniel Ariño (Catalanista, ex-FDN - Concentració Popular), Marià Abadies Rocaspan (Joventut Republicana - Concentració Popular), Eusebi Guivernau Cartañà (Joventut Republicana - Concentració Popular)

(electes el 1922)

Pere Valldeoriola Andreu (Joventut Republicana - Concentració Popular), Isidre Reus Domingo (Joventut Republicana - Concentració Popular), Serafí Martín Costea (Liberal - Acció Lleidatana), Antoni Ballesté Mesalles (Radical - Acció Lleidatana)

2n districte (electes el 1920)

Domènec Pinell Pallasó (Conservador- Acció Lleidatana), Felip de Gomar Veciana (Lliga Regionalista - Concentració Popular), Enric Serecigni Taberner (Joventut Republicana - Concentració Popular)

(electes el 1922)

Francesc Xam-mar Aldomà (Liberal - Acció Lleidatana), Francesc Costa Cuscuela (Conservador - Acció Lleidatana), Jaume Josa Olivart (Conservador - Acció Lleidatana), Humbert Torres Barberà (Joventut Republicana - Concentració Popular)

3r districte (electes el 1920)

Miquel Villanueva Alegre (Radical - Acció Lleidatana), Isidre Gabandé Nadal (Radical - Acció Lleidatana), Antoni Zamorano Roig (Joventut Republicana - Concentració Popular)

(electes el 1922)

Ricard Palacín Soldevila (Joventut Republicana - Concentració Popular)

4t districte (electes el 1920)

Joan Recasens Ros (Joventut Catòlica - Acció Lleidatana)

(electes el 1922)

Lisard Portal Farré (Integrista - Acció Lleidatana), Sal·lustià Estadella Arnó (Radical - Acció Lleidatana), Lluís Qui Cortecans (Jaumí - Concentració Popular)

5è districte (electes el 1920)

Josep Ormo Oms (Radical - Acció Lleidatana)

(electes el 1922)

Simeó Ibars Aresté (Radical - Acció Lleidatana)

Alcalde	Sal·lustià Estadella (Radical - Acció Lleidatana)	[des de l'01-04-1922]
	Ricard Palacín (Jov. Republicana - CP)	[des del 09-02-1923]
	Francesc Xam-mar	[des del 28-09-1923]
	A la sessió del 28-09-1923 es comunica que per sengles RO s'ha acceptat la renúncia de l'alcaldia per part de Ricard Palacín Soldevila i que s'ha nomenat Francesc Xam-mar.	
1r tinent d'alcalde	Joan Recasens (Catòlic integrista – Acció Lleidatana)	
2n tinent d'alcalde	Francesc Xam-mar (Liberal - Acció Lleidatana)	
3r tinent d'alcalde	Simeó Ibars (Radical - Acció Lleidatana)	
4tr tinent d'alcalde	Domènec Pinell (Conservador - Acció Lleidatana)	
5è tinent d'alcalde	Francesc Costa (Conservador - Acció Lleidatana)	
Síndic	Jaume Josa (Conservador - Acció Lleidatana)	
Síndic suplent	Antoni Ballesté (Radical - Acció Lleidatana)	

ELS GOVERNADORS CIVILS

	Data de la presa de possessió
Eduardo Cañizares	28-02-1901
Federico Schwartz Luna	17-03-1901
Carlos Barroso González	15-12-1902
Luis Pidal Lagranda	04-02-1903
Carlos Barroso González	22-02-1904
Manuel Vivanco Menchaca	01-02-1905
Lucio Arranz Guijarro[1]	
Luciano Clemente Guerra	13-07-1905
Manuel Teixeira Montagut	11-11-1905
Mariano Martínez del Rincón	29-03-1906
Felipe Rodríguez de Arellano	10-09-1906
José Centaño Anchorena	02-02-1907
Andrés Gutiérrez de la Vega	08-09-1908
Eladio Quintano Junco	15-10-1908
Vicente Cardedera Calleja	14-06-1909
Juan Pastorín Vacher	08-11-1909
Ramón de Anchoriz Zamora	05-03-1908
Joaquín Tenorio Vega	27-11-1911
Ricardo Martínez	27-01-1913
Luis Moret Catalá	15-07-1913

	Data de la presa de possessió
Felipe Montoya Gómez	11-11-1913
Ángel Gómez Inguanzo	10-01-1914
Antero de Irazoqui	11-08-1914
Francisco Javier Molina Ordonez	12-10-1915
Alfonso Ruiz de Grijalba	27-12-1915
Luis Moret Catalá	18-09-1916
José de Argüelles Argüelles	25-06-1917
Miguel Aguayo Millán	05-12-1917
Mariano de la Vega Inclán Flaquer	20-04-1918
Lázaro Martín Pintado	04-12-1918
José Camaña Laymón	09-05-1919
Eladio Santander Gallardo	29-08-1919
Francisco Ballesteros Meseguer	16-11-1919
Sabas de Alfaro Zarabozo	11-06-1920
Juan Taboada González	23-09-1921
Ángel Zurita Vergara	20-03-1922
Félix Salvador Zurita	22-04-1922
Ricardo Dacosta Ortega	21-05-1922
Ángel Zurita Vergara	23-09-1922
Diego Trevilla Paniza	16-12-1922

1. Nomenat el juliol de 1905, no va arribar a prendre possessió del càrrec perquè va ser designat per a un altre destí.

LA DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA I ELS GOVERNS BERENGUER I AZNAR (1923-1931)

ELS DIPUTATS A L'ASSEMBLEA NACIONAL

Ángel Traval Rodríguez de Lacín (designat per la Diputació Provincial el 02-10-1927) és substituït per Francesc Deó Deó (designat per la Diputació Provincial el 16-12-1929). Adolf Serra Castells (designat pels organismes provincials de la Unió Patriòtica). Pelai Fontseré Eberhard (designat pels municipis de la província)

LA DIPUTACIÓ PROVINCIAL

Diputació Provincial nomenada (instal·lada el 20-01-1924)

Districte de Balaguer

Ricard Vilalta Giménez, Joaquim Francés Palou, Josep Corriá Figuerola, Joan Reñé Losa

Districte de Cervera-Solsona

Antonio Hernández Gras, Sebastià Solé Solé, Samuel Mestres Montull, Estanislau Ramonet Montaner [renuncia per haver estat nomenat alcalde de Solsona i és substituït el 03-11-1924 per Lluís Baixà Castellví]

Districte de Lleida-les Borges Blanques

Francesc Xam-mar Aldomà, José Martínez de San Miguel de Torres, Alfons Valeta Minguella, Casimiro Sangenís Bertran

Districte de la Seu d'Urgell-Sort

Juan de Mas Arán [renuncia per motius de salut i és substituït el 15-02-1924 per Ramon Grau Casals], Adolf Serra Castells,Josep Llangort Planas, Pelai Fontseré Eberhard

Districte de Tremp-Vielha

Ángel Traval Rodríguez de Lacín, Marcelino Gil Álvarez de Castro, Joan Cortada Salla, Josep Tous Cazé

President	Ángel Traval
Vicepresident	José Martínez de San Miguel
Vicepresident de la Comissió Provincial	Ricardo Vilalta

Diputació Provincial nomenada (instal·lada l'01-04-1925)

Diputats directes titulars

Ángel Traval Rodríguez de Lacín [dimiteix el setembre de 1929 en traslladar la seva residència a Barcelona i és substituït el 30-12-1929 per Frederic Nicolau Viladot], José Martínez de San Miguel de Torres, Francesc Xam-mar Aldomà, Casimiro Sangenís Bertran [cessa el novembre de 1929 i és substituït el 30-12-1929 per Josep A. Aran Horts], Antonio Hernández Gras [dimiteix i és substituït el 28-08-1925 per Jaume Josa Olivart], Adolf Serra Castells

Diputats directes suplents

Ramon Sans Torres [mor el 06-04-1927. La baixa no serà coberta fins el 30-11-1928 per Francesc Nougués Subirà, i la d'aquest ho és el 30-12-1929 per José Martínez Teruel], Francisco Aróstegui Fernández [renuncia en ser nomenat segon tinent d'alcalde de l'ajuntament de Lleida i és substituït el 27-02-1926 per Benigne Sudor Miralles], José Pérez Franco [renuncia en el moment de prendre possessió], Josep Corriá Figuerola [cessa el 22-11-1929 i és substituït el 30-12-1929 per Hilario Ducay Hidalgo], Ricardo González Marco, Joan Rovira Roure [s'accepta la seva dimissió el 02-02-1927 i és substituït per Joaquim Maria Rourera Pla, que pren possesió el 27-02-1928]

Diputats corporatius titulars

Pelai Fontseré Eberhard [dimiteix en ser elegit diputat a l'Assemblea Nacional i és substituït el 13-12-1927 per Conrad Cortada Barri], Sebastià Solé Solé, Ramon Roca Boladeras, Domènec Puigredon Borruix [finalitza el seu mandat com a diputat en cessar com a regidor de Cervera i és substituït el 26-02-1927 per Ricard Portella Torruella, que mor a l'abril de 1927, i que és substituït alhora per Emili Pardiñas Vallarta, i en no prendre possessió la seva baixa és coberta el 13-12-1927 per Joaquim Pocurull], Ricard Vilalta Giménez [renuncia en el moment de prendre possessió i és substituït el 26-06-1925 per Josep Graells Galceran, que cessa el 20-11-1925 en ser nomenat alcalde de Balaguer i la seva baixa és coberta per Pedro Lasala Bosch], Jaume Josa Olivart [és substituït el 21-09-1925 per Francesc Deó Deó]

Diputats corporatius suplents

Alfons Valeta Minguella, Samuel Mestres Montull, Joan Cortada Salla [renuncia i és substituït el 13-12-1927 per Salvador Guimó Serradell], Josep Graells Galceran [renuncia en el moment de prendre possessió i és substituït el 30-07-1925 per Francesc Mases Auladé, que dimiteix i és substituït el 27-02-1926 per Francesc Peremartí Pabà. El gener de 1930 aquest darrer és substituït per Joan Guitart Armengol], Benigne Sudor Miralles [el 27-02-1926 és designat diputat directe suplent i és substituït el 27-02-1926 per Josep Roca Espuñes, que mor el 3 de juliol de 1928. Des del 30 de desembre de 1929 és substituït per Manuel Fité Dasca], Wenceslau Albareda Font [el 30-12-1929 el substitueix Josep Cercós Llinàs]

President	Ángel Traval Rodríguez de Lacín
	Adolf Serra Castells [des del 15-10-1929]
Vicepresident	José Martínez de San Miguel de Torres

Diputació Provincial nomenada pel Govern Berenguer d'acord amb el reial decret de 15-02-1930
(instal·lada el 25-02-1930)

Diputats provincials més votats en les eleccions de 1921 i 1923

Josep Cabeceran Borràs (Balaguer), Pau Nobell Borràs (Balaguer), Antoni Agelet Romeu (Cervera-Solsona), Jaume Aldomà Cortada (Lleida-les Borges), Eugeni Pol Vives (la Seu-Sort), Josep Nart Rodés (Tremp-Vielha)

Diputats representats de les corporacions

Antoni Vives Estover (Cambra de Comerç i Indústria) [dimiteix el 24-11-1930, tot i que el ple no accepta la seua dimissió], Ignasi Vilaplana Jové (Cambra Agrícola), Marcel·lí Armengol Vallduví (Cambra de la Propietat Urbana), Francesc Sagañoles Reig (Societat Econòmica d'Amics del País), Romà Sol Mestre (Col·legi d'Advocats), Lluís Olivé Capdevila (Col·legi de Metges)

President	Francesc Sagañoles [des del 25-02-1930, d'acord amb les disposicions del reial decret de constitució, al ser el diputat de més edat]
	Delfí Canela [des del 24-03-1930, nomenat per reial ordre]
Vicepresident	Ramon Felip [des del 24-03-1930, nomenat per reial ordre]

AJUNTAMENT DE LLEIDA

Ajuntament nomenat (constituït en sessió 01-10-1923)

Ramon Abella, Joan Viladegut, Salvador Casases Arqués, Marià Jové Mas, Josep Llobet Farran [mor a l'octubre de 1923], Josep Busquets, Ramon Macarulla Vives, Francesc Saura Morell, Isidre Canals Bergadà, Rafael Armengol, Joan Vilalta Giménez, Agustí Foix, Josep Agelet de Saracíbar [el 28-12-1923 renuncia a la regidoria en ser nomenat jutge municipal de Lleida], Emili Duró, Ramon Fernández [renuncia a la regidoria a finals de 1923], Emili Ibars, Antoni Herrera Mur [renuncia a la regidoria a finals de 1923], Ramon Grau Casals [renuncia a la regidoria el 08-02-1924, al ser nomenat diputat provincial], Pere Mor Barrull [el 03-10-1923 s'accepta la seua renúncia a la regidoria per ser major de 65 anys], Miquel Lletjós Soldevila, Jaume Isach Sorolla, Manuel Ribalta [mor a l'octubre de 1923], Alfred Aran [el 03-10-1923 se'l declara incompatible per a la regidoria al prestar serveis a la Mancomunitat de Catalunya], Ramon Torres [el 03-10-1923 se'l declara incompatible per exercir la regidoria en no ser resident a Lleida des de fa deu anys], Josep Piñol

En la sessió del 02-01-1924, per cobrir les vacants de Mor, Ribalta, Llobet, Torres, Aran, Agelet, Fernández i Herrera, prenen possessió els nous regidors nomenats pel Govern Civil:

Josep Barberà Lletget, Francesc Biosca Farreri, Silvi Vidal Pérez, Lluís de Gomar de Veciana, Ramon Areny Batlle, Josep Pané Miralles [el 27-02-1924 renuncia a la regidoria], Joan Vilella Brunet, Eduard Roca Plubins

Alcalde	Ramon Grau	[des de l'01-10-1923 - Nomenat pel Govern Civil]
	Josep Barberà	[des del 13-02-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
1r tinent d'alcalde	Josep Agelet	
	Josep Barberà	[des del 02-01-1924]
2n tinent d'alcalde	Joan Vilalta	
3r tinent d'alcalde	Marià Jové	
4t tinent d'alcalde	Emili Duró	
5è tinent d'alcalde	Salvador Casases	
Síndic	Ramon Abella	
Síndic suplent	Isidre Canals	

Ajuntament nomenat (instal·lat el 28-03-1924)

En la sessió del 28-03-1924 es comunica que el Govern Civil ha nomenat com a regidors:

Josep Barberà Lletget, Domènec Pinell Pallasó, Josep Ciurana Margó, Joan Vilalta Giménez [en la sessió del 27-04-1925 renuncia a la regidoria i el Govern Civil designa Frederic Nicolau Viladot, que pren possessió el 27-06-1925], Ramon Areny Batlle [en la sessió de l'01-04-1924 renuncia al càrrec], Jordi Llorens Ribas , Josep Pal Falguera , Bernabé Farré Masip, Isidre Canals Bergadà, Lluís de Gomar de Veciana, Joan Viladegut Garretes, Eduard Roca Plubins, Joan Vilella Brunet, Josep Busquets Montané, Francesc Saura Morell, Magí Fabregat Vilaseca [renuncia al càrrec durant el mandat], Miquel Serra Castro, Salvador Torres Sahun, Ramon Rius Pifarré, Martí Merola Jou, Alfons Dalmau Ciuraneta, Carmel Banqué Piñol, Joan Filis Ballespi, Fidel Saval Giró [renuncia a la regidoria el 06-07-1925 per traslladar el seu domicili a Barcelona], Antoni Morell Viladegut, Benigne Sudor Miralles, Joan Morell Sanuy [en la sessió de la comissió permanent del 06-08-1924 s'accepta la seva dimissió com a regidor], Joan Brugulat Fabra, Emili Reimat Mola

En la sessió del 30-10-1924, per cobrir les vacants d'Areny i Fabregat, prenen possessió nous regidors designats pel Govern Civil:

Jaume Calvet Bonet [mor el març de 1924 i per substituïr-lo el Govern Civil designa Francesc de Paula Fontanals Hellín, que pren possessió el 31-03-1925], Josep Murillo Domingo [en la sessió del 31-12-1924 s'accepta la seua

renúncia com a regidor i per substituïr-lo el Govern Civil designa Josep Sanvicens, que pren possessió el 04-03-1925]

En la sessió del 03-10-1925 es comunica que el Govern Civil accepta la dimissió dels regidors Pinell, Ciurana, Reimat, Llorens, Busquets, Rius, Merola, Saura, Roca, Viladegut, Torres, Farré, Pol, Sudor, Filis, Dalmau, Morell, Brugulat, Banqué i Serra.

Alcalde	Josep Barberà	[des del 28-03-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
Des del 09-09-1925 actua com a alcalde accidental Domènec Pinell		
1r tinent d'alcalde	Domènec Pinell	[des del 28-03-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
2n tinent d'alcalde	Josep Ciurana	[des del 28-03-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
3r tinent d'alcalde	Joan Vilalta G.	[des del 28-03-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
	Jordi Llorens	[des del 27-04-1925]
4t tinent d'alcalde	Ramon Areny	[des del 28-03-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
	Joan Morell	[des de l'01-04-1924]
	Emili Reimat	[des del 08-10-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
5è tinent d'alcalde	Jordi Llorens	[des del 28-03-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
	Miquel Serra	[des del 27-04-1925]
Síndic	Josep Pal	[des del 28-03-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
Síndic suplent	Bernabé Farré	[des del 28-03-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
1r tinent a. suplent	Emili Reimat	[des de l'01-04-1924]
	Joan Filis	[des del 08-10-1924 - Nomenat pel Govern Civil]
2n tinent d'alcalde	Isidre Canals	[des de l'01-04-1924]
3r tinent d'alcalde	Benigne Sudor	[des de l'01-04-1924]
4t tinent d'alcalde	Lluís de Gomar	[des de l'01-04-1924]
5è tinent d'alcalde	Miquel Serra	[des de l'01-04-1924]
	Joan Vilella	[des del 24-04-1925]
Síndic titular subst	Salvador Torres	[des de l'01-04-1924]
Síndic suplent subst	Joan Filis	[des de l'01-04-1924]

Ajuntament nomenat (instal·lat el 03-10-1925)

En la sessió del 03-10-1925 es comunica que el Govern Civil ha nomenat com a regidors:

Francesc Bordalba Armengol, Ramon Agreda Not, Francisco Aróstegui Fernández, Frederic Nicolau Viladot, José Pérez Franco, Joan Morell Sanuy, Josep Sanvicens Salla, Josep Condal, Manuel La-Rosa Hospital, Francesc Mestres Pintó, Isidre Canals Bergadà, Antoni Ciutat Coma, Joan Vilella Bonet, Lluís de Gomar de Veciana, Joan Merola Benet, Manuel Vilella Molins, Antoni Cunillera Llobera, Ramon Rosell Gilabert, Josep Argilés Bifet, Josep Arasa Herrero, Josep Tutusaus Porta, Josep Fregola Fabregat, Josep Suriaca Amorós, David Amorós Torrebadella

En la sessió del 30-12-1925 s'incorporen com a nous regidors, també nomenats pel Govern Civil:

Ferran Colàs Mateo, Antoni Roch, Francesc Farré Aran, Lluís Farrus Pijuan, Ramon Rius Pifarré

En la sessió del 04-01-1926, per cobrir les baixes de Gomar, Condal i Joan Vilella, prenen possessió els nous regidors nomenats pel Govern Civil:

Andreu Isern Cañelles, Pascual Pascual Rué, Pere Servat Balagué

Es comunica que el Govern Civil ha acceptat les dimissions de Francesc Bordalba en la sessió del 27-12-1926, les de Lluís Farrús i Francesc Farré en la del 04-01-1927 i la de José Pérez Franco en la del 02-12-04.

Alcalde	Francesc Bordalba	[des del 28-03-1924]
Des del 15-12-1926 actuen com a alcaldes accidentals Ramon Agreda i Francisco Aróstegui		
1r tinent d'alcalde	Ramon Agreda Not	[des del 28-03-1924]
2n tinent d'alcalde	Francisco Aróstegui	[des del 28-03-1924]
3r tinent d'alcalde	Frederic Nicolau Viladot	[des del 28-03-1924]
4t tinent d'alcalde	José Pérez Franco	[des del 28-03-1924]
5è tinent d'alcalde	Joan Morell Sanuy	[des del 28-03-1924]
Regidor jurat	Josep Sanvicens	[des del 28-03-1924]
Regidor jurat suplent	Josep Condal	[des del 28-03-1924]
	Josep Fregola	[des del 04-01-1926]
1r tinent a. suplent	Manuel La-Rosa	[des del 28-03-1924]
2n tinent a. suplent	Francesc Mestres	[des del 28-03-1924]
3r tinent a. suplent	Isidre Canals	[des del 28-03-1924]
4t tinent a. suplent	Antoni Ciutat	[des del 28-03-1924]
5è tinent a. suplent	Joan Vilella	[des del 28-03-1924]
	Francesc Farré	[des del 04-01-1926]

Ajuntament nomenat (instal·lat el 20-04-1927)

En la sessió del 20-04-1927 es comunica que el Govern Civil ha nomenat com a regidors:

Josep Pujol Cercós, Ramon Montull de Antonio, Enric Serecigni Taberner, Dionís Calvet Juanós, Enric Queralt Oriol, Manuel Vilella Molins, Ramon Guixa Colomina, Miquel Roig Morera, Buenaventura Roselló Fort, Jaume Serra Olivé, Josep Pal Falguera, Simó Suñer Ribera, Pau Coll Gili, Josep Daniel Anfruns, Ramon Esmatges Palou, Marià Mascaró Camón, Josep Trilla Verdú, Josep Purroy Ribera, Joan Merola Jou, Nemesi Milera Vilanova, Miquel Mora Labalsa, Joan Garsaball Puigarnau, Francesc Sanuy Bota, Francesc Roure Ortiz, Salvador Montagut Oró, Emili Pardiñas Vallasta, Joan Olivé Ribas, Joan Virgili Amperi, Ramon Rosell Gilabert

En la sessió del 25-04-1927 pren possessió Francesc Arbó Panés per tal de cobrir la vacant causada per la dimissió de Nemesi Milera.

En la sessió del 23-10-1927 es declaren vacants, per absència reiterada, les regidories d'Emili Pardiñas i Joan Olivé. El 20-01-1928, per cobrir aquestes dos vacants, prenen possessió els nous regidors designats pel Govern Civil:

Ramon Mostany Font, Enric Bosque Miranda

En la sessió del 21-03-1928 s'accepta la renúncia dels regidors Marià Mascaró, Bonaventura Roselló, Josep Daniel, Josep Trilla, Josep Purroy, Dionís Calvet, Ramon Esmatges, Enric Serecigni i Miguel Roig. El 24-03-1928, per cobrir aquestes nou vacants, prenen possessió els nous regidors nomenats pel Govern Civil:

Carmel Banqué Piñol, Josep Borràs Caballé, Antoni Ciutat Coma, Andreu Chordi Roy, Ramon Llusà Monpeó, Antoni Morell Viladegut, Antoni Pelegrí Torné, Josep Trilla Verdú, Josep Xam-mar Aldomà

En la sessió del 28-03-1928 s'accepta la renúncia del regidor Ramon Montull.

El 21-05-1928, per cobrir aquestes dos vacants, prenen possessió els nous regidors nomenats pel Govern Civil:

Caliste Corberó Not, Andreu Cemelis Pach

En aquesta mateixa sessió prenen possessió els regidors suplents designats pel Govern Civil:

Joan Garcia Giró, Manuel Martín Ràfols, Jeroni Llardén Porta, Josep Badia Colom, Tomàs Merola Morell, Joan Porqueras Malat, Francesc Castellví Miró, Josep Cañadell Sisó, Juan José Gutiérrez del Campo, Hipòlit Sisó Maria, Lluís Trilla Verdú, Manuel Masip Mor, Ramon Monrabà Mangues, Vicent Casan, Pere Giralt Rosell,

Martí Merola Jou, Ramon Bosch Andreu, Ramon Guix Pujol, Josep Palou, Gener Rajadell Boj, Ramon Vila Bertran, Enric Gili Vilafranca, Josep Nadal Colomer, Amadeu Roigé Amado, Josep Jané Artigues, Esteve Marqués Zaro, Bernabé Farré Masip, Antoni Sans Gili, Joan Soteras

Alcalde	José Pujol	[des del 20-04-1927]
1r tinent d'alcalde	Ramon Montull	[des del 20-04-1927]
	Manuel Vilella	[des del 24-03-1928]
2n tinent d'alcalde	Enric Serecigni	[des del 20-04-1927]
	Andreu Chordi	[des del 24-03-1928]
3r tinent d'alcalde	Dionís Calvet	[des del 20-04-1927]
	Ramon Montull	[des del 24-03-1928]
	Miquel Mora	[des del 28-03-1928]
4t tinent d'alcalde	Enric Queralt	[des del 20-04-1927]
5è tinent d'alcalde	Manuel Vilella	[des del 20-04-1927]
	Antoni Morell	[des del 24-03-1928]
1r tinent a. suplent	Ramon Guixa	[des del 20-04-1927]
	Antoni Ciutat	[des del 24-03-1928]
2n tinent a. suplent	Miquel Roig	[des del 20-04-1927]
	Josep Pal	[des del 24-03-1928]
3r tinent a. suplent	Buenaventura Roselló	[des del 20-04-1927]
	Miquel Mora	[des del 24-03-1928]
	Josep Borràs	[des del 28-03-1928]
4t tinent a. suplent	Jaume Serra	[des del 20-04-1927]
	Joan Virgili	[des del 24-03-1928]
5è tinent a. suplent	Josep Pal	[des del 20-04-1927]
	Josep Trilla	[des del 24-03-1928]

Ajuntament nomenat (constituït el 26-02-1930)

Majors contribuents

Jordi Llorens Alrà, Jaume Rovira Domingo, Jaume Llorens Roca, Pere Llusà Segura, Josep Pujol Mañosas, Ricard Vilalta Giménez, Julià Mangrané Nolla, Domènec Serra Sanjuan, Joan Florensa Benet, Lluís Plubins Giménez, Ramon Areny Batlle, Celestí Llorens Roca, Victorià Muñoz Oms, Domènec de Gomar de Veciana, Felip de Gomar de Veciana

Regidors més votats de les eleccions municipals de 1917, 1920 i 1922

Pere Valldeoriola Andreu [no pren possessió], Isidre Reus Domingo, Miquel Roig Morera, Francesc Xam-mar Aldomà, Francesc Costa Cuscuela, Jaume Josa Olivart, Ricard Palacín Soldevila, Miquel Villanueva Alegre, Isidre Gabandé Nadal, Lisard Portal Farré, Sal·lustià Estadella Arnó, Joan Recasens Ros, Simeó Ibars Aresté, Joan Ormo Oms

En la sessió del 04-03-1930, per substituir els regidors que no han prés possessió (Plubins, Valldeoriola, Reus, Roig, Costa, Palacín, Villanueva, Gabandé, Estadella, Ibars i Ormo) es comunica que el Govern Civil ha designat com a substituts:

Majors contribuents

Modest Torres Figueras, Antoni Molins Urbano, Josep Corriá Figuerola, Pío Coll Soldevila, Ignasi Sires Llobera

Regidors més votats

Francesc Blàvia Pintó, Domènec Daniel Ariño, Marià Abadies Rocaspanes, Maties Pinell Pallassó, Humbert Torres Barberà, Francesc Ferrer Palau, Bonaventura Roselló Fort, Joaquim Moret Antoja, Màrius Sol Mestre, Pere Castro Vicens, Antoni Zamorano Roig

D'aquests, només es possessionen del càrrec Coll, Pinell i Sol.

En aquesta mateixa sessió s'accepten les renúncies de Xam-mar, Sirés, Llusà, Llorens Alrà, Corrià i es declara la incapacitat de Muñoz. Per contra, no s'admeten les renúncies de Rovira i Molins, i queda pendent de resolució la de Mangrané. Com que continuen existint vacants, el 05-04-1930 es comunica que el Govern Civil ha designat:

Majors contribuents

Josep Suñé Llovet, Antoni Pàmies

Regidors més votats

Joan Gastó Ivern, Eusebi Guivernau Cartañà, Enric Serecigni Taberner, Epifani Bellí Castiel, Frederic Mulet Planella, Miquel Serra Castro, Domènec Pinell Pallasó, Josep Piñol Mirada, Josep Condal Fontova

D'aquests, només es possessionen del càrrec Serra, Suñé i Condal.

En la sessió del 05-04-1930 s'accepten les renúncies de Mangrané i Jaume Llorens. Per contra, no s'admeten les de Celestí Llorens i Antoni Pàmies. Per cobrir les noves vacants, el 06-05-1930 es comunica que el Govern Civil ha designat:

Majors contribuents

Hermenegild Agelet Romeu, Pere Abizanda Planas

Regidors més votats

Josep Estadella Arnó, Josep Claramunt, Josep Almadellas Pascual, Ramon Cornudella, Manuel La-Rosa Hospital, Josep Barberà Lletget

D'aquests, només es possessionen del càrrec Cornudella, La-Rosa i Barberà. A més, s'accepta l'excusa d'Abizanda per no exercir la regidoria.

Alcalde	Jordi Llorens	[des del 26-02-1930 - Nomenament governatiu]
	Julià Mangrané	[des del 04-03-1930 - Nomenament governatiu]
	Domènec Pinell	[des del 18-03-1930 - Nomenat per reial ordre]
1r tinent d'alcalde	Pere Llusà	[des del 26-02-1930 - Nomenament governatiu]
	Joan Florensa	[des del 04-03-1930 - Nomenament governatiu]
	Felip de Gomar	[des del 18-03-1930 - Nomenat per reial ordre]
2n tinent d'alcalde	Julià Mangrané	[des del 26-02-1930 - Nomenament governatiu]
	Domènec Serra	[des del 04-03-1930 - Nomenament governatiu]
	Màrius Sol	[des del 18-03-1930 - Nomenat per reial ordre]
3r tinent d'alcalde	Joan Florensa	[des del 26-02-1930 - Nomenament governatiu]
	Josep Pujol	[des del 04-03-1930 - Nomenament governatiu]
	Ricard Vilalta	[des del 18-03-1930 - Nomenat per reial ordre]
4t tinent d'alcalde	Domènec Serra	[des del 26-02-1930 - Nomenament governatiu]
	Màrius Sol	[des del 04-03-1930 - Nomenament governatiu]
	Lisard Portal	[des del 18-03-1930 - Nomenat per reial ordre]
5è tinent d'alcalde	Josep Pujoldes	[del 26-02-1930 - Nomenament governatiu]
	Jaume Josa	

	Domènec Serra	[des del 18-03-1930 - Nomenat per reial ordre]
Síndic	Domènec Serra	[des del 28-02-1930]
Síndic suplent	Josep Ormo	[des del 28-02-1930]

26-01-1931: Es designa per part dels regidors les tinències d'alcaldia i es confirmen en el càrrec els ja nomenats de reial ordre.

ELS GOVERNADORS CIVILS

Juan Gimeno Acosta	13-09-1923
Manuel F. Fernández Núñez	04-11-1924
Enrique Romá Figueras	06-07-1925
Jacobo Monjardín Blanco	10-03-1927
Miguel Correa Oliver	25-08-1927
Mariano de las Peñas Franchi-Alfaro	28-06-1928
Juan Vanrell Tuduri	08-11-1928
Manuel Vega Vázquez	20-02-1930
José Carrera Ramilo	18-11-1930
César Gimeno Suñer	08-10-1931
Ramon Menac	10-03-1931

LA SEGONA REPÚBLICA (1931-1936)

ELS DIPUTATS A CORTS

Eleccions Constituents de 28 de juny de 1931

Epifani Bellí Castiel (DLR - Coalició Republicana)
Pere Coromines Muntanya (ERC - Coalició Republicana)
Josep Estadella Arnó (PRR - Coalició Republicana)
Francesc Macià Llussà (ERC - Coalició Republicana)
Ricard Palacín Soldevila (ERC - Coalició Republicana)
Humbert Torres Barberà (ERC - Coalició Republicana)

Eleccions de 19 de novembre de 1933

Manuel Florensa Farré (Lliga Catalana - Unió de Dretes)
Lluís Piñol Agulló (Lliga Catalana - Unió de Dretes)
Lluís Massot Balaguer (Lliga Catalana - Unió de Dretes)
Casimiro Sangenís Bertran (Tradicionalista - Unió de Dretes)
Luis Bello Trompeta (Acción Republicana)
Epifani Bellí Castiel (ERC)

Eleccions de 16 de febrer de 1936

Francesc de Paula Jené Aixalà (ERC - Front d'Esquerres de Catalunya)
Ferran Zulueta Giberga (ERC - Front d'Esquerres de Catalunya)
Joan Bañeres Cateura (ERC - Front d'Esquerres de Catalunya)
Joan Comorera Soler (USC - Front d'Esquerres de Catalunya)
Manuel Florensa Farré (Lliga Catalana)
Lluís G. Piñol Agulló (Lliga Catalana)

ELS COMPROMISSARIS PER A L'ELECCIÓ DEL PRESIDENT DE LA REPÚBLICA

Eleccions de 26 d'abril de 1936

Antoni Torres Companys (ERC - Front d'Esquerres de Catalunya)
Josep Català Guasch (ERC - Front d'Esquerres de Catalunya)
Joan Ricart March (ERC - Front d'Esquerres de Catalunya)
León Luengo Muñoz (POUM - Front d'Esquerres de Catalunya)
Joan Rovira Roure (Lliga Catalana)
Joan Fornesa Puigdemasa (Lliga Catalana)

ELS DIPUTATS AL PARLAMENT DE CATALUNYA

Eleccions a la Diputació Provisional de Catalunya

Lleida	Ricard Palacín Soldevila (ERC)
Les Borges Blanques	Pere Mias Codina (ERC)
Balaguer	Francesc Xavier Rúbies Valls (PCR)
Cervera	Jaume Carbonell Esteva (Independent) [la Diputació Provisional en va anul·lar l'elecció i va proclamar en el seu lloc Joan Moles Ormella, d'ERC]

La Seu d'Urgell	Bonaventura Rebés Castellà (PCR)
Solsona	Martí Esteve Grau (PCR)
Sort	Pere Corominas Muntanya (Catalanista republicà)
Tremp	Josep Llari Areny (Republicà independent)
Vielha	Josep M. España Sirat (Republicà independent)

Eleccions al Parlament de Catalunya de 20 de novembre de 1932

Francesc Macià Llussà (ERC) [mor el 1933]
Enric Canturri Ramonet (ERC)
Josep Companys Jover (ERC)
Pere Corominas Muntanya (ERC)
Josep M. España Sirat (ERC)
Jaume Magre Ubach (ERC)
Pere Mias Codina (ERC)
Ricard Palacín Soldevila (ERC)
Joan Sauret Garcia (ERC)
Humbert Torres Barberà (ERC)
Francesc Viadiu Vendrell (ERC)
Romà Sol Mestre (Lliga Regionalista - Front Proporcionalista Republicà i Catalanista)
Antoni Secanell Aparicio (Lliga Regionalista - Front Proporcionalista Republicà i Catalanista)
Joan Rovira Roure (Lliga Regionalista - Front Proporcionalista Republicà i Catalanista)

AJUNTAMENT DE LLEIDA

Trienni 1931-1934

Districte primer

Josep Reus Papasseit (Estat Català - Entesa Republicana), Domènec Daniel Arinyo (Estat Català - Entesa Republicana), Antoni Vives Estover (Joventut Republicana - Entesa Republicana), Josep Balasch Segalà (Republicà radical - Entesa Republicana), Antoni Zamorano Roig (Joventut Republicana - Entesa Republicana), Juli Plana Roca (Lliga Regionalista - Candidatura d'Ordre Social), Joan Duch Salisi (Lliga Regionalista - Candidatura d'Ordre Social)

Districte segon

Antoni Pujades Fabregat (Acció Catalana - Entesa Republicana), Francesc Costa Cuscuela (Dreta Liberal Republicana - Entesa Republicana), Simeó Ibars Aresté (Republicà radical - Entesa Republicana), Màrius Sol Mestre (Lliga Regionalista - Candidatura d'Ordre Social)

Districte tercer

Miquel Villanueva Alegre (Republicà radical - Entesa Republicana), Antoni Bergós Massó (Acció Catalana - Entesa Republicana), Baldomer Pascual Faidella (Joventut Republicana - Entesa Republicana), Francesc Cerezo Corominas (Joventut Republicana - Entesa Republicana), Joan Morell Queralt (Republicà independent - Candidatura d'Ordre Social)

Districte quart

Sal·lustià Estadella Arnó (Republicà Radical - Entesa Republicana), Salvador Roca Lletjós (Estat Català - Entesa Republicana), Carles Bellmunt Moragues (Joventut Republicana - Entesa Republicana), Juli Barberà Castellà (Joventut Republicana - Entesa Republicana), Francesc Cases Cortina (Estat Català - Entesa Republicana), Lluís Besa Cantarell (Carlí - Candidatura d'Ordre Social), Lisard Portal Farré (Carlí - Candidatura d'Ordre Social)

Districte cinquè

Josep Ormo Oms (Republicà radical - Entesa Republicana), Miquel Figueres Monturiol (Joventut Republicana - Entesa Republicana), Alfred Piñol Prim (Joventut Republicana - Entesa Republicana), Ramon Cervera Piñol (Joventut Republicana - Entesa Republicana), Josep Matias Solans (Estat Català - Entesa Republicana), Josep Suñé Llebot (Lliga Regionalista - Candidatura d'Ordre Social), Antoni Solé Massot (Dretes - Candidatura d'Ordre Social)

Alcalde	Sal·lustià Estadella (PRR)	[des del 14-04-1931]
	Antoni Vives Estover	[des del 1932]

Gener-octubre de 1934 (eleccions de 14-01-1934)

Front d'Esquerres de Catalunya

Juli Barberà Castellà (Joventut Republicana), Atoni Vives Estover (Joventut Republicana), Ramon Cervera Piñol (Joventut Republicana), Josep Maties Solans (CRFS), Pedro Montes Meléndez (USC), Pau Guimet Prats (AC), Antoni Pujades Fabregat (Joventut Republicana), Baptista Rubio Mirada (Joventut Republicana), Joan Florensa Ollé (Joventut Republicana), Salvador Roca Lletjós (CRFS), Ramon Fíguls Duran (Joventut Republicana), Francesc Guiu Agustí (Joventut Republicana), Josep Ribé Sabaté (Joventut Republicana), Josep Vilapalana Inglés (Joventut Republicana), Ramon Farré Aran (Joventut Republicana), Víctor Atxer Jovells (Joventut Republicana)

Concentració Lleidatana

Lluís Besa Cantarell (Tradicionalista), Simeó Ibars Aresté (PRR), Alfons Porqueres Alabart (Lliga Catalana), Josep Baró Bonet (Lliga Catalana), Vicenç Bernadó Batlle (Lliga Catalana), Josep Rovira Nebot (Lliga Catalana), Josep Ormo Oms (PRR), Joan Llavaneras Borràs (Tradicionalista)

Alcalde	Antoni Vives (Joventut Republicana) [des de l'01-02-1934]
1r tinent d'alcalde	Ramon Cervera (Joventut Republicana)
2n tinent d'alcalde	Juli Barberà (Joventut Republicana)
3r tinent d'alcalde	Josep Maties (CRFS)
4t tinent d'alcalde	Antoni Pujades (Joventut Republicana)

Comissió Gestora (constituïda el 13-10-1934)

Josep Baró Bonet (CEDA), Vicenç Bernadó Batlle (Lliga Catalana), Lluís Besa Cantarell (Carlí), Manuel La-Rosa Hospital (Carlí), Joan Llavaneras Borràs (Carlí), Josep Ormo Oms (PRR), Alfons Porqueras Alabart (Lliga Catalana), Josep Pujol Cercós, Josep Rovira Nebot (CEDA)

Alcalde	Josep Pujol

Ajuntament nomenat (constituït el 27-07-1935)

Miquel Abelló Pradell [nomenament anul·lat], Antoni Agelet Romeu (PRR), Josep Artigas Fargas, Josep Baró Bonet (CEDA), Lluís Besa Cantarell (Carlí), Vicenç Bernadó Batlle (Lliga Catalana), Isidre Canals Roca [nomenament anul·lat], Ferran Colàs Mateo (PRR), Josep Esterri Bovet, Joan Forns Bayo (Dretes), Isidre Gabandé Nadal (PRR), Manuel La-Rosa Hospital (Carlí), Joan Llavaneras Borràs (Carlí), Josep Martínez Teruel, Alfons Porqueres Alabart (Lliga Catalana), Joaquim Puig Bayer [substituït el 26-08-1935 per Jordi Llorens Roca, nomenament anul·lat], Joan Manuel Randua, Francesc Ripoll Curcó [nomenament anul·lat], Josep Rovira Nebot (CEDA), Joan Rovira Roure (Lliga Catalana), Josep M. Sanuy Ramonich (Lliga Catalana), Antoni Sas Cugat (Lliga Catalana), Josep M. Simon Vilella, Felip Solé Olivé (Lliga Catalana)

Els nomenaments anul·lats per decret de la Conselleria de Governació de 08-01-1936 són substituïts per:
Joan Ballespí Mor, Bonaventura Calzada Bonet, Jaume Castells Santesmases, Carles Hernández Palmés

Alcalde	Joan Rovira (Lliga Catalana)
	Alfons Porqueres (Lliga Catalana) [des del gener de 1936]

Reposició de l'ajuntament electe el 1934 (febrer de 1936)
Retornen als càrrecs els regidors electes el gener de 1934, amb l'excepció de Pere Montes Meléndez, que ha renunciat al càrrec per trasllat de domicili.

ELS GOVERNADORS CIVILS

José Puig d'Asprer	21-04-1931
Cayetano Freixa Coma	03-06-1931
Antonio Ventós Casadevall	26-03-1932

ELS COMISSARIS DE LA GENERALITAT

Epifani Bellí Castiel	[fins el 23-07-1932]
Pere Valldeoriola Andreu	[de 1932 a 1934]
Luis Josa de Gomar	[des dels fets d'octubre de 1934]
Joan Rovira Roure	[des del gener de 1936]
José Vidal Ruiz	[des de les eleccions del febrer de 1936 fins a l'esclat de la guerra civil]

LA GUERRA CIVIL (1936-1938)

AJUNTAMENT DE LLEIDA

Comitè Municipal (constituït el 10-09-1936)

Delegat, en funcions d'alcalde	Félix Lorenzo Páramo (CNT)
Membres del comitè	Gabriel Latasa Aranguren (UGT), Josep Ribes Biosca (CNT), Joan Baptista Xuriguera Parramona (ULS), Balbí Izquierdo Toran (UGT), Enric Bosch Areny (ULS)

Consell Municipal (constituït el 23-10-1936)

Joventut Republicana de Lleida - ERC

Pere Bosch Areny, Ramon Cervera Piñol, Amadeu Delshams Roqueta, Joaquim Enrech Sampietro, Pere Farrús Alandí, Ramon Fíguls Duran, Leopold Morant Albert, Octavi Pereña Reixachs,Joan Torné Vallverdú

CNT

Santos Campos Velasco [substituït el 1937 per Jaume Escalé Trillo], Francesc Carballol Costa, Francesc Estaún López, Adolfo Justes Salinas [substituït per Amadeu Vila Segura], Antonio Latorre Cándido [substituït el 1937 per Agustí Villas Carrasqué], Féix Lorenzo Páramo, Jaume Morell Garrofé, Francesc Tomàs Facundo, Justiniano Villaverde Campos [substituït el 1937 per Jesús Alonso Ramos]

PSUC

Josep Alcobé Biosca [substituït el 1937 per Llorenç Ribes Sánchez], Manuel Argilés Domínguez [substituït el 1937 per Jordi Soler Rocafull], Àngel Bosch Areny, Balbí Izquierdo Torán, Felip Solé Barri, Julià Vilasetrú Teixidó [substituït per Josep Pac Roselló]

Unió de Rabassaires

Manuel Ballespí Pinyol, Miquel Figueres Monturiol, Sebastià Valls Bacardí

ACR

Jesús Comes Carafí, Antoni Pujol Bonet, Jacint Tous Lladó

POUM

Francesc Aguilar Boixadera, Josep Buiria Rogel, Joan Baptista Xuriguera Parramona

Alcalde	Félix Lorenzo Páramo

Consell Municipal (reformes de l'ajuntament posteriors a la crisi municipal oberta el mes de maig de 1937)

ERC

Pere Bosch Areny, Ramon Cervera Piñol, Amadeu Delshams Roqueta, Joaquim Enrech Sampietro, Ramon Fíguls Duran, Leopold Morant Albert, Ramon Rubió Farré, Joan Torné Vallverdú, Ramon Villeró Campabadal

CNT

Jesús Alonso Ramos, Francesc Carballol Costa [substituït per Pablo Moro Sancho, setembre 1937], Francesc Estaún López, Félix Lorenzo Páramo [substituït per Lluís Capell Piñol, setembre 1937], Jaume Morell Garrofé, Antoni Sorribas López, Francesc Tomàs Facundo, Amadeo Vilà Segura [substituït per Miquel París, octubre 1937], Agustí Villas Carrasqué

PSUC

Pere Calzada Jubany [substituït per Felip Solé Barri, octubre de 1937], Josep Casaña Conte [substituït per Jaume Bonet Cercós, setembre de 1937], Manuel Culebra Muñoz, Manuel Manlleu Bartomeu, Josep Pac Roselló [substituït per Aurèlia Pijoan Querol, setembre de 1937], Llorenç Ribes Sánchez

Unió de Rabassaires

Manuel Ballespí Pinyol [substituït per Baptista Rubió Mirada, setembre de 1937], Francesc Balp Solé, Agustí Cirera Esteve

ACR

Antoni Pujol Bonet, Dues places més vacants

POUM

Francesc Aguilar Boixadera, Josep Buiria Rogel, Joan Baptista Xuriguera Parramona

Alcalde Félix Lorenzo Páramo
Lluís Capell Piñol [1 d'octubre]

Ajuntament (constituït el 28 d'octubre de 1937)

ERC

Josep Casals Falcó, Josep Castellví Miró, Ramon Cervera Piñol, Antoni Cortada Argilés, Amadeu Delshams Roqueta, Manel Font Doladé, Edmond Pérdrix Ibars, Josep Ponsoda Bonet, Pere Roig Bademunt

CNT

Antoni Sorribas López [substituït per Miguel Sanmartín Sierra des del febrer de 1938], Josep Barberà Caberol, Ramon Carrera Panés, Joan Castro Bautista, Josep Dotu Ibars, Manuel Magro Merodio, Antonio Porta Mesalles, Josep Ribes Biosca, José Ríos Carrera

PSUC

Jerónimo Arrià Borras [substituït per Luis Albó des del gener de 1938], Joan Castelló Pocurull [substituït per un regidor de cognom Fernández des del gener de 1938], Jaume Bonet Cercós, Ramon Bosch Borda [substituït per Josep Torres Solé des del gener de 1938], Rogeli Farisa González [substituït per un regidor de cognom Baiget des del gener de 1938], Balbí Izquierdo Torán, Gregorio Mendoza Santamarta, Llorenç Ribes Sánchez, Antoni Vidal Vidal

Unió de Rabassaires

Francesc Balp Solé, Agustí Cirera Esteve, Baptista Rubio Mirada

ACR

Les tres places queden vacants

Alcalde Manuel Magro Merodio

Ajuntament d'emergència (constituït el 29 de març de 1938)

PSUC

Llorenç Ribas Sánchez [en funcions d'alcalde], Jaume Bonet Cercós, Josep Torres Solé, Gregorio Mendoza Santamarta

ELS COMISSARIS DE LA GENERALITAT

Joaquim Vilà Claramunt (UGT) [juliol 1936 - febrer 1938]
Josep Sastre Torruella (ERC) [febrer 1938 -]

EL FRANQUISME (1938-1975)

ELS PROCURADORS A CORTS

I Legislatura (1943-1946)

Ministres	Eduardo Aunós Pérez	[del 16-03-1943 al 20-07-1945]
Consellers Nacionals	Eduardo Aunós Pérez	[des del 20-07-1945]
Alcaldes capitals província	Juan José Arnaldo Targa	[del 16-03-1943 al 05-04-1944]
	Víctor Hellín Sol	[des del 24-05-1944]
Representant municipis província	Josep Pagés Costart	

II Legislatura (1946-1949)

Alcaldes capitals província	Víctor Hellín Sol	
Representant municipis província	Jaume Culleré Maspons	
Representant de la Diputació	Adolf Serra Castells	[no presta jurament]
	Josep Maria Pagés Costart	[des del 12-12-1946]
Designat pel Cap de l'Estat	Eduardo Aunós Pérez	

III Legislatura (1949-1952)

Alcaldes capitals província	Víctor Hellín Sol	[fins el 02-02-1952]
	Blas Mola Pintó	[des del 05-04-1952]
Representant municipis província	Jaume Culleré Maspons	
Representant de la Diputació	Josep Pagés Costart	[fins el 13-11-1950]
Designat pel Cap de l'Estat	Eduardo Aunós Pérez	

IV Legislatura (1952-1955)

Alcaldes capitals província	Blai Mola Pintó	
Representant municipis província	Luis Hernández Palmés	[des del 15-07-1952]
Representant de la Diputació	Víctor Hellín Sol	
Designat pel Cap de l'Estat	Eduardo Aunós Pérez	

V Legislatura (1955-1958)

Conseller nacional escollit	Víctor Hellín Sol	
Alcaldes capitals província	Blas Mola Pintó	[fins el 25-06-1957]
	Francisco Pons Castellà	[des del 15-07-1957]
Representant municipis província	Luis Hernández Palmés	
Representant de la Diputació	Ramon Fraguas Masip	[del 14-05-1955 a l'01-02-1956]
	Jaume Culleré Maspons	[del 14-07-1956 a l'01-04-1958]
	Víctor Hellín Sol	[des del 13-04-1958]
Designat pel Cap de l'Estat	Eduard Aunós Pérez	

VI Legislatura (1958-1961)

Conseller nacional escollit	Ramon Fraguas Masip	
Alcaldes capitals província	Francisco Pons Castellà	
Representant municipis província	Josep Maria Llangort Peral	
Representant de la Diputació	Víctor Hellín Sol	[fins el 04-02-1961]
Designat pel Cap de l'Estat	Eduardo Aunós Pérez	

VII Legislatura (1961-1964)

Conseller nacional escollit	Blas Mola Pintó	
Alcaldes capitals província	Francisco Pons Castellà	
Representant municipis província	Josep Serra Forn	
Representant de la Diputació	Antoni Aige Pascual	
Designat pel Cap de l'Estat	Eduardo Aunós Pérez	

VIII Legislatura (1964-1967)

Conseller nacional escollit	Joaquim Gias Jové	
Càrrec de Serveis Sindicals	Ramon Sans Gassió	[des del 08-06-1966]
Alcaldes capitals província	Francesc Pons Castellà	
Representant municipis província	Jaume Nart Corberó	
Representant de la Diputació	Antoni Aige Pascual	
Designat pel Cap de l'Estat	Eduardo Aunós Pérez	[fins el 25-09-1967]

IX Legislatura (1967-1971)

Conseller nacional escollit	Martín Rodríguez Esteban	
Designat per la comissió permanent del Congrés Sindical	Ramon Sans Gassió	[del 03-12-1968 al 21-12-1970]
Representant municipis província	Joan Casimiro Sangenís Corrià	
Representant de la Diputació	Antoni Aige Pascual	[fins l'01-06-1968]
	Josep Maria Razquin Jené	[des del 07-02-1969]
Representants de la família	Blas Mola Pintó	
	Joaquim Viola Sauret	

X Legislatura (1971-1976)

Conseller nacional escollit	Joaquín Gías Jové	
Representant municipis província	Joan Casimiro Sangenís Corrià	[fins el 29-04-1974]
	Miquel Montaña Carrera	[des del 27-11-1974]
Representant de la Diputació	Josep Maria Razquin Jené	[fins el 24-04-1974]
	Joan C. Sangenís Corrià	[des del 22-11-1974]
Representants de la família	Blas Mola Pintó	
	Joaquim Viola Sauret	

LA DIPUTACIÓ PROVINCIAL

Diputació gestora (constituïda l'11-06-1938)

President Conrado Cortada Barri (Tremp)

Diputats gestors

José María Martínez de Sanmiguel de Torres, Luis Alonso de Olarte, Luis Civit Castellá (Solsona), Josep Sol Ballespí, Santiago Jené Aixalá, Domingo Agustí Gibert, Antoni Secanell Aparicio (Cervera), Juan Ademá Abadía

Diputació gestora (constituïda el 21-07-1940)

President José Mª de Porcioles Colomer (Balaguer)

Vicepresident José Martínez de Sanmiguel de Torres.

Diputats gestors

Luis Alonso de Olarte, Sebastián Monsonís Ortiz, Santiago Jené Aixalá, Ramón Aytés Plá (Sort), Jaume Carbonell Esteva (Cervera), Andrés Galindo López (la Seu d'Urgell)

Diputació gestora (constituïda 20-07-1943)

President Adolfo Serra Castells

Vicepresident José María Martínez de San Miguel de Torres

Diputats gestors

José María Simón Vilella, José María Boixareu Areny (Tremp), Andrés Galindo López (la Seu d'Urgell), Josep Pagés Costart (Cervera), Francisco Clavera Armenteros, Jacinto Martín Rodríguez, Julio Raimat Mola

Diputació gestora (constituïda 12-07-1946)

President Josep Pagés Costart (Cervera)

Vicepresident José María Martínez de San Miguel de Torres

Diputats gestors

Francisco Montull Rosell, Luis Hernández Palmés, Ramón Aytés Plá (Sort), Felipe Bordes Riberaygua (la Seu d'Urgell), Francisco Pifarré Nebot [substituït el 1948 per Luis Garriga Sitller], Jaime Torres Farreny (Lleida) [substituït el 1948 per Jaume Culleré Maspons], José Mª Abrás Rocabo

05-05-1948: Incorporació com a nou diputat gestor de José A. Sanchís Rodríguez.

Trienni 1949-1952 (constituïda el 24-04-1949)

President Josep Pagés Costart

Vicepresident Francisco Montull Rosell

Diputats de representació municipal

Benjamín Ramírez Costa (Partit judicial de Balaguer), José Falcó Farré (Partit judicial de les Borges Blanques), Ramón Condal Cisquella (Partit judicial de Cervera), Jaume Culleré Maspons (Partit judicial de Lleida), Felipe Bordes Riberaygua (Partit judicial de la Seu d'Urgell), Miguel Mª Flores Flaquer (Partit judicial de Solsona), Ramón Aytés Plá (Partit judicial de Sort), Francisco Gibert Ribó (Partit judicial de Tremp), Alfonso Abadía Cabiró (Partit judicial de Vielha)

Diputats de representació corporativa

Ferran Colàs Mateo, Luis Hernández Palmés, Francisco Montull Rosell, José A. Sanchís Rodríguez

02-02-1952: Presa de possessió del nou president de la Diputació, Víctor Hellín Sol.

Trienni 1952-1955 (constituïda el 02-04-1952)

President Víctor Hellín Sol

Vicepresident Luis Hernández Palmés

Diputats de representació municipal (electes el 1949)

Benjamín Ramírez Costa (Balaguer), Felipe Bordes Riberaygua (la Seu d'Urgell), Ramón Aytés Plá (Sort), Miguel Mª Flores Flaquer (Solsona), Alfonso Abadía Cabiró (Vielha)

Diputats de representació municipal (electes el 1952)

José Mª Minguella Piñol (les Borges Blanques), Jaume Trepat Andreu (Cervera), Jaume Culleré Maspons (Lleida), Antonio Montoliu Escales (Tremp)

Diputats de representació corporativa (electes el 1949)

Francisco Montull Rosell, Luis Hernández Palmés

Diputats de representació corporativa (electes el 1952)

Carlos Castillo Pereña, Ramón Anadón Pintó

Trienni 1955-1958 (constituïda el 02-04-1955)

President Víctor Hellín Sol

Vicepresident Luis Hernández Palmés

Diputats de representació municipal (electes el 1952)

José Mª Minguella Piñol (les Borges Blanques), Jaume Culleré Maspons (Lleida)

Diputats de representació municipal (electes el 1955)

Luis Rubies Figuerol (Balaguer), Ramon Pujol Oliva (Cervera) [substitueix Jaume Trepat Andreu], Salvador Vilallonga Fábrega (la Seu d'Urgell), Josep Serra Forn (Solsona), Silvio Montaña Pascuet (Sort), Ramón Fraguas Masip (Tremp) [substitueix Antonio Montoliu Escales], Alfonso Abadía Cabiró (Vielha)

Diputats de representació corporativa (elegits el 1952)

Ramón Anadón Pintó

Diputats de representació corporativa (elegits el 1955)

Federico Montaner Muruzábal [substitueix Carlos Castillo Pereña], Antoni Torres Panadés, Luis Hernández Palmés

Trienni 1958-1961 (constituïda l'01-04-1958)

President Víctor Hellín Sol

Vicepresident Luis Hernández Palmés

Diputats de representació municipal (electes el 1955)

Luis Rubies Figuerol (Balaguer), Josep Serra Forn (Solsona), Silvio Montaña Pascuet (Sort), Alfonso Abadía Cabiró (Vielha)

Diputats de representació municipal (electes el 1958)

Ramon Arqués Queralt (les Borges Blanques), Jaime Carreras Solé (Cervera), Manuel Solá Pou (Lleida), Josep M. Llangort Peral (la Seu d'Urgell) [substitueix Salvador Vilallonga Fábrega], Enrique Solé Farré (Tremp)

Diputats de representació corporativa (elegits el 1955)

Antoni Torres Panadés, Luis Hernández Palmés

Diputats de representació corporativa (elegits el 1958)

Sabino Samplón Valls, Eduardo de Juana Sardón

22-02-1961: Presa de posessió del nou president de la Diputació Provincial Antoni Aige Pascual.

Trienni 1961-1964 (constituïda l'01-04-1961)

President Antoni Aige Pascual

Vicepresident Sabino Samplón Valls

Diputats de representació municipal (electes el 1958)

Ramon Arqués Queralt (les Borges Blanques), Jaime Carreras Solé (Cervera), Manuel Solá Pou (Lleida)

Diputats de representació municipal (electes el 1961)

Manuel Mazón Ribó (Balaguer), Josep M. Llangort Peral (la Seu d'Urgell), Luis Sala Call (Solsona), Ramon Aytés Plá (Sort), Antonio Terrissé Marco (Tremp) [substitueix Enrique Solé Farré], José Calbetó Barra (Vielha)

Diputats de representació corporativa (elegits el 1958)

Sabino Samplón Valls

Diputats de representació corporativa (elegits el 1961)

Francisco Rabasa Reimat [substitueix Eduardo de Juana Sardón], Joan Casimiro Sangenís Corriá, Antonio Hernández Palmés

Trienni 1964-1967 (constituïda el 02-04-1964)

President Antonio Aigé Pascual

Vicepresident Joan Casimiro de Sangenís Corriá

Diputats de representació municipal (electes el 1961)

Manuel Mazón Ribó (Balaguer), Josep M. Llangort Peral (la Seu d'Urgell), Luis Sala Call (Solsona), Ramon Aytés Plá (Sort), José Calbetó Barra (Vielha)

Diputats de representació municipal (electes el 1964)

José Arrufat Vallés (les Borges Blanques), Josep M. Razquin Jené (Cervera), Amadeo Vilanova Moliné (Lleida), Antonio Terrissé Marco (Tremp)

Diputats de representació corporativa (elegits el 1961)

Joan Casimiro Sangenís Corriá, Antonio Hernández Palmés

Diputats de representació corporativa (elegits el 1964)

Senén Morales Torra, Francisco Rabasa Reimat

Trienni 1967-1971 (constituïda l'01-04-1967)

President Antoni Aige Pascual

Vicepresident Francisco Rabasa Reimat

Diputats de representació municipal (electes el 1964)

Josep M. Razquin Jené (Cervera), Amadeo Vilanova Moliné (Lleida), Antonio Terrissé Marco (Tremp)

Diputats de representació municipal (electes el 1967)

Andrés Viola Estany (Balaguer), Ramon Suñé Masso (les Borges Blanques) [substitueix José Arrufat Vallés], Francisco Sala Font (la Seu d'Urgell), Modest Jou Artigues (Solsona), Joan Civat Diu (Sort), Manuel Delaurens Bordes (Vielha)

Diputats de representació corporativa (elegits el 1964)

Senén Morales Torra, Francisco Rabasa Reimat

Diputats de representació corporativa (elegits el 1967)

Ramon Gabás Cebollero (Organització Sindical), Salvador Servat Montagut (Corporacions i Entitats)

06-11-1968: Presa de possessió com a president de Josep M. Razquin Jené.

Quadrienni 1971-1974 (constituïda l'01-04-1971)

President Josep M. Razquin Jené

Vicepresident Salvador Servat Montagut

Diputats de representació municipal (electes el 1967)

Andrés Viola Estany (Balaguer), Francisco Sala Font (la Seu d'Urgell), Modest Jou Artigues (Solsona), Joan Civat Diu (Sort)

Diputats de representació municipal (electes el 1971)

Antonio Falcó Reig (les Borges Blanques), Joan Salat Tarrats (Cervera), Manuel Gómez Gutiérrez-Solana (Lleida), Josep Altisent Perelló (Tremp), José Calbetó Barra (Vielha) [substitueix Manuel Delaurens Bordes]

Diputats de representació corporativa (elegits el 1967)

Ramon Gabás Cebollero (Organització Sindical), Salvador Servat Montagut (Corporacions i Entitats)

Diputats de representació corporativa (elegits el 1971)

Senén Morales Torra (Organització Sindical), Daniel Manso Mola (Corporacions i Entitats)

Període 1974-1979 (constituïda l'01-04-1974)

President Josep M. Razquin Jené

Vicepresident Francesc Xavier Puig Andreu

Diputats de representació municipal (electes el 1971)

Antonio Falcó Reig (les Borges Blanques), Joan Salat Tarrats (Cervera), Manuel Gómez Gutiérrez-Solana (Lleida), Josep Altisent Perelló (Tremp)

Diputats de representació municipal (electes el 1974)

José María Vilá Canela (Balaguer), Francisco Sala Font (la Seu d'Urgell), Modest Jou Artigues (Solsona), Joan Civat Diu (Sort), José Calbetó Barra (Vielha)

Diputats de representació corporativa (elegits el 1971)

Senén Morales Torra (Organització Sindical), Daniel Manso Mola (Corporacions i Entitats)

Diputats de representació corporativa (elegits el 1971)

Pedro Farrús Estrada (Organització Sindical), Francesc Xavier Puig Andreu (Corporacions i Entitats)

17-05-1974: Presa de possessió de Joan Casimiro Sangenís Corriá, nou president de la Diputació.

26-01-1976: Proclamació de Joan Casimiro Sangenís Corriá com a president electe de la Diputació.

28-02-1979: Cessament dels diputats Pedro Farrús Estrada, Josep Altisent Perelló, Joan Salat Tarrats, Modest Jou Artigues i José Calbetó Barra, d'acord amb la legalitat vigent, per tal de poder-se presentar com a candidats a les pròximes eleccions municipals.

AJUNTAMENT DE LLEIDA

Comissió Gestora (constituïda el 03-06-1938)

Alcalde gestor	Valentín Martín Aguado
1r tinent d'alcalde	Diego Abizanda Puntas
2n tinent d'alcalde	Ramón Vilalta Salvadó
3r tinent d'alcalde	Andrés Chordi Bergua
4t tinent d'alcalde	Simón Clavera Armenteros
5è tinent d'alcalde	Juan Agelet Rosich
Regidors gestors	Matías Pinell Pallassó [renuncia al càrrec en ser nomenat Majordom municipal l'01-07-1938] Joan Llavaneras Borrás Francisco García Terán [renuncia al càrrec al reincorporar-se com a oficial de complement al 80è batallò de zapadors el 02-09-1938 i es substituït per José Artigas Fargas] Julio Corderas Mestre 30-09-1938: El Governador Civil accepta la renúncia com a regidor de Ramón Vilalta. 26-10-1938: Es designa Joan Llavaneras perquè regenti interinament el departament de Governació fins que se sàpiga si realment ha de cessar el regidor Andrés Chordi Bergua. (A la sessió del 15 -11-1938 no hi assisteix, de manera que realment sembla cessar definitivament)

Comissió gestora (constituïda el 24-04-1939)

Alcalde	Ramon Areny Batlle
1r tinent d'alcalde	Ignacio de Villalonga Casañes [causa baixa durant el mandat. Vacant el 1940]
2n tinent d'alcalde	Luis Aige Corbella
3r tinent d'alcalde	Josep Cava Comabella
4t tinent d'alcalde	Juan José Arnaldo Targa
Regidors	Francisco Garcia Terán, Juan Agelet Rosich, Diego Abizanda Puntas, Joan Llavaneras Borrás, Mariano Sesé Gil, Miguel Félix Mor Castany, Serafín Piñol Bosch, Miguel Seguí Vidal, Francisco Casamiquela Porta [causa baixa durant el mandat. Vacant el 1940]

Comissió Gestora (constituïda el 04-01-1941)

Alcalde-president	Juan José Arnaldo Targa
Regidors	Miguel F. Mor Castany, Juan Ballespí Mor,Antonio Serentill Sans, Joan Llavaneras Borrás,Andrés Cemeli, Víctor Hellín Sol, Joaquín Arranz Monasterio [renuncia el 1942 per canvi de residència], Juan Ferrer Alsina, Juan Montseny Arqués 17-09-1941: Buenaventura Calzada inicia el seu mandat com a regidor, quan anteriorment no havia aparegut en cap sessió. 05-10-1943: L'alcalde Juan J. Arnaldo Targa presenta la dimissió.

Comissió Gestora (constituïda el 05-11-1943)

1r tinent d'alcalde	Víctor Hellín Sol [en funcions d'alcalde accidental]
Regidors	Salvador Montagut Cuadrat [dimiteix el 1945], Luis Doménech Torres [dimiteix el 1944 en ser nomenat arquitecte municipal interí], Juan Ballespí Mor [dimiteix el 1946], Ferran Colàs Mateo, Ramón Bordalba Carrera, Josep Sol Ballespí, Ramón Aige Claramunt, Manuel Portugués Hernando, Carlos Hernández Palmés [dimiteix el 1945] 09-05-1944: Pren possessió com a alcalde Víctor Hellín Sol, i com a nous regidors Eduardo Martínez Martínez i Federico Muntaner Muruzábal. 04-06-1946: Per cobrir les diverses baixes prenen possessió com a nous regidors: Juan Agelet Rosich, Augusto Font Vehils, Luis de Gomar Veciana, Mariano Sesé Gil, Antonio Mateu Marsal, Ginés Ginés Grau, Antoni Torres Panadés

Comissió Gestora (constituïda el 15-06-1946)

Alcalde-president	Víctor Hellín Sol
1r tinent d'alcalde	Josep Sol Ballespí
2n tinent d'alcalde	Ramón Aige Claramunt
3r tinent d'alcalde	Federico Montaner Muruzábal
4t tinent d'alcalde	Ferran Colàs Mateo
Regidors	Manuel Portugués Hernando, Ramón Bordalba Carrera, Eduardo Martínez Martínez, Juan Agelet Rosich, Augusto Font Vehils, Luis de Gomar Veciana, Mariano Sesé Gil, Antonio Mateu Marsal, Ginés Ginés Grau, Antoni Torres Panadés

Trienni 1949-1952 (ajuntament constituït el 06-02-1949)

Terç familiar (electes el 1948)

Blas Mola Pintó, José Aixut Boixadé, Enrique Bosqué Miranda, José Plana Sala, Hermenegildo Agelet de Dalmases

Terç sindical (electes el 1948)

Francisco Pons Castellà, Francisco Ferré Solanes, Joan Llavaneras Borrás, Heriberto Camí Castany (mor el 1949), Mateo Piñol Bosch

Terç corporatiu (electes el 1948)

José Sol Ballespí, Ramón Aigé Claramunt (Mor el 1951), Federico Montaner Muruzábal, Ignacio Prat Espinal, Miguel Cava de Llano

Alcalde-president	Víctor Hellín Sol
1r tinent d'alcalde	Josep Sol Ballespí
2n tinent d'alcalde	Ramón Aige Claramunt
3r tinent d'alcalde	Federico Montaner Muruzábal
4t tinent d'alcalde	Francisco Pons Castellà

5è tinent d'alcalde	Blas Mola Pintó
	02-02-1952: Pren possessió de l'alcaldia Blas Mola Pintó.

Trienni 1952-1955 (ajuntament constituït el 03-02-1952)

Terç familiar (electes el 1948)

José Aixut Boixadé, José Plana Sala, Hermenegildo Agelet de Dalmases

(electes el 1951)

Eduardo Martínez Martínez, Francisco Ferrer Palau

Terç sindical (electes el 1948)

Francisco Pons Castellà, Joan Llavaneras Borrás, Mateo Piñol Bosch

(electes el 1951)

José Argilés Bifet, José FontaneIla TantuIl

Terç corporatiu (electes el 1948)

Josep Sol Ballespí, Ignacio Prat Espinal, Miguel Cava de Llano

(electes el 1951)

José Clapés Sagañoles, Salvador Servat Montagut

Alcalde-president	Blas Mola Pintó
1r tinent d'alcalde	Josep Sol BaIlespí
2n tinent d'alcalde	Francisco Pons CasteIlà
3r tinent d'alcalde	Mateo Piñol Bosch
4t tinent d'alcalde	Hermenegildo Agelet de Dalmases
5è tinent d'alcalde	José Plana Sala
6è tinent d'alcalde	Eduardo Martínez Martínez
7è tinent d'alcalde	Salvador Servat Montagut

Trienni 1955-1958 (ajuntament constituït el 06-02-1955)

Terç familiar (electes el 1951)

Eduardo Martínez Martínez, Francisco Ferrer Palau

(electes el 1954)

Ramón Bordalba Carrera, José Bureu Baqué, Laureano Torres Panadés, Juan Guarro Llop (Mor el 1956)

Terç sindical (electes el 1951)

José Argilés Bifet, José FontaneIla TantuIl

(electes el 1954)

Senén Morales Torra, Antonio Gimeno Belana, Francisco Mestres Pintó, *Ramón Guiu Artús*

Terç corporatiu (electes el 1951)

José Clapés Sagañoles, Salvador Servat Montagut

(electes el 1954)

Josep Sol Ballespí, Manuel Coll Estivill, Julio Mejón Sudor, José Benet Masana

Alcalde-president	BIas Mola Pintó
1r tinent d'alcalde	Josep Sol Ballespí
2n tinent d'alcalde	Eduardo Martínez Martínez
3r tinent d'alcalde	Salvador Servat Montagut
4t tinent d'alcalde	Francisco Ferrer Palau
5è tinent d'alcalde	Francisco Mestres Pintó
6è tinent d'alcalde	José Bureu Baqué

7è tinent d'alcalde	Julio Mejón Sudor
	04-07-1957: Pren possessió de l'alcaldia Francisco Pons Castellà

Trienni 1958-1961 (ajuntament constituït el 02-02-1958)

Terç familiar (electes el 1954)

Ramón Bordalba Carrera, José Bureu Baqué, Laureano Torres Panadés

(electes el 1957)

Jordi Sirera Gené, José Guiu Abelló, José Juan Curiá Griñó

Terç sindical (electes el 1954)

Senén Morales Torra, Antonio Gimeno Belana, Ramón Guiu Artús

(electes el 1957)

José María Trepat Padró, José Amorós Cascales, Joaquín Feliu Suñer

Terç corporatiu (electes el 1954)

Josep Sol Ballespí, Manuel Coll Estivill, Julio Mejón Sudor

(electes el 1957)

Alfons Porta Vilalta, Jaime Isac Aresté, César Tuñón Suárez (Baixa)

Alcalde-president	Francisco Pons Castellà
1r tinent d'alcalde	Josep Sol Ballespí
2n tinent d'alcalde	José María Trepat Padró
3r tinent d'alcalde	Manuel Coll Estivill [és substituït per Jaime Isac Aresté el 1958]
4t tinent d'alcalde	Julio Mejón Sudor
5è tinent d'alcalde	José Bureu Baqué
6è tinent d'alcalde	Alfons Porta Vilalta
7è tinent d'alcalde	Jordi Sirera Jené

En la sessió del 29-10-1959 es fa constar que el ministeri de Governació, amb data de 03-06-1959, ha aprovat la distribució del terme municipal en 8 districtes, de manera que correspon la designació d'un 8è tinent d'alcalde, càrrec que recau en Joaquín Feliu Suñer.

Trienni 1961-1964 (ajuntament constituït el 02-02-1964)

Terç familiar (electes el 1957)

Jordi Sirera Jené, José Guiu Abelló, José Juan Curiá Griñó [cessa a final del mandat, tot i que continua assistint als plens]

(electes el 1960)

Francisco Ferré Solanes, Andrés Isern Rodés, José Miralbés Petit

Terç sindical (electes el 1957)

José María Trepat Padró, José Amorós Cascales, Joaquín Feliu Suñer

(electes el 1960)

Antonio Gimeno Ramos, Eduardo Pascual Lluís, Juan Vendrell Socías

Terç corporatiu (electes el 1957)

Alfons Porta Vilalta, Jaime Isac Aresté

(electes el 1960)

Joaquín Gías Jové, José Robles Ginot, Josep Alfons Tarragó Pleyán, Mario Romeo Martínez

Alcalde-president	Francisco Pons Castellà
1r tinent d'alcalde	Jordi Sirera Jené

2n tinent d'alcalde	José María Trepat Padró
3r tinent d'alcalde	Alfons Porta Vilalta
4t tinent d'alcalde	José Amorós Cascales
5è tinent d'alcalde	Jaime Isac Aresté
6è tinent d'alcalde	Joaquín Feliu Suñer
7è tinent d'alcalde	Francisco Ferré Solanes
8è tinent d'alcalde	Josep Alfons Tarragó Pleyán

Trienni 1964-1967 (ajuntament constituït el 02-02-1964)

Terç familiar (electes el 1960)

Francisco Ferré Solanes, Andrés Isern Rodés, José Miralbés Petit

(electes el 1963)

José Recasens Gassió, Jaume Vilella Motlló, Antonio Mateu Marsal

Terç sindical (electes el 1960)

Antonio Gimeno Ramos, Eduardo Pascual Lluís, Juan Vendrell Socías

(electes el 1963)

Jesús Peleato Fló, Ramón Subirá Vidal [causa baixa com a regidor per canvi de residència el 1964], Alejandro Cruz Puerto

Terç corporatiu (electes el 1960)

Joaquín Gías Jové, José Robles Ginot, Josep Alfons Tarragó Pleyán, Mario Romeo Martínez [substituït el 1963 per José Robles Guinot]

(electes el 1963)

Carlos Cava de Llano [causa baixa com a regidor per canvi de residència el 1966], Antonio Sanjuan Cases, Alfonso Serrano Cano

Alcalde-president	Francisco Pons Castellà
1r tinent d'alcalde	Joaquín Gías Jové
2n tinent d'alcalde	Carlos Cava de Llano
3r tinent d'alcalde	Josep Alfons Tarragó Pleyán
4t tinent d'alcalde	Francisco Ferré Solanes
5è tinent d'alcalde	José Recasens Gassió
6è tinent d'alcalde	José Robles Ginot
7è tinent d'alcalde	José Miralbés Petit
8è tinent d'alcalde	Antonio Gimeno Ramos
	28-01-1967: Pren possessió de l'alcaldia Joan Casimiro Sangenís Corriá.

Quadrienni 1967-1971 (ajuntament constituït el 05-02-1967)

Terç familiar (electes el 1963)

José Recasens Gassió, Jaume Vilella Motlló, Antonio Mateu Marsal

(electes el 1966)

José Jové Carulla, Romà Sol Clot, Pau Barri Codina

Terç sindical (electes el 1963)

Jesús Peleato Pló, Alejandro Cruz Puerto

(electes el 1966)

René Díaz-Tejeiro Álvarez, Lorenzo Saura Capell, Miguel Llarás Palomés, Enrique Pedrico Violán

Terç corporatiu (electes el 1963)

Antonio Sanjuan Cases, Alfonso Serrano Cano

(electes el 1966)

Luis Piniés Bañeres, Francisco J. Clavera Borrás, José Ramos Castillo [mor el 1969], Julio Vilagrasa Bosch

Alcalde-president	Joan Casimiro Sangenís Corriá
1r tinent d'alcalde	José Ramos Castillo
2n tinent d'alcalde	José Recasens Gassió
3r tinent d'alcalde	Luis Piniés Bañeres
4t tinent d'alcalde	Antonio Sanjuan Cases
5è tinent d'alcalde	Pau Barri Codina
6è tinent d'alcalde	José Jové Carulla
7è tinent d'alcalde	Alejandro Cruz Puerto
8è tinent d'alcalde	Jesús Peleato PIó

En la sessió del 04-02-1969, i arran de la defunció del 1r tinent d'alcalde, José Ramos Castillo, es procedeix a la reorganització de les tinències d'alcaldia.

1r tinent d'alcalde	Luis Piniés Bañeres
2n tinent d'alcalde	Antonio Sanjuan Cases
3r tinent d'alcalde	Pau Barri Codina
4t tinent d'alcalde	José Jové Carulla
5è tinent d'alcalde	Alejandro Cruz Puerto
6è tinent d'alcalde	Jesús Peleato Pló
7è tinent d'alcalde	Jaume Vilella Motlló
8è tinent d'alcalde	Romà Sol Clot
9è tinent d'alcalde	Enrique Pedrico Violán

Trienni 1971-1974 (constituït el 07-02-1971)

Terç familiar (electes el 1966)

José Jové Carulla, Romà Sol Clot, Pau Barri Codina

(electes el 1971)

Juan Pelegrí Macarulla, Miquel Montaña Carrera, Ernesto Saurina Tasias

Terç sindical (electes el 1966)

René Díaz-Tejeiro Álvarez, Lorenzo Saura Capell, Miguel Llarás Palomés

(electes el 1970)

Roberto Daura Amorós, José Solanilla Gaba, Miquel Freixenet Salas

Terç corporatiu (electes el 1966)

Luis Piniés Bañeres, Francisco J. Clavera Borrás

(electes el 1970)

Ernest Corbella Albiñana, Antonio Hernández Palmés, Pablo Agustín Torres, Pedro Batalla Tudela

Alcalde-president	Joan Casimiro Sangenís Corriá
1r tinent d'alcalde	Luis Piniés Bañeres
2n tinent d'alcalde	Ernest Corbella Albiñana
3r tinent d'alcalde	Antonio Hernández Palmés

4t tinent d'alcalde	Pablo Agustín Torres
5è tinent d'alcalde	Miquel Montaña Carrera
6è tinent d'alcalde	José Jové Carulla
7è tinent d'alcalde	Francisco J. Clavera Borás
8è tinent d'alcalde	Pau Barri Codina
9è tinent d'alcalde	Juan Pelegrí Macarulla

Període 1974-1979 (constituït el 03-02-1974)

Terç familiar (electes el 1973)

Ricardo Tiffón de Miguel, Josep Antoni Rosell Pujol, Francisco Martell González

(electes el 1970)

Miquel Montaña Carrera, Juan Pelegrí Macarulla, Ernesto Saurina Tasias

Terç sindical (electes el 1973)

José Barrufet Reñé, Miguel Costa Ortega, Pedro Muñoz Abio

(electes el 1970)

Ernest Corbella Albiñana, Pablo Agustín Torres, Antonio Hernández Palmés

Terç corporatiu (electes el 1973)

Ramón Gabás Cebollero, José L. Guillén Dionís, Jaume Vilella Motlló

(electes el 1970)

Roberto Daura Amorós, José Solanilla Gabá, Miguel Freixenet Salas

Alcalde-president	Joan Casimiro Sangenís Corriá
1r tinent d'alcalde	Ernest Corbella Albiñana
2n tinent d'alcalde	Pablo Agustín Torres
3r tinent d'alcalde	Miquel Montaña Carrera
4t tinent d'alcalde	Antonio Hernández Palmés
5è tinent d'alcalde	Ramón Gabás Cebollero [substituït en la 3a tinència per Miguel Costa Ortega el 1978]
6e tinent d'alcalde	Ricardo Tiffón de Miguel
7è tinent d'alcalde	José L. Guillén Dionís
8è tinent d'alcalde	Juan Pelegrí Macarulla
9è tinent d'alcalde	José Barrufet Reñé

14-05-1974: Per ordre del ministeri de Governació de 29-04-74, s'accepa el cessament de Joan Casimiro Sangenís Corriá com a alcalde. Pren possessió de l'alcaldia Miquel Montaña Carrera.

01-02-1976: Pren possessió de l'alcaldia Ernest Corbella Aibiñana, escollit pels regidors.

ELS GOVERNADORS CIVILS

Lluís Ventalló Vergés	(1938)
Fernando Vázquez Ramos	(1938)
Juan Cremades Royo	(1938-1943)
José Manuel Pardo de Santayana Suárez	(1943-1945)
José Carrera Cejudo	(1945-1951)
Josep Pagés Costart	(1951-1956)
Luis Mazo Mendo	(1956)
Alberto Fernández Galar	(1956-1960)

José A. Serrano Montalvo	(1960-1968)
José María Martínez Val	(1968-1970)
José Aparicio Calvo Rubio	(1970-1974)
Manuel Breva Ferrer	(1974-1976)
Luis Mardones Sevilla	(1976-1977)

LA DEMOCRÀCIA (1977-2000)

ELS DIPUTATS AL CONGRÉS

Eleccions de 1977

Joaquim Arana Pelegrí (PDC), Josep Pau i Pernau (PDC), Manuel de Sàrraga Gómez (UCD), Felip Lorda Alaiz (SdC)

Eleccions de 1979

Manuel de Sàrraga Gómez (CC-UCD), Jaume Barnola Serra (CC-UCD), Maria Rúbies Garrofé (CiU), Josep Pau Pernau (PSC)

Eleccions de 1982

Josep Pau Pernau (PSC), Teresa Cunillera Mestres (PSC), Josep Antoni Duran Lleida (CiU), José Ignacio Llorens Torres (AP-PDP)

Eleccions de 1986

Josep Antoni Duran Lleida (CiU), Manuel Ferrer Profitós (CiU), Josep Pau Pernau (PSC), José Ignacio Llorens Torres (AP-PDP-UL)

Eleccions de 1989

Josep Antoni Duran Lleida (CiU), Manuel Ferrer Profitós (CiU), Josep Pau Pernau (PSC), Josep Ramon Mòdol Pifarré (PSC)

Eleccions de 1993

Jaume Cardona Vila (CiU), Josep Grau Serís (CiU), Josep Pau Pernau (PSC), José Ignacio Llorens Torres (PP)

Eleccions de 1996

Ricard Burballa Campabadal (CiU), Ramon Companys Sanfeliu (CiU), Teresa Cunillera Mestres (PSC), José Ignacio Llorens Torres (PP)

Eleccions de 2000

Pere Grau Boldú (CiU), Ramon Companys Sanfeliu (CiU), Teresa Cunillera Mestres (PSC), José Ignacio Llorens Torres (PP)

ELS SENADORS

1977

Rossend Audet Puncernau (SdC), Josep Ball Armengol (SdC), Felip Solé Sabarís (SdC), Maria Rúbies Garrofé (Democràcia i Catalunya)

1979

Manuel Ferrer Profitós (CC-UCD), Joan Manuel Nadal Gaya (CC-UCD), Alfons Porta Vilalta (CC-UCD), Josep Ball Armengol (Catalunya, Democràcia i Socialisme)

1982

Josep Ball Armengol (PSC), Amadeu Clarià Esteban (PSC), Manuel Ferrer Profitós (CiU), Joan Horaci Simó Burgués (CiU)

1986

Jaume Cardona Vila (CiU), Ramon Companys Sanfeliu (CiU), Joan Horaci Simó Burgués (CiU), Josep Armengol Carrera (PSC)

1989

Jaume Cardona Vila (CiU), Estanislau Felip Montsonís (CiU), Joan Horaci Simó Burgués (CiU), Miquel Aguilà Barril (PSC)

1993

Estanislau Felip Montsonís (CiU), Manuel Ferrer Profitós (CiU), Pere Grau Boldú (CiU), Miquel Aguilà Barril (PSC)

1996

Jaume Cardona Vila (CiU), Josep Varela Serra (CiU), Joan Horaci Simó Burgués (CiU) [substituït el 1999 per Òscar March Llanes, CiU], Josep Ramon Mòdol Pifarré (PSC)

2000

Jaume Cardona Vila (CiU) [substituït el 2002 per Carles-Enric Florensa Tomàs, CiU], Francesc Xavier Marimón Sabaté (CiU), Josep Varela Serra (CiU), Joan Ganyet Solé (ECP) [substituït el 2002 per Josep Maria Batlle Farran, ECP]

EL DIPUTATS AL PARLAMENT DE CATALUNYA

Eleccions de 1980

Convergència i Unió

Joan Oró Florensa [renuncia el setembre de 1981 i és substituït per Joan Vallbé Ribera], Delfí Robinat Elías, Lluís Virgili Farrà, Josep Borràs Gené, Miquel Verdeny Enrich

CC-UCD

Pere Roselló Esteban, Francesc Xavier Puig Andreu, Josep Mesegué Utgé, Juan Besa Esteve

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Pere Ayguadé Ayguadé, Francisco Craviotto Blanco, Joan Ganyet Solé

Esquerra Republicana de Catalunya

Antoni Puigvert Gorro, Víctor Torres Pereña

Partit Socialista Unificat de Catalunya

Pere Ardiaca Martí

Eleccions de 1984

Convergència i Unió

Maria Rúbies Garrofé, Manuel Oronich Miravet [renuncia el juliol de 1987 i és substituït per Miquel Padilla Díaz], Josep Borràs Gené, Francesc Guasch Fernández, Miquel Montaña Carrera, Josep Maria Graells Forcada, Jaume Aligué Escudé, Francesc Xavier Bada Ametller, M. Pilar Busquets Medan, Isidre Gavín Valls

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Pere Ayguadé Ayguadé, Joaquim Nadal Farreras, Joan Ganyet Solé

Esquerra Republicana de Catalunya

Víctor Torres Pereña

Partit Popular - Partit Demòcrata Popular - Unió Liberal

Víctor Colomé Farré

Eleccions de 1988

Convergència i Unió

Manuel Oronich Miravet [renuncia el desembre de 1990 i és substituït per Isidre Gavín Valls], Josep Borràs Gené, Teresa Ribes Utgé, Francesc Guasch Fernández, Miquel Padilla Díaz, Josep Maria Graells Forcada, Jaume Aligué Escudé, Francesc Xavier Bada Ametller, M. Pilar Busquets Medan

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Antoni Siurana Zaragoza, Pere Ayguadé Ayguadé, Joan Ganyet Solé, M. Teresa Utgés Nogués

Esquerra Republicana de Catalunya

Miquel Pueyo París

Aliança Popular

Víctor Colomé Farré

Eleccions de 1992

Convergència i Unió

Ramon Companys Sanfeliu, Josep Varela Serra, Josep Borràs Gené, Glòria Pallé Torres, M. Concepció Tarruella Tomàs [renuncia el juny de 1994 en ser nomenada directora general d'Infància i és substituïda per Joan Busquets Grau], Jaume Aligué Escudé, Francesc Xavier Marimon Sabaté [renuncia el juny de 1992 en ser nomenat delegat territorial de la Generalitat a Lleida i és substituït per Joan Serra Caball], Isidre Gavín Valls, Josep Lluís Boya González

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Antoni Siurana Zaragoza, Ramon Vilalta Oliva, Joan Ganyet Solé, M. Teresa Utgés Nogués

Esquerra Republicana de Catalunya

Miquel Pueyo París

Partit Popular

José Ignacio Llorens Torres [renuncia en ser elegit diputat al Congrés i és substituït des del setembre de 2003 per Pilar Arnalot Muntó]

Eleccions de 1995

Convergència i Unió

Francesc Xavier Marimon Sabaté, Isidre Gavín Valls, Simeó Miquel Peguera, Glòria Pallé Torres, Jesús Bartolomé Carrascal, Jaume Aligué Escudé, Estanislau Felip Monsonís, Josep Lluís Boya González

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Antoni Siurana Zaragoza, Ramon Vilalta Oliva, Joan Ganyet Solé

Esquerra Republicana de Catalunya

Benet Tugues Boliart, Jordi Ausàs Coll

Partit Popular

Josep Maria Fabregat Vidal, Joan Barios Ortiz [renuncia el juny de 1996 en ser nomenat governador civil de Lleida i és substituït per Antonio Aigé Pascual]

Eleccions de 1999

Convergència i Unió

Josep Grau Serís, Joan Horaci Simó Burgués, Francesc Xavier Coll Gilabert [renuncia a l'escó en ser nomenat director general de Producció Agrària i Innovació Rural i el substitueix des del 18-09-2000 Agustí López Pla], M. Concepció Tarruella Tomàs, Jesús Bartolomé Carrascal, Isidre Gavín Valls, Frederic Gené Ripoll, Ramon Llumà Guitart

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)-Ciutadans pel Canvi - Iniciativa per Catalunya

Antoni Siurana Zaragoza, Ramon Vilalta Oliva, Francesc Boya Alós, Marta Camps Torrents, Joaquim Llena Cortina

Esquerra Republicana de Catalunya

Jordi Ausàs Coll

Partit Popular

Josep M. Fabregat Vidal

LA DIPUTACIÓ PROVINCIAL

Quadrienni 1979-1983 (constituïda el 26-04-1979)

Balaguer

Rogelio Armengol Subirá (CC-UCD), Jordi Betran París (CC-UCD), Marcelino Guillaumet Camarasa (CC-UCD), Josep Monill Oriola (CiU)

Les Borges Blanques

Josep A. Capell Palau (CC-UCD), Casimir Oronich Sala (CC-UCD)

Cervera

Ramon Armengol Serra (CC-UCD), Josep Castellà Formiguera (CC-UCD), Joan Salat Tarrats (CiU)

Lleida

Josep E. Bonet Cendrós (PSC-PSOE), Jaume Culleré Calvís (CC-UCD), Pere Farrús Estrada (CC-UCD), Cayetano Gómez Tufet (CC-UCD), Joan París Olomi (CC-UCD), Joan Queralt Fortuny (CC-UCD), Avelino Vea Esquerda (CC-UCD), Jaume Vilella Motlló (CC-UCD)

La Seu d'Urgell

Bonaventura Rebés Goma (CiU), Joan Sabría Moral (CC-UCD)

Solsona

Antoni Patsi Angrill (CC-UCD), Josep Tuca Mitjana (CC-UCD)

Sort

Francesc Rafel Rabasa (PSC-PSOE)

Tremp

Josep Altisent Perelló (CC-UCD)

Vielha

Diego Toldrà Rondón (CiU)

President	Jaume Culleré (CC-UCD)
Vicepresidents	Joan Queralt (CC-UCD), Josep Maria Tuca (CC-UCD), Pere Farrús (CC-UCD), Joan Salat (CiU)
Comissió de Govern	Jaume Culleré Calvís (president) [20-07-79]
	Joan Queralt Fortuny, Pere Farrús Estrada, Miquel Benet Sisteró, Emili Masot Cortadelles
Vicepresidents	Joan Queralt Fortuny [26-07-79], Josep Altisent Perelló [15-10-82], Emili Masot Cortadelles, Joan Salat Tarrats

Les candidatures independents presenten un recurs per no haver obtingut representació i el guanyen. La nova Diputació queda constituïda el 20-07-1979 per:

Balaguer

Alejandro Alós Garrofé (Independent), Josep Maria Barios Casals (Independent), Miquel Benet Sisteró (Independent), Marcel·lí Guillaumet Camarasa (CC-UCD)

Les Borges Blanques

Jordi Bardia Aldoma (Independent), Anton Bundó Nin (Independent)

Cervera

Ramon Armengol Serra (CC-UCD), Josep Castellà Formiguera (CC-UCD), Joan Salat Tarrats (CiU)

Lleida

Jaume Culleré Calvís (CC-UCD), Pere Farrús Estrada (CC-UCD), Ramon Companys Sanfeliu (Independent), Manuel Cónsola Cregenzán (Independent), Emili Massot Cortadelles (Independent), Francesc Montagut Nebot (Independent), Joan Queralt Fortuny (CC-UCD), Manuel Visa Purroy (Independent)

La Seu d'Urgell

Bonaventura Rebés Goma (CiU), Joan Sabrià Moral (CC-UCD)

Solsona

Antoni Patsi Angrill (CC-UCD), Josep Tuca Mitjana (CC-UCD)

Sort

Francesc Rafel Rabasa (PSC-PSOE)

Tremp

Josep Altisent Perelló (CC-UCD)

Vielha

Diego Toldrà Rodon (CiU)

President	Jaume Culleré (CC-UCD)
Vicepresidents	Pere Farrús (CC-UCD), Joan Queralt (CC-UCD), Emili Massot (Independent), Miquel Benet (Independent)

Quadrienni 1983-1987 (constituïda el 07-06-1983)

Balaguer

Miquel Aguilà Barril (PSC), Joan Macià Solé (CiU), Miquel Massana Rodríguez (AP-PDP-UL), Marcel·lí Guillaumet Camarasa (CiU)

Les Borges Blanques

Ramon Gibert Gibert (PSC)

Lleida

Antoni Badia Bernet (CiU), Josep-Enric Bonet Cendrós (PSC), Maria Burgués Bargués (PSC), Ramon Companys Sanfeliu (CiU), Manuel Cónsola Cregenzán (AP-PDP-UL), Jaume Culleré Calvís (CiU), Joan Granado Martín (PSC), Emili Massot Cortadelles (PSC), Francesc Montagut Nebot (PSC), Marta Roigé Mostany (AP-PDP-UL), Ramon Vilalta Oliva (PSC), Manuel Visa Purroy (PSC)

Cervera

Joan Salat Tarrats (CiU), Francesc Xavier Marimon Sabaté (CiU), Eugeni Nadal Salat (CiU)

La Seu d'Urgell

Jordi Mas Bentanachs (PSC)

Solsona

Xavier Ballabriga Cases (CiU)

Sort

Francesc Soler Barrera (CiU)

Tremp

Joan Font Carrera (PSC)

Vielha

Josep Lluís Boya González (CiU)

President	Ramon Vilalta (PSC)
Vicepresidents	Eugeni Nadal (CiU)
	Marta Roigé (AP-PDP-UL), Josep-Enric Bonet (PSC)

Les Agrupacions d'Electors Independents de Lleida, Balaguer, Cervera i Tremp i l'Agrupació Electoral Unitat Peth Progrés de Vielha presenten un recurs per no haver obtingut representació i el guanyen. La nova Diputació queda constituïda el 9 d'agost de 1983 per:

Balaguer

Miquel Aguilà Barril (PSC), Josep Maria Barios Casals (Independent), Joaquim Mir Bauló (Independent), Marcel·lí Guillaumet Camarasa (CiU)

Les Borges Blanques

Ramon Gibert Gibert (PSC)

Lleida

Antoni Badia Bernet (CiU), Josep-Enric Bonet Cendrós (PSC), Maria Burgués Bargués (PSC), Ramon Companys Sanfeliu (CiU), Manuel Cónsola Cregenzán (AP-PDP-UL), Jaume Culleré Calvís (CiU), Joan Granado Martín (PSC), Emili Massot Cartadelles (PSC), Ramon Pascual Júlvez (Independent) [mor i és substituït des del 29-06-1987 per Jaume Masot Sió], Marta Roigé Mostany (AP-PDP-UL), Ramon Vilalta Oliva (PSC), Manuel Visa Purroy (PSC)

Cervera

Francesc Xavier Marimon Sabaté (CiU), Alfons Solanas Puiggròs (Independent), Maria Eugènia Solsona Costa (Independent)

La Seu d'Urgell

Jordi Mas Bentanachs (PSC)

Solsona

Xavier Ballabriga Cases (CiU)

Sort

Francesc Soler Barrera (CiU)

Tremp

Josep Altisent Perelló (Independent)

Vielha

Rufino Martínez Cau (Independent)

President	Ramon Vilalta (PSC)
Vicepresidents	Ramon Companys (CiU), Josep Maria Barios (Ind), Josep Enric Bonet (PSC) [substituït des del 28-01-1986 per Miquel Aguilà (PSC)], Marta Roigé (AP-PDP-UL)

Quadrienni 1987-1991 (constituïda el 27-08-1987)

Balaguer

Jaume Cardona Vila (CiU), Josep Huguet Herbera (CiU), Miquel Aguilà Barril (PSC-PSOE) [substituït des del 19-02-1990 per Ramon Larrégula Mayench], Josep Maria Barios Casals (Independent) [substituït des del 31-10-1989 per Joaquim Mir Bauló]

Les Borges Blanques

Andreu Salvadó Cartañà (CiU)

Cervera

Francesc Xavier Marimon Sabaté (CiU) [substituït des del 22-05-89 per Josep Pont Sans], Eugeni Nadal Salat (CiU) [substituït des del 22-05-89 per Salvador Bordes Balcells], Alfons Solanas Puiggrós (CiU)

Lleida

Ramon Companys Sanfeliu (CiU) [substituït el 21-12-90 per Manuel Català Serentill], Antoni Badia Bernet (CiU), Jesús Bartolomé Carrascal (CiU), Josep Grau Serís (CiU), Santiago Sindreu Pedragosa (CiU), Josep Maria Rusiñol Ribes (CiU), Josep Maria Batlle Farran (PSC-PSOE), Maria Burgués Bargués (PSC-PSOE), Josep Lluís Martín Val (PSC-PSOE), Ramon Vilalta Oliva (PSC-PSOE), Manuel Visa Purroy (PSC-PSOE), Marta Roigé Mostany (AP)

La Seu d'Urgell

Ramon Graell Hernández (CiU)

Solsona

Francesc Xavier Ballabriga Cases (CiU)

Sort

Lluís Colomé Llau (CiU)

Tremp

Miquel Verdeny Tohà (CiU)

Vielha

Josep Lluís Boya González (CiU)

President	Ramon Companys (CiU)	[des del 27-08-1987]
	Josep Grau Serís [(CiU)	[des des 08-11-1990]
Vicepresidenta 1a	Marta Roigé (AP)	
Vicepresident 2n	Francesc Marimon (CiU)	
	Josep Grau Serís	[des del 22-05-1989]
	Francesc X. Ballabriga	[des del 08-11-1990]
Vicepresident 3n	Alfons Solanas	
Vicepresident 4t	Eugeni Nadal (CiU)	
	Francesc X. Ballabriga	[Fins el 22-05-1989]
	Antoni Badia	[des del 08-11-1990]

Quadrienni 1991-1995 (constituïda el 18-07-1991)

Balaguer

Josep Batalla Peruchet (CiU), Josep Huguet Herbera (CiU), Carles Profitós Lapedra (CiU), Josep Ramon Farré Rocaspana (PSC-PSOE) [substituït des del 29-10-1993 per Joan Vilanova Miró]

Les Borges Blanques

Andreu Salvadó Cartañà (CiU)

Cervera

Salvador Bordes Balcells (CiU), Josep Pont Sans (CiU), Alfons Solanas Puiggrós (CiU)

Lleida

Josep Grau Serís (CiU), Manuel Català Serentill (CiU), Miquel Padilla Díaz (CiU), Josep Maria Rusiñol Ribes (CiU), Gonçal Serrate Cunill (CiU) [substituït des del 18-06-1993 per Manuel Eduardo Martín Julià], Maria Burgués Bargués (PSC-PSOE), Francesc Esteve Palau (PSC-PSOE), Ernest Juste Domingo (PSC-PSOE), Pilar Nadal Reimat (PSC-PSOE), Ramon Vilalta Oliva (PSC-PSOE), Manuel Visa Purroy (PSC-PSOE) [substituït des del per 29-10-1993 per Josep Maria Batlle Farran], Pilar Arnalot Muntó (PP) [substituït des del 29-10-1993 per Ramon Gallart Mesalles]

La Seu d'Urgell

Ramon Graell Hernández (CiU)

Solsona

Francesc Xavier Ballabriga Cases (CiU)

Sort

Lluís Colomé Llau (CiU)

Tremp

Miquel Verdeny Tohà (CiU)

Vielha

Josep Lluís Boya González (CiU) [substituït des del 08-05-1992 per Josep Calbetó Giménez]

President	Josep Grau (CiU)
Vicepresident 1r	Francesc Xavier Ballabriga (CiU)
Vicepresident 2n	Alfons Solanas (CiU)
Vicepresident 3r	Andreu Salvadó (CiU)
Vicepresident 4t	Miquel Verdeny (CiU)

Quadrienni 1995-1999 (constituïda l'01-07-1995)

Balaguer

Josep Batalla Peruchet (CiU), Marcel·lí Guillaumet Camarasa (CiU), Josep Huguet Herbera (CiU), Joan Vilanova Miró (PSC) [substituït des del 15-02-1996 per Miquel Aguilà Barril]

Les Borges Blanques

Antoni Gorgues Gorgues (CiU)

Cervera

Salvador Bordes Balcells (CiU), Josep Pont Sans (CiU), Jaume Niubó Solà (PSC)

Lleida

Josep Grau Serís (CiU), Miquel Padilla Díaz (CiU), Josep Lluís Prim Calzada (CiU), Josep Simó Ribera (CiU), Gonçal Serrate Cunill (CiU), Ramon Vilalta Oliva (PSC) [substituït des del 15-02-1996 per Teresa Ginestà Riera], Maria Burgués Bargués (PSC), Josep Maria Batlle Farran (PSC), Francesc Torres Arnó (PSC), Josep Lluís Martín Val (PSC), Pilar Arnalot Muntó (PP), Ramon Gallart Mesalles (PP)

La Seu d'Urgell

Ramon Graell Hernández (CiU) [substituït des del 31-05-1996 per Joan Busquets Grau]

Solsona

Francesc Xavier Ballabriga Cases (CiU)

Sort

Lluís Colomé Llau (CiU)

Tremp

Víctor Orrit Ambrosio (PSC) [substituït des del 29-10-1998 per Narcís Balagué Bosch]

Vielha

Víctor León Plana (CDA)

President	Josep Grau (CiU)
Vicepresident 1r	Francesc Xavier Ballabriga (CiU)
Vicepresident 2n	Miquel Padilla (CiU)
Vicepresident 3r	Gonçal Sarrate (CiU)
Vicepresident 4t	Salvador Bordes (CiU)

Quadrienni 1999-2003 (constituïda el 23-07-1999)

Lleida

Josep Grau Serís (CiU) [substituït des del 20-12-1999 per Antoni Bosch Miquel], Miquel Padilla Diaz (CiU), Gonçal Serrate Cunill (CiU), Josep Giné Badia (CiU), Josep Maria Batlle Farran (PSC) [substituït des del 28-10-2002 per Enric Colom Sandiumenge], Maria Burgués Bargués (PSC), Teresa Ginestà Riera (PSC), Antoni Llevot Lloret (PSC), Josep Lluís Martín Val (PSC), Francesc Torres Arnó (PSC), Pilar Arnalot Muntó (PP), Gabriel Pena Remolà (ERC)

Les Borges Blanques

Antoni Gorgues Gorgues (CiU)

Balaguer

Josep Batalla Peruchet (CiU), Marcel·lí Guillaumet Camarasa (CiU), Miquel Aguilà Barril (PSC), Jaume Campabadal Farré (ERC)

Cervera

Josep Pont Sans (CiU), Salvador Bordes Balcells (CiU), Josefina Bernades García (CiU)

Tremp

Albert Alins Abad (CiU)

Sort

Lluís Segalàs Sala (CiU)

La Seu d'Urgell

Joan Busquets Grau (CiU) [substituït des del 20-12-1999 per Ventura Roca Martí]

Solsona

Francesc Xavier Ballabriga Cases (CiU)

Vielha

Víctor León Plana (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

President	Josep Grau (CiU)	[des del 23-07-1999]
	Josep Pont (CiU)	[des del 03-12-1999]
Vicepresident 1r	Miquel Padilla (CiU)	
Vicepresident 2n	Gonçal Serrate (CiU)	
	Francesc Xavier Ballabriga (CiU)	[des del 03-12-1999]
Vicepresident 3r	Josep Giné (CiU)	
Vicepresident 4t	Josep Pont (CiU)	
	Salvador Bordes (CiU)	[des del 03-12-1999]

ELS CONSELLS COMARCALS (1988-2003) I EL CONSELH GENERAU D'ARAN (1991-2003)

L'Alta Ribagorça

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Ramon Aixalà Vila, Anselmo Carrera Goset, Andrés Fantova Farré, Josep Antoni Mentui Freixa, Juan José Baldú Chavarri, Antoni Fumeral Llevot, Jordi Martínez Arconada, Natividad Badia Salillas, Joan Seira Sesé

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Javier Bisent Noray, Juan Montañés Carmona, Josep Porte Saura, Alejandro Rivera Rami [substituït des del 08-05-1989 per Esther Pueyo Pinasa], Manuel Rodríguez Pérez, Ramon Solana Moré, Josep M. Turmo Barrabés, Odón Ventura Ruiz

Grup Independents de la Vall de Boí

Carles Muñoz Noray, Teresa M. Puyol Batlles

President	Alejandro Rivera (PSC-PSOE) [des del 27-07-1988]
	Natividad Badia (CiU) [des del 08-05-1989]
Vicepresidenta 1a	Maria Teresa Puyol (GIVB)
Vicepresident 2n	Odón Ventura (PSC-PSOE)

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Natividad Badia Salillas, Juan José Baldú Chavarri, Anselm Carrera Goset, Andreu Fantova Farré, Antoni Fumeral Llevot, Josep A. Mentuy Feixa, Josefa Ribé Florensa, Joan Turmo Badia, Rafael Vigo Casal

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE) - Progrés Municipal de Catalunya

Javier Bosch Fortuño, M. Pilar Domech Puyol, M. Teresa Martínez González, Juan Montañés Carmona, Josep Sala Sánchez, Ramon Solana Moré, Josep M. Turmo Barrabés, Odón Ventura Ruiz

Independents de la Vall Boí

Josep M. Badia Duat, Joan Perelada Ramon

Presidenta	Josefina Ribé (CiU)

Legislatura 1995-1999

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE) - Progrés Municipal de Catalunya

Xavier Bosch Fortuño, Margarita Joaniquet Suils, Miguel Moreno Estévez, Isabel Reynal Pons, Josep M. Rispa Pifarré, Ramon Solana Moré, Josep M. Turmo Barrabés, Odón Ventura Ruiz

Convergència i Unió

Joan Josep Baldú Chavarri, Isabel Cabello Bernabeu [substituït per Enrique Llovet Borrell des del 16-02-1996], Andreu Fontova Farré, Rosa Maria Marsol Farrero, Josep Antoni Mentuy Feixa, Josefa Ribé Florensa

Agrupació d'Electors Independents de la Vall de Boí

Francesc Jordana Farrero, Joan Perelada Ramón

Agrupació d'Electors Independents de Vilaller

Àngels Cierco Castells, Maria Àngels Pons Subirana

Partit Popular

Mario Turrión Vega

Presidenta	M. Àngels Pons (Independents de Vilaller)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Albert Alins Abad, Jacinto Jaime Erta Palacín, Àngel Espot Tarrat, Laura Farrero García, Rosa M. Marsol Farrero, Joan Perelada Ramon, José Tomás Peremartí Borrell, M. Àngels Pons Subirana, Joan Ramón Bohil, Carles Riera Paino

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Javier Bosch Fortuño [substituït per Maria Carmen Ribera Baró des del 30-12-2002], Francisco López Salvador, Ares Prades Farré, Isabel Reynal Pons, Odón Ventura Ruiz

Agrupació d'Independents de Vilaller

Jaume Monso Alòs, César Prades Espot

Partit Popular

Mario Turrión Vega

Progressistes Independents de la Vall de Boí

Esther Isus Font

President Joan Perelada (CiU)

L'Alt Urgell

Legislatura 1983-1987

Josep Puigdemasa Alvinyà (Alàs i Cerc), Joan Soldevila Pagès (Alàs i Cerc), Antoni Pal Canut (Aristot i Toloriu), Lluís Palau Expósito (Aristot i Toloriu), Francesc Tor Gispert (Arsèguel), Artur Blasco Giner (Arsèguel), Lluís Cardona Angrill (Bassella), Ramon Angrill Caelles (Bassella), Francesc Bullich Salvador (Cabó), Josep Angrill Betriu (Cabó), Juan Pubill Altimir (Cava), Vicens Vives Porta (Cava), Climens Pujol Blanch (Coll de Nargó), Jaume Betriu Blasco (Colle de Nargó), Antoni Badia Obiols (Estimariu), Josep Cirici Palacin (Estimariu), Ignasi Finestres Baronet (Fígols i Alinyà), Jaume Puit Obiols (Fígols i Alinyà), Jordi Ricart Picart (Josa i Tuixent), Josep Badia Pujol (Josa i Tuixent), Domènec Canut (Montferrer i Castellbò), Francesc Xancho Roca (Montferrer i Castellbò), Antoni Patsi Angrill (Oliana), Joan Santoll Puig (Oliana), Antoni Vila Baraut (Organyà), Josep Maria Janot Fàbrega (Organyà), Modest Bonet Planes (Peramola), Josep Esteve Guàrdia (Peramola), Antoni Serra Travé (Ribera d'Urgellet), Miquel Caminal Cerdà (Ribera d'Urgellet), Joan Ganyet Solé (la Seu d'Urgell), Amadeu Gallart Sort (la Seu d'Urgell), Emili Torra Obiols (la Vansa i Fòrnols), Josep Maria Farràs Gispert (la Vansa i Fòrnols), Francesc Cervós Bullich (les Valls d'Aguilar), Joan Guàrdia Espuñes (les Valls d'Aguilar), Andreu Campi Rical (les Valls de la Valira), Joan Sinfreu Caselles (les Valls de la Valira)

President Antoni Patsi (CiU)

Legislatura 1987-1988

Jordi Ribó Ortodó (Alàs i Cerc), Josep Puigdemasa Alvinyà (Alàs i Cerc), Ramon Noguera Prat (Aristot i Toloriu), Albert Garriga Dalmau (Aristot i Toloriu), M. Carme Bonet Serra (Arsèguel), Antoni Barral Miró (Arsèguel), Francesc Reig Guàrdia (Bassella), Lluís Cardona Angrill (Bassella), Carles Casanova Obiols (Cabó), Josep Marquès Castany (Cabó), Juan Pubill Altimir (Cava), Josep M. Garcia Ridaura (Cava), Domènec Flotats Graell (Coll de Nargó), Joan Vidal Vidal (Colle de Nargó), Pere Moliné Felipó (Estamariu), Antoni Navinés Bastida (Estamariu), Josep Puit Puit (Fígols i Alinyà), Josep Porta Estragués (Fígols i Alinyà), Josep Badia Pujol (Josa i Tuixent), Ramon Roca Pallarès (Josa i Tuixent), Ventura Solans Navarro (Montferrer i Castellbò), Francesc Font Domènech (Montferrer i Castellbò), Antoni Patsi Angrill (Oliana), Maria Roca Reig (Oliana), Joan Busguets Grau (Organyà), Antoni Fiol Colomar (Organyà), Modest Bonet Planes (Peramola), Josep Boix Angrill (Peramola), Miquel Caminal Cerdà (Ribera d'Urgellet), Antoni Barral Pla (Ribera d'Urgellet), Joan Ganyet Solé (la Seu d'Urgell), M. Dolors Majoral Moliné (la Seu d'Urgell), Josep Maria Farràs Gispert (la Vansa i Fòrnols), Antoni Céspedes Martínez (la Vansa i Fòrnols), Francesc Julià Porta (les Valls d'Aguilar), Francesc Cervós Bullich (les Valls d'Aguilar), Jordi Sinfreu Pacuet (les Valls de la Valira), Joan Blasi Planes (les Valls de la Valira)

President M. Dolors Majoral (CiU)

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Joan Busquets Grau, Carles Casanova Obiols, Ramon Graell Hernández, M. Dolors Majoral Moliné, Pere Moliné Felipó, Ramon Noguera Prat, Antoni Patsi Angrill, Diego Pizarro Herreros, Francesc Reig Guardia, Josep M. Solà Solà, Bonaventura Solans Navarro

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Joan Ganyet Solé, Arcadi Payerols Solà, Josep Puigdemasa Ribó, Jordi Sinfreu Pascuet

Progrés del Pirineu

Miquel Caminal Cerdà, Joan Guardia Espuña, Jordi Ribó Ortedo

Aliança Popular

Josep Peña Molina

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Joan Busquets Grau, Jesús Fierro Rugall, Ramon Graell Hernández, M. Dolors Majoral Moliné, Pere Planes Planes, Àngel Porta Casas, Joan Reig Puig, Roca Ventura Martí, Josep M. Solà Solà, Bonaventura Solans Navarro, Antoni Vila Baraut

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Jordi Mas Bentanachs, José Sarri Vila, Josep Puigdemasa Ribó, Jordi Sinfreu Pascuet

Progrés del Pirineu

Antoni Capdevila Tarradellas, M. Mercedes Cases Torra, Jordi Ribó Ortodo

Partit Popular

Ignasi Argerich Gibert

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Joan Busquets Grau, Josep M. Castells Curià, M. Teresa Ferrer Cumella, M. Dolors Majoral Moliné, Miquel Mas Miró, Joan Orrit Armengol, Pere Planas Planas, Ventura Roca Martí, Emili Segon Baró, Josep M. Solà Solà, Bonaventura Solans Navarro

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Jordi Mas Bentanachs, Josep Puigdemasa Ribó, Jordi Sinfreu Pascuet

Progrés del Pirineu

Francesc Domingo Barnils, Francesc Muñoz Gaset, Joan Soldevila Pagés

Esquerra Republicana de Catalunya

Miquel Colom Pich

Partit Popular

José Mijana Vilana

Presidenta Dolors Majoral (CiU)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Jesús Bentanachs Vives, Josep Cerqueda Travé, M. Teresa Ferrer Cumella, Jesús Fierro Rugall, Ramon Graell Hernández, Bartolomé Majoral Moliné, Joan Orrit Armengol, Ventura Roca Martí, Josep Solà Solà, Bonaventura Solans Navarro

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE) - Progrés Municipal de Catalunya - Progrés del Pirineu

Jordi Cases Carrabina, Francesc Domingo Barnils [substituït per Joan Soldevila Pagès des del 13-06-2002], Jordi Mas Bentanachs, Pilar Quingles Tàpies, Fermín Tordesillas Casals

Esquerra Republicana de Catalunya

Jordi Bresco Ruiz, Elisabet Calsapeu Lairet [substituïda per Joan Giró Fontich des del 13-06-2002], Lluís Vila Comellas

Partit Popular

Josep Mijana Vilana

President Ventura Roca (CiU)

La Cerdanya

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Pere Abel Esteve, Pere Arderiu Ros, Jordi Cruïlles Rigola, Isidre Forga Rufiandis, Daniel Górriz Nuet, Fèlix Isern Vidal, Joan Llombart Pous, Pere Oliu Casamitjana, Andrés Ortín Jordi, Agustí Picas Martell, Josep Ribot Ribot, Ramon Selles Robinat, Josep Tajà Alsina, Josep Vicens Quintana, Antoni Vila Satorres

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Miquel Aguilar Puigcerver, Ferran González Cristòfol

Aliança Popular

Enric Orri Torrent

Esquerra Republicana de Catalunya

Josep M. Dols Arnau

President Josep Tajà (CiU)
Vicepresident Antoni Vila (CiU)

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Pere Arderiu Ros, Carles Bertrán Rigola, Jordi Cruïlles Rigola, Isidre Forga Rufiandis, Daniel Górriz Nuet, Joan Llombart Padrós, Joan Llombart Pous, Pere Oliu Casamitjana, Andrés Ortín Jordi, Josep Ribot Ribot, Josep Tajà Alsina, Josep Vicens Quintana, Antoni Vila Satorres

Esquerra Republicana de Catalunya

Xavier Porta Pous, Francesc Rosell Blanich

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Roc Costa Tarrats, Miquel Serra Muntaner

Progrés del Pirineu

Esteve Baqué Vidal, Andreu Grau Ginestà

President Josep Tajà (CiU)
Vicepresident primer Antoni Vila (CiU)
Vicepresident segón Roc Costa (CiU)

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Carles Bertrán Rigola, Amadeu Clausó Mas, Jordi Cruïlles Rigola, Sergi Espuny Xofra, Daniel Górriz Nuet, Andreu Grau Ginestà, Joan Llombart Padrós, Joan Llombart Pons, Picas Agustí Martell, Joan Pous Porta, Josep Ribot Ribot, Josep Vicens Quintana

Agrupació d'Electors de la Cerdanya

Josep Mendo Mir, Pere Oliu Casamitjana, Tajà Josep Alsina

Esquerra Republicana de Catalunya

Joan Carretero Grau [substituït per Jordi Tarrats Galan des del 05-08-1997], Xavier Porta Pous [substituït per Josep Maria Lizandra Micó des del 05-08-1997]

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Ferran González Cristòfol, Ignacio Marugán Candelas

President	Joan Pous (CiU)
Vicepresident	Joan Llombart (CiU)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Carles Bertrán Rigola, Josep Brunet Comas, Josep Carbonell Serra, Jordi Cruïlles Rigola, Daniel Górriz Nuet, Andreu Grau Ginesta, Pere Moya Gràcia, Pere Oliu Casamitjana, Joan Pous Porta, Josep Pous Rodríguez

Esquerra Republicana de Catalunya

Joan Bagaria Abel, Francesc Bombardó Bartran, Joan Carretero Grau, Fèlix Isern Vidal, Jordi Tarrats Galan

Associació d'Agrupació d'Electors de la Cerdanya

Isidre Forga Rufiandis, Josep Mendo Mir, Josep Tajà Alsina

Partit dels Socialistes de Catalunya-Progrés Municipal de Catalunya

Miquel Serra Muntaner [mor el 2002 i és substituït per Carles Pujol Pons]

President	Pere Moya (CiU) [fins a l'11-04-2001]
	Joan Pous (CiU) [des del 27-04-2001]
Vicepresident primer	Joan Pous (CiU) [fins a l'11-04-2001]
	Pere Moya (CiU) [des del 27-04-2001]
Vicepresident segon	Jordi Cruïlles (CiU)
Vicepresident tercer	Josep Brunet (CiU)

Les Garrigues

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Josep Domènech Perera, Jaume Fallada Pujol, Ramon Farré Farran, Rogeli Feixa Subirà, Constantí Florensa Guiu, Pere Miquel Guiu Vidal, Antoni J. Gorgues Gorgues, M. Eugènia Niubó Aragües, Francesc Piñol Sobrepere, Francesc Queraltó Iglesias, Lluís Torradeflot Pons, Josep M. Tost Rué, Albert Montagut Aran [des del 27-07-1988. Acta guanyada arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca del Pla d'Urgell]

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Joan Abella Vidal [causa baixa arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca del Pla d'Urgell], Miquel Josep Benet Carrera, Francesc Curcó Arqués, Ramon Llauradó Botí, Josep Pau Pernau, Rafael Vilalta Jordà

Aliança Popular

Antoni Rosinach Argelich [causa baixa arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca del Pla d'Urgell]

Esquerra Republicana de Catalunya

Ramon Falcó Roig [des del 27-07-1988. Acta guanyada arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca del Pla d'Urgell]

President	Josep Domènech (CiU)
Vicepresident	Antoni J. Gorgues (CiU)

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Josep Domènech Perera [substituït per Josep M. Balcells Vilà des del 09-05-1994], Jaume Fallada Pujol, Ramon Farré Farran, Rogeli Feixa Subirà, Constantí Florensa Guiu, Antoni Jaume Gorgues Gorgues, Pere Miquel Guiu Vidal, Albert Montagut Aran, M. Eugènia Niubó Aragües, Francesc Pinyol Sobrepere, Francesc Queraltó Iglesias, Antoni Solé Nogué, Ramon Serentill Masip, Josep M. Tost Rué

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Ramon Llauradó Botí, Lluís Quer Capdevila, Joan Rius Gómez, M. Teresa Utgés Nogués [substituïda per Josep Antoni Pes Triquell des del 22-01-1993]

Esquerra Republicana de Catalunya

Josep Lluís Olivé Gasull [substituït per Antoni Bertran Rius des del 22-01-1993]

President	Josep Domènech (CiU)
	Francesc Piñol (CiU) [des del 27-09-1991]
Vicepresident	Antoni J. Gorgues (CiU)

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Josep M. Balcells Vila, Albert Capdevila Sans, Ramon Farré Farran, Rogeli Feixa Subirà, Constantí Florensa Guiu, Antoni Jaume Gorgues Gorgues, Pere Miquel Guiu Vidal, Francesc Pinyol Sobrepere, Francesc Queraltó Iglesias, Josep Tarragó Botí, Josep M. Tost Rué, Josep Vendrell Pelegrí, Miquel Viladegut Valls

Esquerra Republicana de Catalunya

Josep Lluís Balsells Balsells, Antoni Bertrán Rius [substituït per Xavier Sans Duch des del 26-09-1996, i aquest és substituït el 26-11-1998 per Daniel Gros Martín], Albert Zaidín Beltrán [substituït per Jordi Pérez Pérez des del 30-01-1998]

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Ramon Llauradó Botí, Domènec Siuraneta Perelló

Partit Popular

Francisco Tella Sans

President	Francesc Piñol (CiU)
Vicepresident primer	Antoni J. Gorgues (CiU)
Vicepresident segon	Josep M. Tost (CiU)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Josep M. Camps Balagué, Albert Capdevila Sans, José M. Sebastià Giné Falcó, Antoni Jaume Gorgues Gorgues, Francisco José Mir Salvany, José M. Nogué Roig, Francesc Piñol Sobrepere, Enric Rubio Gallart, Daniel Seró Mir [substituït per Josep Ramon Mateu Freixenet des del 21-09-2000], Jaume Setó Cornadó, Josep Tarragó Botí, Joan Teixidó Bellmunt

Esquerra Republicana de Catalunya

M. del Carme Massot Moncusi, Francesca Minguell Arrufat, Jordi Pérez Pérez

Partit dels Socialistes de Catalunya-Progrés Municipal de Catalunya

Jaume Aixalà Reñé, Antoni Gómez Botargues, Domingo Siuraneta Perelló [substituït per Francesc Curcó Arqués des del 27-09-2001]

Partit Popular

Maria Naves Baget

President	Francesc Piñol (CiU)
Vicepresident primer	Francesc Mir (CiU)
Vicepresident segon	Josep M. Sebastià Giné (CiU)

La Noguera

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Robert Aliet Abad, Josep Batalla Peruchet, Josep Borràs Gené, Jaume Cardona Vila, Josep Freixes Peralba, Martí Galcerán Blanch, Marcel·lí Guillaumet Camarasa, Modest Jou Artigues, Carles Montoliu Carrasco, Joan Rufat Cullerés, Josep Serra Bosch

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Josep M. Barios Casals, Josep M. Cases Trilla, Alfons Peña Caelles, Francesc X. Segarra Subirà

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Jaume Casals Escribà, Josep Farré Rocaspana, Miquel Tomàs Tomàs [substituït per Ramon Codina Millà des del 07-04-1989]

Aliança Popular

Jaume Viladrich Gomà [substituït per M. Rosa Aldavó Pineda des del 02-06-1989]

President	Josep Borràs (CiU)
Vicepresident primer	Jaume Cardona (CiU)
Vicepresident segon	Marcel·lí Guillaumet (CiU)
Vicepresident tercer	Josep Serra (CiU)
Vicepresident quart	Josep Freixes (CiU)
Vicepresident cinquè	Robert Aliet (CiU)

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Josep Amigó Solé, Antoni Balasch Parisi, Josep Batalla Peruche, Pere Buchaca Gea [substituït per Martí Galceran Blanch des del 07-04-1995], Jaume Cardona Vila [substituït per Geroni Pitarch Benseny des del 04-01-1994], Ramon Fort Sans [substituït per Teresa Blanch Mateo des del 03-12-1993], Modest Jou Artigues, Pere Magrí Latorre, Josep Roig Armengou, Joan Rufach Culleres, Francesc Xavier Torres Guau, Jaume Viladrich Farreny

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Miquel Aguilà Barril [substituït per Carlos Querol Vela des del 05-04-1994], Joaquim Mas Trullols, Joan Pellicer García, Joan Vilanova Miró [substituït per Ramon Codina Millà des del 04-02-1994]

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Sebastià Vergé Torreguitart [substituït per Geroni Gàzquez Moreno des del 01-10-1993]

Esquerra Republicana de Catalunya

Salvador Balaguer Esteve [substituït per Jaume Campabadal Farré des del 02-03-1994]

Partit Popular

Francesc Carrión Martín

President	Jaume Cardona (CiU) [fins a l'01-10-1993]
	Josep Roig (CiU) [des de l'11-10-1993]
Vicepresident primer	Josep Batalla (CiU)
Vicepresident segon	Josep Roig (CiU)
Vicepresident tercer	Modest Jou (CiU)
Vicepresident quart	Joan Rufat (CiU)

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Antoni Balasch Parici, Josep Batalla Peruchet, Josep Borràs Gené, Roc Campo Martínez, Montserrat Canfranch Betbese, Martí Galcerán Blanch, Ramon Farré Matamala, Estanis Felip Monsonís, Pere Magrí Latorre, Josep Roig Armengou, Joan Serra Corts

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Francesc Ferrer Moreno, Joan Pellicer García, Ramona Sabartés Cercós

Esquerra Republicana de Catalunya

Jaume Campabadal Farré [substituït per Jaume Brunet Torné des del 29-07-1997], Rafel F. Molina Fernández [substituït per Vicent Font Bernaus des del 29-07-1997]

Partit Popular

Josefa Guardia Rufach, Fidel Pascual Bernaus

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Sebastià Vergé Torreguita

President	Josep Borràs (CiU)
Vicepresident primer	Josep Roig (CiU)
Vicepresident segon	Martí Galceran (CiU)
Vicepresident tercer	Josep Batalla (CiU)
Vicepresident quart	Estanis Felip (CiU)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Antoni Balasch Parici, Josep Batalla Peruchet, Montserrat Canfranch Betbese, Pere Cercós París, Josep M. Guardia Pijuan, Marcel·lí Guillaumet Camarasa, Estanis Felip Monsonís, Pere Magrí Latorre, Josep Roig Armengol, Joan Serra Corts, Jaume Viladrich Farreny

Partit dels Socialistes de Catalunya-Progrés Municipal de Catalunya

Josep Dalfó Serret [substituït per Josep Baldillou Salvans des del 20-06-2001], Ramona Sabartés Cercós, Joan Vilanova Miró

Esquerra Republicana de Catalunya

Vicent Font Bernaus, Domènec Huguet Castany

Partit Popular

Josefa Guardia Rufach, Fidel Manuel Pascual Bernaus

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Manuel Meda Calella

President	Marcel·lí Guillaumet (CiU)
Vicepresident primer	Antoni Balasch (CiU)
Vicepresident segon	Josep Roig (CiU)
Vicepresident tercer	Josep M. Guàrdia (CiU)

El Pla d'Urgell

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Antoni Adern Reñé, Pau Filella Aixalà, Josep Grau Serís [substituït per Antoni Simó i Busquets des del 20-02-1991], Jaume Llovet Mestres [renuncia al càrrec el 06-05-1991], Antoni Mata Piqué, Eloi Palau Garcia, Ramon Pallàs Soberà, Emili Salvia Reñé , Nonito Tasies Falguera, Ramon Torra Carulla

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Joaquim Mir Bauló, Joan Reñé Huguet, Santiago Soldevila Carulla, Ramon Solé Solé, Antoni Valls Vilalta

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Pere Casals Pascual, Josep Armengol Carrera

Aliança Popular

Joan Mo Sangeliu

Independents per Bell-lloc d'Urgell

Manuel Cónsola Cregenzán

President	Ramon Pallàs (CiU)
Vicepresident primer	Ramon Solé (AIPN)
Vicepresident segon	Josep Grau (CiU) [fins el 05-11-1990]
	Antoni Simó (CiU) [des del 04-03-1991]
Vicepresident tercer	Manuel Cónsola (Independents per Bell-lloc d'Urgell)
Vicepresident quart	Emili Salvia (CiU)

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Jaume Aymerich Pons, Ramon M. Guiu Pujol, Josep M. Huguet Ferré [substituït per Ramon Salvia Sangrà des del 28-12-1993], Ramon Pallàs Soberà, Ramon Pastó Salvia, Jaume Pons Tàpies [substituït per Josep Lluís Plaza Tolosa des de l'11-05-1993, que renuncia al càrrec el 04-01-1994], Joan Reñé Huguet, Antoni Simó Busquets, Josep Simó Ribera [substituït per Josep Manuel López González des de l'11-05-1993], Ramon Solé Solé, Antoni Valls Vilalta, Nonito Tasies Falguera [substituït per Miquel Mitjans Galitó des del 28-12-1993]

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Mercè Batlle Argilés, Ramon Carrera Gassó [substituït per Josep Coll Reig des del 20-09-1993], Joaquim Mir Bauló

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Nicolás Asensio Lafuente, Antoni Falguera Pons, Ramon Vilalta Oliva [substituït per Francesc Carles Añó Alonso des del 27-07-1992]

Partit Popular

Àngel Solsona Vidal [mor el 02-12-1994 i és substituït per Narcís Cortada Vall des del 06-02-1995]

President	Ramon Pallàs (CiU)
Vicepresident	Ramon Solé (CiU)

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Ramon M. Guiu Pujol, Josep M. Huguet Farré [substituït per Ramon Lleonart Puerto des de l'01-12-1997], Miquel Mitjans Galitó, Eloi Palau García, Ramon Pallàs Soberà [substituït per Jaume Flaquer Coll des de l'01-12-1997], Ramon Panés Prieto, Ramon Pastó Salvia, Gaspar Pinent Mitjana, Esther Piqué Continente, Josep Lluís Plaza Tolosa [substituït per Miquel Ardèvol Fernández des de l'01-12-1997], Santiago Querol Felip, Joan Reñé Huguet, Santiago Soldevila Carulla [substituït per Melcior Claramunt Farran des de l'01-12-1997], Antoni Valls Vilalta

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Antoni Falguera Pons, Ramon Masot Ibars

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Joaquim Mir Bauló

Esquerra Republicana de Catalunya

Francesc Mitjans Guardiola

Partit Popular

Josep M. Fabregat Vidal [substituït per Mercè Bellet Andrés dels del 26-01-1996]

President	Joan Reñé (CiU)
Vicepresident primer	Antoni Valls (CiU)
Vicepresident segon	Gaspar Pinent (CiU)
Vicepresident tercer	Ramon Panés (CiU)
Vicepresident quart	Ramon M. Guiu (CiU)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Carme Bosch Capell [substituïda per Joan Trull Borràs des del 03-09-2001], Melcior Claramunt Farran, Francesc Fabregat Talarn, Jaume Flaquer Coll, Ramon Guiu Pujol, Josep M. Huguet Farré [substituït per Miquel Ardèvol Fernández des del 03-09-2001], Ramon Lleonart Puerto, Jaume Llovet Mestres, Rosa M. Niubó Miret, Eloi Palau García, Esther Piqué Continente, José Luis Plaza Tolosa [substituït per M. Dolors Cabestany Galitó des del 03-09-2001]

Esquerra Republicana de Catalunya

Víctor Costa Llordes, Josep M. Palau Palau, Josep Ramon Solé Vilamajó, Lluís Vila Llaudet [substituït per Emili March Jordana des del 03-09-2001, que és substituït per Trinitat Torné Piñol des del 02-09-2002]

Partit dels Socialistes de Catalunya-Progrés Municipal de Catalunya

Antoni Berenguer Casió, Ramon Falguera Minguet, Ramon Ribé Vendrell [substituït per Pere Elcacho Rodés des del 03-09-2001]

President	Ramon M. Guiu (CiU)
Vicepresident primer	Eloi Palau (CiU)
Vicepresident segon	Rosa M. Niubó (CiU)
Vicepresident tercer	Jaume Llovet (CiU)
Vicepresident quart	Melcior Claramunt (CiU)

El Pallars Jussà

Legislatura 1983-1987

Josep Guimó Bernadó (Abella de la Conca), Adolf Murugó Erill (Abella de la Conca), Daniel Badia Lloan (Barruera), Josep M. Badia Duat (Barruera), Jordi Elies Fàbrega (Castell de Mur), Francesc Mirabet Ardanuy (Castell de Mur), Josep Balust Adellach (Gavet de la Conca), Josep M. Codó Isus (Gavet de la Conca), Josep Solduga Espluga (Isona i Conca Dellà), Salvador Coll Bastida (Isona i Conca Dellà), Joan Cabecerans Cuñé (Llimiana), Ramon Verdeny Gual (Llimiana), Josep Bastida Masanés (el Pallars Jussà), Xavier Pont Jordana (el Pallars Jussà), Joan Font Carrera (la Pobla de Segur), Fernando Merino Madroñal (la Pobla de Segur), Alejandro Rivera Ramí (el Pont de Suert), Josep Escales Perucho (el Pont de Suert), Salvador Puig Aloy (Salàs de Pallars), Francesc Farràs Grau (Salàs de Pallars), Josep M. Martí Garcia (Sant Esteve de la Sarga), Pau Castells Llotge (Sant Esteve de la Sarga), Ramon Moli Mentuy (Sarroca de Bellera), Carles Ricou Durany (Sarroca de Bellera), Maria Àngels Agullana Torres (Senterada), Maria Lourdes Servent Pedescoll (Senterada), Josep Coll Miró (Talarn), Josep Admella Baulies (Talarn), Josep Soldevila Tartera (la Torre de Cabdella), Jacint Font Carrera (la Torre de Cabdella), Miquel Verdeny Tohà (Tremp), Josep Romero Toló (Tremp), Antoni Estop Monsó (Vilaller), Jaume Domínguez Garcia (Vilaller)

President	Joan Font
Vicepresident	Josep Escales
	Josep Soldevila [Des del 31-07-1986]

Legislatura 1987-1988

Francesc Rendé Murugó (Abella de la Conca), Josep Gimó Bernadó (Abella de la Conca), Ramon Aixalà Vila (Barruera), Josep M. Badía Duat (Barruera), Jordi Elies Fàbrega (Castell de Mur), Francesc Mirabet Ardanuy (Castell de Mur), Josep Balust Adellach (Gavet de la Conca), Josep M. Codó Isús (Gavet de la Conca), Josep Solduga Espluga (Isona i Conca Dellà), Xavier Aubets Nevàrez (Isona i Conca Dellà), Joan Cuñé Novau (Llimiana), Ramon Verdeny Caelles (Llimiana), Xavier Pont Jordana (el Pallars Jussà), Josep Bastida Masanés (el Pallars Jussà), Francesc Xavier Bada Ametller (la Pobla de Segur), Francesc Nayach Sin (la Pobla de Segur), Josep Porté Saura (el Pont de Suert), Jordi Martínez Arconada (el Pont de Suert), Salvador Puig Aloy (Salàs de Pallars), Joan Briansó Saborit (Salàs de Pallars), Pau Castells Llotje (Sant Esteve de la Sarga), Josep M. Martí Garcia (Sant Esteve de la Sarga), Alferd Isanta Fàbregas (Sarroca de Bellera), Antoni Palau Casals (Sarroca de Bellera), M. Lourdes Servent Pedescoll (Senterada), Joan Escales Font (Senterada), Joan Ensenyat Martínez (Talarn), Nicanor Compte Castells (Talarn), Josep Soldevila Tartera (la Torre de Cabdella), Gabriel Jordana Margalida (la Torre de Cabdella), Víctor Orrit Ambrosio (Tremp), Julià Rosell Oliva (Tremp), Anselmo Carrera Goset (Vilaller), Manel Rodríguez Pérez (Vilaller)

President	Josep Soldevila (CiU)
Vicepresident	Salvador Puig (CiU)

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Constantí Aranda Farrero, Francesc Xavier Bada Ametller, Josep Balust Adellach, Pablo Castells Llotge, Nicanor Compte Castells, Joan Cuñe Novau, Jordi Elies Fàbrega, Francesc Martín Manzano, Antoni Palau Casal, Salvador Puig Aloy, Josep Soldevila Tartera, Miquel Verdeny Tohà

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Leonor Echalar Colom [causa baixa arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca de l'Alta Ribagorça], Joan Font Carrera, Víctor Orrit Ambrosio [substituït per Jaume Prió Codó des del 31-10-1990], Jaume Prió Codó [causa baixa arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca de l'Alta Ribagorça]

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Xavier Pont Jordana, M. Lourdes Servent Pedescoll [substituïda per Eugeni Guàrdia Sansalvadó des del 17-05-1991], Montserrat Gelabert Magret [des del 27-07-1988. Acta guanyada arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca de l'Alta Ribagorça]

Agrupació d'Electors d'Isona i Conca Dellà

Josep Solduga Espluga, Antoni Grasa Llobet [des del 27-07-1988. Acta guanyada arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca de l'Alta Ribagorça]

President	Josep Soldevila (CiU)
Vicepresident primer	Salvador Puig (CiU)
Vicepresident segon	Miquel Verdeny (CiU)
Vicepresident tercer	F. Xavier Bada (CiU)

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Constantí Aranda Farrero, Francesc X. Bada Amatller, Enric Corona Pol, Nicanor Compte Castells, Joan Cuñe Novau, Josep Durany Galera, Antoni Palau Casal, Xavier Pont Jordana, Salvador Puig Aloy, Josep Soldevila Tartera, Teresa Soler Giol, Miquel Verdeny Tohà, Josep Vila Chauri

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Víctor Orrit Ambrosio, Narcís Balagué Bosch, Antoni Tolo Cierco, Josep Enseñat Martínez, Josep M. Dalmau Gil

Partit Popular

Julián Rosell Oliva [a causa del recurs presentat per l'Agrupació d'Independents d'Isona i Conca Dellà el Partit Popular deixa de tenir representació al consell i la seua acta passa a l'esmentada agrupació d'electors]

Agrupació d'Electors d'Isona i Conca Dellà

Agustí Graell i Comet [des del 19-11-1991]

President	Josep Soldevila (CiU)
Vicepresident primer	Salvador Puig (CiU)
Vicepresident segon	Xavier Pont (CiU)

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Martín Cardona Rocafort, Joan Comenje Riba, Enric Corona Pol, Joan Cuñe Novau, Agustí Graell Comet, Ramon Molina Ramírez [renuncia a l'acta abans de prendre possessió i és substituït per Joan Comenge Riba], Carles Montanuy Baró, Antoni Palau Casals, Salvador Puig Aloy, Josep M. Roca Canal, Josep Soldevila Tartera, Josep M. Solé Santaolalla, Josep Vila Chauri, Josep M. Vives Coloma

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Jaume Altisent Buira, Francisco Bermejo Buil, M. Montserrat Cuberes Corts, Josep Enseñat Martínez, Margarita Lladós Sala, Josep Manuel Subirà Blanc

President	Josep Soldevila (CiU)
Vicepresident primer	Salvador Puig (CiU)
Vicepresident segon	Agustí Graell (CiU)
Vicepresident tercer	Josep M. Solé (CiU)
Vicepresident quart	Joan Comenge (CiU)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Josep M. Bertran Español, Martín Cardona Rocafort, Joan Comenje Riba, Josep Durany Galera, Jordi Elies Fàbrega [causa baixa el 07-08-2002], Ferran Fuertes Guiro, Agustí Graell Comet, Jordi Languil Badia, Josep Ramon Lloret Loan, Carles Montanuy Baró [substituït des del 02-08-2001 per Constantí Aranda Farrero], Salvador Puig Aloy, Julián Rosell Oliva [substituït des del 07-08-2002 per Jordi Serra Bardella], Josep Santandreu Gaset

PSC-Progrés Municipal de Catalunya

Narcís Balagué Bosch, Jordi Balust López, Montserrat Cuberes Corts, Víctor Orrit Ambrosio

Esquerra Republicana de Catalunya

Josep M. Ardanuy Tarrat

Gent Convergent pel Municipi de Tremp

Josep M. Solé Santaolalla [substituït des del 24-11-1999 per Miquel Verdeny Tohà]

President	Agustí Graell (CiU)
Vicepresident	Salvador Puig (CiU)

El Pallars Sobirà

Legislatura 1983-1987

Victorià Jubany Lladós (Alins), Ignasi Castellarnau Garcés (Alins), Sebastià Bochaca Borrut (Alt Àneu), Josep Serra Solé (Alt Àneu), Josep M. Semino Dòria (Baix Pallars), Agustí Font Capdevila (Baix Pallars), Joan M. Sesto Trabbatoni (Espot), Jaume Sebastià Sebastià (Espot) [substituït per Ramon Boneta Pujol des del 8 de febrer de 1984], Ferran Rella Foro (Esterri d'Àneu), Joan Civat Diu (Esterri d'Àneu), Josep Orteu Soldevila (Esterri de Cardós), Josep Caminal Blasi (Esterri de Cardós), Javier I. Rodríguez Morín (Farrera), Isidre Caselles Farré (Farrera), Francesc Solé Barra (la Guingueta), Ignasi Bruna Ruf (la Guingueta), Lluís Colomé Llau (Lladorre), Josep Ticó Català (Lladorre), Sebastià Illa Alibes (Llavorsí) [substituït per Manuel Irimia López des de l'1 de març de 1984], Josep Pau Ros (Llavorsí), Josep Messegué Utge (Rialp), Josep M. Galí Vidal (Rialp), Joan Cortina Bullich (Soriguera), Jordi Cortina Carrera (Soriguera), Ferran Rispa Castellarnau (Sort), Llàtzer Sivis Piedrafita (Sort), Antoni Roca Català (Tírvia), M. Josepa Sebastià Canal (Tírvia) [substituïda per Roman Soca Ticó des del 22 de juliol de 1986], Joaquim Arnau Barado (la Vall de Cardós), Salvador Abrié Bochaca (la Vall de Cardós)

President	Ignasi Bruna Ruf	[des del 9 d'agost de 1983]
Vicepresident	Lluís Colomé Llau	[des del 9 de març de 1984]

Legislatura 1987-1988

Josep Cases Calvet (Alins de Vallfarrera), Josep Pallé Ripoll (Alins de Vallfarrera), Sebastià Bochaca Borrut (Alt Àneu), Antoni Ricou Ribó (Alt Àneu), Joan Isús Fierro (Baix Pallars), Ramon Moner Montoliu (Baix Pallars), Enric Isús Farrera (Espot), Jaume Vidal Castellarnau (Espot), Joan Civat Diu (Esterri d'Àneu), Ferran Rella Foro (Esterri d'Àneu), Josep M. Bernaduca Bringué (Esterri de Cardós), Josep M. Orteu Soldevila (Esterri de Cardós), Isidre Caselles Farré (Farrera), Jordi Viñas Barceló (Farrera), Genar Cervós Pedescoll (la Guingueta), Amadeu Mateu Lluís (la Guingueta), Lluís Colomé Llau (Lladorre), Salvador Tomàs Bosch (Lladorre), Jaume Gasset Gallart (Llavorsí), Manuel Irimia López (Llavorsí), Josep M. Galí Vidal (Rialp), Josep Mesegué Utgé (Rialb), Joan Cortina Bullich (Soriguera), Norbert Orobitg Carné (Soriguera), Antoni de Pàdua Tomàs Roca (Sort), Josep Martí Peraire Mansa, Jaume Montané Ros (Tírvia), Antoni Roca Català, Salvador Abrié Bochaca (la Vall de Cardós), Manuel Ticó Piñana (la Vall de Cardós)

President	Joan Civat Diu
Vicepresident	Antoni de Pàdua Tomàs Roca

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Salvador Abrié Buchaca, Genar Cervós Pedescoll, Joan Civat Diu, Lluís Colomé Llau, Jaume Gasset Gallart, Victoriano Jubany Lladós, Antoni Ricou Ribó, Antoni Roca Català, Manuel Ros Garreta

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Josep M. Bringué Giralt, Joan Cortina Bullich, Albert Jerez Ancillo, Ramon Moner Montoliu, Josep M. Orteu Soldevila, Francesc Rafel Rabasa, Ramon Solé Sarrat

Esquerra Republicana de Catalunya

Lluís Pujal Faurat, Josep M. Semino Dòria

Centre Democràtic i Social

Josep Mesegué Utgé

President	Joan Civat (CiU)
Vicepresident	Salvador Puig (CiU)

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Salvador Abrié Buchaca, Josep Ramon Caselles Andorra [els consellers Cervós i Caselles són substituïts des del 25-02-1993 per Lluís Segalàs Sala i Josep Simorra Giró], Joan Civat Diu, Lluís Colomé Llau, Victoriano Jubany Lladós, Agustí López Pla, Gonzalo Jesús Marión Navasa, Jaume Montané Capdevila, Antoni Ricou Ribó, Genaro Cervós Pedescoll [els consellers Cervós i Caselles són substituïts des del 25-02-1993 per Lluís Segalàs Sala i Josep Simorra Giró]

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Sebastià Bochaca Borrut, Magí Melia Palliser [substituït des del 27-01-1994 per Ramon Solé Sarrat], Manel Muñoz Coll, Josep M. Orteu Soldevila, Francesc Rafel Rabasa, David Tarrado Senpau

EIPS

Joan Farrera Granja, Ramon Moner Montoliu

Centre Democràtic i Social

Josep Mesegué Utgé

President	Agustí López (CiU)
Vicepresident 1r	Joan Civat (CiU)
Vicepresident 2n	Gonzalo Marión (CiU)

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Salvador Abrié Bochaca, Josep Bringué Carboné, Josep Lluís Cases Isus, Joan Civat Diu, Lluís Colomé Llau, Carles Isus Castellarnau, Agustí López Pla, Joan Marco Vidal, Manuel Marqués Espot, Josep Mesegué Utgé, Jaume Montaner Capdevila, Antoni Ricou Ribó, Lluís Segalàs Sala

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Llorenç Decastellarnau Casimiro, Joaquim Llena Cortina, Manel Muñoz Coll, Josep M. Orteu Soldevila, Rosa Maria Riba Puig, Xavier Ribera Jordana

President	Agustí López (CiU)
Vicepresident primer	Lluís Segalàs (CiU)
Vicepresident segon	Joan Civat (CiU)
Vicepresident tercer	Jaume Montaner (CiU)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Xavier Bigorda Escales, Josep Lluís Cases Isus, Joan Civat Diu, Lluís Colomé Llau, Carles L. Isus Castellarnau, Agustí López Pla, Joan Marco Vidal, Josep Mesegué Utgé [substituït des del 05-07-2001 per Francesc Bertran Chavalí], Rosa M. Pla Boixareu, Antoni Ricou Ribó

Unitat Progressista del Pallars

Joan Farrera Granja, Joaquim Llena Cortina [substituït des del 05-07-2001 per Núria Comes Pon], Manuel Muñoz Coll, Josep M. Orteu Soldevila, Joan C. Rabaneda Caselles, Javier Ribera Jordana, Olga Soler Pujol, David Tarrado Senpau

Partit Popular

Agustí Perot Llimiñana

President	Agustí López (CiU)
	Carles L. Isus (CiU) [des del 10-01-2001]
Vicepresident primer	Carles L. Isus (CiU)
Vicepresident segon	Antoni Ricou (CiU)
Vicepresident tercer	Lluís Colomé (CiU)

La Segarra

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Isidre Bergadà Durán, Francesc Boireu Rovira, Salvador Bordes Balcells, Bonaventura Condal Farré [és substituït el 1989 per Neus Molins Vilaseca], Magí Coscollola Andreu [és substituït el 1989 per Joan Vidal Bosch], Joan Joanola Molist [és substituït el 1989 per Vicenç Segura Alcobé], Jaume Miralles Tarruella, Pelegrí Morera Tugues, M. Isabel Pérez Monreal, Ramon Pintó Rosich, Ramon Enric Pintó Vilella, Jaume Raich Molins, Josep Riart Botines, Xavier Ribera Oliva, Antoni Rius Pola, Joan Salat Tarrats, Ramon Trullols Bergadà, Felip Vedes Solà

Esquerra Republicana de Catalunya

Armand Forcat Morros

President	Joan Salat (CiU)
Vicepresident primer	Pelegrí Morera (CiU)
Vicepresident segon	Salvador Bordes (CiU)
Vicepresident tercer	Magí Coscollola (CiU)

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Francesca Balcells Tarruella [no es possessiona del càrrec i és substituïda per Maribel Pérez Monreal], Isidre Bergadà Durán, Salvador Bordes Balcells, Francesc Buireu Rovira, Ramon Codina Zaldo, Josep Freixes Junyent, Enric Gras Sáenz, Jaume Llobet Maja, Francesc Xavier Marimon Sabaté, Neus Molins Vilaseca, Pelegrí Morera Tugues, Ramon Enric Pintó Vilella, Antoni Rius Pola, Joan Salat Tarrats, Antoni Vidal Rosell, Antoni Xuclà Comas

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Jaume Escolà Solà, Jaume Niubó Solà

Partit Popular

Ramon Sisquella Roselló

President	Joan Salat (CiU)
Vicepresident primer	Francesc Xavier Marimon (CiU)
Vicepresident segon	Pelegrí Morera (CiU)
Vicepresident tercer	Neus Molins (CiU)
Vicepresident quart	Antoni Xuclà (CiU)

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Ramon Balsells Sala, Isidre Bergadà Durán, Salvador Bordes Balcells, Francesc Buireu Rovira, Ramon Codina Zaldo, Josep Feixas Junyent, Antoni Ferrer Farré, Josep Gabarró Marcè, Joan Òscar García Vidal, Joan Martorell Martorell, Josep M.Riu Sánchez, Antoni Rius Pola, Vicenç Segura Alcobé, Antoni Vidal Rosell

Partit Popular

Josep Pont Mercè, Ramon Sisquella Roselló

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Joan Botet Raich

Esquerra Republicana de Catalunya

Josep Cosconera Carabasa

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Jaume Escolà Solà

President	Francesc Buireu (CiU)
Vicepresident primer	Salvador Bordes (CiU)
Vicepresident segon	Ramon Balcells (CiU)
Vicepresident tercer	Ramon Codina (CiU)
Vicepresident quart	Isidre Bergadà (CiU)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Isidre Bergadà Duran [és substituït el 2001 per Ramon Vives Brils], Salvador Bordes Balcells, Francesc Buireu Rovira, Ramon Castells Giribets [és substituït el 2001 per Ramon Castells Giribets], Ramon Codina Zaldo [és substituït el 2001 per Josep Freixas Junyent], M. Blanca Cuñé Sala, Josep Gendré Farré, Miquel Marsol Parramon, Josep M. Ubach Molins, M. Mercè Valls Querol, Antoni Vidal Rosell [és substituït el 2001 per Ramon Trullols Bergadà]

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Josep Ortiz Bernaus, Marcelino Roca Ibáñez

Esquerra Republicana de Catalunya

Ramon Castelló Farré [és substituït el 2001 per Narcís Cisquella Ribalta], Josep Cosconera Carabasa

Partit Popular

Hermenegildo Colom Fontanellas, Ramon Sisquella Roselló

Partit dels Socialistes de Catalunya - Progrés Municipal de Catalunya

Antoni Morros Grau, Jaume Niubó Solà

President	Francesc Buireu (CiU)
Vicepresident primer	Salvador Bordes (CiU)
Vicepresident segon	Maria Mercè Valls (CiU)
Vicepresident tercer	Ramon Codina (CiU)
Vicepresident quart	Isidre Bergadà (CiU)

El Segrià

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Manuel Agustí Domènech, Joaquim Arrufat Benito, Simó Bardají Miranda, Pere Català Laforga, Josep M. Cubells Puig, Josep A. Escuer Zoriguel, Núria Esteve Gómez, Emili Girabert Bosch, Alfred González Pujol, Hipòlit Guiu Massot [causa baixa arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca del Pla d'Urgell], Jordi Joan Marimon Sarrà, Antoni Monclús Prim, Jaume Nadal Aloy, Jaume Manel Oronich Miravet, Josep M. Prim Prim, Felip Roure Blasi, Francesc Teixidó Ibars, Robert Vila Grau

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Jaume Castelló Jaimejuán, Francisco Cortasa Monlau, Francesc Esteve Palau, Ramon Larrégula Mayench [substituït per Teresa Riba Prunera des del 10-04-1990], Jaume Magre Servet, Santiago Mas Camí, Emili Masot Cortadelles, Francesc Montagut Nebot, Josep Moran Badia [des del 27-07-1988. Acta guanyada arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca del Pla d'Urgell], Teresa Novell Rami, M. del Carme Pardo Mestre, Joan Josep Roure Girón, Josep M. Vicente Abanades [substituït per Joan Saló Ibars des de l'11-04-1989], Francesc Vilasetrú Aresté

Aliança Popular

Antoni Fó Bellí, Ramon Gallart Mesalles

President	Jaume Manuel Oronich (CiU)	
	Jordi Joan Marimón (CiU)	[des de l'01-02-1990]
Vicepresident primer	Jordi Joan Marimón (CiU)	
Vicepresident segon	Francesc Teixidó (CiU)	
Vicepresident tercer	Josep M. Cubells (CiU)	

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Domènec Ballesté Serle, Simó Bardají Miranda, M. Lourdes Bea Ballester, Baltasar Biosca Falguera, Antoni Chico Purroy, Josep M. Cubells Puig, Josep A. Escuer Zoriguel, Núria Esteve Gómez, Antoni Fó Bellí, Emili Giribet Bosch, Ricard Lozano Flores, Josep Lluís Prim Calzada, Antoni Roure Vila, Francesc Teixidó Ibars, Josep M.Torrelles Juvillà, Robert Vila Grau

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Hortènsia Alonso Veiga, Sebastià Barranco Tomàs, Josep M. Batlle Farran, Francesc Caballero García, Enric Colom Sandiumenge, Josep M. Companys Insa, Francisco Cortasa Monlau, Antonio José Escarp Tomàs, Francesc Xavier García Pellejero, Ramon Larrégula Mayench, Jaume Llovera Mota [substituït per Jaume Esteve Sarrat des de l'11-07-1994], Emili Masot Cortadelles, Alexandre Mir Fó, Joan Saló Ibars, Miquel Tomàs Tomàs

Partit Popular

Ramon Gallart Mesalles, Ramon Mangues Alòs

President	Francesc Teixidó (CiU)
Vicepresident primer	Ramon Gallart (PP)
Vicepresident segon	Josep M. Cubells (CiU)
Vicepresident tercer	Robert Vilà (CiU)

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Domènec Ballesté Serle, Simó Bardají Miranda, Pere Català Laforga, Josep M. Cubells Puig [substituït per Rosa M. Casterlenas Sancho des del 27-04-1999], Antoni Fó Bellí, Josep M. Maench Biela, Josep Mariné Guardiola, Ramon Martí Porqueres, Josep Morreres Sarroca, Ramon Pascual Albillo, Josep M. Pelegrí Aixut, Maria Peribáñez Casanovas, Antoni Roure Vila [substituït per Robert Vilà Grau des del 25-02-1997], Gerard Serra Martínez, Francesc Teixidó Ibars, Josep M. Torrelles Juvillà, Jaume Vilella Motlló

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Sebastià Barranco Tomàs, Pilar Castillo Elies, Enric Colom Sandiumenge, Ramon Comes Bobet, Antonio José Escarp Tomàs, Jaume Esteve Serrat, Jordi Jiménez Horcajadas [substituït per Alexandre Mir Fo des del 22-12-1998], Alícia Masip Villanueva, Emili Masot Cortadellas, Jeroni Prats Castán, Miquel Tomàs Tomàs

Partit Popular

Jaime Izcara Hernández, M. Dolores López Aguilar, Ramon Mangues Alòs

Esquerra Republicana de Catalunya

Josep Eduard Castells Gòdia, Francesc Xavier Sàez Bellobí [substituït per Gabriel Pena Remolà des del 25-02-1997]

President	Francesc Teixidó (CiU)
Vicepresident primer	Antoni Fo (CiU)
Vicepresident segon	Josep M. Pelegrí (CiU)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Simó Bardají Miranda, Josep M. Biel Gabernet, Pau Cabré Roure, Josep Cardet Peiró, Ginés A. Casanovas Jover, Antoni Fo Bellí, Josep Ramon Ibarz Gilart, Josep Mariné Guardiola, Ramon Martí Porqueres, Josep Lluís Prim Calzada, Josep Rubio Florensa, Francesc Semis Llovet, Gerard Serra Martínez, Juli-Albert Tarruella Burgués, Francesc Teixidó Ibars, Josep M. Torrelles Juvillà

Partit dels Socialistes de Catalunya-Progrés Municipal de Catalunya

Fernando Bieto Latorre, Pilar Castillo Elies, Enric Colom Sandiumenge [substituït per Emmanuelle Samper Ortiz des del 25-02-2003], Lorenzo Domingo Flix, Núria Esteve Gómez, Faust Antoni Guardia Badia, Alícia Masip Villanueva, Emili Masot Cortadelles, Ricard Pons Picó, Francisco José de Sárraga Mateo, Miguel Tomàs Tomàs, Luis Pablo Torres Ruiz

Partit Popular

Àngel Cinca Domingo, Ramon Gallart Mesalles, José Manuel Pardos Hernandos

Esquerra Republicana de Catalunya

Fidel Mitjaneta Pons, Andreu Carles Vega Castellví

President	Francesc Teixidó (CiU)
Vicepresident primer	Josep Lluís Prim (PP)
Vicepresident segon	Genís A. Casanovas (CiU)
Vicepresident tercer	Gerard Serra (CiU)
Vicepresident quart	Àngel Cinca (CiU)

El Solsonès

Legislatura 1983-1987

Domènec Casafont Tó (Castellar de la Ribera), Marià Pujantell Salas (Castellar de la Ribera), Josep M. Bajona Mascaró (Clariana de Cardener), Mercè Fons Solé (Clariana de Cardener), Joan Serra Vila (Guixers), Ramon Riu Santamaria (Guixers), Jordi Riu Muntada (la Coma i la Pedra), Manuel Rodríguez Moreno (la Coma i la Pedra), Joan Vilà Cantó (Lladurs), Francesc Rovira Corominas (Lladurs), Juli Jesús Esteban Sanz (Llobera), Josep Collell Solé (Llobera), Ramon Clotet Vilalta (Navès), Josep Tristany Miramunt (Navès), Andreu Alet Espuga (Odèn), Florenci Serra Riba (Odèn), Ricard Tarrés Cuadrench (Olius), Ramon Sala Argerich (Olius), Josep Viladrich Vilanova (Pinell), Josep Torrent Riba (Pinell), Pere Vilalta Capsada (Pinós), Artur Plana Vilardell (Pinós), Josep M. Montraveta Montraveta (Riner), Joan Sunyer Bonsfills (Riner), Josep Amills Comellas (Sant Llorenç de Morunys), Josep Rovira Casajuana (Sant Llorenç de Morunys), Ramon Llumà Guitart (Solsona), F. Xavier Ballabriga Cases (Solsona)

President	Ramon Llumà

Legislatura 1987-1988

Josep M. Sala Llorach (Castellar de la Ribera), Marià Pujantell Salas (Castellar de la Ribera), Joan Rovira Penina (Clariana de Cardener), Rosa Barcons Grifell (Clariana de Cardener), Joan Serra Caball (Guixers), Joan Colell Solé (Guixers), Manuel Rodríguez Moreno (la Coma i la Pedra), Àngel Canal Costa (la Coma i la Pedra), Joan Vilà Cantó (Lladurs), Francesc Rovira Corominas (Lladurs), Joan Molins Farré (Llobera), Juli Jesús Esteban Sanz (Llobera), Ramon Clotet Vilalta (Navès), Josep Tristany Miramunt (Navès), Rosa Ramellat Ortonoves (Odèn), Andreu Alet Espuga (Odèn), Ramon Valls Culell (Olius), Josep M. Reig d'Areny-Plandolit (Olius), Josep Viladrich Vilanova (Pinell), Felip Torrent Riba (Pinell), Pere Vilalta Capsada (Pinós), Miquel Oliva Bonsfills (Pinós), Miquel Feixas Morros (Riner), Josep M. Montraveta Montraveta (Riner), Josep Rovira Casajuana (Sant Llorenç de Morunys), Jaume Torrebadella Ollé (Sant Llorenç de Morunys), Francesc Xavier Ballabriga Cases (Solsona), Ramon Llumà Guitart (Solsona

President Ramon Llumà (CiU)

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Andreu Alet Espuga, Francesc Xavier Ballabriga Cases, Ramon Clotet Vilalta, Miquel Freixa Morros, Ramon Llumà Guitart, Joan Molins Farré, Manuel Rodríguez Moreno, Josep Rovira Casajoana, Francesc Rovira Corominas, Joan Rovira Penina, Josep M. Sala Llorach, Joan Serra Caball, Joan Serra Vila, Ramon Valls Culell, Josep Viladrich Vilanova, Pere Vilalta Capsada

Aliança Popular

Josep Bajona Anglarill, José Bernadó Travesset

Esquerra Republicana de Catalunya

Josep Vilaseca Solé

President Ramon Llumà (CiU)

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Andreu Alet Espuga, Albert Bajona Mascaró, Francesc Xavier Ballabriga Cases, Josep Canals Pujol, Antoni Casas Besora, Ramon Clotet Vilalta, Josep Farré Barrera, Ramon Llumà Guitart, Joan Molins Farré, Francesc Rovira Corominas, Josep M. Sala Llorach, Joaquim Santaeulària Masanès, Joan Serra Caball, Jaume Torrebadella Ollé, Josep Viladrich Vilanova

Partit Popular

Jaume Viladrich Ros, Xavier Ballarà Feliu

Unió Municipal del Solsonès

Llorenç Graus Company, Ramon Valls Culell

President Ramon Llumà (CiU)
Vicepresident primer F. Xavier Ballabriga (CiU)
Vicepresident segon Joan Serra (CiU)

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Andreu Alet Espuga, Francesc Xavier Ballabriga Cases, Josep Canals Pujol, Antoni Casas Besora, Marià Chaure Valls, Ramon Clotet Vilalta, Jordi Estany Bringues, Llorenç Graus Company, Celestí Miravete Almela, Joan

Molins Farré, Albert Muntada Mosella, Pere Ribera Rafart, Francesc Rovira Corominas, Joaquim Santaeulària Masanès, Joan Serra Caball, Jordi Sunyer Pla, Marià Torra Montraveta, Joan Vilar Barrera

Partit Popular

Jaume Cardona Pensi

President	Francesc Xavier Ballabriga (CiU)
Vicepresident primer	Joan Serra (CiU)
Vicepresident segon	Ramon Clotet (CiU)
Vicepresident tercer	Llorenç Graus (CiU)

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Andreu Alet Espuga, Albert Bajona Mascaró, Joan Caelles Riera, Josep Canals Pujol, Mariano Chaure Vallas, Lluís Civit Campabadal, Ramon Clotet Vilalta, Ramon Costa Orrit, Ramon Sala Argerich, Joan Serra Caball, Sílvia Sunyer Cantons, Francesc Torra Jounou, Marià Torra Montraveta

Federació d'Independents de Catalunya

Joan Angrill Balletbó, Josep Cuadros Vilà, Pere Garriga Ramells

Esquerra Republicana de Catalunya

Jaume Porredon Vidal

Independents per Sant Llorenç de Morunys

Josep Rovira Casajuana

Partit Popular

Javier Ballara Feliu

President	Joan Serra (CiU))
Vicepresident primer	Ramon Clotet (CiU)
Vicepresident segon	Josep Canals (CiU)
Vicepresident tercer	Andreu Alet (CiU)

L'Urgell

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Jaume Aligué Escudé, Jordi Arrufat Reñé, Josep M. Bernat Canudes, Joan Borges Ayats, Jaume Ferrer Macià, Josep Huguet Herbera, Josep March Minguell, Josep Pedro Camps, Salvador Pedrós Marsà, Josep Pont Sans, M. Eulàlia Solsona Costa, Francesc Vidal Teixidor

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

José Bobet Boixadera [causa baixa el 09-02-1989], Josep Moncusí Martorell [causa baixa el 27-09-1989], Sebastià Timoneda Morera

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Joan Amézaga Solé, Josep Bergadà Minguella, Juan Moreno Cabello

Independents per a Tàrrega i Agregats

Delfí Robinat Elías

Esquerra Republicana de Catalunya

Josep Cots Cos [des del 27-08-1988. Acta guanyada arran la nova distribució d'actes deguda a la creació de la nova comarca del Pla d'Urgell]

President	Jaume Aligué (CiU)

Vicepresident primer Josep Huguet (CiU)

Legislatura 1991-1995

Convergència i Unió

Jaume Aligué Escudé, Jordi Arrufat Reñé, Gabriel Balcells Xuriach, Josep Ramon Bellet Merino, Josep Boret Solé, Manuel Ferrer Profitós, Jaume Ferrer Macià, Josep Folch Cristobal, Wifred Nomen Fabregat, Josep Pedro Camps, Ramir Pons Noro, Mariano Salvador Ferrer, Florentí Sans Alemany, M. Eulàlia Solsona Costa, Francesc Vidal Teixidor

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

M. Mercè Bacardí Niubó, Josep Borda Ortiz [substituït des del 04-08-1992 per Lluïsa Bello Porta, que és substituïda des del 22-06-1994 per Carles Pijuan Utgés], Manuel Galcerán Ros

Agrupació d'Independents Nacionalistes i Progressistes

Magí Escalé Claramunt [substituït des del 14-10-1992 per Jordi Farré Regada]

President Jaume Aligué (CiU)
Vicepresident primer Gabriel Balcells (CiU)

Legislatura 1995-1999

Convergència i Unió

Josep Ramon Bellet Merino [substituït des del 17-12-1998 per Pilar Jové Bacardí], Josep M. Casals Grescó, Jaume Ferrer Macià [substituït des del 17-07-1998 per Josep Bobet Solé], Manuel Ferrer Profitós, M. Teresa Freixes Mora, Pere Grau Boldú, Jofre Nomen Fabregat, Josep Pedró Camps, Maria Salvadó Farré, Jordi Serés Aguilar, M. Eulàlia Solsona Costa, Francesc Vidal Teixidó

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Silveri Caro Cabrera, Manuel Galcerán Ros, Jaume Pallàs Carbonell

Partit Popular

Carles Pijuan Utgés, Antoni Ribalta Secanell

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Joan Eroles Samarra [substituït des del 09-10-1997 per Anna M. Morera Casacuberta]

Esquerra Republicana de Catalunya

Jordi Padullés Serra [substituït des del 31-07-1997 per David Poca Gaya]

President Pere Grau (CiU)
Vicepresident primer Jaume Ferrer (CiU)
Josep M. Casals (CiU) [des del 1998]

Legislatura 1999-2003

Convergència i Unió

Francesc Xavier Berenguer Pallàs, Josep M. Casals Grescó, Joan Eroles Samarra, M. Teresa Freixes Mora, Pau Graño Vidal, Pere Grau Boldú [substituït des del 28-02-2002 per Josep M. Vives Vime], Rosa M. Mora Valls, Anna M. Morera Casacuberta, Carles Pascual Pascual, Josep M. Pedro Balagueró, Jordi Serés Aguilar, M. Eulàlia Solsona Costa [substituïda des del 22-05-2000 per Florentí Sans Alemany], Encarna Tillo Homs

Partit dels Socialistes de Catalunya-Progrés Municipal de Catalunya

Jordi Escolà Duran, Manuel Galcerán Ros, Àngel Jubete Comenge

Agrupació d'Independents Progressistes i Nacionalistes

Joan Amézaga Solé [substituït des de l'11-11-2000 per Núria Robert Ferrer, que és substituïda des de l'11-11-2001 per Ramon Ramon Galceran, que és substituït des del 23-12-2002 per Miquel A. Mingote Cebollada]

Esquerra Republicana de Catalunya

Josep R. Campanera Alcázar

Partit Popular

Antoni Ribalta Secanell

President Pere Grau (CiU)
Rosa M. Mora (CiU)

La Val d'Aran

Legislatura 1983-1987

Jaime Geli Nogueró (Alt Aran), José Antonio Rufaste Tersa (Alt Aran), Juan José Cortés Abella (Arres), Manuel Luis Castet Toló (Arres), Dídac Toldrà Rodon (Bausen), Eugenio Ochoa de Alda Rodriguez (Bausen), Ana M. Tomás Palomeras (Es Bòrdes), Antoni Deó Cabau (Es Bòrdes), Hipólito Cruces Socasau (Bossòst), Antoni Sanglada Barés (Bossòst), Ninfa Carabias Escots (Canejan), Juan Sanmartín Escots (Canejan), Josep Lluís Boya González (Lés), M. Pilar Busquet Medan (Lés), Juan Nart García (Vielha e Mijaran), Rufino Martínez Cau (Vielha e Mijaran), Francisco Castet Condó (Vilamòs), José Antonio Sala Castet (Vilamòs)

President Juan Nart García

Legislatura 1987-1988

Juan José Cortés Abella (Arres), Manuel Luis Castet Toló (Arres), Dídac Toldrà Rodon (Bausen), Eugenio Ochoa de Alda Rodriguez (Bausen), Francisco Medán Juanmartí (Es Bòrdes), Luis Bernadets Puyol (Es Bòrdes), Hipólito Cruces Socasau (Bossòst), Antoni Sanglada Barés (Bossòst), Ninfa Carabias Escots (Canejan), Caslos Farré Oset (Canejan), Felipe Ané Brito (Lés), Emilio Medan Ané (Lés), José Arribas Delseny (Naut Aran), Francisco Delgado Hernández (Naut Aran), Alberto Solá Castel (Vielha e Mijaran), Josep Calbetó Giménez (Vielha e Mijaran), Francisco Castet Condó (Vilamòs), Marcelo Castet Busquet (Vilamòs)

President Hipólito Cruces

Legislatura 1988-1991

Convergència i Unió

Josep Arribas Delseny, Josep Batista Saura, Josep Lluís Boya González, Josep Calbetó Giménez, Francesc Castet Condo, Josep A. Landa Peremiguel, Francesc Medan Juanmartí, Jesús Rodríguez Martínez, Amparo Serrano Iglesias, Albert Solà Castell

Unitat d'Aran - Partit Nacionaliste Aranés

No designa candidats per ocupar els escons que li corresponen.

President Josep Calbetó Giménez (CiU)

Legislatura 1991-1995

Terçó d'Arties e Garòs

Jesús Rodríguez Martínez (Coalició Aranesa-CiU), Rafael Sanmartí Álvarez (Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó de Castièro

Josep Calbetó Giménez (Coalició Aranesa-CiU), Amparo Serrano Iglesias (Coalició Aranesa-CiU), Albert Solà Castel (Coalició Aranesa-CiU)

Josefa Caubet Delseny (Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó d'Irissa

Francesc Medan Juanmartí (Coalició Aranesa-CiU)

Terçó de Marcatosa

Santiago Vidal Ordóñez (Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó de Pujoló

Víctor León Plana (Coalició Aranesa-CiU), Jaime Geli Noguer (Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó de Quatre Lòcs

Emili Medan Ané (Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès), Miguel Almansa Calzado (Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès), M. Pilar Busquets Medan (Coalició Aranesa-CiU)

Síndica M. Pilar Busquets (Coalició Aranesa-CiU)
Amparo Serrano (Coalició Aranesa-CiU) [des del 1993]

Legislatura 1995-1999

Terçó d'Arties e Garòs

Jesús Rodríguez Martínez (CDA-Partit Nacionalista Aranès), Casimiro Jaquet García (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó de Castièro

Amparo Serrano Iglesias (Unión Democrática Aranesa), Josep Calbetó Giménez (Unión Democrática Aranesa), Josefa Caubet Delseny (Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès), Carlos Barrera Sánchez (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó d'Irissa

Francesc Medan Juanmartí (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó de Marcatosa

Santiago Vidal Ordóñez (Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó de Pujoló

Víctor León Plana (CDA-Partit Nacionalista Aranès), Juan Batalla Espot (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó de Quatre Lòcs

Emilio Medan Ané (Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès), Miguel Almansa Calzado (Unitat d'Aran-Partit Nacionalista Aranès), Jaime Amiell Baró (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

Síndic Carlos Barrera (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

Legislatura 1999-2003

Terçó d'Arties e Garòs

Jesús Rodríguez Martínez (CDA-Partit Nacionalista Aranès), Miguel Barra Daunes (Partit Renovador Arties-Garòs)

Terçó de Castièro

Carlos Barrera Sánchez (CDA-Partit Nacionalista Aranès), Francisco Vidal Verges (CDA-Partit Nacionalista Aranès), Juan Riu Llonch (PSC-Progrés Municipal de Catalunya-Unitat d'Aran-Gent d'Aran), Josep Calbetó Giménez (Unión Popular Aranesa)

Terçó d'Irissa

Francesc Medan Juanmartí (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó de Marcatosa

Juan Estévez Sans (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó de Pujoló

Víctor León Plana (CDA-Partit Nacionalista Aranès), Jaime Amiell Baró (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

Terçó de Quatre Lòcs

José Luis Boya González (CDA-Partit Nacionalista Aranès), Mercedes Delaurens Deó (CDA-Partit Nacionalista Aranès), Emilio Medan Ané (PSC-Progrés Municipal de Catalunya-Unitat d'Aran-Gent d'Aran)

Síndic Carlos Barrera (CDA-Partit Nacionalista Aranès)

AJUNTAMENT DE LLEIDA

1979-1983 (Eleccions de 03-04-1979)

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Antoni Siurana Zaragoza, Jaume Magre Servet, Miquel L. Juli Guardiola, Ramon Ramos Álvarez, Francesc Joan Villanueva Margalef, Antoni Ballesté Duran, Francesc Craviotto Blanco [renuncia a l'acta el 30 de maig de 1980 i és substituït del del 27 de juny per Xavier Montagut Esquerda], Francesc Solana Fortuño, Josep E. Bonet Cendrós

Centristes de Catalunya (CC-UCD)

Alfons Porta Vilalta, Joan Queralt Fortuny, Jaume Vilella Motlló, Josep Lluís González Mínguez [renuncia a l'acta el 26 de març de 1982 i és substituït des del 23 d'abril per M. Teresa Menal Casanova], Félix Boté Trillo, Pere Farrús Estrada, Enrique Rodríguez Ruiz, Josep Selvas Miravitllas

Partit Socialista Unificat de Catalunya

Magda Ballester Sirvent, Ventura Margó Vives, Antonio Cantano Palma, Francisco Módol Iglesias, Joan Granado Martín [dimiteix i és substituït el 19 de setembre de 1980 per Felip Rull Fernández, el qual fou substituït per Ángel Izquierdo García des del 26 de març de 1982 en donar-se de baixa del PSUC]

Convergència i Unió

Josep A. Duran Lleida [renuncia a l'acta el 30 de juliol de 1980 i és substituït des del 19 de setembre per Joan Domingo Farré], Josep M. Tamarit Viles, Maria Rúbies Garrofé [renuncia a l'acta el 30 de gener de 1981 i és substituït des del 27 de març per Josep Montardit Estruch]

Esquerra Republicana de Catalunya

Albert Vives Iglesias, Jaume Auqué Palau

Alcalde	Antoni Siurana (PSC)
1r tinent d'alcalde	Jaume Magre (PSC)
2n tinent d'alcalde	Magda Ballester (PSUC)
3r tinent d'alcalde	Josep A. Duran (CiU)
4t tinent d'alcalde	Albert Vives (ERC)
5è tinent d'alcalde	Miquel L. Juli (PSC)
6è tinent d'alcalde	Joan Granado (PSUC)

1983-1987 (Eleccions de 08-05-1983)

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Antoni Siurana Zaragoza, Jaume Magre Servet, Francesc Solana Fortuño [després de la seva mort, és subsituït el 20 de setembre de 1985 per Antoni Bonet Bonet], Francesc Joan Villanueva Margalef, Antoni Arbonés Viñes [renuncia a l'acta i és substituït des del 15 de febrer de 1985 per Francesc Macarro Fernández], Maria Burgués Bargués, Josep Enric Bonet Cendrós, Xavier Pomés Abella [Renuncia a l'acta i és substituït des del 28 de febrer de 1986 per Pere Yuguero Espinet], Xavier Montagut Esquerda, Maria del Carme Pardo Mestres, Joan Granados Martín, Juan Antonio García Sereno, Emilia Cobo de Lara [renuncia a l'acta del 21 de setembre de 1984 i és

substituït des del 26 d'octubre per Manuel Rosell Magrí], Francesc Caballero García, Juan Manuel Vicente Abanades, Vicenç Ximénez Carulla, Lluís Pere Alonso Ballester

Convergència i Unió

Guillem Sáez Aragonés, Josep M. Tamarit Viles [renuncia a l'acta i és substituït des del 21 de març de 1986 per Jaume Pasto Sanuy], Jaume Culleré Calvís, Joan Domingo Farré, Àngel Arqués Escarp

Aliança Popular - Partit Demòcrata Popular - Unió Liberal

Carlos Gómez Estopiñán, Marta Roigé Mostany, Juan José Ramón Gómez, Ignacio Clavera Emperador, Juan José Chavarri Martín

Alcalde Antoni Siurana (PSC)

1987-1991 (Eleccions de 10-06-1987)

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Antoni Siurana Zaragoza, Jaume Magre Servet, Francesc Joan Villanueva Margalef, Xavier Montagut Esquerda, Juan Manuel Vicente Abanades [renuncia a l'acta i és substituït des del 31 de març de 1989 per Lluís Pere Alonso Ballester], Maria Burgués Bargués, Sebastià Barranco Tomàs, Vicenç Ximénez Carulla, Maria del Carme Pardo Mestres, Pilar Nadal Reimat, Bernabé Hernández Portero, Casimir Vila Barrio

Convergència i Unió

Jaume Manuel Oronich Miravet [renuncia a l'acta el 22 de desembre de 1989 i és substituït des del 26 de gener de 1990 per Carme Castelló Gistan], Jordi Marimon Sarrà, Jesús Bartolomé Carrascal, Pere Folguera, Santiago Sindreu Pedragosa, Jordi Castelló Vidal, Teresa Ribes Utgé, Joan Hernández Alonso, Jaume Pastó Sanuy, Manuel Arbonés Gotés, Antoni Chico Purroy

Aliança Popular - Partit Demòcrata Popular - Partit Liberal

Carlos Gómez Estopiñán, Marta Roigé Mostany

Grup Independent Freixes

Francisco Freixes Curiá, José Antorn Piñol

Alcalde Manuel Oronich (CIU)
Antoni Siurana (PSC) [des del 28-04-1989]

1991-1995 (Eleccions de 26-05-1991)

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Antoni Siurana Zaragoza, Maria Burgués Bargués, Jaume Magre Servet, Frederic Vilà Tornos, Sebastià Barranco Tomàs, Lluís Pere Torres Ruiz, Lluís Pere Alonso Ballester, Octavi Miarnau Roca [renuncia a l'acta el 22 de febrer de 1994 i és substituït des del 25 de març per Llorenç Sarra Ballespí], Manuel Rosell Magrí, Bernabé Hernández Portero, Pilar Nadal Reimat, Pere Yuguero Espinet, Jordi Jiménez Horcajadas, Maria del Carme Pueyo Grasa [renuncia a l'acta el 29 d'octubre de 1992 i és substituïda des del 25 de març de 1993 per Verònica Martínez París], Vicenç Ximénez Carulla, Francesc Caballero García, Hortènsia Alonso Veiga

Convergència i Unió

Josep Varela Serra, Joan A. Carrera, Ernest Pérez Lladós, Immaculada Qui Fontanals, Miquel Padilla Díaz, Manuel Martín Julià, Antoni Chico Purroy, Josep M. Pelegrí Aixut

Partit Popular

Jaume Barnola Serra, Pilar Arnalot Muntó

Alcalde Antoni Siurana (PSC)

1995-1999 (Eleccions de 28-05-1995)

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Antoni Siurana Zaragoza, Maria Burgués Bargués, Lluís Pere Torres Ruiz, Sebastià Barranco Tomàs, Lluís Pere Alonso Ballester, Pilar Nadal Reimat, Agnès Pardell Veà, Antoni Llevot Lloret, Bernabé Hernández Portero, Manuel Rosell Magrí, Pilar Castillo Elies, Pere Yuguero Espinet, Jordi Jiménez

Convergència i Unió

Josep Varela Serra, Manuel Martín Julià, Marta Alòs López, Miquel Padilla Díaz, Jaume Vilella Motlló, Antoni Chico Purroy, Josep M. Pelegrí Aixut

Partit Popular

Pilar Arnalot Muntó, Antonio Aigé Sánchez, M. Dolores López Aguilar, Joan Barios Ortiz, Lorenzo Echarri

Iniciativa per Catalunya

Francesc Pané Sans

Esquerra Republicana de Catalunya

F. Xavier Sáez Bellobí

Alcalde Antoni Siurana (PSC)

1999-2003 (Eleccions de 13-06-1999)

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)

Antoni Siurana Zaragoza, Maria Burgués Bargués, Lluís Pere Alonso Ballester, Antoni Arbonés Viñes, Lluís Pere Torres Ruiz, Pilar Nadal Reimat, Antoni Llevot Lloret, Francesc de Sàrraga Mateo, Pilar Castillo Elies, Bernabé Hernández Portero, Pere Yuguero Espinet, Joan Terré Boliart, Manuel Rosell Magrí, Josep Montserrat Boneta

Convergència i Unió

Josep Giné Badia, Manuel Martín Julià [mor el 12-05-2000 i és substituït per Marta Alòs López], Miquel Padilla Díaz, Ramon Serramona Peiró, Anna Miranda Torres, Rosa M. Solsona Fages

Partit Popular

Pilar Arnalot Muntó, Antonio Aigé Sánchez, M. Dolores López Aguilar, Enric Montaña Mies

Esquerra Republicana de Catalunya

F. Xavier Sáez Bellobí, Carles Vega Castellví

Iniciativa per Catalunya

Francesc Pané Sans

Alcalde Antoni Siurana (PSC)

ELS GOVERNADORS CIVILS

Ramon Soldevila Tomasa	(1977-1980)
José Martí Martín	(1980-1982)
Antoni Pallarés Sánchez	(1982-1986)
Josep Ignasi Urenda Bariego	(1986-1991)
Jaume Casanovas Escussol	(1991-1993)
Jordi Carbonell Sebarroja	(1993-1996)

ELS SOTSDELEGATS DEL GOVERN

Joan Barios Ortiz	(1996-2004)

ELS DELEGATS DEL GOVERN DE LA GENERALITAT

Josep A. Duran Lleida	(1982)
Jaume Manuel Oronich Mirabet	(1982-1987)
Ramon Maria Esteva de Moner	(1987-1990)
Ramon Companys Sanfeliu	(1990-1992)
Francesc Xavier Marimon Sabaté	(1992)
Francesc Vidal Codina	(1992-1997)
Josep Giné Badia	(1997-1999)
Estanislau Felip Montsonís	(1999-2004)

ELS BISBES DE LES DIÒCESIS LLEIDATANES

A cura de Francesc Closa Salinas

Bisbat de Lleida

Josep Messeguer Costa	1889-1905
Joan Ruano Martín	1905-1914
Josep Miralles Sbert	1914-1927
Manuel Irurita Almandoz	1927-1935
Salvi Huix Miralpeix	1935-1936
Salvador Rial Lloberas	1938 (administrador apostòlic)
Manuel Moll Salord	1938-1943 (administrador apostòlic)
Juan Villar Sanz	1943-1947
Ramon Malla Call	1968-1999
Francesc Ciuraneta Aymí	1999

Bisbat de Solsona

Ramon Riu Cabanas	1895-1901 (administrador apostòlic)
Joan Benlloch Vivó	1901-1906 (administrador apostòlic)
Lluís Amigó Ferrer	1907-1913 (administrador apostòlic)
Francesc Vidal Barraquer	1913-1919
Valentín Comellas Santamaría	1920-1945
Vicente Enrique Tarancón	1945-1964
José Bascuñana López	1964-1977
Miquel Moncadas Noguera	1977-1989
Antoni Deig Clotet	1990-2001

Bisbat d'Urgell

Salvador Casañas Pagés	1879-1901
Ramón Riu Cabanas	1901
Joan Laguarda Fonollera	1902-1906
Joan Benlloch Vivó	1906-1919
Justí Guitart Vilardebó	1920-1940
Ramon Iglesias Navarri	1942-1969
Joan Martí Alanis	1970-2003

ELS GOVERNADORS MILITARS

A cura de Josep Calvet Bellera

	Data presa possessió	*Data finalització mandat*
Federico Muñoz y Maldonado	1900	1901
Andrés Maroto Alba	1902	1903
Juan Tejeda y Valera	1904	1906
Eustasio Serrés Argomaniz	1907	1908
Ramiro Aranzabe Estefanía	1909	1911
Juan Puñet Mayench	1912	1912
Enrique Faura Gabiot	1913	1913
Ataulfo Ayala López	1914	1914
José Pulleiro Moredo	1915	1919
Lorenzo Challier Cortés	1920	1921
Juan Gimeno Acosta	1922	1926
Pascual Gracia Perruca	1927	1930
Germán Tarazona Rada	23-04-1930	1931
Eliseo Álvarez Arenas y Romero	1932	1933
José Losarcos Fernández	17-05-1939	17-09-1939
Anatolio de Fuentes García	07-02-1941	19-06-1943
Ricardo Marzo Pellicer	21-08-1943	27-07-1945
Emiliano Esteban-Infantes y Martín	21-09-1945	22-02-1946
Alejandro de Utrilla Belbel	16-03-1946	08-01-1947
Antonio Yuste Segura	01-02-1947	24-07-1953
Rafael Iglesias Curty	14-09-1953	13-07-1954
José Muñoz Valcárcel	08-11-1954	07-03-1956
José Moreno Muñoz	23-02-1956	13-03-1957
Valero Valderrabano Samitier	19-03-1957	03-02-1959
Mariano Gómez-Zamalloa y Quirce	23-03-1959	05-07-1959
Tomás Iglesias Aspiroz	06-07-1959	18-11-1960
César Mantilla Lautrec	07-02-1961	19-10-1962
Fernando Hernández Álvaro	19-10-1962	27-04-1964
José Angosto Gómez-Castrillón	27-05-1964	12-12-1964
Fernando López-Canti y Félez	20-12-1964	26-01-1968
Joaquín Bosch de la Barrera	20-02-1968	02-07-1968
Adolfo García Calvo	13-07-1968	26-08-1970
Félix Álvarez-Arenas Pacheco	02-10-1970	24-04-1972
Manuel de Lara del Cid	03-05-1972	01-03-1975
Antonio Delgado Álvarez	13-03-1975	30-09-1978
Víctor Castro Sanmartín	23-10-1978	10-12-1979
Alfonso Armada Comyn	28-10-1980	13-02-1981
Rafael Allendesalazar Urbina	18-03-1981	18-12-1981
Juan Vicente Izquierdo	15-01-1982	15-12-1982
Julián Díaz López	10-05-1983	25-02-1984
Francisco Planas Corsini	17-04-1984	02-08-1986
Andrés Freire Conde	29-10-1986	21-06-1988

Fernando Pardo de Santayana y Coloma	28-06-1988	15-06-1990
Felipe Sánchez Rivas	26-09-1990	29-01-1992
Carlos García Ferrer	27-02-1992	29-12-1995

EMPRESES I INSTITUCIONS ECONÒMIQUES

ÍNDEX DE CONTINGUTS

Fires ramaderes el 1891 529

Concurs de maquinària i productes agrícoles organitzat per la Cambra Agrícola Oficial de Lleida i la seva comarca el 24 de maig de l'any 1919 530

Exposició agrícola de Lleida l'any 1928 530

Empreses i empresaris del transport de viatgers l'any 1922 (amb concessió de línies) 531

Empreses i empresaris del transport de viatgers de l'any 1934 (amb concessió de línies) 532

Sindicats amb cent o més treballadors afiliats, 1934 533

Les dotze empreses olieres més importants, 1917, 1956 534

Empreses de carbó explotadores a la província de Lleida l'any 1933 535

Empreses de carbó explotadores a la província de Lleida l'any 1939 535

Empreses de carbó explotadores a la província de Lleida l'any 1940 535

Empreses de carbó explotadores a la província de Lleida l'any 1943 536

Empreses de lignit explotadores a la Conca de Mequinensa 537

Societats mineres a la Val d'Aran 541

Aprofitaments industrials de les aigües de Pinyana, abans de 1974 i el 1974 542

Aprofitaments industrials dotats pel Canal de Pinyana, 2006 543

Presidents i vicepresidents de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Lleida 544

Presidents i vicepresidents de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Tàrrega 545

Responsables de les juntes de la Comunitat Central i de les Comunitats Generals, Pinyana i Fontanet 546

Presidents del Sindicat General de Regants del Canal d'Urgell 547

Presidents i vicepresidents de la Comunitat General de Regants dels Canals d'Urgell 548

Relació d'expositors de la província de Lleida a la Fira de Sant Miquel celebrada a Lleida l'any 1986 (20-28 de setembre) 548

Relació d'expositors de la província de Lleida a la Fira de Sant Josep celebrada a Mollerussa l'any 1986 (14-19 de març) 554

Empreses de la província de Lleida que declaren una facturació mínima de 150 milions de pessetes i amb un mínim de 40 treballadors, a 31 de desembre de 1999 558

Empreses centenàries el 1987 560

Empreses de frigoconservació, 1966, 1974, 1983 561

Agrupació de cooperatives agrícoles de les terres de Lleida, Actel 562

Agrupació oliaire lleidatana, Agrolés 565

Associació de professionals de fruites i hortalisses, Asofruit 566

Transalfals i la Vispesa 568

Cooperativa tècnica agropecuària, Cotècnica 569

Fruits de Ponent, SCCL 569

Els noms de presidents i vicepresidents de diverses institucions i empreses, així com el d'associats a les cooperatives de segon grau indicades, estan actualitzats a 30 d'abril de 2009

FIRES RAMADERES EL 1891

Poble	Bestiar	Data de la fira i informació adjunta
Balaguer	Porquí	El dijous abans de carnestoltes
	De llana i vaquí	15 de maig, dita de Sant Isidre
	Porquí i de llana	8 de setembre
	Porquí	13 de desembre, dita de Santa Llúcia
Artesa de Segre	Mular i vaquí	24 d'agost, poc important
Tremp	Porquí	21 de desembre
Gerri	Porquí	El primer diumenge de maig (és una fira moderna)
Sort	Vaquí	24 de gener
	Vaquí	28 d'abril, poc important
	Vaquí	8 de setembre, poc important
	De llana	8 de novembre
Salàs	Mular	Segon diumenge de quaresma
	Porquí	14 de novembre
Cervera	Porquí	1 de febrer
	Mular	Segon diumenge de maig
	Porquí	11 de novembre, creada el 1890
	Porquí	21 de novembre, creada el 1890
Verdú	De llana i mular	11 d'abril
Maials	De llana	1 d'abril
Sant Ramon de Patet	De llana i mular	24 de juny
Hostal Roig	De llana	Octubre
Alcarràs	Mular i porquí	29 d'agost
Alguaire	Porquí	28 de maig
Bausà	Mular	Setembre
Les Borges Blanques	Mular	Abril

Bestiar que ha estat portat a les anteriors fires el 1891

	Cavallí	Mular	Asiní	Vaquí	De llana	Cabrum	Porquí
Balaguer	113	300	265	385	26.200	270	4.400
Artesa de Segre		40	80	70			
Tremp							500
Gerri			10	25	120		150
Sort	25	270	350	645	600	150	850
Salàs	400	3.500	100	150	6.000		1.000
Cervera	25	50	50				530
Verdú	50	1.500	200	300	2.000	150	600
Maials		1.000	125		4.000		100
Sant Ramon de Patet		2.000			3.400	100	300
Hostal Roig	70	900	175	100	2.500	200	
Alcarràs		1.900	400	400	7.200		2.000
Alguaire		1.000	300				
Bausà	60	2.200	400	125	2.000		1.500
Les Borges Blanques		400	200		1.000		950
Total	**743**	**15.060**	**2.655**	**2.200**	**55.020**	**870**	**12.880**

Font: Dirección General de Agricultura, Industria y Comercio (1892), *La ganadería en España. Avance sobre la riqueza pecuaria en 1891 formado por la Junta Consultiva Agronómica*, tom IV, p. 225-226.

CONCURS DE MAQUINÀRIA I PRODUCTES AGRÍCOLES ORGANITZAT PER LA CAMBRA AGRÍCOLA OFICIAL DE LLEIDA I LA SEVA COMARCA EL 24 DE MAIG DE L'ANY 1919

Empreses participants i els seus productes exposats

Empreses participants	Productes exposats
Juan Casamajó	Botelles, barrils i garrafes i Sulfatador líquid Casamajó
Daniel Llop	Oli, mel i melmelades de fruita
Sors. Vilalta	Melmelades i conserves vegetals
Serecigni. Establiment La Mundial	Botelles i garrafes del Gran Licor Estomacal, Anís Ojen, vermouth, ginebra, rom i xarops.
Pujol	Oli
Sociedad Condenseria del Segre	Llet condensada
Ignacio Girona	Productes de la finca del Castell del Remei: camamilla, conyac i vins.
Juan Bautista Formiguera de Miñola	Vi blanc i rosat
Ramon Cases	Plantes de tomàquets, albergínies i carabasses.
Miguel Miret	Vi
Miguel Serra	Anís Infernal
Francisco Torrent	Oli
Ramon Cornudella	Oli
Culleré	Vins, camamilles i Anís de San Jaime
Piulats	Formatges i mantega
Buenaventura Llovet	Planta de faves
Luis Armengol	Plantes d'ordi, blat i faves
Celestino Vidal	Patatera cultivada mitjançant la gallinassa
Domingo Daniel	Màquina per premsar la palla
Joaquín Moret	Models de màquina per sembrar, sulfatar, segar...
Ricardo Segarra	Premsa hidràulica amb acumulador per a farratges
Ignacio Gavín	Màquina netejadora d'olives
Ciutat	Maquinària agrícola
Casals	Màquina trilladora
Vicente Farré	Trills i grades
Pedro Solé	Caramels Viñes
Enrique Guil	Motor dinamo
Ganja Piqué	Productes de llet fermentada: Kefir i Yoghurt
Jaime Buixadera	

Font: *El Pallaresa* de 24 de maig de 1919.

EXPOSICIÓ AGRÍCOLA DE LLEIDA L'ANY 1928

Expositors	Nombre de participants
Nombre total	110
Cases catalanes	77
- Lleida ciutat	20
- Lleida província	5
Altres participants	33
Visitants	**Nombre de persones**
Total	120.000
Lleida, capital	50.000
Província de Lleida	35.000
La resta de províncies	15.000
Fora de Catalunya	20.000

Expositors de Lleida premiats
Gran premi: Joaquim Moret Antoja (Lleida)
Medalla d'or: Joaquim Moret (Lleida) Fustes Sarradell (Lleida) Modest Torres (Lleida) Silvi Vidal (Lleida) Joan Vila (Lleida) Novell i Campàs (Balaguer)
Medalla d'argent: Francesc Fité Pons (Tàrrega) Jordi Llorens (Lleida) Joan Casamajó (Lleida) Ramon Sala (Balaguer) O. Perenya (Lleida)
Diplomes d'honor: Antoni Ciutat (Lleida) Companyia de Comerç (Lleida) Agència Fiat (Lleida) Ramon Jové (Lleida) Pau Aguiló (Lleida) Josep Vives (Tàrrega)
Diploma de col·laboració: Josep Comabella (Montargull, Lleida)

Font: *Vida Lleidatana*, Any III, núm. 38, 1928.

EMPRESES I EMPRESARIS DEL TRANSPORT DE VIATGERS L'ANY 1922 (amb concessió de línies)

Nom social, gerent, representant o propietari	Domicili social	Línies
Juan Guitart Armengol	Lleida	- Lleida – Manresa – Vic – Prat de Lluçanès
José Fornells Casserras	Ponts	- Calaf – Ponts – la Seu d'Urgell – Puigcerdà
Enrique Clua Maluquer	Tàrrega	- Lleida – Sort
La Balagueriense (Domingo Vilaltella, gerent)	Balaguer	- Lleida – Balaguer
Transportes Galtanegra SA (Juan Guitart, gerent)	Solsona	- Solsona – Manresa – Avinyó.
José Llovera Doria	Tàrrega	- Tàrrega – Sort (Pirenaica Pallaresa) - La Pobla de Segur – Cabdella (La Primera del Flamisell)
SA Automóviles Hispano Guisonense (José Audet Santesmases)	Lleida	- Cervera – Guissona - Tàrrega – Cervera
Joaquín Parellada Giubet	Lleida	- Lleida – Tamarit de Llitera
Estanislau Monsonís	Artesa de Segre	- Lleida – Balaguer – Artesa de Segre - Balaguer – la Pobla de Segur
La Aranesa (Francisco Martín Geribás, apoderat)		- Salardú – Pont del Rei
Àngel Sorribes Eroles	Lleida	- Lleida – Ponts
Compañía de Mayals (Víctor Morera, representant)	Maials	- Lleida – Maials

Nom social, gerent, representant o propietari	Domicili social	Línies
SA Transportes de la Ribera del Segre (José Domingo, gerent)	Aitona	- Lleida – Aitona
José Montanera	Algerri	- Lleida – Algerri
Francisco Freixes Nicolau	Mequinensa	- Lleida – Mequinensa
José Guiu	Lleida	- Lleida – el Soleràs
Agustí Manosaló	Granyena	- Lleida – Granyena de les Garrigues
José Ramis Girós	Lleida	- Lleida – Camporrells
Francisco Vilaró	Tàrrega	- Tàrrega – Vallfogona de Riucorb
Jaume Castells Santesmases	Tàrrega	- Tàrrega – Vallbona de les Monges
Mariano Feijoo Bolanderes	Tornabous	- Tàrrega – la Fuliola
Isaac Recé Solanes	Cervià	- Cervià – Vinaixa
Ramón Queralt Pedrós	Artesa	- Artesa – les Borges Blanques
Ramón Sanfeliu Vidal	Bellpuig	- Mollerussa – Castellserà

Font: Elaboració de Jacinto Bonales Cortés a partir de la documentació d'Hisenda, Arxiu Històric de Lleida.

EMPRESES I EMPRESARIS DEL TRANSPORT DE VIATGERS L'ANY 1934 (amb concessió de línies)

Nom social, gerent, representant o propietari	Domicili social	Línies
Anónima Alsina – Graells de Transportes	Barcelona	- Lleida – Barcelona - Lleida – Esterri d'Àneu - Esterri d'Àneu – Fos (França) - La Seu d'Urgell – Barcelona per Solsona i Calaf - Lleida – la Seu d'Urgell - Lleida – Almatret - Lleida – la Granadella - La Seu d'Urgell – Puigcerdà - La Seu d'Urgell – la Farga de Moles - Tàrrega – Tremp
Parellada SA (Joaquín Parellada)	Lleida	- Tamarit de Llitera – Graus - Lleida – Tamarit de Llitera - Lleida – la Granja d'Escarp
Transportes Galtanegra SA (Juan Guitart)	Solsona	- Solsona – Vic - Solsona – Berga
Antonio Pomés Marsal (salda aquest any)	Tàrrega	- Balaguer – Barcelona - Tàrrega – Montblanc - Lleida – Banys de Vallfogona de Riucorb - Lleida – la Fuliola - Rocallaura – Bellpuig - Tàrrega – Balaguer - Tàrrega – Banys de Vallfogona de Riucorb - Tàrrega – Maldà
La Comarcal Guisonesa	Guissona	- Cervera – Guissona - Cervera – Agramunt
Jaime Castells Santesmases	Tàrrega	- Lleida – l'Albagés - Lleida – Castelldans

Nom social, gerent, representant o propietari	Domicili social	Línies
La Primera del Flamisell	La Pobla de Segur	- La Pobla de Segur – Cabdella - Senterada – el Pont de Suert
Pedro Farrás Vidal	Barbens	- Lleida – Barbens
Ramón Inglés	Balaguer	- Lleida – Balaguer
Francisco Freixes Nicolau	Mequinensa	- Lleida – Mequinensa
Antonio Planas Bonfill	Balaguer	- Balaguer – Camarasa

Font: Elaboració de Jacinto Bonales Cortés a partir de la documentació d'Hisenda, Arxiu Històric de Lleida.

SINDICATS AMB CENT O MÉS TREBALLADORS AFILIATS, 1934

Nom de l'empresa	Localitat	Data d'inauguració	Nombre de socis
Sindicato Agrícola y Caja Rural	Agramunt	1917	475
Sindicato Agrícola y Caja Rural La Fraternidad	L'Albagés	1919	117
Sindicato Sociedad Agrícola La Unión	Albesa	1932	104
Sindicato Cámara Agrícola Oficial	L'Albi	1919	175
Sindicato Agrícola y Caja Rural	L'Albi	1919	100
Sindicato Agrícola	Alcarràs	1918	184
Sindicato Agrícola y Caja Rural	Alfarràs	1929	116
Sindicato Agrícola	Algerri	1922	128
Sindicato Agrícola y Caja Rural de Ahorros y Préstamos	Almacelles	1918	197
Sindicato Agrícola	Arbeca	1919	125
Sindicato Agrícola	Arbeca	1919	420
Sindicato Agrícola	Aitona	1918	220
Sindicato Fomento Agrícola Republicano de Izquierda Catalana	Aitona	1922	225
Sindicato Agrícola	Balaguer	1908	266
Sindicato Agrícola y Caja Rural	Barbens	1930	155
Sindicato Agrícola	Les Borges Blanques	1916	410
Sindicato Agrícola	Les Borges Blanques	1919	310
Sindicato Agrícola Católico	Castelló de Fartanya	1932	106
Sindicato Agrícola La Fraternidad	Corbins	1921	101
Sindicato Agrícola	La Granja d'Escarp	1908	115
Sindicato Agrícola	Guissona	1908	1.820
Sindicato Agrícola	Juneda	1918	348
Sindicato Sociedad Agrícola La Práctica	Lleida	1916	1.009
Sindicato Agrícola y Caja Rural	Linyola	1917	134
Sindicato Agrícola y Caja Rural de Ahorros y Préstamos	Llardecans	1907	295
Sindicato Agrícola	Maldà	1931	127

Nom de l'empresa	Localitat	Data d'inauguració	Nombre de socis
Sindicato Agrícola	La Pobla de Cérvoles	1924	132
Sindicato Agrícola y Caja Rural	Rosselló	1919	144
Sindicato Sociedad Cooperativa de Lechería	La Seu d'Urgell	1915	268
Sindicato Agrícola	Seròs	1918	342
Sindicato Industrial Agrícola	Seròs	1925	295
Sindicato Agrícola	El Soleràs	1919	150
Sindicato Agrícola y Caja Rural de Ahorros y Préstamos	Torrebesses	1917	134
Sindicato Agrícola y Caja Rural	Torrefarrera	1920	180
Sindicato Agrícola y Caja Rural	Verdú	1918	189
Sindicato Cooperativa Lecherías	Bellver	1927	131
Sindicato Agrícola	Cervera i comarca	1919	1.530
Sindicato Agrícola Fomento Mayalense	Maials	1917	134
Sindicato Agrícola	Soses	1918	145
Sindicato Agrícola Conca de Tremp	Tremp	1922	262

Font: Ministerio de Agricultura. Dirección General de Agricultura. *Censo estadístico de Sindicatos Agrícolas y Comunidades de Labradores*. Publicaciones de Economía y Técnica Agrícola. Madrid, 1934.

LES DOTZE EMPRESES OLIERES MÉS IMPORTANTS, 1917, 1956

Any 1917 – ordenades segons dimensió

Empresa	Població	Nombre de premses
Manual Porcar y Tió	Lleida	12
Fernando Pallarés e Hijos	Les Borges Blanques	6
Pont, Plans y Navés	Les Borges Blanques	5
Bernardo Grego	Les Borges Blanques	5
Fresinier Hermanos	Bellpuig	5
Antonio Galtés Mainé	Les Borges Blanques	4
Pedro Porres Mulet	Lleida	4
Salvador y Curriá	Lleida	4
Pedro J. Bonell Oms	Bellvís	4
José Cedó Claramunt	Juneda	4
José Belart Ricard	Les Borges Blanques	3
Ramón Sasplugas	Juneda	3

Any 1956 - ordenades segons capacitat de mòlta

Empresa	Població	Capacitat de mòlta cada 8 hores (Kg)
Cooperativa del Campo del Llano de Urgel	Les Borges Blanques	13.500
Cooperativa del Campo	Vinaixa	12.500
Cooperativa y Caja Rural San Antonio Abad	La Granadella	12.240
Cooperativa del Campo	Maials	12.000
Sindicato Agrícola de Cervera	Cervera	11.400
Francisco Pallé Pont	Camarasa	11.000
Cooperativa del Campo de San Isidro	Les Borges Blanques	10.920
Cooperativa del Campo	Torregrossa	10.240
Cooperativa del Campo	Cervià	9.800
José Boleda Costa	Verdú	9.200
Juan Aixalà Lafont	La Floresta	8.000
Cooperativa del Campo	Granyena de les Garrigues	8.000

Font: Ramon Muñoz, R., (1999), "Estructura empresarial, empreses i canvi tècnic en la indústria de l'oli d'oliva de les comarques de Lleida, 1890-1936", a Vicedo Rius, E. (1999, ed.), *Empreses i institucions econòmiques contemporànies a les terres de Lleida*, 1850-1990, p. 141-188.

EMPRESES DE CARBÓ EXPLOTADORES A LA PROVÍNCIA DE LLEIDA L'ANY 1933

Empresa	Mines explotades	Ajuntament	Producció (tones)	Obrers	Mineral
Carbonífera del Ebro SA	S. Ramón, Cíclope i Altres	La Granja d'Escarp i Seròs	8.376	17	Lignit
Cales, Cementos y Carbones de la Pobla de Segur	Pallaresas i Sossís	Sossís i Claverol	1.555	9	Lignit
Cooperativa de Fluido Eléctrico	Rosalía, Teresa i Anita	Adrall	4.050	21	Hulla

Font: Jaume Fullola Fuster. Elaborat a partir d'*Estadística Minera y Metalúrgica de España* (1933) i *Estadística General de Producción, Importación y Distribución Directa de Carbones Minerales* (1933).

EMPRESES DE CARBÓ EXPLOTADORES A LA PROVÍNCIA DE LLEIDA L'ANY 1939

Empresa	Mines explotades	Ajuntament	Producció (tones)	Obrers	Mineral
Carbonífera del Ebro SA	Destructora	La Granja d'Escarp i Seròs	6.336	122	Lignit
Cales, Cementos y Carbones de la Pobla de Segur	Sossís	Claverol	507	13	Lignit
Minera Industrial Pirenaica	Júpiter	Malpàs	2.869	51	Antracita
Cooperativa de Fluido Eléctrico	Rosalía, Teresa i Altres	Tost	1.547	7	Hulla

Font: Jaume Fullola Fuster. Elaborat a partir d'*Estadística Minera y Metalúrgica de España* (1939) i *Estadística General de Producción, Importación y Distribución Directa de Carbones Minerales* (1939).

EMPRESES DE CARBÓ EXPLOTADORES A LA PROVÍNCIA DE LLEIDA L'ANY 1940

Empresa	Mines explotades	Ajuntament	Producció (tones)	Obrers	Mineral
Enriqué Bosqué Miranda	Tres Amigos i S. Lucía	La Granja d'Escarp i Almatret	22.426	133	Lignit
Carbonífera del Ebro SA	Destructora i Separada	La Granja d'Escarp i Seròs	17.956	180	Lignit
Lignitos del Segre SA	Pilar IV	La Granja d'Escarp	6.475	80	Lignit
Freixes Herm. y Teixidó	Molinera y Petras	La Granja d'Escarp i Mequinensa	5.862	44	Lignit

Empresa	Mines explotades	Ajuntament	Producció (tones)	Obrers	Mineral
Cales, Cementos y Carbones de la Pobla de Segur SA	Sossís	Claverol	1.767	24	Lignit
Cía. Explotadora Mina Previsión Sam	Previsión	Almatret	1.147	18	Lignit
Amat y Carreras	Benzol	La Granja d'Escarp	1.111	16	Lignit
Jaime Teixidó Viñes	Eva	La Granja d'Escarp	831	12	Lignit
Daniel Estiarte	Carmen	La Granja d'Escarp	70	5	Lignit
Minera Industrial Pirenaica	Júpiter y Egara	Malpàs	9.207	90	Antracita
Cooperativa de Fluido Eléctrico	Rosalía i Teresa	Tost	71	8	Hulla

Font: Jaume Fullola Fuster. Elaborat a partir d'*Estadística Minera y Metalúrgica de España* (1940) i *Estadística General de Producción, Importación y Distribución Directa de Carbones Minerales* (1940).

EMPRESES DE CARBÓ EXPLOTADORES A LA PROVÍNCIA DE LLEIDA L'ANY 1943

Empresa	Mines explotades	Ajuntament	Producció (tones)	Obrers	Mineral
Carbonífera del Ebro SA	Destructora, Separada, Josefina i Guadalupe	La Granja d'Escarp i Seròs	38.248	300	Lignit
Cloratita SA	Tres Amigos, Tres Mineros i Minyona	Almatret	19.902	126	Lignit
Cales, Cementos y Carbones de la Pobla de Segur SA	Sossís	Claverol	12.178	204	Lignit
Carbonífera Española SA	Vallcarca	Almatret	11.798	79	Lignit
Enrique Bosqué Miranda	S. Lucía, Pilarica i Altres	La Granja d'Escarp	11.213	94	Lignit
Lignitos del Segre SA	Pilar IV	La Granja d'Escarp	10.648	130	Lignit
Miguel Ezquerra Torres	Benzol I, Benzol II	La Granja d'Escarp	7.968	88	Lignit
Cía. Explotadora Mina Previsión Sam	Antonio, Juan i Ampliacions	Almatret	7.732	50	Lignit
Lignitos Susana	Susana II	La Granja d'Escarp	6.069	75	Lignit
Jaime Teixidó Viñes	Eva i Santa Bárbara	La Granja d'Escarp	4.931	81	Lignit
Ángel Sales Solé	La Pilarica	La Granja d'Escarp	4.688	47	Lignit
Carbones Viladés	Julia, ampliació	La Granja d'Escarp	3.952	30	Lignit
Ibérica de Minas y Carbones	Susana	La Granja d'Escarp	3.804	22	Lignit
Freixes Hermanos y Teixidó	Molinera i Petra	La Granja d'Escarp	3.325	16	Lignit
José Uguet Padrós	Carmen i Mari-Rosario	La Granja d'Escarp	3.209	16	Lignit
José Duró Guardia	Santa Eduvigis	Almatret	3.163	34	Lignit
José Agustí Teixidó	Isabel	La Granja d'Escarp	2.910	27	Lignit
Carbones Diana	Santa Bárbara II	La Granja d'Escarp	1.751	16	Lignit
Joaquín Nieto López	Las Bassas	La Molsosa	1.485	22	Lignit
Carbones Mari SA	Millarnau	Gósol	716	13	Lignit
Cementos del Cadí SA	Antonia	Coll de Nargó	692	22	Lignit
Antonio Mérida Peñuela	Javiera	La Granja d'Escarp	691	6	Lignit
Isolina Viladot Viñas	Victoria	Isona	546	9	Lignit
Ramón Sagués Grau	Santa Bárbara III	La Granja d'Escarp	425	7	Lignit

Empresa	Mines explotades	Ajuntament	Producció (tones)	Obrers	Mineral
Carbones y derivados Antonio de Palau	Santa Margarita	Almatret	407	11	Lignit
José Arquerons Verdaguer	La Volcana	La Granja d'Escarp	300	8	Lignit
Miguel Mangrané Alimbau	Santa Àgueda	Almatret	328	22	Lignit
Jaime Noaín	La Gloria	La Molsosa	305	19	Lignit
Ramón Santasusana Serra	Montserrat	San Mateo i la Molsosa	277	6	Lignit
Antonio Claverol Castells	María Dolores	Vilamitjana	247	14	Lignit
Juan Angelet Rosich	Aurora	Llimiana	69	3	Lignit
Compañía de Fluido Eléctrico SA	Rosalía-Teresa	Tost	3.238	50	Hulla
Salvador Morer	Venus	Villech i Estana	37	6	Hulla
Minera Industrial Pirenaica	Malpàs	Malpàs	9.775	93	Antracita

Font: Jaume Fullola Fuster. Elaborat a partir d'*Estadística Minera y Metalúrgica de España* (1943) i *Estadística General de Producción, Importación y Distribución Directa de Carbones Minerales* (1943).

EMPRESES DE LIGNIT EXPLOTADORES A LA CONCA DE MEQUINENSA

Any d'inici d'explotacions	Societats mineres	Àrea de pertinença	Mines concedides
1863	Carbonífera de Seròs	Seròs i Almatret	Separada augment
		Seròs i Almatret	Separada ampliació
		La Granja d'Escarp i Seròs	Ángela Salvadora augment
		Seròs	Ángela Salvadora ampliació
		Seròs i Almatret	Cíclope
		Almatret	San Miguel
1875	Grupo Industrial Girona	La Granja d'Escarp	Guadalupe
		La Granja d'Escarp	Augment a Guadalupe
1880	Carbonífera del Ebro SA	Seròs i Almatret	Separada augment
		Seròs i Almatret	Separada ampliació
		La Granja d'Escarp i Seròs	Ángela Salvadora augment
		Seròs	Ángela Salvadora ampliació
		Seròs i Almatret	Cíclope
		Almatret	San Miguel
		La Granja d'Escarp	Guadalupe
		La Granja d'Escarp	Augment a Guadalupe
		La Granja d'Escarp	Destructora
		La Granja d'Escarp	Demasía la destructora
		Seròs	Adela
		Seròs i Almatret	Carmen
		?	San Esteban
		Seròs	San Ramón
		Seròs	San Juan
		La Granja d'Escarp i Seròs	Teresa
		La Granja d'Escarp	San Ignacio
		La Granja d'Escarp	San Daniel
		La Granja d'Escarp	Anita
		?	San Marcelino
		La Granja d'Escarp	San Enrique

Any d'inici d'explotacions	Societats mineres	Àrea de pertinença	Mines concedides
1880	Carbonífera del Ebro SA	Seròs i Almatret	San Jordi
		La Granja d'Escarp	San Julio
		Seròs i la Granja d'Escarp	Ingeniero Cardellach
		La Granja d'Escarp	Josefina
		?	Reparadora
		La Granja d'Escarp i Seròs	Santo Cristo del Gran Poder
		La Granja d'Escarp	Nstra. Sra. de la Misercordia
		Seròs, Almatret i la Granja	Nstra. Sra. de Guadalupe
		Seròs i Almatret	Nstra. Sra. de Covadonga
		Seròs, Almatret i la Granja	Nstra. Sra. de la Cinta
		Almatret	Nstra. Sra. de los desamparados
		Almatret	Virgen de la Paloma
		Almatret	San Luis
		Almatret	1ª Demasía A San Luis
		Almatret	San José
		Almatret	Eduardo
		Almatret	Tres Amigos
		Almatret	Tres Mineros
		Almatret	Miñona
		Almatret	Santa Eduvigis
		Almatret	San Francisco de Paula
1890	Carbonífera del Segre	La Granja d'Escarp	Molinera
1915	Compañía Explotadora de La Mina	Almatret	Antonio i ampliacions
	Previsión SAM	Almatret	Juan i ampliacions
1916	Compañía Minera del Ebro SA	Almatret	Antonio
		Almatret	La Carbonífera Ebrea
1916	Lignitos de Almatret SA	Almatret	----------
1917	Compañía General de Minas y Sondeos	Almatret	Carbonífera Ebrea
1917	Lignitos del Segre SA	La Granja d'Escarp	Pilar IV
		La Granja d'Escarp	Julia ampliació
1917	Butsems I Fradera SA	Almatret	Vallcarca
1917	Compañía Ibrán y Gámir. Sociedad	Almatret	Tres Amigos
	Mercantil Regular Colectiva	Almatret	Tres Mineros
		Almatret	San José
		Almatret	Santa Eduwigis
		Almatret	San Francisco de Paula
		Almatret	Miñona
		Almatret	San Luis
1923	Freixes Hermanos y Teixidó	La Granja d'Escarp	Molinera
1926	La Carbonífera Española	Almatret	Vallcarca
1935	Electro-Química de Flix SA	Almatret	Tres Amigos
		Almatret	Tres Mineros
		Almatret	San José
		Almatret	Santa Eduwigis
		Almatret	San Francisco de Paula
		Almatret	Miñona
		Almatret	San Luis

Any d'inici d'explotacions	Societats mineres	Àrea de pertinença	Mines concedides
1939	Enrique Bosqué Miranda	Almatret	Tres Amigos
		Almatret	Tres Mineros
		Almatret	San José
		Almatret	Santa Eduwigis
		Almatret	San Francisco de Paula
		Almatret	Miñona
		Almatret	San Luis
		La Granja d'Escarp	Pilarica
		La Granja d'Escarp	Santa Lucía
		Seròs i Almatret	Margarita
1940	Amat i Carreras	La Granja d'Escarp	Benzol I
1940	Jaime Teixidó Viñes	La Granja d'Escarp	Eva
		La Granja d'Escarp	Santa Bárbara I
1940	Daniel Estiarte	La Granja d'Escarp	Carmen
1941-1943	Lignitos Susana	La Granja d'Escarp	Susana II
1941-1943	Àngel Sales Solé	La Granja d'Escarp	La Pilarica
		La Granja d'Escarp	Pilarica
1941-1943	Carbones Viladés	La Granja d'Escarp	Julia Ampliació
1941-1943	Ibérica de Minas y Carbones SA	La Granja d'Escarp	Susana I
1941-1943	José Uguet Padrós	La Granja d'Escarp	Carmen
		La Granja d'Escarp	Mari-Rosario
1941-1943	José Agusti Teixidó	La Granja d'Escarp	Isabel
1941-1943	Carbones Diana	La Granja d'Escarp	Santa Bárbara II
1941-1943	Antonio Mérida Peñuela	La Granja d'Escarp	Javiera
1941-1943	Ramón Sagués Grau	La Granja d'Escarp	Santa Bárbara III
1941-1943	Carbones y derivados Antonio de Palau	Almatret	Santa Margarita
1941-1943	Miguel Mangrané Alimbau	Almatret	Santa Águeda
1941-1943	José Arquerons Verdaguer	La Granja d'Escarp	La Volcana
1941-1943	José Duró Guardia	Almatret	Santa Eduvigis
		Almatret	San Francisco de Paula
		Almatret	Carbones Ribera del Ebro
1943	Miguel Ezquerra Torres	La Granja d'Escarp	Benzol I
		La Granja d'Escarp	Benzol II
		Almatret	Carbones Ribera del Ebro
1943	Cloratita SA	Almatret	Tres Amigos
		Almatret	Tres Mineros
		Almatret	San José
		Almatret	Santa Eduwigis
		Almatret	San Francisco de Paula
		Almatret	Miñona
		Almatret	San Luis
1944	Mina Vallcarca SA	Almatret	Vallcarca
1944	Frederic Teixidó	La Granja d'Escarp	Molinera i annexes
1944-1945	Lignitos Susana Ginferrer y Cía.	La Granja d'Escarp	Susana II
1944-1945	Francisco Nolla Castillo	La Granja d'Escarp	Isabel
		La Granja d'Escarp	Eva
1944-1945	Luis Bach Serra	Almatret	Santa Margarita
1944-1945	Mina Benzol I	La Granja d'Escarp	Benzol I
1944-1945	Manuel Vinuales Aturia	La Granja d'Escarp	Javiera
		La Granja d'Escarp	Petra

Any d'inici d'explotacions	Societats mineres	Àrea de pertinença	Mines concedides
1944-1945	Andrés Sabater Oller	La Granja d'Escarp	Puyola
1946-1949	Mina Susana I	La Granja d'Escarp	Susana I
1946-1949	Carbones Grau	La Granja d'Escarp La Granja d'Escarp	Javiera Petra
1946-1949	Buenaventura Piñol	Almatret	La Española
1946-1949	José Sarrat Bernad	Almatret	Piluca
1946-1949	Unión Minera del Este SA	La Granja d'Escarp	Susana II
1946-1949	Martín Vall Cadevall	Seròs	Francisca
1946-1949	La Industrial Carbonífera SL	La Granja d'Escarp La Granja d'Escarp	Molinera i annexes Bella Rosa
1946-1949	Antonio Sales Segarra	La Granja d'Escarp La Granja d'Escarp	Pilarica Pilarica II
1946-1949	Marítimas y Terrestres SL	Almatret	Santa Margarita
1948	Francesc Siní	La Granja d'Escarp	Molinera
1950-1952	Carbones J. Borràs	La Granja d'Escarp La Granja d'Escarp	Petra La Volcana
1950-1952	José Castelló Solá	La Granja d'Escarp	Nuestra Sra. de las Mercedes
1950-1952	Cornadó-Borau	Almatret	La Española
1950-1952	Joaquín Gener	Almatret	Socavón Casa de Abajo
1950-1952	Antonio Guiu Mariné	La Granja d'Escarp	Esperanza
1950-1952	Alfonso Roca	La Granja d'Escarp	Susana I
1950-1952	Sanjuan Piera SL	Almatret Almatret	Santa Eduvigis San Francisco de Paula
1950-1952	Empresas Marítimas y Terrestres SA	Almatret	Santa Margarita
1950-1952	La Industrial Minera Española SA	La Granja d'Escarp La Granja d'Escarp	Benzol I Benzol II
1950-1952	Eugenio Altisent Bosch I Buenaventura Altisent Vilamajor	Almatret	Carbones Ribera del Ebro
1954-1955	Prudencio Borau Jiménez	Almatret	La Española
1954-1955	Carmona y Pérez	Almatret	Jose María
1954-1955	Mina Margarita SA	Seròs i Almatret	Margarita
1954-1955	Jaime Montserrat Graells	La Granja d'Escarp La Granja d'Escarp	Susana I Bella Rosa
1954-1955	Jaime y Jacinto Teixidó Asencio	La Granja d'Escarp	Santa Bárbara I
1954-1955	Carbones Bosqué	La Granja d'Escarp La Granja d'Escarp	Santa Lucía Pilarica
1954-1955	Francisco Guiu Mariné	La Granja d'Escarp La Granja d'Escarp	Bella Rosa Molinera i annexes
1957-1959	Carbones La Volcana	La Granja d'Escarp	Petra
1957-1959	Compañía Minera de Barcelona SA	Almatret	La Costa
1961-1964	Explotaciones Mineras Marga SA	Seròs i Almatret Seròs i Almatret	Margarita I Margarita II
1961-1964	María Marí Nogué	La Granja d'Escarp	Petra
1964	Cooperativa Minera del Bajo Segre	La Granja d'Escarp La Granja d'Escarp La Granja d'Escarp i Seròs Seròs Seròs i la Granja d'Escarp Seròs i Almatret	Guadalupe Augment a Guadalupe Ángela Salvadora augment Ángela Salvadora ampliació Ingeniero Cardellach Separada augment

Any d'inici d'explotacions	Societats mineres	Àrea de pertinença	Mines concedides
1964	Cooperativa Minera del Bajo Segre	Seròs i Almatret	Separada ampliació
		Seròs i Almatret	Carmen
		?	San Esteban
1965-1966	Francisco Casal Estiarte	La Granja d'Escarp	Bella Rosa
1975	Unión Minera Ebro Segre SA (Umesa)	La Granja d'Escarp	Grupo Minero Segre
		La Granja d'Escarp	Grupo Minero Europa
1975	Muñoz Solé Hermanos SA	Almatret	Tres Mineros
		Almatret	San José
		Almatret	Santa Eduwigis
		Almatret	San Francisco de Paula
		Almatret	Miñona
		Almatret	San Luis
		Almatret	Tres Amigos
		Almatret	Virgen de la Paloma
		Almatret	1º Demasía a San Luis
1986	Minera del Bajo Segre SA (Mibsa)	La Granja d'Escarp i Seròs	Ángela Salvadora augment
		Seròs	Ángela Salvadora ampliació
		Seròs i la Granja d'Escarp	Ingeniero Cardellach
		Seròs i Almatret	Separada augment
		Seròs i Almatret	Separada ampliació
		Seròs i Almatret	Carmen
		?	San Esteban

Font: Elaboració de Jaume Fullola Fuster (2009), *La Conca lignitífera de Mequinesa. Una societat rural minera (1860-1950)*, tesi doctoral, UdL.

SOCIETATS MINERES A LA VAL D'ARAN

- **Société Anonyme des Mines et Fonderies de Zinc de la Vielle Montagne**. Important empresa belga que controla la producció del zinc a nivell mundial. Opera sota diverses formes (explotació directa, compra de producció, arrendament de concessions, etc.) a la Val d'Aran entre finals s. XIX i primer terç s. XX.

- **Société Française des Mines du Val d'Aran** (1904-1907), **Mines Nouvelles du Val d'Aran** (1907-1911). Propietària d'un bon nombre de concessions a la zona de Liat-Plan de Tor, Reparadora i del rentador d'Es Calhaus. També posseix i explota concessions a la zona de Bossòst-Arres.

- **Société des Mines de Liat** (1903-1907). Societat francesa propietària de gran nombre de concessions a Liat. L'any 1907 es fusiona amb Société Française des Mines du Val d'Aran i constitueixen el Syndicat Minière.

- **Syndicat Minière** (1907-1914). Constituït de la fusió entre Société Française des Mines du Val d'Aran i société des Mines de Liat.

- **Société des Mines de Zinc du Margarita** (1917-1928). Societat francesa propietària i explotadora del conjunt miner de Margarita i del bocard de Cledes.

- **Compagnie des Mines de Zinc de Bosost** (1904-1919). Societat francesa propietària i explotadora d'un conjunt important de concessions a la zona de Bossòst-Arres.

- **Société Minière de Victoria** (1909-1930), **Sociedad Minera Victoria SA** (1930-1953). Societat francesa propietària i explotadora de la concessió de Victoria que adquirirà el domini absolut a la zona. Constitueix el bocard de Bossòst.

- **Société Française des Mines de Bausen-Les** (1910-1913), **Société Nouvelle des Mines de Bausen-Les** (1913-1930). Concessionària i explotadora de les mines de ferro de Bausen.

- **Société Française des Mines de Sentein et de Bagergue** (1914-1941), compra el patrimoni de Syndicat Minière a Plan de Tor, Reparadora i Liat. Drets d'explotació a Montoliu.

- **Société Anonyme des Mines Metalliques du Val d'Aran** (1897-1930). Principal explotació de Montoliu.

- **Sociedad de Investigaciones y Explotaciones Mineras del Valle de Arán** (1919-1961). Societat espanyola encara que amb capital estranger. Concessionària i explotadora de gran nombre de concessions a Liat. Bocard de Pontaut.

- **Société Minière et Metallurgique de Peñarroya** (1919-1968). Societat francesa, accionista majoritària de SIEMVA, que acaba essent propietària de les explotacions de Liat i també compra Victoria.

- **Compañía Real Asturiana de Minas** (1924), **Asturiana de Zinc**. Compra concessions a Plan de Tor, Reparadora. Realitza prospeccions i estudis de viabilitat els anys 1970-1980.

- **Société des Mines de Montoliu**. Propietària del conjunt miner d'Horcalh.

Font: Elisa Ros Barbosa.

APROFITAMENTS INDUSTRIALS DE LES AIGÜES DE PINYANA, ABANS DE 1974 I EL 1974

Aprofitaments industrials de Pinyana abans de 1974

Empresa	Activitat	Lloc
Srs. Antoni Torres i Manuel Farrerons	Refineria d'olis. Desapareguda l'any 1968	Partida de Puigbordell
Señor Hermenegildo Agelet	Fàbrica de conserves. Desapareguda l'any 1949	Lleida
Ramon Arrufat	Fàbrica d'aiguardent. Desapareguda l'any 1947	Partida de Rufea
Societa Guasch i Colomé	Fàbrica de teules	
Societat de Teulers	Fàbrica de teules	Carretera de Saragossa, Lleida
Teuleria David Visado Antón	Fàbrica de teules	Carretera de Torre-serona, partida de Llívia
Salvador Balaguer	Fàbrica de conserves	Partida de Rufea,
Jaume Calvet	Fàbrica d'oli	Partida de Guindàvols
Ricardo Vilalta	Fàbrica de conserves. Desapareguda l'any 1930	Carrer Acadèmia
Cooperativa Gremial	Fàbrica de begudes carbòniques. Desapareguda l'any 1935	Plaça Jacint Verdaguer
Salvador Jové	Fàbrica d'olis. Desapareguda l'any 1936	Partida de Pardinyes Baixes
Central elèctrica d'Almenar	Generació d'energia elèctrica	Almenar
Víctor Colomé	Taller de rentat i usos relacionats amb l'automòbil	Gardeny (Lleida)

Aprofitaments industrials de Pinyana de l'any 1974

Empresa	Activitat	Lloc	Població
Fuerzas Hidroeléctricas del Segre, SA	Central elèctrica	Pinyana Salt de Castillonroi	Castillonroi
Hilaturas Casals, SA	Fàbrica de filats	Andaní	Alfarràs
Saltos de Alfarràs, SA	Fàbrica de filats	Alfarràs	Alfarràs
Fábricas de L. Mata y Pons, SA	Fàbrica de filats i teixits	La Mata de Pinyana	Alguaire
Pedro Alier, SA	Indústria paperera	Diverses ubicacions	Rosselló
Textil Martí, Llopart y Trench, SA	Fàbrica de filats i teixits	Alcanyisset	Rosselló
Hidroeléctrica de Alguaire SA	Central elèctrica	Partida Sarralt Salt de Peretó	Alguaire
José Ramoneda Mas-Harinera Gualda	Fàbrica de farines	Gualda	Lleida
M. Comelles Pallarés-Harinera la Perfecta	Fàbrica de farines		Lleida
Industrial electroquímica SA	Fàbrica de lleixius	Salt del Molinot	Vilanova de Segrià
Saltos de Pinyana SA	Central elèctrica		Torrefarrera

Fonts:
- Diversos autors, *Ordenanzas dispuestas para el gobierno y administración del Canal de Piñana, Acequia de Fontanet y demás derivadas, propiedad de la ciudad de Lérida... y reglamento de acequieros aprobada.* Lleida, Impremta Mariana, 1921.
- Sol, Romà i Torres, Carmen, *Història de un canal 1147/1947*. Lleida, els autors, 1974.

APROFITAMENTS INDUSTRIALS DOTATS PEL CANAL DE PINYANA, 2006

Nom	Situació	Curs	Activitat	Ús	Potència instal·lada (CV)	Equivalència (ha)
Hidrodata, SA	Castillonroi	Canal Principal (CP)	Productor d'energia	Salt hidroelèctric	1300,00	1300,00
Sant Jaume de Trayà, SL	Alfarràs	CP	Tèxtil	Salt hidroelèctric	642,01	642,01
Saltos Alfarràs, SA	Alfarràs	CP	Tèxtil	Salt hidroelèctric	586,88	586,88
Hnos. Serra Vila	Alguaire	CP	Productor d'energia	Salt hidroelèctric	771,86	771,86
Indulleida, SA	Alguaire	S. Cap	Transformats de fruita	Abastament		23,00
Salvador Serra, SA	Rosselló	CP	Productor d'energia	Salt hidroelèctric	505,95	505,95
Alier, SA	Rosselló	CP	Paperera	Salt hidroelèctric	352,22	352,22
Alier, SA	Rosselló	CP	Paperera	Abastament		230,00
Hnos. Serra Vila	Rosselló	CP	Productor d'energia	Salt hidroelèctric	191,27	191,27
Alier, SA	Rosselló	CP	Paperera	Salt hidroelèctric	191,27	191,27
Salto de Torrefarrera, SL	Torrefarrera	CP	Productor d'energia	Salt hidroelèctric	250,00	250,00
Comellas e Hijos, SA	Lleida	Major	Farinera	Salt hidroelèctric	100,32	100,32
Harinas Ramoneda, SA	Lleida	Major	Farinera	Salt hidroelèctric	99,74	99,74
Anqui, SA	Torrefarrera	CP	Productor de fitosanitaris	Abastament		19,60
Noufons, SL	Torrefarrera	CP	Productor d'energia	Salt hidroelèctric	165,79	165,79
Lava-Sprint, SL	Alpicat	Cap	Productor d'energia	Salt hidroelèctric	516,00	516,00
Salt del Molinot, SL	Vilanova de Segrià	CP	Productor d'energia	Salt hidroelèctric	226,79	226,79
Ajuntament d'Almenar	Almenar	CP	Productor d'energia	Salt hidroelèctric	451,77	451,77

Nom	Situació	Curs	Activitat	Ús	Potència instal·lada (CV)	Equivalència (ha)
Ajuntament d'Alcarràs	Alcarràs	Major	Polígon industrial	Desguàs aigües residuals depurades		70,64
J. Miguel Siurana Andreu	Torres de Segre	Major	Central hortofructícola	Desguàs aigües residuals depurades		0,40
Antonio Bernado Janot	Torres de Segre	Major	Restaurant	Desguàs aigües residuals depurades		3,65
Repsol Ypf E.S. 33.219	Torres de Segre	Major	Estació de servei	Desguàs aigües residuals depurades		0,58
TOTAL						**6.699,74**

Font: Vicedo Rius, E. (2006, dir.), *Els canals de Pinyana i Fontanet*, Lleida, Pagès editors. Informació facilitada per la Comunitat General de Regants del Canal de Pinyana.

PRESIDENTS I VICEPRESIDENTS DE LA CAMBRA OFICIAL DE COMERÇ I INDÚSTRIA DE LLEIDA

Presidents	Inici
Josep Sol Torrent	6 de gener de 1887
Miquel Fontanals Araujo	18 de juliol de 1919
Enric Serecigni Taberner	6 de març de 1920
Pere Mor Almacellas	12 de juliol de 1924
Joan Lavaquial Llastarri	26 de setembre de 1930
Hermenegild Agelet Romeu	31 de setembre de 1930
Josep Pujol Cercós	31 de desembre de 1933
Domènec Roch Sevina	24 d'abril de 1938
Francesc Sarrado Lanao	31 de març de 1953
Miquel Mangrané Alimbau	23 de novembre de 1953
Julià Corrià Mangrané	18 de gener de 1968
Ramon Santesmasses Mestre	15 de desembre de 1986
Joan Horaci Simó Burgués	A partir del 3 d'abril de 1991

Vicepresidents	Inici
Jaume Rovira	17 de març de 1912
Miquel Fontanals	18 d'octubre de 1918
Pau Font Mortes	31 de març de 1921
Vicepresident primer: Pau Font Mortes Vicepresident segon: Domènec Roch Sevina	24 de juny de 1924
Vicepresident primer: Joan Lavaquial Llastarri Vicepresident segon: Miquel Roig Morera	31 de desembre de 1927
Vicepresident primer: Josep Pujol Cercós Vicepresident segon: Miquel Roig Morera	31 de desembre de 1930
Vicepresident primer: Ricard Vilalta Giménez Vicepresident segon: Miquel Roig Morera	31 de desembre de 1933

Vicepresidents	Inici
Vicepresident primer: Joan Duc Salisi Vicepresident segon: Marcel·lí Miarnau	29 d'octubre de 1953
Vicepresident primer: Julià Corrià Mangrané Vicepresident segon: Josep Trepat Andreu	10 de juny de 1963
Vicepresident primer: Josep Trepat Andreu Vicepresident segon: Xavier Puig Andreu	18 de gener de 1968
Vicepresident primer: Josep Trepat Andreu Vicepresident segon: Xavier Puig Andreu	28 de juny de 1974
Vicepresident primer: Joan Domènec Vergés Vicepresident segon: Rafael Pujol Solanes	27 de gener de 1976
Vicepresident primer: Joan Domènec Vergés Vicepresident segon: Joan Fernández Coll	15 de gener de 1979
Vicepresident primer: Joan Domènec Vergés Vicepresident segon: Víctor Colomé Farré	24 de novembre de 1982
Vicepresident primer: Pompili Roigé Boix Vicepresident segon: Joan Castelló Baille	15 de desembre de 1986
Vicepresident primer: Pompili Roigé Boix Vicepresident segon: Joan Castelló Baille	3 d'abril de 1991
Vicepresident primer: Jose Ma. Montañola Vidal Vicepresident segon: Joan Castelló Baille	19 de juny de 1998
Vicepresident primer: Josep Maria Montañola Vidal Vicepresident Segon: Josep Maria Rusiñol Ribes Vicepresident Tercer: Jaume Escart i Bernadó	2002
Vicepresident primer: Josep Maria Rusiñol Ribes Vicepresident segon: Josep Maria Montañola Vidal Vicepresident tercer: Jaume Escart Bernadó	a partir de 2006

Fonts:
- Sol, Romà. *La Cambra de Comerç i Indústria de Lleida*. Lleida, Cambra de Comerç i Indústria de Lleida, 1998.
- Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Lleida.

PRESIDENTS I VICEPRESIDENTS DE LA CAMBRA OFICIAL DE COMERÇ I INDÚSTRIA DE TÀRREGA

Presidents	Anys de presidència
Francesc Pera i Roca	1905-1909
Josep Canyelles Balcells	1909-1912
Antoni Viciana i Salvadó	1912-1915
Baldomeu Trepat i Galceran	1915-1918
Joan Gómez Llobera	1918-1944
Joan Burgués Paradera	1944-1947
Jaume Trepat Andreu	1947-1961
Josep Pont Creus	1961-1968
Francesc Segarra Pijuan	1968-1976
Jaume Boncompte Asedà	1976-1978
Maurici Graus Betbesa	1978-1982
Joan Castellà Pujol	1982-1986
Josep Valls Benaiges	1986-1998
Silvia Falip Toló	a partir de 1998

Vicepresidents	Anys en el càrrec
Josep Solà	1905 - 1911
Antoni Viciana	1915 - 1918
Josep M Segarra Vives	1918 - 1921
Antoni Maymó Llobet	1921 - 1944
Pere Ramon Ferrer	1952 - 1964
Francesc Segarra Pijuán	1964 - 1968
Andreu Rullo Cases	1974 - 1976
Jaume Ramon Ripoll	1976 - 1978
Josep Bernades Prat	1978 - 1982
Antonio Prats Sàrries	1982 - 1986
Silvia Falip Toló	1986 - 1998
Jaume Ponsarnau Marquilles	1998 - 2006 Vicepresident primer
Mercè Argilés Gómez	Vicepresidenta segona
Mercè Argilés Gómez	A partir de 2006 Vicepresidenta primera
Ramon Bosch Farran	Vicepresident segon

Font: Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Tàrrega.

RESPONSABLES DE LES JUNTES DE LA COMUNITAT CENTRAL I DE LES COMUNITATS GENERALS, PINYANA I FONTANET

Comunitat Central de Regants del Canal de Pinyana i Sèquia de Fontanet. Junta Central

Període	Càrrec	Nom i població
1951-1967	President	Antonio Jimeno Belana, Lleida

Comunitat General de Regants del Canal de Pinyana i Sèquia de Fontanet. Presidents de la Junta de Govern

Període	Nom i població
1967-1984	Pau Barri Codina, Lleida
1984-2001	Esteve Barber Vidal, Almenar
2001-2005	Llorenç Saura Ballespí, Lleida
2005-	Ramon Piqué Pujol, Rosselló

A partir de 1990, la séquia de Fontanet ha constituït una altra comunitat.

Comunitat General de Regants del Canal de Pinyana i Sèquia de Fontanet Vicepresidents de la Junta de Govern

Període	Nom i població
1967-1970	José Xammar Peña, Lleida
1970-1990	Carlos Solà Drou, Barcelona*
1984-1988	Esteban Ribes Vilaseca (vicepresident segon), Lleida
1990-1994	Enrique Navarrete Navarro, Rosselló*
1994-2001	Llorenç Saura Ballespí, Lleida
2001-2005	Ramon Piqué Pujol, Rosselló
2005-2009	Manuel Rosell Magrí, Lleida
2009-	Pere Vives Farràs, Lleida

A partir de 1990, la séquia de Fontanet ha constituït una altra comunitat.
* en representació dels industrials.

Comunitat General de Regants de la Sèquia de Fontanet

Presidents de la Junta de Govern

Període	Càrrec	Nom i població
1980-2007	President	Damià Trilla Bernadó, Lleida
1980-2007	Vicepresident	Josep Maria Rosell Vidal, Lleida
2007-2009	President	Josep Maria Rosell Vidal, Lleida
2007-2009	Vicepresident	Jaume Calderó Andrés, Lleida
2009-	President	Xavier Vidal Calderó, Lleida
2009-	Vicepresident	Ramon Jovany Balsa, Lleida

Fins 1990 només foren president i vicepresident de la Sèquia de Fontanet dins la Comunitat General de Regants del Canal de Pinyana i Sèquia de Fontanet.

Font:
- Vicedo Rius, E. (dir), *Els canals de Pinyana i Fontanet*, Lleida, Pagès editors. Informació facilitada per les Comunitats Generals de Regants de Pinyana i de Fontanet.
- Comunitat General de Regants del Canal de Pinyanya.
- Comunitat General de Regants de la Sèquia de Fontanet.

PRESIDENTS DEL SINDICAT GENERAL DE REGANTS DEL CANAL / CANALS D'URGELL

Període	President / director	Vicepresident / sotsdirector *
18-07-1898 a 05-09-1900	Ramon Mestres Safont	Ramon Arqués Gorgues
05-09-1900 a 02-12-1900	Ramon Giné Gimbert	Joan Formiguera Creus
02-12-1900 a 01-04-1901	Joan Formiguera Creus	Joan Lamarca Torrent
01-04-1901 a 17-05-1902	Ramon Arqués Gorgues	Ramon Pomés Lamich
17-05-1902 a 01-02-1903	Ramon Mestres Safont	Ramon Arqués Gorgues
01-02-1903 a 17-07-1903	Joan Formiguera Creus	Joan Lamarca Torrent
17-07-1903 a 06-04-1904	Ramon Mestres Safont	Ramon Arqués Gorgues
06-04-1904 a 27-06-1906	Francesc Corberó Urgell	Jaume Mestres Folguera
27-06-1906 a 28-03-19078	Jaume Mestres Folguera	Francesc Corberó Urgell
28-03-1908 a 03-05-1912	Josep Jaques Piñol	Tomàs Nart Fontova
03-05-1912 a 01-06-1914	Josep Giné Pons	Samuel Mestres Montull
01-06-1914 a 26-09-1931	Ramon Felip Galícia	Jaume Minguell Riera A partir de l'01-07-1922 Francesc Iglésies
26-09-1931 a 04-02-1933 (Junta interina)	Emili Belda Soriano	Josep Galceran Borràs
04-02-1933 a 02-10-1933 (Queda dissolt el Sindicat General)	Francesc Macià Llussà	11-02-1933 President de la Comissió Gestora Pere Vallderiola Andreu
02-10-1933 a 08-01-1935	Pere Vallderiola Andreu	Joan Olivé Capdevila
08-01-1935 a 03-06-1936	Delfí Canela Cots	Antoni Ros Batlle
03-06-1936 a 31-12-1939	Joan Ricart Mill Josep Vidal Ruiz, comissari de la Generalitat	Ignasi Solé Esteve
20-04-1939 a 09-10-1944	Delfí Canela Cots	Antoni Ros Batlle
09-10-1944 a 01-08-1952	Pere Roca Cabedo	Jaume Culleré Calvís
01-08-1952 a 09-03-1961 (Junta provisional)	Francesc Nart Corberó	Eugeni Porqueras A partir del 07-02-1957 Josep Ribalta Saurana
09-03-1961 a 02-02-1977	Josep Solans Serentill	Jaume Nart Corberó A partir del 07-02-1965, Unió Laïcal de Beneficiats. A partir de l'01-02-1967, Castell del Remei SA
02-02-1977 a 11-01-1989	Josep Cortés Torras	Carles Benet Pelegrí A partir del 07-02-1979, Ramon Pastó Salvia A partir del 04-02-1981, Josep M. Sanfeliu Benaiges.

Període	President / director	Vicepresident / sotsdirector
11-01-1989	Jaume Culleré Calvís	Pere Clavé Colomines A partir del 24-02-1991, Ramon Carné Teixidó.
20-01-1993	Xavier Coll Gilabert	Josep R. Arderiu Sabaté
		1995 Ramon Carné Teixidó
23-02-97	Xavier Coll Gilabert 15-09-1999 Ramon Carné Teixidó (en funcions)	Ramon Carné Teixidó
20-12-2000	Ramon Carné Teixidó	Francesc Costa Borrell Des del 27-10-2002, vicepresident segon Jaume Cava Vigatà

* Fins el 04-02-1933 i des del 02-10-1933 fins el 03-06-1936 consta director i sotsdirector. La resta, president i vicepresident.

Fonts:
- Vila, Jaume (1992), *Els Canals d'Urgell i la seva història*. Lleida: Diputació.
- Comunitat General de Regants dels Canals d'Urgell.

PRESIDENTS I VICEPRESIDENTS DE LA COMUNITAT GENERAL DE REGANTS DELS CANALS D'URGELL

Període	President	Vicepresident
Febrer 1967- febrer 1975	Joaquim Maluquer Nicolau	
Febrer 1975-febrer 1991	Francesc Nart Corberó	
Febrer 1991-febrer 1995	Ignasi Jover Andreu	A partir del 28-02-1993 Vicepresident primer Xavier Coll Gilabert
Febrer 1995-febrer 1999	Josep R. Arderiu Sabaté	Xavier Coll Gilabert
A partir del febrer de 1999	Ramon Carné Teixidó	Xavier Coll Gilabert A partir del 31-10-1999, Ramon Sanahuja Porta A partir de 27-10-2002 Vicepresident primer Francesc Costa Borrell Vicepresident segon Jaume Cava Vigatà

Fonts:
- Vila, Jaume (1992), *Els Canals d'Urgell i la seva història*. Lleida: Diputació.
- Comunitat General de Regants dels Canals d'Urgell.

RELACIÓ D'EXPOSITORS DE LA PROVÍNCIA DE LLEIDA A LA FIRA DE SANT MIQUEL CELEBRADA A LLEIDA L'ANY 1986 (20-28 DE SETEMBRE)

Empresa o societat	Producte exposat	Procedència de l'empresa
Abella, Maquinaria para tratamientos	Maquinària per a tractaments agrícoles	Lleida
Abelló, Oxígeno Linde, SA	Gasos tècnics per a diverses aplicacions	Alcarràs
Acosil, F-3	Complements biològics	Lleida
Acudam-Taller Pla d'Urgell	Alvèols esfèrics de pera, cistelles de plàstic, coixinets per a embalatge...	Mollerussa
Agencia de Transportes Robles, SA	Transports frigorífics	Lleida
Agrolés	Oli	Les Borges Blanques
Agrupació de Cooperatives Agrícoles de les Terres de Lleida	Cereals, fruita i serveis agraris	Lleida
Agrupación de Productores Agrarios Catalunya-Aragón	Assessorar i representar les APAS associades; fruites i hortalisses	Lleida
Andrés Andreu, SA	Fertilitzants	Lleida
Arcofrut	Fruita	Lleida

Empresa o societat	Producte exposat	Procedència de l'empresa
Assoc. Prof. de Frutas y Hortalizas Asofruit	Fruita	Lleida
Asofruit	Fruita	Lleida
Atlanta	Maquinària per al calibratge i condicionament de la fruita	Lleida
Auto Comercial Leridana, SA	Autobusos i furgonetes	Lleida
Besora, SA	Camions, furgonetes i vehicles tot terreny	Lleida
Biela Sánchez, "José M"	Camions i plataformes de càrrega i descàrrega	Lleida
Bigabal, SA	Alarmes elèctriques, balances, calibradors i material de laboratori	Lleida
Bombas Alta Presión Raluy	Bombes d'alta pressió	Lleida
Copirineu	Formatges i productes lactis	Tremp
COPAGA Cooperativa Prov. Avícola Ganadera	Carn de porc i derivats, embotits, ous, aus i gallines	Lleida
Cadenas Joresa	Cadenes de transmissió per a automoció i indústria	Lleida
Caixa de Catalunya	Serveis bancaris	Lleida
Caixa de Pensions	Serveis bancaris	Lleida
Caixa Rural Provincial	Serveis bancaris	Lleida
Cámara Agraria Local	Fruita	Soses
Cámara Agraria Local	Fruita	Vilanova de la Barca
Cámara Agraria Local	Fruita	Torresserona
Cámara Agraria Local	Fruita	Torrelameu
Cámara Agraria Local	Fruita	Juneda
Cámara Agraria Local	Fruita	Corbins
Cámara Agraria Local	Fruita	Castelldans
Cámara Agraria Local	Fruita	Aitona
Cámara Agraria Local	Fruita	Alguaire
Cámara Agraria Local	Fruita	Alcoletge
Cámara Agraria Local	Fruita	Alcarràs
Cámara Agraria Local	Fruita	Els Alamús
Cámara Agraria Provincial	Fruita i informació agrària	Lleida
Capdevila Viladrich, Ramon	Begudes i entrepans	Lleida
Carbonell, Xavier	Transportadores i dipòsits de polièster	Mollerussa
Carretillas e Hidráulica, SA	Carretons elevadors	El Palau d'Anglesola
Castell-Fruit, Stat. Cooperativa C. Ltda.	Fruita	Castelldans
Catalana de Maquinaria, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Central Agrícola Boví, SL	Productes i maquinària agrícola	Lleida
Central Fruitera Cooperativa Cefruco	Fruita	Alguaire
CIA. Telefónica Nacional de Espanya	Audioconferència, contestadors telefònics, marcadors automàtics, sistemes multilínies, telèfons, teletax (escriptura a distància)	Lleida
Cobega, SA-Coca-Cola	Begudes carbòniques	Lleida
Col·legi Oficial d'Agents Comercials	Informació	Lleida
Colomer, Salvador	Fruita	Lleida
Comercial Agrícola Gracia	Maquinària agrícola	Lleida
Comercial Agrícola J. Ballesté	Compressors, remolcs, segadores...	Corbins
Comercial Alvi, SL	Generadors d'aire calent, calefacció de granges...	Lleida
Comercial Arcusín	Maquinària agrícola	Lleida
Comercial Ger-Mon	Hidronetejadores per a granges	Lleida
Comercial Rian, SA	Adobs líquids	Lleida
Comercial Salvat Editores, SA	Edicions de llibres i edicions especials	Lleida
Consorc. Frutic. Export. Leridano, SA	Fruita	Lleida
Cooperativa Agraria Virgen de Carrasumada	Fruita	Lleida

Empresa o societat	Producte exposat	Procedència de l'empresa
Cooperativa Agrícola Pi Verd, SCL	Fruita	Lleida
Cooperativa Agrícola Verge del Coll	Oli	Guardiola de Segarra
Cooperativa Agrícola Catalana LTDA.	---	Almatret
Cooperativa Agrícola i Ramadera	---	Albatàrrec
Cooperativa Artesenca La Ginesta	Fruita	Artesa de Lleida
Cooperativa del Camp Espluguense	Oli	L'Espluga Calva
Cooperativa del Camp Foment Maialenc	Oli	Maials
Cooperativa del Camp L'Aliança	Fruita	Menàrguens
Cooperativa del Camp La Íntima	Fruita	Alpicat
Cooperativa del Camp La Almacellenca	Fruita	Almacelles
Cooperativa del Camp La Sardana	Fruita	La Granja d'Escarp
Cooperativa del Camp Ntra. Sra. Bovera	Fruita	Guimerà
Cooperativa del Camp Rosellonense	Fruita	Roselló
Cooperativa del Camp Sant Faustí	Fruita	Alguaire
Cooperativa del Camp Sant Gaietà	Fruita	Almenar
Cooperativa del Camp Sant Antolí	Oli	El Palau de Noguera
Cooperativa del Camp Sant Antoni	Fruita	La Granadella
Cooperativa del Camp Sant Bartomeu	Fruita	Vilamitjana
Cooperativa del Camp. Sant Isidre	Fruita	Vilanova de Bellpuig
Cooperativa del Camp Sant Isidre	Oli	Les Borges Blanques
Coop. del Camp Sant Isidre	Fruita	La Pobla de Cérvoles
Cooperativa del Camp Sant Isidre	Fruita	Torà
Cooperativa del Camp Sant Isidre	Fruita	Bell-lloc d'Urgell
Cooperativa del Camp Sant Pere	Fruita	La Portella
Cooperativa del Camp Sant Salvador	Oli	Gerp
Cooperativa del Camp Sant Sebastià	Fruita	El Vilosell
Cooperativa del Camp SCCL	Fruita	Bellaguarda
Cooperativa del Camp V. Loreto SCCL	Oli	Llardecans
Cooperativa del Camp SCCL	Fruita	Aspa
Cooperativa del Camp SCCL	Fruita	Montoliu de Lleida
Cooperativa del Camp SCCL	Fruita	Bellpuig
Cooperativa del Camp SCCL	Fruita	Térmens
Cooperativa del Camp SCCL	Oli	Cervià de les Garrigues
Cooperativa del Camp SCCL	Fruita	Massalcoreig
Cooperativa del Camp	Fruita	Gimenells
Cooperativa del Camp	Fruita	La Granja d'Escarp
Cooperativa del Camp	Oli	Maldà
Cooperativa del Camp Sant Isidre	Oli	Juncosa de les Garrigues
Cooperativa Fruitera SCCL	Fruita	Torrelameu
Cooperativa La Germanor	Fruita	Albatàrrec
Cooperativa Agrícola	Fruita	Alcoletge
CooperativaAgrícola	Oli	Camarassa
Cooperativa Agrícola Práctica de Lleida	Fruita	Lleida
Cooperativa Agropecuaria	Fruita	Soses
Cooperativa del Camp	Fruita	Alcarràs
Cooperativa del Camp	Fruita	Belianes
Cooperativa del Camp	Fruita	Juneda
Cooperativa del Camp	Fruita	Miralcamp
Cooperativa del Camp	Fruita	Torrelameu
Cooperativa del Camp	Fruita	Vilanova de Segrià
Cooperativa del Camp	Oli	L'Albi
Cooperativa del Camp	Fruita	Alcanó

Empresa o societat	Producte exposat	Procedència de l'empresa
Cooperativa del Camp	Fruita	Algerri
Cooperativa del Camp	Fruita	Les Avellanes
Cooperativa del Camp	Oli	Bovera
Cooperativa del Camp	Fruita	Castelló de Farfanya
Cooperativa del Camp	Fruita	Els Omellons
Cooperativa del Camp	Fruita	Rocafort de Vallbona
Cooperativa del Camp	Fruita	Agramunt
Cooperativa del Camp	Fruita	Sant Martí de Riucorb
Cooperativa del Camp	Oli	Sarroca de Lleida
Cooperativa del Camp	Fruita	Sunyer
Cooperativa del Camp	Fruita	La Floresta
Cooperativa del Camp	Fruita	Os de Balaguer
Cooperativa del Camp Sant Jordi	Fruita	Puigverd de Lleida
Cooperativa del Camp Sant Pere	Fruita	Sudanell
Cooperativa del Camp Sant Salvador	Oli	Alfés
Cooperativa del Camp Sió	Fruita	La Sentiu de Sió
Cooperativa del Camp	Fruita	Ardèvol
Cooperativa del Camp	Oli	Fulleda
Cooperativa del Camp	Fruita	Torrebesses
Cooxima y Sociedad Española del Oxígeno	Gasos i material per soldar	Balaguer
Corbins fruits, Sdad. Cooperativa C. LTDA.	Fruita	Corbins
Desbrozadoras Jonues	Maquinària agrícola	Lleida
Diario de Lérida	Diaris	Lleida
Diget, SA Enciclopèdia Catalana	Gran Enciclopèdia Catalana	Lleida
Dilagro, SA	Exposició de llibres agrícoles	Lleida
Dogar	Preparadores per a la sembra	Almacelles
E.N.P. Empresa Nacional del Petróleo	Grasses i lubricants	Lleida
Eduardo Velasco, SA	Turismes i vehicles de transport lleuger	Lleida
Egido-Minguell, SA	Tractors	Lleida
Electro-neumàtica Lleida, SA	Bombes, components industrials, pneumàtics	Lleida
Enrejados Metálicos Gelonch	Reixats	Puiggròs
Estratificats Poliester Reixachs, SA	Cubells i transportadors	Mollerussa
Feria de San José de Mollerusa	Informació sobre la fira	Mollerussa
Firestone-Hispania, SA	Accessoris, cambres cobertes, llantes...	Lleida
Foment Agrícola Les Plantes	Fruita	Torregrossa
Frankfurt Conejo	Entrepans	Lleida
Frigo	Gelats	Lleida
Fruitera Segrià, S. Cooperativa C. LTDA.	Fruita	Vilanova de Segrià
Fruticultors d'Almacelles, SC	Fruita	Almacelles
G.P. Comercial Graells	Fumigadores	La Fuliola
Giron	Maquinària agrícola	Albatàrrec
Greefa SA	Maquinària condicionadora de fruita	Lleida
Grup de Serveis Triangle, SA	Serveis informàtics i venda d'ordinadors	Lleida
Grupset, SA	Ordinadors	Lleida
Hidráulica y neumática Leridana	Material oleohidràulic i recanvis agrícoles	Lleida
Hidronet-Ilemo	Motoserres	Lleida
I-L.D.A.S.A.	Maquinària agrícola i industrial	Lleida
Ilemo	Maquinària agrícola	Lleida
Ilerdauto, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Illanox- José María Illamola Farré	Màquines nebulitzadores	Lleida
Imasa	Materials per a ramaderia	Tàrrega
Industria Leridana del Motor, SA	Màquines de neteja agrària	Lleida

Empresa o societat	Producte exposat	Procedència de l'empresa
Industria Leridana del Motor, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Industrias Sprayer- Arcadi Figuerra	Accessoris fitosanitaris i agrícoles	Lleida
Inlingua-Idiomes	Escola d'idiomes i traduccions	Lleida
J.Martorell, SA	Maquinària agrícola	Agramunt
Jympa, Maquinaria Agrícola	Maquinària agrícola	Castellserà
L'Espiga, Stat. Cooperativa C. Ltda.	Fruita	Sucs
La Borda de l'Avi	Entrepans	Lleida
La Bordeta Fruits S. Cooperativa C. Ltda.	Fruita	Lleida
La Manyana	Diaris	Lleida
La Miranda	Maquinària agrícola	Balaguer
Lérida Unión Química, SA (LUQSA)	Fertilitzants	Sudanell
Makato, SA	Atomitzadors, pulveritzadors...	Lleida
Maquinaria Agrícola Niubó	Maquinària agrícola	Juneda
Maquinaria Agrícola Pujol	Maquinària agrícola	Corbins
Maquinaria Agrícola Roda		Vilanova de Segrià
Maquinaria Agrícola T-H-M		Almacelles
Márquez, J. Comercio de Maquinaria	Maquinària de neteja d'alta pressió	Lleida
Mecánicas Reunidas Pamany, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Mecano Agrícola Comercial, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Mecano Camp, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Menàrguens Fruits, S. Cooperativa Ltda.	Fruita	Menàrguens
Mestre, Agustín. Centro de suministros	Productes industrials i agrícoles	Lleida
Mila, Maquinaria Agrícola, SA	Maquinària agrícola	Juneda
Miralcamp Fruits, S. Cooperativa Ltda.	Fruita	Miralcamp
Monné Mira, José	Estufes de gasoil, generadors d'aire calent...	Lleida
Montoliu	Maquinària agrícola	Balaguer
Moto Bazar, Ernesto Domenech Agustí	Maquinària agrícola	Lleida
Motortrans, SA	Dumpers	Lleida
Motos Vallverdú, Alfonso Vallverdú	Motoserres	Lleida
Nova Agricultura, Stat. C.C. Ltda.	Fruita	Lleida
Nufri	Fruita	Lleida
Nusas Gomés, José	Maquinària agrícola	Lleida
Orpella Cerveró, Pedro	Llavors de cereals	Castelló de Farfanya
Plavise	Fruita	Lleida
Pastelería San Jaime	Entrepans, confiteria, pastisseria, refrescs	Lleida
Pemfrum, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Pla d'Urgell, Stat. Cooperativa C. Ltda.	Oli	Les Borges Blanques
Plameca, SA	Maquinària agrícola	Albatàrrec
Plantas de Vivero del Segre	Fruita, arbres	Lleida
Portolés Centro de Automoción, SA	Automòbils i maquinària agrícola	Lleida
Progres	Programadors per al reg agrícola	Bellpuig
Quinta de Salud La Alianza	Serveis mèdics i quirúrgics d'hospitalització i consulta	Lleida
Ràdio Lleida	Mitjans de comunicació, ràdio	Lleida
Ràdio Ponent Societat Cooperativa Catalana Ltda.	Programes de ràdio	Mollerussa
Ràdio Popular de Lleida	Mitjans de comunicació, ràdio	Lleida
Ràdio Terraferma	Mitjans de comunicació, ràdio	Lleida
Raesgra, SL	Productes i materials per al sector ramader	Lleida
Regs del Segrià	Productes per al rec	Bell-lloc
Reial Automòbil Club de Catalunya	Informació i captació de socis	Lleida
Repuestos Muntaner, SA	Cadenes de transmissió, corretges...	Lleida

Empresa o societat	Producte exposat	Procedència de l'empresa
Restaurante Las Vegas	Begudes i entrepans	Lleida
Ribes Maquinaria Agrícola, SA	Maquinària agrícola	Lleida
S. Cooperativa Agrar. i Ramad. del Pallars	Productes lactis	Sort
S. Cooperativa C.L. del Camp Sant Fortunat	Oli	Castelldans
S. Cooperativa C. Ltda. del Camp	Fruita	Bellcaire d'Urgell
S. Cooperativa C. Ltda. del Camp	Fruita	Artesa de Segre
S. Cooperativa C. Ltda. Sant Isidre	Fruita	Balaguer
S. Cooperativa L.C. del Camp Arbequina	Oli	Arbeca
SA Maquinaria y Equipos Dofi	Maquinària agrícola	Lleida
SAT Compagnoni	Adobs i fertilitzants	Albatàrrec
S.C.A.I.O. SA	Ordinadors personals i compactes	Lleida
Scofruco, S. Cooperativa C. Ltda	Fruita	Corbins
Stat. Cooperativa C. Ltda. Agropecuaria	Productes agropecuaris	Vallfogona de Balaguer
Stat. Cooperativa C. Ltda.	Fruita	Ivars d'Urgell
Stat. Cooperativa del Camp	Fruita	Vilanova de la Barca
Stat. Cooperativa del Camp	Oli	Els Torms
Segre	Diaris	Lleida
Sembradoras Drudis, SA	Sembradores	Alcoletge
Sistemas de Ahorro de Energía, SA	Aïllaments, calefactors per a granges, finestres de PVC, finestres per a granja...	Lleida
Sistemas Electrónicos Progres, SA	Electricitat agrària	Bellpuig
Stat. Cooperativa Agraria Sant Roc	Fruita	Albesa
Stat. Cooperativa Agrícola C. Ltda.	Fruita	El Soleràs
Stat. Cooperativa C. Ltda. Verge Sogues	Fruita	Bellvís
Stat. Cooperativa C. Ltda. Sant Roc	Fruita	El Palau d'Anglesola
Stat. Cooperativa C. Ltda. del Camp	Fruita	Linyola
Stat. Cooperativa C. Ltda. del Camp	Oli	Isona
Stat. Cooperativa C. Ltda. del Camp	Fruita	Vallbona de les Monges
Stat. Cooperativa C. Ltda. del Camp	Fruita	Vinaixa
Stat. Cooperativa C. Ltda. del Camp	Fruita	Aitona
Stat. Cooperativa C, Ltda La Fraternal	Oli	L'Albagés
Stat. Cooperativa C. Ltda. Agropecuaria	Fruita	Castellserà
Stat. Cooperativa del Camp La Unió	Fruita	Penelles
Stat. Cooperativa Frutícola	Fruita	Torrefarrera
Stat. Cooperativa Agropecuaria	Productes lactis	Solsona
Suministros Agroindustriales Franquesa, SA	Accessoris per als vehicles i maquinària	Lleida
Talleres A. Miquel	Maquinària per al desplaçament dels palots	Lleida
Talleres Balmar	Atomitzadors i portadores pneumàtiques	Alcarràs
Talleres Compar, SA	Maquinària agrícola	Bell-lloc
Talleres Corbins, SA	Maquinària agrícola	Corbins
Talleres J. Montoliu Farran	Reparació de maquinària agrícola	Balaguer
Talleres Pau Vidal	Calderes de calefacció	Tàrrega
Talleres Solsona	Maquinària agrícola	Sanahuja
Teyme	Maquinària agrícola	Lleida
Toflacomex, SA	Assessorament i serveis per al comerç exterior i assegurança de mercaderies	Lleida
Tracsa-Same	Tractors	Lleida
Tractomotor, Industrial, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Trical, SA	Carretons elevadors elèctrics i tèrmics	Lleida
Turbocalor	Generadors d'aire calent	Lleida
USAC Joves Agricultors	Informació i serveis agraris i productes del camp	Lleida

Empresa o societat	Producte exposat	Procedència de l'empresa
Ura-Riego, SA	Material de rec	Lleida
Zazurca, SA Construcciones Agrícolas	Maquinària agrícola	Almacelles

Fonts:
- 32 *Fira de Sant Miquel, Eurofruit 86. Catàleg d'expositors*. Lleida, Artis, E.G., 1986.
- Fira de Lleida: Sra. Nati Cartañá.

RELACIÓ D'EXPOSITORS DE LA PROVÍNCIA DE LLEIDA A LA FIRA DE SANT JOSEP CELEBRADA A MOLLERUSSA L'ANY 1986 (14-19 DE MARÇ)

Expositor	Producte exposat	Procedència de l'expositor
Acosil	Fitosanitaris, adobs i plantes	Tàrrega
Acudam-Taller Pla d'Urgell	Diversos	Mollerussa
Adobs Urgell	Fitosanitaris, adobs i plantes	Mollerussa
Agropecuaria de Guissona	Embotits Fitosanitaris, adobs i plantes	Guissona
Agroquímicos Capdevila	Fitosanitaris, adobs i plantes	Lleida
Agustín Mestre, SA	Articles de terrassa, camp i platja Material industrial	Lleida
Aislamientos Urgell	Refrigeració industrial i aïllaments	Bellpuig
Andres Andreu, SA	Fitosanitaris, adobs i plantes	Lleida
Asofruit	Agrolimentària	Lleida
Atlanta	Maquinària agrícola	Lleida
Atomizadoras Pemisan	Maquinària agrícola	Benavent de Segrià
Autansa	Automoció	Mollerussa
Auto Comercial Leridana, SA	Maquinària i vehicles pesants	Mollerussa
Automotor, SA	Maquinària agrícola Maquinària i vehicles pesants	Lleida
Automóviles Lada, J. Mirada	Articles de terrassa, camp i platja	Lleida
Autotractor, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Bambi Boutique Infantil	Moda i pelleteria	Mollerussa
Banca Catalana	Bancs	Mollerussa
Banco Central	Bancs	Mollerussa
Banco de Bilbao, SA	Bancs	Mollerussa
Benabarre i Gesse, Josep	Torrons i mel	Balaguer
Bosch Maquinària Agrícola	Maquinària agrícola	Mollerussa
C.P.V.E. La Caixa	Bancs	Mollerussa
Casa Piqué	Articles de terrassa, camp i platja	Lleida
Catalana de Maquinaria, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Cía. Telefónica Nacional de Espanya	Premsa, ràdio i comunicacions	Lleida
CINCA, A. Maquinaria Agrícola	Maquinària utilitzada	Puigverd de Lleida
Cobega, SA	Degustació	Lleida
Com. Agrop. Lleidatana Call	Material avícola i ramader	Mollerussa
Comercial Agrícola Gracia	Maquinària agrícola	Lleida
Comercial Castello	Diversos	Lleida
Comercial Ger-Mon	Neteja industrial	Lleida
Comercial Pujol	Maquinària agrícola	Lleida
Comercial Rian, SA	Fitosanitaris, adobs i plantes	Lleida
Comercial Ribalta Cantons	Maquinària agrícola	Tàrrega
Comercial Solemaxfruit	Fitosanitaris, adobs i plantes	Mollerussa
Construccions d'alumini J. Tomàs	Fusteria i metàl·lica industrial	Mollerussa
Construcciones Metálicas Roma	Maquinària agrícola	Miralcamp
Copaga	Embotits	Lleida
Creu Roja Espanyola	Centres de salut	Mollerussa

Expositor	Producte exposat	Procedència de l'expositor
Cristalería y Talleres Cintor	Fusteria i metàl·lica industrial	Cervera
Cultivadores Minguella	Maquinària utilitzada	Les Borges Blanques
Cupasa	Fitosanitaris, adobs i plantes	Almacelles
Cusine, SA	Maquinària agrícola	Mollerussa
Diari La Mañana	Premsa, ràdio i comunicacions	Lleida
Diesel Comarcal, SA	Maquinària i vehicles pesants	Golmés
Dilagro, SA	Llibres	Lleida
Distribuidora Aurellano, SA	Agrolimentària	Lleida
Dofi, SA Maquinaria y Equipo	Maquinària agrícola	Lleida
Droguería Pedrosa	Diversos	Mollerussa
Eduardo Velasco, SA	Automoció, maquinària i vehicles pesants	Lleida
Egido-Minguella, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Electrodomésticos Bonjoch	Electrodomèstics	Mollerussa
Energía e Indus. Aragonesas	Fitosanitaris, adobs i plantes	Lleida
Esports i Armeria Reiva	Esports	Mollerussa
Exclusivas Isma	Fitosanitaris, adobs i plantes	Alcarràs
Federació SAT de Catalunya	Agrolimentària	Lleida
Feria de Lleida	Entitats	Lleida
Fernando Sans	Maquinària utilitzada	Juneda
Fertiagro, SL	Fitosanitaris, adobs i plantes	Almacelles
Fira de Sant Josep	Entitats	Mollerussa
Fortunat Guasch	Material industrial	Bellpuig d'Urgell
Francesc Piro Loncan	Diversos	Mollerussa
Fridecal, SA	Refrigeració industrial i aïllaments	Mollerussa
Juan Fuentes Olivares	Neteja industrial	Lleida
Joan Gabernet Castela	Maquinària i vehicles pesants	Vilagrasa
Gallego Audiovisó, SA	Electrodomèstics	Mollerussa
Garatge Simó, SA	Automoció	Mollerussa
Garage Central	Maquinària utilitzada	Lleida
Garatge Sport	Automoció	Lleida
Joan Garreta Rubies	Material avícola i ramader	Mollerussa
Garrofe y Roca, SA	Material industrial	Mollerussa
Gelonch Enrejados Metálicos	Material industrial	Puiggròs
General Radio	Electrodomèstics	Mollerussa
Giron Maquin. Agric. e Ind.	Maquinària agrícola	Albatàrrec
Hermanos Vidal	Embotits	Noves de Segre
Hiaco	Sistemes de rec	Lleida
I.F.P. Agraria L'Urgell	Entitats	Mollerussa
Iaso, SA	Articles de terrassa, camp i platja	Lleida
Il·luminació Bix-3	Diversos	Mollerussa
Ildasa	Automoció, maquinària agrícola	Lleida
Ilemo	Maquinària agrícola	Lleida
Ilerdauto, SA	Automoció, maquinària utilitzada	Lleida
Illanox	Maquinària agrícola	Lleida
Imasa	Material avícola i ramader	Tàrrega
Indust. Electrodomec. G.H., SA	Material industrial	Lleida
Industrials Solé, SA	Material industrial	Tàrrega
Insecticidas Condor, SA	Fitosanitaris, adobs i plantes	Lleida
Interauto Alfa Romeo	Automoció	Lleida
J. Martorell, SA	Maquinària agrícola	Agramunt
Jonues, desbrozadoras	Maquinària agrícola	Lleida
Leamiq	Fusteria i metàl·lica industrial	Mollerussa

Expositor	Producte exposat	Procedència de l'expositor
Lianes-2, Boutique Perfumeria	Moda i pelleteria	Mollerussa
Lluna de Drap	Moda i pelleteria	Mollerussa
Ramon Lorite Cajal	Embotits	Mollerussa
Mailsa	Maquinària agrícola	Lleida
Makato, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Makysa	Maquinària agrícola	Lleida
Mapfre, Grup assegurador	Assegurances	Mollerussa
Maquinaria Agric. Hnos. Martí	Maquinària agrícola	Almacelles
Maquinaria Agrícola Felix	Maquinària agrícola	Lleida
Maquinaria Agrícola Mesalles	Maquinària agrícola	Torres de Segre
Maquinària Agrícola Niubó	Maquinària agrícola	Juneda
Máquinas de Coser Alfa	Diversos	Lleida
Máquinas Ferro	Maquinària agrícola	Bell-lloc d'Urgell
Máquinas Moret, SA	Material avícola i ramader	Lleida
Marquez Guerrero, José	Neteja industrial	Lleida
Meca, Joan	Moda i pelleteria	Mollerussa
Mecánicas Reunidas Pamany, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Mecánicas Vila	Maquinària agrícola	Tàrrega
Mecano Agrícola Comercial, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Mecano Camp, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Metálicas B.M.M.	Material avícola i ramader	Bell-lloc
Mila Maquinaria Agrícola, SA	Maquinària agrícola	Juneda
Milsabor	Embotits	Mollerussa
Mollerussa Ràdio	Premsa, ràdio i comunicacions	Mollerussa
Moto Bazar, E. Domenech	Maquinària agrícola	Lleida
Motors i Sports, SA	Esports	Mollerussa
Negrals, SA	Diversos	Mollerussa
Noguera Piñol, SA	Automoció	Lleida
Ozono	Neteja industrial	Lleida
Pastelería Sant Isidori	Degustació	Mollerussa
Peletería Ribalta	Moda i pelleteria	Mollerussa
Pemfrum, SA	Maquinària agrícola	Lleida
José Perera Beltran	Maquinària utilitzada	Lleida
Plameca, SA	Maquinària agrícola	Albatàrrec
Pobalti, SA	Maquinària agrícola	Bellpuig
Podothar-2	Maquinària agrícola	Albatarrec
Portolés, Centro Automoción, SA	Automoció	Lleida
Portolés, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Prefabricados Pujol, SA	Material industrial	Mollerussa
Priego Serrano, Gregorio	Automoció	Mollerussa
Progrés, SA	Ordinadors i material informàtic	Bellpuig
Quinta de Salud La Alianza	Centres de salut	Lleida
R. Vicens, SA	Torrons i mel	Agramunt
Ràdio Ponent	Premsa, ràdio i comunicacions	Mollerussa
Raesgra, SL	Material avícola i ramader	Lleida
Ramadell de J.M. Minguet	Material avícola i ramader	Mollerussa
Ratafia dels Raiers-L. Porte	Agrolimentària	La Pobla de Segur
Recarsa- Gemi	Embotits	Bellpuig
Refrey deleg. Ofic. R. Torra	Diversos	Mollerussa
Regs del Segrià	Sistemes de rec	Bell-lloc d'Urgell
Reixachs, SA	Refrigeració industrial i aïllaments	Mollerussa
Restaurant El Roser	Degustació	Mollerussa

Expositor	Producte exposat	Procedència de l'expositor
Reves, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Ribes Maquinaria Agrícola	Maquinària agrícola	Lleida
Ricardo Colomina Palau	Maquinària utilitzada, material industrial	Mollerussa
Rosa Canosa	Moda i pelleteria	Mollerussa
SA Cros	Fitosanitaris, adobs i plantes	Almacelles
SAT Compagnoni España	Fitosanitaris, adobs i plantes	Albatàrrec
Selec	Ordinadors i material informàtic	Mollerussa
SelecSoft	Ordinadors i material informàtic	Mollerussa
Servei Motor	Automoció	Lleida
Serveis Tècnics Informàtica	Ordinadors i material informàtic	Mollerussa
Sistemas Ahorro de Energías	Refrigeració industrial i aïllaments	Lleida
Sociedad Agraria de Transformación 1596 Nufri	Agroalimentària	Mollerussa
Sodastream	Diversos	Mollerussa
Sonido Tudela Iluminac.	Diversos	Vilanova de Bellpuig
Taller Electromecánico Rey	Material industrial	Mollerussa
Talleres Corbins, SA	Maquinària agrícola	Corbins
Talleres Montoliu	Maquinària agrícola	Balaguer
Talleres Josep M. Biela	Maquinària i vehicles pesants	Lleida
Talleres Llorens Burgues	Maquinària utilitzada	Torrefarrera
Talleres Verges	Maquinària agrícola	Mollerussa
Talleres Xavier Adrià	Maquinària utilitzada	Alcoletge
Teldair, SA	Diversos	Mollerussa
Teyme	Maquinària agrícola	Lleida
Torrons Roig d'Agramunt	Torrons i mel	Agramunt
Torrons i Mel Alemany	Torrons i mel	Os de Balaguer
Tracsa	Maquinària agrícola	Lleida
Tractomotor industrial, SA	Maquinària agrícola	Lleida
Trepat Mora Suministre Ind.	Material industrial	Tàrrega
Trical, SA	Material industrial	Lleida
Triginer i CIA, SA	Maquinària agrícola	Agramunt
Urgell, Maquin. Agrícola, SA	Maquinària agrícola	Mollerussa
Antoni Vall Sierra	Maquinària agrícola	Miralcamp
Joan Vallverdú Martí	----	Juneda
Viajes Sagitario	Diversos	Mollerussa
Vicens Maquinaria Agrícola	Maquinària agrícola	Mollerussa
Sra. Andrea Vila Amigo	Maquinària utilitzada	Torrefarrera
Xamp-Glace-Eamsa	Degustació	Mollerussa
Zazurca, SA	Maquinària agrícola	Almacelles

Font:
- *114 Fira de Sant Josep. Catàleg oficial*. Mollerussa, Patronat Fira de Sant Josep.
- Fira de Sant Josep.

EMPRESES DE LA PROVÍNCIA DE LLEIDA QUE DECLAREN UNA FACTURACIÓ MÍNIMA DE 150 MILIONS DE PTES. I AMB UN MÍNIM DE 40 TREBALLADORS, A 31 DE DESEMBRE DE 1999

Any 2000			
Empresa	**Facturació**	**Nombre de treballadors**	**Població**
Aceites Borges Pont, SA	22.414.766.000	204	Tàrrega
Actel, SCCL	15.500.000.000	74	Lleida
Agencia Transportes Trota, SA	1.534.885.000	66	Lleida
Agropecuaria de Guissona, SCCL	59.105.1976.000	1670	Guissona
Alianza Médica Leridana, SA	450.000.000	64	Lleida
Ambort Aremany, SL	631.309.000	46	Balaguer
Arilfruit, SA	834.643.000	41	Lleida
Áridos Romà, SA	1.478.404.000	50	Miralcamp
Ascensores Marvi, SL	665.000.000	74	Lleida
Asesoramiento de Empresas de Prefabricados, SA	185.910.000	48	Mollerussa
Asistencias y Suministros Mecánicos, SA	720.000.000	62	Lleida
Asociación Comarcal Urgell de Ayuda al Minusválido	402.884.264	65	Mollerussa
Auconfec, SL	400.674.000	60	Cervera
Auto Transporte Parellada, SL	280.861.000	40	Lleida
Autobuses de Lleida, SA	480.349.000	95	Lleida
Automóviles y Talleres Neumáticos, SA	4.200.000.000	100	Mollerussa
Autotractor, SA	1.100.000.000	70	Lleida
Bany Esport Térmens, SL	188.547.000		Térmens
Baver 2000, SL	450.000.000	46	Vielha
Benito Arnó e Hijos, SA	3.252.272.000	120	Lleida
Bonfil, SL Artículos para Bellas Artes	428.710.000	70	Golmés
Buenaventura Borrás, SA	2.031.381.000	45	Lleida
Cadí, SCCL	6.000.000.000	115	La Seu d'Urgell
Cansalederies Carner, SCP	392.000.000	42	Lleida
Cárnicas del Segrià, SA	900.000.000	65	Lleida
Catalana de Farratges, SL	1.600.000.000	45	Ivars d'Urgell
Centro de Estudios Informáticos Formación, SA	248.636.000	40	La Seu d'Urgell
Cinerplast, SL	800.000.000	55	L'Albi
Clanser, SA	262.883.000	200	Lleida
Compañía de Refrigeración industrial, SA	2.500.00.000	41	Alcoletge
Comercial Vipla, SA	626.227.000	67	Balaguer
Confecciones Pupi, SA	615.215.000	43	Sant Ramon
Congelados Lipesca, SA	2.200.000.000	67	Lleida
Construcciones Pallas, SA	1.310.000.000	44	Lleida
Construcciones y Obras Trillo, SL	187.440.000	40	Lleida
Construcciones Ribalta, SL	200.000.000	45	Llobera
Construcciones y Estructuras Metálicas, SA	700.000.000	55	Soses
Cooperativa Artesa de Segre, SCCL	9.900.000.000.	56	Artesa de Segre
Cooperativa d'Ivars, SCCL	9.102.503.911	47	Ivars d'Urgell
Copaga Sociedad Cooperativa	35.000.000.000	500	Lleida
Diari Segre, SL	1.395.684.000	150	Lleida
Diario La Mañana, SA	500.000.000	70	Lleida
Distribucions del Motor, SA	200.000.000	40	Lleida
Distribuidora Bisch Hermanos, SA	5.800.000.000	98	Tàrrega
Edilaplana, SL	295.431.000	45	Balaguer
Eduardo Velasco, SA	1.500.000.000	40	Lleida
El Forn, SL	248.332.000	50	Torrefarrera
Electrodomésticos Taurus, SL	5.019.220.000	248	Oliana
Encuadernaciones Fontanet, SL	320.000.000	45	Lleida

Any 2000			
Empresa	**Facturació**	**Nombre de treballadors**	**Població**
Empresa Municipal de Serveis Comunitaris, SA	400.000.000	60	Lleida
Equipos Municipales Industriales y Residuos Sólidos, SA	3.500.000.000	50	Tàrrega
Estación Termal y de Montaña de Caldas de Bohí, SA	325.310.000	132	La Vall de Boí
Ferretería Alberto Soler, SA	1.661.889.000	50	Lleida
Foncomi, SA	350.000.000	130	Golmés
Fruits de Ponent, SCCL	1.800.000.000	85	Alcarràs
Fruits Queralt, SL	529.661.686	40	Puigverd de Lleida
Frutas Leridanas, SA	2.900.000.000	60	Vilanova de la Barca
Funciones Monfort, SL	480.898.000	50	Bellpuig
Garaje Dalmau, SA	2.500.000.000	50	Lleida
Garrofé, SA	620.000.000	50	Fondarella
Garrofé Roca, SA	355.855.000	41	Mollerussa
Granja Castelló, SA	18.363.000.000	192	Mollerussa
Grup Nastasi, SL	733.613.000	100	Lleida
Grupo Consist, SA	3.318.258.000	172	Agramunt
Harinera la Meta, SA	10.000.000.000	70	Lleida
Hermanos Pena Constructora, SA	350.000.000	45	Vielha
Horfasa Grupo Empresarial, SL	731.819.000	49	Torres de Segre
Hotel El Castell, SA	355.776.000	40	La Seu d'Urgell
Hotel Experts, SL	390.818.000	50	Rialp
Hoteles Valle de Aran, SA	646.327.000	175	Salardú
Iaso, SA	925.257.000	79	Lleida
Iberacces Software, SA	186.310.000	46	Lleida
Ilemo Hardi, SA	1.679.082.000	95	Lleida
Ilerdauto, SA	2.400.000.000	45	Lleida
Ilerprotein, SL	1.600.000.000	40	Almacelles
Indulerida, SA	2.471.708.000	100	Alguaire
Industria Metalúrgica Mecir, SL	560.000.000	50	Balaguer
Inler, SA	199.686.000	45	Agramunt
J. Casañe, SA	207.475.000	45	Lleida
José Antonio Romero Polo, SA	674.883.000	40	Lleida
José Viola Riba, SL	591.481.000	100	Balaguer
Lacado del Aluminio, SA	650.000.000	48	Lleida
L'Agudana, SA	10.270.140.033	300	Cervera
Lamolla, SA	2.629.848.000	49	Lleida
Leds-©4, SA	2.000.000.000	160	Torà
Lista Azul, SA	1.800.000.000	61	Lleida
Lleidatana de construcciones, SA	382.022.000	45	Lleida
Los Comodines, SA	471.598.000	85	Mollerussa
Magatzems Nadal, SL	301.329.000	60	La Portella
Manufacturas Vall Benaiges, SA	560.000.000	65	Tàrrega
Matadero Industrial de Lérida, SA	1.500.000.000	245	Lleida
Maxicalzado, SA	3.300.000.000	115	Lleida
Millor Soft, SL	550.000.000	75	Mollerussa
Moda Íntima Vania, SA	336.379.000	42	Lleida
Monvaga, SA	998.000.000	45	Alcoletge
MUPA Mútua d'Accidents de Treball i malalties de la Seguretat Social n. 25	1.940.000.000	58	Lleida
M.Y.J. Gruas, SA	2.000.000.000	70	Alguaire
Nogues Manipulados del Papel, SA	505.522.000	40	Artesa de Segre
Ondulesa, SL	526.106.000	40	Fondarella

Any 2000			
Empresa	**Facturació**	**Nombre de treballadors**	**Població**
Pallars Industrial, SA	232.659.000	50	Rialp
Papelería del Principado, SA	4.100.000.000	72	Mollerussa
Payper, SA	1.700.000.000	62	Lleida
Pedro Ramón, SA	5.600.000.000	106	Tàrrega
Persianas Miquel y Civit, SL	333.996.000	46	Mollerussa
Piensos del Segre, SA	13.425.000.000	60	Balaguer
Piensos Gatnau, SA	3.016.662.000	84	Mollerussa
Prefabricados Pujol. SA	1.177.705.000	50	Mollerussa
Residencia Terraferma, SL	260.598.000	91	Añpicat
Rodamilans, SA	850.000.000	47	Lleida
Rodi, T.R., SL	2.356.792.000	86	Lleida
Rotecna, SA	1.721.000.000	53	Agramunt
Ros Roca, SA	11.712.735.000	390	Tàrrega
Ros-1, SA	1.000.000.000	140	Artesa de Segre
Sagra, SA	1.421.677.000	62	Fondarella
SAT n.1596 NUFRI	7.872.113.136	150	Mollerussa
Seragua, SA y Fomento de Construcciones y Contratas, SA UTE	1.050.000.000	47	Lleida
Servei Motor, SL	1.500.000.000	42	Lleida
Serveis d'Escombraries i Neteja, SA	688.200.000	131	Lleida
Sorigué, SA	6.133.261.000	200	Lleida
Sports Kappa, SA	5.000.000.000	45	Montferrer
Stylmode, SA	950.000.000	98	Balaguer
Sucesores de Falip Navarro, SA	530.058.000	40	Tàrrega
Supermercados Pujol, SA	9.400.000.000	250	Lleida
Talleres Antoni Miquel, SA	819.629.000	40	Sidamon
Transformaciones y Desarrollos Integrales, SA	181.020.000	50	
Telempal, SL	437.676.000	50	Cervera
Teuleria Almenar, SA	801.132.000	50	Almenar
Téxtil Elástico, SA	649.864.000	56	Alpicat
Tobeco, SA	2.191.835.000	103	Lleida
Tot Comercial, SA	743.000.000	40	Balaguer
Transportes Argelich, SA	732.032.000	45	Mollerussa
Transportes Teifer, SL	1.171.000.000	45	Lledia
Urgel Ganadera, SA	1.100.000.000	45	Juneda
Unión Minera Ebro Segre, SA	755.661.000	75	Lleida
Vall Companys, SA	32.000.000.000	97	Lleida
Venso, SA	440.192.000	40	Almacelles
Viajes Iltrida, SA	600.940.000	49	Balaguer
Vilamajo Marba, Enric	600.000.000	40	Tàrrega
Vitral, SA	990.000.000	48	Lleida
Viyefruit, SA	1.205.946.000	50	Alcarràs

Font: *Annuari El Segre, any 2000*, pàg. 181-194. Lleida, Segre, 2001.

EMPRESESES CENTENÀRIES EL 1987

Empresa	Població	Empresa	Població
Adroguer Manuel Mestre i Pal	La Seu d'Urgell	Droguería José Ribes	La Seu d'Urgell
Agencia Portella	Balaguer	Embutidos Obach SA	Sant Llorenç de Morunys
Alier SA	Rosselló	Espardenyeria Carabasa	Tiurana
Alimentació Prats Casa També	Ponts	Ermengol Armengol	Cervera

Empresa	Població	Empresa	Població
Antiga Casa Inglés	Lleida	Esports Escolà	Mollerussa
Cal Rotxé	Peramola	Estación Termal Caldas de Bohí	Caldes de Boí
Calçats Fortaleza	Les Borges Blanques	Estrella de Oro	Lleida
Carrosseries Sucarrats	Cervera	Farinera Casa Roig	Solsona
Casa Adroguer nou	Solsona	Farmàcia Solé	Tremp
Casa Batente	Tremp	Fonda Víctor	Solsona
Casa Bernis	Mollerussa	Fusteria Metàl·lica Marot	Ponts
Casa Coll	Balaguer	Fábrica Pastas de Sopa	La Pobla de Segur
Casa Creus	Tremp	Hotel Pessets	Sort
Casa Aleix	Tremp	Hotel Saurats	Espot
Casa Estanyer	Ponts	Hotel Siglo XX	Tremp
Casa Farré de detall	Les Borges Blanques	Joan Vilardell-Cerrrajería y Cuchillería	Balaguer
Casa Gravet	Oliana	José Dies Carrera	El Pont de Suert
Casa Guarro	Lleida	Jesús Auberni	Balaguer
Casa Marvà	Balaguer	Llibereria Casas	Lleida
Casa Oliaire	Tremp	Pastisseria Torres	Lleida
Casa Randé	Solsona	Pere Cortina-Casa Pere	La Pobla de Segur
Casa Roig	Lleida	Pintor Grifell	Solsona
Casa Sabaté de Tiurana	Solsona	Queviure Lluís Víctor i Puig	Balaguer
Casa Sastret	Organyà	Ramon Busquets	Balaguer
Casa Tebé	Ponts	Rellotgeria Pané	Lleida
Cerámicas Palau	Alpicat	Rellotgeria Solans	Lleida
Comestibles Miquel Solsona	Ponts	Restaurant Ventura	Ponts
Confitería Pedro Graells	Balaguer	Sabateria Canut	Oliana
Construcció General amb Fusta Giné	Les Borges Blanques	Sabateria Francesc Prats	Tremp
Destilerías Vilarasau	Balaguer	Sabateria Pujades	Balaguer
Diario de Lérida	Lleida	Magatzems Domingo	Mollerussa
Distribucions Portet SA	La Pobla de Segur	Molí de Xixons	Solsona

Font: *La Mañana*, 5 de desembre de 1987. *Las empresas que han hecho historia en las comarcas de Ponent*. S'hi inclou també la relació de les que han fet 50 i 75 anys.

EMPRESES DE FRIGOCONSERVACIÓ, 1966, 1974, 1983

Any 1966

Empresa	Població	Volum en metres cúbics
Apracosa	Almenar	22.294
Safyc	Balaguer	15.720
Frigoríficos Leridanos SA	Lleida	13.682
Frigoríficos de Alcarrás SA	Alcarràs	7.004
G.S.C: 4.666 Agrofruto	Torrefarrera	5.277
Hnos. Hernández Escudero	Sudanell	2.378
Josep Arnàs Blesa	Torrefarrera	2.290
Frutos Molnar SA	Mollerussa	2.102
David Bros Domènech	Torres de Segre	1.557
Cooperativa del Camp Sant Isidre	Les Borges Blanques	1.498

Any 1974

Empresa	Població	Volum en metres cúbics
Apracosa	Almenar	22.294
Unión Frut. Export., SA	Lleida	20.468

Empresa	Població	Volum en metres cúbics
Frigoríficos Industriales de Corbins SA	Corbins	16.451
Safyc	Balaguer	15.720
Hnos. Vendrell Reañes	Almacelles	15.580
Frigoríficos Leridanos, SA	Lleida	13.682
Torné i Salto, SA	Lleida	11.240
Soc. Cooperativa Frut. de Corbins	Corbins	9.450
Josep Pedrol Balañà	Torregrossa	8.820
Antoni Serés Capdevila	Alpicat	8.700

Any 1983

Empresa	Població	Volum en metres cúbics
Arilfruit, SA	Lleida	32.690
Frigs. Urgel, SA	Lleida	30.728
SAT 13.981	Mollerussa	30.400
Cooperativa Agrícola Pràctica	Lleida	29.450
Frigoríficos Leridanos, SA	Lleida	28.050
Frigoríficos Industriales de Corbins, SA	Corbins	22.756
Apracosa	Almenar	22.294
Unión Frut. Export, SA	Lleida	20.468
G.S.C: 6.649 Fruilar	Lleida	19.880
Cía de Refrig. Ind., SA	Alcoletge	19.800

Font: Solé Masip, Jordi (1990), *La indústria del fred a la regió fruitera de Lleida, 1950-1988*, Espai/Temps, 6, Estudi General de Lleida (ara Universitat de Lleida).

AGRUPACIÓ DE COOPERATIVES AGRÍCOLES DE LES TERRES DE LLEIDA, ACTEL

Presidents

Pere Boldú Tillo (1981-1989)
Virgili Chimenos Segarra (1989-1991)
Josep Torrent Tarré (1991-1993)
Miquel Casals Roca (1993)
Benjamí Bosch Torres (1994-1999)
Josep Casals Prats (1999-2006)
Ramon Brualla Bares (a partir de 2006)

Vicepresidents

Josep Bendicho Piñol (1981-1983)
Joan Llobera Baldillou (1983-1987)
Josep Torrent Tarré (1987-1989)
Xavier Coll Gilabert (1989-1991)
Francesc Bañeres Badia (1991-1993)
Josep Casals Prats (1993-1999)
Josep Mulet Rosell (1999-2006)
Josep Lluis Calvet Fontova (2006-2008)
Ramon Sarroca Capell (a partir de 2008)

Associats

Cooperativa Sant Gaietà, SCCL, Aitona
Cooperativa Agrícola i Ramadera d'Albatàrrec, SCCL, Albatàrrec
Cooperativa Agrícola San Isidro de Albelda, SCL, Albelda
Agrària i Secció de Crèdit Sant Roc d'Albesa SCCL, Albesa
Sociedad Cooperativa Agrícola de Alcampell, el Campell

Cooperativa del Camp, Alcanó
Cooperativa del Camp, SCCL, Alcarràs
Fruits de Ponent, Stat.Cooperativa CL, Alcarràs
Agrícola i Secció de Crèdit d'Alcoletge SCCL, Alcoletge
Fruits d'Alfarràs, SCCL, Alfarràs
Cooperativa del Camp S. Salvador, Alfés
Cooperativa del Camp, SCCL, Algerri
Cooperativa del Camp Sant Faust d'Alguaire i Secció de Crèdit SCCL, Alguaire
Eurofruit Alguaire, SL, Alguaire
Cefruco, SCCL, Alguaire
Agroserveis d'Almacelles, SCCL, Almacelles
Cooperativa Agrícola C. Ltda., Almatret
Cooperativa del Camp Sant Gaietà d'Almenar SCCL, Almenar
Almenar Fruits SCCL, Almenar
Cooperativa del Camp La Íntima, Alpicat
Cooperativa Frutícola San Bartolomé Apóstol SCL, Altorricó
Cooperativa del Campo S. Isidro, Altorricó
Arbequina i Secció de Crèdit, Societat Cooperativa Catalana Limitada, Arbeca
La Comasala, SCCL, Artesa de Lleida
Cooperativa del Camp Artesenca La Ginesta SCCL, Artesa de Lleida
S. Cooperativa CL del Camp, Artesa de Segre
Cooperativa del Camp, SCCL, Aspa
Cooperativa del Camp, SCCL, Belianes
Cooperativa del Camp, SCCL, Bellaguarda
SCCL del Camp de Sant Isidre, Bellcaire d'Urgell
Transalfals & La Vispesa, SCCL, Bellcaire d'Urgell
Cooperativa del Camp Sant Miquel, SCCL, Bell-lloc
Cooperativa del Camp de Bellpuig i Comarca, SCCL, Bellpuig
Agropecuària i Secció de Crèdit Verge de Les Sogues SCCL, Bellvís
Cooperativa Portella-Benavent, SCCL, Benavent de Segrià
Sociedad Cooperativa del Campo San Marcos Binacetense, Ltda., Binacet
Sdad. Cooperativa del Campo Joaquín Costa y la Litera Ltda., Binèfar
Cooperativa del Camp, SCCL, Bovera
Cooperativa d'agricultors de Calaf i Comarca, Calaf
SCCL Sant Fortunat, Castelldans
Castell-Fruit SCCL, Castelldans
Cooperativa del Camp, SCCL, Cervià de les Garrigues
Fruitera de Corbins i Secció de Crèdit SCCL, Corbins
S. Cooperativa CL Sant Roc, el Palau d'Anglesola
Cooperativa Agrícola S. Isidre-Perelló, el Perelló
S. Cooperativa Agrícola CL, el Soleràs
Cooperativa del Camp, SCCL, els Torms
Fragafruit, SCL, Fraga
Agropecuaria del Cinca SCL, Fraga
Frutos Flavia, S. Cooperativa, Fraga
SCCL del Camp de Gimenells, Gimenells
Cooperativa Verge del Coll, Guardiolada de Segarra

Cooperativa N. Sra. Bovera, Guimerà
Cooperativa del Camp d'Ivars d'Urgell i Secció de Crèdit, SCCL, Ivars d'Urgell
Cooperativa del Camp Sant Isidre, Juncosa de les Garrigues
SCL Agropecuaria -Cooperativadel Camp-, Juneda
Sdad. Cooperativa Com.San Sebastián, La Almunia Doña Godina
Cooperativa Campo Bisbal de Falset SCCL, la Bisbal de Falset
Agroindustrial Catalana, SCCL, la Granadella
Cooperativa del Camp Sant Isidre, SCCL, la Pobla de Cérvoles
Pirenaica, Stat. Cooperativa C. Ltda., la Seu d'Urgell
SCCL La Fraternal Albagés, l'Albagés
Agrícola de L'Albi, SCCL, l'Albi
Cooperativa del Camp Sant Isidre, SCCL, les Borges Blanques
Agrolés, SCCL, les Borges Blanques
Agrària i Secció de Crèdit La Borgenca, SCCL, les Borges Blanques
Cooperativa del Camp Espluguense, l'Espluga Calva
Linyola Agropecuària i Secció de Crèdit SCCL, Linyola
Cooperativa del Camp Verge de Loreto, Llardecans
Mariola Fruits, SCCL, Lleida
Ibercereal SCL, Lleida
Interagro, SCCL, Lleida
Fruitera La Pràctica, S. Cooperativa, Lleida
Nova Agricultura, SCCL, Lleida
Bordeta Fruits, S. Cooperativa C. Ltda., Lleida
Cooperativa del Camp Foment M., Maials
Cooperativa del Camp, SCCL, Maldà
Agrícola El Progés-Garbí SCCL, Malgrat de Mar
Cooperativa del Camp, SCCL, Massalcoreig
Cooperativa L'Aliança, Menàrguens
Menàrguens Fruits, SCCL, Menàrguens
Agrària de Miralcamp SCCL, Miralcamp
Miralcamp Fruits, S. Cooperativa C. Ltda., Miralcamp
Sindicat de Montgai, SCCL, Montgai
Cooperativa del Camp, SCCL, Montoliu de Lleida
Cooperativa Camp S. Antolí, el Palau de Noguera
Coarval, Picassent
Cooperativa San José Obrero, SCCL, el Pla de la Font
Cooperativa Agrària Pi Verd, SCCL, Puigverd de Lleida
Agrària Sant Jordi, SCCL, Puigverd de Lleida
Unió Agrària Cooperativa Sdad. Cooperativa C. Ltda., Reus
Fru-Rose SCCL, Rosselló
Sant Martí de Maldà Cooperativa del Camp, Sant Martí de Maldà
Cooperativa del Camp, SCCL, Sarroca de Lleida
S. Cooperativa Agric. i Ram. del Pallars, Sort
Cooperativa Agropecuària, Soses
L'Espiga, SCCL, Sucs
Agrària i Secció de Crèdit Sant Pere de Sudanell, SCCL, Sudanell
Cooperativa del Camp, SCCL, Sunyer

Sociedad Cooperativa Frutícola de La Litera de Tamarite de Litera, Tamarit de Llitera
Fialco, SCCL, Tàrrega
Camp de Térmens SCCL, Térmens
Cooperativa del Camp, SCCL, Torrebesses
Cooperativa del Camp Torrefarrera, SCCL, Torrefarrera
Foment Agrícola, Torregrossa
Fruitera de Torrelameu i Secció de Crèdit SCCL, Torrelameu
Cooperativa del Camp, Torrelameu
Agrària i Verge de Carrasumada i Secció de Crèdit, SCCL, Torres de Segre
Soldebre, SCCL, Tortosa
Sersuco S. Cooperativa Servicios y Suministros Comarcales, Valderrobres
Stat. Cooperativa CL Camp, Vallbona de les Monges
ANS Cooperativa, vall d'Aranguren, Navarra
S. Cooperativa CL Agropecuària, Vallfogona de Balaguer
Stat. Cooperativa del Camp, Vilanova de la Barca
Cooperativa del Camp, SCCL, Vilanova de Segrià
SCCL del Camp, Vinaixa
Arento-Grupo Cooperativo Agroalimentario de Aragón, S. Cooperativa, Saragossa

Font: ACTEL.

AGRUPACIÓ OLIAIRE LLEIDATANA, AGROLÉS

Presidents

Bonaventura Martí Balcells, Cooperativa de la Granadella (1981-1982)
Ramón Flix Farrús, Cooperativa de la Granadella / Agroindustrial Catalana (1982-1994)
Josep Ramón Iglesias Seró, Cooperativa de l'Albagés (1994)
Jaume Fallada Pujol, Cooperativa Arbequina d'Arbeca (des de 1994)

Vicepresidents (informació disponible des de 1988)

Emili Roige Iglesias, Cooperativa de l'Albagés (1988-1992.)
Josep Ramón Iglesias Seró, Cooperativa de l'Albagés (1992-1994)
Salvador Tarragona Comavella, Agroindustrial Catalana de la Granadella (1994-1996)
Ramón Romeu Cervelló, Agroindustrial Catalana de la Granadella (1996-2002)
Jaume Sentís Vidal, Cooperativa de Bellaguarda (2002-2006)
Josep Mateu Escoda, Cooperativa Verge de Loreto de Llardecans (2006-2009)

Associats

Agroindustrial Catalana SCCL, la Granadella
Agropecuaria de Navarra Sociedad Cooperativa, vall d'Aranguren-Navarra
Ametllera SCCL, les Borges Blanques
Cooperativa Agrícola La Ampiuda, El Villar de Arnedo-La Rioja
Cooperativa Arbequina SCCL, Arbeca
Cooperativa del Camp d'Aspa SCCL, Aspa
Cooperativa Camp de Belianes SCCL, Belianes
Cooperativa Camp de Bellaguarda SCCL, Bellaguarda
Cooperativa Camp i Secció de Crèdit de Bellpuig SCCL, Bellpuig
Cooperativa Camp de Bovera SCCL, Bovera

Cooperativa Camp Sant Fortunat SCCL, Castelldans
Cooperativa Agrícola Cidacos, Quel (La Rioja)
Cooperativa Agrària Espluguenca SCCL, l'Espluga Calba
Cooperativa del Campo San Isidro, Fabara (Saragossa)
Cooperativa Camp de Granyena SCCL, Granyena de les Garrigues
Cooperativa Verge de La Bovera SCCL, Guimerà
SCCL Agropecuària de Juneda, Juneda
Cooperativa Verge de Loreto SCCL, Llardecans
Cooperativa del Camp Sant Martí SCCL, Sant Martí de Maldà
Cooperativa del Camp de Sarroca SCCL, Sarroca de Lleida
Cooperativa Agrícola El Soleràs SCCL, el Soleràs
Cooperativa Camp de Sunyer SCCL, Sunyer
Cooperativa Els Torms, SCCL, els Torms
Cooperativa Torrebesses, SCCL, Torrebesses
Foment Agri. Les Planes SCCL, Torregrossa
Agrària Verge Carrasumada SCCL, Torres de Segre
SCCL del Camp de Vallbona, Vallbona de les Monges

Font: AGROLÉS.

ASSOCIACIÓ DE PROFESSIONALS DE FRUITES I HORTALISSES, ASOFRUIT

President i vicepresidents

Salvador Colomer Pfleger (1978-1982)
José Selvals Miravitlles
Sebastián Ripoll Serrano

José Selvas Miravitlles (1982-1986)
Rafael Laveda Escolà
Quirico Bordes

Javier Aldavert Piñol (1986-1990)
Teodoro Rada Delgado
Antonio Llobera Seriol

Javier Aldavert Piñol (1990-1994)
Teodoro Rada Delgado
Antonio Llobera Seriol

Arcadio Jover Clarió (1994-1998)
Rafael Laveda Escolà
Antonio Llobera Seriol

Arcadio Jover Clarió (1998-2002)
Rafael Laveda Escolà
Antonio Llobera Seriol

Arcadio Jover Clarió (2002-2003)
Rafael Laveda Escolà
Antonio Llobera Seriol

José Panades Vilar (2003-2007)
Andreu Rota Pociello
Eduard Brufau Culleré

José Panades Vilar (des de 2007)
Andreu Rota Pociello
Eduard Brufau Culleré

Associats

Agrufruto SA, Torrefarrera
Agromarket Spain Trading, Lleida
Arcosegre SAT 4085, Sudanell
Arilfrut SA, Lleida
Baro e Hijos SL, Albatàrrec
Bernaus Petit SAT, Bellpuig
Caberol Porqued Francesc, Alcarràs
Ceba-Fruit SAT, Vilasana
Chasa, Almacelles
Cofri SA, Lleida
Domingo Catala SA, la Portella
El Coscojar Fruits, Lleida
Ecofruit SAT 1401, Vila-Sana
El Marge SAT, Miralcamp
Femosa Fruits SL, Lleida
Fred Juneda SL, Juneda
Fri Fruit SAT, Mollerussa
Frigoríficos Alcarrás SA, Alcarràs
Frigoríficos Pijuán SA, les Borges Blanques
Frigoríficos Piñana SAT, Torrefarrera
Frisesa, Lleida
Frubelsa, Torres de Segre
Frudimar SAT, Torres de Segre
Fruilar SAT 197, Lleida
Fruites Font, Torres de Segre
Fruites Llados SL, Lleida
Fruites Prudencio SL, Seròs
Fruitolle SL, Lleida
Fruits Queralt SL, Puigverd de Lleida
Fruits Sant Miguel SL, Seròs
Frulesa, Vilanova de la Barca
Frutaria SAT, Alcoletge
Frutas Bernaus SL, Tàrrega
Frutas Castro Golmes SL, Golmés
Frutas Escoi SL, Lleida

Frutas Fernandez Lopez SA, Lleida
Frutas Fidel Catala SA, Torres de Segre
Frutas Godoy SL, Lleida
Frutas Hnos. Espax SL, Soses
Frutas La Seo SAT, Lleida
Frutas Llobera SL, Albesa
Frutas Malava SA, Calataiud
Frutas Prades SL, Lleida
Frutas Rius SA, Torre-serona
Fruteros Asturianos SA, Sudanell
Golden Export SA, Bellpuig
La Moreneta SAT, Alcarràs
Lorca Germans SA, Figueres
Nufri SAT, Mollerussa
Patrimonial Torres de Segre, Torres de Segre
Pedrol Fruits SL, Torregrossa
Ponent Export SA, Lleida
Ramon Dalfó SA, Alfarràs
Recio Fruits SL, Torregrossa
Ros Frigoríficos SA, Menàrguens
SCF SL, Torrelameu
Siurana Fruits SL, Torres de Segre
Torne Casals SA, Lleida
Transfruit Costa SL, el Poal
Unfesa, Lleida
Visa Fruits SA, Golmés
Visofruit SL, Lleida
Viyefruit SA, Alcarràs

Font: ASOFRUIT

TRANSALFS I LA VISPESA

Presidents
Josep Torrent Tarré, Bellcaire d'Urgell (1988-1996)
Fermí Ortiz Roca, Linyola (1996-1998)
Joan Inglada Bros, Boldú (1998-2004)
Josep Juncà Costa, Penelles (des de 2004)

Vicepresidents primers
Josep Roselló Bacardi, Bellpuig (1988-1989)
Francesc Ricart Carulla, la Fuliola (1989-1993)
Manuel Bros Viladot, la Fuliola (1993-1996)
Joan Inglada Bros, Boldú (1996-1998)
Josep Bellart Vidal, Arbeca (1998-2002)
Joan Gras Mullerat, Arbeca (des de 2002)

Vicepresidents segons
Antonio Pano Barrabés, Montsó (1996-1998)
Josep Luis Ferraz Ferraz, Graus (1998-1999)

Jaume Betriu Bonet, Almacelles (1999-2002)
Rogeli Moncasi Falip, Bellvís (des de 2002)

Associats

Cooperativa del Camp d'Ivars d'Urgell i Secció de Crèdit SCCL, Ivars d'Urgell
Camp i Secció de Crèdit L'Arbequina, SCCL, Arbeca
Agropecuària i Secció de Crèdit Verge de les Sogues de Bellvís, SCCL, Bellvís
Camp i Secció de Crèdit Sant Isidre de Bellcaire d'Urgell SCCL, Bellcaire d'Urgell
Camp i Secció de Crèdit de Bellpuig i Comarca SCCL, Bellpuig
Agroserveis d'Almacelles SCCL, Almacelles
SCCL del Camp de Linyola, Linyola
Actel, SCCL, Lleida
SCCL del Camp de Gimenells, Gimenells
Sociedad Cooperativa del Campo Joaquín Costa y La Litera, Ltda., Binèfar

Font: Transalfals i la Vispesa

COOPERATIVA TÈCNICA AGROPECUÀRIA, COTÈCNICA

Presidents

Francisco Corredera Artacho (1982-1991)
Joan Beneria Farrero (1991-2006)
Santiago Berenguer Batet (des del 2006)

Vicepresidents

Francesc Xavier Bada Ametller (1982-1989)
Joan Beneria Farrero (1989-1991)
Xavier Coll Gilabert (1991-2005)
Josep Coll Reig (2005-2006)
Andreu Coll Borda (des del 2006)

Associats

Cooperativa d'Ivars d'Urgell
Cooperativa de Bellcaire d'Urgell
Cooperativa de Linyola
Cooperativa d'Albesa
Pirenaica de la Seu Urgell
Guco de Valderobres, Terol
Cobadu de Zamora
Coperal de Santa Coloma de Queralt, Tarragona
Cooperativa de Banyoles, Girona
Cooperativa de Sant Joan de les Abadesses, Girona.
Cooperativa Plana de Vic, Barcelona
Copalme

Font: Cotècnica

FRUITS DE PONENT, SCCL

Presidents

José Jaimejuan Sopena, Alcarràs (1992-1993)
Jaume Gené Roig, Benavent de Segrià (1993-1995)

Josep Sans Agustí, Alcarràs (1995-2001)
Jordi Dolcet Abad (a partir del 2001)

Vicepresidents

José Forcada Cierco, Benavent de Segrià (1992-1993)
Josep Sans Agustí, Alcarràs (1993-1995)
Jaume Gené Roig, Benavent de Segrià (a partir de 1995)

Associats

Cooperativa d'Alcarràs i Secció de Crèdit, SCCL, Alcarràs
Cooperativa Agrària Progressiva de Benavent-Portella, SCCL
Sdad. Cooperativa Agraria Hortofrutícola de Binaced, SCCL, Binacet
Ramell, SCCL, Alcarràs

Font: Fruits de Ponent

ÍNDEX ONOMÀSTIC

A cura de Jordi Creus Expósito

—A—

A Coeur Joie: 419
Aalto, Alvar: 381
Abad Gil, Antoni: 25, 106, 254
Abad Roses, Antoni: 25, 313
Abadal Grau, Josep Antoni: 25
Abadia de Montserrat: 65, 231
ABC: 252, 293, 310, 336, 341
Abella Pons, Jordi: 147
Abeller d'Urgell, L': 352
Abenoza Villas, Lluís: 113
Abizanda Puntas, José: 26
AC: 68, 100, 157, 204, 250, 286, 359
ACA: 29, 109
Acadèmia Bibliogràfica Mariana: 26, 102, 109, 110, 122, 157, 188, 189, 194, 265, 333, 340, 367
Acadèmia Borràs: 77
Academia Breve de Crítica de Arte: 247
Academia Chigiana de Siena: 320
Academia Científico-Mercantil (Ciencias, Artes é Industrias) de Tàrrega: 26
Acadèmia Científico-Mercantil de Barcelona: 26
Acadèmia de Belles Arts d'Oxaca: 379
Acadèmia de Ciències Mèdiques de Barcelona: 328
Acadèmia de l'Haia: 131
Acadèmia de Sanitat Militar: 145
Acadèmia d'Infanteria de Saragossa: 250
Acadèmia Escolar Tradicionalista: 361
Acadèmia Frunze: 379
Acadèmia General Bàsica de Sots-oficials de Talarn: 26, 197
Acadèmia General Militar de Saragossa: 27
Acadèmia Granados: 198
Acadèmia Internacional de Dret Constitucional: 178
Acadèmia Martínez: 163
Acadèmia Mèdico-Quirúrgica de Lleida: 76
Acadèmia Militar de Planernaia: 298
Acadèmia Nacional de Ciències dels EUA: 280
Academia Panameña de Medicina y Cirugía: 429
Acció Catòlica: 29, 35, 45, 63, 66, 102, 113, 115, 140, 150, 178, 188, 207, 214, 219, 293, 327, 329, 350, 406
Acció Comarcal: 91, 276
Acció Lleidatana: 132, 309
Acció Nacionalista: 361
Acció Social Popular: 306, 360
Acción Republicana: 66
Acebrón Ruíz, Julián: 366
Acedo Jorge, Carmen: 27, 183
Aceites Permanyer SA: 306
Aceites Porcar SA: 306
Acento: 102
Acín Aquilué, Ramon: 413
ACNP: 103, 209, 230, 265, 329, 339
ACR: 199, 327
Acracia: 32, 50, 77, 80, 229, 239, 243
ACSA: 381
Actel, SCCL: 27, 28, 74, 84, 96, 217, 393
Action Collective: 306
ACUDAM: 48
Adelante: 162, 269
Adeslas: 112
ADESMA: 74
Adigsa: 183, 184
ADLAN: 184, 418
AECC Catalunya contra el Càncer: 74
AEM: 49, 98, 189
Aeropic: 403
Agelet Besa, Miquel: 27, 28, 59, 244, 377
Agelet Garrell, Josep: 27, 335
Agelet Garriga, Jaume: 28
Agelet Garriga, Josep Maria: 204
Agelet Gatius, Arcadi: 355
Agelet Romeu, Antoni: 28, 129
Agelet Romeu, Hermenegild: 123, 282
Agelet Rosich, Joan: 28
Agelet Rosich, Josefa: 416
Agelet, família: 337, 345
Agelet, germans: 268
Agència Catalana de Notícies: 176
Agència COVER: 310
Agència de transports ATAM: 36
Agència de transports Calvet: 338
Agència de transports Trota SA: 394
Agència Efe: 40, 151, 195, 256, 292, 293, 304 331, 336
Agència Franco-Espanyola Turística Comercial-Industrial i Minera: 142
Agència Logos: 331
Agencia Nacional de Evaluación y Prospectiva: 117
Agència Reuters: 243
Agrocomercial Socoró SL: 128
Agroindustrial Catalana SCCL: 28, 126
Agrolérida SA: 218
Agrolés SCCL: 28, 74, 84, 126, 281
Agropecuària Pla del Vencilló: 128
Agropecuària Sant Jaume de Palau: 128
Agropecuària Vallfogonina: 128
Agrupació Artística: 354
Agrupació Catalanista de Tàrrega: 203
Agrupació Comunista de Tàrrega: 251
Agrupació Cultural Esbart Albada de Tàrrega: 245
Agrupació Cultural Lleidatana: 268, 426

Agrupació d'Aquarel·listes de Catalunya: 98, 340, 403
Agrupació d'Escriptors i Artistes Socials de Catalunya: 427
Agrupació d'Escriptors i Artistes Socials de Lleida: 29, 427
Agrupació d'Instal·ladors de Serveis per a la Construcció: 121
Agrupació de Geganters de Solsona: 28
Agrupació de Periodistes Revolucionaris de Lleida: 427
Agrupació de Productors Agraris: 362
Agrupació Electoral de Linyola: 259
Agrupació Espanyola d'Aquarel·listes: 403
Agrupació Excursionista de Balaguer: 105
Agrupació Fotogràfica de Tàrrega: 101
Agrupació García Lago: 296
Agrupació Ilerdenca de Pessebristes: 137
Agrupació Obrera: 251
Agrupació Oleària Lleidatana, SCCL: 28, 126
Agrupació Socialista de Lleida: 229, 302, 378, 412
Agrupació tradicionalista La Margarita: 229
Agrupación Vanguardista Hispana de Caricaturistas Personales: 249
Agrusa: 29
Aguas de la Cuenca del Ebro SA: 371
Aguas de Veri: 266
Agudana, SA, L': 29, 30
Aguilà Barril, Miquel: 30
Aguilà Duaigües, Josep: 217
Aguila Tarraguense, El: 203
Aguilar Boixadera, Francesc: 30
Aguilar-Amat, Anna: 313
Aguiló, Josep: 314
Aguiló, Miquel: 314
Aguiló, Pau: 314
Aguiló, Ramon: 314
Aguiló, Ramon: 103
Aguiló Duró, Pau: 30, 314
Aguiló Pascual, Antònia: 30
Aguiló Pujol, SA: 30, 315
Agulló Pujol, Agustina: 100
Agustí Barri, Carme: 31
Agustí Clavería, Llorenç: 31
Agustí Farreny, Julieta: 105
Agustí Mestre SA: 31
Agustí Peypoch, Ignacio: 72, 313
Aige Pascual, Antoni: 31, 87
Aige Roselló, Ramon: 31
Aigua Palau: 285
Aigües de Barcelona: 80, 342
Aigües de Lleida UTE: 31, 32
Ainaga, Domingo: 185
AIPN: 61, 87, 259, 324
Aixoplug, L': 39, 70
Aixut Boixadera, José: 119
Aizpun, Maribel: 365
Ajuntament d'Aitona: 315
Ajuntament d'Alguaire: 312, 409
Ajuntament d'Almacelles: 420
Ajuntament d'Alt Àneu: 234
Ajuntament d'Amsterdam: 411
Ajuntament d'Arbeca: 102
Ajuntament d'Artesa de Lleida: 182
Ajuntament d'Artesa de Segre: 91
Ajuntament de Balaguer: 64, 75, 83, 101, 194, 286, 288, 339
Ajuntament de Barcelona: 36, 57, 75, 87, 100, 116, 118, 129, 143, 154, 174, 176, 222, 244, 247, 262, 270, 287, 290, 298, 336, 379, 412, 416, 427
Ajuntament de Bellpuig: 122, 237, 289, 305, 314
Ajuntament de Cervera: 41, 95, 209, 352 *vegeu també Paeria de Cervera*
Ajuntament de Corbins: 261
Ajuntament de Fraga: 179
Ajuntament de Girona: 252
Ajuntament de Juneda: 41, 311
Ajuntament de la Floresta: 291
Ajuntament de la Pobla de Segur: 56, 176
Ajuntament de la Seu d'Urgell: 52, 177, 182, 197, 249
Ajuntament de Lés: 79, 253
Ajuntament de les Borges Blanques: 203, 404
Ajuntament de les Oluges: 412
Ajuntament de les Valls de Valira: 197
Ajuntament de Linyola: 259
Ajuntament de Llardecans: 288
Ajuntament de Llavorsí: 360
Ajuntament de Lleida: 29, 33, 35, 39, 45, 61, 62, 63, 64, 70, 74, 75, 81, 92, 93, 103, 107, 108, 114, 119, 128, 132, 135, 143, 145, 150, 151, 153, 156, 184, 185, 187, 189, 191, 199, 201, 207, 209, 216, 219, 222, 232, 234, 239, 240, 242, 246, 247, 254, 256, 265, 267, 269, 270, 271, 274, 276, 284, 288, 291, 293, 295, 297, 299, 300, 301, 307, 309, 310, 311, 313, 318, 329, 331, 333, 336, 337, 342, 346, 351, 355, 356, 370, 371, 375, 377, 378, 386, 388, 390, 407, 413, 414, 415, 421, 425, 426, 431 *vegeu també Paeria de Lleida*
Ajuntament de Madrid: 350
Ajuntament de Mataró: 222
Ajuntament de Menàrguens: 415
Ajuntament de Miralcamp: 324
Ajuntament de Mollerussa: 100, 135, 366, 414

Ajuntament de Ponts: 165
Ajuntament de Puigverd de Lleida: 65
Ajuntament de Salàs de Pallars: 170
Ajuntament de Solsona: 57, 170, 272
Ajuntament de Sort: 100, 177, 325, 356
Ajuntament de St. Guim de Freixenet: 128
Ajuntament de Talavera: 246
Ajuntament de Tàrrega: 34, 49, 57, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 70, 74, 75, 79, 81, 83, 86, 87, 91, 92, 93, 95, 100, 101, 102, 103, 104, 172, 173, 189, 199, 251, 258, 274, 276, 281, 306, 360, 395
Ajuntament de Tornabous: 245
Ajuntament de Torregrossa: 159
Ajuntament de Torre-serona: 116
Ajuntament de Tremp: 36, 131, 192, 281, 314, 315, 381, 408
Ajuntament de Verdú: 367
Ajuntament de Vielha: 63, 86, 364
Alaiz de Pablo, Felipe: 32
Alarcón, Pedro Antonio de: 365
Alba Barri, Josep Maria: 113
Albajes Garcia, Ramon: 32
Albanell Tortadès Pep: 32
Albareda Albó, Jaume: 119
Albéniz Pascual, Isaac: 418
Albero Poveda, Jaume: 311
Albiñana Pifarré, Antoni: 32
Albiol, Joan: 347
Alcázar, Tomàs I.: 312
Alcobé Biosca, Josep: 32
Alcover Sureda, Antoni Maria: 275, 352
Aldabó Gòdia, Jaume: 162
Aldi: 292
Aldomà Buixadé, Ignasi: 33, 317
Alemán de Enero, Mateo: 190
Alemany Boix, Miquel: 393
Alemany Hospital, Miquel: 393
Alexander Ivanovich Oparin Medal Award: 280
Alfil: 304
Alfons III, el Benigne: 38, 171
Alfons IV, el Magnànim: 168, 255
Alfons XII: 145
Alfons XIII: 26, 55, 68, 210
Alfonso, Jordi: 150
Algueró, Augusto: 114
Aliança Internacional de Cooperatives: 73
Aliança Mèdica Lleidatana: 112
Aliança Nacional de Catalunya: 382
Aliança Nacional de la Dona Jove: 286
Aliança Obrera: 162, 240, 252
Aliança Obrera de Catalunya: 30
Aliança Sindical Obrera: 81
Aliberch, Ramon: 161
Alibés Riera, Maria Dolors: 314
Alier Casi, Llorenç Maria: 33
Alier SA: 34
Alier Vidal, Pere: 34
Aligué Escudé, Jaume: 34, 49
Alija, Laureano: 197
Alins Abad, Albert: 34
Alió Cuadrat, Ramon: 245
Allende, doctor: 327
Alliance Française: 33, 190, 215, 222, 242, 297, 370
Almacellas González, Josep M.: 119, 316
Almendros Ibáñez, Herminio: 34
Alonso Sáenz de Tejada, Marigel: 39
Alonso Ballester, Lluís Pere: 35
Alonso de Olarte, Luis: 35
Alonso Martínez Martín, Dionisio: 35
Alonso Martínez Martín, Vicente: 35, 45
Alonso Martínez, Manuel: 35
Alòs López, Marta: 35, 148, 314
Alòs Trepat, Carme: 134
Alrà Ferreri, Josep: 58
Alsina Graells: 36, 285
Alsina Amils, Antoni: 35
Alsina Amils, Ramon: 36
Alsina Calvet, Jaume: 36
Alsina Serra, Francisco: 36
Alsinet Mora, Carles: 311
Altadill Teixidó, Antoni: 423
Altisent, Joan B.: 26
Altisent Domenjó, Miquel: 36
Altisent Perelló, Josep: 36
Aluja, Jaume: 366
Aluja, Xavier: 366
Alvarado, Antonio: 144
Álvarez Llinàs, Manuel: 426
Álvarez Pallás, José María: 37, 62, 86, 87, 204
Álvarez González-Posadas, Melquíades: 224, 232, 256, 431
Álvaro, Maite *Teima*: 304
Alzamora Escardibul, Emili: 37
Amadeu I: 386
Amadeus, companyia: 388
Amadó, Roser: 143
Amassadi per Aran: 289
Ambou Bernat, Juan: 37
Ambrós, Salvador: 201
Amenós Bonet, Felip: 37, 66
American Association of Petroleum Geologist: 343
American Institute of Architects: 188
American Literary Agency: 253
American Rheumatism Association: 344

American Society of Microbiology: 210
Amich Bert, Josep, *Amichatis*: 38
Amics de l'Art Nou: 184
Amics de mossèn Llorens: 299
Amics del Jazz de Lleida: 38
Amics del Museu de Lleida: 56
Amigó, Bonaventura: 49
Amigó Ferrer, Lluís: 39
Amistat, L', societat recreativa: 39, 121
Amorós Vila, Tonet: 39
Anadón Pinto, Ramon: 103
Andorra: 356
Andrés Andreu, empresa: 202
Andrés Puigdollers, Pedro de: 373
Andro Films: 190
Anglada Camarasa, Hermenegild: 414
Anglès, Higini: 236
Animac: 39, 234, 308
Annals de la Medicina: 302
Anselm Clavé, Josep: 374, 410
Anselmo Albareda, Joaquín: 250
Antich Amengual, José: 40
Antich Amengual, Xavier: 40
Antonijuan, Cisco: 109
Antonio, Julio: 255
Antorcha: 40, 185
Antúnez, Marcel·lí: 118
Anuario Financiero y de Sociedades Anónimas de España: 335
AP: 45, 116, 159, 182, 183, 189, 240, 281, 340, 386
Aparicio Calvo-Rubio, José: 40
Aparicio, Ángel: 144
Aparthotel Ca l'Aurèn: 219
APC: 26, 62, 345
Aplec Coral de les terres de Lleida: 279
Aplec d'Orfeons de Montserrat: 279
Aplec de Butsènit: 41
Aplec de Grenyana: 41
Aplec del Bon Mot de Tàrrega: 361
Aplec del Caragol: 40, 195, 316
Aplecs de la Taula Rodona: 364
Apracosa: 41
APROMI: 41
Aquelarre de Cervera: 41, 87
Aquí Estoy: 295, 376
Ara Ara, Xavier: 269
Ara Lleida: 103, 263
Ara Teatre: 107
Aragonès Vilà, Josep: 41
Aran ath dia: 351
Arana Pelegrí, Joaquim: 42, 69, 71, 234
Arana, Àngel: 382
Aranda Ezquerra, Vicente: 136, 342
Aranesa de Ràdio i Televisió SA: 60
Arbó, Sebastián: 313
ARCO: 25, 258
Arderiu Hospital, Enric: 50
Arderiu Valls, Enric: 42, 48, 105, 230
Arderiu, Clementina: 245
Ardèvol Fernàndez, Joan: 42
Ardiaca Martí, Pere: 42, 299
Areces Piñol, Maria Teresa: 43
Aremi: 43
Areny Batlle, Ramon: 43, 86, 232, 247
Aresta: 106
Areste Chavada, Enric: 315
ARGAL SA: 202
Argemí de Martí, Lluís: 44
Argilés Bifet, Ramon: 44
Argilés Felip, Francesc: 276
Arias Navarro, Carlos: 79, 131
Arias, Luis: 60
Arilfruit SA: 273, 303
Ariño Lambea, Javier: 43
Aristòfanes: 427
Ariza Pujol, Xavier: 366
Armada Comyn, Alfonso: 197
Armats de la Sang: 44
Armats de Lleida: 195
Armats dels Dolors: 44
Armengol Carrera, Josep: 44
Armengol Charles, Josep Antoni: 294
Armengol Martí, Pere: 294
Armengol Nieto, Pere: 294
Armengol Sans, Pere: 294
Armeria Antiga Casa Inglés: 45
Armiñán Pérez, Luis de: 45
Arnabat Mata, Ramon: 312
Arnaldo Targa, Juan José: 45
Arnaldo, Trinidad: 45
Arnalot Muntó, Pilar: 45, 182
Arnau, Maria Teresa: 114
Àrnica: 122, 329, 397
Arqué Gironés, Isabel: 45, 407
Arqués Arrufat, Ramon: 162, 188
Arqueta, L': 203
Arquitectes sense Fronteres: 358
Arquitectes Urbanistes de Catalunya: 235
Arroyo Herrera, Carlos de: 134
Arrufat Arrufat, Ramon: 45
Arrufat Calvís, Joan: 278
Art: 29, 134, 135, 184, 249, 418
ARTE: 308
Artes Gráficas Salat: 352

Artexpo: 258
Artigues Artigas, Joan: 46, 378
Artigues Codó, Ramon: 46
Artigues i Sanabria Arquitectes: 355
Artis, Estudios Gráficos: 46
Arts: 106, 128
Arts Gràfiques Bobalà SL: 147, 283, 284
Arts Gràfiques Dalmau: 140
Arts Gràfiques Ilerda: 204
Arts Gràfiques Molino: 46
Arts i els Artistes, Les: 364
Arxiu Comarcal de la Noguera: 393
Arxiu de la Catedral de Lleida: 142
Arxiu de Tradicions Populars: 363
Arxiu Fotogràfic poble a poble: 66
Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona: 94
Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona: 145
Arxiu Històric de les Valls d'Àneu: 122
Arxiu Històric Municipal de Cervera: 139, 327
Arxiu Josep Tarradellas: 309
Arxiu Maravilla: 310
Arxiu Mas: 250
Arxiu Municipal de la Seu d'Urgell: 302
Arxiu Terres de Ponent: 389
Arxius Claverol: 111
Arzallus Antia, Xabier: 356
Ascaso Abadía, Francisco: 32
Asensio Fontova, Miquel: 417
ASISA: 112
Asociación Española de Historia Contemporánea (Ahistcon): 260
Asociación Española de Historia Económica: 409
Asociación Española de la Industria y el Comercio Exportador del Aceite de Oliva (ASOLIVA): 277
Asociación Española de Socorros Mutuos: 318
Asociación Interacción Persona-Ordenador: 239
Asociación Nacional de Empresas Regionales Constructoras de Obra Pública: 380
Asociación Nacional de Fabricantes de Cerveza: 143
Asociación Nacional de Investigación de Cerveza y Malta: 143
Asociación Profesional Española de Informadores de Prensa, Radio y Televisión: 385
Asofruit: 47
Aspid: 47
Asplund, Erik Gunnar: 381
Aspros: 47, 63, 150
Assemblea de Catalunya: 47, 51, 57, 58, 67, 82, 93, 101, 107, 129, 135, 136, 183, 246, 321, 328, 350, 379, 380, 389
Assemblea de Joves de Cervera: 87
Assemblea de les Terres de Lleida: 47, 58, 93, 101, 107, 135, 183, 242, 246, 317, 321, 328, 339, 350, 358, 376, 389, 406, 416
Assemblea de Parlamentaris de 1917: 154, 295, 338
Assemblea de Terçons: 82
Assemblea d'Entitats Ecologistes de Catalunya: 218
Assemblea Nacional: 142, 177, 232, 394
Associació Amics de Gaspar de Portolà: 75, 77
Associació Amics de la Seu Vella: 35, 38, 75, 128, 209, 340, 387
Associació Amics dels Museus: 114, 209, 375
Associació Cases Fonda: 175, 212
Associació Catalana d´Organitzadors de Productors de Fruita: 102
Associació Catalana d'Almassarers i Envasadors d'Oli: 278
Associació Catalana de la Dona: 110
Associació Catalana de Municipis i Comarques: 213, 337, 353
Associació Catalana d'Estudis de Teatre: 51
Associació Catalanista: 48, 188, 244, 345
Associació Cultural Arrel: 61
Associació Cultural Catalanista: 42, 48
Associació Cultural dels Raiers de la Noguera Pallaresa: 325
Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya: 51
Associació d'Amics del Poble Sahrauí: 292
Associació d'Antics Diputats: 203
Associació d'Arts de Ponent: 98, 195
Associació d'Editors en Llengua Catalana: 284
Associació d'Empresaris Agraris de Lleida: 121
Associació d'Escriptors en Llengua Catalana: 284
Associació d'Espectadors del Centre de Titelles: 105
Associació d'Estudiants Catòlics de Lleida: 209
Associació d'hotels familiars Gourmet Hotels: 212
Associació d'Industrials de Catalunya: 407
Associació de Bibliòfils: 375
Associació de Comerciants de la vila de Guissona: 169
Associació de Dones Emprenedores i Empresàries de Catalunya (ADEEC): 319
Associació de Fotògrafs Professionals de les Comarques de Lleida: 315, 332
Associació de la Gent Gran de Catalunya: 328
Associació de la Música: 114
Associació de la Premsa de Lleida: 221
Associació de la Premsa Estrangera: 176
Associació de Majoristes d'Alimentació de la Província de Lleida: 319
Associació de Municipis del Pirineu: 56, 239

Associació de Pintors i Escultors de la Dansa Europeus: 340
Associació de Polítiques Socials del Segle XXI: 163
Associació de Premsa Esportiva de Lleida: 263
Associació de Productors i Elaboradors d'Oli d'Oliva de la Província de Lleida: 306
Associació de Propietaris del Polígon Industrial del Segre: 304
Associació de Publicacions Periòdiques en Català: 340
Associació de Regions Frontereres Europees: 407
Associació de Veïns de l'avinguda del Segre: 340
Associació de Veïns del Barri de Santa Teresa de Lleida: 74
Associació de Veïns del Canyeret: 90
Associació de Veïns del Secà de Sant Pere: 382
Associació de Veïns Es Terçons: 82
Associació de Veïns i Veïnes de la Partida de Vallcalent: 108
Associació del Patrimoni Artístic i Cultural de Torà: 114
Associació dels Amics de l'Arbre de Tàrrega: 49
Associació Deontològica de Lleida: 103
Associació Empresarial de la Fusta: 121
Associació Escolar Catalanista: 129
Associació Escolar Republicana: 118, 223, 256, 295, 391
Associació Espanyola d'Assessors Fiscals: 305
Associació Espanyola de Crítics Literaris: 297
Associació Espanyola de Dret Internacional i Legislació Comparada: 139
Associació Europea de Dones Juristes: 178
Associació Gastronòmica La Xicoia: 213
Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes: 239
Associació Internacional de Raiers: 325
Associació Internacional de Sociologia: 165
Associació Normal Ilerda: 427
Associació Professional d'Il·lustradors de Catalunya: 308
Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana: 151, 378
Associació Provincial d´Empreses d'Automoció: 49
Associació Relais Dessert Internacional: 398
Associació Trobada al Pirineu: 49
Associated Press: 341
Association of Medical Schools in Europe: 418
Association Internationale des Etudes Françaises: 357
Ateliers d'été, beca: 276
Ateljé Stundars, beca: 276
Ateneo de Caracas: 94
Ateneu Barcelonès: 75, 189, 302
Ateneu de Lleida: 169, 337
Ateneu de Solsona: 363
Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona: 116, 427
Ateneu Lleidatà: 43, 50, 103, 114, 295, 375, 378
Ateneu Llibertari: 50, 151, 229, 239, 243
Ateneu Obrer de Barcelona: 354
Ateneu Popular de Ponent: 50, 64, 65, 81, 91, 196, 232, 260, 267
Ateneu Popular de Solsona: 50
Ateneu Popular Lleidatà: 51, 249, 268, 427
Atlético de Madrid: 94
Atrigues Codó, Ramon: 355
Audet Puncernau, Rossend: 51
Audiència de Barcelona: 251
Audiència de Lleida: 339, 385
Audiència de Tarragona: 121
Audiència Territorial d'Astúries: 97
Audouard, Pau: 270
Augé, Mercè: 105
Aula d'Arqueologia Cristiana: 334
Aula Municipal de Teatre de Lleida: 51, 78, 242
Aulestia Vàzquez, Salvador: 30
Aunós Cau, Eduard: 52, 232
Aunós Pérez, Eduardo: 86, 289, 307, 363, 388, 408
Auqué Palau, Jaume: 71
Aurora, La: 38
Ausàs Coll, Jordi: 52
Autobusos de Lleida SA: 52
Autobusos Roca: 338
Automotor y Servicios SA: 52
Auxilio Social: 51, 307
AVE: 381
Avenç, L': 260, 329
Avicsa Sabors selectes SL: 53
Avui: 55, 124, 155, 194, 239, 243, 260, 286, 305, 317, 345
Ayguadé Ayguadé, Pere: 53
Aytés Farré, Ramon: 213
Aytés Plá, Ramon: 53, 213
Azaña Díaz, Manuel: 273
Aznar López, José María: 238
Aznar, Josep: 109
Aznárez Peiret, Josep: 223, 230
Azúa, Félix de: 174

—B—

Bach, Johann Sebastian: 203, 280, 359
Bach i Mora, arquitectes: 42
Bada Ametller, Francesc Xavier: 55

Badell Serra, Isabel: 143
Bademunt París, Miquel: 49, 113
Badia Capell, Josep: 55
Badia Capell, Miquel: 55
Badia de Mollerussa, bodegues: 417
Badia Lloret, Eugeni: 55
Badia Margarit, Antoni Maria: 216
Badia Vidal, Ramon: 243, 283
Bahamontes, Federico Martín: 87
Bahí Taxonera, Pere de: 112
Bahíllo Rodrigo, Blanca: 56
Bahíllo Rodrigo, Carmen: 56
Bahíllo Rodrigo, Julia: 56
Bahíllo Rodrigo, Noeli: 56
Bahíllo Rodrigo, Teresa: 56
Bahíllo Rojo, Humberto: 56
Baiget Nicolàs, Bonaventura: 149
Baker, John: 213
Balagué, artesans de la pedra: 291
Balagué Bosch, Narcís: 56
Balaguer, Salvador: 123
Balagueró Bernat, Jaume: 56
Balagueró Pedrol: 112
Balasch Solanes, Jordi: 56
Balcells Balcells, Josep: 56
Balcells Cortada, Josep: 57
Balcells Fabregat, Jaume: 160
Balcells Gené, Josep M.: 57
Ball Armengol, Josep: 57
Ballabriga Cases, Francesc Xavier: 57
Ballart Piqué, Manel: 312
Ballespí Gastón, Mari: 234
Ballespí Villagrasa, Mercè: 51
Ballespí, Esperança: 308
Ballespir, Manuel: 402
Ballester, Joan: 38
Ballester Sirvent, Magda: 57
Ballesteros, Carme: 109
Ballet Líric Nacional: 339
Balneari de Rocallaura, antic: 40
Banc Continental: 289
Banc d'Espanya: 221, 290
Banc de Bilbao: 252
Banc de Catalunya: 399
Banc de Crèdit Agrícola: 84
Banc de Terrassa: 49
Banc Espanyol de Crèdit de Barcelona: 68
Banc Exterior: 335
Banc Industrial de Catalunya: 234
Banc Nacional de Panamà: 289
Banc Urquijo: 210
Banca Arnús: 378
Banca Casa de F. Gener i Rovira: 58
Banca Catalana: 234
Banca Faidella: 58
Banca Fornesa: 177
Banca Jorge Llorens: 58
Banca Llorens: 58
Banca Rebès: 177, 327
Banca Segarra: 59, 276
Banco de Lérida: 58, 59
Banco de Madrid: 419
Banco Español de Crédito: 359
Banco Hispano-Americano: 58, 210
Banco Mercantil de Lleida / Banco Mercantil de Lérida: 58, 59
Banco Zaragozano: 58
Banda Municipal de Lleida: 333, 396
Banda Popular de Lleida: 374
Banda Provincial de Lleida: 251
Bandera Negra: 55, 111
Bandera Roja: 87
Banesto: 177, 327
Banhs de Tredòs: 59
Banqué Jarque, Àngel: 105, 200
Banqueta: 242, 249
Bañeres Cateura, Joan: 59
Bañeres de Vicente, Enric: 59
Bañeres Piniés, Javier: 59
Bañeres, Francesc: 88
Baños de Artias: 60
Baños Termales de Les: 60
Baptista Pujol, Joan: 418
Baqueira Beret, SA: 60, 86
Baraldes, Montserrat: 150
Baraldés Colell, Enric: 165
Barbal Farré, Maria: 60
Barbat Miracle, Alfons: 174
Barberà Castellà, Juli: 61
Barberà Ferré, Josep: 61, 374
Barberà Lletget, Josep: 61
Barbusse, Henri: 413
Barceló Cullerés, Joan: 61, 388
Barcelona Televisió: 57
Barcelona Traction, Light & Power Company Ltd. La Canadenca: 149, 314, 332, 334, 335, 359, 361, 372
Bardem Muñoz, Juan Antonio: 128
Baringo, Joaquín, farmacèutic: 343
Baringo, Pedro, metge: 343
Baringo, Pedro, advocat: 343
Barios Casals, Josep Maria: 61
Barios Ortiz, Joan: 61
Barnola Serra, Jaume: 62

Baró Bonet, Josep: 62
Baró Bonet, Miquel: 62
Baró Coma, Joan, *Joannes*: 29, 346
Baró Group: 62
Baró Porqueras, Joan: 29
Baró Simó, Xavier: 62
Baró Travé, Josep: 62
Baró, Josep Maria: 304
Barozzi, Fabrizzio: 42
Barranco Tomàs, Sebastià: 62
Barrera Sánchez, Carlos: 63
Barressi, Piero: 233
Barreto de Ycaza, Enrique María: 354
Barricada, La: 118
Barri Codina, Pau: 63, 124
Barrufet, Ramon: 233
Barrull Flix, Jaume: 50, 63
Barrull Flix, Ramon: 63
Barrull Pelegrí, Jaume: 50, 63
Bartoletti, Josep: 103
Bartolomé Carrascal, Jesús: 64
Bascuñana López, José: 64
BASF: 108
Basomba Gili, Teresa: 330
Basomba Giralt, Ramon: 330
Basora Balcells, Josep Maria: 88
Bassas Onieva, Antoni: 130
Bassols Puig, Margarida: 314
BAT: 37, 66, 91, 374
Batalla, La: 239, 252
Batalla Casanovas, Ramon: 83
Batalla Peruchet, Josep: 64
Batalla Tudela, Pere: 83
Batec: 33, 34, 201, 260, 298, 328, 385
Batista, Enrique: 108
Batlle Campderrós, Josep: 64
Batlle Farran, Josep Maria: 64
Batlle Valldeprès, germans: 362
Batlle Vernis, germans: 362
Baudelaire, Charles: 345
Bautista Cid, Aurelio: 65
Bautista Cid, Emilio: 65
Bayer Bosch, José: 65
Bayo Juan, Pilar: 65
Bayo Giroud, Alberto: 260
Bayona Fernández, Albert: 65, 153
Bazán, la: 183, 338
BBC: 410
BEAN: 245, 340
Beatles, els: 153
Beauvoir, Simone de: 427
Bech, Sebastià: 78
Bedoya Alexandre, Santiago: 269
Bellart Vilalta, Josep: 113
Bellet Renyé, Paulí: 65
Bellí Castiel, Epifani: 66, 112, 405
Bellí Folguera, Eusebi: 66
Bellmunt Figueres, Joan: 66
Bello Trompeta, Luis: 66
Bellosta, germans: 230
BELTER: 152, 285
Bendicho, Josep: 73, 84
Benejam Arguimbau, Pilar: 199
Benería Farré, Lourdes: 67
Benet Farran, Tatxo: 67, 189, 243
Benet Jornet, Josep Maria: 78
Benet Morell, Josep: 67
Benet Santamaria, Hermínia: 175
Benet, Jaume: 217, 376
Benito Arnó e Hijos SA: 67
Benlloch Vivó, Joan Baptista: 68, 414
Benseny Piñol, Josep *Pulvis*: 68, 106, 215, 386
Benseny, Carles: 118
Berenguer Fusté, Dámaso: 153
Berenguer, Jaime: 108
Bergé, Marcel·lí: 109
Bergés Saura, Miquel Àngel: 80, 103
Bergós Dejuan, Joan: 48
Bergós Massó, Antoni: 50, 68
Bergós Massó, Joan: 68, 212, 232, 426
Bergua, Laurentino de: 285
Bériot, Charles W. de: 198, 418
Bernadas Casanovas, Ramon: 160
Bernades Postils, Jaume: 272
Bernadó Batlle, Vicenç: 68
Bernadó Riu, Antonio: 120
Bernadó Tarragona, Jordi: 69, 317
Bernar Llácer, Rafael: 69
Bernat, artesans de la pedra: 291
Bernat, Ferran: 74
Bernat Gombau, Joaquim: 29
Bernaus Español, Ramon: 300
Bernaus Español, Santiago: 300
Bertran Bros, Pau: 311
Bertran Musitu, Josep: 365
Bertran Palou, Lluís: 330
Bertrand Salses, Manuel: 69, 168, 212, 382
Besa Cantarell, Lluís: 69
Besa Esteve, Juan: 42, 69
Besa, Francesc: 374
Besora Oró, David: 69
Betriu Cabecerán, Francesc: 69, 208, 342
Betriu Cots, Josep: 70
Betriu Monclús, Josep: 70

Betriu, família: 387
Biblioteca de Cervera i la Segarra: 380, 399
Biblioteca Nacional d'Espanya: 42, 195, 323
Biblioteca Nacional de Catalunya: 236, 327
Biblioteca Pedagògica de la Província de Catalunya: 315
Biblioteca Popular de los Orfeones y Sociedades Corales de España: 410
Biblioteca virtual Jaime Rotés Querol: 344
Bibliothèque Nationale de París: 344
Biennal d'Art Leandre Cristòfol: 25, 70, 153
Biennal d'Arquitectura Espanyola: 46, 355
Biennal de la Mediterrània de Marsella: 334
Biennal de São Paulo: 296
Bierge Pal, Josep: 113
Big-Ben, discoteca: 70, 362
Biosca Biosca, Gregori: 70, 328, 401, 402
Biosca Biosca, Josep: 71
Biosca Ferreri, doctor: 66, 112
BIRD: 41
Blanco y Negro: 249, 331
Blas, Santos de: 109
Blasco Giner, Artur: 71
Blasco, Pere: 365
Blasi, Enric: 118
Blàvia Esquirol, Antoni: 71
Blàvia Ribé, Màrius: 311
Blázquez Arroyo, Joan: 71
Blesa, Joan: 279
Bloc Autonomista Català: 118
Bloc Català de Treballadors: 340
Bloc Popular de les terres de Lleida: 42, 71, 231, 252, 377, 406, 426
Bloc Republicà Autonomista (BRA): 295
Bloque Nacional: 408
Blum, Léon: 159
Bobet Olóndriz, Eva: 233
BOC: 30, 43, 51, 71, 75, 77, 81, 116, 162, 186, 201, 240, 245, 251, 252, 266, 268, 284, 287, 293, 329, 338, 378, 398, 402, 404, 419, 426, 427
Bodegues d'Urgell: 417
Bodegues del Nastasi, Les: 275
Bofarull de Brocà, Antoni de: 154
Bohigas Guardiola, Oriol: 75, 381
Boira, La: 55, 243, 255, 342
Boix Marginedas, Josep Maria: 72
Boix Peinado, José Luis: 311
Boix Soler, Tomàs: 72
Boix, Raquel: 72
Boixadera Pons, Carme: 212
Boixadós Servat, Maria Dolors: 72
Boixareu Areny, Josep Maria: 73
Boixareu, Ramon: 325
Boixet Castells, Ezequiel: 73
Boixet, Lluís: 333
Boladeras Romà, Guillem: 73, 89
Boldú Niubó, Francesc: 73
Boldú Trillo, Pere: 27, 28, 73
Boleda Costa, José: 74
Boleda Ribalta, Antoni: 74
Boletín de la Real Academia de la Historia: 139
Boletín del Consejo Técnico de Ayuda a los Republicanos Españoles: 250
Boletín Médico: 66, 318
Bolós, firma tèxtil: 245
BOMA SL: 80
Bometón Aguilar, Jesús: 74
Bometón Aguilar, Mary: 74, 324
Bon Dia: 56
Bonales Cortés, Jacinto: 312
Bonany, Mercè, Centre de Cultura Popular de Solsona: 105
Bonaparte, Josep: 199
Bonell, Esteve: 46
Bonet Camprubí, Joana: 74
Bonet Cercós, Jaume: 75
Bonet Cuitó, Pere: 75
Bonet Espriu, Sebastià: 376
Bonet Revés, Carles Josep: 75
Bonet, Antoni: 184
Bonet, R.: 237
Boneu Companys, Ferran: 38, 75
Bonifaci Mora, Josep: 75
Bonjorn Sales, Sebastià: 76
Borbó Grècia, Elena de: 99
Bordalba Armengol, Amadeo: 76
Bordalba Armengol, Francesc: 76, 112, 194, 198
Bordalba Montardit, Francesc: 91
Bordas, Pepe: 325
Bordes Balcells, Salvador: 76
Bordes Vidal, Francesc: 317
Borges SA: 130
Borges USA-Star Fine Foods: 130
Borralleres, Joaquim: 302
Borràs Abella, Gabriel: 385
Borràs Baldomà, Joan: 77
Borràs Busquet, Jacint: 50, 77
Borràs Carles, Josep: 417
Borràs Gené, Josep: 77
Borràs Gili, Domingo: 46
Borràs Vidal, Ramon: 77
Borrell Figuera, Josep *Xerric*: 77, 198, 218, 278, 304, 311, 388
Borrell Fontelles, Josep: 78

Borrell Nicolau, Joan: 78
Borrell Valls, Marcel·lí: 51, 78, 110
Bosch Bifet, Manel: 40, 78
Bosch, Joan: 190
Bosch, Pepa: 110
Botines, Eusebi, Sociedad Eléctrica de Lleida: 372
Boya Alòs, Francesc: 79
Boya González, Josep Lluís: 79
Bozzano, Ernesto: 391
Branca, La: 346, 359
Bravo Fornells, José María: 79
Brecht, Bertold: 94
Bregolat Obiols, Eugeni: 79
Breu Goberna, Josep: 79
Breva Ferrer, Manuel: 79
Briansó, Tomàs: 49
Bricall Masip, Josep Maria: 252
Brigada d'Investigació Social: 390
British Travel Industry: 388
Broto Villegas, César: 50, 80
Broto Villegas, Santiago: 80
Broto, Eugenio: 103
Brualla Barés, Ramon: 27
Brufau Aguilera, Eduard: 29
Brufau Niubó, Antoni: 29, 80
Brufau Niubó, Robert: 80
Brugulat Gort, Josep Antoni: 26
Bruixa d'Or: 81
Brunat, Lluís: 92
Buckingham, Vic: 258
Bufet Betriu-Casas-Sàrraga: 70, 358
Buira Ferrer, Neus: 81, 150
Buiria Rogel, Josep: 81
Buixó Riea, Gabriel: 351
Bulletin d'information du Solidarité Catalane: 341
Burballa Campabadal, Ricard: 81
Burgués Balcells, Juan: 202
Burgués Bargués, Maria: 81
Busqueta Riu, Joan Josep: 50, 218
Busquets Grau, Joan: 82
Busquets Medan, Maria Pilar: 82, 289
Bustamante, Carme: 406
Butifarra!: 239
Butlletí del CEL: 188
Butlletí de Catalunya: 250
Butlletí del Centre Excursionista de Balaguer: 393
Butlletí Interior d'Informació: 329, 398
Butlletí Oficial de la Cambra de Comerç de Lleida: 318

—C—

CAAT: 25, 64, 123, 185, 252, 258, 310, 319
Caballé Masforroll, Anna: 74
Cabasés, Josep: 325
Cabau Guasch, Ramon: 83
Cabeceran Borràs, Josep: 83
Cabezas Montemayor, Rafael: 165
CAC: 176
CADCI: 378
Cadena Catalana-Cadena Rato: 294, 331
Cadena COPE: 189, 324
Cadena Martín, Josep Lluís: 323
Cadena, Jordi: 222
Cadiera, La: 134
Cadí Pedraforca: 417
Cadí SCCL: 142
Cadí SCL: 83
Café Gijón: 72
Cafè Pessets: 212
Cafès Batalla 2000 SL: 83
Cafisa: 84
CAG SA: 36, 125, 300
Cagigós Soro, Antoni: 271
Caicedo, Antonio: 161
Caixa, La: 31, 37, 55, 58, 65, 70, 74, 80, 84, 85, 110, 111, 117, 128, 163, 181, 184, 215, 222, 237, 290, 358, 365
Caixa Catalunya: 312
Caixa de Barcelona: 184, 222
Caixa de Crèdit Agrícola i Cooperativa de la Generalitat: 85
Caixa Penedès: 84
Caixa Rural de Catalunya: 84
Caixa Rural del Pirineu: 55, 84, 128
Caixa Rural Ntra. Senyora del Claustre: 125
Caixa Rural Provincial de Lleida: 84, 262
Caixa Guissona: 125
Caja de Ahorros de Guadalajara: 187
Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Lérida: 31, 37, 58, 59, 84, 90, 150, 165, 194, 207, 228, 374, 376, 420
Caja de Ahorros y Monte de Piedad Municipal de Bilbao: 373
Cal Sánchez, Juan: 202, 254
Cal Valls: 85
Calafell Pifarré, Jaume: 85
Calbetó Barra, José: 86
Calbetó Giménez, Josep: 86
Calderer, Joaquim: 272
Caliu Ilerdenc: 31, 35, 37, 43, 45, 76, 86, 87, 98, 102,

103, 114, 128, 133, 134, 166, 197, 207, 209, 261, 265, 273, 283, 289, 316, 367, 375, 386, 426
Call, Dolors: 105
Callejón: 103
Calpe Fortuny, Manuel: 40, 195, 316
Calucho Mestres, Jaume: 87
Calucho Mestres, Joan: 87
Calvet Puig, Maria Dolors: 87
Calvet, Montserrat: 47
Calviño de Sabucedo Gras, Manuel: 378
Calvís Jové, Carme: 136
Calvo Renter, Francesc: 112
Calvo Sotelo, José: 408
Calzada Isern, Teresa Eulàlia: 87
Calzada, Iban: 150
Calzado Sanjurjo, Adolfo: 87
Camacho Altisent, Joan Miquel: 87
Camarasa Gesé, Antoni: 88
Cambó Batlle, Francesc: 46, 52
Cambra Agrària de l'Alt Aragó: 274
Cambra Agrària de Lleida: 261
Cambra Agrària Oficial de Maldà: 73
Cambra Agrària Provincial: 88
Cambra Agrícola de Lleida: 241
Cambra Agrícola de Lleida i sa Comarca: 88, 89, 212
Cambra Agrícola de Maldà: 73, 212
Cambra Agrícola Oficial de la Segarra i l'Urgell: 89
Cambra Agrícola Oficial de Lleida: 95, 165, 192, 411
Cambra de Comerç de Barcelona: 80, 326
Cambra de Comerç i Indústria de Lleida: 43, 76, 80, 116, 123, 130, 164, 194, 200, 212, 219, 230, 267, 303, 309, 316, 318, 319, 362, 371, 374, 376, 399, 402, 414, 420
Cambra de la Propietat Urbana de Barcelona: 395
Cambra Oficial Agrària de la província de Lleida: 273
Cambra Oficial d'Indústria de Barcelona: 186
Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Tàrrega: 90, 382
Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona: 342
Cambra Oficial de Contractistes d'Obra de Catalunya: 341
Cambra Oficial de la Propietat Urbana de Lleida: 31, 35, 37, 89, 114, 316
Cambra Provincial Sindical Agrària de Lleida: 136
Cambra Rústica Provincial de Lleida: 303
Cambra Sindical Agrària: 356
Cambres Agràries de Catalunya: 88
Cambrodí Aldomà, Antoni: 90
Camoletti, Marc: 107
Camp d'Aprenentatge Valls d'Àneu: 122
Camp d'Esports: 87, 223, 230, 295, 310, 314, 401, 415
Camp de concentració d'Agde: 135, 382
Camp de concentració d'Allach: 338
Camp de concentració d'Argelers: 108, 187, 261, 382
Camp de concentració d'Omells de Na Gaia: 207
Camp de concentració de Bram: 137
Camp de concentració de Cotlliure: 296
Camp de concentració de Dachau: 240, 338
Camp de concentració de Flossenbürg: 240
Camp de concentració Mauthausen: 81, 316
Camp de concentració de Sant Cebrià: 135, 298, 392,
Camp de concentració de Vernet: 296
Camp de la Bota: 151
Campabadal Calvet, Josep: 90, 140
Campabadal Farré, Jaume: 91
Campanya volem bisbes catalans: 67
Càmping Ribes: 91
Campionat de Colles Sardanistes de les terres Lleidatanes: 197
Campo!: 77
Campocarne, SA: 91
Campofrío: 91, 217
Camprubí Puig, Melitó: 91, 259, 345,
Camps Calmet, Francesc: 91, 280
Camps Cava, Eduard: 92
Camps Colomés, Anna: 279
Camps Torrents, Marta: 92, 234
Camps, Enric: 314
CAMPSA: 148, 346, 352
Camus, Mario: 208
Can 64: 92, 98, 151
Can Boix: 92
Canal 4: 308
Canal d'Aragó i Catalunya: 88, 120, 174, 194, 212, 218, 262, 420
Canal d'Urgell: 65, 67, 90 , 97, 101, 115, 120, 136, 149, 165, 177, 192, 210, 212, 221, 244, 256, 262, 287, 330, 352, 368, 369, 373, 402, 407, 431
Canal de Pinyana: 160, 342, 372, 375, 399
Canal de Pinyana i sèquia de Fontanet: 119, 120, 122, 125, 191, 224
Canal Segarra-Garrigues: 33, 337
Canal, Concepció: 213
Canalejas Méndez, José: 66, 186, 251, 252
Canals Cendrós, Maria: 418
Canals Vilaró, Salvador: 92
Canals Cussó, Enric: 294
Candidatura d'Ordre Social: 221, 232, 300, 309
Canela Cots, Delfí: 93, 276
Canela Garayoa, Mercè: 93
Canela Magre, Pere: 93
Canigó: 155, 239

Cano, Martín: 365, 366
Cano, Sílvia: 311
Canota, La: 96, 257
Cánovas del Castillo, Antonio: 387
Cantano Palma, Antonio: 48, 93, 328,
Canteres Omellons: 291
Canturri Ramonet, Enric: 93, 173, 182, 327
Canut Bartra, Carles: 94
Canut Saurat, Josep: 94
Canyelles, Josep: 243
Cañelles Balcells, Josep: 161
Capdevila Felip, Sanç: 94
Capdevila Méndez, Joan: 94
Capdevila Serret, Antoni: 250
Capdevila, Jordi: 106, 180, 311
Capell: 285
Capell Piñol, Lluís: 94
Capmany Pellicer, Celestí: 95
Capmany, família: 399
Caprabo: 78, 292
Capri: 285
Caputxinada: 143, 380
CAR Balaguer: 113
Carabasa Millán, Aitor: 330
Carballeira: 95
Carbo, Francesc: 103
Carbó Martí, Liliana: 311
Carbonell Esteva, Jaume: 95
Carbonell Giménez, Julià: 95, 279, 314
Carbonell Razquin, Mateu: 95
Carbonell Sebarroja, Jordi: 96
Carbones de Mequinenza SA: 96
Carbonífera de Serós, La: 96
Carbonífera del Ebro SA: 96, 257, 270,
Càrcer de Sobies, Enric de: 96
Cardenal Gandaregui, Domingo: 97, 373, 407
Cardiel Avila, Daniel: 234
Cardó Sanjoan, Carles: 91
Cardona Vila, Jaume: 174
Càritas Diocesana: 103, 110, 327, 391
Carles Colás, Joan: 233
Carles Gordó, Ricard Maria: 212
Carnaval de Solsona: 97
Carné Teixidó, Ramon: 120
Carner Casanova, Josep: 48, 150
Carner Ribalta, Josep: 97, 311
Carner Romeu, Jaume: 336, 338
Carrasco Formiguera, Manuel: 421
Carreño González de la Pumariega, Florentí: 97
Carreño, P.: 361
Carreño, Ramon: 149
Carrera Cejudo, José: 97, 197, 283,
Carrera, Enric: 142
Carreras Candi, Francesc: 338
Carreres, Jordi: 48
Carreró de les Bruixes: 41, 87, 295
Carretero Grau, Joan: 98
Carretero Miranda, Màrius: 92, 98
Carrión, Diego: 113
Carrové Viola, Domènec: 98, 105
Carvajal, Pedro: 295
Casa de Galicia: 340
Casa de la Bomba, La: 306
Casa Delfín: 98
Casa Estruch: 98
Casa Fregola: 98, 99
Casa Guarro: 99
Casa Irene: 99
Casa Juncosa: 339
Casa Llorens i Puigcerver: 119
Casa Maranyosa: 95
Casa Nostra: 47, 63, 90, 150
Casa Rami: 99
Casal Agramuntí: 214
Casal Català de Buenos Aires: 379
Casal Català de Caracas: 71
Casal Català de Santiago de Xile: 298
Casal Català de Toulouse: 382
Casal d'Esplai La Casa del Sol Naixent: 314
Casal de Cervera: 399
Casal Víctor Torres: 392
Casals, Alfred: 38
Casals Simó, Enric: 122
Casals, Jaume: 109
Casals, Josep: 46
Casamajó Solé, Gemma: 312
Casa-museu Lo Pardal: 413
Casanova Solanes, Eugeni: 99
Casanovas Escussol, Jaume: 100
Casanovas Pujol, Àngel Serafí: 100
Casanovas, Ramon: 160
Casanoves Maristany, Joan: 427
Casañas, Anicet: 45
Casañas Pagès, Salvador: 334
Casañé Barberà, Josep Maria: 193
Casañé Bellet, Jaume: 193
Casas Carbó, Ramon: 191
Caselles, Bonaventura: 234
Caselles, Bonaventura: 234
Caselles, Joan: 234
Caselles, Jordi: 234
Caselles, Josep: 234
Caselles, Josep Maria: 234
Caselles, Ramon: 234

Cases Lamolla, Manuel: 100, 329, 388
Casino Independent de Lleida: 382
Casino Principal: 27, 29, 35, 43, 109, 209, 221, 248, 304, 307, 375, 376
Caso, El: 86
Cassanyes Mestre, Magí Albert: 418
Cassasses, Vicens: 150
Casserres Boix, Manuel: 100
Casserres Solé, Manel *Manelet*: 100, 344
Castañé Puig: 387
Castaño, Josep Maria *Xixo Malena*: 243
Castelar Ripoll, Emilio: 25, 223, 295, 335, 336
Castell de Ciutat, el: 100, 101
Castell de Guimerà: 91
Castell de Montjuïc: 118
Castell del Remei: 101, 141, 192, 417
Castell del Remei SL, cellers: 137
Castell Motel: 100
Castell Papell, Felip: 101
Castellà Boladeres, Josep: 101
Castellà Formiguera, Josep: 101
Castellà Torres, Marià: 101
Castellana, Josep: 49
Castelló Aleu, Francesc: 101
Castelló Llunes, Joan: 198
Castelló Llunes, Josep: 198
Castelló Llunes, Rossend: 198
Castells Agut, Bonaventura: 330
Castells Granés, Enric: 29, 102
Castellseguer, Toni: 198
Castellví Viladegut, Josep Maria: 102
Castillo, El: 199
Castillo García, Vicens del: 164
Castillo, Josep Maria: 71
Castro Fresnadillo, Javier de: 38
Català Alòs, Francesc: 106
Català Guasch, Josep: 102
Catalan Writing: 124
Catalana, La: 257, 285
Catalana de Gas i Electricidad SA: 210
Catalana General de Crédito, La: 257
Catalonia Qualitat: 102, 141
Catalunya: 42, 48
Catalunya Cultura: 163
Catalunya Ràdio: 130, 147, 151, 166, 176, 256, 286, 294, 379, 409, 410
Càtedra de Cultura Catalana Samuel Gili Gaya: 218
Cau d'Art: 102, 184, 381, 382
Caubet Delseny, Pepita: 103
Causa General: 165, 209, 247, 253, 269, 300
Cava Balcells, Camil: 164
Cava Comabella, Josep: 103
Cava Pintó, José: 134
Cava, Víctor: 87
Cavall Fort: 32, 61, 93, 238, 260, 278, 308
Cavallers del Sant Sepulcre: 97
CAVE: 297, 381
Caylà, Guillem: 72
Cazares Garcia, Josep Maria: 103
CBL Logística: 394
CCOO: 47, 65, 72, 79, 93, 101, 107, 182, 219, 242, 288, 321, 328, 336, 338, 339, 376, 389, 396, 406
CCRT: 34, 314, 387
CC-UCD: 36, 69, 101, 135, 195, 204, 254, 266, 273, 289, 290, 309, 343, 358, 415
CD Castelló: 391
CDA - Partit Nacionalista Aranès: 230
CDC: 55, 57, 64, 79, 81, 82, 108, 116, 118, 183, 187, 189, 191, 197, 200, 223, 239, 245, 247, 264, 274, 281, 289, 305, 309, 314, 315, 333, 337, 340, 342, 346, 353, 360, 371, 398, 407, 408, 410, 415
CDS: 43, 266, 343, 358
CE Huracans: 63, 113, 114, 197, 389
Cebafruit: 202
CEC: 176, 267, 338
CEDA: 26, 62, 97, 133, 221, 283, 345
CEE: 96, 343
CEIP Camps Elisis: 261
CEIP Coves d'En Cimany: 259
CEIP Jaume Balmes: 46, 378
CEIP Pardinyes: 256, 336
CEIP Pràctiques 2: 333
CEIP Príncep de Viana: 161, 261
CEIP Ramon Farrerons: 259
CEIP Riu Segre: 333
CEL: 42, 105, 110, 188, 210, 267, 295, 370, 378
Celler de Cantonella SA: 137
Centelles Ossó, Agustí: 296
Central Lechera de Lérida: 103
Centre Català de Rosario: 318
Centre Comarcal de Cultura de Tàrrega: 104, 274, 276, 337
Centre Comarcal Lleidatà de Barcelona: 104, 151, 235, 352, 427
Centre Cultural de Cervera: 145
Centre Cultural de Tàrrega: 387
Centre Cultural Pignatelli: 104
Centre d'Agermanament Occitano-Català: 260
Centre d'Art La Panera: 25, 65, 70, 80, 222, 310
Centre d'Art Modern de Guadalajara: 285
Centre d'Art Reina Sofia: 25, 74, 204, 315
Centre d'Art Santa Mònica de Barcelona: 184
Centre d'Artistes i Artesans: 259

Centre d'Estudis Audiovisuals Toni Prim: 315
Centre d'Estudis Catalans (París): 216
Centre d'Estudis Col·legials del Col·legi de Metges de Barcelona: 288
Centre d'Estudis Creatius de Lleida: 315
Centre d'Estudis d'Història Moderna Pierre Vilar: 166
Centre d'Estudis de l'Alt Urgell: 277
Centre d'Estudis del Desenvolupament Local i Regional (CEDER): 239
Centre d'Estudis Històrics Internacionals: 63
Centre d'Estudis Porcins de Catalunya: 64
Centre d'Estudis Ribagorçans: 104
Centre d'Història Contemporània de Catalunya: 67
Centre d'Informació i Desenvolupament Empresarial: 191
Centre d'Iniciatives Turístiques de la Val d'Aran: 86
Centre d'Instrucció de Reclutes de Sant Climent Sescebes: 26
Centre d'Observació de l'Univers d'Àger: 258
Centre de Capacitació Agrària del Pirineu: 277
Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB): 326
Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra: 341
Centre de Cultura i Esports de Lleida: 200
Centre de Cultura Popular de Solsona: 105, 279
Centre de Desenvolupament Rural Integrat de Catalunya: 106
Centre de Lleida i de les seves comarques: 104
Centre de Titelles de Lleida: 105
Centre de Treball i Documentació: 186
Centre Democràtic Republicà: 256
Centre Developpement Cultural de Foix i d'Ariegè: 222
Centre Dolors Piera d'Igualtat d'Oportunitats i Promoció de Dones: 298
Centre El Pilar: 104
Centre Escolar de Lleida: 295
Centre Espanyol de Xile: 390
Centre Esperança: 90
Centre Excursionista Balaguerí: 105
Centre Excursionista de Balaguer: 98, 105, 359
Centre Excursionista de l'Urgell: 104, 276
Centre Experimental de Montagut: 127
Centre Georges Pompidou: 135
Centre Instructiu Obrer d'Unió Republicana de Cervera: 242
Centre Internacional d'Animació Missionera: 155
Centre Llatinoamericà de Lleida: 269, 390
Centre Monàrquic Conservador de Barcelona: 73
Centre Municipal de Cultura de Cervera: 353
Centre Nacionalista Català: 338
Centre Pedagògic la Casa Sin Rejas: 132
Centre Penitenciari de Ponent: 264
Centre Reformista de Tàrrega: 199
Centre Republicà de la Seu d'Urgell: 327
Centre Republicà Radical: 338
Centre Residència Ginesta de Torrefarrera: 47, 63, 90, 150
Centre Sardanista Lleidatà: 191
Centre Tecnològic Forestal de Catalunya: 106
Centre Tradicionalista: 356
Centre Vinícola del Penedès: 349
Centro de Estudios Históricos: 190
Centro Hispano-Chileno: 390
Centro Republicano Progresista: 374
Centro Sardanista de Lérida: 197
CENU: 34, 404, 427
CEOE: 80, 122
CEPSA: 78
Cercle Artístic de Sant Lluc: 200, 247
Cercle Carlista de Barcelona: 361
Cercle Català de Madrid: 258, 421
Cercle d'Economia de Barcelona: 80, 181
Cercle d'Economia i Màrqueting de Lleida: 106
Cercle de Belles Arts: 25, 65, 68, 75, 76, 114, 117, 185, 195, 200, 215, 216, 238, 253, 258, 273, 311, 313, 340, 364, 370, 375, 380, 415, 421
Cercle de Lleida: 235
Cercle dramàtic Talia: 107
Cercle Legitimista de Gràcia: 361
Cercle Liberal Democràtic Autonomista: 190
Cercle Mercantil: 43, 50, 323, 362
Cercle Tradicionalista de Mollerussa: 361
Ceriola, Jaume: 373
Certamen de Acuarela José Segrelles de Albaida: 403
Certamen Fotomostra Iltrida: 315
Certamen Internacional Francisco Tàrrega de Benicàssim: 395
Certamen Nacional d'Arts Plàstiques: 222
Certamen Nacional de Arte: 187
Certamen Nacional de Pintura Caja San Fernando: 403
Cervantes Saavedra, Miguel de: 352
Cervecerías Unidas: 390
Cerveceros de España: 143
Cervera Piñol, Josep: 193
Cervera Piñol, Ramon: 107
Cervera, Joana: 77
Cervera, Pepita: 107, 221
CES: 324
Cézanne, Paul: 415

CF Balaguer: 113, 391
CF Extremadura: 281
CF Tàrrega: 402
CGRCU: 120, 135, 369, 374
Chacón Giménez, Antonio: 107, 242,
Chamorro, Víctor: 314
Charles Pardell, Francesc: 381
Charles, Francesc *Francis* o *Franck Charles*: 108
Chavós, Los: 108
Chayenes, Los: 153
CHE: 119, 135, 169, 174, 221, 256, 274, 407
Chico Purroy, Antoni: 108
China - Europe International Business School (CEIBS): 290
Chiné Castañ, Antoni: 394
Chiné Castañ, Manuel: 394
Chirino López, Martín: 418
Cicle de teatre Cavall Fort: 108
CIFESA: 286
Cifuentes Iscla, Ricard: 108
Cifuentes, Enric: 108
CIM: 394
Cineclub de La Seu: 109, 182
Cineclub Huracans: 109, 267, 317
Cineclub Balaguer: 109
Cine-Club de Lérida: 29, 109
Cineclub L'Esquella: 78, 109
Cinema Bahía: 109, 148
Cinema Bonaire: 110
Cinema Catalunya: 131, 148
Cinema Fèmina: 109, 148
Cinema Goya: 110
Cinema Granados: 140, 148, 362
Cinema Nou d'Albatàrrec: 110
Cinema Rambla: 131, 148
Cinema Urgell: 39
Circular Informativa: 151
Círculo Artístico de Barcelona: 71
Círculo Católico: 366
Círculo Cristiano-Espiritista: 391
Círculo de Bellas Artes de Madrid: 385
Círculo de Economía: 290
Círculo Ecuestre: 265
Círculo Medina: 107
Círculo Mercantil: 174
Círculo Tradicionalista de Barcelona: 33
Cirera Salse, Ricardo: 110
Cirera, Josep: 399
Cirera, Laura: 150
Cirici Alomar, Cristian: 42
Cirici Pellicer, Alexandre: 184
CiU: 34, 35, 37, 57, 64, 76, 77, 81, 82, 97, 108, 110, 115, 119, 137, 145, 157, 165, 168, 174, 182, 187, 191, 197, 199, 203, 204, 213, 222, 230, 238, 243, 245, 246, 255, 259, 280, 281, 283, 290, 293, 315, 337, 350, 352, 360, 365, 366, 371, 380, 387, 398, 407, 408, 415, 419
Ciudad: 37, 86, 102, 114, 204, 238, 249, 367
Ciurana, Jaume: 141
Ciuraneta Aymí, Francesc Xavier: 26, 110
Ciutadans pel Canvi: 57, 92, 234, 273, 292, 396
Ciutat Coma, Antoni: 349
Ciutat Perutxo-Navarri, Àngel: 349
Ciutat Pinassa, Antoni: 349
Ciutat Pinassa, Josep: 349
Ciutat Valero, Mercè: 110
Civat Diu, Joan: 110
Civit Vallverdú, Deogràcies: 110
Clapés, Lluís: 144
Clapés, pare: 109
Clarà, Israel: 312
Claria Esteban, Amadeu: 111
Claror: 281
Claudi, germans: 126
Claus, Emile: 72
Clavé Club de Futbol: 49
Clavé Camps, Anselm: 279
Clavera Armenteros, Francisco: 91, 111
Claverol Cirici, Valentí: 111
Clínica de Ponent: 173
Clínica de Sant Nicolau de Bari: 134
Clínica Ilo: 168
Clínica L'Aliança: 111, 179, 298, 327
Clínica Montserrat: 66, 90, 112, 327
Clínica Nostra Senyora del Perpetu Socors: 103, 112, 114, 194
Cloratita SA: 270
Clos Matheu, Joan: 57
Closa, Joan: 211
Clua Anglés, Marià: 112
Clúa Miquel, Josep Xavier: 113
Clua, Enrique: 285
Club Amigos de Ràdio Tàrrega: 402
Club Atlètic Segre: 195
Club Bàsquet Manresa: 233
Club d'Amics de Ràdio Popular: 328
Club d'Empresaris Catalans: 187
Club de Billar Barcelona: 274
Club de Billar del Casal de Cervera: 178
Club de Futbol Jovent de Mollerussa: 113
Club de Golf de Raimat: 33
Club de la Escritura: 334
Club de Màrqueting de Lleida: 106
Club Deportivo Leridano: 401

Club Esportiu Llista Blava: 249
Club Esportiu Maristes: 233
Club Filatèlic i Numismàtic: 103, 209
Club Natació Tàrrega: 326
Club Patrícia: 27
Club Sant Jordi: 313
Club Tennis Urgell: 304
CNR: 76, 336, 338
CNS: 378
CNT: 30, 38, 51, 75, 77, 80, 94, 97, 116, 118, 151, 162, 175, 203, 229, 239, 243, 251, 252, 284, 286, 287, 293, 353, 361, 390, 397, 404, 417
CNT-FAI: 229, 315
COAC: 46, 91, 111, 113, 123, 144, 173, 176, 192, 193, 194, 221, 235, 254, 257, 259, 266, 267, 317, 329, 336, 360, 366, 378
Coalició Aranesa: 230, 389
Coalició Canària: 246
Coalició d'Esquerres: 302
Coalició Monàrquica: 276
Coalició Popular: 156, 305
Coberó Coberó, Jaume: 114
Cocteau, Jean: 427
Coderch de Sentmenat, J.A.: 381
Codina Arnau, Dolors: 114
Codina Canut, Felip: 114
Codina Canut, Joaquim: 114
Codina Cervera, Ramon: 114
Codina: 245
Codornices Urgel: 403
Codorníu: 141, 266, 325, 326
COELL: 121, 366
Coibesa: 114
Cojo de Màlaga, Antonio Martín Escudero: 417
Col·lectiu l'Ereta: 98
Col·legi Arbitral de Consum de Catalunya: 174
Col·legi d'Agents Comercials de Lleida: 265
Col·legi d'Agents de la Propietat Immobiliària de Lleida: 33
Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona: 42, 100, 196, 319
Col·legi d'Advocats de Madrid: 358
Col·legi d'Advocats de Barcelona: 33, 121, 144, 203, 238, 244, 262
Col·legi d'Advocats de Ciudad Real: 249
Col·legi d'Advocats de Lleida: 28, 31, 33, 70, 121, 144, 203, 244, 262, 265, 295, 309, 358, 363, 366, 374, 376, 377, 420
Col·legi d'Economistes de Catalunya: 80, 267
Col·legi d'Enginyers Tècnics i Perits Agrícoles de Lleida: 57
Col·legi de Corredors de Comerç: 309
Col·legi de Doctors i Llicenciats: 372
Col·legi de Farmacèutics de Lleida: 25, 304, 337
Col·legi de la Sagrada Família de Lleida: 391
Col·legi de les Dominiques: 113
Col·legi de Metges de Catalunya: 288, 318
Col·legi de Metges de Lleida: 62, 66, 114, 156, 255, 329
Col·legi de Notaris de Barcelona: 309, 394
Col·legi de Periodistes de Lleida: 256
Col·legi de Periodistes de Catalunya: 130, 147, 256, 336
Col·legi Espanyol de Roma: 236
Col·legi La Salle de la Seu d'Urgell: 109
Col·legi Major Universitari Ilerdense: 330
Col·legi Notarial de Barcelona: 163
Col·legi Notarial de Lleida: 283
Col·legi Oficial d'APIS: 162
Col·legi Professional de Diplomats d'Infermeria de Lleida: 387
Col·legi Sant Antoni de Barcelona: 315
Col·legi Sant Jordi: 163, 377
Col·legi Santa Creu: 279
Col·legi Terraferma: 257
Colaboración: 34
Colàs Mateo, Ferran: 86, 87, 114
Colegio de España de París: 405
Colegio Ibérico: 230
Colell Pons, Montse: 315
Colell Pujades, Ignasi: 315
Colell, Joaquim: 114
Colette, Sidonie Gabrielle: 245
Coll Alentorn, Miquel: 210
Coll Gilabert, Antoni: 115
Coll Gilabert, Francesc Xavier: 115
Coll Martí, Pep: 115
Coll, Josep: 279
Colla de Ronya: 113
Colla sardanista Clavellina: 365
Collegats: 329
College of Mines and Metallurgy (Texas): 379
Colom Colom, Àngel: 398
Colom Freixa, Amadeu: 115
Colom Sambola, M. Josepa: 115
Colom Sandiumenge, Enric: 116
Colomé Farré, Víctor Manuel: 116
Colomé Llau, Lluís: 116
Colomer Nadal, Víctor: 116, 230
Colomer, família: 399
Colorado State University: 340
COLUMBIA: 285
Columna Durruti: 296
Columna Macià-Companys: 71, 94, 102, 294, 392

Columna Volant Catalana: 71
COM Ràdio: 57
Coma Cros, Joan: 389
Coma Estadella, Albert: 117, 144, 185, 200, 254, 297, 313
Coma Estadella, Mary de: 117
Coma i Cia: 399
Coma, Clivillé i Clavell: 389
Coma, Francesc: 90
Comabella Rabassa, Josep: 29
Comanda de Cisneros: 207, 249
Comanda de l'Orde d'Alfons X el Savi: 249
Comanda de Número de l'Orde del Mèrit Civil: 232
Comanda de Sant Raimon de Penyafort: 249
Comanda del Mèrit Civil: 356
Comapa: 124
Comarca de Lleida, La: 42, 199
Combat: 67, 162, 269, 287, 427
Comediants: 118, 172
Comella Carnicer, Joan Xavier: 117
Comellas Pallarès, Manuel: 297
Comellas Santamaría, Valentín: 117
Comendador de la Orden Civil del Mérito Agrícola: 248
Comendador del Número de la OCMA: 248
Comercial Distribuïdora de Llémena: 127
Comercial Terrestre i Marítima: 394
Comissió Abat Oliba: 263, 352, 356
Comissions Cíviques: 182, 242, 328, 376, 406, 426
Comissions Pageses: 182, 328, 426
Comitè Antifeixista de Reus: 281
Comitè Català de Buenos Aires: 153
Comitè de Salut Pública de Lleida: 56, 66, 186, 301, 378, 391
Comitè del Front Popular Antifeixista de Lleida: 95
Comitè Econòmic de Productors de Fruita Dolça: 102
Comitè Llibertat, Argentina: 425
Comité Monàrquic d'Acció Política: 31
Comité Olímpic Espanyol (COE): 290
Comitè Promotor de la Primera Mostra Internacional de Gravat i Litografia de Barcelona: 116
Comitè Provincial de Dreta de Catalunya: 61
Comorera Soler, Joan: 43, 117
Compagnie Générale d'Électricité: 149
Companyia de Comediants La Baldufa: 118
Companyia General d'Olis d'Oliva de Catalunya SA, NORTOLIVA: 278
Companyia Transmediterrània: 157
Companys Jover, Josep: 118
Companys Jover, Lluís: 66, 75, 117, 118, 195, 253, 296, 361, 420, 425
Companys Sanfeliu, Ramon: 118
Compañía Anónima Manresana de Electricidad: 169
Compañía Arrendataria de Tabacos: 265
Compañía de Fluido Eléctrico, SA: 210
Compañía General de Autobuses: 338
Compañía General Madrileña de Electricidad: 423
Compañía Ibérica de Aplicaciones Químico Industriales, SA: 354
Compañía Leridana de Gas SA: 119, 174, 316, 317
Composició Mecànica Virgili: 284
Comú de Particulars: 119
Comunidad del Molino Viejo de Arties: 372
Comunió Tradicionalista: 56, 276, 301, 328
Comunitat Catalana de Mèxic: 288
Comunitat Central de Regants del Canal de Pinyana i de la Sèquia de Fontanet: 119, 122, 125, 191
Comunitat de Regants d'Almacelles i Sucs: 420
Comunitat de Regants de l'Horta de Lleida: 224
Comunitat General de Regants de la Sèquia de Fontanet: 120
Comunitat General de Regants del Canal d'Aragó i Catalunya: 120, 261
Comunitat General de Regants del canal de Pinyana: 224
Comunitat Oleícola: 126
CONC: 79, 219, 339
Concentració Lleidatana: 132, 232, 307, 345
Concentració Popular: 31, 66, 140, 167, 194, 339, 362
Concili Vaticà II: 243, 305
Concòrdia Catalana: 307
Concurs de Grups Amateurs de teatre Ciutat de Tàrrega: 67
Concurs de Joves Cuiners Àngel Moncusí: 263
Concurs Literari en Aranès: 103
Concurs Nacional de Vestits de Paper: 39, 121, 157
Concurs Nacional Habitacola: 154
Condal Fontova, Josep: 121
Condal Gibert, Miquel: 121
Condó Sambeat, Josep: 121
Condomines Valls, Francesc d'Assís: 121, 175
CONFAVC: 297, 382
Confederació Catòlica Nacional de Pares de Família: 97
Confederació d'Organitzacions Catalanes d'Amèrica: 288
Confederació de Caixes: 85
Confederació de Sindicats Cristians: 281
Confederació Europea d'Agricultura: 273
Confederació Gremial Catalana: 402
Confederación Europea Agraria: 343
Confederación Gremial Española: 402

Confederación Nacional Católico-Agraria: 164
Confederación Sindical Hidrográfica del Ebro: 158
Conferència d'Esquerres: 118, 427
Conferència de Poders Locals i Regionals del Consell d'Europa: 371
Conferència Episcopal: 115, 150, 263
Confiteria Vilella: 328
Confrare d'Honor de la Confraria dels Vins de la Terra Ferma: 263
Confrare del Cava de Sant Sadurní d'Anoia: 263
Confraria de Llauradors: 122, 194, 224
Confrère de la Chaîne des Rôtisseurs: 263
Congregació de la Puríssima Sang: 44
Congregació de la Sang: 35, 103
Congregació de la Verge dels Dolors de Bellpuig: 122
Congregació dels Dolors de Lleida: 44, 122, 137
Congregacions Marianes: 26, 104, 181, 260, 328, 372
Congrés Catalanista: 244
Congrés de Cultura Catalana: 372, 421
Congrés de Diputats: 37, 42, 45, 62, 78, 93, 117, 119, 133, 136, 145, 168, 185, 199, 230, 237, 239, 245, 246, 265, 305, 335, 336, 350, 358, 366, 387, 396, 420
Congrés de Gravats Rupestres i Murals: 142
Congrés de Sants (1918): 361
Congrés Excursionista Català: 105
Congrés Jurídic Català: 163, 203
Congrés Internacional de la Llengua Catalana: 122
Congrés Mundial d'Editors: 284
Congrés Obrer de Barcelona (1910): 361
Consejo de Economía Nacional: 302
Conselh Generau d'Aran: 63, 82, 86, 103, 155, 230, 244, 253, 364
Consell Català de la Formació Mèdica Continuada: 288
Consell Comarcal de l'Alt Urgell: 82, 197, 243, 249, 290, 337
Consell Comarcal de l'Alta Ribagorça: 34
Consell Comarcal de l'Urgell: 34, 192, 199
Consell Comarcal de la Noguera: 61, 64, 77, 97, 165, 204, 222
Consell Comarcal de la Segarra: 77, 353
Consell Comarcal de les Garrigues: 404
Consell Comarcal de Muntanya de la Val d'Aran: 79, 82, 110, 253, 364
Consell Comarcal de Muntanya del Pallars Jussà: 176
Consell Comarcal de Muntanya del Pallars Sobirà: 176, 255, 360
Consell Comarcal del Pallars Jussà: 55, 56
Consell Comarcal del Pallars Sobirà: 110, 116, 238, 255, 325
Consell Comarcal del Pla d'Urgell: 44, 159, 245, 259, 366, 414
Consell Comarcal del Segrià: 64, 82, 108, 116, 182, 185, 228, 264, 271, 281, 289, 293, 315, 365, 420
Consell Comarcal del Solsonès: 57, 106, 238
Consell Cultural de les Valls d'Àneu: 122, 147, 329, 397
Consell de la Comunitat Catalana de Buenos Aires: 153
Consell Diocesà de Joves: 63
Consell Nacional Català: 107
Consell Nacional de Catalunya: 32, 288
Consell Rector del Patronat Català Pro Europa: 143
Consell Superior dels Col·legis d'Arquitectes d'Espanya: 194
Conselleria d'Agricultura: 96
Conselleria de Cultura: 176
Conselleria de Finances: 157
Conselleria de Foment: 222
Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques: 317
Conselleria de Sanitat: 222
Conselleria de Treball i Indústria: 390
Conselleria d'Obres Públiques: 175
Conservas Suquets: 123
Conservatori de les Arts del Llibre de Barcelona: 290
Conservatori de Lisboa: 320
Conservatori de Música de Tarragona: 386
Conservatori de París: 418
Conservatori del Liceu: 95, 140, 236, 237, 333
Conservatori Municipal de Barcelona: 36, 95, 261, 314
Conservatori Municipal de Lleida: 224, 314
Conservatori Nacional de Música de l'Equador: 261
Conservatori Superior de Música de Barcelona: 205
Conserves Agelet i Cia: 123
Conserves Ricard Vilalta: 123
Conserves vegetals Salvador Balaguer i Cia: 123
Consorci de Residus del Segrià: 365
Consorci Lleidatà de Control: 329
Consorci per a la Normalització Lingüística de Lleida: 242
Consorci Torreblanca: 333
Construccions Pallàs SA: 123
Constructora Pirenaica, SA (COPISA): 124, 380
Constructora Voltes: 124
Construmat: 42
Cònsul Giribet, Isidor: 124
Consulting i Gestió Immobiliària Fincas Farré: 195

Consultors i Arquitectes SL: 378
Convergència Democràtica Aranesa-Partit Nacionalista Aranès (CDA-PNA): 289
Convergència de Tàrrega, La: 258
Cooperativa Agrícola Comarcal de Guissona: 368
Cooperativa Agrícola Pràctica de Lleida: 63, 84, 124, 125, 191
Cooperativa Agrícola Provincial: 84
Cooperativa Agropecuària de Guissona: 36, 125, 300
Cooperativa Arfrutal: 228
Cooperativa Comarcal del Campo de Cervera: 367, 411
Cooperativa Comunal de Raimat: 266
Cooperativa d'Ivars: 125, 133
Cooperativa d'Artesa de Segre: 300
Cooperativa de Castellserà: 125
Cooperativa de Fluid Elèctric de Lleida: 268
Cooperativa de Granyena: 126
Cooperativa de la Fuliola: 125
Cooperativa de Verdú: 417
Cooperativa del Bajo Segre: 257
Cooperativa del Cadí: 327, 431
Cooperativa del Camp d'Ivars d'Urgell: 115, 300
Cooperativa del Camp de Cervià de les Garrigues, SCCL: 125
Cooperativa del Camp de Granyena, SCCL: 126
Cooperativa del Camp de Llardecans: 368
Cooperativa del Camp de Sant Isidre: 84, 356
Cooperativa del Camp de Torregrossa: 368
Cooperativa del Camp de Vinaixa: 349
Cooperativa del Camp Foment Maialenc: 126, 141, 368
Cooperativa del Campo de Lérida y Comarca: 124
Cooperativa Espanyola de la Tècnica Freinet: 132, 357, 385
Cooperativa Formatgeries de Clua: 126
Cooperativa fruitera Sícoris: 35
Cooperativa Fruits Secs de Les Garrigues: 349
Cooperativa Ganadera Aranesa: 127
Cooperativa Gremial SA: 200
Cooperativa Hortofrutícola de Binaced SCL: 180
Cooperativa i Caixa Rural Sant Antoni Abat de la Granadella: 126
Cooperativa l'Olivera de Vallbona de les Monges: 127, 141
Cooperativa Lechera del Bajo Arán: 127
Cooperativa Lletera de Bellver de Cerdanya: 83
Cooperativa Lletera del Pallars: 126, 127
Cooperativa Popular de Consum: 75
Cooperativa Popular Lleidatana: 219
Cooperativa Tarraconense: 425
Coordinadora d'ONG de Lleida: 406
Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana: 104
Coordinadora de Jubilats: 426
COPAGA: 73, 127, 300
Copalme: 127, 133
COPCISA: 155
Copemo Corporació Càrnica SA: 30
Copirineo: 55, 127, 128
Coral Estel: 106
Coral Shalom: 128, 406
Corbella Albiñana, Ernest: 128
Corbella Albiñana, Lluís: 128, 308
Corbella Serra, Miquel: 128
Corcelles Saurí, Manuel: 386
Corderas Pàmpols, Josep: 129
Corderroure, Baldo: 243
Cornudella Barberà, Joan: 129
Cornudella Olivé, Jaume: 129
Corominas Muntanya, Pere: 129
Coromines, Teresa: 105
Corporació Alimentària de Guissona SA: 129
Corporació Borges SL: 130, 277
Corporació Metropolitana de Barcelona: 403
Correa, Anastasi: 59
Correal Mòdol, Josep Ramon: 130, 140, 243
Corredor Mateos, José: 253
Correo, El: 62, 208
Correo Catalán, El: 101, 115, 130, 132, 162, 296
Correo de Lérida, El: 217
Corretja Verdegay, Àlex: 131
Corre-vuela: 249
Corrià Mangrané, Julián: 130
Corrià Pagès, Julià: 179
Cortada Argilés, Jordi: 130, 388
Cortada Argilés, Miquel: 388
Cortada Barri, Conrad: 131
Cortada, família: 388
Cortés Torras, Josep: 199, 369
Cortés, Claudi: 126
Cortés, Eusebi: 126
Cortés-Torras, família: 199
Cortina Cases, Llorenç: 131
Cortina Mauri, Pedro: 131
Cortina Oriol, Mercè: 233
Cortina Roca, Llorenç: 131
Costa Borràs, Josep: 256
Costa Casal, Albert: 131
Costa Cuscuela, Francesc: 132
Costa Jou, Ramon: 132, 298
Costa Miranda, Santiago: 132
Costa Terré, Francesc: 59, 132
Costa Tordera, Humbert: 195

Costafreda Montoliu, Andreu: 132
Costafreda Ribalta, Alfons: 133, 345
Costafreda, Albert: 133
Cotècnica SCCL: 133
Coy Cotonat, Agustí: 133
Coyne Buil, Manuel: 187
Craviotto Blanco, Francesc: 133
Cremades Royo, Juan A.: 133
Creu de Cavaller de l'Orde de Cisneros: 209, 232, 356, 370, 386
Creu de l'Orde Civil d'Alfons X el Savi: 280, 386
Creu de Sant Jordi: 38, 45, 48, 49, 60, 66, 71, 104, 106, 133, 135, 151, 159, 164, 197, 203, 231, 232, 237, 238, 242, 260, 265, 270, 280, 286, 287, 297, 298, 314, 318, 319, 325, 344, 360, 364, 371, 375, 376, 392, 407, 409, 419, 421
Creu de Sant Raimon de Penyafort: 207, 265
Creu Distingida de Segona Classe de Sant Raimon de Penyafort: 232
Creu Roja: 25, 90, 103, 134, 193, 232, 328, 351, 370, 390, 391
Creus, Dolors: 277
CRFS: 219, 331, 337
Crida, la: 410
Crisi Perpètua: 134
Crist Catalunya: 274
Cristo, Linyola: 121
Cristòfol Peralba, Leandre: 29, 70, 106, 135, 184, 187, 254, 271, 313, 355, 381
Croix de Chevalier de la Légion d'Honneur: 318
Croix de Guerre avec Palmes: 71
Cromín: 246
Crònica d'ensenyament: 329
Crònica Targarina: 276
Cronicón Ilerdense, El: 295
CROS: 101
Cros, Amadeu: 201
Cros, Francesc: 201
Crous Vidal, Enric: 29, 135, 184,
Crows: 334
Cruyff, Johan: 333
Cruz Laureada de San Fernando: 250
CSC: 30, 72, 242, 245, 389, 403, 416
CSIC: 218, 236, 249, 393, 419
CTC: 341
Cuadernos para el Diálogo: 331
Cuadra Albiol, Emilio de la: 372
Cuadrench, Jaume: 344
40 Principales, Los: 108
Cubiertas y Tejados: 93, 107
Cucalòcum: 170
Cucurull Sagristà, Emili: 161
Cuerda, José Luis: 342
Cuerpo de Corredores Colegiados de Comercio: 309
Cuerpo Nacional Veterinario (MAPA): 245
Cugat Mingall de Bru Deulofeu, Francesc d'Assis Xavier: 114
Cuito, Esteve: 110, 366
Cuito, Olga: 366
Cuixart Tàpies, Modest: 212
Cul de Sac: 239
Culleré Calvís, Jaume: 136, 369
Culleré Ibars, Joan: 136
Culleré Maspons, Jaume: 135
Culleré Ruciero, Pere: 48, 135, 136
Cultura: 71, 124
Cultura y Acción: 49
Cumellas Ribó, Josep: 251
Cunillera Mestres, Teresa: 136
Cunillera Rius, Miquel dels Sants: 136
Cunillés Nogué, Josep Maria: 136
Curcó Pueyo, Jordi: 137
Curcó Rubió, Miquel: 137
Currià, Ramon: 275
Cursos Internacionals de Direcció Coral: 279, 419
Cuscó, Amadeu: 55
Cusiné Barber, Tomàs: 137
Cusiné, família: 101
Custo Barcelona: 139

—D—

Dalí Domènech, Salvador: 269
Dallant SA: 262
Dalmases Massot, Faust de: 139
Dalmau d'Olivart, Ramon de: 139
Dalmau Salmons, Ángel-Custodio: 137, 139
Dalmau Salmons, David: 139
Dalmau Torres, Carles: 140
Dalmau Torres, Emili: 140
Dalmau Torres, Jordi: 140
Dalmau, C.: 361
Dalmau, Grup-La Mañana: 140
Dalmau, José M.: 198
DAMM: 266
Daniel Ariño, Domènec: 140
Daniel Campalans, Eusebi: 140, 237
Danone: 354
DARP: 61, 115, 141, 197, 234, 281, 291
Dato Iradier, Eduardo: 247, 299
DAU: 191, 267
Davins, Ramon Àngel: 344
De la Historieta: 239

De Nuvis: 170
Debussy, Claude: 418
Decorhàbitat: 170
Deffontaines, Pierre: 242
Deig Clotet, Antoni: 140
Dekaros: 208
Delahaye Española, la: 285
Delgado Robledo, Perico: 212
Delibes Setién, Miguel: 70, 107
Delmàs Ferreri, Maria Mercè: 140
Delshams Valdés, Lleonard: 141
Democracia, La: 97
Dencàs Puigdollers, Josep: 55, 129, 425
Denominació d'Indicació Geogràfica Protegida: 323
Denominació d'origen: 53, 101, 141, 291, 326, 357, 417
Denominació d'origen protegida: 28, 83, 126, 141, 349, 368
Deó Deó, Francesc: 142
Departament d'Acció Social i Ciutadania: 43
Departament d'Agricultura: 88, 284
Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural: 88
Departament d'Educació: 41, 43, 254, 294, 345
Departament d'Ensenyament: 77, 155, 410, 417
Departament d'Indústria: 407
Departament d'Interior: 157
Departament de Benestar Social: 183, 407
Departament de Comerç i Turisme: 247
Departament de Cultura: 137, 153, 172, 179, 228, 234, 242, 274, 294, 410
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació: 330
Departament de Justícia: 387
Departament de Medi Ambient: 64, 293
Departament de Salut: 288
Departament de Sanitat i Seguretat Social: 378
Departament de Treball: 183, 199, 410
Deportivo de la Corunya: 94
Derch Sales, Lluís: 142
Derfri: 292
Descobrir Catalunya: 329
Destino: 273, 296
Di Stefano Laulhé, Alfredo: 365
Día Gráfico, El: 310
Diada de la Llengua Catalana: 48, 361
Diagonal: 56
Diamant club: 344
Diana Díaz, Antoni: 142
Diari d'Andorra: 85, 202, 341, 362, 417
Diari de Barcelona: 74, 129, 130, 155, 239, 331, 357, 371
Diari de Catalunya Sud, El: 331
Diari de Lleida: 56, 74, 102, 130, 137, 147, 189, 265
Diari de Tarragona: 115
Diario 16: 334
Diario de Barcelona: 115, 296, 336, 340
Diario de Burgos, El: 85
Diario de Lérida: 35, 59, 102, 115, 130, 140, 188, 256, 294, 336, 340, 342, 366, 393
Diario Mercantil: 355
Diario Universal: 251
Díaz Ramos, José: 76
Díaz, Marujita, Dulce Nombre Díaz: 365
Diez Minutos: 334
Díez-Coronel Montull, Lluís: 142
Diploma de la Càtedra de Sant Savi: 267
Diploma de la Generalitat de Catalunya: 116, 154, 212, 213
Diploma de Mèrit Anneaux Olympiques d'Or: 154
Diploma Turístic de Catalunya: 212
Dipòsit de Recaders: 394
Diputació d'Osca: 104, 154
Diputació de Barcelona: 75, 140, 223, 241, 243, 257, 307, 351, 381
Diputació de Lleida: 25, 27, 28, 29, 30, 31, 34, 45, 46, 55, 57, 61, 64, 66, 74, 77, 82, 83, 91, 95, 96, 106, 112, 119, 128, 129, 131, 135, 136, 142, 153, 156, 163, 165, 166, 168, 172, 174, 187, 190, 191, 194, 196, 197, 200, 202, 207, 208, 209, 211, 212, 218, 221, 228, 234, 236, 246, 248, 252, 253, 258, 261, 263, 265, 270, 271, 274, 276, 283, 284, 286, 296, 301, 303, 305, 307, 312, 313, 316, 323, 327, 330, 335, 337, 345, 346, 351, 352, 356, 357, 362, 363, 365, 372, 375, 376, 377, 381, 387, 394, 406, 408, 411, 413, 414, 416, 420
Diputació de Terol: 185
Diputació General d'Aragó: 274
Direcció General d'Atenció a la Infància: 387
Direcció General de Belles Arts de Madrid: 247
Discos Satchmo: 38
División Azul: 162, 178, 197, 209, 250, 254, 298, 301
DLR: 66, 132, 353
dMostra: 196, 359
Doctor Explosion: 306
Doladé, Pompeio: 152
Dolcet, Jordi: 180
Doménec Vergés, Joan: 142
Domènech Girbau, Lluís: 143
Domènech Montaner, Lluís: 143
Domènech Posantí, Josep: 313
Domènech Torres, Lluís: 91, 100, 143, 316
Domènech, Jaume: 155
Domènech, Ramon: 109

Domingo Albós, Andreu: 143
Domingo Charles, Josefa: 144
Domingo Domingo, Mamen: 144
Domingo, Darío: 109
Domingo, Gina: 325
Domingo Sanjuán, Marcel·lí: 118
Domingo's: 144, 148, 185
Dominical d'El Periódico de Catalunya, El: 308
Don Balón: 258, 333
2, La: 57
Doux: 251
Doya, José: 108
Dreta de Catalunya: 330
Dualde Gómez, Joaquín: 144, 174
Duch Arqués, Joan: 311
Duch Salisi, Juan: 198
Duchamp, Marcel: 416
Duende, El: 37
Dúo Dinámico, El: 114
Duran de Cottes, Jeroni: 144, 145
Duran de Cottes, Manuel: 144, 145
Duran Grau, Eulàlia: 290
Duran Lleida, Josep Antoni: 145
Duran Sanpere, Agustí: 145, 194, 290, 399
Duran Ventosa, Josep: 177, 335
Duran, Màrius: 402
Durruti Dumange, Buenaventura: 32
Dynamis: 217

—E—

Echauz Fort, Pau: 147
Eco Serra SL: 202
Ecomuseu de les Valls d'Àneu: 110, 123, 147, 329
Edicions 62: 237, 311, 326
Edicions Catalanes de Mèxic: 159
Edicions Destino: 294
Edicions Proa: 124, 317
Edigsa: 92, 152
Editora Leridana: 265
Editorial Columna: 71, 94, 144, 294, 317
Editorial Dilagro: 147
Editorial Espasa-Calpe: 154, 250
Editorial Fonoll: 312
Editorial Grijalbo: 132
Editorial Labor: 176
Editorial Litúrgica Espanyola: 301
Editorial Milenio: 56, 148, 283, 284
Editorial Mirador del Pirineu: 281
Editorial Planeta: 103, 235, 294, 359
Editorial Planeta Agostini: 239, 331
Editorial Revistes: 359
Editorial Ribera i Rius: 148
Editorial Salvat: 215
Editorial Terra: 235
Eduardo Velasco, SA: 148
EEC: 372
Efak, Guillem d': 311
Egea Climent, Octavi: 314
Eguiguren, Antón: 144
Eix Comercial: 148
EKIPO: 108
Electra Urgelense, La: 97, 148, 306
Eléctrica Baiget SA: 149, 169,
Eléctrica de Balaguer SA: 149
Elèctrica del Cinca: 372
Electro Popular Balagueriense: 149
Elías Roig, Delfí: 98
Elola Olaso, José Antonio: 317
EMBA: 39, 65, 150, 153, 216, 234, 242, 252, 276, 341, 371, 403
EMD: 383
EMI-ODEON: 108
Empresas Reunidas de Electricidad de Cataluña: 169
Empresseguera, L': 360
EMTE SL: 342
EMU: 92, 236, 416
Enagás: 181
Encomienda de Carles III: 386
Encomienda de la Orden Civil de Alfonso X el Sabio: 327
Encomienda de Número de la Orden del Mérito Civil: 230
ENDESA: 149, 164, 210
Energètica de Rosselló: 34
Energía Eléctrica de Cataluña: 149, 335, 338
ENFERSA: 202
Enginyers: 103
English Chamber Orquestra: 395
ENHER: 93, 149, 164, 210, 257, 270, 303, 393, 425
Enllaç: 120, 304
Enrique Tarancón, Vicente: 150, 238, 319
Entesa Catalana de Progrés: 75
Entesa de l'Esquerra Catalana: 78
Entesa de Progrés: 342
Entesa dels Catalans: 51, 57, 67, 379
Entesa Municipal d'Esterri d'Àneu: 110
Entesa Republicana: 61, 107, 116, 132, 140, 337, 431
Entrega, L': 103, 150, 153, 216, 276
EPLICSA: 388
Equipos de Estudiantes (MIEC): 293

ERC: 42, 51, 52, 59, 66, 68, 75, 81, 87, 91, 93, 98, 101, 102, 107, 111, 118, 129, 131, 136, 137, 154, 157, 175, 187, 191, 221, 222, 223, 241, 242, 251, 256, 259, 284, 316, 318, 327, 333, 357, 359, 371, 391, 392, 398, 409, 410, 412, 421, 427, 431
ERC-EV-AM: 91
Ereta Taller: 252
Eriasa: 150
Eritja Casadellà, Maria Rosa: 165
Eritja Ciuró, Xavier: 50
Eritja Novell, Josep: 150
Ermengol III: 170
Ermengol IV: 140
ESADE: 80, 137, 249, 254
Esaki, Leo: 254
Esbart Albada: 245, 374
Esbart Màrius Torres: 45, 98, 151, 231, 252, 366, 372, 389
ESCAC: 342
Escala Lara, Elisa: 151
Escalé Trillo, Jaume: 151
Escaler Espunyes, Lluís: 151
Escarcena Martínez, Francisco: 321
Escart Bernadó, Jaume: 165
Escofet Alsina, Frederic: 240, 333
Escola: 201
Escola Alba: 45, 143, 259, 309
Escola Annexa de la Normal de Lleida: 231
Escolà Balagueró, Domingo *Dodó Escolà*: 151
Escolà Cugat, Josep M.: 26
Escola Bíblica de Jerusalem: 178
Escola d'Arquitectura da Cidade: 80
Escola d'Arquitectura de Barcelona: 69, 246
Escola d'Arquitectura de la Universtitat de los Andes: 80
Escola d'Arquitectura de Madrid: 95
Escola d'Art i Superior de Disseny Ondara de Tàrrega: 187, 308, 347
Escola d'Arts Ciutat de Balaguer: 74
Escola d'Arts i Oficis d'Andalusia: 278
Escola d'Arts i Oficis de Barcelona: 115, 278
Escola d'Arts i Oficis de Lleida: 378
Escola d'Arts i Oficis de Madrid: 278
Escola d'Arts i Oficis de Tàrrega: 74, 258, 347
Escola d'Arts i Oficis de València: 278
Escola d'Enginyers de Barcelona: 129
Escola d'Esquí de la Val d'Aran: 261
Escola d'Estiu Jaume Miret: 200, 269
Escola d'Hoteleria i Turisme de Lleida: 243, 263
Escola de Belles Arts de Lleida: 405
Escola de Belles Arts Sant Jordi de Barcelona: 252, 258, 393
Escola de Comerç Bonanova: 110
Escola de Comerç de Ciudad Real: 249
Escola de Dansa de Lleida: 265
Escola de Disseny Eina de Barcelona: 154
Escola de la Ribera: 344
Escola de Llotja: 35, 36, 110, 172, 177, 191, 204, 247, 364, 379, 415
Escola de Mestres Pintors: 204
Escola de Mitjans Audiovisuals de Barcelona: 141
Escola de Música de Ponts: 205
Escola de Música de Tarragona: 386
Escola de Participació Ciutadana de Lleida: 297
Escola de Pastisseria de Barcelona i província: 269
Escola de Sant Pacià: 155
Escola del Treball: 68, 152
Escola Espanyola d'Història i Arqueologia: 236
Escola Espiga: 63, 143, 144, 199, 242, 257, 346, 358, 360, 377
Escola Industrial de Barcelona: 254
Escolà Marsà, Josep: 152
Escola Massana: 39, 128, 182, 339, 347
Escola Municipal d'Arts de Barcelona: 364
Escola Municipal de Música de Lleida: 95, 242, 314
Escola Naval Flotant: 167
Escola Normal de Barcelona: 199
Escola Normal de Girona: 357
Escola Normal de la Generalitat: 301, 357
Escola Normal de Lleida: 33, 42, 82, 95, 152, 250, 298, 299, 301, 333, 357, 377, 390, 404, 411
Escola Normal Superior masculina de Lleida: 378
Escola Oficial d'Idiomes de Lleida: 46, 355
Escola Oficial de Periodisme de Barcelona: 175
Escola Oficial de Periodisme de Madrid: 188, 341
Escola Pericial de Comerç: 152
Escola Pia: 315
Escola Sert: 173, 253
Escola Superior d'Arquitectura de Madrid: 76
Escola Superior d'Agricultura de Barcelona: 57, 280
Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi: 116, 117
Escola Superior de l'Exèrcit: 162, 273
Escola Superior dels Bells Oficis (Barcelona): 68
Escola Taller Ángel Montesinos: 152
Escola Tècnica d'Aparelladors de Barcelona: 319
Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Madrid: 194
Escola Tècnica Superior d'Enginyeria de Camins, Canals i Ports de Barcelona: 144
Escola Universitària de Salut Ocular del Tigray: 168
Escolà, Josep Anton: 92
Escola-Granja de Plegamans: 301

Escolania de Montserrat: 67, 154, 246, 326, 360, 419
Escolar, El: 295
Escribà Reñé, Salvador: 388
Escrivim a les parets: 357
Escudé Baró, Salvador: 50
Escuela de Ayudantes Técnicos Sanitarios Femeninos: 103
Escuela de Estudios Superiores del Magisterio: 357
Escuela de Ingenieros, Canales y Puertos de Madrid: 154
Escuela de Periodismo de Barcelona: 65
Escuela de Zaragoza: 215
Escuela Experimental Freinet: 328
Escuela Manuel Bartolomé Cossio: 385
Escuela Oficial de Cine: 128
Escuela Oficial de Cinematografía: 136
Escuela Regional Campesina (Yucatán): 411
Escuela Superior Militar de Venezuela: 287
Escuela Técnica de Empresas Agrarias de Córdoba: 247
Església d'Urgell: 247
Esnal Pardo, José Manuel *Mané*: 402
Espai Guinovart: 204, 214, 357
Espai/Temps: 414
España Libre: 239
España Sirat, Josep Maria: 153, 268
España, Irene: 99
Espar Ticó, Josep: 274
Espasa Anguera, Josep: 154
Espinel, Vicente, Vicente Gómez Martínez-Espinel: 190
Espinet Chancho, Josep: 154
Espinet Mestre, Miquel: 42, 154, 317, 351
Espitau Comarcau de Sant Antòni: 155
Espitau de Sant Antòni de Vielha: 154
Espitau Val d'Aran: 155
Espona de Nuix, Antoni d': 276
Espot Esquí: 64, 155
Espriu Castelló, Salvador: 352
Espunyes Esteve, Josep: 155, 388
Espurna, L': 329, 398
Espurna, L': 338
Esqué Martí, Ramon: 262
Esquella de la Torratxa, L': 196
Esquella Teatre, L': 51, 78, 109
Esquerda Bifet, Joan: 155
Esquerda Colell, Josep Enric: 155
Esquerra, Sandra: 150
Estació Termal de Caldes de Boí: 156
Estadella Albiñana, Josep: 29
Estadella Arnó, Josep: 156
Estadella Arnó, Sal·lustià: 37, 156, 336
Estadella Serrat, Sal·lustià: 278
Estadella, Eduard: 401
Estades, Les: 309
Estanislao: 121, 157
Estat Català: 32, 45, 55, 71, 76, 97, 111, 129, 135, 140, 151, 186, 241, 280, 288, 337, 341, 409, 420, 425
Esteban Infantes, Emilio: 197
Estela Films: 136
Estelrich Artigues, Joan: 302
Esteva de Moner, Ramon Maria: 157
Esteve Albert, Joan Lluís: 311
Esteve Carulla, Ramon: 157
Esteve Grau, Martí: 157
Esteve Pujol, Isidre: 157
Esteve Subirana, Antoni: 280
Esteve Latorre, Eva: 311
Estivill Abelló, Àngel: 245
Estorach Esterri, Soledad: 158
Estorach Esterri, Joana: 158
Estrella d'Or: 158
Estrof, L': 77, 198
Estruch Boneu, Ramon: 98
Estudi Anglada, Gelabert i Ribes: 188
Estudi General de Lleida: 43, 95, 128, 188, 203, 211, 216, 224, 327, 358, 372, 377, 380, 415
Eth Galin Reiau: 417
ETSAB: 44, 46, 68, 69, 80, 91, 113, 143, 144, 154, 173, 174, 179, 188, 191, 192, 193, 195, 228, 235, 253, 257, 259, 266, 268, 307, 316, 317, 328, 336, 345, 350, 354, 358, 360, 378, 381, 388
ETSAM: 254
ETSAV: 235
ETSEA: 32, 44, 96, 154, 191, 195, 248, 307, 340
ETSIAM: 61, 115, 274
Etxenike Landiríbar, Pedro Miguel: 254
Euromadi: 383
EUROMADI IBERICA SA: 319
Europa Press: 132, 292, 294, 331
European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions: 319
European Journal of Cancer: 418
EUROSEG: 35
Euterpe: 91
Exèrcit Popular de la República: 71, 287
Exèrcit Roig (URSS): 163
Èxits FM: 362
Explotaciones Hidroeléctricas SA: 119, 149, 169, 353
Expohabitària: 170
Expolleida: 170
ExpoMobi: 386
Exposició Universal: 36, 92, 174, 176, 270, 411

Exposición Nacional de Artes Plásticas de Valdepeñas: 403
Exposición Nacional de Libro Agrario: 147

—F—

Fabregat Armengol, Rosa: 159, 312
Fabregat Arrufat, Ramon: 159
Fabregat Castells, Eduard: 159
Fabregat Vidal, Josep Maria: 159
Fábrica de Cemento Pirineo: 425
Fábrica de Chocolates y Turrones Verdeny: 408
Fàbrica de farines Maria Montserrat: 160
Fàbrica de farines Maria Montserrat / Farinera Balcells: 160
Fàbrica de Licors Miquel Serra: 417
Fábrica de Turrones Verdeny: 408
Fàbrica Mata de Pinyana: 160
Fábricas de L. Mata y Pons SA: 119
Facultat de Teologia de Catalunya: 310
Facultat de Teologia Sant Francesc de Borja de Sant Cugat: 181
FAD: 42, 100, 173, 253, 278
FAI: 51, 55, 80, 94, 95, 108, 203, 300, 385
Faidella, Josep: 58
Falange Espanyola: 51, 56, 73, 79, 131, 166, 178, 209, 232, 248, 266, 300, 301, 328, 340, 345, 375
Falcó Porqueres, Víctor: 53
Falcó, Eduard: 198
Falç, La: 346
Falip Navarro, Josep: 382
Falip Toló, Sílvia: 382
Falla Matheu, Manuel de: 418
Falles d'Isil: 122, 160
Falp Plana, Josep: 160
Famosa, La: 318
FAO: 96
Farinera Balcells: 160
Farinera Cañelles-Cucurull: 161
Farinera de Maldà La Segarra: 216
Farinera la Meta: 161, 268, 300, 405
Farinera La Perfección: 36
Farinera La Segarra: 161
Farinera Moretó: 100
Farinera Regany/Grup Regany: 161
Farrà, Florència: 328
Farràs Muntó, Elvira: 161
Farràs, Ramon: 183
Farré, Glòria: 162
Farré Albiñana, Jaume: 162
Farré Casamada, Francesc: 119
Farré Companys, Josep Maria: 162, 254
Farré Consulting Immobiliari. Fincas Farré: 162
Farré Gassó, Joan: 162
Farré Gassó, Ramon: 163
Farré Güell, Salvador: 278
Farré Lorente, Glòria: 163
Farré Moregó, Josep Maria: 163
Farré Pastor, Ramon: 278
Farré Pastor, Salvador: 278
Farré Rafel, Josep: 212
Farré, Ramon *Poncho*: 103
Farreny Guasch, Josep: 29
Farreny Martí, Enric: 163, 371
Farreres Bochaca, Ignasi: 163
Farrerons, Josep M.: 282
Farrús, Lluís: 279
Faus Esteve, Ramon: 175
Fautrier, Jean: 416
FAVL: 297, 382
FC Alcarràs: 33
FC Barcelona: 78, 108, 113, 175, 180, 185, 189, 233, 258, 281, 310, 320, 342, 391
FCCB: 116, 245, 251
FDN: 140, 241
FECOLL: 40
FECOM: 164, 247, 313, 319
FECSA: 124, 142, 149, 150, 164, 169, 172, 332, 353
Fedden, Robin: 213
Federació Agrícola Catalano-Balear: 88, 89, 192, 212, 367, 368
Federació Catalana de Treballadors de la Terra: 137
Federació Catalano-Aragonesa-Balear: 85
Federació Catòlico-Agrària de Lleida: 164, 356
Federació d'Associacions de Comerciants de l'Eix Comercial de Lleida: 148
Federació d'Empreses de Serveis: 121
Federació d'Entitats Ecologistes de Catalunya: 218
Federació d'Entitats per la Salut de Lleida (FESalut): 43, 47, 387
Federació d'Hostaleria de Lleida: 185
Federació d'Hoteleria de Lleida: 263
Federació de Comunitats Aragoneses a l'Exterior: 168
Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya: 115
Federació de Gremis de la Construcció: 121
Federació de les Associacions Agrícoles de Catalunya: 431
Federació de les Associacions de Fotògrafs professionals de Catalunya: 315
Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya (FESAC): 186, 347, 402

Federació del Gremi de la Construcció de Lleida: 366
Federació del Voluntariat: 382
Federació dels Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya: 269
Federació Espanyola de Billar: 274
Federació Espanyola de Municipis i Províncies: 371
Federació Espanyola de Muntanya: 183
Federació Francesa de Cineclubs: 109
Federació Local Obrera de Lleida: 30
Federación de Sindicatos Agrícolas de España: 368
Federación Democrática Internacional de Mujeres: 404
Federación Española de Padres de Niños Deficientes: 150
Feito López, Luis: 418
Feixa, Jesús: 84
Feixa Pàmpols, Carles: 165
FEJOC: 63, 67, 102, 219, 231, 259, 294, 321
FE-JONS: 189, 304
Felip Galícia, Ramon: 85, 165, 369
Felip Monsonís, Estanislao: 165
Felip Queralt, Magí: 374
Felis, Betlem: 150
Feliu Escala, Àngel: 165
Feliu Llacayó, Carles: 165
Feliu Monfort, Gaspar: 165
Feliu Mestres, Núria: 92
Félix G, María de los Ángeles: 250
FENEC: 259, 392
Fenech, Carmelo: 48, 87
Feria Internacional del Libro de Guadalajara: 148, 283
Fernández, Carles: 92
Fernández, Joan: 87
Fernández Areal, Manuel: 202
Fernández Coll, Joan: 165, 235, 313
Fernández Cuesta, Raimundo: 189
Fernández Díaz, Roberto: 166
Fernández Galart, Alberto: 166
Fernández Vallés, Pepa: 166
Fernando Pallarés e Hijos: 166
Fernando Pallarés SA: 167
Fernando Pallarés y hermano: 167
Ferran Camps, Jaume: 167
Ferran Camps, Roser: 297
Ferran I: 171
Ferran Lamich, Joan: 167
Ferran Lamich, Josep: 167
Ferrándiz Niño, José: 167
Ferraté, Abel: 61
Ferrater, Carles: 355
Ferrater, Gabriel: 241, 297, 345
Ferré, Ernest: 144
Ferrer, Antoni: 109
Ferrer, Josep Maria: 394
Ferrer, Juan: 269
Ferrer, Mateu: 333
Ferrer, Miquel: 68, 137
Ferrer, Ramon: 394
Ferrer, Ramon (fill): 394
Ferrer Llobet, Francesc: 167
Ferrer Profitós, Manuel: 168
Ferrer Bargalló, Anselm: 360
Ferreruela Serrano, Rafael: 168, 355
Ferrocarril de Lleida a Saint Girons, el tren de la Pobla: 168
Ferrocarril de via estreta Balaguer-Mollerussa: 168
Ferrocarril Mollerussa-Menàrguens: 69
Ferrocarril Noguera-Pallaresa: 153, 168
Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya: 168
Ferros Segarra SA: 361
Fertiberia: 202
FESA: 202
FESA-ENFERSA: 202
Festa de la Verema i el Vi: 173
Festa de Moros i Cristians: 168, 340
Festa del Mercat Romà de Iesso: 169
Festa del Segar i i el Batre de la Fuliola: 172
Festa del Silló: 172
Festes del Brut i la Bruta: 114
Festival d'Aranda de Duero: 108
Festival de Ballet Espanyol: 266
Festival de Cine de Madrid: 261
Festival de Cine Independent de Nova York: 65
Festival de la Canción Amateur: 108
Festival de la Canción del Mediterráneo: 152
Festival de Sitges: 56
Festival de Vídeo de Montecarlo: 308
Festival Europeu de Música per a Joves de Neerpelt: 128
Festival Internacional d'Annecy: 308
Festival Internacional de Humor e Quadrinhos: 390
Festival International de la Caricature: 390
Festival PAF Tachov: 102
FETE: 33, 202, 298, 328, 385, 404, 427
FET-JONS: 37, 52, 59, 86, 133, 140, 142, 207, 209, 232, 254, 266, 283, 304, 328, 350, 375, 378, 395
Feu Font, Valentí: 170
Ficsa: 62
Figuereido, Guillermo: 107
Figuerola Ballester, Laureà: 268
Filatures Casals SA: 169
Films d'Ara: 136

FIMOC: 141
Fine Arts Academy: 116
Fine Arts Museum of Long Island: 204
Fini, Leonor: 245
Finques Farré: 33
Fira d'ARCO: 222
Fira d'Artesans de Titelles: 105
Fira de Balaguer: 172
Fira de Barcelona: 42
Fira de Formatges Artesanals del Pirineu: 170, 172
Fira de l'Artesania del Pirineu: 170
Fira de l'Empelt: 170
Fira de l'Escultura de Tàrrega: 258
Fira de l'Esquí Nòrdic: 170
Fira de l'Oli de Belianes: 173
Fira de l'Oli de Maials: 173
Fira de l'Oli de Qualitat: 172
Fira de l'Oli i la Pedra: 291
Fira de la Perdiu de Vilanova de Meià: 172
Fira de la Poma de Barbens: 172
Fira de les Garrigues de les Borges Blanques: 172
Fira de Lleida: 169, 171, 366
Fira de Mules de Verdú: 173
Fira de Pintura i Dibuix de Lleida: 103
Fira de Productes Artesanals de Sort: 173
Fira de Salàs de Pallars: 170
Fira de Sant Ermengol de la Seu d'Urgell: 170, 172
Fira de Sant Isidre de Cervera: 172
Fira de Sant Isidre de Solsona: 170
Fira de Sant Josep de Mollerussa: 171, 172
Fira de Sant Miquel: 116, 147, 169, 171, 172, 273, 343, 416
Fira de Santa Caterina d'Arbeca: 173
Fira de Santa Teresa: 172
Fira de Teatre al Carrer de Tàrrega: 134, 172, 258, 274
Fira de Titelles de Lleida: 105
Fira de Torregassa: 170
Fira del Bancal: 170
Fira del Llibre de Frankfurt: 148, 283, 284, 405
Fira del Llibre de les Arts Escèniques: 105
Fira del Llibre Infantil de Bolonya: 352
Fira del Préssec del Ribagorçana d'Alfarràs: 172
Fira del Torró i de la Xocolata a la pedra d'Agramunt: 172, 214
Fira Liber: 148, 283
Fira Natura: 170
Fité Font, Ramon: 173, 253
Fité Pons, Francesc: 173
Fiter Dasca, Manuel: 173
Fiter Inglés, Josep: 26
Fitó, Ramon: 362
Flaquer, Josep: 160
Flaquer, Marià: 373
Flaubert, Gustave: 427
Flechazos, Los: 306
Flequillos de la Morsa, Los: 306
Flor de Vimbodí, la: 173
Florensa, Frederic: 233
Florensa Farré, Adolf: 174, 223
Florensa Farré, Manuel: 119, 174, 268
Florensa Tomàs, Carles-Enric: 174
FLP: 403
Fluide Galcial: 239
FMA: 244, 247, 406
FNC: 46, 47, 63, 71, 96, 129, 135, 136, 163, 231, 261, 389, 425
FOA: 29
FOC: 242, 403
Foc Nou: 286, 341
Foix Carnicé, Lluís: 174
Foix Cases, Pere: 175
Folch Torres, Josep Maria: 110
Folguera Felip, Carles: 175
Folimage: 308
Foment Agrícola Les Planes SCCL: 368
Foment d'Obres i Construccions: 326
Foment del Treball Nacional: 122, 143, 174, 264, 335, 365, 392, 406
Foment Pecuari: 356
Fomento de Construcciones y Contratas SA: 32
Fomento de Obras y Construcciones: 93, 107
Fomento Pecuario: 364
Foncomi: 362
Fonda del Nastasi: 275
Fonda Martinet: 72
Fonda Santesmasses: 175
Fondacion Museu dera Val d'Aran: 151
Fondevila, Jordi: 366
Fons d'Art Jaume Morera: 290
Font, Alícia: 48
Font, Manuel: 176
Font, Maria del Mar: 72
Font, Paulí: 34
Font Bové, Ramon: 175
Font Carrera, Joan: 176
Font Carreras, August: 176
Font de Rubinat, Pau: 227
Font Huguet, Josep: 289
Font Quer, Pius: 176
Font Parera, Josep: 279
Fontana, Joan: 312
Fontana Tarrats, José María: 408
Fontanals, Alfredo: 187

Fontanals, Manuel: 50
Fontanals, Miquel: 270
Fontanet, Josep: 114
Fontova Farrés, Llorenç: 176
Fontseré Eberhard, Pelai: 131, 177
Forestal de la Val d'Aran: 84
Forestal de Urgel, la: 177
Forja: 102
Forn del Nastasi: 275
Forn, família: 278
Forné Febrer, Josep Maria: 278
Fornesa Alviñà, Pietat: 177
Fornesa Puigdemasa, Joan: 177
Fornesa Puigdemasa, Ricardo: 216
Forrajes del Porvenir SA: 177
Fortiana Bertran, Francesc Xavier: 177
Fortuny de Carpi, Epifani de: 178
Fòrum 2001: 178, 195
Fòrum de Barcelona (2004): 42, 80, 144
Fòrum Empresa: 178
Fotografía La Maravilla: 309
Fotogramas: 69
Francés, Juana: 419
Francès Ladrón de Cegama, Josep M.: 178
Francisco, Marissa de: 109
Franco, Alfonso: 128
Franco, Rosa Maria: 150
Franco Bahamonde, Francisco: 26, 51, 97, 204, 209, 230, 260, 293, 304, 355, 410, 416
Franco de Gaminde, Alfonso: 178
Franco de Gaminde, Consuelo: 178
Franco de Gaminde, Eugenio: 178
Franco de Gaminde, Luis Carlos: 178
Frank, Louis: 286
Franquesa Lluelles, Manuel: 178
Fregola Fabregat, Ramon: 99
Fregola Suñé, Manel: 99
Freinet, Celestí: 33, 34, 132, 201, 260, 298, 328, 357, 385, 411
Freixa, Calixt: 72
Freixa, Francesc: 29
Freixa, J.: 188
Freixas, Amadeu: 88
Freixenet Camí, Mariano: 46
Freixes Sanjuán, Teresa: 178
Frente de Juventudes: 40, 364, 375
Fresa: 351
Fresquet Folch, Jaume: 179
Frick Art Reference Library: 250
Fricosa: 179, 403
Frigoríficos Leridanos SA: 179
Front Català d'Ordre: 26, 355
Front d'Esquerres: 59, 61, 102, 107, 117, 118, 204, 219, 221, 240, 347, 391, 431
Front de la Llibertat: 287
Front Obrer i Pagès: 81, 378
Front Popular: 37
Front Popular Antifeixista de Lleida: 107
Front Proporcionalista Republicà i Catalanista de les terres de Lleida: 88, 157, 232, 335
Front Únic d'Esquerres: 156, 232, 295
Front Universitari de Catalunya: 67
Frontón de Lérida, El: 179, 233
Fructícola de Barbens i Ramell SCL: 180
Fruit Futur: 180
Fruitera la Pràctica: 63, 108
Fruites Capdevila: 180
Fruites Capdevila i Bordes: 180
Fruites Expósito-Capdevila: 180
Fruits de Ponent SCCL: 180
Frutos Secos Españoles SL: 130
Fuerza Nueva: 189
Fuerza y Alumbrado SA: 169
Fuerzas Hidroeléctricas del Segre SA: 149, 169, 353
Fundació Apel·les Fenosa: 184
Fundació ARCO: 315
Fundació Arrels-Sant Ignasi: 396
Fundació Banc de Sabadell: 405
Fundació Bancaja-Caixa de Castelló: 80
Fundació Castellblanch: 406
Fundació Castells Culturals de Catalunya: 265
Fundació Catalana de Cooperació: 74
Fundació Catalana per a la Recerca: 106, 280
Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació: 117
Fundació Dalí: 184
Fundació Doctor Roc Pifarré: 299
Fundació Enciclopèdia Catalana: 317
Fundació Esclerosi Múltiple: 387
Fundació Felip: 91, 259, 345
Fundació Ferreruela Sanfeliu: 355
Fundació Habitatge per a Tots: 123
Fundació Joan Oró: 281
Fundació Josep Comaposada: 329, 392
Fundació Lleida Solidària: 319
Fundació Lluís Carulla: 341
Fundació Manuel de Pedrolo: 293
Fundació Miró: 81, 188
Fundació Museu Etnologic dera Val d'Aran: 103
Fundació Privada Barri Pardinyes: 297
Fundació Puigvert: 318
Fundació Pujol i Gorné: 310
Fundació Rafael Campalans: 329, 392
Fundació Sorigué: 381

Fundació Tàpies: 143, 184
Fundació Vall Palou: 405
Fundació Viure i Conviure: 312
Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología: 117
Fundación Federico Riu: 334
Fura dels Baus, La: 118
Fusió Republicana: 223, 295, 355, 405
Fusté Blanch, Josep Maria: 180
Fuster Arnaldo, Manuel: 377

—G—

Gabandé Nadal, Isidre: 181
Gabarre, Manuel: 108
Gabarró Serra, Salvador: 181
Gabernet Farran, Joan: 181, 291, 372
Gabriel, Ramon: 153
Gaceta de Madrid: 88
Gaceta Rural, La: 304
Gairí, Eliseu: 113
Galceran, Jordi: 107
Galeria Berault de París: 405
Galeria Cavallers: 310
Galeria Fotogràfica Fotodelux: 69, 341
Galeria Kur: 216
Galeria Sebastià Petit: 222
Galeria Terra Ferma: 72, 184
Galerías Tarragona SA: 386
Galeries Laietanes: 72, 382, 385
Galí, Jordi: 297
Galitó, Pol: 302
Gallardo, Francisco: 182
Gallardo, Miguel: 144
Gallardo Paredes, Miguel Ángel: 182
Gallart Bastús, Amadeu: 173, 182
Gallart Mesalles, Ramon: 45, 182
Gallart Sort, Amadeu: 182, 183
Gallego Marín, Gregori: 182
Galtés Mainé, Antoni: 182
Galway, Enric: 385
Gaminde Peralta, Eloísa de: 178
Gan Pámpols, Francisco José: 183
Ganyet Solé, Joan: 64, 183
Ganyet Solé, Ramon: 183
GAP: 182, 183, 203, 217
Garatge Sport: 183
Garay, Jesús: 208
Garbell, Lo: 423
Garbinada: 66
Garcés, Joan Ramon: 109
García, Ventura: 323
García Berlanga, Luis: 128
García Bragado, Jesús Ángel: 27, 183
García Català, Rafael: 184
García de Cáceres y Crucillas, Francisco: 184
Garcia Garcia, Josep Miquel: 184
García Gómez, Rafael: 418
García Lamolla, Antoni *Lamolla*: 29, 103, 135, 184, 355, 381
García Lamolla, Iolanda: 33
García Martínez, Ricardo: 91
García Mercadal, Fernando: 211
García Morante, Manuel: 406
García Oliver, Juan: 32
García Piqué, Teresa: 269
García Prieto, Manuel: 45, 338
Garcia Pujades, Xavier: 311
García Sarramona, Manuel: 106, 185
García Serna, Luis, *Paganini*: 185
García Vinyals, Marisa: 157
García-Castrillón de la Rosa, Alfredo: 185
Garijo Aljama, Cipriano: 185
Garra Lorenzo, Juanjo: 185
Garrabou Segura, Ramon: 185
Garriga Massó, Joan: 186
Garriga Zafrilla, germans: 30
Garrofé, Roser: 48
Garsaball Espinet, Enric: 186, 187
Garsaball Falcó, Sebastià: 186, 402
Garsineu: 186
Gas Lleida SA: 119
Gas Natural SA: 80, 181
Gascón, Ricardo: 286
Gascón Sancho, Miquel Andrés: 187
Gaseta de Cervera: 327
Gasol Mora, Jaime: 289
Gasol Sáez, Pau: 310
Gaspart Solves, Joan: 108, 310
Gasset Salafranca, Josep M.: 218
Gassó, Miquel: 221
Gassó Vidal, Joan: 26
Gat del Famades, Lo: 255
Gatnau Cuñat, Miquel: 300
Gatnau Cuñat, Pere: 300
Gaudí Cornet, Antoni: 68, 176
Gault et Michaud: 263
Gausí Conde, Emili: 186, 270, 308
Gausí Subías, Antoni: 187
Gausí Serra, Emili: 187
Gavín Valls, Isidre: 187
Gaya Canalda, Manuel Ricard: 188
Gaya Massot, Ramon: 188

Gaya Tomàs, Manuel: 48, 151, 187, 188, 216
Gayarre Roncal, Julián: 192
Gelabert Fontova, Daniel: 188
Gelonch Marías, Francesc: 46, 323
Gelu, María de los Ángeles Rodríguez: 275, 285
Gené, Enric: 92
Gené, Josep M.: 198
Gené, Toni: 92
Gené Duch, Anna: 188, 269
Gené Giribet, Salvador: 188, 324
Gené Ripoll, Frederic: 189
Gené Sisó, Carles: 189
Gener, Jordi: 198
Generalitat de Catalunya: 32, 34, 38, 41, 43, 50, 64, 66, 67, 70, 74, 78, 80, 81, 88, 89, 90, 92, 95, 96, 97, 98, 106, 108, 109, 112, 115, 117, 118, 119, 122, 128, 129, 131, 133, 134, 137, 141, 144, 145, 150, 152, 153, 154, 155, 157, 159, 160, 162, 163, 164, 165, 168, 172, 175, 176, 179, 182, 183, 184, 189, 191, 200, 203, 210, 211, 212, 213, 216, 218, 219, 221, 222, 227, 228, 229, 232, 234, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 244, 246, 247, 253, 254, 255, 256, 260, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 280, 281, 284, 286, 287, 288, 290, 293, 294, 296, 298, 308, 314, 315, 316, 318, 319, 327, 329, 330, 333, 337, 341, 342, 343, 346, 367, 369, 371, 372, 375, 376, 378, 379, 383, 385, 388, 390, 391, 392, 396, 403, 405, 407, 409, 410, 411, 412, 413, 415, 417, 419, 420, 429
Gensana Merciés, Enric: 49, 189
Gensana, família: 217
Gent d'Aran: 289
Gentleman: 290
Germandat de Pagesos: 191
Germandat de Sant Isidre: 356
Germans Maristes de Lleida: 35, 101
Gerontàlia: 170
Gestapo: 108
Gestió de Serveis Sanitaris: 254
Gestión de Medios de Prensa: 362
Gías Jové, Joaquín: 189
Gías Martí, Joaquín: 189
Gibert Pujol, Miquel M.: 189, 312
Gibert Serra, Vicenç Maria: 319
Gideon Dreyfuss, Dr.: 301
Gigó, Manuel: 190
Gigó Aznar, Jordi Lluís: 135, 190
Gigó Fernàndez, Manuel: 190
Gigó Serés, Josep: 190
Gil de Biedma, Jaime: 133, 345
Gil Dòria, Josep: 190
Gil Jovellar, Damià: 190
Gilabert Gomà, Llorenç: 190
Gili Gaya, Samuel: 190, 230, 261, 313
Gili Marqués, Salvador: 374
Gili Piulats, Josepa: 330
Gili Roig, Baldomer: 191, 270
Gimeno, Manel: 302
Gimeno Arasa, Francesc: 191
Gimeno Belana, Antonio: 119, 124, 191
Gimnàstic de Tarragona: 281
Giné Badia, Josep: 191
Giné Fortuny, Francesc de Pàdua: 113
Giné Macià, Montserrat: 192
Giné Macià, Salvador: 192
Giné, família: 149
Giralt Lladanosa, Josep: 47
Giralt Miracle, Daniel: 290
Giribet Puig, Simó: 192
Girlat, Ricard: 174
Giró Ribé, Manuel: 192
Girón de Velasco, José Antonio: 350
Girona Agrafel, Manuel: 101, 192, 373
Girona Hermanos, Clavé & Cía: 192, 373
Girona Targa, Ignasi: 101, 192
Girona Vilanova, Ignasi: 88, 101, 192
Girona Vilanova, Joan: 101
Girona, família: 417
Gironella Pous, José María: 313
Glas: 193
Global Electronic Marketing (GEM) Award: 383
Gloriosa Revolució: 377
Go Lleida!: 306
Goberna Franchi, Robert: 55
Godàs Legido, Frederic: 95, 107, 193, 223, 230, 411, 412
Godàs Vila, Elvira: 107, 193, 411
Goday, Josep: 44
Goded Llopis, Manuel: 154
Godó Muntanyola, Javier: 175
Gomà Cava, Joan: 29
Gomà Otero, Mariano: 193
Gomà Pujades, Mariano: 91, 76, 106, 134, 193
Gomar de las Infantas, Marià de: 88, 164, 194, 235, 387
Gomar de las Infantas, Mercedes de: 194
Gomar de Veciana, Felip de: 164, 244
Gomar de Veciana, Lluís de: 194
Gomar de Veciana, Domingo de: 49
Gómez, Anna: 324, 325
Gómez Casas, Antonio: 51
Gómez Grau, Claudi: 194

Gómez Grau, Frederic: 194
Gómez Marsol, Anna: 194
Gómez Payà, Jordi: 195
Gómez Pereira, Manuel: 342
Gómez Pérez, Josep M.: 233
Gómez Sandoval, Pere *Sandoval*: 195
Gómez Triviño, Manuel: 195
Gómez Vidal, Josep: 29, 195
Gomis Roure, PP: 105
Gomis, família: 169
González, J.R.: 188
González, José *Schueepps*: 108
González, Josep Lluís: 254
Gonzàlez, Manel: 366
González González, Miguel Ángel: 195
González Márquez, Felipe: 78, 238, 290
González Mínguez, Josep Lluís: 162, 195, 254, 325
González Pérez, Joan Ramon: 38
González Trevilla, José María: 196
Goñi Gracenea, Xavier: 196
Gordó Montaña, Silvio: 196
Gorgues Continjoch, Maria: 196
Gorné Gaset, Mercè: 310
Gosé Rovira, Xavier: 191, 196, 270
Gourmetour: 92, 95, 99, 263
Goya Lucientes, Francisco de: 107, 198
Gràcia, Josep Maria: 325
Gràcia, Vicent: 311
Gràcia Gau, Marina: 161, 300
Gràcia Petit, Sebastià: 113, 197, 204
Gracq, Julien: 352
Graell Hernández, Ramon: 197
Graell Moles, Guillem: 335
Graells Forcada, Josep Maria: 197
Graells Pinós, José: 36
Grajos de Fernando, Los: 76, 98, 197, 207
Gralla i la Dalla, la: 77, 198, 288
Grama: 340
Gran Concurso Fotográfico Tibidabo: 267
Gran Creu al Mèrit Agrícola: 287
Gran Creu d'Isabel la Catòlica: 247, 363
Gran Creu de l'Orde del Mèrit Civil: 174, 290, 395
Gran Creu de Sant Raimon de Penyafort: 40, 309, 339, 395
Gran Premi Internacional de les Arts de Montecarlo: 116
Gran Teatre de Ginebra: 339
Gran Teatre de la Passió: 290, 353
Gran Teatre del Liceu: 42, 339
Granados Campiña, Enric: 46, 80, 140, 194, 198, 355
Grandes Almacenes del Carmen: 34
Granell, Jordi: 426
Granges de Genètica de Solsona: 127
Granja Castelló: 198
Granja Sant Vicenç Ferrer: 199
Granja Nagel, Maties: 199
Granjas de Suquets: 123
Granjas Irigoyen: 123
Graphonic: 150
Gras d'Esteva, Rafael: 42, 199
Grau, Antoni: 304
Grau Boldú, Pere: 199
Grau Casals, Ramon: 199
Grau Farreres, Júlia: 199
Grau Garriga, Josep: 284
Grau Morros, Pere: 199
Grau Serís, Josep: 200
Gregori Prunera, Agnès: 105, 200
Gregori Prunera, Pepita: 200
Gremi Comercial: 431
Gremi d'Hostaleria de la Val d'Aran: 86
Gremi de Constructors: 341
Gremi de Fabricants d'Àrids: 341
Gremi de Pastissers de Catalunya: 269
Gremial SA, La: 200
Greoles Caselles, Josep Maria: 202
Gribojedov, Alexander: 329
Gros, Lise: 312
Grup Alimentari de Guissona: 129
Grup Alsa: 36
Grup Cogul: 106, 117, 200, 215, 222, 258, 296, 395, 421
Grup Consist SA: 201
Grup d'Investigació Prehistòrica de la UdL: 224, 240
Grup de Dones de Ponent: 110, 289
Grup de gourmets: 373
Grup de Mestres Isard: 201
Grup de Mestres per a la Renovació Pedagògica de Lleida: 188, 269, 333
Grup de Periodistes Democràtics: 296
Grup de Recerca Interacció Home Ordinador (GRIHO): 239
GRUP EMPTE: 342
Grup Ercros SA: 201
Grup Francesc Eiximenis: 232, 358
Grup Francisco Fabregat SA: 159
Grup Girona: 96
Grup Independent de Tremp: 37
Grup Independent Freixes (GIF): 281
Grup Isern-Casanoves: 219
Grup La Mañana: 293
Grup Maurice Alivi: 135
Grup Nastasi Rastaurants: 275

Grup per a la Defensa del Medi Natural de la Segarra: 87
Grup Principal: 131
Grup Prisa: 362
Grup R: 381
Grup Sarbus: 52
Grup Sardanista del CE Huracans: 113
Grup Segre: 202, 324, 325
Grup Sorigué: 124, 259, 380
Grup Vall Companys: 300
Grup Vilodí: 202
Grupo Condes de Urgel: 100
Grupo Cultural Femenino: 158
Grupo de Trabajadores Extranjeros: 382
Grupo Minero Segre: 401
Grupo Pascual: 289
Grupo Planeta: 331
Grupo Zeta: 359
Gual Queralt, Adrià: 198
Guàrdia Canela, Josep Delfí: 203
Guardia de Franco: 165
Guardiola Sala, Pep: 334
Guarro Guim, Joan: 99
Guasch Fernández, Francesc: 203
Guasp Vidal, Joan: 311
Gubern, Sílvia: 297
Güell Guillaumet, Josep: 203, 276, 280
Güell Junkert, Manel: 312
Guerrero, Francisco: 236
Guia Cicerone: 242
Guía del Ocio: 184
Guijarro Carramiñana, Luis: 50, 203
Guillaumet Camarasa, Marcel·lí: 204
Guillerna de las Heras, Ricardo de: 204
Guimaru SL: 307
Guimerà Jorge, Àngel: 48
Guimet Prats, Pau: 204
Guinovart Bertrán, Josep: 204, 313
Guitart Vilardèvol, Justí: 204
Guiu Abelló, Josep: 29
Guix, Josep Maria: 128
Guix Pujol, Ricard: 207
Gullichsen, Kristian: 259
Gutiérrez del Castillo, J.M.: 317
Guzman Antich, Josep Lluís: 205

—H—

Hadid, Zaha: 42
Haes, Carlos de: 36, 267, 268, 270
Hamilton College: 301
Händel, Georg Friedrich: 107
Handicap Golf: 331
Harinera de Gualda: 207
Harinera de Selgua: 161
Harinera de Tárrega SA: 161
Harinera del Levante: 161
Harinera la Perfecta: 207
Harineras Jaime Balcells Fabregat SA: 160
Harlem Hospital: 215
Heineken: 354
Hellín, Arturo: 316
Hellín Sol, Víctor: 87, 198, 207
Heptàntropos: 71, 255, 354
Heraldo, El: 66, 251
Heraldo de Aragón, El: 269
Hèrcules d'Alacant CF: 180, 391
Hergé, Georges Prosper Remi: 409
Herguera, Isabel: 39
Hermandad Provincial de Agricultores y Ganaderos: 88
Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos: 124
Hermanos Jauset, Los 6: 207
Hermanos Vendrell Reales (Grup Venso): 208
Hernández Gras, Antonio: 208
Hernández Mor, Carles, *Carles Hac Mor*: 207, 208
Hernández Mor, Gustau Adolf: 208
Hernández Palmés, Antonio: 209
Hernández Palmés, Carlos: 209
Hernández Palmés, Luis: 209
Hernández Portero, Bernabé: 209
Herrera Ges, Manuel: 105, 209
Herrero Perpiñán, Enric: 210
Heura blava: 61
Hidroelèctrica de Catalunya SA: 149, 210
Hidroeléctrica Española SA: 210
Hijos de Magda Felip SA: 210
Hilaturas del Segre: 210
Hilaturas Gossypium SA: 389
Hispania: 73
Hispania Nostra: 265
Hispanic Society of America: 204, 250, 414,
Hispano Montañesa: 285
Hispano Pallaresa: 285
Hispano-Olivetti: 99, 267
Hispavox: 208
Historia Agraria: 186, 409
HOAC: 63, 65, 72, 79, 93, 140, 291, 293, 300, 321, 350, 376, 406
Hoja del Lunes: 55
Hoja Parroquial, La: 150
Hokusai, Katsushika: 177

Homs Oller, Joaquim: 177
Hôpital Lariboisière de París: 318
Hormiga de Oro, La: 310
Hortelano Satorre, Hermenegildo: 179
Hospital Arnau de Vilanova: 90, 111, 117, 211, 299, 329, 344, 418
Hospital Central del Kremlin: 76
Hospital Clínic: 215, 344, 355, 363
Hospital d'Andorra: 378
Hospital de Barcelona: 133
Hospital de Bellvitge: 155
Hospital de Catalunya: 211
Hospital de Cruces: 268
Hospital de la Creu Roja de l'Hospitalet del Llobregat: 288
Hospital de la Santa Creu: 318
Hospital de Sant Joan de Déu: 396
Hospital de Sant Pau: 75, 143, 153, 247, 318, 363
Hospital de Santa Maria: 105, 195, 210, 254, 270, 337, 396, 416
Hospital General de Catalunya: 363
Hospital Mount Sinai de Miami: 215
Hospital Provincial de Lleida: 66, 103, 307, 327
Hospital Provincial de Santa Maria: 307
Hospital Universitari Arnau de Vilanova: 211
Hostal Jaumet: 211
Hostal Víctor: 211
Hostalric Colomer, Enric d': 88
Hotel Andria: 212
Hotel Colón: 72
Hotel Comtes del Pallars: 255
Hotel Condes de Urgel (Lleida): 185, 269
Hotel Ilerda: 227
Hotel Lérida: 173, 179
Hotel Maria Victòria: 381
Hotel Montarto: 60
Hotel Muntanya: 219
Hotel Palace: 142, 187, 268, 316
Hotel Peninsular: 331
Hotel Pessets: 53, 212
Hotel Port-Ainé: 309
Hotel Restaurant Boix: 72
Hotel Ritz: 228, 264
Hotel Saurat: 213
Hotel Segle XX: 213
Hoteles Nevados SA: 60
Hoteles Valle de Arán, SA: 60
Huertas Clavería, Josep Maria: 340
Huguet Herbera, Josep: 213
Huguet Subías, Mari Pau: 214, 325
Huix Miralpeix, Salvi: 214
Humanitat, La: 118, 175, 178, 359
Hume, David: 352
Humoràlia: 103, 390
Huntington, Milton: 414
Hymsa: 359

—I—

IACSI: 83, 101, 118, 167, 174, 178, 186, 192, 306, 355, 362, 367, 368
IATSA: 364
Ibáñez Neach, Ernest: 200, 215, 313, 405
Ibárruri Gómez, Dolores: 107, 242, 404
Ibars Aresté, Simeó: 215
Iberalfa: 393
Ibercaja: 84, 251, 274
Ibérica: 110
IBEROFON: 303
IBM: 254
iCat fm: 409
ICE: 188, 259, 310
ICS: 194, 211, 355
ICV: 182, 183, 187, 288
Ideal, El: 193, 217, 223, 295, 423
IEC: 129, 145, 163, 176, 191, 231, 235, 237, 250, 260, 280, 294, 308, 371, 376, 407
IEFC: 69, 310
IEI: 35, 37, 43, 66, 75, 77, 86, 92, 104, 114, 117, 137, 142, 172, 176, 185, 186, 188, 196, 209, 210, 218, 222, 228, 238, 252, 258, 260, 261, 273, 296, 301, 307, 308, 311, 312, 313, 316, 327, 340, 352, 367, 375, 378, 386, 391, 415, 416, 417, 421
IES Aubenç: 173, 253
IES Caparrella: 274
IES Ermengol IV: 195
IES Escola del Treball: 110
IES d'Alcarràs: 259
IES Joan Brudieu: 161
IES Joan Oró: 77
IES Màrius Torres: 209, 351, 370
IES Ronda: 345
IES Roquetes de Tarragona: 256
IESE: 80, 142, 159, 290
IFISA: 286
Iglesias, Rayda: 325
Iglesias del Marquet Olomí, Josep: 215
Iglesias Guiu, Xavier: 215
Iglesias Guizard, Josep: 161, 216
Iglesias Mayo, Gregorio: 150, 216
Iglesias Navarri, Ramon: 216
Ilercafè: 83

Ilercesa: 91, 216
Ilerda: 218, 327, 375, 386, 427
Ilerda-Jazz: 251
IMAC: 174, 351, 359
Immobiliària Catalana: 187
Impremta Abardia: 140
Impremta Artis: 370
Impremta Camps-Calmet: 91
Impremta Sauret: 359
Impremta Sol: 217, 376
INA Paris-Grignon: 308
INC: 218
INCAVI: 141
INC-IRYDA: 218
Incorporc: 170
Independents de Lairissa: 289
Independents per la Sentiu-Acord Municipal: 204
Independents per Llardecans-Progrés Municipal: 288
Indox: 343
Indulleida: 27, 217
Industria Leridana, La: 292
Industrial Lechera SA: 83
Industrial Minera Española SA, La: 401
Industrias José Trepat Galceran SA: 395
Industrias Lácteas del Pirineo: 53
Industrias Madero Metalúrgicas Ros Roca SA: 337, 343
Industrias Mixtas de Tarrasa SA: 389
Industrias Punto Azul: 415
Indústries Pont SA: 277
Información: 341
Informaciones: 334, 341
Ingla, Pasqual: 356
Ingla Torra, Joan: 217
Inglés Solé, Josep: 45
INI: 149, 154, 257, 389
Iniciativa per Catalunya: 336, 371, 390
INPACSA: 217
INSE: 87
Inselpital de Berna: 318
Insígnia Caballero Cruz Sencilla de la Orden del Mérito Agrícola: 395
Insígnia d'Or i Brillants de la UE Lleida: 263
Institució de Cultura Catalana: 288
Institució de les Lletres Catalanes: 124
Institució Esperança: 63
Institut: 45
Institut Amatller d'Art Hispànic: 250
Institut Antoni Torroja de Cervera: 327
Institut Bíblic de Roma: 178, 240
Institut Botànic: 176
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials: 41
Institut Català d'Antropologia: 165
Institut Català de Finances: 155, 307, 309
Institut Colonial Internacional: 139
Institut d'Estudis Altoaragonesos: 104
Institut d'Estudis de l'Antic Egipte: 228
Institut d'Estudis Hispànics de Syracuse: 167
Institut d'Estudis Manxecs: 249
Institut d'Estudis Nobiliaris Catalans: 265
Institut d'Humanitats de Barcelona: 326
Institut de Biofísica i Neurobiologia Flor de Maig: 280
Institut de Biologia Fonamental: 280
Institut de Censors de Comptes d'Espanya: 305
Institut de Ciències Biològiques de Catalunya: 280
Institut de Desenvolupament de l'Alt Pirineu i Aran: 182, 203, 239, 337
Institut de Neurociència de la UAB: 117
Institut de Projecció Exterior de la Cultura Catalana: 188
Institut de Psicologia Evolutiva: 90
Institut de Segon Ensenyament de Lleida: 356, 364, 370, 386
Institut de Teologia del Sacerdoci: 155
Institut del Roser: 191
Institut del Teatre: 339, 342
Institut d'Investigació Agrària: 154
Institut Français: 296
Institut Francès del Petroli: 78
Institut J.J. Rousseau de Ginebra: 357
Institut Laboral de Balaguer: 45
Institut Lleida d'Oftalmologia: 355
Institut Metapsíquic de París: 260
Institut Municipal d'Educació Ramon Barrull: 63, 201, 310
Institut Nacional Agronòmic de París: 192
Institut Nacional de Belles Arts de Mèxic: 284
Institut Nacional de la Vivenda: 100
Institut Nacional de Previsió: 31, 317, 339
Institut Nacional de Secundària de Lleida: 248
Institut Obrer de la Seu d'Urgell: 227
Institut Panameny d'Art: 289
Institut Parapsicològic Fassman: 260
Institut Pasteur: 145
Institut Químic de Sarrià: 101
Institut Ramon Llull: 294
Institut Samuel Gili Gaya: 377
Institut Veneçolà-Català de Cultura: 71
Instituto de Crédito de las Cajas de Ahorros: 85
Instituto Ibys: 145
Instituto Interamericano de Música Sacra: 261

Instituto Nacional de Denominaciones de Origen: 141
Instituto Nacional de Urbanismo: 303
Instituto Nacional Indigenista: 385
Instituto Politécnico Nacional de Mèxic: 280
Instituto-Escuela de Madrid: 190
Internacional Comunista: 37, 298
Internacional de Joves Democratacristians: 283
Internacional Demòcrata Cristiana: 145
Internacional Juvenil Comunista: 37
Internacional Sindical Roja: 222
International Agency Football Association: 258
International Association of Sedimentologists: 343
International Union of Soil Science: 308
Interviú: 341
Invercafè: 83
IPCENA: 218
Iquino, Ignasi Farrés: 286, 365
IREL: 31, 232, 310, 396
Irigoyen, Ciriaco: 123
Irigoyen Rahola, José: 123, 388
IRIS (Ass. Sud-europea per a la creació escènica contemporània): 397
Irla Bosch, Josep: 221, 391, 392
Irurita Almandoz, Manuel: 218
IRYDA: 96, 197, 218, 237
Isabel II d'Anglaterra: 72
Isern Costa, Josep: 219
Isern Domingo, Arturo: 219
Isozaki, Arata: 60
Isus Castellarnau, Carles: 155
Itenerari d'Arquitectura Catalana COAC: 253
IU: 350
Izquierdo, Lluís: 71
Izquierdo García, Ángel: 219, 339
Izquierdo Toran, Balbí: 219

—J—

J. Casañé SA: 193
Jacques Piñol, Maria: 115
Jacques Piñol, Marià: 221
Jaimejuan, Josep: 180
JAP: 133
Jaume I: 66, 171
Jaume II: 255
Jáuregui de Mondragón, Pastora: 45
Jauset Berrocal, germans: 208
Jauset Elrio, Antonio: 208
Jazzology: 38, 103
JCI: 426
JEC: 55
Jené Aixalà, Francesc de Paula: 221
Jené Vila, Quique: 332, 374
JEREC: 129
Jerez, quartet: 108
Jiménez, José Antonio: 108
JNC: 64, 187, 245
Joan i Jordi: 46
Joan Pau II: 102, 110
Joan XXIII: 217
JOC: 293, 297, 300, 321, 350, 406
Jocs del Mediterrani: 185, 285
Jocs Florals: 42, 48, 107, 156, 188, 244, 246, 288, 294, 345, 357, 359, 427
Jocs Olímpics: 27, 94, 131, 144, 175, 176, 184, 185, 229, 235, 261, 281, 320, 365, 416
Joglars, Els: 238
JONS: 86, 266, 350
Jordà Cervera, Teresina: 107, 221
Jordana de Pozas, Jorge: 60
Jornada, La: 223, 427
Jornades Catalanes de la Dona: 110
Jornet Forner, Sebastià: 235
Jornet-Llop-Pastor, gabinet: 235
Josa, Jaume: 221
Josa, Jaume (nét): 222
Josa de Gomar, Lluís: 221
José Guiu y Cía. SA: 277
Jossa i Gassó: 221
Jou Artigues, Modest: 222
Joval Roquet, Àngel: 183
Jove Cambra de Tàrrega: 387
Jove Cambra Internacional: 195, 266
Jové, Salvador: 223
Jové Deltell, Josep Ramon: 38
Jové Jové, Àngel: 144, 200, 222, 253, 297, 313
Jové Lamenca, Jordi: 345
Jové Peres, Joan Josep: 311
Jové Piñán, Gregorio: 222
Jové Surroca, Josep: 222
Jové Viñes, Jordi: 150, 222
Joventut Catalanista: 45, 159, 203, 346
Joventut Catòlica: 95, 105, 188, 194, 366
Joventut Catòlico-Monàrquica: 188
Joventut Conservadora: 52, 66, 139, 221, 420
Joventut Escolar, La: 295
Joventut Esquerrana: 30, 268, 329, 398, 426
Joventut Nacionalista: 359
Joventut Reformista: 144
Joventut Republicana de Lleida: 61, 66, 68, 75, 105, 107, 118, 130, 135, 156, 174, 193, 204, 215, 223, 230, 241, 252, 256, 268, 279, 284, 294,

295, 301, 318, 330, 331, 335, 339, 346, 347, 351, 362, 377, 391, 392, 405, 410, 411, 412, 413, 420, 427, 431
Joventut Socialista de Catalunya: 289
Joventuts Comunistes: 338, 344
Joventuts d'Acció Catòlica: 243
Joventuts Llibertàries: 158
Jover Marquet, Eusebi: 223
Jover Clarió, Arcadi: 304
Jounou, Montse: 105
JSU: 163, 286
Juanós, Imma: 426
Jubany Arnau, Narcís: 243
Jueves, El: 239
Julià Garriga, Jordi: 313
Juma i Mun: 144
Juncà Costa, Josep: 393
Junoy Gelabert, Emili: 223
Junta Catòlico-Monàrquica de Tàrrega: 96
Junta de Sequiatge de Lleida: 119, 120, 122, 125, 232, 295, 342, 399
Junyent Sánchez, Emili: 224
Juristes sense Fronteres: 178
Juste Mur, Carles A. *lo Beethoven*: 65, 224, 304, 316
Justícia i Pau: 339
Justribó Agustí, Marcel: 224
Juventud: 301
Juventud Universitaria Feminista de Madrid: 343

—K—

Karina, Maria Isabel Llaudés Santiago: 275
Keats, John: 97
Kima: 144
Kobayter, família: 277
Kodak, Eastman: 111
Kodak Pathé: 111
Kraks Teatre: 107

—L—

Labèrnia Esteller, Pere: 154
Labor: 31, 90, 102, 143, 163, 238, 309, 370
Laboratori Municipal de Lleida: 299
Laboratoris Hormona: 295
Lacasa Begué, Cristina: 227
Laforet Díaz, Carmen: 72
Lagarriga Bringas, Gabino: 76, 106, 111,
Laguarda Fonollera, Joan J.: 227
Lahuerta Olivart, Ramon: 177
Lamarca de Mier, Eugènia Josefa: 241
Lamarca Quintana, Agapit: 59, 84, 227
Lambert, Josep: 149
Lamolla, Alfonso: 227
Lamolla, Blas: 228
Lamolla, empresa: 227
Lamolla, Josep: 49
Lamolla Morante, Francesc: 85, 228
Lamuela García, F. Xavier: 311
Landecho Urriés, Luis de: 228
Langarica Lizasoain, Dalmacio: 87
Lanusse, Alejandro Agustín: 266
Lapayaese del Río, José: 313
Laporta, Carlos: 108
Lara Peinado, Federico: 147, 228
La-Rosa Hospital, Manuel: 228
Larrauri de Pablo, Ángel: 299
Larrégula Mayench, Ramon: 228
Larroca, Josep, *el Manco*: 229
Larroya Solano, Joaquim: 229, 365
LARs de la Corunya, Saragossa i Madrid: 308
Lasala Borderas, Pere: 229
Laso, Antoni: 325
Latasa Aranguren, Gabriel: 229
Lavaquial, Dolors: 229
Lavaquial, M. Antonieta: 229
Lavaquial Llastarri, Joan: 229
Lavilla Alsina, Landelino: 230
Laya Films: 286
Layret Foix, Francesc: 118, 361
Lázaro, Josep: 324
Lectura: 163, 351
Legion d'Honneur: 71
León Plana, Víctor: 230
Lera, Ángel María de: 313
Lerena, Manuel de: 373
Lérida Balompié: 49, 98, 401
Lérida Deportiva: 295
Leridana, La: 34
Leridana de Gas SA: 317
Leridana de piensos (LERPISA): 230
Leridana del Transporte, La: 394
Leridano Balompié: 187
Lerroux García, Alejandro: 144, 156, 223, 335, 377
Líbera: 334
Liberal, El: 295
Liceu Abat Sunyer de Sant Feliu de Guíxols: 45
Liceu Escolar: 33, 55, 95, 129, 144, 193, 207, 230, 252, 304, 350, 377, 411, 427
Licorera de la Segarra: 95
Licors Serra: 417
Liga Católica: 366

Liga Española para la lucha contra la Hipertensión Arterial: 288
Liga Nacional de Productores: 89
Lips, Helmunt: 406
Líster Forján, Enrique: 135, 379, 426
Literal: 351
Ll. Mata i Pons SA: 160
Llach Grande, Lluís: 92, 238
Lladó, Mn. Joan: 279
Lladonosa Amperi, Pepito: 275
Lladonosa Comella, Clàudia: 234
Lladonosa Giró, Josep: 231
Lladonosa Pujol, Josep: 46, 91, 147, 186, 204, 229, 231, 251, 278, 311, 312, 409
Lladonosa Vall-llebrera, Manuel: 42, 50, 72, 311, 312, 231
Llangort Peral, Josep Maria: 232
Llangort Planas, Joan: 232
Llari Areny, Josep: 229, 362
Llavaneras Borràs, Joan: 232
Llavaneras Borràs, Ramon: 164, 232
Llegat Coma Estadella: 117
Llegat Runeta: 107
Lleida: 103
Lleida Basquetbol: 233
Lleida Catalana: 199, 217, 376
Lleida Llista Blava: 233
Lleida Llista Blava. Secció de Patinatge: 233
Lleida Ocasió: 170
Lleida Style Society: 306
Lleida Televisió: 85, 163, 202, 231, 308, 362, 413
Llena Cortina, Joaquim: 79, 234
Llena Font, Antoni: 297
Lleteries de la Seu: 83
Llevant UD: 187
Llevot Lloret, Antoni: 153, 234
Llibreria Caselles: 148, 234
Llibreria Comercial: 234
Llibreria Dondara: 399
Llibreria Guimet: 204
Llibreria Urriza: 235
Llibres del Mall: 245
Lliga Catalana: 35, 68, 91, 132, 173, 177, 209, 244, 265, 306, 307, 338, 378, 392, 396
Lliga Catalanista d'Urgell i Segarra: 203
Lliga Catòlica de Lleida: 194, 235
Lliga de Defensa Industrial i Comercial de Barcelona: 392
Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat: 250
Lliga Regionalista: 52, 114, 151, 153, 157, 167, 174, 177, 186, 188, 192, 221, 232, 241, 250, 251, 252, 257, 268, 301, 326, 327, 338, 346, 360, 361, 365, 374, 375, 376, 378, 396, 406
Lliga Vegetariana de Catalunya: 160
Llimona Benet, Rafael: 313
Llimona Raymat, Núria: 313
Llimona Bruguera, Joan: 191
Llobera Martí, Enric: 262
Llobet, Antoni: 109
Llobet Brandt, Glòria: 311
Llobet Portella, Josep M.: 318
Llobet Manonelles, Núria: 269
Llop Torné, Carles: 235, 317
Llop Torné, Josep Maria: 235, 312
Llorens, Enric de: 236
Llorens, família: 399
Llorens Alrà, Jordi: 236
Llorens Cisteró, Josep M.: 236
Llorens Dragó, Magí: 58
Llorens Malagarriga, Josep Ignasi de: 236
Llorens Ribas, Enric: 182
Llorens Ribas, Josep: 58
Llorens Ribas, Josep Ignasi de: 236
Llorens Roca, Celestí: 58
Llorens Roca, Jaume: 58, 372
Llorens Solé, Antoni: 236, 272
Llorens Torres, José Ignacio: 45, 237
Llorens Ventura, Josep Maria: 237, 299
Llotja Avícola Ramadera de Bellpuig: 237
Lluch Martín, Ernest: 212, 411
Llucià Bonet, Josep: 237, 279
Lluís Font, Pere: 237
Lluís Pallarés, Joan *el pastor*: 238
Llumà Guitart, Ramon: 238
Llurda Vicens, Joan: 201
Llurda Vilà, Ramon: 201
Llusera, Baldo: 411
Llusera, Baldomer: 411
Llussà, Pere: 161, 268
Loach, Ken: 245
LOAPA: 232
Localret SA: 365
Lògia Antonio Pio: 61
Lògia Amigos de la Libertad: 376
Lògia Pitàgoras: 229, 284, 337, 405
Loperena Jené, Josep Maria: 238
López, Carolina: 39
López, Félix: 324
López Bobet, Nina: 234
López Gordo, José: 373
López López, Antonio: 311
López Pedrol, Luis José: 238
López Pla, Agustí: 238

López Raimundo, Gregorio: 286
López Tufet, Alfons: 239
Lorda Alaiz, Felip Maria: 239, 410
Lorenzo Páramo, Félix: 50, 239
Lorés Vidal, Jesús: 239
Lucha Social: 75, 116, 252
Luengo Muñoz, León: 240, 333
Luján García, José: 162, 240
Luján Fernández, Néstor: 72, 416
Luna Vivas, Rafael: 240
Luna, José Juan, *Bigas Luna*: 222

—M—

M80: 409
Machetti Sánchez, Sandro: 312
Machín, Antonio, Antonio Lugo Machín: 114
Macià Costa, Xavier: 241, 297, 311, 312,
Macià Lamarca, Eugeni: 227
Macià Lamarca, Joan: 227
Macià Lamarca, Josefina: 227
Macià Lamarca, Maria: 227
Macià Llussà, Francesc: 42, 46, 48, 88, 97, 118, 140, 151, 159, 212, 222, 227, 241, 257, 262, 279, 288, 369
Maderas Sarradell SA: 241, 358
Maderas y Transportes Rosell SA: 58
Madern Sostres, Josep M.: 242
Maestre Quero, Catalina: 107, 242
Magami SCP: 291
Magazine Animac: 39
Magazine de La Vanguardia, El: 308
Magre Servet, Jaume: 31, 51, 63, 117, 153, 242, 297, 311
Magre Ubach, Jaume: 242
Magro Merodio, Manuel: 75, 243, 333
Mahalta, llibreria: 357
Mahou: 354
Maillol, Arístides: 71
Main a Plume, La: 418
Majoral Moliné, Dolors: 243
Mala Semana, La: 217, 376
Malena, restaurant: 243
Malla Call, Ramon: 63, 243, 294
Mallo Fernández, Antònia: 243
Mallol Tura, Santi: 183
Maluquer Aytés, Salvador: 243
Maluquer Viladot, Joan: 243
Maluquer, Concepció G.: 244
Mamagraf, editorial: 103
Man: 103
Mancomunitat Assistencial de la Val d'Aran: 154
Mancomunitat de Catalunya: 84, 100, 153, 156, 157, 169, 208, 210, 211, 256, 295, 345, 363, 375, 376, 408, 412
Mancomunitat Forestal de la Val d'Aran: 244
Manegat, Julio: 313
Manetes, Rosa: 244
Manetes Gigó, Josep: 244
Mangrané Alimbau, germans: 128, 198
Mangrané Nolla, Julià: 244
Maniáticos del Ritmo, Los: 208, 297
Manonelles Riera, Maria: 245
Manuel Barrabín, Jordi de: 311
Manufacturas Alió: 245
Manut Taberner, Agustí: 72
Manyana TV, La: 140
Manzano Toval, Raül: 269
Mañana, La: 55, 56, 65, 66, 74, 78, 86, 98, 102, 130, 137, 140, 147, 162, 195, 197, 238, 243, 249, 256, 263, 286, 295, 301, 304, 309, 312, 317, 327, 331, 333, 341, 342, 357, 359, 409
Mañana-Revista, La: 296
Maradona, Diego Armando: 258
Maragall Gorina, Joan: 48, 67, 266, 330, 332, 352,
Maragall Mira, Pasqual: 57, 98, 176, 212, 273, 329, 371
Marca: 53, 65
Marçal Serra, Maria Mercè: 144, 241, 245, 371
Marcet, Dolors: 389
Marcet, Josepa: 389
Marcet Salom, Pere: 376
March Llanes, Òscar: 245
March Ordinas, Joan: 164
Mardones Sevilla, Luis: 245
Maresme: 340
Marfany Bons, Enric: 246, 386
MARFE: 108, 285
Margarides, Les: 328
Margarit Consarnau, Joan: 246, 346
Margó Vives, Ventura: 109
Marichalar Sáenz de Tejada, Jaime de: 99
Marie Claire: 74
Marimon Closa, Jaume: 211
Marimon Sabaté, Francesc Xavier: 246
Marimon Sarra, Jordi: 147, 165
Mariscal, Javier Errando Mariscal: 144
Marisol, Flores González, Josefa: 275
Maristany Maristany, Francesc de Paula: 246
Maristany Maristany, Rosa: 251
Maristany Oliver, Pere G.: 251, 276
Marlowe, Christopher: 329
Marqués, Domingo: 408

Marquillas, pare: 109
Marquina, Luis: 286
Marsà, Àngel: 253
Marsà Figueras, Francesc: 246
Marsans Peix, Joan: 247
Marsans Peix, Lluís: 247
Marsé Carbó, Juan: 70, 208
Martí Alanis, Joan: 247, 271, 421
Martí Casals Galceran, factoria: 169
Martí Florensa, Miquel: 258
Martí Pol, Miquel: 246
Martí Sentañes, Esther: 312
Martí Pellicer, Anna: 183
Martí Martí, Casimir: 67
Martín, Felip: 248
Martín, Feliu: 248
Martín, Luis: 334
Martín Aguado, Valentín: 247
Martín Alonso, Pablo: 26
Martín Julià, Manuel: 35, 247
Martín López, Montse: 247
Martín Ràfols, Manuel: 200
Martín Sánchez, Juan Antonio: 248
Martín Vilaseca, Fèlix: 248
Martín Villa, Rodolfo: 378
Martinell Brunet, Cèsar: 367, 368
Martínez, Mercè: 150
Martínez Anido, Severiano: 390
Martínez Campos Antón, Arsenio: 248
Martínez de Campos Ribera, Ramón: 204, 248
Martínez de San Miguel de Torres, José María: 248
Martínez de San Miguel Falcó, José: 248
Martínez Hugué, Manuel *Manolo Hugué*: 191
Martínez Inglés, Txema: 312, 313
Martínez Lage, Nicolás *Niko*: 51, 249 386,
Martínez Ribes, Blanca: 91
Martínez Ribes, Lluís: 233, 243, 249
Martínez Sopena, Xavier: 269
Martínez Ten, Daniel: 312
Martínez Val, José María: 249
Martínez Vallespí, Josep: 249
Martorell, Joanot: 191
Mas Bentanachs, Jordi: 249
Mas Ginestà, Adolf: 249
Más Madera!: 239
Mases Andalé, Francesc: 164
Masia, La: 250
Masip Argüero, Pablo: 200
Masip Roca, Paulí: 250
Masó Vázquez, Enric: 386
Massip Bendicho, Salvador: 250
Massot Balaguer, Lluís: 250
Massot Morera, Josep: 216
Massot Piñol, Antonieta: 216
Mata Garriga, Marta: 199
Mataix Soler, Santiago: 251
Mateu, Monti: 150
Mateu Boldú, Ramon: 275
Mateu Franquesa, Francesc: 251
Mateu Moles, Víctor: 251
Mateu Segura, Nicanor: 275
Matheu Ferrer, Josep: 251, 276, 361
Matí, El: 294
Maupassant, Guy de: 352
Maura Montaner, Antonio: 31, 69, 93, 167, 244, 356, 369, 420
Maurel Castro, Xavier: 72, 252
Mauri, Josep M.: 109
Mauri Arnalot, Ramon: 252
Mauri Mur, Jesús: 153, 252
Maurín Julià, Joaquim: 230, 251, 252
Maurois, André: 159
Mayor Ballespí, Conxita: 234
Mayor Ballespí, Marimar: 234
Mayor Saura, Antoni: 234
Mazarico Nacs, José: 200
Mazo Mendo, Luis: 253
Médaille de la Resistence: 71
Medalla al Mèrit Científic de l'ajuntament de Lleida: 298
Medalla al Mèrit de les Belles Arts: 135
Medalla al Mèrit Turístic de la Generalitat de Catalunya: 92, 212, 213, 219, 264
Medalla al Mérito Deportivo: 415
Medalla Conesti: 151
Medalla d'Argent de la ciutat de Lleida: 90
Medalla d'Argent de la Federació Catalana de Futbol: 263
Medalla d'Argent del Centenari de la Federació Catalana de Futbol: 304
Medalla d'Honor d'UNICEF: 82
Medalla d'Or al Mèrit Artístic: 287
Medalla d'Or de Creu Roja Espanyola: 232, 370
Medalla d'Or de l'Acadèmia Catalana de Gastronomia: 264
Medalla d'Or de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi: 247
Medalla d'Or de l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona: 160
Medalla d'Or de l'ajuntament de Barcelona al Mèrit Cultural: 104
Medalla d'Or de la ciutat de Lleida: 194, 280, 284, 305, 356, 392
Medalla d'Or de la ciutat de Tàrrega: 395

Medalla d'Or de la Fundació Catalana per a la Recerca: 280
Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya: 280
Medalla d'Or de la Paeria de Lleida: 375, 392
Medalla d'Or de la Província de Lleida: 207, 327
Medalla d'Or de la UdL: 270, 375, 392, 414
Medalla d'Or del Canal d'Urgell: 135
Medalla d'Or del Col·legi d'Advocats de Lleida: 164, 265
Medalla d'Or Jaume Morera: 278, 364
Medalla d'Or Masriera: 278
Medalla de Bronze al Mèrit Esportiu Lleidatà: 263
Medalla de Bronze de la Ciutat de Lleida: 197
Medalla de l'Agricultura Catalana: 115, 308
Medalla de l'Exposició Nacional de Belles Arts: 116
Medalla de la ciutat de la Seu: 162
Medalla de la ciutat de Lleida al Mèrit Educatiu: 377
Medalla de la Orden del Mérito Agrícola: 167
Medalla de la Província de Lleida: 265
Medalla de la Reial Acadèmia de Belles Arts: 116
Medalla de Oro de la Orden de Cisneros: 327
Medalla de Plata al Mèrit a l'Hostaleria: 212
Medalla de Plata al Mèrit al Treball: 395
Medalla de Plata al Mèrit Cultural del govern italià: 356
Medalla de Plata al Mèrit Turístic: 128
Medalla de Plata de la Ciutat de Lleida: 309
Medalla de Plata de la Diputació de Lleida: 232
Medalla de Plata de la Província de Lleida: 209, 386
Medalla de Plata de la Villa de París: 116
Medalla de Plata de l'ajuntament de Lleida: 382
Medalla de Turisme de la Generalitat: 64, 267
Medalla del Mèrit Agrari: 74, 383
Medalla Gran Oficial Bernardo O'Higgins: 145
Medalla Gran Oficial de l'Orde al Mèrit de la República Italiana: 145
Medalla Indíbil i Mandoni: 74
Medalla Maria Vilaltella: 215, 253, 106, 370, 415, 421
Medalla Morera: 25, 106, 117, 135, 204, 215, 258, 278, 290, 296, 313, 344, 370, 403
Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic: 32, 67, 179, 210, 260, 341, 376
Medalla President Macià: 74, 131, 144, 162, 211, 266, 280, 296, 337, 377, 390, 392, 421
Medalla Simón Bolívar: 76
Medan Ané, Emili: 253
Mediapro: 189
Megaron: 46
Mejón Artigas, Julio J.: 173, 253, 254
Mejón Carrasco, Luis: 29
Mejón Sudor, Ángel: 253, 254
Mejón Sudor, Julio: 254
Melé Pintó, Carles: 280
Melgosa Alonso, Llorenç: 254
Memorial Anna Dodas: 416
Memorial Democràtic: 260
Menal Casanovas, Maite: 254
Menció UNESCO: 352
Méndez Pérez, Emilio: 254
Méndez Rodríguez, Cándido: 264
Mendoza Ceballos, Eduardo: 208
Menéndez Pidal, Ramón: 190
Mengual, David: 346
Mensaje: 114, 218
Mensaje de poesía: 114
Mensaje, grup de poesia: 238
Mercat Medieval d'Almenar: 173
Mercat Medieval de Guimerà: 173, 255
Mercè Sendra, Francesc: 71, 255
Mercè Sendra, Manuel: 255
Mercolleida: 102, 217, 255, 273, 342, 342
Mercosa: 273
Més Tarragona: 362
Mesa Vázquez, Rufino: 187
Mesalles Olivan, Rosa: 311
Mesegué Utgé, Josep: 255, 309
Messeguer Costa, Josep: 235, 256, 271, 346
Messi, Lionel: 258
Mestre Barri, Agustí: 31
Mestre Gorné, Agustí: 31
Mestre Gorné, Jordi: 31
Mestre Launes, Agustí: 31
Mestre Sureda, Bartomeu: 311
Mestre Tudela, Joan: 59, 84
Mestre Roigé, Esteve: 198
Mestre Vidal, Ramon: 270
Mestres Oños, Apel·les: 198, 332
Mesull Salat, Ramon: 243, 256
Metzem, Rachel: 263
Mewes, Charles M.: 228
Mezquida Casases, Josep Maria: 256, 336
Miarnau Roca, Octavi: 223
Mias Codina, Pere: 256, 257
Mías i Sas, arquitectes: 360
Mias Navés, Enric: 257
MIBBSA: 257
Michelin, guia gastronòmica: 95, 101, 243, 263, 264
Michels, Rinus: 258
Micros de Plata de la Apeip: 166
Mier y de Chaves, Josefa de: 227
Mieza, Carmen, Carmen Farnés Sirvent: 314
Milà Camps, Josep Maria: 257
Milà Camps, Pere: 257

Milà Mallafrè, M. Dolors: 218
Milà Pi, Pere: 257
Milícies Ciutadanes de Catalunya: 296
Millares Sall, Manuel: 418
Millet Pagès, Lluís: 279
Milsa: 250, 300
Minerva: 122, 230, 411, 412
Mines Nouvelles du Val d'Aran: 257
Minguell Cardenyes, Josep: 258
Minguell Miret, Jaume: 133, 200, 253, 258, 313
Minguella, Antoni: 280
Minguella Llobet, Josep Maria: 258
Ministeri d'Afers Exteriors: 41, 131, 290
Ministeri d'Agricultura: 26, 44, 52, 53, 57, 61, 64, 237, 255, 274, 411, 414
Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació: 96
Ministeri d'Educació i Ciència: 340
Ministeri d'Hisenda: 78, 193
Ministeri d'Indústria i Energia: 119
Ministeri d'Informació i Turisme: 128, 386
Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts: 152
Ministeri d'Obres Públiques: 120, 393
Ministeri de Cultura: 69, 172, 386
Ministeri de Defensa: 250
Ministeri de la Vivenda: 111, 154, 207
Ministeri de Sanitat: 194, 328, 411
Ministeri de Sanitat i Seguretat Social: 259
Ministeri de Transports, Turisme i Comunicacions: 128
Minusval: 170, 273
MIPSA: 257, 270
Miquel Àngel, Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni: 88
Miquel Baró, Josep: 258
Miquel Boix, Manuel: 295
Miquel Parcerisa, Ignasi: 91, 259, 345
Miquel Peguera, Simeó: 45, 259, 278
Mir Bauló, Joaquim: 259
Mir Curcó, Conxita: 259
Mir Parache, Jordi: 260
Mir Rocafort, Josep *Fassman*: 260
Mir Trinxet, Joaquim: 72
Mir Rocafort, Maria: 260
Miraball Sanjuan, Juan: 259
Miraball Sistemas de Aluminio SL: 259
Miraball-Tarrés: 259
Mirador, El: 307
Miralles Sbert, Josep: 260, 404
Miranda Ester, José Carlos: 333
Miret Mesalles, Jaume: 260
Miró, Joan: 113
Miró Ferrà, Joan: 39, 117, 150, 262, 421
Miró, M. Àngels: 388
Miró Baldrich, Ramon: 290
Miserables, Los: 38
Missioneres Auxiliars de l'Església: 115
MIT: 254
Mitarsa: 259
Mitasa: 169
Mitjaneta, F.: 73
MMTC: 141
Mobles Salvany: 261
Modern Liceu: 317
Mòdol Pifarré, Josep Ramon: 261
Moga Aura, Josep: 261
Mola Mateu, Jaume Manuel: 261
Mola Pintó, Blas: 69, 84, 120, 261, 273
Molas i Viladés SA: 389
Molas Batllori, Joaquim: 124
Moles Ormella, Joan: 262
Molet Chicot, Carme: 262
Moleva: 262
Molí Torrelles, Manel: 262
Molina Fernández, Rafel: 134
Molino Pérez, Antonio: 46
Molins, Antoni: 207
Moll Salord, Manuel: 262, 332
Moll Marquès, Aïna: 122
Molló Llorens, Rosa Maria: 263
Molnar: 29, 262
Momotombo: 148, 382
Mompou Dancausse, Frederic: 418
Món, El: 357
Moncada Estruga, Jesús: 312
Moncadas Noguera, Miguel: 263
Moncayo Poblador, Carmelo: 263
Moncayo Biosca, Xavier: 263
Monclús, Francesc: 233
Moncunill, Ramona: 161
Moncusí Begué, Àngel: 263
Moncusí, Iban: 263
Moncusí, Laura: 263
Monde: 413
Monell Lliró, Frederic: 264
Monfà Escolà, Ramon: 264
Monfà Films: 264
Monge Solà, Xavier: 346
Monje Canut, Josep: 264
Monjo Gallego, Marta: 312
Monjo Garriga, Enric: 74
Monsó Fornell, Imma: 264
Montagut Nebot, Francesc: 264
Montagut, Jordi: 395
Montalà, artesans de la pedra: 291

Montaner Muruzábal, Federico: 264
Montaner, Joan: 230
Montanya Mías, Enric: 265
Montanya Mías, Jordi: 265
Montaña Carrera, Miquel: 265,
Montaña Pradera, Estanislao de K.: 265, 360
Montaña Saurat, Antoni: 213
Montaña Pascuet , Silvio: 213
Montañés, Manuel: 153, 388
Montañesa de Tàrrega, La: 285
Montañesa Leridana Automóvil: 285
Monte Ávila Editores: 334
Montel, Joaquín: 394
Montel, Ramón: 394
Montepío del Clero Urgelitano: 227
Montero Ríos, Eugenio: 27, 351
Montessori, Maria: 199, 412
Montiel, Sara, M. Antonia Abad Fernández: 114
Montilla Aguilera, José: 52, 176, 234, 273
Montiu Reñé, Salvador: 265
Montoliu Carrasco, Carles de: 265
Montoneros, los: 266
Montsalvatge Bassols, Xavier: 314
Montseny Mañé, Federica: 328
Montseny Masip, Maria Reyes: 265
Montserrat. Butlletí del Santuari: 326
Montsuar Mateu, Manuel de: 231
Montull Rosell, Francisco: 112
Montull, Santiago: 113
Mor, Salvador: 266, 402
Mor Almacelles, Pere: 292, 402
Mor Barrull, Pere: 292
Mor Corbella, Mercè: 265
Mor Roig, Artur: 266
Mora Cagigao, Josep M.: 266
Mora Mascaró, Josep Maria: 403
Mora Sádaba, Francisco: 60, 266
Moragas, Jordi: 354
Moragas Gallissà, Antoni de: 381
Moragues, empresa: 291
Moravia-Damm, la: 266
Morayta Sagrario, Miguel: 295
Morell, Rosa Maria: 229
Morell, Sussi: 340
Morell Bitrià, Josep M.: 147, 267
Morell Rosell, Ramon: 109, 267, 312
Morell Viladegut, Antoni: 267
Morelló Nart, Joaquim: 267
Moreno, Manuel: 108
Moreno Cantinflas, Mario: 269
Moreno Castillo, Gloria: 246
Morera Galícia, Jaume: 36, 267, 270, 313, 426
Morera Galícia, Magí: 48, 66, 134, 268, 288, 426
Morera Gassó, Josep: 66
Morera Gatell, Francesc de Paula: 152, 161, 179, 228, 268, 307,
Morera, E.: 55
Moretó, Josep Maria: 109
Moretó Canela, Manuel: 268
Morgan, Silvia: 365
Morlans Martínez, Josep: 268
Moro, Aldo: 356
Mortalla: 284
Mossos d'Esquadra: 296
Mostra d'Arquitectura Catalana: 173, 253
Mostra d'Arquitectura de les terres de Lleida: 173, 253, 389
Mostra de Cinema Llatinoamericà: 103, 269, 390
Mostra de Coques de Recapte i Samfaina: 172
Mostra de Fotografia Jove de la Generalitat de Catalunya: 359
Mostra de Teatre Amateur de Pineda de Mar: 134
Mostra de Teatre Jove de la Generalitat de Catalunya: 134
Mostra de Vídeo Independent de Barcelona: 81
Mostra del Llibre Agrari: 147
Motlló Llorenç, Pepita: 269
Motos Martínez, Antonio: 269
Mount Sinai School of Medicine (Nova York): 301
Moviment Cristians pel Socialisme: 57
Moviment Cultural Cristià: 406
Moviment d'Innovació Educativa de Lleida: 188, 269
Moviment Modern: 381
Moviment Mundial de Treballadors Cristians: 350
Moviment per un Món Millor: 63
Moviment Social d'Emancipació: 137
Movimiento: 31, 56, 79, 133, 166, 207, 209, 249, 261, 288, 339, 350
Movimiento Artístico Mediterráneo: 215
Mozart, Wolfgan Amadeus: 359
MSC: 81, 100, 116, 137, 186, 245, 287, 329, 398, 426
Muebles Tarragona: 179, 386
Muixí Pijoan, Lluís: 269
Muixí Vidal, Lluís: 269
Mujal Roig, Joan: 269
Mujer: 67, 74
Mujeres Antifascistas Españolas: 404
Mujeres Libres: 158
Mulet Planella, Frederic: 223, 362
Mundial, La: 362
Mundo, El: 251, 334, 361
Mundo Deportivo: 59, 141, 263, 333
Mundo Diario: 55, 147, 256

Mundó Anglés, Josep: 389
Mundó Flo, Francesc X.: 389
Mundó Flo, Joaquim: 389
Mundó Flo, Joan: 389
Municipàlia: 170, 273
Muns, Jaume: 354
Muntada Garriga, Antoni: 270, 279
Muntadas, Antoni: 184
Muntanyola, Josep M.: 304
Muñoz, Gloria: 344
Muñoz, Joan: 402
Muñoz Ferrer, Victoriano: 149, 257, 270, 308
Muñoz Grandes, Agustín: 173, 197
Muñoz Oms, Victoriano: 149, 270, 425
Muñoz Solé Hermanos SA: 96, 112, 270
Murgaca: 351
Murillo, Josep: 87
Murillo, queviures: 148
Murillo Domingo, José: 426
Muro, Gregorio: 295
Musée des Écoles Etrangeres Contemporaines: 184
Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía: 25
Museu Arqueològic de Guissona: 92
Museu Arqueològic de Lleida: 142
Museu Comarcal de l'Urgell: 36, 74, 393
Museu d'Art Abstracte de Conca: 370
Museu d'Art Contemporani de Barcelona: 184, 204
Museu d'Art Contemporani de São Paulo: 344
Museu d'Art de Lleida: 268, 270
Museu d'Art Jaume Morera: 65, 70, 74, 102, 103, 185, 252, 258, 270, 290, 296, 309, 310, 313, 334, 337, 355, 364, 414, 416, 421, 426
Museu d'Art Modern de Barcelona: 36, 247, 364
Museu d'Art Modern de Madrid: 247, 270
Museu d'Arts Decoratives de Pedralbes: 110
Museu d'Història de Catalunya: 379
Museu d'Indústries i Arts Populars: 419
Museu de Cervera: 71, 353
Museu de Ciències Naturals de Barcelona: 176
Museu de l'Acordió d'Arsèguel: 71
Museu de la Casa Canal de Mollerussa: 379
Museu de la Pedra: 248
Museu de Lleida: 110, 191, 243, 271, 413
Museu de Terrassa: 36
Museu de Tossa de Mar: 364
Museu del Blat i la Pagesia de Cervera: 145
Museu Diocesà de la Seu d'Urgell: 410, 421
Museu Diocesà de Lleida: 271, 387
Museu Diocesà de Solsona: 236, 263, 271, 334
Museu Diocesà d'Urgell: 271
Museu du Jeu de Paume: 71
Museu Duran i Sanpere: 327
Museu Jaquemar-Andrée de París: 319
Museu Magí Morera: 66
Museu Municipal Joan Abelló: 65
Museu Nacional d'Art de Catalunya: 247
Museu Olímpic de Lausana: 154
Museu Targarí: 203
Museu Tèxtil i de la Indumentària de Barcelona: 157
Musicland: 70
Mustiales, Benjamín: 194
Mútua d'Assegurances Tàrrega: 276
Mútua Escolar: 399
Mútua Lleidatana d'Assegurances: 76, 272, 416
Mutual Leridana, La: 156

—N—

Nació Catalana, La: 46
Nación Catalana: 425
Nadal Claret, Eduard: 380
Nadal Farreras, Joaquim: 273
Nadal Fernández Arroyo, Jaime: 273
Nadal Gaya, Eugenio: 273, 274
Nadal Gaya, Joan Manuel: 87, 106, 273, 274
Nadal Gaya, Santiago: 273
Nadal Guiu, Jaume: 104
Nadal Reimat, Eugenio: 274
Nadal Reimat, Pilar: 273, 274
Nadal Ribera, Claudi: 274
Nadal Salat, Eugeni: 101, 104, 172, 274
Nani Roma, Joan Roma Cararach: 212
Naredo Pérez, José Manuel: 186
Nasarre, Sílvia: 275
Nastasi: 275
Nature: 210
Navarro del Alar, Manuel-Francesc: 314
Navarro Grangé, Anton: 275
Navarro Guitart, Jesús: 185, 271
Navarro Pérez, Anna Maria: 99
Navés Ricart, Nemesi: 282
NE: 78, 136, 379, 410, 425
Nebot, Antoni: 148
Nebot Torrens, Francesc de Paula: 40
Negres i Carboners: 354
Negrete Moreno, Jorge: 250
New School Columbia, The: 67
New York International Film and Television Festival: 102
New York Times: 290
Nicanor Mateu: 275
Nin Pérez, Andreu: 229, 293
Nin-Culmell, Joaquim: 418

Nit de Santa Llúcia: 278, 312
Nit Literària de Lleida: 311, 313
Niubó Aldomà, Robert: 29
Niubó Espinet, Manuel: 29
Niubó Solà, Jaume: 275
Nobell Borràs, Pau: 276
Noguerola: 103
Nogués Santamaría, Teresa: 150, 276
Nomen, Josep: 52
Nomen Montagut, Antoni: 52
Nonell Vinyes, Joan: 362
North American Catalan Society: 167
Northwestern University (Illinois): 301
Noticias, Las: 336
Noticiero, El: 115, 249
Noticiero Universal, El: 133, 331, 381
Nou Diari: 56, 103, 130, 140, 147
Nou Forn, El: 275
Nou Hospital de l'Esperit Sant de Santa Coloma de Gramenet: 378
Nova Cançó: 78, 92, 98, 114, 151, 332
Nova Esquerra Universitària: 403
Nova Lleida: 57
Nova Tàrrega: 85, 91, 202, 274, 393
Novell, Pau: 338
Novell Andreu, Ramon: 91, 104, 276
Nuet, germans: 268, 351
Nuet Minguell, Jaume: 351
Nueva Rioja, La: 250
Nueva Tárrega: 86, 276
Nuevo Ambiente: 318
Nufri: 262, 276
Nuix d'Espona, Antoni de: 276, 361
Nutreco Holding: 127
Nutrexpa: 181

—O—

O'Casey, Sean: 329
Obiols, Víctor: 313
Obiols Puigpinós, Joan: 277
Obiols Palau, Josep: 315
Obra Cultural Balear: 405
Obra de Protecció de Menors: 301
Obra Sindical del Hogar: 100, 111
Obradors Subirana, Teresa: 48
Observador, El: 294, 371
Observatori Català de la Joventut: 165
Observatori de l'Ebre: 110
OCDE: 41
Ofèlia Dracs: 32, 329
Oficina d'Estudis de Llengua i Literatura de Ponent i del Pirineu: 371
OJE: 108
Olaya Galcerán, Martí: 108
Olis Borges Pont SA: 130, 277
Olis Guiu: 277
Olis Pujol: 318
Olis Salvador Farré SL: 2784
Oliva Estruch, Albert: 98
Oliva Ricós, Benet: 312
Olivé, F: 410
Oliveras Guart, Àngel: 152
Ollé Pinell, Antoni: 278, 313
Oller Margas, Narcís: 48
Olmo, Toni: 92
Olóndriz Ostiz, José: 29
Olóndriz Saura, M. Carme: 233
Olwer, Lluís Nicolau d': 286
Òmnium Cultural: 57, 63, 78, 108, 143, 163, 182, 195, 232, 243, 259, 260, 278, 309, 311, 312, 371, 389, 407, 421, 425
OMS: 133, 288
ONCE: 124
Onda Cero: 254, 294
Onda Rambla: 385
Ondulesa SL: 278
ONF: 308
ONG Proyecto Visión: 168
ONU: 165, 385
Opinió, L': 175, 286, 408
Opinions: 341
Opus Dei: 133
Orchestra of St. John's Smith Square: 395
Orde de l'Infant Don Henrique: 176
Orde des Arts et des Lettres: 204
Orde Civil del Mèrit Agrícola: 411
Orde de Vasco Núñez de Balboa: 289
Orfeó Andorrà: 345
Orfeó Berguedà: 237
Orfeó Català: 163, 187, 279, 280
Orfeó Infantil de Bellpuig: 279
Orfeó Joventut de Bellpuig: 279, 352
Orfeó Lleida Nova: 95, 279
Orfeó Lleidatà: 63, 180, 232, 251, 261, 279, 317, 359, 374, 380, 389, 419
Orfeó Lleidatà La Violeta: 279
Orfeó Nova Solsona: 105, 236, 237, 364
Orfeó Nova Tàrrega: 59, 91, 101, 203, 280
Orfeón Leridano: 279, 410
Orfeón Oscense: 237
Organització de Productors Oliaires de Catalunya (OPOC): 278

Organització Mundial del Turisme: 388
Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP): 336
Orientacions: 103
Oriflama: 239
Oriol Anguera, Antoni: 280
Oriol Anguera, Josep: 280
Oriol Carazo, Carme: 314
Oriola CF: 64, 281
Ormo Oms, Josep: 280
Oró, Jordi: 304
Oró Florensa, Joan: 77, 280
Oró Oró, Francesc: 192, 281
Orobitg Carné, Norbert: 281
Oronich Miravet, Jaume Manuel: 281, 340, 371
Orquesta Ciudad de Granada: 395
Orquestra Filharmònica de Lleida: 251
Orquestra Prat: 297
Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya: 395
Orquestra Simfònica Julià Carbonell: 95
Orrit Ambrosio, Víctor: 281
Ors Rovera, Eugeni d': 247
Ortega Garriga, Ramir: 281
Ortega Parramon, Arsenio: 182
Ortiz Martínez, Felip: 281
Orujos de Borjas SA: 281
OTAN: 219, 238

—P—

Paeria, La: 103
Padilla Díaz, Miquel: 283
PADOBAL: 285
Padró, Jordi: 325
Padró, Marcel·lí: 257
Paeria de Cervera: 275
Paeria de Lleida: 25, 27, 29, 31, 35, 43, 44, 61, 62, 66, 82, 99, 108, 111, 121, 128, 129, 132, 133, 140, 142, 167, 181, 184, 191, 193, 194, 199, 204, 215, 223, 228, 229, 235, 244, 247, 259, 265, 624 271, 273, 280, 281, 283, 289, 296, 299, 300, 301, 303, 309, 311, 331, 332, 333, 339, 340, 342, 350, 351, 359, 362, 363, 372, 375, 380, 387, 398, 414, 415, 416, 429
Pagés Costart, Josep: 283
Pagès Editors: 56, 61, 64, 70, 92, 144, 147, 148, 166, 259, 284, 290, 311, 357, 420, 426
Pagès Marigot, Lluís: 147, 283
País, El: 37, 40, 55, 67, 74, 141, 147, 241, 243, 265, 290, 317, 326, 345, 358, 360, 363, 3721
Palacín Nadal, Santiago: 240, 284
Palacín Soldevila, Ricard: 223, 284, 346, 425
Palau, Antoni: 285
Palau, M., cooperativistes: 73
Palau Abad, Francesc: 284
Palau Bosch, Marta: 284
Palau Caselles: 201
Palau de Congressos de Lleida: 81
Palau de la Música Catalana: 198, 280
Palau de Pedralbes: 72
Palau Nacional de Montjuïc: 310
Palau Sant Jordi: 131
Palau Tàpies, Jaume: 285, 357
Palau-Ortiz, família: 397
Palestra: 33, 101, 379
Palestrina, Giovanni Pierluigi da: 359
Pallach Carolà, Josep: 81, 231, 356
Pallarés, família: 92
Pallarés, Marta: 153
Pallarés Bach, Jesús: 92
Pallarés Delsors, Fernando: 167
Pallarés Hermanos SA: 167
Pallarès, Ramon: 207
Pallaresa, El: 37, 217, 221, 326, 345, 376, 423
Pallaresa, La: 285
Pallars Industrial SA: 309
Pallars Turístico SA: 234
Pallàs Sala, Ramon: 123
Pallàs Satué, Pilar: 123
Pallàs Satué, Ricard: 123
Pallàs Vilamajó, Romualdo: 123
Pallé Pont, Francisco: 285
Pallé Torres, Glòria: 285
Pallejà Mañanet, Joan *John Pallears*: 286
Pallerola Munné, Domènec *Domènec de Bellmunt*: 286
Pallissa, Octavi: 186
Palmes Acadèmiques: 356, 357
Palol Muntanyola, Miquel de: 345
Palou, Maria: 330
Palou Vidal, Josep: 113
Pam i Pipa: 78
Pàmias Grau, Jordi: 286, 312, 388
Pàmies Bertran, Teresa: 286
Pàmies Pla, Tomàs: 287
Pàmies, Antonio: 198
Pàmies, Elena: 95, 314
Pàmies, Sergi: 287
Panadés Pont, Aurelio: 202
Panadés Vilar, Josep: 202
Pané, Antoni: 125
Pané Argelich, Josep: 287

Pané Artigues, Josep: 287
Pané Farré, Ramon: 368
Pané Mercé, Josep: 29, 287, 368,
Pané Sans, Francesc: 35, 198, 287, 388
Paniello Grau, Francesc: 288
Panrico: 133
Papus: 239
Par, Alfons: 311
Paraíso Lasús, Basilio: 376
Parc Científic i Tecnològic Agroalimentari de Lleida: 96, 317
Parc d'Activitats Cerdanya: 219
Parc Nacional d'Aigüestortes: 213, 407
Pardell, Carles: 355
Pardell Alentà, Helios: 288
Pardell Veà, Agnès: 288
Pardo, Lorenzo: 158
Pardo, Pere: 52
Pardo Cunchillos, Pedro: 52
Pardo de Santayana Suárez, José Manuel: 288
Pardo Mestres, Maria del Carme: 289
Pardo Céspedes, Emiliano: 118
Paredes Fonollà, Miquel: 71
Parellada SL: 289
Parera, mestre: 110
Parers: 341
Parlament de Catalunya: 30, 34, 35, 43, 45, 48, 52, 53, 55, 57, 62, 64, 67, 69, 75, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 87, 88, 92, 93, 96, 115, 116, 117, 118, 119, 129, 131, 133, 136, 145, 154, 157, 159, 162, 163, 183, 184, 186, 187, 189, 191, 197, 200, 203, 223, 232, 234, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 246, 251, 252, 255, 256, 259, 265, 273, 280, 281, 283, 284, 286, 287, 288, 293, 305, 316, 333, 335, 337, 343, 346, 359, 360, 366, 371, 376, 378, 387, 390, 391, 392, 396, 398, 404, 407, 408, 409, 414, 419, 427
Parlament Europeu: 78, 145, 407
Parranos, Los: 316
Partido Renovador de Arties-Garòs: 289
Partido Republicano Nacional: 295
Partit Comunista Català: 116, 162, 186, 251, 287, 293, 338, 391, 426
Partit Comunista de Catalunya: 43
Partit Conservador: 31, 52, 61, 93, 96, 112, 132, 139, 165, 177, 204, 209, 228, 232, 247, 257, 265, 267, 306, 330, 336, 356, 363, 365, 377, 420
Partit dels Comunistes Catalans: 43, 79, 339, 358
Partit Federal: 346, 377
Partit Integrista: 208, 235, 366
Partit Liberal: 25, 27, 45, 50, 57, 129, 131, 142, 153, 174, 182, 185, 190, 196, 251, 257, 265, 269, 335, 336, 337, 345, 353, 375, 376, 381, 405
Partit Liberal Autonomista: 27, 28, 335, 376
Partit Liberal Democràtic: 186
Partit Liberal Fusionista: 268, 351, 381
Partit Lleidatà: 289
Partit Progressista: 114
Partit Radical Autònom: 136
Partit Reformista: 431
Partit Reformista Tarreguense: 144
Partit Republicà: 129
Partit Republicà Progressista: 223
Partit Republicà Reformista: 224, 229
Partit Socialista Català: 137
Partit Tradicionalista: 44, 163
Parts Baqué: 387
Pascal, Blaise: 237
Pascual Esteve, Vicenç: 289
Pascual, Francesc: 92
Pascual, Grup: 128, 289
Paso, El: 418
PASOC: 350
Passió de Cervera: 96, 192, 289
Pastor Bodmer, Alfred: 290
Pastor Bodmer, Perico: 144, 290
Pastor Fernández, Joan Enric: 235
Patronat Català Pro Europa: 410
Patronat de Catalunya per a la Lluita contra la Tuberculosi: 302
Patronat de la Passió de Cervera: 353
Patronat de Sant Jordi de Tàrrega: 203, 361
Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida: 313, 360
Patronat de Turisme del Pallars Sobirà: 116
Patronat Duran i Sanpere: 353
Patronat Municipal de Turisme de Lleida: 429
Patronat Municipal Josep Lladonosa Pujol d'Alguaire: 231, 312, 409
Patronat Sant Pere Claver de Verdú: 367
Patronato de Colegios Mayores Ilerdenses: 330
Patronato de Estudios Locales José M. Quadrado: 218
Patsi Angrill, Antoni: 290
Patufet: 239
Pau, Francesc: 351
Pau Pernau, Josep: 290
Pau Vilalta, fills de: 58
Paüls Codorniu, Francesc: 403
Paüls Codorniu, Glòria: 403
Pax Christi: 163, 291
Pazos, Carles: 184
PCE: 37, 75, 76, 107, 242, 252, 404

PCF: 42
PCPE: 37
PCR: 256, 286, 346
PDA: 82, 289
PDC: 42, 129
PDP: 135, 346
PECSA: 286
Pedra natural Peviarf: 291
Pedres de Ponent SL: 248
Pedres Magami SL: 291
Pedrico Serradell, Leonor: 291
Pedro Alier SA: 119
Pedro Mor: 292, 417
Pedro Ramon, SA: 292, 343
Pedrolo Molina, Manuel de: 292
Pedrós Martí, Ramon: 293
PEGASO: 273
Peguera-Sort, família: 212
Peiró Belis, Joan: 175
Peleato, Francesc: 38
Peleato Pló, Martín: 103
Pelegrí Aixut, Josep Maria: 293
Pelegrí Garriga, Francesc: 293
Pelegrí Macarulla, Bonaventura: 293, 294
Pelegrí Macarulla, Jesús: 291
Pelegrí Torné, Bonaventura: 293
PEN Club: 124, 245
Pena, Joan: 150
Pena Jové, Pere: 241
Penaca, El: 249
Penas, Juan Carlos: 233
Penina Ruiz, Ricard: 279
Pentagrama: 306
Penya Donald: 365
Penya Swing: 365
Penya Tarraguense: 402
Peña Blanca, La: 257
Peña Chicote: 128
Pere Armengol: 294
Pere III, *el Cerimoniós*: 170
Perelló, Carles: 247
Perelló, Josep Maria: 324
Perelló Capdevila, Ramon: 202, 294, 323
Pereña, Octavi: 295
Pereña Pàmies, Alfred: 294
Pereña Puente, Manuel: 295
Pereña Reixachs, Maria: 204, 392,
Pereña Reixachs, Alfred: 71, 193, 204, 223, 295
Pereña Reixachs, Samuel: 101, 295, 374
Perera, Francisco: 53
Perera, Josep Maria: 53
Peret Llovera, Glòria: 200
Pérez, Jordi: 198
Pérez, Luis: 243
Pérez Ansótegui, Jordi: 295, 325
Pérez Farràs, Enric: 296
Pérez García-Lago, Luis: 296, 299
Pérez González, José Luis: 120
Pérez Pallarés, Víctor: 200, 271, 296, 313
Perfumeria Parera, SA: 181
Pericas, Boixeda i Cia: 210
Periòdic d'Andorra, El: 310, 341, 342
Periódico de Catalunya, El: 40, 58, 67, 99, 189, 239, 294, 296, 310, 317, 331, 341, 359, 371
Pernau, Gabriel: 296
Pernau Llimós, Josep: 296
Pernia Val, Jacinto: 297, 382
Perpinyà Filella, Núria: 242, 297, 311
Petite Gallérie, La: 117, 144, 185, 215, 222, 242, 297, 370,
Petits Quaderns del Consell: 123
PHILIPS: 275
PI: 398
Pi de Cabanyes, Oriol: 311
Pianos Guarro: 99
Pianos Prat: 297
Picasso Ruiz, Pablo: 107, 143, 184, 191, 238, 255, 269
Picazo Calvo, Glòria: 70, 153
PICBER, SA: 300
Piensos ARBSA: 161, 300
Piensos del Segre SA: 298, 300
Piera Llobera, Dolors: 132, 201, 298
Piera Llobera, Sebastià: 298
Pifarré, Baldomer: 411
Pifarré Florejachs, Roc: 298
Pifarré Nebot, Francisco: 198
Pifarré Nebot, Jaime: 198
Pijoan Canes, Francesc: 299
Pijoan Querol, Aurèlia: 296, 299
Pijoan Querol, Avelina: 43, 299
Pijoan Querol, Elena: 299
Pijoan Querol, Palmira: 299
Pijuan Canals, Carles: 118
Pinell Pallasó, Domènec: 299, 300
Pinell Pallasó, Maties: 299
Pino Gómez, Aurelio del: 104, 181, 293, 300, 387
Pinsos Gatnau: 216, 300
Pinto Canal, Josep Maria: 344
Piñeiro Miarnau, Isabel: 300
Piñeiro Miarnau, Juan: 300
Piñol Agulló, Lluís G.: 301
Piñol Mirada, Josep: 301, 411
Piñol Roma, Serafí: 301
Piñol Salvat, Alfons: 216, 230, 301

Piqué Morera, Josep: 282
Piqué, R.: 73
Piquer Duart, Josep: 386
Piquer Jover, Josep-Joan: 301
Pirenaica Pallaresa, la: 285
Pirenaica, la, Radio España Independiente: 246
Piresa: 304
Pirineu Actual: 155, 277
Pirineus Culturals: 277
Pistoletto, Michelangelo: 184
Pita Mercè, Rodrigo: 142, 301
Piulats, Rafel: 330
Piulats Capell, Antoni: 330
Pius X: 359
Pius XI: 26, 332
Pla, Xavier: 365
Pla Armengol, Ramon: 302
Pla d'Urgell, Lo: 352, 363
Pla d'Urgell, SCCL: 302
Pla i Muntanya: 98, 105, 359, 393
Pla Casadevall, Josep: 302
Pla Vilamosa, M. Claustre: 105
Placa al Mèrit Turístic de la Generalitat de Catalunya: 275
Placa de la Paeria al Mèrit Cultural i Artístic: 29
Placa de Turisme de la Generalitat de Catalunya: 213
Plana Santaló, Alexandre: 302
Plandolit Plandolit, Guillem de: 302
Planes, José María: 303
Plat Preu: 98
Plaute, Titus Maccius: 427
Pleyán de Porta, Josep: 48, 244, 386
Ploma d'or de l'Associació Catalana de Dirigents de l'Esport: 263
Plubins Suis, Josep: 59
Plus Fresc: 53, 78, 368, 383
Plus Pujol Lleida: 78
PNC: 46, 425
Poble Català, El: 129
Pociello, Enric: 198
Pol Aleu, Carles: 303
Pol Vives, Eugeni: 303
Polavieja, Camilo García de: 392, 406
Polígon de Santa Maria de Gardeny: 76
Polígon del Camí dels Frares: 259, 326, 394
Polígon del Canyeret: 316
Polígon Industrial del Segre: 44, 103, 127, 140, 174, 259, 303, 304, 394, 405
Política: 52, 66
Polo, Víctor:426
Polo Silvestre, Miquel: 304
Pomés Coll, Carlota: 301
Ponç, Pere: 290
Ponce, Alberto: 395
Ponce de León, Luis: 313
Ponent: 78, 304
Pons, Francesc: 272
Pons, Josep: 59
Pons, Miquel: 402
Pons, Ramon: 306
Pons, Xavier: 323
Pons Berengué, Just: 70
Pons Castellà, Francisco: 40, 86, 166, 304
Pons Reig, Maria: 315
Pons Segués, Francesc: 198, 304
Pont, Montserrat: 380
Pont Amenós, Antoni: 130
Pont Amenós, Josep: 130, 277
Pont Amenós, Ramon: 130, 277
Pont Blau: 159, 427
Pont Gol, Josep: 140, 305
Pont Grau, Antoni: 130
Pont Ibáñez, Jaume: 305
Pont Mestres, Magí: 305
Pont Sans, Josep: 305
Pontí, Magí: 90, 142
Pontifici Ateneu Antonià de Roma: 355
Pontificia Internacional Mariana: 155
Pontifícia Universitat Catòlica de l'Equador: 261
Pontifícia Universitat de Sant Tomàs de Roma: 155
Pontificio Istituto di Musica Sacra del Vaticà: 236
Pop-Art Club: 306
Popular Tarraguense SA, la: 149, 306
Porcar Riudor, Manuel: 306
Porcar Tió: 306
Porcar Tió, Manuel: 59, 306
Porcioles Colomer, Josep Maria de: 217, 218, 306
Porqueras Bañeras, Joaquim: 210, 307
Porqueras Mayo, Albert: 307
Porqueres Alabart, Alfons: 307
Porqueres Almenara, Ramon: 53
Porqueres Bañeres, Josep M.: 66, 112
Porredon, Romi: 92
Port Aventura: 80
Port de Barcelona: 131, 154
Port del Comte SA: 307, 364
Porta, família (Baldomar): 373
Porta, Joan: 401
Porta Ballespí, Josep: 308
Porta Casanellas, Jaume: 307
Porta Garcia, Carles: 39, 308
Porta Gaset SL: 308
Porta Gaset, Carles: 308

Porta Labata: 251, 300
Porta Labata, Antonio: 216, 251
Porta Mesalles, Josep: 187, 308
Porta Mestre, Enric: 313, 416
Porta Vicente, Esperança: 271
Porta Vicente, Maria Carme: 309
Porta Vilalta, Alfons: 309
Porta Vilalta, Francesc: 45, 109, 278, 309
Port-Ainé: 255, 309
Port-Ainé Sports Center: 309
Portal Farré, Lisard: 309
Portella Moles, Francesc: 309
Porter Moix, Miquel: 109
Portet, família: 417
Posible: 239
Poticràcia: 255, 284
Pou, Emili: 185
Pou Jové, Jordi Vicenç: 150, 310
Poulenc, Francis: 418
POUM: 29, 30, 43, 51, 71, 72, 75, 81, 116, 162, 163, 186, 240, 245, 253, 266, 268, 284, 287, 293, 329, 338, 398, 409, 426, 427 PP, 28, 48, 49, 59, 122, 176, 205, 207, 270, 275, 308, 309, 339, 405
PP: 45, 61, 62, 69, 116, 159, 182, 184, 237, 240, 265, 289, 340
Prat, Ramon: 297
Prat, Josep: 297
Prat de la Riba Sarrà, Enric: 78, 345, 376
Prat Morera, Ramon: 297
Prat Pons, Ramon: 310
Prats: 310
Prats, Ramon: 310
Prats Armengol, Francesc: 186
PRC: 118, 223, 284, 295, 335
Prefabricats Pujol SA: 310, 319
Pregoner, Lo: 352
Premi a la qualitat del Centre Nacional de la Cinematheque Française: 308
Premi a la Trajectòria Periodística Esportiva: 263
Premi a l'Excel·lència Professional en Educació Mèdica: 288
Premi al Compromís: 329, 392
Premi Anagrama: 323
Premi Azorín: 323
Premi Balcó al tarragoní de l'any: 425
Premi Batec: 201, 310
Premi BMW de pintura: 403
Premi Bonaplata de Restauració: 195
Premi Bonaventura Pelegrí: 151
Premi Caliu Ilerdenc: 86
Premi Carlemany: 245, 317, 323, 416
Premi Carles Riba: 155, 245, 286, 305, 345
Premi Carlos Ferrer Salat: 264
Premi Carmen Kurt: 74
Premi Catalunya a la Trajectòria Empresarial: 319
Premi Catalunya d'Urbanisme: 317
Premi Catalunya de Cant Coral: 205
Premi Cavall Fort de contes infantils: 61
Premi Cavall Verd: 352
Premi City Marketing: 249
Premi Ciutat de Barcelona: 167, 222, 244, 296, 345
Premi Ciutat de Granollers: 329
Premi Ciutat de Lleida: 296
Premi Ciutat de Mollerussa: 288, 311
Premi Ciutat de Palma: 286
Premi Conrad Saló: 314
Premi CONSTRUMAT: 143
Premi Creixells: 189
Premi Crítica Serra d'Or: 32, 93, 115, 182, 246, 286, 287, 305, 352, 376
Premi CRITVEN de Veneçuela: 94
Premi Culturàlia: 387
Premi d'Actuació Cívica de la Fundació Lluís Carulla: 425
Premi d'Assaig Josep Vallverdú: 33, 241, 242, 297, 311, 313, 410
Premi d'Honor de les Lletres Catalanes: 287, 293, 376, 407
Premi d'Honor Jaume I d'Actuació Cívica Catalana: 66
Premi d'Investigació de la Fundació Roc Pifarré Florejachs: 418
Premi d'Ordenació d'Arxius de l'IEC: 145
Premi d'Urbanisme de Catalunya: 184, 235,
Premi de Biografia Josep Lladonosa: 278, 311
Premi de Fotografia de la Campanya per la Normalització Lingüística de Lleida: 292
Premi de Fotografia Josep Manetes: 196
Premi de Gravat de l'Escola Nacional d'Arts Gràfiques: 116
Premi de l'Acadèmia Mariana: 340
Premi de la crítica-narrativa catalana: 297
Premi de la Societat General d'Autors i Editors (SGAE): 32, 314
Premi de les Lletres Catalanes: 287
Premi de Literatura Jove Enric Farreny: 163, 278
Premi de Narrativa Premis Lleida: 308, 311, 313
Premi de Pintura del Cercle de Belles Arts de Lleida: 347
Premi de Pintura Ciutat de Tàrrega: 347
Premi de Pintura de l'ajuntament de Barcelona: 364
Premi de Pintura de la Generalitat de Catalunya: 216

Premi de Pintura Internacional homenatge a Josep Setó Calderó: 216
Premi de Poesia Ciudad de Barcelona: 227
Premi de Poesia Ciudad de Lérida: 227
Premi de Poesia Joan Alcover: 227
Premi de Poesia Joan Duch per a joves escriptors: 311
Premi de Poesia Maria Mercè Marçal: 241
Premi de Recerca de Catalunya: 379
Premi Didal d'Or: 121
Premi Dragados: 235
Premi Eduard Brossa: 260
Premi El Lector de l'Odissea: 410
Premi Empresa Centenària: 330
Premi Ernest Udina de Periodisme de la Generalitat de Catalunya: 308
Premi Escolar Joan Duch: 312
Premi Especial del Jurat al Festival Internacional de Cinema Submarí i Oceanogràfic de València: 102
Premi Estanislao: 157
Premi FAD: 46, 80, 188, 192, 329, 355, 381
Premi FAD d'Arquitectura i Interiorisme: 329
Premi Fernando Lara: 323
Premi Ferran Lamich d'Investigació Agrària: 248
Premi Folch Torres: 61, 93
Premi Foto Press: 141
Premi Francesc Basil: 314
Premi Gaziel de Biografies i Memòries: 167
Premi Gran Angular: 115
Premi Guillem Cifré de Colonya: 93
Premi Humbert Torres de divulgació científica: 278, 312, 316
Premi Ignasi Miquel d'Arquitectura: 259, 388
Premi Ildefons Cerdà: 235
Premi Iltrida: 61
Premi Indíbil: 106
Premi Internacional Ciutat de Lleida: 299
Premi Internacional de Dibuix Joan Miró: 39, 185, 258, 421
Premi Internacional de Periodisme Manuel Vázquez Montalbán: 297
Premi Internacional Leopoldo Panero: 293
Premi Jaume I d'Actuació Cívica: 260, 341
Premi Joan Creixells: 357
Premi Joan Fuster: 208, 364
Premi Joan Profitós d'assaig pedagògic: 315
Premi Joan Salvat Papasseit: 286
Premi Joan Santamaria: 244, 329
Premi Joan Teixidor: 241
Premi Joanot Martorell: 317, 352
Premi Joaquim Ruyra: 32
Premi Joaquim Serra: 314
Premi Josep Ferrer: 329
Premi Josep Lladonosa d'Història Local: 229, 312
Premi Josep Maria Batista Roca: 188
Premi Josep Pla: 287, 317
Premi Jove de Pintura: 116
Premi Juan de Asso: 308
Premi Juan Gascón: 308
Premi Jules Geret: 308
Premi Junceda: 308
Premi Justiforum d'Investigació Jurídica: 385
Premi Kodak de Joves Fotògrafs Europeus: 315
Premi L'Esparver: 93
Premi Lazarillo: 167
Premi Lengua Viua: 103
Premi les Talúries: 155, 241, 312
Premi Literari de la Seu d'Urgell: 312
Premi Literari Vent de Port: 35
Premi Lleidatour: 213
Premi Lola Anglada: 93, 115
Premi López-Villaseñor de Pintura: 403
Premi Manuel Gaya de narració curta: 151
Premi Màrius Torres: 151, 311
Premi Micròfons dels Informadors: 385
Premi Mingote d'humor gràfic: 390
Premi Miquel de Palol: 246, 286
Premi Miquel Martí Pol: 288
Premi Mujer Europea 2004: 179
Premi Nacional d'Arquitectura de la Generalitat de Catalunya: 46, 80, 355
Premi Nacional d'Arts Plàstiques: 204
Premi Nacional d'Investigació Agrària: 287
Premi Nacional de Catalunya: 42
Premi Nacional de Cinematografia de la Generalitat de Catalunya: 109
Premi Nacional de Cultura: 25
Premi Nacional de Cultura Popular: 50, 238
Premi Nacional de Gastronomia: 231, 264
Premi Nacional de Gravat: 116, 278
Premi Nacional de la Crítica: 60, 286
Premi Nacional de Música a la Trajectòria en el Camp de la Cultura Popular: 71
Premi Nacional de Periodisme: 163
Premi Nacional de Pintura: 106
Premi Nacional del Còmic: 182
Premi Nacional del llibre agrari: 308
Premi Nacional d'Urbanisme: 143, 235, 317
Premi Nadal: 72, 274, 313
Premi Narcís Oller: 189
Premi Negtor: 417
Premi Néstor Luján: 416
Premi Nobel: 254

Premi Omix Prix: 213
Premi Parc Taulí de Poesia: 352
Premi Pedro Rovira: 212
Premi Pentagrama: 420
Premi Pica d'Estats de premsa, ràdio i televisió: 66, 147, 163, 166, 308, 351
Premi Pin i Soler: 317
Premi Pirenne: 413
Premi Pirineus: 163
Premi Pius Font Quer de fotografia botànica: 176
Premi Planeta: 313, 334, 341
Premi Pluma de Plata: 334
Premi Pravda: 417
Premi Primer de Maig: 329
Premi Príncep d'Astúries: 254
Premi Pròsper Bofarull: 231
Premi Prudenci Bertrana: 60, 264, 323
Premi Pubilla de Bronce: 29
Premi Ramon Fuster: 377
Premi Ramon Llull: 364
Premi Ribera d'Ebre: 264
Premi Rovira Virgili: 316
Premi Salambó: 264
Premi Sanchis Guarner: 376
Premi Sant Celoni: 241
Premi Sant Jordi de Cinematografia: 32, 109, 131, 269
Premi Sant Jordi de novel·la: 115, 189
Premi Tàrrega: 395
Premi Tassis Torrent: 351
Premi Tisores de Plata: 121
Premi Ton Sirera: 413
Premi Tour Hotel: 213
Premi Trajectòria de la Setmana del Llibre en Català: 287
Premi UNDA Internacional: 308
Premi Urriza de novel·la: 235, 313
Premi Vaixell de Vapor: 93
Premi Valeri Serra Boldú: 155, 305, 314, 363
Premi Vent de Port: 314
Premi Vicent Andrés Estellés: 61, 286, 305, 345
Premi Víctor Català: 32, 413
Premi Watteau de gravat: 296
Premi World's Best-Designed Newspapers: 132
Premi Xarxa: 316
Premio Bravo: 115
Premio Contradiction de Literatura Personal: 74
Premio de Investigación Filosófica Federico Riu: 334
Premio Espejo de España: 341
Premio Extraordinario Reina Sofía Madrid: 403
Premio Nacional de Literatura: 341
Premio Nacional Justicia y Paz: 115
Premis d'Aplicacions Informàtiques i Pàgines Web Jesús Lorés: 240
Premis de la Construcció de Catalunya: 173, 253
Premis Demarcacions COAC: 195
Premis Estel i Boira: 305
Premis FAD Sebastià Gasch: 397
Premis Ondas: 166
Premsa Andorrana SA: 202, 362
Prenafeta Garrusta, Lluís: 314
Prenafeta Gavaldà, Josep: 314
Prensa, La: 37, 52, 66, 221
Prensa Leridana SA: 362
Presència: 331
Presó Model de Barcelona: 136, 246, 416
Pretensados Aguiló: 314
Pretensats Aguiló Pujol: 310
Prim, Lluís: 235
Prim Calzada, Josep Lluís: 315
Prim Ortiz, Toni: 315, 317, 375
Prim Prats, Joan: 377
Primavera Negra: 62, 409
Primavera, La: 315
Primayor Alimentación SL: 91, 217
Primayor Foods: 217
Primer Club Màrqueting Lleida: 185
Primo de Rivera, Miguel: 37, 48, 50, 52, 76, 105, 114, 131, 142, 153, 156, 162, 175, 177, 194, 198, 199, 201, 208, 230, 244, 248, 260, 267, 284, 286, 318, 329, 336, 355, 356, 363, 365, 376, 394, 408, 409, 415, 425
Primo de Rivera, Pilar: 189
PRNC: 258
Pro Infancia: 301
Procés de Montjuïc: 129
Productoras Eléctricas Urgelenses: 419
Productos Reciclados de Balaguer: 217
PROELEC SA: 342
Profitós Fonta, Joan: 315
Progrés Municipal de Catalunya: 289
PROINSERGA: 91, 217
Promotora d'Exportacions Catalanes, SA (PRODECA): 291
Proemium: 413
Propulsor Mayalense, El: 368
PRR: 28, 114, 156, 181, 215, 252, 280, 335, 336, 356, 358, 377
PRS: 318
PSAN: 245, 289, 389, 410
PSC: 37, 53, 56, 57, 63, 64, 65, 79, 87, 92, 100, 116, 133, 136, 176, 182, 183, 209, 217, 223, 228, 232, 234, 236, 245, 249, 261, 264, 275, 281, 288, 289, 325, 342, 371, 403, 404, 413, 415, 420

PSC (C): 30, 57, 75, 239, 242, 245, 252, 377, 279, 403, 411, 416
PSC (R): 81, 129, 252, 290, 292
PSC-PSOE: 30, 35, 44, 57, 79, 81, 96, 111, 129, 133, 234, 242, 261, 273, 274, 290, 371, 377, 379, 396, 414, 416, 426, 429
PSOE: 30, 78, 116, 117, 136, 184, 222, 252, 261, 281, 290, 302, 378, 396
PSUC: 33, 43, 47, 51, 57, 67, 75, 76, 79, 80, 87, 93, 101, 107, 116, 117, 132, 137, 159, 163, 182, 186, 217, 219, 239, 240, 242, 246, 281, 286, 287, 288, 293, 296, 298, 299, 321, 328, 338, 339, 344, 358, 371, 376, 378, 379, 380, 382, 403, 404, 406, 411, 426
PTE: 65, 110, 321, 340
Pubill, Dolors: 316
Pubill, Soledat: 316
Pubill Cierco, Josep: 315
Pubill Díaz, Enric *lo Parrano*: 224, 289, 316
Pubill Díaz, Pepe: 316
Publicidad, La: 223
Publicitat, La: 157, 204, 286
Publicitat Record: 370
Pueblo: 334, 341
Pueblo, El: 144
Puertas Miraball, SID: 259
Puertas Novau, Sílvia: 288, 312
Pueyo, Montserrat: 406
Pueyo París, Miquel: 218, 312, 316
Puga, Rosa: 366
Puig Andreu, Francesc Xavier: 119, 316, 317
Puig Andreu, Ramon Maria: 109, 143, 154, 256, 259, 316, 317, 329, 336, 345, 350, 351
Puig Antich, Salvador: 121
Puig Bonet, Miquel: 119, 198, 316, 317
Puig Buchaca, Carme: 211
Puig Cadafalch, Josep: 345, 376
Puig Farran, Humbert: 388
Puig-Burgués: 317
Puigdemasa Hospital, Josep M.: 317
Puigdevall, Miquel: 388
Puiggené, Ramon: 325
Puigpelat, Josep: 324
Puigpelat Valls, Francesc: 317
Puigredon Borruix, Domènec: 317
Puigvert Gorro, Antoni: 303, 318, 363
Pujadas Fabregat, Antoni: 318
Pujargimzú, Josep: 68
Pujol, Ramon: 59
Pujol, Xavier: 312
Pujol Canut, Modest Josep: 318
Pujol Cercós, Josep: 318, 342
Pujol Coll, Josep *Fidel de Montclar*: 169, 319
Pujol Gorné, Josep M.: 310, 319
Pujol i Torres. (Sederías Catalanas): 360
Pujol Llanes, Ramon: 319
Pujol Oliva, Miquel: 310
Pujol Sala, Rafael: 382
Pujol Solanes, Rafael: 319, 383
Pujol Soley, Jordi: 40, 57, 133, 145, 200, 203, 212, 264, 274, 293 314
Pujol Vilarrubí, Emili: 395
Pujol, Canut y Cía: 318
Puleva: 198
Punt Diari: 331
Puntí, Magí: 192
Puyol Saforcada, Carles: 320

—Q—

Quaderns de l'Ecomuseu: 187
Quaderns de Ponent: 305
Quaderns del Consell Cultural: 123, 187
Quart Creixent: 413
Quatre Gats, els: 191, 196, 250
Quer, Sofia: 176
Quer Salla, Ramon: 403
Querol, Elvira: 128, 406
Querol Albalat, Macià: 321
Querol-Unipreus: 321
Quinquillà Codina, Carme: 321
Quinta de Salut L'Aliança: 111, 155, 247
Quintana, Jesús M.: 290
Quintana Trias, Lluís: 311
Quintana Vergés, Albert de: 253
Quinzena Fotogràfica de Nantes: 334

—R—

R. Vicens, SA: 323
Rabell, Emili: 290
RAC1: 333
Racasens Gassió, Josep: 49
Racionero Grau, Lluís: 323
Ràdio 4: 130, 166
Ràdio Andorra 7: 362
Ràdio Aran: 151
Ràdio Associació de Catalunya: 323
Ràdio Barcelona: 194, 409
Radio Cadena Española: 324
Ràdio Espanya: 294
Radio France Internationale: 242

Ràdio Lleida / Radio Lérida: 65, 137, 147, 151, 197, 240, 251, 254, 263, 294, 370, 385, 417
Radio Mollet: 336
Radio Nederland Wereldomroep: 410
Ràdio Ponent: 194, 324, 340, 410
Ràdio Popular: 189, 256, 262, 324,
Radio San Gabriel, La Voz del Pueblo Aymara: 94
Ràdio Tàrrega: 402
Ràdio Terra Ferma: 194, 202, 214, 295, 325, 336, 362
Ràdio Vilafranca del Penedès: 263
Rafel, Bonaventura: 212
Rafel Rabasa, Francesc: 325
Rahola Martínez, Pilar: 287, 398
Raier, Lo: 329
Raimat: 41, 141, 173
Raimat Ballesté, Mercè: 398
Raixa: 413
Rajolí d'Or: 368
Ral·li París-Dakar: 157
RAM: 127
Rambla: 239
Rambla, La: 286
Ramín Romeu, Albert: 99
Ramírez Asencio, Jordi: 311
Ramon, germans: 278, 292
Ramon Arrufat, Antoni: 326
Ramon Estruch SL: 98
Ramon Ripoll, Jaume: 326
Ramon Solé, Josep: 62
Ramon Soler: 326
Ramoneda Mas, Josep: 207
Ramoneda Molins, Josep: 326
Ramonet Isern, Agustina: 93
Ramos Cordero, Ricardo: 326
Rampill, Lo: 164, 194, 233
RANIA: 127
Ranxo de Ponts: 326
Raurich, Nicolás: 72
Ravel, Maurice: 418
Raventós Artés, Manuel: 141, 326
Raventós Domènech, Manuel: 325
Raventós, família: 41, 266
Razquin Fabregat, Ferran: 327
Razquin Jené, Josep Maria: 327, 380
RBA: 359
RC Celta de Vigo: 187
RCA: 108
RCD Espanyol: 94, 185
Real Academia Conquense de Artes y Letras: 25
Real Academia de Ciencias Veterinarias: 245
Real Academia de Medicina: 145
Real Academia de Bellas Artes de San Fernando: 35, 36, 75, 78, 176, 191, 194, 228, 249, 267, 278, 386, 410
Real Academia de San Fernando de Historia: 94
Real Aero Club de Lleida: 37, 123, 207
Real Coliseo de San Lorenzo del Escorial: 107
Real Compañía de Canalización y Riegos del Ebro, SA: 407
Real Sociedad Fotográfica de Madrid: 417
Rebés Castellà, Bonaventura: 327
Rebordosa Orteu, Josep: 324
Rebull Torroja, Joan: 74
Recasens Boqué, Josep: 327
Recasens Gassió, Jesús: 328
Recasens Gassió, Lluís: 328
Recasens Gassió, Maria: 328
Recasens Ros, Joan: 328
Recerques: 186, 260
Reconquista, La: 34, 148, 328
Redondo López, Natividad: 93, 328
Redondo Moreno, Patricio: 201
Redondo Ortega, Onésimo: 307
Redreçament i Progrés: 182, 183, 217
Regany Puig, Albert: 161
Regany Sansalvador, Emili: 161, 300
Regany Sansalvador, Josep: 161, 300
Regany Sansalvador, Lluís: 161, 300
Región, La: 97
Regiones Devastadas: 61, 111, 143, 193, 308
Registre de Museus de Catalunya: 271
REGSA: 415
REGSEGA: 415
Regué Regué, Celestí: 48, 328
Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi: 35, 75, 116, 117, 247, 278, 296, 347, 393
Reial Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres: 143, 305
Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona: 110, 174, 278
Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya: 159
Reial Acadèmia de Jurisprudència i Legislació: 139, 163, 203, 244, 249, 396
Reial Acadèmia de la Història: 166, 199, 209, 231, 237, 249
Reial Acadèmia de les Bones Lletres: 139, 145, 199, 209, 327, 386
Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya: 216
Reial Madrid CF: 187
Reial Saragossa: 187
Reig Massana, Ramon M.: 316, 328
Reig Morell, Carles: 329
Reimat Mola, Emili: 329

Reimat Montull, Emili: 29
Reimundi Florensa, Josepa: 329, 398
Relais & Châteaux: 101
Rella Foro, Ferran: 122, 329
REM: 324
Rembrandt, Harmenszoon van Rijn: 415
Renaixensa, La: 42, 203
Renfe: 56
Renoir, Pierre Auguste: 415
Renovació Espanyola: 43, 61, 257, 330
Renovación: 38
Renyé Viladot, Frederic: 48, 244
Reñé Melcior, Modest: 164, 265, 330
Reñé Santamaria, Jaume: 164
Repsol-YPF: 80
Res Non Verba: 330
Résidence des Intellectuels Catalans, La: 392
Residència d'esportistes Màrius Torres: 209
Residencia General Moscardó: 211
Resplendor Segarra-Urgelés, El: 330
Ressò de Ponent: 50, 64, 163
Restaurant Cal Morell: 267
Restaurant Katia: 101
Restaurant L'Agut d'Avignon: 83
Restaurant L'Alosa: 213
Restaurant Reno: 264
Restaurant Tàpies: 101
Restaurant Ventureta: 330
Rexach, família: 34, 328
Reus Diari: 130
Reus Domingo, Isidre: 330
Reus Papasseit, Josep: 331
Reventós / Aparicio: 144
Reventós Carner, Joan: 356
Reverté Casas, Alfons: 95
Revés, Salvador: 48
Revés Escalé, Carles: 202, 331, 333
Revista Actual: 341
Revista d'Arqueologia de Ponent: 224
Revista de Catalunya: 139
Revista de Economía y Hacienda: 335
Revista de Geografia: 414
Revista de Girona: 327
Revista de Historia: 364
Revista de Lérida: 268, 423
Revista de Lleida: 295, 376
Revista de Vinos de España: 373
Revista del Ateneo Leridano, La: 295
Revista Española de Reumatología: 344
Revista Jurídica de Catalunya: 203
Revista Musical Lleidatana: 157, 359
Revista Nacional de Economía: 129, 335
Revista vegetariana: 160
Revista You: 359
Revolució Russa: 116, 252, 412
Rey Calvet, Manel: 331
Rey Gordillo, Emilio: 85, 202, 331
Rey-Cascales Calvet, Manel: 331, 374
RFESA: 149, 332, 334, 372, 373
Rial Lloberas, Salvador: 332
Riba: 245
Riba Bracons, Carles: 275
Ribalta Secanell, Xavier: 325, 332
Ribas Monné, M. Rosa: 388
Ribera Gabandé, Enric: 148
Ribera Miró, Cosme: 332
Ribera Ribalta, Jaume: 29
Ribes, Valentí: 241
Ribes Amorós, Salomé: 311
Ribes Ribes, Maria: 91
Ribes Utgé, Teresa: 333
Ricart March, Joan: 333
Ricart Rey, Ramon: 29
Rico Santamaría, Miguel: 333
Rico-Godoy, Carmen: 70
Ridruejo, Dionisio: 317
Riegos y Fuerzas del Ebro: 149, 334, 379
Riera Bisa, Antoni: 119
Rifé Climent, Joaquim: 391
Rigalt Rigalt, Carme: 334
Ripacurtia: 104
Ripoll Carrera, Josep: 185, 334, 420
Rispa Boher, Aleydis: 334
Riu Cabanes, Ramon: 105, 272, 334
Riu Farré, Frederic: 334
Riu Periquet, Daniel: 129, 182, 232, 335, 351, 356
Riu Periquet, Emili: 27, 52, 129, 149, 190, 236, 276, 303, 335, 338, 351, 356, 358, 365, 372, 373, 381
Riu Vendrell, Ramon: 330, 335
Rius, Antoni: 90
Rius Capella, Ramon: 336
Rius Colom, Pilar: 148
Rius Pifarré, Ramon: 335
Rius Rius, Manuel: 336
Rius Taulet, Francesc: 336
Rivadulla, José María: 104
Rivadulla Gràcia, Mercè: 336
Rivaldo, Vítor Borba Ferreira: 258
Rivas Sánchez, Llorenç: 333
Rivera, Diego de: 255
Rivera, José: 133
Rivera Hernández, Manuel: 419
Riverola Masó, Jesús: 325, 336
Rivière, Margarita: 287

RNE: 55, 57, 65, 109, 147, 163, 166, 175, 331, 336
Robert Sampietro, Pere: 256, 317, 336, 350,
Roberts, Julia: 139
Robinat, Delfí: 98
Robinat Elías, Delfí: 101, 336
Robinat Felip, Antoni: 210
Robinat Felip, Felip: 210
Roca, Joan: 48
Roca Boncompte, Ramon: 337, 343
Roca Corporació Empresarial SA: 181
Roca Florejacs, Lluís: 26, 48, 311
Roca Lacosta, Francesc: 164, 337
Roca Lletjós, Salvador: 50, 270, 337
Roca Martí, Ventura: 337
Roca Sala, Ramon: 337, 343
Roca Sangrà, Magí: 338
Roca Sanou, Antoni: 306
Roca Sastre, Ramon M.: 175
Rocafort Samsó, Ceferí: 338
Rocalla: 275
Roch, Antonio: 198
Roche, Sergio: 312
Rodamilans: 245
Rodés Baldrich, Felip: 83, 276, 302, 338, 359
Rodés Bley, Josep: 338, 409
Rodés Cerqueira, Joan: 109, 338
Rodoreda Gurguí, Mercè: 70, 208
Rodrigo Vidre, Joaquín: 418
Rodríguez, Joan: 311
Rodríguez Esteban, Martín: 339
Rodríguez Fernández, Antonio *Julio Antonio*: 255, 414
Rodríguez Giráldez, José: 339
Rodríguez Gómez, José Ángel: 95
Rodríguez Martín, Martín: 339
Rodríguez Mijares, José: 194, 393
Rodríguez San José, Nunci: 339, 397
Rodríguez Sol, Martín: 339
Rodríguez Suárez, Antonio: 419
Roger Sanvicens, Josep Maria: 113
Roig, Àngel: 113
Roig, queviures: 148
Roig, Ramon: 374
Roig Menéndez, Jordi: 339, 340
Roig Morera, Miquel: 339
Roig Nadal, Miquel: 339
Roigé Mostany, Marta: 340
Roiger Boix, Pompili: 122, 351
Roldán: 270
Roldós, Rafael: 279
Roma de Asso, Humbert: 340
Romagosa Clariana, Ignasi: 340
Romanones, Álvaro de Figueroa Torres, comte de: 27, 35, 222, 251, 252, 353
Romário da Souza: 258
Romero, Carmen: 150
Romero Gómez, Emilio: 341
Romero Polo: 341
Romero Polo, José Antonio: 341
Ronaldo, Luiz Nazário da Lima: 310
Ros, Alfons: 198
Ros, Ferran: 337
Ros, Josep: 341
Ros, Ramon: 341
Ros 1 SA. (Mobles Ros): 341
Ros Domingo, Àngel: 252
Ros Freixes, Josep Ramon: 53
Ros Pijoan, Ferran: 343
Ros Santmiquel, Joan: 157
Ros Serra, Jaume: 341
Rosa Martí, Javier de la: 202
Rosell Feliu, Sandro: 342
Rosell Giménez, Oriol: 341
Rosell Magrí, Manuel: 342
Rosell Palau, Josep: 342
Rosell Pujol, Josep Antoni: 342
Rosell Sanuy, Jaume: 342, 343, 344
Rosell Sanuy, Joan: 342, 343, 344
Roselló Esteban, Pere: 42, 72, 328, 343
Roses, Teresina: 25
Rosinach Pedrol, Zoe: 343
Roso, Miquel: 323
Ros-Roca: 326
Ros-Roca, Grup: 343
Rossell Sanuy, Benet: 313, 344, 357
Rossend Serra Pagès: 26
Rosuero, Juli: 355
Rotés Querol, Jaume: 344
Roure, Angelina: 48
Roure, Josep Maria: 344
Roure Canosa, M. Carme: 344
Roure Codoñer, Ramon: 113
Roure Gilabert, Jaume: 344
Roure Jané, Joan: 344
Rousseau, Jean-Jacques: 352
Roux, doctor: 145
Rovira Agelet, Joan: 346
Rovira Casals, Josep: 91, 259, 345
Rovira Nebot, Josep: 345
Rovira Nebot, Paquita: 115
Rovira Planas, Pere: 246, 345
Rovira Pujol, Ramon: 51
Rovira Roure, Joan: 345, 346
Rovira Tarazona, Joan: 346

Roxas, família: 354
Roy, Josep Maria: 233
Royo Cercós, Joan: 46
RSDC: 42, 72, 252, 371, 377, 407, 426
RTVE: 176, 261
Ruano Martín, Juan Antonio: 346
Rúbies Garrofé, Maria: 63, 346, 360, 407
Rúbies Valls, Francesc Xavier: 346
Rubio Curcó, Salvador: 289
Rubió Mirada, Baptista: 346
Rubió Pallé, Francesc: 285
Rubio Pubill, Patrícia: 316
Rufes Bella, Francesc: 347
Rufie Jové, Tonet: 38, 371
Ruiz de la Prada, Agatha: 144
Ruiz Giménez, Joaquín: 356
Ruiz Zorrilla, Manuel: 223
Rull, Josep M.: 304
Rumeu Freixa, Darius: 363
Rusiñol Prats, Santiago: 191, 197
Rutgers University: 67

—S—

S&D: 249
SA Ciutat: 349
Sabador Espuña, Mari Carme: 324
Sabanés Nadal, Inés: 350
Sabaté Andreu, Maria Dolors: 350
Sabater, Lauri: 143, 316
Sabater Mur, Antoni: 230, 350
Saber: 156, 275, 326
SACERC: 367, 368, 411
Sachtmo Records: 346
Sàez Aragonés, Guillem: 317, 350, 358
Sáez de las Moras, Cándido: 134, 350
Sàez Llorca, Carles: 154, 317, 336, 345, 350
Sàez Mateu, Anna: 351
SAFYC: 351
Sagañoles Reig, Francesc: 351
Sagarra de Castellarnau, Josep Maria de: 70, 208, 302
Sagasta Escolar, Práxedes Mateo: 27
Sagi, Víctor: 155
Sagués San José, Óscar: 150
SAGUIC: 367
Saint Mary's Hospital de Hoboken: 298
Sala, Jacinta: 330
Sala, Ramon: 160
Sala Argemí, Alfons: 408
Sala Blanquerna (Madrid): 216
Sala Coma Estadella: 196
Sala Cop d'Ull: 252
Sala Cornadó, Anton: 312, 352
Sala del Roser: 153, 196, 276,
Sala Érard de París: 319
Sala Europa: 371
Sala Gris: 344
Sala Josep Benseny: 340
Sala Marsà: 57, 104, 393
Sala Parés: 64, 344, 354, 364
Sala Valldaura, Josep: 352
Saladrigues, Miquel: 279
Saladrigues Oller, Ramon: 279, 352
Salafranca Lladós, Montserrat: 411
Salat Fornells, Josep: 352
Salat Tarrats, Joan: 352
Salat Noguera, Teresa: 64
Sales, Ferran: 340
Sales, Josep: 230
Sales Amenós, Ramon: 353
Sales Musoles, José Vicente: 353
Sales Musté, Eliseu: 126, 368
Sales Vallès, Joan: 392
Salinas de Gaminde, Carlos: 119
Salines de Gerri de la Sal: 353
Salmerón Amat, José: 353
Salmerón Alonso, Nicolás: 129, 295, 335, 377
Saló del Còmic i la Il·lustració: 182, 239
Saló del Llibre Infantil i Juvenil: 39
Saló Eurofruit: 172
Saló Lleidantic: 170
Salom Vidal, Jaime: 107
Salón de los Once: 247
Salon des Independeants: 71
Salseta del Poble Sec, La: 153, 388
Salseta Discos: 153
Saltos de Alfarràs, SA: 389
Saltos de Pinyana, SA: 353
Salut Mental Ponent: 360
Salvany Teixidó, Jaume: 261
Salvat Isern, Juan: 200
Salvat-Papasseit, Joan: 332
Salzdetfhurt A.G.: 319
Samaranch Torelló, Juan Antonio: 307
Samarra Tugues, Antoni: 270, 353
Sambeat, Perico: 346
San Miguel Corporation: 354
San Miguel, SA: 131, 142, 303, 354
Sanabria Boix, Ramon: 46, 354, 355
Sanabria Sepúlveda, Josep: 354, 355, 381
Sanahüja Vallverdú, Pere: 98, 355
Sança, Baltasar: 290

Sánchez Cano, Manuel: 311
Sánchez Carreté, Joan Anton: 340
Sánchez Carcelén, Antonio: 312
Sanchiz, Miquel: 40
Sancho, Miquel: 304
Sancho Marraco, Josep: 237
Sanfeliu Aresté, Andrea: 168, 355
Sangenís Bertran, Casimiro: 355
Sangenís Corrià, Joan Casimiro: 229, 355
Sanjuan, Montse: 243
Sanmartí Boncompte, Francesc: 356
Sanromà, família: 230
Sans, Amadeu: 162
Sans, Rosa M.: 162
Sans Sorribes, Àngel: 280
Sans Torres, Ramon: 356
Sansa, Jaume: 173
Sansa Caminal, Joan: 217, 356
Sansa Periquet, Antoni: 356
Sant Isidre de les Borges Blanques, Societat Cooperativa Catalana Limitada: 356
Santa Bañeres, Àngels: 357
Santacana, Antonio: 374
Santaeulària Pujol, Joan: 92
Santamaria Munné, Joan: 357
Santesmasses Bertran, Joan: 175
Santesmasses Castells, Xavier: 175
Santesmasses Simó, Ramon: 183
Santos, Dámaso: 313
Sanuy Bescós, Carles Maria: 357
Sanvicén Torné, Paquita: 311
Sanz Bachiller, Mercedes: 307
Sanz Poch, Jesús: 357
Sapiens: 329, 351
Saracíbar, Juli de: 95
SARL Camp de Cervià: 126
Sarradell Farràs, Enric: 241
Sarradell Farràs, Joan: 182, 241, 242
Sarradell Vilà, Joan: 358
Sàrraga Gómez, Alejandro de: 358
Sàrraga Gómez, Manuel de: 358
Sarrate, Josep M.: 290
Sarrate Forga, Josep: 358, 374
Sarrate Sirera, Josep: 61
Sartre, Jean Paul: 78, 427
Sas i Segarra: 257
Sas Llaurador, Antoni: 316, 358
Sastre Torruella, Josep: 412
Satélites Microtonos, Los: 207
Saura Atarés, Antonio: 418
Saura Morell, Francesc: 359
Saura Vivanco, David: 359
Saurat Campi, Josep: 213
Saurat Canal, Antoni: 213
Saurat Barrera, Concepció: 213
Sauret Garcia, Joan: 359
Sauret Trilla, Ramón: 200
SAYTON: 108
SCCL del Camp de Vinaixa: 349
Schola Cantorum: 157, 359
Schola Cantorum de Tarragona: 386
SCOT: 184, 235
SDEUB: 143, 267, 380, 396
SDP: 143, 316, 358
SEAT: 53, 273
Sebastià Curcó, Imma: 359
Secanell Aparicio, Antoni: 359, 418
Secanell Cuñé, Ramon: 417
Secanell y Bergadá: 417
Secció Femenina: 56, 107, 178, 301, 328, 340, 375
Sederías Catalanas: 34, 148, 328, 360
Segalàs Sala, Lluís: 360
Segarra: 161, 216, 327, 399
Segarra, Joan de: 213
Segarra, Josep: 358
Segarra, Pere J.: 361
Segarra SA, La: 354
Segarra Balasch, Josep: 360
Segarra Claverol, Abigail: 416
Segarra Malla, Ireneu *Jesús Segarra Malla*: 360
Segarra Malla, Josep M.: 104
Segarra Roca, Araceli: 360
Segarra Segarra, Josep: 59, 361
Segarra Serret, Anton: 164
Segarra Vilalta, Estanislau: 276, 361
Segarra Vilalta, Josep: 59
Segarra Vives, Francesc: 59
Segarra Vives, Josep M.: 361
Segle d'Or:307
Segle XX: 210, 260
Segon, Pep: 198, 325
Segre: 56, 66, 69, 74, 85, 92, 102, 103, 132, 141, 147, 163, 184, 189, 194, 202, 256, 291, 294, 308, 309, 331, 333, 351, 362, 390, 410, 413, 417
Segre Distribucions de Premsa: 362
Segre Ràdio: 85, 202, 362
Segú Molins, Pepita: 213
Seguí Rubinat, Salvador *el Noi del Sucre*: 46, 361, 378
Segura Segura, Joan: 141
Seix Mir, Josep: 361
SEL: 372
SELEX IBERICA SA: 319
Seltz Union: 292
Semillas Batlle: 362

Semillas Fitó: 362
Semillas Nonell: 362
Seminari Conciliar de Barcelona: 236, 421
Seminari de Barcelona: 79, 243, 421
Seminari de la Seu d'Urgell: 36, 37, 42, 44, 121, 243, 246, 379, 421
Seminari de Lleida: 104, 110, 115, 117, 140, 155, 157, 188, 219, 236, 240, 246, 247, 272, 310, 372, 412
Seminari de Madrid: 416
Seminari de Múrcia: 240
Seminari de Solsona: 95, 106, 117, 140, 237, 271, 305, 334
Seminari de Tarragona: 247, 256, 386
Seminari de Tortosa: 256
Seminari de València: 219
Seminari de Vic: 115, 214
Semir Rovira, Agustí de: 340
Senat: 45, 57, 65, 75, 78, 82, 97, 119, 129, 165, 168, 174, 186, 232, 262, 342, 346
Sender, Ramón J., José Sender García: 70, 208
Señal, La: 162
SER: 175, 192, 323, 326, 331, 333, 409
Serafí Pitarra, Frederic Solé Hubert: 154, 423
Seragua, SA: 32
Serecigni Taberner, Enric: 362, 402
Serentill Miquel, Pere: 41
Serentill Utgés, Robert: 202, 362
Serés Ibars, Manuel: 362
Serés Pámpols, Isidre: 363
Serna, Assumpta, Assumpta Rodés Serna: 212
Serra, Fidel: 59
Serra, Francesc: 122
Serra, Montse: 324
Serra, Oriol: 311
Serra Boldú, Valeri: 314, 363
Serra Castells, Adolfo: 134, 363
Serra Castro, Miquel: 363
Serra d'Or: 124, 155, 260, 305, 413
Serra Forn, Josep: 51, 363
Serra Forn, Pau: 364
Serra i Cia: 160
Serra Melgosa, Joan: 313, 364
Serra Ràfols, Elies: 364
Serra Saguer, Jaume: 323
Serra Salses, Francesc: 112
Serra Torrents, Jaume: 279
Serra Vilaró, Joan: 236, 272
Serrano Aguilar, Pablo: 418
Serrano Domínguez, Francisco: 377
Serrano Farrera, Sebastià: 311, 312, 364
Serrano Iglesias, Amparo: 364
Serrano Montalvo, José A.: 364
Serrat Teresa, Joan Manuel: 92
Serrate Cunill, Gonçal: 365
Serret, Lluís: 280
Serret Tristany, Josep: 26
Sert, J.L.: 188
Sert Badia, Domènec: 365
Sert Rius, Domènec: 365
Servat, Enric: 114
Servei Català de la Salut: 111
Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya: 350
Servei del Patrimoni Artístic de la Generalitat de Catalunya: 145
Servigas: 316
Sesé Artaso, Antoni: 403
7 Dies: 362
Setmana d'Estudis Urbans: 414
Setmana del Llibre en Català: 287
Setmana Tràgica: 39, 258, 361
Setó, artesans de la pedra: 291
Setó Casanova, Javier: 365
Setze Jutges: 92
SEU: 166, 178, 209, 254, 289, 364
Seu d'Urgell i Andorra - Guia del Turisme i l'Excursionisme: 303
Shandis, Los: 108
Shakespeare, William: 78, 94, 97, 268, 431
Shelley, Mary W.: 431
Sibí, Josep: 338
Sibila: 144
Sibis Fort, Llàtzer: 365
Sícoris Club: 151, 163, 195, 247, 252, 365, 372, 389, 415
Sidral Saraus i Saratges, El: 366
Sidras Eva: 262
Signou, La: 203, 276
Sigüenza, J.P.: 150
Silva Muñoz, Federico: 120
Silvela de la Villeuze, Francisco: 204, 248
SIM: 129
Simó Burgués, Joan-Horaci: 122, 200, 245, 366
Simó Ribera, Josep: 366
Simon Pontí, Ignasi: 366
Simón Vilella, Josep Maria: 366
Síndic d'Aran: 63, 79, 82
Síndic de Greuges de la Paeria: 191, 259
Sindicat Agrari de Lleida: 168
Sindicat Agrícol de Verdú: 367
Sindicat Agrícola Catòlic de Lleida: 124, 164, 233
Sindicat Agrícola de Bellpuig: 279
Sindicat Agrícola de Cervera: 95, 367
Sindicat Agrícola de Guissona: 287, 367

Sindicat Agrícola de les Borges Blanques: 356
Sindicat Agrícola de Torregrossa: 368
Sindicat Agrícola El Porvenir: 349
Sindicat Agrícola Foment Maialenc: 126, 361
Sindicat Agrícola i Caixa Rural d´Ivars d´Urgell: 125
Sindicat Agrícola Olier de Llardecans: 368
Sindicat Agrícola Sant Pere Clavé: 74
Sindicat d'Industrials de Panamà: 224, 289
Sindicat de Metges de Catalunya: 75, 302
Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de Lleida: 63
Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Saragossa: 358
Sindicat General de Regants del Canal d'Urgell: 65, 165, 199, 241, 368, 376
Sindicat Provincial de Fariners: 369
Sindicato Nacional del Olivo: 125, 126, 285, 349, 368
Sindicatura de Comptes: 34
Sió: 329, 413
Siré Cabré, Rosa: 253, 313, 370
Siré Pérez, Josep: 46, 323, 369
Sirera, Ferran: 29
Sirera Jené, Jordi: 370
Sirera Jené, Ton: 29, 109, 370, 374, 407
Sirvent Estival, Hermínia: 371
Sistac Sanvicen, Dolors: 163, 278, 311, 312, 371
Sistac Vicén, Ramon: 371
Siurana Zaragoza, Antoni: 58, 63, 209, 252, 273, 281, 291, 371
Siurana Zaragoza, Víctor: 372
Sketch Club de Karáchi: 116
Socialistes per Catalunya: 287
Sociedad Anónima Matadero Industrial (SAMI): 230
Sociedad Canal de Urgel: 369
Sociedad Colombófila de Cataluña: 267
Sociedad Coral Euterpense La Artesana: 279
Sociedad de Navieros: 326
Sociedad del Molino Viejo de Bossòst: 372
Sociedad Eléctrica de Lleida: 372
Sociedad Española de Biología Celular: 155
Sociedad Española de Bioquímica y Biología Molecular: 117, 210
Sociedad Española de Genética: 210
Sociedad Española de Historia Agraria: 186, 409
Sociedad Española de Microbiología: 210
Sociedad Española de Neurociencia: 117, 155
Sociedad Española de Patología Digestiva: 363
Sociedad Española de Reumatología: 344
Sociedad General Azucarera de España: 69, 168, 382
Sociedad Mexicana de Escritores: 178
Sociedad Minera Victoria: 372
Sociedad Panameña de Oftalmología: 429
Sociedad particular civil del Molino de Arties: 372
Sociedad Productora de Fuerzas Motrices SA: 373
Societat Agrícola de Transformació de Baldomar: 141, 373
Societat Agrícola Pràctica: 124, 224, 347
Societat Americana de Física: 254
Societat Anònima Canal d'Urgell (SACU): 373
Societat Ateneu de Tàrrega: 276, 337, 374
Societat Catalana d'Economia: 267
Societat Catalana d'Estudis Històrics: 166, 409
Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials: 67
Societat Catalana de Biologia: 155
Societat Catalana de Cirurgia: 418
Societat Catalana de Digestologia: 363
Societat Catalana de Geografia: 260
Societat Catalana de Musicologia: 36
Societat Catalana de Prehistòria i Arqueologia: 57
Societat Catalana d'Hipertensió Arterial: 288
Societat Copirineu Comercial Làctia, SA: 128
Societat Coral La Paloma: 95, 251, 279, 374
Societat Coral La Violeta: 107, 251, 279, 316, 359, 374
Societat Cultural Urgel·litiana: 247
Societat de Caça i Pesca de la Val d'Aran: 63
Societat de Concerts: 333
Societat de Quartets: 333
Societat Econòmica d'Amics del País: 174, 186, 352, 376
Societat Elèctrica de Lleida: 194, 353
Societat Espanyola d'Educació Mèdica (SEDEM): 418
Societat Espanyola de Ciència del Sòl: 308
Societat Espanyola de Cirurgia: 418
Societat Espanyola de Victimologia: 385
Societat Fotogràfica de Lleida: 61, 315, 332, 370, 374, 417
Societat la Pía Leridana: 84
Societat Lírica Carnicer: 203
Societat Literària i de Belles Arts de Lleida: 295, 376
Societat Metal·lúrgica Altos Hornos de Catalunya: 392
Societat Minera del Bajo Segre, SA: 257
Societat Minera Victoria: 372, 374
Societat Portal de Lleida, SL: 365
Societat Tuca Val d'Aran, SA: 397
Société Anonyme des Mines e Fonderies de Zinc de la Vielle Montagne: 374
Société Française des Mines du Val d'Aran: 257
Société Suisse pour l'Industrie Électrique: 149
Society for News Design: 132
Society of Newspaper Design: 182
Socios del Porcino de Copalme: 127

Socorro Blanco: 174
Sodeporc Producció, SL: 127
Sol, El: 32, 66
Sol Ballespí, Josep: 86, 120, 374, 375
Sol Bertran, Josep: 84, 217, 376
Sol Clot, Romà: 311, 375, 391, 392
Sol Mestre, Josep: 375
Sol Mestre, Màrius: 375, 376
Sol Mestre, Romà: 48, 129, 217, 375, 376, 426
Sol Pagan, Mercedes: 375
Sol Torrents, Josep: 59, 217, 375, 376
Sol&Benet: 217, 376
Solà Cortassa, Joan: 260, 376
Solà Morales, Ignasi: 42
Solana Fortuño, Francesc: 376
Solanas Puiggrós, Alfons: 377
Solans, Gabriel: 366
Solans Serentill, Josep: 120, 369
Solans Serra, Josep: 377
Soldeu-Pas de la Casa: 356
Soldevida Palau, Francesc: 283
Soldevila, Francesc: 84
Soldevila Carrera, Manuel: 377
Soldevila Claver, Ramon: 244, 377
Soldevila Palau, Francesc: 50
Soldevila Romero, Joan: 159
Soldevila Tomasa, Ramón: 378
Soldevila Zubiburu, Ferran: 231
Solé, Carme: 144
Solé Barri, Felip: 378
Solé Cebrià, Josep: 378
Solé Cercós, Joan: 324
Solé Farran, Josep: 403
Solé Hermanos Sociedad Comandita: 361
Solé Mauri, Belén: 314
Solé Mir, Joaquim: 46, 378
Solé Olivé, Felip: 50, 301, 378
Solé Rocafull, Josep: 379
Solé Sabarís, Felip: 379
Solé Sabaté, Josep: 29
Solé Sabaté, Josep Maria: 379
Solé Tura, Jordi: 87
Soler, Llorenç: 323
Soler Manonelles, Urbici: 379
Soler March, Leonci: 361
Soler Raich, Ramon: 326
Soler Terol, Maria: 361
Solidaridad Obrera: 32, 175, 412
Solidarios, Los: 32
Solidaritat Catalana: 33, 83, 113, 167, 178, 186, 194, 203, 221, 223, 229, 232, 241, 257, 295, 335, 338, 377, 405
Solidaritat Obrera: 361
Solís, Manolo: 233
Soliva Vidal, Ramon: 379
Solsona Duran, Josep: 380
Solsona Sementé, Estanislao *Estanislao*: 157
Som Indígenes: 153, 388
Somelier: 373
Sometent: 113, 381
Sopa de Cabra: 153
Sophie Davis School of Biomedical Education (Nova York): 301
Soria Cuartero, Miquel Àngel: 48, 380
Soriano Roxas, Andrés: 354
Soriano-Montagut Marcos, Miquel Àngel: 48, 380
Sorigué Zamorano, Juli: 380
Sorolla Bastida, Joaquín: 191
Sorpe-Bonaigua SA: 60
Sort, Rosa M.: 212
Sort Ribera, Alfons: 212
Sostres Azcón, Joaquim: 381
Sostres Costa, Pompeu: 381
Sostres Maluquer, Josep Maria: 381
Sostres Rey, Joaquim: 381
Sota Martínez, Alejandro de la: 381
Sotorra Agramunt, Andreu: 311
Soubirous, Bernadette: 115
Souto Candeira, José María: 72
Soviet Export Film: 344
Spanish Institute de Nova York: 107
Sport: 67, 258, 333
Sporting Club Mollerussa: 113
Star: 130, 239
Stark Pearson, Fred: 332
Stil Mode: 219
Stóitxkov, Hristo: 258
Studi d'Art: 51, 184, 355, 381
Suárez, Enrique: 354
Suárez González, Adolfo: 69, 230, 346,
Suau Gesé, Josep Maria *José Sagui*: 103, 382
Subías Sallen, Emili: 382
Subirà, Ramón: 198
Subirachs, Josep Maria: 30, 238
Sucesores de Falip Navarro, SA: 382
Sucrera de Menàrguens, la: 382
Sudrià Triay, Carles: 166
Suministros Celulósicos SLU: 34, 279
Sunka: 383
Sunyol, P.: 36
Suñé, família: 158
Super Espot: 42, 155
Supermercats Caprabo: 233
Supermercats Plus-Pujol: 53

Supermercats Pujol, SA. (SUPSA): 319, 382
Supertesats Pujol: 315
Suzanne Mornet de Miguel, Madame: 33
Syndicat Minièr: 258

—T—

Tacies, Antoni: 402
Tácito: 230
Tagomago: 62, 409
Tahull Borrell, Manel: 385
Talaverón Solà, Joaquim: 385
Tallada, J.M.: 335
Talleres Fernando Ros: 337
Tamarit Sumalla, Josep M.: 385
Tamarit Viles, Josep Maria: 385
Tania: 334
Tàpia, Joan: 40, 175
Tapia Bujalance, José de: 201, 385
Tàpies, Jordi: 101
Tàpies, Sebastià: 401
Tàpies Sin, Víctor: 211
Tàpies Solé, Víctor: 211
Tàpies Torres, Francesc: 386
Tàpies Travé, Jaume: 100
Tapiol, Carmel: 103, 185
Tarea: 102
Tarradellas Joan, Josep: 70, 113, 227, 305, 308, 356, 392, 396
Tarragó Corcelles, Ferran: 386
Tarragó Pleyán, Ferran: 386
Tarragó Pleyán, Josep Alfons: 218, 386
Tarragona, Josep: 394
Tarragona, família: 149
Tarragona, Miquel: 394
Tarragona Castells, Josep: 302
Tarragona Corbella, Eduardo: 386
Tarragona Corbella, Montserrat: 386
Tarragona Guarda, Josep: 194, 381
Tarragona Murai, Jesús: 38, 387
Tarrazú: 83
Tàrrega Eixea, Francesc: 319
Tarrés Ibáñez, Joan: 259
Tarrés Sánchez, Jordi: 212
Tarruell Llobet, Ramon: 40
Tarruella Tomàs, Maria Concepció: 387
Tartera Irles, Antoni *Antonioti*: 387
Tasies Planas, Jordi: 279
Tàssies, Ramon: 306
Tasso 2000 SL: 323
Taurus SA: 211, 387
Tazón García, José Antonio: 388
TBO: 239, 308
Teatre Ateneu de Tàrrega: 258
Teatre Estable de Lleida: 51, 78
Teatre Fèmina: 143
Teatre Goya: 279
Teatre Municipal de l'Escorxador de Lleida: 397
Teatre Nacional de Catalunya: 310
Teatre Novedades: 247
Teatre Principal: 100, 120, 123, 131, 148, 255, 278, 333, 388
Teatre Principal de València: 333
Teatre Regina: 189
Teatre Romea: 108, 189
Teatre Victòria: 131, 345, 388
Teatro Principal de Lérida SA: 388
Teatro Tábano: 224
TEIFER SA: 394
Tele/eXprés: 130, 296, 333, 340
Telecables del Valle de Arán, SA: 60
Televisió Terraferma: 296
Temps, El: 124, 286, 351
Tena-Rúbies, Miquel Àngel: 153, 388
Terés Armillas, Jaume: 388
Terés Llorens, Francesc: 201
Térmens i Tornini: 388
Tèrmiques del Besòs SA: 149
Terra, La: 340, 371
Tèrra Aranesa: 103, 151
Terra Ferma: 208, 359
Terrado Terrado, Pere: 48, 114, 389
Terrall: 66
Terrassos Joan Simó, SA: 366
Terraza, Joaquim: 418
Terrés Pàmpols, Lluís: 389
Terruño, El: 73
Tersa, Maria: 323
Texas Historical Comission: 379
Tèxtil Martí, Llopart i Trench, SA.:119, 389
Tèxtil SA Viladés: 389
Theureau Villanueva, Camilo: 152
Thomaso, Coronel: 298
Tierra y Libertad: 32
TOAR: 29, 102, 342
Tobeco: 392
Tobella Barés, Carme: 134, 390
Togores Llach, Josep de: 416
Tohà Soldevila, Josep: 390
Tohà i Torm: 390
Tolesa: 83
Tolmos Tena, Antoni: 311
Toló Verdeny, Francesc: 394

Tolosana Cidón, Carme: 390
Tolrà, Josep: 210
Tolsà Badia, Armengol Francisco, *Ermengol*: 241, 390
Tomás, José: 395
Tomàs Facundo, Francesc: 390
Tomás Fort, Francesc: 29
TOP: 81
Torra Huguet, Ramon: 403
Torralba Rosselló, Francesc: 311
Torras Bages, Josep: 352
Torre del Remei: 72
Torrent, J.: 73
Torrent, Raül: 92
Torres, Eduard: 233
Torres, Francesc: 184
Torres, Josep Maria: 360
Torres Barberà, Humbert: 48, 193, 223, 229, 278, 284, 391, 392,
Torres Castellà, Marià: 391
Torres Companys, Antoni: 391
Torres García, Antoni: 391
Torres Graell, Carme: 134, 370, 375, 391
Torres Panadés, Antoni: 49
Torres Pereña, Màrius: 151, 313, 344, 388, 391, 392
Torres Pereña, Víctor: 223, 311, 391, 392
Torres Vilanova, Joan: 392
Torroja Miret, Eduardo: 392
Torrons i Mel Alemany: 393
Torruella Valls, Daniel: 393
Tort, Pep: 38
Tótem Italia: 239
Tous Àlvarez, Benjamí: 393
Tous Sanabra, Joan: 104
Transalfals: 74, 393
Transalfals i La Vispesa: 393
Transegre: 405
Transmayoros SL: 394
Transport CAVE: 394
Transportes Montel: 394
Transportes Unión: 394
Transports Tarragona: 394
Transsegre: 394
Transversal: 56, 234, 351
Tranvías de Barcelona: 338
Traval Rodríguez de Lacín, Ángel: 142, 394
Tren Turístic de les Comarques de Lleida: 168
Trenchs Parera, Mireia: 311
Trepat, Cristòfol A.: 311
Trepat, Emília: 105
Trepat, Indústria: 396
Trepat Andreu, Jaume: 395
Trepat Andreu, Ramon: 395
Trepat Domingo, Carles: 395
Trepat Galceran, Baldomer: 26, 395
Trepat Galceran, Estanislau: 395
Trepat Galceran, Josep: 395, 396
Trepat Garriga, Pere: 395
Trepat Padró, Josep Maria: 29, 109
Trepat Padró, Lluís: 133, 144, 313, 395
Trepat Secanell, Marta: 312, 396
Tres Amigos: 112
Tretzevents: 32, 260, 308
Triangle, El: 340
Trias de Bes Giró, Josep Maria: 232, 358, 396
Tribuna: 103
Tribuna, La: 37, 217, 247, 257, 265
Tribunal Arbitral de Lleida: 265
Tribunal Constitucional: 40
Tribunal de Cassació de Catalunya: 221
Tribunal de l'Haia: 238
Tribunal de Responsabilitats Polítiques: 59, 66, 107, 118, 131, 174, 204, 227, 256, 331
Tribunal Especial per a la Repressió de la Maçoneria i el Comunisme: 240
Tribunal Popular de Lleida: 64, 68, 69, 71, 73, 95, 102, 207, 229, 293, 300, 309, 328, 346, 347, 355, 416
Tribunal Suprem: 40, 52, 174, 244
Tribunal Tutelar de Menors de Barcelona: 301
Tribunal Tutelar de Menors de Lleida: 128, 363, 367
Triginer Fernández, Josep Maria: 396
Triquell Val, Josep Miquel: 339, 396
Tristany, Jordi: 312
Trobada d'Acordionistes del Pirineu d'Arsèguel: 71
Trobada d'Escriptors del Pirineu: 123, 329, 397
Trobadors i Joglars: 332
Troguet Taüll, Margarida: 397
Truchas del Segre SA: 62
Tuberías y Prefabricados Palau, SA: 397
Tuca, Era: 86, 397
Tuca-Mall Blanc: 397
Tufet Codó, Miquel: 329, 397
Tufet Pifarré, Josep: 355, 381
Tugues Armengol, Rafael: 398
Tugues Boliart, Benet: 398
Tugues Raimat, Jordi: 398
Tugues-Raimat, SL: 398
Túnel de Viella: 398
Túnel Rey Juan Carlos I: 398
Turull Bargués, Ramon: 398
Turull Robinat, Albert: 122, 311, 316
TVC: 67, 117, 151, 189, 196, 214, 256, 294, 308

TVE: 57, 65, 102, 115, 185, 243, 263, 331
Twain, Mark: 431
Twose Finch, Benjamí: 169, 389, 399

—U—

UAB: 55, 65, 87, 117, 130, 132, 166, 178, 185, 210, 228, 231, 234, 237, 243, 256, 259, 263, 273, 280, 288, 294, 295, 308, 318, 326, 329, 333, 336, 340, 343, 363, 372, 377, 379, 390, 409
UB: 25, 33, 44, 57, 63, 67, 69, 74, 75, 76, 80, 87, 98, 116, 117, 118, 124, 135, 137, 155, 163, 165, 166, 176, 187, 189, 192, 194, 196, 203, 204, 214, 215, 222, 224, 227, 228, 230, 238, 239, 241, 252, 255, 258, 259, 264, 265, 267, 273, 280, 288, 297, 298, 302, 304, 305, 306, 308, 309, 315, 317, 318, 319, 328, 334, 344, 347, 351, 352, 357, 362, 363, 364, 371, 372, 374, 375, 376, 380, 385, 390, 391, 392, 396, 403, 404, 410, 414, 418, 421, 427
Ubach Nuet, Antoni: 42, 154, 317, 351
UCD: 62, 69, 135, 154, 168, 230, 245, 316, 346
U-Comix: 239
UDA: 86, 289
UDC: 64, 81, 97, 102, 137, 145, 163, 174, 199, 203, 231, 259, 265, 283, 285, 289, 293, 294, 337, 345, 346, 356, 364, 366, 375, 377
UdL: 32, 33, 43, 64, 74, 85, 92, 95, 96, 100, 106, 117, 132, 134, 137, 143, 154, 155, 165, 166, 168, 174, 187, 188, 191, 192, 195, 196, 210, 222, 224, 231, 236, 237, 239, 245, 248, 252, 258, 259, 281, 288, 297, 298, 299, 305, 307, 308, 310, 312, 316, 317, 319, 330, 340, 345, 346, 351, 352, 357, 371, 372, 385, 390, 392, 396, 397, 407, 409, 413, 414, 418
UdL-IRTA: 32, 248, 340
UD Salamanca: 281
UE: 78, 93, 106, 117, 127, 141, 178, 203, 208, 210, 230, 255, 290, 300, 405
UE Lleida: 31, 33, 49, 64, 67, 90, 166, 174, 187, 189, 195, 209, 308, 309, 356, 401, 415
UE Tàrrega: 94, 402
UFNR: 118, 129, 223, 232, 241, 262, 295, 302, 335, 338
UGT: 30, 33, 35, 51, 53, 65, 75, 76, 81, 108, 133, 137, 219, 222, 229, 264, 269, 281, 287, 292, 293, 296, 350, 361, 378, 379, 385, 396, 403, 406, 412, 429
UHP: 265, 296
UIC: 59, 69, 144
Uka Uka: 91
ULS: 30, 81, 162, 398
Últimas noticias, Las: 249
UMESA: 401
UMN: 57, 93, 257, 335, 336, 358
UNESCO: 178, 236, 350
Unfesa: 179, 403
Unico: 292
Unigas: 316
Unilever: 278
Unió Catalanista: 42, 48, 151, 186, 203, 302, 345
Unió d'Independents de Tàrrega: 199
Unió de Colons de les comarques de Lleida: 71, 401, 402
Unió de Dones de Catalunya: 298, 299
Unió de Dretes: 51, 250, 355
Unió de Ferroviaris: 162
Unió de Joves de les terres de Lleida: 283, 293
Unió de Pagesos: 53, 61, 64, 73, 88, 228, 259, 287, 290, 340, 371, 426
Unió de Rabassaires: 51, 71, 118, 186, 266, 347, 402, 426
Unió de Sindicats Lliures: 353
Unió de Tècnics i Treballadors del Sindicat Local Mixt de Balaguer: 183, 338
Unió Europea Demòcrata-Cristiana: 356
Unió Industrial Metal·lúrgica: 302
Unió Internacional d'Arquitectes: 194
Unió Internacional del Notariat Llatí: 163
Unió Laical de Beneficiats: 71, 328, 401, 402
Unió Mèdica de Lleida SA: 103, 112
Unió Mundial de Billar (UMB): 274
Unió Nacional: 376
Unió Patriòtica: 154, 190, 248, 355, 363, 425
Unió Republicana: 101, 118, 156, 199, 232, 256, 262, 295, 335, 377
Unió Vinícola de Lleida: 362, 402
Unión Cívica Radical: 266
Unión de Fruticultores y Exportadores de Lérida (UNFESA): 402
Unión de Mujeres Españolas: 299, 404
Unión Deportiva Lérida: 98, 401
Unión Española de Explosivos: 112
Unión Explosivos Río Tinto, SA: 202
Unión Nacional de Cooperativas: 74
Unión Popular Aranesa: 289
Unipreus Calçat i Moda Esport: 321
Unipreus Esports: 321
Unipreus SA: 321
Unitat d'Aran - Partit Nacionalista Aranès: 253, 289
Universidad de La Laguna: 364
Universidad de los Andes: 72
Universidad Nacional Autónoma de México: 285, 308, 344

Universitat Autònoma de Madrid (UAM): 317
Universitat Catòlica d'Amèrica: 66
Universitat Central de Madrid: 343
Universitat Central de Veneçuela (UCV): 71, 334
Universitat Complutense de Madrid: 78, 97, 228, 230, 268, 293, 307, 329, 351, 405
Universitat d'Amsterdam: 239
Universitat d'Estrasburg: 264
Universitat d'Illinois: 298, 307
Universitat d'Oviedo: 256
Universitat de Stanford-Califòrnia: 78
Universitat de Stirling: 249
Universitat de Berkeley: 280, 323
Universitat de Caen: 264
Universitat de Columbia: 67, 215
Universitat de Córdoba (Argentina): 280
Universitat de Cornell: 67
Universitat de Frankfurt de Main: 319
Universitat de Gant: 308
Universitat de Girona: 40, 273
Universitat de Glasgow: 215
Universitat de Granada: 40, 280, 363
Universitat de Groningen: 410
Universitat de Harvard: 250
Universitat de Houston: 280
Universitat de l'Estat de Nova York: 254
Universitat de l'Havana: 132
Universitat de Leicester: 210
Universitat de Loyola (Chicago): 299
Universitat de Madrid: 42, 131, 154, 249, 259, 294, 299, 346, 356
Universitat de Manizales: 165
Universitat de Montpeller: 176
Universitat de Nancy: 307
Universitat de Navarra: 55, 62, 115, 355, 356
Universitat de Pennsilvània: 301
Universitat de Reading: 376
Universitat de Roma: 243, 350
Universitat de Salamanca: 155, 243
Universitat de Saragossa: 96, 114, 209, 215, 249, 280, 316, 327, 329, 355, 358, 386
Universitat de Sevilla: 131, 144, 363
Universitat de Syracuse: 132
Universitat de Tennessee: 72
Universitat de València: 39, 122, 150, 185, 210, 227
Universitat de Vancouver: 215
Universitat de Virgínia: 79
Universitat del País Basc (EHU): 268
Universitat Gregoriana de Roma: 115, 204, 216, 236, 240, 300, 305, 310
Universitat Politècnica de Madrid: 32, 78, 248, 274, 307, 388
Universitat Pompeu Fabra: 359
Universitat Pontíficia de Salamanca: 247
Universitat Pontifícia de Tarragona: 204, 410
Universitat Urbiana de Roma: 155
Uns Altres: 381
UPA: 71, 186, 235, 251, 266, 268, 284, 287, 402, 426
UPC: 32, 46, 75, 100, 181, 184, 187, 195, 236, 248, 270, 316
Urenda Bariego, Josep Ignasi: 403
Ureña Ferrer, Joaquim: 313, 403
URGASA: 403
Urgèl·lia: 421
Urgell 2000: 304
Urgell Centre d'Estudis: 114
Urgelletà, L': 396
Urgellia: 247
Uriz Pi, Elisa: 403
Uriz Pi, Josepa: 33, 403, 404
URL: 166, 316, 421
Urogallo: 86
Urriza, Ramon: 235
URV: 173
USAC: 164, 168, 343, 367, 368, 411, 431
USC: 117, 137, 184, 219, 302, 378
Usieda Peralta, Josep Maria: 113
USTEC-STES: 63
UTECO: 27, 28, 73, 84, 261, 281
Utgés Nogués, Maria Teresa: 404

—V—

Valeri Vila: 417
Vall Companys: 161, 300
Vall Companys, Antoni: 300, 405
Vall Companys, Josep Maria: 300, 405
Vall Companys, SA: 405
Vall Palou, José: 405
Vall Palou, Teresa: 405
Valldeoriola Andreu, Pere: 223, 405
Valle Arribas, Josep: 280
Valle Cárdenas, Manuel María del: 405
Valledor Díaz, Pablo: 375
Vallès, Joan: 257
Vallès, Joan: 311
Vallina Pérez, Eulogio: 72, 406
Vallribera, Josep: 406
Valls, D.: 361
Valls, Feliciano: 39
Valls Farrà, Carme: 128, 284, 406
Valls Pallerola, Isidre: 406
Valls Sanfeliu, Manuel: 85

Valls Taberner, Ferran: 406
Vallvé Cordomí, Joan Andreu: 105
Vallvé Ribera, Joan: 407
Vallverdú Aixalà, Josep: 45, 103, 122, 144, 147, 311, 312, 370, 407
Valmanya Fabra, Carles: 407
Vanguardia, La: 40, 59, 65, 73, 74, 86, 101, 115, 133, 141, 147, 162, 174, 215, 239, 250, 273, 290, 304, 305, 310, 317, 326, 331, 342, 345
Varela Serra, Josep: 278, 407
Variety: 290
Vázquez Mella, Juan: 252
Vázquez Mendieta, Joan: 218
Vázquez Ramos, Fernando: 408
Vda. e hijos de Montaner: 265
Veá Esquerda, Avelino: 408
Vea North America INC: 408
VEÁ SA: 408
Veiga, Alberto: 42
Vellet, Francesc: 117
Vendrell: 291
Vendrell, Miquel: 248
Vendrell, Pere: 208
Vendrell Justribó, Enriqueta: 150
Vendrell-Vilanova, família: 208
Ventalló Vergés, Joaquim: 408
Ventalló Vergés, Lluís G.: 232, 408
Ventura Vázquez, Alfonso: 314
Vercher, Josep: 153, 388
Verdaguer Santaló, Jacint: 48, 78, 124, 152, 262, 427
Verdeny Enrich, Miquel: 408
Verdeny Sanuy, Miquel: 408
Verdeny Tohà, Miquel: 408
Verne, Jules: 352
Vèrtex: 260
Vetriu, Adelaida: 212
Veu d'Urgell, La: 352
Veu de Catalunya, La: 157, 286
Veu del Segre, La: 188, 294
Voz de España, La: 331
Voz de Madrid, La: 250
Voz de su Amo, La: 152
Voz del Urgel y la Segarra, La: 324
Via Veneto: 264
Viadiu Vendrell, Francesc: 409, 417
Viajar: 331
Vicedo Rius, Enric: 409
Vicens, Lola: 311
Vicens, Ricard: 323
Vicens Escuer, Marc: 325, 409
Vicens Vives, Jaume: 231
Vicent Toledano, Societat: 374
Vicepresidència d'Amèrica Central: 319
Vida Lleidatana: 37, 50, 103, 204, 364
Vida Nova: 276
Vidal, Ferran: 233
Vidal, Miquel: 354
Vidal, Ramon: 354
Vidal Arderiu, Lluís Maria: 271, 409
Vidal Barraquer, Francesc d'Assís: 91, 94, 105, 205, 305, 332, 410
Vidal Bonafont, Amadeu: 311
Vidal Bullich, Juan: 103
Vidal Codina, Francesc: 48, 279, 410
Vidal Codina, Francesc: 410
Vidal Culleré, Vidal: 254, 324, 410
Vidal España, Andrés: 99
Vidal Font, Loles: 73
Vidal Huguet, Carme: 218, 311
Vidal Morera, Josefina: 239, 410
Vidal Ruiz, José: 411
Vidal Trull, Ramon *Vidal de Montpalau*: 367, 411
Vidiella Franch, Rafael: 293
Vídua Pifarré i Cia, SL: 411
Vieja Guardia, la: 60, 350
Viejo Topo: 239
Vigatà Simó, Antoni: 411
Vigatà Simó, Josep: 411
Vigatà Simó, Miquel: 411
Vigatà Simó, Rossend: 411
Vigencias Médicas: 249
Vila Badia, Victorina: 107, 193, 230, 411, 412
Vila Ricart, Jaume: 29
Vilà Claramunt, Aureli: 412
Vilà Claramunt, Enric: 412
Vilà Claramunt, Joaquim: 379, 412
Vila, Francesc: 134
Vila Codina, Pere: 412
Vila de Forns, Celestino: 412
Vila Franquesa, Alfons: 27, 365, 412
Vilà Tornos, Frederic: 413
Viladés, Candi: 389
Viladomat, família: 356
Viladot Puig, Guillem: 144, 215, 312, 388, 413
Viladrich Carreira, Manel: 413
Viladrich Gaspar, Jaume: 413
Viladrich Vilà, Miquel: 71, 255, 414
Vilagrasa Bosch, Julio: 414
Vilagrasa Ibarz, Joan: 414
Vilagrasa Ibarz, Juli: 414
Vilagrassa, Jacint: 262
Vilalta, Ricard: 123
Vilalta Oliva, Ramon: 261, 414
Vilalta Rabasa, Josep: 113

Vilaltella Farré, Ramon: 253, 415
Vilanova, R.: 410
Vilanova, Vicens: 192
Vilanova Cases, Ermengol: 213
Vilanova Miró, Joan: 415
Vilanova Olives, Ramon: 213
Vilanova Puigbó, Josep: 40
Vilanova Rotllant, Josep: 40
Vilar, Pierre: 166, 231
Vilar Bodi, Juan Bautista: 202
Vilar Domingo, Baptista: 202
Vilar Viñals, Luis: 202
Vila-real CF: 94
Vilella Brunet, Joan: 415
Vilella Montlló, Jaume: 106, 366, 415
Villà Bassols, Miquel: 415
Villà Oliveres, Miquel: 313
Villafranca, Maite: 150
Villafranca de Jover, José Luis: 314
Village Voice: 290
Villalonga, Josep Maria: 389
Villalonga Casañes, Ignasi de: 44, 416
Villanueva Margalef, Francesc Joan: 416
Villar Sanz, Juan: 263, 416
Villaró Baró, Dolors: 330
Villaró Boix, Albert: 416
Villarroya Font, Joan: 379
Villaverde Campos, Justinià: 417
Vilodifruit: 292
Vinadé, Rosendo: 417
Vinagre Hernández, Gonzalo: 374, 417
Vins Secanell: 417
Vins Vilosell i Geol: 137
Vinyoli Pladevall, Joan: 352
Viñas Salas, Joan: 418
Viñes Roda, Ricard: 198, 210, 418
Viola, Andrés: 419
Viola Gamon, Josep *Manuel*: 135, 418
Viola Lafuerza, Domènec: 419
Viola Sauret, Joaquim: 69, 386, 419
Violant Simorra, Ramon: 194, 419
Violet, Gustau: 71
Virgili & Pagès, SA: 147, 283
Virgili Farrà, Lluís: 279, 419
Virgili Piñol, Antoni: 279, 419
Virgili Trilla, Lluís M.: 280, 419
Virgili Trilla, Montserrat: 419
Virgili Trilla, Teresa: 419
Virtuts Homòlogues: 46, 334, 419
Visa Purroy, Manuel: 420
Vivanco Menchaca, Emilio: 420
Vivanco Menchaca, Enric: 59, 84, 330, 420
Vivanco Menchaca, Jenaro: 190, 420
Vivanco Menchaca, Manuel: 420
Vivas, Manolo: 109
Vives, F.: 73
Vives Capdevila, Josep: 330
Vives Estover, Antoni: 221, 223, 420
Vives Iglesias, Albert: 200, 420
Vives Mir, Albert: 182, 421
Vives Sicília, Joan Enric: 421
Víbora, El: 103, 182, 308
Vogue París: 74
Volta Ciclista a Lleida: 87
VOLTES: 124
Voltes, Andreu: 124
Voltes, Vicenç: 124
Voltes, Hermanos Pere i Vicenç: 124
Vot de silenci a Cubells: 421
Voz Sindical de Lérida: 324

—W—

Walrus Weekend: 306
Wehrle Valle, Josep: 204, 423
Wherle Vidal, Manuel: 423
Wilde, Oscar: 97
Woman: 74, 359
World Travel & Tourism Council: 388

—X—

Xaloc: 159
Xammar, Eugeni: 341
Xammar Aldomà, Francesc: 284, 425
Xammar Sala, Antoni: 425
Xammar Sala, Gabriel: 425
Xammar Sala, Josep Maria: 425
Xammar Sala, Ramon: 425
Xarxa Ciudadanos de Europa: 178
Xarxa d'Hospitals d'Utilització Pública: 111
Xarxa de Televisions Locals de Catalunya: 163, 379
Xauradó, Joaquim: 270
Xenofont: 427
Xerallo: 257, 425
Ximénez Carulla, Vicenç: 72, 328, 419, 426
Xiol i Bergós: 135
Xip-Xap: 426
Xirinacs Damians, Lluís Maria: 321
Xop-Bot: 86, 426
Xuriguera Parramona, Joan Baptista: 427
Xuriguera Parramona, Pau: 29, 51, 426, 427,

Xuriguera Parramona, Ramon: 426, 427
XXth Century Fox: 97

—Y—

Ya: 341
Yaeger, Charles *Check*: 213
Yourcenar, Marguerite: 281
Ysern Cervera, Esteve: 429
Yuguero Espinet, Pere: 429

—Z—

Zamorano Roig, Antoni: 223, 431
Zanetti, Miguel: 406
Zatopek, Emil: 185
Zen: 56
Zero-Euro: 326
Zigzag: 249
Zulueta Giberga, Ferran: 431
Zulueta Gomis, Josep: 83, 88, 431
Zumos Granini: 266
Zum-Zum Teatre: 431
ZUSE K.G.: 319